DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS,

E SOCIETATE JESU,

OPUS DE THEOLOGICIS DOGMATIBUS,

AUCTIUS IN HAC NOVA EDITIONE.

TOMUS QUARTUS.

In quo de Hierarchia Eccleſiaſtica, de Poteſtate Conſecrandi, déque Pœnitentia publica & præparatione ad Communionem agitur.

ANTWERPIÆ,
Proſtant LIBURNI, apud DONATUM DONATI.

M. DCC.

Digitized by Google

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU,

Theologicorum dogmatum

DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA

LIBRI QUINQUE.

In quibus potiſſimum de Epiſcopis, ac Presbyteris, déque eorum differentia diſputatur.

PRÆFATIO.

Diſputationis cauſſæ, & inſtitutum. De Puritanæ ſectæ conatu, & ſtudio ad omnem ſacrum ac civilem principatum abolendum.

I. Cælestis, quæ ex Angelis conſtat, Hierarchiæ quædam eſt in terris imago, imitatioque, Eccleſiaſticorum graduum, & Ordinum varietas. Quod inter ceteros vetuſtiſſimus auctor prodidit Clemens Alexandrinus in vi Stromateon: nec non Dionyſius in primó capite libri de Cælesti Hierarchiâ : * Pag. [illegible] edit. Hein. & ad eum Maximus; [1] qui *ſacerdotalem myſtagogiam imitationem eſſe* ſcribit *Hierarchiæ cæleſtis.* Quare cùm de Angelorum ordinibus, & ſacrorum inter illos principatu, ac magiſterió diſputatum ſit à nobis in primó de Angelis libro: non alienum à propoſito noſtró fore duximus, ſi de humanâ Hierarchiâ, vel divinâ potiùs, & è cælo ad homines evocatâ; hoc eſt de Eccleſiaſticis ordinibus deinceps ageremus. Non plenè id quidem, nec ex totó, & quantùm argumenti ratio, & amplitudo poſtulat. Id enim alterius, ac propriæ tractationis eſſe debet: cùm de Sacramentis, & inter hæc de Ordinis Sacramentó diſſerendi tempus erit: quod propediem fore non diffidimus: ſed ut obiter, & quaſi in anteceſſum de eó perſtringamus aliquid. Quod ut hic facere anteverterem, Hæretici cujuſdam procacis, ac temerarii improbitas coëgit. Qui adverſus Hierarchicos gradus, & ipſum Ordinis Sacramentum; ac quidquid in Eccleſiâ Chriſtianâ religioſum eſt ac ſanctum, ſtilum movere ſceleratum, ac ſacrilegum inſtituit.

II. Hic ille eſt, quem ſub *Trapezita* nomine ſuperiore annó confutavimus: cùm quidem poſt infames pro *Uſuræ* defenſione libros editos duos, tertium addidiſſet, in quó Trapezitici apud Batavos fœnoris patrocinium ſumpſit. Quó in poſtremó libró multa contrà Epiſcopos, ceteróſque Catholicæ Ordines Eccleſiæ, ac reliqua dogmata illius tam imperitè, quàm impiè paſſim intexuerat. Ea nos virulenti Operis capita libró illó Diſſertationum Eccleſiaſticarum oppugnavimus, tacitó ejus quem contra diſputabamus nomine. At ille, ut eſt impotenti, & ſtolide feroci ingenió, reprehendi ſe quamlibet meritó, juſtéque non ferens, Diſſertationem mox adverſùm nos elucubravit, conviciis, & maledictis atrocibus refertam. Ob quæ tantum abeſt illi ut ſuccenſeam, ut eó etiam nomine gratuler; ac benè agi mecum exiſtimem: quód ut impuró ab ore prædicari, maleſacti ſuſpicionem affert ac dedecoris: ſic è contrarió probris, & contumeliis affici, hoc ipſum eſt ſummâ laude dignum videri: [2] *Quippe omni genere improbitatis adverſari nihil aliud eſt, quàm eſſe generi omni virtutis affinem*, ut rectè ſcriptum eſt ab Syneſió. Unum hoc mihi non quidem mirum, pro ceterâ perſpectâ mihi hominis indole: ſed moleſtum tamen pro communi humanitate, ac dolendum accidit: quod adeo caſtigatio erroris peſtiferi noſtra nihil illi profuerit; ut ad eadem, quæ notata in illó erant, audacius tuenda; tum novis etiam, ac longè pernicioſioribus cumulanda, faces iſtius furori, atque amentiæ ſubjecerit. Quod me quidem invitó, atque ægerrimè ferente ita cecidit: qui in talibus ſuſcipiendis controverſiis *facio quod poſſum pro mei particulâ muneris* (ut cum * Auguſtinó loquar) *quantùm mihi Dominus donare dignatur, ut peſtilentibus & inſidiantibus eorum ſcriptis medentia, & munientia ſcripta prætendam: quibus rabies quâ furunt, aut etiam ipſa ſanetur, aut à lædendis aliis repellatur.* * Aug. lib. 1. ad Bonif. con. 2. epiſt. Pelag. c. 1.

III. Horum equidem vel amborum, vel alterius ſaltem, & hujus ſpe poſterioris adductus, iterum in certamen venio. Nam prius illud, ut reſipiſcat aliquando, ad ſéque reſpiciat is, * *qui penitùs fumó ſuperbæ contentionis oculos perdidit*, vix eſt ut polliceri mihi audeam. Etenim * Aug. lib. 1. cont. Jul. Oper. imperf. c. 113.

Quid

---

1 Maxim. pag. 4. [illegible]

2 Syneſ. epiſt. 95. p. 234. [illegible]

3 Epiph.

* *Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum, atque æquum ſciunt:*
Melius, pejus, proſit, obſit, nihil vident niſi quod lubet?

* Terent. Heauton-tont. Actu 3. Sc. 1.

Sed quicumque tandem exitus diſputationis iſtius fuerit, caſtiganda nobis interim eſt Diſſertatio illa prima, quam adversùs quattuor non ampliùs capita libri noſtri prioris longiſſimam edidit: próque Catholicô dogmate prœliandum, non contrà Wallonem Meſſalinum: ſed contrà Claudium Salmaſium, qui hanc ſibi circumpoſuit nominis larvam, uti ſub alienâ perſonâ tantò liberiùs, quantò verecundiâ minore, germani Cathari, hoc eſt *Puritani* partes ageret. Cujus teterrimæ ſectæ, & in regum, ac regnorum exitium coortæ proprium illud eſt, omnem odiſſe principatum: nec unius inter multos eminentem auctoritatem tam civilem, quàm Eccleſiaſticam perpeti. Cujuſmodi peſtes Apoſtolorum ſuccreviſſe tempore teſtis eſt Judas Apoſtolus, * *qui dominationem ſpernunt*, inquit, *majeſtatem autem blaſphemant.* Et apparet per illud tempus invaluiſſe nefandam hanc hæreſim: cùm adversùs eam ſæpè * Petrus ac * Paulus in Epiſtolis ſuis graviſſimis hortationibus, ac præceptis Chriſtianos præmuniant; & officii erga principes, ac præpoſitos ſuos tam ſacros, quàm profanos admoneant.

* Judæ ver. 8.
* 1. Pet. 2.
* Rom. 13. Tit. 3. Hebr. 13.

IV. Veterum iſtorum diſciplinâ formati Hæretici novi, & qui inter hos *Cathari*, id eſt *Puritani* vocantur, hac unâ in re nervos ac vires omnes adhibent, ut excluſô ab utrâque republicâ jure unius, ac magiſteriô, popularem pro eô ſtatum, ac turbulentam plurium poteſtatem conſtituant. Vel potiùs ſub popularis ſpecie gubernationis paucorum egentium, & factioſorum intolerandam tyrannidem introducere conantur. Senſerat hoc Jacobus olim majoris Britanniæ rex: déque eô filium, quem heredem imperii deſtinabat, monuit his verbis: * *Hîc è miniſteriô homines nonnulli præcipites, ignei, audaces, in hac humanarum, divinarúmque rerum confuſione, tam gratioſi ad plebem facti ſunt; ut deguſtatâ dominationis dulcedine, cœperint Democraticam reipublicæ formam ſibi ſomniare.* Quos etiam *tribunitiam poteſtatem* uſurpaſſe dicit: *ut in populari republicâ, cùm plebem quò vellent facilè circunducerent, omnium negotiorum momenta ſoli temperarent.* Ac ſubindè: *Homines*, inquit, *factioſi unum furoris ſui præſidium in paritate collocarunt: quâ freti homines improbi, audaces, imperiti, pios, ſapientes, & modeſtos redarguerent. Eſt hæc paritas mater confuſionis, inimica unitatis, quæ eſt ordinis parens. quod genus ſi ut in Eccleſiâ, ita quoque in republicâ obtineret, omnia certò certiùs miſceri neceſſe foret. Si utramque ames, ex utrâque peſtem hanc egere: Puritanos, inquam, quos nec beneficiis devincias; nec jure jurandô fidos facias; nec promiſſis conſtringas; ſinè modô ambitioſos; ſinè cauſſâ maledicos; nec quicquam ſpirantes niſi ſeditiones, & calumnias. quibus una conſcientiæ regula eſt, non divini verbi auctoritas: ſed commentorum ſuorum vanitas.* Cujus Principis veram fuiſſe prædictionem, qui deindè conſecutus eſt rerum exitus comprobavit: illa, inquam, illa, quam in conſpectu adhuc habemus, florentiſſimi quondam regni calamitas: inteſtini illi, ac domeſtici tumultus: provinciarum, ac civitatum ab rege defectio: cædes inter ſe, proſcriptionéſque civium. Quæ nè ad internecionem partium, & miſerrimum occaſum imperii illius pertineant, porrò illis eſt metuendum.

* Jac. rex Βασιλ. Δωρ. p. 147.

V. Hos fructus peperit improba, & ſeditioſa Puritanorum colluvio: cui tum in civilium, ut dixi, communitatum principes: tùm in Eccleſiaſticos magiſtratus, id eſt Epiſcopos, inveteratum, & implacabile inſitum eſt odium. Quod niſi extinctis iis, & è mediô ſublatis, ſatiari, ac finem non poſſe facere videtur. Nam ab hac Epiſcopalis oppugnatione nominis, ac dignitatis nuperi illi tumultus exorti ſunt: dum id agunt ex ſectæ ſacramentô, ac totô incumbunt pectore, ut omne ſacrorum magiſterium totô ex imperiô funditùs evertant. Hoc autem ſibi ut è ſententiâ ſuccederet, non ferrum tantùm, & inſtrumenta belli: ſed ſtilum inſuper ac libros: hoc eſt doctrinæ arma compararunt. Itaque litteratis aliquot mercede conductis, ſeditioſa contrà Epiſcopos edi, & in vulgus ſpargi ſcripta curarunt: per quæ occupatos illorum contemptu & odiô populorum animos faciliùs ad cauſſam ſuam adjungerent. Verùm ut in tumultuariô delectu, ac ſubita conſcriptione militum accidit, ut obvii quique, ac valentes & imbecilli, fortes & ignavi in militiam referantur: ſic in illâ Scriptorum conquiſitione plurimi neque docti, neque judicio, aut ullâ virtute aliâ, quàm garrulitate, & audaciâ freti: ac plures adeò quàm docti, & tolerabiles, adſciti fuerunt. Ex hâc imperitorum fæce ille, cui nunc reſpondemus, Salmaſius extitit. qui improbitate magis, & voluntate nocendi, quàm genere ipſô ſcriptionis, vel iis, quos impugnabat, formidabilem: vel quibus operam locarat utilem lucubrationem edidit de Epiſcopis, & Presbyteris. Nam tantùm abeſt, ut momenti aliquid ad ſuſceptæ peſſimæ cauſſæ patrocinium conferat: ut eam tractando, multò quàm eſt ex ſeſe deteriorem, ac minùs probabilem reddat.

VI. Sic eſt omninò ut dicimus. Homo acutus, qui de Eccleſiaſticis ordinibus ſcribendum ſibi aliquid videbat: ut Epiſcopis moleſtus eſſet, & eos Presbyteris exæquaret; locos ſuos communes adiit. Ibi quæ de Epiſcopis, & ceteris gradibus, ex aliorum commentariis ſublegerat, ac ſibi adnotarat: omnem illam copiam ac ſilvam τῶν χρηστομαθιῶν exprompſit, & effudit in Diſſertationem ſuam, ſinè ullô delectu, ac diſcrimine: ſecurus an hæc quadrarent, & cohærentia invicem eſſent: an, utpotè diverſis, & diſſidentibus ex Auctoribus collecta, diſcordarent iſta ſecum: & ſe mutuò colliderent, ac deſtruerent. Non deerit fortaſsè, qui id ab iratô, & inimicô dictum de iſto homine ſuſpicetur aliter ac ſeſe res habet. Sed hoc ab illo, quiſquis eſt, valdè contendo, ut iſta de Salmaſio vera eſſe, non mihi potiùs, quàm ſibi ipſe fidem habeat, oculiſque ſuis: ac Diſſertationem illius in manus ſumens, cum eâ diſputationem hanc noſtram conferat: & quæ in eâ ſelegi loca, ſecúmque pugnare docui, impigrè contendat. Equidem non dubito, quin & illud ipſum quod dixi, ita ut dixi, apud illum reperiat: & longè plura quàm poſui, ac pudenda magis, & incredibilia recenſeat.

Mihi verò quod in hoc opere ſuſceptum eſt; id agam modò, ac demonſtrare aggrediar, Meſſalino-Salmaſium in Diſſertatione iſtâ, quâ probare ſtuduit, Epiſcopos olim, Apoſtolorum tempore, nihil à Presbyteris diſcrepaſſe; nec niſi unum ordinem ambos ex inſtitutô fuiſſe Chriſti; contrarium oſtendiſſe: tum diſtinctos illos ordines per idem tempus fuiſſe: tum Eccleſiæ cuique ſuum præfuiſſe præſidem, qui & reipſâ, & appellatione Epiſcopus haberetur. Ex quô manifeſtæ prævaricationis reum, & cauſſæ proditorem illum probabo iis ipſis, à quibus conductus, & mercede auctoratus fuerat: ut impenſa ſe ſua, & ſpe, quàm de nihili hac farragine conceperant, miſerè fruſtratos ſentiant.

VII. Non enim vulgaris de iſtô librô Puritanæ parti commota erat expectatio. Itaque vix mandari typis erat auditum, cùm hujus famam latè iſtius principes ſpargere; ac ſe beatos putare tantô præſidiô: tum minitari Catholicæ parti, & terrorem illius oſtendere. Nec ſe continere diutiùs eorum ardor potuit, quin opere nondum abſolutô, partem ejus primam, ut erat recens à prælô, ſtatìm per Angliam, Galliam, ac vicinas regiones diſſiparent. maximè autem in Angliam conſtat eos exemplaria plurima curaſſe mitti: uti turbis illis, & tumultibus, quos contrà Regem, & Epiſcopos ibi concitarant, quaſi incendio fomitem ſubjicerent illum librum, quem ad promovendum negotium aptiſſimum fore ſperaverant.

Sed multùm & iſtos, & ceteros factionis ejuſdem in omnem partem opinio fefellit, poſtquàm nihil in eô repererunt, cujuſmodi putabant, utile cauſſæ ſuæ, & ad commovendos populorum animos, atque ad perniciem Principum incitandos validum, & efficax. Nihil enim iſtîc argumentorum, ac nullam prorsùs homine dignam ratiocinandi vim, & probandi perſuadendique formam, ſpeciémque repererunt: ſed omnia vocabulorum tricis, & quiſquiliis referta. Ut quod de Scribis Judaïcis memoriæ prodidit Epiphanius, eos in commentandam legem [3] *Grammaticam quandam ſcientiam contuliſſe*; ſic ille in gravi Theologicæ quæſtionis argumentô, ac feriò, Grammaticum apparatum, & copiam explicaret.

VIII. Quamobrem ſtatìm illos ſpei ſuæ, & impenſæ pœnituit: ac nihil ab ipſis diligentiùs curatum eſt, quàm ut opus illud ſupprimerent, ejúſque, ſi poſſent, memoriam omnem funditùs abolerent. Itaque per fidos homines operam dederunt, ut primæ illius partis, quæ ſola prodierat, quæcumque in hanc Urbem allata exemplaria

3 Epiph. pag. 32. γραμματικήν τινα ἐπιστήμην ἐφερόμενοι.

plaria fuerant, quantivis redimerentur, priuſquàm ad eorum manus pervenirent, quos conſcios eſſe tantæ abſurditatis, inſcitiæque nollent. Me autem, & unum alterum apprimè doctum, præ ceteris nominabant, à quibus illum legi minimè omnium cuperent. Sed difficile eſt latere diu, vel revocari, quod ſemel eſt emiſſum. Vidi ergo, vidi: &, quod in tam moroſâ, & inconditâ farragine libri pænè heroicum facinus eſt, integrum legi. Ac fuit idem meum de eô judicium, quod eorum fuiſſe dixi, qui conduxerant: & utrique quod res erat intelleximus: neminem majori ad nocendum voluntate quàm iſtum, cauſſam illam ſuſcepiſſe: neminem porrò minus hoc effeciſſe, quod vellet. Quorum in alterô imminutæ crimen majeſtatis ineſt: in alterô tarditatis, ac ſtuporis offenſio. Nam quòd alienô in regnô, ac populô id eſt auſus, quod ſi in hoc noſtrô feciſſet, perduellionis reus haberetur; non eò minus in illo ad crimen, ac ſupplicium valere debet. quia quod contrà reges, præſertim fœderatos, & affines, ubicumque, & à quocumque ſceleratè agitur, ad aliorum redundat injuriam: & ab omnibus in commune plectendum eſt. Tum quod, etſi peregrinò, tamen vicinò in regno molitus eſt; id exemplo, & contagione ſpectat ad noſtri perniciem: & parem propemodum, ac ſi in hoc admiſſum foret, animadverſionem meretur.

IX. VERUM de priore illâ notâ, quæ ineſt in ejus factô, hoc eſt quatenus hoc reipublicæ, ac regiæ majeſtatis intereſt; viderint quorum ea curatio eſt. Nos quô illum nomine vadari jam cœpimus; privatam alteram ſtupiditatis, & inſcitiæ culpam perſequemur. Cujus ipſum non modò communibus in litteris: ſed in ſacris, & fidei dogmatibus (quod ſane publicum quoque ſcelus eſt) reum hoc in librô poſtulabimus: oſtendemus id quod ſæpe in aliis ejuſdem erratis fecimus, neminem poſt receptas in uſum hominum litteras, tam atrocia, & horrenda peccaſſe.

Atque ut in ipsô diſputationis aditu Lector intelligat, quî cum mihi negotium futurum ſit: & quàm juſtis de cauſſis in eum commotus ſim, ſtilúmque ſumpſerim: præcipua Diſſertationis illius *Meſſalino-Salmaſianæ* flagitia; hoc eſt hæretica, & ſacrilega portenta brevi Indiculo complectar. Quæ qui legerit, ſtatim agnoſcet, non ad Eccleſiaſticæ potiùs, quàm ad civilis reipublicæ labefactandum ſtatum hujuſmodi illorum decreta pertinere: & niſi aliis, quàm litterariis iſtis remediis impunitas tanta coërceatur, ei ſimile quippiam, quod in propinquâ, brevi interjectô mari, Inſulâ fieri cernimus, Gallicano huic regno pertimeſcendum.

Paginæ Differt. Meſſalin.

Indiculus quorumdam dogmatum, quæ contra Catholicam fidem à Salmaſiô in Diſſertatione nupera propugnata, ſequentibus libris à nobis refelluntur.

Pag. 7. & ſeq. ut 199. I. EPISCOPATUM cum Presbyteratu ex inſtitutô Chriſti unum & eundem eſſe ordinem.

II. Presbyterum, quâ Presbyter eſt, non quâ Epiſcopus, manuum impoſitione ordinare, & confirmare. Pag. 149.

III. Ordinis Sacramentum in Eccleſiâ nullum eſſe: 150.
nec eô Sacerdotes fieri. *quia nullum Chriſtus inſtituit Sacerdotium, nullóſque Sacerdotes inſtituit, quibus ſuam Eccleſiam regendam committeret.* P. 392.

IV. *Nec malè profectò Waldenſes, qui, quod non erat,* & ſeq. *nec audiebatur temporibus Apoſtolorum, Sacerdotium cum Sacerdotibus ſuſtulerunt. Nullum in Evangeliô Sacerdotii veſtigium extat. Ubi nomen non extat, cur rem ibi fuiſſe credamus? Ubi ſacrificia non fuêre, nec Sacerdotium ibi, aut Sacerdotes eſſe, nec nominari oportuit.* P. 379.

V. Laici Euchariſtiam conſecrare poſſunt: *Et primis ſeculis ſecundùm inſtitutionis præceptum, à ſingulis patribus-familias, & poſt cœnam celebrabatur. Poſteà, mutatâ re, cùm Presbyteri non adeſſent, qui poſſent exercere, etiam laicis conſecratio ejus, & adminiſtratio licita erat.* P. 386.

VI. *Presbyteri, & Epiſcopi Clementis Papæ tempore laici* 387.
erant: ut honeſtior, & honoratior pars plebis haberentur tantùm. P. 396.

VII *Rectè Waldenſes, ac Lutherus Sacerdotium non retinuerunt, ſed crediderunt juſtos, ac fideles laicos poſſe omnia, quæ in Eccleſiâ Dei agi neceſſe eſt, agere, & omnibus muneribus Eccleſiaſticis defungi, poteſtate ad id acceptâ per impoſitionem manuum Presbyterii, id eſt, Senatus non Eccleſiaſtici, ſed Laici.* P. 398.

VIII. Laïci omnes Sacerdotes ſunt, ut Petrus docet 1 Can. cap. ſecundô. Ibid.

IX. Eadem ſentire ſe profitetur cum hæreticis, Aëriô, Waldenſibus, Wicleſô. P. 378.

X. Nullum eſſe debet in Eccleſiâ *caput viſibile, quod hodie univerſali Eccleſiæ imponunt, nempè Papam.* Quem & ait *primatum mutaſſe in horribilem tyrannidem monarchiæ, quaſi debitæ, ac juſtæ, legitimæque prætextu uſurpatam.* Tum nihilò plus illum ceteris Epiſcopis auctoritatis habere de- P. 410.
cernit. & ſeq.

XI. Epiſcopus nullam pœnam, & excommunicationem indicit, ſed Eccleſia. Nec in puniendis delictis, ac pœnis ſtatuendis ſita eſt juriſdictio Epiſcopi. Nihil juris quippè habet *Epiſcopus in eos qui ſunt impœnitentes. Nec in bonos igitur, nec in malos judex ſedet Epiſcopus.* P. 456.

XII. *Ligandi quidem, & ſolvendi poteſtatem Apoſtolis de-* & ſeq. *dit: ſed in hac poteſtate non verſatur juriſdictio Epiſcopi, cùm totum hoc negotium fori ſit interni, cujus nulla juriſdictio eſt, niſi penès Deum.* P. 457.

XIII. *Epiſcopus Eccleſiis regendis unicus præpoſitus eſt,* idque *bono fine inſtitutum fuiſſe nemo negat. Nunc cùm reipſa cognoſcitur, ex Epiſcopali tyrannide certius in Eccleſiâ malum, ac damnum majus oriri, quàm quod ex æmulatione æqualium metuebatur, quod bonâ de cauſâ conſtitutum fuerat, meliore poſſe, & debere abrogari, quis non videt?*

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS E SOCIETATE JESU,

Theologicorum dogmatum

DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA

LIBER PRIMUS.

In quo de Epiſcopis, qui ſub Apoſtolorum tempus extiterunt, & eorum ſucceſſionibus agitur.

CAPUT I.

De Apoſtolica traditione; ejúſque varia diſtinctione. Memorabilis de illis Baſilii locus illuſtratur. Traditiones hujuſmodi partim immobiles eſſe, partim mutabiles. Utriuſque generis exempla varia. Quæ ſit nota, & proprietas Apoſtolicæ traditionis.

I. Vetustissima res eſt, & à primis Chriſtianiſmi nata temporibus, Ordinum illa diſtinctio, ex quibus Eccleſiaſtica, ut vocant, Hierarchia componitur. Inter quos tres illi præcipui ſunt, Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus. Ex his ſepoſitô Diaconatu, tota de primis duobus mihi cum Salmaſiò; hoc eſt Chriſtianæ, Catholicæque parti cum Hæreticorum ſectis orta controverſia eſt. Etenim Epiſcopatum planè eundem cum Presbyteratu ordinem eſſe ex ipsâ inſtitutione Chriſti, & Apoſtolorum uſu, Apoſtolicorumque temporum, aſſerunt Romanæ hoſtes Eccleſiæ. Quippe nullò in Scripturis locô diſcerni invicem: ſed promiſcuè ſemper accipi: ut aut Epiſcopi ſoli cum Diaconis: aut cum his ipſis ſoli Presbyteri conjunctim nominentur: nuſquam verò tres illi ſeparatim, Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi. Cujus rei aliquot exempla commemoravimus ex Actis Apoſtolorum, & eorumdem Epiſtolis, in priori Diſſertationum Eccleſiaſticarum librô, capite primô. quæ cùm inde repeti poſſint, hoc locô prætermittam, ne ſim longior.

Verùm ita rem omnem ibi compoſuimus, ut ambos illos ordines, & gradus ex ſeſe, ac naturâ ſuâ, & ex inſtitutione ac voluntate Chriſti diverſos eſſe ſtatueremus: hoc eſt ejuſmodi, ut à ſe invicem disjungi poſſent, ac ſeparatis ineſſe perſonis: quatenus unus aliquis tantummodò Presbyter eſſet, adjunctis tamen inferioribus omnibus ordinibus, per quos gradatim ad Presbyteratum aſcenditur: alius item, præter hunc, ac reliquos ei ſubjunctos, Epiſcopatum inſuper acciperet. Quanquam primis Eccleſiæ temporibus ambo illi, ac diſtincti invicem ordines & gradus in eandem perſonam collati ſunt: quod ſic uſus poſtulabat: ut eô locô pluribus expoſitum eſt.

II. Hanc noſtram de quæſtione illâ, non conjecturam, ac divinationem, ſed firmam eſſe certamque ſententiam, hæc imprimis ratio demonſtrat. Nam ſi unus, idémque eſſet Ordo Epiſcopus, & Presbyter, & una utriuſque forma, & ἰδέα, ex inſtitutione Chriſti; nefas eſſet aliter hæc uſurpare, atque ille conſtituiſſet. Non enim in poteſtate eſt hominum, immutare illa, quæ ab Chriſtô ſemel ordinata ſunt: aut aliô modô, quàm ex ejus præſcriptô, ac voluntate tractare. Quod ita Theologi paſſim exprimunt, ut dicant; Inſtitutorum Eccleſiaſticorum quædam juris eſſe divini: alia *poſitivi*, & *humani*. Prioris generis illa ſunt, quæ, ſive nominatim in Scripturis explicantur; ſive ex majorum traditione per Eccleſiam accepta ſunt, conſtat ita, uti ſeſe habent, ab ipſomet ordinata fuiſſe Chriſtô Dominô; nec hominum decreto, judicióque permiſſa. Ut ſunt ea quæ ad fidem Chriſtianam, & Sacramentorum *ſubſtantiam*, ut ita loquar, ipſam pertinent. Poſterioris verò ſunt, quæ ad ritus ſpectant, quibus ſuperiora illa tractantur: aut quæ quoquò modô Chriſtianorum in conſuetudinem venerunt.

Ad utrumvis duûm illorum generum pertinent ea, quæ ſinè ſcriptô ad auctores Apoſtolos ſolâ traditione referuntur. Nam & iſta partim divinô jure, & immutabili; partim humanô, id eſt *poſitivô*, & mutabili cenſentur.

De utroque genere Apoſtolicarum traditionum, luculentum eſt, ideóque Theologorum uſu detritum Baſilii teſtimonium in librô de Spiritu ſanctô; quod accuratè hîc à nobis expendendum eſt. Nam in eô quæſtionis noſtræ, controverſiæque ſumma vertitur.

III. Cum in ſollemnium precationum clauſulâ, quæ trium perſonarum appellatione conſtabat, Baſilius non ἐν πνεύματι, id eſt *in Spiritu*, tantum uſurparet, ut mos erat: ſed etiam σὺν τῷ πνεύματι, hoc eſt *cum Spiritu*: in quorumdam reprehenſionem incurrit; non hæreticorum modò, qui cum Patre, vel etiam & Filiô, coæquari Spiritum ſanctum iniquô animô ferebant: ſed Catholicorum inſuper: quos alioqui rectè de Spiritûs ſancti divinitate ſentientes illa novitas offendebat. Hac de cauſsâ librum de Spiritu ſanctô ſcripſit ad Amphilochium. In quô cùm variis argumentis, & auctoritatibus fidem ſuam, ejuſque teſtem formulam ac profeſſionem illam approbat: tum

quod

quod ad præſens negotium attinet, ex antiquâ & Apoſtolicâ traditione vim ei ac pondus aſciſcit in viceſimo-ſeptimô capite. Ac de Traditionibus Apoſtolicis univerſe primum ita loquitur. [1] *Eorum dogmatum, prædicationumque, quæ in Eccleſiâ ſervantur, quædam habemus ex doctrinâ ſcriptâ tradita: quædam rurſus ex Apoſtolorum traditione communicatâ nobis, in myſterio,* [*hoc eſt tanquam arcana*] *recepimus. quæ ambo vim eandem habent ad pietatem.* Mox dogmatum illorum, ac rituum varia exempla commemorat: quæ partim conſuetudines, partim Chriſtianæ fidei decreta continent. Conſuetudines ſunt, Crucis ſignô ſeipſum velut obſignare: ad orientem ſe in oratione convertere: aquam ad baptizandum benedictione conſecrare: ter in aquam eos qui baptizantur immergere: Dominicô die, ac per quinquaginta poſt Paſcha dies genua non flectere, & id genus complura. Quæ propterea fidelibus ſine ſcriptô tradita eſſe dicit; nè ad profanos, & nondùm initiatos homines vulgata pervenirent. [2] Ad fidem autem ex eâdem traditione ſpectat *profeſſio ipſa fidei, quâ credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum. quæ quidem nullis eſt litteris commiſſa.* ac demum formula iſta, qua Spiritus ſancti æqualitatem, conjunctionémque cum aliis duabus perſonis exprimimus, ut ita dicamus: Gloria Patri & Filio cum Spiritu ſancto.

IV. Ex hac Baſilii diſputatione conſtat id, quod paullo ante diximus, Apoſtolicas traditiones ſcripto non commiſſas, tam illa comprehendere, quæ ad Chriſtianam fidem, quàm quæ ad ritus & conſuetudines pertinent. Inter quæ diſcrimen illud eſt, quòd priora juris divini ſunt, eáque Chriſti ex ore, vel revelatione ſancti Spiritus excepta Apoſtoli Eccleſiæ tradiderunt, ea lege ac cautione, ut immutare, aut funditus abrogare illa nefas eſſet. Poſteriora verò neque ſemper, nec ubique ſervata omnia ſunt, & contrariis interdum ſubrepentibus moribus obliterata fuerunt. Profeſſio ecce illa fidei, qua credere nos dicimus in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, quam ex nullis nos Scripturis habere Baſilius affirmat, Apoſtolica traditio eſt: quam nulli ſollicitare vel invertere impunè licet. Sic illa, quæ ad Sacramentorum *ſubſtantiam*, ut vocant, attinent, aliter ordinare, quàm ut Apoſtoli ex Chriſti magiſterio tradiderunt, ne univerſæ quidem Eccleſiæ, nedum privato ulli capiti conceditur. Cujuſmodi eſſet; baptiſmum in alia re, quam in aqua conferre. Hanc enim ſola ex Apoſtolica traditione ſibi defendant oportet Calvinianæ, vel
*Joan. 3. 5. ſectæ alterius hæretici; qui illa Chriſti Domini verba, * *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei:* negant ad Sacramentum pertinere Baptiſmi: ſed tropicè *aquam* illic uſurpari ſentiunt. Aquam igitur, quam ex Apoſtolica traditione materiam Sacramenti illius eſſe didicerunt, nemo Chriſtianus abjudicare audet à Baptiſmo. At verò trinam in aquam demerſionem, cujus ex eadem Apoſtolica traditione originem Baſilius arceſſit, paullatim Eccleſiæ conſuetudo mutavit, & ad ſimplicem adſperſionem redegit. Ut de minoris momenti ritibus ſileam, qui nec recepti ſunt ab omnibus; & ibi, ubi aliquamdiu retenti ſunt, in uſu poſteà eſſe deſierunt. Quæ res argumentum ejus habet, quod ſuprà docui; Apoſtolicarum traditionum alias immutabiles eſſe, ac divino jure cenſeri; alias humani, ac *poſitivi* eſſe juris; quæ Eccleſiæ, vel Pontificia auctoritate, aut contrario more abrogari poſſunt.

V. Addam prioris illius generis, quod divina & æterna inſtitutione conſtat, exemplum aliud ex eodem Baſilio, cumprimis obſervandum, de unctione illa, quæ ſub baptiſmum fieri conſueverat. Hanc enim potiſſimum intelligit, quæ Sacramenti Confirmationis propria eſt, & ſubinde poſt Baptiſmum tribuebatur: ut Laodicena Synodus teſtatur, canone XLVIII ita decernens: [3] *Quod oporteat eos, qui baptizantur, poſt lavacrum chriſma cæleſte percipere, & regni Chriſti participes inveniri.* Hujus itaque Sacramenti, quod Pacianus in Sermone de Baptiſmo, &
*Lib. 2. con. Petil. c. 104. Auguſtinus * *Sacramentum chriſmatis* vocat, párque baptiſmo facit, quod ad *genus* attinet *viſibilium ſignorum*, negat Baſilius extare mentionem expreſſam in ſacris litteris: quatenus ſcilicet chriſmate, & unctione conſtat; quæ pro-
*Act. 8. 17. pria illius eſt Sacramenti materia. Nam ſola * ibi commemoratur impoſitio manuum, per quam datus eſt Spiritus ſanctus. Atqui non ſola impoſitione manus, ſed unctione quoque, vel chriſmatione tum datum eſſe Spiritum ſanctum, tùm Confirmationis Sacramentum velut parte ſui neceſſaria, & ἰδιώδει conſtitiſſe, antiquiſſimi Patres, &, quod majus eſt, generales Synodi nos docent, ut alio in loco demonſtrabimus. Græci quidem, (quod inter omnes convenit) nihil unquam præter oleum uſurparunt in illo Sacramento; & hodieque in eo ritu perſeverant, ſine ulla impoſitione manuum. Quamvis autem nuſquam apertè, ac nominatim unctionis in illo Sacramento Confirmationis adhibendæ Scriptura meminerit; nihilominus ita ex Apoſtolica traditione manaſſe illam Veteres arbitrati ſunt; ut non arbitrii, & humani juris eſſet, ſed ſuperioris cujuſdam, & divina auctoritate ſanciri. Non minus divinæ traditionis habitum eſt, ut in *Sacrificio* novæ legis, *& in calice Dominico ſanctificando, & plebi miniſtrando*, ut loquitur Cyprianus in epiſtola LXIII, *calix iſte qui in commemorationem ejus offertur, mixtus vino offeratur.* Hanc enim *Dominicam traditionem*: tum *Evangelicam, & Apoſtolicam diſciplinam*, planè ſine ſcripto editam ab Apoſtolis, Cyprianus appellat; & innovari prohibet: ac qui mutare auſi fuerant, inter hæreticos Eccleſia damnavit. *Neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet: ſed Dei veritatem*, ut idem ſcribit.

VI. Sic de baptizandis parvulis *auctoritatem univerſæ Eccleſiæ proculdubio per Dominum, & Apoſtolos traditam* eſſe
* Auguſtinus affirmat. Et * de alia conſuetudine loquens adverſus Donatiſtas, de non baptizandis iterum hæreticis, contrà quàm Cypriano viſum erat. *Hanc ipſam conſuetudinem credo*, inquit, *ex Apoſtolica traditione venientem, ſicut multa non inveniuntur in litteris eorum, neque in conciliis poſterorum. & tamen quia cuſtodiuntur per univerſam Eccleſiam, nonniſi ab ipſis tradita, & commendata creduntur.* Et * alio in loco: *Apoſtoli autem nihil quidem exinde præceperunt: ſed conſuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt. Sicut ſunt multa, quæ univerſa tenet Eccleſia: & ob hoc ab Apoſtolis præcepta benè creduntur: quanquam ſcripta non reperiantur.* Ac paſſim Auguſtinus tam iſtam, quàm ſuperiorem de baptizandis parvulis traditionem ab Apoſtolis manaſſe profitetur. * Lib. 1. de Pec. mer. & rem. c. 26. * De Bapt. con. Don. lib. 2. cap. 7. Vide & lib. 4. c. 23. * Ibid. lib. 5. c. 23.
Quinetiam Stephanus Papa cùm adverſus Africanos Epiſcopos de non iterando baptiſmo hæreticorum contenderet; nihil aliud quàm traditionem opponebat, ita ſcribens, * ut teſtis eſt Vincentius Lirinenſis: *Nihil novandum, niſi quod traditum eſt.* * Cap. 9.

Hanc verò traditionem, non Eccleſiaſtica tantùm, hoc eſt humana, & quantumvis ſacroſancta, mutabili tamen auctoritate: ſed divina prorſus, ſempiternáque conſtitiſſe; ſatis ex eo notum eſt; quòd magno pro ea ſtudio, acerrimáque contentione *Stephanus Papa Apoſtolicæ ſedis antiſtes cum ceteris collegis ſuis* Cypriano, ac reliquis Africanis reſtitit, cùm quidem intelligeret, ut ibidem ait Vincentius, *nihil aliud rationem pietatis admittere, niſi ut omnia, qua fide à Patribus ſuſcepta forent, eâdem fide filiis conſignarentur: noſque religionem non quà vellemus, ducere: ſed potiùs quâ illa duceret, ſequi oportere.* Quæ verba traditionem illam ἄγραφον indicant divini planè eſſe juris, & ad fidem pertinere, religionemque Chriſtianam. Nam ſi voluntati hominum, & Eccleſiaſticæ poteſtati permiſſa foret, neque Stephanus tam vehementem pro ea dimicationem ſuſciperet, ut ab communione ſua ſe niſi deſiſterent, præciſurum illos minaretur: & vel eo permittente, aut connivente: vel contraria conſuetudine paullatim aboleri illa potuiſſet.

VII. De iis ipſis traditionibus, ſed ut ad ritus uſumque pertinent, fuſè Tertullianus agit in libro de Corona militis, capite tertio, ac pleraſque recenſet, quæ ſine ſcripto, ſola conſuetudine auctoritatem acceperunt. *Conſuetudo autem* (ait capite ſequenti) *etiam in civilibus rebus pro lege ſuſcipitur, cùm deficit lex.* De iiſdem prætereà tritum illud eſt * Auguſtini, nec tamen ideo prætermittendum. *Illa*, inquit, *quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, dantur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis vel plenariis conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata, atque ſtatuta retineri.* Quatenus autem ad fidei normam ac regulam traditiones * Aug. epiſt. 118.

1 Baſil. pag. 210. Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων, καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν· τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα· ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν.

2 Baſil. pag. 213. αὐτὴν δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, πιστεύειν εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἐκ ποίων γραμμάτων ἔχομεν.

3 Laodic. can. 48. ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους μετὰ τὸ βάπτισμα χρίεσθαι χρίσματι ἐπουρανίῳ, καὶ μετόχους εἶναι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

*Lib. 6. de Bapt. con. Don. cap. 26. To. 7. tiones adhibentur, luculentus eſt ejuſdem * Auguſtini locus, in quo ad Cypriani ſententiam adjungit auctoritatem ſuam, itáque ſcribit: *Quod autem nos admonet, ut ad fontem recurramus, id eſt ad Apoſtolicam traditionem, & inde canalem in noſtra tempora dirigamus, optimum eſt, & ſine dubitatione faciendum.*

Et in eodem opere, libro quarto, capite xxiii, traditionis Apoſtolicæ diſcernendæ notam hanc, ac velut κριτήριον oſtendit: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.* Quæ Auguſtini ſententia longè præſtantiſſima eſt, & imprimis animadvertenda. Nam ad generis utriuſque traditiones agnoſcendas, & ad originem ſuam referendas magnoperè ſpectat.

VIII. Etenim, ut de dogmatibus, fideique decretis primo loco diſputem; idipſum affirmatur ex illa regula, quod Baſilium paullo antè pronuntiantem audivimus, compluta ſine ſcripto, ſola traditione, eáque Apoſtolica, Chriſtianæ fidei eſſe propoſita. Cujuſmodi eſſe nemo, quantumvis pervicax, inficiari audeat, quæ à primis Eccleſiæ temporibus in ea tradita, ad communem pervaſere fidelium ſenſum; vel ſaltem eorum, qui interioribus litteris eruditi erant, ac ceteris ſcientia prælucebant. Certè cùm adverſus hæreticos de Chriſtianæ fidei capitibus antiqui Patres contendunt, eo in argumenti genere plurimum verſantur: & adverſarios ad Apoſtolicas Eccleſias, id eſt ab ipſis fundatas Apoſtolis, eorúmque traditionem

*Lib. 3 cap. 2. identidem provocant. Quod inſigniter facit Irenæus: * qui primùm traditionem *quæ eſt ab Apoſtolis*, hoc modo circumſcribit: *quæ per ſucceſſiones*, inquit, *Presbyterorum in Eccleſiis cuſtoditur.* Deinde capite ſequenti, Traditionem eandem Apoſtolicam per eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt, Epiſcopos, eorúmque ſucceſſores propagatam eſſe dicit, ab iiſque repetendam, præſertim ab Romana ſede. De quo Irenæi loco iterum agemus poſteà.

Tertullianus quoque in libro de Præſcriptionibus, capite xxvi, ad Apoſtolicas Eccleſias, hoc eſt ab Apoſtolis fundatas, hæreticos revocat, & indidem ab auctoribus ſuis acceptas traditiones explorare jubet. Idem & Auguſtinus contra Donatiſtas, & Pelagianos maximè defendit: eum & adverſus illos non iterandum eſſe baptiſmum: & adverſus iſtos, neceſſarium eſſe parvulis, ex veteri, & Apoſtolica traditione demonſtrat.

IX. Eadem ratio, argumentandique vis ad alterum genus traditionum ab illis accommodatur, quod ritu, & conſuetudine definitur, hoc eſt agendi modo atque præſcripto. Id autem duplex eſſe cognoſcitur. Nam ſunt aliæ traditiones ejus inſtituti, quod eſt πρακτικόν, id eſt *in agendo poſitum*; quæ uniuſmodi eſſe debent, nec mutari ſine periculo poſſunt: ut etſi nullo adhuc Eccleſiæ decreto inter fidei dogmata ceſerentur; nefas tamen haberetur, ſecus agere, quàm vetus, & à majoribus accepta, potiorique parti Eccleſiæ probata Traditio continet. Exempli cauſſa, Baptiſmi formam hanc eſſe neceſſariam, quæ perſonarum trium appellationes expreſſas continet, certa eſt, & Apoſtolica traditio; de qua hodie Chriſtianus nemo dubitat. Sed utrum ſtatim ab exortu Chriſtiani nominis, ita, ut eſt modò, neceſſaria ſit habita, ut qui in ſolo Chriſti nomine baptizatus eſſet, nullum omninò Sacramentum perciperet, in controverſia eſt, eáque perantiqua. Ambroſius quidem in libro de Spiritu ſancto, capite tertio, putat baptiſmum in ſolo Jeſu nomine ad-

*Act. 8. miniſtratum fuiſſe. & ita * reginæ Candacis eunuchum a Philippo baptizatum: nec non Actorum xix quoſdam, qui ſolo baptiſmo Joannis initiati fuerant. Quinetiam *ſi unum in ſermone comprehendas, aut Patrem, aut Filium, aut Spiritum ſanctum, fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum abneges, plenum eſt*, inquit, *fidei Sacramentum*, tanquam etiam hodiéque nominatâ unâ perſonâ, baptiſ-

* Cap. 3 p. 113 mus ſit ratus. Cui Baſilius aſſentitur * in libro v contra Eunomium. Sed alii plerique diſſentiunt: ut Cyrillus A-

* Pag. 633. lexandrinus * Dialogo vii de Trinitate. Et Baſilius ipſe disertè in libro de Spiritu ſancto, capite xii. Didymus item ſub initium libri ſecundi de Spiritu ſancto: & Facundus Hermianenſis libro primo, capite tertio.

X. Quocirca etſi ambiguum ſit, utrum Apoſtoli in ſolo Chriſti nomine aliquando baptizaverint: quod Scholaſtici quidam aſſerunt: nemo tamen fas id eſſe hoc tempore; vel eſſe verum ſub hac formula baptiſmum exiſtimet: aut non Apoſtolicam eſſe traditionem hanc agnoſcat, ut tres in illo perſonæ nuncupentur. Eſt itaque fixa, & immobilis iſta traditio, quam labefactare, vel immutare nulli penitus licet. Quoniam etſi aliter ab Apoſtolis factum eſſe conſtaret: non dubitaremus id illos extraordinario jure quodam, & ad tempus conceſſa ſibi facultate feciſſe. Ut duplex quodammodo traditio penes illos extiterit: altera, uti perbrevi tempore, ad commendandam nominis illius auctoritatem, in Chriſto baptizare fas eſſet. altera, uti deinceps nulla in Eccleſia baptizandi eſſet alia formula, quàm quæ tria disertè nomina conciperet. Ex quo ſequitur, nullum traditioni cuiquam, quo minus Apoſtolica cenſeatur, præjudicium facere, quod ſub exordium Chriſtiani nominis, atque ab ipſis etiam Apoſtolis, diverſum aliquid ab illa nonnunquam adhibitum, uſurpatúmque fuerit.

Etenim cui dubium eſt, quin Apoſtolica traditio fuerit, eáque auctore inſtituta Chriſto, ut Judaici ritus, ac cæremoniæ apud Chriſtianos antiquarentur? Et tamen interdum ab Apôſtolis ipſis obſervatas illas eſſe conſtat. Et Juſtinus martyr * in Dialogo cum Tryphone tanto pòſt * P. 206. edit. Com. tempore credidit, eum, qui Judæus eſſet, & cum Chriſtiana lege Judaica ſacra miſceret, ſalutem poſſe conſequi: ac fortaſſis etiam ſi jam Chriſtianus Judaicos poſtea ritus conjungeret. Tametſi fatetur alios contrariam opinionem habere: qui cum Judaicum cultum retinentibus neque tecto, neque convictu ſociari velint.

XI. Ac poſteriores quidem iſtos meliùs utique prioribus, ac Juſtino etiam ipſo, qui unus horum fuit, ſenſiſſe, nemo hodie non judicet. Jam enim tempus illud præterierat, intra quod inutiles quidem, ſed nondum pernicioſæ erant Judaicæ cæremoniæ: ac jampridem mortiferæ Chriſtianis eſſe cœperant: ut ex Auguſtini epiſtola xix ad Hieronymum conſtat.

Quod ſi vel Juſtini, vel alterius pari auctoritate prædìti exemplum aliquod extaret, quo antiquæ legis obſervationes cum Chriſtiana religione miſcuiſſet: nihilominus in eo perſeveraremus, ut contrariam traditionem de abjudicandis ab uſu Chriſtianorum Judaicis cultibus, tum Apoſtolicam, tum divino jure ſancitam eſſe fateremur. Non enim vel raris, vel paucorum exemplis, & teſtimoniis præponderari oportet communi, & ex antiquo receptum dogma, & inſtitutum Eccleſiæ. Neque tamen culpandi erunt ſummi viri, & vel Apoſtolorum proximi, vel ipſi etiam Apoſtoli, Chriſtique Diſcipuli, quòd adverſus certam, conſeſſamque traditionem aliquid uſurpaverint. Siquidem cogitandum nobis illud eſt, quod contra illam venerint, hoc eos vel privato quodam jure, & Spiritus ſancti inſtinctu feciſſe: vel id eos intellexiſſe, nondum præciſam, & abſolutam eſſe decreti illius obligationem, quæ pòſt eſſet ſuo tempore futura.

XII. Atqui hoc ſanè conſtantiores in Apoſtolica tuenda traditione, & auctoribus ſuis Apoſtolis; immo unico conditori ſuo Chriſto defendenda nos eſſe convenit, quò majoris eſt quæque momenti, & ſine gravi ſalutis periculo prætermitti, mutarique non poteſt: ut paullo antè diximus. Hujuſmodi eſt parvulorum baptiſmus: necnon trium in hujus formula perſonarum appellatio: & ſi quæ ſunt hujus generis aliæ traditiones. Nam quæ periculi nihil habent ad æternam ſalutem: in iis æquiores erimus adverſus pertinaces diſputatores, qui ſic Apoſtolicas eſſe concedent, ut divino jure conſtitutas negent. Exemplo ſit præter illa, quæ de Judaicis cæremoniis primo quoque tempore ſummovendis dicta ſunt, Paſchatis Chriſtiani celebratio: de qua tam ardens, & acris inter Catholicos fuit contentio primis tribus ſeculis, ac poſt illa deinceps in quibuſdam Eccleſiis: cùm Aſiatici præſertim Judaico more fungentes, Apoſtolicam traditionem ab Joanne Apoſtolo, & Evangeliſta mandatam provinciis ſuis præ ſe ferrent: ceteri Romanis Pontificibus præeuntibus, non minus Apoſtolicam auctoritatem ritui ſuo prætenderent: quem à Petro & Paulo Eccleſiæ ſuæ fundatoribus acceperant. Atque horum quidem cauſſa ſuperior fuit; paullatimque Judæorum more refuncto, Romanus apud omnes uſus obtinuit. Veruntamen quod Polycarpus, Polycrates, Irenæus, aliique confirmant, non eſt dubium, quin ut Romani traditionem pro ſe Apoſtolicam veriſſimè prædicabant à Petro Paulóque derivatam: ſic Aſiani perinde Apoſtolicam ab Joanne propagatam conſuetudinem haud falsò protulerint. Nec enim tantos viros, tantáque ſanctitate præditos fas eſt tali in re mentitos putare. Et videndus omninò Euſebius libro v, ca- * Cap. 57. & in Annot. Epiph. ad Hær. 51. pite xxiii, & xxvi Eccleſiaſticæ hiſtoriæ: tum quæ nos * in ſecundo libro de Doctrina temporum de eodem argumento ſcripſimus. Igitur ambæ illæ Paſchatis celebrandi

conſue-

conſuetudines, quamvis contrariæ, ex Apoſtolica tamen traditione fluxerunt. Etenim Apoſtoli in pleriſque, pro eo ac res ferebat, & adminiſtrandi Evangelii ratio poſcebat, ne Judæorum a ſe alienarent animos, ex iis, quibus innutriti erant, cæremoniis aliquid admiſcebant Chriſtianorum ritibus: donec corroborata, & gentilium numero auctior in dies Eccleſia Judaiſmum penitus dediſceret.

XIII. Ad idem genus traditionum Apoſtolicarum pertinet illa, quam Cyprianus epiſtola LXVIII refert de Epiſcoporum electione: *Propter quod*, inquit, *diligenter de traditione divina, & Apoſtolica obſervatione obſervandum eſt, & tenendum, quod apud nos quoque, & ferè per provincias univerſas tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem provinciæ proximi quique conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente; quæ ſingulorum vitam pleniſſimè novit, & uniuſcujuſque actum de ejus converſatione perſpexit.* Quo in loco notandum illud eſt, *divinam* hanc appellari *traditionem*, quam Apoſtoli à Deo & Spiritu ſancto perdocti, afflatique ſanxerunt. Non enim de iis ſolum mandatum acceperunt, quæ perpetua, & immutabili lege fixa eſſe deberent: ut ſunt Sacramenta, & quæ ad horum *ſubſtantiam*, ut vocant, attinent: ſed etiam illa didicerunt, quorum aliquanti temporis obſervatio penes Eccleſiam foret. Nam alia, auctoribus etiam Apoſtolis, atque ipſo quoque Domino, conſtituta ſunt ad tempus: quæ contrariis poſtea inſtitutis abrogata ſunt. Cujuſmodi videlicet neque Chriſtus ipſe, nec Apoſtoli, uſum eſſe ſempiternum voluerunt: ſed certi, ac definiti temporis. Quippe præſente plebe Epiſcopos eligi nec ubique receptum eſt, nec ibi, ubi ſervatum fuit, perpetuò manſit.

Ad extremum de traditionibus iſtis eximium locum Epiphanii nolim præterire ex Hæreſi LXI, qui ſic habet. [4] *Sed & traditione eſt utendum. Non enim omnia è Scripturis peti poſſunt. Idcircò alia ſcriptis; alia traditione ſancti Apoſtoli reliquerunt. Quemadmodum ait ſanctus* * *Apoſtolus. Sicut tradidi vobis: Et* * *alibi: Sic doceo, & ita tradidi in Eccleſiis.* Inter quas traditiones illam numerat: Illicitas eſſe nuptias poſt caſtitatem voti ſponſione obligatam Deo. Sed de his aliò locò agetur.

* 1. Corinth. 11. 2.
* 1. Cor. 15. 3.

CAPUT II.

Presbyteri vocabulum explicatur, quod modò dignitatis eſt nomen, modò ordinis. Aliud eſſe, Epiſcopatum & Presbyteratum in unam convenire perſonam: aliud unicum eſſe ordinem. Oſtenditur utroque modò ex Apoſtolicâ traditione diſcerni. Epiſcoporum ſingularium ſucceſſiones Romæ, & in aliis urbibus ex veteribus adſtruuntur. Irenæi locus inſignis. Illuſtratur Apocalypſis locus, ubi Angelorum nomine ſingulares urbium Epiſcopi ſignificantur.

I. HIs de Apoſtolicâ traditione, ejúſque diſcrimine paullulùm explicatis; nunc ad illud venio, cui declarando, & enucleando tota iſta ſuperioris capitis oratione viam munivimus. Nobis id propoſitum fuit oſtendere, duos illos ordines, de quibus præcipua controverſia eſt, Epiſcopatum, & Presbyteratum, tradito ab Apoſtolis more & inſtituto eſſe, ac perpetuò fuiſſe diſtinctos. certe non unum & eundem per ſeſe ordinem eſſe, ex Apoſtolorum uſu atque decreto: ut Meſſaliano Salmaſio viſum eſt. Tum vero divino jure ambos eſſe diſtinctos: idque verè Tridentinæ auctoritate Synodi eſſe ſancitum canone ſexto Seſſionis XXIII: *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris; anathema ſit.*

Verùm ut omnis ab hac diſputatione noſtra ex ambiguitate nominis auferatur error; illud ante omnia ſciri neceſſe eſt: vocabulum Presbyteri, τοῦ πρεσβυτέρου, apud Græcos nonnunquam appellativè ſumi; aliàs propriè. Priori modo ætatis vox eſt, & ex ætate, propagatâ deinceps uſurpatione, dignitatis. Ut enim nomina iſta *flavus*, *purpureus* ex prima impoſitione, certa colorum genera ſignificant: inde verò per metalepſin univerſe pro eo omni, quod pulchrum eſt, accipi ſolent. Ideo [5] ξανθὸν *flavum*, *& pulchrum, & affabre factum* exponit Heſychius: & *purpureos olores* Horatius dixit: *Amorem purpureum* Ovidius: quod idem eſſe volunt, ac *formoſum*. Sic in πρεσβύτερος voce accidit: ut ab ætatis anteceſſione, ad honoris prærogativam tranſlata ſit. Itaque οἱ πρεσβύτεροι apud antiquos non raró illi vocantur, non ſolum qui ætate, ſed etiam qui honore, dignitate, auctoritate, vel honorifica curatione, & præfectura ceteris antecellunt.

II. Commodum ad id, quod dicimus, & ſingulare habes exemplum apud Clementem Alexandrinum, initio libri ſeptimi Stromateon: [6] *Pretio dignum* (inquit de Gnoſtico, id eſt perfecto Chriſtiano loquens) *quidquid excellit judicat pro merito ſuo, & honorandum: in ſenſibilibus quidem, principes, & parentes, omnémque ſeniorem: in iis autem, quæ diſciplina conſtant, antiquiſſimam philoſophiam, & longævitate præſtantem prophetiam. In intelligibilibus porro id quod ortu antecedit, nempe temporis & initii expers principium, ac primitias eorum, quæ ſunt, filium.* At ſubinde ad Eccleſiaſticos ordines, & gradus id referens; [7] *Sic etiam*, ait, *in Eccleſia, virtutis illius, & efficientiæ, quæ meliores facit, imaginem obtinent Presbyteri; adminiſtræ verò, Diaconi.* Πρεσβυτέρους hoc in loco Clemens partim pro ætatis anteceſſione; partim pro dignitatis excellentia; partim denique pro gradu, & ordine Eccleſiaſtico ſumpſit. Quo in gradu Epiſcopos cum ſimplicibus ſacerdotibus, vel Presbyteris miſcuit. Nam alioqui diſtinctos in Eccleſia ordines tres ſuperiore Stromateo poſuerat. [8] *Quandoquidem*, ait, *& hic Eccleſiaſtici gradus, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, imitationes quædam ſunt, opinor, Angelicæ gloriæ, & illius adminiſtrationis.* Totidem ecce gradus, ordinéſque percenſet in Eccleſia, quod Tridentinus Canon enumeravit. Nam τῶν διακόνων, id eſt *miniſtrorum* vocabulo reliqui inferiores continentur. Aliàs verò Presbyter certum in Eccleſia ordinem ſignificat, qui ſecundus eſt, & ab Epiſcopo proximus: quem *ſimplicem Sacerdotem* dicimus. Etſi Sacerdotis ac Sacerdotii nomen cum in uſu eſſe cœpit, plerumque primo ordini, id eſt Epiſcopatui eſt attributum: Presbyteri verò, ſecundo: quod in antiquis canonibus obſervavimus.

Eodem modo λειτουργὸς & διάκονος interdum appellativa nomina ſunt, quibus etiam Epiſcopi cenſentur, ut cùm ſe συλλειτουργοὺς vocant, & συνδιακόνους. Aliàs propria; ut cùm miniſtrorum ac Diaconum ordinem indicant. Quæ differentia ex adjunctis notanda, diſcernendáque eſt; ut ſcias quando propriè, quando appellativè, ac generatim vocabula iſta ſumantur.

III. Jam cum de Presbytero hîc agimus, eumque cum Epiſcopo componimus, perſpicuum eſt, non priori ac laxa ſignificatione; ſed poſteriore, uſurpari à nobis, ac propria. Hoc enim demonſtrandum ſuſcipimus, duos in Eccleſia ordines iſtos fuiſſe re, & ſpecie, atque officio diſtinctos: non ut Meſſalianus Salmaſius cornicatur, unum prorſus eumdémque ordinem ex Chriſti, & Apoſtolorum inſtituto, ac traditione fuiſſe. In quo cavendum illud eſt, quod cum diſcernere mediocris prudentiæ ſit, ab iſto tamen litteratore minime eſt animadverſum: ex quo miſerandum in modum tota in diſputatione ſua perturbavit, ac permiſcuit omnia: neque quid diceret, aut quid ſibi vellet intellexit. Hoc igitur minime eſt ignorandum: aliud eſſe, ordines aliquos dicere re & officio, ac natura ſua eſſe diverſos: aliud in plures perſonas eſſe partitos. Poteſt enim unus, idémque diverſos habere ordines: nec ideo unus ex ambobus fit ordo. Quemadmodum etſi * *Melchiſedech rex* idem erat, & *ſacerdos Altiſſimi*,

* Gen. 14. 18.

4 Epiph. Hær. 61. N. 6. Δεῖ δὲ καὶ παραδόσει κεχρῆσθαι· οὐ γὰρ πάντα ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς δύναται λαμβάνεσθαι. διὸ τὰ μὲν ἐν γραφαῖς, τὰ δὲ ἐν παραδόσει παρέδωκαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι· ὥς φησιν ὁ ἅγιος Ἀπόστολος· ὡς παρέδωκα ὑμῖν, καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτως διδάσκω, καὶ οὕτως παρέδωκα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις.

5 Heſych. ξανθόν· ποικίλον, καλόν, εὐειργασμένον.

6 Clem. Alex. 7. Strom. τιμητὸν μὲν οὖν ἅπαν τὸ ὑπερέχον ἡγεῖται κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ τιμητέον, ἐν μὲν τοῖς αἰσθητοῖς, τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς γονεῖς, καὶ πάντα τὸν πρεσβύτερον· ἐν δὲ τοῖς διδακτοῖς, τὴν ἀρχαιοτάτην φιλοσοφίαν, καὶ τὴν πρεσβυτάτην προφητείαν· ἐν δὲ τοῖς νοητοῖς, τὸ πρεσβύτερον ἐν γενέσει, τὴν ἄχρονον ἄναρχον ἀρχήν τε, καὶ ἀπαρχὴν τῶν ὄντων τὸν υἱόν.

7 Ibid. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, τὴν μὲν βελτιωτικὴν οἱ πρεσβύτεροι σώζουσιν εἰκόνα, τὴν ὑπηρετικὴν δὲ οἱ διάκονοι.

8 Clement Alex. Strom. 6. p. 283. edit Colon. Ἐπεὶ καὶ αἱ ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐκκλησίαν προκοπαὶ ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, μιμήματα, οἶμαι, ἀγγελικῆς δόξης, κἀκείνης τῆς οἰκονομίας τυγχάνουσιν.

9 Euſeb.

Digitized by Google

mi, non propterea regia dignitas, & ſacerdotium unus idémque gradus aut abſolutè dici debet; aut etiam in illo ipſo, qui utrumque habuit. Alioqui non duas habere diceretur functiones, & officia, vel dignitates duas: ſed unam tantummodo: ſi uti τοῦ ὑποκειμένου, id eſt *ſubjecti*, nulla differentia eſt, ita graduum eſſet, dignitatúmque nulla. Sed hæc poſtea pluribus, cùm Salmaſii gerras excutiemus.

Epiſcopus nemo eſt, quin ſit Presbyter. At multi Presbyteri ſunt non Epiſcopi. Itaque diſtinguuntur ordines illi duo: quia unus ſine altero conſiſtit; tametſi hic ſine illo non poſſit eſſe. Sic enim in quinque animalium ſenſibus, viſus, & auditus tactum neceſſariò requirunt. at ſine ambobus illis tactus eſſe poteſt. Quare diſcrepant invicem: etſi ſubjectum idem ſit omnium.

IV. Hinc quis ſit quæſtionis, ac controverſiæ ſtatus apparet. Id enim inquiritur, non utrum Epiſcopatus & Presbyteratus in unum conveniant; adeo ut τῷ ὑποκειμένῳ, id eſt *ſubjecto*, nihil diſtent: an verò ſimul eſſe nequeant. De hoc enim ineptus ſit qui quæſtionem aliquam moveat. Itaque non ſolùm in Epiſcopo quovis hodiéque coëunt ambo illi ordines: ſed etiam ſub exordium Chriſtianæ religionis, & Eccleſiæ, aliquanto tempore, & certis in urbibus Presbyteri iidem homines erant, & Epiſcopi, ut in primo Diſſertationum Eccleſiaſticarum adverſus Trapezitam Salmaſium oſtendimus. De hoc igitur inter nos contenditur: ecquid voces iſtæ, *Epiſcopatus*, & *Presbyteratus*, nomina ſint unius ejuſdémque Ordinis ex Apoſtolica traditione, Chriſtique adeo ipſius inſtituto: an duo ſint ordines natura ſua, & officii genere diſtincti: ſive ita ſeparati reperiantur, ut ubi unum eſt, ibi non ſit alterum: ſive in eandem perſonam concurrant, neque ſubjecto differant.

Negat cum ejuſdem hæreſis, ſectæque participibus Salmaſius, duos à Chriſto, & Apoſtolis ordines illos in Eccleſia conſtitutos: ſed unum & eundem eſſe vult, qui in duos tributus ſit poſt Apoſtolorum obitum, & aliquanto etiam poſtea: ita ut nemo antea Presbyter fuerit, quin idem eſſet Epiſcopus, non appellatione tantùm: ſed gradu etiam, & officio, ac munere.

V. Hanc ab Tridentina Synodo anathemate damnatam opinionem, falſam eſſe, hac argumentatione conficitur. Si enim unicus ac ſimplex ordo & à Chriſto Apoſtolis, & ab his, Eccleſiæ Chriſtianæ traditus eſt, qui Epiſcopatus ſimul, & Presbyteratus vocaretur, non re, ſed appellatione diverſus: verum non eſt, Chriſtum ipſum, vel Apoſtolos, ambos illos Ordines diſtinctos, ac ſeparatos eſſe voluiſſe: ita ut non omnis qui Presbyter eſſet, idem eſſet Epiſcopus ex eorum inſtitutione. Quod enim natura unum eſt, & ejuſdemmodi, non poteſt ſine ſui mutatione; immo interitu, vel in aliam naturam migratione dividi, ac diſtrahi. Atqui & Chriſtus ipſe diſtinctos iſtos in Eccleſiâ ordines eſſe conſtituit: & Apoſtolorum tempore, iiſque auctoribus, ut natura, & ex ſeſe diverſi erant, ſic τῷ ὑποκειμένῳ, id eſt *ſubjecto* diſtincti fuerunt. De Apoſtolorum uſu, & ordinatione primo loco dicam: ut inde perveniamus ad alterum, id eſt Chriſti voluntate, ac divino jure monſtremus ambos illos à ſe mutuò eſſe diſtractos.

Apoſtolorum ergo tempore, & horum auctoritate duos in Eccleſia ordines fuiſſe: hoc eſt non omnes, qui Presbyteri erant, fuiſſe Epiſcopos: ſed hos illis gradu, ordine, functione anteceſſiſſe, invictum eſt argumentum, quòd ex Antiſtitum, & Epiſcoporum in pleriſque civitatibus ſerie ac ſucceſſione ducitur; quam vetuſtiſſimi, fidéque digniſſimi Scriptores memoriæ prodiderunt. Negabat hoc Trapezitarum, ac feneratorum advocatus: idémque nunc Meſſalianus, &, quod ipſemet profitetur, Aërianus, Waldenſis, & Wiclefiſta Salmaſius infiſiari pergit. Sed neget, quantùm volet, nos apud prudentes, & rectos æſtimatores omninò cauſſam obtinebimus. Ac de hujus quidem portentis, & flagitiis mox. Nunc ſucceſſiones aliquot Epiſcoporum, hoc eſt ſingularium per Eccleſias Præſulum, & antiſtitum, jam inde ab Apoſtolorum tempore cœpiſſe, demonſtremus iis teſtibus, contra quos nihil mutire vel impudentia ipſa poſſit.

VI. Irenæus unus ex antiquiſſimis Chriſtianorum Scriptoribus, & Apoſtolorum propemodùm æqualis, in librô tertiô, capite tertiô, ut hæreticorum dogmatum vanitatem ex novitate refelleret, ad Apoſtolorum traditionem illos provocat: quam ex omnibus illis Eccleſiis, in quibus ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi, & eorum ſucceſſoribus, uſque ad tempus ſuum, ait poſſe repeti. * *Traditionem*, inquit, *Apoſtolorum in totô mundo manifeſtatam in omni Eccleſiâ adeſt perſpicere omnibus, qui vera velint audire: & habemus annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, ut ſucceſſores eorum uſque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt, quale ab his deliratur. Etenim ſi recondita myſteria ſciſſent Apoſtoli, quæ ſeorſim, & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maximè traderent ea, quibus etiam ipſas Eccleſias committebant. Valdè enim perfectos, & irreprehenſibiles in omnibus eos volebant eſſe, quos & ſucceſſores relinquebant, ſuum ipſorum locum magiſterii tradentes.* Ex hoc Irenæi locô, Valdenſibus, ac Trapezitis omnibus invitis, id quod quærimus oſtenditur: Apoſtolos in pluribus Eccleſiis ſingulos, qui iis præeſſent, inſtituiſſe Epiſcopos, & ſucceſſores ſuos. Et quoniam omnium ex Eccleſiarum tabulis & laterculis Epiſcoporum catalogos deſcribere longum, & odioſum erat; unius Romanæ ſedis Epiſcopos recenſet Irenæus: hoc ipſum, quod in Eccleſiâ principe factum eſt, in ceteris uſuveniſſe demonſtrans. *Sed quoniam valdè longum eſt*, (inquit) *in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones; maximæ, & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ, à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis, Petrô & Paulô Romæ fundatæ, & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquô modô, vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam ſententiam præterquàm oportet colligunt.* Subjicit Romanorum Pontificum indiculum à Petrô & Paulô, uſque ad Eleutherium, quem duodecimum numerat. *Fundantes igitur & inſtruentes beati Apoſtoli Eccleſiam, Lino Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt*, &c. *Succedit autem ei Anacletus. Poſt eum tertiô locô ab Apoſtolis Epiſcopatum ſortitur Clemens; qui & vidit ipſos Apoſtolos, & contulit cum eis*, &c.

* Iren. lib. 3. c. 3.

VII. Romanæ igitur Eccleſiæ, ex Apoſtolicâ traditione, & inſtitutione, præfuerunt ſinguli moderatores, & Paſtores, Epiſcopi nomine, ac titulô. Quod tam certum eſt apud Irenæum, quàm eſt ipſa traditio, quam adversùs hæreticos adſtruebat. Immò manifeſtior, & notior debuit eſſe ſucceſſio, quàm traditio: vel, ut aptiùs loquar, ſucceſſionis traditio, quàm dogmatis & doctrinæ. Utrumque enim traditione conſtare Irenæus oſtendit. Ut cùm doctrinæ traditionem per alteram ſucceſſionis approbet, evidentiorem hanc, & magis cognitam fuiſſe quàm illam neceſſe ſit. Nemo enim niſi quod clariùs, ac liquidiùs conſtat, & quod eſt in confeſſô apud eum, quî cum diſputat, ad probandum aliquid adhibet. Nullum itaque de ſingulorum Eccleſiæ præſidum ſucceſſione dubium fuit: ſed res erat nota omnibus, & comperta. Alioqui ridiculum ex eâ ad perſuadendum doctrinam argumentum inſtrueret Irenæus. Quod ſi verum eſt, ac non Romæ tantùm, ſed in reliquis etiam urbibus, auctoribus Apoſtolis eadem conſtituta forma eſt gubernandarum Eccleſiarum: profectò falſum eſt Salmaſii commentum; nonniſi poſt Apoſtolorum obitum, ac ſecundô inclinante ſeculô, ſuum cuique Eccleſiæ præpoſitum Epiſcopum fuiſſe; cùm hactenùs à pluribus, hoc eſt totò Presbyteriô, ſive Presbyterorum collegiô, pari jure ac poteſtate regerentur. Potéſtne quidquam manifeſtiùs, aut vehementiùs convinci erroris, ac redargui, quàm jocularis hæc fabula illâ ipsâ Irenæi narratione refellitur?

VIII. Scribit is, qui Apoſtolorum pænè tempore vixit, Irenæus, Epiſcopos in Eccleſiis inſtitutos, eorúmque conditas ſucceſſiones; cujuſmodi ad ætatem ſuam perſeverabant ibi ubi primùm collocatæ fuerant. In his ſucceſſionibus, ſingillatim poſt Apoſtolos, unum duntaxat Eccleſiæ præſediſſe ſcribit Epiſcopum; & in unius item mortui locum alterum eſſe ſuffectum. Ubi ſunt plures illi Epiſcopi ſimul & Presbyteri, æquales omnes ut appellatione, ita dignitate: è quibus nemo inter alios excelleret: cùm * *nullus ſingularis Epiſcopus inter* eos foret, *aut ſingulari auctoritate ceteris præeminens?* Ubi illud eſt, quod idem ſcribit * Salmaſius, *Apoſtolos nullos unquam elegiſſe ſingulares Epiſcopos in Eccleſiis quas condiderunt?* Irenæus ecce *habere ſe* dicit, *quos annumeret, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum uſque ad tempora ſua.* Quô in locô etiam Polycarpum commemorat; *qui ab Apoſtolis in Aſiâ in eâ, quæ eſt Smyrnæ Eccle-*

* Salmaſ. Diſſert. p. 11.
* Ibid. p. 22 & p. 208.

ſiæ,

ſia, conſtitutus eſt Epiſcopus: quem & nos vidimus in primâ noſtrâ ætate. Sed & alios deſignat; quorum ſucceſſiones unius poſt alterum extare dicit in archivis omnium Eccleſiarum; & earum ſpecimen in unâ præbet Romanâ, quæ ceteris antecellit. Dubitabit quiſquam, utri potiùs credat; Irenæo & antiquiſſimo graviſſimóque Scriptori; & de iis, quæ præ oculis habebat, ignorare certè minimè poterat, tam apertè teſtimonium ferenti: an Salmaſio de iis, quæ neque vidit, neque ſcit omninò, temerè, imperitéque garrienti.

IX. AC ne quis unô iſtô Irenæô teſte niti hanc ſingularium in Eccleſiis Epiſcoporum ſucceſſionem putet, & Apoſtolicam de illis traditionem: licet innumeros appellare deinceps; qui eandem in Romanâ Eccleſiâ, ceteriſque, Præſulum ſeriem memoriæ prodiderunt. Et quamvis in quibuſdam Epiſcopis, præſertim Romanis, diſcrepent, quòd alii alios ſubſtituant: in eò tamen bellè inter ſe conveniunt, quòd proximè poſt Apoſtolos, ſingulares Eccleſiarum præſides & Epiſcopos numerant. Tum quod caput eſt; & quod aſſiduè adversùs imperitos iſtos, & Σαλμασιονδεῖς obtrectatores Epiſcopalis nominis intentari debet, tanquam Gorgonis caput: iſtam ipſam ſingillatim ſuccedentium ſibi Epiſcoporum ſeriem, validiſſimum ad convincendas hæreſes argumentum eſſe prædicant: quo ſublatò jam languidiùs, & mollioribus quodammodo lacertis, communis contrà hæreticos Eccleſiæ cauſa propugnatur. Quamobrem quis pro meritò caſtigare poſſit indoctos illos & Grammaticis furfuribus ad tumorem uſquè ſaginatos collybiſtas: qui dum ſingulos Eccleſiis præfuiſſe primis ferè duobus ſeculis Epiſcopos negant; telum hoc extorquent è manibus Catholicæ partis, quo & antiquas omnes confecit hæreſes, & identidem naſcentes hodiéque diſturbat, & evertit?

Audiamus verò de hac re diſputantem Tertullianum, Scriptorem antiquiſſimum, qui ſecundò exeunte, & ineunte tertiò ſeculô ſcripſit. Hic in librô de Præſcriptionibus adversùs hæreticos, ſic de illâ ſucceſſione ubivis Epiſcoporum agit; deque diſcernendis hac regulâ traditionibus Apoſtolicis, ſimillimè atque Irenæus. Ita ergo capite XXXII: *Ceterùm ſi quæ audent interſerere ſe ætati Apoſtolicæ, ut videantur ab Apoſtolis traditæ, quia ſub Apoſtolis fuerunt, poſſumus dicere: Edant ergo origines Eccleſiarum ſuarum: evolvant ordinem Epiſcoporum ſuorum ita per ſucceſſiones ab initiô decurrentem, ut* PRIMUS ILLE EPISCOPUS ALIQUEM EX APOSTOLIS, VEL APOSTOLICIS VIRIS, QUI TAMEN CUM APOSTOLIS PERSEVERAVERINT, HABUERIT AUCTOREM, ET ANTECESSOREM. Satin' illud Tertullianus oſtendit, ex Apoſtolicâ traditione, & ipſis adeò auctoribus, & inſtitutoribus Apoſtolis, ſingulares in Eccleſiis Epiſcopos tum Apoſtolis ipſis, tum ſibi deinceps ordine ſucceſſiſſe? Quod exemplis ita mox confirmat: *Hoc enim modô Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt. Sicut Smyrnæorum Eccleſia habens Polycarpum ab Joanne conlocatum refert: Sicut Romanorum Clementem à Petrô ordinatum edit:* PROINDE UTIQUE ET CETERÆ EXHIBENT QUOS AB APOSTOLIS IN EPISCOPATUM CONSTITUTOS, APOSTOLICI SEMINIS TRADUCES HABEANT. *Confingant tale aliquid hæretici.*

X. AUCTOR Carminum adversùs Marcionem, quibus Tertulliani nomen præfigitur, ſub finem tertii libri, Romanorum Pontificum catalogum deſcribit à Petrô, ejuſque ſucceſſore Linô, uſque ad Anicetum: ſub quô Marcion hæreſim vulgare cœpit. Idem etiam facit Optatus Milevitanus in ſecundô librô: in quô Donatiſtas ex illâ ipsâ ſucceſſione Romanorum Epiſcoporum arguit. Quâ in urbe aſſerit *Petro primo cathedram Epiſcopalem eſſe collatam: in quâ ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus. Cui ſucceſſit Linus: Lino ſucceſſit Clemens.* & ſic deinceps ordine ſingulos uſque ad Siricium pertexit.

Sic Epiphanius in Hæreſi XXVII. ubi & Linum Petro ſucceſſiſſe dicit: & cauſſam affert, cur Clemens tantò poſt Petrum intervallô ſedem obtinuerit. de quô poſteà. Et Auguſtinus epiſtolâ CLXV, à Petrô & Linô, ad Anaſtaſium, quô Pontifice ſcribebat, catalogum ſingularium Romæ Epiſcoporum pertexit.

Euſebius itidem totam Hiſtoriam ſuam, iſtiuſmodi ſucceſſionibus adſperſit. [9] *Linum*, ait, *Romæ poſt martyrium Apoſtolorum, primum Epiſcopatum eſſe ſortitum.* * Et poſteà * Euſ.
Linô mortuo, ſuffectum Anencletum: (ia eſt Anacletus) lib. 3.
Huic Clementem. & ita deinceps. * Sic Hieroſolymis pri- c. 13. & 14.
mum Epiſcopum præſediſſe Jacobum; poſt hunc Symeo- * Idem
nem refert. Alexandriæ primum Marcum: poſteà Ania- lib. 2.
num. Antiochiæ primum Evodium: tum Ignatium. ac & 3.
ſingillatim deinde reliquos enumerat. Hieroſolymitanorum quidem antiſtitum præcipuâ diligentiâ ſeriem deſcripſit ex veteribus, ut, ait monumentis. Quos à Jacobô fratre Domini, ad Hadriani uſque tempora quindecim computat. Præter quos aliarum inſuper Epiſcopos Eccleſiarum identidem commemorat, in ſuâ quaque ſingularium. Nuſquam Presbyterorum, vel Epiſcoporum collegium pari in ullâ jure, & auctoritate, ac poteſtate præfuiſſe ſignificat. Quod profectò faceret: ſi nullus tot annis, hoc eſt ſeculis propemodùm duobus, unicus in tot Eccleſiis Epiſcopus adminiſtraſſet.

XI. HANC porrò Epiſcoporum in Eccleſiis ſeriem ab Euſebio diligentiſſime collectam auctoritate ſuâ comprobat Hieronymus, non ſolùm in Chronicô ſuo, quod ex Euſebio Latine tranſtulit: ſed etiam in aliis libris: maxime in eo, qui eſt de Scriptoribus Eccleſiaſticis: ubi complures Apoſtolorum Diſcipulorúmve ſucceſſores Eccleſiis præſediſſe narrat. * Ut poſt Marcum, Anianum * Cap. 13
Alexandriæ: * Linum Petrô mortuô Romæ, vel Clemen- * Cap. 25.
tem. * Polycarpum item *ab Joanne Smyrnæ Epiſcopum or-* * Cap. 27.
dinatum. Qui & ſub *Antoninô Pio imperatore Eccleſiam in urbe regente Anicetô Romam venit.* Denique ſuperſtitibus ipſis Apoſtolis, atque ab ipſis etiam ordinatos Epiſcopos ſingulares in eò librô reperies: ut Jacobum fratrem Domini Hieroſolymis. de quô poſteà.

XII. ADJUNGANTUR iis deinceps cetera, quæ ex antiquis Scriptoribus argumenta petuntur. ac teſtimonia: quibus illud obtinetur idem, morem in Eccleſiâ eſſe vetuſtiſſimum, nec aliunde, quàm ab Apoſtolorum inſtitutione derivatum, uti ſingulis Eccleſiis ſinguli Paſtores præeſſent, & Epiſcopi; non autem plures pari jure ac dignitate: quod Puritani, & eorum aſſecla Meſſalianus Salmaſius illepidò commentô finxerunt.

Juſtinus Martyr, qui ſe annô ab Chriſti ortu centeſimô
quinquageſimô Apologiam ſcribere * teſtatur, in eâdem * Apol. 2. p. 65.
hac Apologiâ ſecundâ, cùm agit de Chriſtianorum moribus, & Eccleſiæ adminiſtratione ac regimine; unum & ſingularem nominat, quem vocat προεστῶτα τῶν ἀδελφῶν: qui & ſacris conventibus præſidet: & curam gerit totius communitatis. quippe apud quem collectæ viritim pecuniæ deponuntur: & qui eas, pro eò atque æquum videtur, in pauperes orphanos, ac viduas, & cauſarios diſpenſat: tum qui omnium neceſſitate laborantium curam gerit. Verba Juſtini in capite VI primi libri Diſſertationum reddidimus. In quibus habes illo ſeculo, & utique jamdiù ante receptam conſuetudinem unius in Eccleſiâ *præ-*
ſidentis. Sic enim * Tertullianus eundem nominat, quem * Lib.
Juſtinus προεστῶτα: & ipſe paſſim aliàs Epiſcopum. Ita- de Cor.
que præcipuas Epiſcopi partes, & munia Juſtinus ad unum c. 3.
defert *præſidem, & moderatorem* Eccleſiæ. quæ tam interiore ac ſpirituali, quàm exteriore curâ & providentia per illa tempora continebantur. Nam & Synaxibus, ſacriſque conventibus, qui orandi, communicandique cauſſâ Do-
minicis diebus habebantur, * ut ibidem Juſtinus ait, ſo- * P. 77.
lus tum præerat Epiſcopus: & Eccleſiaſtici ærarii, ac pecuniarum diſtribuendarum ſumma penes illum poteſtas erat. Quis igitur non videt unum & ſingularem Eccleſiæ tunc Epiſcopum præfuiſſe?

XIII. DE Ignatio locuples teſtis eſt Chryſoſtomus in Oratione panegyricâ, quam de illius laudibus dixit in illâ ipſâ urbe Antiochenâ, cujus Epiſcopus fuerat. Verba illius omitti non debent. Sunt enim luculenta, & expreſſa. Cùm igitur ab Epiſcopali dignitate laudare eum inſtituiſſet: [10] *Non ſolùm*, inquit, *quòd tantô principatu dignus eſt habitus, hominem admiror; Sed etiam quòd à ſanctis illis iſte ipſi principatus commiſſus eſt: ac beatorum manus Apoſtolorum ſacrum illud contigerunt caput.*

Ac poſteà eundem Epiſcopatum Ignatii aliundè prædicat;

9 Euſeb. lib. 3. c. 2. τῆς δὲ Ῥωμαίων ἐκκλησίας μετὰ τὴν Παύλου, καὶ Πέτρου μαρτύριον, πρῶτος κληρωθεὶς τὴν ἐπισκοπὴν Λῖνος.
10 Chryſ. Homil. 70. To. 5. p. 499. οὐ γὰρ μόνον ὅτι τοιαύτης ἀρχῆς ἄξιος ὤφθη, θαυμάζω τὸν ἄνδρα ἐγώ. ἀλλ' ὅτι καὶ παρὰ τῶν ἁγίων ἐκείνων τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐνεχειρίσθη, καὶ αἱ τῶν μακαρίων Ἀποστόλων χεῖρες τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἥψαντο κεφαλῆς.
Tom. IV.

cat; quòd tam amplæ civitati præpoſitus ſit. [11] *Cùm enim laborioſum ſit vel centum viris, vel etiam quinquaginta præeſſe: tum verò tam amplam civitatem ſibi concreditam habere ac populum, qui ad ducenta millia capitum pervenit, quantæ virtutis eſſe putas argumentum, quantæque ſapientiæ?* Ac demum poſt Petrum ait Epiſcopatum, & ἀρχὴν civitatis illius accepiſſe. Ex his Chryſoſtomi verbis conſtat ſingularem Ignatii Epiſcopatum, ac *principatum*, ſive *magiſtratum* (Utrumque enim vox ἀρχὴ ſignificat) fuiſſe. Hie-
* Cap 16. ronymus quoque * in librò de Scriptoribus Eccleſiaſticis, *Ignatius*, ait, *Antiochenæ Eccleſiæ tertius poſt Petrum Apoſtolum Epiſcopus.* Hic porrò in Epiſtolis ſuis accuratam & copioſam de Epiſcopis iſtis mentionem facit: necnon de ceteris Eccleſiaſticis ordinibus, Presbyterò, Diaconò, ac reliquis omnibus. Quinetiam cùm Romam ad ſupplicium duceretur, ſcripſit ad Polycarpum Smyrnæ Epiſcopum *commendans illi Antiochenſem Eccleſiam.* Fuit ergo tum unus in Eccleſiâ Epiſcopus, & à ſimplici diſtinctus Presbytero.

XIV. Et quamvis Ignatii epiſtolæ interpolatæ ſunt; nec omninò ſinceræ ad nos pervenerunt, non ſunt tamen ab Ignatiò penitùs abjudicandæ. Tum cujuſcumque ſint, antiquitatis, auctoritatiſque ſat in illis eſt, ad Puritanorum, & in his Salmaſii comprimendam hæreſim. Hujus enim de Epiſtolis iſtis tale judicium extat, quò plus nobis quàm aut petebamus, aut illius cauſſæ expedit, ul-
* Salm. Diſſer. c. 4. p. 253. trò ipſe conceſſit: * *Epiſtolæ*, inquit, *natæ*, & *ſuppoſitæ videntur circa initium, aut medium ſecundi ſeculi: quò tempore primus ſingularis Epiſcopatus ſupra Presbyteratum introductus fuit.* Ergo ineunte ſecundò ſeculo, quod per illum licet, natas illas epiſtolas faciamus: certè Joanne adhuc ſuperſtite, aut ipſo ſaltem Ignatiô, prodierunt. Mortuus enim eſt Joannes Trajanô imperante, anno LXVIII
* In lib. de Script. c. 19. poſt Paſſionem Domini, ut teſtis eſt * Hieronymus. Cœpit autem Trajanus annô duodecenteſimo Chriſti, hoc eſt exeunte primô, vel ſecundô ineunte ſeculô. Cujus annô circiter decimô, Chriſti CVIII, paſſus eſt Ignatius. Itaque cùm Epiſtolæ illæ, cujuſquemodi ſint, tam ſint vetuſtæ, ut fatetur Salmaſius: apparet Apoſtolis adhuc viventibus morem illum in Eccleſiâ uſu receptum eſſe Chriſtianorum, unus ut Eccleſiis ſingulis præeſſet Epiſcopus: non plurium in iis Epiſcoporum, aut Presbyterorum regimen eſſet, æquali jure ac poteſtate præditorum. Etenim ſic de Epiſcopis, ac totius Eccleſiaſtici negotii geſtione, & unius adminiſtratione Præſulis epiſtolæ iſtæ loquuntur: ut appareat, eam formam non heri ac nudiuſtertius introductam fuiſſe: ſed ex antiquo adhibitam, & ab ortu ipſo conditæ religionis: certè ante Apoſtolorum temporis, ac ſeculi clauſulam. quod indoctè negat Salmaſius; cujus hæc indoles eſt, ut quid dicat neſciat: & quod primum ſcripſerit, in poſtremis non animadvertat.

XV. Plurimum quoque ad illam ſingularium per civitates Epiſcoporum ſucceſſionem probandam facit Joannis locus ex librò Apocalypſis. ubi ex mandatô Chriſti epiſtolæ ſcribuntur ad ſeptem Eccleſiarum Angelos, id eſt Epiſcopos. Quam communem eſſe ſententiam Interpretum dixi in Eccleſiaſticis Diſſertationibus. At Catharus tanquàm ſcripſerim *omnes interpretes conſentire in eam interpretationem*, ita me reprehendit. Atqui *non omnes conſentire* dixi: ſed *vulgò Interpretes conſentire.* Quod de recentioribus maximè intellexi: qui non aliter exponunt. Sed & antiquiores plerique in idem conſpirant. Auctor commentarii in Epiſtolas Pauli, qui Ambroſio tribuitur, aut Hilario. & eſt vetuſti Scriptoris, æqualiſque Damaſi Papæ, illud ex-
* 1. Cor. 11. plicans, quod * Paulus ait, *debere mulierem poteſtatem habere ſupra caput propter Angelos*; hoc eſt *velamen*; per Angelos Epiſcopos intelligi ſcribit, *ſicut docetur in Apocalypſi Joannis.* Tum qui commentarium ſcripſit in Apocalypſim, ſub ejuſdem Ambroſii nomine, ſeptem Angelis, *rectores ſeptem Eccleſiarum* interpretatur; adeóque *omnes rectores Eccleſiæ catholicæ* in numerô ſeptenariô. Subſcribunt & Beda, Rupertus, Richardus Victorinus, Lyranus, Hugo Cardinalis. In quibus etiam Rupertus ex Apocalypſis verbis illis ſententiam quandam elicit, dignam cujus rationem habeat Catharus, & Epiſcopos revereri diſcat. *Sicut multa*, inquit, *ſacræ Scripturæ teſtimonia, ſic & locus iſte docet nos non debere præcipitare ſententiam ſuper Eccleſiarum Angelos, id eſt Epiſcopos, & ſuper quoſcumque gradus Eccleſiaſticos.*

Rectè igitur, ac bonô ſenſu Angelos illos in Apocalypſi Epiſcopos intelligemus; quo & apud Malachiam vocabulô cenſentur: &, ut nonnullis placet, etiam ab Apoſtolô, locò illo citatô prioris ad Corinthios.

XVI. Certe Joannes Angelos iſtos ab Eccleſiis apertè diſcernit, dum illas ſub aliô ſchemate, nempe *candelabrorum ſeptem* exhibet. ut bene * Hugo Grotius nuper observavit. qui hoc ipſum eruditè adſtruit, Angelos ibi, * In Voto pro pace con. Riv. Art. 7.
Epiſcopos eſſe, non Eccleſias ipſas. Sane qui Angelos ibidem pro Eccleſiis acceperunt, occaſionem ab Veteribus illis ſumpſiſſe videntur: qui Angelos hominum attributos cuſtodiæ etiamnum ſub incertû pendere putarunt ſuæ ſalutis exitu: ac pro eô atque officiô ſuo functi erunt, ita præmium, aut pœnam reportaturos. De quo Origenis errore, quem & magni quidam, & Catholici Doctores expreſſerunt, * diximus alibi. Meminitque Hierony- * Lib. 2. de Angel. c. 6.
mus in Commentariis ad * Michæam Prophetam: ubi in * ad c. 1. Mich. ver. 1.
Apocalypſi diſertè ſignificari Angelos ait. Quo Origenis animadverſô, rejectoque errore, ceteri ſic priſtinam illam Origenis interpretationem ſecuti ſunt, ut in Angelorum perſonâ Eccleſias illorum tutelæ creditas ſignificari dicerent, ne beatas illas mentes in criminis invidiam, ac ſalutis æternæ diſcrimen vocarent. Non leve itaque videri debet argumentum ad ſingularium Eccleſiæ præſidum fidem, quod ex illô Joannis teſtimoniô ducitur: nec unius Andreæ pluris auctoritas fieri debet ab cordatô, & non vanô rerum æſtimatore, quàm tot eruditorum, & antiquiorum illô ipsô Joannis interpretum.

Referantur ad ejuſdem inſtituti probationem argumenta itidem alia ex hiſtoriis, ac veterum deprompta monimentis. Ut ſunt Apoſtolorum Canones; quos antiquiſſimos eſſe nemo non agnoſcit. Clementis etiam Conſtitutiones, & alia, quæ in primô librô Diſſertationum adverſùs Trapezitam adduximus. Atqui qualeſcumque tandem auctores iſti ſunt, ejurare iſtos Catharo non licet. Nam ex illis maximam Circenſis pompæ ſuæ partem inſtruit, ac totus ex Apocryphis Clementis, aliorumque pendet; quod ei illîc objecimus: & in noviſſimâ Diſſertatione perinde hunc inſtituiſſe poſtea monſtrabimus. Quippe præcipuum robur opinionis novæ in incertorum, dubiæque fidei Scriptorum, ac multò, quàm ſuperiores iſti ſunt, recentiorum teſtimoniô & auctoritate ſtatuit: quod, ut dixi, poſteà declarabitur.

CAPUT III.

Colligitur ex antecedentium doctrinâ capitum, diſtinctos eſſe ordines duos, Epiſcopatum, & Presbyteratum divina, & Apoſtolica traditione. Et agitur de divina traditione, cujuſmodi ea ſit. Commemorantur hujus aliquot exempla. Sacramentorum inſtitutionem divini eſſe juris, & inter hæc Ordinationem, maximè ex Auguſtino probatur. Nulli unquam Presbytero licuiſſe Sacramentum Ordinis conferre. Sed nec poſſe quid vox διωγμός *ſignificet: deque ea inſcitia Salmaſii.*

I. Omni ſuperiorum diſputatione capitum actum illud eſt, ut hanc eſſe ſciremus Apoſtolicam traditionem; adeóque Chriſti ex voluntate, præſcriptóque manantem, uti penes ſingulos Paſtores & Epiſcopos ſumma eſſet in unaquaque Eccleſia juris ac poteſtatis; & inter hos ac ſimplices Presbyteros diſcrimen eſſet ex eâdem & divinâ, & Apoſtolica auctoritate deſcendens. Hujus argumentationis informanda nunc, & preſſiùs enucleanda ratio: quod ex antecedentibus perfacile nobis erit; dummodo unum illud animo retineatur diſcernendæ Apoſtolicæ traditionis κριτήριον ex * Auguſtino allatum: *Id* * Lib. 4. de
auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè credi, quod univerſa Bapt.
tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum con.
eſt. Hujuſmodi enim eſt ritus ille, de quo agimus, ut Don.
ſingulis Eccleſiis unus præficiatur Epiſcopus, idémque ſit c. 26.
à Presbytero ſimplici diſtinctus. Si quidem cùm hanc regulam

[11] Id. pag. 501. ἐπίπονον μὲν γάρ ἐστι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, καὶ πεντήκοντα προεστάναι μόνον· τὸ δὲ πόλεως ἐγχειρισθῆναι τοσαύτης, καὶ δῆμον εἰς εἴκοσι μυριάδας ἐκτεινόμενον, πόσης ἀρετῆς οἴει, καὶ σοφίας ἀπόδειξιν εἶναι;

gulam præſcriberet Auguſtinus, univerſa illud Eccleſia tenebat, ac tribus jam antè ſeculis tenere cœperat: ut Salmaſius cum Puritanis fatetur. Ut autem ex noſtra diſputatione conſtat, etiam primo id ſeculo, & ſub Apoſtolis uſitatum erat. Neque porro Concilium ullum proferre poſſunt, in quo illud primùm conſtitutum fuerit. Quare inter Apoſtolicas traditiones ex Auguſtini definitione cenſebitur.

Atque ut in primo capite animadvertimus, etſi proximo poſt Chriſti mortem tempore paullo aliter uſurpatum ſit; ac plures in Eccleſiis ſub Presbyteri vocabulo ordinati ſint Epiſcopi: nihil hoc tamen traditioni illi noſtræ derogare poteſt, quo minus Apoſtolica judicetur. Quemadmodum neque Baptiſmi forma, qua Eccleſia modò omnis utitur, ideo non ex Apoſtolica auctoritate proficiſcitur, quòd in ſolo Chriſti nomine aliquando baptiſmus proceſſerit. neque reliqua inſtituta, quæ Apoſtolicæ traditioni Baſilius, & Auguſtinus, ceterique Patres vindicant, eo minus ab Apoſtolis derivata eſſe creduntur, quòd non ubique initio, nec ab omnibus admiſſa ſunt. Satis enim illud eſt, quòd à pleriſque primum obſervata fuerint: tum procedente tempore, communem ad uſum Chriſtianæ totius Eccleſiæ pervaſerint: cum & illud accedit, nullo ut in Concilio primitus ita eſſe conſtitutum appareat.

II. QUÒD ſi ullus eſt in Eccleſia ritus, aut ullum agendi ſentiendique præſcriptum, in quod Apoſtolicæ traditionis Auguſtiniana illa formula congruat, tale profectò iſtud eſt ipſum, quo de hic à nobis agitur. Nam ex quo Chriſtianum in populum introductum eſt, uti ſingulis Eccleſiis ſinguli attribuerentur Epiſcopi, & à ſimplicibus Presbyteris diſtincti haberentur, ſine ulla deinceps varietate, ſummáque conſtantia ſervatum eſt: nec ad priſtinum illum qualemcumque, & quamlibet uſitatum initiò morem amplius redierunt. Ex quo vincimus, alterum hunc uſum plurium in una Eccleſia creandorum Epiſcoporum, traditionis, hoc eſt legis, & inſtituti Apoſtolici non fuiſſe, quia non ſemper eſt retentus. Retineretur autem proculdubio, ſi ita deinceps faciendum eſſe, auctores fuiſſent Apoſtoli, itaque tradidiſſent: immò ſi non contrario modo, id eſt eo, qui deinceps obtinuit, & qui ad hodiernum uſque tempus perſeverat, inſtituiſſent fieri.

Etenim ſi ex Apoſtolica traditione, unus idémque eſt ordo Presbyteratus cum Epiſcopatu: cur tot ſeculis, quot à primo hucuſque tranſacta ſunt, perpetuò diſtinctus, ac diviſus eſt? Cur non antiquum illum, & Apoſtolicum, eóque præſtantiorem ritum Chriſtiana repetiit Eccleſia? Cur non plures, ut olim, Epiſcopi, iidémque Presbyteri, pari jure, & poteſtate in Eccleſiis deinceps ordinati fuerunt? Cur ad unum, ſingularémque præſidem tam conſtanter ac ſeverè cura eſt illarum, adminiſtratióque redacta? Cur denique ſoli qui nunc vocantur Epiſcopi Epiſcopos, ac Presbyteros ſimplices ſemper ordinarunt conſecrarúntque: non idem & Presbyteri fecerunt, poſſuntve facere?

III. SENSIM ad id nos diſputatio iſta perduxit, quod capitis initio probandum ſumpſeram: non ſolum Apoſtolica traditione, hoc eſt humana auctoritate, diverſos ambos illos eſſe ordines: ſed etiam divina, & ab Chriſto ipſo conſtituta. Quod Synodus Tridentina canone illo ſexto Seſſionis XXIII decrevit, in quo ſtatuit, *In Eccleſia Catholica eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris.* Hoc ut verè meritóque ſanxiſſe Synodum conſtet: age definiatur imprimis, cujuſmodi ſit hoc, quod jure ac traditione divina inſtitutum habetur; quæque ſint ad hoc diſcernendum notæ propriæ. Non enim in Scripturis expreſſe omnia continentur, quæ pro divinis traditionibus admittunt etiam adverſarii, & ad ſalutem neceſſariis. Baptiſmus ecce parvulorum, ſine quo ſempiterna morte perire, & quo percepto vitam, ac cæleſte regnum aſſequi creduntur; non humanæ, ſed divinæ auctoritatis eſt traditio, ut ex Auguſtino ſuprà demonſtravimus: quæ tamen nulla in Scriptura concipitur. Aquam item ad Sacramentum eſſe baptiſmi neceſſariam, ſi Calvinum, Bucerum, & illius ſectæ complures audimus, ex Scriptura non liquet. Qui enim diſertus ad eam ſententiam videtur in Joannis Evangelio locus, * *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu, non poteſt introire in regnum Dei*: vel de Sacramento ipſo baptiſmi nullo modo intelligendus eſt, ſed de interiori, ac ſpiritali renovatione: ut ambo illi ſentiunt,

* Joan. 3. 5.

quos nominavi, hæreſis anteſignani: vel, ut Bezæ placet, peræquè probabiliter aliorſum trahi, quàm ad Sacramentum poteſt. Itaque apud illos inter ἀγράφοις iſta cenſeri debet; & utique divinas, tantæ rei, támque neceſſariæ traditio.

IV. QUAPROPTER ſi eſt aliqua, ut eſſe debet, divinæ ab humana diſcernendæ traditionis regula, hujuſmodi ſit opinor, ut hoc divini juris putetur, quod perpetuò ſervare neceſſe eſt: nec immutare licet Eccleſiæ. qualia ſunt illa, quæ ad Sacramentorum ſubſtantiam, ut vocant, attinent. Unde * Tridentini Patres ſtatuerunt, *Sacramenta novæ legis omnia à Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta.* Et Auguſtinus libro tertio de Doctrina Chriſtiana, capite nono, Sacramenta novæ legis *ipſum Dominum, & Apoſtolicam tradidiſſe diſciplinam* aſſerit. Et * in libro de vera religione *ab ipſa Dei ſapientia homine aſſumpto, pauca Sacramenta ſaluberrimè conſtituta* eſſe dicit. quod & in epiſtola CXVIII ſub initium docet. Ac ſi quis Sacramentorum naturam, definitionémque ſpectet, tam quæ ab Catholicis, quàm quæ ab hæreticorum magiſtris traditur, intelliget, nullum ſine divina ordinatione Sacramentum eſſe legis novæ. quoniam cum externo illo ſigno, quod Sacramentum dicitur, conjuncta debet eſſe gratiæ promiſſio; cujus certam fidem facere humana auctoritas non poteſt: neque pro arbitrio, ac quibus volet cæremoniis eam alligare, ac velut obſignare. quod unius eſt Chriſti. De quo aliàs plura, ſi Dominus conceſſerit. Nunc illud ſumimus, quæcumque ad Sacramentorum ſubſtantiam pertinent, divino jure, ac traditione conſtare, ſive ſcripto ea comprehenſa ſit; ſive abſque ſcripto à majoribus accepta.

* Seſſ. 7. can. 1.

* Cap. 17.

V. EST autem inter novæ legis Sacramenta ritus ille numerandus, quem Græci χειροτονίαν, Latini *ordinationem*, vel *ordinem* vocant. Quod quidem non tacita ſolum, & ἀγράφῳ traditione, ſed perſcripta inſuper auctoritate conſtat. Fit enim in Scripturis mentio χειροτονίας, ſive impoſitionis manuum ad ordinandos Eccleſiæ miniſtros: cui, tanquam effectum, cæleſtis gratia ſubjungitur. Ut in * poſteriori ad Timotheum: *Propter quam cauſam admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Et * in prima epiſtola: *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyterii.* Nec ignorare licet iis, qui in veterum lectione tam Conciliorum, quàm Patrum aliquid operæ collocarunt, perſuaſum hoc illis fuiſſe, tum ordinatione, & impoſitione manuum cæleſtem evocari gratiam; tum unum hoc eſſe de legis novæ Sacramentis. Quod ſuo à nobis loco pleniùs explicabitur. Nunc Auguſtino fere uno contenti erimus: qui hoc adverſus Donatiſtas, & aliis in libris ſæpè demonſtrat, necnon illud, quod ad negotium noſtrum ſummè pertinet; hoc Sacramentum, quando ſemel collatum eſt, repeti non debere: ac ſive quis in Eccleſia catholica ordinatus ad hæreticos deſciſcat, indéque ad Catholicam redeat: ſive ab hæreticis Epiſcopis ordinatus ex hæretico fiat Catholicus: non ordinandum eſſe denuò. In libro de bono conjugali, capite XXIV: *Si fiat*, inquit, *ordinatio cleri ad plebem congregandam, etiamſi plebis congregatio non ſubſequatur, manet tamen in illis ordinatis Sacramentum Ordinationis: & ſi aliqua culpa quiſquam ab officio removeatur, Sacramento Domini ſemel impoſito non carebit, quamvis ad judicium permanente.* Et in ſecundo libro contra epiſtolam Parmeniani, capite XIII, Sacramentum Ordinis cum baptiſmo comparat. *Utrumque*, ait, *Sacramentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur: illud cùm baptizatur, iſtud cùm ordinatur. Ideóque in catholica utrumque non licet iterari. Nam ſi quando ex ipſa parte* (nempe Donati) *venientes etiam Præpoſiti pro bono pacis, correcto ſchiſmatis errore, ſuſcepti ſunt: & ſi viſum eſt opus eſſe, ut eadem officia gererent quæ gerebant, non ſunt rurſum ordinandi: ſed ſicut baptiſmus in eis, ita ordinatio manſit integra.* Idem docet & in primo libro de baptiſmo contra Donatiſtas, capite primo. Accedat etiam Auguſtino comes Ambroſius: qui de Epiſcopali ordinatione nominatim docet, per eam gratiam divinitus eſſe tributam. * *Quis dat, frater*, inquit, *Epiſcopalem gratiam? Deus, an homo? Reſpondes ſine dubio, Deus. Sed tamen per hominem dat Deus. Homo imponit manum: Deus largitur gratiam. Sacerdos imponit ſupplicem dexteram: & Deus benedicit potenti dextera. Epiſcopus initiat ordinem: & Deus tribuit dignitatem.*

* 2. Timoth. 1. 6.

* 1. Timoth. 4. 14.

* Ambroſ. lib. de Sacer. dig. c. 5.

VI. Ex his verò certiſſimum argumentum efficitur, non minus ordinationis Sacramentum, quam baptiſmi, divini

Digitized by Google

divini juris ac traditionis eſſe divinæ, non Apoſtolicæ tantum, id eſt humanæ. Non enim per ſe, ac ſine Dei præcepto, poſſunt homines ritum aliquem inſtituere, qui gratiam & ſpiritualem quampiam qualitatem, & effectum in animum trajiciat: cujuſmodi legis Novæ Sacramenta conſeruot. Neque ſi humani duntaxat inſtituti cæremonia hæc eſſet, atque ex hominum penderet arbitrio, ocfas duceretur eandem iterare ſæpius: aut qui id faciendum putarent, hæretici judicarentur. Sed nec rata hæreticorum haberetur ordinatio: quin iteranda potius cenſeretur; ſi ex ſola Eccleſiæ Catholicæ auctoritate veniſſet. Non enim pro poteſtate facere illa poteſt, ut à quocumque, & cujuſquemodi homini traditum Sacramentum, nihilominus validum ſit, & quod vult in ejus anima perficiat.

VII. Hoc velut jacto fundamento, manifeſtum jam erit illud, cujus gratia notata iſta ſunt: Epiſcopatum & Presbyteratum, ex voluntate Chriſti, ac divino jure, diſtinctos eſſe ordines; non ut Meſſalianus Trapezita cenſet, unum & eundem. Cum enim Ordines Eccleſiaſtici nonniſi ex inſtitutione Chriſti manaverint, nec humanæ poteſtatis juriſdictioniſque ſint, non potuit ab Eccleſia natura illorum & eſſentia mutari: aut in ea quidquam innovari. ſed quod divinitus traditum eſt, id immotum eſſe debet, ac perpetuum. Sic enim Auguſtinus epiſtola CXVIII, docet etſi Chriſtus poſt cœnam Sacramentum corporis ſui, & ſanguinis inſtituerit; non id tamen eâdem hora celebrari juſſiſſe. *Nam ſi hoc ille monuiſſet, ut poſt cibos alios ſemper acciperetur, credo quòd eum morem nemo variaſſet.* Ac quemadmodum ſacrorum ordinum augere numerum, hoc eſt ad tres illos hierarchicos, quos antiqua Concilia, & ea ſecutum noviſſime Tridentinum nominat, *Epiſcopum, Presbyterum, & miniſtrum*; novum quempiam nefas eſt addere: ſic ex illis unum decerpere; & hierarchiam mutilare non licet. ac neque ex duobus unum facere, neque duos ex uno.

VIII. Quamobrem ſi divinitus Eccleſiæ oous eſt ordo traditus, ſi nulla præterquam appellationis, in eo diverſitas fuit; non eum potuit Eccleſia diſtrahere in duos ac diſcerpere; neque quod illi inſitum eſt jure divino, ac velut ἰδιάζον, eripere. Presbyteratus, ut Catharis, & eorum uni Salmaſio videtur, ex divina ſanctione, idem atque Epiſcopatus eſt. hujus porrò illud eſt proprium, ut χειροτονίᾳ, hoc eſt *impoſitione manus* Presbyteros conſecrare poſſit; *qui Chriſti corpus ſacro ore conficiant*: ut ſcribit * Hieronymus. (* Ep. 1. col. 5.) Quidni ergo tales etiam, ſi velit, ordinare, hoc eſt Presbyteros Presbyter conſecrare poterit? Atque ut Epiſcopus, quamvis ejectus ab Eccleſia, & omni communione ſacrorum, atque ordinandi adeò jure ac poteſtate ſpoliatus, ſi cui manus contra fas impoſuerit, eum Presbyterum facit: nec iſte, ſi ad Catholicam redeat, ordinatur iterum: ſed ratum id habetur, quod contra leges, & extra Eccleſiam accepit: ejuſque non alia reddi cauſſa poteſt, niſi illa, quam dixi: quod divino jure tributa ſit Epiſcopis ordinandi Presbyteri poteſtas: perinde ut huic Dominici conficiendi corporis: quæ poteſtas utraque nullis obliterari criminibus, nec humano arbitrio poſſit auferri. Sic Presbyter, quatenus idem eſt atque Epiſcopus, vel injuſſu majorum, quos libitum erit faciet Epiſcopos: & quoſcumque fecerit, veri habebuntur Epiſcopi, ac Presbyteri: quibus ſine ſacrilegio manus nemo rurſus imponat. Hoc ex illa Catharorum doctrina, ſi eſt vera, conſequens eſſe debet. Atqui falſum iſtud eſt, & ab Eccleſiæ uſu ac moribus alienum & abſonum; non hodiernæ tantum, ſed etiam antiquæ. Nam utraque in Presbytero ſimplici poteſtatem novit eſſe nullam ordinandi, ac per impoſitionem manuum Presbyteros, vel Epiſcopos creandi. Utraque ſolis hoc Epiſcopis intelligit eſſe conceſſum: ac non modò illicitam & flagitioſam ordinationem illam eſſe, quæ à Presbytero facta eſt: ſed etiam irritam, ac nullam.

IX. Unus eſt Ancyranus canon XIII, quo ejuſmodi aliquid uſurpaſſe Presbyteros videri poſſit: cum id ne fiat interdictum ibi fuerit, niſi Epiſcopi conceſſu. Sed de eo Canone plenius agetur poſteà. Nunc illic hæreo: hoc ſum contentus uno: antiquiſſimis, eruditiſſimiſque Patribus, quorum ſumma in Eccleſiæ, fideique rebus ac controverſiis auctoritas eſſe debet, viſum eſſe, ſolis ab Epiſcopis Epiſcopos ac Presbyteros ordinari poſſe: à Presbyteris neutiquam poſſe. Non poſſe verò propterea, quod jure, ac faciendi poteſtate iſti careant, qui nonniſi Presbyteri ſunt; ſoli autem habeant, qui Epiſcopi ſimul, & Presbyteri ſunt.

[12] Epiphanius in Hæreſi Aërii, magni cujuſdam nebulonis, quem Cathari & Salmaſii auctorem ſibi ac Patriarcham inſcribunt; Epiſcopi ab Presbytero diſcrimen in eo ponit, *quòd Epiſcopi ordo vim gignendorum patrum habeat: nam patres Eccleſiæ generat. At Presbyteratus, cùm patres generare nequeat, per regenerationis lavacrum filios gignit Eccleſiæ: non patres, aut doctores. Et verò qui tandem Presbyterum conſtituat, qui ad ordinandum impoſitionem manuum non habeat?* Negat Epiphanius Presbyterum poſſe ordinare Presbyteros; quia vi & poteſtate caret. Id enim vox γεννητικὴ ſignificat: quæ eſt δυνητική, hoc eſt *potentialis*. tum apertè οὐκὸν illam ait eſſe μὴ δυναμένην, hoc eſt *carentem poteſtate* procreandorum patrum; qui ſunt Presbyteri. quia non habent χειροθεσίαν, id eſt *manuum impoſitionem*, quæ ſola poteſtatem iſtam tribuit.

X. Idem Chryſoſtomus, Græcique ceteri teſtantur: quos * in Diſſertatione citavimus. (* Lib. 1. cap. 1. & ſeq.) Siquidem Presbyteros eâdem cum Epiſcopis appellatione cenſeri apud Apoſtolum putant hac una de cauſſa, [13] *quòd Presbyteri Epiſcopos non ordinant.* Paulus verò Timotheum per impoſitionem manuum Presbyterii ſcribit Epiſcopum eſſe factum. Atque hoc ipſum Hieronymi quoque teſtimonio * probavimus: (* Lib. 1. Diſſert. cap. 3.) qui Presbyteros indicat ordinandi poteſtate caruiſſe, cùm ita ſcribit, *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* Nam illud *faciat* δυνητικῶς accipiendum eſſe ibi demonſtravimus, ut idem ſit ac *quod non poſſit facere.* Itaque omnia quæ ab Epiſcopo fiunt, Presbyter facere poteſt, auctore Hieronymo: ordinationem facere non poteſt. Sic autem & δυνητικῶς verbum illud eſt conceptum; & in Presbytero poteſtatem ordinandi eſſe nullam docuit Hieronymus; quomodo utrumque Chryſoſtomus Homilia prima in Epiſtolam ad Philippenſes complexus eſt iis verbis, quibus eâdem, quam proximè antè poſui, ratione colligit, Presbyteros à Paulo pro Epiſcopis uſurpari. [14] *Non enim*, ait, *Presbyteri Epiſcopum ordinaſſent.* Nempe de eo loquitur, quod ad Timotheum ſcribens dicit Apoſtolus; illam gratiam accepiſſe per impoſitionem manuum Presbyterii: de quo ſuprà mentionem fecimus. οὐκ ἂν ἐχειροτόνησαν, ait; hoc eſt *non poſſent ordinare.* Etenim particula ἂν ſolet à Græcis accipi δυνητικῶς, ut in calce libri quarti Grammaticæ loquitur Gaza. Et Gregorius Lecapenus in libro de Syntaxi, ὅ, τε ἂν, inquit δυνητικὸς καλούμενος, hoc eſt *particula* ἂν, quæ potentialis vocatur. Ubi & appellationis cauſſam reddit ſic: [15] *Potentialis autem ideò vocatur, quoniam conſtructio ejus transfertur in hoc, quod eſt poſſe. velut dicerem quidem, pro eo, quod eſt poſſem dicere: ſcriberem pro eo quod eſt poſſem ſcribere.* Hæc nos olim tirones in Scholis Grammaticis didicimus. in quibus tamen peregrinatur Grammaticorum columen Catharus Salmaſius: ut hoc etiam pro magno errato nobis objecerit: &, * *An δυνητικῶς Græcum ſit*, inquit, *videat Grammaticus.* (* Salm. Diſſert. cap. 5. p. 190.) Quid magni in iſtis litteris expectes homine ab illo, qui τὸ δυνητικῶς Græcum an ſit adhuc neſciat? Atqui præter Græcos iſtos duos, Græcanicæ linguæ peritiſſimi totidem, Budæus in commentariis, & in Theſauro Stephanus eam vocem uſurpant. Puderet in vulgaribus iſtis vel obiter inſiſtere, ſi ea talibus ingeniis, quibus cum confligimur, ita ut ſunt, trita eſſent, & vulgaria.

XI. Sed eò revertor. Cùm igitur ordinandi poteſtas ex divina inſtitutione manarit, juriſque ſit divini, non Eccleſiaſtici, &, ut vocant, *poſitivi*: manifeſtum eſt occ ab homine dari, nec ab eodem auferri potuiſſe. Uſus quidem illius & exercitium ſupprimi, interdicique poteſt; ut ſine grandi ſcelere aliquid attingere proprium ordinis nequeat. Ut cùm ab ſacro miniſterio ſuſpenditur, aut excommunicatur quiſpiam. Sed ſi nihilominus perſeveret

[12] Epiph. Hær. 75. N. 4. ἡ μὲν γὰρ πατέρων ἐστὶ γεννητικὴ τάξις, πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἡ δὲ πατέρας μὴ δυναμένη γεννᾷν, διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ μὴν πατέρας, ἢ διδασκάλους. καὶ πῶς οἷόν τε ἦν τὸν πρεσβύτερον καθιστᾶν, μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν.

[13] Chryſ. Hom. 13. in 1. ad Timot. ad cap. 4. 14. οὐ γὰρ δὴ πρεσβύτεροι τὸν ἐπίσκοπον ἐχειροτόνουν.

[14] Chryſ. pag. 5. οὐκ ἂν δὲ πρεσβύτεροι ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησαν.

[15] Lecapen. δυνητικὸς δὲ λέγεται, ἐπειδὴ ἡ σύνταξις εἰς τὸ δύνασθαι μεταφέρεται· οἷον ἔλεγον ἄν, ἀντὶ τοῦ ἐδυνάμην λέγειν· ἔγραφον ἄν, ἀντὶ τοῦ ἐδυνάμην γράφειν.

16 Iren

ret ea quæ ſunt Ordinis ac poteſtatis exequi ſuæ (quæ quidem aliunde non pendent: ut eſt juriſdictio ad quædam ſacerdotii præſtanda munera neceſſaria) quanquam impie ac nefarie fecerit, ratum tamen erit quidquid ab eo geſtum ſit: ut de baptiſmo, & ordinatione ab hæreticis vel excommunicatis accepta ſuprà demonſtravimus. Quocirca ſi Presbytero, quà Presbyter eſt, non ut Epiſcopus eſt, convenit ordinare Presbyteros aut Epiſcopos; nec aliunde, quàm a Deo, derivari jus illud potuerit: nulla humana, id eſt Eccleſiaſtica auctoritas efficere poteſt, quin reipſa, ſi velit, Epiſcopos & Presbyteros ordinet: quemadmodum & Dominicum corpus conſecrare poteſt, invitis ac repugnantibus legibus, hæreticus, aut ab gradu ſuo, vel Eccleſia ſegregatus Presbyter. Atqui infandum, inauditumque eſt Chriſtianis auribus, Presbyterum ſimplicem, ordinare Epiſcopum, immò etiam Presbyterum poſſe: aut ſi id ſacrilegè tentarit, pro Epiſcopo vel Presbytero hunc haberi, qui ab illo impoſitionem manuum acceperit. Quod invictum argumentum cauſſæ eſt catholicæ, dogmatiſque, cui contra Catharos modò patrocinamur; ut ex eo conſtet, non eundem ordinem ex inſtituto eſſe Chriſti, Epiſcopatum, & Presbyteratum. De quo quæ Salmaſii in nugaciſſima Diſſertatione ſit opinio, pleniùs deinceps exponendum videtur, & illius falſa abſurdáque decreta in lucem proferenda. quod in capitibus ſequentibus faciam.

CAPUT IV.

Quatenus in unam, eandémque perſonam ordines duo Epiſcopatus, & Presbyteratus concurrerint, nihilominus ex ſe diſtingui. Quid ſit ratione, & ſubjecto differre. Cathari Trapezitæ inſcitia: qui iſta capere non potuit. Ejuſdem inepta calumnia.

I. QUÆ ut ab Aerianis olim, ſic à Catharis, & Calviniſtis afferuntur hodie Scripturæ loca, quibus unus & idem eſſe cum Epiſcopatu Presbyteratus aſſeri videtur: ea ſunt à nobis expoſita primo in libro Diſſertationum Eccleſiaſticarum. Ubi eò res demum diſputando perducta eſt, eoſdem ut initiò Epiſcopos, ac Presbyteros factos eſſe conſtaret, hoc eſt in eandem perſonam concurriſſe ambos illos gradus & ordines: ſed diverſos nihilominus habitos eſſe; ac tum ſuperſtitibus Apoſtolis ipſis, quibuſdam in Eccleſiis; tum ubique, poſt eorum obitum, perſonis etiam fuiſſe diſtractos. Quam conciliandi rationem nec abhorrentem ab ſacris litteris; & antiquis conſentaneam Patribus, ac Conciliis; & Eccleſiæ Catholicæ uſui, ac dogmati congruentem, Catharo Salmaſio non probamus. Neque hoc valde miramur: aut verò curandum ducimus. Quid enim rectum placere homini iſti poteſt, quem vel amiciſſimi, & eruditionis ejus callidiſſimi fautores nunquam ſine judicii exceptione laudare ſolent? Ego verò communem etiam plerumque ſenſum illius in ſcriptis requiro: maxime autem in illa Diſſertatione de Epiſcopis ac Presbyteris; quam contra me noviſſimè in lucem edidit. Quæ nihil præter tumultuariam & inconditam habet congeriem, nulla methodo atque ordine digeſtam: dum idem ſæpius revocat, ac verſat, & ad ſatietatem uſque lectoris, ac faſtidium inculcat.

Inter has inanes ac moroſas repetitiones ingens, pro argumenti & quæſtionis modulo, libri moles exaggerata eſt: quam paucis Diſſertationum noſtrarum paginis repoſuit. Sic enim par erat Uſuræ patronum ac laudatorem facere; ut in reſpondendo proprium aliquod illius ſpecimen daret. Unica porrò inexhauſtæ loquacitatis hujus cauſſa illi fuit ea, quam dixi, communis judicii, ac ſenſus inopia: quòd rem unam nec valde difficilem, & in vulgari uſu doctrinæ poſitam capere nondum potuit: quod *idem* dicimus, non uno uſurpari modo, ſed aliud eſſe τῷ ὑποκειμένῳ idem: aliud τῷ λόγῳ. De quo nihil hîc dicerem, quoniam uſitata res eſt, & in primis Dialecticæ rudimentis traditur. Sed cogit ejus, qui cum negotium mihi eſt, infantia paululum ad elementa iſta regredi: maxime cùm magnam partem Diſſertationis illi pepererit differentiæ illius inſcitia.

II. Ut igitur plebeium quamvis ad captum ſermonem noſtrum comparem, utar exemplo facili, atque in conſpectu ipſo poſito, quo res tota declaretur. Epiſcopatus ſic idem eſt cum Presbyteratu, quomodo rationalis anima idem eſt cum ſentiente, ac vegetante. Nam hæ tres animæ ſunt, & invicem diſtinctæ; ſed τῷ λόγῳ, non τῷ ὑποκειμένῳ. hoc eſt *ratione, non ſubjecto*. Etenim natura, & eſſentia ac definitione; tum etiam actione differunt tametſi in una, eadémque forma hominis, omnes: duæ in brutis inſunt: neque *ſubjecto* ſeparantur. Ac rationalis quidem nunquam à duabus aliis ſeparata conſiſtit: ut nec à vegetante ſenſibilis ſola vegetans ſine duabus reliquis, in ſtirpibus & humo ſatis cernitur. Animas cùm dico tres, non ſic accipi volo, tanquam formæ ſint tres, quæ velut partes totidem in homine coaleſcant: ex iiſque duæ ſint in brutis. Una quippe, ac ſimplex in homine forma eſt. Sed ἐπινοίᾳ, ut Græci Patres loqui conſueverunt, quod idem eſt ac λόγῳ, ſunt iſta diſtincta. Eodem modo in Epiſcopo, tanquam ſummo hierarcha, ut ait Dionyſius, poteſtate, & eminentia quadam virtutis, inferiores omnes continentur ordines, Presbyteratus; Diaconatus, & ceteri. In Presbytero, Diaconatus unà cum reliquis; itáque deinceps minores in majoribus. Sed ex eo diverſos illos eſſe cognoſcimus, quòd inferiores ſeorſim & à majoribus divulſi reperiuntur. Sane hæc vulgaria ſunt: & nemo adeò eſt hebes, cujus iſta captum ſuperent. Et tamen acutus Criticus nunquam intelligere hoc potuit, nec in animum ſuum demittere, Epiſcopatum à Presbyteratu diſtinctum eſſe ordinem: eo quòd in unam, eandémque perſonam, hoc eſt τῷ ὑποκειμένῳ idem ambos illos convenire cerneret.

III. Hinc ſtulta illa querela tum initio libri, tum deinceps repetita ſæpius, cum puerili inſultatione, ac convicio: quod cùm Scriptura, nobis aſſentientibus, ſæpe eoſdem fuiſſe Epiſcopos, & Presbyteros doceat: multique hoc idem Patrum probent: tamen non eoſdem fuiſſe putemus Epiſcopos, & Presbyteros. In quo ſubdolus Trapezita ſententiam noſtram adulterare eſt auſus, & inſerta particula, falſum quiddam nobis affingere: contra quod tota in Diſſertatione contendit, *in incertum pugnans*, & *quaſi aërem verberans*. Vide enim hominis aſtutiam. * Sic iſte ratiocinari me dicit: *Scriptura ſacra docet multis locis, eoſdem fuiſſe Epiſcopos & Presbyteros. Multi Patrum, & inter eos Hieronymus hoc probant. Ergo non iidem ii fuere Epiſcopi, & Presbyteri.* Hoc portentum argumentationis non diſerte quidem alicubi ſtruxiſſe me, quantum arbitror, intelligit: niſi aperte mentiri velit. Verumtamen meis ex dictis confici probat: quorum alterum eſt pagina 14, alterum 47 libri primi Diſſertationum mearum. Priore in loco ſcripſi: *Presbyteros nonnunquam Epiſcopos veros dictos eſſe, & in eâdem civitate plures extitiſſe.* In poſteriore, *magnum ab antiquis uſque Eccleſiæ temporibus diſcrimen interceſſiſſe Epiſcopos inter & Presbyteros: nec indoctius quidquam abſurdiuſque iſta eſſe fabula, quam cum veteribus illis & hodiernis hæreſeon architectis Trapezitici operis ſcriptor eſt amplexus: eoſdem olim cùm appellatione ipſa, tum re, atque ordine Presbyteros & Epiſcopos fuiſſe.* Hæc nactus ille mirificas tragœdias excitavit: & in me contumelias, ac maledicta conjecit homine indigna polito, & auctore ſuo digna: qui ad Trapeziticam & fenebrem artem, illam inſuper adjecit obtrectandi, & conviciandi: in qua ſingularem exercitatione aſſidua ſibi peritiam comparavit. Sed ut hæc impunè per me habeat (Nec enim iraſci eo illi nomine debeo, quòd me cum orthodoxa Eccleſia, cum Romanis Pontificibus, cum piis & Catholicis omnibus ad eandem deſignavit odii acerbitatem & invidiæ) de re ipſa diſputabo: & imperitum pariter, atque impudentem calumniatorem in eo ipſo, in quo tam atrociter in me eſt invectus, rebus illum addicam certiſſimis.

* Salm. Differt. p. 5. & 6.

IV. Nam quid iſto fieri poteſt abſurdius, qui ex duabus illis, quas attulit, ſententiis noſtris, quas ſecum repugnantes, & contrarias eſſe credidit, non animadvertit quemadmodum uſurpata prior à nobis eſſet: ſed temere quod neſciebat, injuſtéque reprehendit? Etenim in capite illo primo varias interpretum Pauli ſententias enumerare, ac perpendere ſingulas inſtitueram: & quid è ſingulis conſequens eſſet ſummatim colligere. Hoc cum in Chryſoſtomi, Oecumenii, ac Theophylacti interpretatione feciſſem, propoſitis quibuſdam, quæ illis adverſari videbantur, Actorum, & Apoſtoli locis, ex his ſic adverſus eoſdem concluſi: *Igitur Presbyteri nonnunquam Epiſcopi veri dicti ſunt: & in eâdem civitate plures extiterunt.* Hæc vox, *igitur*, non quid mea ratione ac judicio conſtitutum ſit, ſed quid ex illis, quæ percenſueram, locis

Apoſtoli ſequi videbatur oſtendit. Nondum enim quid ego ſentirem explicaveram. quod in ſequenti feci capite: ubi quæſtionem propoſitam demum ita diſſolvi: ſub ipſa Chriſtianiſmi primordia, in quibuſdam civitatibus plures fuiſſe, qui Epiſcopi pariter erant, & Presbyteri. Quod tamen perbrevi tempore, nec ubique receptum fuiſſe, firmiſſimis argumentis, & invictis probavi: maximè ex Epiſcoporum ſingularium ſucceſſione: quam in pleriſque urbibus jam tum ab Apoſtolis extitiſſe, antiquiſſimi auctores referunt. Huic autem aſſertioni, quam ibi, unde ille ſumpſit quod calumniaretur, nondum obfirmaveram; non eſt contraria altera, quam ex tertio capite ſubjecit: in quo falſos eſſe dixi, qui eoſdem olim fuiſſe dicebant Epiſcopos, & Presbyteros. Quam meam ſententiam priori, ut putabat, contrariam ita concepit, ut malitioſè voculam insereret, ex qua conflictus ille ſequeretur. Sic enim dixiſſe me ait: *Ergo non iidem is fuere Epiſcopi & Presbyteri.* Quos ita deſignat, *ii Epiſcopi & Presbyteri*; ſunt quos ex Scripturis eoſdem fuiſſe colligebam: hoc eſt perſonas eaſdem, in quas cum Presbyteratu collatus erat Epiſcopatus. Hos ergo eoſdem Epiſcopos & Presbyteros dixi fuiſſe: nec alibi negavi, cùm ſcripſi; falli eos, qui eoſdem Presbyteros & Epiſcopos olim fuiſſe dicebant. Non dixi *eos* Presbyteros, & Epiſcopos, hoc eſt quos anteà commemoraveram ex Actis, & Epiſtolis Pauli: qui Mileti, & Epheſi, & iis in locis erant; qui ibi nominantur. Ita enim contraria dixiſſem. Verùm univerſe Presbyteros & Epiſcopos docui non eoſdem olim extitiſſe. hoc eſt Presbyteratum & Epiſcopatum. Quem ſenſum mea præ ſe verba perſpicuè ferunt: *Non eoſdem olim cùm appellatione ipſa, tum re atque ordine Presbyteros & Epiſcopos fuiſſe.* Quod adverſus Catharos & Trapezitas dixeram: qui unum tantummodo Ordinem eſſe volunt, & ab initio fuiſſe. Ego verò Ordines ſemper duos fuiſſe pugnabam, ratione ac natura diſtinctos: etſi interdum τῷ ὑποκειμένῳ minimè differrent, quòd in uno & eodem homine convenirent.

V. Sic enim ea res habet, ac ſi uno in loco dicerem, genus quoddam animantis eſſe rationale, ſenſibile, ac vegetans. Alibi verò: Errare eos, qui dicerent, unam & eandem appellatione, ac re, naturâque eſſe animam rationalem, ſenſibilem, ac vegetantem. Num qui ambo iſta diceret, ſibimet adverſaretur? Non, opinor, alio, præterquam Salmaſio, judice. Eodem planè modo, cùm Apoſtolorum ætate faſſus ſim eoſdem alicubi ſimul & Presbyteros & Epiſcopos plures fuiſſe: hoc eſt ordines duos in idem caput collatos: nihilominus ipſos per ſeſe dixi ordines fuiſſe diverſos. Quemadmodum etſi certis in locis ac populis iidem olim reges & Sacerdotes fuerunt, ut Melchiſedech: ut ille apud * Poetam, (* Æn 3.)

Rex Anius, rex idem hominum, Phœbique ſacerdos,

verè tamen uſurpari iſtud poteſt, regnum à Sacerdotio eſſe diverſum. ſive pro *abſtractis*, ut vocant, *concreta* ſumas; regem à Sacerdote differre. Satis enim eſt, ut illud vere dici poſſit, quòd apud alios populos alii eſſent Sacerdotes, alii reges. Ex quo rectè concluditur, ibi etiam, ubi Sacerdos idem erat atque rex, Sacerdotium ab regno, λόγῳ, & ἐπινοίᾳ id eſt *ratione*, diſtinctum fuiſſe; etſi τῷ ὑποκειμένῳ idem eſſent. Quemadmodum licet Coriſcus idem muſicus ſit, & pictor, verum eſt muſicam in eo ab pictura τῷ λόγῳ diſcrepare: nec eandem artem eſſe, ſed duas. Id quod etiam efferri ſic ſolet. In Coriſco muſicum à pictore differre τῷ λόγῳ, non τῷ ὑποκειμένῳ. Hæc ſi ejuſmodi ſunt, ut vel à plebeiis ingeniis capiantur: quid hoc capite durius, cujus in cerebrum pervadere hactenus iſta non potuerunt: Presbyterum ab Epiſcopo, id eſt Presbyteratum ab Epiſcopatu diverſum ordinem extitiſſe: quamvis in eundem hominem ambo aliquando convenerint?

(* Salm. p. 7.) VI. Frivolum itaque eſt effugium illud; * cujus pueriliter admones: dicendum eſſe mihi, *diſcrimen iſtud ab antiquis Eccleſiæ temporibus interceſſiſſe, non à primis, nec Apoſtolicis.* Nihil hoc opus. Nam & primis, atque Apoſtolicis temporibus ambos illos aſſero diſtinctos fuiſſe: ſed λόγῳ in iis, qui utrumque ſimul habebant. ὑποκειμένῳ verò, tum ubique inſequenti tempore: tum etiam Apoſtolorum ætate iis in urbibus, in quibus ſingulorum ſucceſſiones Præſulum fuiſſe memorantur, ab Apoſtolicis viris litteris traditæ. Quo ex argumento ſingularium Epiſcoporum ſaltem conſequenti ætate præpoſitorum Eccleſiis; de quo nobiſcum Salmaſius convenit: intelligere potuit, falsò ſe dixiſſe, quod & in fœnea illa Diſſertatione toties oggerit, unum & eundem ordinem eſſe Presbyteratum & Epiſcopatum ex inſtituto Chriſti, & Apoſtolorum. Quod in ſuperioribus capitibus jam manifeſtè convictum, pleniùs ſubinde confutabitur.

Hoc ergo eſt ipſum, quod qui defenderent, indoctos, abſurdóſque eſſe dixi, eoſdem olim fuiſſe Presbyteros, & Epiſcopos tum appellatione, tum re, hoc eſt natura, proprietate, eſſentia, functione: quod eſt λόγῳ, vel τῷ τί ἦν εἶναι, quamvis τῷ ὑποκειμένῳ iidem eſſent utrumque. Porrò quæſtionis à me propoſitæ difficultas in eo ſita erat, quòd cùm inter Catholicos conſtaret, diverſos eſſe Ordines divino ex inſtituto: ut ſupra demonſtravi: tamen in Scripturis promiſcuè accipi nomina illa viderentur. Cui quidem hæc à nobis eſt adhibita conciliatio, quam, ſi quid haberes rationis, intelligeres: intellectam verò niſi aut judicium, aut uſus antiquitatis, aut candor tibi deeſſet, improbare non poſſes.

VII. Ac vide quæſo, ut ſeipſum induat, & implicet iis laqueis, quibus circumretire me ſtudet. Nam * fatetur *hodiernos pontificios doctores* ſentire mecum, *magnum à primis uſque & Apoſtolicis Eccleſiæ temporibus diſcrimen interceſſiſſe Epiſcopos inter & Presbyteros.* (* Salm. p. 9.) Si hoc igitur Pontificii, id eſt Catholici, & à Catharis, ac Salmaſiis alieni doctores ſentiunt: ſi Tridentina idipſum Synodus canone ſuo ſanxit: nonne indoctos jure eſſe pronuntiavi, qui ad damnatam tuendam hæreſim, & ab inferis excitandam, poſt Aerianos, Waldenſes, nugáſque ceteras, nihil afferrent præter garrulitatem & audaciam? Denique hæc ſi duo tantum capere poteſt; quod eum jam ex hac noſtra oratione poſſe non deſpero: diverſos omninò, ac neceſſariò eſſe ordines iſtos τῷ λόγῳ, quamvis τῷ ὑποκειμένῳ non diſcrepent, puerili contentioni, ac velitationi modum adhibebit.

* Niſi verò puerile hoc non eſt, quòd in *videndi* verbo ludere voluit. (* Salm. p. 10.) Scripſeram *dubitandi cauſſam præcipuam continere Apoſtolica ſcripta, quæ ita de Epiſcopis, ac Presbyteris loquuntur, ut utroſque eodem loco habere, ac nihil inter illos diſcriminis ſtatuere videantur.* Dixi *videri*, hoc eſt *ſpeciem præbere.* non autem quomodo dici ſolet: *Ita mihi videtur:* vel * ut Apoſtoli in Concilio loquuntur; *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis.* (* Act. 15.) Ille autem ſic tanquam hoc ſenſu, non illo poſitum eſſet videndi verbum, concludit ita: *Quis dubitandi locus, ubi rem tam clarè, & apertè definire, & decidere ſacræ Scripturæ viſum fuerit.*

CAPUT V.

Salmaſii contra ſingularium Epiſcoporum ſucceſſiones ab antiquis memoriæ proditas falſa, & abſurda præſcriptio. Abſurde illum argumentari contra ſanctorum Patrum auctoritatem. Apoſtolorum duo genera ab illo tradita: & Apoſtolatus perperam explicata ratio falsò ab eo dici majores Apoſtolos immediate miſſos à Chriſto. Marci Antonii de Dominis, & Caſauboni itidem de Apoſtolis confutatæ ſententiæ.

I. Ab hac velitatione tranſeo nunc ad ſeriam concertationem, & cauſſæ caput aggredior. Difficile eſt omninò in iſtis tenebris, quas Diſſertationi ſuæ Catharus Salmaſius offudit, atque in tantâ loquacitate, & verborum, ſententiarumque perturbatione, ſcire quid primum, quid poſtremum ſit: hoc eſt quid ex quo conſequens velit eſſe: ac denique quid ſit quod probandum ſibi propoſuit: & quid illud, quo tanquam argumento ad probandum utitur. Adeò cæca illic, & inverſa, ac præpoſtera ſunt omnia. Quantum tamen intento animo, ac diu, multúmque tractando extricare potui: adverſus illam Epiſcoporum ſeriem, & ſucceſſionem diſputare voluit; quam in pleriſque civitatibus cœptam eſſe temporibus Apoſtolorum, & antiquorum teſtificatione monſtravimus. Hoc enim argumento premi ſe, commentúmque ſuum obteri vidit, quo unum duntaxat ordinem, ex inſtituto Chriſti, & Apoſtolorum, eſſe contendit Epiſcopatum, & Presbyteratum. Quod cùm apud iſtum legimus, meminiſſe perpetuò nos oportet ἀκρασίας illius, quam

quam in antecedenti capite pateſecimus. Ibi enim ſemper errat, dum non diſcernit, aliud eſſe dicere, eundem ordinem eſſe ambos illos: aliud dicere, in unum illos, eundemque conveniſſe. Horum poſterius fateri me cum ea cautione, quam addidi ſuprà; ut nec ubique, nec diu id in Eccleſiis factum ſit: alterum negare me, mecúmque quidquid eſt Chriſtiani, & Catholici nominis uſpiam terrarum; ſolos aſſeverare Catharos, & Salmaſios.

II. Ut igitur ſingulorum Epiſcoporum ſucceſſiones in pleriſque civitatibus ab Apoſtolorum ætate ductas, memoriæque mandatas falſitatis arguat, ita ratiocinari eſt aggreſſus: Si verum eſt, Epiſcopos unicuique Eccleſiæ ſingulos præſediſſe: neceſſe eſt primos in ſerie vel Apoſtolos fuiſſe, vel ab Apoſtolis conſtitutos. Non enim aliunde propagari ſucceſſio ejuſmodi potuit. At neutri ſingulis Eccleſiis præfuerunt. Hoc verò, in quo caput, ac ſumma rei vertitur, eo probare ſtudet; quòd illi nullo in loco uſpiam terrarum pedem figebant: ſed hùc & illùc ex officio curſitabant: neque certam ſedem, aut Epiſcopatum habebant.

Atqui hæc illius ratio & falſiſſima eſt, & antiquiſſimorum Scriptorum auctoritate, ac teſtimonio convincitur: & in illud qualecumque argumentum tractandum multum nugarum, & ineptiarum contulit. De quibus antequam ſingillatim dicere aggrediar; illud univerſè velim prudens apud ſe Lector æſtimet; quantum ſit hominis iſtius in illa diſputatione judicium: qui adverſus certiſſimam, expreſſiſſimámque Veterum teſtificationem de Epiſcoporum ſerie jam inde ab Apoſtolis in quavis Eccleſia conſtituta, nulla re alia, niſi commento ſuo, & conjectura nititur. Quæ ſi non frivola & manis eſſet: ſi non eam communis ratio, & ipſa inventoris, & auctoris ſui aſſertio convinceret: contra manifeſtum antiquitatis, de rebus ſibi notiſſimis, & in conſpectu pænè poſitis aſſeverantis fidem valere nihil poterat. Ac ſi talia illius eſſent argumenta, quæ contra veterem hiſtoriam attulit, ut à nobis ea diſſolvi non poſſent: magis erat ut nos illis reſpondere non poſſe fateremur, quàm ut eorum cauſſa, rem adeò teſtatam, ac tam gravi auctoritate compertam in dubium revocare vellemus.

III. Ejuſmodi enim iſtud eſt, de quo Lectoris, uti dixi, prudentis arbitrium requirimus. Irenæus, qui Apoſtolorum propemodum ætate floruit, ſcribit ſingulis in Eccleſiis impoſitos Epiſcopos ab Apoſtolis fuiſſe: ab iiſque propagatas deinde ſucceſſiones recenſet, numeratis, ac nominatim appellatis Epiſcopis, qui alii poſt alios ordine præfuerunt in una urbe Roma: quod idem, niſi eſſet longius in reliquis faceret: uti capite ſecundo ſuprà meminimus. * *Habemus*, inquit, *annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum uſque ad nos.* Idem & Polycarpum Joannis Evangeliſtæ diſcipulum, Smyrnæ in Aſia Epiſcopum conſtitutum eſſe ab Apoſtolis affirmat: [16] *Et Polycarpus autem* (ait) *non ſolùm ab Apoſtolis edoctus, & converſatus cum multis ex eis, qui Dominum noſtrum viderunt: ſed etiam ab Apoſtolis in Aſia, in ea, quæ eſt Smyrnis, Eccleſia conſtitutus Epiſcopus: quem & nos vidimus in prima noſtra ætate. multùm enim perſeveraverat, & valdè ſenex glorioſiſſimè, & nobiliſſimè martyrium faciens, exivit de hac vita.* Ecce conſtitutum ab Apoſtolis ait Epiſcopum Smyrnæ Polycarpum: ut & Romæ ab Apoſtolis Linum ſuprà dixerat. Negat verò Catharus Salmaſius, & qui ſingulares Apoſtolorum ætate factos eſſe alicubi dicit Epiſcopos, errare ipſum ait, ac decipi. Eligat Lector, utri fidem adhibere malit, an Salmaſio, viro incomparabili, & qui in multis, quos hactenus edidit, libris, præſertim in Solinianis commentariis, nihil unquam falſi docuit: an Irenæo, Euſebio, Optato Milevitano, Hieronymo, Auguſtino, antiquitati denique toti Chriſtianæ: quæ in Eccleſiis ſingulis Epiſcopos ſediſſe ſingulos memoriæ tradidit, idque auctoribus eſſe factum Apoſtolis. De hoc igitur utris potius credat, etiam atque etiam videat Lector. Nonne vel hoc ſeriò proponere: vel in eo, quid magis ſequi debeas hæſitare, ridiculum eſt; quantumvis difficilia, & invicta pro ſe argumenta unus ille contra tot antiquos Salmaſius opponeret? Quid nunc ergo facimus, cùm tam futilia, tam inepta ſint, quæ ad opinionem ſuam fulciendam iſte commentus eſt? quod deinceps in ſequentibus oſtendam.

* Iren. lib. 3. c. 3.

IV. Apoſtolorum duo genera conſtituit * Salmaſius. Nam alios primos, alios ſecundos facit. *Primi à Chriſto miſſionem ſuam acceperunt, immediatè ab ipſo miſſi.* quos & *veros* * alibi vocat. *Secundi ab ipſis Apoſtolis. Hi ſecundi Apoſtoli quaſi coadjutores, & συνεργοὶ fuêre Apoſtolorum in ædificandis Eccleſiis; in quibus ex præcepto & mandato eorum, à quibus mittebantur, Presbyteros, eoſdémque Epiſcopos conſtituebant.* Primùm illud haud ſatis accuratè, quod majores illos, ac *veros Apoſtolos immediatè ab ipſo Chriſto miſſos* ait. Certe Paulus Apoſtolus unus ex veris, ac primariis Apoſtolis fuit. * *Nihil enim minus fuit ab iis, qui erant ſupra modum Apoſtoli.* Quod & * Salmaſius agnoſcit, dum ei, tanquam uni ex magnis, συνεργὸς & ſecundarios aſſignat Timotheum, Titum, Linum, & Clementem. At ille miſſus non eſt immediatè ab ipſo Chriſto: quo jam mortuo provectus eſt in Apoſtolatum. Et, ſi Chryſoſtomum audimus, in Apoſtolum ordinatus eſt ab inferioribus & συνεργοῖς illis. Nam ad illa verba capitis Actorum decimitertii, * *Segregate mihi Barnabam & Saulum in opus, ad quod aſſumpſi eos;* [17] Chryſoſtomus hæc adnotat: *Quid ſibi vult, Segregate mihi ad opus? Nempe ad Apoſtolatum. Rurſus vide à quibus ordinetur. A Lucio Cyrenæo, & Manaë. ſive potiùs à Spiritu. Nam quò perſonæ ſunt inferiores, eò manifeſtiùs apparet gratia Dei. Ordinatur itaque in Apoſtolatum, ut cum poteſtate prædicaret.* Deinde quærit quomodo verum ſit, quod Paulus ipſe ſcribit, ſe * *neque ab hominibus, neque per homines* Apoſtolum eſſe factum: & reſpondet ideò *per homines* negare ſe factum, *quia non ab homine miſſus eſt, ſed à Spiritu.* Ita Apoſtolus quidem ordinatus eſt, & manus illi ad Apoſtolatum impoſita eſt ab hominibus: non tamen ab his miſſus eſt ad exercendum Apoſtolatum; ſed a Spiritu ſancto: ut arbitratur Chryſoſtomus. Utrum vere an ſecus ita ſenſerit; nihil ad rem pertinet. Hoc enim ſatis mihi eſt; non putaſſe Chryſoſtomum ad veri, & ſummi Apoſtolatus ordinem adipiſcendum opus eſſe, ut immediatè ab Chriſto conſtituerentur.

* Cap. 5 p. 40.

* Pag. 52.

* 2. Cor. c. 11.

* Pag 4.

* Act. 13. 2.

* Gal. 1.

V. Etenim miſſionis nomine, quam Salmaſius ab Chriſto veros accipere ait Apoſtolos oportuiſſe, puto, ſi ſapit, traditionem poteſtatis, & ordinationem potius intellecturum, ſive κατάστασιν, qua poteſtatis fiunt compotes, & eam habent, tametſi non exerceant; quàm temporariam aliquam deſtinationem, cùm ad certum locum ire jubentur. Sed ſive hoc, ſive illo modo *miſſionem* accipiat, utrobique convincitur. Nam neque Paulus ab ipſo Chriſto *immediatè* ordinatus eſt Apoſtolus: neque Matthias, qui inter ſummos Apoſtolos in locum Judæ traditoris eſt aſcitus. Cujus exemplum fauces pervicaciæ præſtringit. Ut de Barnaba taceam, qui Apoſtolus & ipſe cenſetur. Sin miſſionem eſſe malit, qua ad certi temporis functiones obeundas paſſim allegabantur Apoſtoli; multo minus error illius excuſabitur. * Quippe Petrus & Joannes Hieroſolymis ad Apoſtolicum munus exercendum miſſi ſunt ab Apoſtolis Samariam. * Miſſi quoque ab Apoſtolis, & ſenioribus Barnabas & Paulus Antiochiam magnis de rebus, & Apoſtolica auctoritate dignis.

* Act. 8. 14.

* Act. 15. 22.

E contrario * Ananias qui in Apoſtolis ſecundi ordinis ab Salmaſio numeratur, ab ipſomet Chriſto immediatè ad Paulum baptizandum, inſtituendumque mittitur. * Philippus verò Diaconus à Deo per Angelum, ad Eunuchum Æthiopem: non utique primoribus ab Apoſtolis: quod tamen neceſſarium eſſe credit Salmaſius ad ſecundæ notæ Apoſtolatum. Uſqueadeò circumretita, & implicata illius inſcitia tenetur: ut quocumque ſe vertat, nihil ei niſi præcipitium occurrat. [18] *Ejuſmodi eſt*, ait Gregorius Nazianzenus, *rationis expers, & ad oppugnandam veritatem obfirmata temeritas: ut qui ea laborant, ne tum quidem, cùm in ſeipſos incurrunt, vel intelligant, vel pudore ſuffundantur.*

* Act. 9. 10.

* Act. 8. 26.

VI. Ope-

16 Iren. apud Euſeb. lib. 4. Hiſt. c. 14. καὶ Πολύκαρπος δὲ οὐ μόνον ὑπὸ Ἀποστόλων μαθητευθεὶς, καὶ συναναστραφεὶς πολλοῖς τοῖς τὸν Χριστὸν ἑωρακόσιν· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Ἀποστόλων κατασταθεὶς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος· ὃν καὶ ἡμεῖς ἑωράκαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν ἡλικίᾳ. ἐπιπολὺ γὰρ παρέμεινε, καὶ πάνυ γηραλέος ἐνδόξως, καὶ ἐπιφανέστατα μαρτυρήσας, ἐξῆλθε τοῦ βίου.

17 Chryſ. Hom. 27. in Acta. τί ἐστι, ἀφορίσατέ μοι εἰς τὸ ἔργον; εἰς τὴν ἀποστολήν. ἰδοὺ πάλιν ὑπὸ τίνων χειροτονεῖται. ὑπὸ Λουκίου τοῦ Κυρηναίου, καὶ Μαναήν· μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος. ὅσῳ γὰρ τὰ πρόσωπα ἐλάττονα ἦν, τοσούτῳ φανερωτέρα ἡ τοῦ Θεοῦ φαίνεται χάρις. χειροτονεῖται λοιπὸν εἰς ἀποστολὴν, ὥστε μετ' ἐξουσίας κηρύττειν.

Ibid. τὸ δὲ δι' ἀνθρώπου, ὅτι οὐχ ὑπὸ τούτων ἐπέμφθη, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος.

18 Naz. citat. à Damaſc. in Eclogis litt. A. tit. 61. τοιοῦτον ἡ ἀλογία, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀπηρεισμένον· ὡς μηδὲ περιπίπτοντας ἑαυτοῖς ἢ νοεῖν ἢ αἰσχύνεσθαι.

19 Theodoret.

VI. Operæpretium eſt, quoniam in hunc de Apoſtolis ſermonem incidimus, duorum ex eodem grege Romanæ communionis hoſtium opiniones excutere. Id enim ad illuſtrandam noſtram hanc diſputationem imprimis attinet. Sunt autem hi duo, Marcus Antonius de Dominis ex Epiſcopo Spalatenſi, & Iſaacus Caſaubonus. Prior in libro primo de Republica Eccleſiaſtica, Apoſtolatum ita deſcribit, ut nuda prædicandi Evangelii, & baptizandi functione definiat. * *Habemus itaque* (ait) *Apoſtolis nihil aliud datum, nihil commiſſum, niſi purum miniſterium fidei Chriſti, per Evangelii prædicationem, miniſterialiter, & non poteſtativè propagandæ, & per baptiſmi uſum ſalutarem.*

[* Cap. 2. Nu. 20.]

Caſaubonus verò in * Exercitationibus, quas adverſus Baronii Annales edidit; illum redarguit, tanquam Apoſtolicam dignitatem nimis exiliter ac jejunè circumſcripſerit, quod eodem ferè modo, ac Marcus ille Antonius, officium illorum in ſolâ prædicatione poſuerit. Verba * Baronii, *Apoſtolos eâ de cauſsâ elegit Chriſtus, ut verbi prædicatione orbi caligine offuſo lumen veritatis impartirent.* Quam *deſcriptionem propter multiplicem omiſſionem vitioſam eſſe* Caſaubonus objicit. Sed ſtulta, & iniqua eſt iſta reprehenſio. Nam Baronius non de plenâ ac perfectâ functione Apoſtolatus ibi loquitur: ſed de quibuſdam veluti rudimentis illius ac tyrocinio. nempe de eo tempore, quo primitus electi ſunt à Chriſto, & ad Judææ quædam loca miſſi prædicandi duntaxat gratiâ. At idem ille cenſor Baronii largius peccat, dum veri Apoſtolatus ſubinde notas quattuor præſcribit. Prima eſt, *ut à Chriſto immediatè electi, & miſſi ſint.* Secunda, *uti teſtes eſſent omnium, quæ vidiſſent.* Addit inſuper *neceſſarium fuiſſe, ut quicumque eſſet futurus Apoſtolus, Chriſtum in terris vidiſſet, atque earum rerum teſtimonium poſſet præbere, quarum ipſe extitiſſet αὐτόπτης.* Tertia eſt, quòd per totum orbem prædicandi Evangelii gratia deſtinati ſunt. Quarta eſt, *poteſtas, & dignitas longè major, & auguſtior, quàm ulli unquam alii functioni ſpirituali fuerit attributa.*

[* Exercit. 14. Nu. 5. p. 313.] [* Bar. ann. 32. Nu. 5.]

VII. Ex iis quattuor notis conditionis Apoſtolicæ priores duas uſurpavit Salmaſius. Sed uterque longiùs aberrat. Oſtendimus enim paullò antè nihil hoc neceſſe fuiſſe, ut immediate ab Chriſto electus eſſet Apoſtolus, aut miſſus. Quod in Matthia ſaltem falſum eſſe liquet. Secunda verò conditio magis etiam eſt inepta, oportuiſſe ut verus Apoſtolus Chriſtum in carne viderit, & αὐτόπτης fuerit, id eſt *oculis ſuis viderit* ea, quorum teſtimonium præberet. Hoc enim conſtituto, Paulus non erit Apoſtolus: qui Chriſtum in terris non vidit; nec ea teſtificatus eſt, quæ ipſe viderat: ſed quæ auribus acceperat. Ideò * cùm ad Judæos in Synagoga verba faceret, ac Jeſum eſſe Chriſtum & Meſſiam probaret Antiochiæ Piſidiæ, teſtes illos nominat qui viderant illum poſt reſurrectionem, *qui uſque nunc ſunt teſtes ejus ad plebem.* Ac * *vidiſſe quidem ſe Chriſtum Jeſum Dominum* ait: ſed non *in carne, vel in terris.* Quo loquendi modo, inter homines homo degens, & nondum tranſlatus in cælum, communi uſu ſignificatur. Sed nec illa omnia vidit; quæ de Chriſto prædicavit. Quare incredibilis eſt, quod nemo non fatebitur, hallucinatio iſta Caſauboni: &, qui hunc ſecutus eſt, Salmaſii.

[* Act. 13. 31.] [* 1. Cor. 9. 1.]

VIII. Nos omiſſis iſtorum nugis, duas tantummodò veri, ac primarii Apoſtoli notas afferemus. Prima eſt, ut ſive hominum miniſterio, ſive *immediatè* ab ipſo Deo conſtituti, & ordinati; munus acceperint Evangelii ubique terrarum propagandi, quod apud * Joannem Dominus ita demonſtrat: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Et apud * Marcum: *Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Tum Actorum primo: *Eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.* Altera conditio eſt, ut plenam ac perfectiſſimam ubique terrarum poteſtatem habuerint ligandi, atque ſolvendi, Eccleſias inſtituendi, Epiſcopos, & Clericos ordinandi: denique ut Epiſcopi totius orbis eſſent. Sed ea tamen ratione, ut infinita illa poteſtas in ipſis extraordinaria: in Petro verò ordinaria, & in ejus ſucceſſores derivanda fuerit. Quod rectè * Bellarminus docuit. Et Victor Carthaginenſis Epiſcopus parem in omnibus Apoſtolis fuiſſe poteſtatem indicat in epiſtola ſynodica ad Theodorum Papam, quæ in * Lateranenſi prima Synodo lecta eſt ſub Martino primo: *Ad quam*, inquit de Chriſtiana fide loquens, *omnes beatiſſimi Apoſtoli, pari honoris, & poteſtatis conſortio præditi, populorum agmina convertentes*, &c. Nec interim dubitandum eſt, in pari & ampliſſima illa poteſtate, ſuum Apoſtolo Petro conſtitiſſe *primatum*, ut eum nominat * Cyprianus. Ob quem princeps Apoſtolorum communi Patrum elogio nuncupatur. de qua re aliàs dicetur.

[* Joan. 20. 21.] [* Mar. 16. 15.] [* Lib. 1. de Rom. Pont. c. 11.] [* Secret. 2. p. 685. To. 4. Conc.] [* Lib. de Unit. Eccl.]

IX. Præter hos majorum, ut ita dixerim, gentium, ac propriè dictos Apoſtolos, in quos ſolos notæ illæ, proprietatéſque competunt; eodem appellati nomine, inæquali tamen & dignitate, & poteſtate fuerunt minoris ordinis Apoſtoli: hoc eſt diſcipuli ceteri Chriſti, vel Apoſtolorum: qui quòd idem importandi ubique Evangelii munus obirent, ſive inſtinctu Spiritus ſancti; ſive majorum auctoritate Apoſtolorum ac mandato; Apoſtoli & ipſi vocati ſunt. Theodoretus Pauli verba iſta declarans: * *Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos: ſecundò Prophetas*, &c. obſervat, [19] *non ſolos dici duodecim, ſed & ſeptuaginta, & eos omnes, qui eandem poſtea gratiam conſecuti ſunt.* ut inter alios * Epaphroditum Philippenſium Epiſcopum. Chryſoſtomus quoque quod Paulus ad Corinthios ſcripſit, * Chriſtum apparuiſſe Jacobo: deinde *Apoſtolis omnibus*, [20] per Apoſtolos, ſeptuaginta Diſcipulos ſignificari putat. Oecumenius non omnes iſtos; ſed quoſdam eorum, quibus ſimilis atque veris Apoſtolis erat commiſſa functio. Multum tamen ab primariis Apoſtolis diſtabant: non miſſione, ſed poteſtate. Non enim omnia poterant, quæ majores Apoſtoli. * Philippus unus ex ſeptem Diaconis, cùm Chriſtianam fidem longè latéque prædicando circumtuliſſet; & Samaritanos baptiſmo initiaſſet; Spiritum ſanctum iiſdem dare per impoſitionem manuum non potuit. Itaque profecti eò ſunt Apoſtoli, qui hoc Sacramento illos impartirent. Ita vis omnis Apoſtolatus, & ἰδιώδης proprietas, ac τὸ τί ἦν εἶναι, non in miſſione; aut in prædicandi officio conſiſtebat: ſed in jure, ac poteſtate, ſive à Chriſto *immediatè* tradita, ſive per hominem, & impoſitione manuum accepta. Utroque enim modo poteſtas illa eſt à Deo. quemadmodum in Sacramentis omnibus interventu hominum, ac miniſterio, divina vis operatur: & ad Deum, tanquam ad auctorem, cauſſámque primariam efficientia omnis illorum refertur.

[* 1. Cor. 12. 28.] [* Phil. 2. 25.] [* 1. Cor. 15. 7.] [* Act. 8.]

CAPUT VI.

De falſa Apoſtolatus nota ab Salmaſio tradita; ut nuſquam certo in loco pedem figerent Apoſtoli. Ea multis argumentis refellitur. Neque Apoſtolos ex vi nominis, & officii ſui neceſſariò vagari: neque Epiſcopos una in urbe defixos teneri. De Apoſtolis ſecundi generis ab eodem Salmaſio allata confutantur. De Jacobi Apoſtolatu, & Epiſcopatu obiter actum.

I. Conſtituta hunc in modum Apoſtolatus propria conditione, & ab Catharorum præſtigiis explicata, multiplex in illo declarando Salmaſii lapſus, velut infuſa luce detegitur, ac ſponte in omnium incurrit oculos. Ex innumeris autem erroribus, quibus ſingulæ propemodum Diſſertationis illius refertæ ſunt paginæ, primus illè procedat in medium: in quo præcipuum robur argumentationis ſuæ collocaſſe videtur. Certè hoc velut fundamentum jecit, cui totam diſputationis machinam ſuperſtrueret. Apoſtolatus igitur id eſſe proprium cenſet, vagari, & hùc illúcque diſcurrere, neque in certo loco conſiſtere. * *Apoſtolatus*, inquit, *ex vi nominis, & officii ſui ambulat, & vagatur. Epiſcopatus propriè ſumptus, ſtabilis eſt, ac fixus.* Quo tanquam principio poſito, concludit, Apoſtolorum ætate neminem ulla in Eccleſia ſingularem Epiſcopum fuiſſe: ſed Presbyteros, & eoſdem Epiſcopos

[* Salm. Diſſert. cap. 4. p. 198.]

---

19 Theodoret. in comm. pag. 183. To. 3. οὐ μόνους λέγει τοὺς δώδεκα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα τῆς χάριτος ταύτης τετυχηκότας.

20 Chryſ. Hom. 38. in 1. ad Cor. pag. 498. ἦσαν γὰρ καὶ ἄλλοι Ἀπόστολοι, ὡς οἱ ἑβδομήκοντα.

21 Epiph.

Epiſcopos numero complures: qui rem in commune curarent: indéque ſucceſſionum illarum, quarum ex antiquis auctoribus ſeriem accepimus, fidem elevare conatur. * Ibid. cap. 1. p. 19. * *Hæc enim*, ait, *Apoſtoli propria miſſio, ac vocatio, ex ipſo nomine munus ejus, & officium teſtificans, quo ſedes uno in loco figere non debent, ſed orbem peragrare, & perluſtrare, ad Dei verbum prædicandum, & Evangelium prædicandum. Hinc factum, ut qui fixam, ſtabilémque ſedem in aliqua provincia, vel civitate haberent, populóque ejus provinciæ, vel civitatis docendo vacarent, nec aliò vagarentur, Apoſtolorum* * Idem p. 20. *nomine vix eſſent nuncupandi.* * Hanc etiam fuiſſe cauſam exiſtimat, cur *Jacobus Domini frater & Apoſtolus, quia Hieroſolymis non abſtitit, nec quoquam extra eam urbem pedem* * Pag. 23. ibid. *movit, Epiſcopus à veteribus appellatus eſt.* * Immò *hac eâdem de cauſa Joannes*, inquit, *qui nec ipſe orbem obambulavit, prædicandi Evangelii gratia, ſed uno in loco manens, ac præſens præſentibus illud expoſuit, πρεσβύτερον ſe potiùs, quàm Apoſtolum inſcripſit.*

II. QUOCIRCA peculiarem hanc Apoſtolatus utriuſque tam majoris, quàm minoris, notam Salmaſius pro ſuo jure ſtatuit: ut nuſquam certo in loco conſiſtant Apoſtoli: ſed vagandi, errandíque finem nullum faciant. Quod commentum & ipſum per ſeſe ridiculum eſt, ac frivolum: & quas eidem fulciendo conjecturas adhibet, eæ mendaciſſimæ ſunt, ac ſine ullo planè judicio confictæ. Quis illum docuit, Apoſtolo nefas fuiſſe *ſedem uno in loco figere?* Unde habet, neminem Apoſtolum fuiſſe, neque majorum gentium, neque ſecundi ordinis, *qui non orbem peragraret, & perluſtraret?* Aut *eum Apoſtolum vix nuncupandum fuiſſe, qui fixam in aliqua provincia, vel civitate ſedem haberet?* Sanè hæc commentitia ſunt.

Chriſtus ex numero Diſcipulorum elegit duodecim, *quos* * Luc. 6. 13. *& Apoſtolos*, inquit * Lucas, *nominavit*. Uſitatum hoc erat vocabulum apud Judæos, qui Hebraïcè שלוחים, vel שליחין appellabant certis officiis ac miniſteriis deſtinatos: nempe qui vel cum mandatis aliquò mitterentur: vel ad curationem aliquam, & functionem obeundam. Cujuſmodi legatos vel nuntios Romanus Pontifex ſæpè mittere conſuevit. Hujuſmodi *miſſorum* crebra eſt in Digeſtis Talmudicis mentio. Poſt excidium urbis Hieroſolymitanæ, Judæi per orbem diſperſi, & in lacinias diviſi, & ἀπο-δημίαις, ſuos habebant Patriarchas. Horum aſſeſſores Apoſtoli dicebantur. Epiphanius in Hæreſi xxx, de Joſepho Comite: [21] *Hic Joſephus*, inquit, *ex illorum erat ordine, qui apud Judæos principem locum dignitatis obtinent. Qui ſecundi ſunt à Patriarcha, & Apoſtoli nominantur. Continuè adſunt illi Patriarchæ, & cum eo ſæpius diu, noctúque verſantur: quod eidem à conſiliis ſint, ac de iis ad illum referant, quæ ad legem pertinent.* Nomen illis inditum videtur, quod ad Synagogas ordinandas identidem mittebantur, & ad decimas & primitias à provincialibus Judæis * Num. 11. exigendas, ut idem * paullo pòſt ſcribit Epiphanius. *Qui ad exigendum aurum, atque argentum, à Patriarcha certo tem-* * Lege 14. de Jud. *pore diriguntur*, ait * Codex Theodoſianus. De his vide quæ in * Animadverſionibus ad Epiphanium adnotamus. * Ad Hær. 30.

III. QUO primum tempore Chriſtus Apoſtolos elegit, ac miſit, nonniſi ad prædicandum Evangelium ire juſſit, tanquam nuntios, & antecambulones, ſine ulla curatione, aut præfectura. Propriè ergo & φερωνύμως ἀπόστολοι, id eſt *nuntii*, vel *miſſi* tunc vocati ſunt. Neque tamen hoc in munere, ac gradu ſiſtere illorum dignitatem voluit. Sed eos jam tum ad majora quædam deſtinabat: ut illo perfuncti velut tirocinio, & experimento, ampliſſimam poteſtatem, & ſpiritualem in omnes fideles juriſdictionem acciperent: quæ poſt reſurrectionem iis eſt ab Chriſto tributa: quando non prædicandi ſolùm, id eſt nuntiandi per totum orbem Evangelii mandata illis eſt provincia: ſed etiam ſpiritualis exercendæ poteſtatis, baptizandi, remittendi peccata, ligandi, atque ſolvendi: Eccleſiæ denique ubique terrarum collocandæ, ac regendæ, certiſque legibus, ac ritibus ordinandæ. Hæc enim omnia Apoſtoli officio continentur: cùm ab ſola miſſione nomen illud petitum videatur. Quanquam *miſſio* iſta ſic intelligi, explicarique poteſt, ut ſit injunctio quædam muneris ac functionis, etiam, ſi ita res tulerit, ſtatariæ. Mittebantur enim non ſolùm ut ambularent ipſi, & hùc illùcque curſitarent: ſi negotii gerendi opportunitas id poſtularet: ſed etiam ut, ſi magis expedire videretur, uno in loco conſiſterent. Quemadmodum * Paulus trien- * Act. 20. 31. nium Epheſi, ac vicinis in locis hæſiſſe legitur. Nec minus appellari *miſſi* poterant, ſi in una civitate, aut provincia perpetuò manerent, quàm ſi varias & longinquas regiones peragrarent. Non enim *miſſio* illa tam loca reſpicit, quàm muneris geſtionem, quam perinde una in provincia exequi poterant; ut in diverſis, ac procul diſſitis. Nam quod Chriſtus ire ad omnes gentes illis imperavit, & in mundum univerſum proficiſci: nemo tàm vecors ſit, qui hoc mandatum ad ſingulos pertinere putet. Alioqui nemo illorum vel Chriſti præceptum impleſſet; vel Apoſtolus reipſa fuiſſet. Niſi forte civitates omnes, aut provincias, loca denique terrarum omnia ſingulos adiiſſe, ac perluſtraſſe credibile eſt. Quod adeo manifeſtè eſt abſurdum, ut quamplurima eſſe regna conſtet, ac terræ ſpatia, quò nec Apoſtolorum, nec longè poſt illorum obitum Chriſtianorum quiſpiam penetravit.

IV. IRE ergo juſſi ſunt in mundum univerſum, eo videlicet ſenſu, ut plena, & ſine loci ullius, ac gentis exceptione, prædicandi ubique, & ad fidem adducendi poteſtas fieret. Non ut olim ad certum populum Prophetæ mittebantur: ut Chryſoſtomus obſervat: * tum ut * Mat. 10. 6. Apoſtoli ipſimet initio ad oves ſolas Iſraëliticæ domus allegati ſunt, interdicto gentilium, & Samaritanorum aditu. Quòd ſi quis nullam non orbis plagam ab aliquo ſaltem Apoſtolorum peragratam eſſe finxerit, nihilominus neque ſingulas obiêre ſinguli: & Chriſti præceptum illud non ab unoquoque ſingillatim; ſed ab omnibus collectim univerſéque perfectum fuerit. ac falſum erit denique vi illa Dominici mandati, nuſquam Apoſtolos hærere permiſſos. Certe Apoſtoli Judæorum illi, qui Patriarchæ præſto erant, & ἀπόστολοι cenſebantur, & à Patriarchæ tamen latere non diſcedebant, ſed in eâdem cum eo urbe morabantur: niſi cùm ab ipſo ad certi temporis functionem gerendam peregrè mittebantur. *προσεδρεύουσι*, inquit, *τῷ πατριάρχῃ*, quod eſt, *continuè adſunt, affixi ſunt Patriarchæ*. Quemadmodum Epiſcopi certo in loco diœceſis ſuæ ſedem collocant, etſi ad eam luſtrandam, & inviſendam, ordinandámque paſſim per oppida diſcurrunt. quod propriè eſt ἐπισκοπεῖν, hoc eſt *inſpicere*. Hoc enim nonniſi ab coràm intuentibus, ac præſentibus poteſt fieri. Itaque cùm Epiſcopus non unius tantùm urbis, in qua ſedem habere dicitur: ſed totius etiam παροικίας, vel diœceſeos ſuæ ſit Epiſcopus, cur in vocabulo potiùs τοῦ ἀποστόλου, quàm τοῦ ἐπισκόπου, illud ineſſe Catharus exiſtimat, ut nullibi ſedes certa conſtituatur: ſed hùc illùcque curſitetur? Num Epiſcopus longiſſimè diſſitas interdum ab illa urbe, cujus eſt Præſul, regiones inſpicere non poteſt, ſi non *extra eam urbem pedem movet?* Satin' putidum eſt ob id Jacobum dicere non Apoſtolum eſſe nominatum, ſed Epiſcopum, *quòd Hieroſolymis non abſtitit*, neque Nomadum more paſſim eſt vagatus? An non Jacobus diœceſim ſuam, ſi urbis illius Epiſcopus fuit, ut fuit revera, & fuiſſe ab Salmaſio dicitur, *inſpiciendi* cauſa peragravit? Hoc ſi non fecit, nihilo magis Epiſcopus dici meruit, qui non *inſpexit*, quàm Apoſtolus, qui non excurrit. Quanquam in Apoſtoli nomine nulla vagandi, aut ſine certa ſtatione currendi notio eſt: in Epiſcopi propria eſt *inſpectionis*, quæ nulli ſatis convenit, qui non in rem præſentem venerit. Itaque inſignis eſt ſtupor. Sed de Jacobo poſteà pluribus.

V. DE Joanne verò quid dicam? Hunc enim Apoſtolum & fuiſſe revera, & appellatum eſſe quis neget? Et is tamen *non orbem obambulavit prædicandi Evangelii gratia ſed uno in loco manens, ac præſens præſentibus illud expoſuit*: ut ſcribit * Salmaſius ex Oecumenii Scholiis: qui cauſ- * Pag. 23. ſam hanc reddit, cur ſe Joannes in Epiſtola ſecunda, Presbyterum, non Apoſtolum inſcribat. Sed neuter eſt audiendus. Etenim cujuſmodi tandem iſtud eſt? *Præſens*, inquit, *præſentibus Joannes expoſuit Evangelium.* quod tanquam contrarium opponitur ei, *quod eſt orbem obambulare prædicandi Evangelii gratia*: quod fecerunt ceteri. Ridiculè verò. Sume enim ex Apoſtolis quem voles ambulatorum, ac vagantium. Paulus ecce quibus prædicabat Evangelium, num aliter quàm *præſens præſentibus exponebat?*

21 Epiph. Hær. 30 N. 4. αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰώσηππος τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιωματικῶν ἀνδρῶν ἐτύγχανεν. εἰσὶ δὲ οὗτοι μετὰ τὸν Πατριάρχην Ἀπόστολοι καλούμενοι. προσεδρεύουσι δὲ τῷ πατριάρχῃ, καὶ σὺν αὐτῷ πολλάκις καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ συνεχῶς διάγουσι, διὰ τὸ συμβουλεύειν, καὶ ἀναφέρειν αὐτῷ τὰ κατὰ τὸν νόμον.

bat? Epheſiis, ut jam dixi, & Aſianis triennio prædicavit coram, ac præſentibus præſens. Corinthiis item, & Theſſalonicenſibus, ac Philippenſibus: Athenienſibus etiam, etſi obiter, *præſens certè præſentibus*, prædicabat Evangelium. Quid igitur Jacobus meruit, aut Joannes, cur minus ceteris vel haberentur, vel nominarentur Apoſtoli? Melius idem Oecumenius Joannem ait πρεσβύτερον appellare ſe vel propter ætatem: vel quod πρεσβύτερος & tunc Epiſcopus etiam diceretur: tanquam ſe vocaret Epiſcopum. Sed prior ratio magis arridet, ut ad honeſtam, & charam ſibi matronam, cui fortaſſis Electa nomen fuit, familiariter ſcribens, Seniorem ſe potiùs appellarit, quàm alio vocabulo, quod auctoritatem præ ſe ferret. Verùm ſepoſitis conjecturis, quid ſodes affert argumenti, ut illud ſuadeat, in quo cardinem, ac ſummam conſtituit ariolationis ſuæ, neminem Apoſtolum certo in loco ſedem ſibi fixiſſe?

VI. Joannem certè, niſi riſu omnium, & conviciis obrui malit, Apoſtolum, & quidem ex primariis, fuiſſe diffiteri non poteſt. Hunc porrò in uno loco conſtitiſſe, idem etiam affirmat. Quanquam ſi unde hoc habeat de illo percontère, nihil erit quod reſpondeat. Hieronymus
* Cap. 19. in * libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis ſcribit Joannem à Domitiano relegatum in inſulam Patmon, inde ſub Nerva rediiſſe Epheſum. Antequam verò in eam inſulam deportaretur, Romæ illum fuiſſe, ibique *in oleum igneum de-*
* Lib. de Præſcrip. c. 36. *merſum* fuiſſe, teſtis eſt * Tertullianus, ex eóque * Hieronymus. Epheſum ab exilio reverſus, *ibi uſque ad Trajanum principem perſeverans totas Aſiæ fundavit, rexitque*
* Lib. 1. con. Jovin. & Com. ad c. 20. Mat. *Eccleſias*, ut idem refert. Quod ſane tempus commorationis Aſianæ non longum fuit. Itaque cur ſe Presbyterum, non Apoſtolum vocet, non eſt illa certa cauſa, quam Salmaſius affert, *quòd uno in loco maneret*. Verùm demus illi hoc ultrò, quod probare non poteſt. Certe vehementiùs ex eo ipſo revincetur. Nam ſi unus ex Apoſtolis *uno in loco manſit*, indeque *totas Aſiæ fundare, ac regere* potuit Eccleſias: cur non idem & alii facere potuerunt, ſaltem ſecundi ordinis Apoſtoli: qui ex Diſcipulis fuerunt, aut majorum Apoſtolorum συνεργοί; quo in numero Jacobum Hieroſolymorum primum Epiſcopum reponit? Habet igitur, quod ſe inveniſſe negat, quemadmodum Epiſcoporum ſingulis in civitatibus ſingulorum ſeries, ac ſucceſſio & inchoari ab Apoſtolorum tempore, & deinceps propagari potuerit. Nec ei jam obſtat Apoſtolorum illa curſitatio: cùm ex ſecundis ſaltem Apoſtolis aliqui certis in ſedibus hærere collocarique potuerint.

VII. Sed ut accuratiùs, & ſubtilius cum portento erroris iſto certemus: age poſterius genus Apoſtolorum
* Salm. p. 40. conſtitutum ab illo videamus. * *Hi ſecundi Apoſtoli*, inquit, *quaſi coadjutores, & συνεργοὶ fuere Apoſtolorum in ædificandis Eccleſiis; in quibus ex præcepto, & mandato eorum, à quibus mittebantur, Presbyteros, eoſdémque Epiſcopos conſtituebant. Tales fuère Paulo Timotheus, Titus, Linus, etiam Clemens.* Hos ſecundos Apoſtolos, quos majorum *coadjutores* vocat, nego omnes ab Apoſtolis primariis fuiſſe miſſos: quod ex capite antecedente conſtat. In quo demonſtravimus, nec omnes primi ordinis ab Chriſto ipſo miſſos, vel ordinatos Apoſtolos: & complures ſecundi non ab Apoſtolis, ſed ab Chriſto miſſos fuiſſe. Ut de Philippo, ac ſeptuaginta Diſcipulis ibi dicta non repe-
* Act. 18. 24. tam, * Apollos unus ſecundorum illorum, ſi quis alius, fuit: vir doctus, & in Scripturis apprimè verſatus: & *fervens ſpiritu*, qui Evangelium ſtudioſe prædicabat: adeò ut in hoc prædicandi officio cum magnis Apoſtolis, ac
* 1. Cor. 1. 12. Paulo etiam ipſo certaret: & * in Eccleſia Corinthiorum alii auctorem illum fidei ſuæ præ ſe ferrent: alii Cepham:
* Ib. c. 3. 6. alii Paulum. Et Paulus ipſe: * *Ego plantavi: Apollo rigavit: Deus autem incrementum dedit.* Hunc tamen neque à Paulo, neque ab ullo Apoſtolorum altero miſſum eſſe poſſis oſtendere. Immo ab ipſo Deo eſſe deſtinatum Paulus ſi-
* Ibid. 3. 5. gnificat, cum de eo ſic * ſcribit: *Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus? Miniſtri ejus cui credidiſtis: & unicuique ſicut Dominus dedit.* Quinetiam ita in Pauli Apoſtoli poteſtate non fuit: quales eſſe *coadjutores* illos Salmaſianos docuit: ut ne multum quidem roganti illi auſcultare vel-
* 1. Cor. 16. 12. let. * *De Apollo autem fratri*, inquit, *multum rogavi eum, ut veniret ad vos cum fratribus. & utique non fuit voluntas ejus, ut nunc veniret. Veniet autem quum ei vacuum fuerit.*

VIII. Ex iſtorum συνεργῶν, &, ut Salmaſius loquitur, *coadjutorum* grege, Jacobum primum Hieroſolymorum Epiſcopum fuiſſe placet eidem: ac proinde Apoſtolum eſſe nominatum. Nam *Coadjutores* iſti vocabantur Apoſtoli. Quorum * ideò proprium *ex ipſo nomine munus*, * Salm. p. 19.
& officium erat, *ſedes in uno loco non figere, ſed orbem peragrare.* * *Hi συνεργοὶ Apoſtolorum*, ait Salmaſius, *qui & Apo-* * Id. p. 41.
ſtoli quodammodo eorum, nullis civitatis erant adfixi, & addidit: *ſed pro arbitrio Apoſtolorum, quibus ad hoc munus ſubſerviebant, in varias civitates mittebantur.* Qui ejuſmodi non erant, ut ultro citróque peregrinarentur: ſed in ſtatione certa reſidebant, * *vix Apoſtolorum nomine cenſe-* * Id. p. 19.
bantur. Atqui Jacobus iſte ipſe neque peregrinabatur; ſed uno in loco manebat, Hieroſolymis affixus, ut Salmaſius dejerat, (quod an verum ſit poſtea videro) & tamen Apoſtolus paſſim, atque inſigniter nominatur. Paulus certè ſcribens ad Galatas * Apoſtolum hunc vocat: & * Gal. 1. 19.
quidem unum ex primoribus. * *Jacobus*, inquit, *& Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dextras de-* * Gal. 2. 9.
derunt mihi & Barnabæ ſocietatis. Cur autem Apoſtolus dicitur, ſi Apoſtolus non fuit? Non fuit autem, ſi eo caruit, quod Apoſtoli proprium eſt, & ſine quo Apoſtolus eſſe nemo poteſt. * *Propria eſt*, inquit, *Apoſtoli miſſio*, * Salm. p. 19.
ac vocatio, ſedes uno in loco non figere. quo fiebat ut qui fixam, & ſtabilem ſedem alicubi haberent, nec aliò vagarentur, Apoſtolorum nomine vix eſſent nuncupandi.

IX. Quid cauſſæ eſt igitur, cur Jacobus, qui quod proprium Apoſtoli erat, non habuit, Apoſtolus tamen vocatus eſt; & quidem à Paulo, qui vim illius nominis, & officii nec ignorare potuit: nec ei falsò debuit imponere? Atqui Timotheum, Titum, Linum, Clementem: quos in eodem cum Jacobo τῶν συνεργῶν, & *coadjutorum*, hoc eſt Apoſtolorum ſecundi ordinis numero Salmaſius reponit, nuſquam Apoſtolos nominavit. Age novo ſe aliquo commento, ſi poteſt, iis anguſtiis explicet Salmaſius: & quos ipſe ſibi laqueos innexuit, eos ſolvat, aut abrumpat. Timotheus, Titus, & ceteri, itidem ut Jacobus, Apoſtoli fuerunt: immò verò meliori quàm hic illi jure cenſentur: utpote qui nominis, & officii fidem impleverunt: nec in uno conſtiterunt loco; ſed paſſim ſine certa ſede vagati ſunt: quod Jacobus non fecit: & idcircò *vix Apoſtoli nomine nuncupandus* fuit, ut eſt opinio Salmaſii. Potin' ergo comminiſci cauſſæ aliquid, cur Paulus Timotheum, ac Titum, quos tam ſæpè commemorat: ad quos epiſtolas etiam ſcripſit: ne ſemel quidem Apoſtolos vocavit: cùm id ſibi ipſe perpetuò nomen aſſumeret: idem Jacobum vix illo dignum nomine, & Apoſtolum nuncupavit, & inter principes ejus nominis, atque ordinis recenſuit? Sed conflictum & jactationem ſic quaſi temulenti capitis, in Jacobo illo vide, Lector, & ride potiùs quàm mirare. * Jacobum fratrem Domini *vix* * Salm. p. 19.
Apoſtoli nomine nuncupandum, propterea dicit *Epiſcopum à* & 20.
veteribus appellatum, quia Hieroſolymis non abſtitit, nec quoquam extra eam urbem pedem movit. Nempe quia Apoſtoli eſt currere: quod ille non fecit. Epiſcopi verò eſt ſtatariam agere. Etſi ridicula iſta ſunt, & falſa: tamen porro videamus. Paulum deinde refert ad Galatas ſcribentem, *Jacobum Apoſtolum vocaſſe, non Epiſcopum.* Si ſeipſum refellere, ac mendacii convincere vellet, num aliter diſputaret? Quid enim hoc poſterius aliud oſtendit, quàm id eſſe falſum, quod ante dixit; Jacobum ob id Epiſcopum vocatum eſſe, *quòd vix Apoſtoli nomine nuncupandus eſſet?*

X. Ecquis verò eſt veterum, quos nominat, qui Jacobum *ideo Epiſcopum appellari ſe ſignificaverit, quòd Hieroſolymis non abſtiterit, neque quoquam extra eam urbem pedem moverit?* Quis hoc unquam illorum dixit? Dixit autem? Nonne conſtanter illum Apoſtoli nomine omnis antiquitas Chriſtiana celebravit? Clemens Alexandrinus apud Euſebium Jacobum iſtum cognomento *Juſtum* inter primos Apoſtolos collocat. Epiphanius Hæreſi XXIX itidem ſentit. Et Chryſoſtomus, Græcique omnes interpretes, qui epiſtolam Pauli ad Galatas, vel Apoſtolorum Actus enarrarunt. Hieronymus item in commentario in epiſtolam ad Galatas: & in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, non alium ab Paulo commemorari Apoſtolum, quàm fratrem illum Domini cognomento Juſtum aſſerit, & Hieroſolymorum Epiſcopum. Quinam ergo vix Apoſtoli nomine nuncupandus ille Salmaſio videtur: quem nemo non antiquorum, qui quidem alicujus nominis ſit, Apoſtolum vocavit?

XI. Nam quòd Epiſcopus à veteribus appellatus eſt, num eo minus aut Apoſtolus fuit; aut ab illis ita dictus eſt? Illi ipſi veteres, qui Epiſcopum appellant, nonne

Apoſtolum

Digitized by Google

Apoſtolum nominarunt? Non igitur propterea nomen illi tributum eſt Epiſcopi, quòd *Apoſtoli nomine vix nuncupandus eſſet, aut quia Hieroſolymis non abſtuit, nec quoquam extra eam urbem pedem movit.* Quid enim commento hoc obtuſius? Ecquid in Epiſcopi appellatione eſt, quod eum uno in loco, una in urbe, velut *Scythica relegatum in rupe Prometheum*, ac defixum teneat *ἀδαμαντίνων δεσμῶν ἐν ἀῤῥήκτοις πέδαις*; Atqui ob id Epiſcopum dici Jacobum ab antiquis illis putat, quòd non extra urbem diſcurreret. Quaſi Epiſcopus non omnem diœceſim ſuam, & omnia ejus opida pervagari, & obire neceſſe habeat. quod ſuprà memoravi. Unde autem de Jacobo iſta illi oblata divinatio eſt, non ſolùm Hieroſolymis unquam abſtitiſſe: ſed etiam extra diœceſim ſuam, nuſquam vel ad tempus abiiſſe? Non enim Epiſcopi, primis illis temporibus, ſic una in urbe conſidebant, ut non interdum aliò ſeſe conferrent: quocumque illos charitatis officia vocabant: aut procurandi Evangelii ratio ire compelleret. Ac multo id conſentaneum minus eſt perſuaſum iſti fuiſſe, Jacobum nunquam Hieroſolymis migraſſe, qui hunc non Epiſcopum ejuſmodi fuiſſe credit, quales nominati poſtea ſunt, hoc eſt certo in loco unicum, ac ſingularem: cujus propterea neceſſaria magis præſentia fuerit: ſed unum de Presbyteris, * *eòque cœtu, cui Apoſtoli gubernandam Eccleſiam Hieroſolymitanam commiſerant.* ut tanto facilius abeſſe, & primarium Apoſtoli munus exequi potuerit: hoc eſt ambulare, & per urbes ac provincias divagari ex inſtituto, ac præſcripto Salmaſii: qui nullum, niſi vagum, & erronem, jure Apoſtolum nominari patitur.

* Salm. p. 10.

Sanè [22] Chryſoſtomus Timotheum ac Titum inter eos numerat, qui uni affixi loco, minimè curſitarent. *Quid igitur?* (ait) *an paſtores & doctores minores fuerunt? Fuerunt planè iis qui circumcurrebant, & evangelizabant, ii, qui ſedebant, & in uno loco erant occupati: ut Timotheus, Titus.* Hoc modo nutat illa Salmaſiana ratio; Apoſtolorum profeſſioni *ἰδιῶδες* hoc fuiſſe, uti nunquam certo in loco fixam ſedem haberent.

CAPUT VII.

De Jacobo Apoſtolo accuratiùs diſputatur. Utrum Apoſtolus fuerit unus è majoribus, an, ut Catharo Trapezitæ viſum eſt, è minoribus. Variæ Pauli profectiones Hieroſolymam. ex quibus liquidò probatur, Jacobum unum è ſummis, & quidem duodecim Apoſtolis fuiſſe. Eundem primum fuiſſe Hieroſolymorum Epiſcopum.

I. POSTULAT inſtitutæ diſputationis ſeries, ut de Jacobo, quem *minorem* vulgò nuncupant, ejuſque tam Apoſtolica, quàm Epiſcopali dignitate nonnihil dicamus: ut & abſurdæ de eo conjecturæ Salmaſii refellantur: & ab ejus obtrectatione vindicetur argumentorum vis illorum, ac pondus, quibus ab Apoſtolorum ætate ſingulos præfuiſſe ſingulis Eccleſiis Epiſcopos in Diſſertationibus oſtendimus. Etenim ex illis probationibus, validiſſima, & antiquitatis teſtimonio munitiſſima eſt, quæ ex Epiſcopalium ſucceſſionum laterculis ſumitur, ab Apoſtolorum temporibus per inſequentes annos continuata ſerie productis. Quarum ſucceſſionum prima & antiquiſſima in Hieroſolymitana Eccleſia fundata eſt, principe illius Epiſcopo pariter, & Apoſtolo Jacobo. De hoc igitur ante alios inquirendum videtur. Ac duplex eſt inquiſitionis forma: altera, utrum Apoſtolus: altera, utrum Epiſcopus Hieroſolymorum fuit.

De Apoſtolatu Jacobi non id ſolùm controverſum eſt, an unus è duodecim illis primis fuerit: ſed multo magis an Apoſtolicæ dignitatis rem ac nomen ſortitus ſit eo jure, quo qui optimo. hoc eſt an duæ illæ notæ veri ſummique Apoſtolatus in eum convenerint, quas capite quinto complexus ſum: ut & *prædicationis uſum, & magiſterium* (ita enim ab * Gregorio Papa vocatur) per totum orbem in poteſtate habuerit: & fundandarum ubique Eccleſiarum, ac ſpiritalium exercendarum functionum ſine exceptione jus penes illum fuerit. Nec intereſt à quo ſit ordinatus, & utrum ab ipſo Domino, an hominum interventu, & miniſterio dignitatem eam acceperit. Non enim minus Apoſtolus, iſque primarios inter Matthias fuit: ut de Paulo & Barnaba nihil dicam: quam Petrus, & Andreas, ac ceteri, quos per ſemetipſum Chriſtus elegit.

* Lib. 23. Mor. c. 6.

II. HAC præſcripta definitione, quod ad Jacobum ſpectat, gravis & impedita quæſtio eſt, an ex duodenario illo numero ſit habendus, & ab Chriſto ipſo factus Apoſtolus. Sed non valdè neceſſaria eſt: quia magis ad hiſtoriam facit, quàm ad ſuſceptæ controverſiæ diſceptationem: quæ in eo ſolo vertitur, unúſne ſit è majoribus, an inter minores, & ſecundæ notæ Apoſtolos referendus. Quanquam etiam illa perſtringetur obiter: ſed ut præcipua in eo conſtituendo opera ponatur, an primi ordinis Apoſtolorum Jacobus iſte fuerit.

De hoc igitur ut breviter dicam quod ſentio: prorſus eum arbitror è primariis fuiſſe, ac majoribus Apoſtolis: nec temerè, & quaſi vaticinando iſtud loquor: ſed magnis adductus rationibus, ac propè neceſſariis: quæ tum ex Epiſtola Pauli ad Galatas, tum ex Actis Apoſtolorum ſuppetunt. In capite primo illius Epiſtolæ Paulus triennio circiter poſt quàm ad Chriſtum converſus eſt, ſcribit, * Hieroſolymam veniſſe ſe, ut videret Petrum. * *Alium autem Apoſtolorum*, ait, *vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini.* Quibus in verbis quantum momenti ſit ad id, quod quærimus, intelligetur, ubi de profectionibus Pauli variis Hieroſolymam pauca dixerimus. Eas quinque numero ſacræ literæ commemorant, ut * alibi demonſtravimus: è quibus tres tantum hoc loco notandæ ſunt: nam ceteræ nihil ad negotium noſtrum pertinent.

* Gal. 1. 18
* Com. 19.
* Lib. 11. de Doct. temp. c. 12.

III. PRIMA eſt illa, quam Lucas * in Actis refert: quando Damaſco clam elapſus, poſtea Hieroſolymam venit: ubi cum diſcipuli omnes ſuſpectum illum haberent, neque cum eo congredi auderent: a Barnaba deductus eſt ad Apoſtolos; & pro Chriſtiano commendatus. De hac eâdem profectione loquitur neceſſariò Paulus ipſe, in eo, quem citavimus, loco epiſtolæ ad Galatas. Ibi enim primitus ſe Hieroſolymam, & Apoſtolos vidiſſe ſignificat poſt ſuſceptam Chriſti fidem. Cum igitur nec ante profectionem illam, quam Lucas in Actis memorat, Paulus jam Chriſtianus Hieroſolymam venerit: nec ante iſtam ipſam, de qua ſcribit ad Galatas: prorſus neceſſe eſt, unam & eandem utrobique narrari. Quare ex utriuſque loci comparatione ſic ordinanda res erit. Paulus poſt converſionem egreſſus Damaſco non ſtatim Hieroſolymam adiit, ut ex Luca colligi videtur: ſed quod epiſtola ad Galatas docet, in Arabiam fugit. Inde Hieroſolymam petiit poſt annos à converſione tres: quando Barnabas eum ad Apoſtolos perduxit. Secunda profectio Pauli Actorum undecimo capite continetur. Nam cum Hieroſolymis quindecim, ut ſcribit ad Galatas, diebus hæſiſſet, concitatis in eum Judæis, ac de nece illius conſpirantibus, * Cæſaream, & inde Tarſum confugit. Poſtea * miſſus Antiochiam Barnabas, Tarſum abiit, unde Saulum Antiochiam ſecum abduxit. * quo tempore Agabus Propheta imminentem famem prædixit, quæ Claudio Imperatore contigit, anno ante mortem Agrippæ, hoc eſt decem ferè annis poſt converſionem Pauli, ut pluribus in illo libro de Doctrina temporum oſtendimus. Tertia profectio poſt annos quatuordecim ab adita primùm Hieroſolyma contigit, hoc eſt poſt ſeptemdecim ab ſuſcepta Chriſti fide. cujus in capite 11 epiſtolæ ad Galatas meminit.

* Act. 9. 26.
* Act. 9. 30.
* Act. 11. 22. & 25.
* Ibid. com. 28.

IV. REDEO nunc ad priorem Apoſtoli profectionem: ex qua perſpicuè, ac certò conſtat, Jacobum ex primariis Apoſtolis unum fuiſſe. Etenim duo genera * Salmaſius Apoſtolorum conſtituit: unum primorum, *quos à Chriſto miſſionem ſuam accepiſſe* dicit, *& immediatè ab ipſo miſſos*: alterum ſecundorum, qui *ab ipſis Apoſtolis miſſi.* Hujus ordinis fuêre Timotheus, Titus, Linus, &c. &, ut Chryſoſtomus * ſuprà à nobis citatus aſſerit, Diſcipuli ſeptuaginta duo. Ex quibus erat Barnabas: qui poſtea cum Paulo unus ex majoribus eſt factus: ut ex Chryſoſtomo ibidem docuimus. Hactenus ergo minorum gentium Apoſtolus erat: quemadmodum & Ananias ille, * qui ad Paulum curandum baptizandúmque divinitus eſt miſſus. Quare antequam cum Petro, & Jacobo conveniret:

* P. 40.
* Cap. 5.
* Act. 9.

22 Chryſ. Hom. 2. in epiſt. ad Epheſios, p. 820. τί οὖν; οἱ ποιμένες, καὶ οἱ διδάσκαλοι ἐλάττους; καὶ πάνυ τῶν περιιόντων, καὶ εὐαγγελιζομένων οἱ καθήμενοι, καὶ περὶ ἕνα τόπον ἠσχολημένοι, οἷον Τιμόθεος, Τίτος.

niret : quod ad Galatas primo capite memorat : Ananiam & Barnabam viderat Apoſtolos & ipſos ex Salmaſiana deſcriptione. Præter quos etiam alios ex veteribus Chriſti diſcipulis Hieroſolymis tum fuiſſe, & à Paulo conſpectos eſſe prorſus ineptus ſit qui dubitet. Cùm ergo neminem alium Apoſtolorum, præter Petrum, & Jacobum fratrem Domini, in prima illa profectione viſum à ſe dicat Hieroſolymis : immo ex quo Chriſto nomen dederat, nullum hactenus vidiſſe ſe, quo cum de Evangelio conferre, & ab eo diſcere aliquid poſſet : non debent *Apoſtolorum* nomine ſecundi illi, ac minores intelligi, quos utique viderat : ſed primores, & qui in duodenario illo principum numero cenſebantur. Unde conſequens eſt, Jacobum fratrem Domini non inter ſecundos numerari ; ut Salmaſius aſſeverat : verum majorum unum fuiſſe : & ex duodecim illis, quorum numerus Matthiæ ſubſortitione completus eſt.

V. Rursos in capite ſecundo epiſtolæ ad Galatas, ſcribit ſe divino accepto mandato, Hieroſolymam veniſſe ad Apoſtolos, ut cum iis Evangelium conferret. ac tum
*Gal. 2. 9. * *Jacobum, & Cepham, & Joannem, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dediſſe ſibi & Barnabæ ſocietatis.* Jacobum hunc Commentarius, qui falsò Ambroſii nomen præfert, eum eſſe dicit, qui cum Petro & Joanne ſecretorum Chriſti ſemper erat particeps, & in monte cum iis Chriſti gloriam conſpexit. Inepte prorſus, & ἀνεμφρίστως. Nam Jacobus iſte pridem ab Herode Agrippa erat occiſus, ante annos ſex, aut ſeptem, quàm Hieroſolymam tertiò veniret Paulus. Quippe circa annum à Chriſti paſſione duodecimum, obtruncatus eſt Jacobus Zebedæi filius. Paulus verò poſt annum xvii à converſione ſua, à paſſione Chriſti xix, venit ad Petrum. Itaque Jacobus ille idem eſt, de quo capite antecedenti locutus eſt ; frater Domini, & Epiſcopus Hieroſolymitanus. quem vides inter ſummos Apoſtolos, id eſt columnas ejus ordinis referri : ut unus fuerit ex duodecim. alioqui hæc in illum tam honorifica neutiquam caderent. Fuerit ergo Jacobus Alphæi. quemadmodum complures veterum opinati ſunt : & omnes adeo, qui illum inter primos Apoſtolos recenſent : ac no-
*Col. 445 & ſeq. minatim Hieronymus * in libro contrà Helvidium : ubi omnia illa commemorat, quæ de loco illo epiſtolæ ad Galatas poſui ; Jacobum ibi deſignari fratrem Domini Apoſtolum, Alphæi filium, qui idem & Cleophas dictus ſit :
*Hær. 29 N. 3. & Hær. 78 No. 13. & 14. aut ſi qua alia cauſſa eſt diverſæ hujus appellationis. * Epiphanius quoque Jacobum hunc Domini fratrem & Apoſtolum, & Epiſcopum fuiſſe teſtatur. Scio quibuſdam antiquorum viſum aliter fuiſſe, qui Jacobum Epiſcopum Hieroſolymorum ab Apoſtolo cognomine diſtinguunt Alphæi filio. Sed probabilius eſt eundem eſſe : idque Paulo conſentaneum magis eſt ; qui de Jacobo ita loquitur, tanquam haud dubie Apoſtolo uno de duodecim.

*Act. 12. Adde jam & alia, quæ in * Actis de eodem narrantur, ac non vulgaris notæ fuiſſe prædicant : ut quod Petrus è vinculis elapſus, ac domum rediens, nuntium ſtatim ad
*Act. 15. illum mittit. * quòd in Hieroſolymitano Concilio poſt Petrum ſententiam dicit ; & in ejus verba decretum ac Synodicum reſcriptum concipitur. Quæ quidem alterius etiam dignitatis indicio ſunt ; hoc eſt Epiſcopatus : de quo aliquid eſt dicendum.

VI. Hierosolymorum Epiſcopum fuiſſe Jacobum fratrem Domini, cognomento Juſtum, conſtans eſt omnium ſententia ex antiquis orta temporibus. *Hege-*
*L. de Script. Eccl. c. 4. *ſippus vicinus Apoſtolicorum temporum*, ait * Hieronymus, *in quinto commentariorum libro, de Jacobo narrans ait : Suſcepit Eccleſiam Hieroſolymæ poſt Apoſtolos frater Domini Jacobus, cognomento Juſtus.* Clemens Alexandrinus in ſexto
*Lib. 2. Hiſt. c. 1. Hypotypoſeon, ut refert * Euſebius, eundem ait à Petro, Jacobo, & Joanne Hieroſolymorum creatum Epiſcopum : ac duos fuiſſe Jacobos commemorat : alterum, qui ab Herode capite truncatus eſt : alterum Juſtum, ac fratrem Domini : cujus Paulus meminit in capite primo epiſtolæ ad Galatas. Ac [23] Clementis alterius Conſtitutiones (etſi ſuppoſitius auctor eſt ; tamen eſt antiquus) Epiſcopum illum tam ab ipſo Domino, quàm ab Apoſtolis, Hieroſolymorum eſſe factum aſſerunt. Accedunt iis
*Catech. 4. p. 34. & Cat. 14. p. 152. deinceps ceteri omnes : ut Euſebius & Hieronymus in Chronico, Epiphanius paullò citatus antè : * Cyrillus ejuſdem, hoc eſt Hieroſolymitanæ ſedis Epiſcopus : *
*Hom. 38. in Chryſoſtomus. & quicumque Hieroſolymitanorum Epiſcoporum mentionem attigerunt. Neque verò multum ad hiſtoriæ fidem intereſt, utrum ab Chriſto Domino conſtitutus ſit : quod Epiphanius, Chryſoſtomus, aliique perhibent : an ab Apoſtolis ipſis. Utrovis enim modo ad Chriſtum illius ordinationis auctoritas refertur. quemadmodum Saül rex ab ipſo Deo Iſraëlitarum electus eſt ; etſi illius creationem popularibus ſuffragiis committi voluerit. Et utcumque factus eſt, Epiſcopus tamen fuit : idque adeo teſtatum, ac veterum aſſeveratione comprobatum eſt : ut de hoc controverſiam facere, aut negare audere, nimium temerarii ſit hominis, ac parum pudentis. Quo in numero jure cenſendus eſt Salmaſius, qui obdurata contra veritatem fronte, inanes fabulas, & ineptiſſima commenta adverſus tantæ molem auctoritatis opponit. Cujus quæ ſunt de hoc Jacobo reliqua (Nam haud pauca jam libavimus) ſequenti capite pertexam.

(margin: epiſt. 1. ad Cor. p. 498. & Homil. 3. in Acta, p. 625. & Homil. 33. pag. 795.)

CAPUT VIII.

Rurſus de Epiſcopatu Hieroſolymitano Jacobi. Æſtus in eo, & inconſtantia Salmaſii. Ridicula ejuſdem ex Pſeudoclemente diſputatio. Refelluntur illius argumenta omnia. Jacobum fuiſſe Epiſcopum è Scripturis oſtenditur. In quo repugnat ſibi ipſe Salmaſius. Ordinatio, & χειροτονία variè accepta. Hegeſippus illuſtratur.

I. Episcopum fuiſſe Jacobum partim præfractè negat Salmaſius : partim titubanter, ac timide fatetur : neque conſtat ſibi. Apoſtolum, ut paullo antè memoravi, nonniſi ſecundi ordinis illum facit, * & unum è *Salm.
Presbyterorum corpore, qui Hieroſolymitanam Eccleſiam p. 20.
in commune regebant, & iidem Epiſcopi vocabantur. Sed 21. &
ita ut Presbyteris iſtis * *cum auctoritate majore præeſſet.* 45. 46. *Id. p. 46.
De Epiſcopatu Jacobi animadvertenda ſunt hæc illius verba. * *Ideo & Jacobus*, inquit, *Domini frater, & Apoſtolus, quia Hieroſolymis non abſtitit, nec quoquam extra eam urbem pedem movit, Epiſcopus à veteribus appellatus eſt, & quidem Epiſcopus Epiſcoporum, id eſt primus Presbyterorum, ſive Epiſcoporum, qui erant Hieroſolymis ; ut vocatur in epiſtola Pſeudoclementis. Non quòd Epiſcopus ab Apoſtolis in ea civitate conſtitutus ſit, ut alter Clemens ſcripſerat : ſed quia non ut ceteri Apoſtoli convenienter ſuæ miſſioni & appellationi peregrinatus ſit.* Verùm quod de peregrinatione, ac vagatione Apoſtolorum occinit, tanquam re ad illam dignitatem, & functionem neceſſaria, jam ſuprà refutavimus. ut illud etiam, Jacobum Hieroſolymis nunquam pedem extuliſſe. quod & temerè confictum, & proculdubio falſum eſſe demonſtravimus. *Id. p. 20.

II. Vide nunc puſilli æſtum ingenii. Hieroſolymitanæ Eccleſiæ non unum præfuiſſe Jacobum Epiſcopum, adverſus antiquiſſimam traditionem aſſerit : ſed Presbyterorum collegium, & eorumdem Epiſcoporum præpoſitum illi fuiſſe. * *Porrò Epiſcopos illos, Presbyteróſque ſimul dictos, quales olim conſtituebant in ſingulis civitatibus Apoſtoli, pares inter ſe omnes fuiſſe, neminem ſuperiorem agnoviſſe*, idem Salmaſius docet. * Tum iſtud : *Jacobum inter eos fuiſſe, qui Epiſcopi præſidebant Hieroſolymitanæ Eccleſiæ.* Ecquid aliud ex hac oratione ſequi oportet, niſi Jacobum pari ac collegas Presbyteros auctoritate, ac dignitate fuiſſe ? * Atqui paullo ante ſcripſit, eundem *cœtui Presbyterorum illic conſtitutorum, quos & Epiſcopos tunc nominabant, cum auctoritate majore præfuiſſe.* Si omnes pari jure ac poteſtate fuerunt Presbyteri illi, & iidem Epiſcopi, qui tandem unus eorum Jacobus *præeminentiam* neſcio quam *ſupra ceteros habuit ?* Ita enim poſt elegantiæ Latinæ parentem Salmaſium nobis opicis, ac ruſticanis loqui licebit. Dicet Jacobum illis eo nomine præſediſſe ; quòd Apoſtolus erat : non quà Presbyter, aut Epiſcopus : quod & illi fuerunt. Atqui non primi ordinis Apoſtolum fuiſſe patitur : ſed in ſecundis jubet conſiſtere. Ejuſmodi autem nec omnes Presbyteri, hoc eſt ſacerdotes erant : ut Philippus ille Diaconus, & alii, qui & miſſi ab veris Apoſtolis ; & Evangelium ubique diſſeminantes, ſecundi illius Apoſtolorum ordinis numeros omnes implèrunt. Tùm ejuſdem

(margin: *Id. p. 40. *Id. p. 47. *Id p. 46 & p. 23.)

23 Clem. 8. Conſt. c. 35. ἐπίσκοπος δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου, καὶ τῶν ἀποστόλων Ἱεροσολύμων χειροτονηθείς.

24 Chryſ.

ejuſdem gradus, & nominis Apoſtolos in illo cœtu Presbyterorum Hieroſolymitanæ Eccleſiæ fuiſſe nullos, quî tandem probat? Aut cur uni Jacobo eam dignitatem attribuit?. Præſertim ſi abſque peregrinatione, uno in loco conſiſtens ille, Apoſtolatum nihilominus obtinere potuit. Quòd ſi plures alii, præter Jacobum, Apoſtoli in Hieroſolymitano Presbyterio fuerunt, quanam iſte *præeminentia* (Delectat enim nos nitor ille Salmaſianæ Latinitatis) ſupra reliquos Apoſtolos ſeſe extulit?

III. In quo portenti ſimilis eſt hominis levitas, & in- *P. 21. conſtantia. Nam *cùm Jacobum probat Epiſcopum non fuiſſe Hieroſolymitanæ Eccleſiæ, eo utitur argumento, quòd *ea dignitas Apoſtolorum Epiſcopum eum feciſſet : quia* APOSTOLI PRESBYTERIUM HIEROSOLYMITANÆ ECCLESIÆ CONSTITUEBANT. Igitur ſi Presbyterii illius pars erant Apoſtoli, & quidem majores; & icircò Epiſcopus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ eſſe Jacobus non potuit; ne Apoſtolorum eſſet Epiſcopus: nónne eadem cauſſa prohibere debuit; ne iiſdem *Presbyteris majori auctoritate præeſſet?*

Age verò quantus iſte ſermonis, ac judicii conflictus: *P. 20. immò verò quanta communis ſenſus inopia! * *Jacobus*, ait, *Epiſcopus à veteribus appellatus eſt, & quidem Epiſcopus Epiſcoporum, id eſt primus Presbyterorum, ſive Epiſcoporum, qui erant Hieroſolymis, ut vocatur in epiſtola Pſeudoclementis.* Hoc ſi verum eſt, primus ergo fuit Apoſtolorum, *quia Apoſtoli Presbyterium Hieroſolymitatæ Eccleſiæ conſtituebant.* Explica te ex hac ſalebra ſi potes. Sed illud primùm dicito: Quis te hoc docuit; vel *Epiſcoporum Epiſcopum* à veteribus appellatum eſſe Jacobum: vel ideo ſic dictum, quod cùm Apoſtolus eſſet, tamen id, quod erat Apoſtoli, minimè præſtabat, ut peregrè vagaretur? Hoc ſanè poſterius frigidum jejunúmque commentum eſt, ſine ratione, nullo judicio confictum: ut ſuprà demonſtravimus.

Prioris autem illius cedo vel unum auctorem ex Veteribus iſtis, quos ita Jacobum appellaſſe memoras. Neminem tu quidem profers alium, quàm *Pſeudoclementem*, hoc eſt ementitum Clementem. Et homo acutus tantum habes prudentiæ, ut cujus unius teſtimonio uteris, ei fidem deroges hoc mendacii prænomine; & in eandem te falſi ſuſpicionem ſciens voléſque conjicias. Sed ſi momentum aliquod ſtatuis in Pſeudoclemente iſto, cur non *Clement. ep. 1. ad Jacob. audis eundem reliqua in epiſtola: * cùm ſe à Petro, paullo ante mortem, deſignatum refert Romanæ urbis Epiſcopum: cùm quidem *honorem illum cathedræ, ac poteſtatem declinaret?* Credes itidem & illi *Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, Epiſcoporum primates, ac Patriarchas nominanti*, & alia ejuſdemmodi; quæ tibi probari nimium velim ea mercede, ut ridiculum illud de Epiſcopo Epiſcoporum impune per nos habeas.

IV. AT ENIM Epiſcopum non fuiſſe creatum Hieroſolymorum Jacobum, argumentis aliquot ſuadet Salmaſius. *Salm. p. 141. Quæ ſunt illa tandem? * *Si Epiſcopus tum Hieroſolymitanæ*, inquit, *Eccleſiæ fuiſſet ab reliquis Apoſtolis creatus, certè non aliter eum vocaſſet Paulus quàm Epiſcopum. Hanc ejus dignitatem ab Apoſtolis ei collatam non reticuiſſet.* Sed nec Lucas, addit *poſteà, prætermiſiſſet. *Ib. p. 22. Futilis ratio. Jacobum ecce *primum Epiſcoporum, qui erant Hieroſolymis*, fuiſſe narras: & *Epiſcopum Epiſcoporum*: ut *cœtui Presbyterorum illîc conſtitutorum, quos & Epiſcopos tunc nominabant, cum auctoritate majore præeſſet.* Nuncubi hoc Apoſtolus Paulus; aut Lucas in Actis retulerunt? Certè digna memoria res illa fuit. ut ſexcentas alias omittam, quæ in hiſtoria Eccleſiaſtica proditæ, ab Scriptoribus Canonicis prætermiſſæ ſunt. Age verò, quod tu Jacobum nuſquam extra Hieroſolymam pedem moviſſe narras; ac reliqua ejuſdem farinæ, quæ otioſè comminiſceris, quo tu in Scripturæ libro legiſti? Sed de Scriptura remitto. Doce id ab Veterum aliquo memoriæ traditum. At non potes: & qui de tam multis temerè, ac ſine auctore pronuntiandi licentiam uſurpas, hanc nobis conditionem feres, nihil ut niſi expreſſum in Scriptura ſit in medium afferamus? Præſertim cùm & plurimi, & antiquiſſimi Scriptores hoc ipſum, quod de Epiſcopatu Jacobi defendimus graviter, & conſtanter affirment.

V. QUID quod etiam Scripturæ ſacræ (ut paullo antè dicere cœpi) non levem, aut obſcuram Epiſcopatus ejuſdem conjecturam offerunt? dum * & in prima Synodo *Act. 15. Hieroſolymis habita, in qua plures erant Apoſtoli, primus poſt Petrum omnium principem Jacobus ſententiam dicit: & in eam Synodale decretum conficitur. [24] Certè Chryſoſtomus eam cauſſam affert, cur poſt Petrum ibi locutus ſit, quòd Hieroſolymorum eſſet Epiſcopus. * Deinde quòd emiſſus è carcere Petrus, nuntium ſtatim ad illum miſit, qui certiorem eum faceret. *Act. 12. 17. Addam & ex tuo aliquid. * *Cùm alii tunc eſſent Hieroſolymis Apoſtoli, cùm Paulus ſecundò in eam urbem venit*, * *neminem eorum ſe vidiſſe dicit præter Jacobum.* *Salm. p. 20. & 21. *Gal. 1. 19. Quanquam illud tuo more, id eſt temerè aſſeris, neminem præter Jacobum Apoſtolorum illîc tunc fuiſſe, cùm non *ſecundò*, ut tu ais, ſed primò poſt converſionem eò Paulus acceſſit: tamen hoc, quod tu ipſe concedis, in te retorquebitur: ut vel inde cauſſæ aliquid Jacobo fuiſſe fateare, cur præcipua in illis ratio tum ejus habita ſit. cujuſmodi præter Epiſcopatum nullam, vel certè commodiorem excogitare potes.

VI. SEQUITUR argumentum alterum Salmaſii longè ſtupidiſſimum, in quo miſerè ſeipſum conficit ac jugulat. * Si Epiſcopus Hieroſolymorum factus eſſet Jacobus, *ea dignitas*, inquit, *Apoſtolorum Epiſcopum eum feciſſet, quia Apoſtoli Presbyterium Hieroſolymitanæ Eccleſiæ conſtituebant; ſaltem maximam, quamdiu ibi vixêre, in eo Presbyterio auctoritatem habuere.* *Salm. p. 21. Sed reſpondet ſibimet ipſe paullo pòſt, & vim iſtius argumentationis infringit. * *Quia ſemper* (inquit de Jacobo ſcribens) *in ea urbe manſit, & Presbyterio, hoc eſt, cœtui Epiſcoporum, ſive Presbyterorum in illa civitate conſtituto abſentibus ceteris Apoſtolis præfuit, quaſi Epiſcopus habitus eſt illius civitatis, vel ſaltem primus Epiſcoporum, qui eam Eccleſiam curabant.* *Id. p. 23. Nihil ergo jam obſtat, quod objiciebat Salmaſius, inter Presbyteros Hieroſolymæ numeratos eſſe Apoſtolos: quo minus Epiſcopus fuerit Jacobus. Si quidem conciliari iſtud hoc modo poteſt: ut *abſentibus ceteris Apoſtolis præfuerit.* Præſertim cùm Apoſtoli, quorum munus, & inſtitutum eſt vagari, nec uſpiam conſiſtere; ut doctiſſimo Salmaſio placet; Hieroſolymæ non manerent, nec ſingularem Jacobi præfecturam, & auctoritatem interpellarent.

VII. IN quo rurſus admiratione pariter ac miſeratione digna eſt homine in iſto paucis in paginis pugna ſententiarum, ac cæcitas. Nam Presbyteros, qui iidem erant & Epiſcopi, proprium hoc habuiſſe vult, ut in eodem hærerent loco, nec extra urbem evagarentur: in quo ab Apoſtolis diſcrepabant: quorum officium fuit ſemper ambulare, nec ullibi manere. Quam etiam ob cauſam * Joannem Evangeliſtam ait *πρεσβύτερον ſe potiùs, quàm Apoſtolum inſcripſiſſe, quaſi unus eſſet Presbyterii, ſive cœtus, à quo Eccleſia regebatur.* *Salm. p. 23. * Tùm verò Jacobum ipſum, qui alioqui erat Apoſtolus, quia *non ut ceteri Apoſtoli convenienter ſuæ miſſioni, & appellationi peregrinatus eſt, & ſemper manſerit Hieroſolymis, ex eo creditum eſſe quaſi unum Presbyterorum, vel Epiſcoporum illius cœtus, cui Apoſtoli gubernandam Eccleſiam Hieroſolymitanam commiſerant.* *Id. p. 20. Hæc cùm tam aſſeveranter, & enixè Salmaſius toto ferè libro contendat: cùm in eo robur omne diſputationis, opinioníſque ſuæ conſtitutum habeat; ut Presbyteros eoſdémque Epiſcopos certam in uno loco ſedem fixiſſe; Apoſtolos orbem peragraſſe dicat: quà tandem vertigine tactus, ſequente mox * pagina ſcribit, *Apoſtolos Presbyterium Hieroſolymitanæ Eccleſiæ conſtituiſſe, & illius Presbyterii partem feciſſe?* *Id. p. 21. Nónne hæc apertè pugnantia: & tamen falſa utraque ſunt, & conficta? Etenim falſa non modò veris, ſed etiam falſis contraria ſunt. Siquidem ambo hæc enuntiata vera non ſunt, & ſunt contraria; Nullum animal eſt rationale; & omne brutum animal eſt rationale. Sic illa duo & à Salmaſio poſita ſunt falſa, & invicem nihilominus repugnant: alterum tam Presbyteros, ſive Epiſcopos, extra urbem evagatos non eſſe, ſed in uno loco manſiſſe: quàm Apoſtolos nullam fixam ac ſtabilem ſedem habuiſſe. alterum; Apoſtolos è Presbyterorum numero fuiſſe. Quod poſterius Scriptura ipſa convincit. Nam * Synodica Hieroſolymitani Concilii apertè Apoſtolos à Presbyteris ſecernit. *Act. 15. 23. Et paſſim in Actis ita diſtinguuntur. Expecto quem huic manifeſtæ, turpiſſimæque dictorum inconſtantiæ, ac conflictioni colorem Catharus obducet: ac quemadmodum ſalvo ſe honore iis è laqueis expediet.

VIII. * NAM uſqueadeo *Hieroſolymitani Presbyterii partem Apoſtolos feciſſe* credidit, ut ex eo concluderet, Jacobum, *Salm. p. 21.

24 Chryſ. Homil. 33. in Acta. Ἐπίσκοπος ἦν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας οὗτος. διὸ καὶ ὕστερος λέγει.

25 Euſeb.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

cobum, ſi Epiſcopus Hieroſolymitanus fuit, *Apoſtolorum Epiſcopum* fuiſſe: idque teſtari Clementem Alexandrinum illis ipſis verbis, quibus electum ab Apoſtolis Epiſcopum Jacobum eſſe dixit. Verba [21] Clementis e ſexto libro Hypotypoſeon ſic ab Euſebio referuntur. *Petrum*, ait, *& Jacobum, & Joannem, poſt aſſumptionem Salvatoris, tanquam ceteris antelatos à Domino, de gloria minimè contendiſſe inventem: ſed Jacobum juſtum Hieroſolymorum Epiſcopum elegiſſe.* Ex quibus colligit ita Salmaſius: *Ergo etiam ſupra ſe eum poſuerunt.* Quod ideo conſequens putat; quia paullo antè Presbyterii Hieroſolymitani partem Apoſtolos feciſſe dixerat. Ita miſerrimè incurrit in ſeſe, & contrariis opinionibus, quaſi vinculis, & compedibus implicatus hæret. Eſt autem per ſe ineptum illud, & ἄλογον: Iccircò ſuprà Apoſtolos fuiſſe Jacobum, quia ab iis electus eſt Epiſcopus. Hoc enim modo Metropolitani Epiſcopi, ſi quem ſuæ diœceſeos Epiſcopum eligant, vel ordinent, eum ſuprà ſe conſtituent. Ecquid putet ineptiæ?

Addit Catharus: *Ita interpretatum eſſe Ruffinum*, qui ſic vertit: *Apoſtolorum Epiſcopum ſtatuunt.* Verum quis non videt mendoſam hanc eſſe lectionem; & *Hieroſolymorum* ut eſt in Græco, ſubſtituendum eſſe?

IX. Non minus imbecilla, & nugatoria ejuſdem eſt
* Salm. p. 22. argumentatio: * *Si Apoſtolus fuit Jacobus, non neceſſe habuit Epiſcopi ordinatione ſpeciali deſignari præſidens Hieroſolymitani Presbyterii, & Eccleſiæ, cùm Apoſtolatus major eſſet*
* Salm. p. 40. *Epiſcopatu.* Atqui * Jacobum eundem unum fuiſſe dicit ex illo Presbyterio, *ſive cœtu Presbyterorum, & Epiſcoporum, cui Apoſtoli gubernandam Hieroſolymitanam Eccleſiam commiſerant:* quibus & ille præfuit, ut Epiſcoporum eſſet Epiſcopus. Quamobrem ſi Presbyteri illi ab Apoſtolis conſtituti ſunt: ſi iis ipſis præpoſitus eſt Apoſtolus Jacobus, eoque nomine dictus eſt Epiſcopus, quòd Presbyteris præeſſet: quid aliud ſequitur quàm Epiſcopum Hieroſolymitanæ Eccleſiæ ab Apoſtolis Jacobum fuiſſe factum? Adeo verſutus, ac metuendus eſt diſputator iſte, ut argumento illo ipſo, quo contra nos utitur, ſuam ipſe labefactet opinionem; nec quid fit ex eo, quod affirmat, conſequens videt. Quocirca ſi quid in eo eſt, quod objicit, difficile: quod profectò nihil eſt: ſed ſi reſponſo ad id ullo eſt opus; quoniam perinde contra ipſum illud facit, pro ſe ipſe ſibi reſpondeat. Nam ordinari tam cum multis Epiſcopis Jacobus, quàm ſolus, Hieroſolymorum Epiſcopus debuit. Sed ordinatio iſta nonniſi electio, & deſignatio eſt habenda: non autem conſecratio: quâ jam Apoſtolo ab Chriſto conſtituto nova nulla opus illi fuit.

* Cap. 2. X. Hieronymus * in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Jacobum ait ab Apoſtolis *ordinatum* Epiſcopum: quod idem eſt ac *conſtitutum* dicere. Et ita [26] Sophronius Græce vertit *Hieroſolymorum conſtitutus Epiſcopus.* Ordinationis nomen interdum pro conſecratione ſumitur; cum Sacramento Ordinis initiatur aliquis per manus impoſitionem: aliàs nuda eſt electio ac deſignatio. Ut ſi quis jam conſecratus, & Epiſcopatu ſuo pulſus, alium in locum transferatur; non denuo conſecrandus, ſed *conſtituendus*, & eligendus eſt: quod, ut dixi, καθισταναι Græci vocant, & ἐνθρονισθῆναι, ut loquitur Socrates libro VII, capite XXXVI. Sic nomen χειροτονίας ambiguè uſurpatur: ac ſæpè ordinationis Sacramentum, id eſt *conſecrationem* ſignificat. Interdum nudam electionem, quæ popularibus ſuffragiis olim fiebat. Ut in Laodiceni Concilii canone quinto: [27] *Quod non oporteat ordinationes ſub conſpectu audientium celebrari:* ut vertit Dionyſius Exiguus. Zonaras, & Balſamo χειροτονίας dicunt hoc loco electiones eſſe, ac ψήφους, id eſt *ſuffragia.* Vetare igitur Canonem, ne coram Catechumenis ordinationes iſtæ, id eſt electiones fierent. quòd in inſtituendo delectu, multa de candidatorum moribus, ac vita proferuntur, quæ teneros adhuc, nec dum ſatis in fide confirmatos alienarent, & offenderent. At iidem obſervant, alibi, ut in primo canone Apoſtolorum, & ſequentibus, χειροτονίαν accipi pro χειροθεσία, id eſt *impoſitione manuum*, quam & καθίερωσιν, id eſt *conſecrationem* appellat Zonaras ad Canonem primum Apoſtolorum. ubi de utrâque illa notione nonnulla digna ſcitu adnotat.

XI. Porro Jacobum fratrem Domini refert Hegeſippus *cum Apoſtolis*, ſive, ut Hieronymus legit, *poſt Apoſtolos*, Hieroſolymitanam Eccleſiam ſuſcepiſſe. [28] Verba Hegeſippi ex Ruffini tranſlatione: *Suſcepit Eccleſiam cum Apoſtolis frater Domini Jacobus.* Verùm Hieronymus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis eundem Hegeſippi locum deſcribens, *poſt Apoſtolos*, non autem *cum Apoſtolis* legit. ut & Sophronius, qui Græcè librum Hieronymi interpretatus dicitur, μετὰ τοὺς Ἀποστόλους vertendo poſuit. Nec dubitandum eſt in exemplario ſuo ita ſcriptum inveniſſe ſanctum Hieronymum: cui haud paullo major habenda fides eſt, quàm Ruffino, aut Ruffini defenſori Salmaſio. Hujus verò Critici mira hoc loco eſt ἀκρισία, * * Salm. c. 4. p. 194.
qui quòd Jacobus *cum Apoſtolis ſuſcepiſſe Eccleſiam Hieroſolymitanam dicitur, enarrat ſic: Nempe quia ipſe non Apoſtolus. Ut Apoſtolus fuerit, non certè unus ex duodecim.* Itaque ſcriptum ab Hegeſippo Catharus Meſſalianus exiſtimat, Jacobum, qui unus ex ſecundi ordinis Apoſtolis fuit, & majorum *coadjutor*, (ut iſte loquitur) cum duodecim Apoſtolis regendam illam Eccleſiam ſuſcepiſſe. Quod pro cetera opinione Cathari nimis abſonum videtur. * Mino- * Id. p. 40.
rum gentium Apoſtoli, cujuſmodi fuiſſe Jacobum falsò, impenitéque dicit Salmaſius, ſed tamen dicit; nonniſi adminiſtri fuere majorum, & ad eorum nutum, ac mandatum parati: ut Timotheus, Titus, Linus, Clemens Pauli erant συνεργοὶ, & *coadjutores.* * Qui *omnes nulli civi-* * Id. p. 42.
tati erant adfixi, & addicti. Sed pro arbitrio Apoſtolorum, quibus ad hoc munus ſubſerviebant, in varias civitates mittebantur. Quînam ergo conſentaneum ſit, Jacobum hujus generis Apoſtolum, cum majoribus exæquari? Nam qui aſſerit Jacobum cum Apoſtolis præfecturam illius Eccleſiæ ſumpſiſſe; parem eum, & æqualem in eo munere facit duodecim illis, quorum adminiſter erat. Ac duodecim quidem * *pari omnes poteſtate, & honore, ut & pari* * Id. p. 195.
miſſione fuiſſe cenſet: atque ab iis *per ſingulas orbis provincias, ac civitates Presbyteros plures regendis particularibus Eccleſiis in commune cum pari auctoritate præfectos.* At non pari cum duodecim ac majoribus illis auctoritate fuerunt iſti, & unus horum Jacobus. Quare non debuit cum Apoſtolis dici gubernaſſe Hieroſolymitanam Eccleſiam.

XII. Quocirca ſive μετὰ τῶν Ἀποστόλων, ſive μετὰ τοὺς Ἀποστόλους ſcripſerit Hegeſippus, non multum diſſimilis eſt ſenſus: ſed longè tamen abhorrens ab Salmaſii commento. Si priorem lectionem adhibemus, ſubaudiendum erit ἄλλων. Cum reliquis Apoſtolis ſtatim poſt aſcenſum in cælum Chriſti Jacobus Hieroſolymitanam rexit Eccleſiam. Etenim aliquanto poſt tempore duodecim Apoſtoli Hieroſolymis, & in Judæa remanſerunt: & quamvis identidem per urbes excurſiones facerent, eò tamen poſtea revertebantur. Interim tamen communi decreto; ſive, ut Chryſoſtomo placet, ex mandato Chriſti, electus ab illis eſt Jacobus, qui peculiarem illius Eccleſiæ curam gereret, id eſt ἐπισκοπεῖν. Neque illud obſtabat, quo minus aut ipſe nonnunquam procurandi Evangelii gratia Jacobus peregrè proficiſceretur: aut ceteri Hieroſolymis cùm eſſent Apoſtoli curam illam cum eo participarent. Ac cum Presbyteris, ſive Epiſcopis Hieroſolymitanis præpoſitum ab Apoſtolis eſſe Jacobum, Salmaſius affirmet: nihil contra noſtram, hoc eſt veram antiquorum omnium ſententiam de ſingulari Jacobi præfectura opponitur ab eo, quod non in ipſum recidat, & eâdem, quâ nos teneri putat, abſurditate conſtringat.

Quòd ſi μετὰ τοὺς Ἀποστόλους, id eſt *poſt Apoſtolos*, cum Hieronymo mavis apud Hegeſippum legere: nihil intelliges aliud, niſi poſt ceteros huc illùcque diſperſos Apoſtolos, Jacobum Hieroſolymis reſediſſe, tanquam ordinarium, & ſtabilem illius Eccleſiæ curatorem, ac præſidem. Quo in ſenſu nihil eſt quod vellicare Catharus poſſit, quin perinde τῇ προεστασίᾳ, & Presbyterii præfecturæ ab ipſo eidem impoſitæ Jacobo repugnet.

XIII. Sed graviora ſunt in reliqua de Jacobo diſputatione illius flagitia. ut in ea quidquid attigeris, ulcus ſentias. * Jacobum Hieroſolymorum Epiſcopum non eſſe * Salm. c. 4. p. 197.
factum probat hoc argumento: quòd *hoc planè caret ratione, ut ex majore gradu in minorem aliquem provectum putemus.*

---

25 Euſeb. 2. Hiſt. c. 1. Πέτρον γάρ φησι, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ σωτῆρος, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου προτετιμημένους, μὴ ἐπιδικάζεσθαι δόξης· ἀλλ' Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων ἑλέσθαι. Quod & apud Nicephorum extat lib. 2. c. 3.

26 Sophron. Ἱεροσολύμων χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος.

27 περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκροωμένων γίνεσθαι.

28 Hegeſip. in 5 Comment. apud Euſeb. lib. 2. Hiſt. cap. 23. Διαδέχεται τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν Ἀποστόλων ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου Ἰάκωβος.

temus. *Hæc promotio non eſt, ſed regradatio.* Deinde, *Apoſtolus*, inquit, *ipſe, vel Apoſtolis majoribus æquiparandus ὁ ἀδελφόθεος, ſi in Epiſcoporum ordinem, quales tunc Eccleſiis regendis præficiebantur, Presbyterorum Eccleſiæ nomine, cooptatus eſſet, non aſcendiſſet, ſed deſcendiſſet, ut ex majore gradu in minorem detruſus. Non creſceret ex parvo, ſed decreſceret ex alto. In Apoſtolatu etiam Epiſcopatus eſt: ſed non in Epiſcopatu Apoſtolatus.* Quid hoc homine mobilius, & inconſtantius? Nam Vertumni omnes præ illo Vertumni non ſunt. Jacobum * quartâ antè paginâ negabat Apoſtolum fuiſſe: & ideo ſcriptum ab Euſebio, *ſuſcepiſſe ipſum Eccleſiam cum Apoſtolis, nempe quia ipſe non Apoſtolus.* Nunc quod negarat, eo ſic utitur, tanquam haud dubio, & confeſſo. Quidquid enim ad id probandum aſſumitur, quod in quæſtionem venit, certum eſſe debet, & extra controverſiam poſitum. Id autem inter nos quæritur, utrum Jacobus Epiſcopus ſit creatus. Salmaſius ut creatum non fuiſſe demonſtret, ait Apoſtolum fuiſſe; neque qui Apoſtolus eſſet, Epiſcopum fas eſſe fieri. Atqui hoc vel præcisè negarat; vel pro incerto habuerat, Apoſtolum fuiſſe Jacobum. Quid obtuſius hac ratiocinandi formula? Age verò: * Nónne idem, Jacobum ab Apoſtolis Presbyterorum, ſive Epiſcoporum collegio Hieroſolymitano præfectum eſſe dixit? * Etenim cum duo fuerint, ut idem aſſerit, Apoſtolorum genera, ut alii primi eſſent, alii ſecundi: & illi *à Chriſto miſſionem*, id eſt Apoſtolatum *acceperint*; alii, id eſt *ſecundi, ab ipſis Apoſtolis*: Jacobus autem ex his ſecundis fuerit: prorſus miſſionem & Apoſtolatum, ſi quem habuit, ab Apoſtolis duodecim accepit. Ergo ab iiſdem Apoſtolis primatum illum Hieroſolymitani Presbyterii, ac præfecturam adeptus eſt: & * *Epiſcoporum Epiſcopus* eſt factus. Quo conceſſo, duorum alterum ſequitur: aut Epiſcopum ab Apoſtolis creatum eſſe Jacobum, cùm nec Epiſcopus eſſet anteà, nec Apoſtolus: aut ſi Apoſtolus jam erat; regradatum eum fuiſſe, hoc eſt ex Apoſtolo conſtitutum Epiſcopum, & Presbyterorum principem. Quod utrumque iiſdem propemodum in paginis & negatum eſt, & affirmatum à Salmaſio.

* Pag. 194.
* Salm. p. 200.
* Id. p. 42.
* Id. p. 40.

XIV. At rurſus majorem, ac verè θεηλάτου ἐμβροντησίαν in ſequentibus intueri licet. * *Jacobus*, inquit, *ab Apoſtolis ordinatus poteſtatem accepiſſet ab illis, à quibus ordinatus fuerat, quaſi delegatam.* AT PAR A PARI NON MUTUATUR, NEC ACCIPIT AUCTORITATEM, UT PAR IN PAREM NON HABET IMPERIUM. *Eam habet ex ſe, ac per ſe, ac ſuo jure utitur eodem modo, quo & collegæ ſui. Nihil igitur ineptius & indoctius illa fabula, quæ Jacobum finxit ab Apoſtolis ordinatum fuiſſe ſpecialem Hieroſolymorum Epiſcopum, qui & ipſe fuit Apoſtolus.* Apoſtolum fuiſſe deinceps probat ex Hieroſolymitani Concilii Actis, in quibus poſt Petrum ſententiam dicit. *Et ex ejus ſententia demum formatum eſt & promulgatum Concilii decretum, τότε ἔδοξε τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ Πρεσβυτέροις, σὺν τῇ ἐκκλησίᾳ. Tunc viſum eſt Apoſtolis, & Presbyteris cum Eccleſia.* Hinc igitur Apoſtolum fuiſſe Jacobum demonſtrat; & quidem parem duodecim primoribus. Obſecro apud te eras cùm iſta ſcriberes? Ergóne par Jacobus fuit primariis Apoſtolis? * Et ubi eſt diſcrimen illud primi ac ſecundi ordinis Apoſtolorum? Ubi *συνεργοὶ* illi, & *coadjutores* Apoſtolorum, quorum è numero Jacobus fuit: * quem unum fuiſſe negas è duodecim? Secundi illi Apoſtoli miſſionem à primariis, & poteſtatem acceperunt: * *ut à Paulo Timotheus, Titus, Linus, etiam Clemens.* * HI PRO ARBITRIO APOSTOLORUM QUIBUS AD HOC MUNUS SUBSERVIEBANT, IN VARIAS CIVITATES MITTEBANTUR. Ecquis illa conciliare poterit? Dic ſodes, Timotheus, ac Titus pares Apoſtolo Paulo fuerunt? *non ab eo auctoritatem acceperunt?* Non Timotheum Paulus Epheſi cum poteſtate manere: non Titum in Creta ad ordinandas Eccleſias hærere juſſit? * Hoc tu ipſe doces, & hanc utriuſque ἀποστολὴν fuiſſe prædicas.

* Salm. p. 201.
* Salm. p. 40.
* Ibid. p. 10.
* Id. p. 40.
* Id. p. 41.
* Ibid. p. 42.

XV. * Tum de ſecundis iſtis Apoſtolis ſcribis ſic: *Hi ſunt ergo Apoſtoli, quales Titus, & Timotheus fuêre, quos ait Theodoretus Apoſtolorum ævo vicem Epiſcoporum hodiernorum fuiſſe: quia & Apoſtoli tunc nominabantur, & revera erant Epiſcopi jure eodem, & ordine, quo hodie habentur, qui Eccleſiam regunt, & Presbyteris præſunt, niſi quod uni civitati, vel Eccleſiæ non eſſent alligati. Sic & illi Presbyteris illius temporis præeminebant, quos & conſtituerant, & Eccleſias ſibi ab Apoſtolo traditas, ἐγχειρισθείσας gubernabant. Iſti Apoſtoli, ſive Apoſtolorum vicarii, & συνεργοὶ, etiam Epiſcopi vocabantur earum Eccleſiarum, quas ab Apoſtolo adminiſtrandas acceperant.* Num *diſcipuli Apoſtolorum, & vicarii*, qui ab his *miſſi ſunt*, & in certis Eccleſiis *manere juſſi*, & ab iiſdem *Eccleſias adminiſtrandas acceperunt*, & *pro arbitrio Apoſtolorum mittebantur*, & *illis ſubſerviebant*, pares illis fuerunt; nec auctoritatem ab iis acceperunt? Priùs tenebris cum luce conveniet, quam dictis tuis aliis invicem, ac ſententiis; quæ hoſtilem ac barbarum in modum ſeipſas conficiunt, ac jugulant. * *Nunquid fons de eodem foramine* (verba ſunt Jacobi iſtius) *emanat dulcem, & amaram aquam?* Prorſus in te Salmaſi quadrat quod Martinus primus ſanctiſſimus Pontifex de tui ſimilibus hæreticis * in Lateranenſi Synodo dixit: *Hic nonque quomodo unquam nec phreneticus quiſquam ex omnibus contra membra ſua commotus eſt, per ſemetipſum propria conſumens, atque interimens per dementiam et errorem, atque dementiam.*

* Ibid. p. 43.
* Jacobi 3. 11.
* Secret. 4. To. 4. Concil. p. 302.

XVI. Nam illud cujuſmodi eſt, quod addit, *Jacobus ab Apoſtolis ordinatus poteſtatem accepiſſet ab illis, à quibus ordinatus fuerat, quaſi delegatam?* Etiamne qui ordinantur Epiſcopi, poteſtatem ab iis, à quibus ordinantur, accipiunt nonniſi delegatam? Hoc modo nullus in toto orbe Catholico Epiſcopus ordinariam poteſtatem habet. Ecquis enim non ab aliis ordinatus eſt? Immò verò ne Epiſcopus quidem erit ullus. Nam Epiſcopus is eſt, qui ordinaria poteſtate præditus eſt; eámque proinde mandare, ac delegare poteſt alteri. *Delegatus non habet juriſdictionem propriam*, aiunt Juriſconſulti) *ſed vice fungitur delegantis.* quod ex legis verbis hujuſmodi colligunt: * *Qui mandatam juriſdictionem ſuſcepit, proprium nihil habet: ſed & ejus, qui mandavit, juriſdictione utitur.* Porro ut Paulus ibidem tradit, * *Mandatam ſibi juriſdictionem mandare alteri non poſſe manifeſtum eſt.* Quocirca nemo jam, uti dixi, uſpiam erit Epiſcopus: quia delegatam omnes, & mandatam juriſdictionem habebunt: nec alteri eam delegare poterunt. *Nihil igitur ineptius, & indoctius* illa ratione, ut in auctorem convicia ſua regerantur.

* Deoffic. ejus cui mand. eſt juriſd. l. 1.
* Ib. l. 5.

XVII. Quid quod in idem illud incurrit, quod pro abſurdo Veteribus objicit? Cùm enim Jacobum aſſerat ab Apoſtolis Presbyterio, ſive Epiſcoporum collegio, quod erat Hieroſolymis, præfectum fuiſſe: ſi verè ſuperiora iſta collegit, neceſſe eſt delegatam in eum poteſtatem eſſe transfuſam. Tum illud etiam admitti ab eo neceſſe eſt, * quod *abſurdum commentum* vocat, *Jacobum Apoſtolum, ac proinde univerſalem Epiſcopum, ac ſpecialem, & localem transformatum eſſe, & ſic in ordinem coactum.* Qui enim Hieroſolymis collocatus eſt ab Apoſtolis; &, quod *συνεργῶν* omnium, ac *coadjutorum* Apoſtolicorum proprium fuit, *pro majorum arbitrio manere juſſus eſt* ibidem: nónne in *ſpecialem, & localem Epiſcopum transformatus eſt?* Quod ipſum & de Tito, ac Timotheo, ſaltem ad tempus aliquod concedendum eſt Salmaſio. Quorum hunc Epheſi, illum Cretæ *ſpeciali* utique *ac locali* præfecturæ Paulus addixit. Ita miſer undique ſuapte voce, ac confeſſione circumventus, & irretitus tenetur; ut quà elabatur nihil ſibi reliqui fecerit.

* Salm. p. 201.

CAPUT IX.

De Marco Evangeliſta, & Epiſcopo Alexandrino. Refelluntur inanes de eo Cathari Salmaſii conjecturæ. Fuiſſe ſingulares in multis Eccleſiis Epiſcopos. Hieronymi de Marco teſtimonium. Non eſſe conſequens, ordinandi jus penes ſimplices fuiſſe Presbyteros, etſi Confirmationis Sacramentum adminiſtrare permiſſum illis fuerit. Evodium Antiochiæ Epiſcopum fuiſſe, nequicquam obſtrepente Catharo: cujus fœdæ ſecum velitationes excutiuntur.

I. POST Jacobi minoris Epiſcopatum, ſecundo loco Marcus in medium venit. In quo ſuum, & uſitatum Catharus obtinet, ut quid dicat, & quàm ſecum conſentiat penſi non multum habeat. Itaque ſimile in hoc, atque in Jacobo eſt animadverſum, rationis humanæ, ac judicii naufragium fecit. * *Non magis fuit ſpecialis Alexandriæ Epiſcopus Marcus* (verba ſunt Salmaſii) *quàm Jacobus Hieroſolymæ.* Quid ita porrò? *Ex eo quippe genere Apoſtolorum erat, quos diximus generalem, & nulli ſedi addictam curam Eccleſiarum egiſſe.* Tum: *Ex ratione*, inquit,

* Salm. cap. 4. p. 204.

officii, & muneris Apoſtolici, & Evangeliſtici, aliquo eum in loco reſidere minimè oportuit: ſed obire varias regiones, & Evangelium prædicare. Jam hoc argumenti genus futile eſſe, ipſius, qui eo utitur, Salmaſii teſtimonio convicimus. Jacobum ex eodem fuiſſe genere Apoſtolorum ſtatuit, in quo Marcum reponit. Et tamen nuſquam ex urbe Hieroſolymitana pedem extulit: ſed in ea conſtanter habitavit, eodem teſte Salmaſio. Joannes ipſe citra controverſiam unus è ſummis Apoſtolis fuit, qui tamen * *nec ipſe orbem obambulavit, prædicandi Evangelii gratia: ſed uno in loco manſit.* Falsò igitur, inſulſéque pertendit, ideò Marcum non potuiſſe Alexandriæ fieri Epiſcopum, quod ex Apoſtolatus munere nullo in loco conſiſtere debuit. Nam de Evangeliſtico munere quod ait, id in eo poſtulari, ut nuſpiam hæreat, quis riſum contineat? Marcus Evangeliſta iccircò ab Euſebio, & communi uſu nominatur, quòd Evangelium ſcripſerit. Quid huic ſcribendi officio magis eſt adverſum, quàm huc illúcque diſcurrere, nec in certa ſede commorari? Itaque tantum abeſt, ut ex eo prudens aliquis colligat, Marcum aſſiduè in peregrinatione, & itinere fuiſſe: ut ei potiùs quietem, & aliquanti temporis ſeceſſum neceſſarium fuiſſe putet, quo in illam ſcriptionem incumberet.

* Salm. cap. 1. p. 23.

II. * At ecce *cum Petro ſolitum περιοδεύειν* (objicit Catharus) *prima ejuſdem Epiſtola teſtatur, quæ ſignificat, eum tum ſecum Romæ, aut Babylone fuiſſe.* Nolo hic abs te rationem ejus repoſcere, quod gratis aſſumis; Marcum illum, quem ſecum eſſe Petrus in ea Epiſtola teſtatur, eum eſſe, de quo agimus, Evangeliſtam. Quod etſi complures aſſeverent: tamen ſi negem, unde tandem probabis? Illud malim reſpondeas, qui ſcis Marcum ſolitum eſſe cum Petro curſitare, hoc eſt nihil in vita egiſſe aliud: neque tandem alicubi conſediſſe? Id neque tu ratione ulla potes oſtendere: neque veriſimile eſt. Habes enim qui contradicant vetuſtiſſimos auctores, & graviſſimos, * Euſebium, * Hieronymum, ac plures alios; qui Alexandrinam Eccleſiam à Marco fundatam eſſe perhibent, eique ſucceſſiſſe dicunt Anianum octavo Neronis anno. [29] Epiphanius Marcum ait, poſt ſcriptum Evangelium, à Petro in Ægyptum eſſe miſſum. Hinc etiam Evangelicus thronus appellata eſt ſedes Alexandrina, & *Evangelica ſucceſſio*; ut * ad Syneſium olim adnotavimus; quòd eam Marcus Evangeliſta fundaverit: & verò primus in ea Epiſcopatum geſſerit: ut ab antiquis accepimus, qui momenti plus afferunt ad promerendam fidem, quàm Salmaſii vel ſine auctoritate ratio, ſi quam haberet; vel citra rationem auctoritas, quæ eſt in illo non exigua, ſed nulla. Fuerit Marcus cum Petro aliquanto tempore: & cum eo civitates, ac provincias obeundo peregrinatus ſit, nemo tamen hoc perpetuum fuiſſe demonſtrat: & in Ægyptum poſtremò miſſum hunc à Petro conſtans eſt veterum opinio. Quid hic tergiverſamur? aut cur non præfecturam illius Eccleſiæ mandatam eſſe Marco credimus: hoc eſt Epiſcopum illius eſſe factum? Sane nihil obſtat quo minus & privatim urbis à ſcujus per ſeſe curam ſuſceperit: & toti nihilominus Ægypto præfuerit. quemadmodum Metropolitæ omnes; itemque Patriarchæ deinceps fecerunt. Tum in provinciis ad Chriſtianam religionem recens aggregatis Bonifacius Moguntinus, aliique plures inſtituerunt. Neque ſatis acutè Salmaſius, quod in uno, alteróve contigiſſe legit, ut ad tempus allegarentur ad certas conſtituendas, vel ordinandas Eccleſias, id valere putat in omnibus. Ut enim de Timotheo, vel altero aliquo concedam: de Marco & ſimilibus, argumento quopiam, ſi poteſt, à nobis exprimat; nec ſola ſit affirmatione contentus.

* Salm. p. 204. * Lib. 2. Hiſt. c. 24. * Lib. de Script. Eccl. c. 18. * Ad Epiſt. 66.

III. * Qui *conſtituebant Eccleſias*, inquit, *vel per ſe, vel ex præſcripto majorum Apoſtolorum, non ipſi earum erant Epiſcopi ſpeciales, quia Epiſcopos in iis Eccleſiis ordinabant, id eſt Presbyteros.* Quàm hoc facilè dicit; tam à nobis facilè contemnitur. Quid autem ineptius, quàm illud ipſum ad probandum afferre; de quo inter nos controverſia movetur? Duo enim aſſerimus, & Marcum à Petro Apoſtolo miſſum Alexandriam, ut Eccleſiam ibi conſtitueret; indéque, tanquam ex arce, priſtina per Ægyptum expugnata ſuperſtitione, Chriſti fidem importaret: & ibidem Epiſcopalem ſibi ſedem juſſum eſſe capere. Salmaſius ut hoc poſterius evertat, ſumit id, quod negamus, nemini, qui ad conſtituendas Eccleſias deſtinabatur, ſpecialem loci illius Epiſcopum licuiſſe fieri. Atqui non nos ambo iſta temerè, & à nobis ipſis, tanquam ariolando dicimus: ut ſunt pleraque Cathari, ſine auctoritate ac ratione conficta. Sed quæ ab ſanctiſſimis, & graviſſimis auctoribus memoriæ prodita ſunt, ex Eccleſiæ, ac venerandæ antiquitatis archivia promimus. Contra quæ iſte nihil aliud niſi φλυαρεῖ, καὶ πληκτίζειν, *Mens enim non ſanari, ſed vincere cupiens, averſa ab his, quæ dicuntur, ad nihil aliud intenta eſt, niſi ut inveniat, quod pro ſuis partibus eloquatur*, ut ait * Maxentius. *Contemptores auctoritatum veterum* (quod rectè ſcribit * Hormiſda Papa) *novarum cupidi quæſtionum, ſolum putantes ſcientia rectam viam, quolibet conceptam facilitate ſententiam.*

* Salm. p. 261. * Dial. 2. init. * Ep. ad Poſſeſſ.

IV. Hieronymus ecce in epiſtola cxxvi, auctor eſt, *Alexandriæ à Marco Evangeliſta, uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteros ſemper unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominaſſe.* Huic cùm aſſentiatur Salmaſius, nonne primum ſedis illius Epiſcopum fuiſſe Marcum fatetur? Nonne quod & falsò, & pertinaciter aſſerit, ejurare cogitur, nullum, niſi poſt obitum Apoſtolorum, illi Eccleſiæ ſingularem Epiſcopum præfuiſſe? Marcus enim Apoſtolorum vixit ætate: &, ut * Hieronymus ſcribit ex Euſebio octavo Neronis anno, ante Petrum, ac Paulum pro Chriſto mortuus eſt. Tum, iiſdem teſtibus, Marco ſucceſſit Anianus: iſque poſt annos duos & viginti moriens ſucceſſorem habuit Abilium anno iv Domitiani, vivente adhuc Apoſtolo Joanne. Igitur ſuperſtitibus adhuc Apoſtolis, Epiſcopus in una Eccleſia unus eſt poſitus; ac ſupra Presbyteros conſtitutus. neque verum eſt * *Apoſtolorum ætate in commune Presbyteros Eccleſiam rexiſſe pares omnes honore, ac poteſtate.* Nam quiſquis ille fuit à Marco, hoc eſt Apoſtolorum ætate cœptus in excelſiore collocari gradu, ſub Epiſcopi nomine; par utique non fuit honore ac poteſtate iis, quibus erat excelſior. Hæc enim duo invicem contraria ſunt. Quæ tamen * Salmaſius pro eo ac ſollerti, & acuto judicio eſt, ambo tuetur, & affirmat: dum & Hieronymo credit Alexandrinæ primatem Eccleſiæ Presbyteris excelſiorem ceteris, & Epiſcopum aſſeveranti: & eundem *pari* cum ceteris *honore, ac poteſtate* fuiſſe ſcribit.

* Lib. de Script. * Salm. p. 117. * Confer. p. 113. cum p. 117. & 131.

V. * Atenim Ambroſii ſeculo, *Alexandriæ Presbyteri conſignabant, ſi præſens non eſſet Epiſcopus.* Porrò, *Si manus imponebant ad Sacramentum Confirmationis dandum, etiam veriſimile eſt impoſuiſſe ad ordinationes faciendas.* Ita Salmaſius ratiocinatur, ut nullum tunc ſpecialem Epiſcopum Alexandriæ præfuiſſe colligat. Sed cum Hieronymi teſtimonium approbet; neque falsò eum dixiſſe putet, quæ de primatu Alexandrinæ Eccleſiæ prodidit: cujus eſt judicii, conjecturis ac *veriſimilibus* niti, ut nullum ſingularem fuiſſe probet Alexandriæ Epiſcopum, Presbyteris excelſiorem omnibus: cùm apertè, ac disertè talem fuiſſe confirmet Hieronymus? Uno verbo: vel falsò iſtud Hieronymus; vel verè aſſerit. Si falsò: * cur illum ipſum Hieronymi pro ſe locum adduxit? cur momenti in eo aliquid poſuit? Sin verum eſt, ut eſt profectò, quod de Marco, & Alexandrinorum ſucceſſione Præſulum ex hujus Eccleſiæ laterculo ab Euſebio, & Hieronymo ſcriptum eſt; nugari Catharus deſinat, & manibus ac ludicris conjecturis contra fidem vetuſtatis obniti. At etiam imperitè conſignationem, quam poſt Baptiſmum, abſente Epiſcopo, uſurpabant in Ægypto Presbyteri, impoſitionem eſſe manuum exiſtimat. In quo valde fallitur. Nam conſignatio eſt chriſmatio, ſive unctio, quæ diſtingui ſolet ab impoſitione manuum, quam ſoli adminiſtrabant Epiſcopi. Nec unquam Salmaſius probare ullo exemplo poterit, manus ab alio ritè, quàm ab Epiſcopo, in Sacramento Confirmationis, ac ſecundum chriſmationem, impoſitas fuiſſe. De qua re aliàs exquiſitiùs agetur. Quare ludicra illius eſt argumentatio, non ab ea ſolum parte, quòd Presbyteros Alexandriæ manus impoſuiſſe dicit *ad Sacramentum Confirmationis dandum*; cùm de ſola *conſignatione*, id eſt *chriſmatione*, memoriæ proditum illud ſit non ab Ambroſio, ſed ab auctore Commentariorum in Epiſtolas Pauli: qui nec Ambroſius eſt, neque, quod viri docti complures exiſtimant, Hilarius Diaconus ex Luciferianorum ſchiſmate, ut ſuprà demonſtravimus. Verùm non catenus tantum frivola eſt Salmaſii conjectatio: ſed eo falſa, & inſulſa, quòd eandem ſumit rationem eſſe Confirmationis, & Ordinationis: ut ſi, abſente Epiſcopo, Presbyteri prius Sacramentum adminiſtrarint: poſterius

* Salm. p. 205. * Salm. p. 113. & ſeq. & p. 131.

29 Epiph. Hær. 51. Num. 6. καὶ γράψας ἀποστέλλεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πέτρου εἰς τὴν τῶν Αἰγυπτίων χώραν.

ſterius etiam contulerint. quod multis modis eſt abſurdum, & non ſolùm ab Catholico dogmate: ſed ab omni inſuper uſu, ac more Chriſtianæ vetuſtatis alienum: ut Ordinis Sacramentum per impoſitionem manuum dederit alius, quàm qui conſecratus eſſet in Epiſcopum.

*Salm. p. 208. VI. * Quod *de Marco dixit, hoc idem de Evodio Antiochiæ dicendum*, ait Salmaſius. Et verum eſt, idem de utroque dicendum: ſed non quod ille dixit; quia verum non eſt: ſed quod Chriſtiana omnis antiquitas dixit, ac credidit; ut illum Alexandriæ primum; ſic hunc Antiochiæ poſt Petrum Epiſcopum fuiſſe. Quid autem nugacius hac illius diſputatione? *Evodius ille*, inquit, *qui ei ſucceſſiſſe dicitur in Antiochena Eccleſia, diſcipulus aliquis ejus* (Petri) *ac* συνεργὸς *fuerit, cui curam demandavit Eccleſiæ illius ordinandæ, & conſtituendorum in ea Presbyterorum.* Age quod ultrò dat nobis accipiamus. Fuerit Evodius unus ex *coadjutoribus* Salmaſianis, itidem ut Jacobus. Certè quod huic concedit, illi negare non poteſt: niſi fortiri quid dicat potiùs velit, quàm certa, & prudenti ratione duci ad aſſeverandum. Cùm igitur Jacobus ille majorum Apoſtolorum συνεργὸς, & ex eorum nutu, & arbitrio pendens, Hieroſolymitanæ Eccleſiæ, ac toti Presbyterio cum poteſtate & auctoritate præpoſitus ſit: idem de Evodio fatendum illi erit. Etenim ſi Jacobo nihil munus & officium illud obſtitit *coadjutoris* & συνεργοῦ, quo minus certam Hieroſolymis ſedem caperet, nec extra eam vagaretur: ut Salmaſio placet: cur Evodium Antiochiæ reſediſſe ob eam ipſam cauſſam negat, quam in Jacobo diſſimulat? Si enim *coadjutor* Apoſtolorum nullibi hærere potuit, neque certa in Eccleſia præfecturam gerere, quid Hieroſolymis Jacobus ille faciebat: aut cur Presbyteris, & iiſdem Epiſcopis ibi præerat, Epiſcopus ipſe ac Presbyter: adeóque Epiſcoporum Epiſcopus? quod idonei *Pag. 20. probat auctoris teſtimonio acutiſſimus * Salmaſius, Pſeudoclementis in Epiſtola ad Jacobum. Quod ſi συνεργοὶ illi ab Apoſtolis alicubi collocari poterant, & propriam ſedem, ac præfecturam obtinere: quæ tandem invidia eſt, Evodium ſimili in officio, & gradu *coadjutoris* poſitum, cum eâdem Antiochiæ poteſtate ex Apoſtoli Petri auctoritate conſtitiſſe? Quem quidem Epiſcopum fuiſſe, & ita nominatum eſſe, non poteſt inficiari Catharus: ſi quidem Presbyter fuit: & Presbyteri omnes Epiſcopi vocabantur: ut ille putat. Porrò id ſupra reliquos habuit Evodius, quod & Jacobus, ut omnibus præeſſet, eſſétque Epiſcoporum Epiſcopus; hoc eſt ſingularis Epiſcopus: quia nullus alius pari jure ac dignitate in Eccleſia illa fuit. Singularis ergo fuit, & ut Presbyter, ſic Epiſcopus ſingularis. Quomodo Latinos inter oratores, ſingularis orator Cicero dicitur: inter poëtas, Virgilius. *Sicuti* (ait * Juſtinianus) *quum poëtam dicimus, nec addimus nomen, ſubauditur apud Græcos egregius Homerus: apud nos Virgilius.* Et tamen poëtæ ſunt omnes, ſed inter omnes ſingularis eſt nonniſi unus. *Lib. I. Inſtit. Tit. 2.

VII. Neque verò, cùm de prima illa Eccleſiæ orientis ætate quæritur, an per civitates ſingulas ſinguli fuerint præſides, ac præpoſiti; ſive ubique; ſive in quibuſdam illarum: curandum iſtud eſt, an illis ſubjecti Presbyteri Epiſcopalem conſecrationem habuerint: an ſimplices fuerint Presbyteri. Nihil hoc enim ad præſentem controverſiam ſpectat: quæ in eo tota vertitur, an unum per Eccleſias caput; hoc eſt ſingularis antiſtes, & Epiſcopus fuerit: an ubique πολυαρχία conſtituta ſit: & plures ſingulis Presbyteri, & Epiſcopi pari omnes poteſtate, & auctoritate præfuerint: quod Salmaſius exiſtimat: immò verò quid de eo liquidò, ac bona fide ſentiat expiſcari nemo poſſit. Modò enim hoc, modò illud aſſeverat. Nunc, inquam, in Eccleſiis omnibus plures eâdem, ac *Salm. p. 117. pari poteſtate, & auctoritate rectores collocat. * *Tunc temporis*, inquit, *id eſt, Apoſtolorum ætate, in commune Presbyteri Eccleſiam regebant, pares omnes honore, ac poteſtate.* *Idem p. 132. Et poſteà, * *In unaquaque urbe, Apoſtolorum ævo, plures ſemper conſtitutos eſſe Epiſcopos, qui & Presbyteri dicebantur, & communi tum eorum Presbyterorum, ſive Epiſcoporum conſilio gubernatas fuiſſe Eccleſias.* Nunc verò unum aliquem localem & ſingularem Epiſcopum Presbyterio ab *Pag. 20. & 40. Apoſtolis fuiſſe præpoſitum aſſerit: velut * Jacobum majorum Apoſtolorum συνεργὸν, & ex eorum auctoritate pendentem, Hieroſolymitanæ Eccleſiæ affixum fuiſſe. Cùm enim συνεργοὺς iſtos, & Apoſtolos minores, à majoribus * *immediatè miſſionem ſuam accepiſſe, & miſſos ab iis eſſe* dicat, *ut ex præcepto, & mandato eorum, à quibus mittebantur, Presbyteros, eoſdemque Epiſcopos conſtituerent:* *Idem p. 40. Jacobus autem *Presbyterio, hoc eſt cœtui Epiſcoporum, ſive Presbyterorum in illa civitate conſtituto præfuerit*, & ibi affixus manſerit: nonniſi *ex mandato & præcepto Apoſtolorum* hæſit in illa urbe, & Eccleſia: quandoquidem * *hi* συνεργοὶ *Apoſtolorum, qui & Apoſtoli quodammodo eorum, nulli civitati erant adſixi, & addicti: ſed* PRO ARBITRIO APOSTOLORUM, QUIBUS AD HOC MUNUS SUBSERVIEBANT, *in varias civitates mittebantur.* *Salm. p. 41.

VIII. Igitur Jacobus *pro arbitrio Apoſtolorum*, & *ex eorum mandato* Hieroſolymis reſedit; & cùm ex officio vagari, & quocumque vellent hi, *quorum* συνεργὸς *erat, & quibus ſubſerviebat*, proficiſci deberet, ac miſſionem, functionem, & curationem exercere ſibi à majoribus impoſitam, & injunctam: planè ſingularis illa præfectura, qua Presbyterio Hieroſolymitano præfuit, * & *Epiſcopus Epiſcoporum* fuit, de voluntate, & mandato, auctoritatéque venit Apoſtolorum. *Idem p. 20. Siquidem * *Presbyterorum, vel Epiſcoporum illi cœtui Apoſtoli gubernandam Eccleſiam Hieroſolymitanam commiſerant:* nec Jacobus aut eandem Eccleſiam gubernare; aut iis ipſis Presbyteris, & Epiſcopis præeſſe potuit; niſi ab Apoſtolis iiſdem eſſet impoſitus, eíque deſtinatus Eccleſiæ: ab quibus miſſio illius, & officii, ac miniſterii ratio tota pendebat. *Ibid. Age enim cùm Paulus Timotheum Epheſi, ac Titum in Creta inſula manere juſſit, & Apoſtolicum ibi munus, quod & Epiſcopale Salmaſius eſſe concedit, obire præcepit; à quo demum ambo Epiſcopalem illorum locorum curationem, & præfecturam acceperunt, niſi ab Apoſtolo Paulo; cujus auctoritate ac mandato illorum eſt provinciis iſtis alligata, & circumſcripta miſſio? Dubitabimus igitur, quin iiſdem argumentationis veſtigiis eò perveniatur, ut ab Apoſtolis Jacobus Hieroſolymitanæ Eccleſiæ primatum, ac præfecturam acceperit; ac ſit ab illis civitatis ejus creatus Epiſcopus? Nonne ſi Romanus Pontifex Epiſcopum aliquem ordinet, ſive certæ cujuſdam Eccleſiæ: ſive nullius nominatim: ſed ita ut certam ei poſtmodum deſtinet: utroque modo ab Romano Pontifice factus dicetur Eccleſiæ illius Epiſcopus? Nemo ſit, opinor, tam ineptus qui hoc negare audeat. Ergo cùm & Jacobus Apoſtolatum, id eſt Epiſcopatum, *immediatè* ab Apoſtolis acceperit, ut * Salmaſio placet: &, ut idem aſſeverat, & ex eorumdem arbitrio, Hieroſolymitanæ Eccleſiæ curationem, & præfecturam nactus ſit: num aliud, quàm valde inſulſum ineptumque eſſe ſtatuas, qui Epiſcopum nihilominus neget Hieroſolymæ Jacobum ab Apoſtolis eſſe factum? *Pag. 40. Mirum eſt cùm hæc legerit, ac fœdam illam decretorum pugnam ſecum agnoverit, ſi non eum tantæ levitatis, & ἀκερσίας, inſcitiæque pudeat.

CAPUT X.

De Romana ſede, & Epiſcopis illius; quos à Petro ſingulares in ea præfuiſſe probatur. Variæ ſententiæ Veterum de Petri ſucceſſore. Fuiſſe tamen unum certum, & ſingularem. Irenæi de eo teſtimonium: & aliorum antiquorum. Salmaſii quoque conſentiens de eo ſententia: & mira ejus inconſtantia, & implicata inſcitia. Excutitur Clementis locus ex Epiſtola ad Corinthios.

I. Cum Apoſtolicas traditiones ex earum Eccleſiarum auctoritate, quæ ab Apoſtolis fundatæ ſunt probare vellet * Irenæus, unam ex omnibus Romanam ſumpſit Eccleſiam; ex qua de reliquis, quas commemorare longum eſſet, certa fieri conjectura poſſet. Eadem nunc ad inſtitutam diſputationem valet argumentatio; & ex illius urbis Epiſcoporum ſerie, vera & Catholica contra Salmaſium firmatur opinio; fuiſſe ſingulares in Eccleſiis præſides Apoſtolorum tempore: neque πολυαρχίαν, id eſt ἀναρχίαν in illis eſſe conſtitutam. * Iren. lib. 3. cap. 3. Vide ſuprà cap. 2.

Quod ex Romana præ ceteris inſigniter elucet: cujus à Petro, Paulóque ductam Epiſcoporum ſucceſſionem, & Chriſtianæ antiquitatis memoria teſtatiſſimam, in dubium vocare, ſit imperiti: negare autem, præter modum impudentis. Id quidem ſuprà capite ſecundo, multis, & graviſſimis teſtibus palam eſſe confido factum; qui accuratè ſingulorum ad ſua quique tempora numerum, ordinem,

tiem, ac nomina perſcripſerunt. Et quamvis, ob ſententiarum diſcrepantiam, haud plenè conſtet, quinam proximè à Petro, ac deinceps per aliquot capita, Pontificatum geſſerint: illud inter omnes convenit, unum ibi, & ſingularem, toti non modò Clericorum collegio, ſed etiam Eccleſiæ præpoſitum fuiſſe: ſive ſimplex is hactenus Presbyter erat: ſive Epiſcopalem conſecrationem habebat: ut tunc moris fuit, plures in Clero Epiſcopos fieri: qui per Romani Pontificis abſentiam, aut aliis de cauſſis, quæ in ampliſſima, & principe omnium Eccleſia neceſſaria eſſe ſolent, propria illius ordinis munera præſtarent.

II. Hoc ne temerè quiſpiam divinare nos exiſtimet, * No. 6 teſtem dabimus idoneum rei hujus Epiphanium, qui * in Hæreſi xxvii, de hac ipſa Romana in Eccleſia Pontificum ſucceſſione accuratius diſſerens, ex Irenæi deſcriptione, poſt Petrum & Paulum ſediſſe Linum ait: poſt hunc, Cletum: deinde Clementem. Quem ſcribit Petri & Pauli tempore floruiſſe: neque tamen proximè ab illis ſedem obtinuiſſe; ſed quartum ordine, cujus rei cauſas affert duas. Aut enim adhuc illis viventibus, impoſitione manuum accepta, uſum officii detrectavit. aut à Cleto demum ordinatus eſt. Tum addit, [30] *Fieri potuiſſe, ut etiamnum ſuperſtitibus Apoſtolis Petro & Paulo, alii Epiſcopi conſtituerentur: eo quòd Apoſtoli ſæpè prædicandi Chriſti gratia, in alias regiones peregrè proficiſcerentur: nec poſſet Romana civitas ſine Epiſcopo eſſe.* Plura de hoc apud Baronium leges in * Annalibus. * Ad an. 69. Neque enim inſtituti eſt noſtri diligentius in hanc hiſtoriam inquirere. Et alioqui tritum illud eſt, & omnibus notum, in primariis Eccleſiis, ſub ſummo antiſtite, alios fuiſſe velut adjutores, qui illo vel abſente, vel aliis negotiis implicato, vices ejus implerent. Quod illo maxime tempore uſuvenit; cùm & primi ſedium Epiſcopi, imprimiſque Romanæ, Petrus & Paulus, varias in provincias prædicandi cauſſa longius abirent, (ut nominatim refert Epiphanius) & in Clero ſub initium Chriſtianiſmi, complures eſſent, Epiſcopali conſecratione præditi Presbyteri. quod in primo libro Diſſertationum Eccleſiaſticarum contra Trapezitam Catharum oſtendimus.

III. Nihil igitur Salmaſius argumentatione ſua promovet: qui propterea neminem uſlibi ſingularem Eccleſiæ rectorem fuiſſe dicit, quòd conſtat plures in omnibus Epiſcopos eſſe conſtitutos. Nam utrumque verum eſſe perſuadent ea, quæ hactenus diximus; & idem Salmaſium poſteà confitentem audiemus. Cujus id eſſe proprium ſæpe teſtatus ſum, ut neque penſi habeat, quam conſtanter, convenienterque ſcribat, & multa ſibi adverſantia in eandem propemodum paginam includat. Hujus ergo contemnenda ſunt iſta: * Salm. p. 209. * *Si Clemens Romæ ſpecialem Epiſcopatum poſt Petrum tenuit, plures Romæ eodem tempore Epiſcopos extitiſſe neceſſe eſt. Nam Linus & Cletus etiam Epiſcopi Romæ fuiſſe memorantur, & quidem omnes Petro vivente. Paulò ante obitum ſuum conſecraſſe Clementem traditur in libro de vitis Pontificum. Sic tres Epiſcopi Romanæ Eccleſiæ cum Petro fuere.* Ne puero quidem difficile eſt hunc nodum ſolvere. Nam illa ſunt ejuſmodi, ut ſive neges, ſive concedas, tantidem ſint ad id, quod cupit, ratione concludendum. Epiphanius, ut paullo antè vidimus, rem in dubio ponit. Quòd ſi quis Linum, & Cletum; immò & Clementem vivo adhuc Petro Epiſcopos fuiſſe, id eſt manuum impoſitione conſecratos eſſe defendat: poterit unà ſingularem tueri unius Eccleſiæ præfecturam: cum ſupra plures ſummus emineret aliquis: cui poſt alios deinceps alii ſucceſſerunt. Neque verò nominis intereſt: ſive Epiſcopus, ſive Presbyter, ſive Epiſcopus Epiſcoporum, ſive aliud quodpiam genus appellationis habuit: dum de re ipſa conſtet. Quis illum verò * Salm. p. 210. cogit ſic ineptè colligere: * *Omnem illam confuſionem de primis Romæ Epiſcopis non aliunde ortam eſſe, quam quòd Epiſcopi non fuerunt quos fuiſſe dicunt?* Quid hoc imperitius? Eodem enim jure concluſeris, ſi quid in Regum, aut Pontificum, aliorumve principum deſcriptionibus controverſiæ ſit; nullos omninò ſucceſſores fuiſſe, quoniam qui fuerint incertum habeatur. Cur non antiquos potius ſequimur; qui & Epiſcoporum illorum ſeriem perſcripſerunt: & cur diverſi in ſerie ponerentur, probabilem reddidêre cauſam?

IV. Nobis Irenæus ſatis dignus videtur, cui de rebus iſtis paullulum ætatem ſuam antegreſſis fides habeatur. Magis hoc utique meretur, quàm adulterini iſti, ac ſuppoſititii, quorum ad auctoritatem, ubi commodum ſibi putat, confugere ſolet Catharus. [31] Irenæus ergo Lino *ab Apoſtolis Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ traditum* ſcripſit: cui Euſebius, aliique veteres aſſenſi ſunt, quos in capite ſecundo ſuprà memoravi. Neque nos ab hac de ſingularibus Romæ, vel aliarum civitatum præſidibus opinione dimovet commentum illud * Salmaſii, hujuſmodi συνεργὸς, quales Linus & Clemens fuêre, nullius certi loci ab Apoſtolis ordinatos Epiſcopos. * Vide p. 211. Quod nec unquam ille probare potuit: certe hactenus non fecit: & nos in ſuperioribus capitibus, ingenti mole, ac pondere auctoritatis eliſimus. Etenim iidem illi falsò ac temerè id eſſe confictum arguunt, qui ſingulorum in Eccleſiis ſucceſſiones Epiſcoporum adnotant, Irenæus, Ignatius, Tertullianus, Euſebius, Epiphanius, Optatus, Hieronymus, Auguſtinus, qui & quales viri! tum alii innumerabiles: quibus unicum opponere Grammaticuli Cathari ſupercilium, id verò eſt non, ut ille de Scena, *cum ratione*: ſed *ſine ratione*, & communi ſenſu, *inſanire* ac furere. Denique Jacobum iſte Apoſtolum, & Apoſtolorum συνεργὸν, unumque de genere illo, cui vagandi & ambulandi ſine fine partes mandavit Salmaſius, certo in loco manſiſſe vult, & Hieroſolymis nunquam pedem extuliſſe: quod etiam de Joanne Apoſtolo docuit. Quod utrumque licet ariolando, ac ſine teſte ſumit: tamen quia contra ſe hoc imprudens poſuit, ut alias ferè conſuevit: quid inde concludi poſſit obiter videro: ut quàm ſit non Dialecticæ modo, ſed etiam ratiocinandi rudis, agnoſcat.

V. Etenim quis hoc ex primis elementis argumentandi non didicit, quod in libro primo Priorum Analyticorum Ariſtoteles, & ante hunc ſua cuique ratio præſcripſit: cùm universè ac generatim aliquid enuntiatur, ſive affirmando, ſive negando: ut id falſi coarguatur, ſatis eſſe, ſi contrarium ejus, quod universè pronuntiatur, in uno aliquo monſtretur? Ut ſi quis dixerit, *Omne animal eſt rationale*: vel, *Nullum animal eſt rationale*, ſtatim ille convincetur, ſi & *aliquod animal non rationale eſſe* probavero: & *quoddam eſſe rationale*. Jam doctiſſimus Salmaſius, ut illud contra antiquos omnes adſtruat, nullum ſingularem Epiſcopum Apoſtolorum ætate ulla in Eccleſia fuiſſe: aut hoc etiam: Jacobum Hieroſolymitanæ, Marcum Alexandrinæ Eccleſiæ; vel ſi qui alii in ſingulis Eccleſiis ſingulares fuiſſe perhibentur earum præſides; non ſingulares fuiſſe; ſic argumentationem ſuam inſtruit, ut certè facere debuit: Omnes & Apoſtoli, & Apoſtolorum adjutores, & συνεργοὶ, qui illis temporibus extiterunt, varias urbes, & provincias obeundo peragrarunt. Vel ita: Nullus Apoſtolus, aut Apoſtolorum συνεργὸς certo in loco ſedem ac domicilium fixit. Tum ita nectit: Atqui Jacobus, & Marcus, & quicumque alii referuntur illarum Eccleſiarum præſides, συνεργοὶ fuerunt. Neque igitur Jacobus Hieroſolymitanæ Eccleſiæ: neque Marcus Alexandrinæ: neque ceteri privatim Eccleſiarum illarum, quibus præfuiſſe narrantur, præſides, ac rectores extiterunt. Hæc tota vis eſt Salmaſianæ argumentationis: immò Diſſertationis illius ſub Meſſalini perſona ab illo editæ ſumma atque complexio. In hoc, inquam, uno argumento, ac ſyllogiſmo totus ille, quantus eſt, liber conſiſtit. Eo detracto & exturbato, ruit moles univerſa, & in pulverem ac ruinas collapſa diſſipatur.

VI. Num igitur adverſaria illi manus expectanda fuit, quæ ſtructuram iſtam labefactaret ac disjiceret? Prorſus hoc neceſſe non fuit. Nam ipſemet iiſdem in paginis quæ molitus erat evertit: &, ut furioſus ille, ignem ædibus ſuis injecit; ac vineta ſua, & arbuſta cecidit. Etenim duo, quæ invicem contraria ſunt, enuntiata iſto in libro tuetur: * ut & nullum affirmet ex ordinis ſecundi Apoſtolis certo in loco manſiſſe, aut ulli Eccleſiæ ſingulari præfuiſſe: * &, Jacobum unum ex eodem ſecundo ordine Hieroſolymitana in Eccleſia manſiſſe perpetuò, nec ex ea * Salm. p. 22. 41. 46. 211. * Idem pag. 20. 23. 45. 46.

[30] Epiph. Hær. 27. No. 6. πλὴν ὅμως, καὶ οὕτως ἐδύνατο (for. ἐδύναντο) ἔτι περιόντων τῶν Ἀποστόλων φημὶ δὲ τῶν περὶ Πέτρον, καὶ Παῦλον ἐπισκόπους ἄλλους καθίστασθαι. Διὰ τὸ τοὺς Ἀποστόλους πολλάκις ἐπὶ τὰς ἄλλας πατρίδας τὴν πορείαν ποιεῖσθαι. Διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ· μὴ δύνασθαι δὲ τὴν τῶν Ῥωμαίων πόλιν ἄνευ ἐπισκόπου εἶναι.

[31] Iren. lib. 3. c. 3. ita Græce apud Euſeb. lib. 5. hiſt. cap. 6. Θεμελιώσαντες οὖν, καὶ οἰκοδομήσαντες οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι τὴν ἐκκλησίαν, Λίνῳ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίαν ἐνεχείρισαν.

32 Clem.

eà pedem moviſſe; & eidem tamen præſediſſe. Si Jacobus unus τῶν συνεργῶν, & *adjutorum* vacationem habuit laborioſæ functionis: neque vagari, ac peregrinari ex officio compulſus eſt: ſi Joannes magnorum unus Apoſtolorum idem jus impetravit: cur non & Marcus, & Evodius, & Linus, ac reliqui omnes, quibus certarum Eccleſiarum præfecturam omnis retrò antiquitas adjudicavit? Aut qua fronte de illis argumentari poterit ex communi effato illo: Neminem iſtius generis in uno loco reſediſſe: ſi in Jacobo & Joanne falſum illud eſſe ipſemet fatetur? Dicat colorem aliquem, ſi poteſt, quo ſe ab illa fœda, & indigna ſano quovis ac ſobrio confictione defendat.

VII. QUOCIRCA puto neminem ignorare jam poſſe, qui antecedentem omnem diſputationem legerit, nihil ratiocinatione iſtâ futilius eſſe, quæ in tota tua, Meſſalino-Salmaſi, Diſſertationis farragine regnat, ac ſola dominatur: nec, eâ tibi ingratus excuſsâ, reſtare aliquid non eruditi modò, ſed humani quoque ſenſus, minimèque ſtupidi: ut ex ἀναλογίᾳ iſta, cui te tua temerè ac falsò quidvis aſſeverandi levitas & βαττολογίᾳ obnoxium fecerat, in manifeſtam ἀλογίαν incideris. Itaque peſſimè te ratione uſum eſſe, & tibimetipſi repugnare te, ne tu ipſe quidem inficiari audebis, niſi te tui amor occæcavit. Quòd autem ex Clementis epiſtola ad Corinthios, aut etiam altero quopiam ætatis ejuſdem ea probare quæ aſſeris poſſe confidis, non minus hallucinaris. Sed antequam ſingillatim illa perſequor; ac tibi nihil eſſe contra Catholicam fidem, & opinionem meam, in antiquitate præſidii demonſtro: prius illud volo universè de te prudens Lector æſtimet, cujuſmodi tandem vis in te judicii ſit: & quàm in iſta noſtra concertatione tua ſapiens & benè proviſa ratio. Tu cum habeas diſerta & expreſſa Scriptorum ejuſdem propemodum ſeculi, ætatiſque teſtimonia; ut Irenæi, Ignatii, ac ceterorum deinceps, quos percenſui: qui ex Eccleſiarum ſingularum archivis, & ſcriniis continuatam inde jam ab Apoſtolorum tempore ſeriem antiſtitum, & Epiſcoporum ſingularium exhibent: taménne tergiverſaberis? tamen obſcuris, & incertis, nec minus pro nobis, quam pro te facientibus: minus certè quàm noſtræ ſunt, explicatis & apertis contra nos & illos auctoritatibus abutêris?

VIII. AGE enim Clementis, quem unum ex antiquis teſtem pro te firmiſſimum habere te putas, verba ipſa ſpectemus, doceamuſque nihilo tuam illius auctoritate munitiorem eſſe pravitatem dogmatis, & inſcitiam. Scribit [32] Apoſtolos *per regiones & civitates prædicantes, primitias earum, per ſpiritum approbatos, in Epiſcopos, & miniſtros conſtituiſſe eorum, qui credituri erant*. Ac * ne *quis putet eos Epiſcopos accipiendos eſſe de iſto genere Epiſcoporum, qui hoc tempore ita vocantur, Presbyteris majorum, ſequenti capite πρεσβυτέρους illos appellat, & plures tam in Corinthiaca Eccleſia, ad quam ſcribit, quam in aliis per illa tempora fuiſſe ſignificat*, ait Salmaſius. Sed quid illud adverſatur opinioni noſtræ, aut contrariæ ſuffragatur, id eſt tuæ? Primum non hoc aſſerit Clemens, plures in ſingulis Eccleſiis Epiſcopos, & eoſdem Presbyteros fuiſſe pari omnes auctoritate, ac poteſtate; nec unum aliquem illis præfuiſſe. Quod ſi diceret, non nos magis, quàm te ipſum læderet: qui idem nobiſcum fateris: cùm etiam contrarium eodem in libro doceas: nec, niſi doceres, tam loquax eſſe poſſes. quid enim diceres, nihil prorſus haberes. Hoc igitur detracto; quod Clemens non ait; plures eodem jure, auctoritate, dignitate, in omnibus Eccleſiis fuiſſe ſemper Epiſcopos: ſuperiorem inter eos neminem: μάτην κορυβαντιᾷς, καὶ σιβυλλιᾷς. &, ut Siſyphus ille, fruſtrà idem quod aſſiduè verſas,

Saxum ſudas nitendo, neque proficis hilum:

non ſolùm contra me, ut dixi; ſed etiam te contra, qui mihi aſſentiris. Nónne me affirmare ſcis, primis illis Eccleſiæ temporibus, in quibuſdam civitatibus Presbyteros plures cum Epiſcopali conſecratione creatos eſſe, eoſdémque dictos Epiſcopos? Huic tu illud adjungis, inter illos Presbyteros unum aliquem primatum habuiſſe, utique dignitate ceteris antecellentem. quod non modò non repugnantibus nobis: ſed etiam approbantibus dicis. Doce huic eſſe diſſentaneum, quod ab Clemente in illâ Epiſtola ſcribitur. Niſi id agis, multo tibi eſſe præſtat, quàm incaſſum tantum verborum perdere.

IX. * ATENIM *de Petro nihil nominatim dicit, à quo conſtitutus Romæ Epiſcopus dicitur: ſed generatim de omnibus Apoſtolis*; eos, cùm futuram præviderent de Epiſcopatu contentionem, hujuſmodi Eccleſiæ Presbyteros, & præfectos nomine Epiſcoporum ordinaſſe. Verum non de ſola ibi Romana loquitur Eccleſia: ſed universè de omnibus, quas Apoſtoli variis in locis inſtituerunt: iccircò Petri nominatim non meminit. (* Salm. p. 213.)

* Sed nec illud majoris eſt ponderis, quòd Eccleſiæ Romanæ nomine concepta eſt hæc epiſtola Clementis. *Nec Clemens igitur fuit Epiſcopus Romæ ſingularis & unicus*, (ait Catharus) *nec Romano Presbyterio præfectus: ſed unus ex illis Apoſtolorum miniſtris, quorum opera uti ſolebant in Eccleſiis conſtituendis*. Vana, & imperita collectio. Nam & Eccleſiæ totius Romanæ nomine ad Corinthiacam ſcribere Clemens potuit: & illi ipſi Apoſtolorum miniſtri, quorum opera conſtituebant Eccleſias, earum præfecti fuerunt: ut Catharus * Salmaſius affirmat: & * Jacobi exemplo probat. Quare cùm Clementem ejuſdem ac Jacobum ordinis fuiſſe cenſeat, non minus ille Romanæ Eccleſiæ præfuit, quàm iſte Hieroſolymitanæ. Quod idem de Corinthiaca Eccleſia dicendum eſt: cui ſuus perinde primas, & præfectus tum fuerit; ex Salmaſii decreto. quanquam interregnum ibi per illud tempus eſſe potuit, cum Eccleſiæ Romanæ nomine Clemens ad illam ſcripſit. (* Idem p. 211. * Pag. 44. * Pag. 23. & 45. 46.)

CAPUT XI.

Salmaſii de ſingularibus per Eccleſias præfectis, & Epiſcopis Apoſtolorum ætate, accuratiùs explicatur opinio: ac mirifica ſecum illius repugnantia convincitur. Dici ab illo fuiſſe per ſingulas Eccleſias ſingulares Epiſcopos, Presbyterii primates, qui nomine, dignitate, juriſdictione antecellebant ceteris. quod in eodem libro rurſus negat. De Apoſtolis minoribus, & majorum adjutoribus fœda illius confictio. Jacobum, Marcum ac ceteros Apoſtolorum ætate veros certarum ſedium Epiſcopos fuiſſe, eodem adſtipulante Salmaſio.

I. VOLO nunc pleniùs illud exponere, quod ſuperiori capite docui; Meſſalino-Salmaſium iſtud ipſum, quod in nobis, & Catholicis omnibus reprehendit, ſentire, ac libro in ſuo docere: Apoſtolorum ætate unum aliquem in Eccleſiis fuiſſe præſidem, ac præfectum, qui non minus Epiſcopus, quam Presbyter appellatus fuerit. ex quo ſtupenda, prodigiique ſimilis iſtius ἀνεσία, cæcitaſque fiet: quo nemo inimicior eſt, ac magis adverſarius, quàm ipſe eſt ſibi.

* Salmaſius in capite quarto Diſſertationis ita ſcribit: *Antiquior, ac prior mos fuit Eccleſiarum ab ipſis Apoſtolis inſtitutus, ut primatus inter Presbyteros non ex electione deterneretur, ſed ex ordinationis tempore ſeniori deferretur*. Quod Hieronymi teſtimonio approbat: qui id à Marco inſtitutum refert. At Salmaſius etiam Marco id antiquius putat, & ab ipſis Apoſtolis profectum. Quod deinceps in * ſequentibus paginis explicare pergit: itáque cenſet, *primatum illum Apoſtolorum inſtitutione, ex ætate tributum eſſe, ſive ordinationis tempore: ac * toto id primo ſeculo, & ad initium ſecundi invaluiſſe*. Poſteà non ex ordinationis tempore, ſed ex merito, & electione conceſſum. (* Pag. 205. * 206. & 207. * Pag. 207.)

Rurſus in eodem capite, de illa ipſa primi ſeculi inſtitutione loquens: * *Ita inter Presbyteros*, ait, *prima ſedes dabatur, ſive πρωτοκαθεδρία ei, qui ordinatione antiquior ceteris eſſet. Qui ſucceſſionem primorum in variis civitatibus Epiſcoporum litteris conſignarunt, dum ad ſuorum temporum conſuetudinem reſpiciunt, Epiſcopos nominarunt, qui primi erant ordinis ex tempore ordinationis, & qui primum in ordine officii gradum habebant.* (* Salm. p. 273.)

II.

[32] Clem. epiſt. 1. ad Cor. pag. 54. edit. Anglic. κατὰ χώρας οὖν, καὶ πόλεις κηρύσσοντες, καθίστανον τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν, δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι, εἰς ἐπισκόπους, καὶ διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν.

II. Hactenus in Presbyterio primatum Salmaſius agnoſcit Apoſtolorum tempore, & ab iis inſtitutum: hoc eſt unum aliquem * in *priore, & altiore gradu conſtitutum.* [* Pag. 274.] Mox verò illos etiam concedit κατ' ἐξοχὴν Epiſcopos eſſe dictos. Nam poſt illa verba, quæ proximè antè deſcripſi: in quibus aſſerit eos, *qui ſucceſſionem primorum in variis civitatibus Epiſcoporum litteris conſignarunt, eoſdem Epiſcopos nominaſſe*, ſubjicit hæc: *Fortaſſe etiam ita nominabantur κατ' ἐξοχὴν quibus primatus eo modo delatus fuiſſet, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri.* Habemus igitur ex Salmaſii confeſſione, ſingulares Epiſcopos per civitates ab Apoſtolis factos, itáque nominatos. Saltem hoc probabile judicat, dum *fortaſſe ita*, hoc eſt *Epiſcopos nominatos κατ' ἐξοχὴν*, putat, *cùm ceteri nominarentur Presbyteri.*

Qua in re mirum in hoc homine conflictum opinionum, & inconſtantiam licet animadvertere, qui illud idem, quod probabile ibi judicat, anteà tanquam falſum abſurdúmque damnarat. Nam * capite ſecundo ſub initium, [* Pag. 85.] Græcos Apoſtoli interpretes refellit, qui dicerent, *tempore quo ſcribebant Apoſtoli, Presbyteros fuiſſe vocatos Epiſcopos, Epiſcopos verò Presbyteros, nec tamen plures Epiſcopos; ſed unum ſingulis præfuiſſe civitatibus.* Et, *quomodo hæc*, inquit, *explicabimus, ut recta his ſententia concilietur?* Mox illud redarguit eo argumento, quòd cùm & *Epiſcopus ex conſuetudine illius ſeculi Presbyter vocaretur; & ipſi Presbyteri, qui ſub illo Presbytero erant, Epiſcoporum quoque appellatione cenſerentur*, ſi vera illorum eſſet ſententia, *unus Epiſcopus, qui & Presbyter, pluribus Presbyteris, qui & Epiſcopi dicti, præfuiſſet. Hoc modo Presbyter in Presbyteros, id eſt pares, Epiſcopus in Epiſcopos ſummam habebat poteſtatem, & nullum erat diſcrimen nominis, cùm tantum eſſet diſcrimen dignitatis. Quod in aliis corporibus, & collegiis nunquam uſuvenit ut fieret, aut audiretur.* Pergit deinceps in eadem diſputatione latiùs explicanda; ut abſurdum eſſe perſuadeat, *tempore quo ſcribebant Apoſtoli*, cùm omnes & Presbyteri, & Epiſcopi nominarentur, unum aliquem inter plures extitiſſe, qui peculiari appellatione diceretur Epiſcopus, & dignitate præſtaret. [* Pag. 86.] * *Cùm igitur Presbyteri* (inquit) *omnes ex æquo vocarentur, & Epiſcopi pariter omnes, nullum inter eos tum diſcrimen fuiſſe dignitatis ex eo comprobatur, quia nullum eſſet appellationis.*

III. Quis hanc tantam, ac tam inſignem decretorum repugnantiam vel mirari ſatis, vel caſtigare pro merito poſſit? Etenim quæ duo fieri iſtic potuiſſe negat, ut & unus aliquis præcipuè, & κατ' ἐξοχὴν nominaretur inter Epiſcopos Epiſcopus, & dignitate præſtaret; ea totidem, in capite quarto, & in iis quas adnotavi paginis partim probabilia eſſe, partim vera certáque pronuntiat. De appellatione ipſa ſingulari unius è multis, [* Pag. 274.] * *Fortaſſe*, inquit, *ita nominabantur* (nempe Epiſcopi) κατ' ἐξοχὴν, *quibus primatus eo modo delatus fuiſſet, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri.* Et quamvis non minus ipſe Presbyter vocaretur, quàm ceteri, tamen *in priore & altiore gradu conſtitutus erat.* Tum addit, *Primo toto ſeculo, & magna parte ſecundi, Presbyterorum primates, quibus hunc primatum ordo tribuebat, in ſucceſſionis Epiſcoporum ſerie*, NOMINE EPISCOPORUM SIGNATI, AC CENSITI SUNT. Ergo nominatim *Epiſcopi* vox, & appellatio uni alicui tributa fuit Apoſtolorum tempore. Hoc enim poſterioribus hiſce verbis affirmatè dicit; quod paullo antè velut dubitabundus *fortaſſis* ita fuiſſe docuit. Fuerint igitur ſingulares aliqui in Eccleſiis & civitatibus ſingulis Epiſcopi ab Apoſtolis inſtituti: & falſum ſit quod alio in loco nullos ejuſmodi extitiſſe ſcripſit; ſed commune tantummodo plures nomen iſtud habuiſſe.

IV. Quid deinde conſequens erit? quid? Num aliud, niſi quod & ipſe anteà negabat, illos ipſos ſingulari Epiſcoporum appellatione præditos, dignitate præſtitiſſe reliquis: neque * *pares omnes honore ac poteſtate* fuiſſe? [* Salm. p. 117.] Nam *primatem eſſe*, vel *primatum habere*, eſt eminere, & extare inter alios, iiſque dignitatem habere majorem. Undecumque tandem *primatus* iſte contigerit; ſive ex ætate, id eſt ordinationis tempore: ſive ex merito, & electione: nihil hoc ad rem facit. Nihilominus enim *primatus* fuit, id eſt, honor, atque dignitas potior. Nec vel fingi animo poteſt *primatem* eſſe quempiam, qui par ſit, & æqualis iis, quorum *primus* dicitur. Omninò enim ſuperiorem, & antecellentem eſſe eum oportet, quatenus primatum obtinet. Et hoc ipſum πρωτοκαθεδρία, id eſt *prima ſedes*, vel *primus gradus in ordine officii* ſignificat; quæ Catharus Meſſalianus primatui illi Apoſtolorum ætate concedit. Quærendus profectò nobis eſt Oedipus aliquis, qui hoc ænigma illius explicet. * *Veriſimile ergo eſt*, inquit, *hoc idem inſtitutum inter Eccleſiæ Presbyteros*, [* Salm. p. 206.] QUI OMNES HONORE, ET POTESTATE ÆQUALES ERANT, *obtinuiſſe primis Eccleſiæ temporibus.* Si omnes honore, & poteſtate erant æquales primis, & Apoſtolicis temporibus, quinam primatus inter ipſos honoris, ac dignitatis fuit? * Fatetur, id quod jam vidimus, & diſcrimen inter illos appellationis extitiſſe, [* Idem p. 274.] *quòd unus κατ' ἐξοχὴν nominabatur Epiſcopus*: & eundem hunc, primatum habuiſſe ex prærogativa ordinationis. * Alibi verò, [* Pag. 85.] *dignitatis diſcrimen* ibi nullum eſſe, ubi nullum ſit nominis. Quare ſi fuit Apoſtolorum ſeculo, ac primis temporibus Eccleſiæ *diſcrimen nominis* inter Presbyteros, ut Salmaſio placet, fuit etiam *diſcrimen dignitatis.*

V. Forsitan nominis, ac dignitatis diſcrimen tum fuiſſe concedet: poteſtatis, ac juris negabit: ut in turba Presbyterorum, & eorumdem Epiſcoporum unus excellens, ac *primus*, ſive *primas* extiterit, qui *κατ' ἐξοχὴν nominatus ſit Epiſcopus*: ita tamen ut pari omnes poteſtate fuerint. Hoc ſi dixerit, primùm ne ſic quidem effugiet, quo minus turpiter à ſe ipſo diſſideat, qui quod * modò fatetur, [* Pag. 274.] id * paullo antè pro falſo, & abſurdo repudiaverit, [* Pag. 85. 86.] unum aliquem & nominis prærogativa, & honoris ac dignitatis fuiſſe ſingularem inter Presbyteros, ac nobiſcum, quos oppugnare inſtituit, invitus conſentiet: qui primis illis temporibus, plures in quibuſdam Eccleſiis fuiſſe docuimus Presbyteros Epiſcopali dignitate præditos: nec tamen abnuimus, id quod apertiùs modo profitemur; & quod nobiſcum Salmaſius affirmat: unum inter illos fuiſſe primarium, & præpoſitum omnibus Epiſcopum. Hoc verò poſito, quid habet in quo à nobis diſſentiat? aut quid tandem in noſtra opinione reprehendit? Nihil enim aſſerimus hac in re, quod non in Diſſertatione ſua ille ſit faſſus: etſi non liquida & ſincera, ſed turbida & confuſa illius ex ſtilo manavit veritas: ut modò hoc, modò illud, & contrarium diceret; dixit tamen hoc idem, quod nos defendimus: ut habent interdum amentes etiam & furioſi quædam intervalla bonæ mentis. Quid igitur Meſſalino-Salmaſius tam verboſa Diſſertatione ſibi vult? aut in quo non accuſat? Dicimus Apoſtolorum ætate unum aliquem fuiſſe in ſingulis Eccleſiis Epiſcopum, qui hoc ſibi peculiare nomen haberet. * Dixit hoc idem, [* Pag. 273. & 274.] qui nos reprehendit, Salmaſius. Dicimus ſingularem illum nihilominus Epiſcopum eſſe dictum; etſi ii, ſupra quos eminebat, Presbyteri nonnunquam Epiſcopi vocarentur. Hoc idem Salmaſius affirmat. Dicimus honore ac dignitate Presbyteris eundem excelluiſſe ceteris. Hunc ipſum & ille primatum honoris, ac dignitatis agnoſcit. Poſtremò præfuiſſe illum reliquis, & auctoritate, ac poteſtate præſtitiſſe defendimus. Defendit hoc etiam Salmaſius, ut ex ſuperioribus conſequens eſt, & deinceps diſertiùs explicabimus.

VI. Nobiscum itaque hac illi in parte convenit: niſi hoc uno forte diſtamus: quod nos uniuſmodi ſententiam tuemur: iſte ab hac ad illam tranſvolat, & pugnantia invicem loquitur; & prout impetus eum animi tulerit, aut ut in locis communibus primum quodque ſcriptum à ſe, ac notatum invenerit; ita ſine delectu, ſine judicio, temerè, ac tumultuariè profundit. Hinc illud tanquam fatale huic accidit, nunquam ut ſcribat, quin contrariis tuendis & affirmandis rebus in ſemet incurrat. Certè quidquid librorum ab illo hactenus exiit, genii eſt iſtius, ac notæ: nec plura contra quenquam, quàm contra ſeipſum in illis omnibus ſcripſit. Atque ut nondum ab eo recedam, quod hîc agitur, quòd portentum conferri cum iſto poteſt?

Dixit in Trapezitico libro, & in * Diſſertatione poſtrema [* Pag. 85. & 86.] contra nos acriter elatravit, unum & commune Presbyteri & Epiſcopi vocabulum omnibus fuiſſe Apoſtolorum tempore: nec unum inſigniter hoc ſibi nomen uſurpaſſe. Nec tantum dixit: ſed eo inſuper uſus eſt argumento, nullum ut oſtenderet fuiſſe diſcrimen dignitatis, cùm non eſſet appellationis. Verba ſunt illius; * [* Salm. p. 86.] *Cùm igitur Presbyteri omnes ex æquo vocarentur, & Epiſcopi pariter omnes, nullum inter eos tùm diſcrimen fuiſſe dignitatis ex eo comprobatur, quia nullum eſſet appellationis.* Quod *Præſidum* in Senatu, & *conſiliariorum* exemplo probat ſic: *Etiam hodie in Senatu, quod Parlamentum eſt, ubi qui præſidet, non tali pollet ſupra Senatores, qui conſiliarii dicuntur, auctoritate, qualem nunc Epiſcopus ſupra Presbyteros habet Præſes tamen vocatur, non conſiliarius: & conſiliarii, quibus præſidet, ſic appellantur, non Præſides.* Quocirca ubicumque dignitatis

tatis eſt diſcrimen, id eſt ubi unus ſupra reliquos eminet, & in altiori eſt gradu: ibi neceſſe eſt nominis eſſe diſcrimen, ex Salmaſii regula. Ut in Senatu, ſive *Parlamento*, Præſes quia dignitate ceteris antecedit, qui *conſiliarii* dicuntur, non vocatur *conſiliarius*; ſed proprium habet *Præſidis* nomen, quod non uſurpant *conſiliarii*.

VII. HÆC cum ibi tantopere affirmet, quanam ictus vertigine ſcripſit * poſteà, in Eccleſiis omnibus, tempore Apoſtolorum, *inter Presbyteros primam ſedem, ſive πρωτοκαθεδρίαν datam ei, qui ordinatione antiquior ceteris eſſet?* Item, *cùm omnes Presbyteri nuncuparentur, ſive Epiſcopi, quendam tamen Epiſcopum nominatum κατ' ἐξοχὴν, cui primatus eo modo, id eſt, ex ordinationis tempore, delatus fuiſſet, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri. Sed nec minus & ille primus etiam, Πρεσβύτερος vocabatur, quamvis primus eſſet Presbyterorum, ejuſdem utpote ordinis cum Presbyteris:* SED IN PRIORE ET ALTIORE GRADU CONSTITUTUS. Ergo inter Presbyteros, & Epiſcopos plures in eâdem Eccleſia diſpar unius dignitas fuit ſine appellationis diſcrimine: ut *& in priore, & altiore eſſet gradu conſtitutus*; & tamen eodem vocabulo cenſeretur. Ac ne dubitare poſſemus, in priore illo dicto eum eſſe mentitum, * addidit inſuper ad poſterius iſtud, & contrarium probandum, de Athenienſium magiſtratibus exemplum, quos Ἄρχοντας vocabant: è quorum numero unus fuit primus, & antecellens reliquis, qui & ἐπώνυμος dictus, quòd ab eo faſti annique ſignarentur: ut unumquemque annum ita diſtinguerent, ἐπὶ ἄρχοντος τοῦ δεῖνα, *Pretore N.* vel ἄρχοντος τοῦ δεῖνα: ut apud Athenæum libro quinto, ſub finem, Ἄρχοντος Ἐπαμείνονος, *Pretore Epaminone*, Perdiccas Macedoniæ rex obiiſſe dicitur. * In quo obiter eſt notanda Meſſalino-Salmaſii puerilis hallucinatio in Solino-Plinianis Exercitationibus: eáque duplex: tum quod negat dici Græce Ἄρχοντος τοῦ δεῖνα: ſed addendum eſſe ἐπὶ: alioqui ἄρχοντος Ἐπαμείνονος ſignificare, *Epaminone regnante*: tum quòd Ἐπαμείνονα non putat appellatum eſſe Prætorem illum, ſub quo Perdiccas obiit; ſed Ἀμείνονα. Quod ex Athenæi loco illo refellitur. Et nos plura de utraque labe judicii diſputavimus * alibi: quæ hic obiter ad caſtigandam illius temeritatem, & in tuendis erratis pervicaciam adnotamus. Ut igitur Archontes illi novem, quos τοὺς ἐννέα nominabant, & omnes vocati ſunt ἄρχοντες, & unus tamen inter illos inſigniter id nomen habuit: *Eodem prorſus modo* (verba ſunt Cathari) *primo toto ſeculo, & magna parte ſecundi, Presbyterorum primates, quibus hunc primatum ordo tribuebat, in ſucceſſionis Epiſcoporum ſerie, nomine Epiſcoporum ſignati, ac cenſiti ſunt.*

[* Pag. 273. & 274.] [* Pag. 274.] [* Salm. in Sol. p. 157.] [* In Miſc. Exercit. ad Julian. cap. 7.]

VIII. REDEO ad id quod probare inſtitueram, Apoſtolorum ſeculo, unum in Eccleſia quâlibet Epiſcopum, ex Salmaſii ſententia, fuiſſe, non ſolùm vocabulo, & dignitate: ſed etiam poteſtate præſtantem ceteris. Quod de primis ſingulorum Epiſcopatuum auctoribus, & conditoribus, ſi demonſtrare potuero, rem planè confecero. De his enim tota ferè eſt orta controverſia, qui ordinem ducunt, & ab Apoſtolis ipſis inſtituti feruntur. Nam de conſequentium annorum præſidibus, poſt Apoſtolorum ætatem, non diffitetur Salmaſius, jus illos & poteſtatem in Clericos habuiſſe.

Primos itaque cujuſvis Eccleſiæ ac ſedis Epiſcopos, quales Irenæus, Ignatius, Tertullianus, aliique memorant, poteſtatem in ceteros habuiſſe illius Eccleſiæ miniſtros, & Clericos, ex Salmaſio ſic efficitur. * Hic enim duo cenſet Apoſtolorum fuiſſe genera, uti ſuprà memoravi. Nam alios majores facit, *qui ab Chriſto miſſionem ſuam acceperunt, immediatè ab ipſo miſſi*: alios minores, qui ab majoribus Apoſtolis miſſi ſunt. Hos verò ad conſtituendos Epiſcopos, ſive Presbyteros, & fundandas Eccleſias circumquaque deſtinari ſolitos affirmat. Atque illos demum * *Apoſtolorum ævo vicem Epiſcoporum hodiernorum fuiſſe*: * *quia & Apoſtoli tunc nominabantur*; & REVERA ERANT EPISCOPI JURE EODEM ET ORDINE, QUO HODIE HABENTUR QUI ECCLESIAM REGUNT, ET PRÆSBYTERIS PRÆSUNT: *niſi quòd uni civitati, vel Eccleſiæ non eſſent alligati.*

[* Salm. p. 40.] [* Idem p. 43. & ſeq.] [* Idem p. 44.]

IX. HUJUSMODI Apoſtolos, quos & συνεργοὺς, id eſt *coadjutores* vocat majorum Apoſtolorum, recenſet iſtos: * primum Jacobum minorem. deinde * Timotheum, Titum, Linum, Clementem. * Marcum item Evangeliſtam, & * Evodium. Hos ergo Salmaſius *præfuiſſe* putat Eccleſiis, & Presbyteris, & *eas rexiſſe*, ac *revera Epiſcopos fuiſſe jure eodem*, quo hodie ſunt, qui Epiſcopi vocantur, & de quibus inter nos orta eſt contentio. Sic * Jacobum *cœtui Epiſcoporum, ſive Presbyterorum* Hieroſolymitanorum *præfuiſſe* ſcribit: Sic * *cùm Πρεσβύτερος, ex ſeculi illius more, idem eſſet cum Epiſcopo, hujuſmodi Epiſcopos*, id eſt *Apoſtolos minores, & coadjutores ſummorum, Epiſcoporum directores & judices fuiſſe aſſerit.* Ita * *Timotheus Epiſcopis major, utpote qui Apoſtolica auctoritate, & appellatione juriſdictionem in ipſos Epiſcopos haberet.* Quibus ex locis, verbiſque Salmaſii evidens eſt, Apoſtolorum ætate fuiſſe quoſdam ſingulares Epiſcopos, qui dignitate, poteſtate, auctoritate, juriſdictione, præſidentia, Eccleſiis, ac cœtui Presbyterorum antecellebant. qui hoc tamen uno ab hodiernis diſtabant Epiſcopis, quòd hi certam ſedem habent, cui ſunt alligati: illi pluribus Eccleſiis cum poteſtate præerant, ad quas mittebantur. Quocirca ſi hoc demonſtrari poteſt, priores illos, & propriè dictos Epiſcopos Apoſtolorum ſeculo, uni alicui Eccleſiæ aſſixos fuiſſe; nihil ampliùs requiri poterit, quo minus tales Epiſcopi ſub Apoſtolis per Eccleſias fuerint, cujuſmodi deinceps ad hoc tempus uſque propagati ſunt: ac per illos, antiquorum teſtimonio, continuata ſucceſſio, veros Epiſcopos, & ſingulares Eccleſiarum rectores exhibeat: quod Salmaſius negat; & aſſeverantem me quàm potuit longiſſima, & odii, faſtidiíque pleniſſima diſputatione refellere eſt aggreſſus.

[* Idem p. 20. & 45.] [* Pag. 40. & 41.] [* Pag. 2.4.] [* Pag. 208.] [* Salm. p. 23.] [* Idem p. 68.] [* Ibid.]

X. UNDENAM igitur, unde id efficere, ac probare poterimus? Nempe, quod prodigii in altero ſimile eſſet; in Salmaſio propter aſſiduitatem mirum jam videri deſiit; ex ipſomet Salmaſio, & Opere ipſo, in quo contrarium affirmare ſe, & adverſum me tueri profeſſus eſt. En illa, inquam, ipſa Diſſertatione Meſſaliano-Salmaſii *de Epiſcopis, & Presbyteris*; cujus argumentum hoc eſt, oſtendere, Apoſtolorum ætate non fuiſſe ſingulares in Eccleſiis Epiſcopos, qui Presbyterio præerant, cujuſmodi hoc tempore ſunt; probabo ſingulares Eccleſiarum rectores, & Epiſcopos fuiſſe conſtitutos, eoſdémque Presbyteris poteſtate ſuperiores. Etenim Presbyterium ſuæ cuique attributum Eccleſiæ, hoc eſt Presbyterorum cœtum & collegium, arbitratur Salmaſius: nec, itidem ut vagos illos, incertarúmque ſedium Apoſtolos, Apoſtolorúmque *coadjutores*, per orbem ambulaſſe. * Hinc enim Joannem ait Evangeliſtam, quòd non, ut ceteri Apoſtoli, *prædicandi Evangelii gratia orbem obambulabat, ſed uno in loco manebat, πρεσβύτερον ſe potiùs, quàm Apoſtolum inſcripſiſſe.* Ac * paſſim conſtitutos in Eccleſiis Presbyteros eſſe ſcribit, qui ibi, ubi collocati erant, perpetuò manebant. Rurſus è numero Presbyterorum iſtorum, unum aliquem fuiſſe, qui primatum obtineret, & Epiſcopus κατ' ἐξοχὴν nominaretur, ſcribit idem * Salmaſius: eoſque *Presbyterorum primates* * appellat: *quibus hunc primatum ordo tribuebat*, quam πρωτοκαθεδρίαν, id eſt *primam ſedem* nuncupat. Atque hos eſſe dici, qui in Epiſcoporum catalogis per ſingulas Eccleſias, ab Irenæo, Tertulliano, Optato, Euſebio, Hieronymo aliiſque deſcribuntur. *Primo*, inquit, *toto ſeculo, & magna parte ſecundi*, PRESBYTERORUM PRIMATES, QUIBUS HUNC PRIMATUM ORDO TRIBUEBAT, *in ſucceſſionis Epiſcoporum ſerie, nomine Epiſcoporum ſignati, ac cenſiti ſunt.* Poſtremò ex illorum genere primatum Epiſcoporum fuiſſe ſcribit Linum, & qui ei ſucceſſerunt, Anacletum, & Clementem. * *Scio quidem & Linus Epiſcopatum eum agnoviſſe* (de Irenæo loquitur) *libro III, capite III, cui Dei Eccleſiam adminiſtrandam crediderunt Apoſtoli Petrus & Paulus, cui ſucceſſerit Anacletus, & iſti Clemens. Sed Epiſcopatus ille eo tempore nihil aliud fuit, quàm primatus in ordine, vel principalis conſeſſio.*

[* Salm. p. 23.] [* Id. p. 40.] [* P. 273. & ſeq.] [* Pag. 274.] [* Id. p. 270.]

XI. Ex omnibus his Salmaſii decretis, ac ſententiis directè, & κατὰ δύναμιν illud ſequitur, quod probandum ſumpſimus, Apoſtolorum tempore, fuiſſe per Eccleſias ſingulares Epiſcopos, qui dignitate, id eſt honore, ac poteſtate anteibant ceteros, & in eos juriſdictionem habebant. Etenim * Apoſtolorum diſcipuli, quos συνεργοὺς, id eſt *coadjutores* vocat Salmaſius, *& Apoſtoli tunc nominabantur, & revera erant Epiſcopi, jure eodem, & ordine, quo hodie habentur, qui Eccleſiam regunt, & Presbyteris præſunt.* Et * *directores ac judices erant* Presbyterorum, *& in eos juriſdictionem habebant.* Atqui * Linus, * Clemens, * Evodius, aliique, & qui Presbyterii primates erant, & ex ordinationis tempore eum gradum aſſecuti fuerant, inter minores illos Apoſtolos, & majorum συνεργοὺς ab eodem Salmaſio ponuntur. Iidem igitur veri, & hodiernorum ſimiles erant Epiſcopi: nimirum ita nominati κατ' ἐξοχὴν, & poteſtate ac juriſdictione præſtantes reliquis: & uni

[* Salm. p. 43. & 44.] [* Id. p. 68] [* Id. p. 270. & 40.] [* Ibid.] [* Id. p. 208.]

alicui loco affixi: utpote Presbyterii partes, & ex eo ad primatum jure ordinationis aſſumpti. Quòd autem de Lino, Clemente, Evodio, aliiſque ſcriptum ab eo, non aliis, quàm ipſius verbis notavimus: hoc idem de Jacobo, Marco, & ſimilibus, qui principes certarum ſedium habentur, ex illius dictis oſtenditur.

* Salm. p. 20, 40, & ſeq. Etenim * Jacobus, & Marcus ejuſdem gradus, atque ordinis fuerunt, cujus Linus, & Clemens, & alii. Pertinent enim omnes ad ſecundum Apoſtolorum ordinem; qui primariorum Apoſtolorum συνεργοὶ, id eſt, ut interpretatur Salmaſius, *coadjutores*, & adminiſtri erant, ab iiſque mittebantur. * Id. p. 24. * Cùm igitur minores iſti Apoſtoli veri Epiſcopi fuerint, & noſtratium ſimiles: * Id. p. 270. * *Epiſcopatus autem ille eo tempore nihil aliud fuerit, quàm primatus in ordine*; * Id. p. 274. * ſive *prima ſedes*, & πρωτοκαθεδρία inter Presbyteros: * Id. p. 23. * hujus porro gradus, & ordinis Presbyterii proprium fuerit, in uno loco conſiſtere, in quo conſtituti erant: apparet Jacobum, & Marcum veros certarum ſedium Epiſcopos fuiſſe, ac Presbyterii ſui primates.

XII. Quod de Jacobo diſertè Salmaſius fatetur, dum aſſerit eum *Hieroſolymis non abſtitiſſe, nec quoquam extra eam urbem pedem moviſſe: & Epiſcopum à veteribus appellatum eſſe, & quidem Epiſcopum Epiſcoporum, id eſt primum Presbyterorum, ſive Epiſcoporum, qui erant Hieroſolymis.* Quocirca Jacobus primas fuit Presbyterii Hieroſolymitani * *in illa civitate conſtituti: cui & præfuit, major quolibet Presbytero, vel Epiſcopo.* * Id. p. 23. * Id. p. 46. * Tum *Jacobus*, ait, *qui ſemper Hieroſolymis permanſit, nec uſquam inde pedem extulit, curam ita egiſſe illius Eccleſiæ peculiarem videri potuit, ut cœtui Presbyterorum illic conſtitutorum, quos & Epiſcopos tunc nominabant, cum auctoritate majore præeſſet.* * Salm. p. 273. & 274. * Ceterùm qui ſic præcellebant Presbyteris, iiſdémque Epiſcopis unius certæ Eccleſiæ, illi primates erant, & κατ' ἐξοχὴν Epiſcopi dicebantur: idque *primo toto ſeculo, & magna parte ſecundi* obtinuit. Inde ergo conficitur, Jacobum Presbyterii Hieroſolymitani primatem fuiſſe: adeóque verum, & noſtrorum ſimilem Epiſcopum, & uni ſedi affixum Hieroſolymitanæ, in qua conſtitutum erat Presbyterium. Ejuſdemmodi verò tum Marcus, tum Evodius, tum reliqui omnes habendi ſunt, *qui in ſucceſſionis Epiſcoporum ſerie nomine Epiſcoporum ſignati, ac cenſiti ſunt*: nempe *Presbyterorum primates, quibus hunc primatum ordo tribuebat.* Omnes itaque veri, & noſtrorum ſimiles Epiſcopi fuerunt: neque quidquam controverſiæ reliquum eſt: ſed planè quidquid volumus, ab ipſo conceſſum Salmaſio, & expreſſum habemus.

XIII. Atque hoc illud eſt, quod portenti, & prodigii dixi eſſe ſimile; cùm tantam libri molem contra nos ediderit, ut hoc probaret, falſos eſſe nos, qui Apoſtolorum ætate diximus Epiſcopos ſingulares, & ſuæ quemque civitatis, Eccleſiæque fuiſſe: hoc eſt unum aliquem Clero, & Presbyterio cum ſumma poteſtate, auctoritate, ac nominis etiam prærogativa præfuiſſe: cúmque innumera in nos convicia; & maledicta propterea conjecerit: idem ipſum tamen, quod nos affirmabamus, tota illa Diſſertatione ſua palam, & diſertè, & uberrimè docuiſſe. Quid enim præter illius ſententias, & verba ad eum convincendum attulimus? aut unde ratiocinatio argumentatióque noſtra profecta eſt, niſi ejus ex enuntiatis, ac propoſitionibus? quæ cùm duæ in omni ſyllogiſmo eſſe debeant, unde concluſio colligitur: hoc in noſtra diſputatione admirabiliter contigit, ut non ambæ illæ tantùm totidem ab illo ſcriptæ verbis haberentur: ſed ipſa quoque ex illis ducta concluſio. Adhibeat quos volet ex illo ſuo grege laudatorum, & amicorum, qui Diſſertationem iſtam tantopere prædicant; ſi qui ſint ratiocinandi non planè rudes: cujuſmodi ſe fatetur eſſe, & niſi diceret, ſatis ſuo ſe ſtilo, ac ſcribendi genere proderet. Horum ergo, quem Dialecticæ peritum eſſe ſciet, quem volet conſulat: utrum legitima, & ex artis principiis; immò ex communi ſenſus humani ratione ducta ſit argumentatio noſtra. Profectò nihil ille, quiſquis eſt, labis ac vitii in ratiocinatione illa reperiet, quam iſtius ex ſententiis, ac dictis integram confecimus.

CAPUT XII.

Reliqua de eodem argumento Salmaſianæ confictionis monſtra procurantur: nempe de Marco, & Alexandrina Eccleſia. Ridicula illius argumentatio, qua probat Presbyteros eundem cum Epiſcopis ordinem conſtituiſſe: quæ ex Hieronymo, & Ambroſio refellitur. Ejuſdem æſtus & contradictio. De Pſeudoambroſio, qui commentarios ad Paulum ſcripſit. Non eum eſſe Hilarium Luciferianum, ut plures exiſtimant. Salmaſii ἀκρισία in deligendis auctoribus, & repugnantia. De vocis Presbyteri ſignificatione, necnon Sacerdotis. Senior pro domino, & poteſtatem habente.

I. Nunc Salmaſianæ illius ſtragis, ac ruinæ, hoc eſt pudendæ, & horribilis ἀσυλλογίας reliqua perſequamur. De * Marco agens ille capite quarto Diſſertationis ſuæ: *Tantum abeſſe*, ait, *ut Alexandrina Eccleſia aliquem Marci tempore, vel eum ipſum, unicum, & ſpecialem habuerit Epiſcopum, ut certum ſit, diutiùs priſtinam in ea Eccleſia duraſſe Presbyterorum æqualitatem, quàm in alia qualibet.* * Salm. p. 205. Primùm negare non poteſt, quod ſuperiori capite ipſiuſmet ex verbis oſtenſum eſt, & Marcum ipſum, & deinceps ceteros, Alexandriæ Presbyterorum primates fuiſſe, eóſque præcipua Epiſcopalis gradus appellatione; tum honore, poteſtate, ac juriſdictione præceſſiſſe. Etſi igitur in quibuſdam æquales illis fuerint: in aliis, & eo maximè, de quo inter nos agitur, ſuperiores fuerunt, qui * *& Epiſcopi κατ' ἐξοχὴν nominabantur, & primates Presbyterorum erant: & in ſucceſſionis Epiſcoporum ſerie nomine Epiſcoporum ſignati, ac cenſiti ſunt.* * Id. p. 274. Certè hodie Presbyteris æquales ſunt Presbyterii ordine ac ſacramento Epiſcopi: Epiſcopis, Romanus Pontifex, tum Presbyteratus; tum verò Epiſcopatus ordine, ac charactere. Neque tamen abſolutè dici æquales illi omnes invicem poſſunt. Et quamvis Romæ complures habitent Epiſcopi, non ideo nullus inter eos eſt ſummus, ac primus omnium, & ſingularis Eccleſiæ illius Epiſcopus.

II. Jam ut probet æquales omnes Alexandriæ fuiſſe Presbyteros, nec unicum, & ſpecialem ibi Epiſcopum extitiſſe; ac diutiùs in illa, quàm in alia qualibet Eccleſia perſeveraſſe æqualitatem iſtam: ut hæc, inquam, non magis contra nos, & Catholicam cauſſam, quàm contra ſemetipſum approbet; quid tandem rationis affert? Nempè quod ad infringendum labefactandúmque id quod demonſtrare vult, quàm ad perſuadendum, longè ſit aptius. Imprimis futile illud occurrit, quod & ſuprà confutatum eſt; * *Si manus imponebant*, ait, *ad Sacramentum Confirmationis dandum, etiam veriſimile eſt impoſuiſſe ad ordinationes faciendas. Atqui hoc unum eſt, quo Epiſcopalem ordinem, & gradum à Presbyterali ſuo tempore diſcretum fuiſſe, Chryſoſtomus, & Hieronymus aſſerunt.* * Salm. p. 205. Quid hac argumentatione ſtupidius? Epiſcopatus à Presbyteratu nulla diſtet alia re, quàm ordinandi poteſtate. Etſi non omninò verum iſtud eſt: & ſunt Epiſcopalis ordinis aliæ notæ, quibus à Presbyteratu ſecernitur: de quibus aliàs dicetur. Sit ita tamen. Ergo id probandum ſupereſt, & ratione colligendum aliquâ, ordinandi poteſtatem etiam in Presbytero fuiſſe ſimplici. Nam ſi de eo, qui Epiſcopus unà fuerit, probare id inſtituat Catharus, nihil agat. Gradus enim cum gradu confertur: ordo cum ordine. neque id modò quæritur, unúſne ordo ambo fuerint: ſed utrum æquales. Æquale autem nihil ſibiipſi dicitur: ſed ei à quo diſtinguitur. Deinde inter Presbyterum, & Epiſcopum, cujuſmodi Ambroſii, & Hieronymi erant ætate, diſputat Salmaſius, cùm jam diverſus ordo & gradus eſſe, eodem affirmante, cœperat.

III. Hoc igitur, ſi poteſt, demonſtret, quod omninò debet: Presbyterum ſimplicem ordinandi jus & poteſtatem habuiſſe. *Potuit*, inquit, *manus imponere ad Sacramentum Confirmationis dandum.* Quanquam imperitè manus impoſitionem cum unctione, vel chriſmatione confundit: nec illud ſcit nunquam Presbytero ſimplici priorem fuiſſe conceſſam, ſed ſoli reſervatam Epiſcopo: unctionem verò Presbytero nonnunquam eſſe permiſſam: ſed hoc omittamus in præſens, & quid ſibi velit porro videamus. Unde ergo perſuadet, Ordinationem, itidem ut Confirmationem, à ſimplici Presbytero adminiſtratam fuiſſe? *Veriſimile eſt*, ait. Hoccine eſt argumentari, & id rationibus, ac probationibus evincere, de quo cum adverſario confligas, an pueriliter nugas agere? *Veriſimile eſt*, inquis? Immò ego falſum & confictum eſſe defendo, ac mecum Chriſtiana, & Catholica omnis antiquitas,

tas,

tas, nunquam licuiſſe, nunquam, niſi non modò nefariè, ſed incaſſum, & nullo effectu tentatum eſſe confirmat. Et quamdiu ſtertentem iſtum, ac temulenti more quid agat neſcientem ferimus? Obſecro enim quid tandem contra Catholicam profeſſionem obtinere vult Salmaſius? Nempe iſtud, æqualem Epiſcopo fuiſſe Presbyterum Ambroſii & Hieronymi tempore. Quinam hoc probat? Utriuſque illius teſtimonio. Atqui iis ipſis amborum verbis, quæ citat, contrarium prorſus oſtenditur, Epiſcopum à Presbytero diſcrepaſſe, & hoc illum gradu, ac poteſtate ſuperiorem fuiſſe. De ordinandi jure, ut primo loco dicam, nónne hoc nominatim excipit * Hieronymus in Epiſtola ad Evagrium, unde auctoritatem Salmaſius repetit; ut ne par omninò Epiſcopo Presbyter habeatur? *Quid enim facit*, inquit, *excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* Si excepta erat ordinatio tempore Hieronymi, non igitur Hieronymi teſtimonio conficitur, ordinationem, perinde uti Confirmationem, Presbytero tributam fuiſſe. Adde etiam æqualem utriuſque Ambroſii, & Hieronymi S. Epiphanium; qui in Aërianorum hæreſi graviter affirmat, nunquam licuiſſe Presbytero, quod Epiſcopi proprium eſt, ordinare Clericos.

*Epiſt. 85.

IV. Quonam itaque Cathari mens avolavit, cùm *veriſimile eſſe* dixit, *Presbyteros manus impoſuiſſe ad ordinationes faciendas*: deinde quaſi hoc eſſet argumentari ac probare, dicere *eſſe veriſimile*, ac tanquam confecta res eſſet, inde quod conſequens eſt, colligit: nulla re igitur Presbyterum ab Epiſcopo diſtare? Hujuſmodi eſt enim forma Salmaſiani ſyllogiſmi:

*Salm. p. 205.

* *Manuum impoſitio ad ordinationes faciendas unum eſt, quo Epiſcopalem ordinem, & gradum à Presbyterale ſuo tempore diſcretum fuiſſe Chryſoſtomus, & Hieronymus aſſerunt.*

Atqui veriſimile eſt Presbyteros manus impoſuiſſe ad ordinationes faciendas, ſi manus imponebant ad Sacramentum Confirmationis dandum.

Igitur nulla re diſtabat Epiſcopus Presbytero.

Prorſus in his duabus vocibus, *veriſimile eſt*, tota vis collectionis Salmaſianæ conſiſtit: hoc robur argumentationis: hoc Diſſertationis & loquaciſſimæ, & inertiſſimæ caput eſt, ac ſumma. Age verò ſi Hieronymo credit paullulum ab Epiſcopo diſtare Presbyterum aſſerenti; cur non eidem aſſentitur differre hoc ipſo monenti, quòd ordinare poteſt Epiſcopus, non poteſt Presbyter? Hinc enim gradu & ordine ſuperiorem Epiſcopum eſſe conſtat. Cur non & Ambroſium audit. (etſi non Ambroſius iſte eſt, cui totus innititur: ſed ignotus quiſpiam. nec magnæ auctoritatis Scriptor.) Sed cur ex illo ipſo qualicumque teſte non intelligit, haud æqualem fuiſſe Presbyterum Epiſcopo, cùm nec unctionem Confirmationis, id eſt *conſignationem*, niſi abſente Epiſcopo, Presbyterum uſurpaſſe: nec alibi, quàm in Ægypto id eſſe factum ſcripſerit? Cur non ab eodem didicit, ne ſic quidem Alexandriæ, aut in Ægypto pares & æquales invicem illos fuiſſe, etſi Confirmationis Sacramentum adminiſtrarent interdum Presbyteri: quòd *primus eſſet inter Presbyteros Epiſcopus*, * ut iſte alibi auctor affirmat?

*In 1. ad Timoth. c. 3. col. 577. F.

V. Animadvertat denique Lector Cathari verba; & vel ſcintillam judicii communis in ejus argumentatione, ſi poteſt, inveniat. Unicum Alexandriæ, ac ſpecialem Epiſcopum fuiſſe defendimus Apoſtolorum tempore. Hoc ille ſcilicet negat: & refellit ſic. * *Tantum abeſt*, inquit, *ut Alexandrina Eccleſia aliquem Marci tempore, vel eum ipſum, unicum, & ſpecialem habuerit Epiſcopum, ut certum ſit, diutius priſtinam in ea Eccleſia duraſſe Presbyterorum æqualitatem, quàm in alia qualibet.* Ut igitur quod nos aſſerimus falſi convincat, ac redarguat, neceſſe eſt, æqualitatem illam inter Clericos, & Presbyteros in Alexandrina Eccleſia fuiſſe demonſtret. Quam quia non aliunde, quàm ex Ambroſii auctoritate probat, dici hoc ab Ambroſio, & in hujus loco illo, quem citat Catharus, contineri iſtud oportet; æquales Alexandriæ Presbyteros omnes inter ſe fuiſſe, nec ullum gradu ac poteſtate ceteris præſtitiſſe, non minus ætate ſua, quàm Apoſtolorum. Niſi enim hoc dicit Ambroſius, eandem ſuo tempore perſeveraſſe in Alexandrina Eccleſia Presbyterorum æqualitatem, quæ ſub Apoſtolis fuit, nemo ut inter illos primus, ac dignitate potior eſſet; fruſtrà eſt, neque contra nos quidquam ex Ambroſio promovet. Quid ergo ſcriptum eſt ab Ambroſio? Verba hujus ab Catharo iſta ponuntur: *Denique apud Ægyptum Presbyteri conſignant, ſi præſens non ſit Epiſcopus.* Hic de ordinatione litteram nullam facit Ambroſius, in qua unicum diſcrimen Epiſcopi, ac Presbyteri Salmaſius ait conſiſtere. Quare non oſtendit ex Ambroſio, æqualem hactenus Epiſcopo Presbyterum fuiſſe: nec impoſitionem manuum ad ordinationes faciendas Presbyteris omnibus promiſcuè eſſe conceſſam. Nam quod Presbyteros ibi conſignaſſe Ambroſius affirmat: non ideo æqualitatem illam, quam ex eo probare vult Salmaſius, adſtruit. Immò hoc ipſo inæquales fuiſſe docet, & majorem Presbyteris habitum Epiſcopum, quòd Epiſcopus præſentibus Presbyteris conſignare potuit: Presbyteri nonniſi abſente Epiſcopo. Certè nemo, cui cerebrum ſanum ſit, ex iis verbis concludat, æqualitatem ordinis, & gradus inter illos fuiſſe. Adde unctionem iſtam, ſive chriſmationem fuiſſe, quam Presbyteri, ubi præſens non erat Epiſcopus, adminiſtrarunt: non *impoſitionem manuum ad invocationem Spiritus ſancti*, ut loquitur Hieronymus; ad quam iis impertiendam, *qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati erant, Epiſcopos excurriſſe*, ille ſcribit in Dialogo contra Luciferianos.

*Salm. p. 205.

VI. Deinde qualecumque tandem præſidium habet in illo Ambroſii loco, totum abs ſe ſubinde Salmaſius abjudicavit: dum iſta pertexuit: *In ea denique Eccleſia uſque ad Heraclam & Dionyſium, Hieronymo teſte, hoc eſt circa annum* CCL, *ſolebant Presbyteri unum ex ſuo corpore eligere, hoc eſt Presbyterorum, qui Epiſcopus fieret.* Si ex ſuo corpore unum aliquem elegerunt jam tum ab Apoſtolorum tempore Presbyteri, quem Epiſcopum facerent: profectò neque Apoſtolorum ætate æqualitas inter illos fuit, neque deinceps *in ea Eccleſia duravit.* Quinetiam cùm Hieronymus *à Marci uſque temporibus hunc morem Alexandrinæ Eccleſiæ repetat*, Salmaſius *veretur ut hoc verum ſit. Antiquior enim, ac prior mos fuit Eccleſiarum, ab ipſis Apoſtolis inſtitutus, ut primatus inter Presbyteros, non ex electione decerneretur, ſed ex ordinationis tempore ſeniori deferretur.* * Poſteà inſtitutum ait, ut eligeretur Epiſcopus ex Presbyterorum corpore, * *qui primam ſedem Epiſcopatus teneret.* ac demum obtinuiſſe, *ut non tantùm ex Presbyterorum numero eligeretur Epiſcopus, ſed etiam ex quolibet alio Eccleſiaſtico ordine, ut Diaconorum; immo etiam ex Laicorum, ut in Ambroſio factum eſt Mediolani, & in Nectario Conſtantinopoli.* Vides incredibile, & ſtupendum verborum, ſententiarum, decretorúmque certamen. Etenim Alexandriæ *unicum ac ſpecialem Epiſcopum non fuiſſe*, ibique *diutius priſtinam duraſſe Presbyterorum æqualitatem, quàm in alia qualibet Eccleſia*, ea ratione, eóque Ambroſii teſtimonio probare contendit, quibus efficitur *unicum & ſpecialem Epiſcopum fuiſſe*, & non æquales inter ſe fuiſſe Presbyteros. Obſecro quod monſtri genus iſtud eſt? Epiſcopum nullum Alexandriæ fuiſſe *unicum & ſpecialem* dum probas, aſſeris *unicum & ſpecialem fuiſſe*: æqualitatem inter Presbyteros ibidem extitiſſe ab Apoſtolorum ætate ad Ambroſii uſque tempus inde confirmas, quòd inæquales inter ſe fuerint; & unus inter illos ceteris præſtantior fuerit, Epiſcopus nomine, primam ſedem obtinens, primatum gerens, dignitate, poteſtate, juriſdictione Presbyteris omnibus antecellens.

*Salm. p. 206. & 207.
*Pag. 207.

VII. Ita proprio ac domeſtico ſeipſum teſte condemnat, Ambroſio illo; qui Ambroſius non eſt, neque ullius auctoritatis eſſe debet: quia incertus, ignotuſque auctor eſt. Hunc eſſe Hilarium Diaconum Luciferiani ſchiſmatis columen complures arbitrantur: ut Bellarminus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & ante hunc Lovanienſes Doctores in Scholiis ad Auguſtini Tomum VII. Etenim Auguſtinus in libro IV contra duas epiſtolas Pelagianorum, capite IV, locum quendam citat *Sancti Hilarii*, qui in Ambroſiaſtri illius * commentariis legitur. Cùm ergo non ſit ille Pictavenſis Hilarius, neque Arelatenſis, conjecturam faciunt, Luciferianum hunc Hilarium fuiſſe, Liberii primum Papæ Diaconum: qui cum Lucifero legatus ab illo miſſus ad Conſtantium, & quòd damnationi Athanaſii ſubſcribere nollet, flagellis ſubjectus, in exilium pulſus eſt: ut in epiſtola ad Solitarios teſtis eſt Athanaſius. Atqui hic poſtmodum Luciferiani ſchiſmatis fautor vehemens à communione Catholica deſcivit; addiditque hanc hæreſim, ut hæreticorum baptiſmum admittendum eſſe negaret. Itaque quòd illos rebaptizaret, *Deucalionem orbis* iſtum nominavit Hieronymus in libro contra Luciferianos. Verum hunc auctorem fuiſſe commentariorum illorum, quibus nomen Ambroſii præfigitur, nullo modo arbitror. Primùm quod in tertium caput prioris ad Timotheum, ad illa verba, * *ut ſcias, quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi*; hæc adnotat: * *Ut cùm totus mundus Dei ſit, Eccleſia*

*In c. 5. ad Rom. ver. 12. col. 169.
*1. Timoth. 3. 14.
*Col. 579.

ſia tamen domus ejus dicatur, cujus hodie rector eſt Damaſus. Poteſtne qui hæc ſcripſit, ac ſenſit, iſte Luciferianus haberi ac ſchiſmaticus Hilarius; qui ab Romana utique communione, & Damaſo ejus Pontifice alienus eſſe debuit? Deinde contra rebaptizantes ſchiſmaticos luculentam dicit ſententiam idem iſte Scriptor, in caput primum epiſtolæ primæ ad Corinthios, ad illa verba: * *Gratias ago Deo, quod neminem veſtrûm baptizavi*, &c. *Per hoc*, inquit ille, *arguens & baptizantes, & baptizatos, qui ad injuriam Salvatoris baptiſmatis ejus gratiam hominibus deputabant, illis diſſimulantibus gratiæ cauſa. Sic enim erant, ſicut nunc Novatiani, & Donatiani, qui baptiſmum ſibi vendicant, à noſtris baptizatos reprobantes, & baptizari ab his glorianturin perſonis eorum. Denique Chriſti nomine abdicato, Novatianos, & Donatianos vocari ſe gloriantur.*

* 1. Cor. 1. 14.

VIII. Quæ verba Catholicæ communionis, ac Romanæ cupidum, & retinentem cumprimis arguunt, & ab ſuſpicione ſchiſmatis alienum. Non eſt igitur commentariorum auctor habendus illorum Hilarius Luciferianæ partis anteſignanus: ſed alius quidam fortaſſe cognominis, & hactenus ignotus. niſi falſa nominis inſcriptione deceptus, uti fit, Auguſtinus Hilarii Pictavenſis illos eſſe putaverit. Cujuſcumque verò ſunt, in vulgari ſunt dignatione apud doctos, prudentéſque Theologos: nedum anteponi poſſunt magnis illis, ac per totam Eccleſiam in auctoritatem receptis Doctoribus: quos *magiſtros probabiles*, ſapiendi utique ac pronuntiandi fidei de rebus, appellat Vincentius Lirinenſis. Quamobrem pro cetera ſua prudentia, ac judicii gravitate facit Salmaſius, ut Scriptorem iſtum neſcio quem pluris quàm Hieronymum, quámque Veteres omnes conſentientes Hieronymo faciat, ei fidem adhibeat uni: hujus aſſertione ac teſtimonio nitatur: hoc ſolo denique fidejuſſore fretus ac ſubſcriptore, credi poſtulet ſibi, de iis, quæ neſcit, temerè, abſurdéque garrienti. Etenim præcipua pars divinationum, commentorumque, quibus πομφολυγώδης illa contra Epiſcoporum ordinem Diſſertatio turget, pſeudo-Ambroſii illius auctoritate fulcitur. Adeò nullus in Catharo iſto judicii uſus eſt, ac delectus auctorum: ut quatenus cuique credendum ſit intelligat. Sed qualemcumque demum invenerit, qui ad nutum ſuum ac placitum tinniat, & quod verum vult eſſe ſignificet, ad eum ſtatim adhæreſcit: ac quantumvis contradicant, ac reclament omnes undique:

Non magis audierit, quàm Fuſius ebrius olim
Cùm Ilionam edormit, Catienis mille ducentis
Mater te appello clamantibus.

IX. Exemplo ſit iſtud: ne hoc gratis expoſtulare videar: quod in ea re, quâ de modò agitur, admittit. Scripſit Hieronymus in epiſtola LXXXV, *Alexandriæ, à Marco Evangeliſta, uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteros ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominaſſe: quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat.* Qui locus evidenter arguit, ab Apoſtolorum tempore, unum Alexandrinæ Eccleſiæ præfediſſe, nomine Epiſcopum, gradu & dignitate præſtantiorem Presbyteris ceteris, non iis æqualem: uti nec Imperator æqualis iis fuit, à quibus electus eſt. Hujuſmodi verò electione Presbyterorum ad eam dignitatem perveniſſe. Hæc Hieronymo plane affirmantique docenti, * Salmaſius acerrimi homo judicii refragatur: *Antiquiorem enim, ac priorem fuiſſe morem Eccleſiarum ab ipſis Apoſtolis inſtitutum, ut primatus inter Presbyteros, non ex electione decerneretur, ſed ex ordinationis tempore ſeniori deferretur.* Ecquem moris illius affert auctorem, quem Hieronymo præferat? Ambroſium, inquit. At iſte non eſt Ambroſius: ſed Pſeudoambroſius. Quo mendacii prænomine delectari Catharum oſtendimus ſuprà. Certè libenter utitur tali genere teſtium, & eorum fide multa nova, & inaudita profert, & mentitur ſcilicet. Quid enim aliud ab mendaci, quàm mendacium expectes, cum itidem ut * *mendacii pater, ex propriis loquitur?* Sic * Jacobum *Epiſcopum Epiſcoporum, qui erant Hieroſolymis, à veteribus appellatum eſſe* dicit, *quia ita vocatur in Epiſtola Pſeudoclementis.* Et aliàs paſſim ex hoc *Pſeudoclemente*, ejuſdemque genii Scriptoribus commenta ſua nobis obtrudit. Verum cujuſquemodi eſt Scriptor ille falſo inſcriptus Ambroſius, hunc neque ab Hieronymo diverſa ſentire, neque ab Salmaſio intellectum eſſe, poſteà demonſtrabimus. Interim ſic agemus, & ita cum iſto depugnabimus, tanquam inter ſe contrarii illi ambo ſint.

* Pag. 205.
* Joan. 8. 44.
* Salm. p. 20.

X. Ergo iſte Pſeudoambroſius quid meruit cur anteponeretur Hieronymo? * *Primùm*, inquit, *Presbyteri Epiſcopi appellabantur, ut recedente uno ſequens ei ſuccederet. Denique apud Ægyptum Presbyteri conſignant, ſi præſens non ſit Epiſcopus. Sed quia cœperunt ſequentes Presbyteri indigni inveniri ad primatus tenendos, immutata eſt ratio, proſpiciente concilio, ut non ordo, ſed meritum crearet Epiſcopum.* Hæc falsò illi, id eſt ψευδωνύμῳ, ſcribenti, qui credam potiùs, quàm Hieronymo? Certè non eſt *veriſimile*; ſed *falſi ſimile*, ex nominis auſpicio, quod ementitus iſte narrat. Verum autem quod Hieronymus explicat, electione ſubrogatum Epiſcopum Alexandriæ fuiſſe: quemadmodum in ceteris Eccleſiis; in quibus longè poſteà mos idem perſeveravit, ut eligerentur, non ordine ſuccederent Epiſcopi.

* In Ep. ad Eph.

Ut autem veriſimile ſit illud Ambroſii ſuppoſititii, ſequitur id eſſe non falſi ſimile, ſed falſum, quod Catharus aſſeverat, Apoſtolorum tempore fuiſſe Presbyteros pares invicem, & æquales: nec unum altero ſuperiorem gradu, appellatione, poteſtate: neque porro Epiſcopi nomen privatim uni alicui tributum. Quanquam ille non expectat, dum ſuam alius opinionem impugnet, & evertat: qui eodem in libro, & iiſdem in paginis contrà quàm ſcripſit, aſſerit mox, unum aliquem extitiſſe tum & gradu, & vocabulo inſigniter ab aliis diſtinctum: ut ſuprà demonſtravimus. Quem æſtum alternantis, ac tumultuantis ingenii non aliud efficit, quàm doctrinæ ac judicii penuria, nulla certa re nitentis; & obvia quæque temere arripientis. [33] *Hoc enim*, ut veriſſimè ſcriptum eſt à Theodoreto, *propriè illis accidit qui ab recta via deflectunt. Hùc enim & illùc oberrant, eo quod trita via non ambulant.*

XI. Eat nunc Catharus, & inconſtantiam, ac ſententiarum repugnantiam aliis exprobret, qui tam fœdè à ſeipſo diſſidet. Nam quò mens ejus avolaverat, cùm in nos invectus ita provocabat? * *Potes*, inquit, *etiam unam aliquam Eccleſiam ab Apoſtolis fundatam commemorare, in qua ab uno aliquo Apoſtolo Epiſcopus ſingularis cum multis Presbyteris collocatus ſit? Fabulam de Jacobo ἰδίως illius Eccleſiæ Epiſcopo jam ſuprà ſatis confutavimus. Epheſina, Corinthiaca, Philippenſis, Cretenſis Eccleſiæ ſub pluribus Presbyteris fuêre, nullo eis præſidente, aut præeminente Epiſcopo, quia omnes Epiſcopi erant, ac dicebantur.* Atqui tute ipſe Salmaſi, nullam Apoſtolorum tempore conſtitutam Eccleſiam fuiſſe in eâdem doces Diſſertatione tua; ubi non unus aliquis præfuerit Epiſcopus, ex ordinationis prærogativa aliis in aliorum locum ſuccedentibus. Tu eoſdem ſingulares Eccleſiarum præſides, & πρωτοκαθέδρους, gradu, & auctoritate toti collegio prœpoſitos eſſe vis: ac jus in ceteros, & poteſtatem habuiſſe: quod ex ſuperiori capite cognoſces. Tu indidem ſcies, à te iſtos ipſos ſingulares rectores, nominari etiam κατ' ἐξοχὴν Epiſcopos. Quod in Jacobo, Marco, Lino, aliiſque demonſtravimus, non aliis, quàm tuis ipſis rationibus, atque verbis.

* Salm. in p. 261.

XII. Disces itidem à temetipſo, nihil nobis, id eſt mihi, ac tibi, hoc obſtare, quod tum Presbyteri vocabantur illi ipſi ſingulares, & eminenti in gradu & auctoritate poſiti præſides, hoc eſt Epiſcopi. quia * *non minùs & ille primus*, &, ut proximè antè probaſti, Epiſcopus, *etiam* Πρεσβύτερος *vocabatur: quamvis primus eſſet Presbyterorum: ſed in priore, & altiore gradu conſtitutus.* quemadmodum inter novem cognomines ἄρχοντας Athenis unus tamen inſigniter ὁ ἄρχων vocatus eſt. Agnoſcis, opinor, verba tua: quæ te miſerè confodiunt paullò * antè ſic argumentantem, Apoſtolorum ætate nullos alios rectores Eccleſias habuiſſe præter Presbyteros plures, *nullo eis præſidente, aut præeminente Epiſcopo, quia omnes Epiſcopi erant, ac dicebantur.* Pudeat te ſaltem adeò manifeſtæ contradictionis: ad quam, convincendi tui gratiâ, nihil à quoquam neceſſe eſt adjici. Πρεσβυτέρου vocabulum, & Πρεσβυτερίου univerſè nonnunquam ſumitur, éſtque dignitatis proprium, & honoratiores omnes Eccleſiæ gradus complectitur: hoc eſt Epiſcopum, & qui proximi ab eo ſunt, ac *ſimplices* nominantur *ſacerdotes*, aut Presbyteri. eique reſpondent ex adverſo οἱ διάκονοι, hoc eſt *miniſtri*, & inferiores

* Id. p. 274.
* Pag. 262.

[33] Theod. Dial. 1. qui eſt Immutab. ἴδιον τοῦτο τῶν τ' ἀληθείας ἐκτραπομένων ὁδοῦ. τῇ δὲ γὰρ, κἀκεῖσε περιπλανῶνται, ἀτριβῆ πορείαν ὁδεύοντες.

34 Clem.

feriores Clerici. Hoc adeò non primis tantùm illis, & Apoſtolicis temporibus factum eſt; & ubi plures in Eccleſiis conſtituebantur Presbyteri Epiſcopali dignitate præditi: ſed etiam deinceps, & eo tempore, quo jam Epiſcopum Presbyterio ſuperpoſitum agnoſcit Salmaſius, tempe ſecundo deſinente, & ineunte tertio ſeculo.

XIII. Clemens Alexandrinus in ſexto Stromateo de Matthiæ cooptatione diſſerens: [34] *Licet igitur*, inquit, *nunc eis quoque, qui ſe Dominicis exercuere mandatis, & perfectè ſecundum Evangelium vixere, atque ut gnoſticum, & ſpiritualem virum decet; in numerum Apoſtolorum allegi. Hic eſt revera Eccleſiæ Presbyter: & verus miniſter divinæ voluntatis; ſi quæ Domini ſunt faciat, & doceat: non ab hominibus ordinatus: neque eo, quia Presbyter eſt, juſtus habitus: ſed quia juſtus eſt, inter Presbyteros adſcriptus: tametſi non in terris prima ſedis honorem adipiſcatur: in uno ex viginti quatuor thronis ſedebit.* Hoc loco Presbyteri appellatiqne ſupremos ordines duos complectitur, Epiſcopatum, & Presbyteratum, quibus Diaconos adjungit. At paullo pòſt tres illos gradus diſtinctè nominat. [35] *Nam hic quoque in Eccleſia promotiones, & ordines ſunt, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum.* Ubi Presbyteri diſcernuntur ab Epiſcopis, & ſuum, ac diverſum ab his gradum conſtituunt.

XIV. Minimè itaque mirandum eſt, nec ad erroris argumentum ab Salmaſio trahendum fuit, quòd *Presbyteri* nomen commune eſt interdum Epiſcopis, & ſimplicibus Sacerdotibus: tanquam inde conſequens ſit, nullum ordinis ac dignitatis inter ambos fuiſſe diſcrimen. Nam nihilominus primus omnium, ac primas erat Epiſcopus, eodem aſſentiente Salmaſio. Quemadmodum etſi *Sacerdotis* nomen tam ſummo, id eſt *Epiſcopo*, quàm ſecundi ordinis, & ſimplicibus tributum poſteà ſit: plerumque tamen abſolutè poſitum, ſingularem illum deſignat, qui Epiſcopus vocabatur. Immò verò paſſim in Latinis canonibus Sacerdos pro ſolo uſurpatur Epiſcopo: reliqui non Sacerdotes, ſed Presbyteri nominantur. Ex pluribus exemplis unum, alterumve, quod occurrit modò, proferam. In Andegavenſi Synodo canone primo, Epiſcopi promiſcuè Sacerdotes dicuntur. *Primùm ut contra Epiſcopale judicium*, ait, *Clericis non liceat proſilire: neque inconſultis Sacerdotibus ſuis ſecularia judicia expetere. Sed nec de loco ad alium ſine Epiſcopi permiſſione tranſire: nec ſine commendatitiis Sacerdotum ſuorum litteris commeare.* Sequenti verò Canone Presbyterum vocat ſecundi ordinis Sacerdotem. *Ut Diaconi*, inquit, *Presbyteris noverint omnis humilitate deferendum.* Et in Agathenſi, ut quidem citatur

* 11 q. 2. Diaconi vel Presbyteri. à Gratiano: *Diacones, vel Presbyteri in parochia conſtituti de rebus Eccleſiæ ſibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res ſacratæ Deo eſſe noſcuntur. Similiter & Sacerdotes nihil de rebus Eccleſiæ ſibi commiſſæ, ut ſuperius comprehenſum eſt, alienare præſumant.* Ubi Sacerdotes Epiſcopos sppellat, & à Presbyteris ſecernit.

XV. Sic Ambroſius in libro de dignitate Sacerdotali, capite tertio, Sacerdotem pro Epiſcopo ſumit, & ab eo Presbyterum diſtinguit. Ac longè ante illos Pontius Diaconus in vita Cypriani Carthaginenſis Epiſcopi ſcribit hunc primùm *Presbyterium* accepiſſe: deinde *Sacerdotium*. *Presbyterium*, inquit, *& Sacerdotium ſtatim accepit.* Ac ſubinde; *Multa ſunt, quæ jam adhuc plebeius, multa quæ jam Presbyter fecit.* Deinde promotionem illius ad Epiſcopatum deſcribens ait, *ad officium Sacerdotii, & Epiſcopatus gradum eum eſſe delectum.* Interdum Presbyter ſimplex *Sacerdos ſecundi ordinis* vocatur: ut à * Sidonio Apollinari. Quinetiam *Sacerdotium* aliquando Diaconis ipſis tribuitur. De quo inſignis eſt locus Optati Milevitani in libro primo contra Parmenianum. *Quid commemorem Laicos*, inquit, *qui tunc in Eccleſia nulla fuerant dignitate ſuffulti? Quid miniſtros plurimos? Quid Diaconos in tertio? Quid Presbyteros in ſecundo ſacerdotio conſtitutos?* Ibi enim *Sacerdotii* vox latè ſumpta eſt pro *ſacro ordine*, quam Græci vocant ἱερατικὴν λειτουργίαν. Ex quo intelligimus quo ſenſu in Ancyrano canone ſecundo Diaconorum functio appellatur ἱερατικὴ λειτουργία, quod *Sacerdotale miniſterium*

* Lib. 4. epiſt. ult.

interpretantur aliqui. Verùm alii codices ἱερὰν legunt, & ita in editione Tilii. Dionyſius Exiguus, & Iſidorus Mercator vertunt *ſacrum miniſterium*: quod utrique lectioni poteſt accommodari.

XVI. Olim itaque Πρεσβύτερος communis appellatio fuit ſummorum in Eccleſia ordinum, Epiſcopatus & Presbyteratus. Cujus prima nominis impoſitio ab ætate fluxit. Æquum eſt enim, ut in honoribus, ac dignitatibus mandandis grandiores natu junioribus præferantur: quòd ætas illa propter conſilii maturitatem, ad providendum, & regendum natura ſit aptior. Ex quo deinde factum, ut πρέσβυς, & πρεσβύτερος non tam ætatis, quàm gravitatis, & dignitatis eſſet vocabulum. Auguſtinus, * Πρεσβύτης, inquit, *dicitur gravis, & γέρων ſenex.* Heſychius Πρέσβυες, οἱ ἔντιμοι, id eſt *honorati*. Et Πρεσβύτερος, μείζων, φρονιμώτερος, *Major eſt*, inquit, *& prudentior.* Quod & ab Euſtathio notatum ex Homero in vocabulo πρεσβυτάτην. Sic idem Homerus Πρέσβα uſurpare ſolet pro eo quod eſt ἐντιμοτάτη, vel ἔντιμος, ut Cyrillus notat in Lexico. * In Pſ. 70. p. 323.

Nec aliter *Senioris* vox apud Latinos ab ætatis notione ad honoris & dignitatis appellationem tranſiit. Siquidem & inferiore ſeculo Latinè *ſeniorem* vocabant dominum, & principem ſuum: vel eum, cujus erant in poteſtate, ac juriſdictione. Et vox inde apud Francos, & Italos, alioſque tralatitia, *Seigneur*, & *Signore*. Ita Geneſis xiv, [36] *Senior domus* Abrahami, *qui præerat omnibus, quæ poſſidebat*, eſt ὁ πρεσβύτερος. Et ita * Ambroſius, *Ubi ergo charitas, ibi ſenioris nomine, de quo pendent ceteri domus omnis ſignificatur.* * Ambroſ. lib. de Noe & arca, c. 16.

XVII. Cum hæc ſint de Presbyteri ſignificatione trita & quotidiana; nec ullus ambigat, quin eadem appellatio Epiſcopis olim attributa ſit; jejuna eſt, & futilis argumentatio Salmaſii; qui pro magno nobis hoc intentat, * *Presbyteros vocari Epiſcopos* à Pio, & Victore Romanis Pontificibus; & ex amborum teſtimonio concludit, à *Presbyteris gubernatam eſſe Eccleſiam uſque ad eorum tempora. Victor*, inquit, *qui vixit tempore Irenæi, & ad quem Irenæus ſcripſit, in Epiſtola ad Deſiderium Viennenſem, quæ genuina auctoris videri poteſt, Presbyteros vocat Epiſcopos.* Sit certè *genuina* hæc Victoris epiſtola: de quo nihil hic diſputo. Tibi verò ὦ κῦρε, unde tandem hoc liquet? Quod habes indolis illius argumentum? Non enim te Baronii, aut Catholici cujuſpiam auctoritate moveri dixeris. Verùm omittamus de ſtatu illius quærere. Tu quid inde conficis? *Presbyteros* (inquis) vocat eos, qui erant Epiſcopi, & Eccleſiam regebant. Etſi hoc nihil eſt: tamen vide quàm in multis à teipſo diſſideas, dum ita ratiocinaris. Tu enim ille es, qui Presbyteros eoſdem cum Epiſcopis fuiſſe ſentis, ac plures communi jure ac poteſtate per urbes Eccleſias rexiſſe, Apoſtolorum duntaxat tempore, hoc eſt primo circiter ſeculo. poſteà verò deſiiſſe plures eſſe, & introductos ſingulares Epiſcopos. * Salm. p. 274. & ſeq.

XVIII. Recognosce verba tua, quæ ſunt in capite iv Diſſertationis. Ibi de Epiſtolis Ignatii ita ſcribis: * *Epiſtolæ illæ natæ, & ſuppoſitæ videntur circa initium aut medium ſecundi ſeculi:* QUO TEMPORE PRIMUS SINGULARIS EPISCOPATUS SUPRA PRESBYTERATUM INTRODUCTUS FUIT. Ergo deinceps unus ſingulis Eccleſiis præſedit Epiſcopus: & hoc per illud tempus obtinebat, quo ab Victore *genuina* ſcripta eſt hæc epiſtola. Nam circa annum ducenteſimum ea miſſa ponitur. Eſtne igitur in te vel tantulum judicii, ut quid dicas intelligas? cum ex Victoris epiſtola iſta probas non unum præfuiſſe per Eccleſias Epiſcopum; ſed à Presbyteris pluribus adminiſtratas eas fuiſſe? Sumo enim, quod integrum mihi facis, ineunte ſeculo altero Chriſti cœpiſſe ſingulares Epiſcopos introduci. Falſum jam erit, quod tu Victorem velle ais, *uſque ad ſua tempora pluribus à Presbyteris gubernatam eſſe Eccleſiam:* quia ante centum annos id ſit aliter inſtitutum. Minus erit falſum, ſed falſum tamen; ſi, quod alterum ponis, medio ſecundo ſeculo invectum eſſe dixeris ſingularem Epiſcopatum. * Quanquam tu longè tum in nos liberalior; tum in te ipſum implacabilior iſto * P. 255. * Salm. p. 273. & 247.

34 Clem. 6. Strom. pag 480. edit. Heinſ. Ἔξεστιν οὖν καὶ νῦν ταῖς κυριακαῖς ἐγγυμνασαμένους ἐντολαῖς, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τελείως βιώσαντας, καὶ γνωστικῶς, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἀποστόλων ἐγγραφῆναι. οὗτος πρεσβύτερός ἐστι τῷ ὄντι τῆς ἐκκλησίας, καὶ διάκονος ἀληθὴς τῆς τοῦ Θεοῦ βουλήσεως, ἐὰν ποιῇ, καὶ διδάσκῃ τὰ τοῦ κυρίου, οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων χειροτονούμενος, οὐδ' ὅτι πρεσβύτερος, δίκαιος νομιζόμενος· ἀλλ' ὅτι δίκαιος ἐν πρεσβυτερίῳ καταλεγόμενος· κἂν ἐνταῦθα ἐπὶ γῆς πρωτοκαθεδρίᾳ μὴ τιμηθῇ, ἐν τοῖς εἴκοσι καὶ τέσσαρσι καθεδεῖται θρόνοις.

35 Ib. p. 482. ἐπεὶ καὶ αἱ ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐκκλησίαν προκοπαί, ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων.

36 Geneſ. 24. 2. זקן ביתו המושל בכל אשר לו LXX, τῷ πρεσβυτέρῳ τῆς οἰκίας αὐτοῦ τῷ ἄρχοντι τῶν αὐτοῦ πάντων.

iſto eodem in loco fuiſti, ubi Victoris illo teſtimonio fretus: qui ſingulares Epiſcopos jam tum ab initio Chriſtianiſmi ſtatuiſti primum ordine promotionis, deinde electione factos. Dic ſodes, cujuſmodi tuum illud eſt; aut cui ſano & ſobrio tam unquam joculariter, abſurdéque dictum excidit? Tu * cum paucis antè verſibus *Epiſcopos κατ' ἐξοχὴν nominatos* eſſe ſcripſiſſes, ætate Apoſtolorum, & iis auctoribus, ut * alibi fateris: cum iiſdem ex ordinationis tempore *primatum* cum Epiſcopi appellatione *delatum eſſe* dixiſſes, *cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri:* mox oblitus tui demonſtrare niteris ex Epiſtola Victoris Papæ Presbyteros omnes promiſcuè appellatos Epiſcopos, & *à Presbyteris gubernatam eſſe Eccleſiam.* Quod nihil aliud eſt, niſi nullum ſingularem, & κατ' ἐξοχὴν appellatum Epiſcopum fuiſſe, neque primatem, aut dignitate non æqualem ceteris.

* Pag. 274. * Pag. 205.

XIX. Nam niſi hoc intendis, quid tibi vis cum genuina tua Victoris epiſtola, aut quorſum teſtimonio ejus uteris? An ut nobis demonſtres, Presbyteros per illud tempus Epiſcopos fuiſſe dictos? At hoc non negamus: neque de eo inter nos agitur. Sed tota videlicet in eo contentio noſtra, & conflictio poſita eſt: quod tu negas, Apoſtolorum tempore unum & ſingularem in Eccleſiis præſidem, & gubernatorem extitiſſe, qui propriè vocaretur Epiſcopus, ſed è contrario pugnas, & aſſeris, plures in omnibus Eccleſiis fuiſſe in commune rectores, & paſtores; qui & Presbyteri, & Epiſcopi nominarentur, ſine ullo vocabuli, aut dignitatis, ac poteſtatis, juriſque diſcrimine. Ego verò ſic affirmo: Quanquam plures in quibuſdam Eccleſiis fuerint, qui Presbyteratus, & Epiſcopatus ambos in ſeſe ordines habuerint: unum tamen extitiſſe ſupra ceteros eminentem auctoritate ac dignitate, qui Eccleſiæ certæ præſideret, & ejus antiſtes, aut Epiſcopus, aut primas, aut quocumque tandem voles nomine cenſeretur: dum & unum, ac ſingularem, & majorem ceteris jure ac dignitate non neges fuiſſe. Hæc ſumma concertationis noſtræ, & ſcribendæ tibi cauſſa Diſſertationis. In qua meam te vicem ipſe oppugnas, & conficis; ac meas partes agis. Nam quod probare contra te debueram, unum aliquem in ſingulis Eccleſiis Epiſcopum fuiſſe, dignitate, ac poteſtate Clericis antecellentem reliquis, & eorum primatem: tu idem, & negas, & fateris: & fœdiſſimè à te diſſentis, ac temetipſum jugulas. Quod quidem & hactenus tuis ex verbis oſtendimus; & deinceps in ſequentibus probabimus ſic, ut tibi ne muttiendi quidem cum homine digna aliqua ratione poteſtas futura ſit.

XX. Victor ille in *genuina* Epiſtola tua quid contra nos, id eſt me, ac te mecum ſentientem, & tibi adverſantem ipſi, dixit iis in verbis, quæ ex eo deſcribis? Presbyteros ait, *Eccleſiam rexiſſe.* Quid tum? Non enim ſoli, neque αὐτοκέφαλοι: ſed ſub uno, quod & eâdem ipſe pagina doces, primate, & κατ' ἐξοχὴν Epiſcopo, rexerunt. Omitto Presbyteros ibi principes iſtos, & κατ' ἐξοχὴν à te, ac ſingulares nominatos Epiſcopos intelligi poſſe. Nam & ſæpe Πρεσβύτεροι ſingulares vocantur Epiſcopi. Quod tu fateris ipſe: * dum & Irenæum, qui Epiſcopus jam erat, Presbyterum à Lugdunenſibus Martyribus appellari vis: & * ab eodem Romanos ipſos Epiſcopos vocari Presbyteros, * *etiam poſtquam Epiſcopatus apicem ſupra Presbyteros conſecuti ſunt ſinguli in toto orbe Epiſcopi.* Quibus verbis cum teipſum miſerrimè implicas, & evertis: tum quidquid ex illo Victoris teſtimonio, ac ſimilibus ratiocinando colligere vis effundis, & inane facis. Etenim *ſi ſinguli in toto orbe* jam erant *Epiſcopi, iique ſupra Presbyteros Epiſcopatus apicem conſecuti erant* Irenæi tempore: quo eodem vixit & Victor, ad quem Irenæus ſcripſit: ergo & illi, ad quos, & de quibus ſcribit Victor, Epiſcopi, quamvis Presbyteri vocentur, ſingulares fuerunt Epiſcopi, *ſupra Presbyteros.* Non igitur æquales erant Presbyteris dignitate, & auctoritate. Atqui ut tu probes * *primos illos Epiſcopos*, qui Irenæi, & Victoris extitêre tempore, *dignitate & auctoritate æquatos eſſe Presbyteris*, Victorem, & poſtea Irenæum teſtes advocas. *Victor*, inquit, *qui vixit tempore Irenæi, & ad quem Irenæus ſcripſit, in Epiſtola ad Deſiderium Viennenſem, quæ genuina auctoris videri poteſt, Presbyteros vocat Epiſcopos, & à Presbyteris gubernatam eſſe Eccleſiam uſque ad ſua tempora ſignificat.* Mox * Irenæum rurſus in partes vocas. Ac demum ita concludis: *Satiſne hæc habes, ut jam fateare, Epiſcopos & Presbyteros Apoſtolica diſpoſitione eoſdem fuiſſe, & diu poſt Apoſtolos ita manſiſſe?* Hoc illud eſt, quod ſæpius, quàm vellem, cogor dicere,

* Salm. p. 271. * Id. p. 264. * Id. p. 265. * Salm. p. 274. * Pag. 276.

cùm ſcribis, hoc te unum attendere quàm multa ſcribas, non quàm vera & conſentanea. Ac difficile eſt cum his nugis, & hac litteratorum fæce litigantem, ſtomachum tenere. Adeo ſuprà captum ac modum humani errati ſtupor iſtius aſſurgit. Quid enim agas in hac colluvie, aut quid potiſſimum arripias; cùm eadem & affirmet, & neget, diruat, & ædificet, non in diverſis tantum, ac longiùs diſtantibus paginis; ut oblivione id factum exiſtimes; ſed in eadem ſæpe pagina, pauciſſimis ſubinde poſt verſibus? Calumniari me Lector, & mentiri putet, niſi hoc ſuis oculis ipſe videat, in eo, quo de modò agimus, loco: ubi * *plures Epiſcopos pari poteſtate regentes Eccleſias* fuiſſe, non unum aliquem ſingularem, Irenæo probat auctore, qui quos Presbyteros appellat, eos nonniſi ſingulares apertè deſignat, *& Epiſcopatus apicem ſupra Presbyteros conſecutos.*

* Pag. 264.

XXI. Ejusdem nauſeæ eſt, * quod ex Epiſtola Pii Romani Pontificis utraque ad Juſtum, & *genuina* videlicet, argumentum inſtruit. Quia *Presbyteros illos, qui ab Apoſtolis educati uſque ad tempora ſua pervenerunt, in cubilibus æternis clauſos teneri* Pius aſſerit: inde Presbyteros nominari Eccleſiarum rectores Salmaſius probat. Hoc neque eſt neceſſe, illic Epiſcopos intelligi: neque ut ii fuerint, ad rem pertinet. Pius Papa vixit eo tempore, quo jam Epiſcopi ſinguli ſingulas regebant Eccleſias, ut Salmaſius fatetur. Antiquiores autem iſtos Presbyteros ab Apoſtolis educatos, nec Epiſcopatu præditos fuiſſe dicit, & quamvis dicat, non plures ait in Eccleſia quaque fuiſſe. Itaque nihilo armatior eſt teſtimonio iſto. Sed illud obtuſè, quod ex ſecunda Pii ejuſdem ad Juſtum effici credit, *non eſſe majorem Presbyteris Epiſcopum, ſed æquè miniſtrum Chriſti cenſeri ut ipſi ſunt*, eo quòd Juſtum ſic hortatur: *Presbyteri, & Diaconi, non ut majorem, ſed ut miniſtrum Chriſti te obſervent.* Nihil vidi hac argumentatione jejunius. Quid enim? Num qui Regem, aut Imperatorem admonet, ut ne ſceptro ac dignitate inſolentior factus contemnat ceteros: ſed hominem ſe, ac Dei ſervum meminerit; ſtatim hic in ordinem cogere putandus eſt eum, cui ita præcipit? * *Rectorem te poſuerunt?* (ait Sapiens) *noli extolli: eſto in illis quaſi unus ex ipſis.* An qui rector eſt, ſupra alios non eſt quos regit, honore ſcilicet, dignitate, poteſtate: tametſi naturæ conditione par ſit, & æqualis?

* Salm. p. 275. * Eccli. 32.

XXII. Nihilo majoris eſt judicii quod ex priore Pii epiſtola * Salmaſius ariolatur. Cùm enim ſcribat ille ſic; *Salutant te Soter, & Eleutherius digni Presbyteri:* conſequens inde iſte putat, *non electione, ſed ordine ad primatum perveniſſe illius temporis Epiſcopos, cùm recedenti primo ſequens in ordine ſecundus ſuccederet.* Quippe duo illi Soter, & Eleutherius ordine *eidem Pio ſucceſſores extiterunt. Nam poſt Pium Soter primatum, id eſt Epiſcopatum, ut nunc nuncupatur, tenuit: poſt Soterem Eleutherius.* Nimirum hoc illud eſt, quod dicitur, *Sabini quod volunt ſomniant.* Epiſcopos nonniſi electione ſuffectos in mortuorum locum certiſſimum eſt: idque in ſequenti capite demonſtrabitur: ubi & otioſum illud inventum primatus ex ordinationis tempore, ſine electione conceſſi, teſte omni antiquitatis memoria confutabitur. Interim negamus quod ex cerebro ſuo confictum protulit Salmaſius, vel duos iſtos Romanos Pontifices, Soterem, & Eleutherium: vel alios quoſcumque tam Romæ, quàm in aliis Eccleſiis Epiſcopos alio modo quàm electione creatos eſſe. Quinetiam ſuapte ipſe Salmaſius argumentatione convincitur: qui cum iſta commentabatur, helluo laborabat, aut certè nuſcioſus erat. Nam Pio ſucceſſiſſe Soterem ait; huic Eleutherium. Quod ab eo dici, vis ipſa cogit argumenti. Si quidem cum Pius duos illos commemorat, *Ordine*, inquit, *ut apparet, eos nominat, ut duos Presbyteris antiquiores.* Itaque proximè Pio ſubrogari Soterem & Eleutherium oportet, ut non ineptiſſimè, ita ut fecit, argumentatus fuerit. Atqui Pio non Soter; ſed Anicetus ſucceſſit; teſte * Irenæo, & Euſebio tam in Chronico, quam in Eccleſiaſtica hiſtoria, * ubi Irenæi verba deſcribit. Cujus etiam ille ipſe locus, quem ex ejus epiſtola * Salmaſius refert, aurem ei vellere de Aniceto debuit. Nam Pio Anicetum proximè ſucceſſiſſe docet. Quòd ſi Pius Aniceto prætermiſſo, Soterem & Eleutherium tantum nominat: non igitur *ordine eos nominat, ut duos Presbyteris antiquiores.* Siquidem ambobus iſtis antiquiorem eſſe oportuit Anicetum: ut qui ordinationis tempore Pio in primatum Presbyteri ſucceſſit; ex decreto Salmaſii. Sic dum ſtilum animúmque præcipitat, impin-

* Ibid. 276. * Lib. 3. c. 3. * Euſ. lib. 5. c. 6. * Salm. p. 267.

gere

Digitized by Google

gere ſolet ac ceſpitare. ἡ γὰρ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει.

CAPUT XIII.

De primatu, & πρωτοκαθεδρίᾳ in Eccleſiaſticis ordinibus: quæ inter Presbyteros fuit. Epiſcoporum electio Cleri ac populi ſuffragiis permiſſa. Cypriani locus inſignis. In Occidentalibus Eccleſiis præſertim, populi conſenſum interveniſſe. Utrum idem in Orientalibus obſervatum ſit, quæritur. Videri illam ibi conſuetudinem valuiſſe: maxime in Ægypto, & Alexandriæ. Syneſii locus inſignis: necnon Leonis. Explicatur Pſeudoambroſii locus à Salmaſio perperam acceptus; ex quo illuſtratur Hieronymus, & ambo inter ſe conciliantur. Προεδρία *inter Epiſcopos, maximè Africanos; ubi ex ætate primates conſtituti. Eutychii cujuſdam Alexandrini locus expenſus de duodecim Presbyteris, à quibus Patriarcha conſtitutus.*

I. JAM quod ad πρωτοκαθεδρίαν illam attinet, ac primatum honoris & conſeſſus in Eccleſiaſticis ordinibus; ut pro ordinationis tempore ſuum quiſque gradum obtineret; & qui reliquos antecedebat, is velut primicerius eſſet omnium: hoc in Presbyteris, id eſt ſecundi ordinis ſacerdotibus, & inferioribus Clericis duntaxat uſurpatum reperimus. In Epiſcopis nunquam hoc omninò factum, ex antiquitatis memoriâ conſtat: nec eitra electionem quiſpiam ſola temporis prærogativa, gradatim ad illam dignitatem provectus eſt. De Presbyterorum ordine luculentum habes exemplum apud Leonem primum in Epiſtola Decretali quinta ad Dorum Beneventanum Epiſcopum. Quem graviter incuſat, quòd Epicarpium novum quendam Presbyterum antiquioribus aliis per favorem, ambitionémque prætulerat, & in ſummo gradu collocaverat. *Libello etenim Pauli Presbyteri tui*, inquit, *qui in ſubditis habetur, cognovimus, apud te novo ambitu, fœdóque colluvio Presbyterii ordinem fuiſſe turbatum: ita ut unius feſtina, & immatura provectio, quædam eorum dejectio facta ſit, quos ætas commendabat, & nulla culpa minuebat. Quòd ſi ambientis intentio, aut imperita faventium ſtudia id quod nunquam habuit conſuetudo, poſcebant, ut incipiens emeritis, & novellus præferretur antiquis, tuæ fuerat induſtriæ, atque doctrinæ, ut injuſtè petentium deſideria rationabili auctoritate cohiberes: ne quem in ſacerdotali properè provehebas honore, ad injuriam eorum, quibus ſociabatur, inciperet.*

II. NEQUE ſolum novellum Presbyterum redarguit, qui per adulationem, & ambitionem ad ſupremum Presbyterii locum obrepſerat; ſed etiam primum, ac ſecundum Presbyteros, qui ignavè illi honore ſuo ceſſerant. *Deformis autem*, ait, *& ignava ſubjectio benè ſibi conſcius, & non irritam facientibus gratiam Dei præjudicare non potuit, ut primatus ſuos quocumque commercio in alterutrum transferentes, ſubſequentium ſuorum minuerent dignitatem, & quem ultimum ſibi antepoſuerant, ceteris præeminerer.* Itaque pœnam in eos decernit: *Prædicti igitur Presbyteri, qui indignos ſe honoris ſui ordine ſunt profeſſi, licet privari etiam ſacerdotio mererentur, tamen ut eis Apoſtolica ſedis pietate parcatur, ultimi inter omnes Eccleſiæ Presbyteros habeantur. Et ut judicii ſui ſententiam ferant, inferiores etiam illo erunt, quem propria ſententia ſibimet prætulêre, ceteris omnibus Presbyteris in eo ordine permanentibus, quem unicuique ordinationis ſuæ tempus adſcripſit.* Habes in hoc ſanè inſigni ac memorabili exemplo primatum & πρωτοκαθεδρίαν in Presbyterorum ordine; quem ſolum unicuique ordinationis tempus attribuebat. Reliquorum ordinum non deerunt exempla. Sed hæc, ac totius bujus rei diligentiorem tractationem in alium locum reſervamus. In Epiſcoporum promotione longè alia ratio temporibus illis extitit. Nam Cleri, ac populi ſuffragiis eligi ſolebant. Quem morem Cyprianus antiquiſſimum fuiſſe teſtatur, ac de *traditione divina, & Apoſtolica obſervatione* manaſſe. Hic verò Cypriani locus magnoperè notandus eſt, & ad retundendam Cathari inſcitiam longè præſtantiſſimus: qui Epiſcopos ait Apoſtolorum ætate, & aliquanto deinceps tempore, non electione, creatos eſſe, ſed ex antiquitatis prærogativa, rato, certóque ſucceſſionis ordine ſubſtitutos.

III. QUEM haud tolerabiliter erraſſe omnis Eccleſiaſtica memoria convincit: atque hic ille cumprimis Cypriani locus ex Epiſtola LXVIII: ubi de Epiſcoporum creatione diſſerit: *Propter quod plebs obſequens* ait *præceptis Dominicis, & Deum metuens, à peccatore præpoſito ſeparare ſe debet, nec ſe ad ſacrilegi ſacerdotis ſacrificia miſcere: quando ipſa maximè habeat poteſtatem vel eligendi dignos ſacerdotes, vel indignos recuſandi. Quod & ipſum videmus de divina auctoritate deſcendere, ut Sacerdos plebe præſente, ſub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio, ac teſtimonio comprobetur.* Mox Aaronis filii, ac ſucceſſoris Eleazari id exemplo adſtruit, * qui coram omni Synagoga in locum patris ſummus ſacerdos conſtitutus eſt. tum * Matthiæ, de quo in locum Judæ, & Apoſtolatum ſubrogando Petrus ad Chriſtianam plebem retulit. *Quod utique*, ait, *iccircò tam diligenter, & cautè convocata plebe tota gerebatur, ne quis ad altaris miniſterium, vel ad ſacerdotalem locum indignus obreperet*, &c. *Propter quod diligenter de traditione divina, & Apoſtolica obſervatione obſervandum eſt, & tenendum quod apud nos quoque, & ferè per provincias univerſas tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem provinciæ proximi quique conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſimè novit, & uniuſcujuſque actum de ejus converſatione perſpexit.* Ecce *traditionem* hanc vocat *Apoſtolicam* ſaltem (Nam divinam ideò nominat, non quòd à Chriſto ipſo præſcripta ſit; ſed quòd in veteri lege uſurpata eſt, auctore Deo, in Aaronis poſteris) hanc igitur in Eccleſia ex Apoſtolis traditione receptam ait fuiſſe conſuetudinem, ut Epiſcopi non utique certum adipiſcerentur ex ordinationis antiquitate jus ac promotionem ad ſummum ſacerdotium: ut quis mortuo Epiſcopo ſucceſſor dandus eſſet, jam inter omnes conſtaret. Sed ut incerta & expectatione ſuſpenſa omnium eſſet illius electio, quæ ex Epiſcoporum, Clericorum, ac plebis ipſius judicio, & ſuffragio penderet.

* Num. 20.
* Act. 1.

IV. HOC ipſum in Cornelii Papæ, qui Fabiano ſucceſſit, creatione factum eſſe teſtatur idem Cyprianus in epiſtola LII. *Factus eſt*, inquit, *Epiſcopus à plurimis collegis noſtris, qui tunc in urbe Roma aderant*, &c. *Factus eſt autem Cornelius Epiſcopus de Dei, & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pæne omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc affuit, ſuffragio, & de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio.* Sic idem ipſe Cyprianus, ut teſtis eſt Pontius Diaconus, *Judicio plebis, & favore ad officium Sacerdotis, & Epiſcopatus gradum adhuc neophytus, &, ut putabatur, novellus electus eſt.* Quinetiam *cùm in dilectionem ejus, & honorem totus populus aſpirante Domino proſiliret, humiliter ille ſeceſſit: antiquioribus cedens, & indignum ſe titulo tanti honoris exiſtimans.* Itaque magno populi ardore, & conſenſione creatus eſt. Sunt & alia non pauca in hiſtoriis exempla moris ejuſdem in primis Eccleſiæ temporibus. Qui in jus deinceps legémque tranſiit. Nam ut ab Epiſcopis, aut una etiam à Clero, eligerentur Epiſcopi, recepta per omnes Eccleſias Canonum decreta ſanxerunt. Ut autem in iis renuntiandis Laïcorum inſuper ſuffragia locum haberent, in Occidente potiſſimum lex & conſuetudo tenuit.

V. CELEBRIS hac de re, ac frequenti deinde uſu contritus eſt Canon ille ab * Cæleſtino primo editus. *Nullus invitis detur Epiſcopus. Cleri, plebis, & ordinis conſenſus, ac deſiderium requiratur.* Idipſum & Carthaginenſe quartum canone primo ſtatuit, & Arelatenſe ſecundum, canone LIV. Leo Papa primus in Epiſtola ad Epiſcopos Viennenſis Provinciæ, quæ eſt LXXXIX, *Expectarentur certè vota civium, teſtimonia populorum: quæreretur honoratorum arbitrium, electio Clericorum: quæ in Sacerdotum ſolent ordinationibus ab his qui norunt patrum regulas cuſtodiri: ut Apoſtolicæ auctoritatis norma in omnibus ſervaretur, qua præcipit, ut Sacerdos Eccleſiæ præfuturus, non ſolùm atteſtatione fidelium, ſed etiam eorum, qui foris ſunt, teſtimonio muniatur: neque ullius ſcandali relinquatur occaſio, cùm per pacem, & Deo placitam concordiam, conſonis omnium ſtudiis, qui doctor pacis futurus eſt, ordinatur.* Et, *Teneatur ſubſcriptio Clericorum, honoratorum teſtimonium, ordinis conſenſus & plebis. Qui præfuturus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* quod etiam in Epiſtola LXXXIV, capite V præcipit. Quam conſuetudinem revocavit Pariſienſis Synodus tertia anno DLVII, Canone VIII, *Placuit ut juxta antiquam conſue-*

* Cæleſt. epiſt. ad Narb. epiſ. can. 3.

conſuetudinem canonum decreta ſerventur. Nullus civibus invitis ordinetur Epiſcopus, niſi quem populi, & Clericorum electio pleniſſima quæſierit voluntate: non principis imperio, neque per quamlibet conditionem, contra Metropolis voluntatem, vel Epiſcoporum comprovincialium ingeratur. Et anteà primum Arvernenſe, canone ſecundo, *Epiſcopatum ergo deſiderans electione Clericorum, vel civium, conſenſu etiam Metropolitani ejuſdem provinciæ Pontifex ordinetur.* Sed innumera ſunt hujuſmodi decreta de eligendis à populo Epiſcopis, Occidentalium Eccleſiarum. In quo ſervandum id eſſe decrevit Arelatenſis ſecunda Synodus canone LIV, ut *tres ab Epiſcopis nominarentur, de quibus Clerici, vel cives erga unum eligendi habeant poteſtatem.* Quod tamen non ubique ſervatum. Nam populi ſuffragia præcedebant ſæpius; quibus Epiſcoporum, maximè Metropolitani, auctoritas ſuccedebat. Quod in Oriente factum eſſe teſtatur Zonaras ad canonem VI Nicænum.

VI. De Orientalibus Eccleſiis aliter uſu receptum fuiſſe doctiſſimis viris placuit, poſtquam Nicæna Synodus canone IV, & VI, Laodicena XII, & Antiochena canone XIX, Epiſcopos nulla cleri, plebiſve facta mentione ab Epiſcopis provinciæ creari, & ordinari juſſerunt. Nam anteà popularibus adhibitis ſuffragiis creari ſolebant. Habent qui ita ſentiunt auctores Balſamonem in Commentariis ad Canonem IV Nicænum, & Laodicenum duodecimum: nec non Zonaram ad VI Nicænum; & XII ac XIII Laodicenum. Qui ad XII cauſſam etiam adjicit, cur ſuffragium populo ſit ademptum.

Verùm ſi quis diligenter canonum illorum verba perpendat, dubitabit an ex iis ſatis probari poſſit, populo jus illud ereptum. Nam de Epiſcopis tantummodo præſcribunt, quæ ſint eorum partes in Epiſcoporum electione, præcipuè Metropolitani: quorum utique prima, & præcipua erat auctoritas &, ut Græci dicunt, τὸ κῦρος τῶν γινομένων. Itaque popularibus iſtis concionibus, & ſuffragiis præerant Epiſcopi; ſine quibus fieri nihil poterat. De his ergo canones illi ſtatuunt; uti ex omnium conſenſu, vel ſaltem paucis exceptis, Epiſcopus eligatur, præſertim verò Metropolitani. De populo nihil in utramvis partem definit: quia de ſolis Epiſcopis agebatur. Quod ipſum & de canone XIX Antiocheno ſentiendum eſt: ubi de populari ſuffragio nulla fit mentio.

* Num. 232. VII. Quanquam * Ferrandus in Breviarione Canonum ſic ex Antiocheno iſto canone refert: *Ut nullus ordinetur niſi probatus vel Epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio.* Sed ad eam ſolam partem, quæ eſt de Epiſcopis, Antiochena Synodus pertinet. In Laodiceno canone XIII decretum eſt, [37] *ut ne turbis permitteretur electiones eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium provehendi.* Ad quem [38] Zonaras, & Balſamo adnotant, quemadmodum in antecedenti canone de Epiſcopis cautum eſt, ut ne à populo deligerentur: ita in hoc ſequenti de ſacerdotibus, ſive Presbyteris idem eſſe conſtitutum. Quod ſi verum eſt, ut de Presbyteris canon iſte ſanciat: cùm nec in ſuperiori, nec in ullo alio canone nominatim populo adempta ſint ſuffragia in Epiſcoporum electione, hoc etiam argumento eſſe poteſt, nec in Orientali quidem Eccleſia ſublata fuiſſe, quod Presbyterorum duntaxat electio ſit excepta. Eſt enim vulgare hoc effatum; *Exceptio firmat regulam in non exceptis.* Quare ſi de eligendis Presbyteris ſpeciatim id cavetur, ne populus adhibeatur, videri poteſt non idem in Epiſcopis fuiſſe prohibitum. Ego verò non de ſolis Presbyteris hoc arbitror Laodiceno illo canone fuiſſe ſancitum; ſed etiam de Diaconis, hoc eſt universe de ſacris ordinibus Epiſcopo minoribus. Nam & Diaconi εἰς ἱερατεῖον καθίστασθαι dici poſſunt: hoc eſt ex verſione alia, (Prior enim qua ſum uſus, quæ *ſacerdotium* habet, Dionyſii eſt Exigui) *qui ſunt altaris miniſterio applicandi.* Itaque in Canone ſecundo ejuſdem Concilii Diaconis tribuitur ἱερατικὴ λειτουργία, quod Dionyſius *ſacrum miniſterium* vertit. Notum verò illud eſt, quemadmodum olim in eligendis Presbyteris, aliiſque minoribus Clericis, populi conſenſus ac teſtimonium peteretur: ut ex Cypriano, & pleriſque aliis conſtat.

VIII. Nec deſunt exempla popularis in eligendis Epiſcopis ſuffragii ac teſtimonii in Orientalibus Eccleſiis, etiam poſt Nicænam uſurpati Synodum, ceteraſve à quibus illud interdictum putant Zonaras, & Balſamo. Luculentiſſimum verò illud eſt, quod in creando primùm Syneſio: tum ab hoc ipſo jam Epiſcopo in aliis promovendis editum eſt in Alexandrina Diœceſi, quæ fuit Orientalis Eccleſia. Etenim Syneſius patria Cyrenenſis, quæ erat Libyæ caput, à Ptolemæenſibus unius e Pentapolitano tractu civitatis incolis, ad Epiſcopatum expetitus eſt; ut in Epiſtola CV teſtatur ipſe. Deinde jam factus Epiſcopus, Theophili Alexandrini Epiſcopi juſſu, cui ſubjectus erat, in vico quodam provinciæ ſuæ nomine Palæbiſca, de ordinando ibidem Epiſcopo conventum habuit Clericorum, atque populi. Sed hoc imprimis reclamante, victus tandem ejus pertinacia ab incepto deſtitit, ac de tota re ad Theophilum retulit in Epiſtola LXVII, digna planè quæ legatur ob hoc ipſum de quo modò agitur. Nam nuſquam expreſſius invenies moris antiqui veſtigium in creandis Epiſcopis, & popularibus ad id celebrandis comitiis. Imprimis ergo [39] *congregatum à ſe populum*, ſcribit, *ac partim litteras coram illis legiſſe, partim iis reddidiſſe. priores quidem, quas Theophilus ad ſe de illis: poſteriores, quas ad eos ſcripſerat: ac ſermonem inſtituiſſe, quo vel perſuaderet, vel, ſi fieri poſſet, cogeret, ut de Epiſcopo eligendo deliberarent. Verùm populi ſtudium in Paulum ſe non potuiſſe pervincere.* Cùm autem vehementiùs inſtaret, ut quod acceperat in mandatis efficeret; majorem populi tumultum, vociferationémque coortam; præſertim mulierum. Itaque ne commiſeratione frangeretur, [40] *concionem à ſe dimiſſam ait, & in quartum diem indictam, cum ſevera denuntiatione, & dirarum imprecatione, ſi qui mercede conductus, aut privati commodi gratia, aut favore, aut ulla re alia ductus, quæ privatim ſua intereſſet, quidquam adverſus debitam Eccleſiæ obedientiam dicere auderet.* Ubi dicta dies advenit, tùm verò majores turbæ, ac contentiones extiterunt; quando & ſacri præcones ægrè ſilentium fecerunt. Demum [41] *libellus publicè prolatus, lectuſque eſt, quo populus obteſtabatur Syneſium, ut vim multitudini deſineret afferre, ac deliberationem tamdiu differret, dum ad Theophilum publicum de hac re decretum cum legatione mitteretur.* De Epiſcopo itaque creando conventum populi tum habuit, & ad eum retulit Syneſius.

IX. In Alexandrina ipſa Eccleſia, eundem morem obtinuiſſe, uti popularium ratio ſuffragiorum duceretur, indicat Julius Papa ſcribens ad Epiſcopos Arianos, qui in Antiochena erant Synodo, & Athanaſio damnato ſucceſſorem ei dederant Gregorium Cappadocem. Hoc enim factum illorum incuſat ideò, quod pulſo legitimo Epiſcopo, hominem ad illam ſedem miſerint, [42] *neque poſtulatum à Presbyteris, neque ab Epiſcopis, neque à populis.* Sed & * Leo primus Romanus Pontifex ad Timotheum Solophaciolum ſcribens, qui ejecto Timotheo Æluro, Alexandriæ à Catholicis creatus erat Epiſcopus: gratulatur, quòd à Clero, ac plebe ſit electus: *Unde de eo*, inquit, *quòd inſtinctu fidei in fraternitatem tuam Cleri, & plebis, atque omnium fidelium egit electio, univerſam mecum Eccleſiam Domini gaudere reſcribo.* Et epiſtola CIII, *totius civitatis electione* factum illum ait Epiſcopum. Quin idem Leo in epiſt. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum, * *Cùm ergo de ſummi ſacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri, plebiſque conſenſus concorditer poſtularit: ita ut ſi in aliam fortè perſonam partium ſe vota diviſerint, Metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur, & meritis. tantùm ut nullus invitis, & non petentibus ordinetur: ne plebs invita* * Leo I. Ep. 101. * Leo Ep. 103. c. 4.

Epiſco-

37 Laod. can. 13. περὶ τοῦ, μὴ τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον.

38 Zonar. [illegible]

39 Syn. Ep. 67. [illegible]

40 Ibid. [illegible]

41 Syn. ibid. [illegible]

42 In Epiſt. Jul. apud Athan. in Apol. 2. p. 582. & ſeq. μὴ αἰτηθέντα παρὰ πρεσβυτέρων, μὴ παρ' ἐπισκόπων, μὴ παρὰ λαῶν.

43 Sardic.

Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religioſa, quàm convenit, cui non licuerit habere quem voluit. Erat quidem tunc Theſſalonica Romanæ Diœceſis; cujus Epiſcopo vices ſuas in longinquis illis Eccleſiis gubernandis committebant Romani Præſules, ut Anaſtaſio tunc Leo fecerat. Tamen quia Græciæ civitas illa fuit, veriſimile eſt eadem, ac reliqua utebatur Græcia, illic inſtituta floruiſſe, generalis præſertim decreto Synodi ſancita.

X. PRÆTER hæc alia quædam exempla ac teſtimonia colligit R. P. Hugo Menardus * in eruditis Notis ad librum Sacramentorum S. Gregorii Papæ: quæ poſtquam iſta commentati ſumus, in lucem prodiêre. Velut eſt Sardicenſis Canon ſextus; qui de καταστάσει, id eſt *ordinatione* Epiſcopi, ut vertit Dionyſius, præcipit, [43] ut is eligatur, quem plebs poſtularit in unum collecta. Tum ex ſynodica Concilii Nicæni, quæ Meletianæ partis Epiſcopos jubet in mortui locum ſubrogare, [44] *ſi tamen digni habeantur; & populus eligat.* Quare cùm eadem Synodus canone IV, καθίστασθαι id eſt *ordinari*, ut idem vertit Dionyſius, Epiſcopum mandat ab omnibus Epiſcopis provinciæ, vel à tribus ſaltem, de conſecratione ipſa loquitur: vel certè populi ſuffragia non excludit; uti ſuprà meminimus. Affert & alia Orientalium Eccleſiarum exempla, quæ eundem morem popularis electionis confirmant, quæ apud illum legi poterunt.

* Pag. 303.

Verùm utut in Orientali Eccleſia renuntiati ſint Epiſcopi: hoc eſt ſive populi plerumque ſuffragiis expetiti: ſive ab ſolis Epiſcopis creati; primùm ita conſtat; non eodem modo ſemper tranſactam rem fuiſſe: ſed Principum maximè juſſu, ac poteſtate, præter canones, & conſuetudines, Epiſcopos civitatibus datos eſſe. Quod & in Galliis, primorum maximè regum tempore, ſæpius uſuveniſſe in Annalibus proditum eſt; ut contrà quàm legibus Eccleſiaſticis cautum erat, atque uſu receptum, electi, miſſique ab regibus caperentur; non liberis ſuffragiis Epiſcoporum, nedum civium eligerentur Antiſtites. Deinde longè id certiſſimum eſt; falſum & ineptum Salmaſii eſſe commentum; qui * *antiquiorem, ac priorem morem fuiſſe Eccleſiarum* ait, *ab ipſis Apoſtolis inſtitutum, ut primatus inter Presbyteros* (hoc eſt Epiſcopatus, ut in eâdem pagina, & * ſequentibus docet) *non ex electione decerneretur, ſed ex ordinationis tempore ſeniori deferretur.* Si de ſolo Presbyteratus ordine iſtud diceret, non eſſet arguendus. Nam paullo antè ſignificavimus, in Presbyterorum, ac Clericorum adeò omnium collegiis, fuiſſe quoddam graduum, ac ſeſſionum diſcrimen; & primatum ordinationis antiquitate tributum. At * iſte illos ipſos primates Presbyterio præpoſitos, & *Epiſcopos nominatos* ait *eſſe κατ᾽ ἐξοχὴν, quibus primatus eo modo delatus fuiſſet, ex tempore ordinationis.* Doceat igitur nos quo auctore, quo argumento perſuadere poterit, Epiſcopos priſcis illis, Apoſtolicisque temporibus, non electione creatos eſſe: ſed ex tempore ordinationis ſuæ, quaſi rata, & certa lege ſucceſſionis eſſe ſuffectos: quemadmodum in locum primi Presbyteri, vel Diaconi, is qui proximè ab eo cooptatus fuerat, antiquitatis jure ſuccedebat.

* Salm. p. 205.
* Idem p. 206. 207. 273. 274.
* Vide p. 273. & 274.

XI. OPERÆPRETIUM eſt eruditi hominis, & Critici in paucis acuti ſollertiam ac judicium intueri, cujus in hac re ſingulare ſpecimen dedit. Duos enim antè ſe poſitos auctores habuit, Hieronymum, & pſeudo-Ambroſium, quos invicem pugnare credidit, & contraria dicere: Hieronymus in Epiſtola LXXXV ad Evagrium, *Nam & Alexandriæ*, inquit, *à Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominabant: quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat,* &c. Ab Apoſtolorum tempore, uſque ad Heraclam & Dionyſium, hoc eſt uſque ad medium ſeculum ferè tertium, morem hunc fuiſſe dicit Alexandrinæ Eccleſiæ, ut è corpore ſuo Presbyteri unum quempiam eligerent. Poſt Dionyſium, quid deinceps illi fecerint, quóve modo Epiſcopos creaverint, non explicat. Sed ex illo ipſo, quem Hieronymo refragari putat Salmaſius, pſeudo-Ambroſio ſubinde declarabitur: quem ab Hieronymo neutiquam diſſidere, in eóque falſum eſſe Salmaſium indidem conſtabit. Teneamus modò id quod ex Hieronymo colligitur, Alexandriæ morem hunc in Epiſcopis creandis jam tum ex Apoſtolorum tempore ſervatum eſſe, ut non ordinationis prærogativa ſuccederent; ſed electione Presbyterorum, qui quem utique vellent, Epiſcopum facerent. At pſeudo-Ambroſius in commentario ad caput IV Epiſtolæ Pauli ad Epheſios, *Primùm*, inquit, *Presbyteri Epiſcopi appellabantur, ut recedente uno, ſequens ei ſuccederet*, &c. *Sed quia cœperunt ſequentes Presbyteri indigni inveniri ad primatus tenendos, immutata eſt ratio, proſpiciente Concilio; ut non ordo, ſed meritum crearet Epiſcopum multorum ſacerdotum judicio conſtitutum, ne indignus temerè uſurparet, & eſſet multis ſcandalum.*

XII. ARBITRATUR Salmaſius ſcriptorem hunc ab Hieronymo diſſentire, quòd hic à Marco ad Heraclam uſque, electione factos ait Epiſcopos Alexandriæ: pſeudo-Ambroſius autem *priùs ex ordinationis tempore delatum eſſe* dicit *primatum inter Presbyteros:* poſteà electione creatos Epiſcopos. Quod quidem verum ſi eſſet, ut ab Hieronymo diſſideret iſte, non eſſet, opinor, hæſitandum, utrius fides potior, & auctoritas major deberet eſſe. Adeò incredibiliter conſtat, longè digniorem eſſe, cui crederemus, Hieronymum, quàm illum neſcio quem ſcriptorem; nec obſcurum, ignotúmque modò: ſed infamem etiam vel ſchiſmatis invidia, ut cum pleriſque Salmaſius exiſtimat; vel hæreſis Pelagianæ, ut * nonnullis videtur. Verùm non eſt ille, ut jam dicere cœpimus, adverſus Hieronymo: ac tum pulchrè cum illo convenit: tum ad eum interpretandum lucis etiam aliquid affert: ut in hujus uſurpando teſtimonio duplici, vel etiam triplici erroris capite teneatur Salmaſius: dum & Hieronymo pluris illum ad veritatis auctoritatem facit: & pugnare ambos inter ſe perperam exiſtimat: & quemadmodum ex uno ſuppleri debeat quod minus expreſſum eſt in altero, non vidit. Horum trium quod primum eſt, etſi per ſe eſt notum, tamen ſuperiori capite ſatis exagitavimus. nunc duo reliqua demonſtranda ſunt.

* Bellar. de Script. Eccleſ.

XIII. SCRIBIT ementitus Ambroſius, primùm ita creatos Epiſcopos, *ut recedente uno, ſequens ei ſuccederet.* Id ſic accipiendum eſt, ut ex ſolo Presbyterorum ordine tum Epiſcopi Alexandriæ caperentur: hoc eſt *uno recedente*, atque è medio ſublato, *ſequens*, id eſt alter ejuſdem ordinis *ſuccederet*. Ergo idem *ſequens* eſt, atque *alter*. Ut ergo ſi ita dicam: Ex ſolo Cardinalium collegio Pontificem Romanum ita fieri, ut uno recedente, ſequens ei ſuccedat: nihil aliud ſignificavero, niſi alterum ei Cardinalem ſubſtitui. Minimè verò inde conſequens erit, eum qui dignitate proximus ſit ab ſummo Pontifice, & cooptationis tempore totius collegii primus, ſine electione ſuccedere. Sic Optatus Milevitanus in libro ſecundo, cùm de Conſtantini M. actis contra Donatiſtas locutus eſſet, mox de Juliano ita ſcribit: *Deinde alter, ut omnibus notum eſt, ſecutus Imperator.* Eodem planè modo ex Presbyterii corpore, & ordine creabatur Alexandrinus Epiſcopus: ídque ab ipſiſmet Presbyteris, ut indicat Hieronymus. Ac tum *ordo*, *non meritum creabat Epiſcopum*, ut ait Ambroſius ille. Nam fieri poterat, ut in Presbyterio nemo eſſet Epiſcopatu dignus, eſſet autem in Diaconorum ordine, aut in hoc certè longè, quàm in illo honore iſto dignior. Et tamen quia non alius, quàm Presbyter creandus erat Epiſcopus, vel indignus, vel minus dignus erat eligendus. Hoc meritò diſplicuit: & aliter inſtituenda res eſt viſa. Itaque *multorum ſacerdotum judicio conſtitui* placuit Epiſcopum non ex ordine, ſed ex merito: hoc eſt etiam ex alio quàm Presbyterorum ordine. In quo duo novata ſunt: alterum, ut alii, quàm Presbyteri creari poſſent Epiſcopi: alterum, ut non à ſolis Presbyteris eligerentur: ſed etiam ab ſacerdotibus, id eſt ab Epiſcopis: quos proprio vocabulo *ſacerdotes* interdum appellatos eſſe ſuprà meminimus. & ita Pſeudo-Ambroſium uſurpaſſe liquet ex eo, quòd à Presbyteris, quos paullo antè dixit, diverſè illos appellavit. Potuit & ex eâdem lege, populi in eorum electione conſenſus adhiberi; cùm anteà penes Presbyteros tota poteſtas eſſet.

XIV. UTRIUSQUE novi decreti, ac mutationis, haud ſcio an non in Athanaſii creatione extet exemplum. Nam videtur ex Diacono poſt Alexandri obitum factus Epiſcopus. Quippe Nicæno Concilio cum illo interfuit adhuc

43 Sardic. can. 6. τὸ δὲ πλῆθος συναθροισθὲν παρακαλοίη γίνεσθαι τὴν κατάστασιν τοῦ παρ᾽ αὐτῶν ζητουμένου ἐπισκόπου, &c. Mox: τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλείονος χρὴ ποιεῖν.

44 Epiſt. Syn. Nic. μόνον εἰ ἄξιοι φαίνοιντο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο.

adhuc Diaconus, & poſt Concilium in eodem gradu perſeveraſſe videtur: ut ex [45] Synodica Concilii Alexandriæ habiti in cauſſa Athanaſii colligitur. Quæ refert Euſebianos ab Alexandro reditum Arii fruſtra impetrare conatos, in Athanaſium Diaconum iram ſuam vertiſſe: cujus experimentum in Nicæna Synodo cœperant. Hinc ergo veriſimile eſt, poſt Nicænum Concilium etiamnum Diaconum illum fuiſſe, uſque ad Alexandri obitum, qui quinto poſt Concilium menſe accidit: ut in eâdem * Apologia ſecunda ſcribit Athanaſius. Rurſus populi ſuffragio eundem creatum eſſe poſt Alexandrum, Epiſcopum teſtis eſt [46] Gregorius Nazianzenus. *Sic igitur*, inquit, *& ob eas cauſas totius populi ſuffragio, non autem ſecundum perverſum exemplum, quod poſtmodum inoleuit, neque per vim ac cædem, ſed Apoſtolicè, & ſpiritualiter ad Marci thronum evehitur.* Habes, niſi fallor, probabilem conjecturæ noſtræ rationem, & interpretationis, qua cum Hieronymo Ambroſius ille conciliatur, contrà quàm temerè & ἀπείρως Catharus opinatus eſt. Qui & ex Marci throno, ut Gregorius illum vocat, nec non Syneſius, aliique veteres, diſcere poteſt, falsò abs ſe negari, Marcum Alexandrinæ Eccleſiæ primum Epiſcopum fuiſſe.

* Pag. 623. D.

XV. Non opus eſt pluribus ad inanem illam confutandam fabulam antiquæ creationis Epiſcoporum in Alexandrina Eccleſia; tum verò in ceteris, ab Apoſtolorum tempore; quam ex Pſeudo-Ambroſio commentus eſt Salmaſius: ut primatum Epiſcoporum ſola ordinationis antiquitate conſtituiſſe, ſine electione, diceret. Quod ne fando quidem hactenus eſt auditum: neque, uti ſpero, deinceps audietur. Invenio in Eccleſiæ veteris uſu ac moribus primatum quendam, & πρωτοκαθεδρίαν inter Epiſcopos, ſed longe diſſimilem Salmaſiani illius, & ementiti. Ac dupliciter ille procedebat. Nam & inter Epiſcopos conſidendi locus ex ordinationis tempore dabatur: & in quibuſdam provinciis uni alicui, qui omnibus antiquior erat, primatus idem, cum poteſtate, ac juriſdictione cedebat: ut Metropolitani inſtar eſſet.

Prioris illius προεδρίας exempla aut teſtimonia quærere ſupervacuum eſt, cùm id ratio ipſa dictet, ordinem aliquem inter Epiſcopos conſidendi, ac dicendæ ſententiæ eſſe debere. Unicum tamen ad id expreſſum, & memorabilem Gregorii Papæ locum omittere non poſſum ex Epiſtola ad Syagrium Auguſtodunenſem Epiſcopum, cui pallium mittens, prærogativam inſuper addit honoris, & ita ſcribit: * *Cujus te indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contuliſſe, hoc etiam pariter proſpeximus concedendum, ut Metropolitæ ſuo per omnia loco, & honore ſervato, Eccleſia civitatis Auguſtodunæ, cui omnipotens Deus præeſſe te voluit, poſt Lugdunenſem Eccleſiam eſſe debeat: & hunc ſibi locum, ac ordinem ex noſtræ auctoritatis indulgentia vindicare. Ceteros verò Epiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus, ſive ad conſidendum in Concilio, ſive ad ſubſcribendum, vel in qualibet alia re, ſua attendere loca decernimus, & ſuorum ſibi prærogativam ordinum vindicare.*

* Greg lib. 7. epiſt. 112. Ind. 2.

XVI. Leo primus in epiſtola LXXXIX, de Epiſcoporum in Galliis ordinatione loquens: *Ordinationem ſibi*, inquit, *ut jam antè diximus, ſinguli Metropolitani ſuarum provinciarum cum his, qui ceteros ſacerdotii antiquitate præveniunt, reſtituto per nos ſibi jure defendant. Alienum jus alter ſibi non audeat vindicare. Suis limitibus, ſuis terminis ſit unuſquiſque contentus. Et privilegium ſibi debitum in alium transferre ſe poſſe, noverit non licere. Quod ſi quis negligens Apoſtolicas ſanctiones plus gratiæ tribuens perſonali, ſui honoris deſertor eſſe voluerit, privilegium ſuum in alium transferre poſſe ſe credens, non is, cui ceſſerit: ſed is, qui intra provinciam antiquitate Epiſcopali ceteros prævenit ſacerdotes, ordinandi ſibi vindicet poteſtatem.* Hic ordinationis antiquitas jus quoddam Epiſcopis tribuit in ordinationibus Epiſcoporum cum Metropolitano totius provinciæ peragendis. de quo non eſt hujus loci agere.

Poſterior πρωτοκαθεδρία Africanæ Eccleſiæ propria fuit, *cujus in ſingulis provinciis* (verba ſunt Leonis IX in epiſtola IV) *antiquitus primates inſtituebantur, non ſecundum potentiam alicujus civitatis; ſed ſecundum tempus ſuæ ordinationis: quibus tamen præerat unus, ſcilicet Carthaginenſis Archiepiſcopus. qui etiam non incongruè dici poteſt Metropolitanus propter Carthaginem Metropolim totius Africæ.* Itaque nullus apud Afros Metropolitanus erat: hoc eſt ſedes nulla, penes quam certus ac fixus primatus eſſet, præter Carthaginenſem, quæ velut Metropolis fuit Africæ totius. Reliquæ primatum ex ejus, qui præerat, antiquitate viciſſim ſortitæ ſunt: iſque *ſenex* appellabatur, & primas.

XVII. De qua re plenius ſcripſerunt * alii contra Salmaſium: qui Africanarum Eccleſiarum morem iſtum neſciens, temerè, uti ſolet, inficiari, & oppugnare eſt auſus. Quod ſerò tandem confeſſus eſt in illa Diſſertatione, quam contra modò ſcribimus. ſed in hac Afrorum commemoranda conſuetudine, ſeipſum imprudens jugulat. Nam exemplum ex ea capit πρωτοκαθεδρίας ſuæ, & commentitiæ, quam ab Apoſtolorum tempore fuiſſe putat; ut in Presbyteratu is primas, & Epiſcopus fieret, qui ordinationis tempore præibat reliquis. * *Hæc eadem ratio*, inquit, *diu primatum inter Epiſcopos in multis provinciis fecit, non urbis primæ dignitas. Unde & primæ ſedis vocabantur Epiſcopi, cùm alii omnes ſecundæ dicerentur. Ita inter Presbyteros prima ſedes dabatur, ſive πρωτοκαθεδρία ei, qui ordinatione antiquior ceteris eſſet.* Ergo ſi primatus ille, qui fuit in Eccleſiis Apoſtolorum ætate, idem fuit cum iſto quarumdam Eccleſiarum, id eſt Africanarum, primatu inter Epiſcopos, falſum eſt, quod alibi in eâdem Diſſertatione ſæpius ingerit, Presbyteros * *omnes* per illud tempus, *honore & poteſtate æquales fuiſſe.* Nam Africani illi primates inſtar erant Metropolitanorum, qui in aliis provinciis habebantur. Hi verò in ceteros Epiſcopos poteſtatem aliquam, & juriſdictionem exercebant. Nam & Synodis præerant, & Epiſcopos ordinabant, & provinciam quiſque ſuam adminiſtrabant: & honore anteibant ceteros. Quæ omnia longe abſunt ab æqualitate illa, & ἰσονομίᾳ, quam Apoſtolorum tempore in Eccleſiis gubernandis fuiſſe cenſet in Presbyterorum ordine; & quam hodie Calvinianorum Catharorumque factio, in quam juratus eſt Salmaſius, quocumque pervaſit, introducere conatur.

* Sirm. lib. 2. Prop. cap 9.

* Salm. p. 273.

* Idem p. 206. quod & p. 205. ait.

XVIII. Antequam caput hoc, librúmque concludam, pauca libet addere, quæ ad morem illum Alexandrinæ Eccleſiæ, in eligendo Epiſcopo ſpectant; quem ex Hieronymo, & falſo Ambroſio ſuprà retuli. Editus eſt nuper admodum ab viro docto Eutychii Alexandrini Patriarchæ libellus Arabicus, in quo Eccleſiæ illius origines continentur; præſertim Marci Evangeliſtæ hiſtoria, & conditæ ab eo illic Eccleſiæ. Cujus nonnulla extant in Hiſtoria vetere S. Marci, quæ poſt Abdiam Babylonium vulgo ſolet excudi. Velut eſt, de calceamento ipſius rupto cùm Alexandriam ingrederetur, & de ſutoris manu curata, qui in reſarciendo calceo illam læſerat. Cujus quidem calcei rupti meminit in Policratico * Joannes Sariſberienſis. Hunc ſutorem nomine Ananiam ſcribit Eutychius, primum à Marco Patriarcham eſſe factum: adjunctóſque illi duodecim Presbyteros, qui cum eo manerent: *adeò ut cùm vacaret Patriarchatus, eligerent unum è duodecim Presbyteris: cujus capiti reliqui undecim manus imponerent, eúmque benedicerent, & Patriarcham eum crearent: & dein virum aliquem inſignem eligerent, eúmque Presbyterum ſecum conſtituerent loco ejus, qui ſic factus eſt Patriarcha; ut ita ſemper extarent duodecim.* Quem morem uſque ad tempus Alexandri, cui Athanaſius ſucceſſit, perſeveraſſe ait. Hunc verò eo abolito, decreviſſe, ut deinceps ab Epiſcopis Patriarcha ordinaretur, ſive ex duodecim illis Presbyteris, ſive ex aliis, ut res tuliſſet.

* Lib. . cap. 1.

XIX. In hac Eutychii narratione, (cujuſquemodi tandem eſt, de quo hîc non diſputo: & omninò benè credulum lectorem poſtulat) apparet veſtigium aliquod conſuetudinis illius Alexandrini Presbyteri, cujus falſus Ambroſius meminit: nec non Hieronymus. Sed quòd à duodecim illis Presbyteris refert creatum, & in mortui locum ſuffectum eſſe Patriarcham (ita enim vocat) id ſi verum eſt; aut Presbyteros iſtos Epiſcopali ordine, ac poteſtate præditos fuiſſe neceſſe eſt, uti ſuprà memoravi: aut ſola ibi electio, & conſtitutio agitur; non ordinatio, & conſecratio. Quamvis de hac etiam perſuadere conatur eru-

45 Synodica Alex. apud Athan. in Apol. 2. p. 564. E. Tomo 1. Ἀλέξανδρον δὲ διὰ τί οἱ Χριστοῦ [illegible] μὴ δεχόμενον τὴν αἵρεσιν. ὡς Ἀθανάσιόν τινα διάκονον ὄντα. ἐλυποῦντο, &c. πεῖραν δὲ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνδρείας τῆς ἐν Χριστῷ λαβόντες ἐν τῇ συνόδῳ τῇ κατὰ Νίκαιαν συγκροτηθείσῃ, ἐν ᾗ ἐπαρρησιάζετο κατὰ τῆς ἀσεβείας τῶν Ἀρειομανιτῶν.

46 Naz. Orat. in S. Athan. οὕτω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα ψήφῳ τοῦ λαοῦ παντὸς, οὐ κατὰ τὸν ὕστερον κρατήσαντα πονηρὸν τρόπον, οὐδὲ φονικῶς τε καὶ τυραννικῶς, ἀλλ' Ἀποστολικῶς τε, καὶ πνευματικῶς ἐπὶ τὸν Μάρκου θρόνον ἀνάγεται.

eruditus interpres in commentario ad Eutychium iſtum. Qui, itidem ut Trapezita Meſſalinus nulla re cum illo conferendus, imbecillo argumento nititur, ex Judaico more, ac Talmudicis ritibus ſumpto, ubi impoſitio manus nuda cæremonia eſt, neque gratiæ, neque ſpiritalis poteſtatis efficax. uti ritus omnes erant veteris legis etiam auctore Deo, ab ipſo Moſe traditi: nedum inanes iſti, qui ab ſuperſtitioſa, & ſtolida gente vel inſtituti ſunt: vel poſt abrogatum vetus Teſtamentum, ſine ullo fructu retinentur.

Recordemur ejus, quod antè dixi; Chriſtum ad novæ Sacramenta legis, ac myſteria condenda eas fere cæremonias uſurpaſſe, quæ Judæis erant familiares, & uſitatæ: ut in Sacramento, & ſacrificio Euchariſtico. Quod ipſum & in Ordinatione, ac manuum impoſitione contigit. Ut igitur peſſime ratiocinetur. qui in Euchariſtico Sacramento nihil eſſe præter nuda, & egena elementa concludat; quòd nihil amplius apud Judæos illa eadem habuerint: ita non melius probabiliuſque de manuum impoſitione conſtat illis ratio, qui nihil in Chriſtiana ſanctius aut efficacius putant ineſſe, quàm in Judaica fuerit: cùm etſi ὕλη par utrobique ſit, tamen εἶδος, & ἐνέργεια diſtet amborum. Poſtremò vetus hiſtoria Marci, nihil aliud de Clero ab eo conſtituto refert, niſi & ſutorem illum, quem *Anianum* vocat, *Alexandriæ ordinatum Epiſcopum.* (Non vocat Patriarcham, ut ille Eutychius) *& tres Presbyteros; & ſeptem Diaconos; & alios undecim ad Eccleſiaſticum miniſterium pertinentes.* nec à Presbyteris iſtis conſecratum ait Epiſcopum. quod fruſtrà Vir ille doctus non ſolùm Eutychio ſuo imputat: ſed etiam Walloni Meſſalino impoſtori temerè aſſeveranti credidit. Vide quæ ſequente libro, capite VI de eâdem re dicemus.

DIO-

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU,

Theologicorum dogmatum

DE ECCLESIASTICÂ HIERARCHIA

LIBER SECUNDUS.

In quo Theodoreti, Chryſoſtomi, Hieronymi, & aliorum Patrum ſententiæ ac teſtimonia de Epiſcopo, & Presbytero declarantur, illuſtrantur; & ab Catharorum calumnia vindicantur.

CAPUT I.

De Theodoreti ſententia, & interpretatione Pauli. Illum videri non ſatis conſtare ſibi. Ejus opinio perperam ab Salmaſio accepta, & tricis atque involucris obducta panditur. Ejuſdem Salmaſii pugna ſecum. Epiſcopatum includere ſacerdotium, ſive Presbyteratum: non tamen viciſſim omnem Presbyterum eſſe Epiſcopum.

I. NUNC ad illa Salmaſii convertendus animus eſt ac ſtilus, quæ de antiquorum aliquot opinione Patrum, & Apoſtolicarum de Epiſcopis ac Presbyteris ſententiarum interpretatione contra nos ſcripſit, Theodoreti, Chryſoſtomi, Hieronymi, & ſi quis alius eſt, quorum de controverſia hac opiniones non ſatis probari mihi dixeram. Iſte autem ur ſe ex iis ſalebris expediret, multum nugarum commentorúmque io eum locum contulit. De Theodoreto primùm agamus. Hic in Commentario ad epiſtolam priorem ad Timotheum, ejúſque caput tertium, ubi Paulus præcepta dat primùm Epiſcopo, deinde Diacono, prætermiſſa mentione Presbyteri, rationem hujus reddens, [1] aſſerit *eoſdem olim Presbyteros appellatos, & Epiſcopos. Quos autem Epiſcopos hodie nominant, tunc Apoſtolos vocaſſe. Procedente deinde tempore, Apoſtolatus nomen iis, qui verè Apoſtoli dicti ſunt, reliquerunt: Epiſcopatus autem appellationem iis impoſuerunt, qui quondam Apoſtoli nominabantur.* In hoc Theodoreti loco * dixi quædam parum videri ſcripta probabiliter. Quod nondum Catharo Trapezitæ perſuadere potui. Neque hoc valde miror. Qui enim hoc genio, & ea indole factus eſt, ut nihil cohærens, nihil conſentaneum loquatur, aut ſcribat unquam: ſed in omnibus fœde à ſe ipſe diſſideat, & contraria invicem, ac pugnantia proferre ſoleat, fruſtrà hoc ab illo exigas, ut quæ diſſona ſunt, aut conſequentia diſcernat. Sed jam manu ſic eum deducam, ut quod videre ſe negat, id videat, ſi quibus iſta videntur oculis, eos habeat, καὶ εἰ μὴ λημᾷ κηλαινύθιας.

* Lib. 1. Diſſert. cap. 1. p. 5.

II. AGE enim cùm ita ſcribit Theodoretus, *Olim eoſdem vocabant Presbyteros, & Epiſcopos: qui autem nunc nominantur Epiſcopi, eos appellabant Apoſtolos:* vox *olim* nonne tempus illud ſignificat, quo vivebant Apoſtoli, & Paulus illa ſcribebat? Non negat Catharus. Jam hoc etiam fatebitur, Epiſcopi & Presbyteri nomina dupliciter uſurpari: ut non eodem modo Theodoreti tempore, atque *olim* accepta ſint, Apoſtolo vivente, ac ſcribente. Nam ſub Apoſtolis ejuſdem dignitatis appellationes erant. Ea porrò dignitas vel Epiſcopalis fuit, qualis Theodoreti ſeculo, ac deinceps extitit, & hodiéque perſeverat; quæ ſummum in Eccleſiaſtica Hierarchia gradum obtinet, & à Presbyteratu ſimplici diverſum; qui Epiſcopatu inferior eſt. Vel hic ipſe Presbyteratus ordo ſimplicis, Epiſcopatus quoque nomen obtinuit. Qui autem Theodoreti tempore Epiſcopi vocabantur, in primo videlicet gradu conſtituti; eos olim Apoſtolos fuiſſe dictos teſtatur idem.

Ecquis ergo conſequens eſſe non videt, ut, ex mente Theodoreti, *olim*, id eſt, Apoſtolorum ſeculo, *Epiſcopi* vox *Presbyterum* ſignificaret ſimplicem; non Epiſcopum, cujuſmodi præ oculis Theodoretus habebat? Huic enim nomen impoſitum erat Apoſtoli. Atque hoc Salmaſius diſerte * ſcribit: *Nuſquam enim* (inquit) *ille prodidit Epiſcopos iſtos, qui & Presbyteri vocantur apud Apoſtolum, ſummum gradum tenuiſſe.* Si olim *Epiſcopi* vox ſimplicis *Presbyteri* nomen fuit, ut opinatur Theodoretus, non eâdem notione ſumebatur, ac poſteà Theodoreti tempore. Atqui ex ipſius confeſſione Theodoreti paullo pòſt oſtendetur, Epiſcopum à Paulo uſurpari de ſumma dignitate, quæ ſit Presbyteratu ſimplici major. Igitur ſi Apoſtolo vivente

* Pag. 49.

1 Theodoret. pag. 472. To. 3. ἀλλ᾽, ὅπερ ἔφην, τοὺς αὐτοὺς ἐκάλουν ποτὲ Πρεσβυτέρους, καὶ Ἐπισκόπους· τοὺς δὲ νῦν καλουμένους Ἐπισκόπους, Ἀποστόλους ὠνόμαζον. τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, τὸ μὲν τῆς Ἀποστολῆς ὄνομα τοῖς ἀληθῶς Ἀποστόλους κατέλιπον· τὴν δὲ τῆς Ἐπισκοπῆς προσηγορίαν τοῖς πάλαι καλουμένοις Ἀποστόλοις ἐπέθεσαν.

vivente iidem & Epiſcopi rocabantur & Presbyteri: ſequitur utrumque vocabulum attributum fuiſſe ſummo gradui & ordini. At ex adverſo Theodoretus utrumque tunc nomen ad ſecundum gradum reſtrictum fuiſſe ſignificat, qui eſt ſimplex Presbyteratus.

III. Justa ergo de Theodoreto quærendi ac dubitandi cauſſa fuit: immò conflictus illius notandi, quo ſecum & cum Apoſtolo pugnat. Uno verbo: cùm ſcribit Theodoretus, olim nomina hæc duo, *Epiſcopi*, & *Presbyteri*, iiſdem impoſita fuiſſe, vel ſic intelligendus eſt, ut dicat, ſecundi ordinis Sacerdotes vocatos eſſe tam Epiſcopos, quàm Presbyteros. vel ſic, ut primi ordinis Sacerdotes utroque illo nomine deſignatos fuiſſe velit. Hoc nemo niſi Salmaſius, aut Σαλμασιώδης inficiari poterit.

Quocirca jure à nobis de Theodoreti mente quærendum fuit: quæ in tam ancipiti ſignificatione nominum nonniſi ambigua videri potuit. Et quamvis exertè explicatéque doceat, ſecundi duntaxat ordinis Sacerdotes ab Apoſtolo duplici illo nomine vocari, Epiſcopi, ac Presbyteri: tamen ex oratione ſua, & Apoſtoli teſtimoniis, quæ ad probandam opinionem ſuam attulit, eorumque quam affert interpretatione imprudens agnoviſſe convincitur, Presbyteros, quos & Epiſcopos appellavit idem Apoſtolus, primi ordinis exſtitiſſe: quales conſequens ætas propriè nuncupavit Epiſcopos. Etenim qui Epiſcopi ſimul & Presbyteri intelliguntur à Paulo capite tertio prioris ad Timotheum; iidem ſunt prorſus, quos Actorum xx, idem Paulus duplici hac appellatione deſignat, ut Theodoretus in Commentario ad primum caput epiſtolæ ad Philippenſes aſſerit. Atqui ex eodem Theodoreto colligitur, Presbyteros illos, & Epiſcopos, qui in Actis ita vocantur, veros Epiſcopos fuiſſe, primique ordinis & gradus Sacerdotes: [2] *quos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere*, vel *paſcere*, ποιμαίνειν, *Eccleſiam Dei*. Nihil enim aliud videntur eſſe Theodoreto primi ordinis ac veri Epiſcopi, quàm rectores Eccleſiæ, ac Dominici gregis paſtores.

IV. Velut etiam cùm Apoſtolus in illo loco primæ ad Timotheum, Epiſcopos iiſdem lineamentis deſignat; ut Eccleſiæ præſint, tanquam rectores, & moderatores. Idque ex illa ſimilitudine colligitur, quam ibi poſuit; cum inter alias idonei Epiſcopi dotes hanc præſcribit, *ſuæ domus benè præpoſitum*. Ex quo deinde ratiocinatur ita: [3] *Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam* (id eſt *curam*) *habebit?* Ubi comparatio quædam inſtituitur, ac proportio inter domum, ſive familiam privatam, & domum Dei, quæ eſt Eccleſia: tum inter utriuſque præpoſitos, hoc eſt patremfamilias, & Epiſcopum. Ut igitur pater-familias ſuæ domui præeſt, ejuſque rector ac moderator, & caput eſt, non herili, ſed liberali imperio, ac poteſtate: ſic Epiſcopus Eccleſiæ, quaſi cuidam Dei familiæ, ac domui, præpoſitus eſt. Quæ poteſtas ab Apoſtolo his vocabulis exprimitur, προΐστασθαι, ἐπιμελεῖσθαι, ποιμαίνειν, οἰκονομεῖν, quæ ſunt, *præeſſe*, *curam gerere*, *paſcere*, *diſpenſare*. Quod poſtremum extat in Epiſtola ad [4] Titum. *Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem.*

*Luc. 12.42. Sed & οἰκονόμος figuratè ab Chriſto * vocatur Eccleſiæ præfectus. Tales etiam ſunt, quos * in Epiſtola ad Hebræos Apoſtolus ἡγουμένους nominat, hoc eſt *præpoſitos*. quos * Theodoretus προεστῶτας interpretatur. Certe *Heb. 13.7. 17.24. Chryſoſtomus de Epiſcopis loquens, eorumque functionem, & geſtionem deſcribens, eam nominat προστασίαν, *Com. ad Heb. 13.24. & οἰκονομίαν in * Homilia lxx Tomi quinti, quæ eſt de S. Ignatio Epiſcopo Antiocheno. *Pag. 500. & 501. Quocirca cum hoc Theodoretus Presbyteris illis à Paulo nominatis tribuat, ut & Epiſcopi ſint, & οἰκονόμοι, nonne ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν iiſdem, tanquam functionem propriam, aſſignat? Atqui hanc ipſam ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν notam & characterem conſtituit veri Epiſcopatus, qui in primo gradu collocatur. quod inde conſtat.

*Pag. 473. V. In * commentario ad caput tertium primæ ad Timotheum, ſcribit eos, qui primi ordinis ſunt ſacerdotes, & Epiſcopi ætate ſua dicebantur, olim Apoſtolorum tempore non Epiſcopos vocari ſolitos, ſed Apoſtolos; [7] ut Titum, & Timotheum, & Epaphroditum; qui cum veri eſſent Epiſcopi, non Epiſcopi, ſed Apoſtoli nuncupabantur. * Idem p. 474. Porrò de iiſdem loquens in commentario ad caput primum epiſtolæ ad Philippenſes, ac nominatim de Epaphrodito, quem * Paulus diſertè nominavit Apoſtolum, [5] *Manifeſtè*, ait, *docuit Epiſcopalem diſpenſationem ei fuiſſe creditam, cùm appellationem haberet Apoſtoli.* * Phil. 2.25. Ecce veri & ſummi ordinis Epiſcopi, qui tunc vocati ſunt Apoſtoli, propriam & peculiarem hanc habebant adminiſtrationem, quam vocat ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν. Ergo & Presbyteri illi, atque Epiſcopi in epiſtolis ad Titum & Timotheum ab Apoſtolo nominati, eademque nota & functione præditi; ut teſtatur Paulus, adſtipulante Theodoreto; prorſus veri Epiſcopi fuerunt, & in primo gradu reponendi. Diſſentit igitur à ſeipſo Theodoretus, & contrà atque ex ejus ſermone colligitur, verbis aſſerit Epiſcopos & Presbyteros apud Paulum pro ſecundi ordinis accipi ſacerdotibus. Quinetiam ad illa verba Pauli: * *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere*, &c. * 1. Timot. 5. 19. Presbyterum videri poteſt pro ſummo ordine, id eſt Epiſcopo ſumpſiſſe. Sic enim rationem illius Apoſtolici mandati reddidit: [6] *Contigit enim ipſum Eccleſiæ præfecturam gerentem, peccantes aliquos offendere: ob idque nonnullos infeſto in illum animo calumniam machinari.* Cum ergo προστασία τῆς ἐκκλησίας, ut paulò antè diximus, pro Epiſcopatu ab Chryſoſtomo ſumatur, veriſimile eſt ex aliis ejuſdem Theodoreti locis, quæ attulimus, Presbyterum ibi primi ordinis ſacerdotem intellexiſſe. Quas omnes ob cauſſas ſcripſeram, non ſatis conſentaneum ſibi videri Theodoretum.

VI. At Salmaſius dum propoſitam à me quæſtionem eludere, ac Theodoretum explicare ſtudet, horrendum in modum & ſe ipſum, & Theodoretum implicat: ac per anfractus & circuitus orationem contorquens, cùm multum loquatur, nihil omnino dicit. Quid autem homine hoc facias, qui eâdem de re ait ac negat; & ſecum magis quàm cum adverſario tumultuatur ac rixas agit? Hoc igitur in loco, & in Theodoreti exponenda ſententia ſic à ſeipſo diſſidere dico Salmaſium, ut cum Theodoretum propugnandum ſuſceperit, ejuſque, contrà quàm fecimus, interpretari ſententiam velit; duo illi affingat contraria, invicémque pugnantia. Nam & ab eo conſtitui ait Epiſcopos & Presbyteros ab Apoſtolo memoratos in ſecundo grado, próque ſimplicibus haberi ſacerdotibus; & hos ipſos nihilominus aſſerit ab eodem Theodoreto primo in gradu collocari.

Pagina 32 Diſſertationis, Meſſaliano-Salmaſius aſſerit Theodoretum, cùm ait, *eoſdem tunc appellatos eſſe Epiſcopos, & Presbyteros, non aliam tunc ſubjectam notionem utrique nomini fuiſſe, quàm nunc eſt. Nec aliter*, inquit, *eas voces ſumpſit Theodoretus, quàm quomodo ſua ætate accipiebantur. Quid igitur opus quaſi in re incerta & ambigua dubitare, ac titubare?* Vide ergo quid ex eo ſequatur. Ærate Theodoreti ea notio erat *Epiſcopi*, ut primi, ſummique ordinis ſacerdotium ſignificaret: quod hodieque perſeverat. *Presbyteri* autem vocabulum ſecundi erat ordinis, hoc eſt Sacerdotii ſimplicis. Igitur, ex opinione Cathari, Theodoretus putavit, Apoſtolorum tempore, atque à Paulo ipſo nomina hæc ſic uſurpata eſſe, ut *Epiſcopus*, ſummum Antiſtitem, *Presbyter*, Sacerdotem ſimplicem ſignificaret. Quod apertè eſt falſum. Nam non diverſâ, ſed unâ, & eâdem notione ambo illa nomina Theodoretus accepit, cum ſcripſit, olim eoſdem & Presbyteros vocatos, & Epiſcopos: idque poſteà mutatum fuiſſe. Quinetiam rationem * adjicit, cur non poſſint *Epiſcopi* vocabulo apud Paulum intelligi primi ordinis, ac veri *Epiſcopi*. nempe quòd plures in una Eccleſia Presbyteros, & eoſdem Epiſcopos fuiſſe demonſtrat: non poſſunt autem plures eſſe in eadem urbe, & Eccleſia verè ac propriè dicti Epiſcopi. Unde planum eſt, Theodoretum Epiſcopi nomine ſimplicem à Paulo deſignari putaſſe Presbyterum. * Theodor. in cap. 1. ad Phil. p. 323. & in cap. 1. ad Tit. p. 509.

VII. Nec longè * poſteà Salmaſius, immò in eâdem paginâ, priùs illud reſcidit, & contrarium ei ſtatuit: *Epiſcopi & Presbyteri* vocabula non duos ſignificare, ſed * Salm. pag 33. & 34.

unum

2 Act. 20, 28. προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ.

3 1. Tim. 3. 5. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται.

4 Tit. 1. 7. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς Θεοῦ οἰκονόμον.

5 Theodoret. p. 323. σαφῶς τοίνυν ἐδίδαξεν, ὡς τὴν ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν αὐτὸς ἐπεπίστευτο, ἔχων ἀποστόλου προσηγορίαν.

6 Theodoret. ad 1. Tim. c. 5. ver. 19. συμβαίνει γὰρ ἐκκλησίας αὐτὸν προστασίαν πεπιστευμένον, καὶ λυπῆσαι τῶν ἁμαρτανόντων τινάς, εἶτα ἐκείνους ἐχθρῶν διαθέσει συκοφαντίαν ὑφαίνειν.

unum tantùm ordinem, cúmque cujuſmodi Apoſtolorum ætate fuit, videlicet ſummum, in quo veri ſunt Epiſcopi. Atque in me propterea impotentiùs effervеſcit, quòd inquirendum putaverim, *utrum Epiſcopi nomine intellexerit Theodoretus eum qui ſic hodie vocatur; an Presbyterum eo ſenſu, quem hodierna novit Eccleſia: cùm ſcire debuerim utriuſque appellationis eandem vim, poteſtatem, dignitatem, ac functionem fuiſſe.* Mox: *In ſynonymia*, inquit, *harum duarum vocum cùm idem utraque ſonet, ac valeat in Apoſtolorum ſcriptis, & ejuſdem perſonæ utraque munus eorum temporibus deſignaverit, qui tibi libet quærere an alterum ſignificaverit, quæ utrumque ſignificavit?* Hic Epiſcopum & Presbyterum de uno eodémque gradu apud Apoſtolum interpretari vult, qualis erat, cùm Paulus iſta ſcriberet: nimirum ut ambo ſummum deſignarent Eccleſiæ præſidem. In quo ſuperiora illa ſua refellit, & à Theodoreti ſenſu nihilominus aberrat.

Tandem pagina 48, & 49 utrumque à ſe poſitum retexit, & aliter Theodoreti mentem explicat: aſſeritque *Apoſtolos Epiſcopali gradu fuiſſe præditos: Epiſcopos verò pro ſacerdotibus ſecundi ordinis habitos.* In quo *fatetur ita ſententem Theodoretum cum Apoſtolo pugnare. Sed falſum eſſe*, quod dixeram, *à ſeipſo diſſentire. Nuſquam enim ille prodidit Epiſcopos iſtos, qui & Presbyteri vocantur apud Apoſtolum, ſummum gradum tenuiſſe.* Vides balbutiem hominis, ac deſultoriam levitatem

VIII. Cum hæc unus omnia dicat Salmaſius tam diſſona, támque invicem abhorrentia; tum in eo potiſſimum illius hæret, habitátque diſputatio, quod ſecundo loco dictum ab illo poſui: & quod ejuſmodi eſſe dicit,
* Salm. p. 34. * ut *ſi ſic Theodoretum interpretemur, ut omninò neceſſe eſt, tum locus, qui mihi videbatur prorſus inextricabilis, omninò extricetur*, Videamus id cujuſmodi ſit. Profectò meras tricas, & labyrinthos, ac bonæ ſanæque mentis inanes gerras & offutias audiemus. *Epiſcopus*, inquit, *ac Presbyter unius atque ejuſdem curationis & functionis nomina fuere ſynonyma ſub Apoſtolis, quam eadem perſona ſuſtinebat. Diverſa tum erant unius rei, & officii nomina in eandem perſonam congruentia. Poſteà diviſa ſunt munia, & officia, & in duos diſtributa, quæ unus gerebat. Sic etiam diſtincta nomina ſunt, quæ rem unam, & unum munus antiquitùs deſignabant. Ita alius factus eſt Epiſcopus, alius Presbyter; cùm olim unus & idem eſſet Presbyter, & Epiſcopus. Cùm igitur doceat Theodoretus olim eoſdem vocatos eſſe Presbyteros, & Epiſcopos, ſtultum eſt quærere, utrum Epiſcopum intelligi oporteat, qui hodie ita vocatur: an iſta duo vocabula, Epiſcopus & Presbyter eum ſignificent, qui nunc Presbyter ſolet vocari*, Atqui tantùm abeſt ut hoc pacto Theodoreti locum extrices, ut impeditiorem reddas, & affingas illi eorum quæ ſcribit ſentitque contraria.

IX. Nam Theodoretus, quod nemo qui attentè legerit in dubium vocet, quos Apoſtolus promiſcuè Epiſcopos & Presbyteros appellat, eos ipſos putat non primi ordinis fuiſſe ſacerdotes, quos ſua ætate, propriè ait Epiſcopos vocari, & quales ad hanc diem in Eccleſia perſeverant: ſed inferioris, ac ſecundi: ut paullo ante probavimus; & * tute ipſe fateris. Quod ſi eſt ita; falſum
* p. 48. & 49. eſt quod ait, Theodoretum exiſtimaſſe, Epiſcopi, & Presbyteri nomine tam Epiſcopum verum, ac primi gradus, quàm Presbyterum ſecundi intellexiſſe Paulum. Quod
* Salm. p. 35. & peſſimè argumentando ſic conaris oſtendere: * *Si illa duo quippe vocabula Apoſtolicorum temporum, quæ unum idémque denotabant officium, appellationes fuiſſe dicamus unius illius Presbyteri, qui nunc ſic vocatur, & poſt Epiſcopum ſecundas obtinet: ex eo ſequitur, nullos Apoſtolica tempora noviſſe Epiſcopos: ſed ſolos Presbyteros, quales hodie ſunt, in ſecundo ordine poſitos. Sin verò Epiſcopi nomine antiquo & Apoſtolico intelligamus ejus generis Epiſcopum, qualis hodierno tempore notus eſt: ex eo conſequenter dicetur, nullum fuiſſe Apoſtolorum ævo Presbyterum ex illo genere, qui nunc in ordine conſtituti ſunt. Atqui certum eſt eo tempore cùm Epiſcopi, tum Presbyteri nomina in uſu fuiſſe. Aut ergo diverſorum munerum appellationes fuêre, aut unius & ejuſdem. At conſtat unius & ejuſdem cùm muneris, tum perſonæ fuiſſe nomina, quæ poſteà facta ſunt duorum munerum, & duarum perſonarum diverſa appellationes. Aut igitur, cùm Apoſtoli vivebant, inania illa nomina ſine re fuerunt: aut Presbyter ac Epiſcopus in una perſona ex vero fuit, qui nunc eſt verus in duabus diverſis perſonis. Concludamus itaque, non horum alterutrum exiſtimaſſe Theodoretum neceſſe eſſe, ſed utrumque.* Hæc Salmaſius: quæ ſi vel ipſe, vel quiſquam alius capere poteſt, ego me victum fatebor.

X. Enimverò talia iſta ſunt, quæ ad extricandum Theodoreti locum attulit, ut ab omni deſtituta ſenſu, impediant magis & irretiant lectorum animos. Vide etiam quanta ſub illis portenta lateant. Duo illa, quorum alterutrum dici à Theodoreto neceſſe eſſe ſcripſeram, cùm ait; *Olim eoſdem Presbyteros appellatos & Epiſcopos*; hujuſmodi ſunt: Aut Epiſcopum eum, qui primi ordinis eſt & gradus, etiam Presbyterum ab Apoſtolo vocari: ita ut vocabula iſta unum illum ſignificent primi ordinis ſacerdotem. aut Epiſcopum & Presbyterum nominari unum, & eundem ſacerdotem, qui eſt ſecundi ordinis. Salmaſius utrumque ait exiſtimaſſe Theodoretum, non horum alterutrum. Igitur ab Apoſtolo credidit eum nominari Epiſcopum & Presbyterum, qui primi eſſet, ac ſecundi ordinis. In quo primùm habet contradicentem Theodoretum, qui ſcribit, Apoſtolorum tempore, cùm iidem vocarentur Epiſcopi & Presbyteri, eos, qui nunc Epiſcopi nominantur, non Epiſcopos appellari ſolitos; ſed Apoſtolos: poſteà verò nomen Apoſtolorum relictum eſſe veris propriéque dictis Apoſtolis: eos autem qui hactenus dicebantur Apoſtoli, & primi erant ordinis ſacerdotes, nuncupari Epiſcopos cœpiſſe: quod ipſum ætate perſeveraſſe ſua ſignificat. Tum addit ad illud probandum; non poſſe veros Epiſcopos intelligi ab Apoſtolo, quos Epiſcopos pariter & Presbyteros appellat, quia in una civitate plures eſſe nequeunt Epiſcopi: at Paulus in una plures fuiſſe demonſtrat. Quin & * Salmaſius ipſe, quod * p. 49.
jam dixi, Theodoretum fatetur *Epiſcopos affirmare pro ſecundi ordinis Sacerdotibus apud Apoſtolum haberi*; in eòque *cum Apoſtolo pugnare*, non tamen ſecum: quia nuſquam aliter ſentit. Qui hoc dicit, profectò ſi quod dicit intelligit, non poteſt arbitrari, utrumque velle Theodoretum; ut Apoſtolus Epiſcopi nomine verum Epiſcopum ſignificet; & Presbyteri nomine verum item, ſimplicemque Presbyterum: hoc eſt τὸς νῦν, ut ille loquitur, & quales erant ipſius ætate: & tamen ambobus iſtis nominibus ſolos ordinis ſecundi ſacerdotes expreſſerit. Hæc enim ἀσύςατα ſunt, & ſe mutuò colliduut.

XI. Ac ſi paullo attentius, quàm fecit ipſe, Cathari verba, & propoſitum, ac progreſſum argumentationis inſpicias; ſimile quiddam in iis oſtenti reperies. Etenim cùm adverſum nos iſta ſcriberet, eum opinor quæ à nobis erant poſita oppugnare, ac convincere voluiſſe. Noſtra porro ſunt hæc. Aiebamus Theodoretum, cùm olim Epiſcopos ac Presbyteros eoſdem vocatos ab Apoſtolo ſcribit, vel Epiſcopos intelligere in primo gradu ſacerdotii poſitos, quales erant ætate Theodoreti: ut hos ipſos promiſcuè Epiſcopos & Presbyteros dici à Paulo crediderit. Vel utroque vocabulo intellexiſſe ſecundi ordinis ſacerdotes: eùm qui in primo ordine cenſentur, Apoſtoli antè, ac Paulo vivente, nominati fuerint; nondum Epiſcopi; quod nomen poſteà ſunt adepti. Salmaſius ex adverſo contendit, Theodoretum non *horum duorum alterum exiſtimaſſe: ſed utrumque.* Hoc vero nihil aliud eſt dicere, niſi Theodoretum putaſſe, Epiſcopos, qui apud Apoſtolum nominantur, Epiſcopos fuiſſe, & non fuiſſe Epiſcopos: item Presbyteros fuiſſe, & non fuiſſe Presbyteros. Etenim duo illa membra noſtræ disjunctionis oppoſita invicem, & contraria ſunt. quorum prius Epiſcopos continet, qui in primo gradu ſunt; hoc eſt non ſimplices ſacerdotes: qui quatenus Presbyteri vocati ſunt, hæc ipſa *Presbyteri* vox, non ſimplicem, ſed primi perinde gradus ſacerdotem deſignat. Poſterius verò ſimplices tantummodo ſacerdotes, ſive Presbyteros ſecundi gradus, non autem primi, id eſt propriè dictos Epiſcopos complectitur. Quocirca Salmaſius, qui utramque diviſionis partem copulat, & a Theodoreto ſimul affirmari ſtatuit, hunc illi putidum, barbarúmque ſenſum opinionis affingit; ut ab Apoſtolo nominatos Epiſcopos exiſtimet veros fuiſſe, & non fuiſſe veros, id eſt primi gradus & ordinis Epiſcopos; itemque ſimplices fuiſſe, & non fuiſſe ſimplices Presbyteros.

XII. Nam ut ſi dicenti cuipiam Socratem vel eſſe ratione præditum animal, vel irrationale, contradiceret, non alterutrum eſſe, ſed utrumque aſſerens; is Socratem & hominem eſſe diceret, & non eſſe hominem: eſſe rationalem, & non eſſe. quoniam in utraque ſpecie ineſt alterius negatio. Sic in noſtra disjunctione, quandoquidem duæ illæ velut oppoſitæ ponuntur ſpecies; Epiſcopus primi ordinis ſacerdos, ſive non ſimplex Presbyter; & ſacerdos, ſive Presbyter ſimplex, ac ſecundi ordinis, non primi: qui commemoratos ab Apoſtolo Epiſcopos & Presby-

Preſbyteros non unius definiti gradus, ſed utriuſque fuiſſe vult, hic in illud incurrit abſonum, & inextricabile, quod dixi. Ac licet Epiſcopus verus etiam ſacerdos ſit; non tamen eſt ſimplex. Sacerdos enim ſimplex non eſt Epiſcopus. At in noſtra diviſione non Epiſcopo præciſe ſacerdos opponitur: ſed idem quà ſimplex eſt. quemadmodum ſub eodem animalis genere homini brutum opponitur, non quà animal eſt, ac ſenſus particeps, ſed quatenus irrationale eſt. Hæc ſi diſcernere ipſe propter judicandi ratiocinandique inſcitiam non poteſt, adhibeat quos volet ex amicis dijudicandi peritos: nihil hic à me callidè, ac ſophiſticè eſſe poſitum inveniet: ſed apertè, planè, ſine fuco & fallacia, quod ejus verbis, ac decretis conſentaneum ſit eſſe concluſum.

XIII. Ac ne fortaſſis erret, & in ὁμωνυμίᾳ vocum latebram quærat, ſcire volo Lectorem meum, vel potius recordari quod anteà ſcripſi, Πρεσβυτέρου vocabulum dupliciter uſurpari: primò ut ſit honoris, ac dignationis vox, in hunc uſum & ſignificationem ab ætate tranſlata: deinde ut certi ordinis & gradus Eccleſiaſtici propria ſit. Priore modo tum eſt accepta, cùm ſummo gradui tributa eſt: immò verò quando huic cum ſecundo communis fuit: ut tam Epiſcopi, quàm ſimplices ſacerdotes, Preſbyteri vocarentur: quod etiam poſt Apoſtolorum temporà perſeveravit. Poſterior verò modus tandem invaluit, uti Preſbyteri ſoli ſimplices appellarentur ſacerdotes, qui Epiſcopi non erant. ac tum communis utrique ordinis nomen non Preſbyteratus, ſed ſacerdotium eſſe cœpit. Jam verò in hac noſtra controverſia, dum quæritur, iidémne fuerint Apoſtolorum ætate Preſbyteri & Epiſcopi, non de ſolis vocibus agitur. Si quidem extra controverſiam eſt Preſbyteros & Epiſcopos paſſim vocatos eſſe ſummi, atque primi ordinis ſacerdotes. Sed de ordinibus ipſis, & gradibus inquiritur, quocumque tandem vocabulo deſignati fuerint. Itaque cùm in diſceptationem ambo illi gradus veniunt, & Preſbyterum ab Epiſcopo diſcernimus, Preſbyterum ſimplicem ſacerdotem intelligimus, & hujuſmodi qui non ſit Epiſcopus: hoc eſt qui ſic in primo gradu cenſetur, ut in ſecundo neutiquam habeatur. non quod ſacerdos & ipſe non eſt: ſed quia non eſt ſacerdos ſimplex. At Preſbyter in hac diſputatione non univerſè ſacerdotem ſignificat, ſed ſimplicem, & qui non eſt Epiſcopus. Ineſt igitur in alterutro remotio quædam alterius, ac negatio.

CAPUT II.

De Epiſcopo rurſus, ac Preſbytero: quomodo hic in illo contineatur; & quatenus invicem diſtent. Salmaſii in eo falſa ratio. De Theodoreto rurſus agitur, quem iſte explicare ſtudens intricat. De Apoſtolis Judaicis, & ſecundi ordinis poſt majores ab Chriſto inſtitutos. Epaphroditus quo ſenſu Apoſtolus dicatur à Paulo.

I. HOc vocabuli *Preſbyteratus* animadverſo uſu, ac diſcrimine, tota Salmaſii contentio in fumos ac ventos abibit. Cujus illud imprimis confutatum jam à nobis eſt, quod in eàdem Epiſcopi perſona diverſos ordines intelligere, ac diſtinguere nequiverit. Sed quòd in unum convenirent, iccirco unum & eundem ordinem per ſe omnes eſſe crediderit. * *Diverſa non erant* (ait in eo Diſſertationis loco, ex quo priora illa citavimus) *unius rei, & officii nomina in eandem perſonam congruentia. Poſteà diverſa ſunt munia & officia, & in duos diſtributa, quæ unus olim gerebat. Sic etiam diſtincta nomina ſunt, quæ rem unam, & unum munus antiquitus deſignabant. Ita alius factus eſt Epiſcopus, alius Preſbyter, cùm olim unus, & idem eſſet Preſbyter, & Epiſcopus.* Poſſunt iſta vera eſſe, ſi ad eam formulam exigantur, quam paullo antè poſui. At ex Salmaſii inſtituto, & ſcopo falſa ſunt. Preſbyteri vox ſi honoris ac dignitatis eſt, unius ejuſdémque rei & officii nomen eſſe potuit, hoc eſt Epiſcopalis ac primi ordinis. Quanquam ſubinde cum ſecundo ordine communicatum eſt. Sin eſt ut omiſſa verbi controverſia de re ipſa loquimur; tres in Eccleſia dico, ex Apoſtolica divináque inſtitutione, primarios eſſe ordines ſacros; diverſos invicem, & ſeparabiles; ſive reipſa, & *actu*, ut loquuntur, disjuncti ſunt; ſive in unam eandémque perſonam ſimul omnes confluunt. Ex quibus totidem Hierarchici, & Eccleſiaſtici βαθμοὶ, id eſt *gradus* conſtituti, Epiſcopus, Preſbyter, & Miniſter. Epiſcopus omnes in ſe, uti dictum eſt, ordines continet: hoc eſt ſacramentum & characterem in ſe habet inferiorum omnium. Peculiarem tamen βαθμὸν, id eſt *gradum*, & *ordinem*, quà *ordo* non ſacramenti, ſed gradus, & partis appellatio eſt, occupat. Non enim ſecundi gradus, aut tertii dicitur Epiſcopus; ſed primi: quamvis eminentia quadam dignitatis, & δυνάμει ceteros complectitur. Ita Preſbyter inferiores comprehendens, ſecundi propriè ordinis eſſe dicitur, non primi: quia non eſt Epiſcopus: non tertii, quia etſi hujus ſacramentum & characterem continet; non tamen ſolum.

*Salm. p. 39.

II. Quam ad rem explicandam non minus aptum, quàm uſitatum exemplum de viventium genere petitur. Tres enim gradus ſunt τῶν ἐμψύχων, id eſt *animatorum*. Primus & infimus eſt eorum, quæ nonniſi vegetantia ſunt, ut ſtirpes. Secundus eſt ſenſu præditorum. Poſtremus & ſummus eſt eorum, quæ rationem habent; ut ſunt homines. Horum ſi quis abſolutè requirat quis in ſecundo gradu ſit, nemo eſſe dicat hominem. Nam etſi ſenſu & ipſe pollet: non tamen ſolo eo cenſetur. Quones autem tres illæ viventium ſpecies inter ſe comparantur, excludunt ſe mutuò, & εἰδικαῖς διαφοραῖς, quas *ſpecificas differentias* Dialectici nominant, à ſe invicem ſeparantur. Ita ſit ut *ſenſum habens*, quod eſt τὸ αἰσθητὸν, quà eſt in homine, cum ratione conjunctum, implicatumque ſit: ut autem in brutis ineſt animantibus, ἄλογον ſit, id eſt rationis expers. Ita ſecundus gradus *ſentientibus* conſtat, non præciſè, & abſolutè, ſed quatenus ratione carent. Eodem modo Epiſcopus & Preſbyter, quà graduum nomina ſunt, invicem diſtant. Ac licet quod in ſimplici eſt ſacerdote, id eſt Preſbytero, id Epiſcopatui inſitum ſit: nimirum ſacerdotium ipſum, & in utrumque Chriſti corpus, verum, & myſticum, ordinis poteſtas (ut vulgò loqui ſolent) non eſt tamen *una res & officium unum*, niſi κατὰ τὸ ὑποκείμενον, hoc eſt *ſubjecto*, &, quod dici conſuevit, *materialiter*, cùm *formaliter*, (ut Scholæ itidem uſurpant; Græci verò, τῇ ἐπινοίᾳ, vel λόγῳ id eſt *ratione*) differant, etiam in una & eadem Epiſcopi perſona. Ex quo Catharus vapulat: qui ſic de illis ordinibus loquitur, tanquam nihil præter munia quædam externa ſint, & geſtiones, ſive curationes, quæ pro libitu modò uni plures, modò ſingulis ſingulæ mandantur. *Ita alius*, inquit, *factus eſt Epiſcopus, alius Preſbyter, cùm olim unus, & idem eſſet Preſbyter, & Epiſcopus.*

III. Homo minimè malus, quod apud Catharos, & Calvinianos ſuos fieri vidit, & cui inſuevit à puero; idem in Catholica, & antiqua Eccleſia factum credidit. Illic enim ex ſartore, aut veteramentario, vel ſartore, cetario, aut vili quopiam opifice repentè fit Epiſcopus, quem *ſuperintendentem* vocant: vel πρεσβύτερος, id eſt *ſenior*, aut *antiquus: & momento turbinis exit Marcus Dama.* Mox ſi ſic viſum erit, in ordinem cogetur, & ab hac curatione detractus, redibit ad priſtinum. Ejuſmodi ergo Salmaſius negotium putat fuiſſe vetere in Eccleſia Epiſcopatus ac Preſbyteratus. Hinc fatua & ridicula iſta comparatio, quam ad mentem ſuam explicandam adhibet. * *Obvio exemplo id comprobemus*, inquit. *Hodie officium eſt, quod qui gerit, aquarum & ſaltuum magiſter nuncupatur. Unus idémque hos duos habet provincias, aquariam, & ſaltuariam. Si duæ fiant, ac dividantur, ut uni tribuatur aquaria, alteri ſaltuaria, efficientur duo officia ſeparata, unum Curatoris aquarum, alterum Curatoris ſaltuum. Nunc duo ſunt diverſa munia Epiſcopi & Preſbyteri. Ad Epiſcopum ordinatio propriè pertinet. Ad Preſbyterum alia munia Eccleſiaſtica. Olim unus hæc omnia obibat, qui & Epiſcopus, & Preſbyter ſimul appellabatur, quia ſcilicet agebat unus quæ duo nunc faciunt ſub diverſis appellationibus.* Quàm bellè inter ſe iſta congruant, ex eo poteſt intelligi. Sic idem eſt curator aquarius, & ſaltuarius, quomodo eſt idem ſalſamentarius, exempli cauſſa, & *ſuperintendens*, ſive *antiquus* in Calviniana parte. Utrobique duo illa ſic in unum caput coëunt, ut à ſe divelli mutuò poſſint, neque neceſſariò conjuncta ſint. At Epiſcopalis ordo ſine ſacerdotali ordine ac ſacramento eſſe nequit; quo in ſacramento Preſbyteratus natura, & *ἰδία* conſiſtit. Quamvis ſine Epiſcopatu, Preſbyteratus, & ſacerdotium conſtet. Non eſt igitur eadem ratio Epiſcopi ac Preſbyteri, quæ *Curatoris aquarii & ſaltuarii.* Nam hæc duo poſtquam diviſa fuerint,

*Salm. p. 36.

rint, non ſunt invicem conjuncta, quia neutrum in altero neceſſariò continetur.

IV. Ad ſummam falſum eſt, quod Catharus iſte Calvinianæ ſectæ innutritus ac dogmati, nihil eſſe putat aliud Epiſcopatum, & Presbyteratum præter munia quædam externa, & officia; quæ pro hominum arbitratu in eundem hominem conferri, vel in plures dividi poſſunt. Demonſtratum enim eſt ſuperiore in libro, capite tertio, duos illos ordines ex inſtituto Chriſti, ac jure divino eſſe diverſos: tametſi in majore comprehendatur minor: & utrumque præter externum munus, ac miniſterium, internum quoddam habere ſacramentum, & characterem, qui nullo ſcelere, ac pravitate deleri poteſt, ut ordinari de integro neceſſe ſit. Quod perinde in Ordinis, atque in Baptiſmi ſacramento fieri, ex Auguſtino illic oſtendimus. Non eſt igitur arbitraria utriuſque functio, ἰδιώτης illa & λαϊκή: cujuſmodi in Epiſcopo eſt ordinatio, & χειροτονία. quam nemo ſine Epiſcopali conſecratione nec adminiſtrare debet, nec poteſt. In ſacerdote verò tam ſimplici, qui propriè Presbyter dicitur, quàm cum Epiſcopatu conjuncto, ipſa Dominici corporis ac ſanguinis eſt confectio: necnon peccatorum reconciliatio, quantum ad eam, quam vocant, ordinis poteſtatem attinet.

V. Redeo jam ad Theodoretum, in quo extricando tricatur, & nugatur Salmaſius. Scripſit ille, Apoſtolorum ævo, Epiſcopi ac Presbyteri nomina uni & eidem attributa eſſe ordini & gradui, qui ſecundus fuit; hoc eſt Presbyteris ſimplicibus. Quod neceſſariis argumentis * P. 49. anteà probavimus: & fatetur ipſe * Salmaſius. qui hac ex parte repugnare illum Apoſtolo dicit: ac me adeò reprehendit, quòd utrumque vocabulum pro ſummo gradu poſitum ab Theodoreto ſcripſeram. Non negabit igitur Salmaſius, Theodoretum in commentario ad caput tertium prioris ad Timotheum, affirmare, olim Epiſcopos & Presbyteros appellatos eſſe ſacerdotes ſecundi gradus; non autem primi. Qui autem primo in gradu locabantur, & Epiſcopi poſteà propriè vocati ſunt, eos tunc Apoſtolos nominatos fuiſſe, ſcribit idem Theodoretus. Quod ſi quiſpiam diceret hunc ipſum, Epiſcopos & Presbyteros putaſſe olim vocatos primi ordinis ſacerdotes: ex adverſo illud objeceram: nihil jam relinqui Apoſtolorum vocabulo, quo eos nominari ſolitos ſcripſit, qui in primo erant gradu, & Epiſcopi poſteà ſunt dicti. Quod ſanè eſt invictum argumentum, quo efficitur, Theodoretum ſolos ſecundi ordinis ſacerdotes exiſtimaſſe nuncupari à Paulo Presbyteros, & Epiſcopos.

VI. At Salmaſius & ſui, & Theodoreti, & communis ſenſus oblitus, illud opponentibus nobis ita reſpondet, tanquam Theodoretus arbitretur, Apoſtolos, Epiſcopos, & Presbyteros unum & eundem ſignificare primum ordinem & gradum. Rem incredibilem, & ſtupo- * Salm. p. 37 & ſeq. tis inauditi illius verbis exponam. * *Pro Theodoreto nos tibi reſpondebimus* (inquit.) *Sane voluerit ille etiam Epiſcopos, & Presbyteros appellatos eſſe, qui nunc Epiſcopi ſunt, omnium ordinum primates. Quid inde abſurdi conſequetur?* Quæris quid ex eo ſequatur abſurdi? Hoc videlicet; quòd à ſeipſo turpiſſime diſſideat; quòd contraria dicat, & repugnantia: quo nullum abſurdum majus, aut indignius homini benè ſano & ſapienti poteſt objici. Cujus tu quidem vitii ſenſum ac pudorem propter aſſiduitatem jam in teipſo capere deſiiſti. An tu negare potes, Theodoretum ita ſcripſiſſe, ſacerdotes primi ordinis, qui Epiſcopi poſteà nominati ſunt, olim, id eſt Pauli ætate, vocatos eſſe Apoſtolos: Epiſcopos autem, & Presbyteros, qui in ſacerdotio ſecundas tenebant? Nónne de Epiſcopis & * P. 48. & 49. Presbyteris * tute illud ipſe ſcripſiſti? Quorſum igitur attinet * probare eoſdem & Apoſtolos, & Epiſcopos, & * Id. p. 38. & 39. Presbyteros ex Apoſtoli, & Theodoreti mente tum extitiſſe? Quid iſta ſibi vult ἀλογία, & colluvies orationis? Num verò dubium eſt cuiquam, an Apoſtoli Chriſti, Epiſcopi omnes, & Presbyteri fuerint? Aut non ſæpius decantatum illud eſt: inferiores omnes ordines in ſum- * Ibid. mo comprehendi? * Itaque quod in illo demonſtrando operam poſuiſti, hoc unum aſſecutus es, ut & fruſtrà laborares, & teipſum refelleres, ac mentitum in aliis eſſe monſtrares.

VII. At etiam quod ſcribit Theodoretus, *Qui nunc vocantur Epiſcopi, eos olim Apoſtolos eſſe dictos*, quàm eſt Catharus abſone interpretatus, & inepte! Hoc enim ſenſu dictum eſſe vult: Olim Epiſcopos, quales Theodoreti ſeculo, & hodiéque ſunt, qui ſinguli ſingulis præſunt Eccleſiis, ignotos Apoſtolorum tempore fuiſſe. * *Hac mens* * Salm. p. 39. & 40. *eſt*, inquit, *Theodoreti: qui nunc ſunt Epiſcopi cum poteſtate & auctoritate ſupra Presbyteros eminente, non tunc fuiſſe Apoſtolis notos, cùm Epiſcopi iidem & Presbyteri eſſent, ac dicerentur. Epiſcopos enim illos, Presbyteróſque ſimul dictos, quales olim conſtituebant in ſingulis civitatibus Apoſtoli, pares inter ſe omnes fuiſſe, neminem ſuperiorem agnoviſſe. Eos igitur, qui nunc ſunt Epiſcopi cum hac præeminentia ſupra Presbyteros, olim Apoſtolos eſſe nominatos.* Mox Apoſtolos ait eſſe duûm generum; alios primos, ſecundos alios. Illi ab Chriſto miſſi & electi: ſecundi ab ipſis Apoſtolis. Qui prout neceſſe videbatur, varias illos in provincias, civitatéſque mittebant, ad conſtituendas vel ordinandas Eccleſias. Neque verò certis illi ſedibus, aut Eccleſiis erant affixi: ſed hùc illúcque deſtinabantur, ac totis provinciis ad præſtitutum tempus præerant. Quales fuere Timotheus, Titus, Linus, Clemens. Omnes enim iſti συνεργοὶ & adjutores verorum fuêre, ac ſummorum Apoſtolorum ac Presbyteros, & eoſdem Epiſcopos ubique conſtituebant pari omnes poteſtate præditos, eáque non ſimplicium Presbyterorum propria; ſed Epiſcopali. In hos ergo temporariam poteſtatem, ac juriſdictionem exercebant Apoſtoli ſecundi ordinis: quos iccircò Theodoretus ait, cum Apoſtoli tunc nominarentur, poſteà Epiſcopos eſſe dictos. Hanc ſecundorum, & vagantium, nec hærentium uſquam Apoſtolorum fabulam ſuperiore * libro * Cap. 5. & ſeq. confutavimus. Hoc vero loco vix eſt credibile, quantum, & quam ſtupidum ſit unius hominis à ſeipſo diſſidium.

VIII. Etenim Theodoreti utique declarare ſenſum in animo habuit. At ille primum Apoſtolos vocatos eſſe dicit τοὺς νῦν καλουμένους Ἐπισκόπους, *Epiſcopos eos, cujuſmodi nunc vocantur*: hoc eſt quos præ óculis habebat. Non itaque curſores, & ambulones neſcio quos: quales non erant Epiſcopi ætate Theodoreti: ſed certæ ſedis Epiſcopos intelligi voluit.

Deinde quod ſcribit Theodoretus, *procedente tempore, Apoſtoli nomen veris Apoſtolis eſſe relictum: Epiſcopi verò, iis impoſitum, qui quondam Apoſtoli dicebantur*: ridicula ſententia depravat: tanquam ea mens Theodoreti ſit; illos ipſos veteres ſanctos, ut Titum, & Timotheum, & reliquos, qui Apoſtoli vocabantur primo illo ſeculo, & Epiſcopi erant, inferioribus Presbyteris, iiſdemque Epiſcopis præſidentes; qui plures in ſingulis Eccleſiis pari poteſtate conſtituebantur: iſtos, inquam, diſcipulos Apoſtolorum deſiiſſe Apoſtolos vocari, ac deinceps nominatos Epiſcopos. * *Hinc ergo & Titum, & Timotheum*, inquit, * Salm. p. 52. *qui Pauli temporibus pro Apoſtolis erant, & ſic nominabantur, Epiſcopos poſteritas appellare cœpit, poſteaquam Epiſcoporum dignitas ſupra Presbyteros aſſurrexit. Sic ipſe Theodoretus Titum Epiſcopum Cretæ appellat, cui & Epiſcopos ab eo ex mandato Pauli conſtitutos ſubjicit. Sic Timotheum Epiſcopum Epheſi vocavit.*

Atqui joculare iſtud eſt, putare ab Theodoreto veteres illos jamdiù fato functos, quaſi regradatos eſſe, & in ordinem redactos: ut tanto eis intervallo prærogativa illa nominis, ac dignitas eriperetur; quam viventes obtinuerant, & in qua deceſſerant. Hoc eſſet mortuis, & cum Chriſto regnantibus invidere ſanctis, & Catharos, hagiomachos, ac Salmaſios imitari. Non hoc Theodoretus voluit; neque cogitavit unquam. Hoc ergo dicit: *Iis qui olim Apoſtoli vocabantur, cùm reipſa eſſent Epiſcopi; hoc eſt Epiſcopali ordini, detracto Apoſtoli vocabulo, Epiſcopi eſſe nomen impoſitum: Apoſtoli verò nomen ſolis illis antiquis relictum*: ut nemo deinceps Epiſcoporum Apoſtolus vocaretur eo ipſo, quod Epiſcopus eſſet: quod in uſu anteà fuerat. Hæc eſt vera, & indubitata Theodoreti ſententia.

IX. Nam quod ad Θέσιν illam approbandam, ait Titum Epiſcopum Cretæ, Timotheum Epheſi Epiſcopum nominari; ut hæc argumentatio pondus aliquod habeat, oportet Apoſtolos ab Theodoreto eoſdem illos minimè vocari. Nam ſi Apoſtolos non minus quàm Epiſcopos appellat, non magis concludi ex Theodoreto debet, illos deſiiſſe Apoſtolos nuncupari, quia dicuntur Epiſcopi; quàm Epiſcopos non amplius dici, quia vocantur Apoſtoli. Atqui iidem illi ab Theodoreto Apoſtoli nominantur iis verbis; cùm de Epaphrodito loquitur, quem * * Phil. 2. Paulus Philippenſium Apoſtolum vocat. [7] *Ita*, inquit, *& Cretenſium Titus, & Aſianorum Timotheus Apoſtoli.* Utrum autem

[7] Theodor in c. 3. Ep. 1. ad Tim. p. 474. οὕτω Κρητῶν ὁ Τίτος, καὶ Ἀσιανῶν ὁ Τιμόθεος Ἀπόστολος.

§ Theoph.

autem Epiſcopos duos iſtos nominet, quod affirmat Salmaſius, equidem non memini. Neque tamen negare audeo: & locum ubi ita vocet indicari cupio. Ac tametſi alicubi ſic appellet, nihil hoc ad ineptam conjecturam fulciendam valet. Cujus inſuper fidem elevat auctor ejus ipſe Salmaſius, ac levitatem ſuam, & [illegible] inſigniter *P. 43. traducit. Siquidem * paucis ante paginis Timotheum & Lucam, adeóque vagos illos, & huc illucque diſcurrentes Epiſcopos probat Apoſtolos à veteribus dictos eſſe. Quorum ex Veterum numero ſolum [8] Theophanem profert, qui ſcribit, anno xx Juſtiniani celebrata *eſſe Encænia ſacrarum reliquiarum Andreæ, Lucæ, ac Timothei ſanctorum Apoſtolorum.* Ad quæ Salmaſius: *Vides*, inquit, *Lucam, & Timotheum Apoſtolos cum Andrea vocari.* At ô bone! jam oblitus es non ampliùs vocatos illos Apoſtolos, *poſtquam Epiſcoporum dignitas ſupra Presbyteros aſſurrexit:* quod ex tua interpretatione aſſeveranti Theodo- *Salm. p. 52. reto ſuffragator accedis: & * argumentum inſuper adjicis: quòd *Titum & Timotheum, qui Pauli temporibus pro Apoſtolis erant, & ſic nominabantur, Epiſcopos poſteritas appellare cœpit.* Atqui & Apoſtolos vocare perſeveravit: ut tu ipſe demonſtras ex Theophane, qui multo Theodoreto *Philoſt. p. 34. poſterior eſt. cui & * Philoſtorgium cùm iſta ſcriberem adſtipulari videbam in Excerptis libri tertii: uti Τιμόθεον τὸν Ἀπόστολον ſimpliciter nominat, ejuſque, ut & Andreæ, ac Lucæ reliquias à Conſtantio tranſlatas refert in magnam baſilicam Conſtantinopoli à ſe conſtructam. Nunquid igitur cauſſæ eſt quin quid dicas, & quid affirmes negeſve neſcire te, & ad miraculum eſſe non ἀνάλογον tantum fateare, ſed ἄλογον, & βαττολόγον;

X. De Apoſtolis, eorúmque tum appellatione, tum *Cap. 5. & ſeq. natura, & proprietate quantum ſatis erat expoſui * in libro ſuperiore. Erant illi apud Judæos in uſu Chriſti tempore: à quibus nominis & functionis ille ſimilitudinem tranſtuliſſe videtur in familiam ſuam, & Eccleſiam. Propriè nuntii in Synagoga fuêre; [9] qui ad varia miniſteria obeunda mittebantur: ſive nuntiandi tantummodo gratia: ut qui ad novam Lunam viſam à ſpeculatoribus, per Judææ oppida nuntiandam Templo ſtante deſtinati ſunt, quos [illegible], vel [illegible] vocabant: ut eſt in Talmudicis Digeſtis, Tractatu de Anni capite, & apud Moſem Maiemonidem in eodem Tractatu operis Miſchneh, & ejus, quod *Iad* inſcribitur. Sive cum aliqua curatione, ac munere gerundo: velut æris collatitu per Synagogas exigendi, & in iiſdem conſtituendæ diſciplinæ, quales à Patriarchis *Apoſtoli* mittebantur: ut Epiphanius in Ebionitarum hæreſi teſtatur. Horum igitur exemplo Chriſtus tum Apoſtolos illos primarios duodecim; tum alios in Eccleſia ſua deinceps inſtituit, cum poteſtate, juriſdictione, curationéque aliqua. Sed inter hos ſummates aliqui fuerunt, proprieque dicti; quibus à Chriſto ampliſſima eſt credita poteſtas. Alii minores & ſecundi: qui Chriſtianæ importandæ fidei gratia civitates, ac provincias obibant: partim à Chriſto, ac Spiritu ſancto deſtinati: partim ab majoribus Apoſtolis. Neque verò pari omnes poteſtate inſtructi erant; aut Epiſcopali ordine, ac charactere præditi. Præſertim ſi verum eſt, quod Chryſoſtomus, ac Theodoretus, aliique ſentiunt, ut capite illo quinto diximus, omnes Chriſti Diſcipulos, etiam quos Septuaginta vocant, Apoſtolatus illo vocabulo, ac dignitate cenſeri. Quibus favet Euſebius in libro primo Hiſtoriæ, capite XII. Nam Septuaginta iſtos ab Epiſcopis ſecernunt, & ad Presbyteros ſimplices: quoſdam etiam ad Diaconos relegant *Opuſc. 27. c. 3. Veterum aliqui. Quos * Petrus Damiani ſecutus, *Sicut Epiſcopi duodecim*, inquit, *Apoſtolorum noſcuntur obtinere primatum: ita & ſacerdotes Eccleſiæ ſeptuaginta Diſcipulorum ordinem repræſentant.* [9]

XI. Quamobrem vacillat Salmaſii fides aſſeverantis omnes illos ſecundi ordinis Apoſtolos Epiſcopos fuiſſe, & eos videlicet, qui ab Theodoreto deſignantur, cum ait Apoſtolos olim dictos eſſe, qui ætate ſua nominabantur Epiſcopi. Quid quod Paulus ipſe Titum Diſcipulum ſuum, quem Salmaſius unum facit ex minoribus illis Apoſtolis; & Theodoretus ipſe Apoſtolum potiùs, quàm Epiſcopum vocatum eſſe docuit, Apoſtolum fuiſſe haud obſcurè negat, cùm eum diſcernit ab Apoſtolis? * *Sive pro Tito*, *2. Corinth. 8. 23. inquit, *qui eſt ſocius meus, & adjutor: ſive fratres noſtri Apoſtoli Eccleſiarum gloria Chriſti.* Nonne falſa ex eo Salmaſii opinio convincitur, promiſcuè omnes Apoſtolos facientis, qui ad ordinandas, regendáſque ad tempus Eccleſias à primoribus Apoſtolis miſſi fuerunt?

Neque verò Apoſtolos illos ſecundarios nomen inde ſortitos arbitror, quòd à majoribus mitterentur. Sed quòd miniſterii ac functionis genere ipſo primores iſtos, ac veros imitarentur; maxime in Chriſti prædicanda fide ac notitia, eòque munere extraordinariis factis, ac miraculis approbando. Nam & ſi quis ex plebe Diſcipulorum ab Chriſto, & Spiritu ſancto ad Apoſtolica miniſteria peragenda deſtinaretur ἀμέσως, & ſine interventu principum Apoſtolorum, dici nihilominus poſſet Apoſtolus. Velut Philippus, qui ad Eunuchum erudiendum baptizandúmque miſſus eſt. Ac pro eo atque poteſtas illa eſſet, quam acciperet, ita primi, aut ſecundi ordinis haberetur. Non enim miſſionis modo, ſed ordinis, ac poteſtatis, metienda eſt Apoſtoli dignitas, ut jam ſuprà memoravi. Hinc eſt quòd Epiſcoporum ordo nonnunquam apud antiquos Apoſtolicus vocaretur: & Epiſcopi Apoſtoli. ut Valentinus ad Auguſtinum ſcribens, ejus vocat Apoſtolatum epiſtola CCLXI. Atque iidem ſucceſſores Apoſtolorum eſſe dicuntur: quòd in ſua quiſque Diœceſi poteſtatem exercet Apoſtolicæ ſimilem. Romanus verò Pontifex, qui unus per orbem terrarum plenam habet, & ſine loci ac juriſdictionis exceptione integram poteſtatem, hodie ſolus ferè, & κατ' ἐξοχὴν Apoſtolicus: & ſedes ejus atque functio Apoſtolica nominetur: non quòd externa aliqua, & extraordinaria miſſione à Deo vel ab homine deſtinetur: ut olim propriè dicti Apoſtoli. Sed ob poteſtatem, quæ penes Apoſtolos erat, & in eos ex *perſonali*, ut ita loquar, miſſione derivata fuerat.

XII. Hinc etiam complures ſancti, qui primi gentibus ac populis quibuſdam Evangelium intulerunt, eorum Apoſtoli paſſim nominantur, recentioribus etiam temporibus, & à primis illis Apoſtoliciſque longiùs diſtantibus. Ut Bonifacius Moguntinæ primus ſedis antiſtes Germaniæ Apoſtolus dicitur; & à Beda Gregorius M. Anglorum Apoſtolus: cùm nunquam in eam inſulam pedem poſuerit. Adeo cum Evangelii prædicandi, & homines Chriſtianam ad fidem adducendi officio ac poteſtate, etiam per alios adminiſtrata, conjuncta vox eſt Apoſtoli, potiùs quàm cum miſſione, à qua originem tamen accepit. [10] Ob id Eſaiam Prophetam Cyrillus Alexandrinus refert *non Prophetica ſola gratia fuiſſe præditum: ſed Apoſtolicis etiam ornamentis inſignem. Etenim ſimul & Propheta eſt, & Apoſtolus, atque Evangelicorum præconiorum neutiquam expertes in libro ſuo ſermones inſtituet.* Ut vel ex eo conſtet, falli opinione ſua Cathatum, dum nimis anguſtè, ac præfracte nominis aucupatur etymon: ut quoniam à *miſſione* deducta eſt *Apoſtoli* vox, nullum appellari eo vocabulo patiatur, niſi miſſum, &, quatenus ſecundi ordinis eſt, ad nutum & imperium majoris ambulantem, & tanquam curſualem, nullibi conſiſtentem, nec in una ſede morantem. Quod otioſum, ineptumque commentum & exemplis antiquioris ævi; & communi ipſo ſenſu ac judicio; & auctoritatum, argumentorumve, quibus nitatur, inopia damnatum ac rejectum per ſeipſum concidit.

* Nam quòd Epaphroditum, quem Paulus Philippen- *Salm. p. 107. & 108. ſium Epiſcopum nuncupat, miſſu Pauli Epiſcopos apud illos creaſſe ſcribit, ob idque vocari Apoſtolum; id ex cerebro ſuo; ſi ullum tamen habet in capite, confictum, non auctore ullo teſtatum attulit.

XIII. Majoris hoc & inſcitiæ, & temeritatis eſt, quòd ex Theodoreto de eodem Epaphrodito colligit, & ſuam videlicet illi hæreſim affingit. * *Apparet*, inquit, *Salm. p. 59. *eum exiſtimaſſe Epiſcopos illius ævi non fuiſſe majores Presbyteris, ſed pares, & ſub utroque nomine eoſdem ſic ſubditos fuiſſe Apoſtolis, ut poſteà Presbyteri ſubjecti ſunt Epiſcopis.* Quod etiam

---

8 Theoph. [illegible Greek] Ἀνδρέου, Λουκᾶ, καὶ Τιμοθέου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

9 Vulgo, apud Judæos, dicebantur שליח צבור *legatus*, aut *nuntius cœtus* quicumque a Synagoga mittebatur, cujuſcumque negotii causa. Sed eo nomine præſertim vocabantur, qui pro more, aut extra ordinem conſtituti erant, ad preces loco totius cœtûs fundendas. Qua de re, conſulatur vir eruditus qui nuper in Belgio ſcripſit *de Synagoga Vetere* Lib. III. p. 2. c. 1. ubi plura hanc in rem habet. *Th. Aletheinus.*

10 Cyr. Præfat. in Eſa. in fine. [illegible Greek]

11 Theod.

etiam in eandem Epiſtolam ad caput ſecundum clariùs ſignificavit, ubi Epaphroditum Apoſtolum de eo genere Apoſtolatus exponit, cui Eccleſia à majoribus & veris Apoſtolis gubernanda
* Idem p. 60. *credebantur.* * Ac ſubinde Theodoreti verbis exſcriptis; *Video*, inquit, *Apoſtolum Epaphroditum à Theodoreto accipi de eo genere Apoſtolorum, quos ſub Apoſtolis vicem Epiſcoporum habuiſſe dicit, cùm tunc Epiſcopi locum tenerent Presbyterorum.* Theodoretus, ut ſuprà neceſſariis argumentis evicimus, arbitratur ab Apoſtolo Paulo Epiſcopi ac Presbyteri nomina duo tribui ſacerdotibus ordinis ſecundi, quos ætate ſua Presbyteros vocabant. Ordinis verò primi ſacerdotes, qui Theodoreti ſeculo Epiſcopi, ut & hodie, dicebantur, Apoſtolos nuncupatos eſſe tempore Pauli. Qui aliter de Theodoreto ſentit, quantum ex verbis ejus & τῶ νῦν ἡμῶν judicari poteſt; prorſus aberrat cum Salmaſio. Quare ridiculum eſt, quod iſte dicit, Theodoretum *exiſtimaſſe Epiſcopos illius ævi pares fuiſſe Presbyteris.* Nam par nemo eſt alteri, niſi ab eo diſtinctus. Ac Presbyteri illi Theodoreti ab Epiſcopis diverſi non erant. Nam unus, & idem ſecundi ordinis ſacerdos, Presbyter, & Epiſcopus appellabatur, ex Theodoreti ſententia. Proinde non qui ætate Theodoreti ſub iiſdem appellationibus, diſtincti erant ordine, Apoſtolorum ævo ejuſdem fuiſſe ordinis ab illo dicuntur: ſed nomine & re diſcrepaſſe: quòd primi ordinis ſacerdotes, Apoſtoli: ſecundi ordinis, Epiſcopi, & Presbyteri nominati ſunt. Vide loca ipſa Theodoreti, quæ ſuprà deſcripſimus.

XIV. An non ipſe ad initium Epiſtolæ ad Philippenſes, Epaphroditum Apoſtolum ea de cauſa nominatum ait, [11] *quòd Epiſcopale munus & adminiſtrationem ſibi commiſſum habebat, cum appellatione Apoſtoli?* Et in eo loco, quem citat Salmaſius, [12] *Apoſtolum*, inquit, *Epaphroditum vocavit, eo quòd ipſorum illi commiſſa cura fuerat. Ut ex eo manifeſtè conſtet, ſub eo fuiſſe Epiſcopos illos, qui in proœmio Epiſtolæ ita vocantur: utpote qui Presbyteri ordinem implebant.* In Epiſtolæ proœmio & inſcriptione, Paulus & Timotheus ſanctos omnes ſalutant, *σὺν ἐπισκόποις, καὶ διακόνοις, cum Epiſcopis, & Diaconis:* nulla mentione facta Presbyterorum. Salmaſius ἐν τῷ προοιμίῳ ita reddit, ut ſit *in principio;* quod ambiguum eſt, & falſum, ſi ad Apoſtolorum prima tempora referatur: ut videtur iſte voluiſſe. Sed dixiſſet potiùs ἐν ἀρχῇ, vel ποτὲ, id eſt *olim*, ſi hoc Paulus intellexiſſet. Omninò Epiſtolæ ipſius exordium Theodoretus ſignificat. Qui & apertè demonſtrat, Epaphroditum iccirco Apoſtolum eſſe dictum, quod Epiſcopale munus obiret, & tanquam paſtor Philippenſium Eccleſiæ curam & præfecturam gereret: ſub quo erant Epiſcopi (iidemque Presbyteri vocati,) qui in exordio Epiſtolæ memorantur: à quibus, ut & à Diaconis, reliquòque fideli populo miſſus erat ad Paulum Epaphroditus cum pecuniis, qui illius neceſſitati ſubveniret. Qua de cauſa Paulum aiunt Græcorum Interpretes Epiſtolam, quam per Epaphroditum redeuntem ad illos dedit, Epiſcopis, id eſt Presbyteris, & Diaconis: non autem primario antiſtiti, qui tunc Apoſtolus nuncupabatur, inſcripſiſſe: quòd is ille ipſe erat Epaphroditus, quem cum litteris ad eos mittebat.

* Salm. p. 107. XV. Atenim * Salmaſius *de Epaphrodito à Philippenſium Epiſcopis ad Paulum miſſo falſum eſſe* dejerat. & hunc errorem Græcos *ex loco Pauli perperam intellecto ſumpſiſſe;*
* Phil. 2. 25. *ubi * Apoſtolus Philippenſium vocatur Epaphroditus, cùm dicit, neceſſarium exiſtimaſſe, Epaphroditum adjutorem ſuum, & commilitonem, eorum autem Apoſtolum, & ſuæ neceſſitatis adminiſtrum, ad eos mittere. Dicit ſimpliciter, Neceſſarium putavi mittere ad vos: mittere, inquam, non remittere. Ita loquutus eſſet ſi priùs eum ad ſe miſiſſent.* Quid impeditioribus in locis faciet, qui in tam plano ac facili totius corporis ruina provolvitur? Ergóne miſſus ad Apoſtolum Paulum non erat Epaphroditus à Philippenſibus? Ab iis, inquam, quibus iſtam Epiſtolam ſcripſit? Qui ſunt autem illi? Nónne ii, quos appellat *initio* Epiſtolæ, hoc eſt ἐν τῷ προοιμίῳ, ut Theodoretus loquitur; & quibus inſcribitur? *Paulus*, inquit, *& Timotheus ſervi Jeſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & Diaconis: Gratia vobis*, &c. Hi ſunt ad quos hanc Epiſtolam dirigit Apoſtolus. At eoſdem illos per Epaphroditum ad ſe miſiſſe pecunias, quò neceſſitati ſuæ
* Phil. 4. 18. ſubvenirent, teſtatur idem * Apoſtolus ſub Epiſtolæ finem. *Repletus ſum*, inquit, *acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis.* Igitur miſſus eſt ad Paulum Epaphroditus, ut pecunias ad eum portaret, ab Epiſcopis & Diaconis Philippenſis Eccleſiæ; vel ſolis, ſi eſt illa vera lectio, quam Chryſoſtomus, & Theophilactus ſequuntur, *συνεπισκόποις καὶ διακόνοις. Sanctis coepiſcopis & diaconis.* Vel ab his pariter, ac civibus aliis: ſi quod in vulgatis codicibus Græcis extat, σὺν ἐπισκόποις legas: ut & *ſanctis*, id eſt Chriſtianis è populo; & Epiſcopis, ac Diaconis inſcripta ſit Epiſtola. Oecumenius priorem lectionem cum Chryſoſtomo amplexus videtur: etſi altera in illius contextu perperam habetur. Nam itidem ut Chryſoſtomus interpretatur: & quæ dicit, ad alteram minimè congruunt. Ut cùm rationem reddit, cur Paulus initio non ſe Apoſtolum nominet. [13] Quod eo feciſſe ſcribit, quòd ad collegas ſuos, & ὁμοτίμους ſcriberet, id eſt ad Clerum, à quo miſſus erat Epaphroditus. Prorſus itaque à Clericis Philippenſibus Epaphroditus Epiſcopus allegatus erat cum ære collatitio. Quem & illorum Epiſcopum fuiſſe volunt iidem Græci, maxime Theodoretus: ſed ſub Apoſtoli nomine.
* Phil. 2. 25. Propterea duplici vocabulo deſignatur à * Paulo, *Apoſtoli, & miniſtri neceſſitatis.* Nam *Apoſtolum* idem eſſe atque *Epiſcopum* Theodoretus credidit. Miniſtrum verò neceſſitatis vocat, *quoniam per ipſum neceſſaria Paulo ſubſidia miſerant;* ut ait [14] Oecumenius.

CAPUT III.

De Chryſoſtomo propugnantur illa, quæ in Diſſertationibus ſcripta ſunt. Peſſimè ab Salmaſio mens illius accepta. Presbyteros & Epiſcopos apud Paulum interpretari ab eo de ſecundi ordinis ſacerdotibus. Salmaſii calumnia, & ἀπειροκαλία. De Epiphanio ejuſdem hallucinatio. Rectè illius à nobis explicatam eſſe ſententiam: Salmaſium verò à ſe ipſo diſſentire.

I. Qui in explananda Theodoreti mente ac ſententia tam futilem ſe probavit; non eſt, quod in ceteris feliciorem ſperemus fore. Ex quibus proximè ab Theodoreto poſitus à nobis eſt Chryſoſtomus in Diſſertationibus Eccleſiaſticis. Ubi oſtendimus hanc illius fuiſſe mentem, Epiſcopos à Paulo memoratos in epiſtola ad Philippenſes, ſimplices haberi, ac ſecundi ordinis ſacerdotes; planè ut Theodoretum intellexiſſe antea demonſtravimus. Quod nondum Meſſalino-Salmaſius capere poteſt. Cujus tantus eſt ſtupor, ut cùm eadem, quæ Chryſoſtomus ac reliqui poſt ipſum de Presbyteris & Epiſcopis prodiderunt, Theodoretus ſentiat; cúmque eodem atque illi probet argumento, non ſignificari apud Paulum primi ordinis antiſtites; quòd in eadem urbe & Eccleſia plures eſſe non debeant Epiſcopi: tamen iſte Theodoretum neget Epiſcopos interpretari Presbyteros ſimplices: ſed vagos neſcio quos, & errones, Epiſcopos ſimul, & Apoſtolos ſecundos.

* At etiam inconſtantiam nobis objicit homo dictorum ac decretorum ſuorum apprimè retinens, quod, cùm * Salm. c. 2. p. 83.
ſuprà ex Apoſtolo defenderim, Epiſcopi nomen, & Epiſcopatus pro ſummo gradu poni, cùm de Chryſoſtomo ago, *ex eo probare contendam, Epiſcopos Apoſtolo memoratos non eſſe Epiſcopos propriè dictos, ſed ſimplices Presbyteros, quos tunc Epiſcopos appellare mos fuit.* Hoc verò prorſus illud eſt, quod de homine iſto animadverti ſæpè ac monui: nihil eum minus cum ſcribit, quàm quid ſcribat attendere. adeo raptim & incogitans obvia quæque arripit, & infarcit. tum in legendo eundem morem tenet. Eo fit, ut præ celeritate, & aſſiduitate currendi, hoc ipſum quod leporibus evenire

11 Theod. p. 323. [illegible]

12 Idem pag. 323. [illegible]

13 Oecum. [illegible]

Mox [illegible]

14 Oecum. in 2. ad Philipp. Ver. 25. [illegible]

15 Chryſ.

evenire Xenophon ait, illi accidat: uti hebeti ſit oculorum acie; nec plenè, accurateque videat.

II. Omninò ut in ceteris, ſic in hoc loco ſtultividum ſe eſſe probat, in quo de Chryſoſtomo nos arguit. Quid enim non conſtanter à me factum? aut in quo à me ipſe diſſentio? Epiſcopatum à Presbyteratu, id eſt ordinem ab ordine; gradum à gradu, & hodie diſcrepare, & ab Apoſtolorum tempore perpetuò diſcrepaſſe dixi ſemper; neque contrarium ullo loco docui. Dixi deinde, Chryſoſtomum videri Epiſcopos ab Apoſtolo commemoratos pro ſimplicibus habere Presbyteris, itidem ut Græcos interpretes reliquos. Quos etiam ſingulos eo nomine redargui, quòd Apoſtoli mentem aliter ac res erat interpretati ſunt. Laudavi autem in eo, & approbavi, quòd ordines illos duos non invicem miſcerent; ſed diſtinctos, ut erant, revera conſtituerent. Poſtremò conciliandi viam hanc inivimus; ut eſſe quidem per ſe diverſos illos gradus, ordineſque fateremur: ſed in eandem concurriſſe perſonam: ac qui Presbyteri ab Apoſtolo vocantur, iidem eſſent & Epiſcopi, non vocabulo tantùm, ſed reipſa quoque. Ita tum Clerus in his Eccleſiis, ad quas Epiſtolas iſtas miſit Apoſtolus, ex primi ordinis ſacerdotibus conſtabat. Hæc noſtra ſententia fuit: cui tu meras nugas, & inſcitas fabulas opponis. Ridiculum verò eſt, quòd me ex Chryſoſtomo probare dicis, Epiſcopos pro ſimplicibus ſacerdotibus accipi: idque ſuperiori opinioni eſſe contrarium. At ὦ οὗτος, num contrarius eſt ſibi, qui ſententiæ ſuæ adverſam exponit alteram, & expoſitam mox refellit? Qui hoc putat, ἀλλὰ διαμαρτηθεὶς ὅπως ἂν ὑπῇ.

III. Ergo Epiſcopos & Presbyteros, quos Apoſtolus nominat, primi ordinis fuiſſe ſacerdotes ratus eſt Chryſoſtomus, aliique Græci, ut Oecumenius, Theophylactus. Adde etiam Theodoretum: cujus verba non aliud ſignificare, ſi ea intelligeres, mecum ipſe faterêre. Sed non intelligis. Quod cur miremur, cùm ne te ipſe quidem capias? Niſi forte capere illud eſt, & intelligere quid dicas, illa ipſa quæ dicis, ubi dixeris, ibidem ut abſurda damnare, ac refellere. Hoc enim illo in loco facis, in quo Chryſoſtomum, ac reliquos arguis. Reprehendis enim ipſos non ea parte, qua peccarunt, in quo illos etiam notavimus: ſed in quo veriſſime ſentiunt: & cui tute poſteà ſubſcribis. Quamobrem quidquid ad illos falſi convincendos accumulas: quod ſane eſt leviſſimum: immò nullum penitus: id ſi valeret, contra te primum valeret. Negas enim verum hoc eſſe, quod aſſerunt, *Unum ſingulis præfuiſſe civitatibus Epiſcopum.* Quod * tu tamen ipſe diſerte poſtmodum doces. Presbyterorum collegio præfuiſſe unum aliquem ſeriòs, primatum inter eos habentem, & κατ' ἐξοχὴν vocatum Epiſcopum; cùm nihilominus etiam reliqui Presbyteri appellarentur Epiſcopi. Quam tu rationem, & communionem nominis, ubi eſt diſpar, & inæqualis dignitas, ac poteſtas, adeò judicas abſurdam, & abhorrentem pagina 85, & ſequentibus, ut eo utaris argumento ad Græcos convincendos; qui cùm Presbyteros omnes vocari ſolitos Epiſcopos putent, unum tamen aliquem ſuprà ceteros auctoritate ac poteſtate excelluiſſe ſentiant. Sed de hoc tuo conflictu, & horribili cæcitate atque ἐμβροντησίᾳ ſuprà eſt actum cap. XII libri ſuperioris. Itaque hoc loco *verbum non ampliùs addam:* téque tuis in nugis, ac titivillitiis volutari, & implicari ſinam.

*Salm. p. 373. & ſeq.

IV. Jam quòd, uti tecum pugnare te luce ipſa clarius oſtendi, ſic me viciſſim à meipſo diſſidere clamitas; incredibiliter erras: & errandi cauſſam habes illam eandem, quam & repugnandi tibi, in tanta imbecillitate judicii inconſultam celeritatem ac præcipitem. Non ſunt, ὦ οὗτος, illa contraria duo, quæ tu adverſari invicem putas: ſed maximè conſentanea, & cohærentia. Quorum alterum eſt, Epiſcopos & Presbyteros, quos Apoſtolus nominat, primi ordinis ſacerdotes videri: ac plures in eâdem Eccleſia collocatos in quibuſdam Eccleſiis, ſub ipſa Chriſtianiſmi primordia. Alterum, Epiſcopatum & Presbyteratum quà ordines ſunt, ex ſe naturáque ſua, & ἰδίᾳ ἐνεργείᾳ functione, differre mutuò: & errare illos, hoc eſt te, tuíque ſimiles Catharos, & Puritanos; qui unum eundémque βαθμὸν, & Ordinem ex Apoſtolorum, ipſiuſque Chriſti Domini inſtituto eſſe prædicant: adeò ut duo non ampliùs ſacri ordines ſint; Epiſcopi, ſive Presbyteri: & Diaconi. contrà quàm Vetera omnia Concilia, & Apoſtolicis proximi temporibus Patres; & Catholici hactenus omnes arbitrati, atque uſu ipſo teſtati ſunt.

Diſce iterum hic, quod & ſuprà jam edoctus es: Primùm vocem ipſam *Presbyteri* non ſic à nobis accipi, cùm dicimus, Epiſcopatum, & Presbyteratum diſtinctos eſſe ordines, ac eùm Paulus, & alii deinceps Presbyterum eum nominat, qui eſt Epiſcopus. Illic enim ordinis & gradus eſſe vocabulum: hic autem reverentiæ, honoris, & dignitatis. Quare non ſequitur, ſi Paulus, ac Lucas Presbyterum appellant eum, qui revera eſſet Epiſcopus, Epiſcopatus, & Presbyteratus ordines unum illos & eundem eſſe voluiſſe.

V. Sic, exempli gratia, Romæ *Prætor* olim commune fuit nomen majorum omnium magiſtratuum, *qui jure & exercitu præirent*, ut ſcribit * Varro. Vel ita dictus, *qui præiret exercitus Imperator ab imperio populi.* Unde & *Prætorium* in caſtris, ubi Imperatoris tabernaculum erat: & *Prætoria porta*, *cohórſque Prætoria.* Pòſt verò peculiaris in magiſtratus vocabulum tranſiit. Nec rectè ratiocinaretur, qui ex eo quod illos, qui Conſules poſtea dicti ſunt, olim Prætores vocatos eſſe legeret; ut nominatim * Feſtus adnotat; concluderet eundem apud Romanos fuiſſe Prætorem & Conſulem. Nam Prætor primo illo, & antiquiore modo, non certi magiſtratus nomen, ſed univerſe, & infinitè majoris omnis fuit: poſteriore verò, in quo cùm Conſule comparatur, unum & peculiarem aliquem deſignat, Conſulatu minorem. Non diſpar eſt ejus ratio, de quo modò agitur. ὁ Πρεσβύτερος, quà dignitatis, & honoris duntaxat appellatio eſt, utrique communis fuit, hoc eſt primo & ſecundo ordini: ſive in eadem perſona reperirentur: ſive in diverſis. Quemadmodum etiam *ſacerdotis* nomen utrique ordini tributum eſt, ac diutius in primo conſtitit, quàm *Presbyteri.* Nam *Presbyteri* vox tandem in ſolo reſedit ordine ſecundo: cùm *Sacerdos* in primo perſeveraret, nec minus tamen ad ſecundum pertineret: cum & vocabula ἱερεὺς, & ἱερωσύνη utriuſque gradus *ſacerdotio* convenerint. Ecquis autem, præter Catharos, impuróſque Puritanos, quorum è grege Salmaſius eſt, unum & eundem dicat ordinem & gradum eſſe ſacerdotem ſimplicem, & Epiſcopum, ex ordinatione Chriſti, & Apoſtolica traditione? Idem eſt de *Presbyteri* appellatione judicium; quæ vox ab communi ambobus ſignificatione, ad propriam ordinis ſecundi tranſlata eſt atque reſtricta. Neque propterea de natura ipſa, proprietateque duorum illorum ordinum deceſſit aliquid: nec eo minus diſtincti invicem ſunt & ordinatione Chriſti; & Apoſtolica traditione; & uſu, ac decreto Catholicæ Eccleſiæ. Diſtincti, inquam, ex ſeſe, naturáque ſua, & κατὰ τὸ εἶδος, vel οὐσίαν: quamvis κατὰ τὸ ὑποκείμενον unum & idem ſint in uno ac ſingulari Eccleſiæ paſtore, qui eſt Epiſcopus; & olim in Clero fuerint; cùm ſub exortum Chriſtianiſmi, Presbyteri iidem & Epiſcopi in eo cenſerentur.

*Lib. 4. de ling. Lat.

*In voce Prætoria porta.

VI. Hac luce diſtinctionis inſcitiæ tuæ caligo diſcutitur: quæ in unius cavillatione voculæ miras, & pueriles tragœdias excitavit. Sed quid tibi, oro, venit in mentem, uti de me mentiri tam inſigniter auderes? * Scribis enim conceſſiſſe me, *Conſuetudine potiùs Eccleſiæ, & humano quodam jure, quàm divino, Presbyteri, & Epiſcopi conſtare differentiam.* Non te calumniæ, ac falſitatis pudet? Ubi enim ſcriptum à me iſtud eſt? Tu paginam Diſſertationum mearum oſtendis 44, & *quàm in ea diverſus ſim ab eo, qui ſim pagina* 13, jubes agnoſcere. Ego verò, in utraque, & in ceteris idem conſtanter docui: nec ea, quæ ibidem dixi, quia capere non potes, ideò ſum à te reprehendendus: *tanquam ſi Lunam veterem, vel novam* (ut cum * Auguſtino loquar) *ſidúſve aliquod minimè clarum velles videre, quod ego intento digito demonſtrarem: tibi autem nec ad ipſum digitum meum videndum ſufficiens eſſet acies oculorum, non propterea mihi ſuccenſere deberes.*

*Salm. p. 100.

*Aug. Prol. in libros de Doct. Chriſt.

Age verò in illa pagina 44 quid tandem diverſum ab altera poſitum eſt? Nam in ea verba illa ſunt, quibus *conceſſiſſe me* dicis, quod alio in loco negavi. Hic vero tua hic Salmaſi jocularis oſcitantia tenetur. Nam quæ tu mihi objicis, non mea illa ſunt: ſed Hieronymi & ejus doctrinæ conſectaria, nec a me relata ſic ut probarem, ſed ut refellerem, vel ut explicarem potius, & ad communem, ac Catholicam ſententiam accommodarem. Hoc igitur non inter erroris argumenta mei: ſed inter ſtuporis tui exempla numeres licet. Perinde enim hic in reprehendendo me facis, ac ſi Paulum illius dicti reum citares: * *Faciamus bona, ut inde veniant mala.* Quod totidem quidem verbis ab illo ſcriptum eſt: ſed ex aliena perſona, non ex ſua.

*Rom. 3. 8.

Divini planè juris eſſe dixi ſemper Epiſcopi ac Presbyteri

teri diſcrimen, quâ nomina ſunt Eccleſiaſticorum ordinum, atque graduum: idque in illa ipſa docui pagina, quam commemoras, quadrageſima quarta: ubi *integram manere ſcripſi ordinum diſtinctionem, & quidem divinitus conſtitutam, non ſola conſuetudine*: eo quòd, etiam ex Hieronymo, *ſalva eſſet ordinandi poteſtas penes ſolos Epiſcopos*. Quod autem *unus in ſingulis civitatibus, & Eccleſiis eſſet Epiſcopus*, id non *jure divino, ſed Eccleſiæ auctoritate, Conciliorumque ſanctionibus decretum eſſe dixi*.

VII. Nihil igitur in Chryſoſtomo vidit Catharus; & ea quæ non erant in me vidit: ac, quod ei non inſolens eſt, errore lapſus eſt fœdiſſimo. Nunc in Epiphanio ſimilem eundem fuiſſe ſui monſtrabimus. * Credidit ſanctiſſimus ille Pater, Epiſcopum & Presbyterum apud Paulum ſic uſurpari, ut ætate ſua fiebat: hoc eſt illum primi ordinis, hunc ſecundi ſignificare ſacerdotem, in quo ab ſuperioribus diſſentit. Porro Apoſtolos idem exiſtimat, recenti adhuc Chriſtianiſmo, non ubique juſtum Clerum, ac ſuis conſtantem partibus inſtituiſſe. Sed alicubi ſolos Presbyteros, & Diaconos ſine Epiſcopo: alibi unum Epiſcopum cum Diaconis, abſque Presbyteris. Quam Epiphanii ſententiam per ſeipſam dixi eſſe veram, quatenus de illis ordinibus abſolutè, ac præciſe loquitur: ſed non ſatis ad Paulum accommodatam videri. Omninò enim Epiſcopos & Presbyteros à Paulo nominari primi ordinis Sacerdotes.

* Epiphan. Hær. 75. § 5.

Sed eam narrationem, quam veram eſſe judicaram, ait eſſe falſiſſimam homo cumprimis gravis, & conſideratus Salmaſius. Quod cum dicit, tum ſe ipſe falſi coarguit. Nam & idem aſſerit; & huic, quod aſſeverat, contrarium itidem affirmat: ut quocumque ſe vertat, hærere conſtringique illum neceſſe ſit, ac ſua confeſſione jugulari. Expendamus ſingulas Epiphanianæ ſententiæ partes.

VIII. * Credere me dixeram, id quod ſcribit Epiphanius, *pro multitudine populi plures, pauciores've ſacrorum inſtitutos miniſtros, ac nonnunquam ſolum impoſitum Epiſcopum ibi, ubi grex puſillus erat*. Quærit * Catharus, quum efficiam inde, *diſtinctos tunc fuiſſe ordines Epiſcoporum, & Presbyterorum*. Stulta quæſtio. Primùm non eò citatus à me eſt Epiphanius, ut ex hujus auctoritate probarem diſtinctos invicem iſtos ordines fuiſſe. Non quòd non idipſum adſtruat. prorſus enim hoc dicit. ſed quòd perſonis, ac τῷ ὑποκειμένῳ diverſos ibi eſſe putat, ubi unum eſſe videntur. Quos enim Apoſtolus nominat Epiſcopos, & Presbyteros, eos in Clero diſtincta tum fuiſſe capita cenſet Epiphanius. In quo illi non aſſentior. Quare non in eum finem Epiphanium citavi, ut inde colligerem, Apoſtolorum tempore duos illos ordines à ſe mutuò diſtinctos fuiſſe. Sed ut ejus opinionem expenderem, docerémque quatenus vera quidem illa ſit: ſed ad propoſitam ex Apoſtolo quæſtionem explicandam non ſatis apta videatur. Deinde quod ab illo verè eſſe dictum aſſerui, falſiſſimum autem Salmaſius vocat: id affirmat etiam iſte ipſe, qui falſitatis arguit, Salmaſius. Etenim idem ex Apoſtolorum inſtituto Presbyterum fuiſſe quod Epiſcopum, illius eſt ſententia: hoc eſt unum eſſe ambos, & eundem ordinem. Cùm ergo in aliquibus locis * *potuiſſe* concedit *& Presbyterum conſtitui unicum, ſi res ita tuliſſet, & conditio loci*: quid aliud quam unum imponi potuiſſe dicit Epiſcopum? Quòd ſi idem ille locus numero Chriſtianorum augeretur poſteà; ut unus ad miniſterium non ſufficeret Presbyter, idémque, ut iſte fatetur, Epiſcopus: profectò plures alii adjungendi fuerunt Presbyteri ſimul & Epiſcopi. Sic enim nonnunquam eveniſſe legimus, ut in quibus Eccleſiis, propter paucitatem, initio nonniſi unus conſtitutus eſt Presbyter, poſtmodum, creſcente fidelium multitudine, tum plures annumerati ſint Clerici, tum Epiſcopalis ibi ſedes inſtituta fuerit. Quid ergo habet iſte quod de Epiphanio queratur, aut de me, qui hoc idem, quod ille, dicimus: etſi, non ut ille, diſſidemus ipſi à nobis & pugnantia loquimur?

* Lib. 2. Differt. cap. 1. p. 15.
* Salm. p. 102.
* Salm. p. 105.

IX. Sed calcibus deinceps petere pergit virum ſanctiſſimum, & inſcitiæ, ac falſitatis reum peragere: hoc eſt quæ ſibi propriæ, & germaniſſimæ notæ ſunt, in eum conferre. Scribit Epiphanius, non potuiſſe Apoſtolos ſtatim ad perfectum omnia conſtituere: id eſt, univerſa, quæ ad abſolutam formam pertinent Eccleſiaſticæ communitatis, ac reipublicæ, omnibus in locis ordinare: ſed paullatim ab inchoatis, & rudibus initiis ad ultimam operis expolitionem ſtructuram Evangelicam eſſe perductam. Cùm igitur Epiſcopos alicubi conſtitui Chriſtianorum paucitas nondum ſineret, Presbyteris fuiſſe contentos: aut unum duntaxat, Epiſcopum ſine Presbyteris ibi præpoſuiſſe. Hoc ego, cùm alioqui veriſſimum ſit, non tamen ad Apoſtolum, ac propoſitam quæſtionem facere dixi. Sed inſtat * Catharus, & otioſa percontatione moras injicit. Quærit *cur Apoſtoli tunc non potuerint omnia, quæ ad regimen Eccleſiæ optimum inſtituendum facerent excogitare*. Ac multa deinceps nugatur, ut ſolet, tanquam *in Apoſtolis defectus argui inde poſſit ad μάλιστα perfectam inſtituendam*. En Salmaſium acumen, ſecurque Criticum. Quærendum verò ab eo viciſſim; cur hanc rerum univerſitatem Deus non repente perfectam, & ad plenum elaboratam condiderit. cur molem initiò confuſam, & indigeſtam procreare maluerit: terram ornatu ac cultu carentem: aerem nulla luce veſtitum: vaſtam, & per omnia diffuſam aquarum voraginem. *An ergo facilius fuit conditori inculta illa & horrida, quàm elegantia, & perfecta fabricare? Sed cur Deus tunc non potuit omnia, quæ ad mundi ſtatum optimum inſtituendum facerent, excogitare? Quæ ratio poteſt afferri hujus illius ἀδυναμίας in optima, & perfecta forma invenienda, & ſtatuenda? Voluiſſe enim, nec potuiſſe quod vellet efficere quis credat?* * Ad hæc cur cæcum hominem oblatum ſibi Chriſtus non ex toto primùm ſanavit, ſed ex dimidio; ut non penitus aſpiceret: ſed *homines* initio *videret velut arbores ambulantes*? Quid attinebat iteratò illi manus imponere, & viſum plenè reſtituere, *ut clarè videret omnia*? An non facile fuit Chriſto, cum primùm *in illum expuit, & manus impoſuit*, integram illi repræſentare ſanitatem? Cum mihi ad iſta Salmaſius reſponderit, tum eum dignum putabo, cui otioſa & ludicra ſciſcitanti pro Epiphanio reſpondeam. Sed hujuſmodi contra communes notiones, humanúmque ſenſum vitia rationis quotidiana ſunt homini logiſtices imperito.

* Salm. p. 108.
* Marc. 8. 4.

X. Adscribatur & hoc ad cetera, quibus illius Diſſertatio ſcatet, ἐγκλήμασι, quòd cum ita confidenter aſſeveraſſet, * *Nullibi unum Epiſcopum, & ſolum impoſuiſſe Apoſtolos conſtare*: * poſteà, *In pagis*, inquit, *aut vicis, vel puſillis oppidis, quales κώμας, aut κωμοπόλεις vocabant Græci, unum aliquem Presbyterum per illa præcipuè tempora, quibus non magnus erat numerus fidelium, ſuffeciſſe veriſimile eſt*. Quomodo in paganis Eccleſiis unus Presbyter fuit, quem & eundem fuiſſe putat Epiſcopum: ſi nullibi unus fuit Epiſcopus? Nam pagorum Epiſcopos illos, quos Græci χωρεπισκόπους vocant, *ab antiquo, & Apoſtolico ſeculo* extitiſſe, & inde appellationem Epiſcopi traxiſſe * Salmaſius idem aſſerit.

* Salm. p. 112.
* Pag. 225.
* Pag. 226.

* Poſtremò de Epiphanii loco ſtultè & incaſſum ariolatur: tanquàm fraudulenter, & neſcio quid inſidiarum ſtruens, depravate verba illius exſcripſerim ex Hæreſi Aërianorum: ubi Epiſcopi à Presbytero diſcrimen in eo ponit Epiphanius, quod illorum τάξις ſit πατέρων γεννητική· πατέρας γὰρ ἡ ἐκκλησία γεννᾷ. Ubi τῇ ἐκκλησίᾳ ſine dubio ſcribendum; ut in Epiphanio olim edidimus. Verum pro eo, uti ſit, in Diſſertatione mendum illud obrepſit: quod contextus vitium in extemporalem verſionem, tum cùm Diſſertationem elucubrarem, aliud agentibus nobis tranſiit. Hos incuriæ nævos, & papulas cupidè delingit Salmaſius, & ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. Cetera in Epiphanio ἐπιχειρήματα Cathari poſteà reſumemus.

* Salm. p. 330.

CAPUT IV.

De Hieronymo: cujus ſententiam depravat Salmaſius. Quatenus idem cum Chryſoſtomo ſentiat, aut ab eo diſſideat. Duo illius loca proponuntur & explicantur. Salmaſii abnormis à ſeipſo diſſenſio. Hieronymi ſententia pleniùs excuſſa in epiſtola ad Evagrium, & in commentariis ad Epiſtolam Pauli ad Titum.

I. Ab Epiphanio, itidem ut in Diſſertationibus Eccleſiaſticis, ad Hieronymum tranſibimus. quem *ſuum eſſe*, hoc eſt juxta ac ſe Catharum & Puritanum, Salmaſius affirmat. Hoc etiam reſtabat, ut poſt mortem vir ſanctiſſimus tanto dedecore, & ignominia notaretur; & in communionem cogeretur ſectæ fœdiſſimæ; quæ

Deo,

Deo, & hominibus exoſa nihil præter amborum odium ſpirat. Sed errat videlicet ὁ Καθαρὸς, & de Hieronymo nihilo plus veri ſapit, quàm de Epiphanio, Chryſoſtomo, ac Theodoreto: ac Scriptoribus pleriſque omnibus, quos commentando attigit; quorum ad perniciem & noxam ſtilum inter Criticos pridem movere inſtituit. Hieronymus, inquam, totam Puritanorum nationem ſuo teſtimonio conturbat: & inter hos, præque omnibus Salmaſium, triplici maxime capite. * Primùm quòd à *Marci Evangeliſtæ tempore, Alexandriæ ſemper unum in excelſiori gradu collocatum fuiſſe* ait *Epiſcopum.* Deinde quòd hunc eundem à *Presbyteris electum* ſcribit. Poſtremò quòd penes ſolum Epiſcopum *ordinationis* jus eſſe docet, quod Presbyteri non habent. Hæc ſi tria fateri vult Salmaſius, ſuum eſſe jactet Hieronymum. Tametſi de primo conſentit interdum: &, ut in more habet, duo aſſerit contraria: fuiſſe olim, & non fuiſſe Apoſtolorum ætate ſingularem in unaquaque Eccleſia præſidem, & Epiſcopum. Quare, ſi hac omiſſa puerili, & indigna docto homine decretorum inconſtantia unum tandem aliquando ſapere, id eſt reſipiſcere voluerit, quâ parte καθαρὸς eſſe deſinet, eâ concordem habebit Hieronymum. Sed vereor ut hoc à ſe impetrare poſſit. Mallet enim quidvis audire, ac loqui quàm ingenuè confiteri, ſe eſſe deceptum. Itaque quod de ſe agnoſcere non vult, hoc de eo perſuadebimus aliis, & ab Hieronymi mente longe illum aberraſſe monſtrabimus.

* Hier. ep. 85.

II. SCRIPSERAM * in Diſſertationibus Eccleſiaſticis, Hieronymum conſentire cum Chryſoſtomo in reddenda ratione, cur Apoſtolus ad Timotheum, & Titum ſcribens, poſtquam de Epiſcopis egit, ſtatim ad Diaconos tranſeat, omiſſis Presbyteris. Itaque quidquid contra Chryſoſtomum objici poteſt, cur ad Apoſtoli ſenſum minime congruat, id non minus valere adverſus Hieronymum. Non dixi, quod me dixiſſe mentitur * Salmaſius, *Hieronymum nihil plus dicere de Epiſcopis quàm Chryſoſtomum, & eandem omninò hujus, atque illius eſſe ſententiam.* Neque hoc poſito concluſi quod me concludere mentitur Salmaſius: *Ideò dicis*, ait, *Hieronymum eodem modo explicare, & rationem eandem reddere cur Paulus ubi de Epiſcopis egit, omiſſis Presbyteris, ſtatim tranſeat ad Diaconos, quam Chryſoſtomus reddidit.* Tolle illud *ideò*, quod falsò ad meam ſententiam affingis: & dixiſſe me quod ſcribis fatebor: *eodem modo explicare Hieronymum, ac Chryſoſtomum, cur Paulus ab Epiſcopis ſtatim ad Diaconos labitur, non interjectis Presbyteris.* Hoc verò non ideò dico, *quòd nihil plus ſentiat de Epiſcopis Hieronymus, quàm Chryſoſtomus: & eadem ſit utriuſque ſententia.* Falſarium te, & παραχαρακτὴν alienæ ſententiæ, uti numorum ἀδόκιμον Trapezitam, arguunt illa ipſa, quæ tu ex me verba deſcribis: *Quinetiam quòd Paulus in Epiſtolis ad Timotheum & Titum*, &c. Vox *quinetiam*, additum quod ſequitur ad antecedentia, non ex antecedentibus illatum eſſe demonſtrat.

* Lib. 1. cap. 1. p. 18.

* Pag. 114.

III. DUO ſcripta ſunt ab Chryſoſtomo diverſis in locis haud ſatis invicem conſentanea, quæ in Diſſertationibus poſui. Primùm in Homilia prima in Epiſtolam ad Philippenſes, rationem exponit, cur Apoſtolus ſolis Epiſcopis, & Diaconis epiſtolam inſcripſit: ac docet Presbyteros tunc & Epiſcopos ordinis ejuſdem nomina fuiſſe; & quidem ſecundi, non primi, penes quem vocabulum Epiſcopi reſedit. quod eo argumento probat, quia plures ordinis hujus, id eſt Epiſcopi, in una civitate eſſe nequeunt; at Philippis erant plures. Itaque Presbyteros & Epiſcopos pro ſimplicibus accipi ſacerdotibus ibi credidit. At in Homilia XI in Epiſtolam primam ad Timotheum, cauſſam itidem explicans, cur Paulus poſt data Epiſcopis præcepta, ad Diaconos tranſiiſſet, omiſſis Presbyteris; non unius ordinis Epiſcopos & Presbyteros conſtituit: ſed diverſi; & majoris ac dignioris Epiſcopos: tametſi parvo diſcrimine ſeparari eos adſtruat: hoc eſt minore quàm ab Epiſcopis Diaconos. Ideò factum eſſe dicit, ut quæ documenta Epiſcopis tradidit, ad Presbyteros pertinere tacite voluerit Apoſtolus. Diſcerni autem hoc ſolo invicem ait Epiſcopos, & Presbyteros, quod illi ordinandi jus habent; iſti non habent. Verba Chryſoſtomi: [15] *Cur ita?* (Hoc eſt cur prætermiſſis Presbyteris, ab Epiſcopis tranſilit ad Diaconos?) *Nimirum quia non latum eſt inter utroſque diſcrimen. Nam & Presbyteri docendi ſuſcepêre munus, & Eccleſiæ præfecturam. Ac quæcumque de Epiſcopis dixit, eadem & Presbyteris conveniunt. Sola enim impoſitione manuum ſuperiores ſunt Epiſcopi, & hoc uno videntur excellere Presbyteros.* Hîc non eadem eſt Chryſoſtomi, atque in priore loco de Epiſcopis opinio. Nam illìc manifeſtè ſecundi ordinis ſacerdotes utroque appellari nomine cenſuit. nempe ejuſmodi, qui plures in una Eccleſia eſſe poterant; quod non poterant ordinis primi ſacerdotes. At iſtìc Epiſcopos à Paulo primum in ordinem referri putat; Presbyteros in ſecundum. quippe priores jus habere manus imponendi, & ordinandi: quod Presbyteri non habent.

IV. HIS germana ſunt, & conſentanea, quæ in Epiſtola LXXXV ſcripſit Hieronymus: ubi Presbyteros ſuppares Epiſcopis facit; non eoſdem tamen cum ipſis, neque prorſus æquales: ſed illo ipſo diſcrimine ſeparatos, & inferiores, quod Chryſoſtomus refert; ordinatione ſcilicet, impoſitionéque manuum. *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus*, inquit, *quod Presbyter non faciat?* Tum cauſſam affert eandem, quam Chryſoſtomus, cur Paulus mentionem Epiſcoporum duntaxat, & Diaconorum faciat, non Presbyterorum: *Unde & ad Titum, & ad Timotheum*, ait, *de ordinatione Epiſcopi, & Diaconi dicturus de Presbyteris omninò reticetur: quia in Epiſcopo & Presbyter continetur.*

Cùm hæc luce ipſa clariùs appareant, & in legentium oculos incurrant, qua fronte Salmaſius vellicare hoc audet, quòd *Hieronymum* dixi *eodem modo explicare, & rationem eandem reddere, cur Paulus, ubi de Epiſcopis egit, omiſſis Presbyteris, ſtatim tranſeat ad Diaconos, quam Chryſoſtomus reddidit?* Sane veriſſimum iſtud eſt: nec negare poſſet, ſi cor haberet cum oculis, quibus legeret illa Salmaſius.

Neque verò propterea dixi Chryſoſtomum & Hieronymum Epiſcopos, & Presbyteros apud Paulum eodem interpretari modo. Nam ille utroque nomine, ut dixi, ſecundi ordinis ſacerdotes ibi ſignificari credidit, Homilia prima in Epiſtolam ad Philippenſes. At Homilia ſecunda in priorem ad Timotheum, Epiſcopos, primi: Presbyteros, ſecundi ordinis eſſe ſacerdores aſſerit: in quo eum Hieronymo convenit. Quare eodem utrumque ſummoveri argumento dixi, quatenus Presbyteros in ea ad Timotheum pro ſimplicibus uſurpari ſacerdotibus, communiter exiſtimant: cùm ſit probabilius, primi ordinis eſſe non minus quàm Epiſcopos.

V. QUOD cùm dicimus, longè ego, & duo illi ſanctiſſimi Patres ab Puritano fermento abſumus, quo tota illa maſſa coacuit. Non enim unus & idem ordo cum Epiſcopatu Presbyteratus ab illis eſſe perhibetur, nec Apoſtolorum fuiſſe tempore: quamvis in unum congruerent. In quo fatali inſcitia ſemper errat Salmaſius. Uterque porrò imponendi manus, & ordinandi jus in ſolo agnoſcit Epiſcopo: Presbytero detrahit. Fruſtrà eſt autem * Catharus, & ad [illegible] reſpicit, dum hæc Hieronymi verba: *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* ad ipſius ætatem Hieronymi contrahit: tanquam Apoſtolorum tempore Presbyteris ordinare licuerit. Sed inepta eſt ex vocis ambiguitate contentio. Presbyter enim aut ita ſumitur, ut ſit venerationis ac dignitatis appellatio: aut ita, ut gradum, ordinémque ſignificet ſecundi ſacerdotii, & Epiſcopatu minoris. Si primo modo capitur, cùm Epiſcopus Presbyter quoque diceretur; certum eſt ordinandi jus fuiſſe penes Presbyterum, quod idem eſt ac penes Epiſcopum. Sin poſteriore uſurpes modo: neque Apoſtolorum ſeculo, nec ullo unquam deinceps alio, ordinare potuit Presbyter: & abſoluta eſt Hieronymi ſententia. Quòd ſi ex inſtituto Chriſti, & propagata per Apoſtolos traditione divina, unus in Eccleſia tantum eſſet ordo duplici illi nomini ſubjectus, nullus ſine Epiſcopali poteſtate, & ordinandi jure creari Presbyter potuiſſet: ut ſuprà demonſtravimus. Quòd ergo Presbyterum ordinare poſſe negat Hieronymus; Epiſcopum ſolum id poſſe confirmat: diverſos, & inæquales ordines ex ſeſe, & auctore habitos Chriſto, perſpicuè declarat. Præterea quod ſcribit Hieronymus, *excepta ordinatione* nihil præcipuum Epiſcopo ineſſe

* Salm. p. 118.

[15] Chryſ. Hom. 11. in 1. ad Tim. cap. 3. pag. 289. τί δήποτε; ὅτι οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι, καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἃ περὶ ἐπισκόπων εἶπε, ταῦτα καὶ πρεσβυτέροις ἁρμόττει· τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβήκασι, καὶ τούτῳ μόνῳ δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους.

ineſſe ſupra Presbyterum, ad illud tempus convenire debet, quo Epiſcopus Presbytero, major eſſe cœpit, & dignitate ſuperior: quod etiam Catharus affirmat. Atqui Apoſtolorum tempore, Alexandriæ ſaltem, unus ſemper è Presbyterorum collegio electus eſt Epiſcopus, qui iiſdem illis præeſſet. Tum idem in aliis omnibus Eccleſiis eſſe factum, * Salmaſius ipſe alibi confitetur. Igitur Apoſtolorum etiam ætate, penes ſolos Epiſcopos, hoc eſt primi ordinis ſacerdotes, jus imponendarum manuum & ordinandi fuit.

*Pag. 273. & 274.

VI. Hoc loco neceſſe eſſe video de Hieronymi ſententia paulo latius diſſerere: ut & tanti viri nomen ac decus contaminari non patiar ſacrilega communione Puritanæ, ac Salmaſianæ factionis: & hujus ipſius Meſſaliano-Cathari garrulitatem, atque audaciam comprimam.

Duo ſunt loca præcipua, in quibus Hieronymus de Epiſcopi ac Presbyteri diſcrimine ex profeſſo diſſeruit. alter eſt in epiſtola ad Evagrium, quæ eſt octogeſima-quinta. alter in Commentario ad caput primum Epiſtolæ ad Titum. De utroque ſeparatim, & ordine agemus, orſi ab eo quem primum poſuimus. Scribendi ad Evagrium occaſio quæ fuerit Hieronymo multum intereſt ſcire. Eam ſic initio exponit ipſe: *Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferret.* Quibus autem Presbyteris? Hoc enim ante omnia conſtituendum eſt. Duplex enim genus Presbyterorum ab Hieronymo ſtatui, * Salmaſio videtur: quorum alios *antiquiores* vocat, *qui nihilo inferiores erant Epiſcopis*, quales Apoſtolorum temporibus extitere: alios recentiores, *qui inferiores erant Epiſcopis*: uti poſtea eſſe cœperunt, cùm jam unum eligi ex omnibus, & Eccleſiæ præfici placuiſſet. Horum igitur duorum generum utrum tandem intelligit Hieronymus, cum Presbyteris Diaconos anteferri queritur? An hoc ridiculum eſt quærere; cum ſit manifeſtum, de iis agi Presbyteris, qui tum erant, & quibus anteponebantur ejuſdem temporis Diaconi? Illi illi plane deſignantur ab Hieronymo Presbyteri, quos videbat oculis, & quorum unus erat, ſi jam initiatus erat huic ordini. quales Epiſcopi non erant: ſed ſacerdotes ſimplices. Hos, inquam, *Presbyteros* eſſe ait *Epiſcopos*, id eſt æquales Epiſcopis: non antiquiores illos Apoſtolorum temporum; qui, cujuſmodi eos facit Salmaſius, non Epiſcopis æquales, ſed Epiſcopi fuerunt.

*Cap 5. p. 287.

VII. Quod ſi vel dubitare de eo ridiculum eſt, utros Hieronymus Presbyteros intelligat; cùm tam aperta ſit illius oratio: quanto ineptius eſt, etiam illud affirmare, antiquiores ibi ſignificari, & Apoſtolicæ ætatis Presbyteros; non recentiores, quos præ oculis habebat Hieronymus? Quæ eſt Salmaſii acuti Critici ſententia: qui tortuoſa, & perplexa verborum interpretatione pueriliter illuſit graviſſimo, & eruditiſſimo Patri: ac totum depravavit illius Epiſtolæ ſenſum. * *Ut oſtendat*, inquit, *quàm ſine ratione Diaconi Presbyteris ſe prælatos vellent, primo docet, Presbyteros olim eoſdem cum Epiſcopis fuiſſe: nullo omninò poteſtatis, & auctoritatis inter utrosque interjecto diſcrimine. Ne tum quidem cùm diſtinctus eſſet ordo Epiſcopatus, & Presbyteratus, alio diſcrimine eam differentiam conſtituiſſe, niſi ordinandi poteſtate.* Quocirca duo ab Hieronymo diſcerni tempora putat; totidemque Presbyterorum genera: ut alios Apoſtolici temporis exprimat: alios recentioris, ac ſui. De priori genere verba hæc illius accipit, quæ ex initio epiſtolæ retuli: in quibus *quendam* ait *Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferre.* De poſteriori verò, quæ interjectis aliquot ſequuntur: *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* At eſt ejuſmodi hæc expoſitio, ut vel ab Heraclito riſum exprimat. Quid enim? Ille neſcio quis, cujus vecordiam notat Hieronymus, quòd Diaconos Presbyteris potiores ducebat, num tandem iis ſolis Diaconos anteferebat Presbyteris, qui olim ante aliquot ſecula, Apoſtolorum ætate vixerant, & qui tribus jam ſeculis in rerum natura eſſe deſierant? Nam in illis ordinibus mutationem eſſe factam, & Presbyteros infrà Epiſcopos redigi cœpiſſe ſub initium ſecundi ſeculi, Salmaſius exiſtimat, ut ſuprà memini: unde antiquiores illi primi generis Presbyteri jam nuſquam erant, cùm iſta commentabatur Hieronymus.

*Salm. ib. pag. 289.

VIII. Quare ut ad Diaconos, cujuſmodi temporibus erant Hieronymi, vecors ille reſpiciebat, cum eos anteponeret Presbyteris: ſic Presbyteros non alios cum illis contendebat, quàm qui tunc in Eccleſia verſabantur: non ignotos, & ex antiquitatis memoria repetitos: quaſi cum larvis, ac lemuribus certare vellet. Nec dubium eſt, quin utroſque ſimiliter, & eoſdem atque ille, qui eum agebat, ſibi propoſuerit Hieronymus: hoc eſt ſui temporis ut Diaconos, ita Presbyteros. Aut quid ineptius hac ſententia fuerit, quæ ex Salmaſii opinione apud Hieronymum concipienda ſic eſſet? *Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos Presbyteris*, id eſt iis, qui Epiſcopi olim ante trecentos annos fuerant: ſed amplius non erant, *anteferret*. Nonne hoc ipſum, quòd ab Epiſcopali faſtigio dejecti, & in inferiorem locum redacti, ac *regradati* fuiſſent Presbyteri, plauſibilem nebuloni iſti argumenti ſpeciem dediſſet, ut illis Diaconos anteferret, qui loco moti nunquam fuerant: ſed ad majorem etiam dignitatem ſplendoremque profecerant? Ergo quibus Presbyteris anteferebat Diaconos, hoc eſt præſentibus, & vivis, vulgoque cognitis; eos Hieronymus Epiſcopos nominat; non *caſcos* illos, & obſoletos, ac ſolis notos eruditis. Ad eoſdem referri omnia illa credidit, quæ deinde ex epiſtolis Pauli ad Philippenſes, ad Timotheum, ad Titum; ex Actis; ex Petri itidem, ac Joannis epiſtolis de Presbyteris dicta commemorat. Tum eoſdem Presbyteros ait, *unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominaſſe Alexandriæ, à Marco uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos.* De iiſdem Presbyteris & iſta ſcribit: *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod non faciat Presbyter?* De eodem poſtremo genere Presbyterorum intelligendus eſt, cùm dicit, idcircò Paulum, poſtquam Epiſcopo præcepta dedit, ad Diaconum tranſiſſe: *de Presbyteris omninò reticuiſſe: quia in Epiſcopo & Presbyter continetur.* Non alia mens, & oratio eſſe potuit Hieronymi: niſi inconcinne ac putidè ſapere illum, ac loqui putemus. quod de tanto viro ſuſpicari dementis ſit, ac ſacrilegi. Quonam verò pacto ſit intelligendum quod ait, Presbyterum ejuſmodi, qui ætate jam ipſius erat, eundem eſſe cum Epiſcopo dicam poſteà: ubi alterum locum illius ex commentariis in epiſtolam ad Titum expoſuero.

IX. Hieronymus in commentariis iſtis, agens de eo, quòd Paulus ad Titum ſcribens hortatur ipſum, ut Presbyteros per civitates conſtituat, quos ſubinde Epiſcopi nomine deſignat; primum adnotat: *Eundem eſſe Presbyterum, qui & Epiſcopus eſt: & antequam diaboli inſtinctu, ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego ſum Pauli, ego Apollo; ego autem Cephæ: communi Presbyterorum conſilio Eccleſias gubernatas eſſe. Poſtquam verò unuſquiſque, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti; in toto orbe decretum eſſe, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur cæteris: ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur.* Deinde pluribus allatis Scripturæ teſtimoniis, quibus Presbyteros appellari Epiſcopos affirmat: *Sicut ergo Presbyteri ſciunt*, inquit, *ſe ex Eccleſiæ conſuetudine, ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos: ita Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis dominicæ veritate, Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere.* Hæc Hieronymi præcipua loca ſunt, ex quibus Calvinus, aliique Romanæ communionis hoſtes, & horum pediſſequus Salmaſius oſtendi putant, Presbyterum, & Epiſcopum unius, & ejuſdem ordinis eſſe vocabula: nec ullum inter ambos eſſe diſcrimen. Quod Salmaſius de ſolo Apoſtolorum tempore intellexiſſe putat Hieronymum; non de conſequenti; cum jam ſuprà Presbyteros conſtitutus eſſet unus, qui Epiſcopus vocabatur. Tum enim ordines cœpiſſe diſtingui. In quo quàm ad prodigium uſque occæcata mens illius fuerit, & ut ſibi ipſe fœdiſſime contradicat; planum eſt * ex iis, quæ ſuperius explicavimus. Sed & nunc in iſto ipſo loco capitis quinti Diſſertationis Walloneſſalianæ, ad eundem ſcopulum inſcitiæ turpe naufragium fecit, cùm adverſum me de Hieronymi verbis, ac ſententia contenderet.

*Lib. 1. cap. 13.

X. * Scriptum à nobis fuerat, Hieronymum indicare, *Presbyteros illos antiquiores nihilo fuiſſe inferiores Epiſcopis: atque ex ſuo corpore unum aliquem elegiſſe, qui præeſſet omnibus, ut ſchiſmati obviam iretur.* Hoc * Salmaſius impugnans, negat eandem fuiſſe rationem Apoſtolicorum temporum, quæ Hieronymi ætate poſtea fuit. *Dum antiquiores illi Presbyteri fuêre, qui nihilo inferiores erant Epiſcopis*, EX SUO CORPORE NUNQUAM UNUM ELIGERE SOLITI SUNT, QUI PRÆESSET CETERIS. *Ubi autem unus ex numero plurium eligi cœptus eſt, qui omnibus præponeretur, non ampliùs priſtina æqualitas ſervata eſt, & ab eo tempore cœperunt Presbyteri inferiores eſſe Epiſcopis.*

*Lib. 1. Diſſert. Eccleſ. cap. 3. p. 30.
*Salm. p. 287.

Hoc

* Pag. 305. & ſeq. Hoc non alius, quàm Salmaſius ipſemet refellit * proximè antecedenti capite: ubi Hieronymum redarguit, qui *à Marci temporibus morem hunc Alexandrinæ Eccleſiæ repetit, ut Presbyteri ex ſuo corpore eligerent, qui Epiſcopus fieret, & ceteris præeſſet*, cùm *antiquior ac prior mos fuerit Eccleſiarum, ab ipſis Apoſtolis inſtitutus*, UT PRIMATUS INTER PRESBYTEROS NON EX ELECTIONE DECERNERETUR, SED EX ORDINATIONIS TEMPORE SENIORI DEFERRETUR. Tum * poſteà conjecturam facit electos illos ex Presbyterorum corpore, *quibus primatus eo modo delatus eſſet, Epiſcopos κατ' ἐξοχὴν nominatos eſſe, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri.* Immò & illos primos vocatos Epiſcopos non minùs appellatos Presbyteros: uti cùm Athenis novem eſſent ἄρχοντες, unus tamen inſigniter nominatus eſt ὁ ἄρχων. De qua Salmaſii repugnantia fusè in primo libro dictum eſt. Sanè nihil de Hieronymi mente & interpretatione ſcripſit iſte contra nos, cui non contrariis ipſiuſmet ſententiis, ac noſtrarum, quibus pueriliter iraſcitur, inſultátque, ſimilibus occurri poſſit: ut non major illius ſit mecum, quàm ſecum ipſius contentio. Sed hoc tantiſper ſepoſito nugatore, de Hieronymi mente dicemus, quæ nobis probabilia maxime videntur. quibus expoſitis, tum aberrantem illum in viam denuò revocare conabimur.

* Pag. 273. & ſeq.

CAPUT V.

Explicatur Hieronymi ſententia de Epiſcopis, & Presbyteris. Epiſcopi nomen, & hujus origo diligentiùs exponitur. Certus Athenis magiſtratus ea voce deſignatus. Hieronymus cùm Epiſcopum, ac Presbyterum eundem dicit, ſolam externam Eccleſiæ gubernationem reſpicere. Multum ab hæreticorum opinione diſtare ipſum. Duplex ratio interpretandi Apoſtoli probabilis. Ridicula Salmaſii quiritatio de inſtitutione Epiſcoporum ex Hieronymi ſententia. Res interdum optimæ ex malorum occaſione ortum accipiunt.

I. DIU eſt quòd Catholicos Theologos anxios & ſolicitos habent Hieronymi loca illa duo, quæ antecedenti capite deſcripſimus. Ibi enim Presbyteros inter & Epiſcopos nullum videtur ſtatuere diſcrimen, ſed paris ambos ejuſdémque ordinis, ac dignitatis eſſe velle. Quod quia falſum, & ſanæ, orthodoxæque fidei, ac decretis Conciliorum, & Patrum antiquorum placitis contrarium eſt; meritò ab hujus contagione erroris, & invidia ſanctiſſimum virum eripere pro ſe quiſque operam adhibuit. Ita quippe de Eccleſia, & Chriſtiano nomine ille meritus eſt, ut eum ab tali ſuſpicione purum, & immunem reddi, Catholici ac veri dogmatis interſit. Quanquam enim uno in capite, quamlibet nobili & illuſtri, ſumma fidei, qua Chriſtiani & Catholici ſumus, non vertitur: nec ſi paullulum in ea re, qua de agitur, ab illius regula diſcedat Hieronymus; præponderare bujus, quantacumque ſit, auctoritas debet: non eſt tamen facilè deſerendus: neque tolerandum nobis eſt, ut ob incerta, & ambigua illius dicta, certa nomini ejus invidia confletur. Ut enim prudenter admonet * Philippus Abbas Bonæ Spei, *Etſi ibi aliquid invenitur, quod per ſe conſideratum debet forſitan accuſari; poteſt, niſi fallor, conſideratis præcedentibus, vel conſequentibus excuſari: & ad condemnandum quemvis librum, non eſt prætendenda duarum, vel unius ſcrupuloſitas dictionis: ſed conſideranda totius ſeries lectionis. Nuſquam enim ſimul omnia poſſunt dici, & ſunt nonnulla, quibus ſingularibus poteſt meritò contradici: ſed cùm omnia pariter attenduntur, quæ videbantur reſpuenda, plerumque præſidio circumjacentium muniuntur.* Quo in genere Michaëlis Medinæ meritò notandam * dixi eſſe temeritatem: qui non hunc ſolùm;

* Phil. Ep. 5. p. 25.

* Lib. 1. Differt. Eccleſ. cap. 3.

ſed etiam Ambroſium, Auguſtinum, Chryſoſtomum, Theodoretum, alióſque veteres, in eandem cauſſam ac damnationem includit cum Aërio, Waldenſibus, ac Joanne demum Wicleſo: quibus adjungendus eſt Lutherus, Calvinus, eorumque poſteri; & qui horum confidentiſſimus habendus eſt Salmaſius. Nam nemo eſt iſtorum omnium, quin eùm Epiſcopalem ordinem nihilo majorem eſſe Presbyteratu ſentiat; ut ex inſtitutione Chriſti, & Apoſtolica traditione, unus idémque ſit: tum hujus auctorem teſtémque ſententiæ non ſubinde appellet Hieronymum.

II. SED ſi accuratè mentem ipſius, & menti conſentanea verba ſpectemus; quod deinceps facere decrevi; minimè dubitabimus, quin illorum de tanto viro vana ſit & falſa gloriatio. Non enim exiſtimavit unquam, aut verò ſcripſit, unum & eundem in Eccleſia inſtitutum ordinem, aut ab Apoſtolis traditum fuiſſe, qui poſteà diviſus, & in duos diſtractus ſit; Epiſcopatum, & Presbyteratum: verum duos, ut ſunt, & erant illius tempore, ſic à Chriſto conſtitutos eſſe. Quatenus autem in unum conflaſſe, & pro eodem habuiſſe viſus eſt; ejus nobis exponenda ratio eſt.

Duo in Epiſcopali nomine ac dignitate diſcernenda ſunt: alterum, ordo ipſe, ſive character: quo ad certa effecta poteſtatem accipiunt: præſertim ad ordinandos Epiſcopos alios, & Presbyteros. Ita enim Epiphanius diſcrimen hoc Epiſcopatus, Presbyteratúſque definit in Hæreſi Aërianorum. [26] quòd *prior ordo gignendorum patrum Eccleſiæ vim & potentiam habeat: poſterior non patres, ſed filios Eccleſiæ generet.* Patres autem intelligit Presbyteros, & Epiſcopos etiam, qui ab Epiſcopis ordinantur. Filios verò, Chriſtianos qui per Baptiſmum generantur à Presbyteris. Alterum eſt, regendi myſtici, ut vocant, corporis Chriſti poteſtas, & juriſdictio: hoc eſt Eccleſiæ gubernandæ, tam in iis, quæ ad diſciplinam, legéſque pertinent, quibus ſacra reſpublica continetur: quàm ejus ærario curando, ac bonis, & fortunis adminiſtrandis. Harum partium duarum, quibus Epiſcopalis ordo conſtat, poſterior, etſi eſt inferior, appellationi dedit originem. Nam Ἐπίσκοπος propriè eſt curator rei cujuſpiam, non ſine poteſtate, ac functione aliqua circa rem illam. Quæ ſi eſt ratione prædita; tum ad *inſpectionem* auctoritas accedit, & juriſdictio.

III. QUARE apud Heſychium Ἐπίσκοπος dicitur βασιλεὺς, & φύλαξ, tum *rex*, tum *cuſtos*. Ariſtophanes quoque in Avibus Ἐπίσκοπον pro Magiſtratu quodam accipit, qui cum poteſtate mittebatur in provincias ad rerum ſtatum inſpiciendum, & ordinandum. Ibi enim inter Dramatis perſonas unus eſt ὁ Ἐπίσκοπος, ad novam inſpiciendam civitatem ſortitò deſtinatus; qui ſic loquitur:

Ἐπι. Ἐπίσκοπος ἥκω δεῦρο, τῷ κυάμῳ λαχὼν
Εἰς τὰς νεφελοκοκκυγίας.

* Epi. *Epiſcopus ego hûc venio, ſortitu fabæ*
Ad Nephelucoccygias. * Ariſtoph. in Avibus.

Quem locum enarrans [27] Scholiaſtes obſervat, *Eos, qui ab Athenienſibus ad civitates mittebantur imperio ſuo ſubjectas, ut rerum ibi ſtatum inſpicerent, Epiſcopos, & cuſtodes eſſe dictos. quos Lacedæmonii Harmoſtas vocabant.* Quæ ex Harpocratione tranſcripſit, ut & Suidas.

Jam illud notiſſimum eſt, Ἁρμοστὰς curationem habuiſſe cum ampliſſima poteſtate, qualem apud Romanos Proconſules, aut Proprætores habuere: qui ſtante Republica in provincias mittebantur. Vel ut Præſides, ceterique provinciales magiſtratus ſub Imperatoribus. [18] Harpocratio, *Harmoſtas* exponit *magiſtratus, qui à Lacedæmoniis ad urbes ſibi ſubjectas mittebantur.* [19] Heſychius *Harmoſtam* interpretatur *curatorem miſſum ad civitatem ſubjectam.* Quinetiam [20] Julius Pollux inter vocabula, quibus agonum præfecti nominantur, Ἐπίσκοπον numerat. Ex quibus ὁ ξηρολέκτης, & vocabulorum, ac ſyllabarum legulus,

26 Epiph. Hær. 75. ἡ μὲν γάρ ἐστι πατέρων γεννητικὴ τάξις· πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἡ δὲ πατέρας μὴ δυναμένη γεννᾷν, διὰ τῆς λουτροῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ.

27 Schol. οἱ παρ' Ἀθηναίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις ἐκπεμπόμενοι τὰ παρ' ἑκάστοις σκεψόμενοι, ἐπίσκοποι, καὶ φύλακες ἐκαλοῦντο. οὓς οἱ Λάκωνες ἁρμοστὰς ἔλεγον.

18 Harpocr. Ἁρμοσταί, οἱ ὑπὸ Λακεδαιμονίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις ἄρχοντες ἐκπεμπόμενοι.

19 Heſych. Ἁρμοστὴς ὁ καθιστάμενος ἐπιμελητὴς εἰς ὑπήκοον πόλιν.

20 Pollux. lib 3. c. 3. Ἀγωνοθέτης, ἀθλοθέτης, ἀγώνων διαθέτης, ἄθλων ἐπιμελητής, ἔφορος, ἐπιστάτης, αἰσυμνήτης, ἐπίσκοπος.

lus, Catharus * Trapezita refellitur: qui Epiſcopos ex vi nominis, & proprietate contendit non habuiſſe poteſtatem, aut dignitatem: ſed ſolam curationem, & adminiſtrationem. Quem quidem in Diſſertationum * primo libro confutavimus: & rurſus cum eo agemus poſteà.

* Lib. de fen. Trap. p. 412.
* Cap. 4.

Igitur qui Eccleſiæ præerant, ac tam ipſam, quàm res ejus adminiſtrabant, ἐπίσκοποι initiò vocati ſunt; non qualeſcumque Clerici, ac miniſtri: qui curationem, & præfecturam aliquam utique gerebant: ſed ſine juriſdictione ac poteſtate, quam in homines exercerent. Nec minus etiam πρεσβύτεροι vocati ſunt; non tam ab ætate (etſi primaria inde nominis impoſitio ducitur) quàm ab veneratione, ac dignitate.

IV. Hieronymus, qui Epiſcopum & Presbyterum eundem eſſe ſcripſit, ſolam externam in Epiſcopo curationem, poteſtatémque ſpectavit: hoc eſt adminiſtrandæ, ac gubernandæ Eccleſiæ functionem, non ordinem, & characterem: quo quidem differre hunc à Presbytero, eóque longè præſtantiorem eſſe non dubitavit. Quemadmodum Epiſcopus, poſtquam ſponte ſede ſua ceſſit, & in ordinem redactus eſt, juriſdictione caret: hoc eſt externa geſtione, ac poteſtate paſcendi gregis, & tegendi: &, ſi erret, ad officium ſuum pœnarum ſeveritate revocandi. Non enim leges populo privatim præſcribere poteſt; neque *cenſuris*, quas vocant, in delinquentes animadvertere. Neque tamen propterea Epiſcopus eſſe definit. quo nomine Presbyteris omnibus antecellit; etiam iis, qui externam habent juriſdictionem, ac poteſtatem, cujuſmodi ſunt Parœci, quos *Curatos* nominant.

Legebat apud Apoſtolum ſanctus Doctor, Epiſcopos & Presbyteros promiſcuè nuncupari. tum ab iiſdem numero pluribus in commune * *regi Eccleſiam Dei.* Utroque porrò nomine deſignari ab illo Paſtores, & præſides Eccleſiæ. Quare id quod erat conſequens ex eo concluſit, eoſdem olim Presbyteros, & Epiſcopos fuiſſe, quod ad officium, & gubernandi poteſtatem attinet: non autem ordine ac charactere, & interiori poteſtate: quam in Epiſcopo diverſam, ac multo ſublimiorem agnovit. Non enim, ut Salmaſius putat, Presbyteros, quos cum Epiſcopis confert, Epiſcopali ordinatione præditos fuiſſe voluit. immò hanc nominatim excipit in Epiſtola LXXXV. Reſtat igitur, ut ſolam in utriſque juriſdictionem, & externam adminiſtrationem reſpexerit.

* Act. 20.

V. Possunt hæc, quæ dixi, ex Hieronymi verbis ipſis ſine ulla ambiguitate monſtrari. Imprimis Presbyteros ab eo non Epiſcopali charactere inſignitos intelligi, ſed ſacerdotes ſimplices; jam anteà probavimus, & aliter ſentientis Salmaſii inſcitiam convicimus. Hos enim Presbyteros commemorat Hieronymus, quos Diaconis ætate ſua nonnulli poſteriores habebant: hoc eſt qui tum erant in Eccleſia, cùm iſta ſcribebat: non antiquos illos, qui nuſquam erant, ut cum iis de gradu ac dignitate Diaconi contenderent. Deinde veros propriéque vocatos Epiſcopos, etiam temporibus Apoſtolicis, non fuiſſe plures exiſtimat in una Eccleſia, cùm plures fuiſſe fateatur Presbyteros. Nam cùm ad probandum, eundem apud Paulum eſſe Presbyterum & Epiſcopum, attuliſſet Actorum locum ex XX capite, ubi Presbyteri nominantur Epiſcopi, ſtatim ei quod opponi poterat occurrit. *Ac ne quis*, inquit, *contentiosè in una Eccleſia plures Epiſcopos fuiſſe contendat; audi & aliud teſtimonium, in quo manifeſtiſſimè comprobatur eundem eſſe Epiſcopum, & Presbyterum.* Dicat obſecro Salmaſius, ſi Hieronymo viſum erat, Presbyteros in eodem cum Epiſcopis ordine ac gradu tum fuiſſe, & Epiſcopalem characterem habuiſſe: quandoquidem in una Eccleſia Presbyteri erant plures, quod ex Actorum loco illo didicerat; cur Epiſcopos eſſe plures negaverit. Nonne Sole ipſo clarius lucet, Presbyteros partim diverſos, partim eoſdem cum Epiſcopis ab Hieronymo cenſeri: atque ordine quidem, & charactere diſtingui: gubernandi verò & adminiſtrandi munere his illos exæquari?

VI. In commentario ad caput primum Epiſtolæ ad Titum, *Epiſcopum & Presbyterum unum eſſe* ait: *& aliud ætatis, aliud nomen officii.* Epiſcopatum ergo officii nomen eſſe vult, hoc eſt curationis, & gubernationis. Ac principiò quidem, ſub Apoſtolis, Eccleſiam in commune adminiſtraſſe putat Epiſcopos, & Presbyteros: hoc eſt utriuſque ordinis ſacerdotes, primi ac ſecundi: qui communi vocabulo à cura, inſpectione, & adminiſtratione Eccleſiæ, nuncupati ſunt Epiſcopi ſimul & Presbyteri: adeò ut ordinatione, gradu & ſacerdotii genere diſtarent. Cujus diſcriminis caput in eo conſtituit, quod in eâdem epiſtolâ nominatim excipit; nempe in *ordinandi poteſtate:* hoc eſt conferendi Sacramentum ordinis per impoſitionem manuum. *Quid enim facit*, inquit, *excepta ordinatione Epiſcopus, quod non faciat Presbyter?* Ergo in eo ſolo unum eſt cum Epiſcopo Presbyter, quod cum illo facere poteſt: in eo verò diverſus eſt, quod ſolus poteſt Epiſcopus facere: Presbyter non poteſt. Hoc itaque ſepoſito, reliquæ partes Epiſcopatus cum Presbytero communicatæ ſunt, ut putavit Hieronymus. Quanquam illud videri poteſt κατ' αὔξησιν, ut multa alia, dixiſſe: cùm pleraque alia functionis Epiſcopalis nunquam à Presbyteris uſurpata legantur. Sed quod præcipuum eſt illius ordinis, Eccleſiæ gubernatio, legum, decretorúmque ſanctio, Sacramentorum adminiſtratio, quæ in uſu erant quotidiano; & ordinatione, ut jam docuimus, excepta; ſcelerum coërcitio, & ob ea pœnarum inflictio; ut excommunicationis, & rejectionis ab Eccleſiæ aditu, & ſimilium: hæc, inquam, & alia complura, quibus diſciplina Chriſtianæ communitatis, ac reipublicæ continetur: Presbyterorum collegium curaſſe, ac totius Eccleſiæ rectionem habuiſſe, Hieronymus arbitratus eſt: ita ut nemo tum unus ſuopte nomine, & auctoritate illa præſtaret; ſed in commune omnia, déque totius collegii ſententia fierent. Poſteà verò, cùm in partes, & contraria ſtudia diviſus eſſet populus, uti dicerent, * *Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, * *paullatim, ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ad unum omnem ſolicitudinem eſſe delatam.*

* 1. Cor. 1.
* Hier. in cap. 1. ad Tit. & Ep. 85.

Hæc cùm disertè ſcribat Hieronymus, non obſcurè ſignificat, Presbyteros, hoc eſt ſecundi ordinis ſacerdotes, eatenus ſe Epiſcopos fuiſſe dicere, quòd τὴν ἐπισκοπὴν, id eſt Eccleſiarum curam, & adminiſtrationem penes ſe haberent. De ordinandi poteſtate, ac præcipua, & κυριώδη Epiſcopatus proprietate, conditionéque nihil dixit Hieronymus; immò expreſsè hanc excepit, ac Presbyteris ademit; non aliis, quàm quos Epiſcopis pares, & eoſdem viſus eſt facere.

VII. Nos in eo diſſentiebamus ab Hieronymo, quòd Presbyteros eoſdémque Epiſcopos à Paulo nominatos, primi ordinis fuiſſe ſuſpicabamur, non ſecundi; ſimplicive ſacerdotio præditos. Utcumque verò res habet, perſpicuum eſt, longo intervallo diſtare ſanctum virum ab Aeriana, Waldenſi, Wicleſiana, Lutherana, Calviniana, & Salmaſiana peſtilentia: neque, ut illi faciunt, inter Presbyteratum, & Epiſcopatum diſcrimen omne ſuſtuliſſe. Proindéque temerè hanc labem adſperſiſſe nomini illius, ut & aliorum Veterum Patrum, Michaëlem Medinam, qui eandem iſtorum, atque hæreticorum illorum cauſſam eſſe falsò credidit. Nec illud animadvertit, quanti ad eam diluendam ſuſpicionem momenti ſit, quod ordinandi poteſtatem ſolis Epiſcopis vendicat Hieronymus, nec aliud in Epiſcopatu proponit ſibi, præter externam adminiſtrationem, & uſum juriſdictionis. Quam penes unum reſidere, & ab eo duntaxat exerceri, non putavit juris eſſe divini; ſed Eccleſiaſticæ conſuetudinis. Ex quo ita concluſit. * *Sicut ergo Presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine, ei qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos: ita Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis dominicæ veritate, Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere: imitantes Moyſem, qui cùm haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſraël, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Ex his verbis, & exemplo Moſis, quo utitur, evidens eſt, agi hîc de Epiſcopali tantummodò juriſdictione, ac judiciaria poteſtate, id eſt externa ordinis functione. Cujus cum minoris gradus ſacerdotibus communicatio, ampliſſimi ſacerdotii dignitati, ac majeſtati nihil detraxit. Quemadmodum etſi Moſes in conſortium juriſdictionis, ac judiciariæ functionis ſeptuaginta illos aſcivit; auctoritatem tamen retinuit, ac poteſtatem, tum in populum univerſum: tum in illos etiam, quos in collegium propemodum ſummæ illius poteſtatis aſſumpſerat.

* Hier. in cap. 1. ad Tit.

Quapropter etſi primis illis temporibus Apoſtolorum unum in ſingulis Eccleſiis præſidem, ac principem fuiſſe demus, Epiſcopum, ac Presbyterorum συμπρεσβυτέρων caput; nihil huic obeſſet quod Hieronymus aſſeverat, parem, & eandem in omnibus fuiſſe poteſtatem, cum appellatione communi: non diviſis, ac ſeorſim ſumptis: ſed ut cœtum, ac collegium, id eſt Presbyterium conjuncti facerent.

VIII. Mi-

VIII. Mihi verò propiùs modò hanc in rem intuenti non improbabilis videtur illa Hieronymi ſententia; & ad eam quæſtionem, quæ ex Apoſtolo mota eſt, explicandam ſatis idonea. Ut cum illud in controverſiam adducatur, idemne ſit ex Apoſtolico inſtituto Epiſcopus, & Presbyter: cumque dubitandi cauſa ex eo juſta ſit, quod Apoſtolus maxime Paulus eoſdem, quos Presbyteros nominat, ſubindè vocet Epiſcopos; ac paſtores, Eccleſiæque præſides, & præpoſitos eſſe ſignificet: duo ſint probabiles reſpondendi modi, quibus Catholico dogmati, quod diſtinctos à ſe invicem ordines illos ſtatuit, nihil repugnare Apoſtolica illa dicta monſtremus. Primus eſt ille, quem in Diſſertationibus Eccleſiaſticis expoſuimus: Presbyteros olim eoſdem & Epiſcopos, hoc eſt primi ordinis ſacerdotes eſſe factos, ac plures iis in Eccleſiis poſitos, de quibus illis in Apoſtoli locis mentio fit. Quod neque diuturnum fuerit; nec ubique fortaſſis inſtitutum. De quo vide quæ * in illo libro diſſeruimus.

* Lib. 1. Diſſert. Eccleſ. cap. 1.

Poſterior modus eſt, quem ex Hieronymi dictis, ac prudenti conjectura hoc in capite confecimus: Presbyteros, quos Apoſtolus commemorat, non primi ordinis, ſed ſecundi duntaxat ſacerdotes fuiſſe. verùm in gubernanda, & adminiſtranda Eccleſia Epiſcopales impleſſe partes; & illam communi conſilio, & auctoritate rexiſſe: eoſdemque ſimul & Presbyteros, & Epiſcopos appellatos eſſe. Quod, perinde ut in priore ſententia dixi, ſub initium duntaxat Chriſtianiſmi uſurpatum eſſe veriſimile eſt: cum paullo pòſt, ipsiſque adeò ſuperſtitibus Apoſtolis, id factum ſit, quod Hieronymus indicat, ut ad vitandum ſchiſma omnis in unum transferretur auctoritas, & gubernandi poteſtas.

IX. Neque verò mirum illud, aut incredibile videri debet; primo cujuſque fundatæ Eccleſiæ tempore, nondum quempiam unum præſidem, ac proprie dictum Epiſcopum ibi conſtitutum fuiſſe. Sed Presbyteros ſimplices, id eſt ſecundi ordinis ſacerdotes tantiſper impoſitos, qui Sacramenta miniſtrarent. Nam Samariæ, cum primum Chriſtiana fides, & Eccleſia coaluit, Philippi unius è Diſcipulis opera; nullus adhuc Epiſcopus erat, cum * *Apoſtoli, qui erant miſerunt ad eos Petrum & Joannem*, qui Epiſcopale ibi munus implerent: hoc eſt Sacramento Confirmationis baptizatos initiarent.

* Act. 8. 14.

Ad hunc modum credibile eſt, Corinthi, Epheſi, & in aliis quibuſdam civitatibus, & Eccleſiis recens ab Apoſtolo Paulo, vel aliorum opera conditis, nullos interim veros inſtitutos Epiſcopos: ſed Presbyteros tantùm, ac Diaconos: atque ad ea munera, quæ primi ordinis antiſtitem poſtulabant, identidem Apoſtolos accerſiſſe, vel ab illis ordinatos Epiſcopos; pérque varia loca dimiſſos; donec in unâ aliquâ ſede tùm ipſi domicilium figerent; tùm alii per civitates Epiſcopi crearentur. Quæ, ut dixi, minime diuturna, ſaltem pleriſque in locis extiterunt. In hanc opinionem, præter Hieronymum, Chryſoſtomus etiam, Theodoretus, ac Græci plerique concurrunt Interpretes: nec habet quidquam, quod meritò diſpliceat antiquitatis Eccleſiaſticæ peritis: aut alienorum ab Catholica communione judicia reformidet.

Etenim quæcumque de Epiſcopis, iiſdémque Presbyteris nominatis, Apoſtolus dixit, ea poſſunt probabili interpretatione de ſimplicibus accipi ſacerdotibus, qui pro veris Epiſcopis interim populos, atque Eccleſias adminiſtrabant, & ea munera præſtabant, quæ habet hic Ordo cum illis communia. Ut ſunt hodiéque quos *Parochos*, & à cura *Curatos*, vulgò nominant. Nam & iſti pro ſuo modulo populos paſcunt, gregique Dominico præſunt: & pro illorum animis rationem reddunt: & citra ordinationem, impoſitionemque manuum, quam *ſacramentalem* vocant, aut ſi qua ſunt alia, quæ ſunt rarioris uſus, & in Epiſcopi adventum differri commode queunt, vicem Epiſcopi ſupplere poſſunt.

X. Hujus gubernationis formulam in Alexandrina Eccleſia obſervare licet: in qua præ ceteris Parœciarum ex antiquo uſus obtinuit; ut ſcribit Epiphanius in Arianorum hæreſi. Nam Eccleſias in illa urbe complures Presbyteris commiſſas eſſe refert: qui ſynaxes ibi celebrantes, populum ſuum inſtituebant. Quinetiam per agros Eccleſiæ nonnunquam ab ſimplicibus Presbyteris regebantur, de quo poſteà, cùm de Chorepiſcopis agemus. Tales itaque paſtores jure cenſentur; & *Epiſcopi* nominati, poſſunt ab Apoſtolo videri, quaſi *gregis inſpectores*. Sanè Leo primus ſimplicibus Presbyteris curam minorum Eccleſiarum committi jubet. * *Illud*, inquit, *ſanè, quod ad ſacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum ſtatuta ſervari: ut non in quibuſlibet locis, neque quibuſlibet caſtellis, & ubi antè non fuerunt, Epiſcopi conſecrentur, cùm ubi minores ſunt plebes, minoreſque conventus, Presbyterorum cura ſufficiat: Epiſcopalia autem gubernacula nonniſi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus oporteat præſidere.* Multa de hoc argumento diligenter collecta videri poſſunt apud Joannem Fileſacum Theologum Pariſienſem in * libro de Parœciarum origine. Quibus adjungi poteſt illud, quod de Alexandrinæ Eccleſiæ patriarchatu memoriæ prodit Eutychius nuper à Seldeno editus. Is auctor aſſerit, ab Hanania primo illius urbis Epiſcopo, & vero Patriarcha, quem Marcus ordinavit, nullos deinceps in Ægypti provinciis Epiſcopos fuiſſe uſque ad Demetrium, qui Origenis tempore Alexandriæ præfuit. Quo intervallo ſolus Alexandriæ Epiſcopus toti Ægypto præſidebat, rectores ſub ſe habens ſingularum Eccleſiarum Presbyteros. Primum autem Demetrium ait tres Epiſcopos creaſſe. Poſt hunc autem, Heraclam ordinaſſe viginti.

* Leo Ep. 87. cap. 2.

* Cap. 4. p. 60. & ſeq.

XI. Hoc ſi verum eſt, apparet quemadmodum Apoſtolorum ætate potuerint Eccleſiis, recens præſertim conſtitutis, præponi Presbyteri ſimplices, non Epiſcopi: eóque modo probabiliter explicari poſſe loca illa Scripturæ, in quibus Presbyteri, iidemque Epiſcopi dicti Eccleſiarum paſtores, & adminiſtri memorantur: ut nonniſi ſecundi ordinis fuerint ſacerdotes, qui plures in eadem Eccleſia collocarentur, & Presbyterium facerent.

Ceterum brevi, ut dixi, poſt tempore, rerum Eccleſiaſticarum cura, & gubernatio à pluribus ad unum tranſlata eſt; cui & Epiſcopi nomen attributum κατ᾽ ἐξοχὴν, ut vel ipſe confitetur * Salmaſius quando & ordine ab illo proximi, Presbyteri nominati ſunt, & Epiſcopi deſière dici: cum tamen primi ordinis ſacerdotes interdum etiam Presbyteri vocati ſint, ut ex Irenæo ſuprà demonſtravimus. Extant veteres bene multi canones; quibus adminiſtrationis Eccleſiæ ſumma ad Epiſcopum revocatur, tanquam ſupremum moderatorem, cujus injuſſu nihil à Presbyteris, inferioribuſque Clericis fieri liceat. [21] *Presbyteri & Diaconi* (ait canon inter Apoſtolicos XXXIX) *præter Epiſcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipſi commiſſus eſt: & pro animabus eorum hic redditurus eſt rationem.* Cujus canonis titulum ita Dionyſius Exiguus concipit: *Ut tantùm curam rerum Eccleſiaſticarum Epiſcopus habeat.* Et canone XLI, [22] *Præcipimus, ut in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat.* Sunt & alii complures eadem de re canones editi, quibus Eccleſiarum in ſolidum cura unis committitur Epiſcopis; ac nominatim bonorum, & ærarii totius Eccleſiaſtici. Vide quæ in * Diſſertationibus Eccleſiaſticis de hoc argumento diſputavimus.

* Pag. 274.

* Lib. 1. cap. 6.

XII. Quod autem * Hieronymus ſcribit, Epiſcopos eo more conſtitutos Alexandriæ, ut Presbyteri de ſuo corpore quempiam eligerent, & in excelſiore gradu collocarent: tum quòd omninò *unum* ait *electum eſſe, qui ceteris præponeretur in ſchiſmatis remedium*: ex eo conſtat, majorem illius opinione Epiſcopum eſſe Presbytero: neque præfractè ac rigide verba ejus accipienda, cum ſcribit; male *Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferri*. tanquam idem inter ſe prorſus ambo ſint. Etenim, quod in eâdem Epiſtola ſub finem aſſerit; *Qui provehitur, de minori ad majus provehitur.* Quare ſi è Presbytero ordinatus eſt Epiſcopus, æquales inter ſe non fuerunt: ſed hic illo ſine controverſia major. Reſtat igitur, ut Presbyteros eoſdem Epiſcopos nominet, etiam ætatis ſuæ, propter antiquam prærogativam, ac functionem, quam Apoſtolorum tempore, & ſub Eccleſiæ primordium habuerunt, ut Eccleſiam pati, atque Epiſcopi deinceps fecerunt, poteſtate regerent. Quaſi Presbyteratus ex natura ſua, & Eccleſiæ detracta conſuetudine, juris illius, & officii capax ſit. Hunc enim ordinem tum ratione ſolius externæ, ut jam diximus, adminiſtrationis, ac regiminis, ſpectavit Hieronymus: tum ejus, quod illi per ſe convenire poteſt. ita

* Epiſt. 85.

21 Can. 39 Apoſt. οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

22 Ibid. can. 41. προστάσσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.

Ita quidem ille. Cui hac ex parte non conſentio, quòd vel regendæ Eccleſiæ poteſtatem externámque gubernationem *ſola conſuetudine, non diſpoſitionis Dominicæ veritate* Epiſcopis tribuit. Hos enim divino jure præpoſitos Eccleſiæ arbitror; ſaltem in commune, ac generatim. De quo ſcio quæſtionem agitari inter Theologos, quæ eſt alterius loci. Sed qualiſcumque de eo ſententia ſit Hieronymi, nihil ex eo detrimenti Catholica pars accipit: neque Puritanorum inde fit cauſſa potior. quia certò liquet, non ea ratione conferri cum Presbyteris Epiſcopos, quâ præcipuè ſunt Epiſcopi, id eſt primi ordinis antiſtites: ſed eâ duntaxat, quæ inferior eſſe, nec tam propriè ad illius gradus eſſentiam pertinere viſa eſt Hieronymo.

Ad hanc veriſſimam, & firmiſſimam interpretationem noſtram, Cathari impetus omnes & aſſultus fracti illiſíque concidunt. Meminerit hoc unum Lector, quatenus inter utrumque ordinem comparationem illam inſtituat Hieronymus: & qua parte illos invicem exæquatos aliquando fuiſſe dicat: ac quid viciſſim habere in æqualitate illa diſſimile. Non enim ſic eundem eſſe cum Epiſcopo Presbyterum docuit ille, ut non interim quàm lato invicem intervallo diſtarent, iſto ipſo loco ſignificarit.

XIII. At enim Epiſcopalis dignitatis patrocinium ſumie; & mihi, quòd eam imminuerim, iraſcitur Salmaſius. Hoc illud nimirum eſt, quod in Energumenis ſæpè accidit, ut inſeſſores illorum, divinæ majeſtatis, & gloriæ, ac Catholicæ teſtes fidei, prædicatoréſque repentè fiant. Ecquod igitur meum eſt in Epiſcopos acerbè dictum? Hoc ipſum, quod Hieronymus duobus illis in locis disertè, expreſſéque ſcripſit: quod nec de Epiſcopis ipſis neceſſe eſt intelligi: & ut ad eos referatur, nihil habet injuriæ aut offenſionis. * Dixi primis Apoſtolorum temporibus *plures in eâdem Eccleſia, velut Epheſina, Epiſcopos fuiſſe. Hoc tum ſimplices* (addidi mox) *recens ortæ mores Eccleſiæ ferebant: nondum ambitione, & honorum cupiditate, maliſque ceteris artibus, depravatis Chriſtianorum animis. Poſteaquam verò priſtina illa charitas, & imitandi Chriſti, amplectendæque modeſtiæ, & humilitatis refrixit ardor, tùm, quod Hieronymus ſcribit, ad tollendas ſimultates, & in ſchiſmatis remedium, unum aliquem è turba Presbyterorum eligi placuit, qui præeſſet reliquis.* Ad hæc verba, quaſi circulator quidam in triviis, conclamans & omnes ad ſe convocans * Salmaſius, *Concurrite*, inquit, *omnes præſules, Epiſcopi. Salmaſius ipſe de ὁμοτιμίᾳ Epiſcoporum, & Presbyterorum differens, deque recentioris Eccleſiæ inſtituto, unum Epiſcopum multis Presbyteris imponentis, non meliora, nec veriora ſcripſit: nec tam injurioſa ordini Epiſcoporum, ut nunc ſunt.* Ergóne quibus te *nec meliora, nec veriora ſcripſiſſe dicis*, quæ proinde *optimis, & veriſſimis* meliora, & veriora eſſe debent: quia te nonniſi *optima, & veriſſima* ſcribere, quæ tua de te eſt opinio, judicas: illa, inquam, eadem *injurioſa ordini Epiſcoporum* eſſe palam aſſeveras? Obſecro te, quod tandem tuum judicium, aut quis in te communis eſt ſenſus? Hîc ubi gratificari te Epiſcoporum ordini velle ſignificas, ac me, quòd *injurioſa* quædam in eos dixerim, reum apud illos facis; poſtquam eos ad audiendum vocaſti, tum & injurioſa te in illos ſcripſiſſe profiteris: & ea ipſa, quæ dixi, optima eſſe teſtaris, ac veriſſima. Atqui nec *injurioſa* ſunt illa, quæ ſcripſi: nec tuorum ſimilia: & quid dixeris, ac ſcripſeris, ne tu ipſe quidem certò ſcis, aut potes dicere. Nam & omnia dicis, & nihil dicis: quia contraria, pugnantia, & *ἀσύστατα* dicis: nec ex iſtis nugis, ac ſordibus liquidi aliquid ac defæcati poteſt exprimi.

* Diſſert. lib. c. 2. p. 25.

* Salm. p. 165.

XIV. Sed ut per ſingula tuam illam *κόρυζαν* abſtergam: age quid aliud ſcriptum iſtîc eſt à me, præterquàm ab Hieronymo proditum eſt in Epiſtola LXXXV, & in commentariis ad eam quæ eſt ad Titum? Nonne, cùm Presbyteri in commune omnes Eccleſiam regerent, *poſtea unum electum eſſe* ſcribit in Epiſtola, *qui ceteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium: ne unuſquiſque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet?* In commentario vero, *Antequam Diaboli inſtinctu*, ait, *ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis,* * *Ego ſum Pauli; ego Apollo; ego autem Cephæ: communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti: in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur ceteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur.* Ac paullo pòſt, *Apud veteres eoſdem fuiſſe* dicit *Presbyteros, quos & Epiſcopos. Paulatim verò ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ad unum omnem ſolicitudinem eſſe delatam.* Nunquid his conſentanea ſunt noſtra illa, quæ tu allatras?

* 1. Corinth. 1.

Hoc enim quod ſtultè criminaris in me, iſtud eſt; * *quòd ab ambitione, honorum cupiditate, ceteriſque malis artibus, quibus depravati ſunt Chriſtianorum animi, originem traxiſſe* dixi *diſcrimen Epiſcopos inter & Presbyteros.* Tum ita colligis: *Inde ergo cœpit veſtræ auctoritatis, & poteſtatis ſupra reliquos Presbyteros origo ab immodeſtia, à ſuperbia, charitatis frigore, & ab omnibus vitiis, humilitatis, modeſtiæ, ſimplicitatis Chriſtianæ contrariis. Si hæc cauſſa fecerunt, ut unus è multis electus ceteris præponeretur, qui Epiſcopus dictus eſt, quàm longè ab diſpoſitione divina abeſt hæc inſtitutio!*

* Salm. p. 166.

XV. Tua hæc jejuna, & enecta, ac velut ex puerili declamatiuncula excerpta querimonia, captum te oculis iſtis arguit, quibus quod congruens, ac decorum eſt videtur. Quàm enim multa ibi pecces, ſi tamen capere hoc potes, accipe. Primùm quidquid illud eſt, quod accuſas, non meum eſt, ſed Hieronymi. Scribit hic in commentario in epiſtolam ad Titum, *eundem* hactenus *fuiſſe Presbyterum, & Epiſcopum, antequam Diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego ſum Pauli, ego Apollo,* &c. *Poſtquam verò unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti, tum in toto orbe decretum eſſe, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur.* Diaboli ait inſtinctu in Eccleſiam irrepſiſſe mala tanta, quorum ad remedium introducta eſt illa conſuetudo, ut ad unum poteſtas redigeretur, quæ in multos diſpertita fuerat. Dic ſodes an non *inſtinctu illo Diaboli, partium ſtudiis iſtis, charitas, & imitandi Chriſti, amplectendæque modeſtiæ, & humilitatis refrixit amor:* quas ad peſtes curandas inſtitutum unius eſſe magiſterium affirmat Hieronymus? Certè *ſchiſmata*, quod ſciam, & factiones, ac ſtudia partium, cum charitate, modeſtia, & humilitate non benè conveniunt. * *Manifeſta ſunt enim opera carnis, quæ ſunt* inter cetera, *inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ.* His *fructus Spiritus* opponitur ex adverſo: *charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia.* Propter ſuperiora mala, quæ Chriſtianorum animos pervaſerant, decretum illud eſſe factum refert Hieronymus. Ais, an negas? Si negas, tum te mendacii, aut ſtuporis illius verba ipſa convincent. Dum enim, *antequam Diaboli inſtinctu* illa ſtudia partium, id eſt ſchiſmata fierent, penes multos Presbyteros regimen Eccleſiæ fuiſſe dicit; jam illa facta ſchiſmata eſſe demonſtrat, quando decretum de uno præſide conſtituendo eſt editum. Sin fateris: profectò in eadem mecum cauſſa eſt Hieronymus: nec habes, cur mihi potiſſimum ſuccenſeas.

* Gal. 5. 19.

XVI. Quibus porro tu oculis locum illum Hieronymi legiſti, cùm eum * dixeris, *ab Eccleſiæ conſuetudine, & humani juris regula hunc primatum, & hanc prærogativam Epiſcoporum ortum duxiſſe* ſcribere: idque mihi dicere ſatis eſſe debuiſſe, quaſi hanc ille cauſſam unicam attulerit; non etiam alteram quàm dixi, cur unus ſit Eccleſiæ præpoſitus ubique terrarum? Qua te rapiditate, & incuria prætervolaſſe totam illam Hieronymi ſententiam oportet; qui hoc non adverteris, dici ab eo, *poſtquam unuſquiſque ſuos putabat eſſe non Chriſti, quos baptizaverat, tum in toto orbe decretum eſſe, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur*, hoc eſt fieret Epiſcopus? An tu illos exiſtimas, qui ſuos eſſe, non Chriſti, putabant, quos baptizaverant, ab ambitione, & honorum cupiditate vacuos animos habuiſſe: vel in eis non refrixiſſe modeſtiæ, & humilitatis amorem? Ecquid autem injuriæ, aut dedecoris ex eo conflari Epiſcopis cenſes ab Hieronymo, quòd ideo ſingulares per Eccleſiam quamque præſides conſtitutos aſſerit, ut illis contentionibus, ac diſſidiis modus adhiberetur? Sanè, ut tua ratio eſt, & argumentandi forma, ſic in animo videris habuiſſe; quidquid ejuſmodi eſt, ut ejus inſtituendi cauſſa, malo ex aliquo, atque vitio, morumque corruptela manaverit; id ejuſdemmodi eſſe, hoc eſt malum, atque vitioſum. Nam niſi ita perſuaſum habuiſſes, nunquam id vitio verteres, quod ex diſciplinæ corruptione decretum illud extitiſſe de uno præficiendo, narratum eſt ab Hieronymo: nec tam inſulsè paratragœdiares, cum hac δεινῶς, *A malis verò artibus, & corruptione animorum, & totius Eccleſiæ depravatione, vitiorúmque in locum virtutum Chriſtianorum ſubrogatione, initium ejus & inſtitutum arceſſere, hoc verò non ferendum Epiſcopis, ſi majeſtatis ſuæ communiter ab omnibus conſervandæ curam agere velint.*

* Salm. p. 166.

Ignoras

Ignoras ſcilicet quanta bona quantis ex malis initium habuerunt: & illud docendus es, quòd quotidie pueri in Scholis audiebamus: ex malis moribus bonas leges oriri. * Liv. lib. 4. Dec. 4. Aut iſtud: * *Sicut antè morbos neceſſe eſt cognitos eſſe, quam remedia eorum: ſic cupiditates priùs natæ ſunt, quam leges, quæ iis modum facerent.* Quid execrabilius peccatis hominum, ac ſceleribus? At hæc rei vel optimæ cauſſam dederunt, Chriſti in terras adventui, & morti propter peccatores ab eo ſuſceptæ. * Eſa. 53. 8. * *Propter ſcelus*, inquit, *populi mei percuſſi eum.* Et Apoſtolus, * Rom. 4. 25. * *Traditus eſt propter delicta noſtra.*

XVII. Poteras eodem argumentandi genere, quo in me, & Hieronymum uſus es, Apoſtolum urgere, & blaſphemiæ reum arceſſere, quòd cur traditus ſit, ac paſſus, & ante Deus homo factus, cauſſam eſſe dixerit improbitatem hominum, eóque dicto majeſtati divinæ injuriam fecerit. Dixine plus ſemel ratiocinandi te inſcitia labi ſæpius, & in pudendos errores incidere? Hoc te loco idipſum ſcito commiſiſſe. Nam quod neſcis, cùm ori aliquid ex alio dicimus, id bifariam ſumitur. Aut enim tanquam ex cauſſa ſit propriè dicta, ac per ſe conferente quippiam in rem effectam: ut cum equus ex equo, homo ex homine gignitur. Aut ex accidente duntaxat, nec tam cauſſa, quàm occaſio unum eſt alterius. Priore modo qualitas originis ad effectæ rei æſtimationem pertinet. * Mat. 7. 17. Itaque Chriſtus, * *Omnis*, inquit, *arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.* Poſteriore verò, aliter uſuvenit. Nam peſſimis ex rebus ſæpè exiſtunt optimæ. Tale eſt, quod de Epiſcopis ſcripſit Hieronymus. Non enim putavit, corruptelam morum in Chriſtianis, & ambitionem quorumdam, per ſe, propriéque ſingularem Eccleſiæ peperiſſe magiſtratum; ſed occaſionem ei præbuiſſe. Hæc, ſi cum alio mihi res eſſet, homine ſaltem vulgariter docto, ne littera quidem attigiſſem. Nunc te illorum ignoratione video ſupra modum exarſiſſe; atque in frivolas, & ineptas conqueſtiones erupiſſe: quod neceſſe non fuit.

XVIII. Denique ut ne longius inſanire, ac miſcere omnia pergat Catharus, iterum admonendus nobis ejus eſt, quod paſſim antea ſuggeſſimus: ſed non ſæpius quàm neceſſe eſt, ut eſt illius captus, quo cum contendimus. Noſtra eſt igitur iſta ratio: Duos in Eccleſia gradus & ordines ex ſeſe, ac natura ſua diſtinctos inſtituiſſe Chriſtum, & Apoſtolis tradidiſſe, primum, ſecundumque ſacerdotium: ſed ita tamen, ut illorum uſum, diſtributionemque moderarentur pro ſua prudentia; & ut tempus tuliſſet: hoc eſt ut vel ambos perſonis itidem, ut naturâ ſunt, ſeparatos conferrent: vel ambos in idem caput contraherent. Itaque principio iis de cauſſis, quas in Diſſertationum primo libro attuli, Presbyteros eoſdem & Epiſcopos creaſſe, quibus Apoſtoli præerant, & eodem loco illis erant, quibus ſecundo ordini deinde primi ordinis antiſtites. Poſtea cùm in Eccleſia ſcindi populus in contraria ſtudia cœpiſſet: & in hunc alii, in iſtum alii propenſiores eſſent: quod jam Paulo ipſo vidente, ac gemente contigiſſe teſtatur ipſemet initio prioris ad Corinthios: tum verò, ſuaviter hoc divina gubernante providentia, unum aliquem è pluribus electum, qui toti Presbyterio, & Eccleſiæ adeò præeſſet omni. Ad eum modum conciliari poſſe illa judicavimus, quæ ab Hieronymo litteris prodita nonnihil offenſionis habere videbantur. Meminerit ergo, ſi poteſt, Salmaſius quatenus ordines illos vel diverſos invicem, vel in unum collectos ac conjunctos eſſe defendimus: neque vel quod intelligit calumnioſè diſſimulet: vel quod nondum capit, priuſquam noverit, imperitè damnare audeat. Simul illum alterum Hieronymi interpretandi conciliandique modum, quem ſuperius hoc in capite propoſui, præ oculis habeat: atque utrum volet, non quiſquiliis iſtis Grammaticarum obſervationum, ſed robuſtis ac ſolidis argumentis refellat.

CAPUT VI.

Aërii hæretici opinio declaratur: quæ Puritanorum præluſit hæreſi. Salmaſius peſſimè illam interpretatur. Oſtenditur Aërium penes ſimplicem Presbyterum exiſtimaſſe ordinandi eſſe poteſtatem: tametſi injuſte uſu illius interdiceretur ab Epiſcopis. De manuum impoſitione. Quid differant inter ſe χειροθεσία, *&* χειροτονία. *Variæ manuum impoſitiones. Salmaſii error, qui impoſitionem manuum in Confirmatione putavit à Presbyteris uſurpatam. De alia impoſitione manuum Presbyterali in Occidentali Eccleſia inſtituta.*

I. Nunc antecedentis doctrinæ, diſputationiſque fructum colligam, quem in eâ præcipue mihi deſtinaveram: ut Hieronymi juxtà, & Epiphanii qualemcumque ſententiam procul abeſſe demonſtrem ab nefandæ contagione hæreſis, quam Aërius olim, poſteà Calvinus, ac deterrimi omnium Puritani; & horum unus Salmaſius amplexi ſunt. Habebit autem hujus argumenti tractatio potiſſimam quæſtionis, & controverſiæ, cui hoc opus dicavimus, explanationem; unà cum admirabili Veterum inter ſe, quod ad Catholicum dogma pertinet, conſenſione, ac concordia; tametſi aliis in capitibus, quæ incidentia dici poſſunt, invicem diſſidere videantur. Sed priùs Aërii quæ fuerit hæreſis fundamenti loco conſtituendum eſt.

Epiphanius in Hæreſi LXXV latè illius hiſtoriam, ac dogmata deſcribit. E quibus quod ad rem noſtram attinet, de Epiſcopo, ac Presbytero ita eum ſenſiſſe narrat: [23] *Nulla re hoc illum eſſe præſtantiorem.* Et, [24] *Erat*, inquit, *illius dogma præter hominis captum furioſum, & immane. Imprimis enim: quanam, inquit, in re Presbytero Epiſcopus antecellit? Nullum inter utrumque diſcrimen eſt. Eſt enim amborum unus ordo: par & idem honor, ac dignitas. Manus imponit Epiſcopus: imponit etiam Presbyter. Baptizat Epiſcopus: idem facit & Presbyter. Sacrificium celebrat Epiſcopus: non minus hoc facit & Presbyter. Epiſcopus in cathedra ſedet: ſedet & Presbyter.*

II. Tale ergo nebulonis iſtius dogma fuit, quod *ſupra hominis captum, furioſum & immane* vocat Epiphanius; cujuſmodi nunc eſt Salmaſii, ac Puritanorum omnium: non eſſe diſtinctum Epiſcopatum, à Presbyteratu, ſed unum & eundem eſſe ordinem. Unde & præcipuum atque ἐπώδες diſcrimen utriuſque tollebat, quod ex Epiphanio, & Hieronymo ſuprà commemoravimus, in eo poſitum, quòd manus ad ordinationem imponebat Epiſcopus; non autem Presbyter. Ambos enim χειροθετεῖν, id eſt *manus imponere* in ordinandis Presbyteris aſſerebat ille. Cujus patrocinium adverſus Epiphanium ſumpſit Salmaſius in capite V Diſſertationis: ubi de Aërio longam diſputationem expromit: quam meritò ſentinam quandam eſſe dixeris, in quam omnes non ſolum inſcitiæ, hallucinationumque ſuarum: ſed etiam impietatis hæreticæ ſordes, & in Sanctos temulentæ protervia congeſſit. Ibi quæcumque contra Puritanorum archetypam hæreſim, & hujus auctorem piè & Catholicè, adeóque veriſſimè ſcripſit Epiphanius * *nihil* eſſe dicit, *niſi debiles, & ineptas objectiones, quæ per ſe ruunt.* Item; * *Quæ de amentia*, inquit, *& ſtoliditate Aërii Epiphanius imprudenter, & inſcitè effutiit*, &c. Pergit deinde furere, & ex ſectæ ſuæ ſacramento, in Epiſcopos, Presbyteros, & ceteros Eccleſiaſticos ordines perbacchari. Quos omnes humano jure, atque arbitrio conſtare dicit. Sacerdotes cum ſacrificio tollit è medio. Laicis conſecrandi jus tribuit. Epiſcopis juriſdictionem adimit. Germanum ſe inſcribit Aërianum, Waldenſem, Wicleſiſtam: & quidvis denique. * Salm. p. 338. * Ib. p. 341.

Omnia

23 Epiph. in Synopſi lib. 3. To. 1. & in Anaceph. φάσκει δὲ μηδὲν πλέον διαφέρειν Ἐπίσκοπον τοῦ Πρεσβυτέρου.

24 Id. Hær. 75 Num. 3 p. 906. ἦν δὲ αὐτοῦ ὁ λόγος μανιώδης μᾶλλον ἢ κατὰ ἀνθρώπων κατάστασιν. καὶ φησί· τί ἐστιν Ἐπίσκοπος πρὸς Πρεσβύτερον; οὐδὲν διαλλάττει οὗτος τούτου. μία γάρ ἐστι τάξις, καὶ μία, φησί, τιμὴ καὶ ἓν ἀξίωμα. χειροθετεῖ, φησίν, Ἐπίσκοπος· ἀλλὰ καὶ ὁ Πρεσβύτερος. λουτρὸν δίδωσιν ὁ Ἐπίσκοπος· ὁμοίως καὶ ὁ Πρεσβύτερος. τὴν οἰκονομίαν τῆς λατρείας ποιεῖ ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ ὁ Πρεσβύτερος ὡσαύτως. καθέζεται ὁ Ἐπίσκοπος ἐπὶ τοῦ θρόνου, καθέζεται καὶ ὁ Πρεσβύτερος.

25 Dum

Omnia transformat ſeſe in miracula rerum
Fiet enim ſubitò ſus horridus, atráque tigris:
Squamoſúſque draco, & fulva cervice leæna.

Sed nos varium & multiforme monſtrum hoc *correptum manibus, vinclíſque tenebimus: & quanto magis formas ſe vertet in omnes, tantò magis tenacia vincla contendemus.*

III. Ut ergo ſingulatim illius peccata caſtigemus: primum hoc procedat in medium; quòd Aerium negat Presbyterum Epiſcopo parem, æqualémque feciſſe. Etenim in hoc incumbit Salmaſius, ut hæreticum iſtum doceat in eadem fuiſſe cauſſa cum Hieronymo: ac perinde ut hic opinatus eſt, Apoſtolorum duntaxat ætate dixiſſe unum ambos ordinem fuiſſe: qui humano deinde jure & arbitratu ſit factus duplex. * *Non dixit Aërius*, inquit, (* Salm. p. 322.) *Epiſcopum ordinare, ſimiliter & Presbyterum. Ergo etiam ſenſit ille haud minus quàm Hieronymus, ab Epiſcopis ſolis ordinationes fieri. Non enim is, ut dixi, tam imperitus rerum, morúmque ſui ſeculi fuit, ut neſcierit ſuo tempore ordinationes à ſolis Epiſcopis fieri ſolitas: neque tam ſtultè nequam, ut diſſimularit, aut negarit.* Quare de ſolo hunc Apoſtolorum tempore pugnaſſe vult, quo unum tantummodò putavit ordinem fuiſſe: non eo quo vivebat. Sed hoc falſiſſimè Salmaſius, & contra mentem Epiphanii: qui Aerii ſic hæreſim enarrat, & concipit, ut præſenti uſus tempore dicat, μηδὲν εἶναι διαφορώτερον, *nulla re eſſe præſtantiorem* Epiſcopum Presbytero. Quod expreſſius in libro de Hæreſibus legitur, qui inter opera Damaſceni extat, & ex Epiphanii Breviario hæreſium, quæ ἀνακεφαλαιώσεως vocatur, deſcriptus eſt ab ipſo, ut credibile eſt, Damaſceno, qui illius catalogum recentioribus auxit hæreſibus. Ibi ergo ſic de Aerio proditum eſt: [25] *Affirmat nihil diſcrepare Presbyterum ab Epiſcopo.* Non Presbyterum, qui olim fuerat, nec jam amplius erat: ſed quem præ oculis habebat, & coràm in Eccleſia verſari ſciebat, nihil ab Epiſcopo differre credidit. Nec tam acerbè in eum invectus eſſet Epiphanius: neque furioſam, & fanaticam ſupra modum humani captus illius hæreſim eſſe diceret, ſi, quod Aerii patronus falsò aſſerit, de ſolis antiquis, nec jam uſquam extantibus Presbyteris, ita ſentiret: qui autem ætate ſua vivebant, eos inferiores Epiſcopis agnoſceret.

IV. Quocirca ſic neceſſe eſt Aerii dogma Salmaſius interpretetur: Presbyterum olim ſub Apoſtolis planè eundem atque Epiſcopum fuiſſe, nullaque re diſcrepantem: nec minus ordinandi jus ac poteſtatem habuiſſe. Ideóque priſtinam & Apoſtolicam ad formam eſſe redeundum: ac diſcrimen inter illos omne tollendum, reſtituto uſu poteſtatis illius. Hujuſmodi fuiſſe opinionem Aerii ex Epiphanii ſententia, dicat oportet Aerianus Salmaſius, ſi ex humano ſenſu loquitur. Alioqui nec Epiphanii verba probabilem ullam interpretationem admittunt: neque cauſſa ſatis idonea fuit, cur illius hæreſim tantopere deteſtaretur Epiphanius, ſi de priſci tantummodò ſeculi more loqueretur: nec innovandum aliquid in recepto ab Eccleſia, & inveterato jam uſu putaret. Atque hoc tandem vi veritatis communiſque rationis extortum ſibi ægrè, ac titubanter fatetur Salmaſius. * *Hoc fortaſſe interfuit*, ait, (* Salm. p. 329.) *Aerii inter & Hieronymi ſententiam, quòd ille cenſebat revocandum in Eccleſiam antiquum, & ab Apoſtolis inſtitutum morem, qui unis, iiſdémque Epiſcopis, ac Presbyteris, & numero pluribus, paribúſque poteſtate Eccleſias regendas committebant. Hieronymus autem non temerè recedendum ab uſu poſt Apoſtolorum tempora in Eccleſiam recepto putaſſet: cujus introducendi graviſſimam, & maximam cauſam fuiſſe judicabat, ſchiſmatum nempe evitationem.* Fortaſſe, inquit, quod ſine ulla cunctatione certum eſt; quódque disertè ſcriptum eſt ab Epiphanio; propoſitum Aerio fuiſſe hoc idem, quod hodie Puritanis magnis ac minutis, & horum uni Salmaſio; Epiſcopos in ordinem redigere, ac dignitate ſua, & ornamentis omnibus ſpoliare, quibus ſupra Presbyteros eminent: eo quod ex ſeſe, ac natura ſua, inſtitutóque Chriſti, nihil habent quo Presbyteris ſive ſecundi ordinis ſacerdotibus antecellant. Hoc caput nefarii dogmatis, cujus gratia vapulavit ab Epiphanio; & ab Eccleſiæ Catholicæ communione proſcriptus eſt, & inter hæreticos habitus Aerius.

V. Varum in Epiſcopali ordinatione duo diſtinguenda ſunt; alterum, jus, & poteſtas conferendi ſacramenti, & ordinandi: alterum, juris illius ac poteſtatis uſus & functio. Utrumque primis Eccleſiæ temporibus penes Presbyteros, perinde atque Epiſcopos fuiſſe cenſebat Aërius. Poſteà verò per Epiſcoporum tyrannidem uſu detracto, ſolam in Presbyteris manſiſſe poteſtatem. Quippe nonniſi unum, & eundem gradum, ordinémque eſſe ambos illos, Epiſcopum, & Presbyterum: nec ſine hujus injuria, & grandi ſcelere, ac contra inſtitutum Chriſti, & Apoſtolorum, Epiſcopos ordinationem ſibi uſurpare ſolis, ac negare Presbyteros poteſtatem illius habere. Sic illa Hæretici verba, quæ refert * Epiphanius, (* Cit. ſup § 1.) accipienda ſunt: quibus nihil differre ait ab Epiſcopo Presbyterum, & unum eſſe ordinem: ac proinde *ſi Epiſcopus manus imponit, etiam imponere Presbyterum.* Nam χειροθετεῖ ὁ Πρεσβύτερος, id valet: *Jus habet imponendarum manuum.* Actio, inquam, ipſa χειροθεσίας pro *poteſtate*, & δυνάμεως ſumitur. Ita paullo poſt χειροθεσίαν vocat Epiphanius jus & poteſtatem exercendæ manuum impoſitionis, cùm ait Presbyterum non habere χειροθεσίαν ἢ χειροτονεῖν, hoc eſt *poteſtatem impoſitionis manuum ordinatricis*. Hoc modo Juriſconſulti ſolent dicere, *habere actionem*, vel *dare actionem*, pro eo quod eſt *habere*, vel *dare jus agendi, & proſequendæ litis in judicio.* Reſpiciebat autem Aërius ad illum * Apoſtoli locum, in quo Timotheum admonet, (* 1. Timoth. 4. 14.) *non negligere gratiam, quæ data eſt ipſi per Prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyterii.* Ex quo argumentum ducebat χειροθετεῖν, hoc eſt *ordinare* poſſe nihilo ſecius atque Epiſcopum.

VI. Neque verò dicebat hoc, quod falsò illi Salmaſius affingit, fuiſſe temporibus Apoſtolorum unum eundemque ordinem Epiſcopi, ac Presbyteri, poſteà verò duos ex uno eſſe factos: nec ad probandam opinionem ſuam, dotem illam, & conditionem Presbyteratus afferebat, quæ eſſe in eo deſiiſſet, ac nonniſi priſcis temporibus extitiſſet. Sed eo potiùs nitebatur, quod in illo adhuc inerat commune cum Epiſcopo: cujuſmodi eſt ordinandi poteſtas: quæ illi detrahi non poſſet, quamvis uſus eſſet ademptus. In quo illi ab Epiphanio, Hieronymo, Chryſoſtomo, & Catholica omni Eccleſia reclamatum eſt: quæ non modò licere hoc, ſed ne effectum quidem habere omninò poſſe judicavit, agente inferioris ordinis ſacerdote: quod adverſus Catharum poſteà demonſtrabitur. Qui interim eo velut manu deducendus eſt, ut intelligat, Aerium, cùm Epiſcopo parem eſſe diceret Presbyterum, non ad hujus priſtina ornamenta reſpexiſſe, quæ jam uſu obſoleverant: nec æqualem tantummodo fuiſſe quondam, ſed etiamnum ſuo eſſe tempore voluiſſe. ac denique eadem penes ambos jura; parémque eſſe poteſtatem exiſtimaſſe, etſi uſu eſſet interdictus Presbyter. Quod homini non prorſus hebeti, & quæ legit utcumque capienti facilè perſuadebitur. [26] *Nihil*, aiebat Aerius, *differt ab Epiſcopo Presbyter: Nulla in re diverſus eſt.* Hæc ſunt præſentis temporis: & quod ſignificant non in re fuiſſe, ſed eſſe adhuc oſtendunt. Ergo Epiſcopos & Presbyteros quales noſſe poterat, æquales, & ejuſdem ordinis conſtituebat. [27] *Unus*, inquiebat, *eſt ordo, unus honor, una dignitas amborum.* Non dicit fuiſſe tempore Apoſtolorum unum ordinem, & honorem, ac dignitatem: ſed eſſe. Quod cùm ita ſe habere ex communi hominum æſtimatione, ac judicio, aſſeverare non potuerit: ne voluiſſe quidem inde perſpicuum eſt, quòd propterea Catholicæ iratus Eccleſiæ, ſeſe ab ejus communione disjunxerit, quòd aliter, ac fieri oportebat, de utroque ſtatueret: ac Presbytero anteferret Epiſcopum.

VII. Hunc igitur, ut falsò putabat, errorem oppugnare volens Aërius non ea proferebat inſignia Presbyteratus, quæ antiquitus huic inerant; ſed obliterata jam erant contraria conſuetudine: multo minus etiam ad illa provocabat, quæ in Presbyteris cernebantur, minora quàm in Epiſcopis, longéque deterioris notæ. Non ita fatuus erat Aërius, ut hoc argumento cauſſam probaret ſuam, quo eam potiùs labefactaret. Nec tam obeſæ naris, támque plumbeus erat, quàm eſt Catharus; qui vel hoc animo concepit, vel perſuadere ſe aliis poſſe credidit: Aërium, qui demonſtrare vellet Presbyterum in omnibus æqualem eſſe, nec ulla re inferiorem Epiſcopo, iis ad fidem faciendam indicus uti, ex quibus contrarium potiùs efficeret.

Inter

25 Dam. de Hæreſ. φάσκει δὲ ἰδὲν διαφέρειν Πρεσβύτερον Ἐπισκόπου.
26 Epiph. in Anaceph. οὐδὲν διαφέρει. Et in Hær. 75. οὐδὲν διαλλάττει οὐδὲν τοῦτο.
27 Ibid. μία γάρ ἐστι τάξις, καὶ μία τιμὴ, καὶ ἓν ἀξίωμα.

28 Zonar.

Inter illa, quæ Epiſcopatus maximè propria ſunt, præcipuum Aerii tempore, hoc eſt Epiphanii, & Hieronymi; necnon Chryſoſtomi, (Scribit enim Epiphanius Aerium adhuc in vivis extitiſſe, cum Panarium ſuum ſcriberet: quod quidem anno CCCLXXV auſpicatus eſt) illorum igitur ætate, primaria nota, & διακριτική, qua Epiſcopus à Presbytero diſtabat, fuit jus imponendarum manuum ad ordinandum: quod iidem illi tres affirmant. Quare ſi quis Presbyterum ab Epiſcopo nullo ſeparari diſcrimine probare vellet, ac cetera utrique paria commemoraret, illo prætermiſſo, in quo Epiſcopalis ordinis natura potiſſimum ſita eſt; non aſſenſum ab eruditis, ſed ludibrium colligeret. Hoc Aerium non feciſſe, ex Epiphanii narratione liquet. Feciſſe, ſola ex conjectura, & ingenio ſuo, quod magnum non habet, fingit Catharus. Sed excepta ordinandi poteſtate, non illud obtinebat, quod volebat Aerius, eundem ordinem eſſe Presbyteratum, & Epiſcopatum. Quattuor Epiſcopatus jura recenſebat Aerius apud Epiphanium; quæ cum Presbyteratu communia illi eſſe contendebat: impoſitionem manuum: baptizandi functionem: Sacrificii oblationem: ſeſſionem in cathedra.

*Salm. p. 310. VIII. * SALMASIUS χειροθεσίαν, id eſt *manuum impoſitionem*, quam competere Presbytero Aerius aſſerebat, *non illam eſſe ſpecialem* putat, *quæ ordinationi competit*; ſed *in genere*. Cujuſmodi plures erant; maxime in danda pœnitentia, hoc eſt peccatoribus ad pœnitentiam admittendis, aut ea jam obita reconciliandis: quod utrumque per impoſitionem manuum fieri conſueverat; ut alibi diximus; & ſuo loco pluribus exponetur. Sed iſta manuum impoſitio non illa eſt, qua conſecrantur, ordinanturque Clerici, quæque Epiſcopo convenit: & cujus ἐνέργειαν niſi Presbytero ineſſe monſtraret Aerius, non eundem amborum ordinem eſſe ſuadere poſſet. Fuit & alia manuum impoſitio in ordinatione Presbyterorum à Presbyteris adhibita, de qua mox. Sed non ordinatrix, hoc eſt Presbyteros faciens, & conſecrans: qualis ſola Epiſcopalis eſt habita. Hanc Græci χειροτονίαν propriè vocare ſolent. Ex quo Salmaſius argumentatur, Aerium non putaſſe ordinatricem illam manuum impoſitionem penes Presbyterum fuiſſe ſuo tempore, quamvis Apoſtolorum ſeculo fuiſſet: quod χειροθετεῖν, non χειροτονεῖν dixerit Aerius. Verùm cùm tanquam Epiſcopatus notam commemorarit illam hæreticus iſte, cujus in ſocietatem Presbyterum vocabat: non eſt dubitandum quin ordinatricem manuum impoſitionem intelligi voluerit, poteſtate duntaxat in iſto reſidentem, ut dixi ſæpè, non actu.

IX. INTER χειροτονίαν, & χειροθεσίαν nonnihil intereſt. Χειροτονία proprie *manuum extenſionem* ſignificat: χειροθεσία *manuum impoſitionem*. Prior non ſemper *ſacratam actionem* exprimit. Eſt enim interdum Laicorum propria, eorumve, qui ordinandi jure, ac poteſtate carebant. Zonaras, & Balſamo in commentariis ad primum canonem Apoſtolorum, duplicem illam χειροτονίαν explicant: alteram, quam ſic deſcribit [28] Zonaras; ut *ſit abſolutio precum, ſanctique Spiritus invocatio, dum aliquis ad ſacerdotium conſecratur, quæ inde dicta eſt, quòd Pontifex manu extenta benedicat ei, qui ordinatur.* Subjicit aliam vocis poteſtatem, ut ſimplicem electionem ſignificet, quæ olim etiam à populo fiebat. Vide & quæ iidem ambo ad canonem IV Nicænum adnotant, & ad V canonem Laodicenum.

Χειροθεσία verò nonniſi ſacra eſt manuum impoſitio: ac pro χειροτονίᾳ prioris notionis, & Epiſcopali ſæpè ſumitur. [29] Zonaras ad Canonem Nicænæ Synodi quartum, obſervat in canone primo Apoſtolico χειροτονίαν ſignificare *conſecrationem*, & χειροθεσίαν, *id eſt impoſitionem manuum*: in Nicæno verò quarto ſignificare *ſuffragium*, & *electionem*. * Epiphanius in Expoſitione fidei Catholicæ, quæ eſt in fine Panarii, vocat ἐπισκοπῆς χειροθεσίαν *conſecrationem ad Epiſcopatum, per impoſitionem manuum*. Et in Aeriorum hæreſi, quæ eſt LXXV, χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν, hoc eſt *impoſitionem manuum, quæ jus tribuat creandorum Epiſcoporum*. Sic enim Gloſſarium vetus, χειροτονητής, *Creator*, χειροτονία *creatio*. Sed addit *procreatio, creatura*,

*Pag. 1035.

quæ non puto ſatis congruere. Niſi *creaturam* prò *creatione* ſumas. Ea verò de magiſtratu poteſt accipi: & ſi de ſacro, & Chriſtiano ſermo ſit; tam de *electione*, quàm *conſecratione*. Ad priorem ſpectavit Heſychius, cùm χειροτονίαν interpretatur ἐκλογήν. Quare ex adjunctis, & orationis contextu facilè diſcernitur, quo ſenſu χειροθεσία ponatur, & utrum *ordinatricem*, an *reconciliatricem*, aut aliam quampiam manuum impoſitionem ſignificet. Sicut & χειροτονία, ex conſequentia ſermonis intelligitur, utrum Epiſcopalis ſit, & *ordinatrix*, an ad electionem pertinens: ut ea Zonara, & Balſamone citatis in locis colligitur.

X. JAM Aerium, cùm dixit Presbyterum perinde χειροθετεῖν atque Epiſcopum, non aliam ſignificaſſe χειροθεσίαν, quàm quæ propria eſt Epiſcopi, & ordinatricem, ex Epiphanio perſpicuum eſt. Quis autem melius Aerii dogma percepit, quàm qui ejuſdem vixit ætate, & coràm ſciſcitando, ac diſputando, arcana ſectæ illius, immo non arcana, ſed profeſſa, & palam ab illo habita decreta ſcire potuit? Ecquis fide dignior eſt de Aerii opinione teſtis; Epiphanius vir ſanctiſſimus, & integerrimus, ac tum eruditiſſimus, tùm ab omni ſuſpicione mendacii alieniſſimus, & ea poſtremò narrans, quæ viſu, & auditu comperit; an Catharus unus audaculus grammatiſtes, & ſtreperus, tantum ab illius pietate ac doctrina diſtans, ὅσον οὐρανὸς ἐστ' ἀπὸ γαίης: qui nullam pæne litteram ſine errore facit: ac denique non certa ejus quod affirmat ſcientia; ſed temeraria, & incerta divinatione nititur?

Nam de Aerio ſententiam Epiphanii ejuſmodi fuiſſe, quam dixi, nemo prudens dubitaverit: primum qui ea, quæ ſuprà memoravimus, expenderit: nullam alioqui cauſſam ſatis juſtam Epiphanio fuiſſe, cur in Aerium adeo ſtomacharetur, ut ejus hæreſim furioſam & inſanam ſupra humanum captum eſſe clamitaret, ac ſtolidiſſimam vocaret; quòd Presbyteris impoſitionis manuum poteſtatem tribueret, non illam Epiſcoporum propriam: ſed quæ revera ipſis competeret. Deinde verba ipſa, quibus Aerii refellit hæreſim, prorſus id evincunt. [30] *Et quomodo*, inquit, *fieri poſſet ut Presbyterum conſtitueret is, qui ad ordinandum, manuum imponendarum poteſtatem non habet, aut dici poſſet, Epiſcopo æqualem eſſe Presbyterum?*

XI. HIC Epiphanius rectà occurrit ei, quod Aerius opponebat, tum æqualem fuiſſe Apoſtolorum tempore, & eſſe adhuc Presbyterum Epiſcopo: tum ob id æqualem eſſe, quòd, niſi injuſte prohiberetur, manus ſimiliter atque Epiſcopus imponendo, Presbyterum ordinare poſſet. Niſi enim hoc Aerius diceret; ac niſi verba illius iſta, χειροθετεῖ ὁ Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καὶ ὁ Πρεσβύτερος, de ordinatrice manuum impoſitione dicta ſentiret Epiphanius, fruſtrà, & ſine ratione talia ſubjeciſſet, quæ quod ex illius conſequens eſt ſententia referrent, *quinam fieri poſſet, ut Presbyter ordinaret Presbyterum?* Hoc ergo prædicabat Aerius, quod ibi non poſſe fieri reſpondet Epiphanius. Itaque quod dixit ſimpliciter Aerius χειροθετεῖν, hoc Epiphanius exponit, χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν. Ergo credidit Aerius Presbyterum ita poſſe χειροθετεῖν, ut hæc χειροθεσία eſſet χειροτονία, & conſecratio, ordinatioque Presbyteri. Hæc ſunt invicta & ἀναντίρρητα.

Illud verò præterea mihi diligens Lector obſervet in Epiphanii verbis iſtis: Presbyterum non modò reipſa, & facto ipſo, ut loquuntur, non ordinaſſe: ſed ne poteſtatem quidem ordinandi unquam habuiſſe. De Presbytero ſimplici loquor, vel ſecundi ordinis ſacerdote, qui Epiſcopalem non habet impoſitionem manuum, hoc eſt χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν. Huic igitur poteſtatem etiam ipſam adimit ordinandi; cùm non poſſe ordinare dicit: & quod expreſſius eſt, & ἐμφαντικώτερον, interrogando ſic effert: *Et quomodo fieri poſſet, ut ordinaret Presbyterum, qui ejus poteſtate caret?* Qua formula in rebus apertè falſis, & impoſſibilibus uti conſuevimus. Ut intelligant Cathari, Presbyteros non ideò non Presbyteros, aut alios Clericos ordinare, quia hoc Eccleſiæ decreto prohibiti ſunt facere; ſed quia faciendi poteſtate carent: ut etſi facere auderent, nihil omnino perficerent. Sed hac de re poſteà.

XII. AD

28 Zonar. in can. 1. Apoſt. Νῦν μὲν χειροτονία καλεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ... τελεσιουργία ... καὶ ἡ ... τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπίκλησις, διὰ τὸ τὴν ... χεῖρα ... τοῦ χειροτονουμένου.

29 Zon. ad can 4. Nic. ὁ μὲν γὰρ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τὴν καθιέρωσιν, καὶ χειροθεσίαν ὀνομάζει. ὁ δὲ τῆς συνόδου ταύτης κανὼν ..., καὶ χειροτονίαν τὴν ψῆφον καλεῖ.

30 Epiph. Hær. 75. N. 4. pag. 908. καὶ πῶς οἷόν τε ἦν τὸν Πρεσβύτερον καθιστᾶν, μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν, ἢ εἰπεῖν αὐτὸν ἴσον εἶναι τοῦ Ἐπισκόπου.

Tom. IV. H 31 Theod.

XII. Ad extremum quod ſuprà obiter injecimus, & alio in loco diligentiore ſtudio tractabitur, hic iterum animadvertendum eſt ob ea, quæ dixi: varias cauſſas fuiſſe quondam imponendarum manuum, Presbytero communes cum Epiſcopo: cujuſmodi ſunt, quas * Salmaſius attigit. Ut *quæ fiebat in benedictionem: quæ pænitentiæ agendæ venia dabatur: quâ pœnitentes reconciliabantur exacto præſcripta exhomologeſis tempore.* Addit, * *In Ægypto abſente Epiſcopo Presbyter conſignabat: quæ confirmatio etiam cum impoſitione manuum celebrabatur.* In quo valdè illum fugit ratio. Nam conſignaſſe Presbyteros in Ægypto, abſente Epiſcopo, ſcripſit ſuppoſititius * Ambroſius. Impoſitionem verò manuum, quæ conſignationi adjuncta ſæpe fuit; ad dandum Spiritum S. ab aliis, quàm Epiſcopo collatam eſſe, nec ille dicit: nec alius quiſquam. Immò contrarium docet Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos: ubi ſic Orthodoxum loquentem introducit. * *Non quidem abnuo hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem, ut ad eos, qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem ſancti Spiritus manum impoſiturus excurrat.* Mox: *Quòd ſi hoc loco quæris, quare in Eccleſia baptizatus, niſi per manus Epiſcopi, non accipiat Spiritum ſanctum*, &c. Et tamen chriſmate inunctos fuiſſe paullo pòſt ſignificat. *Inde venit*, inquit, *ut ſine chriſmate, & Epiſcopi juſſione, neque Presbyter, neque Diaconus jus habeant baptizandi.* Delebis igitur ex locis tuis communibus hanc περιβολὴν de impoſitis à Presbytero manibus in Confirmatione; antequam centonem illum neſcio quem *de Ordine*, quem ſcripturum te minaris, ex illis conſuas. Nam falsò illud adnotaſti.

* Pag. 319. * Ib. p. 320. * In Com. ad Ep. ad Eph. * Hier. col. 616.

XIII. Fuit & alia impoſitio manuum, quâ utebantur etiam Presbyteri in ordinandis Presbyteris: & quæ in uſu eſt hodiéque in Occidentalibus Eccleſiis, ex canone III Concilii IV Carthaginenſis: *Presbyter*, inquit, *cùm ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant.* Cui conſentaneum eſt, quod legitur in libro ſacramentorum B. Gregorii, cum de ordinatione Presbyteri agitur: *Presbyter cùm ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput ejus teneant.* quæ totidem ferè * verbis in Ordine Romano ſcripta ſunt. Sic in Pontificali Romano præſcribitur, ut *Pontifex ſtans cum mitra, & nulla oratione præmiſſa, imponat ſimul utramque manum ſuper caput cujuſlibet ordinandi ſucceſſivè nihil dicens. Idem faciunt poſt eum omnes ſacerdotes ibidem præſentes.* Qui ritus in Orientali Eccleſia hoc tempore non eſt receptus. Nam in Græcorum Euchologio ſolus Pontifex in ordinando Presbytero ei manum imponit. Utrum verò aliquando in uſu fuerit, non temerè dixerim. Apparet autem nonniſi cæremoniam eſſe impoſitionem illam, quæ fit à Presbyteris ſimplicibus. quos χειροθεσίαν εἰς χειροτονίαν non habere, nec unquam habuiſſe, antiqui omnes Patres aſſeverant. Videtur tamen ritus ille ex eo manaſſe, quòd Apoſtolus indicat, * *per impoſitionem manuum Presbyterii*, Timotheum ordinationem accepiſſe, quando Epiſcopus eſt factus, ut Chryſoſtomus, Theophylactus, & Oecumenius interpretantur. At [31] Theodoretus, Presbyterium exponit de iis, *qui Apoſtolicam gratiam acceperant: quorum impoſitione manuum docendi gratia communicata eſt.* Tanquam extraordinarium quiddam illud fuerit: non uſitata, & ſacramentalis tum impoſitio manuum iſta; tum hujus efficientia. Ceterùm qui impoſitionem illam ordinatricem eſſe volunt, Presbyterium ibi conſeſſum Epiſcoporum intelligunt: adeò Presbyteros ſimplices caruiſſe cenſent Epiſcopali iſta manuum impoſitione. Ex eo tamen, velut dicis cauſſa, & imitandi antiqui facti, uſurpatam illam Occidentalium Eccleſiarum conſuetudinem exiſtimo; ut in ordinando Presbytero adhiberentur alii Presbyteri. Qui mos ſi Epiphanii, & Aërii ſeculo, in Oriente quoque ſervabatur, de eo libenter illam χειροθεσίαν acceperim, quam Presbytero aſſignabat Aërius; & quamvis nuda tantùm, ut jam dixi, cæremonia ſit, tamen hanc ad Epiſcopatus ſimilitudinem impoſtor ille referebat. Vide quæ ſuprà de iſta manuum impoſitione ſcripſi in fine libri primi.

* Ordo Rom. col. 103. * 1 Timoth. 4. 14.

CAPUT VII.

Ex iis, quæ de Aërii opinione diſputata ſunt, oſtenditur, multum ab illo diſtare Hieronymi ſententiam: nec obſtare quod iiſdem Scripturæ teſtimoniis utuntur: deque eo Salmaſii præpoſterum judicium. Ejuſdem ſtupenda columnia. Epiphanii & Hieronymi mira conſenſio. Qua ratione in multis Eccleſiis Apoſtolorum tempore, non unum Epiſcopum præfuiſſe dicatur ab utroque: ſed Presbyterorum ſimplicium collegium: idque eſſe probabile. Salmaſii ſtupida conflictio ſicum, ac repugnantia. Presbyteros ſimplices, nunquam ordinandi jus habuiſſe. Epiphanius perperam à Salmaſio reprehenſus defenditur. Hujus etiam frivola de Timothei Epiſcopatu conjectatio. De Theodoreti verò loco horrenda judicis, verborúmque conflictio. Qui quidem locus nova interpretatione, & aliis Patribus conſentanea declaratur.

I. Poſtquam Aërii, quem ſectæ ſuæ antiſtitem Salmaſius cum Puritanis omnibus agnoſcit, quale dogma fuerit expoſuimus, liquet, immeritò contagione illius afflari ſanctiſſimum virum Hieronymum, compluresque alios: ſed iſtum potiſſimum, qui præ ceteris in invidiam peſtilentis illius hæreſis ſolet adduci. Etenim Hieronymus cùm Presbyterum eundem facere cum Epiſcopo videtur, ſolum in hoc ſpectavit uſum gubernationis Eccleſiaſticæ: qui primis Eccleſiæ temporibus cum Presbyteris communicabatur. Quod autem præcipuum eſt in Epiſcopatu, ordinandi poteſtatem nunquam à Presbytero, aut alio, qui Epiſcopalem characterem non haberet, uſurpatam credidit, neque cum effectu aliquo fuiſſe tractatam. Aërius utramque poteſtatem, tum imponendarum manuum ad ordinandum, tum adminiſtrandæ Eccleſiæ, reipſa, & *actu* in Presbytero ſimplici ineſſe dicebat, itáque Chriſtum, & Apoſtolos inſtituiſſe: atque ideo ſcelus facere ſui temporis Epiſcopos, qui ſibi utrumque retinerent, & ab uſu poteſtatum illarum duarum Presbyteros excluderent. Hæc duo decreta quàm lato intervallo diſtent invicem, qui diſcernere non poteſt; uti Salmaſius; non committes ut in eo docendo operam amplius perdas: ſed abire jubebis, aut *fodere aut arare, aut aliquid ferre denique.*

II. Nec illud mirari quiſpiam debet, quod iiſdem ambo Scripturæ teſtimoniis Hieronymus & Aërius uſi ſunt ad opinionis ſuæ faciendam fidem: in quo jocularitèr aberrat * Salmaſius. Cùm enim duo, ut jam dixi, in Epiſcopatu contineantur: totidem illa, quod ad poteſtatem attinet, ſui temporis Presbyteris vindicabat Aërius, & iis Scripturæ teſtimoniis aſſerebat, quæ ſuprà commemoravimus. Hieronymus, qui alterum tantùm e duobus, hoc eſt gubernandi functionem, & auctoritatem, olim Presbyteris commune fuiſſe cum Epiſcopo contendebat; iiſdem illud argumentis, ac teſtimoniis adſtruebat: de altero disertè profeſſus, nunquam illud Presbyteros habuiſſe. Ille unum eundémque natura ſua, & inſtitutione Chriſti ordinem eſſe Presbyteratum, & Epiſcopatum putavit. Hic mutuò diſtinctos prima illa & præcipua parte, ac poteſtate ſemper fuiſſe voluit, in alterius uſu, & functione aliquando conjunctos. Hoc verò diſcrimen Ordinis utriuſque, quod reipſa magnum eſt, & ab Epiphanio ita ut eſt, magnum prædicatur, nonnulli Veterum parvum eſſe dixerunt: ut Hieronymus, & Chryſoſtomus: non abſolutè; ſed comparatione facta cum aliis longè potioribus, & auguſtioribus titulis, & ornamentis, quæ ambobus communia ſunt: velut eſt poteſtas utraque, conſecrandi, offerendique Sacrificii Dominici corporis, ac ſanguinis: & remittendi peccata. Et alioqui ille idem Hieronymus haud exiguo intervallo differre à ſimplici Presbytero Epiſcopum oſtendit: primùm regula iſta, quam in calce epiſtolæ LXXXV poſuit:

* P. 235.

Qui

31 Theod. χάρισμα τὴν διδασκαλίαν ἐκάλεσε. πρεσβυτέριον δὲ ἐνταῦθα τοὺς τῆς Ἀποστολικῆς χάριτος ἠξιωμένους.

32 Epiph.

Qui provehitur, inquit, *de minori ad majus provehitur.* Unde & Diaconum probat minorem eſſe Presbytero: quia ex Diacono ordinatur Presbyter. At eodem modo Epiſcopus ordinatur ex Presbytero. Deinde ſimilitudine illa, qua Epiſcopum cum Aarone ſummo Pontifice confert: Presbyteros cum Aaronis filiis: Diaconos cum Levitis. Quod idem in Epiſtola ſecunda ad Nepotianum Presbyterum memorat. *Quod Aaron & filios ejus*, ait, *hoc Epiſcopum, & Presbyteros ejus eſſe noverimus.* Num igitur nullo, aut exiguo diſcrimine ſummus apud Judæos Pontifex ab ſacerdotum plebe diſtabat? Ut μικρολογεῖν de-
* P. 323. ſinat ἀπειλόγος ille, & ἀκάθαρτος * Catharus, ac titivilitiis iſtis onerare libros ſuos: qui per ſeſe ſatis moroſi, & illepidi ſunt, etſi hac moleſtia & ναυτίᾳ leventur.

III. Quocirca rectè, ac Catholicè, & faventibus ſanctiſſimis eruditiſſimiſque Patribus, Hieronymo, & Epi-
*Lib. 1. c. 3. p. 37. phanio, ſcripſi in * Diſſertationibus Eccleſiaſticis: Hieronymum ſic impoſitionem manuum ad ordinandum abjudicare à Presbytero, ut hunc non ſolùm uſu illius, ſed etiam jure ac poteſtate carere cenſeat: adeò ut cùm ita loquitur Hieronymus, *Quid facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod non faciat Presbyter?* verbum *faciat* δυνητικῶς accipi debeat: quaſi dicat, quod non poſſit facere; & cujus faciendi jus & poteſtatem non habeat. Quod meum
* Pag. 292. dictum quia refellere non poterat Grammaticus * Salmaſius, unum in eo reprehendit vocabulum δυνητικῶς, quod eſſe Græcum minimè credidit. *An δυνητικῶς*, inquit,
* Vide ſuprà lib. 1. c. 3. §. 8. *Græcum ſit, viderit Grammaticus.* * Viderit ſanè quiſquis litteras Græcas novit, & quàm ineptus juxta ſis, & indoctus, ex eo colligat. Vere illud quoque iiſdem in Diſſertationibus adjeci, cujuſmodi diſcrimen eſſet, quo Epiſcopum à Presbytero disjungeret Hieronymus; idémque eſſe dixi, quo & Epiphanius ambos invicem ſecerneret.
* Diſſert. lib. 1. c. 3. p. 37. Verba mea ſunt hæc: * *Quocirca ſenſit Hieronymus ab ſolis Epiſcopis ordinationes fieri: adeóque latum inter ambos ordines diſcrimen agnovit: nec aliud quàm quod Epiphanius hæreſim illam, quæ iſtos confundebat, oppugnans in medium attulit.* Eſt autem diſcrimen hoc, *ordinatio*, ſive *ordinandi poteſtas*, quam uterque penes ſolum Epiſcopum eſſe, non eſſe autem in Presbytero ſtatuit.

* Salm. 325. IV. At * Salmaſius infando ſcelere verba mea falſavit, ut aliam, ac diverſam ex illis ſententiam exſculperet. Sic enim ſcripſiſſe me refert: *Nec aliud Hieronymus, quàm quod Epiphanius. Hæreſim illam, quæ iſtos confundebat ordines, in medium attulit.* Quæ ſic accipit, tanquam aſſeram, *Hieronymum eadem in medium attuliſſe, quæ Epiphanius attulit, quibus hæreſim Aërii oppugnaret.* Hinc velut Bellonæ ſacerdos, & emotæ mentis exclamat; *Quid audio? Ut Hieronymus eadem in medium attulerit, quæ Epiphanius attulit, quibus Hæreſim Aërii oppugnaret, quæ utrumque illum ordinem confundebat? Sanus non eras, cùm hæc ſcribebas, ſed mente planè excideras.* Tu verò tua mente non excideras; cum ita verba mea depravares: ſed prorſus in ea manebas. Nam alia nulla, quàm tua mens monſtra iſta pareret. Non ſcripſi, ὦ παρήκοε, *Nihil aliud Hieronymum, quàm Epiphanium*, contra illam hæreſim diſputaſſe: neque poſt nomen *Epiphanius*, majorem στιγμὴν appoſui, ut ibi ſententia deſineret. Sed dixi, *non aliud diſcrimen inter ambos illos ordines Hieronymum agnoviſſe, quam quod Epiphanius hæreſim illam oppugnans, in medium attulit.* Neque poſtremò ſignificavi, Hieronymum Aërii hæreſim oppugnare voluiſſe: ſed ſolum id Epiphanium feciſſe. Quanquam ex iis, quæ de illis ordinibus docet Hieronymus, argumentum duci poteſt, quo redarguatur Aërius. Nam idem omninò, quod Epiphanius, affirmat Hieronymus: Epiſcopum à Presbytero diſcrepare, quòd ordinandi poteſtatem habet ille, qua caret iſte.

V. Itaque quamvis diverſis de cauſſis, & diſpari propoſito de utroque ordine ſcribentes ambo illi, non tamen mutuò ſibi adverſati ſunt: ſed in eâdem convenerunt Catholicæ fidei regula. Quod ita mirum videri debet; ut incredibile non habeatur, niſi iis, qui neutrum intelligunt: nec ad interiores illorum ſenſus penetrarunt: ſed raptim, ac tumultuariè, & amore ſui, atque odio Chriſtianæ veritatis ebrii, ad eos legendos ſeſe contulerunt. E quibus eſt Calvinianum κάθαρμα. qui ferociter inſultat, & ea in me, ac Catholicam Eccleſiam convicia,
* Salm. p. 327. probráque jactat, ἃ πᾶς αὐτῷ εἰς τὴν κεφαλήν. * *Non ſanè magis nox*, inquit, *diei, lux tenebris contraria, quàm Epiphanii ſententia Hieronymianæ.* Immò quàm tua utrique contraria eſt interpretatio. *Primùm*, ait, *non ſolùm in diverſa tendunt hic & ille, ſed etiam diverſam viam uterque inſiſtunt, ut perveniant quo volunt. Aërius, inquis, fuit hæreticus. Quare? Quia Epiſcopum nihilo pluris eſſe, quàm Presbyterum aſſerebat. Si hæreticus ob hoc ſolum Aërius exiſtimandus, vide ut Hieronymum poſſis hac hæreſeos labe purgare.* Purgatus ille verò eſt; & ab Aërii, tuáque contagione, & fermento Calviniano ſincerus, alieniúſque demonſtratus eſt, non minus quam Epiphanius. Diſtingue in Epiſcopatu duo: unum intimum, ἐσῶδες, & quod cum inferiori ordine communicari non poteſt: ut eſt character, & jus, ac poteſtas ordinandi: ſine quo Epiſcopatus eſſe non poteſt. Alterum, poteſtas, & jus adminiſtrandi, ac regendi, ſive paſcendi populi Chriſtiani. Hoc poſterius, citra illa, quæ ab ſolo Epiſcopo præſtari poſſunt, derivari poteſt in Presbyteros ſimplices. Ut hodiéque quos *Curatos* vocant: qui *in partem ſolicitudinis aſſumpti ſunt: ſed non in plenitudinem poteſtatis.*

VI. Sic recente adhuc Chriſtianiſmo, putavit Hieronymus in multis civitatibus, peculiarem Epiſcopum non fuiſſe: ſed Chriſtiano populo gubernando, & paſcendo plures in commune ſacerdotes ſimplices, & Presbyteros præfuiſſe. Nempe quòd tum Apoſtoli, & quos illi Epiſcopali præditos dignitate ſuo loco ſubmitterent, quæ Epiſcopum neceſſariò flagitabant, identidem obirent. Hoc adeo in Orientalibus & Occidentalibus Eccleſiis, quæ ex infidelibus hac ætate coaluerunt, uſuvenit: atque etiamnum cernere eſt in Canadenſibus illis Anthropophagis, & ſilveſtribus, ac palantibus barbaris: quorum complures ad Chriſtum adducti, ac per Eccleſias haud ſane paucas diſtributi, nullos alios, præter ſimplices Presbyteros, paſtores habent, ac rectores: qui tamen nec Epiſcopi ſunt, nec Epiſcoporum proprias functiones uſurpant. Sed his exceptis cetera omnia miniſtrant. Senſit hoc idem, viventibus Apoſtolis, hoc eſt veris Epiſcopis, in Eccleſiis pleriſque factitatum Hieronymus: & qui ita præerant, Presbyteros ſimplices Epiſcopos eſſe dictos, communi iis omnibus appellatione, qui curatores erant, rectores Chriſtianæ multitudinis. Nec propterea ſimplices Presbyteros eundem eſſe ordinem voluit cum Epiſcopo: aut illis ordinandi poteſtatem attribuit: quæ tu falsò de illo jactitas, neque probas hactenus.

VII. Ac vide quàm ineptè ratiocineris: * *Jam tibi*, * Salm. p. 327.
inquis, *oſtendam quantopere diſſentiant* Epiphanius, & Hieronymus. *Hieronymi ſententia eſt, eundem omninò fuiſſe Apoſtolorum temporibus Epiſcopum, ac Presbyterum, re ac nomine. Epiſcopus erat Presbyter, & Presbyter Epiſcopus. Epiſcopus Presbyteri nomine, Presbyter Epiſcopi vocabatur.* Sic tua procedit argumentatio, ut ſi ita colligas: Sirius, ſive canicula cæleſte ſidus, vocatur Canis: & terreſtre ac quadrupes animal perinde canis dicitur. Ergo unum idémque ſunt. Hoc vel unius diei tibi Dialecticus diſſolvet. Dixi tibi ſæpiùs, *Epiſcopi* vocabulum olim de utroque ordine uſurpatum fuiſſe, ex Hieronymi, Chryſoſtomi, Theodoreti, & plurium aliorum ſententia: qui ambos illos ordines non ſolùm κατ' οὐσίαν, quam in ordinandi poteſtate propriè cenſent conſiſtere; ſed etiam κατὰ τὸ ὑποκείμενον jam tunc fuiſſe diſcretos autumant. Quæ illorum ratio non minus probabilis eſt, quàm quæ in Diſſertationibus à me eſt allata; eoſdem illos ordines in unam perſonam conveniſſe primis illis temporibus, ac certis in Eccleſiis: ut iidem qui Presbyteri à Paulo vocantur, & Epiſcopi, non vocabulo tantùm, ſed ordine, ac charactere eſſent Epiſcopi. Qua conſtituta ſententia: contra quam videlicet diſputas, cùm eadem ſit & tua; ut ſuprà monſtravimus: tùm multò ridicula magis, & frivola tua eſt concluſio. Quæ ut ſenſum aliquem habeat, neceſſe eſt ambos & diverſos à te invicem ordines gradúſque conferri; Epiſcopatum, & Presbyteratum ſimplicem. Atqui cùm dixi Presbyteros & Epiſcopos eoſdem apud Paulum cenſeri; non eos Presbyteros intellexi, qui ab Epiſcopis ordine diſtarent: ſed unum, & eundem dixi ſummum gradum, ordinémque, duobus iſtis appellari nominibus.

VIII. Græci quidem promiſcuam amborum fuiſſe putant appellationem. Aiunt enim tam primi ordinis ſacerdotes, quàm ſecundi, vocatos eſſe Presbyteros, &
Epiſcopos. * Quibus & aſſentiris ipſe, dum manente * Pag. 274.
communi ambobus Epiſcoporum nomine, quendam tamen ex collegio Presbyterorum, prærogativa temporis, & ordinationis ad primatum evectum aſſeris: qui κατ' ἐξοχὴν *Epiſcopus* vocaretur. quemadmodum Athenis cùm eſſent ἐννέα ἄρχοντες, id eſt *novem Prætores*, horum tamen unus inſigniter ἄρχων nominabatur. Quamobrem tuo te

etiam in eandem Epiſtolam ad caput ſecundum clariùs ſignificavit, ubi Epaphroditum Apoſtolum de eo genere Apoſtolatus exponit, cui Eccleſia à majoribus & veris Apoſtolis gubernanda credebantur. * Ac ſubinde Theodoreti verbis exſcriptis; *Video*, inquit, *Apoſtolum Epaphroditum à Theodoreto accipi de eo genere Apoſtolorum, quos ſub Apoſtolis vicem Epiſcoporum habuiſſe dicit, cùm tunc Epiſcopi locum tenerent Presbyterorum.* Theodoretus, ut ſuprà neceſſariis argumentis evicimus, arbitratur ab Apoſtolo Paulo Epiſcopi ac Presbyteri nomina duo tribui ſacerdotibus ordinis ſecundi, quos ætate ſua Presbyteros vocabant. Ordinis verò primi ſacerdotes, qui Theodoreti ſeculo Epiſcopi, ut & hodie, dicebantur, Apoſtolos nuncupatos eſſe tempore Pauli. Qui aliter de Theodoreto ſentit, quantum ex verbis ejus & τῷ τὸ ῥητὸν judicari poteſt; prorſus aberrat cum Salmaſio. Quare ridiculum eſt, quod iſte dicit, Theodoretum *exiſtimaſſe Epiſcopos illius ævi pares fuiſſe Presbyteris.* Nam par nemo eſt alteri, niſi ab eo diſtinctus. Ac Presbyteri illi Theodoreti ab Epiſcopis diverſi non erant. Nam unus, & idem ſecundi ordinis ſacerdos, Presbyter, & Epiſcopus appellabatur, ex Theodoreti ſententia. Proinde non qui ætate Theodoreti ſub iiſdem appellationibus, diſtincti erant ordine, Apoſtolorum ævo ejuſdem fuiſſe ordinis ab illo dicuntur: ſed nomine & re diſcrepaſſe: quòd primi ordinis ſacerdotes, Apoſtoli: ſecundi ordinis, Epiſcopi, & Presbyteri nominati ſunt. Vide loca ipſa Theodoreti, quæ ſuprà deſcripſimus.

* Idem p. 60.

XIV. An non ipſe ad initium Epiſtolæ ad Philippenſes, Epaphroditum Apoſtolum ea de cauſa nominatum ait, [11] *quòd Epiſcopale munus & adminiſtrationem ſibi commiſſam habebat, cum appellatione Apoſtoli?* Et in eo loco, quem citat Salmaſius, [12] *Apoſtolum*, inquit, *Epaphroditum vocavit, eo quòd ipſorum illi commiſſa cura fuerat. Ut ex eo manifeſtè conſtet, ſub eo fuiſſe Epiſcopos illos, qui in proœmio Epiſtolæ ita vocantur: utpote qui Presbyteri ordinem implebant.* In Epiſtolæ proœmio & inſcriptione, Paulus & Timotheus ſanctos omnes ſalutant, *σὺν ἐπισκόποις, καὶ διακόνοις, cum Epiſcopis, & Diaconis*: nulla mentione facta Presbyterorum. Salmaſius ἐν τῷ προοιμίῳ ita reddit, ut ſit *in principio*; quod ambiguum eſt, & falſum, ſi ad Apoſtolorum prima tempora referatur: ut videtur iſte voluiſſe. Sed dixiſſet potiùs ἐν ἀρχῇ, vel ποτὲ, id eſt *olim*, ſi hoc Paulus intellexiſſet. Omninò Epiſtolæ ipſius exordium Theodoretus ſignificat. Qui & apertè demonſtrat, Epaphroditum iccircò Apoſtolum eſſe dictum, quòd Epiſcopale munus obiret, & tanquam paſtor Philippenſium Eccleſiæ curam & præfecturam gereret: ſub quo erant Epiſcopi (iidemque Presbyteri vocati,) qui in exordio Epiſtolæ memorantur: à quibus, ut & à Diaconis, reliquòque fideli populo miſſus erat ad Paulum Epaphroditus cum pecuniis, qui illius neceſſitati ſubveniret. Qua de cauſa Paulum aiunt Græcorum Interpretes Epiſtolam, quam per Epaphroditum redeuntem ad illos dedit, Epiſcopis, id eſt Presbyteris, & Diaconis: non autem primario antiſtiti, qui tunc Apoſtolus nuncupabatur, inſcripſiſſe: quòd is ille ipſe erat Epaphroditus, quem cum litteris ad eos mittebat.

* Salm. p. 107. XV. At enim * Salmaſius *de Epaphrodito à Philippenſium Epiſcopis ad Paulum miſſo falſum eſſe* dejerat. & hunc errorem Græcos *ex loco Pauli perperam intellecto ſumpſiſſe*; *ubi* * *Apoſtolus Philippenſium vocatur Epaphroditus, cùm dicit, neceſſarium exiſtimaſſe, Epaphroditum adjutorem ſuum, & commilitonem, eorum autem Apoſtolum, & ſuæ neceſſitatis adminiſtrum, ad eos mittere. Dicit ſimpliciter, Neceſſarium putavi mittere ad vos: mittere, inquam, non remittere. Ita loquutus eſſet ſi priùs eum ad ſe miſiſſent.* Quid impeditioribus in locis faciet, qui in tam plano ac facili totius corporis ruina provolvitur? Ergóne miſſus ad Apoſtolum Paulum non erat Epaphroditus à Philippenſibus? Ab iis, inquam, quibus iſtam Epiſtolam ſcripſit? Qui ſunt autem illi? Nónne ii, quos appellat *initio* Epiſtolæ, hoc eſt ἐν τῷ προοιμίῳ, ut Theodoretus loquitur; & quibus inſcribitur? *Paulus*, inquit, *& Timotheus ſervi Jeſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & Diaconis: Gratia vobis*, &c. Hi ſunt ad quos hanc Epiſtolam dirigit Apoſtolus. At eoſdem illos per Epaphroditum ad ſe miſiſſe pecunias, quò neceſſitati ſuæ ſubvenirent, teſtatur idem * Apoſtolus ſub Epiſtolæ finem. *Repletus ſum*, inquit, *acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis.* Igitur miſſus eſt ad Paulum Epaphroditus, ut pecunias ad eum portaret, ab Epiſcopis & Diaconis Philippenſis Eccleſiæ; vel ſolis, ſi eſt illa vera lectio, quam Chryſoſtomus, & Theophilactus ſequuntur, *συνεπισκόποις καὶ διακόνοις. Sanctis coepiſcopis & diaconis.* Vel ab his pariter, ac civibus aliis: ſi quod in vulgatis codicibus Græcis extat, *σὺν ἐπισκόποις* legas: ut & *ſanctis*, id eſt Chriſtianis è populo; & Epiſcopis, ac Diaconis inſcripta ſit Epiſtola. Occumenius priorem lectionem cum Chryſoſtomo amplexus videtur: etſi altera in illius contextu perperam habetur. Nam itidem ut Chryſoſtomus interpretatur: & quæ dicit, ad alteram minimè congruunt. Ut cùm rationem reddit, cur Paulus initio non ſe Apoſtolum nominet. [13] Quod eo feciſſe ſcribit, quòd ad collegas ſuos, & ὁμοτίμους ſcriberet, id eſt ad Clerum, à quo miſſus erat Epaphroditus. Prorſus itaque à Clericis Philippenſibus Epaphroditus Epiſcopus allegatus erat cum ære collatitio. Quem & illorum Epiſcopum fuiſſe volunt iidem Græci, maximè Theodoretus: ſed ſub Apoſtoli nomine. Propterea duplici vocabulo deſignatur à * Paulo, *Apoſtoli, & miniſtri neceſſitatis.* Nam *Apoſtolum* idem eſſe atque *Epiſcopum* Theodoretus credidit. Miniſtrum verò neceſſitatis vocat, *quoniam per ipſum neceſſaria Paulo ſubſidia miſerant*; ut ait [14] Occumenius.

* Phil. 2. 25. (left margin, beside "ubi")

* Phil. 4. 18.

* Phil. 2. 25.

CAPUT III.

De Chryſoſtomo propugnantur illa, quæ in Diſſertationibus ſcripta ſunt. Peſſimè ab Salmaſio mens illius accepta. Presbyteros & Epiſcopos apud Paulum interpretari ab eo de ſecundi ordinis ſacerdotibus. Salmaſii calumnia, & ἀπορία. De Epiphanio ejuſdem hallucinatio. Rectè illius à nobis explicatam eſſe ſententiam: Salmaſium verò à ſe ipſo diſſentire.

I. Qui in explananda Theodoreti mente ac ſententia tam futilem ſe probavit; non eſt, quod in ceteris feliciorem ſperemus fore. Ex quibus proximè ab Theodoreto poſitus à nobis eſt Chryſoſtomus in Diſſertationibus Eccleſiaſticis. Ubi oſtendimus hanc illius fuiſſe mentem, Epiſcopos à Paulo memoratos in epiſtola ad Philippenſes, ſimplices haberi, ac ſecundi ordinis ſacerdotes; planè ut Theodoretum intellexiſſe antea demonſtravimus. Quod nondum Meſſalino-Salmaſius capere poteſt. Cujus tantus eſt ſtupor, ut cùm eadem, quæ Chryſoſtomus ac reliqui poſt ipſum de Presbyteris & Epiſcopis prodiderunt, Theodoretus ſentiat; cumque eodem atque illi probet argumento, non ſignificari apud Paulum primi ordinis antiſtites; quod in eadem urbe & Eccleſia plures eſſe non debeant Epiſcopi: tamen iſte Theodoretum neget Epiſcopos interpretari Presbyteros ſimplices: ſed vagos neſcio quos, & errones, Epiſcopos ſimul, & Apoſtolos ſecundos.

* At etiam inconſtantiam nobis objicit homo dictorum ac decretorum ſuorum apprimè retinens, quod, cùm *ſuprà ex Apoſtolo defenderim, Epiſcopi nomen, & Epiſcopatus pro ſummo gradu poni*, cùm de Chryſoſtomo ago, *ex eo probare contendam, Epiſcopos Apoſtolo memoratos non eſſe Epiſcopos propriè dictos, ſed ſimplices Presbyteros, quos tunc Epiſcopos appellare mos fuit.* Hoc verò prorſus illud eſt, quod de homine iſto animadverti ſæpe ac monui: nihil eum minus cùm ſcribit, quàm quid ſcribat attendere. adeo raptim & incogitans obvia quæque arripit, & infarcit. tum in legendo eundem morem tenet. Eo fit, ut præ celeritate, & aſſiduitate currendi, hoc ipſum quod leporibus evenire

* Salm. c. 2. p. 83.

11 Theod p. 323. σαφῶς τοίνυν ἐδίδαξεν, ὡς τὴν ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν αὐτὸς [illegible], ἔχων Ἀποστόλου προσηγορίαν.

12 Idem pag. 323. Ἀπόστολον δὲ αὐτὸν καλῶν [illegible], ὡς τὴν [illegible] αὐτῶν [illegible]. [illegible] ἐν τῷ προοιμίῳ [illegible] Ἐπισκόπους. [illegible]

13 Occum. Ἐπειδὴ ὡς πρὸς ὁμοτίμους ἐπέστελλεν [illegible]

Mox [illegible]

14 Occum. in 2. ad Philipp. Ver. 25. δι' αὐτοῦ γὰρ [illegible]

evenire Xenophon ait, illi accidat : uti hebeti ſit oculorum acie ; nec plenè, accurateque videat.

II. Omninò ut in ceteris, ſic in hoc loco ſtultividum ſe eſſe probat, in quo de Chryſoſtomo nos arguit. Quid enim non conſtanter à me factum ? aut in quo à me ipſe diſſentio ? Epiſcopatum à Presbyteratu, id eſt ordinem ab ordine ; gradum à gradu, & hodie diſcrepare, & ab Apoſtolorum tempore perpetuò diſcrepaſſe dixi ſemper : neque contrarium ullo loco docui. Dixi deinde, Chryſoſtomum videri Epiſcopos ab Apoſtolo commemoratos pro ſimplicibus habere Presbyteris, itidem ut Græcos interpretes reliquos. Quos etiam ſingulos eo nomine redargui, quòd Apoſtoli mentem aliter ac res erat interpretati ſunt. Laudavi autem in eo, & approbavi, quòd ordines illos duos non invicem miſcerent ; ſed diſtinctos, ut erant, revera conſtituerent. Poſtremò conciliandi viam hanc inivimus ; ut eſſe quidem per ſe diverſos illos gradus, ordinéſque fateremur : ſed in eamdem concurriſſe perſonam : ac qui Presbyteri ab Apoſtolo vocantur, iidem eſſent & Epiſcopi, non vocabulo tantùm, ſed reipſa quoque. Ita tum Clerus in his Eccleſiis, ad quas Epiſtolas iſtas miſit Apoſtolus, ex primi ordinis ſacerdotibus conſtabat. Hæc noſtra ſententia fuit : cui tu meras nugas, & inſcitas fabulas opponis. Ridiculum verò eſt, quòd me ex Chryſoſtomo probare dicis, Epiſcopos pro ſimplicibus ſacerdotibus accipi ; idque ſuperiori opinioni eſſe contrarium. At ὦ κίμφε, num contrarius eſt ſibi, qui ſententiæ ſuæ adverſam exponit alteram, & expoſitam mox refellit ? Qui hoc putat, ἀλλά δεδογμηχέναι δοκεῖ ἄν ποτε.

III. Ergo Epiſcopos & Presbyteros, quos Apoſtolus nominat, primi ordinis fuiſſe ſacerdotes ratus eſt Chryſoſtomus, aliique Græci, ut Oecumenius, Theophylactus. Adde etiam Theodoretum : cujus verba non aliud ſignificare, ſi ea intelligeres, mecum ipſe faterêre. Sed non intelligis. Quod cur miremur, cùm ne te ipſe quidem capias ? Niſi forte capere iſtud eſt, & intelligere quid dicas, illa ipſa quæ dicis, ubi dixeris, ibidem ut abſurda damnare, ac refellere. Hoc enim illo in loco facis, in quo Chryſoſtomum, ac reliquos arguis. Reprehendis enim ipſos non ea parte, qua peccarunt, in quo illos etiam notavimus : ſed in quo veriſſime ſentiunt : & cui tute poſteà ſubſcribis. Quamobrem quidquid ad illos falſi convincendos accumulas : quod ſane eſt leviſſimum : immò nullum penitus : id ſi valeret, contra te primum valeret. Negas enim verum hoc eſſe, quod aſſerunt, *Unum ſingulis præfuiſſe civitatibus Epiſcopum.* Quod * tu tamen [* Salm. p. 273. & ſeq.] ipſe diſerte poſtmodum doces. Presbyterorum collegio præfuiſſe unum aliquem ſcribis, primatum inter eos habentem, & κατ' ἐξοχὴν vocatum Epiſcopum ; cum nihilominus etiam reliqui Presbyteri appellarentur Epiſcopi. Quam tu rationem, & communionem nominis, ubi eſt diſpar, & inæqualis dignitas, ac poteſtas, adeò judicas abſurdam, & abhorrentem pagina 85, & ſequentibus, ut eo utaris argumento ad Græcos convincendos ; qui cùm Presbyteros omnes vocari ſolitos Epiſcopos putent, unum tamen aliquem ſuprà ceteros auctoritate ac poteſtate excelluiſſe ſentiant. Sed de hoc tuo conflictu, & horribili cæcitate atque ἐμβροντησίᾳ ſuprà eſt actum cap. XII libri ſuperioris. Itaque hoc loco *verbum non ampliùs addam :* teque tuis in nugis, ac titivillitiis volutari, & implicari ſinam.

IV. Jam quòd, uti tecum pugnare te luce ipſa clarius oſtendi, ſic me viciſſim à meipſo diſſidere clamitas ; incredibiliter erras : & errandi cauſſam habes illam eandem, quam & repugnandi tibi, in tanta imbecillitate judicii inconſultam celeritatem ac præcipitem. Non ſunt, ὦ οὗτος, illa contraria duo, quæ tu adverſari invicem putas : ſed maximè conſentanea, & cohærentia. Quorum alterum eſt, Epiſcopos & Presbyteros, quos Apoſtolus nominat, primi ordinis ſacerdotes videri : ac plures in eâdem Eccleſia collocatos in quibuſdam Eccleſiis, ſub ipſa Chriſtianiſmi primordia. Alterum, Epiſcopatum & Presbyteratum quà ordines ſunt, ex ſe naturáque ſua, & ἰδίᾳ functione, differre mutuò : & errare illos, hoc eſt te, tuíque ſimiles Catharos, & Puritanos ; qui unum eundémque βαθμὸν, & Ordinem ex Apoſtolorum, ipſiúſque Chriſti Domini inſtituto eſſe prædicant : adeò ut duo non ampliùs ſacri ordines ſint ; Epiſcopi, ſive Presbyteri : & Diaconi. contrà quàm Vetera omnia Concilia, & Apoſtolicis proximi temporibus Patres ; & Catholici hactenus omnes arbitrati, atque uſu ipſo teſtati ſunt.

Diſce iterum hic, quod & ſuprà jam edoctus es : Primùm vocem ipſam *Presbyteri* non ſic à nobis accipi, cùm dicimus, Epiſcopatum, & Presbyteratum diſtinctos eſſe ordines, ac cùm Paulus, & alii deinceps Presbyterum eum nominat, qui eſt Epiſcopus. Illic enim ordinis & gradus eſſe vocabulum : hic autem reverentiæ, honoris, & dignitatis. Quare non ſequitur, ſi Paulus, ac Lucas Presbyterum appellant eum, qui revera eſſet Epiſcopus, Epiſcopatus, & Presbyteratus ordines unum illos & eundem eſſe voluiſſe.

V. Sic, exempli gratia, Romæ *Prætor* olim commune fuit nomen majorum omnium magiſtratuum, *qui jure & exercitu præirent*, ut ſcribit * Varro. Vel ita dictus, [* Lib. 4. de ling. Lat.] *qui præiret exercitui Imperator ab imperio populi.* Unde & *Prætorium* in caſtris, ubi Imperatoris tabernaculum erat : & *Prætoria porta, cohórſque Prætoria.* Poſt verò peculiaris in magiſtratus vocabulum tranſiit. Nec rectè ratiocinaretur, qui ex eo quod illos, qui Conſules poſtea dicti ſunt, olim Prætores vocatos eſſe legeret ; ut nominatim * Feſtus adnotat ; concluderet eundem apud Romanos [* In voce Prætoria porta.] fuiſſe Prætorem & Conſulem. Nam Prætor primo illo, & antiquiore modo, non certi magiſtratus nomen, ſed universè, & infinitè majoris omnis fuit : poſteriore verò, in quo cum Conſule comparatur, unum & peculiarem aliquem deſignat, Conſulatu minorem. Non diſpar eſt ejus ratio, de quo modò agitur. ὁ Πρεσβύτερος, quà dignitatis, & honoris duntaxat appellatio eſt, utrique communis fuit, hoc eſt primo & ſecundo ordini : ſive in eadem perſona reperirentur : ſive in diverſis. Quemadmodum etiam *ſacerdotis* nomen utrique ordini tributum eſt, ac diutius in primo conſtitit, quàm *Presbyteri*. Nam *Presbyteri* vox tandem in ſolo reſedit ordine ſecundo : cùm *Sacerdos* in primo perſeveraret, nec minus tamen ad ſecundum pertineret : cum & vocabula ἱερεὺς, & ἱερωσύνη utriuſque gradus *ſacerdotio* convenerint. Ecquis autem, præter Catharos, impuróſque Puritanos, quorum è grege Salmaſius eſt, unum & eundem dicat ordinem & gradum eſſe ſacerdotem ſimplicem, & Epiſcopum, ex ordinatione Chriſti, & Apoſtolica traditione ? Idem eſt de *Presbyteri* appellatione judicium ; quæ vox ab communi amborum ſignificatione, ad propriam ordinis ſecundi tranſlata eſt atque reſtricta. Neque propterea de natura ipſa, proprietatéque duorum illorum ordinum deceſſit aliquid : nec eo minus diſtincti invicem ſunt & ordinatione Chriſti ; & Apoſtolica traditione ; & uſu, ac decreto Catholicæ Eccleſiæ. Diſtincti, inquam, ex ſeſe, naturáque ſua, & κατὰ τὸ εἶδος, vel ἰδίᾳ : quamvis κατὰ τὸ [illegible] unum & idem ſint in uno ac ſingulari Eccleſiæ paſtore, qui eſt Epiſcopus ; & olim in Clero fuerint ; cùm ſub exortum Chriſtianiſmi, Presbyteri iidem & Epiſcopi in eo cenſerentur.

VI. Hac luce diſtinctionis inſcitiæ tuæ caligo diſcutitur : quæ in unius cavillatione voculæ miras, & pueriles tragœdias excitavit. Sed quid tibi, oro, venit in mentem, uti de me mentiri tam inſigniter auderes ? * Scribis [* Salm. p. 100.] enim conceſſiſſe me, *Conſuetudine potiùs Eccleſiæ, & humano quodam jure, quàm divino, Presbyteri, & Epiſcopi conſtare differentiam.* Non te calumniæ, ac falſitatis pudet ? Ubi enim ſcriptum à me iſtud eſt ? Tu paginam Diſſertationum mearum oſtendis 44. & *quàm ut ea diverſus ſim ab eo, qui ſua pagina* 13, jubes agnoſcere. Ego verò, in utraque, & in ceteris idem conſtanter docui : nec ea, quæ ibidem dixi, quia capere non potes, ideò ſum à te reprehendendus : *tanquam ſi Lunam veterem, vel novam* (ut cum * Auguſtino loquar) *ſiduſve aliquod minimè clarum velles videre, quod ego intento digito demonſtrarem : tibi autem nec ad ipſum digitum meum videndum ſufficiens eſſet acies oculorum, non propterea mihi ſuccenſere deberes.* [* Aug. Prol. in libros de Doct. ina Chriſ.]

Age verò in illa pagina 44 quid tandem diverſum ab altera poſitum eſt ? Nam in ea verba illa ſunt, quibus *conceſſiſſe me* dicis, quod alio in loco negavi. Hic verò tua hic Salmaſi jocularis oſcitantia tenetur. Nam quæ tu mihi objicis, non mea illa ſunt : ſed Hieronymi & ejus doctrinæ conſectaria, nec à me relata ſic ut probarem, ſed ut refellerem, vel ut explicarem potiùs, & ad communem, ac Catholicam ſententiam accommodarem. Hoc igitur non inter erroris argumenta mei : ſed inter ſtuporis tui exempla numeres licet. Perinde enim hic in reprehendendo me facis, ac ſi Paulum illius dicti reum citares : * *Faciamus bona, ut mala veniant mala.* Quod totidem [* Rom. 3. 8.] quidem verbis ab illo ſcriptum eſt : ſed ex aliena perſona, non ex ſua.

Divini planè juris eſſe dixi ſemper Epiſcopi ac Presbyteri rem

Digitized by Google

teri diſcrimen, quâ nomina ſunt Eccleſiaſticorum ordinum, atque graduum: idque in illa ipſa docui pagina, quam commemoras, quadrageſima quarta: ubi *integram manere ſcripſi ordinum diſtinctionem, & quidem divinitus conſtitutam, non ſola conſuetudine:* eo quòd, etiam ex Hieronymo, *ſalva eſſet ordinandi poteſtas penes ſolos Epiſcopos.* Quod autem *unus in ſingulis civitatibus, & Eccleſiis eſſet Epiſcopus,* id non *jure divino, ſed Eccleſiæ auctoritate, Conciliorumque ſanctionibus decretum eſſe dixi.*

VII. Nihil igitur in Chryſoſtomo vidit Catharus; & ea quæ non erant in me vidit: ac, quod ei non inſolens eſt, errore lapſus eſt fœdiſſimo. Nunc in Epiphanio ſimilem eundem fuiſſe ſui monſtrabimus. * Credidit ſanctiſſimus ille Pater, Epiſcopum & Presbyterum apud Paulum ſic uſurpari, ut ætate ſua fiebat: hoc eſt illum primi ordinis, hunc ſecundi ſignificare ſacerdotem, in quo ab ſuperioribus diſſentit. Porro Apoſtolos idem exiſtimat, recenti adhuc Chriſtianiſmo, non ubique juſtum Clerum, ac ſuis conſtantem partibus inſtituiſſe. Sed alicubi ſolos Presbyteros, & Diaconos ſine Epiſcopo: alibi unum Epiſcopum cum Diaconis, abſque Presbyteris. Quam Epiphanii ſententiam per ſeipſam dixi eſſe veram, quatenus de illis ordinibus abſolute, ac præciſe loquitur: ſed non ſatis ad Paulum accommodatam videri. Omninò enim Epiſcopos & Presbyteros à Paulo nominari primi ordinis Sacerdotes.

* Epiphan. Hær. 75. § 5.

Sed eam narrationem, quam veram eſſe judicaram, ait eſſe falſiſſimam homo cumprimis gravis, & conſideratus Salmaſius. Quod cùm dicit, tum ſe ipſe falſi coarguit. Nam & idem aſſerit; & huic, quod aſſeverat, contrarium itidem affirmat: ut quocumque ſe vertat, hærere conſtringique illum neceſſe ſit, ac ſua confeſſione jugulari. Expendamus ſingulas Epiphanianæ ſententiæ partes.

VIII. * Credere me dixeram, id quod ſcribit Epiphanius, *pro multitudine populi plures, paucioreſve ſacrorum inſtitutos magiſtros, ac nonnunquam ſolum impoſitum Epiſcopum ibi, ubi grex puſillus erat.* Quærit * Catharus, num efficiam inde, *diſtinctos tunc fuiſſe ordines Epiſcoporum, & Presbyterorum.* Stulta quæſtio. Primùm non eò citatus à me eſt Epiphanius, ut ex hujus auctoritate probarem diſtinctos invicem iſtos ordines fuiſſe. Non quòd non idipſum adſtruat, prorſus enim hoc dicit. ſed quòd perſonis, ac τῷ ἐπωνύμῳ diverſos ibi eſſe putat, ubi unum eſſe videntur. Quos enim Apoſtolus nominat Epiſcopos, & Presbyteros, eos in Clero diſtincta tum fuiſſe capita cenſet Epiphanius. In quo illi non aſſentior. Quare non in eum finem Epiphanium citavi, ut inde colligerem, Apoſtolorum tempore duos illos ordines à ſe mutuò diſtinctos fuiſſe. Sed ut ejus opinionem expenderem, docerémque quatenus vera quidem illa ſit: ſed ad propoſitam ex Apoſtolo quæſtionem explicandam non ſatis apta videatur. Deinde quod ab illo verè eſſe dictum aſſerui, falſiſſimum autem Salmaſius vocat: id affirmat etiam iſte ipſe, qui falſitatis arguit, Salmaſius. Etenim idem ex Apoſtolorum inſtituto Presbyterum fuiſſe quod Epiſcopum, illius eſt ſententia: hoc eſt unum eſſe ambos, & eundem ordinem. Cùm ergo in aliquibus locis * *potuiſſe* concedit *& Presbyterum conſtitui unicum, ſi res ita tuliſſet, & conditio loci:* quid aliud quam unum imponi potuiſſe dicit Epiſcopum? Quod ſi idem ille locus numero Chriſtianorum augeretur poſteà; ut unus ad miniſterium non ſufficeret Presbyter, idemque, ut iſte fatetur, Epiſcopus: profectò plures alii adjungendi fuerunt Presbyteri ſimul & Epiſcopi. Sic enim nonnunquam eveniſſe legimus, ut in quibus Eccleſiis, propter paucitatem, initio nonniſi unus conſtitutus eſt Presbyter, poſtmodum, creſcente fidelium multitudine, tum plures annumerati ſint Clerici, tum Epiſcopalis ibi ſedes inſtituta fuerit. Quid ergo habet iſte quod de Epiphanio queratur, aut de me, qui hoc idem, quod ille, dicimus: etſi, non ut ille, diffidemus ipſi à nobis & pugnantia loquimur?

* Lib. 2. Differt. cap 1. p. 15.
* Salm. p. 102.
* Salm p. 105.

IX. Sed calcibus deinceps petere pergit virum ſanctiſſimum, & inſcitiæ, ac falſitatis reum peragere: hoc eſt quæ ſibi propriæ, & germaniſſimæ notæ ſunt, in eum conferre. Scribit Epiphanius, non potuiſſe Apoſtolos ſtatim ad perfectum omnia conſtituere: id eſt, univerſa, quæ ad abſolutam formam pertinent Eccleſiaſticæ communitatis, ac reipublicæ, omnibus in locis ordinare: ſed paullatim ab inchoatis, & rudibus initiis ad ultimam operis expolitionem ſtructuram Evangelicam eſſe perductam. Cùm igitur Epiſcopos alicubi conſtitui Chriſtianorum paucitas nondum ſineret, Presbyteris fuiſſe contentos: aut unum duntaxat, Epiſcopum ſine Presbyteris ibi præpoſuiſſe. Hoc ego, cum alioqui veriſſimum ſit, non tamen ad Apoſtolum, ac propoſitam quæſtionem facere dixi. Sed inſtat * Catharus, & otioſa percontatione moras injicit. Quærit *cur Apoſtoli tunc non potuerunt omnia, quæ ad regimen Eccleſiæ optimum inſtituendum facerent excogitare.* Ac multa deinceps nugatur, ut ſolet, tanquam *in Apoſtolis defectus argui inde poſſit ad πολιτείαν perfectam inſtituendam.* En Salmaſium acumen, jecurque Criticum. Quærendum verò ab eo viciſſim; cur hanc rerum univerſitatem Deus non repente perfectam, & ad plenum elaboratam condiderit. cur molem initio confuſam, & indigeſtam procreare maluerit: terram ornatu ac cultu carentem: aerem nulla luce veſtitum: vaſtam, & per omnia diffuſam aquarum voraginem. *An ergo facilius fuit conditori inculta illa & horrida,* quàm elegantia, & perfecta fabricare? *Sed cur Deus tunc non potuit omnia,* quæ ad mundi ſtatum *optimum inſtituendum facerent, excogitare? Quæ ratio poteſt afferri hujus illius ἀδιαμορφίας in optima, & perfecta forma invenienda, & ſtatuenda? Voluiſſe eum, nec potuiſſe quod vellet efficere quis credat?* * Ad hæc cur cæcum hominem oblatum ſibi Chriſtus non ex toto primùm ſanavit, ſed ex dimidio; ut non penitus aſpiceret: ſed *homines* initio *videret velut arbores ambulantes?* Quid attinebat iteratò illi manus imponere, & viſum plene reſtituere, *ut clarè videret omnia?* An non facile fuit Chriſto, cùm primùm *in illum expuit, & manus impoſuit,* integram illi repræſentare ſanitatem? Cum mihi ad iſta Salmaſius reſponderit, tum eum dignum putabo, cui otioſa & ludicra ſciſcitanti pro Epiphanio reſpondeam. Sed hujuſmodi contra communes notiones, humanumque ſenſum vitia rationis quotidiana ſunt homini logiſtices imperito.

* Salm. p. 108.
* Marc. 8. 4.

X. Adscribatur & hoc ad cetera, quibus illius Diſſertatio ſcatet, ἐνθυμήματι, quod cum ita confidenter aſſeveraſſet, * *Nullibi unum Epiſcopum, & ſolum impoſuiſſe Apoſtolos conſtare:* * poſteà, *In pagis,* inquit, *aut vicis, vel puſillis oppidis, quales κώμας, aut κωμοπόλεις vocabant Græci, unum aliquem Presbyterum per illa præcipuè tempora, quibus non magnus erat numerus fidelium, ſuffeciſſe veriſimile eſt.* Quomodo in paganis Eccleſiis unus Presbyter fuit, quem & eundem fuiſſe putat Epiſcopum: ſi nullibi unus fuit Epiſcopus? Nam pagorum Epiſcopos illos, quos Græci χωρεπισκόπους vocant, *ab antiquo, & Apoſtolico ſeculo* extitiſſe, & inde appellationem Epiſcopi traxiſſe * Salmaſius idem aſſerit.

* Salm. p. 112.
* Pag. 225.
* Pag. 226.

* Poſtremò de Epiphanii loco ſtultè & incaſſum ariolatur: tanquàm fraudulenter, & neſcio quid inſidiarum ſtruens, depravate verba illius exſcripſerim ex Hæreſi Aerianorum: ubi Epiſcopi à Presbytero diſcrimen in eo ponit Epiphanius, quod illorum τάξις ſit πατέρων γεννητική· πατέρας γὰρ ἡ ἐκκλησία γεννᾷ. Ubi τῇ ἐκκλησίᾳ ſine dubio ſcribendum; ut in Epiphanio olim edidimus. Verum pro eo, uti fit, in Diſſertatione mendum illud obrepſit: quod contextus vitium in extemporalem verſionem, tum cùm Diſſertationem elucubrarem, aliud agentibus nobis tranſiit. Hos incuriæ nævos, & papulas cupidè delingit Salmaſius, & κύνες λάπτουσι αὐτῆς ἕλκεσι βρύων. Cetera in Epiphanio ἐπιχειρήματι Cathari poſteà reſumemus.

* Salm. p. 330.

CAPUT IV.

De Hieronymo: cujus ſententiam depravat Salmaſius. Quatenus idem cum Chryſoſtomo ſentiat, aut ab eo diſſideat. Duo illius loca proponuntur & explicantur. Salmaſii abnormis à ſeipſo diſſenſio. Hieronymi ſententia pleniùs excuſſa in epiſtola ad Evagrium: & in commentariis ad Epiſtolam Pauli ad Timotheum.

I. AB Epiphanio, itidem ut in Diſſertationibus Eccleſiaſticis, ad Hieronymum tranſibimus. quem *ſuum eſſe*, hoc eſt juxta ac ſe Catharum & Puritanum, Salmaſius affirmat. Hoc etiam reſtabat, ut poſt mortem vir ſanctiſſimus tanto dedecore, & ignominia notaretur; & in communionem cogeretur ſectæ fœdiſſimæ; quæ

Deo,

Deo, & hominibus exoſa nihil præter amborum odium ſpirat. Sed errat videlicet ὁ Καθαρός, & de Hieronymo nihilo plus veri ſapit, quàm de Epiphanio, Chryſoſtomo, ac Theodoreto: ac Scriptoribus pleriſque omnibus, quos commentando attigit; quorum ad perniciem & noxam ſtilum inter Criticos pridem movere inſtituit. Hieronymus, inquam, totam Puritanorum nationem ſuo teſtimonio conturbat: & inter hos, præque omnibus Salmaſium, triplici maxime capite. * Primùm quòd *à Marci Evangeliſtæ tempore, Alexandriæ ſemper unum in excelſiori gradu collocatum fuiſſe* ait *Epiſcopum*. Deinde quòd hunc eundem à *Presbyteris electum* ſcribit. Poſtremò quòd penes ſolum Epiſcopum *ordinationis* jus eſſe docet, quod Presbyteri non habent. Hæc ſi tria fateri vult Salmaſius, ſuum eſſe jactet Hieronymum. Tametſi de primo conſentit interdum: &, ut in more habet, duo aſſerie contraria: fuiſſe olim, & non fuiſſe Apoſtolorum ætate ſingularem in unaquaque Eccleſia præſidem, & Epiſcopum. Quare, ſi hac omiſſa puerili, & indigna docto homine decretorum inconſtantia unum tandem aliquando ſapere, id eſt reſipiſcere voluerit, quâ parte καθαρὸς eſſe deſinet, eâ concordem habebit Hieronymum. Sed vereor ut hoc à ſe impetrare poſſit. Mallet enim quidvis audire, ac loqui quàm ingenuè confiteri, ſe eſſe deceptum. Itaque quod de ſe agnoſcere non vult, hoc de eo perſuadebimus aliis, & ab Hieronymi mente longe illum aberraſſe monſtrabimus.

* Hier ep. 85.

II. SCRIPSERAM * in Diſſertationibus Eccleſiaſticis, Hieronymum conſentire cum Chryſoſtomo in reddenda ratione, cur Apoſtolus ad Timotheum, & Titum ſcribens, poſtquam de Epiſcopis egit, ſtatim ad Diaconos tranſeat, omiſſis Presbyteris. Itaque quidquid contra Chryſoſtomum objici poteſt, cur ad Apoſtoli ſenſum minime congruat, id non minus valere adverſus Hieronymum. Non dixi, quod me dixiſſe mentitur * Salmaſius, *Hieronymum nihil plus dicere de Epiſcopis quàm Chryſoſtomum, & eandem omninò hujus, atque illius eſſe ſententiam.* Neque hoc polito concluſi quod me concludere mentitur Salmaſius: *Ideò dicis*, ait, *Hieronymum eodem modo explicare, & rationem eandem reddere cur Paulus ubi de Epiſcopis egit, omiſſis Presbyteris, ſtatim tranſeat ad Diaconos, quam Chryſoſtomus reddidit.* Tolle illud *ideò*, quod falsò ad meam ſententiam affingis: & dixiſſe me quod ſcribis fatebor: *eodem modo explicare Hieronymum, ac Chryſoſtomum, cur Paulus ab Epiſcopis ſtatim ad Diaconos labitur, non interjectis Presbyteris.* Hoc verò non ideò dico, *quòd nihil plus ſentiat de Epiſcopis Hieronymus, quàm Chryſoſtomus: & eadem ſit utriuſque ſententia.* Falſarium te, & παραχαράκτην alienæ ſententiæ, uti numorum ἀδόκιμον Trapezitam, arguunt illa ipſa, quæ tu ex me verba deſcribis: *Quinetiam quòd Paulus in Epiſtolis ad Timotheum & Titum*, &c. Vox *quinetiam*, additum quod ſequitur ad antecedentia, non ex antecedentibus illatum eſſe demonſtrat.

* Lib. 1. cap. 1. p. 18.

* Pag. 114.

III. DUO ſcripta ſunt ab Chryſoſtomo diverſis in locis haud ſatis invicem conſentanea, quæ in Diſſertationibus poſui. Primùm in Homilia prima in Epiſtolam ad Philippenſes, rationem exponit, cur Apoſtolus ſolis Epiſcopis, & Diaconis epiſtolam inſcripſit: ac docet Presbyteros tunc & Epiſcopos ordinis ejuſdem nomina fuiſſe; & quidem ſecundi, non primi, penes quem vocabulum Epiſcopi reſedit. quod eo argumento probat, quia plures ordinis hujus, id eſt Epiſcopi, in una civitate eſſe nequeunt: at Philippis erant plures. Itaque Presbyteros & Epiſcopos pro ſimplicibus accipi ſacerdotibus ibi credidit. At in Homilia XI in Epiſtolam primam ad Timotheum, cauſſam itidem explicans, cur Paulus poſt data Epiſcopis præcepta, ad Diaconos tranſiliſſet, omiſſis Presbyteris; non unius ordinis Epiſcopos & Presbyteros conſtituit: ſed diverſi; & majoris ac dignioris Epiſcopos: tametſi parvo diſcrimine ſeparari eos adſtruat: hoc eſt minore quàm ab Epiſcopis Diaconos. Ideò factum eſſe dicit, ut quæ documenta Epiſcopis tradidit, ad Presbyteros pertinere tacite voluerit Apoſtolus. Diſcerni autem hoc ſolo invicem ait Epiſcopos, & Presbyteros, quod illi ordinandi jus habent; iſti non habent. Verba Chryſoſtomi: [15] *Cur ita?* (Hoc eſt cur prætermiſſis Presbyteris, ab Epiſcopis tranſilit ad Diaconos?) *Nimirum quia non latum eſt inter utroſque diſcrimen. Nam & Presbyteri docendi ſuſcepêre munus, & Eccleſiæ præfecturam. Ac quæcunque de Epiſcopis dixit, eadem & Presbyteris conveniunt. Sola enim impoſitione manuum ſuperiores ſunt Epiſcopi, & hoc uno videntur excellere Presbyteros.* Hìc non eadem eſt Chryſoſtomi, atque in priore loco de Epiſcopis opinio. Nam illic manifeſte ſecundi ordinis ſacerdotes utroque appellari nomine cenſuit. nempe ejuſmodi, qui plures in una Eccleſia eſſe poterant; quod non poterant ordinis primi ſacerdotes. At iſtìc Epiſcopos à Paulo primum in ordinem referri putat; Presbyteros in ſecundum, quippe priores jus habere manus imponendi, & ordinandi: quod Presbyteri non habent.

IV. HIS germana ſunt, & conſentanea, quæ in Epiſtola LXXXV ſcripſit Hieronymus: ubi Presbyteros ſuppares Epiſcopis facit; non eoſdem tamen cum ipſis, neque prorſus æquales: ſed illo ipſo diſcrimine ſeparatos, & inferiores, quod Chryſoſtomus refert; ordinatione ſcilicet, impoſitionéque manuum. *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus*, inquit, *quod Presbyter non faciat?* Tum cauſſam affert eandem, quam Chryſoſtomus, cur Paulus mentionem Epiſcoporum duntaxat, & Diaconorum faciat, non Presbyterorum: *Unde & ad Titum, & ad Timotheum*, ait, *de ordinatione Epiſcopi, & Diaconi dicturus de Presbyteris omninò reticetur: quia in Epiſcopo & Presbyter continetur.*

Cùm hæc luce ipſa clariùs appareant, & in legentium oculos incurrant, qua fronte Salmaſius vellicare hoc audet, quòd *Hieronymum* dixi *eodem modo explicare, & rationem eandem reddere, cur Paulus, ubi de Epiſcopis egit, omiſſis Presbyteris, ſtatim tranſeat ad Diaconos, quam Chryſoſtomus reddidit?* Sane veriſſimum iſtud eſt: nec negare poſſet, ſi cor haberet cum oculis, quibus legeret illa Salmaſius.

Neque verò propereà dixi Chryſoſtomum & Hieronymum Epiſcopos, & Presbyteros apud Paulum eodem interpretari modo. Nam ille utroque nomine, ut dixi, ſecundi ordinis ſacerdotes ibi ſignificari credidit, Homilia prima in Epiſtolam ad Philippenſes. At Homilia ſecunda in priorem ad Timotheum, Epiſcopos, primi: Presbyteros, ſecundi ordinis eſſe ſacerdotes aſſerit: in quo cum Hieronymo convenit. Quare eodem utrumque ſummoveri argumento dixi, quatenus Presbyteros in ea ad Timotheum pro ſimplicibus uſurpati ſacerdotibus, communiter exiſtimant: cùm ſit probabilius, primi ordinis eſſe non minus quàm Epiſcopos.

V. QUOD cùm dicimus, longè ego, & duo illi ſanctiſſimi Patres ab Puritano fermento abſumus, quo tota illa maſſa coacuit. Non enim unus & idem ordo cum Epiſcopatu Presbyteratus ab illis eſſe perhibetur, nec Apoſtolorum fuiſſe tempore: quamvis in unum congruerent. In quo fatali inſcitia ſemper errat Salmaſius. Uterque porrò imponendi manus, & ordinandi jus in ſolo agnoſcit Epiſcopo: Presbytero detrahit. Fruſtrà eſt autem * Catharus, & ad συνήθη θρησκείαν reſpicit, dum hæc Hieronymi verba: *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* ad ipſius ætatem Hieronymi contrahit: tanquam Apoſtolorum tempore Presbyteris ordinare licuerit. Sed inepta eſt ex vocis ambiguitate contentio. Presbyter enim aut ita ſumitur, ut ſit venerationis ac dignitatis appellatio: aut ita, ut gradum, ordinémque ſignificet ſecundi ſacerdotii, & Epiſcopatu minoris. Si primo modo capitur, cùm Epiſcopus Presbyter quoque diceretur; certum eſt ordinandi jus fuiſſe penes Presbyterum, quod idem eſt ac penes Epiſcopum. Sin poſteriore uſurpes modo: neque Apoſtolorum ſeculo, nec ullo unquam deinceps alio, ordinare potuit Presbyter: & abſoluta eſt Hieronymi ſententia. Quòd ſi ex inſtituto Chriſti, & propagata per Apoſtolos traditione divina, unus in Eccleſia tantum eſſet ordo duplici illi nomini ſubjectus, nullus ſine Epiſcopali poteſtate, & ordinandi jure creari Presbyter potuiſſet: ut ſuprà demonſtravimus. Quòd ergo Presbyterum ordinare poſſe negat Hieronymus; Epiſcopum ſolum id poſſe confirmat: diverſos, & inæquales ordines ex ſeſe, & auctore habitos Chriſto, perſpicuè declarat. Præterea quod ſcribit Hieronymus, *excepta ordinatione* nihil præcipuum Epiſcopo ineſſe

* Salm. p. 118.

15 Chryſ. Hom. 11. in 1. ad Tim. cap. 3. pag. 289. τί δήποτε; ὅτι οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι, καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἃ περὶ ἐπισκόπων εἶπε, ταῦτα καὶ πρεσβυτέροις ἁρμόζει. τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβήκασι, καὶ τούτῳ μόνῳ δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους.

ineſſe ſupra Presbyterum, ad illud tempus convenire debet, quo Epiſcopus Presbytero, major eſſe cœpit, & dignitate ſuperior: quod etiam Catharus affirmat. Atqui Apoſtolorum tempore, Alexandriæ ſaltem, unus ſemper è Presbyterorum collegio electus eſt Epiſcopus, qui iiſdem illis præeſſet. Tum idem in aliis omnibus Eccleſiis eſſe factum, [* Pag. 273. & 274.] * Salmaſius ipſe alibi confitetur. Igitur Apoſtolorum etiam ætate, penes ſolos Epiſcopos, hoc eſt primi ordinis ſacerdotes, jus imponendarum manuum & ordinandi fuit.

VI. Hoc loco neceſſe eſſe video de Hieronymi ſententia paulo latiùs diſſerere: ut & tanti viri nomen ac decus contaminari non patiar ſacrilega communione Puritanæ, ac Salmaſianæ factionis: & hujus ipſius Meſſaliano-Cathari garrulitatem, atque audaciam comprimam.

Duo ſunt loca præcipua, in quibus Hieronymus de Epiſcopi ac Presbyteri diſcrimine ex profeſſo diſſeruit. alter eſt in epiſtola ad Evagrium, quæ eſt octogeſima-quinta. alter in Commentario ad caput primum Epiſtolæ ad Titum. De utroque ſeparatim, & ordine agemus, orſi ab eo quem primum poſuimus. Scribendi ad Evagrium occaſio quæ fuerit Hieronymo multum intereſt ſcire. Eam ſic initio exponit ipſe: *Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferret.* Quibus autem Presbyteris? Hoc enim ante omnia conſtituendum eſt. Duplex enim genus Presbyterorum [* Cap. 5. p. 287.] ab Hieronymo ſtatui, * Salmaſio videtur: quorum alios *antiquiores* vocat, *qui nihilo inferiores erant Epiſcopis*, quales Apoſtolorum temporibus extitere: alios recentiores, *qui inferiores erant Epiſcopis*: uti poſteà eſſe cœperunt, cùm jam unum eligi ex omnibus, & Eccleſiæ præfici placuiſſet. Horum igitur duorum generum utrum tandem intelligit Hieronymus, cum Presbyteris Diaconos anteferri queritur? An hoc ridiculum eſt quærere; cùm ſit manifeſtum, de iis agi Presbyteris, qui tum erant, & quibus anteponebantur ejuſdem temporis Diaconi? Illi illi planè deſignantur ab Hieronymo Presbyteri, quos videbat oculis, & quorum unus erat, ſi jam initiatus erat huic ordini. quales Epiſcopi non erant: ſed ſacerdotes ſimplices. Hos, inquam, *Presbyteros* eſſe ait *Epiſcopos*, id eſt æquales Epiſcopis: non antiquiores illos Apoſtolorum temporum; qui, cujuſmodi eos facit Salmaſius, non Epiſcopis æquales, ſed Epiſcopi fuerunt.

VII. Quod ſi vel dubitare de eo ridiculum eſt, utros Hieronymus Presbyteros intelligat; cùm tam aperta ſit illius oratio: quantò ineptius eſt, etiam illud affirmare, antiquiores ibi ſignificari, & Apoſtolicæ ætatis Presbyteros; non recentiores, quos præ oculis habebat Hieronymus? Quæ eſt Salmaſii acuti Critici ſententia: qui tortuoſa, & perplexa verborum interpretatione pueriliter illuſit graviſſimo, & eruditiſſimo Patri: ac totum depra- [* Salm. ib. pag. 289.] vavit illius Epiſtolæ ſenſum. * *Ut oſtendat*, inquit, *quàm ſine ratione Diaconi Presbyteris ſe prælatos vellent, primo docet, Presbyteros olim eoſdem cum Epiſcopis fuiſſe: nullo omninò poteſtatis, & auctoritatis inter utroſque interjecto diſcrimine. Ne tum quidem cùm diſtinctus eſſet ordo Epiſcopatus, & Presbyteratus, alio diſcrimine eam differentiam conſtitiſſe, niſi ordinandi poteſtate.* Quocirca duo ab Hieronymo diſcerni tempora putat; totidémque Presbyterorum genera: ut alios Apoſtolici temporis exprimat: alios recentioris, ac ſui. De priori genere verba hæc illius accipit, quæ ex initio epiſtolæ retuli: in quibus *quendam* ait *Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferre.* De poſteriori verò, quæ interjectis aliquot ſequuntur: *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* At eſt ejuſmodi hæc expoſitio, ut vel ab Heraclito riſum exprimat. Quid enim? Ille neſcio quis, cujus vecordiam notat Hieronymus, quòd Diaconos Presbyteris potiores ducebat, num tandem iis ſolis Diaconos anteferebat Presbyteris, qui olim ante aliquot ſecula, Apoſtolorum ætate vixerant, & qui tribus jam ſeculis in rerum natura eſſe deſierant? Nam in illis ordinibus mutationem eſſe factam, & Presbyteros infrà Epiſcopos redigi cœpiſſe ſub initium ſecundi ſeculi, Salmaſius exiſtimat, ut ſuprà memini: unde antiquiores illi primi generis Presbyteri jam nuſquam erant, cùm iſta commentabatur Hieronymus.

VIII. Quare ut ad Diaconos, cujuſmodi temporibus erant Hieronymi, vecors ille reſpiciebat, cum eos anteponeret Presbyteris: ſic Presbyteros non alios cum illis contendebat, quàm qui tunc in Eccleſia verſabantur: non ignotos, & ex antiquitatis memoria repetitos: quaſi cum larvis, ac lemuribus certare vellet. Nec dubium eſt, quin utroſque ſimiliter, & eoſdem atque ille, quî cum agebat, ſibi propoſuerit Hieronymus: hoc eſt ſui temporis ut Diaconos, ita Presbyteros. Aut quid ineptius hac ſententia fuerit, quæ ex Salmaſii opinione apud Hieronymum concipienda ſic eſſet? *Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos Presbyteris*, id eſt iis, qui Epiſcopi olim ante trecentos annos fuerant: ſed ampliùs non erant, *anteferret.* Nonne hoc ipſum, quòd ab Epiſcopali faſtigio dejecti, & in inferiorem locum redacti, ac *regradati* fuiſſent Presbyteri, plauſibilem nebuloni iſti argumenti ſpeciem dediſſet, ut illis Diaconos anteferret, qui loco moti nunquam fuerant: ſed ad majorem etiam dignitatem ſplendorémque profecerant? Ergo quibus Presbyteris anteferebat Diaconos, hoc eſt præſentibus, & vivis, vulgóque cognitis; eos Hieronymus Epiſcopos nominat; non *caſcos* illos, & obſoletos, ac ſolis notos eruditis. Ad eoſdem referri omnia illa credidit, quæ deinde ex epiſtolis Pauli ad Philippenſes, ad Timotheum, ad Titum; ex Actis; ex Petri itidem, ac Joannis epiſtolis de Presbyteris dicta commemorat. Tum eoſdem Presbyteros ait, *unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominaſſe Alexandriæ, à Marco uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos.* De iiſdem Presbyteris & iſta ſcribit: *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod non faciat Presbyter?* De eodem poſtremo genere Presbyterorum intelligendus eſt, cùm dicit, icircò Paulum, poſtquam Epiſcopo præcepta dedit, ad Diaconum tranſiſſe: *de Presbyteris omninò reticuiſſe: quia in Epiſcopo & Presbyter continetur.* Non alia mens, & oratio eſſe potuit Hieronymi: niſi inconcinnè ac putidè ſapere illum, ac loqui putemus. quod de tanto viro ſuſpicari dementis ſit, ac ſacrilegi. Quonam verò pacto ſit intelligendum quod ait, Presbyterum ejuſmodi, qui ætate jam ipſius erat, eundem eſſe cum Epiſcopo dicam poſteà: ubi alterum locum illius ex commentariis in epiſtolam ad Titum expoſuero.

IX. Hieronymus in commentariis iſtis, agens de eo, quòd Paulus ad Titum ſcribens hortatur ipſum, ut Presbyteros per civitates conſtituat, quos ſubinde Epiſcopi nomine deſignat; primum adnotat: *Eundem eſſe Presbyterum, qui & Epiſcopus eſt: & antequam diaboli inſtinctu, ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego ſum Pauli, ego Apollo; ego autem Cephæ: communi Presbyterorum conſilio Eccleſias gubernatas eſſe. Poſtquam verò unuſquiſque, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti; in toto orbe decretum eſſe, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur ceteris: ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur.* Deinde pluribus allatis Scripturæ teſtimoniis, quibus Presbyteros appellari Epiſcopos affirmat: *Sicut ergo Presbyteri ſciunt*, inquit, *ſe ex Eccleſiæ conſuetudine, ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos: ita Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis dominicæ veritate, Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere.* Hæc Hieronymi præcipua loca ſunt, ex quibus Calvinus, aliique Romanæ communionis hoſtes, & horum pediſſequus Salmaſius oſtendi putant, Presbyterum, & Epiſcopum unius, & ejuſdem ordinis eſſe vocabula: nec ullum inter ambos eſſe diſcrimen. Quod Salmaſius de ſolo Apoſtolorum tempore intellexiſſe putat Hieronymum; non de conſequenti; cùm jam ſuprà Presbyteros conſtitutus eſſet unus, qui Epiſcopus vocabatur. Tum enim ordines cœpiſſe diſtingui. In quo quàm ad prodigium uſque occæcata mens illius fuerit, & ut ſibi ipſe fœdiſſimè contradicat; planum eſt * ex iis, quæ ſuperiùs explicavimus. Sed & nunc in [* Lib. 1. cap. 15.] iſto ipſo loco capitis quinti Diſſertationis Walloméſſalianæ, ad eundem ſcopulum inſcitiæ turpe naufragium fecit, cùm adverſum me de Hieronymi verbis, ac ſententia contenderet.

X. * Scriptum à nobis fuerat, Hieronymum indi- [* Lib. 1. Diſſert. Eccleſ. cap. 3. p. 34.] care, *Presbyteros illos antiquiores nihilo fuiſſe inferiores Epiſcopis: atque ex ſuo corpore unum aliquem elegiſſe, qui præeſſet omnibus, uti ſchiſmati obviam iretur.* Hoc * Salmaſius im- [* Salm. p. 287.] pugnans, negat eandem fuiſſe rationem Apoſtolicorum temporum, quæ Hieronymi ætate poſteà fuit. *Dum antiquiores illi Presbyteri fuêre, qui nihilo inferiores erant Epiſcopis,* EX SUO CORPORE NUNQUAM UNUM ELIGERE SOLITI SUNT, QUI PRÆESSET CETERIS. *Ubi autem unus ex numero plurium eligi cœptus eſt, qui omnibus præponeretur, non ampliùs priſtina æqualitas ſervata eſt, & ab eo tempore cœperunt Presbyteri inferiores eſſe Epiſcopis.*

Hoc

*Pag. 205. & seq. Hoc non alius, quàm Salmaſius ipſemet refellit * proximè antecedenti capite: ubi Hieronymum redarguit, qui *à Marci temporibus morem hunc Alexandrinæ Eccleſiæ repetit, ut Presbyteri ex ſuo corpore eligerent, qui Epiſcopus fieret, & ceteris præeſſet*, cùm *antiquior ac prior mos fuerit Eccleſiarum, ab ipſis Apoſtolis inſtitutus*, UT PRIMATUS INTER PRESBYTEROS NON EX ELECTIONE DECERNERETUS, SED EX ORDINATIONIS TEMPORE SENIORI DEFERRETUR. Tum * poſteà conjecturam facit electos *Pag. 273. & seq. illos ex Presbyterorum corpore, *quibus primatus eo modo delatus eſſet, Epiſcopos κατ' ἐξοχὴν nominatos eſſe, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri.* Immò & illos primos vocatos Epiſcopos non minùs appellatos Presbyteros: uti cum Athenis novem eſſent ἄρχοντες, unus tamen inſigniter nominatus eſt ὁ ἄρχων. De qua Salmaſii repugnantia fusè in primo libro dictum eſt. Sane nihil de Hieronymi mente & interpretatione ſcripſit iſte contra nos, cui non contrariis ipſiuſmet ſententiis, ac noſtrarum, quibus pueriliter iraſcitur, inſultátque, ſimilibus occurri poſſit: ut non major illius ſit mecum, quàm ſecum ipſius contentio. Sed hoc tantiſper ſepoſito nugatore, de Hieronymi mente dicamus, quæ nobis probabilia maxime videntur, quibus expoſitis, tum aberrantem illum in viam denuò revocare conabimur.

CAPUT V.

Explicatur Hieronymi ſententia de Epiſcopis, & Presbyteris. Epiſcopi nomen, & hujus origo diligentiùs exponitur. Certus Athenis magiſtratus ea voce deſignatus. Hieronymus cùm Epiſcopum, ac Presbyterum eundem dicit, ſolam externam Eccleſiæ gubernationem reſpicere. Multum ab hæreticorum opinione diſtare ipſum. Duplex ratio interpretandi Apoſtoli probabilis. Ridicula Salmaſii quiritatio de inſtitutione Epiſcoporum ex Hieronymi ſententia. Res interdum optimæ ex malorum occaſione ortum accipiunt.

I. DIu eſt quòd Catholicos Theologos anxios & ſolicitos habent Hieronymi loca illa duo, quæ antecedenti capite deſcripſimus. Ibi enim Presbyteros inter & Epiſcopos nullum videtur ſtatuere diſcrimen, ſed paris ambos ejuſdémque ordinis, ac dignitatis eſſe velle. Quod quia falſum, & ſanæ, orthodoxæque fidei, ac decretis Conciliorum, & Patrum antiquorum placitis contrarium eſt; meritò ab hujus contagione erroris, & invidia ſanctiſſimum virum eripere pro ſe quiſque operam adhibuit. Ita quippe de Eccleſia, & Chriſtiano nomine ille meritus eſt, ut eum ab tali ſuſpicione purum, & immunem reddi, Catholici ac veri dogmatis interſit. Quanquam enim uno in capite, quamlibet nobili & illuſtri, ſumma fidei, qua Chriſtiani & Catholici ſumus, non vertitur: nec ſi paullulum in ea re, qua de agitur, ab illius regula diſcedat Hieronymus; præponderare hujus, quantacumque ſit, auctoritas debet: non eſt tamen facilè deſerendus: neque tolerandum nobis eſt, ut ob incerta, & ambigua illius dicta, certa nomini ejus invidia conſletur. Ut enim prudenter admonet * Philippus Abbas Bonæ Spei, *Etſi ibi aliquid invenitur, quod per ſe conſideratum debet forſitan accuſari; poteſt, niſi fallor, conſideratis præcedentibus, vel conſequentibus excuſari: & ad condemnandum quemvis librum, non eſt prætendenda duarum, vel unius ſcrupuloſitas dictionis: ſed conſideranda totius ſeries lectionis. Nuſquam enim ſimul omnia poſſunt dici, & ſunt nonnulla, quibus ſingularibus poteſt meritò contradici: ſed cùm omnia pariter attenduntur, quæ videbantur reſpuenda, plerumque præſidio circumjacentium muniuntur.* Quo in genere Michaelis Medinæ meritò notandam * dixi eſſe temeritatem: qui non hunc ſolum; ſed etiam Ambroſium, Auguſtinum, Chryſoſtomum, Theodoretum, alióſque veteres, in eandem cauſſam ac damnationem includit cum Aërio, Waldenſibus, ac Joanne demum Wicleſo: quibus adjungendus eſt Lutherus, Calvinus, eorumque poſteri; & qui horum confidentiſſimus habendus eſt Salmaſius. Nam nemo eſt iſtorum omnium, quin cùm Epiſcopalem ordinem nihilo majorem eſſe Presbyteratu ſentiat; ut ex inſtitutione Chriſti, & Apoſtolica traditione, unus idémque ſit: tum hujus auctorem teſtémque ſententiæ non ſubinde appellet Hieronymum.

*Phil. Ep. 5. p. 15.

*Lib. 1. Differt. Eccleſ. cap. 3.

II. Sed ſi accuratè mentem ipſius, & menti conſentanea verba ſpectemus; quod deinceps facere decrevi; minimè dubitabimus, quin illorum de tanto viro vana ſit & falſa gloriatio. Non enim exiſtimavit unquam, aut verò ſcripſit, unum & eundem in Eccleſia inſtitutum ordinem, aut ab Apoſtolis traditum fuiſſe, qui poſteà diviſus, & in duos diſtractus ſit; Epiſcopatum, & Presbyteratum: verùm duos, ut ſunt, & erant illius tempore, ſic à Chriſto conſtitutos eſſe. Quatenus autem in unum conflaſſe, & pro eodem habuiſſe viſus eſt; ejus nobis exponenda ratio eſt.

Duo in Epiſcopali nomine ac dignitate diſcernenda ſunt: alterum, ordo ipſe, ſive character: quo ad certa effecta poteſtatem accipiunt: præſertim ad ordinandos Epiſcopos alios, & Presbyteros. Ita enim Epiphanius diſcrimen hoc Epiſcopatus, Presbyteratuſque definit in Hæreſi Aërianorum. [16] quod *prior ordo gignendorum patrum Eccleſiæ vim & potentiam habeat: poſterior non patres, ſed filios Eccleſiæ generet.* Patres autem intelligit Presbyteros, & Epiſcopos etiam, qui ab Epiſcopis ordinantur. Filios verò, Chriſtianos qui per Baptiſmum generantur à Presbyteris. Alterum eſt, regendi myſtici, ut vocant, corporis Chriſti poteſtas, & juriſdictio: hoc eſt Eccleſiæ gubernandæ, tam in iis, quæ ad diſciplinam, legeſque pertinent, quibus ſacra reſpublica continetur: quàm ejus ærario curando, ac bonis, & fortunis adminiſtrandis. Harum partium duarum, quibus Epiſcopalis ordo conſtat, poſterior, etſi eſt inferior, appellationi dedit originem. Nam Ἐπίσκοπος proprie eſt curator rei cujuſpiam, non ſine poteſtate, ac functione aliqua circa rem illam. Quæ ſi eſt ratione prædita; tum ad *inſpectionem* auctoritas accedit, & juriſdictio.

III. Quare apud Heſychium Ἐπίσκοπος dicitur βασιλεὺς, & φύλαξ, tum *rex*, tum *cuſtos*. Ariſtophanes quoque in Avibus ἐπίσκοπον pro Magiſtratu quodam accipit, qui cum poteſtate mittebatur in provincias ad rerum ſtatum inſpiciendum, & ordinandum. Ibi enim inter Dramatis perſonas unus eſt ὁ Ἐπίσκοπος, ad novam inſpiciendam civitatem ſortitò deſtinatus; qui ſic loquitur:

Ἐπι. Ἐπίσκοπος ἥκω δεῦρο, τῷ κυάμῳ λαχὼν
Εἰς τὰς Νεφελοκοκκυγίας.

* Epi. *Epiſcopus ego hùc venio, ſortitus faba*
Ad Nephelococcygias. *Ariſtoph: in Avib.

Quem locum enarrans [17] Scholiaſtes obſervat, *Eos, qui ab Athenienſibus ad civitates mittebantur imperio ſuo ſubjectas, ut rerum ibi ſtatum inſpicerent, Epiſcopos, & cuſtodes eſſe dictos, quos Lacedæmonii Harmoſtas vocabant.* Quæ ex Harpocratione tranſcripſit, ut & Suidas.

Jam illud notiſſimum eſt, Ἁρμοστὰς curationem habuiſſe cum ampliſſima poteſtate, qualem apud Romanos Proconſules, aut Proprætores habuere: qui ſtante Republica in provincias mittebantur. Vel ut Præſides, ceterique provinciales magiſtratus ſub Imperatoribus. [18] Harpocratio, *Harmoſtas* exponit *magiſtratus, qui à Lacedæmoniis ad urbes ſibi ſubjectas mittebantur.* [19] Heſychius *Harmoſtam* interpretatur *curatorem miſſum ad civitatem ſubjectam.* Quinetiam [20] Julius Pollux inter vocabula, quibus agonum præfecti nominantur, Ἐπίσκοπον numerat. Ex quibus ὁ ῥηματικὸς, & vocabulorum, ac ſyllabarum legulus,

16 Epiph. Hær. 75. ἡ μὲν γάρ ἐστι πατέρων γεννητικὴ τάξις· πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἡ δὲ πατέρας μὴ δυναμένη γεννᾷν, διὰ τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ.

17 Schol. οἱ παρ' Ἀθηναίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις ἐπισκέψασθαι τὰ παρ' ἑκάστοις πεμπόμενοι, ἐπίσκοποι, καὶ φύλακες ἐκαλοῦντο. οὓς οἱ Λάκωνες ἁρμοστὰς ἔλεγον.

18 Harpocr. Ἁρμοσταὶ, οἱ ὑπὸ Λακεδαιμονίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις ἄρχοντες ἐκπεμπόμενοι.

19 Heſych. Ἁρμοστὴς ὁ πεμπόμενος ἐπιμελητὴς εἰς ὑπήκοον πόλιν.

20 Pollux lib 3. c. 3. Ἀγωνοθέτης, ἀθλοθέτης, ἀγώνων διαθέτης, ἄθλων ἐπιμεληταὶ, βραβεῖς, ἐπιστάται, ἐπίσκοποι.

* Lib. de ten. Trap. p. 412. lus, Catharus * Trapezita refellitur: qui Epiſcopos ex vi nominis, & proprietate contendit non habuiſſe poteſtatem, aut dignitatem: ſed ſolam curationem, & adminiſtrationem. Quem quidem in Diſſertationum * Cap. 4. * primo libro confutavimus: & rurſus cum eo agemus poſteà

Igitur qui Eccleſiæ præerant, ac tam ipſam, quàm res ejus adminiſtrabant, ἐπίσκοποι initiò vocati ſunt; non qualeſcumque Clerici, ac miniſtri: qui curationem, & præfecturam aliquam utique gerebant: ſed ſine juriſdictione ac poteſtate, quam in homines exercerent. Nec minus etiam πρεσβύτεροι vocati ſunt; non tam ab ætate (etſi primaria inde nominis impoſitio ducitur) quam ab veneratione, ac dignitate.

IV. Hieronymus, qui Epiſcopum & Presbyterum eundem eſſe ſcripſit, ſolam externam in Epiſcopo curationem, poteſtatémque ſpectavit: hoc eſt adminiſtrandæ, ac gubernandæ Eccleſiæ functionem, non ordinem, & characterem: quo quidem differre hunc à Presbytero, eoque longè præſtantiorem eſſe non dubitavit. Quemadmodum Epiſcopus, poſtquam ſponte ſede ſua ceſſit, & in ordinem redactus eſt, juriſdictione caret: hoc eſt externa geſtione, ac poteſtate paſcendi gregis, & regendi: &, ſi erret, ad officium ſuum pœnarum ſeveritate revocandi. Non enim leges populo privatim præſcribere poteſt; neque *cenſuris*, quas vocant, in delinquentes animadvertere. Neque tamen propterea Epiſcopus eſſe deſinit. quo nomine Presbyteris omnibus antecellit; etiam iis, qui externam habent juriſdictionem, ac poteſtatem, cujuſmodi ſunt Parœci, quos *Curatos* nominant.

Legebat apud Apoſtolum ſanctus Doctor, Epiſcopos & Presbyteros promiſcuè nuncupari. tum ab iiſdem nu- * Act. 20. mero pluribus in commune * *regi Eccleſiam Dei.* Utroque porrò nomine deſignari ab illo Paſtores, & præſides Eccleſiæ. Quare id quod erat conſequens ex eo concluſit, eoſdem olim Presbyteros, & Epiſcopos fuiſſe, quod ad officium, & gubernandi poteſtatem attinet: non autem ordine ac charactere, & interiori poteſtate: quam in Epiſcopo diverſam, ac multo ſublimiorem agnovit. Non enim, ut Salmaſius putat, Presbyteros, quos cum Epiſcopis confert, Epiſcopali ordinatione præditos fuiſſe voluit. immò hanc nominatim excipit in Epiſtola LXXXV. Reſtat igitur, ut ſolam in utriſque juriſdictionem, & externam adminiſtrationem reſpexerit.

V. Possunt hæc, quæ dixi, ex Hieronymi verbis ipſis ſine ulla ambiguitate monſtrari. Imprimis Presbyteros ab eo non Epiſcopali charactere inſignitos intelligi, ſed ſacerdotes ſimplices; jam anteà probavimus, & aliter ſentientis Salmaſii inſcitiam convicimus. Hos enim Presbyteros commemorat Hieronymus, quos Diaconis ætate ſua nonnulli poſteriores habebant: hoc eſt qui tum erant in Eccleſia, cùm iſta ſcribebat: non antiquos illos, qui nuſquam erant, ut cum iis de gradu ac dignitate Diaconi contenderent. Deinde veros propriéque vocatos Epiſcopos, etiam temporibus Apoſtolicis, non fuiſſe plures exiſtimat in una Eccleſia, cùm plures fuiſſe fateatur Presbyteros. Nam cùm ad probandum, eundem apud Paulum eſſe Presbyterum & Epiſcopum, attuliſſet Actorum locum ex XX capite, ubi Presbyteri nominantur Epiſcopi, ſtatim ei quod opponi poterat occurrit. *Ac ne quis*, inquit, *contentiosè in una Eccleſia plures Epiſcopos fuiſſe contendat; audi & aliud teſtimonium, in quo manifeſtiſſimè comprobatur eundem eſſe Epiſcopum, & Presbyterum.* Dicat obſecro Salmaſius, ſi Hieronymo viſum erat, Presbyteros in eodem cum Epiſcopis ordine ac gradu tum fuiſſe, & Epiſcopalem characterem habuiſſe: quandoquidem in una Eccleſia Presbyteri erant plures, quod ex Actorum loco illo didicerat; cur Epiſcopos eſſe plures negaverit. Nonne Sole ipſo clarius lucet, Presbyteros partim diverſos, partim eoſdem cum Epiſcopis ab Hieronymo cenſeri: atque ordine quidem, & charactere diſtingui: gubernandi verò & adminiſtrandi munere his illos exæquari?

VI. In commentario ad caput primum Epiſtolæ ad Titum, *Epiſcopum & Presbyterum unum eſſe* ait: *& aliud ætatis, aliud nomen officii.* Epiſcopatum ergo officii nomen eſſe vult, hoc eſt curationis, & gubernationis. Ac principiò quidem, ſub Apoſtolis, Eccleſiam in commune adminiſtraſſe putat Epiſcopos, & Presbyteros: hoc eſt utriuſque ordinis ſacerdotes, primi ac ſecundi: qui communi vocabulo à cura, inſpectione, & adminiſtratione Eccleſiæ, nuncupati ſunt Epiſcopi ſimul & Presbyteri: adeò ut ordinatione, gradu & ſacerdotii genere diſtarent. Cujus diſcriminis caput in eo conſtituit, quod in eâdem epiſtolâ nominatim excipit; nempe in *ordinandi poteſtate*: hoc eſt conferendi Sacramentum ordinis per impoſitionem manuum. *Quid enim facit*, inquit, *excepta ordinatione Epiſcopus, quod non faciat Presbyter?* Ergo in eo ſolo unum eſt cum Epiſcopo Presbyter, quod cum illo facere poteſt: in eo vero diverſus eſt, quod ſolus poteſt Epiſcopus facere: Presbyter non poteſt. Hoc itaque ſepoſito, reliquæ partes Epiſcopatus cum Presbytero communicatæ ſunt, ut putavit Hieronymus. Quanquam illud videri poteſt κατ' αὔξησιν, ut multa alia, dixiſſe: cùm pleraque alia functionis Epiſcopalis nunquam à Presbyteris uſurpata legantur. Sed quod præcipuum eſt illius ordinis, Eccleſiæ gubernatio, legum, decretorúmque ſanctio, Sacramentorum adminiſtratio, quæ in uſu erant quotidiano; & ordinatione, ut jam docuimus, excepta; ſcelerum coercitio, & ob ea pœnarum inflictio; ut excommunicationis, & rejectionis ab Eccleſiæ aditu, & ſimilium: hæc, inquam, & alia complura, quibus diſciplina Chriſtianæ communitatis, ac reipublicæ continetur: Presbyterorum collegium curaſſe, ac totius Eccleſiæ rectionem habuiſſe, Hieronymus arbitratus eſt: ita ut nemo tum unus ſuopte nomine, & auctoritate illa præſtaret; ſed in commune omnia, deque totius collegii ſententia fierent. Poſteà verò, cùm in partes, & contraria ſtudia diviſus eſſet populus, uti dicerent, * *Ego ſum Pauli*, * 1. Cor. 1.
ego Apollo, ego autem Cephæ, * *paullatim, ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ad unum omnem ſolicitudinem eſſe delatam.* * Hier. in cap. 1. ad Tit. & Ep. 85.

Hæc cùm diſertè ſcribat Hieronymus, non obſcurè ſignificat, Presbyteros, hoc eſt ſecundi ordinis ſacerdotes, eatenus ſe Epiſcopos fuiſſe dicere, quòd τὴν προστασίαν, id eſt Eccleſiarum curam, & adminiſtrationem penes ſe haberent. De ordinandi poteſtate, ac præcipua, & ἰδιότητι Epiſcopatus proprietate, conditionéque nihil dixit Hieronymus; immo expreſſe hanc excepit, ac Presbyteris ademit; non aliis, quam quos Epiſcopis pares, & eoſdem viſus eſt facere.

VII. Nos in eo diſſentiebamus ab Hieronymo, quòd Presbyteros eoſdémque Epiſcopos à Paulo nominatos, primi ordinis fuiſſe ſuſpicabamur, non ſecundi; ſimplicive ſacerdotio præditos. Utcumque verò res habet, perſpicuum eſt, longo intervallo diſtare ſanctum virum ab Aeriana, Waldenſi, Wicleſiana, Lutherana, Calviniana, & Salmaſiana peſtilentia: neque, ut illi faciunt, inter Presbyteratum, & Epiſcopatum diſcrimen omne ſuſtuliſſe. Proindeque temere hanc labem adſperſiſſe nomini illius, ut & aliorum Veterum Patrum, Michaelem Medinam, qui eandem iſtorum, atque hæreticorum illorum cauſſam eſſe falso credidit. Nec illud animadvertit, quanti ad eam diluendam ſuſpicionem momenti ſit, quod ordinandi poteſtatem ſolis Epiſcopis vendicat Hieronymus, nec aliud in Epiſcopatu proponit ſibi, præter externam adminiſtrationem, & uſum juriſdictionis. Quam penes unum reſidere, & ab eo duntaxat exerceri, non putavit juris eſſe divini; ſed Eccleſiaſticæ conſuetudinis. Ex quo ita concluſit. * *Sicut ergo Presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſia conſuetudine, ei qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos: ita Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis dominicæ veritate, Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere: imitantes Moyſem, qui cùm haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſraël, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Ex his verbis, & exemplo Moſis, quo utitur, evidens eſt, agi hîc de Epiſcopali tantummodò juriſdictione, ac judiciaria poteſtate, id eſt externa ordinis functione. Cujus cum minoris gradus ſacerdotibus communicatio, ampliſſimi ſacerdotii dignitati, ac majeſtati nihil detraxit. Quemadmodum etſi Moſes in conſortium juriſdictionis, ac judiciariæ functionis ſeptuaginta illos aſcivit; auctoritatem tamen retinuit, ac poteſtatem, tum in populum univerſum: tum in illos etiam, quos in collegium propemodum ſummæ illius poteſtatis aſſumpſerat. * Hier. in cap. 1. ad Tit.

Quapropter etſi primis illis temporibus Apoſtolorum unum in ſingulis Eccleſiis præſidem, ac principem fuiſſe demus, Epiſcopum, ac Presbyterorum συνεδρίου caput; nihil huic obeſſet quod Hieronymus aſſeverat, parem, & eandem in omnibus fuiſſe poteſtatem, cum appellatione communi: non diviſis, ac ſeorſim ſumptis: ſed ut cœtum, ac collegium, id eſt Presbyterium conjuncti facerent.

VIII. Mi-

VIII. Mihi verò propiùs modò hanc in rem intuenti non improbabilis videtur illa Hieronymi ſententia; & ad eam quæſtionem, quæ ex Apoſtolo mota eſt, explicandam ſatis idonea. Ut cùm illud in controverſiam adducatur, idémne ſit ex Apoſtolico inſtituto Epiſcopus, & Presbyter: cùmque dubitandi cauſſa ex eo juſta ſit, quòd Apoſtolus maximè Paulus eoſdem, quos Presbyteros nominat, ſubindè vocet Epiſcopos; ac paſtores, Eccleſiæque præſides, & præpoſitos eſſe ſignificet: duo ſint probabiles reſpondendi modi, quibus Catholico dogmati, quod diſtinctos à ſe invicem ordines illos ſtatuit, nihil repugnare Apoſtolica illa dicta monſtremus. Primus eſt ille, quem in Diſſertationibus Eccleſiaſticis expoſuimus: Presbyteros olim eoſdem & Epiſcopos, hoc eſt primi ordinis ſacerdotes eſſe factos, ac plures iis in Eccleſiis poſitos, de quibus illis in Apoſtoli locis mentio fit. Quod neque diuturnum fuerit; nec ubique fortaſſis inſtitutum. De quo vide quæ * in illo libro diſſeruimus.

* Lib. 1. Diſſert. Eccleſ. cap. 2.

Poſterior modus eſt, quem ex Hieronymi dictis, ac prudenti conjectura hoc in capite confecimus: Presbyteros, quos Apoſtolus commemorat, non primi ordinis, ſed ſecundi duntaxat ſacerdotes fuiſſe. verùm in gubernanda, & adminiſtranda Eccleſia Epiſcopales impleſſe partes; & illam communi conſilio, & auctoritate rexiſſe: eoſdémque ſimul & Presbyteros, & Epiſcopos appellatos eſſe. Quod, perinde ut in priore ſententia dixi, ſub initium duntaxat Chriſtianiſmi uſurpatum eſſe veriſimile eſt: cùm paullo pòſt, ipſiſque adeò ſuperſtitibus Apoſtolis, id factum ſit, quod Hieronymus indicat, ut ad vitandum ſchiſma omnis in unum transferretur auctoritas, & gubernandi poteſtas.

IX. Neque verò mirum illud, aut incredibile videri debet; primo cujuſque fundatæ Eccleſiæ tempore, nondum quempiam unum præſidem, ac proprie dictum Epiſcopum ibi conſtitutum fuiſſe. Sed Presbyteros ſimplices, id eſt ſecundi ordinis ſacerdotes tantiſper impoſitos, qui Sacramenta miniſtrarent. Nam Samariæ, cùm primùm Chriſtiana fides, & Eccleſia coaluit, Philippi unius è Diſcipulis opera; nullus adhuc Epiſcopus erat, cùm * *Apoſtoli, qui erant miſerunt ad eos Petrum & Joannem*, qui Epiſcopale ibi munus implerent: hoc eſt Sacramento Confirmationis baptizatos initiarent.

* Act. 8. 14.

Ad hunc modum credibile eſt, Corinthi, Epheſi, & in aliis quibuſdam civitatibus, & Eccleſiis recens ab Apoſtolo Paulo, vel aliorum opera conditis, nullos interim veros inſtitutos Epiſcopos: ſed Presbyteros tantùm, ac Diaconos: atque ad ea munera, quæ primi ordinis antiſtitem poſtulabant, identidem Apoſtolos accurriſſe, vel ab illis ordinatos Epiſcopos; pérque varia loca dimiſſos; donec in unâ aliquâ ſede tùm ipſi domicilium figerent; tùm alii per civitates Epiſcopi crearentur. Quæ, ut dixi, minimè diuturna, ſaltem pleriſque in locis extiterunt. In hanc opinionem, præter Hieronymum, Chryſoſtomus etiam, Theodoretus, ac Græci plerique concurrunt Interpretes: nec habet quidquam, quod meritò diſpliceat antiquitatis Eccleſiaſticæ peritis: aut alienorum ab Catholica communione judicia reformidet.

Etenim quæcumque de Epiſcopis, iiſdémque Presbyteris nominatis, Apoſtolus dixit, ea poſſunt probabili interpretatione de ſimplicibus accipi ſacerdotibus, qui pro veris Epiſcopis interim populos, atque Eccleſias adminiſtrabant, & ea munera præſtabant, quæ habet hic Ordo cum illis communia. Ut ſunt hodiéque quos *Parochos*, & à cura *Curatos*, vulgò nominant. Nam & iſti pro ſuo modulo populos paſcunt, gregíque Dominico præſunt: & pro illorum animis rationem reddunt: & citra ordinationem, impoſitionémque manuum, quam *ſacramentalem* vocant, aut ſi qua ſunt alia, quæ ſunt rarioris uſus, & in Epiſcopi adventum differri commodè queunt, vicem Epiſcopi ſupplere poſſunt.

X. Hujus gubernationis formulam in Alexandrina Eccleſia obſervare licet: in qua præ ceteris Parœciarum ex antiquo uſus obtinuit; ut ſcribit Epiphanius in Arianorum hæreſi. Nam Eccleſias in illa urbe complures Presbyteris commiſſas eſſe refert: qui ſynaxes ibi celebrantes, populum ſuum inſtituebant. Quinetiam per agros Eccleſiæ nonnunquam ab ſimplicibus Presbyteris regebantur. de quo poſteà, cùm de Chorepiſcopis agemus. Tales itaque paſtores jure cenſentur; & *Epiſcopi* nominati, poſſunt ab Apoſtolo videri, quaſi *gregis inſpectores*. Sanè Leo primus ſimplicibus Presbyteris curam minorum Eccleſiarum committi jubet. * *Illud*, inquit, *ſanè, quod ad ſacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum ſtatuta ſervari: ut non in quibuſlibet locis, neque quibuſlibet caſtellis, & ubi antè non fuerunt, Epiſcopi conſecrentur, cùm ubi minores ſunt plebes, minoréſque conventus, Presbyterorum cura ſufficiat: Epiſcopalia autem gubernacula nonniſi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus oporteat præſidere.* Multa de hoc argumento diligenter collecta videri poſſunt apud Joannem Fileſacum Theologum Pariſienſem in * libro de Parœciarum origine. Quibus adjungi poteſt illud, quod de Alexandrinæ Eccleſiæ patriarchatu memoriæ prodit Eutychius nuper à Seldeno editus. Is auctor aſſerit, ab Hanania primo illius urbis Epiſcopo, & vero Patriarcha, quem Marcus ordinavit, nullos deinceps in Ægypti provinciis Epiſcopos fuiſſe uſque ad Demetrium, qui Origenis tempore Alexandriæ præfuit. Quo intervallo ſolus Alexandriæ Epiſcopus toti Ægypto præſidebat, rectores ſub ſe habens ſingularum Eccleſiarum Presbyteros. Primum autem Demetrium ait tres Epiſcopos creaſſe. Poſt hunc autem, Heraclam ordinaſſe viginti.

* Leo Ep. 87. cap. 2.

* Cap. 4. p. 60. & ſeq.

XI. Hoc ſi verum eſt, apparet quemadmodum Apoſtolorum ætate potuerint Eccleſiis, recens præſertim conſtitutis, præponi Presbyteri ſimplices, non Epiſcopi: eóque modo probabiliter explicari poſſe loca illa Scripturæ, in quibus Presbyteri, iidémque Epiſcopi dicti Eccleſiarum paſtores, & adminiſtri memorantur: ut nonniſi ſecundi ordinis fuerint ſacerdotes, qui plures in eadem Eccleſia collocarentur, & Presbyterium facerent.

Ceterum brevi, ut dixi, pòſt tempore, rerum Eccleſiaſticarum cura, & gubernatio a pluribus ad unum tranſlata eſt; cui & Epiſcopi nomen attributum κατ' ἐξοχὴν, ut vel ipſe confitetur * Salmaſius quando & ordine ab illo proximi, Presbyteri nominati ſunt, & Epiſcopi deſiêre dici: cùm tamen primi ordinis ſacerdotes interdum etiam Presbyteri vocati ſint, ut ex Irenæo ſuprà demonſtravimus. Extant veteres benè multi canones; quibus adminiſtrationis Eccleſiæ ſumma ad Epiſcopum revocatur, tanquam ſupremum moderatorem, cujus injuſſu nihil à Presbyteris, inferioribuſque Clericis fieri liceat. [21] *Presbyteri & Diaconi* (ait canon inter Apoſtolicos XXXIX) *præter Epiſcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipſi commiſſus eſt: & pro animabus eorum hic redditurus eſt rationem.* Cujus canonis titulum ita Dionyſius Exiguus concipit: *Ut tantùm curam rerum Eccleſiaſticarum Epiſcopus habeat.* Et canone XLI, [22] *Præcipimus, ut in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat.* Sunt & alii complures eâdem de re canones editi, quibus Eccleſiarum in ſolidum cura unis committitur Epiſcopis; ac nominatim bonorum, & ærarii totius Eccleſiaſtici. Vide quæ in * Diſſertationibus Eccleſiaſticis de hoc argumento diſputavimus.

* Pag. 274.

* Lib. 1. cap. 6.

XII. Quod autem * Hieronymus ſcribit, Epiſcopos eo more conſtitutos Alexandriæ, ut Presbyteri de ſuo corpore quempiam eligerent, & in excelſiore gradu collocarent: tùm quòd omninò *unum* ait *electum eſſe, qui ceteris præponeretur in ſchiſmatis remedium*: ex eo conſtat, majorem illius opinione Epiſcopum eſſe Presbytero: neque præfractè ac rigide verba ejus accipienda, cùm ſcribit; malè *Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferri.* tanquam idem inter ſe prorſus ambo ſint. Etenim, quod in eâdem Epiſtola ſub finem aſſerit; *Qui provehitur, de minori ad majus provehitur.* Quare ſi è Presbytero ordinatus eſt Epiſcopus, æquales inter ſe non fuerunt: ſed hic illo ſine controverſia major. Reſtat igitur, ut Presbyteros eoſdem Epiſcopos nominet, etiam ætatis ſuæ, propter antiquam prærogativam, ac functionem, quam Apoſtolorum tempore, & ſub Eccleſiæ primordium habuerunt, ut Eccleſiam pari, atque Epiſcopi deinceps fecerunt, poteſtate regerent. Quaſi Presbyteratus ex natura ſua, & Eccleſiæ detracta conſuetudine, juris illius, & officii capax ſit. Hunc enim ordinem tum ratione ſolius externæ, ut jam diximus, adminiſtrationis, ac regiminis, ſpectavit Hieronymus: tum ejus, quod illi per ſe convenire poteſt.

* Epiſt. 85.

Ita

21 Can. 39. Apoſt. οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

22 Ibid. can. 41. προστάσσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.

23 Epiph.

Ita quidem ille. Cui hac ex parte non conſentio, quòd vel regendæ Eccleſiæ poteſtatem externamque gubernationem *ſola conſuetudine, non diſpoſitionis Dominicæ veritate* Epiſcopis tribuit. Hos enim divino jure præpoſitos Eccleſiæ arbitror; ſaltem in commune, ac generatim. De quo ſcio quæſtionem agitari inter Theologos, quæ eſt alterius loci. Sed quaſcumque de eo ſententia ſit Hieronymi, nihil ex eo detrimenti Catholica pars accipit: neque Puritanorum inde fit cauſſa potior. quia certò liquet, non ea ratione conferri cum Presbyteris Epiſcopos, quà præcipuè ſunt Epiſcopi, id eſt primi ordinis antiſtites: ſed eâ duntaxat, quæ inferior eſſe, nec tam propriè ad illius gradus eſſentiam pertinere viſa eſt Hieronymo.

Ad hanc veriſſimam, & firmiſſimam interpretationem noſtram, Cathari impetus omnes & aſſultus fracti illiſique concidunt. Meminerit hoc unum Lector, quatenus inter utrumque ordinem comparationem illam inſtituat Hieronymus: & qua parte illos invicem exæquatos aliquandu fuiſſe dicat: ac quid viciſſim habere in æqualitate illa diſſimile. Non enim ſic eundem eſſe cum Epiſcopo Presbyterum docuit ille, ut non interim quàm lato invicem intervallo diſtarent, iſto ipſo loco ſignificarit.

XIII. Atenim Epiſcopalis dignitatis patrocinium ſumit; & mihi, quòd eam imminuerim, iraſcitur Salmaſius. Hoc illud nimirum eſt, quod in Energumenis ſæpè accidit, ut inſeſſores illorum, divinæ majeſtatis, & gloriæ, ac Catholicæ teſtes fidei, prædicatoréſque repentè fiant. Ecquod igitur meum eſt in Epiſcopos acerbè dictum? Hoc ipſum, quod Hieronymus duobus illis in locis disertè, expreſſéque ſcripſit: quod nec de Epiſcopis ipſis neceſſe eſt intelligi: & ut ad eos referatur, nihil habet injuriæ aut offenſionis. * Dixi primis Apoſtolorum temporibus *plures in eâdem Eccleſia, velut Epheſina, Epiſcopos fuiſſe. Hoc tum ſimplices* (addidi mox) *recens ortæ mores Eccleſiæ ferebant: nondum ambitione, & honorum cupiditate, maliſque ceteris artibus, depravatis Chriſtianorum animis. Poſteaquam verò priſtina illa charitas, & imitandi Chriſti, amplectendæque modeſtiæ, & humilitatis refrixit ardor, tùm, quod Hieronymus ſcribit, ad tollendas ſimultates, & in ſchiſmatis remedium, unum aliquem è turba Presbyterorum eligi placuit, qui præeſſet reliquis.* Ad hæc verba, quaſi circulator quidam in triviis, conclamans & omnes ad ſe convocans * Salmaſius, *Concurrite*, inquit, *omnes præſules, Epiſcopi. Salmaſius ipſe de ὁμοτιμίᾳ Epiſcoporum, & Presbyterorum diſſerens, deque recentioris Eccleſiæ inſtituto, unum Epiſcopum multis Presbyteris imponentis, non meliora, nec veriora ſcripſit: nec tam injurioſa ordini Epiſcoporum, ut nunc ſunt.* Ergóne quibus te *nec meliora, nec veriora ſcripſiſſe dicis*, quæ proinde *optimis, & veriſſimis* meliora, & veriora eſſe debent: quia te nonniſi *optima, & veriſſima* ſcribere, quæ tua de te eſt opinio, judicas: illa, inquam, eadem *injurioſa ordini Epiſcoporum* eſſe palam aſſeveras? Obſecro te, quod tandem tuum judicium, aut quis in te communis eſt ſenſus? Hic ubi gratificari te Epiſcoporum ordini velle ſignificas, ac me, quòd *injurioſa* quædam in eos dixerim, reum apud illos facis; poſtquam eos ad audiendum vocaſti, tum & injurioſa te in illos ſcripſiſſe profiteris: & ea ipſa, quæ dixi, optima eſſe teſtaris, ac veriſſima. Atqui nec *injurioſa* ſunt illa, quæ ſcripſi: nec tuorum ſimilia: & quid dixeris, ac ſcripſeris, ne tu ipſe quidem certò ſcis, aut potes dicere. Nam & omnia dicis, & nihil dicis: quia contraria, pugnantia, & ἀσύστατα dicis: nec ex iſtis nugis, ac ſordibus liquidi aliquid ac defæcati poteſt exprimi.

*Diſſert. lib. 3. c. 3. p. 25.

*Salm. p. 185.

XIV. Sed ut per ſingula tuam illam κόρυζαν abſtergam: age quid aliud ſcriptum iſtic eſt à me, præterquàm ab Hieronymo proditum eſt in Epiſtola LXXXV, & in commentariis ad eam quæ eſt ad Titum? Nonne, cùm Presbyteri in commune omnes Eccleſiam regerent, *poſteà unum electum eſſe* ſcribit in Epiſtola, *qui ceteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium: ne unuſquiſque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet?* In commentario vero, *Antequam Diaboli inſtinctu*, ait, *ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis,* * *Ego ſum Pauli; ego Apollo, ego autem Cephæ: communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti: in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur ceteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur.* Ac paullo pòſt, *Apud veteres eoſdem fuiſſe* dicit *Presbyteros, quos & Epiſcopos. Paulatim verò ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ad unum omnem ſolicitudinem eſſe delatam.* Nunquid his conſentanea ſunt noſtra illa, quæ tu allatras?

*1. Corinth. 1.

Hoc enim quod ſtultè criminaris in me, iſtud eſt; * *quòd ab ambitione, honorum cupiditate, ceteriſque malis artibus, quibus depravati ſunt Chriſtianorum animi, originem traxiſſe* dixi *diſcrimen Epiſcopos inter & Presbyteros.* Tum ita colligis: *Inde ergo cœpit veſtra auctoritatis, & poteſtatis ſupra reliquos Presbyteros origo ab immodeſtia, à ſuperbia, charitatis frigore, & ab omnibus vitiis, humilitatis, modeſtiæ, ſimplicitatis Chriſtianæ contrariis. Si hæ cauſſæ fecerunt, ut unus è multis electus ceteris præponeretur, qui Epiſcopus dictus eſt, quàm longè ab diſpoſitione divina abeſt hæc inſtitutio!*

*Salm. p. 166.

XV. Tua hæc jejuna, & enecta, ac velut ex puerili declamatiuncula excerpta querimonia, captum te oculis iſtis arguit, quibus quod congruens, ac decorum eſt videtur. Quàm enim multa ibi pecces, ſi tamen capere hoc potes, accipe. Primùm quidquid illud eſt, quod accuſas, non meum eſt, ſed Hieronymi. Scribit hic in commentario in epiſtolam ad Titum, *eundem* hactenus *fuiſſe Presbyterum, & Epiſcopum, antequam Diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego ſum Pauli, ego Apollo,* &c. *Poſtquam verò unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti, tum in toto orbe decretum eſſe, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur.* Diaboli ait inſtinctu in Eccleſiam irrepſiſſe mala tanta, quorum ad remedium introducta eſt illa conſuetudo, ut ad unum poteſtas redigeretur, quæ in multos diſpertita fuerat. Dic ſodes an non *inſtinctu illo Diaboli, partium ſtudiis iſtis, charitas, & imitandi Chriſti, amplectendæque modeſtiæ, & humilitatis refrixit amor:* quas ad peſtes curandas inſtitutum unius eſſe magiſterium aſſirmat Hieronymus? Certè *ſchiſmata*, quod ſciam, & factiones, ac ſtudia partium, cum charitate, modeſtia, & humilitate non benè conveniunt. * *Manifeſta ſunt enim opera carnis, quæ ſunt* inter cetera, *inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ.* His *fructus Spiritus* opponitur ex adverſo: *charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia.* Propter ſuperiora mala, quæ Chriſtianorum animos pervaſerant, decretum illud eſſe factum refert Hieronymus. Ais, an negas? Si negas, tum te mendacii, aut ſtuporis illius verba ipſa convincent. Dum enim, *antequam Diaboli inſtinctu* illa ſtudia partium, id eſt ſchiſmata fierent, penes multos Presbyteros regimen Eccleſiæ fuiſſe dicit; jam illa facta ſchiſmata eſſe demonſtrat, quando decretum de uno præſide conſtituendo eſt editum. Sin fateris: profectò in eadem mecum cauſſa eſt Hieronymus: nec habes, cur mihi potiſſimum ſuccenſeas.

*Gal. 5. 19.

XVI. Quinus porro tu oculis locum illum Hieronymi legiſti, cum eum * dixeris, *ab Eccleſiæ conſuetudine, & humani juris regula hunc primatum, & hanc prærogativam Epiſcoporum ortum duxiſſe* ſcribere: idque mihi dicere ſatis eſſe debuiſſe, quaſi hanc ille cauſſam unicam attulerit; non etiam alteram quàm dixi, cur unus ſit Eccleſiæ præpoſitus ubique terrarum? Qua te rapiditate, & incuria prætervolaſſe totam illam Hieronymi ſententiam oportet; qui hoc non adverteris, dici ab eo, *poſtquam unuſquiſque ſuos putabat eſſe non Chriſti, quos baptizaverat, tum in toto orbe decretum eſſe, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur*, hoc eſt fieret Epiſcopus? An tu illos exiſtimas, qui ſuos eſſe, non Chriſti, putabant, quos baptizaverant, ab ambitione, & honorum cupiditate vacuos animos habuiſſe: vel in eis non refrixiſſe modeſtiæ, & humilitatis amorem? Ecquid autem injuriæ, aut dedecoris ex eo conflari Epiſcopis cenſes ab Hieronymo, quòd ideo ſingulares per Eccleſiam quamque præſides conſtitutos aſſerit, ut illis contentionibus, ac diſſidiis modus adhiberetur? Sane, ut tua ratio eſt, & argumentandi forma, ſic in animo videris habuiſſe; quidquid ejuſmodi eſt, ut ejus inſtituendi cauſſa, malo ex aliquo, atque vitio, morúmque corruptela manaverit; id ejuſdemmodi eſſe, hoc eſt malum, atque vitioſum. Nam niſi ita perſuaſum habuiſſes, nunquam id vitio verteres, quod ex diſciplinæ corruptione decretum illud extitiſſe de uno præficiendo, narratum eſt ab Hieronymo: nec tam inſulsè paratragœdiares, cum hac [illegible], *A malis verò artibus, & corruptione animorum, & totius Eccleſiæ depravatione, vitiorúmque in locum virtutum Chriſtianarum ſubrogatione, initium ejus & inſtitutum arceſſere, hoc verò non ferendum Epiſcopis, ſi majeſtatis ſuæ conniter ab omnibus conſervandæ curam agere velint.*

*Salm. p. 166.

Ignotas

Ignotas ſcilicet quanta bona quantis ex malis initium habuerunt: & illud docendus es, quòd quotidie pueri in Scholis audiebamus: ex malis moribus bonas leges oriri. Aut iſtud: * *Sicut antè morbos neceſſe eſt cognitos eſſe, quam remedia eorum: ſic cupiditates priùs natæ ſunt, quam leges, quæ iis modum facerent.* Quid execrabilius peccatis hominum, ac ſceleribus? At hæc rei vel optimæ cauſſam dederunt, Chriſti in terras adventui, & morti propter peccatores ab eo ſuſceptæ. * *Propter ſcelus*, inquit, *populi mei percuſſi eum.* Et Apoſtolus, * *Traditus eſt propter delicta noſtra.*

* Liv. lib. 4. Dec. 4.
* Eſa. 53. 8.
* Rom. 4. 25.

XVII. Poteras eodem argumentandi genere, quo in me, & Hieronymum uſus es, Apoſtolum urgere, & blaſphemiæ reum arceſſere, quòd cur traditus ſit, ac paſſus, & antè Deus homo factus, cauſſam eſſe dixerit improbitatem hominum, eóque dicto majeſtati divinæ injuriam fecerit. Dixíne plus ſemel ratiocinandi te inſcitia labi ſæpius, & in pudendos errores incidere? Hoc te loco idipſum ſcito commiſiſſe. Nam quod neſcis, cùm oriri aliquid ex alio dicimus, id bifariam ſumitur. Aut enim tanquam ex cauſſa fit propriè dicta, ac per ſe conferente quippiam in rem effectam: ut cùm equus ex equo, homo ex homine gignitur. Aut ex accidente duntaxat, nec tam cauſſa, quàm occaſio unum eſt alterius. Priore modo qualitas originis ad effectæ rei æſtimationem pertinet. Itaque Chriſtus, * *Omnis*, inquit, *arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.* Poſteriore verò, aliter uſuvenit. Nam peſſimis ex rebus ſæpè exiſtunt optimæ. Tale eſt, quod de Epiſcopis ſcripſit Hieronymus. Non enim putavit, corruptelam morum in Chriſtianis, & ambitionem quorumdam, per ſe, propriéque ſingularem Eccleſiæ peperiſſe magiſtratum; ſed occaſionem ei præbuiſſe. Hæc, ſi cum alio mihi res eſſet, homine ſaltem vulgariter docto, ne littera quidem attigiſſem. Nunc re illorum ignoratione video ſupra modum exarſiſſe; atque in frivolas, & ineptasconqueſtiones erupiſſe: quod neceſſe non fuit.

* Matt. 7. 17.

XVIII. Denique ut ne longius inſanire, ac miſcere omnia pergat Catharus, iterum admonendus nobis ejus eſt, quod paſſim antea ſuggeſſimus: ſed non ſæpiùs quàm neceſſe eſt, ut eſt illius captus, quo cum contendimus. Noſtra eſt igitur iſta ratio: Duos in Eccleſia gradus & ordines ex ſeſe, ac natura ſua diſtinctos inſtituiſſe Chriſtum, & Apoſtolis tradidiſſe, primum, ſecundumque ſacerdotium: ſed ita tamen, ut illorum uſum, diſtributionémque moderarentur pro ſua prudentia; & ut tempus tuliſſet: hoc eſt ut vel ambos perſonis itidem, ut naturâ ſunt, ſeparatos conferrent: vel ambos in idem caput contraherent. Itaque principio iis de cauſſis, quas in Diſſertationum primo libro attuli, Presbyteros eoſdem & Epiſcopos creaſſe, quibus Apoſtoli præerant, & eodem loco illis erant, quibus ſecundo ordini deinde primi ordinis antiſtites. Poſtea cùm in Eccleſia ſcindi populus in contraria ſtudia cœpiſſet: & in hunc alii, in iſtum alii propenſiores eſſent: quod jam Paulo ipſo vidente, ac gemente contigiſſe teſtatur ipſemet initio prioris ad Corinthios: tùm verò, ſuaviter hoc divina gubernante providentia, unum aliquem e pluribus electum, qui toti Presbyterio, & Eccleſiæ adeò præeſſet omni. Ad eum modum conciliari poſſe illa judicavimus, quæ ab Hieronymo litteris prodita nonnihil offenſionis habere videbantur. Meminerit ergo, ſi poteſt, Salmaſius quatenus ordines illos vel diverſos invicem, vel in unum collectos ac conjunctos eſſe defendimus: neque vel quod intelligit calumnioſè diſſimulet: vel quod nondum capit, priuſquam noverit, imperitè damnare audeat. Simul illum alterum Hieronymi interpretandi conciliandique modum, quem ſuperius hoc in capite propoſui, præ oculis habeat: atque utrum volet, non quiſquiliis iſtis Grammaticarum obſervationum, ſed robuſtis ac ſolidis argumentis refellat.

CAPUT VI.

Aërii hæretici opinio declaratur: quæ Puritanorum præluſit hæreſi. Salmaſius peſſimè illam interpretatur. Oſtenditur Aerium penes ſimplicem Presbyterum exiſtimaſſe ordinandi eſſe poteſtatem: tametſi injuſte uſu illius interdiceretur ab Epiſcopis. De manuum impoſitione. Quid differant inter ſe χειροθεσία, & χειροτονία. Variæ manuum impoſitiones. Salmaſii error, qui impoſitionem manuum in Confirmatione putavit à Presbyteris uſurpatam. De alia impoſitione manuum Presbyterali in Occidentali Eccleſia inſtituta.

I. Nunc antecedentis doctrinæ, diſputationiſque fructum colligam, quem in eâ præcipue mihi deſtinaveram: ut Hieronymi juxtà, & Epiphanii qualemcumque ſententiam procul abeſſe demonſtrem ab nefandæ contagione hæreſis, quam Aerius olim, poſteà Calvinus, ac deterrimi omnium Puritani; & horum unus Salmaſius amplexi ſunt. Habebit autem bujus argumenti tractatio potiſſimam quæſtionis, & controverſiæ, cui hoc opus dicavimus, explanationem; unà cum admirabili Veterum inter ſe, quod ad Catholicum dogma pertinet, conſenſione, ac concordia; tametſi aliis in capitibus, quæ incidentia dici poſſunt, invicem diſſidêre videantur. Sed prius Aerii quæ fuerit hæreſis fundamenti loco conſtituendum eſt.

Epiphanius in Hæreſi LXXV latè illius hiſtoriam, ac dogmata deſcribit. E quibus quod ad rem noſtram attinet, de Epiſcopo, ac Presbytero ita eum ſenſiſſe narrat: [23] *Nulla re hoc illum eſſe præſtantiorem.* Et, [24] *Erat*, inquit, *illius dogma præter hominis captum furioſum, & immane. Imprimis enim: quanam, inquit, in re Presbytero Epiſcopus antecellit? Nullum inter utrumque diſcrimen eſt. Eſt enim amborum unus ordo: par & idem honor, ac dignitas. Manus imponit Epiſcopus: imponit etiam Presbyter. Baptizat Epiſcopus: idem facit & Presbyter. Sacrificium celebrat Epiſcopus: non minus hoc facit & Presbyter. Epiſcopus in cathedra ſedet: ſedet & Presbyter.*

II. Tale ergo nebulonis iſtius dogma fuit, quod *ſupra hominis captum, furioſum & immane* vocat Epiphanius; cujuſmodi nunc eſt Salmaſii, ac Puritanorum omnium: non eſſe diſtinctum Epiſcopatum, à Presbyteratu, ſed unum & eundem eſſe ordinem. Unde & præcipuum atque ἐνῶδες diſcrimen utriuſque tollebat, quod ex Epiphanio, & Hieronymo ſuprà commemoravimus, in eo poſitum, quòd manus ad ordinationem imponebat Epiſcopus; non autem Presbyter. Ambos enim χειροθετεῖν, id eſt *manus imponere* in ordinandis Presbyteris aſſerebat ille. Cujus patrocinium adverſus Epiphanium ſumpſit Salmaſius in capite V Diſſertationis: ubi de Aerio longam diſputationem expromit: quam meritò ſentinam quandam eſſe dixeris, in quam omnes non ſolùm inſcitiæ, hallucinationumque ſuarum: ſed etiam impietatis hæreticæ ſordes, & in Sanctos temulentæ proterviæ congeſſit. Ibi quæcumque contra Puritanorum archetypam hæreſim, & hujus auctorem piè & Catholicè, adeóque veriſſimè ſcripſit Epiphanius * *nihil* eſſe dicit, *niſi debiles, & ineptas objectiones, quæ per ſe ruunt.* Item; * *Quæ de amentia*, inquit, *& ſtoliditate Aerii Epiphanius imprudenter, & inſcitè effutiit*, &c. Pergit deinde furere, & ex fecibus ſuæ ſacramento, in Epiſcopos, Presbyteros, & ceteros Eccleſiaſticos ordines perbacchari. Quos omnes humano jure, atque arbitrio conſtare dicit. Sacerdotes cum ſacrificio tollit è medio. Laicis conſecrandi jus tribuit. Epiſcopis juriſdictionem adimit. Germanum ſe inſcribit Aerianum, Waldenſem, Wicleſiſtam: & quidvis denique.

* Salm. p. 338.
* Ib. p. 341.

Omnia

23 Epiph. in Synopſi lib. 3. To. 1. & in Anaceph. φάσκει δὲ μηδὲν διαφορώτερον Ἐπίσκοπον τοῦ Πρεσβυτέρου.

24 Id. Hær. 75. No. 3 p. [illegible] ἦν δὲ αὐτοῦ ὁ λόγος μανιώδης μᾶλλον ἢ κατὰ κατάστασιν ἀνθρωπίνην. καί φησι· τί ἐστιν Ἐπίσκοπος πρὸς Πρεσβύτερον; οὐδὲν διαλλάττει οὗτος τούτου. μία γάρ ἐστι τάξις, καὶ μία, φησί, τιμή, καὶ ἓν ἀξίωμα. χειροθετεῖ, φησίν, Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καὶ ὁ Πρεσβύτερος. λουτρὸν δίδωσιν ὁ Ἐπίσκοπος, ὁμοίως καὶ ὁ Πρεσβύτερος. τὴν οἰκονομίαν τῆς λατρείας ποιεῖ ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ ὁ Πρεσβύτερος ὡσαύτως. καθέζεται ὁ Ἐπίσκοπος ἐπὶ τοῦ θρόνου, καθέζεται καὶ ὁ Πρεσβύτερος.

25 Dem.

Omnia transformat ſeſe in miracula rerum
Fiet enim ſubitò ſus horridus, atráque tigris:
Squamoſúſque draco, & fulva cervice leæna.

Sed nos varium & multiforme monſtrum hoc *correptum manibus, vincliſque tenebimus: & quanto magis formas ſe vertet in omnes, tantò magis tenacia vincla contendemus.*

III. Ut ergo ſingulatim illius peccata caſtigemus: primum hoc procedat in medium; quòd Aërium negat Presbyterum Epiſcopo parem, æqualémque feciſſe. Etenim in hoc incumbit Salmaſius, ut hæreticum iſtum doceat in eâdem fuiſſe cauſſa cum Hieronymo: ac perinde ut hic opinatus eſt, Apoſtolorum duntaxat ætate dixiſſe unum ambos ordinem fuiſſe: qui humano deinde jure &
* Salm. p. 322. arbitratu ſit factus duplex. * *Non dixit Aërius*, inquit, *Epiſcopum ordinare, ſimiliter & Presbyterum. Ergo etiam ſenſit ille haud minus quàm Hieronymus, ab Epiſcopis ſolis ordinationes fieri. Non enim is, ut dixi, tam imperitus rerum, morúmque ſui ſeculi fuit, ut neſcierit ſuo tempore ordinationes à ſolis Epiſcopis fieri ſolitas: neque tam ſtultè nequam, ut diſſimularit, aut negarit.* Quare de ſolo hunc Apoſtolorum tempore pugnaſſe vult, quo unum tantummodò putavit ordinem fuiſſe: non eo quo vivebat. Sed hoc falſiſſimè Salmaſius, & contra mentem Epiphanii: qui Aërii ſic hæreſim enarrat, & concipit, ut præſenti uſus tempore dicat, μηδὲν εἶναι διαφορώτερον, *nulla re eſſe præſtantiorem* Epiſcopum Presbytero. Quod expreſſius in libro de Hæreſibus legitur, qui inter opera Damaſceni extat, & ex Epiphanii Breviario hæreſum, quæ ἀνακεφαλαίωσις vocatur, deſcriptus eſt ab ipſo, ut credibile eſt, Damaſceno, qui illius catalogum recentioribus auxit hæreſibus. Ibi ergo ſic de Aërio proditum eſt: [25] *Affirmat nihil diſcrepare Presbyterum ab Epiſcopo.* Non Presbyterum, qui olim fuerat, nec jam amplius erat: ſed quem præ oculis habebat, & coràm in Eccleſia verſari ſciebat, nihil ab Epiſcopo differre credidit. Nec tam acerbè in eum invectus eſſet Epiphanius: neque furioſam, & fanaticam ſupra modum humani captus illius hæreſim eſſe diceret, ſi, quod Aërii patronus falsò aſſerit, de ſolis antiquis, nec jam uſſibi extantibus Presbyteris, ita ſentiret: qui autem ætate ſua vivebant, eos inferiores Epiſcopis agnoſceret.

IV. Quocirca ſic neceſſe eſt Aërii dogma Salmaſius interpretetur: Presbyterum olim ſub Apoſtolis planè eundem atque Epiſcopum fuiſſe, nulláque re diſcrepantem: nec minus ordinandi jus ac poteſtatem habuiſſe. Ideóque priſtinam & Apoſtolicam ad formam eſſe redeundum: ac diſcrimen inter illos omne tollendum, reſtituto uſu poteſtatis illius. Hujuſmodi fuiſſe opinionem Aërii ex Epiphanii ſententia, dicat oportet Aërianus Salmaſius, ſi ex humano ſenſu loquitur. Alioqui nec Epiphanii verba probabilem ullam interpretationem admittunt: neque cauſſa ſatis idonea fuit, cur illius hæreſim tantopere deteſtaretur Epiphanius, ſi de priſci tantummodò ſeculi more loqueretur: nec innovandum aliquid in recepto ab Eccleſia, & inveterato jam uſu putaſſet. Atque hoc tandem vi veritatis communiſque rationis extortum ſibi ægrè,
* Salm. p. 329. ac titubanter fatetur Salmaſius. * *Hoc fortaſſe interfuit*, ait, *Aërii inter & Hieronymi ſententiam, quòd ille cenſebat revocandum in Eccleſiam antiquum, & ab Apoſtolis inſtitutum morem, qui unis, iiſdémque Epiſcopis, ac Presbyteris, & numero pluribus, paribúſque poteſtate Eccleſias regendas committebant. Hieronymus autem non temerè recedendum ab uſu poſt Apoſtolorum tempora in Eccleſiam recepto putaſſet: cujus introducendi graviſſimam, & maximam cauſam fuiſſe judicabat, ſchiſmatum nempe evitationem.* Fortaſſe, inquit, quod ſine ulla cunctatione certum eſt; quódque diſertè ſcriptum eſt ab Epiphanio; propoſitum Aërio fuiſſe hoc idem, quod hodie Puritanis magnis ac minutis, & horum uni Salmaſio; Epiſcopos in ordinem redigere, ac dignitate ſua, & ornamentis omnibus ſpoliare, quibus ſupra Presbyteros eminent: eo quod ex ſeſe, ac natura ſua, inſtitutóque Chriſti, nihil habent quo Presbyteris ſive ſecundi ordinis ſacerdotibus antecellant. Hoc caput nefarii dogmatis, cujus gratia vapulavit ab Epiphanio; & ab Eccleſiæ Catholicæ communione proſcriptus eſt, & inter hæreticos habitus Aërius.

V. Verum in Epiſcopali ordinatione duo diſtinguenda ſunt; alterum, jus, & poteſtas conferendi ſacramenti, & ordinandi: alterum, juris illius ac poteſtatis uſus & functio. Utrumque primis Eccleſiæ temporibus penes Presbyteros, perinde atque Epiſcopos fuiſſe cenſebat Aërius. Poſteà verò per Epiſcoporum tyrannidem uſu detracto, ſolam in Presbyteris manſiſſe poteſtatem. Quippe nonniſi unum, & eundem gradum, ordinémque eſſe ambos illos, Epiſcopum, & Presbyterum: nec ſine hujus injuria, & grandi ſcelere, ac contra inſtitutum Chriſti, & Apoſtolorum, Epiſcopos ordinationem ſibi uſurpare ſolis, ac negare Presbyteros poteſtatem illius habere. Sic illa Hæretici verba, quæ refert * Epiphanius, * Cit. ſup. § 1.
accipienda ſunt: quibus nihil differre ait ab Epiſcopo Presbyterum, & unum eſſe ordinem: ac proinde *ſi Epiſcopus manus imponit, etiam imponere Presbyterum.* Nam χειροθετεῖ ὁ Πρεσβύτερος, id valet: *Jus habet imponendarum manuum.* Actio, inquam, ipſa χειροθεσίας pro *poteſtate*, & δυνάμεως ſumitur. Ita paullo poſt χειροθεσίαν vocat Epiphanius jus & poteſtatem exercendæ manuum impoſitionis, cùm ait Presbyterum non habere χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν, hoc eſt *poteſtatem impoſitionis manuum ordinatricis.* Hoc modo Juriſconſulti ſolent dicere, *habere actionem*, vel *dare actionem*, pro eo quod eſt *habere*, vel *dare jus agendi, & proſequendæ litis in judicio.* Reſpiciebat autem Aërius ad illum * Apoſtoli locum, in quo Timotheum ad- * 1. Timoth. 4. 14.
monet, *non negligere gratiam, quæ data eſt ipſi per Prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyterii.* Ex quo argumentum ducebat χειροθετεῖν, hoc eſt *ordinare* poſſe nihilo ſecius atque Epiſcopum.

VI. Neque verò dicebat hoc, quod falsò illi Salmaſius affingit, fuiſſe temporibus Apoſtolorum unum eundémque ordinem Epiſcopi, ac Presbyteri, poſteà verò duos ex uno eſſe factos: nec ad probandam opinionem ſuam, dotem illam, & conditionem Presbyteratus afferebat, quæ eſſe in eo deſiiſſet, ac nonniſi priſcis temporibus extitiſſet. Sed eo potiùs nitebatur, quod in illo adhuc inerat commune cum Epiſcopo: cujuſmodi eſt ordinandi poteſtas: quæ illi detrahi non poſſet, quamvis uſus eſſet ademptus. In quo illi ab Epiphanio, Hieronymo, Chryſoſtomo, & Catholica omni Eccleſia reclamatum eſt: quæ non modò licere hoc, ſed ne effectum quidem habere omninò poſſe judicavit, agente inferioris ordinis ſacerdote: quod adverſus Catharum poſteà demonſtrabitur. Qui interim eo velut manu deducendus eſt, ut intelligat, Aërium, cùm Epiſcopo parem eſſe diceret Presbyterum, non ad hujus priſtina ornamenta reſpexiſſe, quæ jam uſu obſoleverant: nec æqualem tantummodo fuiſſe quondam, ſed etiamnum ſuo eſſe tempore voluiſſe. ac denique eadem penes ambos jura; parémque eſſe poteſtatem exiſtimaſſe, etſi uſu eſſet interdictus Presbyter. Quod homini non prorſus hebeti, & quæ legit utcumque capienti facilè perſuadebitur. [26] *Nihil*, aiebat Aërius, *differt ab Epiſcopo Presbyter: Nulla in re diverſus eſt.* Hæc ſunt præſentis temporis: & quod ſignificant non in re fuiſſe, ſed eſſe adhuc oſtendunt. Ergo Epiſcopos & Presbyteros quales noſſe poterat, æquales, & ejuſdem ordinis conſtituebat. [27] *Unus*, inquiebat, *eſt ordo; unus honor; una dignitas amborum.* Non dicit fuiſſe tempore Apoſtolorum unum ordinem, & honorem, ac dignitatem: ſed eſſe. Quod cùm ita ſe habere ex communi hominum æſtimatione, ac judicio, aſſeverare non potuerit: ne voluiſſe quidem inde perſpicuum eſt, quòd propterea Catholicæ iratus Eccleſiæ, ſeſe ab ejus communione disjunxerit, quòd aliter, ac fieri oportebat, de utroque ſtatueret: ac Presbytero anteferret Epiſcopum.

VII. Hunc igitur, ut falsò putabat, errorem oppugnare volens Aërius non ea proferebat inſignia Presbyteratus, quæ antiquitus huic inerant; ſed obliterata jam erant contraria conſuetudine: multo minus etiam ad illa provocabat, quæ in Presbyteris cernebantur, minora quàm in Epiſcopis, longéque deterioris notæ. Non ita fatuus erat Aërius, ut hoc argumento cauſſam probaret ſuam, quo eam potiùs labefactaret. Nec tam obeſæ naris, támque plumbeus erat, quàm eſt Catharus; qui vel hoc animo concepit, vel perſuadere ſe aliis poſſe credidit: Aërium, qui demonſtrare vellet Presbyterum in omnibus æqualem eſſe, nec ulla re inferiorem Epiſcopo, iis ad fidem faciendam indiciis uti, ex quibus contrarium potiùs efficeret.

Inter

25 Dam. de Hæreſ. φάσκει δὲ οὐδὲν διαφέρειν Πρεσβύτερον Ἐπισκόπου.
26 Epiph. in Anaceph. οὐδὲν διαφέρει. Et in Hær. 75. οὐδὲν διαλλάττει οὗτος τούτου.
27 Ibid. μία γάρ ἐστι τάξις, καὶ μία τιμὴ, καὶ ἓν ἀξίωμα.
28 Zonar.

Inter illa, quæ Epiſcopatus maximè propria ſunt, præcipuum Aërii tempore, hoc eſt Epiphanii, & Hieronymi; necnon Chryſoſtomi, (Scribit enim Epiphanius Aërium adhuc in vivis extitiſſe, cum Panarium ſuum ſcriberet: quod quidem anno CCCLXXV auſpicatus eſt) illorum igitur ætate, primaria nota, & διάκρισις, qua Epiſcopus à Presbytero diſtabat, fuit jus imponendarum manuum ad ordinandum: quod iidem illi tres affirmant. Quare ſi quis Presbyterum ab Epiſcopo nullo ſeparari diſcrimine probare vellet, ac cetera utrique paria commemoraret, illo prætermiſſo, in quo Epiſcopalis ordinis natura potiſſimum ſita eſt; non aſſenſum ab eruditis, ſed ludibrium colligeret. Hoc Aërium non feciſſe, ex Epiphanii narratione liquet. Feciſſe, ſola ex conjectura, & ingenio ſuo, quod magnum non habet, fingit Catharus. Sed excepta ordinandi poteſtate, non illud obtinebat, quod volebat Aërius, eundem ordinem eſſe Presbyteratum, & Epiſcopatum. Quattuor Epiſcopatus jura recenſebat Aërius apud Epiphanium; quæ cum Presbyteratu communia illi eſſe contendebat: impoſitionem manuum: baptizandi functionem: Sacrificii oblationem: ſeſſionem in cathedra.

(* Salm. p. 320.) VIII. * SALMASIUS χειροθεσίαν, id eſt *manuum impoſitionem*, quam competere Presbytero Aërius aſſerebat, *non illam eſſe ſpecialem* putat, *quæ ordinationi competit*; ſed *in genere*. Cujuſmodi plures erant; maxime in danda pœnitentia, hoc eſt peccatoribus ad pœnitentiam admittendis, aut ea jam obita reconciliandis: quod utrumque per impoſitionem manuum fieri conſueverat: ut alibi diximus; & ſuo loco pluribus exponetur. Sed iſta manuum impoſitio non illa eſt, qua conſecrantur, ordinanturque Clerici, quæque Epiſcopo convenit: & cujus δύναμιν niſi Presbytero ineſſe monſtraret Aërius, non eundem amborum ordinem eſſe ſuadere poſſet. Fuit & alia manuum impoſitio in ordinatione Presbyterorum à Presbyteris adhibita, de qua mox. Sed non ordinatrix, hoc eſt Presbyteros faciens, & conſecrans: qualis ſola Epiſcopalis eſt habita. Hanc Græci χειροτονίαν proprie vocare ſolent. Ex quo Salmaſius argumentatur, Aërium non putaſſe ordinatricem illam manuum impoſitionem penes Presbyterum fuiſſe ſuo tempore, quamvis Apoſtolorum ſeculo fuiſſet: quod χειροθετεῖν, non χειροτονεῖν dixerit Aërius. Verùm cùm tanquam Epiſcopatus notam commemorarit illam hæreticus iſte, cujus in ſocietatem Presbyterum vocabat: non eſt dubitandum quin ordinatricem manuum impoſitionem intelligi voluerit, poteſtate duntaxat in iſto reſidentem, ut dixi ſæpè, non actu.

IX. INTER χειροτονίαν, & χειροθεσίαν nonnihil intereſt. χειροτονία proprie *manuum extenſionem* ſignificat: χειροθεσία *manuum impoſitionem*. Prior non ſemper *ſacratam actionem* exprimit. Eſt enim interdum Laicorum propria, eorumve, qui ordinandi jure, ac poteſtate carebant. Zonaras, & Balſamo in commentariis ad primum canonem Apoſtolorum, duplicem illam χειροτονίαν explicant: alteram, quam ſic deſcribit [28] Zonaras; ut *ſit abſolutio precum, ſanctique Spiritus invocatio, dum aliquis ad ſacerdotium conſecratur; quæ inde dicta eſt, quòd Pontifex manu extenta benedicat ei, qui ordinatur.* Subjicit aliam vocis poteſtatem, ut ſimplicem electionem ſignificet, quæ olim etiam à populo fiebat. Vide & quæ iidem ambo ad canonem IV Nicænum adnotant, & ad V canonem Laodicenum.

Χειροθεσία verò nonniſi ſacra eſt manuum impoſitio: ac pro χειροτονίᾳ prioris notionis, & Epiſcopali ſæpè ſumitur. [29] Zonaras ad Canonem Nicænæ Synodi quartum, obſervat in canone primo Apoſtolico χειροτονίαν ſignificare *conſecrationem, & χειροθεσίαν, id eſt impoſitionem manuum*: in Nicæno verò quarto ſignificare *ſuffragium, & electionem.* (* Pag. 1095.) * Epiphanius in Expoſitione fidei Catholicæ, quæ eſt in fine Panarii, vocat ἐπισκοπῆς χειροθεσίαν *conſecrationem ad Epiſcopatum, per impoſitionem manuum.* Et in Aëriorum hæreſi, quæ eſt LXXV, χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν, hoc eſt *impoſitionem manuum, quæ jus tribuat creandorum Epiſcoporum.* Sic enim Gloſſarium vetus, χειροτονητής, *Creator*, χειροτονία *creatio.* Sed addit *procreatio*, *creatura*, quæ non puto ſatis congruere. Niſi *creaturam* pro *creatione* ſumas. Ea verò de magiſtratu poteſt accipi: & ſi de ſacro, & Chriſtiano ſermo ſit; tam de *electione*, quàm *conſecratione*. Ad priorem ſpectavit Heſychius, cùm χειροτονίαν interpretatur ἐκλογήν. Quare ex adjunctis, & orationis contextu facilè diſcernitur, quo ſenſu χειροθεσία ponatur, & utrum *ordinatricem*, an *reconciliatricem*, aut aliam quampiam manuum impoſitionem ſignificet. Sicut & χειροτονία, ex conſequentia ſermonis intelligitur, utrum Epiſcopalis ſit, & *ordinatrix*, an ad electionem pertinens: ut ex Zonara, & Balſamone citatis in locis colligitur.

X. JAM Aërium, cùm dixit Presbyterum perinde χειροθετεῖν atque Epiſcopum, non aliam ſignificaſſe χειροθεσίαν, quàm quæ propria eſt Epiſcopi, & ordinatricem, ex Epiphanio perſpicuum eſt. Quis autem melius Aërii dogma percepit, quàm qui ejuſdem vixit ætate, & coràm ſciſcitando, ac diſputando, arcana ſectæ illius, immo non arcana, ſed profeſſa, & palam ab illo habita decreta ſcire potuit? Ecquis fide dignior eſt de Aërii opinione teſtis; Epiphanius vir ſanctiſſimus, & integerrimus, ac tum eruditiſſimus, tùm ab omni ſuſpicione mendacii alieniſſimus, & ea poſtremò narrans, quæ viſu, & auditu comperit; an Catharus unus audaculus grammatiſtes, & ſtreperus, tantum ab illius pietate ac doctrina diſtans, ὅστις οὐδὲ γράφει ... : qui nullam penè litteram ſine errore facit: ac denique non certa ejus quod affirmat ſcientia; ſed temeraria, & incerta divinatione nititur?

Nam de Aërio ſententiam Epiphanii ejuſmodi fuiſſe, quam dixi, nemo prudens dubitaverit: primùm qui ea, quæ ſuprà memoravimus, expenderit: nullam alioqui cauſſam ſatis juſtam Epiphanio fuiſſe, cur in Aërium adeo ſtomacharetur, ut ejus hæreſim furioſam & inſanam ſupra humanum captum eſſe clamitaret, ac ſtolidiſſimam vocaret; quòd Presbyteris impoſitionis manuum poteſtatem tribueret, non illam Epiſcoporum propriam: ſed quæ revera ipſis competeret. Deinde verba ipſa, quibus Aërii refellit hæreſim, prorſus id evincunt. [30] *Et quomodo*, inquit, *fieri poſſet ut Presbyterum conſtitueret is, qui ad ordinandum, manuum imponendarum poteſtatem non habet, aut dici poſſet, Epiſcopo æqualem eſſe Presbyterum?*

XI. HIC Epiphanius rectà occurrit ei, quod Aërius opponebat, tum æqualem fuiſſe Apoſtolorum tempore, & eſſe adhuc Presbyterum Epiſcopo: tum ob id æqualem eſſe, quòd, niſi injuſtè prohiberetur, manus ſimiliter atque Epiſcopus imponendo, Presbyterum ordinare poſſet. Niſi enim hoc Aërius diceret; ac niſi verba illius iſta, χειροθετεῖ ὁ Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καὶ ὁ Πρεσβύτερος, de ordinatrice manuum impoſitione dicta ſentiret Epiphanius, fruſtrà, & ſine ratione talia ſubjeciſſet, quæ quod ex illius conſequens eſt ſententia referrent, *quînam fieri poſſet, ut Presbyter ordinaret Presbyterum?* Hoc ergo prædicabat Aërius, quod ibi non poſſe fieri reſpondet Epiphanius. Itaque quod dixit ſimpliciter Aërius χειροθετεῖν, hoc Epiphanius exponit, χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν. Ergo credidit Aërius Presbyterum ita poſſe χειροθετεῖν, ut hæc χειροθεσία eſſet χειροτονία, & conſecratio, ordinatioque Presbyteri. Hæc ſunt invicta & ἀναντίῤῥητα.

Illud verò præterea mihi diligens Lector obſervet in Epiphanii verbis iſtis: Presbyterum non modò reipſa, & facto ipſo, ut loquuntur, non ordinaſſe: ſed ne poteſtatem quidem ordinandi unquam habuiſſe. De Presbytero ſimplici loquor, vel ſecundi ordinis ſacerdote, qui Epiſcopalem non habet impoſitionem manuum, hoc eſt χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν. Huic igitur poteſtatem etiam ipſam adimit ordinandi; cùm non poſſe ordinare dicit: & quod expreſſius eſt, & ἐμφαντικώτερον, interrogando ſic effert: *Et quomodo fieri poſſet, ut ordinaret Presbyterum, qui ejus poteſtate caret?* Qua formula in rebus apertè falſis, & impoſſibilibus uti conſuevimus. Ut intelligant Cathari, Presbyteros non ideò non Presbyteros, aut alios Clericos ordinare, quia hoc Eccleſiæ decreto prohibiti ſunt facere; ſed quia faciendi poteſtate carent: ut etſi facere auderent, nihil omnino perficerent. Sed hac de re poſteà.

XII. AD

[28] Zonar. in can. 1. Apoſt. Νῦν μὲν χειροτονία καλεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ... τελεσιουργία τῆς ἀξίας, καὶ ἡ ἐπίκλησις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ... διὰ τὸ τὸν ἀρχιερέα ἐκτείνειν τὴν χεῖρα εὐλογοῦντα τὸν χειροτονούμενον. ... τοιαύτην τὴν ψῆφον καλεῖ.

[29] Zon. ad can. 4. Nic. ὁ μὲν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὴν καθιέρωσιν, καὶ χειροθεσίαν ὀνομάζει. ὁ δὲ τῆς συνόδου ταύτης κανὼν ... καὶ χειρο-

Tom. IV.

[30] Epiph. Hær. 75. N. 4. pag. 908. καὶ πῶς οἷόν τε ἦν τὸν Πρεσβύτερον καθιστᾶν, μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν, ἢ εἰπεῖν αὐτὸν ἴσον εἶναι τῷ Ἐπισκόπῳ.

H 31 Theod.

XII. Ad extremum quod ſuprà obiter injecimus, & alio in loco diligentiore ſtudio tractabitur, hîc iterum animadvertendum eſt ob ea, quæ dixi: varias cauſas fuiſſe quondam imponendarum manuum, Presbytero communes cum Epiſcopo: cujuſmodi ſunt, quas * Salmaſius attigit. [* Pag. 319.] Ut *quæ fiebat in benedictionem: quæ pœnitentiæ agendæ venia dabatur: qua pœnitentes reconciliabantur exactè præſcripta exhomologeſis tempore.* [* Ib. p. 320.] Addit, * *In Ægypto abſente Epiſcopo Presbyter conſignabat: quæ confirmatio etiam cum impoſitione manuum celebrabatur.* In quo valdè illum fugit ratio. Nam conſignaſſe Presbyteros in Ægypto, abſente Epiſcopo, ſcripſit ſuppoſititius * Ambroſius. [* In Com. ad Ep. ad Eph.] Impoſitionem verò manuum, quæ conſignationi adjuncta ſæpe fuit; ad dandum Spiritum S. ab alio, quàm Epiſcopo collatam eſſe, nec ille dicit: nec alius quiſquam. Immò contrarium docet Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos: ubi ſic Orthodoxum loquentem introducit. [* Hier. col. 616.] * *Non quidem abnuo hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem, ut ad eos, qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem ſancti Spiritus manum impoſiturus excurrat.* Mox: *Quòd ſi hoc loco quæris, quare in Eccleſia baptizatus, niſi per manus Epiſcopi, non accipiat Spiritum ſanctum*, &c. Et tamen chriſmate inunctos fuiſſe paullo poſt ſignificat. *Inde venit*, inquit, *ut ſine chriſmate, & Epiſcopi juſſione, neque Presbyter, neque Diaconus jus habeant baptizandi.* Delebis igitur ex locis tuis communibus hanc παρεμβολὴν de impoſitis à Presbytero manibus in Confirmatione; antequam centonem illum neſcio quem *de Ordine*, quem ſcripturum te minaris, ex illis conſuas. Nam falsò illud adnotaſti.

XIII. Fuit & alia impoſitio manuum, quâ utebantur etiam Presbyteri in ordinandis Presbyteris: & quæ in uſu eſt hodiéque in Occidentalibus Eccleſiis, ex canone III Concilii IV Carthaginenſis: *Presbyter*, inquit, *cùm ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant.* Cui conſentaneum eſt, quod legitur in libro ſacramentorum B. Gregorii, cùm de ordinatione Presbyteri agitur: *Presbyter cùm ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus teneate, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput ejus teneant.* quæ totidem ferè * verbis in Ordine Romano ſcripta ſunt. [* Ordo Rom. col. 103.] Sic in Pontificali Romano præſcribitur, ut *Pontifex ſtans cum mitra, & nulla oratione præmiſſa, imponat ſimul utramque manum ſuper caput cujuſlibet ordinandi ſucceſſivè nihil dicens. Idem faciunt poſt eum omnes ſacerdotes ibidem præſentes.* Qui ritus in Orientali Eccleſia hoc tempore non eſt receptus. Nam in Græcorum Euchologio ſolus Pontifex in ordinando Presbytero ei manum imponit. Utrum verò aliquando in uſu fuerit, non temerè dixerim. Apparet autem nonniſi cæremoniam eſſe impoſitionem illam, quæ fit à Presbyteris ſimplicibus. quos χειροθεσίαν εἰς χειροτονίαν non habere, nec unquam habuiſſe, antiqui omnes Patres aſſeverant. Videtur tamen ritus ille ex eo manaſſe, quòd Apoſtolus indicat, * *per impoſitionem manuum Presbyterii*, Timotheum ordinationem accepiſſe, quando Epiſcopus eſt factus, ut Chryſoſtomus, Theophylactus, & Oecumenius interpretantur. [* 1 Timoth. 4. 14.] At [31] Theodoretus, Presbyterium exponit de iis, *qui Apoſtolicam gratiam acceperant: quorum impoſitione manuum docendi gratia communicata eſt.* Tanquam extraordinarium quiddam illud fuerit: non uſitata, & ſacramentalis tum impoſitio manuum iſta; tum hujus efficientia. Ceterùm qui impoſitionem illam ordinatricem eſſe volunt, Presbyterium ibi conſeſſum Epiſcoporum intelligunt; adeò Presbyteros ſimplices caruiſſe cenſent Epiſcopali iſta manuum impoſitione. Ex eo tamen, velut dicis cauſſa, & imitandi antiqui facti, uſurpatam illam Occidentalium Eccleſiarum conſuetudinem exiſtimo; ut in ordinando Presbytero adhiberentur alii Presbyteri. Qui mos ſi Epiphanii, & Aërii ſeculo, in Oriente quoque ſervabatur, de eo libenter illam χειροθεσίαν acceperim, quam Presbytero aſſignabat Aërius; & quamvis nuda tantùm, ut jam dixi, cæremonia ſit, tamen hanc ad Epiſcopatus ſimilitudinem impoſtor ille referebat. Vide quæ ſuprà de iſta manuum impoſitione ſcripſi in fine libri primi.

CAPUT VII.

Ex iis, quæ de Aërii opinione diſputata ſunt, oſtenditur, multum ab illo diſtare Hieronymi ſententiam: nec obſtare quod iiſdem Scripturæ teſtimoniis utuntur: deque eo Salmaſii præpoſterum judicium. Ejuſdem ſtupenda calumnia. Epiphanii & Hieronymi mira conſenſio. Qua ratione in multis Eccleſiis Apoſtolorum tempore, non unum Epiſcopum præfuiſſe dicatur ab utroque: ſed Presbyterorum ſimplicium collegium: idque eſſe probabile. Salmaſii ſtupida conflictio ſecum, ac repugnantia. Presbyteros ſimplices, nunquam ordinandi jus habuiſſe. Epiphanius perperam à Salmaſio reprehenſus defenditur. Hujus etiam frivola de Timothei Epiſcopatu conjectatio. De Theodoreti verò loco horrenda judicii, verborumque conflictio. Qui quidem locus nova interpretatione, & aliis Patribus conſentanea declaratur.

I. Poſtquam Aërii, quem ſectæ ſuæ antiſtitem Salmaſius cum Puritanis omnibus agnoſcit, quale dogma fuerit expoſuimus, liquet, immeritò contagione illius afflari ſanctiſſimum virum Hieronymum, compluréſque alios: ſed iſtum potiſſimum, qui præ ceteris in invidiam peſtilentis illius hæreſis ſolet adduci. Etenim Hieronymus cùm Presbyterum eundem facere cum Epiſcopo videtur, ſolum in hoc ſpectavit uſum gubernationis Eccleſiaſticæ: qui primis Eccleſiæ temporibus cum Presbyteris communicabatur. Quod autem præcipuum eſt in Epiſcopatu, ordinandi poteſtatem nunquam à Presbytero, aut alio, qui Epiſcopalem characterem non haberet, uſurpatam credidit, neque cum effectu aliquo fuiſſe tractatam. Aërius utramque poteſtatem, tum imponendarum manuum ad ordinandum, tum adminiſtrandæ Eccleſiæ, reipſa, & *actu* in Presbytero ſimplici ineſſe dicebat, itàque Chriſtum, & Apoſtolos inſtituiſſe: atque ideo ſcelus facere ſui temporis Epiſcopos, qui ſibi utrumque retinerent, & ab uſu poteſtatum illarum duarum Presbyteros excluderent. Hæc duo decreta quàm lato intervallo diſtent invicem, qui diſcernere non poteſt; uti Salmaſius; non committes ut in eo docendo operam amplius perdas: ſed abire jubebis, aut *fodere aut arare, aut aliquid ferre denique.*

II. Nec illud mirari quiſpiam debet, quod iiſdem ambo Scripturæ teſtimoniis Hieronymus & Aërius uſi ſunt ad opinionis ſuæ faciendam fidem: in quo joculariter aberrat * Salmaſius. [* P. 235.] Cùm enim duo, ut jam dixi, in Epiſcopatu contineantur: totidem illa, quod ad poteſtatem attinet, ſui temporis Presbyteris vindicabat Aërius, & iis Scripturæ teſtimoniis aſſerebat, quæ ſuprà commemoravimus. Hieronymus, qui alterum tantùm è duobus, hoc eſt gubernandi functionem, & auctoritatem, olim Presbyteris commune fuiſſe cum Epiſcopo contendebat; iiſdem illud argumentis, ac teſtimoniis adſtruebat: de altero diſertè profeſſus, nunquam illud Presbyteros habuiſſe. Ille unum eundémque natura ſua, & inſtitutione Chriſti ordinem eſſe Presbyteratum, & Epiſcopatum putavit. Hic mutuò diſtinctos prima illa & præcipua parte, ac poteſtate ſemper fuiſſe voluit, in alterius uſu, & functione aliquando conjunctos. Hoc verò diſcrimen Ordinis utriuſque, quod reipſa magnum eſt, & ab Epiphanio ita ut eſt, magnum prædicatur, nonnulli Veterum parvum eſſe dixerunt: ut Hieronymus, & Chryſoſtomus: non abſolutè; ſed comparatione facta cum aliis longè potioribus, & auguſtioribus titulis, & ornamentis, quæ ambobus communia ſunt: velut eſt poteſtas utraque, conſecrandi, offerendique Sacrificii Dominici corporis, ac ſanguinis: & remittendi peccata. Et alioqui ille idem Hieronymus haud exiguo intervallo differre à ſimplici Presbytero Epiſcopum oſtendit: primùm regula iſta, quam in calce epiſtolæ LXXXV poſuit: *Qui*

[31] Theod. χάρισμα τὴν διδασκαλίαν ἐκάλεσε. πρεσβυτέριον δὲ ἐνταῦθα τοὺς τῆς Ἀποστολικῆς χάριτος ἠξιωμένους.

32 Epiph.

Qui provehitur, inquit, *de minori ad majus provehitur.* Unde & Diaconum probat minorem eſſe Presbytero: quia ex Diacono ordinatur Presbyter. At eodem modo Epiſcopus ordinatur ex Presbytero. Deinde ſimilitudine illa, qua Epiſcopum cum Aarone ſummo Pontifice confert: Presbyteros cum Aaronis filiis: Diaconos cum Levitis. Quod idem in Epiſtola ſecunda ad Nepotianum Presbyterum memorat. *Quod Aaron & filios ejus*, ait, *hoc Epiſcopum, & Presbyteros ejus eſſe noverimus.* Num igitur nullo, aut exiguo diſcrimine ſummus apud Judæos Pontifex ab ſacerdotum plebe diſtabat? Ut μικρολογεῖν deſinat ἀπειλέγος ille, & ἀκάθαρτος * Catharus, ac titivillitiis iſtis onerare libros ſuos: qui per ſeſe ſatis moroſi, & illepidi ſunt, etſi hac moleſtia & ναυτίᾳ leventur.

* P. 303.

III. Quocirca rectè, ac Catholice, & faventibus ſanctiſſimis eruditiſſimiſque Patribus, Hieronymo, & Epiphanio, ſcripſi in * Diſſertationibus Eccleſiaſticis: Hieronymum ſic impoſitionem manuum ad ordinandum abjudicare à Presbytero, ut hunc non ſolum uſu illius, ſed etiam jure ac poteſtate carere cenſeat: adeò ut cum ita loquitur Hieronymus, *Quid facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod non faciat Presbyter?* verbum *faciat* δυνητικῶς accipi debeat: quaſi dicat, quod non poſſit facere; & cujus faciendi jus & poteſtatem non habeat. Quod meum dictum quia refellere non poterat Grammaticus * Salmaſius, unum in eo reprehendit vocabulum δυνητικῶς, quod eſſe Græcum minimè credidit. *An δυνητικῶς*, inquit, *Græcum ſit, viderit Grammaticus.* * Viderit ſanè quiſquis litteras Græcas novit, & quàm ineptus juxta ſis, & indoctus, ex eo colligat. Vere illud quoque iiſdem in Diſſertationibus adjeci, cujuſmodi diſcrimen eſſet, quo Epiſcopum à Presbytero disjungeret Hieronymus; idemque eſſe dixi, quo & Epiphanius ambos invicem ſecerneret. Verba mea ſunt hæc: * *Quocirca ſenſit Hieronymus ab ſolis Epiſcopis ordinationes fieri: adeòque latum inter ambos ordines diſcrimen agnovit: nec aliud quàm quod Epiphanius hæreſim illam, quæ iſtos confundebat, oppugnans in medium attulit.* Eſt autem diſcrimen hoc, *ordinatio*, ſive *ordinandi poteſtas*, quam uterque penes ſolum Epiſcopum eſſe, non eſſe autem in Presbytero ſtatuit.

* Lib. 1. c. 3. p. 37.

* Pag. 290.

* Vide ſuprà lib. 1. c. 3. §. 8.

* Diſſert. lib. 1. c. 3. p. 37.

IV. At * Salmaſius infando ſcelere verba mea falſavit, ut aliam, ac diverſam ex illis ſententiam exſculperet. Sic enim ſcripſiſſe me refert: *Nec aliud Hieronymus, quàm quod Epiphanius. Hæreſim illam, quæ iſtos confundebat ordines, in medium attulit.* Quæ ſic accipit, tanquam aſſeram, *Hieronymum eadem in medium attuliſſe, quæ Epiphanius attulit, quibus hæreſim Aerii oppugnaret.* Hinc velut Bellonæ ſacerdos, & emotæ mentis exclamat; *Quid audio? Ut Hieronymus eadem in medium attulerit, quæ Epiphanius attulit, quibus Hæreſim Aerii oppugnaret, quæ utrumque illum ordinem confundebat? Sanus non eras, cum hæc ſcribebas, ſed mente planè excideras.* Tu verò tua mente non excideras; cum ita verba mea depravares: ſed prorſus in ea manebas. Nam alia nulla, quàm tua mens monſtra iſta pareret. Non ſcripſi, ὦ πονηρέ, *Nihil aliud Hieronymum, quàm Epiphanium*, contra illam hæreſim diſputaſſe: neque poſt nomen *Epiphanius*, majorem στιγμὴν appoſui, ut ibi ſententia deſineret. Sed dixi, *non aliud diſcrimen inter ambos illos ordines Hieronymum agnoviſſe, quam quod Epiphanius hæreſim illam oppugnans, in medium attulit.* Neque poſtremò ſignificavi, Hieronymum Aerii hæreſim oppugnare voluiſſe: ſed ſolum id Epiphanium feciſſe. Quanquam ex iis, quæ de illis ordinibus docet Hieronymus, argumentum duci poteſt, quo redarguatur Aërius. Nam idem omninò, quod Epiphanius, affirmat Hieronymus: Epiſcopum à Presbytero diſcrepare, quòd ordinandi poteſtatem habet ille, qua caret iſte.

* Salm. 325.

V. Itaque quamvis diverſis de cauſſis, & diſpari propoſito de utroque ordine ſcribentes ambo illi, non tamen mutuò ſibi adverſati ſunt: ſed in eâdem convenerunt Catholicæ fidei regula. Quod ita mirum videri debet; ut incredibile non habeatur, niſi iis, qui neutrum intelligunt: nec ad interiores illorum ſenſus penetrarunt: ſed raptim, ac tumultuariè, & amore ſui, atque odio Chriſtianæ veritatis ebrii, ad eos legendos ſeſe contulerunt. E quibus eſt Calvinianum κάθαρμα, qui ferociter inſultat, & ea in me, ac Catholicam Eccleſiam convicia, probraque jactat, ὅπερ αὐτῷ εἰς τὴν κεφαλήν. * *Non ſanè magis nox*, inquit, *diei, hæc tenebris contraria, quàm Epiphanii ſententia Hieronymianæ.* Immò quàm tua utrique contraria eſt interpretatio. *Primùm*, ait, *non ſolùm in diverſa tendunt hic & ille, ſed etiam diverſam viam uterque inſiſtunt, ut perveniant quo volunt. Aerius*, inquis, *fuit hæreticus. Quare? Quia Epiſcopum nihilo pluris eſſe, quàm Presbyterum aſſerebat. Si hæreticus ob hoc ſolum Aerius exiſtimandus, vide ut Hieronymum poſſis hac hæreſeos labe purgare.* Purgatus ille verò eſt; & ab Aerii, tuáque contagione, & fermento Calviniano ſincerus, alienuſque demonſtratus eſt, non minus quam Epiphanius. Diſtingue in Epiſcopatu duo: unum intimum, ἐνῶδες, & quod cum inferiori ordine communicari non poteſt: ut eſt character, & jus, ac poteſtas ordinandi: ſine quo Epiſcopatus eſſe non poteſt. Alterum, poteſtas, & jus adminiſtrandi, ac regendi, ſive paſcendi populi Chriſtiani. Hoc poſterius, citra illa, quæ ab ſolo Epiſcopo præſtari poſſunt, derivari poteſt in Presbyteros ſimplices. Ut hodieque quos *Curatos* vocant: qui *in partem ſolicitudinis aſſumpti ſunt: ſed non in plenitudinem poteſtatis.*

* Salm. p. 327.

VI. Sic recente adhuc Chriſtianiſmo, putavit Hieronymus in multis civitatibus, peculiarem Epiſcopum non fuiſſe: ſed Chriſtiano populo gubernando, & paſcendo plures in commune ſacerdotes ſimplices, & Presbyteros præfuiſſe. Nempe quòd tum Apoſtoli, & quos illi Epiſcopali præditos dignitate ſuo loco ſubmitterent, quæ Epiſcopum neceſſariò flagitabant, identidem obirent. Hoc adeo in Orientalibus & Occidentalibus Eccleſiis, quæ ex infidelibus hac ætate coaluerunt, uſuvenit: atque etiamnum cernere eſt in Canadenſibus illis Anthropophagis, & ſilveſtribus, ac palantibus barbaris: quorum complures ad Chriſtum adducti, ac per Eccleſias haud ſane paucas diſtributi, nullos alios, præter ſimplices Presbyteros, paſtores habent, ac rectores: qui tamen nec Epiſcopi ſunt, nec Epiſcoporum proprias functiones uſurpant. Sed his exceptis cetera omnia miniſtrant. Senſit hoc idem, viventibus Apoſtolis, hoc eſt veris Epiſcopis, in Eccleſiis pleriſque factitatum Hieronymus: & qui ita præerant, Presbyteros ſimplices Epiſcopos eſſe dictos, communi iis omnibus appellatione, qui curatores erant, rectores Chriſtianæ multitudinis. Nec propterea ſimplices Presbyteros eundem eſſe ordinem voluit cum Epiſcopo: aut illis ordinandi poteſtatem attribuit: quæ tu falsò de illo jactitas, neque probas hactenus.

VII. Ac vide quam ineptè ratiocineris: * *Jam tibi*, inquis, *oſtendam quantopere diſſentiant* Epiphanius, & Hieronymus. *Hieronymi ſententia eſt, eundem omninò fuiſſe Apoſtolorum temporibus Epiſcopum, ac Presbyterum, re ac nomine. Epiſcopus erat Presbyter, & Presbyter Epiſcopus. Epiſcopus Presbyteri nomine, Presbyter Epiſcopi vocabatur.* Sic tua procedit argumentatio, ut ſi ita colligas: Sirius, ſive canicula cæleſte ſidus, vocatur Canis: & terreſtre ac quadrupes animal perinde canis dicitur. Ergo unum idemque ſunt. Hoc vel unius diei tibi Dialecticus diſſolvet. Dixi tibi ſæpius, *Epiſcopi* vocabulum olim de utroque ordine uſurpatum fuiſſe, ex Hieronymi, Chryſoſtomi, Theodoreti, & plurium aliorum ſententia: qui ambos illos ordines non ſolùm κατ' οὐσίαν, quam in ordinandi poteſtate proprie cenſent conſiſtere; ſed etiam τῷ τῆς ἀξιώματι jam tunc fuiſſe diſcretos autumant. Quæ illorum ratio non minus probabilis eſt, quàm quæ in Diſſertationibus à me eſt allata; eoſdem illos ordines in unam perſonam conveniſſe primis illis temporibus, ac certis in Eccleſiis: ut iidem qui Presbyteri à Paulo vocantur, & Epiſcopi, non vocabulo tantùm, ſed ordine, ac charactere eſſent Epiſcopi. Qua conſtituta ſententia: contra quam videlicet diſputas, cùm eadem ſit & tua; ut ſuprà monſtravimus: tùm multò ridicula magis, & frivola tua eſt concluſio. Quæ ut ſenſum aliquem habeat, neceſſe eſt ambos & diverſos à re invicem ordines graduſque conferri; Epiſcopatum, & Presbyteratum ſimplicem. Atqui cum dixi Presbyteros & Epiſcopos eoſdem apud Paulum cenſeri; non eos Presbyteros intellexi, qui ab Epiſcopis ordine diſtarent: ſed unum, & eundem dixi ſummum gradum, ordinemque, duobus iſtis appellari nominibus.

* Salm. p. 327.

VIII. Græci quidem promiſcuam amborum fuiſſe putant appellationem. Aiunt enim tam primi ordinis ſacerdotes, quàm ſecundi, vocatos eſſe Presbyteros, & Epiſcopos. * Quibus & aſſentiris ipſe, dum manente communi ambobus Epiſcoporum nomine, quendam tamen ex collegio Presbyterorum, prærogativa temporis, & ordinationis ad primatum evectum aſſeris: qui κατ' ἐξοχὴν *Epiſcopus* vocaretur. quemadmodum Athenis cùm eſſent ἐννέα ἄρχοντες, id eſt *novem Prætores*, horum tamen unus inſigniter ἄρχων nominabatur. Quamobrem tuo te

* Pag. 274.

Salmaſi gladio conficis: & quod inclementer in eos jacis, qui idem dicunt quod tu; in te ipſum recidit. Nam Apoſtolorum temporibus, inter plures Presbyteros, & Epiſcopos, unum fuiſſe primatem ais, & Epiſcopum inſignem, majorémque ceteris; * quem iis titulis ornas, vocáſque πρωτοκαθέδρον, *primatem*, κατ' ἐξοχὴν *Epiſcopum*, hoc eſt *excellenti jure*, & non eo, quo ceteri: Πρεσβύτερον, & nihilominus *primum Presbyterorum*; & *in priore & altiore gradu conſtitutum*. Volo igitur reſpondeas: Presbyteri illi, qui Presbyterium, & collegium Presbyterorum conſtituebant Apoſtolorum tempore, fueruntne re, ac nomine Epiſcopi, an non fuerunt? Fuiſſe non negabis: ut qui Diſſertationem tuam ad id unum ſcripſeris, ut illud probares. Jam ſi Epiſcopi fuerunt & Presbyteri: cùm & Presbyter, atque Epiſcopus primas ille fuerit, ac πρωτοκαθέδρος: ergo omnes primates, omnes πρωτοκαθέδροι, omnes primi fuerunt: ſi quid argumentatio tua virium habet. * Sic enim colligis: *Epiſcopus erat Presbyter: & Presbyter Epiſcopus. Igitur idem fuit Apoſtolorum temporibus Epiſcopus, & Presbyter, re ac nomine.* Quare quidquid adverſus priorem argumentationem excipies, quo minus primates omnes habendi ſint: idem contra tuam iſtam præſcribent, qui etſi Presbyteros eoſdem re ac nomine fateantur Epiſcopos fuiſſe: unum tamen eminentem inter illos, &, quod tu ipſe dicis, primatem extitiſſe contendent.

Pag. 273, 274.

Pag. 327.

IX. Nam quod ad Hieronymum ſpectat; demonſtratum eſt tibi, Presbyterum ab illo Epiſcopum olim dici fuiſſe, non καθόλου, nec abſolutè, cum præcipuam partem, & ἰδιώδη Epiſcopatus excipiat: ſed quatenus ἡ ἐπινομὴ præfectura eſt, & adminiſtratio quædam Chriſtiani populi. * Quod autem verba ejus iſta: *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* ſic accipis, ut inde concludas: *Apoſtolorum ævo ne hanc quidem ordinationem exceptam, quam faceret Epiſcopus, non faceret Presbyter*: velim unam ex Hieronymo litteram proferas, quæ hoc ſignificet; Presbyteros ſimplices, & ſecundi ordinis ſacerdotes, Apoſtolorum temporibus ordinaſſe. Quod ſi ex illo probare non potes: ſtulta tua eſt ratio, quæ ex ſola conjectura proficiſcitur: nec oſtendis, quod tam acriter elatras, Hieronymum in eâdem eſſe cauſſa cum Aerio, & Aerianis, hoc eſt te, ac Puritanis reliquis. Nam Aerius χειροθεσίαν τῆς χειροτονίας, hoc eſt *poteſtatem ordinandi* fuiſſe ſemper in Presbyteris ſimplicibus, & eſſe pugnabat: Hieronymus utrumque negat. Longe ergo ab amentia veſtra, & errore fanatico remotus eſt Hieronymus: ut & Epiphanius: qui hac ſententia, tanquam empacta clava, Puritanos omnes elidit: [32] *Et quomodò fieri poſſet, ut Presbyterum ordinaret, qui ordinandi poteſtatem per impoſitionem manuum non haberet?* Quem tu quidem inverecunde & procaciter appellas: cùm nihil adverſus illum opponas, niſi futile, & ingenio tuo dignum.

Salm. p. 323.

X. Ita enim in eum κατηγορικῶς inſilis. * *Quaſi verò Presbyter ab inſtitutione ipſorum Apoſtolorum non habuerit poteſtatem ordinandi Presbyterum!* Qui ſic Epiphanium traducis, & illudis, neceſſe eſt, quod illi abs te opponitur ex adverſo, ſic eſſe perſpicuum, & evidens, ut ei refragari nemo poſſit. At illud qui probas? quo auctore? quo teſtimonio? quo argumento ſuadere potes, Presbyterum ſimplicem (de hoc enim agitur) *poteſtatem habuiſſe ordinandi Presbyterum?* Potes ex Apoſtolo, vel ex loco Scripturæ aliquo demonſtrare, Presbyterum eum, de quo loquitur Epiphanius, hoc eſt ſimplicem, & ab Epiſcopo diſtinctum, inferiorémque ipſo, ordinaſſe ſimilem ſui Presbyterum, aut tali fuiſſe poteſtate præditum? *Cùm ergo paſſim in ſcriptis Apoſtolorum* (objicis ſubinde) *Presbyteri vocantur ipſi Epiſcopi, nec Epiſcopi tantum, ſed etiam Apoſtoli ipſi? Cur in ſacra Scriptura, indifferenter nomen Presbyteri, & Epiſcopi de iiſdem uſurpatur?* Reſponderet tibi Epiphanius id quod nos ejus vice reponimus: non ab ipſo univerſè negari, penes Presbyteros jus ordinandi fuiſſe Presbyteri: ſed penes eos tantum, qui ſimul Epiſcopi non eſſent. Nam ſi ſolum nomen agitur, Epiſcopi omnes, quamvis & Presbyteri nuncupentur, ordinandi poteſtatem habent. At qui in Scripturis Presbyteri ſimul, & Epiſcopi vocantur, re & nomine fuerunt Epiſcopi, ex opinione tua pariter ac mea, quam in Diſſertationibus expoſui. Ex Epiphanii verò ſententia, nonniſi Presbyteri ſimplices fuere: quam & probabilem eſſe docui, ſi ad eam adjungatur illud, quod Chryſoſtomus & Theodoretus, aliique ſentiunt, eoſdem vocatos Epiſcopos fuiſſe. tum illud Hieronymi, Epiſcopalem in gubernando duntaxat poteſtatem, & paſcendi jus ac regendi eoſdem illos Presbyteros obtinuiſſe: cùm ex omnium conſenſu nunquam primariam dotem Epiſcopatus, ac notam, & ἰδιώδη differentiam habuerint, quæ in ordinandi jure ac poteſtate conſiſtit.

Salm. p. 342.

XI. Epiphanium dixi, Presbyteros, qui apud Paulum occurrunt, pro ſimplicibus, & ſecundi ordinis habuiſſe ſacerdotibus; Epiſcopos verò, pro iis, qui ſunt ordinis primi: ut hodiéque ſumuntur. Quibus poſitis, adverſus Aerium probabat, non ejuſdem ordinis eſſe ambos, & gradus: ad idque loca quædam afferebat Apoſtoli: quæ non omnia fatendum eſt id efficere quod ille voluit. At Salmaſius in eo ipſo refellendo non leviter aberrat. Utebatur Epiphanius eo loco, qui eſt in epiſtola ad Timotheum: [33] *Seniorem*, vel, ut in Græco eſt, *πρεσβύτερον, ne increpaveris.* Ubi πρεσβύτερον *ſacerdotem* eſſe credidit *ſecundi ordinis.* Quàm verè, nihil ad rem pertinet. Hoc quidem conceſſo, rectè argumentatur ille, majorem Presbytero Epiſcopum eſſe. Siquidem majorem eum oportet eſſe, qui objurgandi caſtigandique poteſtatem habeat. * Salmaſius inter alia rationem hanc adverſus Epiphanium objicit; *quòd Timotheus, ad quem ea ſcribit Paulus, & quem Epiſcopum fuiſſe vult Epiphanius, non fuit ſpecialis alicujus Eccleſiæ Epiſcopus.* Primùm gratis illud, & ἀναποδείκτως aſſerit, Diſcipulos Apoſtolorum, quos ſecundi ordinis omnes Apoſtolos facit, vagos, & ſine certa ſede Epiſcopos fuiſſe. quod in primo libro falſum eſſe convicimus. Quid enim obſtat quin & Eccleſiæ addici certæ potuerint, in qua ſedem, tanquam in arce, ac metropoli collocarent: & omnium interim provinciæ alicujus Eccleſiarum curam capeſſerent? Maxime verò, ſi ita res habuit, ut Græci plerique crediderunt, ut non ubique Apoſtoli, nec in omnibus à ſe conditis Eccleſiis ſtatim Epiſcopos inſtituerint: ſed ſolos initio Presbyteros ſimplices, qui & Epiſcopi vocarentur: & Eccleſias tegerent; uſque vel Apoſtoli, vel Apoſtolorum diſcipuli, qui veri eſſent Epiſcopi, præficerentur; qui aut ſtatariam ibi agerent, atque in una aliqua, & primaria urbe, tanquam in puppi, ſedentes, reliquas provinciæ totius Eccleſias per illos adminiſtrarent. Sive identidem ſingulas obirent ac luſtrarent, & Epiſcoporum ibi propria munera præſtarent. Quæ qui volet, impunè per Salmaſios omnes, & hujus ſimiles, affirmare poterit.

Pag. 334.

XII. Utcumque verò ſeſe res habuerit, juſta tamen * Epiphanio argumentandi ita ut fecit, cauſſa ſuberat, qui Epiſcopos apud Paulum veros eſſe arbitrabatur Epiſcopos: & Presbyteros, nonniſi ſecundi ordinis ſacerdotes, ac ſimplices. Nam ex eo rectè concludit, majores Epiſcopos Presbyteris fuiſſe, quòd Paulus Timotheum Epiſcopum hortatur, ut Presbyterum ne increpet: hoc pacto ſignificans, utique majorem his illum fuiſſe, qui increpandi poteſtatem haberet. Niſi enim haberet, non eum moneret, ut de eo jure, quo careret, aliquid remitteret. Ita ratiocinatur Epiphanius, ſuſpicatus videlicet illo in loco Πρεσβυτέρους minores vocari ſacerdotes. cui neutiquam in hoc aſſentior. ſed eo ſumpto, tum illud conſequens eſt, quod poſuit. & contra hoc vana, & futilis eſt Salmaſii præſcriptio de vago, nec addicto ulli loco Apoſtolatu Timothei. Cujuſquemodi enim fuerit, Epiſcopus certè fuit: & quà Epiſcopo, mandatum illi ab Apoſtolo datum interpretatus eſt Epiphanius; ut quod jus in Presbyteros habebat, tanquam iis major, eo ne temerè uti vellet.

Epiphan. Hær. 75. N. 5.

Sic eadem ridenda Salmaſii eſt exceptio, quam ad alterum ex Apoſtolo locum, & argumentum Epiphanii ibidem accommodat. Nam Timotheum Paulus admonet ſic: [34] *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus.* Unde colligit Epiphanius majorem Epiſcopum eſſe Presbytero. Rectè quidem, ſi, quod putat, Presbyter illic ſimplex eſt ſacerdos. quod & probabile eſſe dixi. tametſi poteſt etiam Epiſcopus intelligi,

32 Epiph. Hær. 75. καὶ πῶς οἷόν τε ἦν τὸν πρεσβύτερον καθιστᾶν μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν.

33 1. Tim. 5. 1. Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς.

34 1. Tim. 5. 19. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, εἰ μὴ ἐπὶ δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων.

ligi, eo modo, quem in Diſſertationibus explicamus. At Chryſoſtomus, Oecumenius, & Theophylactus, πρεσβύτερον iſtic, ut & antecedente in loco, non dignitatis, ſed ætatis vocabulum eſſe cenſent.

XIII. Ut igitur ſimplicem ibi Presbyterum demus à Paulo ſignificari, vera eſt Epiphanii ratio, majorem inde eſſe concludentis Epiſcopum Presbytero. Salmaſii verò non inſulſa tantùm, ſed petulans & improba ſanctiſſimi viri iſta reprehenſio. * *Hæc inepta ſunt*, inquit, *& frivola. Quibus eludendis vel illud ſufficit, quod ante attulimus, Timotheum, cui iſta ſcribuntur, non fuiſſe Epiſcopum: alioquin dicendum eſſet, plurium Eccleſiarum, & omnium, ad quas miſſus à Paulo fuit, Epiſcopatum geſſiſſe, Corinthi, Theſſalonices, Epheſi, & aliarum.* Immò verò *hæc inepta* magis *& frivola* ſunt, quàm illa Epiphanii. Epiſcopum non fuiſſe Timotheum, quod hîc abſolutè pronuntias, ne tu quidem verum eſſe dixeris. Quare hoc aliud agenti tibi excidit. Quòd ſi Epiſcopum non fuiſſe ſic intelligis; nullius certæ ſedis Epiſcopum fuiſſe: non hoc tibi concedet Epiphanius. qui hoc ſcivit, ſic unius loci ac civitatis Epiſcopum poſſe fieri quempiam, ut & aliarum civitatum curam adminiſtrationémque ſuſcipiat: ubi nullus adhuc fuerit; vel mortuus ſit Epiſcopus. Quorum illud, ſub ipſa naſcentis Eccleſiæ primordia, facilè contigit, ut in multis urbibus Chriſtianus populus nullum adhuc proprium haberet Epiſcopum: ſed à ſolo Presbyterio, hoc eſt ſimplicium, ut Græci opinati ſunt, ſacerdotum collegio proximè regeretur: Epiſcopi verò interim vices expleret is, qui vicina in civitate conſtitutus jam eſſet. Hæc Epiphanii, Chryſoſtomi, ac Theodoreti mens, & eorum ferè, qui Presbyteros, & Epiſcopos apud Paulum non Epiſcopos; ſed Sacerdotes eſſe ſimplicés arbitrati ſunt. Quos contrà nihil jejunum & otioſum tuum illud commentum promovet, de Epiſcopis hûc illúcque curſitantibus, nec certo loco conſiſtentibus: quam fabellam ſuprà confutavimus.

* Salm. p. 335.

XIV. * Nam quod Theodoretum poſteriore in illo Apoſtoli loco, Presbyteros ais non ſimplices agnoviſſe, ſed Epiſcopos; etſi probabile eſt, ut ſuprà docui: non tamen integrum tibi feciſti, hac uti illius interpretatione. Etenim pagina 49, *Nuſquam*, ais, *ille prodidit, Epiſcopos iſtos, qui & Presbyteri vocantur apud Apoſtolum, ſummum gradum tenuiſſe.* In quo etiam ab Apoſtolo vis ipſum diſſidere. Quod ſi verè ibi dixiſti: profectò non potes Presbyteri vocabulum ab eodem Theodoreto poſitum affirmare pro ſummo & ordinis primi ſacerdotio: quod his verbis aſſeris, quæ prioribus illis tuis ex diametro contradicunt. *Planum eſt ex his, Presbyterum Theodoreto intelligi, qui Eccleſiæ præfectus eſt, cum poteſtate, & auctoritate ſumma.* * Atque hunc ipſum Presbyterum ſcribis mox, *Epiſcopum nuncupari. Ubique etiam in Epiſtolis Apoſtolicis idem Theodoretus Epiſcopum, & Presbyterum unius ejuſdémque προστασίας, ſono tantum differentia eſſe vocabula obſervat.* Quod ex Theodoreti loco probas illo, qui eſt in commentario ad caput tertium prioris ad Timotheum: ubi Epiſcopum dicit ab Apoſtolo nominari Presbyterum, idque ſe in commentariis epiſtolæ ad Philippenſes docuiſſe. Non dubito, ſi duo illa libri tui loca inter ſe comparaveris, quorum unus eſt pagina 48, & 49. alter pagina 336, & 337, quin ſtupore ac rubore perfundaris, δὴν δ᾽ ἄνεως ἦς, vix tuis oculis credens; quod & mihi, ut aliàs in tuis legendis ſcriptis, evenit, cùm tam abnormem, & incredibilem in pugnam ſententiarum, & contradictionem inciderem. Ut jam minimè mirer, poſtremum illum tuum fetum febriculoſæ Diſſertationis, magno te redemptum velle, non abs te videri ita ut eſt, editum fuiſſe, ſed elapſum tibi è manibus, & extortum pænè informem, ac ſemicrudum. quem tu per amicos tuos rumorem ferere hac in urbe nuper inſtituiſti: poſtquam meam hanc contra te lucubrationem odoratus es. Sed nihil agis, niſi errata tua illa omnia retractes, hoc eſt capitalem iſtum Meſſaliano-Salmaſii librum, ut ad Lugdunenſem aram mos fuit, delingendo exteras. Hac una lege tot peccatorum gratiam à nobis impetrare potes: alia non potes.

* Salm. p. 336.

* Salm. p. 337.

XV. Atque ut de Theodoreti loco illo paucis agam tecum: non *ita planum eſt, Presbyterum* in eo vocari *Eccleſiæ præfectum cum poteſtate, & auctoritate ſumma*; ut tu putas. etſi eſt probabile: quod & ſuprà monui. Sed poteſt, ſi quis malit, Epiphanii, Hieronymi, Chryſoſtomi, ac Theodoreti etiam ipſius aliis in locis, opinionem interpretationémque ſecutus, Presbyterum intelligere ſimplicem, ac ſecundi ordinis ſacerdotem, eo modo, qui ſuprà eſt expoſitus: uti videlicet, in pleriſque urbibus, quæ non ita pridem Chriſtianam religionem ſuſceperant, nondum Epiſcopo uno, ac primi ordinis conſtituto ſacerdote, gubernandæ fidelium multitudini Presbyterorum ſimplicium collegium præpoſitum fuerit: à quo omnia Eccleſiæ regendæ neceſſaria miniſtrarentur, iis exceptis, quæ ſine Epiſcopali charactere ac poteſtate obiri nequeunt: cujuſmodi imprimis eſt ordinatio Clericorum, & impoſitio manuum ad dandum Spiritum ſanctum. Ad quæ præſtanda identidem excurrerent Apoſtoli, vel Apoſtolorum diſcipuli Epiſcopali jure prædìti. De iis nihil Theodoreti verba prohibet accipi, cùm ita ſcribit; iccircò Apoſtolum præcipere Timotheo, ut nonniſi duobus vel tribus adhibitis teſtibus, Presbyterum increpet: [35] *quòd plerumque accidit, ut cum ei ſit Eccleſiæ præfectura credita, nonnullos ex iis, qui peccant, offendat, illique ex eo infeſto in illum animo, calumniam in eum machinentur.* Etenim προστασία illis etiam conveniebat: quos propterea Ἐπισκόπους dici mos fuit, etſi in ſecundo tantummodo gradu cenſerentur; ut Hieronymo placuit: quòd Epiſcoporum propriam curam, & juriſdictionem, quoad fas erat, exercebant. quam pro modulo ſuo inferiores etiam Clerici, velut Diaconi, adminiſtrabant: adeò ut apud quoſdam de populo interdum offenderent. Sic Cæcilius Diaconus Carthaginenſis Lucillam feminam pecunioſam, & impotentem, quòd eam paullo liberiùs arguiſſet, alienavit ab ſeſe. quæ poſteà, cùm Epiſcopatum ille eſſet adeptus, diro contra eum ſchiſmati Donatiſtarum faces ſubdidit, viréſque ſubminiſtravit. ut * Optatus Milevitanus prodidit. * Lib. 1.

CAPUT VIII.

Quorumdam Catholicorum de Hieronymo & aliorum Patrum dictis, ac ſententiis judicium: præſertim Michaëlis Medinæ: qui perperam illos in invidiam Aërianæ hæreſis adduxit, à qua alienos eſſe illos oſtenditur. Salmaſii falſa criminatio diluitur. Exponitur iterum Hieronymus, quem externæ functionis ratione exæquaſſe Presbyteros Epiſcopis demonſtratur.

I. Quod in enucleandis antiquorum Patrum ſententiis operæ hactenus inſumpſimus, non ad hæreticos tantummodo retundendos valet; qui ad ſcelerati dogmatis ſui fidem inde argumenta ſumpſerunt: ſed ad Catholicos etiam aliquos dedocendos; qui illos temerè, ac parum pudenter in ejuſdem hæreſis invidiam vocarunt. Horum è numero unus præcipuè notatus à nobis eſt in Diſſertationibus Michael Medina: qui in primo libro *de ſacrorum hominum origine, eorúmque continentia*, capite v, veterum pleroſque Aerianæ labis, & erroris ſuſpectos facit. Diſplicuit noſtra illius reprehenſio homini gravi, & imprimis limati, atque incorrupti judicii Salmaſio. qui pro ſua in Aerium ac ſimiles obſervantia, quorum ſectam complectitur, Veteres illos habere cuperet communis hæreſis, ac ſacrilegii participes. Sed qui attentè ſuperiora hujus libri capita legerit, inconſideratè feciſſe Medinam fatebitur, qui tam levibus de cauſſis; immò nullis; tam acerbam viris ſanctiſſimis calumniam arrogarit. nec minùs vanam Cathari fiduciam ridebit; qui deploratæ illius cauſſæ propugnandæ, rudis, nec ad ſe ipſum quidem tuendum idoneus patronus acceſſerit.

Sunt autem Aërianæ hæreſis contagione reſperſi ab Medina potiſſimum iſti, Hieronymus, Theodoretus, Chryſoſtomus, Ambroſius, Auguſtinus, Primaſius, Sedulius, Theophylactus; *Quorum omnium ſententiam priùs in Aërio: deinde in Waldenſibus: poſtremò Joanne Wiclefo damnavit Eccleſia.*

II. Atqui falſiſſimum iſtud eſt, & indignum homine Catholico

[35] Theod. in cap. 5. ep. 1. ad Tim. cap. 5. 19. συμβαίνει γὰρ ἐκκλησίας αὐτὸν προστασίαν πεπιστευμένον, καὶ λυπῆσαι τῶν ἁμαρτανόντων τινάς, εἶτα ἐκείνους δυσμενῶς διατεθέντας, συκοφαντίαν ὑφῆναι.

Catholico ac Theologo de tot tantiſque Patribus judicium: qui nihil cum peſtilente iſta hæreſi commune unquam habuerunt. Aerius, ut jam probavi, duos iſtos ordines, Epiſcopatum, & Presbyteratum, unicum eſſe dicebat ex ſeſe, ac natura ſua: non tantum κτ̃ τὸ χειροτονούμενον: nec ampliorem in Epiſcopo, quàm in Presbytero poteſtatem ineſſe. Idem & * Wicleſus, & Puritani deinde hoc ſeculo docuerunt: & horum inſtitutis formatus Salmaſius.

* Tho. Wald. lib. 2. Doct. fid. ar. 3. c. 60.

At antiqui illi conſtanter aſſerunt, inter utrumque ordinem intereſſe: & hoc diſcrimen qualecumque eſſe pronuntient, ſive magnum, ſive puſillum, nihil ad rem pertinet; dum reipſa quale ſit definiant, ac determinent, ut in ordinandi jure ac poteſtate conſiſtat, quæ in ſolis Epiſcopis inſit, non in Presbyteris. Ac ſolent plerumque non externi tantummodo; ſed etiam Chriſtiani Scriptores, rem eandem modò extenuare verbis; modò amplam exaggerando facere, dum inſtituto argumentóque ſerviunt. quod innumeris exemplis illuſtrari poteſt. Ineſt enim in unaquâque multiplex, ac diverſa ratio, quæ utriuſvis anſam, & argumentum præbeat. Quod in * Rhetoricis notavit Ariſtoteles. Neque ab hoc uſu loquendi ſermo divinus abhorret. Velut cùm hominis dignitatem altiùs ſic extollit, ut eam Angelicæ ſupparem faciat. * *Minuiſti eum paullò minùs*, inquit, *ab Angelis.* Immò divinæ, ut Hebræi hunc locum interpretantur. Alias in infinitum abjicit, ac deprimit. * *Domine quid eſt homo, quia innotuiſti ei*, &c. *Homo vanitati ſimilis factus eſt*, &c. Hæc eò commemoravi, ut ineptam Cathari ψυχρολογίαν, & μακρολογίαν ſuffunderem, * qui idem illud diſcrimen amborum ordinum, quod in ordinandi jure eſt poſitum, modo latum, modò puſillum & anguſtum vocari ab antiquis Patribus eodem ſchemate orationis non videt. Atqui non verba illorum ſpectanda ſunt: ſed res ipſa: quæ diverſe conſiderata poteſt aut magna, aut exigua videri. Quin ipſemet * alibi *ſat multum diſcriminis interceſſiſſe* ſcribit *Epiſcopos inter & Presbyteros, & ordinationem præcipuè eam differentiam conſtituiſſe.* Quid tu ergo tricaris, & negas poſteà, latum inter ambos ordines diſcrimen intercedere, quod in ordinatione conſtituitur? Aut quid aliud eſt *ſat magnum*, quàm *latum* dicere? Sed ex eodem fonte capitis tui *lato diſcrimine* ſeparata, id eſt contraria dogmata prodire, non eſt novum: ut *de eodem foramine emanes dulcem & amaram aquam.* quod meritò * Jacobus execratur.

* Lib. 3. cap. 2. ſub. fin.
* Pſal. 8.
* Pſal. 143.
* Salm. p. 323.
* Salm. p. 282.
* Jac. 3. 11.

III. Porro ſancti omnes illi Patres, & Interpretes Pauli à Medina citati, nihil ejus opinionem adjuvant: ut ex ſuperioribus abunde conſtare debet: præſertim Hieronymus, Theodoretus, Chryſoſtomus: cui Theophylactus annectendus eſt. Ambroſius verò, quem iſte nominat, non eſt Ambroſius: ſed ignotus ſcriptor nomen illud ementiens: & quales in divinis libris *Apocryphi* conſuevêre dici, momenti nullius, & auctoritatis: prætérquam apud Salmaſios, & Catharos, qui auctoribus pretia ponunt, non ex merito ac dignitate; ſed ſuo arbitratu, ac commodo. Nam quia Pſeudo-Ambroſium iſtum neſcio quem ratus eſt fautorem inveniſſe ſe impuræ fabulæ ſuæ, eum in oculis habuit, nec dubitavit anteponere ceteris omnibus.

Atqui nihil eſt in Ambroſio iſto, quod aut Medinam, aut Salmaſium beare poſſit. neque quidquam illius ab noſtra, & communi ſententia diſſidet oratio. * Immò verò illo in loco, quem Medina nominat, ad quartum caput Epiſtolæ ad Timotheum, Epiſcopos manifeſtè ſuperiores, ac majores facit Presbyteris. quos quidem *poſt Epiſcopum plus eſſe* ſcribit. *Nam in Epiſcopo omnes ordines ſunt: quia primus ſacerdos eſt: hoc eſt princeps eſt ſacerdotum.* Prætereà docet ibidem, primis temporibus hanc in Eccleſia fuiſſe conſuetudinem, ut, *cùm Presbyteri Epiſcopi appellarentur, recedente uno, ſequens ei ſuccederet:* poſteà conſtitutum eſſe, ut multorum judicio potiùs eligeretur, qui ex merito non ex ordine ſuccederet. Ergo unum aliquem præfuiſſe putat: non plures pari poteſtate: ut partim Salmaſius affirmat. Partim dixi. nam & eodem in libro contrarium ſcripſit: ut antè demonſtravimus.

* Pſeudoamb. col. 504.

IV. Rursus idem ad caput tertium epiſtolæ ad Timotheum: quem locum indicat Medina: *Poſt Epiſcopatum*, inquit, *Diaconi ordinationem ſubjicit. Quare? niſi quia Epiſcopi, & Presbyteri una ordinatio eſt. uterque enim ſacerdos eſt.* Quod ſane verum eſt. Nam & primi, & ſecundi ordinis ſacerdos ab antiquis dicitur. Itaque ſubjicit: *Sed Epiſcopus primus eſt: ut omnis Epiſcopus Presbyter ſit: non omnis Presbyter Epiſcopus. Hic enim Epiſcopus eſt, qui inter Presbyteros primus eſt.* De Auguſtino ſcripſimus * in primo Diſſertationum Eccleſiaſticarum: ac nimis oſcitanter ab Medina in communionem vocatum illum Aeriani dogmatis oſtendimus, cùm nihil aliud, quàm honorum vocabulis diſtinctos à Presbyteris Epiſcopos eſſe communi uſu ſentiat. * Primaſius, & Sedulius verba duntaxat * Pſeudo-Hieronymi deſcribunt; qui proptereà poſt Epiſcopos, tacitis Presbyteris, ad Diaconos lapſum eſſe dicit Apoſtolum: *quia ſecundus: immò pæne unus eſt gradus: ſicut ad Philippenſes Epiſcopis ac Diaconis ſcribit:* * *cùm una civitas plures Epiſcopos habere non poſſit.* Quæ verba Medinam juxta, atque Catharos conturbant. Nam apertum continent ordinis utriuſque diſcrimen; quantocumque tandem, & qualicumque intervallo disjuncti ſint, ex illorum opinione. quod ad rei ſummam parum, aut nihil intereſt.

* Cap. 3. § 4. 1.
* In 1. Tim. c. 3.
* Ibid.
* Pſeudohier. ibid. & Prim. in cap. 1. ad Phil.

V. Neque poſtremò (quod * Salmaſius opinatur peſſimus τῶν ἰατρολογιῶν arbiter ac cenſor, id eſt morborum curator, quibus totus ipſe ſcatet) contrà nos ipſi loquimur; dum aſſeveramus, *Presbyteros Apoſtolorum temporibus veros Epiſcopos fuiſſe.* neque quod huic noſtræ ſententiæ venenum admiſcet, ex illa ſequitur: *Et ſi eundem cum Presbyteris gradum honoris, & dignitatis, & ordinis conſtituentes plures in eadem civitate extitiſſe.* Homo non tam malitioſus, quàm ſtupidus, & ingenio plumbeus, ad idem ſaxum ſemper offendit: dum quæ τῷ λόγῳ, & eſſentia diſtincta ponimus, tametſi τῷ χειροτονουμένῳ ſint eadem, permiſcet, ac confundit invicem. Diſcat igitur, &, ſi poteſt, ſemel intelligat, ut iterato non ſit opus; ſic nos in Diſſertationibus ſcripſiſſe, eoſdem initiò creatos Epiſcopos, qui Presbyterium conſtituebant; ut nihilominus diverſos illos gradus in Eccleſia retineremus: alterum Presbyterorum, qui Epiſcopi non ſunt: alterum Epiſcoporum: hoc eſt, unum ſecundi ordinis, qui primi non eſt: alterum primi: qui & ſecundum δυνάμει continet. ut à Pſeudo-Ambroſio dictum eſſe paullo antè memini. Quemadmodum ſi rex idem fiat & ſacerdos: Poëta ſit idem & Geometra. aut ita denique, ut in homine cùm eadem ſit rationalis, & ſentiens, ac vegetans anima; tres ſunt tamen & mutuò diſtinctæ per ſeſe, quæ ita nominantur, animæ: eo quòd ſecunda ſine prima: tertia ſine primis duabus in rerum natura cernitur. Qua ſimilitudine nihil eſſe diximus aptius ad Eccleſiaſticorum ordinum differentiam explicandam. & idcirco ſæpius illam, quàm vellemus, repetere cogimur; ut ſe imperiti hominis ad captum diſputatio noſtra demittat.

* Pag. 345. & 346.

VI. Sunt è * Catholicis Theologis, qui Hieronymum ſic interpretari ſtudent; ut Epiſcopum eundem cum Presbytero eſſe velit ordine, non gradu ordinis, ac dignitate. Quò illorum opinio pertinet; qui Epiſcopatum, characterem negant habere diverſum ab eo, quem ſacerdos habet ſimplex, ſive Presbyter. ſed hunc duntaxat extendi, & quodammodo diffundi: virtute ſcilicet, & efficientia: non mole, ac quantitate. De qua controverſia non eſt hujus loci diſputare. Erit tum cùm de Sacramento Ordinis agemus. Quod autem præſentis negotii eſt, & ſuſceptæ quæſtionis; illud aſſeveramus: Cujuſquemodi eſt character iſte: non eundem eſſe ordinem, Epiſcopatum, & Presbyteratum: nec eandem in ambobus ordinis poteſtatem: ſed divino jure diſtingui. neque huic adverſari vel Hieronymum, vel quemcumque alium ex antiquis Patribus, qui Epiſcopos æquo jure cum Presbyteris cenſere nonnullis videntur. Ac præcipua quidem dos Epiſcopatus, & præſtantiſſima in eo poſita eſt, quod commune illi eſt cum Presbyteratu: hoc eſt in conſecrandi Dominici corporis ac ſacrificandi poteſtate: tùm adminiſtrandi Pœnitentiæ Sacramenti, condonandíque peccata. Quam utramque facultatem totis eloquentiæ viribus ornat, & extollit Chryſoſtomus in libro III de Sacerdotio: eáque præditum ait ſacerdotem novæ legis, ſupra modum humanæ conditionis aſſurgere; immò verò ultra Angelorum dignitatem evectum, propiùs accedere ad ſummæ divinitatis imaginem, ac potentiam. Sed eadem illa poteſtas in Epiſcopo perficitur, ac ſeipſa fit excellentior, acceſſione novi juris, ac dignitatis, poteſtatiſque propagandorum, ut loquitur Epiphanius, ac gignendorum patrum: hoc eſt ordinandorum Presbyterorum, & Epiſcoporum. Quæ quia neceſſariò cum priore illa, & præſtantiſſima conjungitur, & huic inſiſtit, nec ab ea divelli poteſt: idcircò ſimplici, abſolutóque ſermone pronuntiari debet, Epiſcoporum ordinem Presbyteratu longè eſſe potiorem.

* Wal. To. 1. lib. 2. Doct. fid. ar. 3. c. 60.

VII. Cre-

VII. Crediderim tamen veteres illos, qui Presbytero pluſculum indulgere viſi ſont, ad priorem reſpexiſſe poteſtatem ſacrificandi, ac remittendi peccata: ut *pæne unum* ambos *eſſe gradum* auderent ſcribere; vel *unam ordinationem.* Sane qui de ſacerdotio ſcripſerunt; quo nomine plerumque ſummus, id eſt Epiſcopus continetur; & illius dignitatem, excellentémque ſtatum collaudant: ut Chryſoſtomus; & ſi qui alii: in illa potiſſimum utraque dote prædicanda commorantur. minus in altera, quæ unius Epiſcopi propria eſt, inſiſtunt, ordinandi poteſtate.

Hieronymus verò, qui Presbyterum ſola conſuetudine minorem eſſe ait Epiſcopo, eique ſubjectum: cùm alioqui ex prima inſtitutione ſit æqualis; non de ordinatione loquitur; ut putat Salmaſius: ſed de externa gubernandi poteſtate, ac juriſdictione; cujus uſum Presbyteri aliquando ſie obtinuiſſe dicuntur; ut Eccleſiam in commune regerent, & adminiſtrarent. quod ſuprà demonſtratum eſt: non ut ordinare poſſent: in quo Epiſcopalis ordinis proprietas conſiſtit. Non igitur ordine, vel ordinis poteſtate, qua Epiſcopalis eſt, ambos illos æquales eſſe credidit.

* Epiſt. 85. Nec adverſus hoc opponi debet, quòd * Hieronymus Diaconos negat anteferendos Presbyteris, eo quòd *ad horum preces Chriſti corpus ſanguiſque conficitur*. quod ad ordinis poteſtatem attinet. Etenim in componendo Presbytero eum Diacono commemorandum illud fuit, quo potiſſimum inter ſe diſcrepant, & hoc ille eſt præſtantior: ut ex hac prærogativa ordinis, dignitatis, & προεδρίας inæqualitas monſtretur. de qua potiſſimum agitur. Non enim adeò deſipiebant illi, quos in ea epiſtola caſtigat Hieronymus, ut ordinis poteſtatem & functionem in Diacono majorem, ac digniorem, quàm in Presbytero eſſe contenderent. Sed de honore, externóque cultu, qui illis adhibebatur, ac loco, & anteceſſione ſermo illis erat. Vide quæ ſuprà de eodem argumento, ac ſententia Hieronymi fusè diſſeruimus. Non erit neceſſe, loca illa, ſuppoſititia, & à mala manu intruſa, & aliena ab Hieronymo ſuſpicari. Præſertim ſi Hieronymi morem in oppugnandis contrariis ſententiis recordari volumus: & quàm plerumque acer ac vehemens alteram feratur in partem, ut nonnulla jaciat interdum ὀξύμωρα, & παρεγκεκλιμένα: quæ benigna interpretatione mollita, facilè trahas in Catholicum ſenſum, a quo minime ipſum abhorrere, ex aliorum locorum comparatione conſtiterit.

CAPUT IX.

De Presbyteris ſimplicibus rurſus agitur: ac refellitur Salmaſii opinio aſſeverantis olim eundem ordinem fuiſſe cum Epiſcopis: poſtea verò duos ex uno factos ordines. quod non poſſe fieri monſtratur. Sacramenta divini juris, & inſtitutionis eſſe: ideóque nec ab hominibus imminui, ac mutari poſſe. Ex quo probatur, nunquam Presbyteratus ſimplici ordinationem eſſe permiſſam. Salmaſii non una labes. Presbyteri vox explicata. Sacramenti ratio, ac definitio: ex qua Ordinis eſſe Sacramentum probatur. Divini juris eſſe inſtitutionem Sacramentorum.

I. Quoniam in ordinandi poteſtate potiſſimum ſita eſt Epiſcopi ac Presbyteri differentia; ut benè multis hucuſque declaravimus: multum in eo Catharus noſter inſudat, ut illam cum Presbytero communicatam olim fuiſſe perſuadeat. Ac revera fatendum illud eſt, firmiſſimum ex eo duci genus argumenti ad Catholicum dogma probandum; quòd nullum in tota extet Eccleſiæ antiquitate veſtigium, exemplumque poteſtatis iſtius Presbytero conceſſæ ſimplici, ut Presbyterum, aut Epiſcopum ordinarit. ut de ceteris ordinibus modò taceam. nulla de eo ſignificatio Græcorum, Latinorumque Patrum, in tam crebra mentione rerum illarum, quæ ad Clericos, & eorum inſtitutiones attinent, atque in tanta luce hiſtoriarum, & copia. Sed quid antiquos de tanti momenti re ſiluiſſe dico? quod ipſum per ſeſe ſatis argumenti ſit, nunquam illud in uſu fuiſſe. Illi enim è contrario, nec licere iſtud unquam; nec fieri poſſe contendunt. Quid igitur amplius quærimus? Nonne ſi ex ſeſe, inſtitutóque Chriſti, & accepta per Apoſtolos ab illo traditione, unus tantummodo eſſet ordo, ac poteſtas una primi ſecundique ordinis ſacerdotum; hoc ipſum fuiſſet in Eccleſia perpetuum: nec mutari, convellique humana lege, & auctoritate potuiſſet? * Certè *hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat.* Multo ergo minus *teſtamentum confirmatum à Deo irritum facere* quis poteſt: ut argumentatur Apoſtolus. Cyprianus quoque in epiſtola LXIII probat ea, quæ à Deo, ac divino jure ſtatuta ſunt, mutari non poſſe. * *Qui enim ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. Quòd ſi nec minima de mandatis dominicis licet ſolvere; quanto magis tam magna, tam grandia ad ipſum Dominicæ paſſionis, & noſtræ redemptionis ſacramentum pertinentia fas non eſt infringere, aut in aliud, quàm quod divinitus inſtitutum ſit humana traditione mutare?* Quocirca ſi divino jure, & ex natura ipſa Presbyteratus, ac ſacerdotii, ordinandi penes Presbyterum ſit poteſtas: non potuit ullo Eccleſiaſtico decreto huic eripi. * Gal. 3. 15. * Mat. 5. 19.

II. Etenim ſi quis contentiosè aſſerat, potuiſſe illam ab Eccleſia detrahi ſacerdotibus ſecundis: quæram de eo, utris potius conſentaneum ſit ablatam eam fuiſſe: an iis, qui ab Eccleſiæ communione ſuo judicio, & illius ſententia ſeparati, damnatique ſunt: an piis & Catholicis, qui in fide, & unitate perſtiterunt. Nemo tam improbè fatuus ſit, opinor, qui non priores illos æquius judicet poteſtate iſta multari, & reipſa verò multatos fuiſſe: cùm ii, qui excommunicati, & anathemate damnati ſunt, unà cum Eccleſiæ communione, honore omni, dignitate, functione, ac poteſtate Eccleſiaſtica ſpoliari conſueverint: nonnunquam etiam Chriſtiano jure, ac nomine. Sic * Miſenum, & Vitalem legatos Romanæ ſedis, Acaciana communione pollutos Romana Synodus, Felice tertio Papa præſide, *à ſacerdotali collegio & ſacroſancta communione ſuſpendit. Acacium verò inter Epiſcopos ſanctos, atque inter Chriſtianos judicarunt non haberi.* * Felix ipſe eundem Acacium *à ſacerdotali honore, & communione Catholica; nec non etiam à fidelium numero ſegregavit.* Sic Anthimum Conſtantinopolitanam in ſedem intruſum Agapetus Papa [36] *ſpoliavit omni nomine Epiſcopali, & Catholico, id eſt orthodoxo.* Atqui talibus cum Eccleſia quidquid poteſt proſcribendo, damnandóque adimat; neque baptizandi poteſtatem, neque ordinandi, conſecrandique poteſt eripere. Itaque tum baptizatos ab hæreticis, & ſchiſmaticis, tum ab iiſdem ordinatos, verum baptiſmum, ac verum ordinem habere, Catholica judicavit Eccleſia: & aliter ſentientes tanquam hæreticos rejecit. Quod contra Luciferianos, Donatiſtas, Arianos, aliáſque peſtes, innumerabiles Synodi, ac Patres orthodoxi auctoritate ſua comprobarunt. Inter quos Auguſtinus eminet: qui in omnibus ſcriptis, quæ contra Donatiſtas bene multa lucubravit; luculenter hoc & copiosè docuit. Cujus ex infinitis locis unum * protuli ſuprà ad eam rem imprimis diſertum: in quo cùm Ordinationem non minus Sacramentum dixiſſet eſſe, quàm Baptiſmum; addit mox: * *Ideoque in Catholica utrumque non licet iterari:* tum ſubjicit: Præpoſitos ipſos, id eſt Epiſcopos, nonnunquam redeuntes ad Catholicam communionem in eodem gradu, & officio recipi. * To. 3. Conc. p. 613. * Felix epiſt. 6. Ibid. p. 604. * Lib. 1. cap. 3. * Aug. 2. con. Epiſt. Parm. c. 13.

III. Quod ſi ne hæreticis quidem, hoc eſt mortuis, ac ſpiritali gladio detruncatis, tam Clericis, quàm laicis, baptizandi: Epiſcopis verò, ordinandi poteſtas extorqueri potuit: nec efficere hoc ampliſſimo jure ſuo, & auctoritate quivit Eccleſia, ut non hoſtes illi ſui, à ſéque damnati, vera baptiſmi & Ordinis Sacramenta conferrent: tametſi nefariè hoc, impiéque facerent: multo certè minus piis, & Catholicis ſacerdotibus, nec ipſius ſententia ulla perſtrictis auferre illam aut potuit, aut verò debuit.

Quamobrem ſi cum Presbyteratu copulata, & implicata eſſet ab origine ſua, & ex inſtitutione Chriſti, poteſtas ordinandi; nunquam illa carère poſſent Presbyteri: Poteſta-

36 Conc. ſub Menna. [Greek text illegible]

37 Ariſt.

Poteſtate, inquam, ac jure. Nam uſus alioqui interdici poterat. Sed non ita, ut ſi contra interdictum poteſtate ſua uti nefariè vellent, effectum illa non haberet: nec verè uti baptizari, ſic ordinari forent. quos baptizare auſi eſſent, vel ordinare. Denique ſi quando neceſſarium hoc eſſe videretur, ut ordinarent Presbyteri; quòd nulli adeſſent Epiſcopi; feciſſent illi hoc interdum. quemadmodum ubi Clerici nulli ſunt, qui baptiſmum adminiſtrent, laicis hoc licet facere. Quid igitur cauſſæ eſt, cur nunquam Eccleſiaſtico jure, vel more receptum eſt: nec ullo exemplo comprobatum; uti qui ſacerdotes ſimplices erant, aut Epiſcopos, aut ſui ordinis Presbyteros conſecrarint; & ordinatrices his manus impoſuerint; niſi quia ordinandi poteſtatem nullam acceperunt?

IV. Hic vela Catharus explicat inſcitiæ, & ἀλογησίας, quantæ alibi nuſquam. & * *Cùm*, inquit, *Epiſcopus, & Presbyter idem eſſet, ordinatio ad utrumque pertinebat: quia non alius à Presbytero Epiſcopus. Epiſcopus ordinabat Presbyterum, & Presbyter Epiſcopum: quia idem ordo, idem gradus utriuſque, & unus fuit. Ubi diſtingui ordines, & gradus cœpti ſunt; atque Epiſcopus major extitit Presbytero: tum ordinatio non potuit utriuſque eſſe communis.* Si unus & idem ordo tum fuit, non natura, & inſtitutione Chriſti duplex: malè loquitur, cum ad utrumque pertinuiſſe ait ordinationem. Non enim *uterque*: ſed unus erat. nec cùm uterque dici cœptus eſt, ad utrumque pertinuit ordinatio; ſed ad amborum alterum. Cùm autem Presbyter cum Epiſcopo comparatur: ut in quæſtione noſtra: non ea notione ſumitur, qua unus eſt idémque cum Epiſcopo: ſive quâ eſt Epiſcopus. ſed quatenus ab Epiſcopo differt, & diverſum ab eo conſtituit ordinem.

* Salm. p. 198.

Dixi non ſemel, vocabolum τοῦ Πρεσβυτέρου duplicem habere notionem: unam generalem; alteram peculiarem, & reſtrictam. Priore modo, ætatis primùm, deinde dignitatis, & anteceſſionis nomen eſt: eum ſignificans, qui auctoritate, ac dignatione potior eſt. Poſteriore verò, certum in Clericatu ordinem & gradum deſignat, qui eſt ſecundus ab Epiſcopatu. Olim promiſcuè utrique ordini tribuebatur; & eum ſignificabat, qui honore, ac functione antiſtabat fidelibus: & horum curam gerebat, ac paſcebat tum verbo Dei, tum Sacramentis. ſive unus emineret in turba, qui κατ' ἐξοχὴν nonnunquam πρεσβύτερος, & ἐπίσκοπος inter cognomines ceteros audiebat: ut vel ipſi Salmaſio videtur: qui etiam ſingularis hujus præfecturæ initium ab Apoſtolorum tempore, & Eccleſiæ primordio ipſius arceſſit. Sive plures ordinis primi: aut, ut Græci, cum Hieronymo cenſent, ſecundi ordinis, regendis Eccleſiis præpoſiti ſint: antequam certus illis præficeretur antiſtes.

V. Quibus animadverſis perſpicuum eſt, cùm de eo quærimus, ac diſputamus, utrum Presbyteratus ab Epiſcopatu ſit ordo diverſus: atque adeò Presbyter omnis Epiſcopalem characterem, ordinem, jus, ac poteſtatem habeat. aut, quod idem eſt, utrum Presbyter aliquando poteſtate ordinandi præditus fuerit: in his & ſimilibus controverſiis, Presbyteri, ac Presbyteratus vocabula non primo modo accipi. Alioqui de ſolo nomine, ac vocis ſono diſputaretur: ut ſi quæratur idémne ſit λώπιον, & ἱμάτιον: ut eſt apud * Ariſtotelem. Oportet enim inter ea, quæ invicem conferuntur, intereſſe aliquid. Quare Presbyter ibi ſumitur pro eo, qui in ſecundo ordine cenſetur, & à priore differt. Nam de primo ordine nulla planè dubitatio eſt.

* 3. Phyſic. c. 3. tex. 31.

Quamobrem præter omnem modum ridicula eſt, & obtuſa Cathari ratio: qui *Presbyteri* nomen prima illa ſignificatione accipit: itáque decernit, *ordinationem ad utrumque pertinuiſſe.* Quaſi tum duo fuerint, Epiſcopus, & Presbyter, cùm unus eſſet ordo: aut Presbyter, quâ eſt Epiſcopus, nec ab eo ratione ulla diſtinctus, ſeparari ab Epiſcopo poſſit. Etenim ſi *Presbyterum* ſic uſurparet, ut genus eſſet aliquod, ſub ſe duas continens ſpecies, id eſt ordines, qui ſunt, Presbyteratus ſimplex, & Epiſcopatus; & ad utrumque ordinationem pertinere contenderet: etſi in reipſa vitium eſſet: quia falſum diceret: nullum tamen in locutione committeret. Nunc illud perabſurdè, quòd eo ipſo tempore, quo Epiſcopum & Presbyterum eundem fuiſſe ſtatuit, hoc eſt non diverſum ordinem, ſed unum: ad utrumque pertinuiſſe dicit ordinandi poteſtatem. Atqui *Presbyteri* vox, ut Salmaſius exiſtimat, tunc temporis nonniſi Epiſcopum ſignificabat: non autem eum qui Epiſcopus non eſſet. erántque συνώνυμα duo illa vocabula. Quare idem eſt, dicere ordinationem ad utrumque pertinuiſſe, Epiſcopum & Presbyterum, ac vel ad Epiſcopum & Epiſcopum: vel ad Presbyterum, & Presbyterum. Siquidem Presbyteratus, ut in Epiſcopatu ἐνωδῶς continetur, à Presbyteratu ſimplici reipſa diverſus eſt, & idem prorſus eſt cum Epiſcopatu. Sicut animal, & ſenſibile, quâ ineſt homini, reipſa diſtinctum eſt ab animali, quod in brutis ineſt. illud enim rationale eſt; hoc rationis expers. Quare neutrum ab eo, cui convenit, ſeparari poteſt, niſi utroque ſublato. Neque enim animal illud, quod eſt, exempli gratia, in homine, ſeparatum ab eo poteſt exiſtere: ita ut dici poſſit, anteà unum & idem ambo fuiſſe: poſteà verò duo eſſe facta. Ita neque Presbyteratus, qui eſt in Epiſcopo, & quem olim eundem cum Epiſcopatu & re, & appellatione fuiſſe credit Salmaſius; ab Epiſcopatu disjungi ſalvo eo potuit, ac dici duos jam ordines ex uno eſſe factos.

VI. Dixisset ſanè: Unum ordinem ab Chriſto Apoſtolis traditum, qui Presbyteri, & Epiſcopi nominibus appellaretur: penes quem jus eſſet omnium Sacramentorum adminiſtrandorum, præſertim Ordinis. Poſtea verò novum ordinem inſtitutum eſſe inferiorem illo, qui Euchariſtiæ, ac Pœnitentiæ miniſter eſſet, aut etiam aliorum, excepta ordinatione. Hoc modo à ſeipſo non tam turpiter diſſideret: tametſi non prorſus verum diceret: uti mox conſtabit. Nam quod ſcripſit modò, putidum eſt, & inextricabile: Cùm unus eſſet ordo, utrumque ordinare potuiſſe: poſtquam diſtincti ordines ſunt, tum ordinationem deſiiſſe utrique eſſe communem. Quamdiu enim prior ille fuit unus, id eſt ſolus, nondum erat poſterior, qui ab eo poſtea divelleretur: nec ita ſeparatus eſt iſte, ut non in eo remaneret, nulla hujus facta mutatione. Epiſcopus enim nihil minus fuit, aut habuit poſt illam diviſionem, quàm erat, habebátque anteà. Non eſt ergo diviſus in duos prior ordo: ſed ad hunc alter adjunctus, eique ſubjectus. Inſulſa itaque, imperitaque de talibus Cathari eſt oratio.

Verùm præter inſcitiam ſermonis, labem inſuper continet hæretici ſenſus errorìſque, tum ab Catholica damnati fide, tum veterum Conciliorum, ac Patrum auctoritate convicti. Quod in hunc modum oſtenditur. Eſſe quoddam in Eccleſia Ordinis Sacramentum ita, ut Baptiſmi, & Euchariſtiæ, Chriſtiana tenet, & Catholica religio, omnium illorum teſtimoniis approbata: ut * ſuperius breviter attigi; quod aliàs fuſius opponendum erit. Jam Sacramenti natura hæc eſt, & proprietas: ut Adverſarii ipſi fatentur: ut à Deo inſtitutum ſit: non humano jure, ac voluntate. Quippe Sacramentum * Calvinus ita definit: *Externum eſſe ſymbolum, quo benevolentiæ erga nos ſuæ promiſſiones conſcientiis noſtris Dominus obſignat,* &c. * Addit *nunquam ſine præeunte promiſſione eſſe Sacramentum.* Et * Theodorus Beza in Opuſculo de re Sacramentaria, *cauſſam formalem Sacramentorum* eſſe vult *ordinationem Dei in ipſius verbo comprehenſam.*

* Lib. 1. cap. 3.
* Lib. 4. Inſtit. c. 14. §. 1.
* Ib. §. 3.
* In Opuſc. To. 1. p. 207.

Et ante hos * Lutherus ad *Sacramenti conſtitutionem, ante omnia requiri* ait *verbum divinæ promiſſionis, quo fides exerceatur.* Sic etiam Auguſtana Confeſſio articulo XIII. Et Philippus Melanchthon in Corpore doctrinæ Chriſtianæ, *Sacramenta ritus vocat, qui habent mandatum Dei, & quibus addita eſt promiſſio gratiæ.* Kemnitius quoque in Examine ſecundæ partis Concilii Tridentini ſcribit, *auctoritatem, ſeu poteſtatem inſtituendi Sacramenta, ut ſint efficacia ſigna gratiæ, non eſſe ullius creaturæ, ſed ſolius Dei, qui gratiam illam operatur.* Cui & * Petrus Martyr aſſentitur. Nec ullus, opinor, diſſentiat, quin Sacramenta vera, & Chriſtiana divinæ ſint inſtitutionis: nec humana voluntate, arbitrioque conſtituta.

* Luth. To. 1. lib. de Capt. Bab.
* In locis. claſ. 3. c. 8.

VII. Cum ergo Sacramentum ordinationis tam ſacroſanctum ab Auguſtino cenſeatur, quàm eſt Baptiſmus: ab Chriſto ipſo, ac divino jure conditum ſit oportet: ac proinde nec mutari ab hominibus, nec novum aliud excogitari, adjicique potuit. Atqui, ut eſt Salmaſii opinio, utrumvis accidere debuit; ut vel in Chriſti inſtitutione fieret aliqua mutatio, quæ Sacramenti naturam innovaret: vel novum quoddam genus adderetur. Etenim ſi ab Chriſto nonniſi unus Ordo traditus eſt, qui Sacramenta omnia perficeret, & miniſtraret; ac nominatim ordinandi poteſtatem haberet: *cùm diſtingui ordines & gradus cœpti ſunt*, ut unus eſſet in Eccleſia, qui hac ipſa ordinandi poteſtate detracta, jus haberet ceterorum adminiſtrandorum, ut putat Salmaſius; profectò immutata eſt

ratio

ratio illa Sacramenti Ordinis, quam auctoritas divina præſcripſit: atque aut Sacramentum illud interpolatum eſt, & aliud ex alio factum: ideoque penitus extinctum. aut ad vetus additum eſt novum. quod utrumque nefas habetur.

Meminerit ille quantis clamoribus ab Calviniſtis, Catharíſque ſuis exagitatum illud ſit Eccleſiæ decretum, quo certis, iiſque neceſſariis de cauſſis, uſus calicis, laicis hominibus interdictus eſt: ac quemadmodum uno hoc argumento ad illud impugnandum uti conſueverint: innovati, mutarique non licere humana lege quidquid divino jure inſtitutum fuerit. Eſſe autem divini juris, ac ſanctionis, ut in ſumendo Euchariſtiæ Sacramento utraque ſpecies ab omnibus adhibeatur.

VIII. Discat igitur ex hac falſa ſuorum, & ſua fortaſſe querela, quanto ſe piaculo perverſæ opinionis implicarit: qui cùm ex divino jure, hoc eſt Chriſti inſtitutione, ac Apoſtolica traditione, Presbyteros omnes ordinandi poteſtate fuiſſe præditos velit; paullo poſt tamen jure iſto ſpoliatos eſſe defendit: atque ita mutilam, & laceram dignitatem illam poſt Apoſtolos in Eccleſiam introductam, ſolo decreto humanæ auctoritatis acciſam. Etenim divino jure inſtitutos in Eccleſia Presbyteros & Epiſcopos fatetur: nec Apoſtolo contradicit, qui in A-

[* Act. 20. 28.] ctis, ſub illo duplici nomine, ſic eos compellat: * *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Ergo illi qualeſcumque Presbyteri, & Epiſcopi, poteſtatem acceperant à Deo, & Spiritu ſancto: quam & Timotheus, & Titus, & alii Epiſcopi ſimiliter adepti ſunt, & ejuſdem fortaſſis interventu, & opera; hoc eſt Apo-

[* 2. Timoth. 1. 6.] ſtoli ipſius: * qui Timotheum hortatus eſt, *ut reſuſcitaret gratiam Dei, quæ erat in ipſo, per impoſitionem manuum ſuarum.* Illi, inquam, quos Actorum xx Paulus alloquitur eandem ac Timotheus, & Titus poteſtatem divinitus ſortiti fuerant, ordinandi conſtituendique Presbyteros, & Epiſcopos. Nam & hujus poteſtatis nominatim meminit,

[* 1. Timot. 5. 22] cùm ambos iſtos admonet: illum, * *ut manus citò nemini imponat.* * iſtum verò, ut *conſtituat per civitates Presbyteros:* hoc eſt Epiſcopos *re ac nomine:* ut * Salmaſio placet.

[* Tit. 1. 5] [* Pag. 16.] Quanta igitur cæcitas, ac temeritas illa fuit? Immò quàm execrandum & inexpiabile ſcelus, quòd univerſæ, poſt Apoſtolorum tempus, Eccleſiæ Salmaſius adſcribit: ut divinitus editum, conſtitutumque ordinem, ac ſuis finibus, ſua poteſtate, functione ſua determinatum, violare non dubitaret, ac dimidiatum decurtatumque poſtmodum

[* Salm. p. 29.] uſurpare? Si ex inſtituto Chriſti, divinòque jure * *Epiſcopus & Presbyter idem erat: ſi ad utrumque ordinatio pertinebat, quia non alius à Presbytero Epiſcopus: ſi Epiſcopus ordinabat Presbyterum, & Presbyter Epiſcopum; quia idem ordo,*

[* Idem p. 299.] *idem gradus utriuſque, & unus ſunt.* * potuitne mutari, ac perverti quod Chriſtus tradidit? potuerunt ex uno fieri ordines duo? potuit ita major alter altero fieri humana lege, ac voluntate, ut *ordinatio non poſſet utrique eſſe communis?* Potuit *ſic Epiſcopi ordinatio propria fieri, ut ad Presbyterum deſineret pertinere, quia Presbyter deſtitit eſſe Epiſcopus?* Quid eſt *deſtitit eſſe Epiſcopus*, niſi id eſſe deſtitit, quod ut eſſet à Chriſto mandatum, imperatumque fuerat; quod ex vi ordinationis ſuæ, ac per manuum impoſitionem acceperat?

IX. Respondeat ad iſta, ſi poteſt, Salmaſius: & ut ἀντιλογία obligatus tenetur, dicat nobis ſui rationem

[* Salm. p. 11.] reddat: quinam * *Presbyteri ſimplices non habeant jus manus impoſitionis:* aut quo tandem modo divinum in illis violari præceptum; & à Chriſto latæ legi humana conſtitutione derogari; immò contraria lege obrogari potuerit.

Hanc tantam labem pravitatemque judicii non aliunde obortam eſſe Salmaſio dixi ſuprà, quam quòd Catharorum ritibus ac dogmatibus aſſuefactus, horum eſſe ſimilia vetera illa, quæ & hodieque noſtra ſunt, ſtulto errore credidit. Itaque cùm nullam apud Calviniſtas ſuos Eccleſiaſticorum graduum eſſe ſanctitatem animadverteret, putavit idem & in antiqua Eccleſia factitatum eſſe, quod in ſua videbat: ubi profana omnia qualiumcumque ſacrorum miniſteria cenſentur. adeò ut cetarii, ſartores, negotiatores, ſellularii, & omnis generis opifices, Diaconi, Presbyteri, Epiſcopi fiant; & ab uno gradu promiſcuè tranſeant ad alterum: atque eo munere functi ſic quaſi ſarcina, aut temporaria ſchemâ depoſita, priſtinum ad

[* Tert lib. de Præſ. c. 41.] ſtatum redeant. *Itaque alius hodie Epiſcopus*, * ut rectè Tertullianus ait, *cras alius; hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis ſacerdotalia munera injungunt.*

Hinc illud eſt, quod tam facilè verſari, commutari, & quodam veluti mangonio interpolari, atque ex aliis alios fieri potuiſſe Eccleſiaſticos ordines arbitratus eſt, & ab ea forma transferri, in qua conditi erant à Chriſto, & ab Apoſtolis traditi, quaſi totum hoc negotium arbitrarium, & in jure poſitum, ac voluntate eſſet hominum. Quæ mentis cæcitas ad inauditam amentiam propagata longius, in infandas, & ſacrilegas opiniones erupit, de quibus in ſequentibus agetur.

CAPUT X.

Salmaſii à ſeipſo fœda diſſenſio idem aſſeverantis, ac negantis. Non omnia quæ re idem ſunt, idem eſſe ratione. Epiſcopatus eminenter inferiores continet Ordines. Non eſſe proprium Presbyteri, qua Presbyter eſt, ordinare. Nullum exemplum extare ordinationis à ſimplici factæ Presbytero. Immo nullam & irritam prorſus habitam fuiſſe. Quod Iſchyræ exemplo probatur. μονομερὴς χειροτονία *irriſa ab ridiculo Catharo, defenditur.*

I. Mea hæc in * Diſſertationibus Eccleſiaſticis conjectura fuit: Presbyteros illos, qui in Epiſtolis [* Lib. 1. c. 2.] Pauli, & in Actibus Apoſtolorum nominati leguntur, non ſimplices fuiſſe, ſed Epiſcopos eoſdem; id eſt Epiſcopali non tantùm nomine; verumetiam ordinatione, ac poteſtate præditos. Quod iccirco tum factum eſſe, veriſimile putavimus, ut eſſet ad manum Epiſcoporum copia, qui ſubinde converſis ad Chriſtianam fidem populis, ac civitatibus præfici poſſent, & ea præſtare, quæ Epiſcopalem adminiſtrationem poſtulant. Non probavi hanc opinionem meam Catharo Salmaſio: qui neceſſarium minimè eſſe duxit, Epiſcopos ad obeunda certa illa deſtinari munera, & officia, quæ Presbyteri ſimplices gerere poſſunt: cujuſmodi eſt ordinatio Presbyterorum, ac ceterorum Clericorum. Ut hæc illius ſententia ſit, Presbyteros ſimplices ad Presbyteros creandos jus habere manuum imponendarum; non tamen ad Epiſcopos ordinandos: quia majorem minor ordinare non poteſt: ſed æqualem, aut minorem. Quinetiam eò progreditur, ut manuum impoſitionem propriè ad Presbyterum pertinere dicat; eam videlicet, quæ in ordinatione Presbyterorum, & in Confirmatione locum habuit. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ ῥῆμα audire ſatius fuerit. * *Ipſa illa*, inquit, *manuum impoſitio,* [* Salm. p. 149.] *quæ in ordinatione Presbyterorum, & in Confirmatione locum habuit, non propriè ſpectavit ad Epiſcopum, tanquam Epiſcopum: ſed ad Presbyterum.* * Et paullo pòſt: *Nihil igitur* [* Ib. p. 150.] *ad Presbyterum, quatenus & Epiſcopi nomen, ac munus habuit, pertinebat impoſitio manuum in ordinationibus Presbyterorum adhiberi ſolita: ſed Presbyterum ut Presbyterum ſpectabat.* Hæc ille.

II. Difficile eſt omninò ſtomachum tenere in tanta non modò inſcitia; verum etiam ſpurcitia dogmatis, & impietate. Verùm moderabor orationi meæ: & ſua ipſi tantummodo verba refundam, ac regeram. Enimverò * *Ignarum oportet, ò Cathare! videri antiquitatis* [* Salm. p. 148.] *Eccleſiaſticæ, & moris illorum temporum, Apoſtolorúmque inſtituti, qui tales nugas, & fabulas comminiſcatur, contra rei veritatem, & uſum veteris Eccleſiæ, miſerè confictas.* Quæ priuſquam ſingillatim expendo, volo ipſe mecum admiretur immanem, ac prorſus incredibilem dictorum ſententiarumque repugnantiam, qua priora poſterioribus evertit, ac diruit. * Etenim quod in Diſſertationibus poſueram, [* Salm. p. 140.] *nunquam non fuiſſe in Eccleſia poteſtatum, graduúmque diſcrimen, hoc eſt Epiſcopatus & Presbyteratus ſimplicis: ſed in eadem capita paſſim ambo fuiſſe collata:* quod hunc ſenſum habet: eoſdem in Clero quarumdam Eccleſiarum unà cum Presbyteratu Epiſcopatum ſimul adeptos eſſe: hoc ille *ſtupores, inſcitiæ ac ſtoliditatis* accuſat: mihique propter iſtud ipſum maledicis ac probris ferociter inſultat. Et, *Poteſtne fieri*, inquit, *ut aliquis neſciat, ex uno gradu, qui olim fuit, Presbyteri, & Epiſcopi, duos poſtea factos eſſe? At tu dicis, duos iſtos ordines in una perſona, etiam tum cùm unus eſſet, diſtinctos tamen, ac diſcretos fuiſſe. Quomodo? An ille unus, qui Epiſcopus ſimul, & Presby-*

Digitized by Google

ter fi.bat Apoſtolorum ævo, aliqua gerebat pro Epiſcopo: aliqua verò pro Presbytero? Ita janè oportet intelligi, ſi, quod tuus iſte ſtupor velit, aſſequi poſſumus. Poteſne pro ſapientia tua nobis diſtinctè explicare, quid ille Presbyter, & Epiſcopus Apoſtolicorum temporum, quid, inquam, eorum, quæ officium ejus ſpectabant, tanquam Presbyter egerit, & quid tanquam Epiſcopus? Si aliquis faber ſit ſimul, & fullo; tanquam faber, fabrilia tractabit: tanquam fullo pannos addenſabit, & fullonicam exercebit. Dux & miles poteſt eſſe unus & idem. Cùm manu prælium capeſſet, militis officio fungetur. Cùm verò aciem ordinabit, & inſtructa acie in poſt-principiis ſibi loco cavebit, & inde omnibus prælii incipiendi ſignum dabit, ducem præſtabit.' Poſſumuſne in Epiſcopo, qui & Presbyter ſit, diſtinguere officia Presbyteri, atque Epiſcopi, atque ſeparatim?

III. Hunc Salmaſo locum, ſatis utique prolixum, & faſtidii plenum, integrum deſcripſi: ut qui libri illius, cujus audio jam exemplaria eſſe ſuppreſſa, copiam non habebunt, ex ejus verbis ea, quæ dixi, vera eſſe cognoſcant: neminem alterum inimiciorem, & iniquiorem illi eſſe, quam ipſum ſibi. ut qui dedita opera contradicere, adverſarique velit iis, quæ ab illo poſita, conſtitutáque ſunt; non alia quàm ipſiuſmet adhibenda ſit oratio. Conferantur enim quæ paullo ante citavi illius verba cum poſterioribus iſtis. Rem rei peræquè nullam repugnare ſenties. In his ecce duos negat ordines Apoſtolorum fuiſſe tempore, Presbyteratum, & Epiſcopatum, quòd iidem Epiſcopi creabantur, & Presbyteri, & in unam perſonam ambo convenirent: nec poſſet diſtingui, ac diſcerni quid Epiſcopus tanquam Epiſcopus; quid Presbyter tanquam Presbyter ageret, adminiſtraretve: quemadmodum in eo, qui idem faber ſit, & fullo, facile dignoſcimus quæ ſint illius partes quà fullo eſt, aut faber. His enim exemplis uti voluit, vilibus ac ſordidis: ſed dignis eo miniſterii, & Eccleſiaſtici negotii genere, quod præ oculis habens, & in quod animo intentus iſta ſcribebat. Reſpectabat enim, ut ſuprà dixi, ad illos, quibus eſt aſſuetus, Puritani conventiculi gradus, & officia Presbyteratus, Epiſcopatus, Diaconatus, & ſimilia; quæ cerdonibus, veteramentariis, piſtoribus, & id genus opificibus ex infima plebe mandari ſolent. Ideo conſentanea ad illa ſignificanda munera partium ſuarum exempla delegit. Ergo quia non putavit iodem, ut in eodem homine ambæ diſcernuntur artes, piſtoris & cerdonis; ſic in eodem, qui Epiſcopus ſit, ac Presbyter, ſingulorum ordinum officia diſtingui potuiſſe; idcirco negavit eundem Epiſcopum fuiſſe, ac Presbyterum. At hoc, quod quærebat, reperit poſtea: & quod neque fieri putabat poſſe, & eos, qui poſſe cenſerent, *inſcitiæ, ſtuporis, ſtoliditatis* notis inuſſerat, approbavit, rèque ipſa factum eſſe docuit: ac denique ſuperiora illa, quæ ſola eſſe vera dixerat, ridicula, & falſa eſſe defendit. Nam cùm idem homo Presbyter eſſet & Epiſcopus, hoc eſt duos gradus, ordinéſque ſuſtineret, unicuique ſuum munus, ac penſum attribuit. *Quippe illius unius, quà Presbyter erat, propriam fuiſſe dicit *Clericorum ordinationem per manuum impoſitionem: Confirmationis item ſacramentum, & alia quædam, quæ non propriè ſpectabant ad Epiſcopum, tanquam Epiſcopum; ſed ad Presbyterum.* Porro ejuſdem illius perſonæ, quà Epiſcopatu erat prædita, proprium fuiſſe vult *gregi ſibi commiſſo attendere, in his quæ curam in adminiſtratione exigunt, & ſolicitudinem requirunt, quæ propriè eſt Ἐπισκοπή.*

* Salm. p. 149

IV. Habet itaque quod paullo antea dari ſibi poſtulabat, quid ille unus Presbyter ſimul & Epiſcopus tanquam Presbyter ageret, & quid tanquam Epiſcopus: quemadmodum in eodem homine, qui ſimul *faber & fullo ſit*, quid pro fabro, & quid pro fullone agere debeat. Fuitne verò poſt homines natos tam futile, tamque inconſtans ingenium: quod in paucis paginis adeo turpiter aberraret ab inſtitutis, cogitatiſque ſuis, & diſparibus, ac contrariis ſententiis ſecum ipſe diſcordaret? Ecce quantum mihi operæ ac verborum inſumendum in hoc fuit, ut illum docerem, non omnia, quæ ſubjecto idem ſunt, idem eſſe ratione, eſſentia, & τῷ τί ἦν εἶναι: & ut verum id eſſe perſuaderem, quod in tertio Phyſicorum ſcriptum eſt ab [17] Ariſtotele: *Non eadem omnia iis ineſſe, quæ quolibet modo eadem ſunt, ſed ſolùm quibus eſſe, id eſt ratio eſſentiæ eſt eadem!* Atqui nihil in Dialecticorum, Philoſophorumque ſcholis ita re pervagatius eſt. Quas quia nunquam detrivit, idcirco demittere hoc in animum ſuum nullo pacto potuit, qui tandem duo Eccleſiaſtici ordines τῷ λόγῳ, & τῷ τί ἦν εἶναι diſtincti, τῷ ὑποκειμένῳ convenirent. Dicebam in Epiſcopo duo ſpectari, & κατ' ἰσχνὴν ἐπίνοιαν, ut loquitur Cyrillus, hoc eſt *ſubtili mentis acie* diſcerni: alterum, quod Epiſcopus eſt, ſummuſque ſacerdos, & ἱεροφάντης: alterum, quod eſt Presbyter, & ſacerdos, ut & Diaconus; & omnes denique in ſeſe ordines, ac totam Hierarchiam in ſe unus complectitur. Ita enim * Dionyſius auctor eſt, in uno ſummo Antiſtite collecta, & conjuncta ineſſe omnia, quæ in inferioribus diſperſa reperiuntur. Unum itaque dicebam diverſos habere ordines, non tamen reipſa, ut ſunt in illo, ſeparatos ac diſtinctos: ſed τῷ λόγῳ tantùm, & ratione, vel δυνάμει, id eſt *poteſtate:* quatenus inferiores ordines ſine ſuperioribus in quibuſdam cernuntur; etſi ſuperiores ab inferioribus minime disjuncti ſint. Cùm hæc & hujus generis alia loquerer, neque capiebat Salmaſius: & pro certo dejerabat, errare me, qui duo in una, & eadem re cohærentia, non eadem inter ſe eſſe crederem. Atqui erant illa veriſſima; & idoneis, atque ad ejus captum aptiſſimis exemplis, ac ſimilitudinibus exprimebantur.

* Lib. de Eccleſ. Hier. c. 1.

Hoc enim eſt quod in ſcholis *eminentiæ* vocabulo ſignificari ſolet. Sicut anima rationis particeps, & humana, ſenſilem, & vegetantem *eminenter* continet; non cujuſmodi inſunt, illa brutis in animantibus; hæc in ſtirpibus. Quæ enim in pecudibus eſt, rationis eſt expers: quæ plantas animat; caret & ſenſu. At humana nulla ſui parte aliud eſt, quàm rationalis: & hoc tota eſt, quia ſimplex eſt, & individua. Verùm ambas illas, quæ in brutis, ac ſtirpibus ineſſe dicuntur, eminenter, excellentique ratione continet, excluſis propriis ſpeciei cujuſque differentiis. Sic Epiſcopus Presbyteratum, qui in ſecunda claſſe cenſetur, & eſt ſimplex, nonniſi *eminenter* habet in ſeſe: hoc eſt dempta illa proprietate, quæ inferioris eſt ſortis: quà *ſimplex*, & *ſecundi ordinis* nominatur. Non enim Presbyteratus, quà cum Epiſcopatu complexus eſt, ſimplex, aut ſecundi ordinis habetur. At nunc poſtquam utcumque iſta percepit, deinceps obſtrepere deſinat Catharus, & tandem aliquando ſeipſum audiat: ac duos in uno homine diſtinguere ordines incipiat; & ſuas cuique partes deſcribere: non eo quidem modo, quo eas conſtituit. Nam falſa eſt, & commentitia ratio illa, diſtributióque munerum, qua Epiſcopum à Presbytero ſejunxit.

V. Manuum impoſitionem, qua ordinantur Presbyteri, aliique Clerici, aut quæ in Confirmatione locum habuit, *non propriè ſpectare* ait *ad Epiſcopum, tanquam Epiſcopum: ſed ad Presbyterum.* Etiamne manuum illa impoſitio, qua Epiſcopi creabantur? Non illum puto ſic deſipere, ut hoc aſſeveret. Atqui ex illius diſputatione, & argumenti genere id eſt conſequens. Nam quod à me dictum refellere voluit, etiam illud amplectitur. Presbyteros eoſdem eſſe factos Epiſcopos primis illis temporibus idcirco conjectabar, ut præſto eſſent qui eò mitterentur, ubi Epiſcopis opus erat, ad ea præſtanda, quæ ſunt illius ordinis propria. Hoc iſte reprehendit; quia Presbyteri ad ea omnia facienda ſatis erant idonei. Ergo & manum imponere ad Epiſcopatum poterant: quod utique inter neceſſaria numerandum eſt. Nam & * Apoſtolus Titum hortatur, ut in Creta inſula per civitates Epiſcopos conſtituat. Hac igitur ſaltem ex parte neceſſaria potuit eſſe Epiſcopi copia. * Deinde cùm Epiſcopi ac Presbyteri munera, & partes à ſe mutuò ſecernit, Epiſcopo, quà Epiſcopus eſt, injungit *gregis ſibi commiſſi curam, & adminiſtrationem, quæ propriè eſt Ἐπισκοπή:* Presbytero verò, quà Presbyter eſt, *manuum impoſitionem in ordinatione Presbyterorum.* Cuinam ergo competit impoſitio manuum in ordinatione Epiſcoporum? An & iſta in Ἐπισκοπῇ, id eſt *cura & adminiſtratione gregis* continetur? Quî potiùs quàm Presbyterorum ordinatio? Hæc enim propiùs ad curam gregis quàm iſta, pertinet. Nam ad gubernandum ſibi commiſſum populum, Epiſcopis aliis opus non habet qui jam creatus eſt Epiſcopus. Immo plures in eâdem Eccleſia collocari poſteriorum temporum decreta vetuerunt. At ſine Presbyteris non poteſt commodè munus exercere ſuum. Itaque Presbyterorum creatio magis Epiſcopalem ordinem, quà Epiſcopus eſt, conſequi debuit, quàm Epiſcoporum. Sed neutrum eſt verum. Immo utrumvis

* Tit. 1. 5. & 6.

* Salm. p. 150.

17 Ariſt. 3. Phyſ. c. 3. Text. 21. [illegible]

38 Cat.

utrumvis tam ab Epiſcopi abjudicare munere atque ordine, quàm Presbytero adjudicare, non hæreſim ſolum ſapit; ſed puerilem etiam, ac ridendam inſcitiam.

VI. Etenim ſi, quod ille crocitat, Presbyteratus proprium eſt manua imponere ad ordinandos Clericoa; non Epiſcopatus: Epiſcopatus verò proprium, regere populum, ac gubernare: quandiu quidem in unum ordines ambo illi convenêre, ab eôdem præſtari utrumque potuit. Poſteaquam verò divulſi, ac ſeparatim politi ſunt; tum id unumquodque ſequi, quod proprium ejus erat, oportuit. Quare Presbyteri deinceps ſimplices, qui Epiſcopi eſſe deſierant, jus habuere Presbyteros, ceteroſque Clericos ordinandi. Uti faber ille idem ac fullo, ſi fullo amplius non ſit, quod fabri proprium eſt retinebit, ac fabrilia tractabit: non utique fulloniam attinget. Nam me lepida illa Cathari exempla delectant. Itaque iis utamur. Quæro igitur, ac velim acutus homo mihi reſpondeat: Qui ex fabro & fullone, nonniſi faber eſſe cœpit: num is polituram veſtium & pannorum, ac denique fulloniam exercebit? At hoc eſt contra hypotheſim. Ergo fabrilia tantùm opera molietur: quia nihil niſi faber eſſe ponitur. Redeamus jam ad bellam Salmaſianæ ſimilitudinis ſmidam. Presbyter ille, qui idem & Epiſcopua erat, quà Presbyter, ordinabat Presbyteros, non ut Epiſcopua. Quamdiu ergo manebit Presbyter, ſive Epiſcopatum habeat, ſive eo careat: quæ Presbyteri ſunt nihilominus exequetur. Itaque Presbyteros ordinabit, & iis inferiores Clericos. Hoc planè, ac directò concluditur ex Salmaſii decreto, quo Presbyteratui impoſitionem manuum ad ordinandos Presbyteros affixam eſſe vult; non autem Epiſcopatui. Id ſi eſſet verum, nemo mutare auſus eſſet; nec humana auctoritate, & arbitrio divina inſtituta ſollicitare. Aut ſi contrarium paullatim uſum ac morem obrepſiſſe dicat: certe primis illis, & adhuc incorruptis Eccleſiæ temporibus; hoc eſt ſecundo, ac tertio ſeculo, vel etiam quarto, ut hæretici jactitant, adhuc ritus ille perſeveraſſet. Extarent igitur exempla non rara, non furtim, ac jejunè argutulis quibuſdam captionibus extorta: ſed obvia paſſim ac ferientia: quibus conſtaret, à Presbyteris ſimplicibus celebratas eſſe Presbyterorum ordinationes, Clericorúmque ceterorum. tum ab iiſdem manus impoſitas eſſe ad dandum Spiritum ſanctum: quod in Confirmatione fieri ſolebat.

VII. Atqui nullum ejuſmodi factum illorum in omni antiquitate Chriſtiana liquidum occurrit: & ejuſmodi, qualia Epiſcoporum paſſim leguntur. Cum tam crebra veteribus in hiſtoriis, & Conciliis, ac Patribus memoria ſit ordinationum illarum, quibus Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, reliquique Clerici, maximè quos ſacratos vocant, inſtituti, ac creati ſunt: nuſquam tamen apertè eas uſurpaſſe Presbyteros legimus: ſed Epiſcopos duntaxat. Unum, vel alterum tantummodo habent exemplum, neque hoc expreſſum: ſed contortè, ac moroſè ab illis exſcalptum. quod ne ipſum quidem conſiſtit: ut ſequenti capite docebitur. Quænam igitur illa ſtupiditas eſt; proprium id eſſe dicere ſacerdotis, ac Presbyteri ſimplicis, eique, quà Presbyter eſt debitum: quod quantum in illius eſt probationibus, nonniſi valde incertum ac dubium eſt, an quiſpiam unquam ordinis iſtius attigit: plerique autem antiquorum niſi ab Epiſcopo adminiſtratum, ratum, effectumque eſſe disertè negaverunt. Ubi Cathari & Grammatici iſtius, vel Chriſtiano, vel litterato homine: vel homine poſtremò dignus eſt pudor: qui hoc fingere eſt auſus, cujus neque exemplum probabile; neque teſtem affert, vel afferre poteſt ullum ex omni antiquitatis memoria: niſi hæreticum, & eo nomine damnatum? * Et quoniam, cum ego duos illos Eccleſiaſticos ordines, Epiſcopi ac Presbyteri, ab Chriſto inſtitutos, & ab Apoſtolis traditos eſſe dixiſſem; me ad Scripturæ ſacræ tribunal vadatus eſt: ac vel locum unum proferre juſſit, in quo Presbyter ab Epiſcopo ſit diſtinctus: ego viciſſim in ea, qua de agitur controverſia, quò me provocavit, eò illum revoco. Oſtendat, ſi poteſt, toto in Novo Teſtamento vel litteram aliquam, cujus hoc teſtimonio adſtruat, quod pro certo venditavit; Presbyterum ſimplicem, qui Epiſcopus non eſſet, manum impoſuiſſe tum ad ordinandum Presbyterum; tum ad dandum Spiritum ſanctum. Quòd ſi nuſquam illud invenire poteſt, quâ fronte vel affirmare illud audet; vel alios ad eandem probandi formulam adſtringere, in quo ſuapte in cauſſa victus, & confuſus tenetur.

*Salm. p. 146.

VIII. Age verò, quoniam tam malè paratus eſt ab Scripturæ præſidio, aliunde ſibi curet advocationem: ac vel ab Eccleſiaſtica hiſtoria: vel ab antiquis Conciliis & Canonibus: vel à Patribus argumenta repetat novæ, inuſitatæque rei: quam à ſeipſo comminiſci, nec habere iis ex locis, unde probari talia neceſſe eſt, illius aſſeverandæ fidem; ſtolidi eſt hominis, & in eo quod eſt, ſimiles ſui ceteros arbitrantis. Etenim ſi hoc ſolo contentus eſſet; interdum ab iis, qui Presbyteri ſimplices erant, Presbyteros, vel Diaconos ordinatos fuiſſe: etſi verum id non eſt, neque aut unquam licuit, aut fieri potuit omninò: minus tamen abſurdè diceret: haberétque ſpeciem aliquam dicti ſui, ac colorem: de quo paullo pòſt. Nunc illud aſſerit, quod aperte ac ſine ulla excuſatione falſum, ineptumque eſt: Presbyterorum jus illud eſſe proprium, quà ſunt Presbyteri, manus imponendi tum ad ordinandos inferiores omnes ac pares etiam Clericos, tum ad confirmandum, dandumque Spiritum ſanctum. Atqui nullum ſatis, ut dixi, compertum, & extra controverſiam poſitum in omni Eccleſiaſtica antiquitate. & hiſtoria veſtigium apparet poteſtatis illius, ac conſuetudinis ritè, uti ſanè par fuit, ac legitime conceſſæ. Nam quæ ab hæreticis, ac deſperatis hominibus facta ſunt, in argumentum, exemplúmque trahere non oportet. At ex adverſo neminem nec Epiſcopum, nec Presbyterum, neque ſacrati ordinis alium, niſi ab Epiſcopo, conſecrari, ordinarique jus fuiſſe, uſus antiquiſſimus totius retrò Eccleſiæ, & apud eam per omnea ætates geſtorum exempla confirmant. Certè antiqui Canones Eccleſiaſtici Clericos omnes ab ſolo Epiſcopo ordinari jubent. Qui primus inter Apoſtolicos ponitur, [38] *Epiſcopum* præcipit *à duobus, vel tribus Epiſcopis ordinari.* [39] Secundus, *Presbyterum ab uno Epiſcopo: necnon Diaconum, & reliquos Clericos.* Clementis quoque Conſtitutiones: cui Scriptori tantum Salmaſius fidei, & auctoritatis tribuit, ut idoneum putet, quo ſibi non parvis de rebus affirmanti teſte, ac fidejuſſore credatur, * tam Epiſcopum, quàm Presbyterum, Diaconum, & Hypodiaconum ordinari ab Epiſcopo ſignificat, ex Apoſtolorum mandato. [40] Tum expreſſè Presbyteris fas eſſe negat, Presbyteros, ac ceteros ordinare. [41] Idem judicium fieri debet de altera illa manuum impoſitione, quæ in Confirmatione adhiberi ſolebat. * Quam ab ſimplicibus Presbyteris uſurpatam eſſe in Eccleſia Catholica dicit quidem Catharus. Sed quod dicit nullo probat argumento: & more ſuo quæ neſcit, temerè, ac ſine pudore pronuntiat.

*Clem. l. 8. Conſt. c. 4. 16. 17. 21.

*Salm. p. 297.

IX. Quod ſi inferiorum temporum, hoc eſt quarti poſt Chriſtum ſeculi, ac deinceps ſuccedentium, uſum, & exempla reſpicimus, cùm jam parta libertate, reſpirare à bellis, ac metu Eccleſia cœpit, ac velut lacertos explicare; hoc eſt, diſciplinam, mores, & inſtituta ſua liberiùs exequi: tum id manifeſtiùs apparebit, quod Epiphanius, Hieronymus, Chryſoſtomus, aliique dixerunt; impoſitionem manuum ad ordinandos non ſolum Epiſcopoa, ſed etiam Presbyteros, & Diaconos, Epiſcopalis eſſe gradus, & poteſtatis: ita ut à Presbytero ſimplici uſurpari nequeat; nec tantum ita, ut eo non poſſit, quia lege vetitum eſt: ſed etiam quia ſi tentet, nihil omnino facit.

Cujus rei luculentum extat, & ad comprimendam Cathari loquacitatem aptiſſimum teſtimonium Epiſcoporum ex Ægypto, Thebaide, Libya, & Pentapoli, in Alexandrina Synodo congregatorum in cauſſa Athanaſii, in epiſtola Synodica, quam ad omnes Chriſtiani orbis Epiſcopos, & nominatim ad Julium Romanum Pontificem ſcripſerunt. Cujus epiſtolæ tanto major eſt auctoritas, quòd & eam probavit Athanaſius, atque in Apologetico ſuo deſcripſit: & cùm generatim ad omnes Eccleſiæ Catholicæ præſules ab Catholicis miſſa ſit, non unius loci & Eccleſiæ, ſed receptam ubique toto in orbe Catholico fidem continere debeat. Quòd niſi commune hoc eſſet dogma,

[38] Can. 1. Apoſt. Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ Ἐπισκόπων δύο, ἢ τριῶν.

[39] Can. 2. ibid. Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς Ἐπισκόπου χειροτονείσθω, καὶ Διάκονος, καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοί.

[40] Clem. 3. Conſt. c. 11. οὐκ ἐπιτρέπομεν δὲ πρεσβυτέροις χειροτονεῖν διακόνους, &c.

[41] Clem. 8. Conſt. c. 28. Ἐπίσκοπος χειροθετεῖ, χειροτονεῖ, &c. Πρεσβύτερος χειροθετεῖ, οὐ χειροτονεῖ.

dogma, ex quo illi argumentati ſunt, inanis eſſet illorum, & inepta ratio.

X. Nam cùm Athanaſius ab æmulis in crimen adductus eſſet, quòd Iſchyram Presbyterum ſacra celebrantem Macarius ab illo miſſus male multaſſet, ac myſticum calicem confregiſſet: contra hanc accuſationem Epiſcopi præſcribunt: neque rem ibi ſacram feciſſe Iſchyram, neque myſticum habuiſſe populum: ac ne Presbyterum quidem omnino fuiſſe, ſed laicum. Cujus rei cauſam hanc reddunt, quod à Collutho ordinatus erat; qui Epiſcopus non eſſet; ſed tantum Presbyter. Quòd ſi Epiſcopus fuiſſet, Iſchyram ab eo ordinatum, non negarent fuiſſe Presbyterum. Siquidem quos Meletius Epiſcopus perditus homo, & ſchiſmatis auctor, atque ab Eccleſia proſcriptus ſacris initiarat ordinibus, in iiſdem illis ordinibus recepti ſunt, cum ad communionem Catholicam rediiſſent. Sed Synodicæ illius Epiſtolæ verba expendenda ſunt. [42] *Hic eſt ille toties rumoribus jactatus Iſchyras: qui neque ab Eccleſia electus Presbyter: neque cùm à Meletio conſtitutos Presbyteros Alexander in Eccleſiam recipiebat, in eorum numero unquam habitus fuit. Ita nec illinc quidem conſtitutus eſt. Unde igitur Presbyter eſt Iſchyras? aut à quonam ordinatus? Utrum à Collutho? Hoc enim reſtat. Atqui Colluthum in Presbyteratu mortuum eſſe, & omnem ab illo factam manuum impoſitionem irritam, omneſque, quos in ſchiſmate ordinaverat ille, ad laicorum gradum redactos, & inter laicos in Eccleſia congregari notum eſt, nec ulli omninò dubium. Quinam ergo privatus homo, & privatam domunculam incolens myſticum credatur habere poculum?* Et in litteris Clericorum Mareoticæ: [43] *Iſchyras nunquam Clericus, & miniſter Eccleſiæ fuit. Verùm ſe ipſe primùm jactabat Colluthi Presbyterum.* Tum iidem Clerici in Relatione ad Curioſum, & Philagrium Præfectum Ægypti aiunt, [44] *Iſchyram, qui ſe Presbyterum vulgaret, non eſſe Presbyterum. Siquidem ordinatus eſt ab Collutho Presbytero; qui ſibi imaginarium vendicarat Epiſcopatum: & poſteà in generali Synodo ab Hoſio, & ceteris cum eo collectis Epiſcopis juſſus erat pro Presbytero ſe habere, qualis anteà fuerat: & ex conſequenti omnes, qui à Collutho erant ordinati, ad eundem locum redacti ſunt in quo antea cenſebantur: quemadmodum & Iſchyras ipſe inter laicos relatus eſt.*

XI. Ex hac celeberrima, teſtatiſſimáque hiſtoria manifeſtum eſt, ſoli Epiſcopatui jus ordinandi competere: nec à ſimplicibus Presbyteris conſecrari poſſe tam Epiſcopos, quàm Presbyteros: ita ut ſi manus impoſuerint, nihil omninò illi perficiant: ſed laici, ut erant antè, maneant, qui ab iis ordinati fuerint. Etenim Colluthus vere Presbyter fuit, & ab Alexandrina Synodo, Hoſio præſide, in eo gradu, atque ordine receptus. Idem porro Iſchyram, & alios quoſdam laicos manuum impoſitione conſtituerat Presbyteros. Igitur verè Presbyteri erant ab eo facti, ſi ex divina inſtitutione Presbyter omnis, quà Presbyter eſt, jus habet ordinandi Presbyteri. Non enim humano ullo jure, ac præcepto adimi poteſt Eccleſiaſtico gradui, & ordini, quod ei ex inſtitutione Chriſti convenit. Quemadmodum Meletius, quantumvis exauctoratus, & ab Eccleſia ejectus; ac poteſtate, quantum in ea ſitum fuit, privatus omni, nihilominus impoſitione manuum veros conſecravit Epiſcopos, ac Presbyteros: ita ut qui pace & concordia inita, ordinati ab illo fuerant, non pro laicis admiſſi: ſed inter Epiſcopos, & Presbyteros recepti fuerint. Cur non idem de Colluthi ordinatione judicium eſt factum: Cur ab hoc facti Presbyteri, pro infectis & non conſecratis habiti ſunt: Meletiani verò in illis, quos ab homine perdito, & execrando nacti fuerant, ordinibus, communione reddita manſerunt? Quiſquámne ſuſpicari aliter poteſt, niſi id, in quo Catholicæ partis ſita victoria eſt; Meletium, quòd Epiſcopus eſſet, iccirco veros Epiſcopos, ac Presbyteros ordinaſſe: Colluthum, quia ſimplex erat Presbyter, neutros omninò conſecraſſe.

XII. At profectò ſi quos ille baptizaverat, non denuo baptizari eos oportuit: neque pro non baptizatis judicati ſunt. Quod ſi quis iterum baptizare eos auderet, peſſimè, ac contra legem & traditionem Eccleſiaſticam feciſſe putaretur: ut in libris, quos contra Donatiſtas edidit, luculenter Auguſtinus oſtendit: & ante hunc * Epiphanius, Optatus, aliique permulti. Non eſt igitur eadem ratio Baptiſmi, & Ordinationis, neque qui ab ſimplici ſacerdote impoſitionem manuum accepit, is revera ordinatus eſt; perinde ac qui ab eodem baptizatus eſt, etiam contra interdictum Eccleſiæ, nihilominus Baptiſmum percipit. Undenam verò ſacramentorum iſtorum duorum, Baptiſmi, & Ordinationis diſcrimen illud exortum eſt; ut Baptiſmus etiam à laicis, etiam prohibente Eccleſia collatus in verum, ratumque cederet: Ordinatio verò ab eo facta qui non eſt Epiſcopus, non ſolum illicita; ſed etiam nulla cenſeretur? Quæ eſt alia cauſſa, niſi quòd baptizandi poteſtas non tantùm ſacerdotibus; ſed etiam laicis à Chriſto conceſſa eſt: Ordinandi verò, id eſt χειροτονίας, facultas ſolis attributa eſt Epiſcopis? Hinc alia novâque manuum impoſitione, & ab ea, qua Presbyteri fiunt diverſa, ordinantur Epiſcopi. Ac Presbyter quidem ab uno tantùm Epiſcopo conſecratur: Epiſcopus à tribus Epiſcopis, ut antiqui canones præſcribunt; ac perpetua Eccleſiæ conſuetudo tenuit.

* In Expoſ. fidei N. 13.

XIII. * At Salmaſius neſcio quid ὑπνῶν obſtrepens, de illa duplici ordinatione tumultuatur. Cùm enim ſcripſiſſem in * Diſſertationibus, probabile eſſe, quod Ambroſio attributus commentarius refert in priorem ad Timotheum, ex collegio Presbyterorum olim, *recedente uno, ſequentem ſucceſſiſſe*, qui aſſumptus ſit in Epiſcopum, non ſine μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ: hanc ille χειροτονίαν μυστικωτέραν homo urbanus irriſit; ignarus, Presbyteros, etſi jam impoſitione manuum ab Epiſcopo conſecrati ſunt, cum ad Epiſcopalem gradum provehuntur, novam ordinationem accipere, priore auguſtiorem, ac magis myſticam. Sic Auguſtinus, ut in ejus vita * Poſſidius narrat, cum jam ordinatus eſſet Presbyter, quando Epiſcopus creatus eſt, *majoris loci ordinationem ſuſcepit.* Quod innumeris aliorum exemplis adſtrui poteſt.

* P. 362.
* P. 41.
* Cap. 10.

Quin illo ipſo in loco, ubi calces ob hoc ipſum illidit mihi; in ſemet incurrit, ſecumque digladiatur: dum ex Pſeudoambroſii loco, qui eſt in commentario ad caput quintum epiſtolæ ad Epheſios, probat, *Presbyteros, ſive Epiſcopos, plures olim unam Eccleſiam rexiſſe, ſine ullo ſuperpoſito Epiſcopo.* Quod ei contrarium eſt, * quod multis in locis Diſſertationis ſuæ poſuit, à primo Chriſtianiſmi tempore, unum è collegio Presbyterorum aſſumptum, qui Eccleſiæ præeſſet Epiſcopi nomine, ac primatum teneret. De quo ſuprà fuſius egimus.

* Vide p. 270. & 273.

CAPUT XI.

Diluuntur ea, quæ paſſim objici ſolent, ut probetur ſimplices ſacerdotes aliquando impoſitione manuum ordinaſſe. De Ancyrani Concilii canone XII. *Salmaſii in hoc opponendo* ἀλογία. *Non potuiſſe provincialem Synodum in re tanta aliquid innovare. Quod in rebaptizandi negotio demonſtratur. Declaratur Canon ille, & variæ de eo ſententiæ. De Chorepiſcopis. Solis Epiſcopali præditis charactere tribui ab illo canone ordinationem Clericorum. Nova & probabilis ejuſdem canonis interpretatio ex canone* XVIII *ipſius Synodi. Epiſcopi interdum*

42 Apud Athan. To. 1. p. 570. [illegible]

43 Ibid. pag. 614. [illegible]

44 Ibid. pag. 616. [illegible]

terdum in ordinem coacti Presbyterorum ſimplicium. Alter locus ex Leone M. objectus exponitur. Non licuiſſe ordinare Clericum ſine certa ſede.

I. Adversus illa, quæ de jure ordinationis, non ex mea tantum, ſed ex communi Catholicorum ſententia dixi, quædam objici hactenus ſolent, quæ ita ſuadere videntur; etiam ab ſimplicibus Presbyteris ordinatos aliquando Presbyteros fuiſſe. Ex quibus illud eſt, quod ab ſuis Puritanis acceptum intentavit Salmaſius. Nihil enim niſi tritum, decantatumque ſæpius, ac nihil denique proprium contulit in hanc diſputationis farraginem, præter os, & inſcitiam. Ancyrani ergo Concilii decretum profert in medium Catharus, de quo ſic * ſtatuit; *Multo tempore in Eccleſia hunc morem obtinuiſſe, etiam poſt introductam utriuſque ordinis, Presbyteralis, & Epiſcopalis diſtinctionem, ut quemadmodum Epiſcopi ordinabant Presbyteros, ita Presbyteri quoque ordinarent tam Presbyteros, quàm Diaconos, & ceteros minorum ordinum Clericos. Id cùm ante Ancyrani Concilii decretum paſſim uſurparetur, ne in poſterum talis ordinatio Presbyterorum, & reliquorum Clericorum à Presbyteris fieret, Canone* XII *ejuſdem Synodi ſancitum eſſe.*

* Salm. p. 300.

Antequam de hoc Canone contendo; primùm illud expendat Lector eruditus, cujuſmodi ſit quod ait, ante Ancyranum Concilium paſſim uſurpari ſolitum, ut à Presbyteris ordinarentur Presbyteri & Diaconi. Id ſi eſſet, extarent exempla ſuperiorum temporum vel rara ſaltem; quibus ſimplices Presbyteros ordinandi jus, & uſum habuiſſe conſtaret. Ubi autem hoc legit? aut quo canone conſtitutum reperit, Presbyterum ordinari à Presbytero, vel Diacono? Age verò cujus eſt judicii, tantum auctoritatis credere in unius exiguæ Synodi, certe minimè generalis, decreto fuiſſe, ut quod hactenus uſurpari paſſim ſolebat; quod à Chriſto mandatum; quod ab Apoſtolis traditum fuerat; quod ordinationis ſacramento inſitum, & νεῶδες erat; id repente mutaret, aboleret, extingueret? Ut poſt hanc diem, quâ die in angulo provinciæ unius pauci Epiſcopi conventu habito ſtatuiſſent, Presbyteratum deinceps ordinandi jure, ac poteſtate ſibi à Chriſto data carere, nemo eorum ampliùs non ritè ſolùm ac *licitè*; ſed ut loquuntur, etiam *validè*, & cum effectu, manus ad ordinandos Clericos imponeret? Prorſus Oecumenicæ, & ex toto orbe Chriſtiano congregatæ Synodi proprium fuit, tanta de re generalem pronuntiare ſententiam: cujus ad omnes Eccleſias vis, & forma pertineret.

II. Quemadmodum in altera illa quæſtione factum eſſe ſcimus, quæ tamdiu Catholicos exercuit, inter ſeque commiſit, de illis iterum baptizandis, qui extra Eccleſiam baptizati fuiſſent. Ad eam enim diſſolvendam *univerſalis*, ac *plenarii Concilii* auctoritas fuit adhibenda: ut in libris contra Donatiſtas crebro meminit Auguſtinus. Qui & eo nomine Cyprianum excuſat, quòd adverſus antiquam conſuetudinem Eccleſiæ rebaptizandos illos eſſe cenſuerit: * *quia plenarium de hac re concilium nondum habebat Eccleſia*: quod poſt illius mortem de hac quæſtione celebratum eſt: quodcumque tandem Concilium illud fuerit, quod *cunctarum gentium ſanctum Concilium* * idem appellat: ac ſive Nicænum œcumenicum primum intelligat: ut plerique cenſent, me quidem non probante. Non enim liquidò de hac quæſtione Synodus illa ſtatuit: ſed tantùm quinam ex hæreticis rebaptizandi eſſent edixit. Sive Arelatenſis prima ſignificetur, quæ in canone octavo plenè rem decidit: quod & probabilius videtur. Ac videmus, etiam poſt utriuſque Concilii decreta, ac generalem Eccleſiæ totius ſententiam; non ſic tamen everti, abolerique potuiſſe funditus uſum illum rebaptizandi: ut non aliqui poſtea ſuperfuerint, viri ſanctiſſimi; qui contra interdictum, baptizatos ab hæreticis, quoad fieri poſſet, novo baptiſmo initiari voluerint: quòd baptiſmum illorum nullum eſſe ſentirent. Ut Baſilius, aliique, de quibus alibi dicam. Quod ſi plenarii & univerſalis Concilii tanta eſſe auctoritas non potuit ad retinendam, conſervandamque veterem Eccleſiæ conſuetudinem contra novam præpoſterámque doctrinam; ut hanc penitus obliterare poſſet: quis ſanus, & doctus, hoc eſt Salmaſii diſſimilis, non facilè videat, quàm ſit ineptum, abſurdúmque, dicere in unius Provincialis Synodi ſanctione tantum momenti ac roboris fuiſſe, ut quod ſtatueret, velut ex condicto, repentè per totum terrarum orbem aboleretur; ſic ut nullum uſpiam reſtaret illius in Eccleſia Catholica veſtigium? Præſertim cùm, non ut illi plenariæ contra rebaptizantes Synodo, cauſſæ iſti bonitas ſuffragaretur: ſed antiquum, & ab Chriſto ipſo inſtitutum, atque ab Apoſtolis tranſmiſſum Eccleſiæ morem, ac dogma, uti quidem cum ſuis ἀναζητήταις Puritanis Salmaſius opinatur; opprimere contrario uſu, ac decreto ſtuderent. Hæc, niſi quis prorſus obbrutuit, ſatis ad eum curandum eſſe poſſunt, qui ex impura Diſſertatione Meſſaliani pus illud ac venenum hauſerit.

* Aug. l. 4. de Bapt. con. Donat. c. 6. & 9.
* Lib. 9. c. 17. de bapt.

Poſtremò, ut huic de Ancyrano Concilio remittamus, quæ imperitè, ac ſine judicio contendit: ac demus, poſt illum Canonem, Presbyteris ordinandi facultatem per totam Eccleſiam fuiſſe detractam: eò tamen res demum recidet; ut quamvis poſt illud interdictum Eccleſiæ, graviter delinquerent Presbyteri, ſi ordinare amplius auderent, ac pœnis Eccleſiaſticis plecterentur: nihilominus ratum illud haberetur, utcumque feciſſent; neque manus iterum ordinatis imponere, atque ordinare fas eſſet: ut in iis accidiſſe ſcimus, qui ab hæreticis, ſchiſmaticis, & ab communione rejectis Eccleſiæ baptizati, ab iiſque qui poterant, ordinati fuerant.

III. Nunc de Ancyrano iſto canone diſputemus. Variè hic quidem ab Latinis conceptus eſt, cùm in Græco ſit uniuſmodi, & hunc in modum ſe habeat, ex Dionyſii Exigui interpretatione: [45] *Chorepiſcopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare: ſed neque urbis Presbyteros, niſi cùm litteris ab Epiſcopo permiſſum fuerit, in aliena parochia.* At in editione Canonum Eccleſiaſticorum Dionyſii Exigui à Juſtello vulgata ante annos quindecim ita ille Canon legitur: *Chorepiſcopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare: ſed neque Presbyteris civitatis, ſine præcepto Epiſcopi, vel litteris, in unaquaque parochia.* Ex quo videtur in codice Græco ſuo Dionyſius habuiſſe: primum χωρεπισκόποις, & πρεσβυτέροις. Quanquam communis lectio eundem ſenſum capit. Sed præterea pro ἑτέρᾳ, idem Dionyſius ἑκάστῃ legit. At Iſidorus Mercator, & novæ verſionis auctor Hervetus, nonnulla ſuppleverint. Nam ille ſic reddit: *Sed nec Presbyteris civitatis, ſine Epiſcopi præcepto, ampliùs aliquid imperare: vel ſine auctoritate litterarum ejus in unaquaque parochia aliquid agere.* Cui ferè conſentaneus eſt Hervetus.

De hujus Canonis ſenſu, itum eſt varias in ſententias. Zonaras, & Balſamo, ſolis Chorepiſcopis modum præſcribi, & eorum licentiam refrenari putant: uti nec Presbyteros, aut Diaconos; nec Presbyteros civitatenſes ordinent; niſi ejus rei ab Epiſcopo facultatem litteris expreſſam impetraverint. Cum autem Presbyteros & Diaconos univerſè primum vetat ordinari; deinde Presbyteros urbicos: ita Zonaras interpretatur. Chorepiſcopi in agris, & ruſticanis parœciis erant Epiſcopi: unde & nomen adepti ſunt. Habebant autem adminiſtros Presbyteros ſimplices, & Diaconos, tanquam peculiarem Clerum. Hos igitur primo loco ordinari ab illo prohibet Synodus injuſſu Epiſcopi civitatis, & ſine litteris ipſius: tum addit, etiam urbicos Presbyteros abſque eâdem licentia ab Epiſcopo facta conſecrare prohiberi, tanquam ita ſcriptum eſſet: *Multo minus Presbyteros urbicos ordinari ab eo licere.* Ita Zonoras.

IV. Nos de Chorepiſcopis, & Ancyrano iſto canone plura ſcripſimus ante annos viginti, in * Animadverſionibus ad Epiphanium. Ubi mendoſum eſſe Græcum canonem ſuſpicabamur: non tamen certò, ac definitè quid in eo vitioſum eſſet expoſuimus. Sed hoc unum diximus, ſi abeſſent ab illo verba iſta, ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, *ſenſum aptiſſimum fore.* Quod qui dicit, non ſtatim expungere illa putandus eſt, quæ ſi abeſſent, nullam in verbis offenſionem fore aſſerit. Nam & alias, iis relictis vocibus, uti vitioſus haberi; ſic emendari poterat, ſi conjecturas de illo omnes explicare vellem. Ut ſi adderem ea potius, quæ in Latinis quibuſdam editionibus apparent:

* Hær. 69. pag. 277.

45 Ancyr. can. 13. Χωρεπισκόποις μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ.

rent: atque ita conformarem, ἀλλὰ μηδὲ Πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, πλεῖόν τι ἐπιτάττειν, ἢ καὶ μὴ μετὰ γραμμάτων αὐτοῦ, ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ τι ποιεῖν. Aut alio quopiam modo. Verùm nihil ex opinione mea liquidi, ac determinati aſſeverare volui: atque hoc duntaxat indicavi, quemadmodum probabilis illius canonis ſententia conſtaret, ſi ſic liceret corrigere, ut illæ voces inducerentur. Sane non eſt abſurda, neque ratione carens iſta ſuſpicio; nonnihil aut demendum de illo canone, aut ad eum addendum, ſi quis Græcorum, Latinorumque varietatem codicum aſpiciat. Ac nominatim quod optaveram potius abeſſe voces illas, quàm debere pronuntiabam, non abſque cauſſa factum prudens quiſque judicabit.

V. Imprimis quòd de ſolis Chorepiſcopis decretum illud editum fuiſſe complures antiquorum ſignificant, qui illius mentionem faciunt: itidem ut Antiocheni Concilii canon decimus habuit poſteà: in quo nonniſi Chorepiſcopi memorantur. Itaque Ferrandus Diaconus, qui Dionyſii Exigui ſeculo vixit, & fortaſſis ætate hunc anteceſſit, in * Breviatione canonum, ſummam utriuſque his verbis complexus eſt: *Ut Chorepiſcopi, id eſt vicarii Epiſcoporum, nec Presbyteros, nec Diaconos ordinent, niſi tantùm Subdiaconos, Concilium Anquiritanum tit. 13. Conc. Antioch. tit. 10.* Sic etiam Creſconius in Collectione ſua ſolius Chorepiſcopi mentionem notat fieri in ambabus Synodis, Numero XCVI. *De Chorepiſcopo, id eſt vicario Epiſcopi, quæ ad ejus officium pertineant, Conc. Ancyr. Tit. 14. Conc. Carth. Tit. 10.* Ubi pro *Carthaginenſi* fortè *Antiochenum* reſcribendum eſt. quod & Ferrandus, & numerus ipſe Tituli perſuadent. Et * in Capitulari Aquiſgranenſi Caroli M. ambo iſti canones inter ſe comparantur: & *Ancyronenſe*, (Sic enim vocatur) ita concipitur: *Vicarios Epiſcoporum, quos Græci Chorepiſcopos dicunt, non licere Presbyteros, vel Diaconos ordinare. Sed nec Presbyteris civitatis, ſine Epiſcopi præcepto, ampliùs aliquid jubere: vel ſine auctoritate litterarum ejus, in unaquaque parochia aliquid agere.* Sed ut appendix iſta perperam intruſa obelo juguletur: certe nemo illorum, qui canone iſto uſi ſunt, quod de Presbyteris civitatis injectum eſt, ſic accepit, ut eandem ac Chorepiſcopis, poteſtatem ordinandi Presbyteros & Diaconos, penes illos fuiſſe ſignificetur. Sed quidquid de Urbicis iſtis Presbyteris in Ancyrano iſto Canone continetur, nonniſi σχετικῶς ad Chorepiſcopos, & ut ita dicam, *paſſivè*, non *activè*, de illis antiqui omnes interpretati ſunt: hoc eſt ut quid circa eos facere vetitum ſit Chorepiſcopis, non quid facere ipſi prohibeantur, Synodus illa comprehenderit. Nimirum ut vel imperare illis aliquid; vel eos ordinare Chorepiſcopis interdictum ſit; non iſtis quod antea faciebant deinceps facere. Ac Græci quidem poſterius illud, ut ſuprà dictum eſt, amplexi ſunt; quod & Græcæ lectioni congruit: uti neque Presbyteros proprios ordinare ſibi: neque alienos, & urbicos Chorepiſcopis licuerit, niſi utriuſque ab Epiſcopo urbis illius poteſtate conceſſa. De quo ſenſu Canonis nonnulla ſunt ab * erudito viro probabiliter dicta.

* Nu. 79.

* No. 9 Tom. 2. Conc. Gal. p. 134.

* Hall. lib. de ſacris Ordin. Part. 1 Sect. 5. c. 1 art. 2. §. 1. p. 550.

VI. Sed de altera porro ejuſdem lectione Canonis inquirendum eſt, ad quam Dionyſius Exiguus in Juſtelli editione præit. Quæ quidem non Chorepiſcopis tantùm, ſed etiam Presbyteris civitatis, Epiſcopo concedente, permittit ordinare Presbyteros, & Diaconos. Ex quo Cathari contendunt, Presbyteros ſimplices poteſtatem habuiſſe manus imponendi, ſaltem extraordinariam: adeóque ſic illos ordinare, quomodo & baptizare potuiſſe: ut etſi contra vetitum id agerent; rata nihilominus eſſet, nec iteranda conſecratio. Ita Salmaſius Puritanorum ſuorum aſſectatus veſtigia.

Contra quos id omninò præſcribimus, quod ne ipſi quidem inficiari poſſunt; quibuſcumque tandem canone illo poteſtas ordinandi facta ſit, non aliis eam eſſe conceſſam, quàm qui Epiſcopalem conſecrationem haberent. Sic enim Antiochenus canon decimus hanc cauſſam exprimit, cur Chorepiſcopi alioquin ordinare poſſent, niſi Eccleſiaſtica lege prohiberentur. [46] *Qui in vicis*, ait, *vel poſſeſſionibus Chorepiſcopi nominantur, quamvis manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint, & ut Epiſcopi conſecrati ſint*, &c. Ita Dionyſius Exiguus. Quicumque ergo *ut Epiſcopi conſecrati non ſunt*, hoc eſt Epiſcopali ordine & conſecratione carent, ii ordinare, ac manus imponere nequeunt. Ut, exempli cauſſa, in agris & villis, præter Chorepiſcopos, erant Presbyteri ſimplices, ut ex Neocæſarienſi Concilio conſtat. In quo ſeparatim de utriſque canones editi ſunt, decimus-tertius, & decimus-quartus. Illi ergo ſimplices Presbyteri, quos ἐπιχωρίους πρεσβυτέρους canon prior nominat, quia Epiſcopalem ordinem non habebant, eóque diverſi erant à Chorepiſcopis, ordinare non poterant. Igitur neque Presbyteri urbici, niſi iidem eſſent Epiſcopi, cujuſquam permiſſu Presbyteros, aut Diaconos conſecrare poſſent.

VII. Quamobrem, ut Salmaſii procedat ratio, fateri eum oportet, ante Ancyranum Concilium, hoc eſt totis ab Chriſto ſeculis tribus, omnes civitatum Presbyteros Epiſcopos fuiſſe; ac Clerum univerſum ex primi ordinis ſacerdotibus conſtitiſſe: ita ut nullus ibi ſimplex eſſet Presbyter. Ita enim * Salmaſius ipſe ratiocinatur, ex eo quod * Apoſtolus Timotheum ait *gratiam accepiſſe cum impoſitione manuum Presbyterii*; non eos fuiſſe Presbyteros ſimplices. Nam *Presbyteri ſimplices non habuere jus manus impoſitionis.* Igitur omnes civitatum Presbyteri, qui *paſſim*, ut idem * ait, *ordinationem Presbyterorum, & Diaconorum uſurpabant* ante ſynodi Ancyranæ decretum, Epiſcopalis omnes ordinis extiterunt. Atqui contrarium iſtud eſt ei, quod in Diſſertatione Meſſaliana toties inculcat; primo tantum ſeculo, aut, ſi forte, etiam medio ſecundo, Epiſcopatum cum Presbyteratu fuiſſe conjunctum: poſtea verò duos ex uno eſſe factos, ac ſeparatos. Nam * cap. IV, *Sed nec Salmaſius*, inquit, *perpetuum eſſe volunt, ut Presbyteri plures, qui & Epiſcopi dicebantur, Eccleſias cujuſque civitatis communi conſilio rexerint. Mutatam regiminis Apoſtolici formam poſt Apoſtolorum Petri, & Pauli obitum, non invitus etiam conceſſerim: ita tamen ut veriſſimum ſit, haud ſtatim ab eorum obitu, novum huncce morem cœpiſſe.* * Poſtea verò tempus illud *mutati regiminis* deſignat *circa initium, aut medium ſecundi ſæculi: quo tempore primus ſingularis Epiſcopatus ſupra Presbyteratum introductus fuit.* Jam verò ſimulatque Presbyteratus ab Epiſcopatu diſtinctus eſſe cœpit, Presbyteros ſimplices omni jure ordinationis caruiſſe, ac non ſolùm Epiſcopi; ſed etiam Presbyteri conſecrandi affirmat idem Salmaſius, dum quod Hieronymus dicit, *excepta ordinatione, nihil facere Epiſcopum, quod non faciat Presbyter*, verum id eſſe ait, ſi ad tempus illud referatur, quo hæc officia diſtincta ſunt. * *Rectè hoc ille quidem*, ait, *ubi hæc officia diſtincta ſunt, & gradus diſcreti.* Hieronymus, ut & Epiphanius, necnon Chryſoſtomus cum χειροτονίας id eſt ordinationis jus Presbytero detrahunt, ſolique vindicant Epiſcopo, de omni ordinatione neceſſariò debent intelligi. Quippe poſt Ancyranam Synodum tres illi floruerunt: poſt cujus canonem poteſtas ordinandi funditus erepta Presbyteris à Salmaſio creditur. Cum igitur quam ordinationem non habere Presbyteros aſſerunt illi, ea ſtatim atque ſecerni ordines illi ambò cœperunt, penes eos eſſe deſierit: conſequens eſt, ſub initium vel medium ſecundi ſeculi, Presbyteros non ampliùs ordinaſſe: ac fœdiſſimè adeò in ſeipſum impegiſſe Salmaſium, qui uſque ad Ancyranam Synodum paſſim hoc illos feciſſe dicit.

* Salm. p. 11.

* 1. Timoth. 4. 14.

* P. 320.

* P. 181.

* P. 153.

* Salm. p. 141. & pag. 117. 118. 119. & 288. 289.

Rurſus autem, ſi verum eſt, quod in * pleriſque locis ejuſdem ſtramentitiæ Diſſertationis oggerit; ab initio Chriſtianiſmi, unum aliquem in quâque Eccleſia ſingularem Epiſcopum præfuiſſe, qui κατ' ἐξοχὴν Epiſcopus vocatus eſt: * hoc verò non aliter fieri potuiſſe, quàm ut ambo invicem diſtincti eſſent ordines: profectò jam tum Apoſtolorum ætate, & in ipſis Eccleſiæ primordiis, Presbyteri ordinandi jus ac poteſtatem habuere nullam. Vides in iſta fæce ſcriptionis, Cathari litteratoris ἀκαθαρσίας, ac balbutiem; quæ nec ſecum, neque cum ſana doctrina cohæret: ſed ῥεμβόμενος σὺν κλόνῳ huc & illuc inconditis ſeſe motibus verſat. Nos ut errantem, ac palabundum velut injecta compede retineamus; ſumemus id, quod inter contradicentia ſibi mutuo illius dicta probabilius occurrit; Presbyteros ſimplices, qui jam Epiſcopi eſſe deſierant, neminem ordinaſſe Presbyterum, aut Diaconum: ſed eo ſolum tempore, quo iidem erant Epiſcopi: quod pluribus in locis, ac paullulum compos ſui, & intervallo ſanæ mentis aliquo ſcripſit.

* Salm. p. 105. & 274. Vide caput 12. libri ſtimus operis.

* Id. p. 85.

VIII. Quamobrem non omnes Presbyteri civitatis, qui

46 Antioch. can. 10. τοὺς ἐν ταῖς κώμαις, ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς καλουμένους Χωρεπισκόπους, εἰ καὶ χειροθεσίαν εἶεν Ἐπισκόπων εἰληφότες.

qui ſub uno præſide, atque Epiſcopo cenſebantur, ordinandi poteſtatem habebant: quia ſimplices erant, & Epiſcopali ordinatione carebant, longe ante Ancyrani Concilii tempus. Ergo ſoli ordinare poterant inter illos; ſi ordinaſſe revera Canon ille Ancyranus eos indicat; qui χειροθεσίαν τῶν Ἐπισκόπων εἰληφότες, ut * Antiochena Synodus loquitur: hoc eſt, interpretante Dionyſio, qui *manus impoſitionem Epiſcoporum perceperant, & ut Epiſcopi conſecrati fuerant*. Vel, * ut Epiphanius dicit, οἱ ἔχοντες χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν, *qui imponendarum manuum ad ordinandum jus haberent*. Revocemus modò in memoriam, ſi quod in uſu antiquitatis, & hiſtoria reperiri poteſt exemplum Epiſcoporum, qui inter civitatis Presbyteros aliqua de cauſſa locum habuerunt, ut Presbyterii partem facerent. Non longiùs eundum nobis erit iſtud inquirentibus. Siquidem in illis ipſis Ancyranæ Synodi Canonibus unus invenitur, qui hoc quod volumus ſtatim exhibet, & ad Canonis alterius, de quo eſt controverſia, ſententiam explicandam multum lucis affert. Hic eſt Canon XVIII Græcis, Latinis quibuſdam XVII: qui ejuſmodi eſt ex interpretatione Dionyſii Exigui: [47] *Si qui Epiſcopi ordinati ſunt, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim præſulibus earum inferre, ſeditiones adverſus eos excitando: hos abjici placuit. Quòd ſi voluerint in Presbyterii ordine, ubi priùs fuerant, ut Presbyteri reſidere, non abjiciantur propria dignitate. Si autem ſeditiones commoveant ibidem conſtitutis Epiſcopis, Presbyterii quoque honor talibus auferatur, fiantque damnatione notabiles.*

* Can. 10.

* Hær. 75. N. 4.

IX. Offert itaque nobis Canon iſte Presbyteros civitatis Epiſcopali ordinatione, ac charactere præditos. Qui ad urbes aliquas regendas ordinati Epiſcopi nulla ſua culpa, ab iis, quibus deſtinati erant, non ſunt admiſſi; & idcirco priſtinum in locum denuò erant recepti, inter Presbyteros habiti ſunt. Cujuſmodi non infrequentia in Eccleſiaſticis hiſtoriis incidunt exempla. Nec paucos legimus viros ſanctos, eorum, quibus præerant, populorum offenſos moribus, & intractabili ferocia, cum de emendatione deſperaſſent, ultrò ceſſiſſe, ac ſe ſponte in ordinem redegiſſe. Ut ille quondam Antiochenſis Epiſcopus Martyrius; qui Leone imperante Marciani ſucceſſore, cum hæreſi corruptam civitatem fruſtra revocare conatus eſſet, & infeſtis ſeditioſorum tumultibus agitaretur, convocata multitudine, palam ſe abdicavit, his utens vocibus: [48] *Clero immorigero, & populo rebelli, & Eccleſiæ contaminatæ renuntio, ſacerdotii mihi honorem reſervans*: ut Theophanes, Cedrenus, & Nicephorus narrant. Hujuſmodi ergo quacumque tandem ex cauſſa Epiſcopali ſede vel pulſi, vel ſponte cedentes, cum ad Presbyterium rediiſſent, adhiberi ab Epiſcopo civitatis, cujus in Clero verſabantur, ad ordinandum poterant. Quemadmodum hodieque fit; cum Epiſcopi, quos *ſuffraganeos* vocant, titulo tenus Epiſcopalem aliquam ſedem obtinentes, Epiſcoporum permiſſu, & auctoritate, quorum in Diœceſi ſunt, Epiſcopos, & Presbyteros, ac ceteros Clericos manuum impoſitione conſecrant. Sic [49] Antiochena Synodus canone XVIII, *qui Epiſcopus ordinatus ad parochiam minimè, cui eſt ordinatus acceſſerit, non ſuo vitio, ſed quod eum aut populus vitet, aut propter aliam cauſſam non tamen ejus vitio perpetratam*, eum jubet *eſſe & honoris, & miniſterii participem, dummodo nihil moleſtus Eccleſiæ rebus exiſtat, ubi miniſtrare cognoſcitur.* Quem ad Canonem Zonaras & Balſamo adnotant, non licere tali Epiſcopo, in ea urbe, in qua domicilium collocavit, ullam Sacerdotalis officii partem attingere; maximè autem ordinare, niſi urbis illius Epiſcopus conceſſerit.

X. Est & alius modus redigendorum ad Presbyterii gradum Epiſcoporum, vetere uſitatus in Eccleſia, cùm ab hæreſi, aut ſchiſmate redeuntes ad communionem Catholicam Epiſcopi Clero urbis accenſerentur. Ita enim Nicænum Concilium, eodem, quo Ancyranum, ſeculo celebratum canone VIII ſancivit, ut ab Catharorum, id eſt Novatianorum hæreſi, ac ſchiſmate reverſi ad Eccleſiam, in eodem, quem habebant, gradu reciperentur, ac, ſi quidem nullus in urbe eſſet Epiſcopus, illi ipſi locum occuparent. Sin jam aliquis ſedem illam teneret: qui ab Catharorum parte rediret Epiſcopus, Presbyteri dignitatem haberet; niſi Epiſcopatus ei titulum communicare vellet Catholicus Epiſcopus. [50] *Ubicumque verò*, (ait Synodus ex interpretatione Dionyſii) *ſive in municipiis, ſeu in civitatibus, ipſi ſoli reperti fuerint ordinati: qui inveniuntur in Clero, in eodem habitu perſeverent. Ubi autem Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopo, vel Presbytero conſtituto, quidam ex illis advenerint: certum eſt, quòd Epiſcopus Eccleſiæ habebit Epiſcopi dignitatem. Is autem, qui nominatur apud eos [qui Cathari dicuntur] Epiſcopus, honorem Presbyterii poſſidebit: niſi forte placuerit Epiſcopo nominis eum honore cenſeri. Si verò hoc ei minimè placuerit, providebit ei aut Chorepiſcopatus, aut Presbyterii locum; ut in Clero prorſus eſſe videatur: ne in una civitate duo Epiſcopi probentur exiſtere.* Qui Canon valde eſt animadvertendus. Nihil enim ad negotium noſtrum fingi poteſt accommodatius. Nam ex eo cognoſcimus, quàm multi in Presbyteriis civitatum cenſiti ſint Epiſcopi: qui Epiſcopatus nomine, ac munere privati, Presbyterorum contenti erant ordine. Quorum tamen opera interdum ad ordinandos Clericos uti poterant Epiſcopi.

XI. Præter Ancyranum illum canonem XIII, ex quo Salmaſius à Puritanis ſuis argumentari eſt edoctus, Presbyteros ſimplices ordinare potuiſſe Presbyteros, aut Diaconos, Epiſcopo permittente: viri quidam eruditi Leonis M. undecimam epiſtolam proferunt, in qua Ruſtici Narbonenſis inquiſitionibus reſpondet: quarum prima eſt, *de Presbytero, vel Diacono, qui ſe Epiſcopos eſſe mentiti ſunt: & de iis quos ipſi Clericos ordinarunt.* Huic verò ita Leo reſpondet: Illos quidem Epiſcopos non eſſe, nec *inter Epiſcopos habendos, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à provincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio conſecrati. Unde cùm ſæpè quæſtio de malè accepto honore naſcatur: quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum? Si qui autem Clerici ab iſtis Pſeudo-Epiſcopis in eis Eccleſiis ordinati ſunt, quæ ad proprios Epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum conſenſu, & judicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi: ita ut in ipſis Eccleſiis perſeverent. Aliter autem vana habenda eſt ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec auctoritate munita.* Quo ex canone concludunt, ordinationes etiam a falſis Epiſcopis factas auctore illo, cujus in diœceſi celebratæ ſunt, ratas haberi.

XII. Verum duo in Clericatu, velut Presbyteratu, ac ceteris conſideranda ſunt: alterum eſt Ordinis Sacramentum; alterum locus cui attributi: vel, ut * Joannes Diaconus in Vita Gregorii Magni loquitur *incardinati* erant, qui ad Ordines provehebantur. Etenim vetitum erat, ne quis ἀπολύτως, id eſt niſi certæ ſedi addictus ordinaretur Presbyter aut Diaconus. De quo memorabilis eſt Chalcedonenſis Concilii ſextus canon, atque inſtituto noſtro multum utilis. [51] *Nullum*, inquit, *abſolutè ordinari debere Presbyterum, aut Diaconum, nec quemlibet in gradu Eccleſiaſtico, niſi ſpecialiter Eccleſiæ civitatis, aut poſſeſſionis, aut martyrii, aut monaſterii, qui ordinandus eſt, pronuntietur. Qui verò abſolutè ordinantur decrevit ſancta Synodus, irritam haberi hujuſcemodi ordinati manus impoſitionem, & nuſquam poſſe miniſtrare ad ordinantis injuriam.* Vide Zonaram, & Balſamonem tum ad hunc canonem; tum ad decimum-quintum Apoſtolorum. Eundémque canonem

* Lib. 3. c. 15.

47 Ancyr. can. 18. Εἴ τινες Ἐπίσκοποι κατασταθέντες, καὶ μὴ δεχθέντες ὑπὸ τῆς παροικίας ἐκείνης, εἰς ἣν ὠνομάσθησαν, ἑτέρας βούλοιντο παροικίας καταλαμβάνειν, καὶ βιάζεσθαι τοὺς καθεστῶτας, καὶ στάσεις κινεῖν κατ' αὐτῶν, τούτους ἀφορίζεσθαι. Ἐὰν μέντοι βούλοιντο εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθέζεσθαι, ἔνθα ἦσαν πρότερον πρεσβύτεροι, μὴ ἀποβάλλεσθαι αὐτοὺς τῆς τιμῆς. Ἐὰν δὲ διαστασιάζωσι πρὸς τοὺς καθεστῶτας ἐκεῖ Ἐπισκόπους, ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς καὶ τὴν τιμὴν τοῦ πρεσβυτερίου, καὶ γίνεσθαι αὐτοὺς ἐκκηρύκτους.

48 Theoph. Cedr. Niceph. lib. 15. c. 28. Κλήρῳ ἀπειθεῖ, καὶ λαῷ ἀτάκτῳ, καὶ ἐκκλησίᾳ ἐῤῥυπωμένῃ ἀποτάττομαι, φυλάττων ἐμαυτῷ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα.

49 Antioch. can. 18. Εἴ τις Ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς εἰς παροικίαν μὴ ἀπέλθοι, εἰς ἣν ἐχειροτονήθη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν, ἀλλ' ἤτοι διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν οὐκ ἐξ αὐτοῦ προελθοῦσαν· τοῦτον μετέχειν τῆς τιμῆς, καὶ λειτουργίας, μόνον, μηδὲν παρενοχλοῦντα τοῖς πράγμασι τῆς ἐκκλησίας, ἔνθα ἂν συνάγηται.

50 Nic. can. 8. Ἔνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι εὑρίσκοιντο χειροτονηθέντες, οἱ εὑρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι. εἰ δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου ὄντος, προσέρχονταί τινες, πρόδηλον ὡς ὁ μὲν Ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἕξει τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου. ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις καθαροῖς Ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει· πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ Ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον ἢ Χωρεπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο Ἐπίσκοποι ὦσιν.

51 Concil. Chalced. can. 6. Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν, ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος.

52 Apoſt.

* Lib. 1. c. 25. canonem in * Capitularia ſua retulit Carolus Magnus.

Dupliciter itaque rata, vel è contrario irrita intelligenda eſt Clericorum ordinatio. Uno quidem rata erit, ſi revera ordinatus eſt, etiamſi non rectè. Ut ſi ab hæretico, vel ſchiſmatico, vel uſu poteſtatis interdicto Epiſcopo conſecratus ſit. Quemadmodum de baptiſmo Donatiſtarum ſæpè teſtatur * Auguſtinus, verum quidem; ſed non rectè illic accipi. (* Vide lib. 1. de baptiſ. c. 3.) Altero rata eſſe poteſt, ſi verè ordinatus non fuerit: quia poteſtas ordinatori defuit. verùm quoniam errore factum eſt, ut is Epiſcopus putaretur, qui non erat, poteſt eatenus recipi qui ab illo initiatus eſt, ut eundem, ad quem eſt deſtinatus, in Clero locum obtineat: ſed ita, ut de integro verò ab Epiſcopo ei manus imponatur. Totidem ex adverſo modis irrita eſſe poteſt ordinatio. Nam aut nulla eſt, & idcircò repetenda: aut vera eſt, ſed vitioſè tradita, vel accepta: ideóque loco & gradu multatur in Clero, qui ad ejus ſpem initiatus fuerat. Hunc poſteriorem ordinationis irritæ modum Chalcedonenſis ille canon ſignificat. Qui enim abſolute, ac *ſine titulo*, ut vulgò loquuntur, ordinatus eſt Presbyter, aut Diaconus, nemo tamen eum verè eſſe Presbyterum, aut Diaconum negaverit.

XIII. Quid igitur ſibi volunt Patres illi, dum ἄκυρον χειροτονίαν, hoc eſt *irritam ordinationem* iſtam pronuntiant? Nempe id quod in canone decimo ſic exprimunt, ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ, id eſt, *à proprio gradu excidere.* quòd loco illo, dignitate, fructu, ac ſtipendio careant, quæ in civitate, ac Clero, ad quem ordinati erant, alioquin habuiſſent.

Hoc ſenſu Leo Papa ratam illorum ordinationem eſſe juſſit, qui à Presbytero, & Diacono pro Epiſcopis ſe gerentibus ordinati erant, *cum conſenſu, & judicio præſidentium.* Ut in illis ſcilicet Eccleſiis, eundem, cujus ordinationem accepiſſe viſi ſunt, gradum adipiſcantur. Ubi etſi expreſsè non dicitur, tacitè tamen intelligitur, priùs vera ordinatione promovendos eſſe, ut idonei ſint qui locum illum teneant. Quod vel inviti fatebuntur, qui Leonis teſtimonio illo contra nos utuntur. Non enim ſic eos abſurde ſentire arbitror, ut à Diacono ſimplici ordinari poſſe Presbyterum aſſerant; ut non dicam Diaconum Atqui hoc ipſum concedi ab iis oportet, ſi quid ex Leonis decreto colligunt. Etenim Presbyteros, & Diaconos à Pſeudo Epiſcopis illis, quorum unus Presbyter erat, alter Diaconus, ordinatos eſſe aſſerunt, cum in lemmate inquiſitionis, & reſponſo Leonis, nonniſi *Clerici* nominentur; non Presbyteri, aut Diaconi. Demus id quod gratis aſſumunt, nec probare poſſunt, Presbyteros ab illis creatos eſſe; certe Clericos iſtos, inter quos Presbyteros fuiſſe volunt, non unus amborum; ſed duo illi Pſeudo-Epiſcopi ordinaſſe dicuntur. Ergo & unus iſtorum Diaconus ordinavit Presbyteros: & hanc illius ordinationem ratam eſſe juſſit Leo Pontifex. Quod ſi, ut eſt revera, hic illis abſurdum & intolerandum videtur, eos pro veris Presbyteris à Leone recipi juſſos, qui à Diacono erant ordinati: deſinent ex illo loco Leonis argumentari, veros à Presbytero conſecrari poſſe Presbyteros, aut Diaconos; ne, quod exhorreſcunt, indidem fateri cogantur, etiam ab Diacono, eodem probante Leone, veros ordinatos eſſe Presbyteros.

XIV. Sane ex antiquis Conciliorum decretis, ac Patrum teſtimoniis, præſertim verò Leonis ipſius, conſtat, hoc quod dicitur, ratas vel irritas eſſe Clericorum ordinationes, ſæpe ad ſolum ordinis gradum, & locum in Clero, & Eccleſia referri, non ad ipſum Sacramentum, & characterem ſacerdotii, vel ordinis alterius. Ita in Epiſtola prima Decretali capite ſecundo, *viduarum maritos*, aut *numeroſis implicatos conjugiis*, *quicumque tales admiſſi ſunt*, ad Ordines, *ab Eccleſiaſticis officiis, & à ſacerdotali nomine, jubet arceri* Leo Papa. *Nec hoc enim ſibi poterunt pro arbitrio vendicare, cujus capaces, per hoc, quod illis obſtiterat, non fuerunt* Nemo dixerit utcumque ordinatos illos, non veros fuiſſe ſacerdotes. Itaque de loco, & jure Clericatus, non de ordine ipſo interpretandus eſt Leo. Sic in epiſtola LXXXIX capite VI, jubet ſacerdotes Sabbato tantum ordinari, vel Dominico die. *Nec ſibi conſtare ſtatus ſui noverint firmitatem, qui non die Sabbati veſpere, quod luceſcit in primam Sabbati, vel ipſo Dominico die fuerit ordinatus.* Ubi, perinde ut in priori, ſtatus firmitatem, non ordinationem ipſam vocat, ſed ordinis prærogativam, externámque dignitatis ſpeciem, uſum, atque commodum. Quo minus admirandum eſt, in illa ad Ruſticum Epiſtola nos eodem modo *ratam ordinationem* interpretari.

Poſtremò ſuſpicari etiam ita poſſumus, duos illos ab Leone nominatos Pſeudoepiſcopos, Epiſcopalem ordinationem accepiſſe ab alienis Epiſcopis, non ab Metropolitano, & provincialibus Epiſcopis: itaque quòd etſi verè, non tamen legitimè conſecrati eſſent, Epiſcopatus honore, ac nomine indignos habitos eſſe, retractóſque proximorum ad graduum vocabula Presbyteratus, & Diaconatus. Hoc mihi Leo indicaſſe videtur, cùm illos idcircò non eſſe ait Epiſcopos, quia ab Metropolitano, & Provincialibus Epiſcopis, & ex præſcripto Canonum ordinati non fuerunt. Alioqui diceret abſolutè, ab nullo iſtos Epiſcopo creatos fuiſſe. Horum alterutrum; ſed priùs maxime, tum probabile eſt; tum adverſarius vim omnem ex Leone ſumptæ auctoritatis extorquet.

CAPUT XII.

De Chorepiſcopis rurſum agitur. Paræciarum origo quomodo ab ruſticanis Eccleſiis ad urbanas tranſitum fecit. Explicatur quid ſit παροικία, *ſive parochia Duplex ejus notio: una qua totam diœceſim ſignificat: altera qua partem illius.* Χώρα *quid ſit. In magnis urbibus plures erant parœciæ: in aliis una tantùm. Inſignis Innocentii primi locus illuſtratus. Salmaſii repugnantia ſecum dicta* Περιοδευταί, *deque iis Laodicenus canon expoſitus.* περιοδεύειν *mederi Ridicula Salmaſii opinio* Curatos *dici* περιοδευτάς, *id eſt medicos.*

I. Rego ad Chorepiſcopos; de quibus nonnulla Wallo Meſſalinus magnus nebulo mandata ſibi ab Salmaſio ſcripſit, indigna docto ac ſano capite, rudi & imperito Trapezita, ac feneratore digna. Horum primum illud eſto, * in quo teneri me credidit, quòd Parœciarum originem à ruſticanis Eccleſiis tranſiiſſe * dixi ad urbanas: & Χωρεπίσκοπον *dictum fuiſſe* ἀπὸ τῆς χώρας, *quæ olim propriè* παροικία *dicebatur.* cum ſit παροικία propriè *univerſa regio, vel territorium, ſive* ἐνορία, *quæ circa urbem eſt aliquam, urbico magiſtratui parens, intra cujus fines juriſdictionem habet.* (* Salm. c. 5. p. 312. * In Anim. ad Epiph. Hær. 69. ante.) Verum ſi quis totam de parœciis, & Chorepiſcopis diſputationem illic inſtitutam legerit, non hujus vitio, ſed illius tarditate factum eſſe diſcet, ut ea, quæ non caperet, criminari more ſuo præter meritum audêret. Dictum ibi eſt à me, parœcias, quæ ſunt Eccleſiæ, & contributæ ſingulis Chriſtianorum familiæ: quibus ſub uno & eodem Epiſcopo curandis, & adminiſtrandis ſuus cuique eſt aſſignatus Presbyter, priùs in agris, & extra urbem, quàm intra hanc inſtitutas videri fuiſſe. Non dixi παροικίας vocabulum per ſe, & univerſè ſumptum, id ſolum ſignificare, quod χώραν appellarunt ejuſmodi, à qua Χωρεπίσκοπος vocari cœpit.

II. Nec enim id me latebat, παροικίαν olim pro tota diœceſi, vel territorio unius Epiſcopatus accipi. Ut in Ancyrano illo canone XIII ſumitur, quem ſuprà commemoravimus: & in canone Apoſtolorum XIV, [52] *Epiſcopo non licere alienam parochiam, propria relicta, pervadere, licet cogatur à plurimis.* Sic in canone XXXV: ubi παροικίαν diſertè pro Epiſcopatu ſumit, ab eáque τὰς χώρας, id eſt ſubjectas ipſi *villas* diſtinguit. Nam præcipit Epiſcopis, ſuis eſſe contentos finibus, nec agere quidquam præter Metropolitani conſcientiam, [53] *quàm illa ſola ſingulos, quæ parochiæ propriæ, & villis, quæ ſub ea ſunt, competunt.* Ita Dionyſius, qui legiſſe videtur ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις, non αὐτόν. Sic canone ſequenti, [54] *ſubjectas Epiſcopo civitates*

52 Apoſt. can. 13. Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾶν. κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται.
53 Can. 35. Apoſt. vel 34. ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει. καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις.
54 Can. 35. vel 36. τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις, καὶ χώρας.

55 Antioch.

res & villas nominat. Quemadmodum & [55] Antiochenus canon IX, *unumquemque jubet Epiſcopum habere ſuæ parochiæ poteſtatem.* Et canone XXI, [56] *Epiſcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam.* Quinetiam Hieronymus in epiſtola ad Pammachium, contra Joannem Hieroſolymitanum, pro diœceſi *parochiam* uſurpat. *Oſtende nos,* inquit, *in parochia tua habere Epiſcopum.* Ubi notandum venit *parochiæ* nomen, quod ex Græco παροικίας uſu deflexum eſt: quo, ut vidimus, paſſim Dionyſius Exiguus utitur. Sic & χώρα ſæpè pro ea parte diœceſis accipitur, quæ extra urbem eſt, in agris ac villis: ut mox dicam.

III. SED præter hanc nominis παροικίας notionem, altera eſt, qua non totam diœceſim, ſed diœceſis particulam ſignificat. adeò ut plures ſint in tota parœciâ, ſive diœceſi, minores, vel, ut Tertullianeo vocabulo utar, *portionales parœciæ.* atque ita plurali numero, τὰς παροικίας, Latine *parochias* dicimus. Ut in majoribus oppidis, & civitatibus plures ſunt Eccleſiæ, quarum ſingulis certæ domus ac familiæ contributæ ſunt, quas hodiéque *parœcias*, & qui iis præſunt, *Curatos* nominamus, quòd penes eos *cura* ſit. Quos Latinè magis *Curatores* appellare liceat. Hujuſmodi ergo Parœciarum inſtitutum, vel, ut vulgò loquuntur, *parochiarum*, dixi in Animadverſionibus ad Epiphanium, priùs in agris, & extra urbes, quàm in urbibus, uſurpatum videri. Quippe primis Eccleſiæ temporibus, antequam adeò numeroſa ſeges extaret ſementis Evangelicæ, primi illi conditores Eccleſiarum bifariam operam ſuam, & operæ adminiſtros partiti videntur; in urbem, & urbi adjunctum territorium. Atque intra muros quidem una ſufficiebat Eccleſia, vel Oratorium, aut Dominicum, ad ſynaxes, & ſacros conventus habendos. Extra urbem autem, & in agro urbi illi contributo, quòd propter longinquitatem una congregandis omnibus non ſatis eſſet Eccleſia, complures factæ ſunt, in quas paullatim territorium omne diſtributum eſt; & ita plures ortæ ſunt *parœciæ*, quas Græci χώρας, & παροικίας, Latini *regiones*, & *villas*, & *parochias* nuncuparunt.

IV. IN Antiochena Synodo, τῇ παροικίᾳ, id eſt toti diœceſi ſubjectæ eſſe χῶραι dicuntur canone IX. [57] in quo decernitur, Epiſcopum nihil per ſe, ac ſine Metropolitani auctoritate agere, *præter illa, quæ ad uniuſcujuſque parœciam, & ſubjectas ei χώρας pertinent.* quas Dionyſius *poſſeſſiones* vocat, hoc eſt *villas*. Hinc Χωρεπίσκοποι nomen accepiſſe, in ſequenti canone eadem [58] Synodus oſtendit: *Qui in vicis, vel poſſeſſionibus Chorepiſcopi nominantur.* Ita Dionyſius. Alii interpretes, *Ii qui ſunt in vicis, vel pagis.* In ſuperiori verò canone χώρας vertunt *regiones*. Eſt ergo χώρα ager urbi contributus, ſive villa, & regio. Gloſſarium vetus, χώρα, *arvum*, *regio*. Et Gloſſæ Cyrilli χωρίον, πεδίον, id eſt *campus*, vel *ager*. Idipſum ſignificat & *poſſeſſio*, nempe *fundum*, ſive *prædium ruſticanum*, quod & Græca vox κτῆμα exprimit. Ita Proverbiorum XXXI, 16, *Plantavit vineam*, κατεφύτευσε κτῆμα, apud * Auguſtinum ita redditur, *Plantavit poſſeſſionem.* Et hodieque *vineam* appellant quidam prædium ruſticanum, ſive poſſeſſionem. Quod * alibi latius expoſuimus.

Epiphanius in Arianorum hæreſi, dum hujus originem, & hiſtoriam Arii deſcribit, quiddam de urbe Alexandrina refert; tanquam ei peculiare, aut certe propter raritatem memoria dignum: fuiſſe plures in ea Eccleſias, quibus regendis Presbyteri [59] præponebantur, qui Eccleſiaſtica munera præſtarent iis, qui circa unamquamque domicilium haberent. Eas urbis partes Alexandrini propriè ἀμφόδα, & λαύρας appellabant. Quamobrem juſta ſuſpicio eſt, in magnis urbibus, propter populi multitudinem, plures Eccleſias fuiſſe, & ſingulis certum vicorum, & domorum numerum attributum. In aliis verò, unam tantummodo, in quam oppidani convenirent, Eccleſiam, hoc eſt *parœciam*, vel *parochiam* fuiſſe. At extra urbem, in agris plures itidem collocatas Eccleſias opportunis in locis; quibus vicina prædia villæque, & ruſticanæ habitationes aſſignabantur. quas quidem parœcias nominabant.

V. INSIGNIS hac de re Innocentii Papæ locus eſt in epiſtola prima ad Decentium, capite V, in quo ruſticanas illas Eccleſias propriè *Parochias* vocat: urbanas verò, *Titulos*: ac morem hunc Romæ fuiſſe indicat, ut Dominicis diebus ad titulares omnes Eccleſias fermentum per Acoluthos mitteretur. Credibile eſt autem, Synaxes ejuſmodi, in quibus ſacrificium Dominici corporis, & ſanguinis celebrabatur, in præcipua tantum, quam *cathedralem* vocant, Eccleſia tum fuiſſe peractas: è qua per Titulos Sacramenta mittebantur, ut ait Innocentius: quæ tam Presbyteri ipſi, quàm commiſſi ſibi populi ſumebant, & eo ritu intelligebant ſe cum Epiſcopo ſuo, ac matrice Eccleſia communione conjunctos eſſe. *Quod per parochias fieri debere non puto,* (ait idem Innocentius) *quia nec longè portanda ſunt Sacramenta: nec nos per cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus: & Presbyteri eorum conficiendorum jus habeant, atque licentiam.* Ergo *parochiæ* propriè ibi ſunt rurales Eccleſiæ, cùm urbanæ *tituli* nominentur. In illis propter longinquitatem Presbyteri *Sacramenta conficiebant*: nec ad eos ab Cathedrali Eccleſia jam confecta, & participanda mittebantur, quod urbanis propter vicinitatem fiebat. Hæc mens fuit noſtra: quam, ut ſolet, per tumultum, & feſtinationem ſcribendi, Catharus non antè percipiens, temerè, ac ſine judicio redarguit.

VI. AT idem, quod pudendum magis ipſi eſt, in eodem tractando loco de Chorepiſcopis, ſecum ipſe diſſidet: & qui aliena errata caſtigare ſtudet, in eo ipſo immane quantum exerrat. Etenim illo ipſo in capite quinto, & * pagina eâdem, ubi hallucinari me dicit, ac ſequenti, Chorepiſcopos, ac Presbyteros ruſticanos jam tum Apoſtolorum temporibus extitiſſe pro certo ponit, nempe cùm Eccleſiæ nondum ab uno & ſingulari gubernabantur Epiſcopo: ſed à Collegio Presbyterorum pari omnes jure ac poteſtate præditorum. Verba Salmaſii: * *Priuſquam autem ſingulos Epiſcopos ſingulis civitatibus præeſſe debere judicatum eſſet, cùm unicuique urbi ſuum Presbyterium præſideret, cujus conſilio in commune, & ex æquo regebatur Eccleſia, ut Presbyteri plures, iique pares inter ſe unam adminiſtrabant Eccleſiam in civitate ea conſtitutam, ita & æquali auctoritate in ſingulis vicis poſiti ſinguli Presbyteri, ſive Epiſcopi, vicum illum, ſive villam, quæ χώρα dicebatur, diſpenſabant. Tum nec iſti rurales Epiſcopi, ſive Presbyteri ſubditi erant urbanis Presbyteris: ſed ſuo jure Eccleſiam ruranam, cui præerant, regebant,* &c. Ergo antequam unus per civitates Epiſcopus crearetur, cùm plures Epiſcopi poteſtate præeſſent ſinguli Presbyteri; quod ab ortu ipſo Chriſtianiſmi, ac toto primo ſeculo uſitatum in Eccleſia fuiſſe putat Salmaſius; erant in pagis, & agris illarum civitatum Chorepiſcopi, & rurales Presbyteri.

Audi jam Salmaſio contradicentem Salmaſium, & Apoſtolorum ætate negantem ullos ruris fuiſſe Presbyteros, aut Epiſcopos, ac ne Eccleſias quidem ibi tum aliquas fuiſſe docentem. In * capite ſecundo nugaciſſimæ Diſſertationis ſcribit ſic: AD PAGOS QUOD ATTINET, ET κώμας, APOSTOLORUM SECULO VIX PUTEM IN HIS ECCLESIAS ALIQUAS ESSE FUNDATAS, CUM VIX TANTA ESSET FIDELIUM COPIA, UT PER PAGOS QUIRET PROPAGARI. *Quinimmo etiam poſtquam totus orbis factus eſt Chriſtianus ſub Conſtantino, & urbes ferè omnes fidem recepiſſent, diu tamen gentilis religio hæſit, ac permanſit in pagis. Unde paganorum nomen pro gentilibus, quia reliquiæ idololatriæ longo tempore conſervatæ ſunt in agris, cùm jam ex urbibus abolitæ prorſum eſſent.* Mox addit; TEMPORE ITAQUE APOSTOLORUM PER CIVITATES SOLAS RELIGIO CHRISTIANA PANGEBATUR, *quia qui eam prædicabant, & inſinuabant Apoſtoli loca populis frequentia quærebant, quo plures Chriſto acquirerent.* Si Apoſtolorum tempore *per civitates ſolas religio Chriſtiana propagata eſt*. ſi *in pagis, & κώμαις vix putat Eccleſias aliquas eſſe fundatas*, quomodo

* Serm. 45 de Divers. c. 8.
* In Notis ad Epiph. p. 293.
* Pag. 312. & 313.
* Salm. ibid.
* Pag. 103. & 104.

55 Antioch. can. 9. ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας.
56 Id. can. 21. Ἐπίσκοπον ἀπὸ παροικίας ἑτέρας εἰς ἑτέραν μὴ μεθίστασθαι.
57 Antioch. can. 9. μηδὲν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, [illegible] μόνα ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ, καὶ ταῖς ὑπ᾽ αὐτὴν χώραις.
58 Eadem Syn. can. 10. τοὺς ἐν ταῖς κώμαις, ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς [illegible] χωρεπισκόπους.
59 Epiph. Hær. 69. N. 1. ὅσαι γὰρ ἐκκλησίαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [illegible] ὑπὸ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [illegible].

quomodo eodem tempore, *in ſingulis vicis poſiti ſunt ſinguli Presbyteri, ſive Epiſcopi, qui vicum illum, ſive villam diſpenſabant?* Sed nimium moroſè facimus, qui λόγον, id eſt *rationem* ab eo requirimus, qui nullam prorſus habet; & cujus animum ac ſtylum ἀλογία & πολυλογία totum occupavit.

*Salm. p. 314. VII. Est item imperitè ab illo ſcriptum * ibidem de Chorepiſcopis, in Laodiceno canone LVII ſancitum eſſe, ut non ampliùs Chorepiſcopi vocarentur, ſed περιοδευταί. quaſi de ſolo nomine decretum illud Laodicenum intelligendum ſit. Atqui non appellari, ſed eſſe omnino vetuit Chorepiſcopos. [60] Verba Canonis: *Quòd non oporteat in villulis, aut in agris Epiſcopos conſtitui, ſed viſitatores. Veruntamen jampridem conſtituti nihil faciant præter conſcientiam Epiſcopi civitatis: ſimiliter & Presbyteri præter conſilium Epiſcopi nihil agant.* Hinc Salmaſii evidens eſt hallucinatio. Nam καθίστασθαι ἐπισκόπους, quod vetat Canon, non eſt *appellare Epiſcopos*: ſed *conſtituere*, & *collocare*.

Itaque decretum eſt in illa Synodo, ut ne ampliùs Epiſcopali præditi poteſtate curatores Eccleſiarum ruſticanarum; ſed ſacerdotes ſimplices adhiberentur. Quod etiam Sardicenſis Synodus in ſexto canone præcepit, ut obſervant Zonaras, & Balſamo: [61] *Licentia verò danda non eſt*, ait, *ordinandi Epiſcopum aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui ſufficit unus Presbyter, quia non eſt neceſſe ibi Epiſcopum fieri, ne vileſcat nomen Epiſcopi & auctoritas.*

*Pag. 315. Hinc etiam alterum convincitur erratum ejuſdem * Salmaſii; qui *Chorepiſcopos omnino eoſdem eſſe* dicit cum iis, qui ἐπιχώριοι Πρεσβύτεροι nominantur in Concilio Neocæſarienſi: errore, quod nemo diffitebitur, tam manifeſto, quàm ſtupido. Etenim in canone XIII primùm conſtituit: ut [62] *Presbyteri ruris in Eccleſia civitatis, Epiſcopo præſente, vel Presbyteris urbis ipſius, offerre non poſſint, nec panem ſanctificatum dare, calicémque porrigere. Si verò abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur ſoli, dare debebunt.* Tum de Chorepiſcopis vel ſequenti, ut Græci codices habent; vel eodem, ut eſt apud Dionyſium, Canone decernit ita: [63] *Chorepiſcopi quoque ad exemplum quidem, & formam Septuaginta videntur eſſe: ut comminiſtri autem, propter ſtudium, quod erga pauperes exhibent, honorentur.* Apparet hinc, ſive duos illos canones cum Græcis ſepares: ſive cum Dionyſio in unum eundémque conjicias: multo autem magis hoc poſteriore modo, non poſſe pro eodem accipi Presbyterum ruris, & Chorepiſcopum. Alioqui non tam inepta ταυτολογία, quàm ἐναντιολογία Synodi illius eſſet: ut eoſdem primùm vetaret, Epiſcopo præſente, aut Presbyteris urbicis, offerre ſacrificium in Dominico, id eſt Eccleſiâ civitatis: deinde ſacrificare concederet. Quo quid abſurdius, & indignius non tantùm graviſſimis illis Patribus; ſed vel quolibet ſanæ mentis homine dici poſſit, equidem non video.

VIII. Non minus ridenda eſt originatio vocabuli τοῦ περιοδευτοῦ, quod eſt in canone LVII Laodicenæ Synodi. *Viſitatorem* Latinè vertit Dionyſius. Alii *circumcurſatores*. Gloſſarium vetus, Περιοδευτής, *Circitor, luſtrator.* Quos Zonaras ita definit: [64] *Periodeutæ vocantur ex eo, quòd circumeunt, & fideles in officio continent, non habentes propriam ſedem.* Balſamo ait nominatos ætate ſua ἐξάρχους. Quorum officium erat [65] *animarum obſervare delicta & fideles perficere.* Hujuſmodi ſunt quos *Viſitatores* hodiéque nuncupant, qui ab Epiſcopis ad inſpiciendam, & ordinandam Diœceſim cum poteſtate mittuntur.

Præter hanc verò tritam, & notam omnibus ſignificationem verbi περιοδεύειν, reconditior eſt alia, & minus uſitata, quæ eſt *curare*, & *ſanare*. Cujus aliquot exempla inter legendum adnotavimus. Primùm Epiphanius in libro de Menſuris & ponderibus [66] cùm agit de Judæis, qui ad glandem cuticulam attrahebant, ait ſcalpellis, quos σπαθιστῆρας vocant, cutem illis diduci, & extendi ſupra glandem: deinde conſui, & emplaſtris glutinatoriis curari. [66] *Arte*, inquit, *quadam medica ex circumciſione præputiati fiunt, cùm ſcalpello, quem ſpathiſterem vocant, cutis illis diducitur, eáque deinde conſuta emplaſtris glutinatoriis curantur. Ita præputium denuò ſibi faciunt.* Suſpicabar pro περιοδεύοντες legendum περιδέοντες, itaque verteram, *glutino circum adſtringunt*, hoc eſt *glutinatorio emplaſtro*. Quomodo & * Celſus de eâdem curatione agens, *deligari* ait, *à pube uſque ad circulum: ſuper glandem autem adverſo emplaſtro impoſito induci. Sic enim fit, ut inferior pars glutinetur*, &c. Ita *glutinum* pro *glutinatorio emplaſtro* poſitum erat. quemadmodum * Auguſtinus *gluten bituminis*. Ceterum tolerari alteram vocem περιοδεύοντες poſſe adjeceram. *Lib. 7. c. 25. *Lib. 15. de Civit. Dei, c. 27.

IX. Quam mihi ſententiam obfirmavit uſus aliorum ſcriptorum, qui inter legendum occurrerunt poſteà. Baſilius Seleucienſis ſcriptor politus, & elegans in Oratione IV de Davide, ait illum adulterium ſuum homicidio celare, & quaſi mederi illi voluiſſe. [67] *Mala*, inquit, *affectione malum curavit.* Et in Oratione prima de Noë, [68] *Morbo inveterato diuturna pœnitentia medeatur.* Gregorius Thaumaturgus (Ita enim inſcribitur) in Oratione in Epiphania; [69] *Ægrotus à medico curatur, non medico medetur ægrotus.* Sic in * Diſputatione Gregentii Judæorum natio vocatur *exlex & inſanabilis*, ἔθνος ἄνομον, καὶ ἀπεριόδευτον. Interpres vertit *inacceſſam*. *Pag. 87.

Dioſcorides quoque * περιοδευτικὸν τόπον vocat, *medicinæ partem illam quæ de curationibus, ac remediis agit*. In Pandectis Titulo de Excuſationibus, lege VI, §. *Grammatici*, fit mentio τῶν περιοδευτῶν. *Grammatici, ſophiſtæ, rhetores, medici, qui* περιοδευταί, *id eſt circuitores vocantur.* (Ita legendum cum veteri interprete cenſet Cujacius) *quemadmodum à reliquis muneribus, ita & à tutela, & cura requiem habent.* Quem ad locum * Cujacius adnotat, περιοδευτὰς medicos dici, *qui circumeunt urbem, ſanitatis hominibus reddendæ cauſſa, quibus immunitas datur, non etiam eis, qui domeſtico & umbratili ſtudio dediti ſunt. Ut ergo intelligeretur eis tantùm immunitatem dari, qui medendi artem exercent, adjecit, qui* περιοδευταὶ *vocantur. Sedentarii, & in umbra, ut ita dixerim, ſtudia medicinæ educantes, immunitatem non habent.* Perperam itaque ibidem περιοδευτὰς in illa lege, *circulatores*, vel *circumforaneos* interpretari quoſdam animadvertit Cujacius. Quos Salmaſius ſecutus eſt, in * Soliniana illa farragine; quam revera *Cloacinæ ſacrarium* appellare poſſis: adeò ex fæce, ac colluvie errorum omnium coaluit. Ibi enim περιοδευτὰς *circulatores*, & *circumforaneos* fuiſſe *medicos* ait, quos *charlatanos*, & *ſaltimbancos* vulgus nominat, eleganti conjectura, quis neget? Nempe ſordidos iſtos homines, ac ne in infima quidem plebe numerandos, immunitate, & privilegiis honeſtandos eſſe jura cenſuerunt. En Criticum jecur. *Dioſc. lib. 1. c. 35. *Ad Pand. de Excuſ. l. 6. §. Grammatici. *To. 2. p. 1050.

X. Sed ut quod inſtitui, & cujus iſta diſſerui cauſſa perſequar; prorſum inepta, & circumforaneo Grammatico digna eſt interpretatio vocis ejuſdem τοῦ περιοδευτοῦ, quatenus uſurpatur in Laodiceno canone LVII, quam * Salmaſius commentus eſt, περιοδευτὴν eum eſſe, quem nos vulgò *Curatum*, id eſt *curatorem* nominamus: tanquam medicum. *Æquè enim*, inquit, *eſt medici* περιοδεύειν, *id eſt, ægrum curare, ut* ἐπισκοπεῖν. *Nam quilibet morbus quacumque ratione curatus*, περιοδευθῆναι *eo ſeculo dicebatur. Curati, id eſt curatores hodie vocantur, qui eandem* *Pag. 314.

habent

60 Laod. can. 57. ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς κώμαις, καὶ ἐν ταῖς χώραις καθίστασθαι ἐπισκόπους, ἀλλὰ περιοδευτάς. τοὺς μέντοι ἤδη προκατασταθέντας μηδὲν πράττειν ἄνευ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἐν τῇ πόλει. ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου.

61 Can. 6. Sardic. μὴ ἐξεῖναι δὲ ἁπλῶς καθιστᾶν ἐπίσκοπον ἐν κώμῃ τινὶ, ἢ βραχείᾳ πόλει, ᾗ τινι καὶ εἷς μόνος πρεσβύτερος ἐπαρκεῖ. οὐκ ἀναγκαῖον γὰρ ἐπισκόπους ἐκεῖσε καθίστασθαι, ἵνα μὴ κατευτελίζηται τὸ τοῦ Ἐπισκόπου ὄνομα, καὶ ἡ αὐθεντία.

62 Neocæſ. can. 13. Ἐπιχώριοι Πρεσβύτεροι ἐν τῷ κυριακῷ τῆς πόλεως προσφέρειν οὐ δύνανται, παρόντος Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρων πόλεως· οὔτε μὴν ἄρτον διδόναι, οὐδὲ ποτήριον. ἐὰν δὲ ἀπῶσι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, δίδωσιν.

63 Ibid. can. 14. οἱ δὲ Χωρεπίσκοποι, εἰσὶ μὲν εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα. ὡς δὲ συλλειτουργοὶ, διὰ τὴν σπουδὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς, προσφέρουσι τιμώμενοι.

64 Zonar. ad can. 57. Laod. Περιοδευταὶ δὲ λέγονται, διὰ τὸ περιέρχεσθαι, καὶ καταστηρίζειν τοὺς πιστοὺς, μὴ ἔχοντες καθέδραν οἰκείαν.

65 Balſ. οὗτοι γὰρ περιοδεύουσι, καὶ ἐπιτηροῦσι τὰ ψυχικὰ σφάλματα, καὶ καταστηρίζουσι τοὺς πιστούς.

66 Epiphan. de Menſ. N. 16. ὅτι καὶ ἀπὸ περιτομῆς ἀκροβυστίαι γίνονται. τέχνῃ τινὶ ἰατρικῇ, διὰ τοῦ καλουμένου σπαθιστῆρος, τὴν τῆς βαλάνου ὑποδερματίδα ὑποσπασθέντες, ῥαφέντες τε, καὶ κολλητικοῖς περιοδευθέντες, ἀκροβυστίαν αὖθις αὐτὴν ἀποτελοῦσι.

67 Baſil. Seleuc. pag. 154. edit. Com. πάθει γὰρ κακῷ τὸ κακὸν περιώδευσε.

68 Idem pag. 43. νόσημα πολυχρόνιον πολυχρόνιος περιοδευέτω μετάνοια. Malè ibi legitur περιοδευόντω.

69 Greg. Thaum. Tom. 7. oper. Chryſ. edit. Savil. p. 658. ὁ ἄῤῥωστος ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ θεραπεύεται, οὐχ ὁ ἰατρὸς ὑπὸ τοῦ ἀῤῥώστου περιοδεύεται.

habent functionem in Eccleſia cum antiquis Choreſpiſcopis. Quis ſanum credat hominem, & non animo potiùs ægrum, quàm corpore, qui ſic vigilans delirat? Plane qui ita eſt affectus,

Ἀλλὰ διαμεμυχθεὶς ἔσται' ἂν ὑπνῶ.

Quis ab eo, quod eſt *curare*, id eſt mederi, *curatum*, pro *curatore* appellari ſentiat? Nonne *curatus* hac ratione dici debuit æger ipſe, qui ſanatus eſt, potiùs quàm qui curavit, ſanavitque medicus? Περιοδευτὴς in Laodiceno canone hoc ipſum eſt, quod interpretes omnes antiqui docuerunt, *viſitator*, & *circitor*, qui ruſticanas Eccleſias obit, & obeundo ac luſtrando diſciplinam conſtituit, & ordinat. Deinde falſum eſt, *Curatos* hodie hoc eſſe, quod antiquos Choreſpiſcopos. Choreſpiſcopi, ut ait Synodus Antiochena canone x, *Epiſcopalem manuum impoſitionem acceperant, & ut Epiſcopi conſecrati* erant; *Lectores, Subdiaconos, Exorciſtas ordinabant*; Presbyteros etiam, & Diaconos Epiſcopo permittente. Horum nihil in hodiernis eſt *Parochus*, ſive *Curatis*. Ad hæc ſi propterea Choreſpiſcopos in vicis ordinari vetuit Laodicenum Concilium, ne Epiſcopi dignitas vilior fieret, ſi in pagis, & modicis Eccleſiis conſtituerentur Epiſcopi: conſequens eſt Choreſpiſcopos Epiſcopos fuiſſe, id eſt Epiſcopali jure, & auctoritate præditos. Ergo à Parochis hodiernis plurimùm diſtant. Ut inſcitiæ, ac ſtupiditatis piget!

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU,

Theologicorum dogmatum

DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA

LIBER TERTIUS.

Qui Salmaſii falſa, & imperita dogmata potiſſimum refellit.

CAPUT I.

Salmaſii variæ hæreſes, præſertim de ſacris Ordinibus. Tam hos, quàm horum differentiam juris eſſe divini. Quod ipſum ex ipſiuſmet confeſſione Salmaſii probatur: & prodigiis ſimilis illius decretorum inconſtantia caſtigatur. Ex Tridentini Concilii decreto jure divino diſtinctos eſſe, contra eundem oſtenditur.

I. MIRARI fortaſſe ſubiit eruditis, & uſu tritis antiquitatis Eccleſiaſticæ Lectoribus, qui fieri potuerit, ut homo qualicumque ingenio, & litterarum notitia præditus, tam abſurda de Epiſcopis, ac ceteris Eccleſiæ gradibus, & Ordinibus, támque ab vero diſſona non dubitaret aſſerere. Eſt illa quidem admirandi juſta ratio. Sed minus incredibile tum erit, talia ſentire illum, ac ſcribere, cum qua de cauſſa ita ſibi perſuaſerit, intellectum erit: quod hoc capite declarabitur.

Etenim qui Epiſcopatum, & Presbyteratum, ac reliquos Ordines, * *non divinæ inſtitutionis eſſe; ſed humanæ* cenſet: qui * Sacramentum Ordinis ullum eſſe negat: qui * ſacerdotes à Laicis non diſcernit: immò * qui ſacerdotes cum ſacrificio funditus tollit ab Eccleſia: qui Euchariſtiam etiam à * Laicis poſſe confici putat: * nec non Laicos à Laicis ordinari: qui ſe denique * Aerianum, Wicleſiſtam, Waldenſem inverecundè, ac ſine ambage ulla profitetur: éſtne ut homine ab iſto humanum aliquid expectemus, ac non auctoris ſimile ſui; nec ſine horrore nominandum? Fons iſte eſt, & origo nefandorum dogmatum, quæ ex omnium hæreſeon labe colligit homo ſuopte judicio, quod perexiguum habet, nimium fidens; & in pronuntiando temerarius. Contra quæ ſingillatim, & accuratè, atque ex profeſſo diſſerendum erit alio in libro, quem Ordinis Sacramento dicabimus. Hic verò ſtrictim, & quaſi admonendo quid vel opere in hoc, vel alibi dictum ſit, quod eò pertineat, attingemus ſingula, vel horum pleraque capita: ac nonnulla obiter impuræ Diſſertationis errata caſtigabimus.

* Salm. p. 130. * Id. p. 39. * Idem p. 383. * Idem p. 379. & 380, 383. 394. 395. * Idem p. 387, 388. * Idem p. 398. * Idem p. 378

II. IMPRIMIS eſſe Ordinis in Eccleſia peculiare Sacramentum, oſtendimus in libro primo, capite tertio. nec non inſtitutionis eſſe divinæ, diviníque juris, non humani. Quod ex priore illo conſequens eſt. Nam omne Sacramentum legis novæ à Deo conditum eſſe, vel ipſimet fatentur hæretici, Lutherus, Calvinus, ac ceteri. à quibus non diſſentit, opinor, Salmaſius. Certè * *non negat ordinationem ab inſtitutione divina manaſſe.* Idémque ſic * definit ordinationem, ut ſit *actus, quo cum certa cæremonia, & ritu aliquis eligitur, & adlegitur in ordinem quemcumque.* Quare ſi ritus ille, cæremonia ſit ejuſmodi, ut gratia per illum divina conferatur, non poteſt abire quin verum ſit legis novæ Sacramentum, perinde ut ſunt Baptiſmus, & Euchariſtia. quod Auguſtinus, & Ambroſius illic citati à nobis aſſeverant. Jam ſi ordinationis Sacramentum divinitus inſtitutum eſt, quæ huic tanquam generi ſubjectæ ſunt formæ, ex divino quoque jure conſtitutæ ſunt. Ut enim cum universè Sacramentum definimus ritum à Deo Eccleſiæ traditum, vel ſignum ſenſibile adjunctam habens ſanctificantis gratiæ promiſſionem: quam in definitionem conſpirant alienæ ab Catholica communione ſectæ: nullo protſus excepto, omnia Sacramenta comprehendi volumus; nec ullum eſſe putamus, cujus non auctor ſit, & inſtitutor Deus. Sic cum Ordinis Sacramentum generatim dicimus à Deo, ac divino, non humano jure ſancitum: omnes illius partes, & quaſi generis ſpecies intelligimus eâdem Dei auctoritate cenſeri. Cum igitur ex omni retrò Chriſtiana antiquitate, Conciliorum decretis, ac Patrum teſtimoniis comprobata, perſpicuum ſit, tres ſub illo Sacramenti genere gradus, ordineſque contineri, Epiſcoporum, Presbyterorum, & Miniſtrorum; totidem à Deo neceſſe eſt inſtitutos videri. Et Epiſcopatus igitur, & Presbyteratus; & quicumque alius eſt Ordo, cui Sacramenti illius nomen, & nomini reſpondens ratio, ac definitio convenit, in eandem includitur divinæ inſtitutionis formulam: adeóque nec humano ex arbitrio, ac poteſtate originem cepit: nec mutari in eo aliquid, & innovari eâdem auctoritate permittitur.

* Salm. p. 373. * Idem p. 391.

III. ET fruſtrà eſt videlicet Trapezita Catharus; qui *ordinationem*, * *juris eſſe divini* non abnuit, *inſtitutioniſque divinæ*: ordinationis tamen ſpecies ipſas ab eodem jure ſegregat. Etenim non aliter conſtare ſub eodem genere ſpecies poſſunt, quàm diſtinctione, ac differentia. * At ille *ridiculum* putat, ex eo quód *ordinatio juris eſt divini, etiam diſtinctionem ordinum, quam illa inducit, divinæ inſtitutionis*

* Pag. 371. & 373. * Idem p. 372.

ſtitutionis eſſe videri. Quæ verba intorta implicatáque ſunt, ac ſe ipſa colliduntur. Nam ſi *ordinatio juris eſt divini*: & idem jus *diſtinctionem ordinum inducit*; profectò non aliunde, quàm ex jure divino, & inſtitutione manare potuit ordinum diſtinctio. Ut ſi animal divina creatione productum eſt, quæcumque ſub illo comprehenduntur ſpecies, unà cum earum à ſe invicem diſtinctione, divina creatione conſiſtunt. Niſi quis adeò fortaſſe deſipit, ut animal à Deo creatum non neget: otputa hominem, & equum, ac bovem: differentiam tamen illorum inter ſe à Deo profectam non exiſtimet.

Ordinatio, quam Græci *χειροτονίαν* vocant, genere eſt una, ſpecie diverſa. Alia eſt Epiſcoporum; alia Presbyterorum ſimplicium; alia Miniſtrorum ac ſua cuique propria tum *οὐσίαν*, id eſt *eſſentiam & naturam*; tum ab ceteris, à quibus peculiaris eam differentia ſub communi ratione diſcernit, diſtinctionem tribuit. Quæ ſit autem Epiſcoporum, quæ Presbyterorum vel ordinatio, vel diſtinctio; copioſe eſt à nobis ſuprà diſputatum ex Epiphanii, Hieronymi; ceterorum denique conſenſu Patrum, ac Canonum decretis, & uſu, ac conſuetudine Catholicæ totius Eccleſiæ.

IV. CONTRA quæ nihil ab Hieronymo proditum eſſe, ibidem oſtendimus: nec ab eo dici, Epiſcopalis Ordinis à Presbyteratu diſcrimen humano jure conſtare; niſi quatenus in utroque Eccleſiarum adminiſtratio, & externa geſtio conſideratur. Nam cum ille penes ſolum Epiſcopum ordinandi jus eſſe dicat, eoque differre ipſum à Presbytero; veriſſime id, quod ſcripſi, ſequitur, *ſalva ordinandi poteſtate penes ſolos Epiſcopos, integram manere ordinum diſtinctionem.* * Quo in loco pueriliter te verſas, & [* Salm. p. 371.] incondita multa garris, & *ἀσύμπτα*. Inter hæc autem & illa ſuperiora, quamvis ordinatio juris ſit divini, non ideò diſtinctionem ordinum divinæ inſtitutionis eſſe. Quaſi ego ſcripſerim, ex eo ſolo, quòd ordinatio ab Chriſto inſtituta ſit, diſtinctos eſſe ordines jure divino. *Non eſt ita ut loqueris: non eſt ita: multum falleris, vel fallere meditaris.* * Verba mea ſunt: *Nam quod conſuetudine potius Eccleſiæ, & humano quodam jure, quàm divino utriuſque conſtare differentiam ſignificat: primùm ſalva ordinandi poteſtate penes ſolos Epiſcopos, integra manet ordinum diſtinctio, & quidem divinitus conſtituta, non ſola conſuetudine, ut paullo antè demonſtravi.* [* Lib. I. Diſſert. cap. I. p. 44.] Duo in illis verbis aſſeruntur: alterum, Epiſcopatum à Presbyteratu eſſe diſtinctum Ordinem: alterum, divino eſſe jure diſtinctum. Horum primum ibidem probatur ex eo, quod Hieronymus ipſe teſtatur, penes Epiſcopos ſolos eſſe poteſtatem ordinandi. Nam ſi tantæ rei jus, & facultas penes unum reſidet, quâ caret alter: profectò diſtinctos eſſe Ordines oportet. Nam Ordinum diſcrimen ex proprio cuique muneris, & efficientiæ qualitate ſumitur. Cum ergo ſolus Epiſcopus ordinandi poteſtate ſit præditus; non ſit autem Presbyter; quid aliud quàm hic ab illo diverſus eſt?

V. HANC autem differentiam Ordinum illorum non ex eo præciſè probari dixi, quòd Ordinatio à Deo inſtituta ſit. Quid ſi enim ſic inſtituta foret, ut unus tantum eſſet Ordo? Verùm *paullo antè demonſtratum eſſe* dixi. Nempe capite eodem illo tertio: ubi ex Hieronymo docui; non ita penes ſolum Epiſcopum ordinationis jus eſſe, ut hoc ſoli facere liceat: & tamen vel contra ius ordinare poſſit Presbyter: *validè*, ut vulgo loquuntur, non *licitè*: ſed abſolutè, ſolum Epiſcopum ordinare poſſe. Hinc enim evidens eſt, juris hoc eſſe divini: cujus proprium eſt, Sacramentis, & eorum efficientiæ modum, rationem, vim, formamque ponere. Tum inde argumentum aliud ducitur, quod etiam in capite ſecundo complexus ſum: quod à primo Eccleſiæ conditu, pleriſque in locis Epiſcopi à Presbyteris diſtincti, ab ipſis conſtituti ſunt Apoſtolis. Quod nunquam facerent, ſi non duos iſtos, ac diverſos Ordines divinitus ſibi traditos accepiſſent: ſed unum duntaxat, quem diſtrahere, ac mutilare, hoc eſſet, divinam inſtitutionem, legemque violare, ac corrumpere. Hæc ſunt argumenta quibus tum Ordinationem, tum Ordinationis diſcrimen, divino jure conſtitutum eſſe palam feci. Tu verò uſitata illa tua calumniandi arte verba mea interpolaſti. Nam hæc poſtrema ab reliquis majori diſtinctione & initiali itidem majuſcula ſeparaſti. *Ut paullo antè demonſtravimus*: quæ ego virgula tantummodo disjunxeram; ut oſtenderem quid paullo antè demonſtratum eſſet; non quid proximè antecedentibus verbis probatum putarem. Ex quo ridiculam, & veteratoriam cavillationem conſuiſti; inde me probare, duos eſſe diſtinctos Ordines, Epiſcopatum, & Presbyteratum, *quòd Ordinatio divinæ ſit inſtitutionis.* Adderes, ô Nummularie! *quòd ambo illi Ordines divinæ ſint inſtitutionis*, & rem confeciſſes. Nam ſi duos illos Ordines Chriſtus inſtituit: neceſſe eſt ab eodem inſtitutam eſſe diſtinctionem eorumdem Ordinum. Niſi enim diſtincti ſint, duo eſſe nequeunt. Sed hæc tantilla capiunt ii ſoli, qui ſenſu, & judicio non omninò vacui ſunt.

VI. VOLO nunc tuis te verbis, & oratione convincere, hoc ipſum, quod ridiculum, falſumque prædicas; & quod ſi quis dixerit, * *valedicendum ais eſſe rationi, & ratiocinationi omni, immò & ſenſui communi*: hoc te, inquam, [* Salm. p. 37.] ipſum in eodem libro docuiſſe: nempe duos illos Ordines ex inſtitutione divina diverſos, ac disjunctos fuiſſe. Quod tum ſcilicet rectè à me demonſtratum eſſe fatebere, cum eodem modo, & eadem argumenti formula, qua tu probare ſtudes, non eſſe divina inſtitutione diſtinctos; tuis ex dictis ac ſententiis contrarium evicero, iſta ipſa inſtitutione divina eſſe diſtinctos.

Quænam eſt igitur illa ratio, qua unum ordinem eſſe divino jure putas effici Presbyteratum, & Epiſcopatum? * Nimirum hæc unica eſt, quam in libro tuo ſæpiùs occinis: [* Vide Salm. p. 10. & ſeq.] quod Apoſtolorum tempore, & à prima ætate Chriſtianiſmi, iidem ambo fuere, Epiſcopi videlicet, & Presbyteri. Atque hoc è Scripturis, hoc eſt Apoſtolicis libris, ac litteris affirmare conaris. Hinc enim conſequens eſſe vis, ita uti primis illis Eccleſiæ incorruptiſque temporibus uſurpatum iſtud eſt, proximè ab Chriſto Domino conſtitutum fuiſſe. Neque enim aliter, quàm à Magiſtro didicerant, Apoſtoli uſu iſta, doctrináque tradiderunt. At ò bone! aliis in tuæ farraginis locis contrarium aſſeris; jam tum ab ortu Chriſtianæ religionis, fuiſſe per Eccleſias omnes Presbyteros plures ordinis ſecundi; cùm unus omnium primas, præſeſque eſſet primi ordinis Epiſcopus: * qui *in priore & altiore gradu conſtitutus eſſet, & κατ᾽ ἐξοχὴν nominabatur Epiſcopus.* [* Salm. p. 374.] Addidiſti & inter primates iſtos reponi Apoſtolos ſecundi ordinis, qui in Presbyterio cenſebantur. veluti Jacobum minorem: ut * antecedente libro tibi jam à me eſt objectum. [* Cap. 9. 10. 11. 12.] ubi tuis ex dictis, Apoſtolorum decreto & inſtituto, Jacobum Hieroſolymitano Presbyterio, & Eccleſiæ præpoſitum fuiſſe demonſtravimus Epiſcopali nomine ac poteſtate.

VII. POSTREMO tute omnem tibi juſtæ excuſationis intercludis exitum, dum illos ipſos Presbyteros, *Apoſtolicos*, id eſt, ab Apoſtolis conſtitutos, qui & Epiſcopi vocantur, & in Actibus Apoſtolorum, atque in eorum Epiſtolis memorantur, pro ſimplicibus Presbyteris haberi poſſe fateris ultrò. Quod ut probabiliter à te dictum eſt; ita cum diceres, neque compos tui eras, neque quid ageres, aut quò tua vox ita pertineret, omninò memineras. uſqueadeò miſerè, inſciteque tua te damnaſti ſententia, ac conatum tuum omnem, & operam, quam in vegrandi illa Diſſertatione dedolanda poſueras, inutilem, inanemque feciſti. Nam, ut ſcias, paucis iſtis lineis, tuam omnem ratiunculam conturbas, ac quidquid tanta mole, apparatuque nugarum, contra me, fidemque Catholicam ſtruis in illo libri portento, totum evertis, ac disjicis. Ut hoc intelligere poſſis, tecúmque Lector agnoſcat; quòd alioqui vix credibile videretur, tua primum verba deſcribam.

Poſtquam enim ita ſcripſiſti: * *Præterea certum eſt, Epiſcopos illos, ſive Presbyteros, quos plures in ſingulis civitatibus ad unam regendam Eccleſiam illi Apoſtolorum diſcipuli Evangeliſtæ collocabant, in ſummo gradu locatos fuiſſe, & omnia feciſſe, quæ hodie Epiſcopus, & Presbyteri faciunt, in unaquaque Eccleſia*: [* Salm. p. 357.] ſtatim ita ſubjicis. Poſtremò, *ut docui jam, nihil magnoperè refert, Presbyteros illos Apoſtolicos, qui & Epiſcopi dicebantur, de Presbyteris ſimplicibus interpretari, dum fateamur nullos illis in Eccleſia regimine tum fuiſſe ſuperiores, præter Apoſtolos. Quæ Græcorum Patrum eſt ſententia. Res enim ipſa eodem planè recidit.* Dicas, quantum voles, vigilantem hæc eſſudiſſe te, tuique compotem, tibi ne jurato quidem certum eſt credere.

VIII. AOS enim quonam pacto concludis ex Scripturarum teſtimonio, unum Ordinem fuiſſe ex inſtitutione Chriſti, & Apoſtolorum tempore Presbyteratum, & Epiſcopatum? Non alio profectò, quàm quòd in Novo Teſtamento, quicumque Presbyteri nominantur, iidem & eſſe ſignificantur Epiſcopi: hoc eſt primi omnes ordinis Sacerdotes; neutri verò, ſecundi. Atqui non minus eſſe probabile, & *eòdem planè recidere* vis, quod Græci

Patres aſſerunt, Presbyteros iſtos fuiſſe ſacerdotes ſimplices, & ſecundi ordinis, non primi. Quocirca ſi quod per te licet, quod ſponte das, ac remittis, accipimus; jam duos ac diverſos gradus & Ordines habebimus in ipſo Eccleſiæ primordio, & Apoſtolorum tempore, inſtitutòque diſtinctos, ac jure, quod eſt conſequens, & auctoritate divina. Quod enim argumentum inde ſumebas; unum ut, ex inſtitutione Chriſti, probares Ordinem fuiſſe Epiſcopatum, & Presbyteratum; quòd in Novi Teſtamenti litteris unus idémque Ordo ſtatueretur, cui utraque conveniret appellatio: id tibi detractum, in nos ipſe tranſtuliſti: qui ex hoc ipſo rectè conficimus, probabile eſſe ſaltem divino jure conſtitutum eſſe diſcrimen amborum Ordinum; quia probabile eſt; *quia nihil magnopere refert; quia eodem planè recidit* cum alterâ tuâ, & videlicet tuo judicio verâ ſententiâ; dicere Presbyteros illos, qui in Novo Teſtamento commemorantur, ſecundi Ordinis fuiſſe, non primi; & ab hoc proinde diſtinctos; ut duo jam tum Ordines extiterint. Nimium tuum os videre velim, cùm hæc leges. Nam quid tandem hiſcere poteris? aut quanam excuſationis te ſpecie, ac colore defendes? Obſecro enim quod eſt argumentum Diſſertationis illius, cui nebulonis neſcio cujus Meſſalini nomen indidiſti? quid in eo confutare, quid affirmare, ac propugnare voluiſti? Nonne hoc unum tibi in eo propoſitum eſſe dixiſti; *atque *hunc quæſtionis* tibi ipſe præſcripſiſti *ſtatum, de quo diſputandum eſſet: Fueritne temporibus Apoſtolorum diſtinctus ab Epiſcopo Presbyter?* Qua conſtituta quæſtionis formula probare deinceps inſtituis, nullo modo fuiſſe diſtinctum: probas autem inde, *quoniam Apoſtolica ſcripta nihil inter utroſque diſcriminis ſtatuunt, ſed utroſque eoſdem facere videntur.* Itaque *nullam dubitandi cauſſam* eſſe. *Quis enim dubitandi locus ubi rem tam clarè, & apertè definire, & decidere ſacræ Scripturæ viſum fuerit?*

* Salm. p. 10.

IX. Quo poſito, deinceps per omnes ferè libri paginas, exceptis iis, quæ alienæ tractationis, & ἐπιπόλαιοι ſunt, quæ adusque Lectoris nauſeam inculcare, & infercire ſoles; totus in id conatus tuus incumbit, ut ex Novi Teſtamenti libris adſtruas, eos omnes, qui Presbyteri nominantur, non ſimplices fuiſſe ſacerdotes; ſed primi Ordinis, cujuſmodi hodie ſunt Epiſcopi. Ac primo ſeculo, & magna ſecundi, hoc eſt dimidia ferè parte, nullum in Eccleſiis, & Presbyteris fuiſſe ſacerdotem ſimplicem; ſed omnes primi Ordinis, & Epiſcopali jure ac charactere inſignitos fuiſſe. Errare porro Græcos illos Patres, ut Epiphanium, Chryſoſtomum, Theodoretum, & alios: qui idem Ordinum diſcrimen, quod ætate ſua videbant, primo illo tempore extinſſe putarent in Eccleſia; ut alii primi eſſent Ordinis; alii ſecundi: cùm omnes utique primi forent, pari inter ſe poteſtate præditi. Hæc, opinor, ſumma diſputationis eſt tuæ; nec aliud dicere potes te in illa probare atque efficere ſtuduiſſe, quàm ut ex ſcriptis Apoſtolicis oſtenderes, Presbyteros non fuiſſe ſimplices, ac ſecundarios ſacerdotes.

Ecquid igitur cogitabas? aut quò tibi mens avolarat, cùm horum oblitus omnium, iſta, quæ paullo antè poſui, ſcribebas: *Nihil magnopere referre, & rem eodem planè recidere, ſi, quæ Græcorum Patrum eſt ſententia, Presbyteros illos Apoſtolicos, qui & Epiſcopi dicebantur, de Presbyteris ſimplicibus interpretemur?* Non te, opinor, cùm ſuperiora iſta dicebas, mentiri ſcientem ac ſponte voluiſſe. Ergo ideo hæc aſſerebas, quod eſſe vera, certáque crederes. Cùm igitur contraria ſint invicem poſteriora prioribus: ac neceſſe ſit, ſi iſta vera ſint, illa eſſe falſa: aut viciſſim falſa hæc, ſi vera ſunt illa: quinam dicere potes, nihil magnopere referre utrum dixeris amborum, & eodem utraque recidere? Hoc enim tantumdem eſt, ac dicere; nihil referre falſum aſſeras, an verum: vel, eodem falſum recidere, ac verum.

Jam quæ adverſus antiquos illos Patres, præſertim Theodoretum, & Epiphanium, iracundè, protervéque jeciſti: quos eo nomine contumeliis, ac malis dictis appetere auſus es, quod Presbyteros Apoſtolorum tempore diſtinctos à primi Ordinis ſacerdotibus, ac ſimplices fuiſſe vellent; vana, irrita, temerè, atque inconſultè abs te eſſe ſcripta fateri debebis; ſi tantumdem eſt quod illi docuerunt, atque iſtud alterum, quod contra illos tanto ardore propugnaſti. De me verò quid attinet dicere? quem tu eadem de cauſſa omni probrorum, ac conviciorum genere vexaſti, quòd cum Catholico univerſo nomine duos in Eccleſia fuiſſe perpetuo diſtinctos, & adhuc eſſe defenderem Ordines Epiſcopi, ac Presbyteri. Quod cùm tu ipſe modò nihil referre utrum dicatur affirmes, & eodem cum vera, hoc eſt priore tuâ ſententiâ recidere: vides quam meritò injuriarum tecum agere poſſim; & ob iſta ipſa, quæ tu falsò & immeritò in me collata eſſe poſteà faſſus es, convicia, & maledicta vadari te, atque omnium damnare ſententiis.

X. Quocirca, probante jam, & ſuffragante Meſſaliano Salmaſio, duo ab initio Chriſtianiſmi, & ex Apoſtolorum, Chriſtique ipſius inſtituto fuere ſemper Ordines, Epiſcopatus, & Presbyteratus: quorum ille primi; alter ſecundi gradus ordiníſque cenſetur. Atque hoc modo probabilis eſt illa Græcorum opinio, * quam & nos ſuprà laudavimus, & ad Novi Teſtamenti loca, in quibus utriuſque mentio fit, explicanda poſſe accommodari diximus; Presbyteros nonniſi ſimplices, ac ſecundi ordinis habendos eſſe, qui ibi nuncupantur, eoſdémque pariter Epiſcopos eſſe nominatos. Quod qui affirmare voluerit, celeberrimo, & multarum in foro palmarum patrono utetur Salmaſio; & omninò cauſſam obtinebit. Quippe ſic ille loqui nobis, ac ſentire permittit; Presbyteros à Paulo nominatos, & Epiſcopos eoſdem dictos, ſimplices fuiſſe ſacerdotes: qui ſuperiores ſolos habebant Apoſtolos. Ex quo ſequitur, hoc illis Apoſtolos fuiſſe, quod deinde ad hoc tempus uſque fuerunt Epiſcopi propriè dicti Presbyteris iiſdem. Verùm quod ibidem addit * Salmaſius, Presbyteros illos Apoſtolicos, id eſt Apoſtolorum ævo creatos, ſed ſimplices, ordinandi jus habuiſſe, rurſum priſtinas ad nænias, & ineptias revolvitur; ac nova ſe conflictione traducit ad doctorum ludibrium. Nam neque Presbyteri ſimplices ordinandi jus habuerunt; non modò ut Epiſcopum: ſed ne ut Presbyterum quidem, aut Diaconum creare poſſent: quod ſuprà demonſtravimus: neque Græci, quorum ille ſententiam, & auctoritatem aſciſcit, Presbytero ſimplici, jus unquam illud arrogatunt. quin contrarium potiùs graviter, ac copioſè tradiderunt.

* Hoc libro, c. 5. & 7.

* Salm. p. 35

XI. Etenim qui ſunt illi Græci Patres, quorum ſententiam eſſe dicit, Presbyteros illos Apoſtolicos ſimplices fuiſſe; præterquàm quos ille in Diſſertatione ſua, & nos itidem in primo Diſſertationum Eccleſiaſticarum, atque his in duobus libris citavimus? Nempe ii ſunt, Epiphanius, Chryſoſtomus, Theodoretus, Oecumenius, Theophylactus. At illi omnes conſtanter negant, idque ipſo referente Salmaſio, Presbyteros ſimplices ordinandi poteſtatem habuiſſe, ut ex locis illis conſtat, quos ego & Salmaſius ex illorum libris deſcripſimus. Magna igitur, & ſtupenda; ſed iſti homini fatali incogitantia Græci Patres ad communionem falſæ opinionis advocantur; à qua incredibiliter abhorrent. Et idem omninò illo in loco dicit, ex Salmaſii mandato, Wallo Meſſalianus, ac ſi ita loqueretur: Presbyteri illi Apoſtolici ita ſimplices, & ſecundi ordinis haberi poſſunt, dum fateamur, primi illos ordinis, & non ſimplices Presbyteros fuiſſe. Quod qui audiat, riſum tenere qui poſſit? An non Epiphanius, Chryſoſtomus, aliique Græci conſentiunt in id, quod & Hieronymus diſertè ſcribit, Epiſcopos à Presbyteris, hoc eſt primum ordinem à ſecundo, ſola ordinandi poteſtate differre? Quare qui ex Græcorum ſententia Patrum aſſerit Salmaſius, Presbyteros illos veteres, ſimplices & ſecundarios haberi poſſe, & ordinandi tamen jure fuiſſe præditos, in illud ipſum, quod diximus, incurrit putidum ac ridiculum: ita ſimplices poſſe cenſeri Presbyteros, & ordinis ſecundi; dum eoſdem fateamur neque ſimplices fuiſſe, nec ſecundi ordinis: ſed primi.

XII. Ad Tridentinum deinde Concilium provocat nos * Catharus: & definitum ab eo negat; *utrum eſſet hæreſis, an non, ſentire Epiſcopi ſupra Presbyteros auctoritatem ab inſtitutione humana profluxiſſe.* Quo quidem in Concilio multum ea res agitata dicitur in Concilii hujus * Hiſtoria. Quando & Michaël Medina ſuam illam ſententiam expoſuit, acerriméque propugnavit, ut eſt inſcitiæ ferè comes temeritas, & pervicacia; veteres complures aſſerens, ut Hieronymum, Auguſtinum, & alios idem cum Aërio ſenſiſſe. Quam opinionis falſitatem patrono dignam Salmaſio, toto hoc in Opere confutavimus.

* P. 266. & ſeq.

* Hiſt. Conc. Trid. p. 722.

Nemini porrò, qui Concilium illud legerit, dubium videri poteſt, quin Epiſcoporum à Presbyteris ſimplicibus diſcrimen, & major quàm iſtorum auctoritas. & poteſtas divino jure conſtet. * Primum enim ita ſtatuit; *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris; anathema ſit.* Deinde canone ſequenti:

* Seſſ. 23. can. 6.

Digitized by Google

ti: *Si quis dixerit Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores*, &c. *anathema ſit.* Igitur cum divina ordinatione Hierarchia conſtituta ſit, eáque tribus ex Ordinibus conſtet; inter quos ſummum gradum tenet Epiſcopus, qui Presbytero major, & ſuperior eſt, ut hic Diacono: conſequens eſt, eâdem divina ordinatione, Epiſcopos ſupra Presbyteros eſſe: & qui ſecus ſentiunt, anathemate notatos eſſe. Hujuſmodi autem anathemata canonibus non ad morum diſciplinam, ſed ad decreta fidei ſancienda ſubſcribuntur: ut qui ſacrilega illa dogmata tueri, ac profiteri auſus fuerit, non ſolùm ab Eccleſiæ communione rejectus: ſed pro hæretico damnatus habeatur. Atque hoc anathematis, tanquam fulminis, ictu contactus Catharus in ſtuporem illum mentis, ac vertiginem incidiſſe videtur. Non enim alia reddi cauſſa poteſt, cur in opinando, ac ſcribendo adeo extra fines ſani judicii, ac rationis excedat: niſi quod ἐμβροντητος, & attonitus eſt.

——— Ut qui Iovis ignibus ictus
Vivit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.

Quod in iis, quæ porro contra illum diſputanda ſuperſunt, non minus, ac multo etiam magis perſpicuum exiſtet.

CAPUT II.

Confutantur Salmaſii hæretica dogmata: ac primùm, quòd Laicos omnes ſacerdotes facit; ac reipſa ſacramentum Euchariſtiæ confeciſſe olim aſſerit. Baptiſmi, & Euchariſtiæ non eandem eſſe rationem, & adminiſtrationem. Falſa illius opinio refellitur aſſerentis, olim promiſcue patres omnes familias Euchariſtiam confecraſſe poſt cœnam, poſtea id Presbyteris attributum Cypriani locus ex epiſtola LXIII declaratur. Morem illum bis celebrandi ſacrificii, manè, & poſt cœnam, non fuiſſe totius Eccleſiæ. Euchariſtiam à jejunis ſumi, morem eſſe vetuſtiſſimum. etſi certis diebus aliter in quibuſdam locis uſurparetur. Auguſtinus illuſtratus. Salmaſius perperam Euchariſtiæ confectionem Laicis a Chriſto mandatam ait.

I. NULLUM à Deo, nec divino jure conditum Ordinis eſſe ſacramentum: ſed omnes, etiam Laicos, ſacerdotio eſſe præditos, ac ſacramentum Euchariſtiæ poſſe conficere, * Salmaſii eſt opinio, cujus ſe auctores habere Waldenſes gloriatur. Cum enim ſcripſiſſem: *Waldenſes ne ſacerdotium quidem retinuiſſe, ut qui Laicos omnes conſecrare, & abſolvere poſſe crederent:* * ad hoc ille diſſerit ſic: *Nec malè profectò iſti Waldenſes, qui, quod non erat, nec audiebatur temporibus Apoſtolorum, ſacerdotium cum ſacerdotibus ſuſtulerunt. Nulli ſacerdotes in Evangelio, aut ſcriptis Apoſtolicis nominati reperiuntur. Nullum ſacerdotii veſtigium extat. Apoſtolos ipſos nuſquam ſic vocatos videre eſt. Non ab ipſis præpoſitos regendis Eccleſiis Epiſcopos vel Presbyteros, ita dictos. Ubi nomen non extat, cur rem ibi fuiſſe credamus?* Hoc verò eſt pudorem, & ingenuitatem omnem cum pietate perdidiſſe, talem præ ſe ferre, & ultrò jactare ſtirpem dogmatis, & originem. Ut mirum non ſit ex iſto cœno, ac ſordidiſſima voragine Waldenſis hæreſis tam impurum fluxiſſe ac graveolentem Catharorum rivulum.

* P. 379. & 387.
* Pag. 387.

Sacerdotes cum ſacerdotio tollit Salmaſius ex majorum ſuorum Waldenſium diſciplina, * ut & Lutheri. In quo primum joculare iſtud eſt, quod * cùm universè, & ἀορίστως *ſacerdotium* illic, & *ſacerdotes* auferat è medio, quòd *nulli ſacerdotes in ſcriptis Apoſtolicis reperiantur*, & *nullius ſacerdotii veſtigium extet*: tamen ipſemet * poſtea ex Apoſtolo * Petro, & *ſacerdotium & ſacerdotes* commemorat. Ex quo *Laicos omnes ſacerdotes eſſe*, & *Chriſtianos appellari* probat *regale ſacerdotium, & ſanctum.* Quod *ſacerdotium*, *ſacerdotúmque* genus etſi diverſum ab eo ſit, de quo hîc agimus, falſo id tamen, & ridicule ſcripſit, *Nullos ſacerdotes in ſcriptis Apoſtolicis nominari*, nec *ſacerdotii* inibi *extare veſtigium*; cum certè ibi nominentur aliqui.

* Pag. 398.
* Pag. 379.
* P. 398. & ſeq.
* 1 Pet. 2.

II. ATQUI ſacerdotes, cujuſmodi in Eccleſia Catholica jam tum ab antiquiſſimis temporibus agniti ſunt, nuſquam in Scripturis nominantur. *Ubi* autem *nomen non extat, cur rem ibi fuiſſe credamus?* Aude jam te negare rationis, cum iſta proderes, ne tantillum quidem habuiſſe. Etenim quid ea voce mendacius? immo nónne ſacrilega eſt, & ad *atheiſmum* latam aperit viam? Quære *Trinitatis* in Scripturis vocabulum. Quære *conſubſtantialis*. Quære *ſemper virginis* Mariæ, hoc eſt etiam poſt partum intactæ. Cedo & *ſacramenti* nomen de *Baptiſmo* uſurpatum, & *Cœna* illa veſtrate *Dominica*. Hæc igitur, & alia non pauca, quorum vobis utcumque cum Eccleſia Catholica communis eſt profeſſio, credenda non ſunt amplius, *ſi cujus nomen non extat* in ſacris libris, *rem* ei ſubjectam *cur credamus* nihil erit. Vides quò te tua temeritas levitaſque redegerit.

Contra promiſcuum novæ legis ſacerdotium, id eſt cum Laicis communicatum, ſcripſi ante annos paucos. Ibi pleraque propoſita, explicatáque ſunt eorum, quæ contra communem antiquiori cum hodierna Eccleſia fidem afferri ſolent: quæ nolo repetere; cùm ſit ad manum Diatriba noſtra. Tantùm in eo paullulum commorabor, ſi quid ab Trapezita Catharo recoctum, & illatum eſt argumenti, tanquam Σισύφου φώριον, furtim alicunde corraſum.

III. EX his primum illud expendendum venit, quod ille proponit ſic: * *Idem de hoc* Euchariſtiæ *ſacramento dici poſſe, quod de Baptiſmo dicit * Tertullianus: cùm ſit Dei cenſus, ab omnibus exerceri poſſe. Et certè*, addit Salmaſius, *à prima ſui origine, & inſtitutione ſic exercebatur. Ideo & poſtea mutata re, cùm Presbyteri non adeſſent, qui poſſent exercere, etiam Laicis conſecratio ejus, & adminiſtratio licita erat. Cùm Chriſtus id inſtituit, non ſolis Apoſtolis ſuis, ut ad exemplum inſtitutionis exercerent, mandavit, ſed omnibus edixit. Hinc primis ſeculis, ſecundum inſtitutionis præceptum, à ſingulis patribus-familias, & poſt cœnam, celebrabatur.* Sed iſta falſa, & commentitia ſunt omnia; quæ ut fidem ei facerent, cui perſuadendo ſunt adhibita, probari prius ipſa deberent.

* Salm. p. 386. & ſeq.
* Lib. de Baptiſ. c. 17.

Imprimis Baptiſmi, & Euchariſtiæ quî conſtat eandem eſſe rationem cum eſſe diverſam, veteris uſus Eccleſiæ, ac tot Conciliorum, & Patrum teſtimonia numero infinita; auctoritate graviſſima; & ſententiis, & verbis evidentiſſima demonſtrent? Non abutar otio meo, nec Lectoris ingenio diffidam, ut ſingulos hic appellandos putem, eorumque deſcribenda loca: quibus illud oſtenditur; *offerendi*, id eſt *ſacrificandi*, & conficiendæ jus ac poteſtatem Euchariſtiæ penes ſolos reſidere ſacerdotes; in Laicis neutiquam ineſſe. Hoc & alii præſtiterunt, qui de controverſis capitibus contra hæreticos commentati ſunt: & ſi noſtrarum quoque partium aliquid exigi videtur; id non hujus eſt loci: id tùm erit faciendum, cum de Ordinis ſacramento diſputabitur. Nunc eo contenti ſumus, ut ea futilia, & abſona monſtremus eſſe, quæ contra Catholica decreta profanus nebulo Wallo-Meſſalianus opponit.

IV. IN ipſo igitur aditu diſputationis, prima illa labes occurrit; quod præpoſterè, & ut rudem decet illarum rerum, Eccleſiæ morem explicat. * Scribit enim *à prima ſui origine, & inſtitutione*, ita Euchariſtiam *exerceri ſolitam, ut à ſingulis patribus-familias, & poſt cœnam celebraretur; ſecundum inſtitutionis præceptum.* Poſtea mutatam eſſe rationem: ac *Tertullianum inter novatos Eccleſiæ ritus, & ab inſtitutione primigenia deflexos, etiam modum celebrandæ cœnæ, quo tunc utebantur, recenſuiſſe, ut à præſidentium manibus eam ſumerent.* Hæc falsò, inſcitéque Catharus, quod ſtatim apparebit. Etenim Cyprianus, quo auctore priſtinum ſibi conſtituit ritum illum Euchariſtiæ celebrandæ poſt cœnam, & à patre-familias, Tertulliano poſterior fuit. Quare quod ille receptum in Eccleſia temporis ſui teſtatur, eo poſterius debet eſſe, quod in uſu ætatis ſuæ verſatum eſſe Tertullianus affirmat. At contrà, Tertullianei temporis morem recentiorem, poſterioremque facit Catharus altero illo, qui Cypriano vivente fuit. Audiamus Cyprianum ipſum de ſui temporis conſuetudine ſcribentem. Nam nemo luculentius ac certius imperiti Trapezitæ temeritatem, inſcitiámque condemnat, non iſtam modò, qua fœde tempora permiſcet; ſed reliquam omnem de ſacerdotio, ac ſacrificio infamem, ac ſacrilegam hæreſim, quam cum Waldenſibus ac Wiclefo communem ſibi eſſe prædicat. Itaque totius Epiſtolæ, in qua tractat iſta Cyprianus, ſumma hoc loco conficienda

* p. 387.

conficiends eſt; ex qua capita ſingula ſingulis Salmaſiani flagitii capitibus opponi poterunt.

V. Augustinus in libro quarto de Doctrina Chriſtiana, capite xxi, *librum* vocat Epiſtolam iſtam Cypriani lxiii, *ubi de ſacramento calicis diſputat. Solvitur quippe ibi quæſtio, in qua quæritur, utrum calix Dominicus aquam ſolam, an eam etiam vino mixtam debeat habere.* Hos igitur, qui aquam ſolam offerebant, non utique Laicos, ſed Epiſcopos, redarguit, inde primum, quòd à divina traditione deſciſcant, ac mandatum Domini violent in re tanta, quanta eſt *ſacrificii* illius, cujus auctor, inſtitutórque Deus noſter eſt, celebratio, & adminiſtratio. Quod quidem *ſacrificium Dominicum in ſacerdote Melchiſedech præfiguratum eſt.* In eodem porro, vinum offerendum eſſe, tum ex Melchiſedechi typo, tum ex aliis figuratis Scripturæ ſententiis approbat. Exinde Chriſtum oſtendit mixtum calicem obtuliſſe: cujus proinde ſollicitari non debet inſtitutio. Ad hæc myſticam docet eſſe cùm totius ſacramenti ſignificationem; tum vini, & aquæ in calice; quæ, ſi pars alterutra deſit, tota pervertitur. Neque verò excuſari poſſe, qui aquam ſolam adhibent ex eo quòd bis ſacrificium illud celebrent; mane, & ſub noctem: ac mane quidem puram aquam offerant, ne vini odore deprehendantur eſſe Chriſtiani: circa veſperam autem miſtum calicem repræſentent. quoniam ubique Dominica & Apoſtolica traditio, ac diſciplina ſervari debet. Hæc Cyprianus in epiſtola illa: ex quibus Cathari adverſus Catholicam doctrinam tota univerſa ratio, ac diſputatio labefactata corruit. Imprimis quod iſte quondam antequam ab ſolo Præſidente ſumi Euchariſtiam eſſet inſtitutum, à ſingulis patribus-familias, & poſt cœnam celebrari ſolitam ait, ex Epiſtola iſta refellitur.

VI. Cyprianus enim non qualeſcumque, id eſt etiam Laicos, refert ſacrificium obtuliſſe, idque poſt cœnam: ſed Epiſcopos; quos ſolos alloquitur, & admonet in libro illo, vel Epiſtola ad Cæcilium Epiſcopum. Sic enim exorditur: *Quanquam ſciam, frater chariſſime, Epiſcopos plurimos Eccleſiis Dominicis in toto mundo divina dignatione præpoſitos Evangelicæ veritatis, ac Dominicæ traditionis tenere veritatem; nec ab eo, quod Chriſtus magiſter & præcepit, & geſſit, humana, & novella inſtitutione decedere: tamen quoniam quidam vel ignoranter, vel ſimpliciter in calice Dominico ſanctificando, & plebi miniſtrando, non hoc faciunt quod Jeſus Chriſtus Dominus, & Deus noſter, ſacrificii hujus auctor, & doctor fecit, & docuit: religioſum pariter, ac neceſſarium duxi de hoc ad vos litteras facere: ut ſi quis in iſto errore adhuc teneatur, veritatis luce perſpecta, ad radicem, atque originem traditionis Dominicæ revertatur.* Epiſcopi ergo erant *quidam* illi, qui calicem Dominicum ſanctificabant, plebi miniſtrabant; quique meram aquam offerebant in calice, quos Epiſcopis plurimis opponit: non autem patres-familias, & laici. Quod in ſequentibus oſtendit: cùm id refellit, quod ad excuſationem ſuam prætexebant; nimirum *in ſacrificiis matutinis hoc ſe vereri ne per ſaporem vini redoleant ſanguinem Chriſti.* Ac deinde: *An illa ſibi aliquis contemplatione blanditur, quòd etſi mane aqua ſola offerri videtur; tamen cùm ad cœnandum venimus mixtum calicem offerimus.* Quod ita Cyprianus refutat: *Sed cùm cœnamus, ad convivium noſtrum plebem convocare non poſſumus, ut ſacramenti veritatem fraternitate omni præſente celebremus.* Quotumnam, obſecro, eſt plebem convocare ad ſacrificium offerendum? Nónne præſidum, & Epiſcoporum? Ergo de Epiſcopis ſolis Cyprianus loquitur, cùm ait ab iis offerri ſacrificium, remotis arbitris, hoc eſt non convocata plebe, quæ teſtis eſſe poterat, & verò debebat, pleni, integrique ſacrificii, ut ex matutino ſuſceptam deleret offenſionem. Ubi ſunt patres illi familias laici, qui poſt cœnam ſinguli domi ſuæ celebrabant, & *offerebant*, id eſt ſacrificabant? Certè quos iteratò obtuliſſe Cyprianus ait, neque laici erant, ſed Epiſcopi; neque ſub veſperam tantummodo celebrabant, verumetiam mane: nec omnes ad veſperam obtuliſſe ait: ſed ſolos illos Epiſcopos, qui in aqua ſola celebrabant.

VII. Quinetiam manifeſtè Cyprianus indicat, non fuiſſe tunc conſuetudinis in Eccleſia ſub veſperam, nedum poſt cœnam celebrare, ſed manè. Nam aquariorum iſtorum argumento hujuſmodi; *Atenim non manè, ſed poſt cœnam mixtum calicem obtulit Dominus*; ita reſpondet: *Nunquid ergo Dominicum poſt cœnam celebrare debemus, ut ſic mixtum frequentandis Dominicis offeramus? Chriſtum offerre oportebat circa veſperam diei, ut hora ipſa ſacrificii oſtenderet occaſum, & veſperam mundi,* &c. *Nos autem reſurrectionem Domini manè celebramus. Et quia paſſionis ejus mentionem in ſacrificiis omnibus facimus, (Paſſio eſt enim Domini, ſacrificium quod offerimus) nihil aliud, quàm quod ille fecit, facere debemus.* Hinc apparet non illud communi receptum more fuiſſe, nec publicè probatum in Eccleſia, quotidiana ſacrificia ſub veſperam, nedum poſt cœnam peragere; ut putat Catharus.

Sanè Euchariſtiam ante omnem cibum ſumere, vetuſtiſſima eſt in Eccleſia traditio: cujus meminit Tertullianus aliquot in locis. Ut in ſecundo libro ad Uxorem, capite quinto, *Non ſciet*, inquit, *maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes?* Et in libro de Corona militis, capite tertio, *antelucanis cœtibus, & de manu præſidentium ſumi Euchariſtiam* ait. Sed & * Plinius Junior in epiſtola ad * Lib.
Trajanum, Chriſtianorum conventus, id eſt Synaxes, in 10. ep.
quibus ſacrificia celebrabantur, ac participabantur, *ſtato* 97.
die ante lucem fieri ſolere meminit.

VIII. Tritus eſt de eodem inſtituto, & hîc ad plura nobis opportunus locus Auguſtini ex * Epiſtola cxviii. * Cap.
Ubi Januarii inquiſitioni reſpondet interrogantis, *an per* 5. & 6.
quintam feriam ultimæ hebdomadis quadrageſimæ offerendum ſit manè; & rurſus poſt cœnam, propter exemplum Chriſti Domini, qui poſtquam cœnatum eſt, ſacramentum illud inſtituit. *An etiam jejunandum, & poſt oblationem, ſicut facere ſolemus, cœnandum.* Ad quæ plura diſputans Auguſtinus, inter alia, *Et liquidò apparet*, inquit, *quando primùm acceperunt Diſcipuli corpus & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos. Nunquid tamen propterea calumniandum eſt univerſæ Eccleſiæ, quòd à jejunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui ſancto, ut in honorem tanti ſacramenti, in os Chriſtiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur.* Mox Chriſtum ait *non præcepiſſe, quo deinceps ordine ſumeretur, ut Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum. Nam ſi hoc ille monuiſſet, ut poſt cibos alios ſemper acciperetur; credo quòd eum morem nemo variaret.* Subinde quoque ab Apoſtolo inſtitutum eſſe ritum illum ſumendæ ab jejunis Euchariſtiæ ſcribit; eo quòd ad Corinthios ſcribens de eorum conſuetudine miſcendæ cum profanis cibis Euchariſtiæ, * *Cætera*, inquit, *cùm venero diſponam.* * 1. Cor.
Unde intelligi datur, inquit, *quia multum erat, ut in epiſtola* 11. 34.
totum illum agendi ordinem inſinuaret, quem univerſa per orbem ſervat Eccleſia, ab ipſo ordinatum eſſe, quod nulla morum diverſitate variatur. Multa ex hoc loco ſcitu digna colliguntur de traditione illa Euchariſtiæ adminiſtrandæ. Velut eſt, nihil expreſsè Chriſtum de illius ritu præcepiſſe: ſed Apoſtolorum prudentiæ permiſiſſe. Tùm ut à jejunis ſacramentum illud ſumeretur, Apoſtolos inſtituiſſe. Hoc autem ex eo conjicit, quòd per totum orbem ea conſuetudo retinetur. De quo argumento diſcernendarum traditionum diximus in primo libro, capite primo. Rectè inſuper Auguſtinus adnotat; ideo divini juris, ac præcepti rem non eſſe, quoniam ſi à Chriſto manaſſet, *eum morem nemo variaret.* Quo etiam argumento meritò ſuprà probavimus, falsò ab Catharo dici, non divina auctoritate, ſed humana, & Eccleſiaſtica conſtitutum eſſe diſcrimen Epiſcopi, ac Presbyteri ſimplicis; tum amborum munus, ac poteſtatem: quandoquidem nemo aliter, quàm Chriſtus mandaſſet, ordinare auſus eſſet. Nihilominus Apoſtolicæ traditionis eſſe, ut ab jejunis uſurpetur Euchariſtia. Unde illud præterea docetur; non omnem Apoſtolicam traditionem juris eſſe divini: ut imperitè Catharus putat. Sanè [1] Baſilius in Homilia de Jejunio, nefas eſſe, immo *impoſſibile* dicit *abſque jejunio ſacrificium aggredi in myſtica, quæ nunc eſt, & vera oblatione: ut nec olim in typica, quæ ſecundum legem offerebatur.*

IX. Revocamus modò in memoriam quod de Salmaſii judicio, & acumine dicere cœperam: cujus tanta vis eſt, ut ea, quæ in Eccleſiæ more poſteriora ſunt, priora faciat. Nam * primis ſeculis inſtitutum ait, *ut à ſingu-* * Pag.
lis patribus-familias, & poſt cœnam, Euchariſtiæ conſecratio 387.
celebraretur. Quod ex ſuperioribus intelligimus eſſe falſum:

1 Baſil. To. 1. pag. 325. ὁ γὰρ δυνατὸν ἄνευ νηστείας, ἱερουργίαις ἐπιτολμῆσαι, ὁ μόνον ἐν τῇ μυστικῇ νῦν, καὶ ἀληθινῇ λατρείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τυπικῇ τῇ κατὰ τὸν νόμον προσφερομένῃ.

a Socrat.

ſum: neque publico ritu, & uſu unquam receptum: ſed à paucis errantibus utcumque ſervatum; ut ex Cypriano colligimus. Sed iſta qualiſcumque conſuetudo poſterior illâ fuit, quam vetuſtior Cypriano Tertullianus aſſerit; ut & antelucani conventus ac cœtus haberentur, quibus Euchariſtiæ oblatio, & ſumptio celebrabatur: & ante cibum omnem ſumeretur illa eadem: ac denique non ab unoquoque privato, ac patre-familias, ſed à *præſidente*, id eſt Epiſcopo, conficeretur, ac diſtribueretur. Quæ omnia ex antiquioribus quoque Tertulliano conſtant; hoc eſt Plinio, & Juſtino. Quare fugit ratio Catharum Meſſalinum, dum prius unumquemque patrem-familias poſt cœnam conſecraſſe ſcribit Euchariſtiam: poſtea mutatam, eſſe rationem, ut à præſidentium manibus eam ſumerent.

* Hiſt. Trip. lib. 9. c. 38. Auctor eſt [a] Socrates, ex eóque Tripartita *, *Ægyptios Alexandriæ vicinos, & Thebaidos habitatores, Sabbato quidem collectas agere: ſed non ſicut moris eſt,* [*Chriſtianis*] *ſacramenta percipere. Nam poſtquam fuerint epulati, & cibis omnibus adimpleti, circa veſperam oblatione facta communicant.* Hoc ſi verum eſt; non tamen commune fuiſſe, nec ubique factum eſſe conſtat: quod & idem ipſe teſtatur Socrates: nec ad ſublevandum Catharum facit, quia neque per totam Eccleſiam obſervatum iſtud eſt: immo contrarium ejus in uſu communi verſatum eſt: & ad illod tempus pertinet, quo jam promiſcuam conſecrandi, & offerendi licentiam deſiiſſe ille ipſe docet Trapezita, qui ex ſcrinio pectoris ſui generalem illum deprompſit veteris Eccleſiæ morem. Quem in ſolo Sabbato ab Ægyptiis retentum
* Sozom. lib. 7. c. 19. eſſe præter Socratem, etiam * Sozomenus refert. Alibi in uno tantùm die, feria ſcilicet quinta hebdomadæ ultimæ Quadrageſimæ fiebat, in qua bis offerebant, manè, & poſt cœnam, ut in Africa. quod ſcribit Auguſtinus in Epiſtola CXVIII. Atque hic ipſe dies feriæ quintæ exceptus eſt in Carthaginenſi tertia Synodo, canone XXIX, cùm à jejunis ſacramenta altaris celebrari jubet, præterquam *anniverſario illo die, quo cœna Domini celebratur.* De quo * olim
* In Anim. p. 364. ad Epiphanium ſcripſi.

X. Illud verò pro ficto, & commentitio planè re-
* Pag. 387. jiciendum eſt, quod * Salmaſius ex ſui ſimilibus auctoribus ingerit; *Chriſtum inſtituentem illud ſacramentum, non ſolis Apoſtolis ſuis, ut ad exemplum inſtitutionis exercerent, mandaſſe, ſed omnibus edixiſſe,* hoc eſt, ut omnes, etiam Laici conſecrarent, & adminiſtrarent. Quod cùm olim promiſcuè, & poſt cœnam frequentaretur, poſtea conſtitutum ait, ut & à jejunis fieret, & de manu ſolius præſidentis acciperetur. Quem *præſidentem*, Presbyterum
* Pag. 388. * interpretatur. *Quo abſente, Laicos ſibi confeciſſe, atque etiam diſpenſaſſe* ſcribit. Itáne Laicos omnes, ſacerdotes veri illius, ac ſingularis ſacrificii Chriſtus inſtituit? Non eſt ita. Deteſtabilis, & execranda hæreſis eſt, quæ hoc adſtruit, & Aëriana ipsâ perditior; quam in Waldenſibus, ac ſimilibus peſtibus, & hominum probris, ac quiſquiliis olim Eccleſia damnavit. Ea ratione, ac probatione nullâ, ne veriſimili quidem, nititur, ſed ex errore parum ſanæ mentis, ac pervicaci inſcitiâ tota manavit. Hanc divini illius ſacramenti ac ſacrificii inſtitutio refellit: cui ſoli interfuerunt Apoſtoli, ſacerdotes ipſi, & adminiſtri illius à Chriſto conſtituti. Hanc perennis uſus Eccleſiæ, ac nunquam interruptus falſitatis arguit. Convincunt & hiſtoriæ omnes antiquæ: necnon Synodorum decreta, Patrumque teſtimonia. Chriſtiani denique conſenſus orbis fœdam iſtam barbaramque colluviem nefandi dogmatis evertit. Dicetur hoc aliàs, ſi Deo viſum erit, à nobis fuſius. Atque in ſuperioribus capitibus haud pauca jam attigimus; quæ ad Catholicam fulciendam doctrinam, & illud monſtrum profligandum ſatis eſſe poterunt; maximè quæ de Ordinationibus divino jure conſtitutis, eorumque charactere, & officiorum partitione diſputavimus. Certe neque Catharus, nec ejuſdem farinæ quiſquam alius, liquido ac ſincero ullo hactenus exemplo probare potuit; Euchariſtiam ab homine laico, aut eo, qui ſacerdos non eſſet, fuiſſe confectam: ita ut factum illius ratum haberetur. Quod argumento ſit, neque poteſtatem ejus rei traditam aliis fuiſſe, quàm veris, propriéque dictis ſacerdotibus: & prorſum inſanire Meſſalianum κάθαρμα, dum primis ſeculis tralatitium hoc fuiſſe, ac per totam Eccleſiam uſu receptum ſtrenuè mentitur. Percurramus obiter argumenta omnia, quæ carptim in capitali Diſſertatione ſua Meſſalianus ad peſtilentis hæreſis fulturam attulit: idque in ſequens caput, ne hoc juſto ſit longius conferamus.

CAPUT III.

Explicantur argumenta, quibus Salmaſius probat, Laicos omnes eſſe ſacerdotes. Ac primùm Tertulliani locus expenditur. Tertullianum hyperbolicè multa dixiſſe: inter quæ iſtud eſt, Laicos eſſe ſacerdotes. Ejuſdem ante hæreſim ſanum, & probum de eâdem re judicium. Aliud eſſe abſolutam in Ordinibus ſacris functionis poteſtatem: aliud fungendi modum: adeóque extraordinariam, & ordinariam poteſtatem differre. Explicatur quo ſenſu Tertullianus, & Hieronymus Ordinum diſcrimen juris humani eſſe dixerint: idque ipſum ex Salmaſio convincitur. Ejuſdem error Apoſtolica decreta omnia divini eſſe juris aſſeverantis. Calvinus refellitur.

I. Laicos *Euchariſtiam confeciſſe, ſibíque ipſis diſpenſaſſe, ſi Presbyter, hoc eſt Præſidens Eccleſiæ non adeſſet*; imprimis ex Tertulliano contendit Catharus. Cujus memorabilis eſt locus ex libro de Exhortatione caſtitatis, capite VII: ubi & Laicos ſacerdotes facere videtur; & utrumque ordinem ſola conſtitutum auctoritate Eccleſiæ dicere: & unumquemque offerre, ut & baptizare poſſe. Verba Tertulliani: *Nonne & Laici ſacerdotes ſumus? Scriptum eſt, Regnum quoque nos, & ſacerdotes Deo, & patri ſuo fecit. Differentiam inter ordinem, & plebem conſtituit Eccleſiæ auctoritas, & honor per ordinis conſeſſum ſanctificatus. Adeo ubi Eccleſiaſtici ordinis non eſt conſeſſus, & offers, & tinguis, & ſacerdos es tibi ſolus. Sed ubi tres, Eccleſia eſt, licet laici. Unuſquiſque enim ſua fide vivit,* &c.

De hoc Tertulliani loco late diſſerui in Diatriba hoc de ipſo, quod modò tractamus, argumento edita. In qua probabilis eſt ejus allata cauſſa, quod ſcribit, Laicos interdum obtuliſſe, ubi Eccleſiaſtici Ordinis conſeſſus deerat. Non enim offerre ibi ſacramentum eſt conficere, ac ſacrificium Dominici corporis: ſed jam confectum, & de manu *præſidentis* acceptum, & exportatum, cum adumbratione quadam, & imitatione veræ, ac ſacrificæ oblationis uſurpare. De quo legenda omninò Diatriba noſtra, cujus ſcio conjecturam eruditiſſimis viris non mediocriter fuiſſe probatam.

II. Ad quam ſolida ratione firmandam adverſus Trapeziticam μικρολογίαν, modò illud addimus; plena eſſe Tertulliani ſcripta ſuperjectionibus iſtis, exaggeratiſque ſententiis: quas ſi quis ſeriò, ac ſimpliciter accipiat, in putidas & abſonas opiniones incidet. Ne multis. Unus nobis liber ſufficiet, qui eſt ab eo de Monogamia ſcriptus: ubi illud etiam repetit, quod nobis ex ſuorum commentariis vir multæ lectionis intentat Salmaſius: Chriſtianos omnes eſſe ſacerdotes, qui in Chriſto baptizati ſunt. Hoc igitur ſi κατὰ ῥητὸν, & eo ſenſu capiamus, quem verba ipſa præferunt; tum haud pauca inde conſequentur abſurda: tum recuſare non poterunt adverſarii, quin alia eodem ab Tertulliano ſcripta capite ſimiliter intelligant. In libro de Monogamiâ, quem ſtolida Montani implicatus hæreſi Tertullianus elucubravit, totus in id incumbit, ut ſecundas nuptias in nova lege, ac Chriſtianis omnibus interdictas probet. Omitto rationes ceteras, quas hyperbolicis ejuſdemmodi dictis refertas ad illud demonſtrandum accommodavit. Duæ potiſſimum conſiderandæ ſunt, quas eodem, ut dixi, libri de Monogamia capite ſeptimo complexus eſt. Prima eſt ideo defuncto viro mulierem non debere iteratò nubere; quia cùm in lege cautum ſit, * *ne quis ducat uxorem fratris ſui*, intelligitur Chriſtianam * Levit. 20. 21.
feminam

[a] Socrat. lib. 5. c. 22. Αἰγύπτιοι δὲ γείτονες ὄντες Ἀλεξανδρέων, καὶ οἱ τὴν Θηβαΐδα οἰκοῦντες, ἐν Σαββάτῳ μὲν ποιοῦνται συνάξεις, οὐχ ὡς ἔθος δὲ Χριστιανοῖς, μυστηρίων μεταλαμβάνουσι· μετὰ γὰρ τὸ εὐωχηθῆναι, καὶ παντοίων ἐδεσμάτων ἐμφορηθῆναι, περὶ ἑσπέραν προσφέροντες, τῶν μυστηρίων μεταλαμβάνουσι.

feminam prohiberi denuo nubere, *quia non habet nubere* * 1. Corinth. 7. 39. *niſi fratri*. Ita enim præceptum illud interpretatur * Apoſtoli de talibus editum, ut ſi nubere velint, *nubant in Domino*, hoc eſt *non ethnico, ſed fratri*, &c. *Ergo non nubet* (ait proximè antea) *defuncto viro uxor, fratri utique nuptura, ſi nupſeris. Omnes enim nos fratres ſumus.* Quàm non acuta; immò quàm obtuſa ſit, & futilis iſta ratiocinatio: ut ſunt pleraque Scriptoris illius, cùm de Chriſtianis dogmatibus agit: vel, ut in eo, quod dixi ſuperiùs, hæream, quàm ὑπερβολικῶς argumentatio iſta procedat: non neceſſe habeo dicere. Unum hoc abſurdum ſatis eſt ad eam convincendam, quod inde conſequitur: non modo denuò nefas eſſe nubere Chriſtianæ feminæ, ſed ne ſemel quidem licere: ac nuptias omninò Chriſtiana lege, præterquam cum ethnicis interdictas eſſe. Quippe vetat in totum divina lex eodem illo Levitici ſcripta capite: *ne quis accipiat ſororem ſuam.* Quare nonniſi cum gentili, & extranea Chriſtianis inire matrimonium licebit: quod tamen prohibet Apoſtolus iis ipſis, quibus permittit ut cui velint nubant: ſi ob id non licet denuò, quia Chriſtiani omnes fraterna inter ſe germanitate junguntur.

III. Subjicit ibidem mox Tertullianus alterum argumentum; non debere Chriſtianas matronas ſecundis * Levit. 21. implicari nuptiis: * eo *quòd ſacerdotes lex eadem prohibet denuo nubere. Filiam quoque ſacerdotis jubet viduam, vel ejectam, ſi ſemen non fuerit illi, in domum patris ſui regredi, & de pane ejus ali.* Atqui Chriſtiani omnes eo ipſo, quòd baptizati ſunt, ſacerdotes ſunt: *Nos autem Jeſus ſummus ſacerdos, & magnus patris de ſuo veſtiens, (quia qui in Chriſto tinguntur, Chriſtum induerunt) ſacerdotes Deo Patri ſuo* * Apoc. 1. 6. & 5. 10 *fecit, ſecundum * Joannem*, &c. *Certè ſacerdotes ſumus à Deo vocati, monogamiæ debitores ex priſtina Dei lege, quæ nos tunc in ſuis ſacerdotibus prophetavit.* Par eſt poſterioris hujus argumenti vis, ac ſuperioris: hoc eſt nulla. Sed ſi ex eo, quod Tertullianus omnes ait Chriſtianos eſſe ſacerdotes, rectè colligitur, etiam laicos, quia ſacerdotes ſunt, novæ legis ſacrificium offerre poſſe: non minus ſequetur, iiſdem laicis Chriſtianis invicem prohibita eſſe matrimonia: non ſecunda tantùm, quia ſacerdotes ſunt: ſed etiam unica, quia fratres ſunt: & utrumque, quia Chriſtiani. Viderit ergo Trapezita Catharus, tantine ſit Chriſtiano laico uxorem habenti, ex auctoritate Tertulliani probare ſacerdotem eſſe ſe, ac Presbyterum; adeòque Presbyteram, ac ſacerdotem ſuam eſſe conjugem: ut eodem argumento convincat ſe contra jus fáſque tales iniiſſe nuptias: & dum *ſacros* ambos facere ſtudet, inceſtos faciat, & ſacrilegos. Nemo itaque, qui in Tertulliani loco illo ex libro de Exhortatione caſtitatis momenti aliquid conſtituet, ut licere proinde velit laico cuivis Euchariſtiam conficere, deprecari poterit, quin eâdem ratione nuptias Chriſtiano interdictas in totum fateatur: quoniam neque cum ethnica copulari poteſt; eo quòd id expreſsè vetat Apoſtolus: neque cum Chriſtiana; eo quòd ſoror eſt; nec licet cum ſorore; ut is, quo nititur teſte, Tertullianus affirmat.

IV. Nam quòd inde ſacerdotes eſſe Laicos Tertullianus aſſerit, quia baptiſmo initiati ſunt: quódque eandem hujus, & Euchariſtiæ rationem eſſe, ex eodem Tertullia- * P. 384. 385. & ſeq. no * Salmaſius probat; & utrumque ſacramentum, *ſi neceſſitas urgeat*, à Laico confici, adminiſtrarique poſſe, id ſi rectè concluditur, cauſſæ nihil jam erit, quin ut baptizare fas eſt feminis, ſi neceſſitas urget: ſic etiam Euchariſtiam conficere, ac ſacrificium offerre. Nam cùm baptizatæ ſint, eodem, quo viri, ſacerdotio cenſentur. Atqui Baptiſmum conferre mulieres ne in neceſſitate qui- * Lib. 4. Inſt. c. 15. §. 20. & ſeq. dem permittit * Calvinus. Multo ergo minus Euchariſtiam conſecrare, & offerre Cathari debent concedere. Quin autem utrumque illis adminiſtrare liceat, quod olim * Pepuzianis viſum eſt, & Collyridianis, atque hæ- * Aug. de Hær. c. 27 & Epiph. Hær. 29. & 79. reticis aliis: repugnare non poteſt Trapezita Meſſalianus, ſi & baptizata eſt femina: & eadem Baptiſmi eſt & Euchariſtiæ ratio, quod illi placet: & humani arbitrii, non divini juris eſt negotium illud miniſtrandorum ſacramentorum. Talium portentorum ferax eſt Puritanorum, ac Salmaſiorum dogma. De quibus meritò uſurpari hoc poteſt, quod de eorum germanis ſui temporis hæreticis, adhuc ſanus, necdum illorum ſimilis, hoc eſt hæreticus * Lib. de Præſcr. c. 41. & ipſe Tertullianus prodidit. * *Non omittam*, inquit, *ipſius etiam converſationis hæreticæ deſcriptionem, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana ſit; ſine gravitate, ſine auctoritate, ſine diſciplina; ut fides ſua congruens*, &c. *Simplicitatem volunt eſſe proſtrationem diſciplinæ, cujus penes nos curam lenocinium vocant*, &c. *Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconſtantes. Nunc neophytos conlocant; nunc ſeculo obſtrictos; nunc apoſtatas noſtros; ut gloria eos obligent, quia veritate non poſſunt. Nuſquam faciliùs proficitur, quàm in caſtris rebellium: ubi ipſum eſſe illic, promereri eſt. Itaque alius hodie Epiſcopus: cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis ſacerdotalia munera injungunt.*

V. Quocirca jam, ut apparet, in eorum, quos illîc accuſabat, hæreticorum gregem, ac morum pariter, & dogmatum conſortium receptus Tertullianus effutiit illa, quæ ad elevandam ſacerdotii dignitatem, communicandámque cum Laicis, peſtilentibus illis in libris exaravit, de Monogamia, & Exhortatione caſtitatis. Tametſi ſic à nobis expoſita ſunt illius qualiacumque verba in Diatriba noſtra, ut mutis eſſe Catharis omnibus, & horum aſſeclæ, ac pediſſequo Maſſalino-Salmaſio liceat; quibus nihil in illis eſt præſidii ad fatui erroris auctoritatem relictum. * Hujus verò ſollemnis κακοήθεια obiter * Salm. p. 388. animadvertenda eſt: qui Tertulliani ſententiam illam, in qua perverſæ novitatis argumentum præcipuum collocat, in medium proferens, ait *verba illius anteriores editiones peſſima fraude interpolaſſe.* Atqui non *peſſimæ fraudi*, ſed exemplarium vitio imputandum illud erratum fuit ab eo, qui quid ratio ſit, & humanitas ſciret. Nam Rhenanti princeps editio, mendum ferè idem habuit: quod vir eruditus Nicolaus Rigaltius ex Agobardi codice ſuſtulit. Sed qualis quiſque eſt, tales facilè omnes judicat; rectéque * Sapiens, *In via ſtultus ambulans*, inquit, *cùm ipſe* * Eccl. 10. 3. *inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.*

VI. Quod autem Tertullianus idem in libro de Exhortatione caſtitatis, *differentiam inter ordinem, & plebem conſtituere* ait *Eccleſiæ auctoritatem, & honorem per ordinis conſeſſum ſanctificatum*, poteſt eo ſenſu accipi, quo & Hieronymi ſimile dictum expoſuimus * ſuprà. Nempe * Lib. 2. c. 4. & 5. de externa ſpecie, gradúque dignitatis; non de *ſacramentali*, ut vocant, Ordinis poteſtate. Duo ſunt enim ſpectanda in Epiſcopis, Presbyteris, ac reliquis Ordinibus: alterum eſt jus & poteſtas efficiendi aliquid, & adminiſtrandi; velut ordinandi, conſecrandi, peccata remittendi. alterum, exequendæ, & exercendæ modus poteſtatis; ut non ſolùm *validè*, quod dici ſolet, ſed etiam licitè, ac decenter, & cum quadam honeſtate geratur. Horum prius quædam habet ſingulorum propria: quædam cum aliis communia. De quibus hæc regula præſcribi poteſt: ut quidquid in inferiori Ordine poteſtatis eſt, & efficientiæ; id in majori contineatur: non autem viciſſim quæcumque poteſt ſuperior, poſſit inferior. Itaque ordinare ſolus poteſt Epiſcopus; non Presbyter ſimplex. Conſecrare Euchariſtiam vel ſacrificare, ambo poſſunt. Sed hic per illius impoſitionem manuum à Deo poteſtatem accipit: & ideo jure divino conſtat: nec auferri illi poteſt, quo minus *validè* faciat. Diaconi, & inferiores alii nihil horum facere poſſunt: nec ſi tentant, quidquam efficiunt: quod jam ſuprà demonſtravi. At poſterius in quadam exercendæ functionis, ut vocant, *ſollemnitate*, ac dignitate conſiſtit: quando communem cum inferioribus rei cujuſpiam agendæ poteſtatem ſuperioribus Eccleſiaſticæ leges attribuunt, & inferioribus adimunt.

VII. Hujusmodi differentiam ne gratis, aut ex Scholaſticis contentioſiſque diſputationibus proferre videar, eóque minus Catharis, & Salmaſiis accepta ſit, antiqua nobis Concilia, & uſus Eccleſiæ veteris, ac Patrum teſtimonia perſuadent. Id quod aliàs fuſiùs enucleabitur. Nunc Auguſtino ero contentus uno. Qui in libro ſecundo contra Epiſtolam Parmeniani, * capite XIII, * P. 18. & ſeq. Baptiſmum à Chriſtiano Laico *validè* conferri poſſe dicit. *Quanquam*, inquit, *etſi laicus aliquis pereunti dederit neceſſitate compulſus; quod cùm ipſe acciperet, dandum eſſe addidicit, neſcio an piè quiſquam dixerit eſſe repetendum. Nulla enim cogente neceſſitate ſi fiat; alieni muneris uſurpatio eſt. Si autem neceſſitas urgeat, aut nullum, aut veniale delictum eſt. Sed etſi nulla neceſſitate uſurpetur, & à quolibet cuilibet detur, quod datum fuerit, non poteſt dici non datum: quamvis rectè dici poſſit illicitè datum. Illicitam autem uſurpationem corrigit reminiſcentis, & pœnitentis affectus. Quod ſi non correxerit, manebit ad pœnam uſurpatoris quod datum eſt, vel ejus qui illicitè dedit, vel ejus qui illicitè accepit, non tamen pro non dato habebitur.* Ergo aliud eſt, ita ſacramentum adminiſtrare, ut ratum ſit, ac verum; nec pro irrito, ac nullo repetendum eſt: aliud licitè, ac ſine delicto conferre, qua-

tenus

tenus Eccleſiaſtica nulla lege is, qui miniſtrat, dare prohibetur. Quemadmodum laicus extra neceſſitatem baptizans, non nihil agit: ſed licitè non agit.

VIII. Quod Tertullianus in libro de Baptiſmo diſertiùs explicat, ubi ordinariam, & extraordinariam illius ſacramenti functionem ita declarat. *Dandi quidem*, inquit, *habet jus ſummus ſacerdos, qui eſt Epiſcopus: dehinc Presbyteri, & Diaconi: non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem: quo ſalvo, ſalva pax eſt. Alioquin etiam laicis jus eſt.* nempe *in neceſſitatibus, ſicubi aut loci, aut temporis, aut perſonæ conditio compellit*, ut mox ſubjicit.

Hinc etiam * Auguſtinus in eo loco, qui proximè citatus eſt, *ſacramentum dandi Baptiſmi* Ordinem vocat: qui ritè, & ordinario uſu, ac citra neceſſitatem, ab ſolis ordinatis adminiſtrari poteſt. Et in libro primo de Baptiſmo contra Donatiſtas, capite primo: *Sacramentum Baptiſmi eſt, quod habet qui baptizatur: & ſacramentum dandi Baptiſmi eſt, quod habet qui ordinatur.* Nimirum ſacramentum Ordinis duplici velut dote cenſetur: ac totidem habet effecta. Nam quorumdam faciendorum jus poteſtatemque tribuit, quæ abſque ordinatione propria non poſſet omninò facere: quemadmodum ſacerdotalis ordinatio dat conſecrandi Dominici corporis poteſtatem; quam nemo niſi ſacerdos uſurpare, aut verò conſecrare poteſt. Epiſcopalis item ordinatio, ſacerdotum (ut de ceteris nihil dicam) necnon Epiſcoporum conſecrandorum poteſtatem tribuit: quod nemo, niſi qui ſit Epiſcopus, præſtare poteſt. Aliorum verò ſic poteſtatem dat Ordinis conſecratio, ut etſi abſolutè ſine ea effici queant: non tamen vel licitè, vel ordinariè, vel publica ſpecie, apparatuque, ac ſollemniter. Quo ex genere baptiſmi eſt initiatio; quam etſi ſine ordine poſſint adminiſtrare Laici, non tamen ordinariè hanc attingunt; nec niſi privatim, & inſtante neceſſitate.

* Vide libr. hujus oper. c. 3.

IX. Itaque divino jure etiam Laicis baptizare conceditur: conſectare vero Euchariſtiam ſacerdotibus ſolis: ordinare denique, ſolis Epiſcopis. Ideo nullum in functiones iſtas jus habet Eccleſia; nec efficere poteſt, quo minus rata hæc, veráque cenſeantur, quæ ab illis adminiſtrata fuerint: quamvis uſum illarum adimere; vel coercere, & intra certum modum continere poteſt; non ut nihil efficiant, ſi quid contra vetitum moliantur: ſed ut rite vel licite non faciant. Hoc igitur in ſacris illis adminiſtrationibus jus exercet Eccleſia, uti modum ac rationem præſcribat earum exequendarum: non ut eas abſolute, vel ne effectum habeant, impedire poſſit: vel quibuſlibet illarum poteſtatem permittere, præterquàm iis, quibus id divino jure conceditur. Et quanquam Chriſtus Apoſtolis ſuis, & Eccleſiæ facultatem commiſerit ordinandorum iſtorum, ac pro arbitrio moderandorum: non tamen divini juris quæ ab illis decreta ſunt habentur: & mutari pro temporum varietate, ac novis ſanctionibus; aut, quæ legis inſtar habet, in contrarium eunte conſuetudine abrogari poſſunt. Quidquid enim divini juris non eſt, humani utique eſt, & Eccleſiaſtici; ac pro majorum arbitrio commutatur interdum, ſi res ferat. Divini autem illa ſola juris eſſe dicuntur, quæ expreſsè, ac per ſe ipſe mandavit Deus: nec innovari, aut aliter quàm præſcriptum ſit, tractari fas eſſe voluit hominibus. Vera eſt iſta, & ſolida, & Catholicæ conſentanea regulæ doctrina: à qua diſcedentes Cathari, & Meſſaliani, ac Salmaſii, * *in tenebris ſunt, & in tenebris ambulant, & neſciunt quò eant: quia tenebræ occæcaverunt oculos eorum.*

* 1. Joan. 2. 11.

X. Hinc illa lucem accipiunt, quæ de Hieronymi ac Tertulliani, & ſimilium locis ſuprà diſputavimus: in quibus affirmari hoc videtur, Ordinum ſacrorum inter ſe diſcrimen, & ab communi hominum multitudine; non divino, ſed humano jure conſiſtere. Hoc enim de Ordinum poteſtate ipſa non poteſt accipi: cùm certum ſit ſacramentum Ordinis, quod non modo ſacris ineſt adminiſtris; ſed eos etiam a populo diſcernit, inſtitutionis eſſe divinæ: quod & confitentem audivimus Salmaſium. Quare de dignitate, & externa functione, ac juriſdictione, ſive poteſtatis adminiſtrandæ modo, ac forma loquuntur: *Differentiam*, ait * Tertullianus, *inter ordinem, & plebem conſtituit Eccleſiæ auctoritas, & honor per ordinis conſeſſum ſanctificatus.* De honore, ac gradu, & eo, quod Græci vocant ἀξίωμα, & πρόσωπον, ſermonem facit Tertullianus. Tota enim hæc externa ſpecies, & apparatus, atque cultus, quo honoratiores tum communi hominum cœtu ſunt in Eccleſia Clerici: tum inter Clericos alii aliis antecellunt; humani eſt inſtituti: tametſi divino jure, & ordinatione, ceu fundamento, nititur: ut meritò ſecundarium veluti jus divinum appellari queat. Nam primarium illud voco, quod nullam mutationem capit: nec auferri poteſt, aut minui. Quemadmodum jura ſunt quædam naturæ, quæ *ſecundaria* nominantur. Tum & * Juriſconſultus *naturalia jura* vocat, *quæ apud omnes gentes peræquè obſervantur, divina quadam providentia conſtituta, quæ ſemper firma, atque immutabilia permanent.* Quæ ratio ad ſacra jura transferri poteſt: ut ſint quodammodo divina, quæ etſi diſtincte expreſſéque tradita non ſunt, divinâ quadam providentia, inſtinctuque ſtabilita ſunt; & humani conſenſu generis aſcita. At primariò, abſolutéque divini juris ea dicuntur, quæ ad fidem Catholicam pertinent, ſacramentorúmque naturam: in quibus novis hominum inventis, ac decretis locus non eſt: ſed certa, determinata, invariata perſiſtunt. Eadem eſt Hieronymi ſententia, ut ſuo loco demonſtravimus.

*Lib. 1. Exhor. ad Caſt. c. 7.

* Juſt. de Inſtitut. Tit. 2.

XI. Et errat profectò diſcordátque ſecum * Catharus: qui *Epiſcopalis ordinis, & Presbyteralis differentiam humano inſtituto tribuit, id eſt, Eccleſiæ auctoritati.* atque etiam *Ordinem Eccleſiaſticum à plebe, & Laicis, vel Laicorum ordine, ita diſtingui* putat, *ut ea diſtinctio ſit non tanquam ſacerdotum, vel Pontificum à plebe: ſed tanquam Eccleſiæ præfectorum ab ipſa plebe, cui præficiuntur:* quod vel inde redarguitur. Nam cùm ſit *ordinatio divini juris*, ut * ipſemet fatetur: hoc ipſo diſtincti ſunt ordinati ab non ordinatis, quòd ordinationem habent illi, qua carent iſti. Jure itaque divino diſtincti ſunt à populo, qui ſacramento initiati ſunt Ordinis, quoniam juris ipſum eſſe divini ponitur. Nam ſi non ſunt diſtincti jure divino; ergo divino jure ſunt idem. At quiſquis Ordinationem habet; non idem eſt cum eo, qui illam non habet: & ab ipſo eâdem iſtâ differentiâ diſcrepat. Igitur divino jure inſtitutóque diſtinguitur. Quid hic comminiſci poterit, quo tantam rei ceteroqui vulgaris, nec difficilis, inſcitiam, ſtuporémque diſſimulet? Etenim homo à pecude, Socrates à Bucephalo, naturæ differentiâ ſecernitur; quia naturalis eſt illi proprietas, & affectio, ratione eſſe præditum, quæ non ineſt alteri. At idem Socrates ab Alcibiade non natura, id eſt eſſentia, vel ἐνουσίᾳ diſtat; ſed accidente: quia deformis eſt Socrates, & pulcher Alcibiades: quæ ſunt accidentes qualitates. Tali quippe differentia unum ab alio ſeparatur, cujuſmodi res eſt illa, quâ differt. Quare cùm ordinatio divini ſit juris: qui ordinatione differt, divino jure differt. Qui externo ſplendore & adventitio, atque humana inſtitutione tributo diſcrepat; jure duntaxat humano diverſus eſt ab altero. Quocirca friget Salmaſianum commentum, * quod & Ordinationem divini eſſe juris admittit: & tamen ordinatos ab non ordinatis non divino, ſed humano inſtituto, & Eccleſiaſtica auctoritate differre ſcribit: & * *illuſtrem*, qui hoc ut putat, aſſerit, Tertulliani *locum* approbat.

* Salm. p. 389. & 390.

* P. 373.

* Pag. 375.

* Pag. 388.

XII. Nos hactenus ſatis illud evicimus, non humano jure, & auctoritate, ſed divino, & à Chriſto ipſo tradito inſtituto, triplicem Ordinem in Eccleſia conſtare, Epiſcopi, Presbyteri, & Miniſtri. Quod non tantum invictis argumentis extudimus ab invito, & balbutiente Catharo: ſed ipſius etiam aperta voce ac confeſſione: quam hoc loco certiorem ex ejuſdem dictis exprimemus.

Verba * Salmaſii: *Inſtitutio Epiſcopi majoris Presbytero aut de jure divino eſt, aut de humano. Nihil tertium. Si ab Apoſtolis eſt, juris utique eſt divini. Si ab Eccleſiæ conſuetudine; ab humano jure pendet. Quod ab Apoſtolis conſtitutum eſt, æquè jus divinum facit, ac ſi ipſius Chriſti ore decretum eſſet. Dominicæ veritatis æquè conſeri poſſunt, quæ Apoſtoli in rebus fidei, ac diſciplinæ decreverunt, ac ſi Chriſtus ea pronuntiaſſet, ac præcepiſſet. Et præcipuè quæ ad diſciplinam ſpectant.* Etſi falsò iſta ſunt, & imperitiſſime ſcripta, ut mox docebimus: tamen ſic iis utemur, tanquam vera ſint: & quod volumus indidem efficiemus. Apoſtolos inſtituiſſe per Eccleſias ſingulos primates, Epiſcopi nomine, & auctoritate, * ſcripſit alibi Salmaſius his verbis: *Antiquior enim, ac prior mos fuit Eccleſiarum, ab ipſis Apoſtolis inſtitutus, ut primatus inter Presbyteros, non ex electione deceruerétur, ſed ex ordinationis tempore ſeniori deferretur.* * Idem rurſus primates iſtos probabile putat κατ᾽ ἐξοχὴν nominatos eſſe Epiſcopos, *quibus primatus eo modo delatus fuiſſet, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri.* * Ac denique *nihil magnopere referre* ait alibi, *Presbyteros illos Apoſtolicos, qui & Epiſcopi dicebantur, de Presbyteris ſimplicibus interpretari.*

* Cap. 5. p. 412. Vide lib. noſtrum 1. cap. 11. & 12.

* Pag. 205.

* Pag. 274.

* Pag. 357.

tari. Si ergo, *quod non magnopere referre* dicit, aſſumamus, fuerunt Apoſtolorum tempore, & inſtitutione Presbyteri ſimplices, qui proinde diſtabant à non ſimplicibus, quales ſunt Epiſcopi. Itaque divino jure, id eſt Apoſtolica conſtitutione, quæ tantidem eſt, inſtituti ſunt in Eccleſia Presbyteri ſimplices: adeóque diverſi ab illis Epiſcopi jure divino. Quod & ibidem fatetur Salmaſius & inficiari certe non poteſt: cùm ab omni ratione ſit alienum, ſolos ſimplices Presbyteros, & ſacerdotes ab Chriſto inſtitutos eſſe; ſummos verò, id eſt Epiſcopos, non eſſe.

XIII. Nunc paucis in illud inquiramus, quod dixi, inſcitiſſimè ab illo eſſe ſcriptum: *quod ab Apoſtolis conſtitutum eſt, æquè jus divinum facere, ac ſi ipſius Chriſti ore decretum eſſet: & præcipuè quæ ad diſciplinam ſpectant.* Manifeſta eſt in verbis iſtis, ac ſententia Cathari falſitas, & abſurditas, eáque poteſt ex illis convinci, quæ libro primo, capite primo de Traditionibus expoſuimus: Traditionum Apoſtolicarum quaſdam à divina, alias ab humana auctoritate manaſſe. Sic enim Baſilius in libro de Spiritu ſancto, capite xxvii, Apoſtolicæ traditionis eſſe ſcribit, cùm alia multa, velut ritus quoſdam in orando, & baptizando ſervari ſolitos: tum quod ad rem maximè facit, trinam immerſionem in Baptiſmo. Hanc ergo traditioni Apoſtolicæ Baſilius adſcribit. Eáque tanti olim momenti eſt habita, ut Conſtantinopolitana prima Synodus in [3] canone vii, ut Græci computant, baptizatos ab Eunomianis, quòd ſemel tantum in aquam mergerentur, denuò baptizandos eſſe decreverit, tanquam gentiles, nondùmque Chriſtianos. Quanquam canon iſte ex eorum numero ſit, quos Latini repudiarunt: unde & ab Dionyſio Exiguo prætermiſſi ſunt. Apoſtolorum verò canon quinquageſimus deponi Epiſcopum aut Presbyterum jubet, *qui ſemel tantum mergat in baptiſmate.* At hæc ipſa Apoſtolica traditio neutiquam divini juris, & inſtitutionis, Eccleſiæ judicio eſt habita. Alioqui non eam, ut fecit, immutare potuiſſet; ac vel unicam ad merſionem redigere, vel in perfuſionem ſimplicem, adſperſionemque convertere. Quorum prius non ſolùm licere, ſed etiam uſurpari debere cenſuit Gregorius M in Epiſtola ad Leandrum. & ejus auctoritatem ſecuta Toletana IV Synodus canone vi: propter Arianos, qui triplici hac immerſione totidem Divinitates repræſentari volebant. Poſterius autem de ſola perfuſione, Cyprianus docuit in epiſtola lxxvi: ubi non minus integrum eſſe Baptiſma docuit, quod κατὰ περίχυσιν, ut Græci vocant, quam quod ſollemni ac ter repetita merſione confertur.

XIV. * Calvinus ipſe pro indifferenti hoc habet: *& mergatúrne totus qui tingitur, ídque ter an ſemel, an infuſa tantùm aqua adſpergatur, minimum,* inquit, *refert: ſed id pro regionum diverſitate Eccleſiis liberum eſſe debet.* Quin idem antiquiſſimas, & ab Apoſtolica ætate, ac traditione itidem Apoſtolica conſtitutas cæremonias, ut Baſilius, Auguſtinus, ac vulgò Patres omnes agnoſcunt, irridere eſt auſus profanus nebulo. * *Quaſi enim res eſſet contemptibilis,* inquit, *ex Chriſti præcepto, aqua baptizari, inventa eſt benedictio, vel potiùs incantatio, quæ veram aquæ conſecrationem pollueret. Additus poſteà cereus cum chriſmate: exſufflatio verò januam ad Baptiſmum aperire viſa eſt. Etſi autem me non latet, quàm vetuſta ſit adventitiæ hujus farraginis origo: reſpuere tamen mihi, & piis omnibus fas eſt quidquid ad Chriſti inſtitutionem addere auſi ſunt homines.* Hominum ecce vocat additamentum Apoſtolicam traditionem, quàm & à Chriſti inſtitutione ſeparat. Hanc enim ſolam inconcuſſam, & immobilem retineri oportere; uſqueadeò ut quidquid ad illam additum ſit, fas ſit reſpuere. Porrò in Baptiſmo *aquæ lotionem* ex Chriſti eſſe præcepto, divináque inſtitutione cenſet. Cujus ſi ab illo ratio repoſcatur, hærere ipſum neceſſe ſit. Nihil enim in omni Scriptura reliqui ſibi fecit, unde conſtare poſſit, aquam ad Baptiſmum eſſe neceſſariam. Qui enim locus ad id penè unicus eſt Joannis iii, 5. hunc à ſe abjudicavit; ut qui de Baptiſmi Sacramento ibi loqui Chriſtum neget; & aquæ nomen tropice, myſticéque contendat accipi.

*Lib. 4. Inſtit. cap. 15 §. 19.

* Cal. ibid.

XV. Verum ne hoc modò. Illud certe, quod contra diſcipulum illius, & ejuſdem ſectæ Catharorum, ac Meſſalianorum Salmaſium hic propriè pertendimus, ex Calvino liquet; quæ divini ſunt juris, ea humana auctoritate mutari, ac ſecus ordinari non poſſe. Quare ſi, ut eidem viſum eſt * Salmaſio, *quæ ab Apoſtolis conſtituta ſunt, æquè jus divinum faciunt; ac ſi ipſius Chriſti ore dicta eſſent: & præcipuè quæ ad diſciplinam ſpectant:* ſequitur nec illa, quæ ad ordinationem ſpectant, (quam eſſe Sacramentum Auguſtinus, ac veteres alii confirmant: * Salmaſius autem juris inſtitutioniſque divinæ eſſe concedit) in poteſtate Eccleſiæ ſita eſſe, nec innovare in ea aliquid audere. Unde quæ ex inſtitutione Chriſti ſingulis ordinibus competunt, & horum præcipuè diſcrimen inter ſe, ac cetera, de quibus hactenus contendimus, integra, & immutabilia perſeverare debent; cujuſmodi ab Chriſto, & Apoſtolis tradita fuerunt. Ac ſceleratè adeò, impiéque facit Catharus; qui nefarii ſacrilegii totam poſt primum ſeculum ream facit Eccleſiam: dum eam poſt id tempos ſacrorum ordinum ſtatum, diſpoſitionem, uſum, ac functionis modum, quem ab illis acceperat, immutaſſe, ac corrupiſſe ſcribit.

*Pag. 412.

* Idem P. 373.

Illa verò Cathari propria labes, quòd cùm Apoſtolicam traditionem eandem ac divinam conſtituit, & ſe ipſum, & Calvinum, & totam impurorum Catharorum nationem eodem ſacrilegii crimine condemnat: quæ ritus illos in adminiſtratione Baptiſmi ab Apoſtolis traditos, non ſolùm ſuſtulit; ſed etiam contemptim, & cum ignominia reſpuit. Velut ſunt aquæ benedictio, unctio Chriſmatis, exorciſmus, & exſufflatio. Quorum inſtitutionem Baſilius in illo capite xxvii de Spiritu ſancto, & Auguſtinus paſſim ab Apoſtolis repetit: * nec alio hic argumento tam frequenter, copioſéque contra Pelagianos nititur ad originalem adſtruendam maculam. Sed & Calvinus vetuſtiſſimum in Eccleſia rituum illorum agnoſcit uſum. iſque * Tertulliani, * Cypriani, ac plurimorum antiquorum teſtimonio conſtat. De quibus ſuus agendi locus erit poſteà. Ex quibus Salmaſii longè abſurdiſſimus error arguitur: qui Apoſtolicam traditionem tum omnem; tum eam præſertim, quæ ad diſciplinam ſpectat, in æquo ac divinam reponit. Quod ſi verum eſt, neque iſte, neque Catharorum univerſum nomen abire poteſt, quin divini violati juris, ac ſacrilegii noxâ teneatur. Etenim *ſi nec minima de mandatis Dominicis licet ſolvere,* ut ait * Cyprianus, *quanto magis tam magna, tam grandia,* (Loquitur autem de incruento ſacrificio, de quo capite ſequenti) *tam ad ipſum Dominicæ paſſionis, & noſtræ redemptionis Sacramentum pertinentia fas non eſt infringere; aut in aliud, quàm quod divinitus inſtitutum ſit, humanâ traditione mutare?*

* Vide Aug. lib. 2 de nupt. & conc. cap. 17. & ſeq. necnon c. 19. & Epiſt. 105 lib. 6. con. Jul. c. 2. & alibi ſæpè.

* Tert. de Bapt. cap. 6. & 7.

* Cypr. ep. 70.

* Epiſt. 63.

CAPUT IV.

De ſacrificio novæ legis Euchariſtico diſputatum obiter. ex Cypriano præcipue, cujus inſignia loca de hac re proponuntur. Tum idem ex Irenæo, Juſtino, aliiſque Patribus efficitur: qui peculiare quoddam, & proprium inſtitutum à Chriſto ſacrificium eſſe magno conſenſu docent.

I. Jamdudum laboramus, ut ex his eluctari ſordibus errorum, & in ſolido pedem ponere poſſimus. Paullulum ad id reſtat adhuc: & colligendus interim ſpiritus, ut quod ſupereſt operæ, ac faſtidii, ſi non æquo, & placido, forti quidem, ac patienti animo toleremus. Capitalem hanc eſſe Salmaſii hæreſim, lateque dominari in hac tota diſputatione ſuprà jam admonui; quòd nec ullum in Eccleſia credit eſſe Sacramentum Ordinis; neque ſacerdotium ullum; nec manuum impoſitione conſecrari ſacerdotes; ac denique nullum eſſe propriè dictum, ac legis novæ peculiare ſacrificium. Quid profana illa promittant, exeecrandáque dogmata, & quò pertineant, ſentit omninò cui vel tantillum adhuc Chriſtiani, ac religioſi halitus ſpirat in pectore: nec vigorem illius omnem mortiferum impietatis hæreticæ frigus extinxit. Dixi jam pluſſemel non hic propoſiti eſſe mei latius de iſtis agere; ne & præpropere antevertam quod ſuum locum expectare debet in commentatione iſta Theologicorum dogmatum: & in infinitum hæc diſputatio abeat, ac juſtum modum excedat. Non tamen facere poſſum, quin ad comprimendam Wallonis imperitiam, quædam imprææſen-

3 Conſtant. 1. can. 7. Κόνομιανοὺς μὲν τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους, &c. ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα.

4 Juſt.

præſentiarum, ſed ea perpauca, & ad manum poſita, delibem, præſertim quæ mihi apud Cyprianum occurrerunt in illa ipſa Epiſtola, ex qua inſignem protuli, & expoſui locum; qui laicis adjudicare ſacrificandi munus perperam videbatur. Hinc enim primum conſtabit, peculiare novæ legis eſſe ſacrificium. Ex quo ſequetur, proprium itidem illius legis eſſe ſacerdotium. Non enim ſine ſacrificio ſacerdotium; aut ſacrificium ſine ſacerdotio conſiſtit. Sic enim * Apoſtolus, vetere abrogato, & Aaronico ſacerdotio, in ejus locum ſucceſſiſſe novum, *ſecundum ordinem Melchiſedech*, in epiſtola ad Hebræos diſputat: quia novum ſacrificium obtulit Chriſtus. Ubi & hoſtiam cum hoſtia; & ſacerdotium cum ſacerdotio confert. Utrumque ergo ſalvum eſt in Eccleſia Catholica, ſi & ſacrificium habet illa ſuum, atque à vetere diverſum: & eidem congruens ſacerdotium. Quod ex Cypriano primùm, ut inſtitui, demonſtrabitur.

[* Heb. 7. & 10.]

II. HIC in Epiſtola LXIII, ſanè luculenta, diſertiſſimè teſtatur habere nos proprium Teſtamenti novi, & à Chriſto inſtitutum ſacrificium; cujus typum edidit Melchiſedech. Nam cum in Epiſtola iſta propoſitum id illi eſſet, redarguere quoſdam, qui *in calice Dominico ſanctificando, & plebi miniſtrando, non hoc faciunt, quod Jeſus Chriſtus Dominus, & Deus noſter* SACRIFICII *hujus auctor, & doctor fecit, & docuit*; nempe qui ſolam aquam offerebant, contra eos argumentum ex Melchiſedeci oblatione ducit: in qua panem & vinum obtulit, ut Chriſti ſacrificium adumbraret. * *Item*, inquit, *in ſacerdote Melchiſedech ſacerdotii Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, ſecundum quod Scriptura divina teſtatur, & dicit:* * *Et Melchiſedech rex Salem protulit panem, & vinum. Fuit autem ſacerdos Dei ſummi: & benedixit Abraham. Quod autem Melchiſedech typum Chriſti portaret; declarat in Pſalmis Spiritus ſanctus ex perſona Patris ad Filium dicens: Ante Luciferum genui te. Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Qui ordo utique hic eſt de ſacrificio illo veniens, & inde deſcendens: quòd Melchiſedech ſacerdos Dei ſummi fuit: quòd panem, & vinum obtulit; quod Abraham benedixit. Nam quis magis ſacerdos Dei ſummi; quàm Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum; ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem?* Ergo typum habuit illa Melchiſedecis oblatio ſacrificii, quod in Nova lege Chriſtus inſtituit. Cujuſmodi ſacrificium non eſt ſolum illud cruentum, quo ſemel functus eſt ſummus ſacerdos, & Pontifex noſter, ſed etiam incruentum illud, quod ex mandato Chriſti identidem inſtauratur.

[* Cypr. epiſt. 63.]
[* Gen. 14.]

III. ETENIM Cyprianus in antecedentibus verbis, quæ paullo antè citavimus, oſtendit ſe de illo ſacrificio agere, cujus auctor, & doctor eſt Chriſtus, & in quo non aqua ſola, ſed vinum aqua miſtum adhibetur. Atqui Chriſtus non *auctor & doctor* dicitur cruenti illius. Nam *auctor*, & *doctor* ejus eſt, quod faciendum exemplo ſuo, & in ſui memoriam præcepit. Non autem præcepit ut pro ipſo in crucem tolleremur: ſed ut corpus ſuum offerretur, & ſanguis; cujus imaginem ac typum repræſentaſſe Melchiſedecum aſſerit. Ac ſæpe Cyprianus ibidem oblationem illam corporis & ſanguinis Chriſti; id eſt *panis* illius, quem *carnem* eſſe ſuam; & vini, quod eſſe ſanguinem ſuum Chriſtus in Evangelio teſtatur; ſacrificium nominat. Ut cùm ita ſcribit; *perverſum eſſe*, ſolam aquam offerre: *cùm Sacramentum quoque rei illius admonere, & inſtruere nos debeat, ut in ſacrificiis Dominicis vinum potius offeramus.* Tum paullo pòſt, illam ipſam actionem, quam ſub ultimam Cœnam Chriſtus exercuit, quando panem, & vinum benedictione conſecravit, ſacrificium vocat ab ipſomet oblatum; quod imitari nos oporteat. *Non eſt ergo, frater chariſſime, quòd aliquis exiſtimet, ſequendam eſſe quorumdam conſuetudinem, ſi qui in præteritum in calice Dominico aquam ſolam offerendam putaverunt. Quærendum eſt enim, ipſi quem ſint ſecuti. Nam ſi in ſacrificio, quod Chriſtus obtulit, nonniſi Chriſtus ſequendus eſt; utique id nos obaudire, & facere oportet, quod Chriſtus fecit, & quod faciendum eſſe mandavit.* Hoc igitur quod ſacerdotes Chriſtiani in offerendo ſibi proponunt imitandum, ſacrificium eſt, quod ipſe Chriſtus obtulit in extrema illa cœna. In quo non aquam ſolam, ſed mixtum aqua vinum adhibuit. Quod de altero cruento, & in cruce celebrato neutiquam poteſt intelligi. Non enim hoc imitantur in eo ſacerdotes, quòd vinum aqua temperatum aſciſcunt.

IV. QUOD etiam ſubinde clariùs oſtendit, poſtquam docuit divinam inſtitutionem non debere *humana traditione mutari*, poſt illa verba, quæ in calce antecedentis capitis exſcripſimus. *Nam ſi Jeſus Chriſtus*, inquit, *Dominus, & Deus noſter ipſe eſt ſummus ſacerdos Dei Patris; & ſacrificium Patri ſeipſum primus obtulit: & hoc fieri in commemorationem præcepit, utique ille ſacerdos vice Chriſti verè fungitur, qui id quod Chriſtus fecit imitatur: & ſacrificium plenum tunc offert in Eccleſia Deo Patri, ſi ſic incipiat offerre, ſecundum quod ipſum Chriſtum videat obtuliſſe.* Hoc igitur & quod imitatur à Chriſto factum, ſacrificium eſt: & quod imitando Chriſtum facit, perinde eſt ſacrificium. Et *ſacerdos* qui imitatur homo dicitur à Cypriano. Quin idem mox ſacrificia matutina vocat, quæ mane offerebantur. *Niſi ſi in ſacrificiis*, ait, *matutinis hoc quis veretur, ne per ſaporem vini redoleat ſanguinem Chriſti.* Ac paullo pòſt demonſtrat, ſacrificium revera Chriſtum feciſſe, quando Sacramentum corporis ſui, & ſanguinis inſtituit. quando & *mixtum calicem obtuliſſe Dominum* ſcribit: & eos refellit, qui propterea ſub cœnam *Dominicum celebrabant*, vel *offerebant*, quòd eodem tempore Chriſtus obtulit. Quod ille confutans, diſparem ait eſſe cauſſam. *Chriſtum*, inquit, *offerre oportebat circa veſperam diei; ut hora ipſa ſacrificii oſtenderet occaſum, & veſperam mundi.* Ita Chriſti actio ipſa, qua panem, vinùmque corpus ſuum fecit, & ſanguinem, oblatio fuit, & ſacrificium. Addit deinde: *Et quia paſſionis ejus mentionem in ſacrificiis omnibus facimus (Paſſio eſt enim Domini, ſacrificium quod offerimus) nihil aliud, quàm quod ille fecit, facere debemus.*

V. EX hac epiſtola Cypriani, quam citat * Auguſtinus, ac tam diſertis ejus ſententiis, quibus peculiare in Eccleſia Chriſtiana eſſe ſacrificium docet, quod offertur in utraque ſpecie panis & vini aqua temperati: nec non *ſacerdotes* eos vocat, qui hujuſmodi oblationem, & ſacrificium repræſentant: poteſt Catharus, agnoſcere quàm ſit ab Chriſtianæ veritatis profeſſione devius; cùm nullum nova in lege ſacrificium, neque ſacerdotium eſſe; quod ab ſuis fraterculis, ac magiſtris didicit, fideliter regerit. [* Lib. 4. de Doct. Chriſt. c. 21.]

Quin & * alibi paſſim *ſacrificium* illam eandem oblationem Dominici corporis & ſanguinis nominat: & ſacerdotes, qui illi operantur: & qui * *ſacerdotium Dei adminiſtrant*: ut loquitur in epiſtola LX. Item, * *honorem cathedra ſacerdotalis Novatianum uſurpaſſe* dicit. tum *altare collocaſſe, & ſacrificia contra fas offerre*: nec tamen ideò Catholicos *ab altari, & ſacrificiis ceſſare oportere.* Pulcherrimè quoque in Epiſtola LXXVI martyres conſolans, quod omnibus & corporis, & animi ſolatiis deſtituti eſſent, neque ſacrificii Domini copiam haberent: *Sed nec in illo fratres dilectiſſimi*, ait, *aliqua poteſt aut religionis, aut fidei jactura ſentiri, quòd illic nunc Sacerdotibus Dei facultas non datur offerendi, & celebrandi ſacrificia divina.* Erant igitur & ſacerdotes, & ſacrificia, quæ nonniſi ab iis offerebantur: non utique promiſcuè etiam à laicis: eademque proprie dicta, & ab aliis diverſa, quæ late ſumpto ſacrificii nomine cenſentur: ut ſunt bona opera, præſertim in quibus fortiter tolerantur ſupplicia, & ærumnæ corporis: quæ ſubinde *ſacrificia* nominat, & ut interim offerant hortatur. [* Ut epiſt. 16. 78.] [* Ep. 60] [* Ep. 75.]

VI. AD hæc in libro de Aleatoribus ſingulare iſtud ſacrificium perinde deſignat: *Quòd ſi*, inquit, *multorum teſtium varia, & conſonanti monitione docemur, cum delinquentibus fratribus cibo ne quidem veſci: quanto magis debeat à ſacrificio Chriſti arceri.* Præterea in * libro primo Teſtimoniorum adverſus Judæos; probat è Scripturis *ſacrificium vetus evacuatum eſſe, & novum celebrari apud gentes*; idque ex * Malachia probat. Sic in epiſtola LIV, *Ut ſacerdotes*, inquit, *qui ſacrificia Dei quotidie celebramus, hoſtias Deo, & victimas præparemus.* Et in epiſtola LVIII *cum Epiſcopo Presbyteri ſacerdotali honore conjuncti.* Tum in LXIX, *Si majeſtatem Dei, qui ſacerdotes ordinat, cogitaveris: ſi Chriſtum, qui arbitrio, & nutu, ac præſentia ſua & præpoſitos ipſos, & Eccleſiam cum præpoſitis gubernat, aliquando reſpexeris.* Sic in libro de Oratione Dominica, *Et quando*, inquit, *in unum cum fratribus convenimus, & ſacrificia divina cum Dei ſacerdote celebramus, verecundiæ, & diſciplinæ memores eſſe debemus.* Et poſteà: *Ideò & ſacerdos ante orationem præfatione præmiſſa, parat fratrum mentes, dicendo: Surſum corda: ut dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum*, &c. Toties itaque vetuſtiſſimus, ac ſanctiſſimus ille Martyr *ſacrificii*, & *altaris*, & *ſacerdotis*, & *oblationis* meminit ejuſdem, quod & hodiéque in Catholica perſeverat: [* Num. 16.] [* Mal. 2.]

verat: quæ omnia ſacrarum rerum vocabula cum rebus ipſis, ex profanæ ſectæ Catharorum inſtitutis ſenens ille Wallo Meſſalinus abdicat.

VII. Nec aliter Irenæus Apoſtolicæ ſuppar ætati: qui aliquot locis ſingulare illud Evangelicæ proprium legis ſacrificium commendat in oblatione corporis, ac ſanguinis Dominici. Ut in libro IV, capite XXXIX, ubi προσφέρειν, id eſt *offerre* nos ait Deo Euchariſtiam. Ac poſteà verum, & eximium illud ſacrificium à communi notione ſecernens eorum, quæ non propriè ſacrificia dicuntur; *Sicut igitur*, inquit, *non his indigens* (quæ in pauperes ſcilicet erogantur) *attamen à nobis propter nos fieri vult, ne ſimus infructuoſi: Ita idipſum Verbum dedit populo præceptum faciendarum oblationum: quamvis non indigeret eis; ut diſceret Deo ſervire. Sic & ideò nos quoque offerre vult munus ad altare frequenter ſine intermiſſione.* Tum in capite XXXII haud paullo impreſſius, & manifeſtius: *Sed & ſuis Diſcipulis dans conſilium, primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, non quaſi indigenti; ſed ut ipſi nec infructuoſi, nec ingrati ſint, eum, qui ex creaturis panis eſt, accepit, & gratias egit dicens, Hoc eſt corpus meum. Et calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura, quæ eſt ſecundum nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt: & Novi Teſtamenti novam docuit oblationem: quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in univerſo mundo offert Deo ei, qui alimenta nobis præſtat, primitias ſuorum munerum. De quo in duodecim Prophetis Malachias ſic præſignificavit.* Cujus verbis recenſitis; iſta ſubjicit: *Manifeſtè ſignificans per hæc, quoniam prior quidem populus ceſſavit offerre Deo: omni autem loco ſacrificium offertur Deo.*

VIII. Cum Irenæo congruit, ac prorſus eadem dicit auctor illo vetuſtior Juſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone; & Chriſtianæ legis ſacrificium evidentiſſimè adſtruit ex eodem Malachiæ vaticinio. Quod ubi deſcripſit, ſtatim ita diſſerit: [4] *De iis verò, quæ à nobis gentibus ipſi offeruntur in omni loco ſacrificiis: id eſt de pane Euchariſtiæ, & calice perinde Euchariſtiæ, prædicit jam tum locutus; & nos quidem glorificare nomen ejus, vos autem profanare.*

Hanc Malachiæ prædictionem, unà cum Melchiſedecianæ figura oblationis alii quoque Patres ad oblationem trahunt Dominici corporis & ſanguinis, quæ quotidie in Eccleſia celebratur: ut Auguſtinus libro primo contra Adverſarium legis, & Prophetarum, capite XX. Et in libro XVI de Civitate Dei, capite XXII: *Ibi quippe primum* (ait de Melchiſedeco agens) *apparuit ſacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur Deo toto orbe terrarum, impleturque illud, quod longè poſt hoc factum, per Prophetam dicitur ad Chriſtum, qui fuerat venturus in carnem: Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Non ſcilicet ſecundum ordinem Aaron, qui ordo fuerat auferendus, illuceſcentibus rebus, quæ illis umbris prænotabantur.* Quamobrem hac eâdem compellare nobis Catharos, & Salmaſios oratione

* Orat. con. Jud. cap 9. To. 6. p. 33. licet, quâ in Judæos idem * Auguſtinus invehitur: *Quid ad hæc reſpondetis? Aperite oculos tandem aliquando, & videte ab oriente Sole uſque ad occidentem, non in uno, ſicut fuerat vobis conſtitutum, ſed in omni loco offerri ſacrificium Chriſtianorum, non cuilibet Deo, ſed ei, qui iſta prædixit, Deo.*

* Aug. lib. 18. de Civ. c. 35. * Quod ipſum gentilium ſacrificium à Malachia prædictum *per ſacerdotium Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedech, in omni loco à ſolis ortu, uſque ad occaſum Deo jam,* inquit, *videmus offerri.*

* To. 6. p. 156. IX. Egregius eſt ejuſdem Auguſtini locus in * libro XX contra Fauſtum capite XXI: ubi negat nos, id eſt Chriſtianos Catholicos, *ulli martyrum ſacrificare; quamvis in memoriis martyrum conſtituamus altaria. Quis enim antiſtitum in locis ſanctorum corporum aſſiſtens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronavit,* &c. Mox ubi docuit, *coli martyres eo cultu dilectionis, quo & in hac vita coluntur ſancti homines Dei: ſed tanto devotiùs, quanto ſecuriùs poſt certamina ſuperata;* iſta ſubjungit: *At verò illo cultu, quæ Græcè latria dicitur, Latinè uno verbo dici non poteſt, cùm ſit quædam propriè divinitati debita ſervitus, nec colimus, nec colendum docemus, niſi unum Deum. Cùm autem ad hunc cultum pertineat oblatio ſacrificii, unde idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent; nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus vel cuiquam martyri, vel cuiquam ſanctæ animæ, vel cuiquam angelo.*

Eſt igitur ſpeciale quoddam ſacrificium in lege nova, quod ex cultu latriæ ſoli offertur Deo, non ulli creaturæ. Quod ſacrificii genus ab communibus, latèque nomine illo comprehenſis diſcernitur: ut ſunt orationes, jejunia, eleemoſynæ. Nam & quale ſit idem definit Auguſtinus in aliis locis, quorum aliqua jam reddidimus: & alia porrò ſunt innumera. * Eſt autem *ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti:* quod pro non baptizatis offerri vetat: pro aliis fidelibus, paſſim offerri docet. De quo rurſus idem inſigniter in epiſtola CXX, capite XIX; *Hinc gratias agimus Domino Deo noſtro: quod eſt magnum Sacramentum in ſacrificio noſtro: quod ubi, & quando, & quomodo offeratur, cùm fueris baptizatus, invenies.* Et * alibi, *ſacrificium Corporis Chriſti oblatum* dæmones fugaſſe refert. * Vide lib. de Anima, & ejus orig. c. 19. * Lib. 22. de Civit. c. 8.

X. Meminit item & Chriſtiani ſacrificii Tertullianus aliquot in locis. ut in primo libro de cultu feminarum, capite XI, cauſſas prodeundi, quæ Chriſtianis incidunt matronis, enumerans, *Aut imbecillus*, inquit, *aliquis ex fratribus viſitatur, aut ſacrificium offertur: aut Dei ſermo adminiſtratur.* Et in calce libri de oratione; *Accepto*, inquit, *corpore Domini, & reſervato, utrumque ſalvum eſt, & participatio ſacrificii, & executio officii.*

Euſebius Cæſarienſis libro primo de Evangelica Demonſtratione, capite ultimo, illuſtrem facit mentionem ejuſdem ſacrificii. [5] *Meritò*, inquit, *corporis ipſius, & ſanguinis memoriam celebrantes, atque antiquis illis omnibus potiore ſacrificio, & oblatione ſacra dignati non jam fas eſſe ducimus ad priora & imbecilla elementa regredi.* Tum paullo pòſt, Chriſtum ait pro veteribus holocauſtis, corpus ſuum hoſtiam obtuliſſe: ejuſque victimæ figuram in menſa celebrandam Eccleſiæ tradidiſſe. Ac deinde ſacrificii apud Chriſtianos genus duplex commemorat: unum proprium, in quo offertur Euchariſtia: alterum commune: [6] *Igitur*, ait, *& ſacrificamus, & ſuffitum adolemus, interdum quidem memoriam ingentis illius hoſtiæ, ſecundum tradita nobis ab ipſo myſteria celebrantes.* Mox ſacrificium alterum commemorat minus proprium: qualis eſt corporis ſui, ac vitiorum omnium caſtigatio: nec non religionis ac pietatis officia.

Memorabile eſt etiam illud de ſacrificio, ac ſacerdote Chriſtiano, Synodale teſtimonium in cauſſa Athanaſii: quando poſtulatus eſt judicio ab Arianis ac Meletianis ob fractum myſticum poculum, & disjectam menſam, ſacrificii tempore, cui Iſchyras ſacerdos operabatur. [7] De quo Alexandrina Synodus agens, & hoc crimen refellens, affirmat neque ſacerdotem, vel Presbyterum fuiſſe Iſchyram, neque ſacrificium obtuliſſe; neque menſam ullam vel altare ibi collocatum eſſe. *Cùm igitur neque Eccleſia illic eſſet; neque ſacrificans quiſquam; neque dies hoc poſtularet; quod, vel quando, vel ubi poculum confractum eſt myſticum?* Hilarius in * Fragmentis de hoc ipſo loquens: *Reus*, inquit, *Presbyteri ſui impetu diſturbati altaris in ipſo ſacrificiorum tempore, ubi Syrus Presbyter adſiſtebat, arguitur. Syrus Presbyter negatur; & criminis falſitas cum auctore damnatur. Porrò autem ſacrificii opus ſine Presbytero eſſe non poterit.* Qui Hilarii locus valde notandus eſt. Nam & ſacrificii, & altaris luculenta in eo mentio eſt: & præterea ſolos ſacerdotes ſacrificium offerre poſſe demonſtrat. Ex quo Catharorum fœdus error magis revincitur; qui & peculiare negant in Eccleſia genus eſſe ſacrificii, ac propriè dictum, & Laicos omnes promiſcuè Sacerdotes eſſe dictitant. * Pag 129. [illegible]

XI. Nec minus notus eſt Nicæni Concilii canon XVIII, in quo Presbyteri poteſtatem habere dicuntur τὸ προσφέρειν, id eſt *offerendi ſacrificii*, eáque carere Diaconos: quem * alibi expendimus. * In Diat. de pot. conſ. cap. 3.

Hiero-

4 Juſt pag. 201. περὶ δὲ τῶν ἐν παντὶ τόπῳ ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐθνῶν προσφερομένων αὐτῷ θυσιῶν, τουτέστι τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου ὁμοίως τῆς εὐχαριστίας, προλέγει τότε εἰπών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δοξάζειν ἡμᾶς, ὑμᾶς δὲ βεβηλοῦν.

5 Euſeb pag. 26. [illegible]

6 Idem pag. 27. [illegible]

7 Epiſt. Alex. Synod apud Athan. Apol. 2. p. 560. [illegible]

8. ſor.

Hieronymus libro primo adverſus Pelagianos, *Quæ ſunt rogo*, inquit, *inimicitiæ contra Deum, ſi tunicam habuero mundiorem: ſi Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus, & reliquus ordo Eccleſiaſticus in adminiſtratione ſacrificiorum cum candida veſte proceſſerint?* Hoc verò ſacrificium quale ſit, in libro tertio declarat. *Sic docuit*, inquit, *Apoſtolus ſuos, ut quotidie in corporis illius ſacrificio credentes audeant loqui: Pater noſter, qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum.* * Alibi quoque: *Et quotidie*, inquit, *in ſacrificiis ejus de genimine vitis veræ, vineæ Sorec, quæ interpretatur electa, rubentia muſta calcamus.*

* Epiſt. 150. ad Hedib. qu. 2.

Præclarum illud etiam * Idacii Clari contra Varimadum: *Sacrificium itaque, quod à Chriſtianis ſacris altaribus admovetur, non ſolùm Deo Patri, ſed etiam Filio communi devotione offertur.* Vides altaris, & ſacrificii mentionem. De altari quoque, & oblatione, id eſt ſacrificio liquidò meminit Optatus Milevitanus initio libri ſexti. *Quid enim eſt*, inquit, *tam ſacrilegum, quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtuliſtis, frangere, radere, removere? In quibus vota populi & membra Chriſti portata ſunt?* Et poſteà: *Quid eſt enim altare, niſi ſedes & corporis, & ſanguinis Domini?* Tum paullo pòſt: *Quid vos offenderat Chriſtus, cujus illic per certa momenta corpus & ſanguis habitabat? Quid vos offendiſtis etiam vos ipſi, ut illa altaria frangeretis, in quibus ante nos per longa temporum ſpatia ſanctè, ut arbitramini, obtuliſtis?* Et alia quamplurima de altaribus Chriſtianis, déque Donatiſtarum in iis violandis ſcelere, quæ in impuras hujus temporis labes, ac peſtes Catharorum non minus quadrant.

* To. 4. Bibl. PP. col. 284.

XII. * Ambrosius quoque in caput primum Lucæ: *Atque utinam nobis quoque adolentibus altaria, ſacrificium deferentibus aſſiſtat Angelus: immò præbeat ſe videndum! Non enim dubites aſſiſtere Angelum, quando Chriſtus aſſiſtit; quando Chriſtus immolatur.* Et * alio in loco Laurentium ſic alloquentem inducit Sixtum Pontificem: *Quo ſacerdos ſancte ſine Diacono properas? Nunquam ſacrificium ſine miniſtro offerre conſueveras.* Quod idem inſigniter precationes illæ duæ teſtantur, *præparantes ad Miſſam*, quas Ambroſius ſcripſit: in quibus ſacrificium illud, & quæ ad hoc ſpectant diſertiſſimis verbis expreſſa leguntur.

* Col. 12.

* Li. 1. Off. c. 41.

* Gaudentius Brixianus, qui eodem ſeculo floruit, in Sermone ſecundo, *cæleſte à Chriſto inſtitutum ſacrificium* vocat oblationem Dominici corporis, & ſanguinis: & ſubinde: *Voluit enim beneficia ſua permanere apud nos: voluit animas pretioſo ſanguine ſuo ſemper ſanctificari per imaginem propriæ paſſionis. Et ideò fidelibus Diſcipulis mandat, quos primos & Eccleſiæ ſuæ conſtituit Sacerdotes, ut indefinenter iſta vitæ æternæ myſteria exercerent; quæ neceſſe eſt à cunctis ſacerdotibus per ſingulas totius orbis Eccleſias celebrari.* Conſtat ex hoc Gaudentii loco, & eſſe Sacrificium legis novæ *Sacramentum* illud *corporis & ſanguinis Chriſti*, quod *in ſpecie panis & vini offerendum conſtituit*; ut ſtatim ſubjicit: Tum ſolis Apoſtolis, ſive Diſcipulis in illa cœna mandatum eſſe, ut ſacrificium iſtud offerrent, qui & ſoli primum ſacerdotes conſtituti ſunt. Quò & Zenonis Veronenſis illa pertinent in Sermone de Continentia: ubi mulierem Chriſtianam gentili marito nuptam alloquens, *Quid quod illius*, inquit, *ſacrificium publicum eſt; tuum ſecretum: illius à quovis liberè tractari poteſt, tuum etiam à Chriſtianis ipſis minimè* [8] *conſecrari ſine ſacrilegio videri non poteſt?* Chryſoſtomus denique incruentum novæ legis ſacrificium luculenter adſtruit, idque in Abraami ſacrifico deſignatum ait, qui Filii ſanguinem non effudit. [9] *Eſt & ſacrificium*, ait, *ſine cruore. Quid dicam norunt qui jam initiati ſunt. Ac propterea ſacrificium illud ſine ſanguine tranſactum eſt, quod hujus eſſe figura debebat.* Quæ verba peculiare quoddam, & propriè dictum, non laxo, & communi modo nominatum ſacrificium deſignant.

* To. 2. Bibl. PP. col. 16.

CAPUT V.

Puritani dogmatis veſania & furor, quo ſacrificium & altare tollitur. Arianorum, ac Donatiſtarum eſſe ſimiles. Salmaſii inanes & frivolæ argumentationes eliſæ. Non eandem rationem eſſe Judaicarum cæremoniarum, & Chriſtianarum; maxime impoſitionis manuum Altaria in Chriſtiana Eccleſia veterum teſtimonio celebrari: idque extare in Scripturis. Eadem menſas vocari, & quà de cauſſa.

I. Pauca illa quidem, ſed inſignia; & incorruptis, ut Puritani garriunt, Eccleſiæ ſeculis edita teſtimonia, ad id, quod agimus modò, ſufficiunt. Ac plura ſane his addi poterant: ſed reſervandum aliquid eſt, propriæ diſputationi, quam Euchariſtiæ Sacramento, & ſacrificio deſtinamus. Interim ex iis Catharus Salmaſius meliorem, ac ſaniorem mentem capere poterit; ac temeritatem ſuam continere diſcet, ne de iis, quæ neſcit, tam facile pronuntiet. néve res antiquorum omnium Patrum, & Synodorum cujuſque generis ac loci; hoc eſt generalis Eccleſiæ judicio ſacroſanctas violare, & ore polluto atque mente, ſic tanquam inquinatis manibus conſpurcare ac lacerare audeat. Meminerit quorum ſimilem ſe faciat, dum Chriſtiana ſacrificia, ſacerdotes, altaria, cultum omnem illum religionis evertere, ac delere contendit. Nimirùm eorum, quos biennio ante Arianam ortam hæreſim, magno Antonio ad illam ſignificandam Deus oſtendit, ut in ejus vita magnus item teſtatur Athanaſius. [10] *Vidi*, inquiebat ille, *altare Domini mulorum circundatum multitudine qui crebris calcium ictibus omnia diſſipabant. Hæc eſt cauſa gemituum meorum, quos audiſtis. Et facta eſt vox Domini dicens, Abominabitur altare meum. Nec mora: viſionem ſequitur effectus. Nam poſt annos duos ſævè Arianorum irrupit inſania.* Aut igitur muli, aut cujus dimidius hic eſt, calcitronis alterius ſimilis erit everſor ille ac diſturbator altaris Dominici Catharus. Habebit & furoris auctores patronóſque ſui fœdiſſimos Circumcelliones ac Donatiſtas: qui in Catholicorum baſilicas, altaria, vaſa ſacra, ſacerdotes, & ſacrificia immaniſſimè graſſati ſunt: à quibus *cùm altare defenderent Diaconi Catholici tegulis plurimi cruentati ſunt, duo occiſi ſunt* (ait * Optatus.) *Ab iiſdem honore nominis ſui ſpoliati ſunt ſacerdotes*, &c. *Ut cùm ſint quattuor genera capitum in Eccleſia, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & fidelium, nec uni parcere voluerint. Agnoſcite vos*, inquit idem, *animas evertiſſe. Inveniſtis Diaconos, Presbyteros, Epiſcopos: feciſtis Laicos. Dei Epiſcopos* (addit) *lingua gladio jugulaſtis, fundentes ſanguinem non corporis, ſed honoris. Vixerunt poſteà homines: ſed à vobis occiſi ſunt in honoribus Dei ſacerdotes.* * Lib. 2.

II. Hæ de Donatiſtis Optati Milevitani querelæ in Meſſalinum adamuſſim congruunt. Cujus * impura vox iſta quanta execratione digna eſt! *Nec malè profectò iſti Waldenſes, qui quod non erat, nec audiebatur temporibus Apoſtolorum, ſacerdotium cum ſacerdotibus ſuſtulerunt. Nulli ſacerdotes in Evangelio, aut ſcriptis Apoſtolicis nominati reperiuntur. Nullus ſacerdotii veſtigium extat*, &c. *Ubi ſacrificia non fuêre, nec ſacerdotium ibi, aut ſacerdotes eſſe, nec nominari oportuit. Ne altarium quidem nomen auditum eſt in primitiva Eccleſia, quam Apoſtoli fundarunt. Menſa erat, non altare, in qua cœna Domini adponebatur, & diſpenſabatur.* Non ſolum impia, & ſacrilegâ digna ſectâ eſt argumentationis iſta collectio: ſed obtuſa etiam, & à ratione ac judicio derelicta. * Salm. p. 379.

Quid enim? An ſi vocabula in Scripturis ipſa non leguntur, res ideò vocabulis ſubjectæ prorſus exterminandæ ſunt; quas in Scripturis illis contineri ſeculorum omnium conſenſus approbavit? Oſtenſum eſt capite ſuperiori, incredibili ætatum omnium concordia, ſacrificium, & ſacerdotium tum à Chriſto in Eccleſia conſtitutum eſſe, tum uſu perpetuo Chriſtianorum receptum. Quid refert quibus ſint illa notata nominibus, dum & auctore inſtituta Chriſto; & aſcita ſemper, atque uſurpata fuiſſe conſtet?

III. Atenim * *nullum Chriſtus inſtituit ſacerdotium, nullóſque ſacerdotes inſtituit, quibus ſuam Eccleſiam regendam committeret.* Unde hoc probat? Operæpretium ſit animadvertere * Idem p. 390. & ſeq.

8 for. conſecrari.

9 Chryſ. Hom. 92. To. 5. p. 630. [illegible]

10 Athan. in vita Anton. [illegible]

11 Cyril.

[* Ibid. p. 391.] advertere hominis ἀλογιστίαν. * *Abolitis*, inquit, *antiquis Judaicæ legis ſacrificiis, nec receptis gentilium, nullis opus ſunt ſacerdotibus qui ſacra procurarent.* Eodem argumento concluſerit, omnia Chriſtianæ Sacramenta legis, Baptiſmum, & quam *cœnam* iſti vocant; immò Chriſtianam ipſam religionem è medio eſſe tollendam. Nam & Judæorum antiquata lex eſt: & gentilium abolita. Perinde ergo conſequens erit, jam nullam oportere eſſe reliquam. Sic Judæorum ac gentilium baptiſmis extinctis; Chriſtianorum nullus eſſe debet. Idémque de *cœna* illa, & convivio dicendum erit, ex quo & agnus Paſchalis Judaicus, & gentilium abrogatæ ſunt epulæ, quæ olim in templis, atque in honore Deorum celebrari ſolebant.

Quocirca riſum vix teneo cùm apud Catharum pro [* Salm. p. 390. & 393.] magno illud opponi video: * χειροθεσίαν id eſt *manuum impoſitionem* propterea *ſacerdotes non efficere*, nec *ullum Ordinis eſſe Sacramentum*. quia *ordinatio Eccleſiaſtica, & Chriſtiana in Presbyteris, ſive Epiſcopis ordinandis derivata eſt à Judæis.* quam סמיכה, *Semicha* vocabant, quæ eſt χειροθεσία. Quæ *licet juris ſit divini, non tamen qui per eam aut magiſtri, aut miniſtri publicè in Eccleſia deſignabantur, ſacerdotes fiebant.* Eſtne vel ſalis mica in hac fæce ratiocina- [* Salm. p. 394.] tionis, cùm impictaris vel plurimum ſubſit? * *Cùm igitur*, inquit, *illa ἐπίθεσις τῶν χειρῶν apud Judæos ſollemnis in Presbyterorum Synagogæ creatione, & in magiſtrorum promotione ſacerdotes eos non faceret: ſed auctoritatem eis tantùm daret, ac licentiam judicandi, ac docendi: ita nec inde derivata manuum impoſitio in Eccleſiam Chriſti ad creandos Presbyteros, & doctores deſignandos, characterem illis ſacerdotalem imprimebat.*

IV. Futile hoc argumentum eſſe quæ ex eo ſequuntur abſurda demonſtrant. Obſervarunt * jampridem rerum Hebraicarum periti, ritus omnes ferè, quibus Chriſtus Novi Teſtamenti myſteria conſecravit, ex Judæorum cæremoniis acceptos eſſe: præſertim quæ poſtrema cœna geſſit in inſtitutione Sacramenti corporis, & ſanguinis ſui. [* Vide Scal. lib. 6. de emend. temp. p. 572. edit. poſtr.] Hæc enim aſſumpſit ex uſitato more popularium ſuorum in illo Paſchali convivio. Nam tunc paterfamilias tortam azymam ſub mappa reſervatam tot in fruſta dividebat, quot erant in contubernio, iiſque ſingula diſtribuebat. Exinde libatum poculum circumferri jubebat. Quæ quidem, & hujus generis alia, quorum rituales Hebræorum libri, quos Talmudicos vocant, hodiéque meminerunt, Chriſtus ad novæ legis Sacramentum tranſtulit. Ecquis inde perſuadeat ſibi, nihil ampliùs in hoc eſſe dignitatis, aut efficaciæ, quàm in priſtinis illis, Judaicíſque fuit? Aut quis ita diſputantem ferat: ſollemnes illi ritus Hebræorum: tortæ illæ azymæ: calix ille, qui poſt cœnam Paſchalem circumferebatur, ac cetera id genus, * *infirma, & egena erant elementa*; neque [* Gal. 4. 9.] vitam, aut gratiam conferebant: Igitur panis ille vivus, hoc eſt caro, & ſanguis Chriſti, quorum ſymbola iiſdem ex Judaicis cæremoniis uſurpavit, neque vitam, neque gratiam tribuunt: neque corpus omninò, ſanguiſque Chriſti ſunt? Aude, ſi potes, negare non eandem eſſe vim hujus argumenti, quod falſum, & impium eſſe tute ipſe fatebere, quæ eſt prioris illius tui, quo manus impoſitionem, per quam in nova lege ſacerdotes initiantur, *nullum iis ſacerdotalem imprimere characterem* aſſeris, ex eo, quod eadem apud Judæos impoſitio manuum nihil tale præſtabat.

V. Frivola eſt itaque collectio tua: neque quantum Judaicas inter umbras ac figuras, & Chriſtiana ſacra diſcriminis interſit, hactenus intellexiſti. Manuum apud nos impoſitio, ordinatio eſt, quæ & Epiſcopos, & ſacerdotes conſecrat, & iis gratiam largitur: & ſacramentum novæ legis eſt, non minus quàm Baptiſmus; ut tam Scripturarum, quàm Conciliorum, Eccleſiæque Doctorum, imprimis autem Auguſtini teſtimonio ſuprà docuimus. Tranſlata itaque lege ac mutata, ut ex Apoſtolo paullo antè meminimus, ſacrificii, & ſacerdotii mutata ratio eſt. Ac tum illud impletum eſt, quod de Chriſtianæ legis ſacerdotibus, ac miniſtris ab Eſaia prædictum eſt, cùm de vocatione gentium loquitur: * *Et aſſumam ex eis in ſacerdotes, & Levitas, ait Dominus.* [* Eſa. 66. 21.] Nam de ſacerdotibus ac miniſtris novæ legis hunc locum interpretatur Cyrillus; [11] *cujuſmodi plures ex Græcorum, id eſt gentilium numero ad ſacerdotium*, inquit, *hucuſque vocantur.* Cui & * Gregentius in Diſputatione cum Herbano Judæo ſubſcribit. [* Greg. fol. 101. p. 2.]

* Nam quòd *Sacerdotum appellatio ſecundo demum ſeculo & in altera, non prima Apoſtolorum ſucceſſione introducta eſt*; [* Salm. p. 394.] quid noſtra refert, dum rem ipſam qualicumque ſignificatam vocabulo, inſtitutam à Chriſto eſſe, Chriſtianum nomen omne conſentiat? An non ſatis magna vetuſtas eſt illa vocis; & eo venerationem meretur ſacerdotium, quod ſub nomine iſto jam tum à primis incunabulis Eccleſiæ cognitum fuit? Certè nihil cauſſæ eſt, cur, quod æquè indoctus & impius Catharus jubet; ex uſu Chriſtianorum tam antiqua, & ſacroſancta rès cum appellatione ipſa deleatur.

VI. Sic illud ab eodem objectum * Catharo contemptim prætereundum eſt: [* Pag. 379.] *Altarium nomen auditum non eſſe in primitiva Eccleſia, quam Apoſtoli fundarunt.* Tum quod * poſteà dicit: [* Pag. 395.] *Altaria pro menſis non intelligebantur, quæ ſacris faciendis inſervirent eodem modo, quo & gentibus, & Judæis ad eundem uſum erigi ſolebant.* Ubi ſolita inſcitia labitur, & quid dicat neſcit omninò. Utrum enim antiquior eſt *menſa*, quàm *altaris* appellatio ad βῆμα, ſive ſuggeſtum illud ſignificandum, in quo Chriſtiana fit oblatio? Utraque vox certè in Scripturis legitur. Altaris quidem in Epiſtola XIII ad Hebræos, ubi Apoſtolus ita ſcribit: * *Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt.* [* Heb. 13. 10.] Nam altare hìc propriè ſumitur pro eo in quo ſacrificium novæ legis offertur: vel quod eòdem recidit, μετωνυμικῶς pro ipſomet, quod offertur in eo, ſacrificio. Hic enim Apoſtolus diſcrimen commendat ſacrificiorum amborum, Novi, & Veteris Teſtamenti. * In hoc, ſacrificium pro peccato ſummi ſacerdotis, aut totius populi cùm offerebatur; [* Levit. 4.] effuſo ſanguine, & particulis aliquot incenſis, hoſtia ipſa elata extra caſtra cremabatur: nec ea ſacerdoti veſci licebat. At Novi Teſtamenti hoſtiam deguſtare fas eſt iis, qui Judaico tabernaculo, & cæremoniis iſtis, umbríſque renuntiarunt.

Hoc modo Theodoretus Apoſtolum interpretatur. [12] *Hoc*, inquit, *altare priſco longè eſt præſtantius. Nam illud hujus erat umbra. Illud rationis expertes capit hoſtias: hoc verò rationalem, atque divinam. Propterea nemo ſacerdotum illorum hujus fit particeps, niſi priùs fidem in Dominum ſuſcipiat.* [13] Ac ſubinde, *ſanguinem Chriſti mundare* ait *animas noſtras: Corpus verò vivificum ejuſdem pro cinere eſſe vitulæ rufæ, quo peccata expiabantur.* Oecumenius quoque ad eandem iſta ſententiam refert: & de Chriſti ſanguine loquens. [14] *Hic ſanguis igitur*, inquit, *per ſummum noſtrum ſacerdotem in hoc, quod eſt apud nos, infertur altare. Ideò non licet Judæorum ſummis ſacerdotibus ex hoc ipſo altari veſci.* Theophylactus item altaris nomine τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, *incruentum ſacrificium* intelligit. ac latiùs iſtud exponit, quod ex Oecumenio retulimus. Sedulius quoque, *Habemus*, inquit, *altare, præter altare Judæorum: unde corpus, & ſanguinem Chriſti participamus.* Primaſius verò, *Altare Eccleſia eſt, ubi quotidie conſecratur corpus Dominicum.*

VII. At Beza Catharus & ipſe, & eodem atque alumnus ejuſdem ſectæ Salmaſius veneno imbutus erroris, *altare* ibi *ſpiritaliter accipiendum eſſe* dicit, *non pro altari aliquo materiato. nedum ut hic locus faveat noſtri temporis altaribus, & ſacrificiis: unde factum, ut cœna Domini perniciosiſſimo errore dici cœperit altaris Sacramentum, ac tandem in ſacrificium reale, & quidem expiatorium ſit impiè tranſmutata.* Verùm utut de altaris in illo loco ſignificatione ſententia ſit; quam vides minimè novam fuiſſe, de altari *materiali*; frigidè certè, inſulſéque nugatur, dum *noſtri temporis altaria* nominat, & *ſacrificia*: quaſi non vetuſtiſſimi temporis & res ipſa fuerit, & rei appellatio, cui impudentiſſimè conviciatur. Ut de hominum iſta natione dici

11 Cyril. in Eſa. lib. 5. To. 6. p. 919. [illegible]

12 Theodor. pag. 460. [illegible]

13 Ibid. [illegible]

14 Oecum. [illegible]

dici poſſit, quod [15] Cyrillus in iſtorum ſimilem, hoc eſt Chriſtianorum ſacrorum inimiciſſimum Julianum Apoſtatam meritò contulit. *Difficile eſſe ingenua fœmina cum meretrice certare. Cùm enim nullo modo poſſint vitam ingenuam, ac liberalem, & omni carentem reprehenſione criminari, probrorum ſuorum ſordes in benè moratas conferunt, ac dicacem, & impuram in eas linguam immittunt.*

Certè frequentiſſima eſt apud veteris Eccleſiæ Patres, & in Synodis altaris, ſacrificiique mentio: ut ex illis teſtimoniis conſtat, quæ proximè antecedente capite delibavimus: quorum benè multa è Cypriano produximus, quibus pauca nunc addemus, ubi de altari nominatim meminit.

VIII. IN Epiſtola XL, ubi de ſchiſmatico agit Feliciſſimo: *Aliud*, inquit, *altare conſtitui, aut ſacerdotium novum fieri, præter unum altare, & unum ſacerdotium non poteſt.* Et Epiſtola LV in criminoſos, & hæreticos invehens, *Quid ſupereſt, quàm ut Eccleſia Capitolio cedat, & recedentibus ſacerdotibus, ac Domini altare removentibus, in Cleri noſtri ſacrum, venerandúmque conſeſſum ſimulachra, atque idola cum aris ſuis tranſeant.* Non puduit Cyprianum, Chriſtianos ſacerdotes, atque altaria, nec non ſacrificia nominare cùm adverſus gentilium idola, & eorum aras, ac ſacrificia diceret: nec ab iſtis illorum repetendam originem eſſe docuit: ut profani docent Cathari; eóque nomine rei ſacroſanctæ conantur invidiam facere. Quod & Epiſtola LXIII, ex qua multa illic citavimus, uberius oſtendit.

Sic inſignis locus eſt in Epiſtola LXVI: ubi de non injungendo Clericis onere tutelæ agens, rationem reddit hanc: *quando ſinguli divino ſacerdotio honorati, & in Clerico miniſterio conſtituti, nonniſi altari, & ſacrificiis deſervire, & precibus, atque orationibus vacare debeant.* Ideo ab anteceſſoribus Epiſcopis ſancitum eſſe dicit, ut *ſi quis ad tutelam, vel curam Clericum nominaret, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes, & miniſtros voluit avocare.* Et Epiſt. LXVIII *altaris miniſterium nominat, & ſacerdotalem locum.* Tum in LXXII *hæreticos* ait *contra altare unum, atque divinum ſacrificia foris falſa & ſacrilega offerre conari.* Et Epiſtola LXXIII, *Aut quia Novatianus altare collocare, & ſacrificia offerre contra fas nititur, ab altari, & ſacrificiis ceſſare nos oportet, ne paria, & ſimilia cum illo celebrare videamur. Vanum prorſus, & ſtultum eſt, ut quia Novatianus extra Eccleſiam vindicat ſibi veritatis imaginem, relinquamus Eccleſiæ veritatem.* Qui Cypriani locus contra Catharos, & eorum unum Salmaſium aptiſſimus eſt. Qui Catholicorum altaria, & ſacrificia; nec non ritus alios in infamiam iccircò vocant, quòd ab Judæis, & gentilibus olim, & ab iſtis hodiéque ſimilia factitentur.

Rurſus in libro ſecundo Teſtimoniorum contra Judæos, capite ſecundo, *Calicis, & altaris, & Apoſtolorum, qui miſſi prædicaverunt*, myſticam in Proverbiis ſignificationem ineſſe docet. * Tertullianus *aram* vocat. *Nonne ſollemnis*, inquit, *erit ſtatio tua, ſi & ad aram Dei ſteteris?* * Lib. de Orat. in fine.

IX. JAM quod ad menſæ nomen attinet, uſus eo eſt Apoſtolus ita ſcribens, * *Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.* Ubi menſæ vox non propriè altare ſignificat, *in quo membra Chriſti portantur*: & quod *ſedes eſt corporis, & ſanguinis Domini*, ut ſcribit * Optatus: ſed communionem ejuſdem corporis, & ſanguinis; hoc eſt convivium illud myſticum & ſacrum, cujus participes ſunt fideles omnes, etiam laici, qui utique ex altari ipſo non communicabant: ſed à Diacono accipiebant, ut Juſtinus ſcribit in Apologetico altero. Poſteà verò, ubi Dominica, & Eccleſiæ conſtructæ ſunt extra τὸ ἱερατεῖον, ſive θυσιαστήριον, impertiebantur Euchariſtia, & ut ita loquar, ad menſam Dominicam accumbebant: quemadmodum Laodicenæ Synodi canon XIX

* 1. Cor. 10. 21.

* Lib. 6.

præſcribit: ut ad * Syneſium obſervavimus. Nam ſoli ſacrorum miniſtri ad altare communicabant. At verò Paulus, quod magnopere eſt obſervandum, alludit ad profana gentilium in idolorum templis convivia: quæ ſecundum ſacrificia celebrabant. Etenim poſt ſacrificia, ſtatim epulum ſequebatur. Quod etiam apud Judæos obſervabatur in ſacrificiis Euchariſticis. Quin & [16] Athenæus in quarto libro refert, *omnem apud antiquos conviviorum cœtum, & apparatum ad cujuſpiam Dei venerationem, nominéque referri ſolitum. ac propterea coronis uſos eſſe diis illis gratis & acceptis, ut & hymnis, & canticis.* Horum profanorum & gentilium conviviorum meminit Apoſtolus in eâdem * ad Corinthios epiſtolâ, in quibus & *idolothyta manducare* illos dicit; & *in idolio recumbere.* Ibi ergo menſa ponebatur: quæ utique ara ipſa non erat, in qua poſita fuerat hoſtia. [17] Ancyrana quoque Synodus mentionem facit eorum, qui *coacti ſacrificaverunt, inſuper & cœnaverunt in idolio.* De iis ergo Paulus agens in decimo ejuſdem Epiſtolæ capite, ambo illa convivia invicem confert; alterum, in quo *idolothyta*, cum *calice dæmoniorum* adhibentur: alterum, in quo corpore Chriſti ac ſanguine ſatiamur: & menſam utramque nominat. *Non poteſtis*, inquit, *calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.* Ac menſa ibi, ut opinor, pro cibo, id eſt hinc immolatitiis pecudum carnibus: inde carne agni immaculati ſumitur: calix verò utrobique liquorem ſignificat, alterum dæmonibus libatum: alterum conſecratum in Chriſti ſanguinem. Etenim menſæ ſola fere imponi ſolent cibaria: vinum autem infertur aliunde, & ad menſam accumbentibus propinatur. Ideò calicem à menſa, id eſt à potu eſcam diſtinguit Apoſtolus.

* Edit. 2 p. 76.

* 1. Cor. 7 & 10.

X. EX quo conjectura noſtra veriſimilis fit: Menſam utrobique nec aram eſſe, in qua gentilium hoſtia ſacrificatur, & imponitur: nec altare in quo Chriſtus immolatur. Sed convivium, quod ſecundum ſacrificium utrique celebrant, & participant. Unde Salmaſii argumentum eluditur: qui quæ ab Chriſtianis altaria vocata ſunt, priùs appellatas eſſe menſas aſſerit. Quanquam ſcio poſteriori tempore *menſæ* vocabulum pro *altari* percrebuiſſe. ut & apud Græcos τὴν τράπεζαν. Sic Auguſtinus paſſim: ut * cum *menſam* vocat *Cypriani martyris.* Τράπεζαν verò Chryſoſtomus eadem notione accipit. Ut [18] Homilia LXXXI Tomi quinti: *Quando ſtat ad menſam ſacerdos.* Et [19] Homilia LXXXIV ait Davidem, cùm ita cecinit: * *Præparaſti in conſpectu meo menſam, poculum illud intellexiſſe ſpiritale, quod in divina menſa ponitur.* Tum Homilia octava in Epiſtolam ad Romanos: ubi & illuſtri teſtimonio ſacrificium Dominici corporis, & ſanguinis commendat, ita ſcribens: [20] *Reveremini igitur, reveremini menſam iſtam, cui communicamus omnes: Chriſtum pro nobis jugulatum: hoſtiam in illa jacentem.* Duplex enim iſtius ſacramenti dos eſt, ut & ſacrificium ſit, & convivium. quatenus ſacrificium eſt, huic ara congruit vel *altare*; quæ vox magis de illo uſurpatur, quod Dei veri cultui conſecratur: ſicut *ara* idolis tribuitur. etſi nonnunquam & *ara* divino imputatur honori. Quod Auguſtinus in epiſtola LXXXVI declarat. *Neſcit*, inquit, *altaris nomen magis legis, & Prophetarum litteris frequentatum: & altare Deo prius in tabernaculo, quod per Moyſem factum eſt, collocatum: aram quoque in * Apoſtolicis litteris inveniri ubi martyres clamant ſub ara Dei.* Verum hodie non *ara Dei*, ſed *altare* legitur in illo loco, qui eſt Apocalypſis ſexto. Ut autem ſacrum quoddam epulum eſt, ei menſa tribuitur: idque à Propheta, Pſalmo illo XXII ſignificatum eſſe, Chryſoſtomus paullo antè citatus affirmat.

* Serm. 113. c. 2 de Diver.

* Pſ. 22.

* Apoc. 6. 9.

XI. NEC omittendus Euſebii Cæſarienſis locus ea de re prorſus eximius ex libro primo de Demonſtratione Evangelica. [21] *Hujus*, inquit, *hoſtiæ memoriam in menſa celebrandi per ſymbola corporis ipſius, & ſanguinis ſalutaris, cùm ſecundùm legem novi Teſtamenti ritum acceperimus, à Propheta*

15 Cyril. 7. con. Jul. pag. 229.
——— χαλεπὸν Παμφίλη
Ἐλευθέρᾳ γυναικὶ πρὸς πόρνην μάχη.
Ἔχουσι γὰρ ἀδύνατον τὸ ἀξιοῦν, καὶ ἐλεύθερον, καὶ πάσης μώμου τινὸς αἰτιάσασθαι βίον, τὰ οἰκεῖα ἐξεληλεγμένοι τῶν φαύλων τοῖς ἐπιεικέσιν ἀπομόρξασθαι, φιλαπεχθημόνως τε, καὶ βδελυρὰν αὐτοῖς ἐπαφιᾶσι τὴν γλῶτταν.
16 Athen. πᾶσαν δὲ συμποσίου συναγωγὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν αἰτίαν εἰς θεὸν ἀνέφερε· καὶ στεφάνοις ἐχρῶντο τοῖς οἰκείοις τῶν θεῶν, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς.
17 Ancyr. can. 4. περὶ τῶν πρὸς βίαν θυσάντων, καὶ τῶν δειπνησάντων εἰς τὰ εἴδωλα.

18 Chryſ. p. 566. ὅταν ἑστήκῃ πρὸ τῆς τραπέζης ὁ ἱερεύς.
19 Idem pag. 583. ὁρᾷς πῶς φησιν ὁ Δαυὶδ εἰδὼς τὸ μυστήριον ὄντα τὸ πνευματικοῦ ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ ταύτῃ κειμένου. Vide & Hom. 88. p. 606.
20 Chyſ. p. 65. Αἰδέσθητε τοίνυν. αἰδέσθητε τὴν τράπεζαν ταύτην, ἧς κοινωνοῦμεν ἅπαντες, τὸν δι' ἡμᾶς σφαγέντα Χριστόν. τὸ θῦμα τὸ ἐπ' αὐτῆς κείμενον.
21 Euſeb. pag. 27. τούτου δῆτα τοῦ θύματος τὴν μνήμην ἐπὶ τραπέζης ἐκτελεῖν διὰ συμβόλων τοῦ τε σώματος αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου αἵματος κατὰ θεσμοὺς τῆς καινῆς διαθήκης παρειληφότες πάλιν ὑπὸ τοῦ προφήτου Δαυὶδ παι-

Propheta Davide docemur ita dicere: Paraſti in conſpectu meo menſam, &c. *Manifeſtè in illis itaque myſtica ſignificatur unctio, & auguſta Chriſti menſæ victima, per quas litantes, incruenta, & rationalia ſacrificia toto vitæ tempore ſupremo omnium Deo edocti ſumus offerre per ſummum ipſius Pontificem.* Tum reliqua de uno vero Chriſtianæ legis ſacrificio pertexit: quorum nonnulla antecedenti capite retulimus. De quo quidem ſacrificio, & ejus ab communibus differentia, commodùm hæc ſcribentibus occurrit nobis * Pothonis Prumienſis memorabilis locus, libro ſecundo de Statu domus Dei. *Denique præter unum verum*, inquit, *ſummumque ſacrificium, quod ſecundum ordinem Melchiſedech in conſecratione Euchariſtiæ offerimus, nullum aliud munus præſtantius altari ſancto ſuperponimus. Ceterum plures ſunt hoſtiæ ſpirituales: plura ſunt dona, & ſacrificia, quæ ad unum illud ſacrificium conducunt: quæ omnem animam præparant, ut participatione cæleſtis ſacrificii digna eſſe poſſit.*

*To. 9. Bibl. PP.

Sic Iſidorus Hiſpalenſis in libro Allegoriarum, capite XXXI, poſtquam ſacrificium illud à Melchiſedeco adumbratum eſſe docuit, locum illum è Proverbiis * citat, & ad Eccleſiam accommodat: *in qua Chriſtus mactavit ſui corporis hoſtias: in qua miſcuit vinum ſui ſanguinis, in calice ſacramenti divini, & præparavit menſam, hoc eſt altare Domini.*

*Prov. 8.

Eſt etiam alia ratio, cur altaria menſarum vocabulo quondam appellata ſint: nimirum ob illam, quæ in tabernaculo fuit, menſam, in qua panes coram Deo proponebantur: velut coram principe aliquo poni menſa conſuevit. Hæc enim Euchariſtici ſacramenti, ac cæleſtis convivii figuram adumbrabant: ut teſtis eſt Cyrillus Alexandrinus. [22] *Nonne*, inquit, *apertè panis ille nobis de cælo veniens ſignificabatur: qui aliquando in ſanctis Eccleſiarum menſis proponendus erat, & vitam mundo largitur?*

CAPUT VI.

Confutatur impium Salmaſii decretum, Presbyteros olim fuiſſe laicos. Semper Eccleſiam ex Paſtore, ac grege fuiſſe compoſitam. Plebes cur ſæpè vocantur laici. Ridicula Salmaſii ratiocinatio, Epiſcopos & Presbyteros eſſe laicos, quia fiunt ex laicis. Qui ex Laicis eligebantur, antequam Epiſcopi fierent, minores ordines capeſſebant. Neophytos & laicos Epiſcopos ordinari vetitum fuiſſe. Laicos ordinandi jus nunquam habuiſſe, & quo ſenſu Chriſtiani, ſacerdotes dicantur.

I. PRESBYTEROS & Epiſcopos in Laicorum olim ordine cenſitos fuiſſe credit Catharus, antequam *ſacerdotii* nomen introduceretur. * *Ita Laici*, inquit, *erant illius temporis Presbyteri, & Epiſcopi, ut honeſtior, & honoratior pars plebis haberentur tantùm. Inde & ex Laicis eligebantur, qui ſtatim ad Presbyteratum, & Epiſcopatum promoverentur. Nec neceſſe erat per omnes minores ordines tranſire, ut ad ſummum perveniretur.* Stulta & minimè cohærens oratio. Laicus ille dicitur, qui eſt unus è populo, turbaque fidelium. Huic ex adverſo reſpondet Clericus. *Qui divino cultui miniſteria religionis impendunt* (ait * Conſtantinus Imperator) *id eſt hi, qui Clerici appellantur, ab omnibus omninò muneribus excuſentur: ne ſacrilego livore quorumdam à divinis obſequiis avocentur.* Optatus Milevitanus libro ſecundo univerſum corpus Eccleſiæ, quod ex ſacris, & profanis hominibus componitur, ita diſtinguit: *Certa membra habet Eccleſia, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Miniſtros, & turbam fidelium.* * Ubi turbam fidelium laicos appellat. Laodicenum Concilium Clericos communi vocabulo ἱερατικοὺς vocat, id eſt *ſacratos*. Dionyſius Exiguus, *ſacro officio deditos* interpretatur. Et canone XXVII idem Concilium ἱερατικοὺς, & κληρικοὺς pro iiſdem uſurpat, iiſque λαϊκοὺς ſubjungit. Ut igitur Magiſtratus à privato diſtinguitur: ita Clericus, ſive ἱερατικὸς a Laico. Nec poteſt ſacrorum adminiſter laicus nominari, niſi ab impuro Catharo, qui ſacra profanis miſceat. Epiſcopus, Presbyter, & quicumque alius Clericus ante ordinationem laicus eſt: per ordinationem ex ordine Laicorum eximitur, id eſt è populo; & Deo conſecratur. Ut non ſolum profana, & irreligioſa: ſed etiam inepta ſit, & ridicula Salmaſii ratio.

*Salm p. 396.

*Lege 2. Cod. Th. de Epiſ.

*Can. 24. 27. 36.

II. NAM ſi ab initio Chriſtianiſmi Eccleſia fuit; etiam ſacramenta ſua habuit, & ſignacula. Quia *in nullum nomen religionis*, ut ait * Auguſtinus, *ſeu verum, ſeu falſum, coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, vel ſacramentorum viſibilium conſortio colligentur.* Quare miniſtros etiam habuit ſacramentorum iſtorum. Immo & ſacrificium ſuum, ac ſacrificii adminiſtratores habuiſſe ſemper, & habere modò Chriſtianam Eccleſiam oſtendimus ſuprà. Eadem ex grege conſtat, & Paſtoribus: ut Scripturæ ipſæ diſertiſſimè prædicant. Paulus in Actus capite XX, * *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Divino itaque jure, non humano, præpoſiti ſunt fidelibus Epiſcopi; ſive hoc vocabulo Presbyteros ſimplices, ſive primi ordinis ſacerdotes intelligas: prout Veterum diverſa eſt opinio. Prorſus enim ex eo loco conficitur, eſſe in Eccleſia, cœtuque fidelium conſtitutos divina auctoritate paſtores. Quod Apoſtolus docet ad Epheſios ſcribens: * ubi *quoſdam* ait *dediſſe Chriſtum Apoſtolos: quoſdam autem Prophetas: alios verò Evangeliſtas: alios autem paſtores, & doctores.* Quinam paſtores iſti ſunt? Nonne quos ἡγουμένους * alibi vocat, id eſt *præpoſitos*, ac rectores: quibus & *obedire* præcipit; eò *quod pervigilant, quaſi rationem pro animabus reddituri?* Ii ſunt paſtores, quorum * *princeps*, id eſt ἀρχιποίμην Chriſtus à Petro nominatur. Quos & Presbyteros, ſive *ſeniores* appellat; necnon *Epiſcopos*, cùm ſcribit ſic: [23] *Paſcite qui in vobis eſt, gregem Dei providentes* (ad verbum *epiſcopantes*) *non coactè*, &c. *Neque ut dominantes in Cleris: ſed ut forma facti gregis ex animo.* Hic & Cleros habes, hoc eſt [24] *ſacrum cœtum* miniſtrorum Eccleſiæ: ut Græci interpretantur; aſſentiente Beza. Quare hic Epiſcopi, ſive primi ordinis antiſtites intelligendi.

*Lib. 19. contra Fauſt. c. 11.

*Act. 20. 28.

*Eph. 4. 11.

*Heb. 13. 17.

*1. Pet. 5. 4.

III. FUISSE itaque conſtat jam tum ab Apoſtolorum tempore, in Eccleſia Paſtores, & gregem: Præpoſitos, & populum, ſive *plebem*. Sic enim appellari ſolet multitudo fidelium, ut à ſacris ordinibus ſeparetur: ac velut Eccleſiæ præfectis, & magiſtratibus, ſive *divini cultus miniſtris*, ut loquitur Conſtantinus. quemadmodum Romæ ab honoratis, id eſt Senatoribus, & magiſtratu functis diſtincta plebs fuit; à qua Tribunus plebis, & plebiſcita nomen acceperunt. Quocirca ut à paſtore grex; à magiſtratu cives; à præpoſitis ſubjecti differunt: neque aut grex appellari paſtor; aut ſubjecti, quà ſubjecti ſunt, præpoſiti, vel magiſtratus nominari poſſunt: ita Epiſcopi ac Presbyteri nunquam Laici vocati ſunt. Certè Laicos ab illis Cyprianus diſtinguit, dum * *Laicam communionem*, & *communicare ut Laicum* uſurpat.

*Ep. 51. & 68.

Qua in poſteriore Cypriani epiſtola, quæ eſt LXVIII, locus eſt egregius ad ea comprobanda, quæ de ſingularibus Eccleſiarum præſidibus, & Epiſcopis, eorúmque divino jure conſtituta poteſtate, contra Catharum hactenus docui. Poſtquam enim ſcripſit, Epiſcopos magna cautione deligendos eſſe: *ne quis ad altaris miniſterium, vel ad ſacerdotalem locum indignus obreperet:* mox iſta ſubjungit. *Propter quod diligenter de traditione divina, & Apoſtolica obſervatione obſervandum eſt, & tenendum, quod apud nos quoque, & ferè per provincias univerſas tenetur: ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui Epiſcopus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem provinciæ proximi quique conveniant: & Epiſcopus deligatur plebe præſente.* Divinæ itaque, Apoſtolicæque traditionis eſt *altaris miniſterium*, & *ſacerdotalis locus*, id eſt dignitas, munus, & officium: necnon Epiſcopi, hoc eſt ſingularis alicujus Eccleſiæ præſidis inſtitutio: ut Cypriani graviſſima illa perſuadet auctoritas: quæ pluris apud eruditos & pios eſt, quàm mille Catha-

rorum

[illegible] λέγει, &c. ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, &c. [illegible] Χριστοῦ τράπεζαν [illegible] [illegible]

22 Cyril. lib. 9. de Ador. in Spir. p. 297. ἆρ᾽ οὐκ ἐναργῶς ὁ ἄρτος ἡμῖν ὁ ἐξ οὐρανοῦ κατιδέιν ... [illegible] καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

23 1 Petr. 5. 2. ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς. &c. μηδ᾽ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.

24 Oecum. Κλῆρον δὲ τὸ ἱερὸν σύστημα καλεῖ, ὥσπερ καὶ νῦν ἡμεῖς.

25 Apoſt.

rorum contra hæc obſtrepentium indocta garrulitas, & inepta. Quæ quid ſibi velit, cùm Presbyteros, & Epiſcopos fuiſſe Laicos dicit, magnum faciet, qui ſic explicabit, ut intelligi poſſit.

* Salm. p. 196. IV. * AT etiam in exemplum, argumentúmque profert nugaciſſimæ illius ſententiæ; *quòd ex Laicis eligebantur qui ſtatim ad Presbyteratum, & Epiſcopatum promoverentur. Nec neceſſe erat per omnes minores ordines tranſire ut ad ſummum pervenirent.* Hujuſmodi eſt iſta concludendi ratio, ac forma, ut à vigilante vel ſobrio nemo profectam putet. Sic enim procedit: *Ex laicis eligebantur qui Presbyteri, & Epiſcopi fierent: Ergo Presbyteri, & Epiſcopi erant laici.* Atqui contrarium potiùs colligeret ſi quid ſaperet: non fuiſſe laicos, quoniam ex laicis fierent. Non enim ex Presbytero fit Presbyter. Sed ex non Presbytero. Sic ex non Clerico, hoc eſt laico, fit Clericus. Finge ergo ex laico *ſtatim* fieri quempiam *Presbyterum*, aut *Epiſcopum*: ita ut per minores, & interjectos ordines tranſitum non fecerit: an ex eo probabis Presbyterum, aut Epiſcopum eſſe laicum? At, ut dixi, contrarium magis inde conficies. Quare cùm iſta ſcriberes, profectò apud te non eras. Quod autem certò, liquidòque dejeras, morem ejuſmodi fuiſſe, ut ex Laicis fierent ſtatim Presbyteri, aut Epiſcopi, nec priùs minoribus initiarentur; cùmque *morem diu in Eccleſia duraſſe*: more tuo facis, ut quæ neſcis confidenter aſſeras. Ambroſii exemplum affers. Sed hoc ipſum vaticinari te, ac falſum dicere arguit. Erat hic quidem, quando in Epiſcopum à plebe poſtulatus eſt, non ſolum laicus; ſed etiam adhuc Catechumenos. Verum non ſtatim a Baptiſmo Epiſcopus ordinatus eſt: ſed per minores omnes Ordines gradatim eò conſcendit. Paulinum audi, qui cum illo vixit: *Baptizatus itaque fertur*, inquit, *omnia Eccleſiaſtica officia impleſſe, atque octava die Epiſcopus ordinatus eſt ſumma cum gratia, & lætitia cunctorum.* Non igitur derepente ex laico in Epiſcopum tranſiit. Porro quod Ambroſium fecisse, clare, & expreſsè perhibet hiſtoria: id ante in Cypriano, & poſt in Nectario eſſe factum, aliiſque, qui ex laicis ſubitò aſſumpti ſunt ad Epiſcopatum, certum eſſe debet.

V. VERUM, ut dixi, nihil hoc ad Salmaſii cauſſam valdè pertineret, ſi ex laico factum eſſe ſtatim Presbyterum, aut Epiſcopum probare poſſet, quod non fecit: immo eo, quod citavit, exemplo ſeipſum jugulavit. Sed ut pro reconditiore copia, quam habet, doctrinæ ſuæ, novum aliquod proferat exemplum, aut argumentum, quod felicius accommodet: certè ſtupida nihilominus erit argumentatio, Presbyteros, aut Epiſcopos eſſe laicos, quia creantur ex laicis. Ac perinde procedet, ut ſi quis Chriſtianos, gentiles eſſe dicat; quia fiunt ex iis, non naſcuntur. Vel ſenes eſſe pueros, quoniam ex pueris ſenes exiſtunt. Ac quòd morem illum in Eccleſia non fuiſſe ſolùm, ſed etiam duraſſe diu ſcribit, ut hoc modo fierent Epiſcopi, & Presbyteri, qui ſtatim ex laicis caperentur: & quòd ad illud probandum Ambroſii, & Nectarii exempla commemorat, longè, multùmque errat. Etenim primis quidem Eccleſiæ temporibus non aliunde Presbyteri, & Epiſcopi adſciſci potuerunt, quàm ex laicis, & quidem neophytis. Paullatim verò, multitudine auctâ fidelium; cùm jam Clericorum ordines conſtituti eſſent in civitatibus; ſtatutum eſt, & jure ordinario, adeóque more receptum, ut tum ex veteribus Chriſtianis, tum ex inferioribus Clericis majores inſtituerentur: & ut gradatim ad ſumma proveherentur: quod ex * Cypriani conſtat Epiſtolis. Neque tamen ita decretis & canonibus muniri Eccleſiaſtica diſciplina potuit, ut non fortuiti quidam caſus inciderint; ut vel populares impetus & impreſſiones; vel principum potentia, vel divinæ voluntatis inuſitata ſignificatio: ac major aliqua denique vis, & extraordinaria, legum illa repagula perfregerit, non antiquis modò, ſed etiam citimis memoriæ noſtræ temporibus. Quæ tamen in morem trahi minimè debent: nec in argumentum fatui illius, & inextricabilis commenti, quod per ſomnium ſtertenti Cathaio eſt oblatum, Presbyteros olim, & Epiſcopos in laicia fuiſſe numeratos.

* Ut epiſt. 33. 34. 35.

VI. VETUS in Eccleſia lex fuit, ut neque neophyti, neque laici ordinarentur Epiſcopi: ac per ſubjectos gradus pateret ad ſuperiores aditus: excepto ſi quid divinitus objectum ſecus hortaretur facere. Inter [25] Apoſtolicos canon octogeſimus vetat eum, *qui ex gentili ſuperſtitione ad fidem acceſſit, & baptiſmo initiatus eſt, ſtatim Epiſcopum eligi. Injuſtum enim eſſe, qui nullum ſui experimentum dederit, hunc aliorum eſſe doctorem: niſi forte ex divina gratia id accidat.*

Hanc etiam regulam, adeóque legitimum, & probatum Eccleſiæ morem, ex quo ſolo prudenti cuique licet argumentari quod illius judicium fuerit, Nicæna Synodus illuſtri teſtimonio aſſerit, eique, quod dixi, fidem adſtruit. [26] *Quoniam*, inquit, *plura aut per neceſſitatem, aut aliàs cogentibus hominibus adverſus Eccleſiaſticam facta ſunt regulam, ut homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & inſtructos brevi tempore, mox ad lavacrum ſpiritale perducerent, ſimulque ut baptizati ſunt, etiam ad Epiſcopatum, vel Presbyterium promoverent: optimè placuit, nihil tale de reliquo fieri. Nam & tempore opus eſt ei, qui catechizatur, & poſt baptiſma probatione quamplurima*, &c. Quod & Laodicena Synodus canone tertio de Neophytis prohibuit ex * Apoſtoli præcepto. * 1. Timoth. 3. 6.

Sed omnium luculentiſſime Sardicenſis Synodus, canone x, vel, ut Dionyſius numerat, XIII, cum hac inſcriptione, *De laicis non temerè faciendis Epiſcopis* ubi ita ſanxit: [27] *Si forte aut dives, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratione Epiſcopus fuerit poſtulatus, ut non priùs ordinetur, niſi & Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuerit perfunctus: ut per ſingulos gradus, ſi dignus fuerit, aſcendat ad culmen Epiſcopatus. Poteſt enim per has promotiones, quæ habebunt utique prolixum tempus, probari qua fide ſit, qua modeſtia, qua gravitate, & verecundia.* Addit, illum, qui ſic ſubitò Presbyter, aut Epiſcopus creatur, jure *neophytum* appellari; de quo minimè ordinando Paulus edixerit.

VII. IDIPSUM & Innocentius primus in epiſtola tertia ad Epiſcopos Toloſanæ Synodi conſtituit, ut *in ordine Clericorum eligantur, qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & lectorum officio ſociati: vel ſi majores ſint, cùm fuerint Dei gratiam conſecuti, ſtatim ſe Eccleſiaſticis ordinibus manciparerint*: hoc eſt minoribus, quibus ad majores præparantur. Et Zoſimus Papa, in epiſtola IX ad Patroclum Arelatenſem, caſtigat eos, qui *ſtatim ſaltu quodam ſummatem locum religionis affectant: quos gradatim per Eccleſiaſtica ſtipendia venientibus explorata ſolet diſcuſſione differri.* Sic hodiéque *ſaltum* vocant, cùm quis ſumma capeſſit, omiſſis interjectis ac mediis gradibus. Sed neophytorum genus duplex eſt, ut ſcribit * Papa Gregorius magnus: qui *rem valdè deteſtabilem* vocat, *quòd quidam ex laico habitu, per appetitum gloriæ temporalis, defunctis Epiſcopis tonſurantur, & fiunt ſubitò ſacerdotes*, &c. Tum ita pertexit: *Et cùm ad ſacros ordines Paulus Apoſtolus neophytum venire prohibeat, ſciendum nobis eſt, quia ſicut neophytus tunc vocabatur, qui adhuc noviter erat eruditione plantatus in fide: ita nunc inter neophytos deputamus, qui adhuc novus eſt in ſancta converſatione.* Quod idem & in * epiſtola docte ad Syagrium Auguſtodunenſem. Ubi & hoc addit: *Ordinatè ergo ad ordines aſcendendum eſt*, &c. Et ante hunc * Leo M. tam *Laicum*, quàm *neophytum* ordinari vetuit. Sunt igitur *Laici* ſecundi generis neophyti. Nam utriſque convenit, quod de prioribus, hoc eſt è gentilibus factis Neophytis, queritur Cyrillus Alexandrinus, dum in eos invehitur, qui tales ordinant, [28] *& in interius tabernaculum inducunt, illotiſque adhuc manibus agnum ſacrificare permittunt, ac dignitate ſacerdotali*

* Lib. 4. epiſt. 50.

* Lib. 7. epiſt. 110.

* Epiſt. 84. c. 3.

25 Apoſt. can. 80. [illegible]

26 Nic. can. 2. [illegible]

27 Sardic. can. 10. [illegible]

28 Cyril. lib. [illegible] p. 101. [illegible]

cerdotali nondum in fine eruditum coronant : quos *ad magnas rationes reddendas in die judicii præparare* ſe jubet. Quibus in verbis delineatam habes Chriſtiani & ſacrificii, & ſacerdotii ſummam.

VIII. Hæc in eum finem à me ſunt allata, ut ἀλογίαν Cathari, & ἀπολογησιν caſtigarem : qui Presbyterum & Epiſcopum eſſe Laicum argumento iſto probat, quod ex *laicis eligebantur, qui ſtatim ad Presbyteratum, & Epiſcopatum promoverentur, quem morem diu in Eccleſia duraſſe* Ambroſii, & Nectarii exemplo confirmat. Atqui *contra Eccleſiaſticum canonem,* ac *regulam* uſurpatum illud eſſe, totius Eccleſiæ vox in Nicæna Synodo loquentis affirmat. Jamdudum ergo legitimus contrariúſque mos in eâdem Eccleſia ſervari cœperat: idque adeo ex Apoſtolorum tempore. Ecquid igitur alienius eſt ab omni humano judicio, quàm ita ratiocinari ut Salmaſius facit : qui ex eo, quod contra jus ordinarium ac legitimum vel perperam factum eſt, vel extraordinaria, & inuſitata Dei providentia contigit ; id quod in Eccleſia certum ratúmque eſſe debet conatur adſtruere? Nam Ordinum in illa proprietas & conditio fixum aliquid eſt, & perpetuum. Ut igitur Presbyteros, & Epiſcopos à prima ſui origine, & inſtitutione nonniſi laicos fuiſſe, ac pro talibus habitos, ex eorum electione, ac creatione monſtraret ; hujuſmodi conſuetudinem eligendorum illorum afferri oportuit, quam Eccleſiis probaret, ac ſponte ſua, perpetuóque ſequeretur, non quam pateretur invita, & cui quoad poſſet obſiſteret. Deinde ſupra omnem modum obtuſa eſt iſta collectio : *Presbyteri & Epiſcopi ex laicis eligebantur : Ergo nonniſi laici fuerunt.* Eodem quippe jure concludam, reges, & imperatores nihil niſi privatos eſſe, quoniam ex privatis, certè ex non regibus & imperatoribus creantur. aut Romanos Pontifices nonniſi Cardinales eſſe; quoniam ex Cardinalium corpore deliguntur. Qui has & ſimiles argumentandi formas approbet; huic ſoli placere tua, Salmaſi, poteſt: hoc eſt,

Qui Bavium non odit, amet tua carmina Mævi.

IX. Eadem ſcabie inquinata ſunt, quæ deinceps falſo ex illo principio deducit. * Salm. p. 398. *Velut eſt, quod ex Waldenſium, & Lutheri auctoritate confirmat, *Juſtos, ac fideles Laicos poſſe omnia, quæ in Eccleſia Dei agi neceſſe eſt, agere, & omnibus muneribus Eccleſiaſticis defungi, poteſtate ad hoc accepta per impoſitionem manuum Presbyterii, id eſt Senatus non Eccleſiaſtici, ſed Laici.* Ubinam, ὦ βλέννε, legiſti laicos manum impoſuiſſe ad ordinandos Presbyteros & Epiſcopos? Niſi fortè Catholicæ mores, inſtitutaque Eccleſiæ ex latrocinalibus & clancularus Catharorum tuorum conventiculis metiri, atque æſtimare pergis. * Salm. p. 397 *Seniores illi, qui in Africanis geſtis, & canonibus memorantur, & de quibus agit ille, *cujus ſcrinia compilare* non vis, non fuerunt Eccleſiaſtici. Neque verum eſt, quod tu puériliter ariolaris, *ab antiqua inſtitutione, ac diſciplina, qua Presbyteri, & Epiſcopi in ordine Eccleſiaſtico, ſed in cenſu Laicorum eſſe credebantur, manſiſſe & in Eccleſia Africana ſeniores, ſive Presbyteros laicos.* Ut in omni communitate, ſic in Eccleſia, magni ſemper fiunt, & auctoritate valent multum qui ætate provecti ſunt, & uſu rerum & experientia præſtant. Ideo ſæpè ad decidendas lites, & controverſias Eccleſiaſticas, quæ ex uſu, & adminiſtratione, atque, ut vulgò loquuntur, *è praxi* pendent, illorum adhibentur teſtimonia. Tum ad tuenda Eccleſiæ bona, poſſeſſionéſque vindicandas, & adminiſtrandas, ac rerum externarum hujuſmodi geſtiones, illorum utuntur opera. Ut in parœciis honeſti cives, & ætate uſúque maturi deliguntur, quos *matricularios* vocant: qui Eccleſiæ, commodis, & impenſis, aut compendiis præſunt. At iſtorum curatio neutiquam ſpiritalis eſt: nec imponendarum jus habent manuum, aut ordinandorum ſacrorum Eccleſiæ miniſtrorum : ſed in externarum, ut dixi, rerum adminiſtratione ſiſtit.

* Salm. p. 398. X. * Illud verò frigidum, & obſoletum eſt, quod ex Petri Apoſtoli teſtimonio deducis, Laicos omnes Chriſtianos eſſe ſacerdotes, * 1. Pet. 2. * quod *in ſacerdotium ſanctum ſuperædificati* dicuntur *offerentes ſpiritales hoſtias :* necnon *regale ſacerdotium* appellantur. Hæc à ſimilibus tui Catharis pridem objici ſolita, millies ab noſtris eliſa, & obruta ſunt. Hoc unum modo vide. Si quid de vero, propriéque dicto ſacerdotio ex illis Petri verbis colligis, etiam de regia poteſtate pari jure poſſe concludi. Ergo & rex erit Chriſtianus quilibet, non minus quàm *ſacerdos:* quia tam *regale*, quàm *ſacerdotium* ab non mendaci Apoſtolo Chriſtianiſmus vocatur. Et Chriſtianos reges eſſe paſſim Veteres aſſerunt. Idque à Platone ſignificatum ait Clemens Alexandrinus in * v Stromateon. Quoties * p. 414. edit. Hein. illud contra impuram ſectam veſtram à Catholicis repræſentatum eſt ex omni vetuſtate Chriſtiana : cujus ſuprà teſtes aliquot citavimus: duplex in Eccleſia ut ſacrificiorum, ita ſacerdotii eſſe genus: alterum commune, & laxioris ambitus, ac notionis: alterum, peculiare, & Novi Teſtamenti proprium? Nam prioris illius ſpecies, orationes, eleemoſynæ, beneficentiæ, & ſi quæ ſunt ejuſdemmodi, quæ in * Scripturis Novi teſtamenti hoſtiarum, & ſacrificiorum, & oblationum vocabulis continentur, cum antiquæ Legis ſtatu, Chriſtiano communes ſunt. * Phil. 2. 17. Hebr. 13. 15. & 16. & 1. Pet. 2. 5. Præter quas, proprium quoddam hujus eſſe ſacrificium quòd ignoras, aut diſſimulas; alterum, niſi imperitè; alterum, niſi inurbanè ac ſtolidè præ te ferre non potes. Fac tantùm de rege, regnóque memineris, quod inde ſequi dixi, ϗ ἦσιν ἴκηλος, ne reum te quiſpiam peragat ut Epiſcopalis, & Eccleſiaſticæ; ſic regiæ, & ſuo utriuſque modo ſacroſanctæ, violatæ dignitatis.

CAPUT VII.

Nugæ, & ἀντιμαχίαι Salmaſii. Impoſitio manuum quæ fit à Presbyteris in ordinandis Presbyteris non eſt ordinatrix. Epiſcopi prærogativa ſupra Presbyteros major, quàm Metropolitani ſupra Epiſcopos: illa juris divini eſt; hæc inſtitutionis Eccleſiaſticæ. Petri, ac ſedis Apoſtolicæ primatus contra Salmaſium propugnatur. Petrum caput, & principem Apoſtolorum fuiſſe. Sed & Romanum Pontificem Epiſcopis omnibus præſtitiſſe, etiam ex Adverſariorum teſtimonio probatur. Non repugnare dignitati Chriſti, ſi qui in Eccleſia principes, & capita vocentur.

I. * ET Presbyteros, qui in Apoſtolicis ſcriptis occurrunt, eoſdem videri Epiſcopos dixi fuiſſe : & certiſſimè conſtare docui, * Salm. p. 399. & ſeq. *magnum ab antiquis uſque Eccleſiæ temporibus diſcrimen interceſſiſſe Epiſcopos inter & Presbyteros :* ac *te indoctum, qui eoſdem olim cùm appellatione ipſa, tum re atque ordine Presbyteros, atque Epiſcopos fuiſſe defenderes.* Mirari deſine duo hæc à nobis in Diſſertationibus eſſe poſita. Non pugnant invicem, ut putas : ſed mirificè conſentiunt. Sed aliud eſt, eundem hominem Presbyterum ſimul eſſe, & Epiſcopum : aliud; Presbyteratum eundem eſſe cum Epiſcopatu : ſive Presbyterum idem eſſe atque Epiſcopum. Sive denique, quod eodem recidit, eoſdem & nomine, & re atque ordine Presbyteros atque Epiſcopos fuiſſe. Poſterius hoc falſum eſt, hæreticum eſt, tuum eſt : qui duos illos Hierarchicos ordines confundis, & permiſces invicem, cum amicis tuis Waldenſibus, Wicleſitis, Lutheranis, Calvinianis, & horum perditiſſimis, Puritanis ; qui Deo hominibuſque diſplicent, ac divina omnia, & humana jura conturbant. * Rogas *quæ differentia ſit inter opinionem illam, quæ ſtatuit,* * Id. p. 400. *Presbyteros unà Epiſcopos fuiſſe, & quæ ponit, Epiſcopos eoſdem & Presbyteros.* Magna planè differentia eſt, ſi cùm dicitur, *Presbyteros eoſdem & Epiſcopos fuiſſe,* non perſonas ipſas intelligamus, ſed ordines graduſque, hoc eſt Presbyteratum, & Epiſcopatum : ut ſæpè *concreta,* quæ vocant, nomina *abſtractorum* loco ponuntur. At in priori, cùm dicimus, *Presbyteros unà Epiſcopos fuiſſe,* eandem ſignificamus utroque præditam ordine fuiſſe perſonam. Quod ſatis antea declaratum à nobis eſſe etiam pro captu tuo confidimus.

II. Tu verò viciſſim quemadmodum ἀλογίαν hic tuam excuſes vide. Scribis, * *Primò quidem, recente adhuc diſtinctione Epiſcopi, & Presbyteri, non ſtatim ad abruptum diſcrimen tranſitum eſſe : ſed ita curam totius Eccleſiæ gerere debuiſſe Epiſcopum, ut tamen nihil ſine Presbyterorum conſilio agere ei liceret. Ita ordinabat Presbyterum, ut non ſolus id poſſet, ſed omnes adeſſe in eo ordinando deberent Presbyteri, qui manus ſuas juxta manum Epiſcopi in eo conſecrando ſupra caput ejus tenerent.* * Salm. p. 402. Age invicem tempora illa conferantur. Diſtinctionem Epiſcopi, & Presbyteri ineunte ſecundo ſeculo intro-

introductam eſſe ſtatuis. At ille ritus, ut in Presbytero conſecrando *etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant*: etiam diu poſt primum ſeculum obſervatus eſt: & hodieque in Occidentali Eccleſia ſolet adhiberi. Certè verba quibus illum exprimis è Carthaginenſi IV Synodo ſumpſiſti, canone III: quæ Synodus circa annum Chriſti quadringenteſimum eſt habita. Ergóne quod centeſimo circiter anno Chriſti factum eſſe dicis, id recens erat anno quadringenteſimo?

Rurſus poſtquam diverſi, ac diſtincti gradus Epiſcopi, & Presbyteri facti ſunt; ac poſt illud tempus, quo recens adhuc erat illa diſtinctio; cum Presbyteri nonniſi Presbyteros, & Diaconos ordinare poſſent, non autem Epiſcopos,
* Salm. p. 403 quibus inferiores erant, * *Primatum ais in Presbyterio tenuiſſe Epiſcopos, id eſt cathedræ primæ dignitatem, cùm omnes Presbyteri etiam cathedras haberent, & jus conſidendi in Conciliis cum Epiſcopis ipſis. Poſtea primatum qui primæ urbis in quâque provinciâ ſedem haberent, tenuiſſe. Et hic primatus tantùm primò fuit inſtar primatus illius, quem in Presbyterio Epiſcopus habebat. Deinde etiam ſolicitudo totius provinciæ ad eum delata eſt, ut Epiſcopo cura totius Eccleſiæ commiſſa.*

III. HÆC tua eſt oratio: in qua tanta vis eſt hallucinationis, inſcitiæ, repugnantiæ, quantam nemo omnium, qui vivunt hodie, præter te capere poteſt. Nam primatum dicis Epiſcopum habuiſſe in Presbyterio, primum velut honorarium, ſine juriſdictione; ſed eatenus ut primæ cathedræ jus haberet. Poſteà id inſtitutum, ut primatus ille penes eum eſſet, *qui primæ urbis in quaque Provincia ſedem haberet. Qui primatus*, inquis, *tantùm primò fuit inſtar primatus illius, quem in Presbyterio Epiſcopus habebat.* Deinde, ut ſcribis, etiam ſolicitudo ei totius provinciæ conceſſa fuit: ſicut Epiſcopo totius Eccleſiæ. Ex quo quadruplex velut ſtatus ordinum in Eccleſia, & ſacrorum miniſteriorum efficitur. Primus in quo Epiſcopatus à Presbyteratu nihil diſcrepabat: ſed unus, & idem erat ordo. Secundus, in quo diſtinctio fieri cœpta eſt Epiſcopi, & Presbyteri. quando recente adhuc illa diſtinctione, Presbyteri, dum ordinaretur ab Epiſcopo Presbyter, *manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſupra caput ejus tenebant.* Epiſcopus verò *primatum ſolum, & primæ cathedræ dignitatem* obtinebat: quando & omnes Epiſcopi æquales erant inter ſe. Tertius ſtatus fuit, in quo primatus in quâque provincia primæ urbis Epiſcopo delatus eſt: ita tamen ut nullam provinciæ ſolicitudinem haberet: ſed *inſtar eſſet primatus illius, quem in Presbyterio Epiſcopus habebat.* Quartus & poſtremus, in quo primus ille Epiſcopus totius provinciæ ſolicitudinem geſſit, ſicut Epiſcopus totius Eccleſiæ. Addam & quintum poſtea ſtatum; qui propria labe contaminatus eſt. Nunc quod ad quadruplicem illum progreſſum Epiſcopalis dignitatis attinet, animadverti poteſt quàm in eo ſis deceptus. Etenim quem tu ſecundum ſtatum facis, in quo recente adhuc diſtinctione Presbyteri & Epiſcopi, in illius ordinatione, Presbyteri juxta manum Epiſcopi manus ſuas tenebant, ad Carthaginenſis quartæ Synodi tempus ſpectat: quæ circa annum Chriſti quadringenteſimum ſaltem eſt habita. Atqui longè ante id tempus, duo poſteriores ſtatus, tertius videlicet, & quartus extiterunt: immo & qui ſucceſſit omnibus, quintus alius ſtatus, de quo poſt.

IV. NAM Nicæni Concilii tempore, Eccleſiæ per provincias diſtributæ erant: atque unicuique provinciæ, & hujus Epiſcopis omnibus præerat unus primarius Epiſcopus Metropolitani nomine ac titulo; cujus ſedes prima urbs erat, Metropolis dicta. Docet hoc canon illius Synodi ſextus longè celeberrimus, ad quem ſtramentitium olim volumen conſarcinaſti, *de ſuburbicariis Eccleſiis*. Ex eo diſcere potes, Alexandrinum Epiſcopum non χθὲς καὶ πρώην, ſed κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθη, id eſt, *ex antiqua conſuetudine*, ſub ſe omnes Epiſcopos habuiſſe, tam Ægypti, quàm Libyæ, & Pentapolis. Sic & Romanum ſubjectos ſibi ſuos habuiſſe, ac *ſub poteſtate* ſua, quam ἐξουσίαν Patres nominant. Ibidem etiam ὁ μητροπολίτης commemoratur; abſque cujus ſententia ordinari nullus in provincia debet Epiſcopus. Ergo jam ex antiquo Epiſcopi in Eccleſia plures uni alicui primo ſubjecti erant, qui ἐξουσίαν, & poteſtatem in eos exercebat, illo ipſo tempore, quo Presbyteri in ordinando Presbytero *manus ſuas juxta manum Epiſcopi tenebant.* Canone item ſequenti, ſic Æliæ, id eſt Hieroſolymorum Epiſcopo honorarium quoddam jus conceditur, ut tamen ſalvus ſit honor Metropolitanæ Eccleſiæ, cui urbs illa ſuberat: nempe Cæſareæ Palæſtinæ.

Sic [29] Antiochenæ Synodi canon nonus meminit Epiſcoporum Provinciæ, *quorum ſolicitudinem Metropolitanus ſuſcipit.* Conſtantinopolitana quoque prima, & Oecumenica ſecunda, quæ haud paucis annis Carthaginenſem illam anteceſſit, multa de Metropolitanis Epiſcopis, eorúmque cura, & juriſdictione in ſubjectas ſibi provincias, & Epiſcopos ſanxit, ac diœceſes ordinavit.

Frivola eſt itaque illa temporum, officiorúmque partitio, quàm Catharus, ſic tanquam unus ex Valentinianorum tabulariis Horothetes, præfinit, prorſus illiberaliter, & ἀμούσως. Nunquam Epiſcopus Eccleſiæ ulli præfuit, ſine poteſtate ac juriſdictione tam in eam, quàm in Clericos ipſi contributos. Nec unquam Presbytero licuit ordinare Presbyterum, aut Diaconum: ut ſuprà latius expoſui.

V. SEQUITUR alius neſcioquis πολιτείας Eccleſiaſticæ, & Epiſcopalis ſtatus, quem Catharus emetitur, tantum commentorum liberalis magis, quàm ingenioſus artifex.
* Cum de quarto agit ſtatu, in quo ſolicitudo totius provinciæ penes primatum gerentem Epiſcopum eſſe cœperat, ſcribit tunc *Epiſcopos in unaquâque provincia ab omnibus, vel ſaltem tribus ejuſdem Provinciæ Epiſcopis ordinari debuiſſe, ut ea ordinatio non procederet abſque auctoritate Epiſcopi.* Tum ita novum veluti ſtatum ſubjicit: *Proceſſu temporis ſic unus Metropolitanus reliquos Epiſcopos provinciæ ordinandi jus habuit, ut unus Epiſcopus Presbyteros ſuæ parœciæ ordinabat.* Falsò id verò. Nam idem conſtanſque ſemper jus habuit provinciæ primas Epiſcopus, id eſt Metropolitanus, quod in Nicæno Concilio, & deinceps ſecutis patefactum eſt, ac probatum. Horum ex præſcripto cujuſlibet civitatis Epiſcopus nonniſi auctoritate Metropolitani, adhibitis etiam aliis ejuſdem provinciæ Epiſcopis, ordinari debuit. Quod in Presbyterorum ordinatione neceſſe non fuit. Neque enim à pluribus Epiſcopis conſecrari Presbyteros Eccleſiaſtica jura ſanxerunt: uti de Epiſcopis cautum ab illis eſſe ſcimus. Unde eſt abſurda Cathari ratio: ſic Epiſcopos provinciales à Metropolitano ordinari ſolitos, ut ab uno quolibet Epiſcopo Presbyteri diœceſis ſuæ conſecrabantur. * Pag. 403.

VI. PUTIDUM illud quoque eſt, & Wiclefi, ac Waldenſium amicorum, patronorumque Cathari indolem ſapit: * *Non major auctoritas eſt jure divino data Epiſcopo in Presbyteros, qui etiam olim erant Epiſcopi, ac dicebantur, quàm Metropolitano in Epiſcopos ceteros ejuſdem provinciæ.* Presbyteri illi, qui in libris canonicis memorantur, ſi, uti probabile eſt, Epiſcopali præditi poteſtate fuerunt; uti ſimplices ſacerdotes non erant; ita ordine diſtinguebantur à Presbyteris hodiernis. Quare ſepoſitis illis, diverſiſque inter ſe comparatis ordinibus, Epiſcopi jure divino ſimplicibus ſacerdotibus; cujuſmodi ſunt hodie; majores ſunt, & auctoritate iis antecellunt. Neque verò humano jure major illa dignitas, & auctoritas conſtat. At Metropolitanorum poteſtas in ſubjectos Epiſcopos Eccleſiaſtici juris eſt, & ab humanis orta decretis, ac judiciis, eorumdem arbitrio temperatur: hoc eſt aut amplificatur, aut minuitur, aut funditus aboletur. Quod innumera docent exempla ſynodalium canonum, vel Pontificiarum ſanctionum: quibus Metropolitanæ ſedes alibi conſtitutæ ſunt, ubi nullæ erant anteà: alibi ſublatæ, aliòque tranſlatæ: nonnunquam earum dilatata, vel contracta juriſdictio, ac poteſtas. Atqui Epiſcopatus prærogativa, quâ Presbyteratu ſimplici præſtantior eſt, neutiquam humana lege, & ordinatione nititur: ſed illius, qui ſacros in Eccleſia ordines, eorumque diſcrimen, hoc eſt Hierarchiam inſtituit, Chriſti Domini, ac Dei: ut initio primi libri demonſtratum eſt. * Salm. p. 403. & ſeq.

VII. Ex quibus impura quoque, & indocta Cathari ſententia illa convincitur: * *Ordinatio illa, quâ diſcernitur Epiſcopus à Presbytero, non majus inter utrumque ordinem diſcrimen facit, quàm illa, quæ Metropolitanum ab Epiſcopo diſcernit, aut Patriarcham à Metropolitano.* Ordinatione, id eſt χειροτονίᾳ, ſive ordinandi jure ac poteſtate, diſtat Epiſco- * Salm. p. 404.

29 Antioch. can. 9. τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας.

 30 Chryſ.

Epiſcopus Presbytero: ut Epiphanius, Hieronymus, Chryſoſtomus ſuprà laudati à nobis aſſerunt. Quod ſic iidem intelligunt, ut ſolus Epiſcopus *ordinare* poſſit, & ordinatricem manum imponere ad creandos Epiſcopos, Presbyteros, ac ſacros miniſtros: Presbyter eo jure, quà eſt Presbyter, ac ſimplex ſacerdos, careat. Inter Metropolitanum & provincialem Epiſcopum nullum eſt ejuſmodi diſcrimen. Sed ſolius intereſt juriſdictionis, quæ latius in illo patet, quàm in iſto, & ad plures extenditur. Quod autem ex Ordinis conditione, ac *charactere* convenit, par & idem eſt in utroque. Unde falſum eſſe liquet, uti Metropolitanus ab Epiſcopo ſimplici nonniſi Eccleſiaſtica, & humana conſtitutione diſcernitur: ſic à Presbytero, ſive ordinis ſecundi ſacerdote, jure eodem humano diſcrepare primi ordinis antiſtitem. Etenim poteſt qui modò Epiſcopus eſt unius civitatis & Eccleſiæ, ſola humana voluntate Metropolitanus, vel etiam Patriarcha fieri: ut olim Conſtantinopolitanus: neque nova ordinatione conſecrandus erit. At Presbyter Epiſcopus fieri nequit, niſi ab Epiſcopis peculiari ritu illius Ordinis initietur. Quod & antiqui Synodorum canones, & perpetuus Chriſtianæ mos Eccleſiæ, & innumera Veterum exempla teſtantur.

VIII. Exinde Catharus obiter quædam contra Petri, ac ſedis Apoſtolicæ primatum injicit, non ea quidem recondita, nec arceſſita: ſed ex trivio petita? & ex fæce declamatiunculæ cujuſpiam, quam in conventiculo aliquo Puritanorum puer excepit. Adeo ſunt obſoleta, & millies exploſa quæ garrit homo vocabulariis & Grammaticorum tricis innutritus, ac Theologicarum rerum apprime rudis. Niſi forte magnum in eo momentum eſt, quod affert: * Æquales inter ſe Apoſtolos fuiſſe: *nec ſanè quenquam inter eos ceteris ſupereminere potuiſſe? aut aliorum caput eſſe, cùm omnes unum idémque caput haberent, eundem ducem, doctorémque ac magiſtrum; cujus erant diſcipuli, ſectatores, ac magiſtri.* Quid iſta ratione puerilius? Quæ ſi quid acutum habet, id eſt ejuſmodi, ut eo conſtituto neque regum in ſubjectos: neque magiſtratuum in cives: nec Epiſcoporum in fideles: dicam ampliùs, nec in filios ac familiam, patris vel domini poteſtas, & auctoritas tueri ſe poſſit. Quippe hominum omnium, præſertim fidelium, rex & princeps, moderator animarum, Epiſcopus, pater, dominus, magiſter, & doctor, & quidvis denique, Chriſtus eſt, & in Scripturis dicitur. Jam ſi eſt ineptum, iccirco nullos in terris dici reges oportere, vel magiſtratus, vel parentes, quoniam horum omnium perſonam in ſe Chriſtus uſúmque tranſtulit: num eſt acutior, & elegantior Salmaſiana illa ratio: immo quam non ab ſe iſte reperit, ſed ab ſectæ ſuæ magiſtris accepit? Et Chriſtus ergo *caput eſt omnium fidelium, dux, doctor, ac magiſter*: & ſunt nihilominus duces alii, ſive præpoſiti, doctores, ac magiſtri eorumdem fidelium primario illi, ac principali ſubjuncti: & horum omnium primas, caput, & princeps eſt Romanus Epiſcopus, qui præeſt omnibus: ſicut provinciæ totius Epiſcopi, id eſt Metropolitani inferioribus præſunt Epiſcopis: Metropolitanis Exarchi Diœceſis: his Patriarchæ.

* Salm. p. 405.

IX. Certe primatum hunc & principatum inter Apoſtolos Petro conceſſum à Chriſto Chriſtiana omnis antiquitas agnoſcit. De quo obiter nonnulla * ſuperiùs attigimus: & pauca modò illis addemus. Super hunc Eccleſiam eſſe fundatam, * ex Evangelio veteres iidem aſſeverant. Hunc enim *ædificandæ Eccleſiæ petram dictum, claves regni conſecutum, & ſolvendi, & alligandi in cælis, & in terris poteſtatem*, (quæ ſunt verba * Tertulliani) præcipuo quodam jure fatentur. Hunc *Apoſtolorum principem, & caput* Optatus appellat in libro ſeptimo. *Potuit utique caput Apoſtolorum*, inquit, *ita ſe gubernare*, &c. Ac paullo antè: *Et præferri Apoſtolis omnibus meruit, & claves regni cælorum communicandas ceteris ſolus accepit.* Ubi Petrum ſolum claves accepiſſe dicit, ut per eum ceteri acciperent. quod proprium eſt munus capitis & principatus. Principatum eidem paſſim Auguſtinus * tribuit Apoſtolatus, ac primum, & præcipuum vocat Apoſtolorum. *Summum illum* * Caſſianus, *& inter diſcipulos diſcipulum, & inter magiſtros magiſtrum* — *qui Romanæ Eccleſiæ gubernaculum regens, ficùt fidei habuit, ita & ſacerdotii principatum.* Hunc

* Lib. 1. c. 5.
* Mat. 16.
* Lib. de Præſcr. c. 22.
* Aug. Ser. 13. de ver. Dom. ſec. Mat. c. 2. To. 10.
* Caſſ. lib. 3. de Incar. c. 12.

κορυφαιότατον, καὶ πρωτοστάτην τῶν Ἀποστόλων, hoc eſt *primarium, ſive verticem, & principem Apoſtolorum*, * Cyrillus Hieroſolymitanus nominat. Κορυφαῖον πάντων, *omnium coryphæum*, * Chryſoſtomus. Ἔκκριτον τῶν Ἀποστόλων * Baſilius, id eſt *eximium, & excellentem*. Κορυφὴν τῶν Ἀποστόλων * Chryſoſtomus, * & κορυφὴν τοῦ χοροῦ, *caput, & verticem chori Apoſtolici*: & Oratione tertia in Matthæum θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας, fundamentum Eccleſiæ. Quo nomine eundem afficit Proclus Oratione VIII: necnon & κορυφαῖον τῶν μαθητῶν, καὶ πρωτοστάτην τῶν Ἀποστόλων vocat.

* Iſidorus Peluſiota ἔξαρχον τῶν Ἀποστόλων, id eſt *principem Apoſtolorum*. *Reprehenſus à Paulo minimo Apoſtolorum* (ait * Facundus Hermianenſis) *non indignè tulit: nec pro ſui primatus gloria reſiſtentem ſibi deſpexit.* Et * Auguſtinus, *In quo primatus*, inquit, *Apoſtolorum tam excellenti gratia præminet.* Hieronymus, *Quid Platoni*, inquit, *& Petro? Ut ille enim princeps Philoſophorum: ita hic Apoſtolorum princeps fuit: ſuper quem Eccleſia Domini ſtabili mole fundata eſt.* * Cyrillus Alexandrinus vocat ἡγούμενον τῶν ἁγίων μαθητῶν, *principem, & ducem ſanctorum Diſcipulorum*. Item * προύχοντα, καὶ μείζονα τῇ τάξει, *præcellentem, & majorem ordine*. * Et διαπρέποντα ἐν μαθηταῖς *inter diſcipulos antecellentem*. Hæc pauciſſima ſunt ex innumeris: quibus Cathari os conſuitur, aſſeverantis ſic, *æquales inter ſe Apoſtolos fuiſſe, ut nemo ceteris ſupereminere poſſet*, nec caput eſſet illorum.

X. Sed majorem adhuc riſum tollit. Nam ſequitur apud eundem germanum Catharum, utpote *alienum à fermento Papiſtico*, ut alibi de ſe prædicat; adeóque τῶν καθαρῶν ἔκκριτον, & verè κάθαρμα. Sic igitur probat Petrum non fuiſſe caput, neque principem collegii Apoſtolici. * *Poſt Chriſti*, inquit, *aſcenſum, erepto ipſis magiſtro, non tamen de alio capite eligendo cogitarunt, à quo regerentur, velut præfecto collegii ſui ac præpoſito. De ſubrogando aliquo in locum proditoris Judæ, ad explendum numerum duodecim, ut à Chriſto fuerat inſtitutus, egerunt. Eadem opera potuiſſent, immò debuiſſent ſibi alium pro Chriſto magiſtrum adoptare, qui toti Apoſtolorum collegio præeſſet.* Quid attinebat, ὦ οὗτος, caput alterum eligere, cùm & Chriſtus in ſempiternum ſit Pontifex, & caput Eccleſiæ; eò *quod morte non prohibetur permanere*, ut ait Apoſtolus: & vicarium ſui, atque aſpectabile caput, & principem collegio ſuo, & Eccleſiæ jam Petrum ordinaſſet? Quo mortuo, caput alterum ſuffectum eſt, Linus, ac deinceps ceteri. Ut autem poſt Chriſti mortem caput Petrum fuiſſe, & officio functum principis, ac coryphæi inter Apoſtolos intelligas, auctorem tibi dabo Chryſoſtomum, jam Conſtantinopolitanum Epiſcopum: poſtquam in Synodo ſecunda ibidem celebrata, proximus poſt Romam veterem locus ſedi illi conſtitutus eſſet: ut, quod recentiores poſteà fecerunt Patriarchæ, patciùs indulgere ipſum Romani Pontificis dignitati, ac primatui Petri conſentaneum videretur: quo ſibi prærogativam honoris nuper acceptam defenderet. At ille majore veritatis, quàm ejus, quod ſua referebat, ſtudio ductus, Petri principatum luculento teſtimonio adſtruit Homilia tertia in Actus Apoſtolorum, cùm de Matthiæ ſortitione agit. Quærit imprimis, cur præ ceteris Petrus ſatagit, & de ſubrogando aliquo in Judæ locum ſolicitus eſt, ac ſibi ita reſpondet. [30] *Quòd fervido eſſet ingenio: & quòd gregis ei commiſſa cura fuerat: tum quòd primus erat è collegio, ſemper ante alios loqui incipit.* [31] Et paullo poſt: *Quid igitur? Nónne Petrus ipſemet eligere poterat? Poterat quidem. Sed hoc non facit, ne gratia deferre aliquid videretur.* Poterat itaque ſolus per ſeſe Petrus quem vellet deſignare ſucceſſorem Apoſtolatus, hoc eſt, [32] *principatus & ſacerdotii*, ut idem nominat: contrà quàm Catharus ſomniat; qui nullum in Apoſtolis agnoſcere vult ſacerdotium. Ita princeps & caput fuit Petrus Apoſtolici collegii, non tantùm dignitate, & neſcio qua imaginaria primatus larva, quam Epiſcopis Salmaſius affingit: ſed gubernandi, præſidendi, ac regendi functione; ſi quid Chryſoſtomo credimus. Cui quidem auctoritatis faſces ſummittere non, ut opinor, ille dedignabitur.

XI. Eandem, quæ ordinaria fuit in Petro, poteſtatem, júſque ac dignitatem capitis, in Petri eſſe ſucceſſoribus Romanis Pontificibus, plerique veterum Patrum approbant. Nec dubitari poteſt, primatum illum habuiſſe ſemper

* Cyr. Cat. 2. ſub fin.
* Homil. 58. In 1 ad Cor. & Hom. 1. ad Rom.
* Lib. 1. de Baptiſm. p. 655.
* Hom. 9. de Pœnit.
* Idem Hom. 88 in Joan. inv.
* Lib. 2. Ep. 156.
* Lib. 10. pag. 405.
* Aug. lib. 2. de Baptiſm. contra Don. c. 1.
* Cyr. Epiſt. 8. Paſch.
* Lib. 4. in Joan. p. 183.
* Id. Dial. 6. de Trinit. p. 604.
* Salm. p. 405.

30 Chryſ. To. 4. p. 622. Καὶ ὡς θερμός, καὶ ὡς ἐμπεπιστευμένος παρὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν ποίμνην, καὶ ὡς τοῦ χοροῦ πρόκριτος, ἀεὶ πρότερος ἄρχεται τοῦ λόγου.

31 Id. p. 624. Τί οὖν; οὐκ ἐξῆν τῷ Πέτρῳ αὐτὸν ἑλέσθαι; καὶ πάνυ γε· ἀλλ' ἵνα μὴ δόξῃ χαρίζεσθαι, οὐδὲν ποιεῖ.

32 Id. pag. 623. τὴν ἐπιστασίαν, τὴν ἀρχήν, τὴν ἱερωσύνην.

33 Epiph.

ſemper in univerſa Eccleſia. Cui vel Adverſarii ipſi ſuffragantur, qui paullo moderatiores ſunt, ac minus turbulenti: & antiquitatis Eccleſiaſticæ peritiores, quàm ſunt Meſſaliana καλάσματα. Sanè Blondellus, qui nuper grande volumen edidit de hac controverſia, * *Proteſtantes* ait *neque Apoſtolicæ cathedræ dignitatem unquam veteri Romæ denegaſſe: neque primatum, quem habet in vicinas Eccleſias: immo etiam quem aliqua ratione obtinet in univerſas: ita tamen ut Eccleſiaſtico jure duntaxat, non divino, Romanis Pontificibus iſta conveniant.* Quocirca ſaltem Apoſtolica traditione fatebitur primatum illum in omnes Eccleſias Romano conſtare Pontifici; ſi Auguſtini regulam illam ſequimur, quam in primo libro capite primo & ſecundo propoſuit: Id ab Apoſtolis traditum videri, quod & perpetuò ſervatum ſit in Eccleſia, & nullius Concilii decreto primitus conſtitutum fuerit. qualem eſſe prærogativam Romanæ ſedis, alio in loco diſputabitur: ubi & divino jure, id eſt Chriſti auctoritate, ac præcepto, ſtabilitam eſſe demonſtrabimus.

* Blond. de Primatu in Eccleſ. p. 24.

Nunc illud ſatis eſt; quod antiquitatis Eccleſiaſticæ utcumque perito liquet; fuiſſe veteri in Eccleſia, ut Epiſcoporum in propriam Eccleſiam jus & poteſtatem, ſive primatum: ſic in Epiſcopos, & Eccleſias iſtas in unaquaque provincia, poteſtatem unius item, & auctoritatem, qui Provinciæ toti præerat. Quod Nicæna Synodus canone VI ἀρχαῖον ἔθος nominat. Ante quam nulla poſt Apoſtolos generalis extitit; nulla quæ morem hunc, & traditionem primitus ſtatuerit; quo ne ab Apoſtolis manaſſe credatur. Hoc, inquam, ad pueriles Cathari diſcutiendas nænias ſufficit: * qui fucum facere conatur trita & obſoleta jam ratiuncula iſta, quam in Puritanis conventiculis opifices, ac ſellularii elatrare ſolent, unde hanc hauſit ille: Nimirum unicum Eccleſiæ caput eſſe Chriſtum: cui ſuccidaneum dari nullum oporteat, cùm ſit perpetuum.

* Salm. p. 405. & ſeq.

XII. * Omnes *ante hoc introductum novum Eccleſiæ regimen* (ait ex ſuorum cantilena Catharus) *æqualiter paſtores erant gregis, & unicum omnes per orbem diſperſæ Eccleſiæ ἀρχιποιμένα agnoſcebant, nempe Chriſtum, non alium. Et ſic * Petrus in prima Catholica omnes Presbyteros ſingularum Eccleſiarum* ἐπισκόπους, *&* ποιμένας *gregis, hoc eſt* ποιμνίου *ſibi crediti eſſe ſtatuit, ſub uno* ἀρχιποιμένι *Chriſto. Nec per multa ſecula, etiam poſt conſtitutos ſingulares Epiſcopos, qui capita erant particularium Eccleſiarum, Eccleſia univerſalis aliud caput ſe habere credidit, præter Chriſtum. Eccleſia univerſa ex multis localibus Eccleſiis conſtans, corpus unum erat, & hujus corporis caput unum habebatur Chriſtus.* Hic ſi quid tota iſta diſputatione conficit, aut contra ſemetipſum: aut pro nobis utique facit. Duo ſunt, ex quibus argumentatur nullum in Eccleſia καθολικὸν eſſe præſidem, & Epiſcoporum Epiſcopum, ſive caput Hierarchiæ totius, & Eccleſiæ. Primum, quia unus eſt *paſtorum princeps*, ut ait Petrus. Alterum, quia caput itidem eſt unicum Eccleſiarum omnium: utrumque porro Chriſtus eſt. Hæc ratio non procedit, niſi ambo iſta, *paſtorem* eſſe, & *caput Eccleſiæ*, ita Chriſto conveniant, & cum altero communicari nequeant: quemadmodum Deum eſſe; vel hominem eſſe ſimul ac Deum; Virginis eſſe Filium, & cetera ejuſdem generis in nullum alium, quàm in illum cadunt. Jam quod ad *paſtoris* nomen ſpectat, Chriſtus tam & ſe *paſtorem* vocat ſimpliciter; ut cùm ait, * *Ego ſum paſtor bonus*: & ab Apoſtolis nominatur: velut ab ipſomet Petro: * *Converſi nunc*, inquit, *eſtis ad paſtorem, & Epiſcopum animarum veſtrarum*: & à Paulo: * *Qui eduxit de mortuis paſtorem ovium magnum.* tam paſtor, ergo dicitur, quàm *princeps paſtorum.* Quare ſi ideo nefas eſt quenquam *paſtorum* dici *principem*, & ἀρχιποιμένα, quoniam titulum hunc Scriptura Chriſto tribuit: ne *paſtor* quidem, aut *Epiſcopus* abſolutè nuncupari quiſpiam poteſt: ne par in Chriſtum redundet injuria.

* Salm. p. 408. & ſeq.
* 1. Pet. 5. 4.
* Joan. 10. 14.
* 1. Pet. 2. 25.
* Heb. 13. 20.

XIII. Atqui & Epiſcopos ſingulis Eccleſiis ex antiquo præfuiſſe, tanquam paſtores & capita ſuæ quemque Eccleſiæ, Salmaſius fatetur; * etiam tempotibus Apoſtolorum: & quoſdam inſuper *Epiſcopos Epiſcoporum*, * *id eſt primos Presbyterorum, ſive Epiſcoporum.* cujuſmodi Apoſtolos fuiſſe credit, tam majorum gentium, quàm ſecundos, quales erant Jacobus, Timotheus, Titus, & alii majorum diſcipuli: qui Presbyteros & eoſdem Epiſcopos conſtituebant, & iis cum poteſtate, juriſdictionéque præerant: ut in primo libro ex ipſius verbis Salmaſii latius oſtendimus. Igitur ἀρχιποιμένες aliqui fuerunt, & *paſtorum principes* præter Chriſtum, tum Apoſtoli ipſi, tum ab iis præpoſiti.

* Salm. p. 273. & ſeq.
* Id. p. 20.

Nam quod ſpectat ad *capitis* vocabulum, ſi Eccleſia univerſalis corpus eſt Chriſti, & Eccleſiæ ſingulæ membra ſunt unius corporis: ut ex Collatione prima Carthaginenſi, & ex Synodo Pariſienſi refert * Salmaſius: profectò tam eſt abſurdum unius corporis, puta humani, plura eſſe capita; quàm ſingulorum membrorum ſua. Immo majus hoc, quàm illud portentum ſit, ſi & pedi ſuum caput ſit, & utrique brachio ſuum: ac totidem denique ſint capita, quot membra. Expediat ſe itaque ſolertiſſimus & acutiſſimus Salmaſius ex iſtis pedicis, quibus ſeipſum irretiit. Reſpondeat, quinam verum ſit ſingulas Eccleſias, quæ ſunt membra totius, ſuum habere caput, paſtorémque ſuum, citra unius, & ſummi capitis, ac paſtoris offenſionem: citra monſtruoſam deformitatem, & oſtenti ſimilem: dignam de qua & aruſpices conſulantur, & quæ majore victima procuretur.

* Pag. 409.

XIV. Respondebit, ſi quid ſapit, id quod eum natura communis, & innata ratio docebit: non hæc invicem pugnare: nec eandem *naturalis* eſſe *corporis*, & ejus quod *propriè* dictum corpus non eſt, ſed *morale* vocatur, proprietatem ac rationem. Hujus enim, vel in hoc potius, plura eſſe capita poſſe: ſed ſub uno, ac ſingulari, & primario ordinata capite: quæ ſingula eatenus capita ſunt, quòd vices obeunt ſupremi, & ab eo derivatam, acceptámque vim, ac poteſtatem exercent. Sic in regno unus rex eſt, ac ſummus princeps: ſub quo innumeri ſunt majores, minoreſque principes, ac magiſtratus: & unus etiam ampliſſimo jure, ac magiſterio iis omnibus, ac toti adeo regno præficitur. * Moſes certè univerſo Iſraelitarum populo, & Eccleſiæ Dei, id eſt ſynagogæ tanta auctoritate præerat, ut etiam Dei titulo Deus ipſemet eum honeſtaret, & ad veri præpotentiſque ſimilitudinem, Prophetam illi fratrem ſuum aſſignaret Aaronem. Neque tamen ſuis, ut ita dicam, auſpiciis rem illius populi gerebat: ſed vicaria præfectura fungebatur: cùm eſſet Judaica πολιτεία, ut ait Joſephus, θεοκρατία quædam: quod genus in humana gubernatione inauditum hactenus fuerat. Quocirca licet caput eſſet, paſtorque populi, ac princeps Moyſes, nihil hoc tamen obſtabat, quo minus ſummus eidem præeſſet populo, adeòque Moſi ipſimet, & Aaroni, & aliis utrique ſubjectis curatoribus, moderator ac princeps Deus: eo quòd diverſi ſunt ordinis ambo illi principatus; nec ſe invicem excludunt.

* Exo. 7.

XV. Quod ipſum naturalibus in cauſſis licet cernere. Etenim, quod à Philoſophis vulgò traditur, non poſſunt ejuſdem effecti duæ eſſe cauſſæ, quas *totales* vocant, & *adæquatas*, quæ ejuſdem ſint generis, ordiniſque: ſed ex parte duntaxat; ſive portionales, quas *partiales* nuncupant. Poſſunt tamen diverſi ordinis in ſolidum eſſe duæ; cùm una ſuperior eſt, altera inferior. Sic enim Deus & ignis, ambo ex toto calorem eundem producunt. Eodem ferè modo quamvis uni communitati, ſic tanquam capiti, duo ex æquo, & in ſolidum præſidere capita nequeant, ut in regno reges eſſe duo pari poteſtate: nihilominus cum Deo, & ſub ipſo, mortalis quilibet princeps populo præeſt, ejúſque rex, & caput dicitur. Quî minus id in Eccleſia locum habet: in qua & Epiſcopos eſſe *paſtores*, & ἡγουμένους hoc eſt *duces*, ac *præſides* Scriptura declarat: & eoſdem regia quadam poteſtate, ſed ſpiritali præditos Epiphanius in Nazaræorum Hæreſi docet. Ubi Chriſtum ait ex utraque familia, regia & ſacerdotali originem traxiſſe: [33] ac *regalem, quam à Davide acceperat, dignitatem transferendo, largitum eſſe famulis ſuis unà cum ſummo ſacerdotio: Catholicæ videlicet Eccleſiæ Pontificibus.* Ergo ſpiritalis illa poteſtas, & ſuo modo regia, quam in Epiſcopis agnoſcit Epiphanius, in eo nimirum regno, cujus ſe regem eſſe Chriſtus profitebatur cùm dixit, * *Regnum meum non eſt de hoc mundo*: ſupremæ hujus majeſtati & auctoritati nihil officit: quoniam non paris cum ejus poteſtate ordinis eſt: ſed infinitis partibus inferior, eique ſubjecta. Quod ſi in unaquaque Eccleſia; cui non minus, quàm univerſæ, ſummus ille paſtor, rectórque præſidet; duo eſſe hujuſmodi capita, paſtoréſque duos, ne

* Joan. 20.

33 Epiph. Hær. 29. N. 4. τὸ βασίλειον τοῦ Δαβὶδ μεταθεὶς, καὶ χαρισάμενος τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις ἅμα τῇ ἀρχιερωσύνῃ· τουτέστι τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

34 Chryſ.

ne iſte quidem audebit, qui nihil non audet, inficiari Catharus: cur non ſub eodem paſtore ſupremo & capite, generalis ab eo ſubſtitutus eſſe paſtor, & caput Eccleſiæ totius poterit; * quaſi *fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam?* Aut ut * Joſeph herilium omnium fortunarum, totiuſque domus adminiſtrationem, & curationem cum ampliſſima poteſtate ſuſcepit. * *Tu princeps Epiſcoporum.* (ait ad Eugenium Romanum Pontificem Bernardus) *Tu es cui claves traditæ; cui oves commiſſæ ſunt. Sunt quidem & alii cæli janitores, & gregum paſtores. ſed tu tanto glorioſius, quanto & differentius utrumque præ ceteris nomen hereditaſti. Habent illi ſibi adſignatos greges, ſinguli ſingulos: tibi univerſi crediti, uni unus. Nec modò ovium, ſed & paſtorum tu unus omnium paſtor.* Huc ille ſpectat Auguſtini locus in Tractatu ad Pſalmum LXXXVI. ubi declarat qua ratione Apoſtoli, & Prophetæ *fundamenta* dicantur, * cum ſit *fundamentum* Eccleſiæ Chriſtus, *præter quod nemo aliud poteſt ponere. Quomodo putamus*, ait ille, *niſi quemadmodum apertè dicitur, ſanctus ſanctorum, ſic figuratè fundamentum fundamentorum? Si ergo Sacramenta cogites, Chriſtus ſanctus ſanctorum: ſi gregem ſubditum cogites, Chriſtus paſtor paſtorum: ſi fabricam cogites, Chriſtus fundamentum fundamentorum.*

* Mat. 24. 45.
* Gen. 39.
* Bern. 3. de Conſ. c. 8.
* 1. Cor. 3.

Adverſus hæc languidi ſunt omnes, irritique conatus & impetus Meſſalini Cathari.

Velut in ſomnis oculos ubi languida preſſit
Nocte quies, nequidquam avidos extendere curſus
Velle videmur; & in mediis conatibus ægri
Succidimus: nec lingua valet: non corpore notæ
Sufficiunt vires: nec vox, aut verba ſequuntur.

CAPUT VIII.

De Epiſcopali dignitate, & poteſtate agitur. Non eſſe ſimplex onus, aut curationem. Quid curationis vox ſignificet. tum quid munus ſit, & quotuplex, ex Juriſconſultis explicatur. Refellitur Salmaſii error Epiſcopatum aſſerentis non eſſe dignitatem, ac poteſtatem: ſed nihil præter munus, & curationem. Nomina certis ex functionibus rebus impoſita, quæ totam earum naturam non exprimunt. In Epiſcopis, ut & in regibus, aliiſque dignitatibus, præcipuum eſſe finem, utilitatem ſubjectorum: indeque petì nominum originem. Hinc Salmaſii nugæ diſcuſſæ. Humanum quid ſignificet. Cur Paulus Epiſcopi dotes adeò vulgares præſcribat. Hieronymi locus illuſtratur. Quid meritum vocet. & quo ſenſu dicat Epiſcopatus nomen non eſſe meriti.

* Salm. cap. 6. Diſſert. p. 428.

I. * HACTENUS *difficilem ſatis, ac longam viam emenſum ſe eſſe* Catharus ſcribit, *emerſiſſeque lutoſis volutabris.* Quod profectò non malè illi ceciderit, immò verò optandum fuerit,

Ire præcipitem in lutum, per capútque, pedéſque:
Verum totius ut lacus, putidæque paludis
Lividiſſima, maximéque eſt profunda vorago:
Si pote ſtolidum repentè excitare veternum;
Et ſupinum animum in gravi derelinquere cœno:
Ferream ut ſoleam tenaci in voragine mula.

Quippe *Inſulſiſſimus eſt homo, nec ſapit pueri inſtar Bimuli.*

Nos ad eam rem præſto illi erimus, & pro virili adjuvabimus, ut ad bonam, ac ſanam mentem redeat, errore depoſito: cujus in poſtremo capite vires omnes, ac venena contraxit. Ac mihi videtur poſtremo illo in actu ſcenicæ ſuæ fabulæ, gratiam ab Catharis ſuis inire voluiſſe; à quibus, ut contra Epiſcopos ſcriberet, ſubornatus, & auctoratus eſt. Nuſquam enim inclementiùs in illos, ac protervius invehitur: dum id ſtudet, omnem ab ipſis abjudicare dignitatem, ac juriſdictionem. Quod ſi, ut cupit, facere poſſet, non tam Epiſcopalem ordinem, quam ipſius labefactaret, atque everteret Eccleſiæ Chriſtianæ ſtatum. Verum percommode hactenus ceſſit, quòd non valde acuto, ac ſollerti homini oppugnandæ Catholicæ rei partes illæ mandatæ ſunt: ſed rudi doctrinarum iſtarum, & hebeti: qui nihil ad cauſſam agendam exquiſitum: nihil robuſtum: nihil ſuum, ac proprium denique, præter os, & confidentiam afferret. Hoc, ut in ſuperioribus hucuſque fecimus: ſic in poſtremo iſto Diſſertationis illius enucleando capite, manifeſtum omnibus fore confidimus.

II. REPREHENSUM illud erat à nobis in primo Diſſertationum Eccleſiaſticarum, quod Trapezita nebulo ſcripſit in ſacro, & ſcelerato illo libro de Trapezitico fenore: * *Veteribus Epiſcopatum in Eccleſia non fuiſſe nomen dignitatis, aut poteſtatis; ſed curationis, & adminiſtrationis.* Contra quæ copioſa diſputatione probavimus, Epiſcopos ab initio, & à prima ſui origine, id eſt ex inſtitutione Chriſti, *dignitatem & poteſtatem* habuiſſe, ſive αὐθεντίαν, & ἐξουσίαν. Argumenta, quibus hoc oſtendimus, invicta ſunt, ac neceſſariis ex rebus fidem faciunt.

* Pag. 612.

At Catharus Meſſalianus cum nihil habeat, quo vim illorum effugiat, fruſtrà ſe contorquet, & μάτην ϛρυφνίζει, ἢ κορυβαντιᾷ. Ait, negat, verſat in omnes ſe partes; & cùm nihil dicat, multa verba fundit inania ſanæ mentis, ac ſenſus boni. *Verba* dixi. Nam præter voculas, & vocabulorum minutias, originationes, ac σκινδάλμασι, & ὑπομιλδίμασι, nihil in rem ipſam, ac ſui defenſionem contulit.

Dixeram, *Epiſcopum, ſi hunc audimus, ex prima inſtitutione ſui, nihil aliud fuiſſe, quàm curatorem, nullo magiſterio, nulla auctoritate præditum, quaſi opificem quendam, & miniſtrum.* * Iſte, ut hanc falſæ opinionis invidiam declinet; cùm de re ipſa fateatur, ad nota, & uſitata præſidia confugit, enucleatas nominum, & Grammaticas obſervationes. Quod ne ipſum quidem ei commodè ſucceſſit. Nihilominus enim tenetur, ac ſuapte oratione convincitur. * *Curare* nihil eſſe dicit aliud niſi *adminiſtrare.* unde & *curare rempublicam.* Porrò curare propriè pertinere ad Epiſcopum; cujus eſt *curam Eccleſiæ gerere, ac ſolicitudinem eidem impendere.* Vera iſta ſunt, ſed ab eo, de quo agitur, aliena ſunt. Etenim *curare*, & *curatio* dupliciter apud Latinos uſurpatur. Interdum ſimplex eſt rei aut negotii alicujus adminiſtratio, & geſtio; ſine poteſtate, ac magiſterio, ſive magiſtratu. Hæc enim vox proprie rei effectum reſpicit. Aliàs poteſtatem habet adjunctam: & magiſtratibus tribuitur. Sic *curatio rei frumentariæ* cum ampliſſima poteſtate * Pompeio decreta annitente Cicerone anno U. C. IↃCXCVII. Et * *Aſiatica curatio frumenti* M. Bruto, & L. Caſſio commiſſa. Hujuſmodi curatio eſt Epiſcopalis nominis, ac dignitatis; non prior. Itaque fruſtrà ſudat Catharus, ut illud excuſet quod falsò dixerat, Epiſcopum ex vi & proprietate nominis; immò ex origine, & inſtitutione ſua, nihil præter curationem, & operam ſine honore ac poteſtate, ſibi vendicare.

* Salm. Diſſert. p. 409.
* Ibid. p. 430.
* Cic. pro domo
Dio. Plut. App.
* Lib. 15. Ep. ad Att. ep. 11.

III. SED ut penitus in cauſſam intremus, & in ulcus illius ſcalpellum altius imprimamus; ſciri debet, apud Juriſconſultos aliud eſſe munus, & curationem; aliud poteſtatem, & honorem, ſive magiſtratum. Quæ Juriſconſulti diſtinguunt ſic, * *Honor eſt adminiſtratio reipublicæ cum dignitatis gradu, ſive cum ſumptu, ſive ſine erogatione contingens. Munus verò publicum, quod in adminiſtranda republica cum ſumptu, ſine titulo dignitatis ſubimus.* Et * Paulus, *munus tribus modis dici* ait. *uno donum, & inde munera dici dari, mittíve. altero, onus. tertiò officium. unde munera militaria, & quoſdam milites munificos vocari.* Sic excubiæ, angariæ, *geſtationes in uſum belli, erectio valli, munera fuere militaria.* à quibus *qui vacabant beneficiarii* vocabantur. *qui non vacabant, ſeu munus reipublicæ faciebant*, munifices, ut ait Feſtus. Munus porrò civile tripliciter ab * Arcadio dividitur. *Nam quædam munera perſonalia ſunt: quædam patrimoniorum dicuntur: alia mixta. Perſonalia ſunt, quæ animi proviſione, & corporalis laboris intentione, ſine aliquo gerentis detrimento perpetrantur: veluti tutela, vel cura: Kalendarii quoque curatio*, hoc eſt credendæ, & exigendæ pecuniæ feneraticiæ, &c. *Patrimoniorum ſunt munera, quæ ſumptibus patrimonii, & damnis adminiſtrantis expediuntur.* Mixta denique; ut cùm & tributis exigendis perſonalis opera confertur; & ex propriis bonis fiſcalia detrimenta reſarciuntur.

* L. 14. D. de mun. & hon.
* L. 18. D. de verb. ſign. & Accurſ. ad eand. leg.
* L. 18. D. de mun. & hon.

Hæc porrò munera interdum cum honore, ac dignitate conjuncta ſunt: ut iidem obſervant Juriſconſulti. Nam & magiſtratibus certa onera, & munera mandantur. Muneris cum honore & magiſtratu copulati extat exemplum in ea functione, quam Athenis obibant, qui reficiendorum

ciendorum murorum curam ſuſcipiebant, quos τειχοποιὸς vocabant. Cicero *curatorem muris reficiendis* vocat in libello de Optimo genere Oratorum: quæ eſt præfatio duarum orationum Æſchinis, & Demoſthenis de corona: quas ille in Latinum converterat. Cùm igitur tributim eligerentur οἱ τειχοποιοὶ, Demoſthenes à Pandionide lectus, non operam tantùm, ſed etiam pecuniam contulit. Quam ob cauſſam Cteſiphon de eo ſcitum fecit, ut corona aurea donaretur. Hunc verò Cteſiphontem in judicium adduxit Æſchines, quòd contra leges ſcripſiſſet, maximè contra eam quæ vetabat magiſtratum ullum, rationibus nondum relatis, corona donari. Hanc igitur *curationem* ἀρχὴν, & *curatorem* ἄρχοντα Æſchines appellat: nec non Libanius in argumento Demoſthenicæ orationis.

IV. JAM verò Trapezita Catharus in libro de Trapezitico fenore, de Epiſcopatu agens, * *Veteribus*, inquit, *Epiſcopatus in Eccleſia non fuit nomen dignitatis, aut poteſtatis, id eſt* ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας, *ſed curationis, & adminiſtrationis*, βοηθείας, *ſive* προστασίας, *quæ eſt* ἐπιμέλεια. *Et non ſolùm in Eccleſiaſticis, ſed etiam in civilibus, curatio, & poteſtas diverſa fuit. Nam quædam officia curationem habebant, non poteſtatem. Talis in Eccleſia fuit Epiſcopatus.* [* Salm. p. 412.]

Fuit hæc ergo Salmaſii, quæ & *Catharorum*, ſive *Puritanorum* eſt, opinio, Epiſcopatum olim, & à prima inſtitutione ſua, ac tempore Apoſtolorum nihil præter munus, onus, & curationem fuiſſe; non honorem, non dignitatem, non poteſtatem, non magiſtratum aliquem ſpiritualem, ac ſacrum. Quare * in eodem Trapezitico libro, *Si quis definire velit* ἐπιμέλειαν *Eccleſiaſticam, non melius queat*, inquit, *quàm ex verbis ejuſdem Arcadii*, qui perſonale munus definit, ut ſuprà meminimus. Unde * colligit Catharus, Epiſcopatum *munus curationis olim fuiſſe, non honoris, aut poteſtatis.* [* Pag. 531.] [* Ibid. p. 530.]

Hæc erant flagitia Trapezitici Operis: quæ nos meritò caſtigavimus in primo *Diſſertationum Eccleſiaſticarum*. Idem porrò in prima parte *Diſſertationis de Epiſcopis, & Presbyteris*, cui fœneum neſcio quem *Wallonem Meſſalinum* inſcripſit, multum æſtuat, ut fœdam hanc, & abhorrentem ab communi Chriſtianorum ſenſu labem opinionis abſtergat. * Ac verba mea primum arrodit, quibus ſcripſeram, * *Si hunc audimus, Epiſcopum ex prima inſtitutione ſui, nihil aliud fuiſſe, quàm curatorem, nullo magiſterio, nulla auctoritate præditum, quaſi opificem quendam, aut miniſtrum.* Quæ vocabula ſingillatim expendens, probare ſatagit, in Epiſcopatum reipſa quadrare. Hujus enim propriam fuiſſe *curationem*, propriam *adminiſtrationem*, ac reliqua hujuſmodi, ut οἰκονομίαν, προστασίαν. [* Salm. in Diſſ. Wall. p. 429.] [* Lib. 1. Diſſert. Eccl. c. 4.]

V. ATQUI tergiverſari iſtud eſt, & noctuarum more lucem defugere. Non enim negamus, Epiſcopi ex prima inſtitutione propria hæc eſſe. Sed non ita, ut Catharus opinatur, citra poteſtatem, magiſterium, & auctoritatem, qua, velut quidam Eccleſiaſticus ἄρχων, & magiſtratus, curationem illam, ac miniſterium exercet. Nam munera & curationes interdum cum honore, ac poteſtate conjungi ſuperiùs adnotavimus. Hoc modo Epiſcopatum *miniſterium honorabile* vocat * Auguſtinus. Et Chryſoſtomus ἀρχὴν, & Epiſcopos ἄρχοντας * in Oratione de S. Babyla: * & in ea de S. Ignatio. & alibi ſæpè. Ejuſdem proprium eſſe dicit * προεστάναι τῆς ἀρχῆς, *præeſſe imperio*, vel *imperium tenere*, & * προεστάναι quod itidem vocat ἐγχειρισθεῖσαν τὴν πόλιν, *civitatem ſuæ curæ commiſſam regere.* [34] Ac *poſt Petrum ſucceſſiſſe in principatum Antiochenæ urbis Ignatium* ſcribit. Quod ipſum nominat etiam ἐκκλησίαν οἰκονομῆσαι *adminiſtrare* Eccleſiam * in eâdem Oratione de S. Ignatio. Quæ omnia vocabula συνωνύμως uſurpata, non meram ſine poteſtate, & honore curationem, ac perſonalem ſignificant: ſed magiſtratum Eccleſiaſticum. Quocirca frivola eſt longa illa, & otioſa diſputatio Cathari litteratoris, de notionibus nominum iſtorum: quibus exprimi ait curam, ac ſedulitatem in officio exequendo. Quo primo utitur argumento, ut probet τὴν ἐπιμέλειαν non habere poteſtatem, honoremque conjunctum. Hoc verò ineptum, & ridendum eſſe quis non videt? Nam ſi de ſola vocum proprietate agitur, primum ut honorem ac poteſtatem directè non ſignificet; non tamen excludit. Ac plerumque ambo iſta deſignat, hoc eſt præfecturam cum imperio, & poteſtate. Sic ἐπιμελητὰς τῶν δυνάμεων in libro * Numerorum appellantur *exercitus duces, Tribuni, Centuriones.* qui Hebraicè vocati פקודי החיל *præfecti exercitus*, & שרי id eſt *principes.* [* Aug. in Pſal. 67. pag. 190] [* Chryſoſt. To. 5. Orat. 64. p. 461.] [* Idem Orat. 70 p. 499.] [* Idem Orat. 64. p. 472.] [* Idem Orat. 70. p. 501.] [* Pag. 500.] [* Nu. 31. 14.]

VI. DEINDE ſæpè nomina rebus imponuntur à dote aliqua, & proprietate, quæ ineſt ipſis; aut efficientia; aut adjuncto quopiam. nec propterea negari ac removeri cetera cenſentur, quòd ab illis non deducta ſit appellatio. Quid tam conjunctum cum honore ac poteſtate, quam munus regium? Et tamen *regendi* ipſa functio, à qua vocabulum oritur, nudam curationem, & adminiſtrationem ſignificat; quæ ſine magiſterio, & ἀρχῇ poteſt intelligi. Quippe cæcum herum regit famulus: ut illa cæcum parentem in Scena,

* *Cæci parentis regimen.* [* Sen. Theb.]

Navis item rector nauclerus: currus, auriga dicuntur: & alia ſexcenta. Quare ex acuta & lepida concludendi ratione, quam Salmaſius de Epiſcopis inſtituit, licebit peræquè de regibus argumentari; non eos honorem, poteſtatem, & imperium habere; ſed curationem, προστασίας, & ἐπιπονίας: hoc eſt *animi proviſionem*, & *corporalis laboris intentionem*, ac munus ſimplex. præſertim cùm ἐπιμελητὴς regem etiam deſignet; ut Heſychius docet.

Sanè quidquid de Epiſcopis affert Salmaſius, quo minus poteſtatem, & dignitatem habeat illorum functio, idipſum de regibus non minus uſurpabitur; & quacumque præfectura, & ἀρχῇ. Etenim nomina primùm ex officio, & curatione, ac miniſterio ſolo in pleriſque ducuntur. Sic Romæ Conſules ab eo quod reipublicæ conſulunt dicti. Quod muneris eſt & oneris genus, nullam habens adjunctam neceſſariò poteſtatem. Cenſores item ab inſtituendo cenſu populi. quod nudum onus, & curatio ſine magiſtratu eſſe potuit. Licet idem de pleriſque populorum, ac civitatum magiſtratibus dicere. Quid quod ipſa vox *Deus*, aut Θεός, aut Hebraicæ pæne omnes, etiam arcanæ & auguſtæ, quæ ad ſummi numinis appellationem adhibentur, nullam honoris, poteſtatiſque ſignificationem continent: ſed ſimplicem actionem, aut curationem, aut etiam uſum, ac miniſterium? Ut ex iis patet, * quæ de Dei nominibus alibi diſputavimus. Neget ergo Salmaſius honorem ac poteſtatem ineſſe divinitati, & ex ipſius nominibus argumentetur. Nihilo certè, quàm de Epiſcopis, ineptiùs ita concludet. [* To. 1. de Deo.]

VII. AD hæc ſi finem præcipuum ſpectemus, cujus gratia magiſtratus, & præfecturæ, ac poteſtates à populis, & civitatibus expetitæ, conſtitutæque ſunt; nullum reperiemus alium, niſi curationem, adminiſtrationémque publicæ rei: ac ſolicitudinem, & proviſionem animi in procuranda quiete illorum ac tranquillitate, qui hoc ſibi præſidium tanquam belli, ac pacis temporibus neceſſarium, aſciſcendum eſſe decreverant. Apparet hoc in Iſraelitici populi facto & exemplo: qui cùm hactenus ſub Judicum, & Sacerdotum, vel Dei potiùs imperio vixiſſent, regem ſibi, ceterarum more gentium, dari poſtularunt; & cur, quemve in finem peterent his verbis explicarunt. * *Conſtitue nobis regem, ut judicet nos: ſicut & univerſæ habent nationes.* Ac paullo pòſt, quid *judicandi* vocabulo ſignificarent, exponunt ſic: *Judicabit nos rex noſter: & egredietur ante nos; & pugnabit bella noſtra pro nobis.* Judicandi vox non ſolùm jus dicere, ac lites, & controverſias diſceptare ſignificat: ſed etiam vindicare, protegere, ac tueri. Unde Judices illi Hebraici populi ideò dicti, quòd ad eos in libertatem aſſerendos, & ab oppreſſione, ac ſervitute vindicandos, à Deo deſtinati fuerant. Hæc igitur ſibi commoda de rege pollicentes Iſraelitæ, & ob illa ipſa, quo privatim & tutiùs, & ſecuriùs degerent, regium optabant imperium. [* 1. Reg. 8. 5.]

Quinetiam illud inter eos conſtat, qui de Politica ſcripſerunt, poteſtatis omnis civilis adeòque regiæ, finem eſſe, non privatum, ſed publicum eorum quibus præeſt commodum. Hinc [35] Ariſtoteles præclarè legitimum regem in eo differre ait ab uſurpatore violento: *quòd tyrannus id unum, quod ſibi conducibile eſt, reſpicit: rex verò, id quod utile eſt iis, quibus imperat.* Et in Politicis, [36] *Appellare*, inquit, *ſolemus ex monarchicis imperiis illud, quod* ad

34 Chryſ. Orat. 70. p. 502. τὸ μετ' ἐκεῖνον τοῦτον διαδέξασθαι τὴν ἀρχήν.

35 Ariſtot. 8. Eth. cap. 12. διαφέρει δὲ τύραννος· ὁ μὲν γὰρ τύραννος τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸ τῶν ἀρχομένων.

36 Idem lib. 3. Polit. cap. 7. εἰώθαμεν δὲ καλεῖν τῶν μὲν μοναρχιῶν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν ἀποβλέπουσαν συμφέρον, βασιλείαν.

ad publicum commodum reſpectum habet, *regium.* Tum libro [37] quinto: *Vult autem rex eſſe cuſtos, ut qui bona poſſident, nihil injuriæ patiantur: & ut ne populus afficiatur contumelia. At tyrannus, ut jam ſæpe dictum eſt, ad nullam communem reſpicit utilitatem, niſi quatenus privatim id ſua intereſt.* [38] Denique *regem bonum* ait *oportere non tyrannicum eſſe, id eſt ſuæ tantùm utilitatis cupidum, ſed* οἰκονόμον, *id eſt diſpenſatorem, & regali animo præditum videri ſubjectis ſibi populis, nec ad ſe commoda transferentem, ac ſibi uſurpantem, ſed velut tutorem.* Quibus conſentanea ſunt, quæ à Platone traduntur: & ea utriuſque fontibus Dio Pruſæus, & Syneſius in Orationibus de Regno. Cicero ipſe in primo libro de Officiis: *Omninò*, inquit, *qui reipublicæ præfuturi ſunt, duo Platonis præcepta teneant: unum ut utilitatem civium ſic tueantur, ut quæcumque agunt, ad eam referant, obliti commodorum ſuorum. Alterum, ut totum corpus reipublicæ curent, ne dum partem aliquam tuentur, reliquas deſerant. Ut enim tutela, ſic procuratio Reipublicæ ad eorum utilitatem, qui commiſſi ſunt, non ad eorum quibus commiſſa eſt, gerenda eſt.*

VIII. Hinc autem evidens eſt, quàm malus ratiocinator ſit Catharus, qui duplici illo, ut dicere jam cœpimus, argumento probatum à ſe putat, Epiſcopatum, non eſſe propriè, atque ex inſtituti ſui ratione, dignitatem aliquam, ac poteſtatem, vel magiſtratum: ſed nudum officium, ac præſtationem operis, & onus, ac curationem: quod *munus* Juriſconſulti vocant, ab honore, & poteſtate diverſum. Nam eodem plane argumentationis genere demonſtraverit, nullum in republica magiſtratum eſſe magiſtratum, id eſt poteſtatem, ac dignitatem: neque regium imperium, ac nullum denique legitimum principatum aliud eſſe, præter ſimplicem procurationem, & onus, ac munus honoris, & poteſtatis expers. Hoc ſi ſuis è dictis, & rationibus conſequens eſſe mihi non credit; age ponat mecum calculos, ac totam illam diſputationem relegat, quam in libro de Trapezitico fenore, & in poſtremo de Epiſcopis & Presbyteris ſub Wallonis Meſſalini nomine nuper edito. Expendat ratiocinationis illic inſtitutæ ſummam, quæ ad duo, uti dixi, faſtigia redit: quorum alterum in vocabuli notatione conſiſtit:

* Salm. in Diſſ. p. 4. 4. quòd * nomen τῆς ἐπισκοπῆς *nihil aliud ſignificat niſi proviſionem, procurationem, & attentionem.* Et in * Trapezitico

* Pag. 412. libro, *Epiſcopatus in Eccleſia nomen non fuit dignitatis, aut poteſtatis, ſed curationis, & adminiſtrationis*, βοηθείας, καὶ προστασίας, *quæ eſt* ἐπισκοπή. Alter argumentandi locus

* Salm. Differt. p. 434. ex officio ipſo, ac functione petitur. * *Epiſcopi* (inquit idem) *propriè officium*, τὸ συμφέρον τοῖς πολλοῖς, *quod pluribus utile eſt, quærere ac proſpicere.* Amabo te, an non idem prorſus & de *Rege* dici poteſt? Nam & vox ipſa *regendi curationem, & adminiſtrationem* ſignificat. Et officium eſt ejuſdem, ut ex Ariſtotele, aliiſque cognoſcimus, quod ſibi ſubjectis utile eſt, quærere, ac proſpicere. Hinc οἰκονόμον, & ἐπίτροπον *regem* nominat Philoſophus, & φύλακα, id eſt *curatorem*, ſive *diſpenſatorem*, & *tutorem*, & *cuſtodem.* Quibus omnibus nominibus in Epiſcopale munus cadentibus utitur Catharus, ut ab eo *dignitatem*, & *honorem*, ac *poteſtatem* ableget. Quod de regibus dico, idem & de præcipuis quibuſque magiſtratibus, atque imperiis uſurpare poſſum. Unde vanam, ac ſtupidam liquet eſſe Cathari rationem: ex qua tam apertè falſa, & ab omni aliena judicio conſectaria ducuntur.

IX. Verum ut in tricis iſtis, ac vocabulariorum fæcibus nimium hærentem, ac ſanæ ſobriæque mentis emotum revocemus ſi poſſumus: ſcire illum oportet, duo quædam ineſſe in Præfectura qualibet, ac magiſtratu, ſive ἀρχῇ, & legitima poteſtate. Unum eſt primarium, ac directè, & ſuapte cauſſa expetitum: quæ eſt præcipuus finis, cujus gratia conſtituitur. Alterum veluti conſequens, & primario annexum, ac ſic tanquam umbra corpus aſſectans; ut ab eo ſeparari nequeat. Horum duorum prius eſt, muneris officiique geſtio; cui propoſita eſt publica, privatáque commoditas eorum quibus præ-

* 1. Timoth. 2. 2. eſt. Hinc * Apoſtolus orare nos jubet *pro regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, ut quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate & ſanctitate.* Ex [39] Dio Chryſoſtomus Oratione prima de Regno, *mores & affectionem boni regis* ex Homero deſcribens, his verſibus comprehendi aſſerit,

> ——*cui Saturni filius verſuti*
> *Sceptrum, & jura tribuit, ut ipſos conſilio moderetur.*

Tanquam hoc regum proprium ſit, iſque regiæ finis, ac ſcopus poteſtatis, [40] *conſulere, ac cura ſua providere ſubjectis ſibi populis.* Quod argumentum fusè deinceps proſequitur, ut & illius imitator Syneſius. Qui ambo propterea reges paſtorum eſſe ſimiles aiunt, eámque comparationem edisſerunt, ſanè tralatitiam, & ab antiquiſſimis Scriptoribus, Homero, aliiſque proditam; &, quod majus eſt, ac vulgò cognitum, ſacrorum librorum auctoritate celebrem.

Ex hoc præcipuo, ac per ſe ſpectato uſu, & fine principatus humani, ac cujuſcumque poteſtatis, efflorescit altera dos, velut ſecundaria, & ex priore naturaliter ſequens; honor ac dignatio, & adverſus principes, ac magiſtratus ſubjectorum reverentia, & obſequendi ſtudium. tum ornamentum, ac ſplendor, opes, majeſtas, & quidquid illud eſt, quod Scriptura * *jus regis* vocat.; * 1. Reg. 10. 25.
quibus tanquam radiis Sol, poteſtas illa, & amplitudo decoratur.

X. Ac ſi quis probum, ac moderatum, & eo nomine dignum Imperatorem, ac Regem interroget, cujus rei ſe cauſſa factum à Deo eſſe principem exiſtimet; nemo erit, qui ideò reſpondeat, ut honore, gloriáque fruatur; ut per populos, ac civitates ingenti pompa & magnifico apparatu ſpectandus incedat; ut laudetur ab omnibus, & colatur; ut felix, & fortunatus acclametur. Sed ob id unum, ut populum regat: ut ei jus reddat: ut illius tranquillitati, otio, ac paci conſulat: ut quibus modis ac rationibus poterit, tum præſentis hujus vitæ, tum ſempiternæ quietem, ac ſalutem procuret. Atqui prior ille privati commodi, dignitatiſque fructus, ex hoc poſteriore naſcitur, nec ab eo divelli poteſt. Verùm, ut dixi, non eſt iſte primariò, ac per ſe, ſed propter alterum, & ſecundum hunc, appetendus, aut præ ſe ferendus. Ac nullus tamen adeo ſit vecors, oblitúſque ſui, ut regalem hunc ſtatum neget eſſe poteſtatem, & honorem: ſed onus eſſe tantùm, ac munus, & curationem arbitretur. Non enim omnia, quæ ad rem quampiam ſpectant, & cum ea connexa ſunt, hujus proprio vocabulo ſunt expreſſa; aut ejus primario fine continentur. Sed ab eo plerumque ſolo, ad quod per ſe, & ex inſtituto refertur, appellationem unumquodque accipit.

Hoc idem, quod de civili principatu natura ipſa nos docet, de ſacro, & Eccleſiaſtico, id eſt Epiſcopatu, dici convenit. Tam vox ipſa τῆς ἐπισκοπῆς, quæ eſt *inſpectio*, curam, ſolicitudinem, proviſionem, munus, onus, officium ſignificat: quàm præcipuus finis, & cauſſa inſtituendi illius eſt, procuratio publicorum commodorum animi, ac ſalutis æternæ, & ſpiritualis commiſſi ſibi gregis paſtio. Ex quo deinceps oriuntur cetera, quæ ſecundaria eſſe dixi, nec in primis expetenda: poteſtas imperandi, ac coërcendi; legeſque condendi: tum populorum erga illos veneratio, & honor, & obſequendi officium. ſine quibus prior ille fructus, & primariò ſpectatus, obtineri non poteſt. Quocirca ſimiliter, ut in civili præfectura, ſceleratum eſt, & impium, ne dicam impentiſſimum; negare Epiſcopatum dignitatem, ac poteſtatem habere, vel eſſe magiſtratum Eccleſiaſticum, ſolo eum vocis ſono, aut præcipui finis conditione metientem. quod rerum natura, & communis Chriſtianorum ſenſus non patitur, nec in alterius mentem, ac ſententiam venire poteſt, quàm qui profanæ veneno hæreſis afflatus rationem cum pietate perdiderit.

XI. Ex his explicari debent illa de Epiſcopis, tam Apoſtoli, quàm Patrum veterum dicta: quæ ſtulte Trapezita cum fungo ſuo Meſſalino Wallone nobis intentat: ut Epiſcopatum ex primaria inſtitutione, nihil præter onus, & curationem

37 Id. lib. 5. c. 10. βούλεται δὲ ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηθὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθέν. ἡ δὲ τυραννὶς, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις, πρὸς οὐδὲν ἀποβλέπει κοινὸν, εἰ μὴ τῆς ἰδίας ὠφελείας χάριν.

38 Idem lib. 5. Polit. cap. 11. ὅτι δεῖ μὴ τυραννικὸν, ἀλλ' οἰκονόμον, καὶ βασιλικὸν εἶναι φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις, καὶ μὴ σφετεριστὴν, ἀλλ' ἐπίτροπον.

39 Dio Chryſ. [illegible]

> —— ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω
> Σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας, ἵνα σφίσι βουλεύῃσι.

40 Idem. τὸ βουλεύειν, καὶ φροντίζειν ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων.

41 Chryſ.

Digitized by Google

curationem habuiſſe probet, poteſtatis, & dignitatis expertem. Imprimis autem locum illum prioris ad Timotheum ridiculè verſat in * Trapeziticis nugis. Ubi quia veteri in codice ſcriptum reperit, * ἀνθρώπινος λόγος, totam illam Apoſtoli ſententiam explicat ſic. *Humanus ſermo: ſi quis Epiſcopatum deſiderat; bonum opus deſiderat.* Hoc eſt, *Vulgi hic ſermo eſt: ſi quis cupiat cujuſcumque muneris, vel officii procurationem, honeſtum opus deſiderare:* ita ut ἡ ἐπισκοπὴ *non de Epiſcopatus dignitate, ſed de qualibet curatione cum aliquo præfecturæ honore, ac commodo conjuncta*, capiatur ab Apoſtolo: ac ſit καλὸν ἔργον idem quod ἐπιτήδευμα, vel χρῆμα, *vel pulchrum. Ut etiam nunc dicimus*, inquit, *Pulchrum eſt opus, Papam eſſe.* Sed anilis eſt hæc ἀλληγορία, & à Pauli inſtituto, ac mente longè remotiſſima. Vera & recepta lectio eſt, πιστὸς ὁ λόγος, quam plerique ſcripti, & excuſi omnes præferunt. Qua loquendi formula in utraque ad Timotheum epiſtola, & in ea ad Titum uſus eſt Paulus: ut quod dixerat, vel dicturus erat, affirmaret, nec incredibile eſſe monſtraret. In illo porrò, de quo agimus loco, Chryſoſtomus verba iſta, πιστὸς ὁ λόγος ad antecedentia pertinere putat. Nimirum quia dixerat, mulierem per filiorum generationem ſalutem adepturam, cum hoc parum credibile videri poſſet, illud aſſeverando confirmaſſe: quaſi diceret: *Verum illud eſt, quod dico, & fide dignum.* Quod etiam Oecumenius, ac Theophylactus ſecuti ſunt. Alii ad ſequentia trahunt potiùs: ut de Epiſcopi dotibus, ac delectu verba facturus, priùs iis fidem, auctoritatémque conciliet.

*Salm. de Trapezit. ſen p. 411.

*1. Timoth. 3. 1.

Apud Auctorem commentariorum, qui Ambroſii nomen præferunt, legitur, *Humanus ſermo*, pro, *fidelis*: ut appareat quædam exemplaria ἀνθρώπινος λόγος, non πιστὸς, habuiſſe. Quod utrumque ſenſu non abſimili intelligendum eſt. Ut enim incredibile videtur, quod humanum modum, & captum ſuperat: ſic è contrario credibile eſt, quod humano more, uſuque continetur. Et, quod rectè ab Salluſtio dictum eſt; *Ubi de magna virtute, atque gloria bonorum memores, quæ ſibi quiſque facilia factu putat, æquo animo accipit: ſupra ea, veluti ficta pro falſis ducit.* Itaque *humanum* idem eſt, ac *moderatum*, *mediocre*; non nimis arduum & inuſitatum.

*Rom. 6. 19. XII. Sic in epiſtola ad * Romanos, *Humanum dico, propter infirmitatem*, &c. quod ſic exponit [41] Chryſoſtomus: *Quoniam*, inquit, *valdè accuratam vitæ rationem exegerat, mortuos eſſe mundo jubens, & malitia item mortuos, & ad peccatorum operationem immobiles manere: ac viſus erat, ingens aliquid, & grave dicere, quódque naturam humanam excederet: idcircò demonſtrare volens, nihil ſe immodicum petere: ne ne tantum quidem, quantum conferre eos oporteret, qui tam magno beneficio affecti eſſent; verùm admodum moderatum, & leve, à contrariis illud confirmat; & ait: Humanum dico; tanquam diceret, ex humanis cogitationibus petitum; & iis quæ in conſuetudine poſita ſunt. Etenim voce, humanum, moderatum ſignificat.* Cujus exemplum affert * ex eodem Apoſtolo, *Tentatio*, inquit, *vos non apprehendit, niſi humana*: hoc eſt *mediocris*, *& exigua.* Eundem ſenſum refert * Photius, & amplectitur Theophylactus: ut ſit τὸ ἀνθρώπινον idem quod σύμμετρον τῇ ἀσθενείᾳ, *accommodatum ad imbecillitatem: non nimium, nec humanis viribus majus.* Quem idiotiſmum Cilicum, ac Tarſenſium eſſe indicat * Hieronymus, unde Paulus erat oriundus. Rectè quoque commentarius ſuppoſititii Hieronymi ad illum epiſtolæ ad Romanos verſum: *Humana jam ratione digna loquor: quod omnes mecum ſentire poſſent, & nullus abnuere.* Et Primaſius: *Majora quidem exigere à vobis pro divinæ ſervitutis retributione deberem. Sed condeſcendens, & temperans infirmitati veſtræ, humana & poſſibilia prædico, atque perſuadeo.* Et ſuppoſititius Ambroſius accedit. nec non * Petrus Chryſologus: qui ſic ſcribit, *Parva, aut forte nulla exigit qui cupit devicta proprietate concedere: & adimit excuſationem, qui poſſibilia ſibi, & uſitata præcipit.*

*1. Cor. 10. 12.

*Apud Oecumen.

*Epiſt. 151. qu. 10.

*Serm. 114.

XIII. Hæc nos paullo enucleatiùs ideò diſſerimus, ut ad meliorem ſenſum præeamus Catharo, quàm iſte eſt, quem verbis illis affingit Apoſtoli, futilem prorſus & inſcitum. Finge enim ſcripſiſſe Paulum in epiſtola ad Timotheum: *Humanus ſermo: ſi quis Epiſcopatum deſiderat*, &c. eadem erit nominis hujus, *humani*, notio, quæ in epiſtola ad Romanos: ut ſit idem ac *moderatum*, *uſitatum*, non majus, quàm ferre poteſt imbecillitas humanarum virium. Atque hoc dupliciter accommodari poteſt. Primum, ut cum ſuperioribus nectatur. quod Chryſoſtomo placuit. Nempe iis, quæ antecedenti capite docuerat, *mulierem per filiorum generationem ſalvam fore, ſi tamen manſerit in fide, & dilectione, & ſanctimonia cum pudicitia.* quæ conditio, & quaſi ſtipulatio humana eſt, & tolerabilis, uſui, & humanæ rationi conſentanea. Non enim immodicum aliquid poſtulat, ac muliebres etiam vires ſuperans; ſed facile, ac parabile.

Deinde poteſt cum ſequentibus copulari. quod ut illuſtrius reddatur, obſervanda Chryſoſtomi eſt ad illum locum adnotatio. Quærit enim cur Apoſtolus Epiſcopi formam, ac velut exemplar deſcribens, mediocria quædam ab illo, & vulgaria exigat officia: non exquiſita & perfecta. Nam inter alia jubet eum deligi, qui non ſit *ebrioſus, non percuſſor, non turpi lucro deditus*, &c. quæ communis ſunt virtutis. [42] *Cur autem non illud potiùs requirit, ut ſit Angelus: ut humanis affectionibus careat: aut illa majora, quæ Chriſtus in præceptis dedit, etiam iis, qui ab illis reguntur, ut cruci ſint affixi; ut animam ſuam in manibus habeant?* Ac reſpondet idcircò majora illa & præſtantiora non attigiſſe, quòd pauci tunc eſſent, qui hæc poſſent conſequi: opus verò multis eſſet Epiſcopis, qui gregem paſcerent. Itaque ad iſta minora, & facilia deſcendiſſe. Hoc modo reſpondet etiam Oecumenius. Accedit & Ambroſius libro de Noe, & Arca capite xxv, *Generale enim omnibus, & commune præceptum*, inquit, *non altiora indicit genera virtutum, quæ utique paucorum ſunt.*

XIV. Mihi verò aliter hæc ſolvenda quæſtio videtur. Nimirum aliud eſſe vivendi præcepta dare: aliud leges, & canones ſcribere. Qui ad Chriſtianam vitam inſtituunt, ſumma quæque proponunt, ac perfecta; nec ea tantum quæ præcepti ſunt; ſed etiam quæ conſilii. At legiſlator ea præcipit, quæ communiter, & ab omnibus præſtari poſſunt, ac debent. Quamobrem Eccleſiaſtici canones ea ferè præſcribunt, quæ *media* ab Stoicis *officia* dicebantur; non eximia quædam, & ardua limatæ, abſolutæque virtutis; quæ iidem Stoici κατορθώματα vocabant. quò pertingere pauci poſſunt. Ea mihi cauſſa videtur eſſe, cur Apoſtolus prima illa, & neceſſaria complexus ſit, cum formam Eccleſiæ proponeret, ac legem ordinandorum Epiſcoporum. Quare quod ibidem vult eundem eſſe ἀνεπίληπτον, non ſic intelligendum eſt, ex illa interpretatione, ut omni penitus culpa careat, etiam minima. Quod mirum eſt Chryſoſtomum in exponendo ſecutum eſſe: ſe ſecum adeo diſſentire; ut qui Paulum exiſtimat tantum mediocria, & vulgaria præcepta Epiſcopo dediſſe. Sed melius ſit enim [43] Theodoreto ἀνεπίληπτον explicare ſic; *ut nullam occaſionem juſtæ reprehenſionis præbeat; aut aliquid committat, unde accuſari meritò poſſit.* Ex illa Chryſoſtomi, & aliorum interpretum ſententia, facile eſt diſcernere, quo ſenſu lectio illa altera, *Humanus ſermo*, pro *fidelis*: id eſt ἀνθρώπινος, accipienda ſit. Cum enim minimè difficilia, aut humanis majora viribus de Epiſcopo ſtatuere vellet, *Humanum ſermonem* præmiſit; hoc eſt obſervatu facilem, nec ab ullo detrectandum: non quod intra modulum illum coercendam putaverit Epiſcopi ſanctitatem. Verum, ut recte commentarius Ambroſio tributus notat, *Si quis potiora ſectatus, & corpus & animam ſuam Deo dicaverit, ne ſe copulet matrimonio, tanto magis dignus fiet. Ideò enim inferiorem poſuit, ut de potiore nemo dubitaret.* Quod in omnibus aliis virtutibus valet, quas in Epiſcopo requirit Apoſtolus.

XV. Confer jam cum hac expoſitione vocabuli τοῦ ἀνθρωπίνου, Trapezitæ balbutiem. Nihil hac inficetius eſſe cognoſces. Nam ne ipſe quidem quod dicit capere poteſt. τὴν ἐπισκοπὴν ibi eſſe vult quamlibet curationem. Etiámne civilem? etiámne ſordidam? etiámne fenebrem, & Tra-

41 Chryſ. Hom. 12 in epiſt. ad Rom. Ἐπειδὴ πολλὴν ἀπῄτησε ἀκρίβειαν τοῦ βίου, νεκροὺς εἶναι κελεύσας τῷ κόσμῳ, καὶ τεθνάναι τῇ κακίᾳ, καὶ ἀκινήτους μένειν πρὸς τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἐνέργειαν, καὶ ἐδόκει μέγα τι, καὶ φορτικὸν λέγειν, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερβαῖνον φύσιν· δεῖξαι βουλόμενος ὅτι οὐδὲν ὑπέρογκον ἀπαιτεῖ, οὐδὲ ὅσον ἐχρῆν τοὺς τοσαύτης ἀπολαύσαντας δωρεᾶς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα σύμμετρον, καὶ κοῦφον. διὰ τοῦ ἐναντίου αὐτὸ κατασκευάζει, καὶ φησιν· Ἀνθρώπινον λέγω· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἀπὸ ἀνθρωπίνων λογισμῶν, ἀπὸ τῶν ἐν συνηθείᾳ γινομένων. τὸ γὰρ σύμμετρον τῇ ἀσθενείᾳ τὸ ἀνθρώπινον δηλοῖ. Tom. IV.

42 Chryſ. Hom. 10. in 1. ad Tim. p. 286. [illegible]

43 Theodor. [illegible]

44 Chryſ.

& Trapeziticam? Quid eſt autem *καλὸν ἔργον* iſto ſenſu? Nempe quæſtuoſum, & commodum. Illud verò; *Pulchrum eſt opus, eſſe Papam*, quàm puerile! Quaſi *opus* idem ſit quod *res*, aut quod idiotiſmus habet vulgaris, *une choſe*. Quis enim ſic ſtolidè loquatur, *Pulchrum opus eſt Deus*; pro eo quod vulgò dici amat, *Pulchra res eſt Deus?* Tum Apoſtoli cetera commentum illud jugulant: quod ex Menſæ ſordibus lucrioni iſti ac feneratorum magiſtro ſubrepſit.

Hinc etiam lucet illud, quod tenebras omnes, & offutias illius diſcutit, argumentorumque nænias, quo ſenſu paſſim dici ſoleat, Epiſcopatum, oneris, ac muneris, & officii, vel curationis, & ſolicitudinis eſſe nomen, non honoris, ac dignitatis. Non enim qui ſic loquuntur antiqui, negant, cum officio illo ac munere conjunctam eſſe poteſtatem, & magiſtratum. Sed ut dixi, rationem ejus habent, quod in illo munere præcipuum eſt, & ſolum ab eo ſpectandum, qui hoc ſuſcipit. Non enim honorem ac dignitatem; aut poteſtatem debet quærere, maxime qui Epiſcopatum deſiderat: ſed opus, id eſt *ἔργον*, laborem, ſolicitudinem; ut Chriſti ſe, & Apoſtolorum ejus imitatorem præbeat. Neque tamen propterea nullam poteſtatem habet; neque dignitatem, quòd in eam reſpicere, & affectare per ſeſe prohibetur. Multa enim nonniſi turpiter, ambitioſéque captantur, quâ ampla, & honorifica ſunt, aut etiam quæſtuoſa, quæ ob alterum finem vel expeti poſſunt, vel oblata & impoſita recipi. Quod de quibuſlibet magiſtratibus, ac dignitatibus adeundis, Chriſtianæ doctrinæ, ac ſanctitatis norma præſcribit.

XVI. Hac cautione, tanquam everriculo, omnes illæ Salmaſianæ nugæ diſpelluntur, & *ἀκανθολογίαι*, ac vocularum origines, quas velut agmine facto in nos immittit; ut Epiſcopatum ex nominis ratione, nihil eſſe probet, præter onus, & curationem. Quo in genere præ

* Hier. col. 483. ceteris attendendus eſt * Hieronymi locus, ex primo libro contra Jovinianum: ubi *Epiſcopum, & Presbyterum, & Diaconum* ſcribit *non eſſe meritorum nomina, ſed officiorum*. In quo pueriliter effertur, & inſultat *ὁ νικηφόρος*, ac velut parta victoria *ἰὼ Παιὰν* cantat. Verùm nec illum ſcire quid dicat, quidve arguat oſtendam: & omnem illam Thraſonicam ſuperbiloquentiam, ac faſtum facile com-

* Salm. in Trapez. p. 413. & in Diſſ. p. 468. & ſeq. primam. * Meritum illic ais *ἀξίαν* ita ſignificare, ut ſit honor, dignitas, & *ἀξίωμα*: non autem id quod vitæ merito, ac virtute comparatur, eique rependitur. Ego è contrario meritum eſſe dico, quo mereri aliquid dicimur: ſive, ut clariùs exprimam, quod merenti, tanquam merces, ac præmium redditur. Etenim meriti vox *σχετικὴ* eſt, & *τῶν πρός τι*, ac duo ſignificat, quæ invicem reſpiciunt; quorum unum eſt opera ipſa, cui merces datur, ſive qualitas, & habitudo ejus, qui operam illam edidit, quæ *dignitas* vocatur; qua ſcilicet dignus eſt, & ad præmium, quo eſt dignus, reſpectum habet. Alterum eſt merces ipſa, & præmium, tanquam *paſſivè* meritum dicatur, quod meruit aliquis: *Sicut meritam laudem, meritum honorem* dicimus. Utraque ſignificatio reciproca eſt, & ideò ſæpè confunditur. Quod ergo ſcribit Hieronymus, *Epiſcopum, & Presbyterum, & Diaconum non eſſe meritorum nomina, ſed officiorum*, dico poſteriore iſto modo *meriti* vocabulum ibi ſumpſiſſe propriè, & conſequenter etiam priore: quia neutrum ſine altero poteſt intelligi. Ut hoc voluerit Hieronymus, nomina iſta non ſignificare virtutis ac meriti compenſationem, ac præmium: quaſi ut quiſque ad eos gradus pervenerit, eo ipſo melior & præſtantior, digniórque, vel melius meritus eſſe putandus ſit ceteris, qui illorum compotes eſſe nequiverunt.

XVII. Hanc Hieronymi mentem eſſe, ex antecedentibus, ac toto contextu ſermonis, ac ſerie neceſſariò concluditur. Nam contra Jovinianum diſputat unum ex Catharorum tutelaribus diis, ac patriarchis: qui nuptias virginitati non exæquare contentus, eatenus quoque præferri dicebat, *quòd frequenter in ordinatione ſacerdotali virgo negligitur, & maritus aſſumitur*. Ex quo tacitè colligebat, digniorem eſſe, ac mereri magis, ut ſacerdos fieret, conjugatum, quàm virginem. Hieronymus verò primum cauſſas probabiles affert, cur in ordinationibus anteponantur virginibus mariti, citra majorem horùm quàm illorum dignationem. Hoc enim abſurdum dictu eſſe, quòd *Joannes indignus hoc gradu exiſtimabitur, & omnes virgines, & continentes, quibus quaſi pulcherrimis gemmis Eccleſiæ monile decoratur*. Ac demum verba iſta ſubjungit, de quibus hîc contendimus, vocabula iſta graduum, *non eſſe meritorum nomina, ſed officiorum*. Quorum ſenſus non alius poteſt eſſe, quàm qui à me dictus eſt: *Non eſſe conſequens, ut majoris meriti ſit conjugatus, quàm virgo, vel cælebs*, quòd in ordinandis ſacerdotibus, & clericis huic ille præferatur. Vel, vocabula iſta, non eſſe nomina præmiorum, ſive honorariorum, quæ qui auferat, majoris meriti cenſendus ſit, quàm qui non eſt adeptus. Hoc, inquam, tota illa ſententia, & Hieronymi poſtulat oratio, ut in meriti voce, includatur *σχέσις* illa & habitudo ad dignationem, & qualitatem merentis, & æſtimationem, ac velut pretium. Quemadmodum in uſu juſtitiæ illius, quæ *diſtributiva* dicitur; ac meritorum cujuſque rationem habet; præmium illud, quod pro cujuſque merito, id eſt dignitate rependitur, ſi *meritum* vocetur, non abſolutè honorem vel commodum ſignificat: ſed quatenus merentium dignationem reſpicit. Intereſt enim inter donum, & præmium, eadémque res prout donum eſt gratuitum, diverſæ rationis eſt, ac quando in compenſationem cedit, meriti præmium dicitur.

XVIII. Ut autem Salmaſii habet opinio; ac ſi meritum, ſolum gradum, & *ἀξίωμα* præcisè ſignificat, ſine comparatione cum dignitate promerentis, non cohæret Hieronymi ratio: nec ad rem pertinet. Vult enim hoc diluere, quod in maritorum gratiam contra virgines objectum fuerat. At illud Jovinianus oppoſuerat, præferri conjuges in promotione ad Eccleſiaſticos ordines. Quorſum igitur iſta ſubjiceret Hieronymus, *non eſſe nomina illa meritorum; ſed officiorum*: niſi ut refelleret id, quod iſti tacitè ſumebant, iccircò majora capere præmia maritos, quia majoris ſunt meriti; ſive quia plus merentur quàm virgines? Ideò paullo pòſt ita colligit: *Cernis igitur, quòd Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus non ideò ſint beati* (adeóque melius cum iis non agatur, qui hæc adepti ſunt) *quia Epiſcopi, vel Presbyteri ſint, aut Diaconi: ſed ſi virtutes habuerint nominum ſuorum, & officiorum*. Quocirca nemini dubium erit, qui totum illum locum non curſim, ut ſolet Catharus, ſed pedetentim & cum nonnullo judicio legerit, quin veriſſima ſit interpretatio noſtra.

Nam quod objicit, Hieronymum paullo poſt illa verba, ſubjungere: *Nec dicitur, Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum deſiderat gradum: ſed, bonum opus deſiderat, quòd in majori ordine conſtitutus poſſit, ſi velit, occaſionem exercendarum habere virtutum*. Et, * *quod meritum prius* * Pag.
appellarat, ait Salmaſius, *poſtea vocavit gradum. At gra-* 413.
dus eſt dignitas, ut & locus. Epiſcopatus, inquit, non eſt nomen meriti, id eſt dignitatis vel gradus, ſed officii. id totum eſt inaniſſimum. Non enim Apoſtolus, aut Hieronymus negant, Epiſcopatum, vel ſacerdotium gradus ac dignitates eſſe in Eccleſia. Sed, quod ſuprà docui, boni potiſſimum operis exercendi ſtudio, ac propoſito capeſſendo hæc eſſe demonſtrant.

XIX. Et eſt inſulſiſſima iſta concluſio: Epiſcopatus, vel Presbyteratus, vel Diaconatus non ſunt nomina graduum, vel dignitatum: ſed operum, & curationum. Igitur non ſunt gradus, aut dignitates. Velut ſi de Catharo quis ita colligat: Patronus, ſive Advocatus, nomina ſunt quæ cauſſarum actionem, & forenſem operam ſignificant. Ergo qui nullam in foro cauſſam agit, aut egit unquam, Advocatus non eſt aut Patronus.

Atque Hieronymus ecce illo eodem in loco *Clericatus gradum* nominat. *Quódque his pejus eſt, illis Clericatus donant gradum*, ait, *quorum ſunt obſequiis deliniti*. Epiſcopatum quoque ſubinde *gradum* vocat. Quare cùm proximè poſt iſta, verba illa ſubjiciat, quibus nomina eorum, quos gradus appellaverat, *meriti* non eſſe dicit, ſed *officii*: profectò *meriti* vocem non pro *gradu* ſimpliciter accipit. Alioqui ſibi ipſe contrarius eſſet.

Atenim cùm Hieronymus ſcripſerit, *Epiſcopum, & Presbyterum, & Diaconum non eſſe meritorum nomina, ſed officiorum*; quæ ſic Trapezita citaverat, *Epiſcopatum nomen fuiſſe non meriti, ſed officii*: ego vocabulo, *nomen*, omiſſo, Trapezitæ ſententiam ita concepi, *Epiſcopatus non meriti fuit, ſed officii*. In quo ille quidem furit, ac miras tragœdias facit, & uſitata in me tela, hoc eſt probra, convicia, & illiberalia dicta conjicit. At, ô iſte, potin' ad bonam mentem redire? Quod enim adeò criminaris, crimen non eſt, immò ita neceſſariò proferendum fuit: ut nefarium tuum dogma, iis ex latebris & involucris extraherem, quibus illud haud adeò tamen verſutè ſepſeras.

XX. Ec-

XX. Ecquid enim, obſecro te, in Trapezitica illa infami diſputatione tua potiſſimum agebas? aut quem in finem vocum illas argutias, & enucleatas rationes, atque origines afferebas? An ut hoc tantum efficeres, Ἐπισκοπῆς nomen *curationem* propriè, *operámque* ſignificare, non *dignitatem*? Et quis te curaret omninò, ſi hoc unum obtinere velles? Non enim de vocabulis conflictari, propoſitum eſt vel mihi, vel alteri, qui habeat quod melius agere poſſit. Hoc igitur maximè ſtuduiſti, ut Epiſcopi non nomen, ſed rem ipſam probares, poteſtatem, dignitatem, ac magiſtratum non eſſe; ſed curationem ſimplicem, & onus ſine honore, ac dignitate. Eò tu totam illam diſputationem, & argumenta tua omnia contuliſti: quæ ſola vocum interpretatione, ac notione continentur, re perquàm ad probandum inepta: in eo verò, de quo agitur, etiam abſurdiſſima; ut ex ſuperiori noſtra oratione jam te ſcire confido. Ut igitur quæ tua mens eſſet, & quantum veneni lateret ſub Grammaticis illis tuis offutiis, intelligeret Lector, ſummam ejus quod efficere volebas, ita concepi, *Epiſcopatum, non meriti fuiſſe, ſed officii:* hoc eſt, non eſſe dignitatis rem, vel ἀξιώματος, ſed muneris & curationis.

Sed & Hieronymus cùm ita ſcribebat, nomina graduum iſtorum, ut eos ibi vocat, non meritorum fuiſſe, ſed officiorum, non de vocibus ipſis, ac nominibus loqui volebat; ſed de rebus illis ſubjectis, ac ſignificatis; id eſt de ordinibus ipſis, & gradibus. Hos enim per ſeſe, & ex primaria intentione, non in meritum, præmiúmve meriti cedere, ſignificat, ut jam expoſui. Itaque non tam vocabula, quàm res vocabulis expreſſas reſpexit ille: quemadmodum in contrario, & peſtilenti explicando dogmate facere debuit, & verò in animo habuit Catharus: quantumvis frigida ſe vocis controverſia excuſare contendat.

* Salm. Diſſert. p. 470. XXI. Risimus & illud * ejuſdem, quòd ex illa, quam affingi à me queritur Hieronymo, ſententia ſequi aſſerit: ſi ita dicatur: *Epiſcopatum non eſſe meriti, ſed officii*, prætermiſſa voce *nominis*, ſenſum hunc exiſtere; *Epiſcopatum meritis nunquam dari, nec ullum unquam factum, aut fieri ſolitum Epiſcopum, qui merito, & vita id conſequeretur. Non enim aliam hæc verba ſignificationem capere poſſunt.* Quid hoc homine facias, qui in minutis illis, & vulgaribus tantum præ ſe fert ſtuporis? Falſum eſt, mi homo! falſum eſt, talem verbis ita conceptis ſubeſſe ſententiam, cujuſmodi fingis abſurdè. Sed iſtam potiùs, ſi quid ſaperes, ſubjiceres: *Epiſcopatum non eſſe meriti*, id eſt præmii, vel compenſationis loco ducendum: ſed oneris, & officii: non quòd non ſæpè digni hoc honore, ac benè meriti provehantur: ſed quòd non in eum finem tribuantur, ut ſit mercedis, & compenſationis inſtar dignitas & honor ille, qui ex iis capitur. Hoc enim poſteriore, immò nullo potiùs habere loco debent ſancta, & Chriſtiana, veréque illo digna pectora: quibus nihil præter laborem, operam, aſſiduitatem, crucem denique oportet eſſe propoſitum, ut Epiſcoporum Epiſcopum, & ſummum paſtorem propiùs imitentur: qui *propoſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucem, confuſione contempta.* Et quoniam de Chriſto mentio nobis incidit, non prætermittam id, quod in ejus exemplo percommodum occurrit ad convincendam, compeſcendámque Cathari levitatem.

† Aug. lib. 2. de Pecc. mer. c. 17. * Idem lib. 1. con. Jul. Oper. imperf. c. 136. p. 199. * Ut Fulg. lib. 1. ad Traſim. c. 8. * In Synodo Later. Secret. 5. p. 330. To. 4. Concil. * Lib. 20. Th. p. 195.

Etenim † *homo ille*, quem Deus Verbum *tanta præ participibus ſuis charitate ſuſcepit, & ipſe ita Verbo Dei conjunctus eſt, ut ipſa conjunctione unus filius Dei, & idem ipſe unus filius hominis fieret, nullis præcedentibus voluntatis ſuæ meritis fecit:* ut ſcribit Auguſtinus in ſecundo de Peccatorum meritis. Et alibi: * *Ille igitur quos dignatur vocat, & quem vult religioſum facit, qui hominem, quem voluit unum, ſine ullis humanæ voluntatis præcedentibus meritis, mediatorem Dei, & hominum fecit.* Et in libro de Prædeſtinatione Sanctorum, capite XII: *Nec ille*, inquit de Chriſto, *ullis humanis præcedentibus meritis, cùm & ipſe ſit homo, liberator factus eſt hominum.* Quocirca mediatoris gratiam, & dignitatem illam; vel *liberatoris*, nec non Filii ſtatum, *homo ille ſuſceptus à Deo*, ut * plerique Patres loquuntur, ſinè ullis meritis conſecutus eſt. Si quis ergo ita de eo diceret, * *Deificatio*, ut Maximus Aquileienſis loquitur, vel θεώσεως, ut * Cyrillus Alexandrinus; hoc eſt *aſſumptio in perſonæ divinæ conſortium*, ac *Mediatoris & Redemptoris dignitas non fuit meriti, ſed officii* homini aſſumpto, quis hoc reprehenderet? Aut quis aliter intelligeret, niſi hoc ſenſu: non tanquam meritorum præmium illi conceſſum fuiſſe tantum honorem: ſed ideò, ut mediatoris, ac redemptoris officio fungeretur? An verò intereſt quidquam, ſi quis ita proferat: *Mediatoris, aut Filii nomen homini tributum non meriti fuit ſed officii:* aut ita, *Mediator, & Filius Dei in humana Chriſti natura, non fuit meriti, ſed officii?* Puto idem utraque verborum formula contineri: niſi quod poſterior hæc ad excludendam σκῆψιν tuam, & calumniam, in Eccleſiaſticis dignitatibus, de quibus agebamus, viſa nobis eſt aptior.

Ex illo itaque triti ſermonis uſu & exemplo jam potes agnoſcere, tam in reprehendendo præcipitem te eſſe, quàm inconſultum, & hebetem: nec eſſe verius quidquam illa noſtra Hieronymi interpretatione. Cui quidem enarrandæ, & illuſtrandæ aptiſſimus modò mihi locus occurrit Philippi Abbatis Bonæ Spei, in Epiſtola VIII, ubi ſic ſcribit: *Sicut enim plerumque inferioris eſt meriti, qui tamen in Eccleſia gradum obtinet digniorem; ſic nonnunquam inferior ordine vitam habet meritis potiorem: & juxta modum ordinis, vel exterioris cujuſpiam dignitatis metiendum non arbitror interioris meritum ſanctitatis.* Hæc verba luculentiſſimæ ſunt paraphraſis inſtar, qua Hieronymi pauca illa declarantur, *Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus non ſunt meritorum nomina.*

CAPUT IX.

De Epiſcopatu agitur; & oſtenditur, non eum ſimplex eſſe munus, ac curationem ſolam; ſed adjunctam habere poteſtatem, & eſſe magiſtratum Eccleſiaſticum. Quod primùm in Apoſtolis oſtenditur, penes quos utraque poteſtas fuiſſe monſtratur, jubendi, & coercendi. Idque ex canonibus, ſive legibus ab illis editis, & traditionibus probatur. Ac leges eſſe demonſtratur; cujuſmodi ſine poteſtate ferri nequeunt. Non ſolos Apoſtolos eam poteſtatem habuiſſe, ſed Epiſcopos in illam ſucceſſiſſe, & Epiſcopatum ἀρχὴν eſſe & imperium. Uſitata loquendi ratio Scripturis & Patribus, id in totum negandi, quod altero adjuncto minus eſt: cujus inſcitia fœde lapſus eſt Salmaſius.

I. Discussa ſuperiori capite vocabulorum calumnia, in qua præcipuum robur conſtituit Catharus argumentationis ſuæ, qua Epiſcoporum dignitatem oppugnare nititur: ſupereſt ut eam nos viciſſim adſtruamus diſputatione noſtra: ac penes illos cum curatione ac munere, dignitatem, ac poteſtatem reſidere monſtremus: ac denique magiſtratum hunc Eccleſiaſticum eſſe inſtitutum à Chriſto, & per Apoſtolos Chriſtianæ traditum Eccleſiæ, ac per ſucceſſionum ſeriem ad hæc uſque tempora perductum. Et quoniam in dignitatis, auctoritatis, ac poteſtatis vocibus argutè ſuo more ludificatur: priùs ſtatuendum videtur; quid ſit id, de quo inter nos quærimus; ac nominum ſtabilienda notio, & poteſtas; quibus illud ipſum exprimitur. * Nam nec omnem ab Epiſcopo dignitatem, & auctoritatem removere ſe aſſerit; quia cùm munus ſit, *utique poteſtatem ejus exercendi habuit, & cum auctoritate etiam illud exercere debuit: honore quoque dignum fuit.* Sed *primis illis temporibus pro magiſtratu Eccleſiaſtico habitum* negat, aut poteſtate præditum, & auctoritate tali fuiſſe, quæ magiſtratui convenit. * *Magiſtratus autem auctoritas*, ait idem, *poteſtas eſt, qua jubere poteſt, imperare, & dicto ſuo non obedientes coercere & punire. Hunc negavit Salmaſius, & cum eo quoque nunc nego*, inquit Meſſalianus impoſtor, *Epiſcopatum primi ſeculi, qui cum Presbyteratu idem fuit, habuiſſe.* Quamobrem duo ſunt ad magiſtratum neceſſaria; ſive ad poteſtatem, quæ non ſimplex onus, & curatio ſit: unum eſt, *jubere & imperare:* alterum pœnas non obedientibus infligere. In * primo libro Diſſertationum Eccleſiaſticarum, magiſtratus definitionem ex Ariſtotele propoſuimus; in qua triplex illius functio præſcribitur, deliberare de rebus, judicare ſive decernere, & jubere: quod poſtremum maximè proprium eſſe dicit.

* Salm. p. 437. Diſſer. * Id p. 449. * Cap. 4. p. 51.

II. Quare ſi duo illa, quæ Salmaſius ad magiſtratum requirit, Epiſcopatum ſemper habuiſſe, perſpicuum fecero, cogam illum id, quod negat, fateri, magiſtratum ab initio fuiſſe. Ut hoc igitur efficiam, rem ad ori-

Digitized by Google

ginem, inſtitutionémque ſuam revocare neceſſe eſt; ac probare, penes Apoſtolos jus functionis utriuſque reſediſſe. Hi enim primi omnium Epiſcopi ab ipſomet conſtituti Chriſto fuerunt: quorum ſucceſſores ſunt Epiſcopi hodierni. *Denique & Epiſcopi Apoſtoli nominantur*, ait * Pacianus, *ſicut de Epaphrodito Paulus ediſſerit: fratrem & commilitonem, inquit, meum, veſtrum autem Apoſtolum.*

[* Epiſt. 1 ad Sympron. To. 3. Bibl. PP. col. 53.]

Præcepiſſe imprimis Apoſtolos, & pro poteſtate juſſiſſe quæ fieri vellent, ac leges & mandata Chriſtianis ediſſe, vix eſt ut probare opus ſit. Actorum ſanè xv, cùm exorta eſſet quæſtio de Moſaicæ legis ritibus, utrum neceſſarius illorum eſſet uſus, * *Convenerunt Apoſtoli, & ſeniores videre*, id eſt conſultare, *de verbo hoc.* En prima magiſtratus actio ab Ariſtotele tradita, βουλεύεσθαι hoc eſt *deliberare.* Sequitur deinde *judicium*, & *decretum.* Jacobus enim, * *Propter quod*, inquit, *ego judico non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad Deum.* Tum communi omnes auctoritate, * *Placuit nobis collectis in unum*, &c. Et, * *Viſum eſt enim Spiritui ſancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria.*

[* Act. 15. 6.] [* Ibid. ver. 19.] [* Ver. 15.] [* Ver. 28.]

III. Paulus verò poteſtatem, ac juriſdictionem illam graviſſimis verbis, iiſdemque diſertiſſimis commendat. Ut cum ad Corinthios ſcribens ait: * *Nam ſi & ampliùs aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram, non erubeſcam.* Quam poteſtatem Chryſoſtomus, Oecumenius, Theophylactus duplicem eſſe putant; præcipiendi, quæ facienda ſunt; & caſtigandi, ac puniendi ſi quid contra mandatum factum ſit. Quod Apoſtolus vocat ædificandi, & deſtruendi. [44] Nam, ut rectè Chryſoſtomus adnotat, *Illud ipſum maximè genus eſt ædificationis, impedimenta tollere.* [45] Ac ſubinde: *Et ad hoc quidem poteſtatem accepimus, ut ædificemus. Sin autem reluctetur aliquis, & pugnet, & inſanabilis ſit; etiam actione utemur altera, ut eum deſtruamus, ac dejiciamus.* Igitur duplex in Apoſtolis fuit jus, poteſtas, & functio. Nam & jubere poterant, ac leges præſcribere Chriſtianæ Eccleſiæ: & pœnis afficere. quas duas poteſtates *ædificandi*, ac *deſtruendi* vocabulis à Paulo ſignificatas exiſtimat. Quod autem negare videtur Apoſtolus *deſtruendi*, hoc eſt *puniendi* poteſtatem habere ſe; ſic interpretatur; ut non præcipuè, ac per ſe, & ex primaria voluntate, & intentione Chriſti ea ſit Apoſtolis tradita; ſed ad alterius ſubſidium, & quaſi ſecundo loco, ac velut ex accidenti, cum ita eſt neceſſe. Atque ita Theophylactus. [46] *Præcipuè quidem ad ædificationem accepi. Quod ſi quiſpiam incurabilis fuerit, demolitione utemur*, &c. *Adeo ut poteſtatem habeam & benefaciendi primariò: & puniendi, cùm ad id cogar.*

[* 2. Cor. 10. 8.]

Gennadius quoque apud Oecumenium, poteſtatem illam, quam Paulus à Domino ſe accepiſſe teſtatur, de qua gloriari nolle dicit, interpretatur [47] *jus & facultatem caſtigandi, & pœnis afficiendi eos, qui adverſantur.* Tum idem, quod Chryſoſtomus, & Theophylactus, ſubjicit, de poteſtate ædificandi primariò, ac per ſe tributa, & altera velut ſecundaria, nec ſui gratia expetitâ. Quam etiam ulciſcendi poteſtatem penes Apoſtolum extitiſſe rectè probat ex antecedentibus verbis: * *In promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam.*

[* Cap. 10. 6. Epiſt. 2. ad Cor.]

IV. Manifesta igitur eſt utraque in Apoſtolo poteſtas, qua legitimi magiſtratus juriſdictio continetur: jubendi ſcilicet, ac coërcendi, ſive puniendi. Cui poteſtati reſpondet obedientia. Sic in capite xiii, 10 ejuſdem Epiſtolæ, poteſtatem eandem prædicat. Quam illi ipſi proximè commemorati Interpretes ſimiliter explicant, ut prior illa benefica primum locum tenuerit: altera, nonniſi ad ſanciendam alteram adhibenda ſit.

Quapropter * Hieronymus Apoſtolatum grandem eſſe dignitatem ait, cui Chriſtiani omnes ſubjecti fuerunt. *Ut enim judices ſeculi hujus*, inquit, *quo nobiliores eſſe videantur, ex regibus, quibus ſerviunt, & ex dignitate, qua intumeſcunt, vocabula ſortiuntur: ita & Apoſtolus grandem inter Chriſtianos ſibi vendicans dignitatem, Apoſtolorum ſe Chriſti titulo prænotavit; ut ex ipſa lecturos nominis auctoritate terreret, indicans omnes, qui in Chriſto crederent, debere ſibi eſſe ſubjectos.* Chryſoſtomus quoque Apoſtolatum ἀρχὴν vocat, id eſt *magiſtratum*: cùm ait, [48] *Spiritum ſanctum in ſpecie linguarum veniſſe, & unicuique ſuam orbis terrarum regionem ad docendum attribuiſſe: ac lingua data, velut codicillo quodam, indicaſſe commiſſi unicuique imperii, & ad docendum aſſignatæ provinciæ terminum.* Duplicem itaque dotem Apoſtolatus ſtatuit Chryſoſtomus: altera eſt docendi poteſtas: altera eſt imperium quoddam, & magiſtratus, id eſt ἀρχή. Quæ, ut dixi, tam in juſſione, legibuſque conſtituendis, quàm in contumacibus, & immorigeris pœna aliqua plectendis poſita eſt. Ad priorem pertinent Canones, & decreta ab Apoſtolis ipſis edita. Non enim aut iſti nulla ſanxerunt: aut non ea vim juris habebant, ac legum; quibus utique parendum fuit: & qui parêre debebant, illis, tanquam poteſtatem imperandi, ac dicendi juris habentibus, morem gerebant.

[* Hier. in com. ad 1. c. epiſt. ad Tit.]

V. In quo vix credibilis eſt Trapezitæ Cathari veternus: qui de jure canonico quæ à nobis erant objecta ſtultè deriſit. Nam ut penes Epiſcopos juriſdictionem, & poteſtatem eſſe monſtrarem, dixeram jus perinde eſſe *canonicum*, & *civile*, & utrumque ab ſui generis poteſtatibus exerceri. Quod ille nactus homo facetus, & urbanus lepidè jocatus eſt. * *Ubi tunc jus*, inquit, *canonicum, ô ſtulte, cùm Apoſtoli vivebant, & ab his inſtituti Epiſcopi? At de illis Epiſcopis loquebatur Salmaſius, non de iſtis, qui jus Canonicum exercent, cùm dixit Epiſcopatum in Eccleſia non fuiſſe nomen dignitatis.* O hominem acutum! Ergone jus nullum; canones nulli; & quod ex utroque vocabulo componitur, *jus Canonicum* Apoſtolorum ſeculo nullum fuit? Quid imperitius, ac jocularius excidere potuit homini litterarum qualicumque notitia perfuſo? Etenim Apoſtoli, quod nemo neſcit, multa conſtituerunt, multa Eccleſiis ſervanda præſcripſerunt. Hinc illæ, quæ dicuntur, Apoſtolicæ traditiones; quarum frequens eſt apud antiquos Scriptores mentio, ut Irenæum, Clementem Alexandrinum, Tertullianum, Baſilium, Epiphanium, Chryſoſtomum, Hieronymum, Auguſtinum: de quibus in * primo libro obiter egimus. Quid autem pleræque ſunt earum, quàm leges, & canones, ac jura, quæ magiſtri illi ac duces, & principes, Eccleſiæ dixerunt? Nam Traditiones Apoſtolicæ * aliæ ad fidem pertinent; cujuſmodi multa in Scripturis minime continentur. De quibus agens Irenæus, queritur hæreticos, cùm ad Scripturas vocantur, ad Traditionem confugere: *Cùm autem ad eam iterum Traditionem, quæ eſt ab Apoſtolis, quæ per ſucceſſiones Presbyterorum in Eccleſiis cuſtoditur, provocamus eos, adverſari Traditioni*, &c. *Evenit itaque neque Scripturis jam, neque Traditioni conſentire eos:* Et de iſto genere contra hæreticos plerique Veterum diſputant: ut * Gregorius Nazianzenus, * Baſilius: & Chryſoſtomus ad illa * Pauli verba: *Itaque, fratres, ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem: ſive per epiſtolam noſtram.* * Gregorius Nyſſenus, & alii paſſim.

[* Salm. Diſſert. p. 411.] [* Cap. 1.] [* Iren. lib. 3. c. 2. Vide & c. 4.] [* Orat. 37. p. 605.] [* Lib. de Sp. S. c. 27.] [* 2. Theſſ. 2. 15.]

VI. Aliæ ſunt de iis, quæ non credenda, ſed agenda ſunt: Uti quæ ad ſacramentorum uſum, & adminiſtrationem pertinent. Qualis eſt parvulorum Baptiſmus; & alia *vel ab ipſis Apoſtolis*, ut ſcribit * Auguſtinus, *vel plenariis conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata, atque ſtatuta. Sicuti quòd Domini Paſſio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in cælum, & adventus de cælo Spiritus ſancti, anniverſaria ſollemnitate celebrantur. Et ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſervatur ab univerſa, quacumque ſe diffundit, Eccleſia.* * contra quod, *quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſſe* dicit. Cùm igitur, quæ ab univerſa Eccleſia ſervantur, de quibus nihil in Scripturis, aut à Chriſto conſtat eſſe præſcriptum; neque porro Concilii alicujus extat memoria, à quo primum inſtituta ſint; ea ab Apoſtolis tradita, & conſtituta eſſe doceat Auguſtinus; ut in primo capite libri primi diximus:

[* Lib. 3. con. Eun. p. 126. To. 2.] [* Epiſt. 118.] [* Ibid. c. 5.]

44 Chryſ. Homil. 22. in 2. ad Cor. p. 668. Ὅτι αὐτὸ τοῦτο μάλιστα οἰκοδομῆς εἶδός ἐστι, τὸ τὰ κωλύματα ἀναιρεῖν.

45 Ibid. εἰς τοῦτο μὲν γὰρ ἐλάβομεν ἵνα οἰκοδομῶμεν. ἐὰν δέ τις ἀντιτείνῃ, καὶ πολεμῇ, καὶ ἀνίατος ᾖ· καὶ τῇ ἑτέρᾳ [illegible] αὐτὸν, καὶ [illegible].

46 Theophyl. [illegible] μὲν εἰς οἰκοδομὴν ἔλαβον· ἐὰν δέ τις ἀνίατος ᾖ, καὶ τῇ καθαιρέσει χρησόμεθα, &c. ὥστε ἐξουσίαν ἔχειν με καὶ [illegible] καὶ κολάζειν.

47 Oecum. [illegible] ἐξουσίας ἡμῶν τῆς [illegible], καὶ [illegible] διαθέσεως δυνάμεως.

48 Chryſ. Hom. 2. de Pent. quæ eſt 89. Tomi v. pag. 612. [illegible] γλωσσῶν [illegible] ἀρχὴν [illegible].

49 Demoſt.

Digitized by Google

diximus: hujuſmodi verò leges iſtæ ſint, quibus contradicere, vel obtemperare nolle, *inſolentiſſimæ inſaniæ ſit:* evidens eſt, juris ac legum fuiſſe conditores Apoſtolos; quibus Chriſtiani omnes obſtricti fuerunt: ut ſine gravi delicto violare non poſſent. Quis autem ab eo, qui auctoritate, poteſtate, ac magiſtratus propria juriſdictione careat, legem aut conſtitutionem aliquam, qua quiſquam teneatur, & obligetur, ferri putet poſſe? Eſt enim pro-
* Lib. 1. de leg. prium hoc legis, ut ait * Cicero, *ſancire quod vult, aut jubendo, aut vetando.* Quare qui legem poteſt facere, jubere poteſt, aut vetare. Hoc autem poteſtatis, & dignitatis ejus eſſe fatetur Catharus; quam idem ipſe tamen Eccleſiæ, & Epiſcopis, etiam primis temporibus, adimit. Quæ ſane ſunt ἀσύστατα.

Legem præterea ex [49] Demoſthene Juriſconſultus ita
* Papin. l. 1. D. de leg. definit. * *Lex eſt commune præceptum; virorum prudentium conſultum: delictorum, quæ ſponte, vel ignorantia contrahuntur, coercitio, communis reipublicæ ſponſio.* Conſentit huic
* Philip. 11. & * Ciceronis altera legis deſcriptio: *Eſt enim lex nihil aliud, niſi recta, & à numine Deorum tracta ratio, imperans honeſta, prohibens contraria.* Prohibet autem lex omnis propoſita pœna; quam *ſanctionem* propriè vocant: ut Feſtus indicat. Nam nulla ſine coërcitione, ac multa
* Epiſt. 99. lex eſt. Unde Seneca, * *Leges*, inquit, *quid aliud ſunt, quàm minis mixta præcepta?*

VII. Atqui totidem illa, ex quibus civilis poteſtas, Magiſtratuſque conſtat, pro portione, ſuique generis cernuntur in ſacro, & Eccleſiaſtico; cujuſmodi Apoſtolatum fuiſſe contendimus. Si quidem leges ab Apoſtolis editæ ſunt, non ſolum quid facto eſſet opus edicentes; ut ſunt præcepta morum: & quas γνώμας, & ἀποφθέγματα nominant: ſed etiam pœnam in tranſgreſſores ſtatuentes: de quibus poſteà. Baſilius certe in libro de Spiritu ſancto, capite XXVII complures ritus, & cæremonias recenſet, ſola citra ſcriptum traditione uſurpatas in Chriſtianis myſteriis, quarum originem refert ad Apoſtolos. [50] Ac paris eſſe momenti ad pietatem putat illa, *quæ ſine ſcripto, & quæ ſcripto tradita fuerunt. Cui ſententiæ nemmem repugnaturum ait, qui vel exiguum legum Eccleſiaſticarum uſum habeat.* Igitur θεσμοὶ ἐκκλησιαστικοὶ, id eſt *Eccleſiaſticæ leges* ſunt, quas Apoſtoli tulerunt. Quarum pleræque tales ſunt, ut ſine ingenti ſcelere prætermitti olim nequiverint; tametſi poſtea contrario vel uſu, vel Eccleſiæ decreto antiquatæ, obliterataque ſint. Sic trina in Baptiſmo merſio, extra neceſſitatem, ſeverè injuncta, nec ſine gravi pœna prætermiſſa fuit. Itidémque ritus alii tam in eodem Baptiſmo, quam in Euchariſtiæ celebratione adhiberi ſoliti. Ad hæc, ut à jejunis, uno excepto die feriæ quintæ majoris hebdomadæ, illa ipſa vel in ſacrificium offerretur, vel ſumeretur Euchariſtia; ex Apoſtolica traditione deſcendit: ut
* Cap. 2. hujus lib. * ſuprà meminimus. ubi etiam ex * Auguſtino demonſtratum eſt, *Chriſtum non præcepiſſe quo deinceps ordine ſumeretur Euchariſtia:* ſed hoc Apoſtolis ordinandum reliquiſſe.
* Ep. 8. 118. Id quod Apoſtoli teſtimonio confirmat ita ſcribentis ad
* In 1. Cor. 11. 34. Corinthios, * *Cetera cùm venero diſponam.* Unde colligit, ea quæ per totum orbem ab Eccleſia ſervantur, Apoſtolica auctoritate conſtituta fuiſſe. Ex eodem genere legum Apoſtolicarum, & Eccleſiaſticarum, jejunia ſunt certorum dierum, præſertim in Quadrageſima; etſi varia, & multiplex hujus inſtituti ratio fuerit. tum celebrandi Paſchatis ratio: & id genus alia; quæ nonniſi legibus præſcripta, & in tranſgreſſores legitimæ poteſtatis auctoritate vindicata ſunt.

VIII. Huc referri poſſunt Apoſtolicæ Conſtitutiones; cujuſmodi ab antiquis agnitas, & aſcitas fuiſſe conſtat ex
* Hær. 70. * Epiphanio; qui adverſus Audianos ſcribens, eas approbat; & unam illarum de Paſchatis celebratione, quam iſti proferebant, explicat. Quin hodiernis illis Clementis multum Catharus utitur, & quædam earum teſtimonia, quæ vera cupit videri, perſuadere ſatagit. Accedunt & Canones, qui vocantur Apoſtolici: quos idem vir graviſſimi judicii Salmaſius non raro citat. Maximè autem in famoſo illo de Uſuris libro. Nam & illorum auctoritate legem fenebrem Clericis editam probat: &
* Salm. lib. de Uſur. c. 11. p. 633. eos non parum commendat his verbis. * *Et ſanè non aliis, inquit, quàm Epiſcopis, Presbyteriſque primitivæ Eccleſiæ, & temporibus Apoſtolorum propior, uſuras eſſe vetandas cenſuit. Quinimmò vel ipſi Apoſtoli, ſi modò eorum Canones ſunt, qui hoc nomen inſcriptum præferunt, non aliter judicarunt. Ut germanos eſſe non præſto, ita poſſum vetuſtiſſimos aſſerere. Theodoretus Cyri Epiſcopus in canonum compilatione ἀνωνύμων, pro genuinis agnovit. Si non omnes ſunt Apoſtolici, quoſdam forte eſſe exiſtimari poteſt.* Hinc aſſentiente Salmaſio liquet, canones, id eſt leges ab Apoſtolis Eccleſiæ latas fuiſſe; adeóque penes Epiſcopos poteſtatem, & dignitatem Eccleſiaſticam, ac ſacram extitiſſe. Quid enim aliud *canones* ſunt, quàm *leges*? Nam *canon* propriè eſt regula. Eſt autem *lex, juſti, injuſtique* * Lib. 4. de benef. c. 4.
regula ut ait * Seneca. Ut ergo civilis poteſtas, quæ Magiſtratus dicitur, civiles leges fert (ita enim *Lex* ab Juſtiniano definitur, * *quod populus Romanus Senatorio magiſtratu interrogante conſtituebat: Plebiſcitum quod plebs plebeio magiſtratu interrogante.*) Sic Eccleſiaſticæ poteſtatis * Juſtin. Inſtit. Tit. 2.
eſt, ac magiſtratus, leges Eccleſiaſticas condere.

Eat nunc & *Canonicum jus* neget Apoſtolorum tempore fuiſſe Catharus: qui tot Canones ab Apoſtolis ipſis; certè quoſdam ex illis ſancitos fuiſſe, probabile judicavit.

IX. Jam ſi Apoſtoli Eccleſiæ principes fuerunt, ac velut Magiſtratus quidam ſacri: ſi poteſtatem, & ſpiritale quoddam imperium acceperunt; quo & jubere, ac leges, & mandata Chriſtianis edere poſſent: & delinquentes coërcere, pœniſque ſubjicere: par eſt etiam Epiſcopos eodem jure poteſtatis, ordinario ſcilicet, ac magiſterio cenſeri. Sunt enim Apoſtolorum ſucceſſores Epiſcopi: immo & Apoſtolici quondam ipſi: & eorum dignitas Apoſtolica dicebatur. Non enim cum Apoſtolis horum eſt poteſtas extincta; ſed in eorum ſucceſſoribus, quæ quidem eſt ordinaria, perſeverat. Quod egregiè Pacianus docet in epiſtola prima ad Sympronianum, cum agit de *ligandi, ac ſolvendi* poteſtate. *Tantùm hoc*, inquit, *ſolis Apoſtolis licet? Ergo & baptizare ſolis licet: & Spiritum ſanctum dare ſolis: & ſolis gentium peccata purgare: quia totum hoc non aliis, quàm Apoſtolis imperatum eſt. Quòd ſi uno in loco, & reſolutio vinculorum, & ſacramenti poteſtas datur: aut totum ad nos ex Apoſtolorum forma, & poteſtate deductum eſt: aut nec illud ex decretis relaxatum eſt.* * *Ego*, inquit, * 1. Cor. 3.
fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Hoc ergo ſuperædificamus, quod Apoſtolorum doctrina fundavit. Denique & Epiſcopi, Apoſtoli nominantur. Sicut de Epaphrodito Paulus edisſerit: Fratrem, & commilitonem, inquit, meum: veſtrum autem Apoſtolum. Si ergo & Lavacri, & Chriſmatis poteſtas, majorum & longè chariſmatum ad Epiſcopos inde deſcendit: & ligandi quoque jus adfuit, atque ſolvendi. Quod etſi ob noſtra peccata temerariè vindicamus; Deus tamen illud ut ſanctis, & Apoſtolorum cathedram tenentibus non negabit, qui Epiſcopis etiam unici ſui nomen indulſit.

X. Augustinus item in Tractatu ad Pſalmum XLIV, Epiſcopos pro Apoſtolis, qui patres erant, Eccleſiæ datos eſſe ſcribit, patres & ipſos nominatos. *Quid eſt, pro patribus tuis nati ſunt tibi filii?* inquit. *Patres miſſi ſunt Apoſtoli. Pro Apoſtolis filii nati ſunt tibi. Conſtituti ſunt Epiſcopi. Hodie enim Epiſcopi, qui ſunt per totum mundum, unde nati ſunt? Ipſa Eccleſia patres illos appellat: ipſa illos genuit: & ipſa illos conſtituit in ſedibus patrum. Non ergo te putes deſertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos nata es. De prole tua tibi crevit paternitas. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii.* Succeſſerunt igitur in Apoſtolorum locum Epiſcopi, & in eorum ſede conſtituti; hoc eſt ordinaria, & legitima poteſtate. Hanc enim ſedis vocabulum ſignificat. Atque ita docet idem Auguſtinus alio in loco verba illa Joannis exponens: * *Et vidi ſedes, & ſedentes ſuper eas; & judicium* * Apoc. 20.
datum. Quæ ſic explicat. * *Non hoc putandum eſt de ultimo judicio dici; ſed per ſedentes ſuper ſedes, ipſi præpoſiti intelligendi ſunt, per quos nunc Eccleſia gubernatur. Judicium autem datum nullum melius accipiendum videtur, quàm id quod dictum eſt.* * *Quæ ligaveritis in terra, erunt ligata in cælo: & quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo.* Unde * Lib. 20. de Civit. c. 9. * Mat. 18.
Apoſtolus. * *Quid enim mihi eſt*, inquit, *de his, qui foris ſunt, judicare? Nonne de his, qui intus ſunt, vos judicatis?* * 1. Cor. 5.
Vides eam, quæ penes Apoſtolos fuit, penes Epiſcopos eſſe poteſtatem, & functionem judiciariam.

XI. Idcirco * Gregorius Nazianzenus Epiſcopatum, * Orat. 1. p. 5.

49 Demoſt. con. Ariſtog. [illegible]

50 Baſil. [illegible]

51 Naz.

tum, quam paſtoralem præfecturam antea vocavit, ἀρχὴν, id eſt *principatum*, ſive *magiſtratum* appellat. [51] *Homini*, inquit, *cùm difficile ſit ſcire parêre, tum multo difficilius eſſe videtur, ſcire hominibus imperare: præſertim tali imperii genere, cujuſmodi eſt noſtrum: quod in lege divina poſitum eſt, & ad Deum perducit. Cujus imperii quanta eſt ſublimitas, & dignitas, tantum etiam periculum eſt, prudenti utique homini, & cordato.* Hîc eximiè Gregorius noſtræ, ac Catholicæ ſuffragatur opinioni, dum Epiſcopatum ἀρχὴν, & imperium, ſive Magiſtratum eſſe definit, non qualis eſt civilis: ſed ſacer; & tantumdem ab eo diſtans, quantum lex, ſecundum quam juriſdictionem habet, & exercet, à lege, cui alter officium præſtat. Etenim *Magiſtratus hanc eſſe vim* meritò dicit * Cicero, *ut præſit, præſcribátque recta & utilia, & conjuncta cum legibus. Ut enim magiſtratibus, leges: ita populo præſunt magiſtratus: veréque dici poteſt: Magiſtratum legem eſſe loquentem: legem autem, mutum magiſtratum.* Tum idem * alibi, *legum*, inquit, *miniſtri, magiſtratus: legum interpretes, judices.* Quare ut eſt natura legis: ita Magiſtratus, qui legi miniſtrat: & ἀξίωμα, id eſt *dignitas.* Ut ſilere diſcat * Catharus: qui ἀξίωμα, & magiſtratum, ac poteſtatem externa ſpecie, apparatúque metitur: atque iccirco Petrum, & Paulum, Apoſtolóſque ceteros non fuiſſe imperio, ac poteſtate præditos; ſed tantùm miniſtros, ac velut officiales, apparitoréſque putat; quòd non, ut hodierni Pontifices, & Epiſcopi, ſplendorem illum, ac pompam adhibuerint, nec *ſatellites: nec magna comitante ſtipatorum caterva inceſſerint, qua Papa nunc incedit.* Ecce habet ex Cicerone, quemadmodum & Apoſtoli quondam, & Epiſcopi hodie, miniſtri, diſpenſatores, & quaſi villici eſſe poſſint; iidémque nihilominus poteſtate, auctoritate, imperióque præditi. Nam & Magiſtratus civiles *quaſi Reipublicæ villicos* eſſe dixit idem * Cicero. Nec adventitiis opibus, aut cultu quodam externo, & habitu: ſed nativis dotibus, & ſuopte cenſu æſtimanda eſt magiſtratus, poteſtatíſque conditio.

* Lib. 3. de leg. init.
* In Orat. pro Cluen.
* P. 412. & 453.
* Orat. pro Planc.

XII. Pergit vero Gregorius Nazianzenus; & Epiſcopum ἰδιώτην, id eſt privatum eſſe negat: ſed ἄρχοντα & προεστῶτα, id eſt *magiſtratum*, & *præſidem* vocat. Ex quo aureum verè præceptum iſtud edidit: [52] *Privatis quidem hominibus vitium illud habendum eſſe, mala, & ſupplicio digna facere: principis autem, & præſidentis, non vel optimum eſſe.* Ac paulò pòſt eundem Magiſtratum προστασίαν appellat: non, ut nugatur feneratorum Advocatus, & προστάτης, curationem, vel officium merum: ſed dignitatem, & præfecturam cum poteſtate conjunctam. Quemadmodum & * Chryſoſtomus προεστῶτα dixit de Epiſcopo, quod ſubinde ἀρχὴν vocavit; & illum ipſum ἄρχοντα, cum de Ignatio Antiochiæ Præſule loquitur, qui Apoſtolorum ætate floruit. Ad hæc * Gregorius aliàs Epiſcopum κεφαλὴν, id eſt *caput* nominat, & κριτὴν id eſt *judicem*, & νομοθέτην, hoc eſt *legiſlatorem*: tum verò ἄρχοντα ipſum ait: eique populi ὑποταγὴν, id eſt *ſubjectionem*, & *obedientiam* opponit ex adverſo, & ad eam hortatur; [53] *ne principum multitudo, in ſolutam ſine principe licentiam erumpat.*

* Hom 70 de S. Ignatio To. 5. p. 501. & 502.
* Orat. 9 pag. 154.

[54] Idem præterea Oratione XVII, Præfectum, ac Magiſtratum alloquens, oſtendit & illo ſe majus imperium, & tribunal præſtantius eſſe ſortitum. *An me*, inquit, *liberè loquentem æquo animo feretis? Nam vos quoque imperio meo, ac tribunali lex Chriſti ſubjicit. Imperium enim nos quoque gerimus: addo etiam præſtantius, ac perfectius. Alioqui carni ſpiritum, & terrenis cæleſtia cedere oportebit. Omninò te libertatem illam meam accepturum in bonam partem ſcio. Sacri mei gregis ovis es ſacra; & alumna magni paſtoris.* Ergo & ἀρχὴν, & βῆμα, id eſt *principatum*, & *tribunal* habent Epiſcopi ab ipſomet Chriſto illis attributum.

XIII. Sic Iſidorus Peluſiota libro tertio, epiſtola CXXVII, *ſacerdotium* regiæ dignitati antecellere ait, quòd illud in animas; hæc in corpora principatum obtinet. Tum illos redarguit, qui temerè ad illam ſacerdotii dignitatem aſpirant, [55] *ratis imperium eſſe quoddam ab omni cenſura immune; non autem functionem reddendæ rationi obnoxiam.* Quod non eo dicit, ut neget Epiſcopatum ἀρχὴν eſſe: ſed ut præterea λειτουργίαν eſſe demonſtret: hoc eſt *principatum curationis*, & *operis*, ac *negotio* junctum. Et quia functionis ipſius ſevera ab Epiſcopo repoſcenda ratio eſt: & hujus maximè gratia dignitas illa conſtituta eſt; iccirco primo loco ſpectanda, præque honore, qui ei eſt annexus, cura omni, & æſtimatione dignanda eſt officii geſtio. Ac ſæpè uſitatum id eſt tum in ſacris litteris; tum apud ſanctos Patres; ut cùm unum alteri præferendum, momentique majoris eſſe ſignificant; id quod minoris pretii eſt, ab communis conditionis, & qualitatis participatione ſecludant. Sic odio eſſe dicunt id, quod minus amatur. Et complures hoc ſenſu illud accipiunt, * *Jacob dilexi; Eſau autem odio habui*: id eſt minus amavi. * Et illud de *dilecta*, & *odioſa* conjuge; ac primogenito ex iſta ſuſcepto. ubi *odioſam* minus dilectam intelligunt. Sic apud Jeremiam, negat Deus ſe præcepiſſe Iſraelitis, ut holocauſta ſibi, & victimas offerrent: ſed hoc tantum, ut obedirent ſibi. * *Non præcepi eis*, inquit, *in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocautomatum, & victimarum. Sed hoc verbum præcepi eis dicens; Audite vocem meam*, &c. * Tum iſtud: *Numquid vult Dominus holocauſta, & victimas?* Aut etiam, * *Miſericordiam volui, & non ſacrificium*, & ſexcenta hujus generis: in quibus quod odiſſe ſe, ac repudiare, & non imperaſſe Dominus ait; nec oderat revera, neque rejiciebat: immo ab illis exegerat. Verùm χειρόνως & comparatione cum altero facta, quod præ illis optabat, & poſtulabat, alterum ſe nolle, odiſſéque dicit. Sic Apoſtolus de vetere Teſtamento loquens: * *Nam nec glorificatum eſt*, inquit, *quod claruit, in hac parte, propter excellentem gloriam.* Negat fœdus illud prius, & Moſaicum, ſplendoris, & excellentiæ quidquam habuiſſe, nimirum ſi cum novo conferatur.

* Mal. 1. 3 & Rom. 9. 13.
* Deut. 21. 15.
* Jer. 7. 22.
* 1. Reg. 15. 22.
* Oſe. 6. 6.
* 2. Cor. 3. 10.

XIV. An hanc loquendi normam exigenda ſunt quæ miſerum Trapezitam in errorem abduxerunt, dicta illa Veterum, quibus Epiſcopatum negant ἀρχῆς, id eſt *imperii*, poteſtatis, honoris, ac dignitatis eſſe nomen: ſed oneris, curationis, & officii, ac miniſterii. Quæ homo minimè malus ſic amplexus eſt, tanquam nihil in Eccleſiaſticis præfecturis ineſſe poteſtatis, ac dignitatis omninò vellent. Quod longè ab mente illorum & ſententia, communique adeo ſenſu diſſidet: tum aliis eorumdem verbis, teſtimoniiſque refellitur. Itaque comparatè, & καθ' ὑπερβολὴν pleraque dicuntur. Tum vero quemadmodum ſuprà monui, de primario ac præcipuo fine loquuntur iſtiuſmodi præfecturarum & magiſtratuum; quæ ſicut ad ſubjectorum populorum rationes utilitateſque referuntur: ſic officii, curæ, laboris, & commodandi cauſſa; non poteſtatis, & honoris, expetendæ ſunt. Quod Gregorius Papa in Paſtoralis parte prima, capite VIII ad eadem illa verba Pauli admonet. *Ipſe ergo ſibi*, inquit, *teſtis eſt, quia Epiſcopatum non appetit, qui non per hunc boni operis miniſterium, ſed honoris gloriam quærit.* Præclarum illius locutionis exemplum ille ipſe, quem proximè ante memoravi Gregorii Nazianzeni locus offert: ubi de Provinciali Magiſtratu loquens: [56] *Cum Chriſto imperium geris*, inquit, *cum Chriſto munus hoc adminiſtras. Ab illo gladium accepiſti, non ut eo utaris: ſed ut mineris, ac terreas.* Mirum niſi Catharus, ſtatim atque iſta legerit, ut limati, acutíque judicii eſt, Magiſtratibus illis, qui merum imperium, gladiique jus habere dicuntur, eo uti nefas eſſe ſtatuat: neque hunc exercere, aut occidere licere quenquam: ſed ad terrorem oſtentare, & in vagina conditum circumferre. Quod ſi conſequens eſſe non putat: dicat obſecro qui potius colligat, ex eo, quod Apoſtolus eum, *qui Epiſcopatum deſideret, opus bonum deſiderare* ſcribit, nihil præter opus ac curationem Epiſcopatum habuiſſe. Aut quia Epiſcopum legit προστασίαν, οἰκονομίαν, πρόνοιαν, hoc eſt *curam*, *diſpenſationem*, *proviſionem* ſuſcipere: nihil ad eam functionem afferre poteſtatis, ac dignitatis exiſtimet? Hæc ſunt imperitè, ac ſine ulla ratione, nedum ratiocinatione concluſa.

XV. Vo-

51 Naz. ibid. p. 6. Ἀνθρώπῳ δὲ χαλεποῦ ὄντος ἢ εἰδέναι ἄρχεσθαι, πολλῷ χαλεπώτερον εἶναι τὸ εἰδέναι ἄρχειν ἀνθρώπων· καὶ μάλιστά γε ταύτην ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν, τὴν τῷ θείῳ νόμῳ καὶ πρὸς Θεὸν ἄγουσαν, ἧς ὅσον τὸ ὕψος, καὶ τὸ ἀξίωμα, τοσοῦτος καὶ ὁ κίνδυνος τῷ γε νοῦν ἔχοντι.

52 Naz. Orat. 1. p. 8. Ἀλλὰ τοῖς μὲν ἰδιώταις μία οὖσα ζημία, τὸ φαῦλα πράττειν, καὶ ὅσα κολάσεως ἄξια, ὃν δὲ καὶ ὁ νόμος ἄρχειν δίδωσιν, ἄρχοντα δὲ, ἢ προεστῶτα, τὸ μὴ ὡς ἄριστον εἶναι.

53 Naz. Orat. 9. μηδὲ πολλῶν ἀναρχίαν τὴν πολυαρχίαν.

54 Id. p. 271. ἆρα δέξεσθέ μου τὴν παῤῥησίαν τοῦ λόγου; καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ὑποτίθησιν ὑμᾶς τῇ ἐμῇ δυναστείᾳ, καὶ τῷ ἐμῷ βήματι. ἄρχομεν γὰρ καὶ αὐτοί. προσθήσω δὲ ὅτι καὶ τὴν μείζονα, καὶ τελεωτέραν ἀρχήν. ἢ δεῖ τὸ πνεῦμα ὑποχωρῆσαι τῇ σαρκί, καὶ τοῖς γηΐνοις τὰ ἐπουράνια. δέξῃ τὴν παῤῥησίαν οἶδ' ὅτι. πρόβατον εἶ τῆς ἐμῆς ποίμνης, τῆς ἱερᾶς ἱερόν, καὶ θρέμμα τοῦ μεγάλου ποιμένος.

55 Iſid. Pel. νομίζοντες ἀρχὴν εἶναι ἀνεύθυνον, ἀλλ' οὐ λειτουργίαν ὑπεύθυνον.

56 Naz. Orat. 17. p. 271. Χριστῷ συνάρχεις, Χριστῷ καὶ συνδιοικεῖς. παρ' ἐκείνου σοι τὸ ξίφος, μὴ εἰς ἔργον, ἀλλ' εἰς ἀπειλήν.

57 Iſid.

XV. Volo nunc ad eum reverti, quem paullo anteà laudavi, Iſidorum Peluſiotam: & alterum ejus in medium afferre locum oppidò inſignem, & elegantem: in quo de Epiſcopatu, & illa Pauli ex Epiſtola ad Timotheum ſententia, copioſè, ac luculenter ediſſerit: *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* Hæc eſt Epiſtola ccxvi tertii libri. In ea primùm Epiſcopatum ἀρχὴν disertè nominat. [57] *Non eſt*, inquit, *omnium hujuſmodi imperium capeſſere; quod regno quoque ſublimius eſt. Illud quippe divina: hoc humana moderatur. Sed paucorum admodum, quos non minus iis, quibus præſunt, quàm paſtores ovibus æquum fuerit antecellere.* Quæ poſtrema Gregorius Papa in * Paſtorali ſic exprimit: *Tantùm debet actionem populi actio tranſcendere præſulis, quantum diſtare ſolet à grege vita paſtoris. Oportet namque, ut metiri ſe ſolicitè ſtudeat, quanta tenendæ rectitudinis neceſſitate conſtringitur, ſub cujus æſtimatione populus grex vocatur.* [* Parte 2. Paſt. c. 1.]

Pergit verò Iſidorus, [58] ac rurſus Paulum ait, *ejuſmodi imperium Epiſcopale ſine reprehenſione geſſiſſe.* Deinde cur idem de Epiſcopi partibus iſta præſcripſerit, cauſſam ita reddit: [59] *Sciebat*, inquit, *complures imperii cupiditate ebrios eſſe: at virtutis nullo deſiderio tactos, imperium tamen affectare. Ac cùm Epiſcopatu annexos ſudores, labores, pericula, ſolicitudines, ac vigilias minimè animadverterent. Nam incumbunt ipſi ſubjectorum neceſſitates omnes*, &c. in quibus Epiſcoporum curationes, & officia operáſque percenſet: *quoſdam exiſtimaſſe ait, Epiſcopatum eſſe animi oblectationem, ac delicias; neque aut viribus ſuis expenſis; aut imperii magnitudine conſiderata, ad hujuſmodi proſiluiſſe negotium. Ideo ut illorum periculoſum impetum reprimeret, doceretque, ne rem aggrederentur temerè plerorumque captum ſuperantem, iſta ſcripſiſſe: Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* Quamobrem Pauli tempore, ac judicio inerat Epiſcopatui ἀρχὴ, τιμὴ καὶ ἀξία, ut idem mox Iſidorus appellat; adjunctam habens operam, & laborem, ac ſedulam curationem, & ſummam adeò difficultatem. (Nam ἔργον ſic etiam Iſidorus interpretatur) Et propterea ne quis ſic in unum intentus eſſet, ut alterum non videret; de eo monendos putavit, qui illius honoris, & imperii cupiditate tenerentur. Ut, quod ait * Philippus Abbas Bonæ Spei, *prælatus opus bonum plus amplecteretur, quàm honorem.* Hinc Bruno * in libro de laudibus Eccleſiæ, in Adamo *intelligi* ait *Eccleſiæ cuſtodes, Epiſcopos ſcilicet & ſacerdotes.* Ut igitur *Adam in Paradiſum miſſus eſt, ut operaretur, & cuſtodiret illum: ſic illi non ſint otioſi, quia operarii ſunt: vigilent, quia cuſtodes ſunt.* Ac profectò, ut ait Salvianus, * *nihil eſt turpius, quàm excellentem eſſe quemlibet culmine, & deſpicabilem vilitate. Quid eſt enim aliud principatus ſine meritorum ſublimitate, niſi honoris titulus ſine homine? Aut quid eſt dignitas in indigno, niſi ornamentum in luto? Et ideo cunctos, qui ſacri altaris ſuggeſtu eminent, tantum excellere oportet merito, quantum gradu.* [* Epiſt. 19.] [* Cap. 3.] [* Salv. lib. 2 ad Eccleſ. Cath.]

CAPUT X.

De juriſdictione Epiſcopali. Oſtenditur eam Apoſtolorum ætate penes Epiſcopos fuiſſe: deque eo Salmaſii abſurdum commentum refellitur. Epiſcopalem dignitatem & poteſtatem quantoperè commendant Patres. Chryſoſtomi de illa inſignis locus. Eadem populum maximè reſpicit. Ideóque tam in multis eandem Eccleſiam regentibus; quàm in uno Epiſcopo reſedit.

I. Episcopatum nomen eſſe dignitatis, & poteſtatis, ac magiſtratum quendam Eccleſiaſticum, ne ipſum quidem negaturum ampliùs arbitror Trapezitam Catharum, ſi quid pudoris habet: ſed convictum ſuperiori diſputatione, ceſſurum veritati. Quod ut poſita pervicacia, omninò cogatur facere, quod reliquum eſt in ejus Diſſertatione, hoc ſequentibus capitibus conficiam; quantumvis leve, imbecillúmque ſit illud: ne quid à me in præteritis relinquatur. * Juriſdictionem igitur Epiſcoporum *non antè cœpiſſe* dicit, *quàm ordinis diſtinctio nata eſt inter Epiſcopum, & Presbyteros. Cùm nullus erat Epiſcopus ſpecialis, & unicus in quâque Eccleſia: ſed omnes Presbyteri audiebant Epiſcopi, pariquè jure, ac poteſtate adminiſtrabant ſibi creditam Eccleſiam, nullam fuiſſe peculiarem Epiſcopi ſingularis juriſdictionem, nullum tribunal, prorſus convenit.* Hæc ſi diligenter excutias, vaniſſima, & ſtupiditatis plena reperies. Primùm juriſdictio Epiſcopatus naturæ ineſt ipſi, ex eóque neceſſariò ſequitur. De pleno Epiſcopatu loquor, & ordinaria illa poteſtate; quæ *actu*, ut loquuntur, ac reipſa fungitur: neque ex accidente circumſcripta, impeditáque eſt: ut cùm Epiſcopus in ordinem redigitur: vel aliqua ex cauſſa uſu poteſtatis interdicitur. Itaque quiſquis legitimè eſt factus Epiſcopus, & certa in ſede collocatus, is juriſdictionem ibi ſuam habet, & exercet: Singularem quidem, ſi unus eſt: Sin plures ſunt, in commune illam obtinent. Ut enim Epiſcopus unus una eſt poteſtas: ita plures Epiſcopi, plures ſunt poteſtates, quocumque fœdere, ac jure ſociatæ. [* Salm. c. 6. p. 438.]

II. Sic, *Quod ad Magiſtratus attinet*, ait * Pomponius, *initio civitatis Romanæ, conſtat Reges omnem poteſtatem habuiſſe. Exactis deinde regibus, Conſules conſtituti ſunt duo, penes quos ſummum jus uti eſſet, lege rogatum eſt.* Eadem ergo poteſtas penes duos fuit, quæ in uno hactenus reſederat. Quemadmodum poſteà, *cùm omnes magiſtratus abdicare ſe juſſi ſunt, & Decemviri conſtituti*, eadem, quæ in Conſulibus fuit, in iſtos tranſlata poteſtas eſt. [* L. 2. D. de Orig. Jur.]

Sic è contrario, cùm plures Eccleſiis ſingulis initiò præeſſent Epiſcopi, iidémque Presbyteri, plures erant ἄρχοντες, & Præfecti Eccleſiæ, poteſtate præditi: quam communiter exercebant. Poſtquam autem unus toti Eccleſiæ præpoſitus eſt, non propterea ſublata prior eſt illa poteſtas, ſed in unum collata. Ergo nec ad plures ab uno redacta juriſdictio, nec à pluribus ad unum, extinguitur: nec à ſeipſa diverſa eſt, niſi τῷ σχηματισμῷ.

Oſtendimus antecedenti capite, cum Epiſcopatu, ex inſtitutione Chriſti, & origine prima, connexam eſſe ſpiritualem, ſacrámque poteſtatem: & eſſe verum propriéque dictum Eccleſiæ Magiſtratum, non humano jure, & auctoritate; ſed divina voluntate conſtitutum: quoniam quidem * *Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Hæc poteſtas Epiſcopatum, ut jam dixi, ſequitur. ac ſive unus uni præſideat Eccleſiæ; ſive plures ſint, nihilominus manet eadem. Niſi quis forſitan in ſynodo, ubi plures conveniunt Epiſcopi, ſingulos ſua poteſtate carere ſentiat; cùm ibi eâ maximè quiſque fungatur. [* Act. 20. 28.]

III. Quid ergo ſibi vult Catharus cum ſua illa Epiſcopalis juriſdictionis origine? Aut cur eam ab illo repetit initio, quo ex pluribus Epiſcopis eandem regentibus Eccleſiam, unus eſt ſummus conſtitutus? Nónne plures illi Presbyteri, & Epiſcopi Dominicum gregem in commune paſcebant? Nónne * Paulus *obedire præpoſitis jubet, eiſque ſubjacere? Ipſi enim pervigilant*, ait, *quaſi rationem pro animabus noſtris reddituri?* Poſtremò Patres illi, quos ſuperiori capite teſtes citavimus Epiſcopatui infitæ juriſdictionis, & poteſtatis, hanc ipſam Ordini iſti convenire ſignificant, quâ Epiſcopatus eſt, & Eccleſiaſtica præfectura: non ut ex humana inſtitutione profluxit illius à Presbyteratu disjunctio. Hoc enim ipſo, quòd erat in Eccleſia præſes & Epiſcopus aliquis; ſive ſingularis, ſive cum aliis; ejus curationem ἀρχὴν vocarunt, hoc eſt *imperium*, ac *principatum*: quod * Ennodius rectè vocat *religioſum imperium*, & ipſum ἄρχοντα, hoc eſt *principem*, ac *magiſtratum*. Cujus imperii, principatus, magiſtratúſque ſtirpem, ac fontem ex eo repetunt, * quòd vices in terris agunt Epiſcopi paſtoris magni: qui illos gregi ſuo præpoſuit; atque ut curationis, & proviſionis; ſic honoris, & poteſtatis participes eſſe voluit. * *Qui enim vos* [* Heb. 13. 17.] [* Ennod. Dict. 5. p. 478.] [* 1. Pet. 5. 2.] [* Luc. 10. 16.]

[57] Iſid. Pel. οὐ γὰρ πάντων τὸ δύνασθαι τοιαύτης ἀρχῆς ἀντιλαβέσθαι, ἥ τις καὶ βασιλείας ἐστὶν ὑψηλοτέρα. ἡ μὲν γὰρ τὰ θεῖα, ἡ δὲ τὰ ἐπίγεια οἰκεῖ πράγματα. ἀλλ' ὀλίγων κομιδῇ. οἱ τοσοῦτον τῶν ἀρχομένων δίκαιοι ἂν εἶεν διαφέρειν, ὅσον οἱ ποιμένες τῶν προβάτων.

[58] Iſid. in ead. Ep. ὁ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀμέμπτως διοικήσας.

[59] Ib. ἀλλ' ἐπειδὴ ᾔδει τοὺς πολλοὺς τῇ φιλαρχίᾳ μεθύοντας. καὶ ἀρετῆς μὲν μὴ ἐφιεμένους, ἀρχῆς δὲ ἀντιποιουμένους· καὶ τοὺς μὲν τῆς ἐπισκοπῆς μὴ συνορῶντας ἱδρῶτάς τε, καὶ πόνους, καὶ κινδύνους. φροντίδας τε, καὶ ἀγρυπνίας· ἐπίκειται γὰρ πάσας ἐπιμέλειαν τῶν ὑπηκόων αἱ χρεῖαι &c. τὰς ἀρχὰς, καὶ διαιτᾶν, καὶ τρυφὴν αὐτὴν εἶναι φάντες, καὶ μήτε τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐξετάσαντες, μήτε τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς συννοήσαντες, ἐπιπηδᾶν τῷ πράγματι, ἀνασχέσθαι αὐτῶν τὴν κινδυνώδη ὁρμὴν, καὶ διδάσκειν μὴ πράγματι ἁπλῶς ἐγχειρεῖν τοὺς πολλοὺς ἀσφαλεῖ, ἔφη, Εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.

vos audit, inquit, *me audit: & qui vos ſpernit*, *me ſpernit*. Quare aut à Chriſto nulli ſunt inſtituti paſtores; Epiſcopi nulli: aut ſi qui auctore ipſo facti ſunt, ut * Scriptura demonſtrat: poteſtatem, auctoritatem, ac juriſdictionem habuerunt, hoc eſt, imperandi, ac coërcendi jus; ſine quo impoſitum ſibi munus exercere minimè poterant. Ob hanc paſtoralem gubernandi, regendique provinciam Apoſtolorum ſucceſſores, heredéſque poteſtatis Epiſcopos eſſe Pacianus affirmat; ac ligandi ſolvendíque jus habere. Ideo patres illos, & judices Auguſtinus: Gregorius Nazianzenus *principes*, & magiſtratus eoſdem nominat. Hinc non modò *imperium*, ac *tribunal*: ſed majus etiam, ac præſtantius, quàm civilibus Magiſtratibus; immo quàm ipſis regibus; idem Nazianzenus Epiſcopis attribuit; necnon Iſidorus Peluſiota. quos capite illo commemoravimus.

* Eph. 4. 11. Act. 20.

IV. Præter quos modò [60] Chryſoſtomum proferam: qui in libro tertio περὶ ἱερωσύνης, eam dignitatem *tanto regiâ præſtare* dicit, *quantum carni ſpiritus antecellit*. Tum * Ambroſium: cujus iſta ſunt verba: *Honor igitur, Fratres, & ſublimitas Epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longè erit inferius, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares. quippe cùm videas regum colla, & principum ſubmitti genibus ſacerdotum: & exoſculatis eorum dextris, orationibus eorum credant ſe communiri.* Tum & eſſe poteſtatem hanc: & inde originem traxiſſe ſcribit, quòd paſcendas illis oves ſuas Dominus commiſerit. *Quas oves*, inquit, *& quem gregem non ſolùm tunc beatus ſuſcepit Petrus: ſed & cum illo eas nos ſuſcepimus omnes. Unde regendæ ſacerdotibus contraduntur: meritò rectoribus ſuis ſubdi dicuntur*, &c. Et in * Epiſtola ad Valentinianum: *Quis eſt, qui abnuat in cauſſa fidei; in cauſſa, inquam, fidei Epiſcopos ſolere de Imperatoribus Chriſtianis, non Imperatores de Epiſcopis judicare?* Quo in argumento latè ſpatiatus eſt Lucifer Calaritanus libro primo pro S. Athanaſio. [61] Epiphanius quoque *regium thronum conceſſum* ait *à Chriſto, Eccleſiæ ſacerdotio; uti regiam ſimul & Pontificiam dignitatem in unum conflatam, ſanctæ ſuæ donaret Eccleſiæ.* Quare eſt idem *præpoſitum Eccleſiæ eſſe*, ac *præpoſitum gregis*; quod utrumque Tertullianus * nominat. His ſunt innumera Patrum aliorum dicta conſentanea: quæ hoc loco perſcribere, non magnus labor, ſed ſupervacaneus fuerit. In quibus omnibus illud ſpectare Catharum volo; quanam ex radice tanta, quantam Epiſcopo tribuunt, dignitas, auctoritas, ac poteſtas ortum acceperit. Profectò non aliunde, quàm ex origine illius, & inſtitutione; atque ex ipſa proprietate, conditione, fine denique ordinis, & gradus iſtius; cujuſmodi edidiſſe, tradidiſſéque Chriſtum ac ſanctum Spiritum, Scriptura ipſa teſtatur.

* Lib. de Dig. Sacer. c. 2. To. 4.

* Quæ eſt 13. To. 5.

* Tertul. lib. de fuga c. 11.

V. Hæc vera certáque regula eſt, qua metienda eſt, æſtimandáque dignitas Epiſcopalis: ut hujuſmodi curatio, & adminiſtratio, & οἰκονομία, & quibuſcumque illam Cathari, ac fanatici nominibus appellare voluerint, quo ejus pretium elevent, nihilominus poteſtas, & magiſtratus haberi, ac nuncupari debeat. Etenim ſi id attendas, quod uſui Ordinis, & gradus illius, ac functioni ſic eſt affixum, ut ab eo divelli nequeat, & ſine quo conſtare non poteſt; intelliges haud temerè ab antiquis illis Patribus, imperii, poteſtatis, & dignitatis etiam regiæ, aliíſque ſplendidis, & eximiis titulis, ac vocabulis honeſtatum illum fuiſſe. Et ἀρχὴν eſſe, principatúmque quendam ex prima ſua inſtitutione, demonſtrant *comparationes* illæ, ut vocat Ambroſius, quibus proprietatem illius explicare ſtudent: paſtoris, chori ductoris, ducis, imperatoriſque militaris, navis gubernatoris; civitatis rectoris, & magiſtratus; principis, ac regis denique. Quas omnes adminiſtrationes poteſtate, ac juriſdictione pro modulo ſuo inſtructas, & ornatas eſſe nemo non videt; majori autem, quo quæque eſt præſtantior, & excellentiorem ad finem comparatur. Cùm igitur omnes iſtæ ſimilitudines uſurpentur à Veteribus ad Epiſcopatus naturam & vim ἐπισκοπῆς propiùs exprimendam: cumque ſingularum functionum, unde comparationes iſtæ trahuntur, proprietates ac dotes eminentiam quandam, & ἀξίωμα cum poteſtate præ ſe ferant: manifeſtum eſt, illum ipſum ſtatum, præfecturam illam, cujus in rationem, ac deſcriptionem univerſæ confluunt; poteſtate, ac juriſdictione, & eo omni, quod magiſtratus eſt proprium, carere nullo modo poſſe.

VI. Est ad hoc inſtitutum apprimè diſertus, & elegans Joannis Chryſoſtomi locus; qui omnes illas ferè ſimilitudines complectitur: & Epiſcopatum, qualis Apoſtolorum fuit ætate, & ab iiſdem informatur ipſis, principatum, magiſtratúmque eſſe demonſtrat. Quem locum, etſi paullo eſt longior, quia tamen neceſſarius eſt diſputationi noſtræ, non poſſum quin ex parte ſaltem hîc referam. Cùm igitur Apoſtoli ad Hebræos ſcribentis verba illa declarat, quæ jam attuli: * *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis*, &c. ſcribit ſic: [62] *Nullos eſſe magiſtratus, ubique malum eſt, ac multarum cauſſa calamitatum; & tumultus ac perturbationis principium. Ea porro tanto eſt in Eccleſia periculoſior, quanto magiſtratus hujus conditio potior eſt, & ſublimior. Ut enim ſi ex choro chori ductorem ſuſtuleris, neque concentum, neque ordinem ille retinebit. Et ſi ab exercitu caſtrenſi imperatorem detrahas, non jam decorè, atque ordine acies inſtruetur. Item ſi à navi gubernatorem auferas, illam ſubmerges. Ita ſi à grege paſtorem ſejungas, evertes, & perdes omnia. Malum igitur eſt carere magiſtratu, & everſionis cauſſam affert. Sed nec minus eſt malum ſubjectorum contumacia. Hinc enim idem efficitur. Siquidem populus magiſtratui non obtemperans, ſimilis eſt nullum habenti: ac neſcio an non etiam deterior.* Vides, ut ex Chryſoſtomi mente, Epiſcopatus, qualis erat ætate Pauli, & ut ab eo commemoratur, ἀρχὴ, id eſt *magiſtratus*, & *imperium* fuerit: immo magiſtratu omni potior ac ſublimior: cui oppoſita labes eſt reipublicæ, ἡ ἀναρχία, quæ ἀρχῇ, hoc eſt magiſtratui, ſic eſt contraria, ut luci tenebræ. Ut igitur veræ, propriéque dictæ tenebræ, veram, ac propriè dictam lucem unà ſignificant. Sic quæ contingere dicitur ἀναρχία in Eccleſia, veram itidem ἀρχὴν in ea eſſe aliàs oſtendit. Pergit Chryſoſtomus; & illud objicit ſibi: [63] *Atenim, dicat aliquis: Eſt & tertium malum, quando malus eſt magiſtratus. Novi equidem: neque mediocre iſtud eſt malum: ſed pejus etiam, quàm ſi nullus eſſet omninò magiſtratus. Satius eſt enim ab nullo gubernari, quàm ab malo gubernari.* Verùm nihilo ſecius morem illi gerendum eſſe, quantumvis pravus ſit, admonet ex illo Chriſti præcepto: * *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo, quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite*, &c. [64] *Habent*, inquit, *dignitatem: ſed impurè vivunt.* Deinde iſta pertexit: [65] *Audiant & principes, nec ſolùm iis ſubjecti; quemadmodum morigeri debent eſſe qui ſubjecti ſunt: ſic magiſtratus ipſos oportere vigiles, & ſobrios eſſe.* Ac ſæpiùs deinceps & ἄρχοντας appellat Epiſcopos, quos ἡγουμένους dici interpretatur ab Apoſtolo; & Epiſcopatum ipſum ὄγκον ἀρχῆς, id eſt *molem imperii* nominat, eúmque confert cum Aaronis, Moſis, ac Saülis imperio. Idem habent Oecumenius, & Theophylactus.

* Hebr. 13. 17.

* Mat. 23. 2.

VII. Hinc evidens eſt quod dixi, Epiſcopos, quales erant Apoſtolorum tempore, ἡγουμένους, hoc eſt *præpoſitos* fuiſſe, quos ἄρχοντας intellexit Chryſoſtomus, eorúmque præfecturam, ἀρχὴν, id eſt *magiſtratum*: & ἀξίωμα, id eſt *dignitatem* cum ſumma poteſtatis amplitudine. Quam ſanctiſſimi, eruditiſſimi, eloquentiſſimi Patris orationem, ac ſententiam longè ſuaviùs ac libentiùs audiemus, quàm impuros Catharorum ſtridores, ac fremitus: quales audiebant

Proxima Circææ radentes litora terræ,

Unde

60 Chryſ. init. lib. 3. de Sacerd. ἣ τοσοῦτον ἀνωτέρω βασιλείας ἕστηκεν, ὅσον πνεύματος, καὶ σαρκὸς τὸ μέσον.

61 Epiph. Hær. 29. §. 3. Θρόνος τοῦ Δαβὶδ, καὶ βασιλικὴ ἕδρα ἐστὶν ἡ ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἱερωσύνη. ὅπερ ἀξίωμα βασιλικόν τε, καὶ ἀρχιερατικὸν ὁμοῦ ἐντεῦθεν συνάψας ὁ κύριος δέδωκε τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ.

62 Chryſ. Homil. 34 in epiſt. ad Hebr. Κακὸν μὲν ἡ ἀναρχία πανταχοῦ, καὶ πολλῶν ὑπόθεσις συμφορῶν, καὶ ἀρχὴ ἀταξίας, καὶ συγχύσεως· μάλιστα δὲ ἐν ἐκκλησίᾳ τοσούτῳ ἐπισφαλεστέρα ἐστὶν, ὅσῳ καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς μεῖζον, καὶ ὑψηλότερον. ὥσπερ γὰρ, ἂν χοροῦ τὸν κορυφαῖον ἀνέλῃς, οὐκ ἔτι κατὰ μέλος, καὶ κατὰ τάξιν ὁ χορὸς ἔσται. κἂν φάλαγγος στρατιᾶς τὸν στρατηγὸν ἀποστήσῃς, οὐκ ἐν ῥυθμῷ καὶ τάξει τὰ τῆς παρατάξεως ἔσται. κἂν πλοίου τὸν κυβερνήτην ἐὰν περιέλῃς, καταδύσεις τὸ σκάφος. οὕτω καὶ ποιμνίου τὸν ποιμένα ἐὰν ἀποστήσῃς, πάντα ἀνέτρεψας, καὶ ἠφάνισας. Κακὸν μὲν οὖν ἡ ἀναρχία, καὶ ἀνατροπῆς ὑπόθεσις. κακὸν δὲ οὐχ ἧττον, ἡ ἀπείθεια τῶν ἀρχομένων. τὸ αὐτὸ γὰρ γίνεται πάλιν. λαὸς γὰρ ἄρχοντι μὴ πειθόμενος ὅμοιός ἐστι τῷ μὴ ἔχοντι. τάχα δὲ χείρων.

63 Ib. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις ἡμῶν, ὅτι ἔστι καὶ τρίτον κακὸν, ὅταν ὁ ἄρχων ᾖ κακός. οἶδα καὶ γὼ, καὶ οὐ μικρὸν τοῦτο κακόν. ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀναρχίαν πολλῷ χεῖρον. κρεῖττον γὰρ ὑπὸ μηδενὸς ἄγεσθαι, ἢ ὑπὸ κακοῦ ἄγεσθαι.

64 Id. ἔχουσι, φησὶ, τὸ ἀξίωμα· ἀλλὰ βίον εἰσὶν ἀκάθαρτοι.

65 Ib. ἀκουέτωσαν καὶ οἱ ἄρχοντες, μὴ μόνον οἱ ἀρχόμενοι, ὅτι ὥσπερ πειθηνίους εἶναι δεῖ τοὺς ἀρχομένους, οὕτω καὶ τοὺς ἄρχοντας ἀγρύπνους εἶναι, καὶ νηφαλίους.

Unde diſſonæ, & horrendæ voces illorum excipi ſolebant,

Quos hominum ex facie Dea ſæva potentibus herbis
Induerat Circe in vultus, ac terga ferarum:

Tales enim hæreticos eſſe, Clemens Alexandrinus affirmat, & hac illos ſimilitudine deſcribit. [66] *Quemadmodum*, inquit, *ſi quis beſtia fiat ex homine, ſimiliter atque ii, qui Circæis veneniis infecti fuerant. Sic hominem eſſe Dei, & fidelem Domino manere perdidit, qui Eccleſiaſticam traditionem calcibus abjecit, & ad humanarum opiniones hæreſeon deſiluit.* Principatum in eo genere tenet *Puritanorum* natio, omnium ſine controverſia deterrima, & antiquitatis, ac traditionis inimiciſſima. Ex quibus Elpenor Corocotta noſter infanda illa, & abſurda perſtrepuit. At quanto, & (* Pag. 456.) quàm intolerabili cum faſtu! * *Nunc te*, inquit, *docebo, quando in medium prodierit illa juriſdictio Epiſcopalis, in qua nimirum diu te jactas: cujus uſum, vimque planè ignoras, ut ejus origo te latet.* Tum illa pertexit, quæ ſuprà commemorata ſunt: Juriſdictionem Epiſcopalem cœpiſſe tunc ſcilicet, cùm à Presbytero primùm diſtinctus eſt Epiſcopus.

VIII. ATQUI juriſdictio Epiſcopi populum maximè reſpicit, quos *laicos* appellant. Et quamvis ad ſubjectos etiam Clericos, Presbyteros, ac Miniſtros extenditur: poteſt tamen ſine iſtis conſiſtere, ac circa ſolos verſari laicos: ſine populo verò, quam *plebem* vulgò nominant, veritum olim fuit ullum Epiſcopum ordinare. Itaque priuſquam Epiſcoporum gradus à Presbyteratu ſecerneretur, conſtabat tamen illi poteſtas ſua, & juriſdictio, qua *regebat Eccleſiam Dei*, ut * Paulus loquitur. (* Act. 20.) Ac * Salmaſius ipſemet aſſerit, (* Pag. 368.) *Eccleſiæ vocabulum olim uſurpatum eſſe de ſolo fidelium cœtu: & ſic accipi in Actis Apoſtolorum.* Cum igitur etiam ante diviſionem ordinum iſtorum, *fidelium cœtus* extaret: erat etiam Eccleſia; cui regendæ præerant Epiſcopi, ſi non mendax eſt Apoſtolus. Juriſdictionem ergo, ſine qua regi non poterat, habebant iidem. Neque poſtquam à Presbyteris ſecreti ſunt, novam in Chriſtianum populum poteſtatem, ac juriſdictionem ſunt adepti: ſed in Presbyteros duntaxat ſimplices, qui hactenus non erant. Proinde frivola, & vana eſt animadverſio illa, & χηνομαθεία, nec ſecum cohæret. Ut illud omittam, quod identidem repeti neceſſe eſt, ab ipſo (* Pag. 373. & 374.) * Salmaſio ſingulares Eccleſiæ præfectos, ac primates jam tum ex ipſis Chriſtianiſmi primordiis conſtitui Epiſcopos κατ' ἐξοχὴν vocatos: quibus proinde κατ' ἐξοχὴν poteſtas, ac juriſdictio non ſolum in Chriſtianam plebem: ſed etiam in Presbyteros, ceteroſque Clericos competeret. Ut ſit illa prurius incredibilis, & κατ' ἐξοχὴν horrenda cæcitas, ac ſtupiditas in tanta, vel abſurditate, vel inconſtantia, repugnantiaque dictorum.

CAPUT XI.

Retractantur ea, quæ de Epiſcopali dignitate, auctoritate, ac magiſtratu in Opere Trapezitico ſcripta ſunt. Ea rectè in Diſſertationibus Eccleſiaſticis reprehenſa fuiſſe. Quid ſit dignitas. & quomodo ab imperio, & magiſtratu differat. Item de auctoritate agitur. Ex privata civium in familias ſuas poteſtate oriri magiſtratuum poteſtatem. Oſtenditur Epiſcopos judiciariam habuiſſe poteſtatem à prima ſua inſtitutione: & pœnarum infligendarum jus, ex Epiſtolis Pauli.

I. DIGNITATEM, auctoritatémque Catharus infando illo in * Trapezitico libro ab Epiſcopo ſegregabat: (* Trap. p. 412.) aſſerens *Veteribus Epiſcopatum in Eccleſia non fuiſſe nomen dignitatis, aut poteſtatis, id eſt ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας, ſed curationis, & adminiſtrationis, βοηθείας, ſive προστασίας, quæ eſt οἰκονόμου.* Quod illius decretum, ſi, ut hactenus fecimus, paullo interiùs excuſſum fuerit, ac ſi verbis ſingulis quæ ſit ſubjecta notio ſingillatim requiras, nihil præter inanem habet ſtrepitum vocum, quas ne ipſe quidem explicare, qui dixit, liquidò, ac perſpicuè poterit. Certè tota illa in Diſſertatione, quam hoc libro confutamus, cùm de eo multa ſcribat, tantumdem ſcimus quid velit, ac ſi omninò tacuiſſet. Age enim, cùm Epiſcopi nomen non fuiſſe dignitatis, aut poteſtatis dicit, non de ſola puto vocabuli origine, ac ſignificatione contendit, niſi præter omnem modum ineptus eſt, ſed de re ipſa, & gradu, ſive Ordine. Nam appellationes non omnem exhaurire naturam, proprietatémque rerum, quibus ſignificandis impoſitæ ſunt, extra controverſiam eſt, ut ſuprà docuimus. Epiſcopatum igitur carere dignitate, auctoritate, ac poteſtate vult; nec aliud eſſe, quàm ſimplicem curationem, & munus, ſive onus alicui commiſſum. Hoc verè, an ſecus dictum ſit ut plane conſtet quid aliud faciendum eſt, niſi ut ſingulis, quas abjudicat, vocibus quæ ſit ſubjecta vis, & ſignificatio diſputetur, ex eorum auctoritate, qui illas voces interpretati ſunt? Hoc verò in Diſſertationibus Eccleſiaſticis, quas Trapeziticis nugis oppoſuimus, ſedulò præſtitimus. Expoſuimus quid eſſet dignitas, quid auctoritas, quid magiſtratus. Oſtendimus deinde in Epiſcopatum hæc univerſa confluere.

II. AT Salmaſius quid diceret, ac quò ſe verteret ignarus, de dignitatis, & auctoritatis, ac poteſtatis vocabulis ſtolide conflictatur. * Negat omnem ſe dignitatem, & auctoritatem ab Epiſcopatu removere: ſed eam (* Salm. p. 435. Diſſert.) duntaxat quæ magiſtratus eſſet. Etenim *curationem eam, quam habuit in Eccleſia Epiſcopus, cùm dignitatem & honorem non eſſe notavit Salmaſius*, (ait hujus patronus nebulo Meſſalinus, & idem qui Salmaſius) *non intellexit ſine dignitate, & honore fuiſſe.* * *Ego verò aio* (paullo poſt inquit) (* Ibid. 437.) *Epiſcopum cum dignitate, & cum auctoritate munus ſuum exercuiſſe, & poteſtatem ejus exercendi habuiſſe: cum auctoritate etiam illud exercere debere: honore quoque dignum fuiſſe: non tamen primis illis temporibus pro magiſtratu Eccleſiaſtico habitum eſſe, nec dignitatem, aut poteſtatem eo ſenſu habuiſſe, quo ea vocabula diſtinxit Salmaſius, cùm poteſtatem à curatione ſic propriè dicta docuit eſſe diſcriminandam.* Mox ait ſe dignitatem ſumpſiſſe pro *magiſtratu ſummo*, qui & *honor* ab Latinis vocatur: atque ita Græcos *dignitatem, & poteſtatem* nominare ἐξουσίαν, καὶ αὐθεντίαν.

Hæc & alia plura Meſſalianus Salmaſius ἀκανθολογῶν more ſuo, & in tricis vocabulorum operam ſedulò collocans. At nos illum vel in ipſo ſuo artificio nihil eſſe; neque vim nominum, de quibus argutatur, intelligere, porrò demonſtrabimus.

III. IMPRIMIS quod ait, non ſe *dignitatem* abjudicaſſe prorſus ab Epiſcopatu: ſed eam tantum, quæ ſit *magiſtratus*: ac proinde malè nos ſibi dignitatis rationem, ac definitionem objicere, qualem Cicero in ſecundo libro de Inventione tradidit: ſupervacanea eſt μικρολογία. Magiſtratus omnis habet dignitatem: ſed non omnis dignitas, magiſtratus eſt. Nam illa patet latiùs: & univerſe definitur à Cicerone, *alicujus honeſta, & cultu, & honore, & verecundia digna auctoritas.* Ea verò dupliciter dicitur. Aut enim ex privatis cuique ſuppetit corporis, vel animi dotibus, & ornamentis: ut ex virtute, ſcientia, ætate, moribus, habitu oris ipſo, ac reliquis, quæ gratiam, & auctoritatem conciliant. Cujuſmodi eſt ille, quem * Poëta deſcribit, qui coortam in populo ſeditionem auctoritate ſua compeſcit. (* Æn. 1.)

Tum pietate gravem, ac meritis ſi fortè virum quem
Conſpexêre, ſilent, arrectiſque auribus adſtant.

Aut ex functione aliqua honorifica, & ſplendida: ſive Magiſtratus ſit; ſive non ſit. Nam & Senatores Magiſtratus non erant: & tamen penes illos erat dignitas. Intereſt autem inter illa duo dignitatum genera: quòd prior nulli certo gradui, vel ſtatui, aut geſtioni eſt addicta: neque rata eſt, vel fixa: ſed propemodum ex arbitrio, & judicio pendet eorum; a quibus *honor* tribuitur. Non enim ab honore, cultuque multum differt, quem in illis eſſe potiùs qui deferunt, quam qui capiunt, docuit [67] Philoſophus. Ac quæ apud aliquos magni fiunt, & honeſta ducuntur,

66 Clem. Alex. 7. Strom. pag. 545. καθάπερ οὖν εἴ τις ἐξ ἀνθρώπου θηρίον γένοιτο, παραπλησίως τοῖς ὑπὸ τῆς Κίρκης φαρμαχθεῖσιν· οὕτως ἄνθρωπος εἶναι τοῦ θεοῦ, καὶ πιστὸς τῷ Κυρίῳ διαμένειν, ἀπολώλεκεν ὁ ἀναλακτίσας τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, καὶ ἀποσκιρτήσας εἰς δόξας αἱρέσεων ἀνθρωπίνων. Tom. IV.

67 Ariſt. 1. Eth. c. 3. δοκεῖ γὰρ ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι, ἢ ἐν τῷ τιμωμένῳ.

ducuntur, ut liberales artes, & id genus cetera, apud alios contemptui ſunt. Poſterior verò, quæ gradum & ordinem, vel Magiſtratum ſequitur, certa eſt, ac determinata; neque ex ejus, cui convenit, proprio merito; vel deferentium arbitrio pendet: ac ferè in ſignis quibuſdam externis, atque honoris teſtimoniis poſita eſt: quæ *ornamenta* vocat * Cicero: & ea, quæ ab Senatoribus obtinebantur, énumerat ſic: *Locus, auctoritas, domi ſplendor, apud exteras nationes nomen & gratia: toga prætexta, ſella curulis, inſignia, faſces, exercitus, imperia, provinciæ.* Quorum omnium partim Senatoribus cunctis erant communia, etiam magiſtratu functis; partim ab illius ordinis hominibus cum magiſtratu capiebantur; ut lictores, faſces, &c.

* Orat. pro Cluen.

IV. Distat ergo τῷ λόγῳ, ϰ̀ ἐννοίᾳ, id eſt *ratione*, dignitas ab imperio, & magiſtratu. Nam magiſtratus præter dignitatem, id eſt ſplendorem, amplitudinem, & honorem, ſive honoris inſignia; habet inſuper jubendi, ſive juris dicendi, & coërcendi poteſtatem: uti ſuprà meminimus. Sic & dignitas à poteſtate differt. Unde meritò, negante Catharo penes Epiſcopos olim dignitatem, ac poteſtatem fuiſſe, amborum propria ratio, ac vis enucleanda fuit; ac quid eſſet dignitas, quid poteſtas, vel auctoritas explicandum. Ut ſi quis probare velit Socratem eſſe hominem, ſingillatim primùm animal, deinde rationis particeps probabit eſſe. Nec tu illum ſtolidè reprehendes cùm primum animal eſſe colligere cœperit, ex eo quod ſentit: atque ita refelles, te non animal negare illum eſſe, ſed hominem. Qui enim ſic arguat, vix eum quiſquam hominem judicet. At hoc planè Meſſalinus egit Salmaſius in Diſſertatione ſua. Cum enim adverſus ipſum probare vellem, Epiſcopatum ex inſtitutione ſua, Eccleſiaſticum fuiſſe magiſtratum, duo illa, quæ in magiſtratu inſunt, & ex quibus velut ὑποδῶν conſtat, reperiri in illo, ut par erat, oſtendi: primùm dignitatem, deinde poteſtatem, eámque magiſtratus propriam; qualis ab Juriſconſultis, & ab Ariſtotele in Politicis deſcribitur. Potuine magis in cauſſam intrare: aut quod agendum erat, preſſius, ac diligentiùs exequi, quàm argumentatione iſta feci? At iſte languidum neſcio quid hiſcens, & præmortuum, de dignitate prius illud obſtrepit. Tum ei ſimile alterum de auctoritate. Quam quidem in Epiſcopatu reperiri, inde conſtare dixi, quod idem eſt ac *poteſtas*. Eſt autem fuitque ſemper in Epiſcopatu poteſtas, non qualiſcumque: ſed judicandi, & imperandi: quæ duo Magiſtratus eſſe propria dicuntur ab Ariſtotele.

V. Hic verò ſurgit ex adverſo Catharus, & ut ab Dialectica egregiè eſt paratus, argumentationem noſtram ſic elevare nititur, * *Si auctoritas eadem eſt ac poteſtas; ergo femina, quæ hanc poteſtatem habet, etiam magiſtratum gerit.* At, ô pepo! non auctoritas quævis aut poteſtas magiſtratum facit; uti neque dignitas: ſed certa duntaxat; ea ſcilicet, quæ juriſdictionem habet adjunctam. Tria iſta quippe vocabula nonnunquam uſurpantur laxiùs, atque in privatis conſtituuntur. Quare generis quodammodo ſunt loco, vel generalium proprietatum, cùm in Magiſtratus deſcriptione ponuntur: ac per propriam deinde reſtringuntur, ac determinantur illius differentiam. Quæ primum hoc habet; ut ad populum, & communitatem aliquam referatur. Deinde, ut juris dicendi, ac jubendi, coercendique adeò facultatem contineat. Unde ſic integra poteſt informari Magiſtratus definitio *Magiſtratus eſt dignitas juris populo dicendi, & jubendi poteſtate prædita.* Ex quo ſuperior illa cavillatio Cathari ridicula plane, ac puerilis exploditur, de muliere auctoritatem, ac poteſtatem habente. Nam etſi hanc capiat, ideo non eſt magiſtratus, quoniam ad communitatem non pertinet, nec ei jus dicit. Auctoritas porrò, ac poteſtas, ut dixi, ex proprietate ſua latiùs patet, ut minime ſit conſequens, ſi hanc habeat femina, eam magiſtratum habere: cum ne pater-familias quidem, qui in domum ſuam, hoc eſt uxorem, liberos, ac familiam poteſtatem, & auctoritatem tenet, eo ipſo magiſtratus ſit. Scitum illud eſt * Ariſtotelis: civitatem, & rempublicam ex domibus, & familiis ortum accepiſſe: ut hæ ſint velut partes, & elementa, ex quibus illa componitur. Etenim prima hominum inter ſe conjunctio, & communitas ex natura ipſa prodiit, & naturali ſocietate maris, ac feminæ, tum ab utroque procreatis liberis; & ad uſus quotidianos adjuncto ſervitio. quæ communitas *domus* dicitur. Exinde multiplicatis domibus ac familiis, populi, ac civitates extiterunt. Eſt autem naturalis itidem in patribus-familias auctoritas, & poteſtas in ſuos; eóque ipſo differt ab ea poteſtate, quam in populum magiſtratus obtinet; quæ adventitia eſt, & ex communitatis conſenſu initiò profecta. Adſcribatur itaque ad nugas ceteras Meſſalianæ, ac Trapeziticæ βωμολοχίας, argutia illa frigida, & illepida de auctoritate, ac magiſtratu mulierum.

* Salm. p. 436.

* Lib. 1. Polit. c. 2.

VI. Sed ut hominem hunc ad juſtam, ſeriámque certationem revocemus ab deliciis iſtis, & facetiis: ad quod genus neque ab natura valde eſt aptus: neque hoc ſcriptorum ejus indoles ſapit; quæ ſunt moroſa, & ad Lectoris odium, ac faſtidium facta. ut igitur de re ipſa contendamus, ſatis effectum arbitror duobus præſertim antecedentibus capitibus, Epiſcopatum eſſe veram, propriéque dictam ἀρχὴν, hoc eſt magiſtratum, vel imperium Eccleſiaſticum; nec meram eſſe curationem, muniúſve auctoritate, ac poteſtate carens: quod ſomniavit Catharus. Nam & juris dicundi penes illos à prima origine fuiſſe poteſtatem: & imperandi, ac pœnis animadvertendi in refractarios jus & uſum eoſdem habuiſſe. Cujus utriuſque veſtigia in Canonibus antiquis & ſanctionibus extare docui: & in omni Eccleſiaſtica hiſtoria. Imprimis enim multa præcepiſſe, ordinaſſéque tum Apoſtolos omnes; tum Paulum, ex Actis Apoſtolorum, & iſtius Epiſtolis patet. Deinde contra delinquentes, pœnas eſſe ab hoc inflictas, eædem teſtantur Epiſtolæ: ſed ejuſdemmodi, qualis & ipſa poteſtas eſt: hoc eſt ſpiritales, & Eccleſiaſticas: prout Eccleſiaſticus eſt, & ſpiritalis magiſtratus Epiſcopi. Non enim equuleos, ungues, ferrum, faces, aut carnificum manus Eccleſiaſtica fora noverunt, ac judicia: ſed ſuas habent, peculiaréſque pœnas, quæ ad animam propriè pertinent, qualis eſt excommunicatio, anathema, & ejectio extra Eccleſiam, ſacrarumque rerum interdictio: & ſi quæ ſunt aliæ, quas *cenſuras* vulgò nuncupant. quales antiquiſſimis in canonibus crebro in uſu verſantur.

Sic Apoſtolus Corinthium illum ob inceſtas cum noverca nuptias vel ſententia ſua condemnavit; vel condemnandum utique decrevit, & eorum, qui Eccleſiæ præerant, judicio tradidit. * *Ego quidem abſens corpore,* inquit, *præſens autem ſpiritu, jam judicavi, ut præſens, eum qui ſic hoc operatus eſt: in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis nobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu Chriſti, tradere hujuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri.*

* 1. Cor. 5.

VII. In hoc Apoſtoli loco judiciaria poteſtas elucet, & pœnæ modus, quo Eccleſiaſticorum præſidum auctoritate delicta coërcentur: nimirum excommunicatio, & ſegregatio à communione fidelium. Ac plerique præter hanc, aliam inſuper oſtendi volunt extraordinariam, & illorum temporum propriam pœnam: uti Satanæ dederetur variis modis excarnificandus, palámque vexandus; aut morbo cruciandus. idque verba illa præ ſe ferre; *tradere Satanæ in interitum carnis.* Ita Chryſoſtomus, Theodoretus, Græcique ceteri: nec pauci Latini; ut Ambroſius libro primo de Pœnitentia, capite XII: & * Auguſtinus, Primaſius, Sedulius, Anſelmus, &c. Alii ſimpliciter excommunicationem intelligunt. Ut Commentarius, qui Ambroſio tribuitur: qui tradi Satanæ ſic exponit, ut ſit ejici ex Eccleſia. Utramque interpretationem refert Pſeudohieronymus, qui vulgò Pelagius habetur. Poſteriorem hanc ex recentioribus approbat Guilelmus Eſthius, & priorem argumentis aliquot refellit. Quin etiam Calvinus, Beza, & Petrus Martyr ſolam excommunicationem ſignificari putant. Quam pœnam utique conſtitutam ab Eccleſia, ejuſque Paſtoribus, non negabit Catharus, ſi magiſtris ſuis auſcultabit.

* Lib. 1. de Serm. Dom. in mon. cap. 20. To. 4.

Ceterum Chryſoſtomus, Theodoretus, & reliqui Græci, indicant Apoſtolum non juridicam, &, ut vocant, peremptoriam in criminoſum illum tuliſſe ſententiam: ſed Corinthiis mandaſſe, ut eam ferrent ipſi, ac latam exequerentur. Ex quo tanto magis affirmatur, judicandi, ac plectendi poteſtatem penes Eccleſiæ præſides fuiſſe. Quod duobus modis explicari poteſt, quemadmodum ſuprà declaravimus. Nam vel Presbyteri illi, qui Corinthiorum Eccleſiæ præerant, Epiſcopali jure prediti, illam in commune gubernabant. Vel ſimplices erant Presbyteri, ſub Apoſtoli, tanquam Epiſcopi, auctoritate illam adminiſtrantes: ut Græcis ferè viſum eſt.

VIII. Quocirca non ſolùm Apoſtolus Paulus, ſed etiam Eccleſiæ præpoſiti, judicandi, puniendique poteſtatem ordinariam habuere per illa tempora; eáque pœna fuit excommunicatio: non autem extraordinaria illa ſolùm,

Digitized by Google

lium, & cum miraculo conjuncta, qua Satanæ dederentur extemplo cruciandi. Hunc Apoſtoli locum fusè declarat Auguſtinus in libro III contra Parmenianum ſub initium. Ubi primùm animadvertit, *loqui Apoſtolum de vindicta, ad cujus ſignificationem virgam nominavit. Quid vultis?* inquit, *In virga veniam ad vos?* &c. Deinde *carnis interitum* bifariam exponit: *Ut ſive aliqua pœna, vel* [* Act. 5.] *morte corporali,* * *ſicut Ananias, & uxor ejus ante pedes Apoſtoli Petri ceciderunt: ſive per pœnitentiam, quoniam Satanæ traditus erat, interimeret in ſe ſceleratam carnis concupiſcentiam.* Qua ratione nihil niſi ordinarium, & uſitatum in Eccleſia inerit in illo judicio, & condemnatione Corinthii iſtius. Ac rectè Theodoretus illud obſervari jubet: [68] *Docemur inde,* ait, *ii eos, qui excommunicantur, & ab Eccleſiæ corpore ſeparantur, irruere Diabolum; cùm eos gratia deſtitutos invenit.* Ac paullo antè Diabolo, velut carnifici, tradi ſententiâ illâ reum aſſerit, præſtituto ſupplicii modo puniendum. In hanc verò ſententiam, quæ nihil inuſitatum interveniſſe illo in judicio ſtatuit: & verbis iſtis, *in interitum carnis,* nihil ſupra communem ſignificari rerum ordinem, conſentiunt iidem, qui ſuprà à me nominati ſunt, Catharæ factionis antiſtites. Unde perſpicuum ſit, ex illo Apoſtoli judicio, atque uſu poteſtatis, & præſcripto vindicandorum ſcelerum, manaſſe deinceps in Eccleſiam ſimilium actionum, judiciorúmque formulam: quorum exemplis referta ſunt veterum acta Conciliorum, & decreta: & Eccleſiaſticarum rerum hiſtorici, annaleſque libri. Ex quibus omnibus evidens eſt, Epiſcopum, tanquam judices, & magiſtratus, ſuum forum, ac juriſdictionem obtinere ſuam; atque ex canonum, hoc eſt legum Eccleſiaſticarum præſcriptum jus ſuum exercere: hoc eſt jubere quæ facienda ſunt: vetare contraria: lites, controverſiáſque diſceptare: ac denique pro delictorum modo congruentes pœnas infligere. Quæ quidem illorum auctoritas non ex hominum voluntate: ſed inſtitutione Chriſti, & Apoſtolica traditione, ac diſciplina proficiſcitur; & ex iiſdem Scripturæ teſtimoniis, quibus Apoſtolorum poteſtas, vim ſuam, ac probationem repetit.

Cum autem de ligandi, ſolvendique poteſtate, & ea quæ *clavium* dicitur, actum ſit à nobis in primo Diſſertationum adverſus fenebrem vitilitigatorem, præſertim in capite ſeptimo: etſi pauciora iſta ſunt quàm pro argumenti gravitate, ſatis illa tamen in præſentiarum eſſe videntur. quod proprius ſit alibi de ea re locus diſputandi. Quamobrem hìc ea ſolùm tractabimus, quæ ad elevandam poteſtatem iſtam juridicam, contráque Eccleſiaſticos magiſtratus nebulo Meſſalianus effutiit.

CAPUT XII.

Expenduntur argumenta, quibus Salmaſius probare nititur nullam penes Epiſcopos eſſe poteſtatem, ac juriſdictionem. Imprimis de Tertulliano, quem teſtem adducit, fusè agitur. De Montani erroribus, ac Novatiani: qui poteſtatem illam impugnarunt. Ridiculum Salmaſii factum: qui ex auctoritate hæretici Tertulliani illud ipſum dogma, cujus gratia diſſenſit à Catholica Eccleſia, labefactare nititur. Tertullianum alio in loco contrà ac poſteà fecit de ea re judicaſſe.

I. PRIMUM, & præcipuum Trapeziticæ pompæ ferculum, ac rationum omnium robur, & caput, quibus Epiſcopatum probat Catharus meram futile curationem, abſque dignitate, & poteſtate, in nominum, ut ſuprà memini, proprietate ſitum eſt, ac vocularum enucleata notione. Nam in eo totus eſt, ut ἐπισκοπῆς vocabulum oneris oſtendat, non honoris habuiſſe ſignificationem. Id cùm in toto ferè libro nugaciſſimæ Diſſertationis: tum in ejus capite ſexto & poſtremo ſedulo egit: ut quibus nominibus Epiſcopatus ab antiqois afficiebatur, ea monſtraret ad opus, negotium, curam, ſolicitudinem, onus; non ad honorem, ſplendorem, poteſtatem referri. Quod argumentum quàm ludicrum, ac puerile ſit, oſtendimus ſuprà, præſertim in octavo capite libri hujus. Huic alterum ſuccedit, vi, ac momento par, hoc eſt futile, ac nullum, quod ex Tertulliani teſtimonio deprompſit. Poſtquam enim Grammatica ſcrinia ſua, & omnes χρησμῳδίας, quas de Epiſcopi voce in locis habebat, effudit: ac poſtremum ex Iſidoro illud attulit, *Epiſcopum nomen eſſe operis, non honoris;* mox illa ſubtexit. * *Eodem planè ſenſu Tertullianum in libro de Pudicitia Epiſcopum Romanum alloquens. Quod ſi diſciplinæ ſolius officia ſortitus es, inquit, nec imperio præſidere, ſed miniſterio, quis aut quantus es indulgere?* Ac porrò alia citat ex eodem: unde iſtud effici putat, * Epiſcopum, & quidem Romanum, nihil habuiſſe, præter diſciplinæ officium, ac docendi modum, ſine ulla juris dicendi, vel coërcendi poteſtate. Ut autem melius de Tertulliani mente, & Cathari judicio in illo teſte citando prudens lector æſtimet, altiùs repetenda Tertullianea iſta diſputatio, & quid in ea propoſitum habeat explicandum. [* Salm. Diſſert. p. 438.] [* Ibid. p. 439.]

II. PRIMIS Eccleſiæ temporibus, ac flagrante perſecutionis ardore, tribus delictorum generibus nulla, niſi ſub mortem, reconciliatio, ac venia tribui ſolebat; idololatriæ, mœchiæ, & homicidio. Paullatim verò de hac ſeveritate remiſſum eſt; incumbentibus in lenitatem moribus. Ac Tertulliani primum ætate, Romanus Pontifex mœchiæ, ac fornicationis reis dandam pœnitentiam, ac reconciliationem cenſuit. Hac ille offenſus indulgentia, ut erat Montani jam erroribus imbutus; quorum unus hic erat, non eſſe penes Eccleſiam veniæ illis criminibus dandæ poteſtatem: librum ſcripſit de Pudicitia; contra *edictum* illud, ut vocat, *Pontificis Maximi, & Epiſcoporum Epiſcopi.* Quo in libro ſectæ ſuæ, ac falſi Paracleti partes agit: quem in Montano fuiſſe ex illius ſacramento profitebatur. Mitto argumenta cetera, quibus ad communionem admitti maculoſos illos nefas eſſe diſputat: quod ad præſens negotium facit, iſtud eſt. Negabat Tertullianus certorum delictorum veniam, ac pacem ab Eccleſia poſſe concedi. * Ideò Catholicos reprehendebat; qui omnis *pœnitentiæ fructum, id eſt veniam, in ſua poteſtate uſurpaverant: cùm à ſolo Deo exoranda ſit.* * Quanquam non videtur interdum ab Eccleſia funditus abjudicare peccatorum qualiumcumque relaxationem: ſed ſuæ duntaxat, hoc eſt Montaniſtarum Eccleſiæ, ejus tribuendæ poteſtatem facere, hoc eſt *ſpiritus Eccleſiæ,* ſive *ſpiritualium hominum;* non *animalium;* ſive *Pſychicorum,* qualem appellabat Catholicam. Id enim *Domini, non famuli, jus eſſe, & arbitrium: Dei ipſius, non ſacerdotis.* Itaque non putabat ordinariam ac ratam hominibus facultatem eſſe divinitus conceſſam remittendi peccata illa, quæ ad injuriam Dei propriè ſpectant, ſed certis duntaxat hominibus attributam, pro illius arbitrio: dediſſe verò ſolis Paracleti in Montano cultoribus; qui tamen illa uti nolint; ne veniæ facultas illecebra ſit peccandi. [* Tert. lib. de Pudic. c. 1.] [* Ibid. c. 21.]

III. * AC ne quis fortaſſis Apoſtolos objiceret, tanquam hi peccata omnia condonaverint; duo in illis ait oportere diſcerni, *doctrinam,* & *poteſtatem.* Doctrinam vocabat id, quod Apoſtoli docendo tradiderant, ac faciendum, uſurpandúmque præſcripſerant: ſive quod communi, & ordinario uſu ſervandum eſſe decreverant: Poteſtatem verò intelligimus, vim ac facultatem ejus faciendi, quod humanum captum, ac naturam ſuperat, ut ſunt miracula. *Diſciplina hominem gubernat,* inquit, *poteſtas adſignat. Seorſim quod poteſtas: ſpiritus autem Deus.* Apoſtoli quâ doctrina præditi erant, diſciplinam conſtituebant, qua Eccleſia gubernaretur. *Poteſtas* autem *adſignat:* hoc eſt eximium, & inſignem facit: & quaſi peculiari ſigno determinat, χαρακτηρίζει, ut rectè doctiſſimus Rigaltius interpretatur. Proinde ut quæ *doctrinæ,* diſciplinæque propria ſunt, in commune poſuerunt Apoſtoli, & ad ſucceſſores deinceps ſuos tranſmiſerunt: ita poteſtatem privatim habuerunt ſibi: neque cum poſteris communicarunt, (ait Tertullianus) Ad poteſtatem verò refert jus delictorum remittendorum. Quamobrem docebant Apoſtoli id quod ſervandum eſt, * *non con municandum operibus tenebrarum. Obſerva quod jubet. Quis autem poterat donare delicta? hoc ſolius ipſius eſt.* * *Quis enim dimittit delicta niſi ſolus Deus?* Id enim poteſtatis eſt: adeò- [* Ibid. c. 21.] [* Ephes. 5. 11.] [* Marc. 2. 7.]

que

[68] Theodoret. Διδασκόμεθα δὲ ἐντεῦθεν, ὡς τοῖς ἀφοριζομένοις, καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος χωριζομένοις ἐπιτίθεται ὁ διάβολος, ἐρήμους εὑρίσκων τῆς χάριτος.

que non tranſit in Eccleſiæ miniſtros. *Itaque*, pergit idem, *ſi & ipſos beatos Apoſtolos tale aliquid indulſiſſe conſtaret, cujus venia à Deo, non ab homine, competeret: non ex diſciplina, ſed ex poteſtate feciſſe. Nam & mortuos ſuſcitaverunt: quod Deus ſolus: & debiles redintegraverunt: quod nemo, niſi Chriſtus. immò & plagas inflixerunt: quod noluit Chriſtus.* Exinde contra Catholicam Eccleſiam, & hujus paſtorem invectus: *Exhibe igitur*, inquit, *& nunc mihi, Apoſtolice, Prophetica exempla, & agnoſcam divinitatem: & vindica tibi delictorum ejuſcemodi remittendorum poteſtatem. Quòd ſi diſciplinæ ſolius officia ſortitus es, nec imperio præſidere, ſed miniſterio, quis, aut quantus es indulgere, qui neque Prophetam, nec Apoſtolum exhibens, cares ea virtute, cujus eſt indulgere?*

IV. Postea ex adverſo ſibi opponentem iſtud Catholicum inducit: *Sed habet, inquis, poteſtatem Eccleſia delicta donandi.* Cui reſpondet: non hoc juris habere Catholicam. Non enim tanquam ordinarium quiddam in Scripturis contineri: unde facultatis in ſe derivatæ auctoritatem repetat. Sed ſoli hoc Paracleto vindicari, qui in Montano fuit: & *in Prophetis novis*, hoc eſt tam Montano, quàm ejus aſſeclis Maximilla & Priſcilla dixit: *Poteſt Eccleſia donare delictum: ſed non faciam, ne & alia delinquant*, &c. *Ergo ſpiritus veritatis poteſt quidem indulgere fornicatoribus veniam: ſed cum plurium malo non vult.*

Tum à Catholicis exigit, unde *hoc jus uſurpent: Si quia dixerit* Petro Dominus, * *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, Tibi dedi claves regni cæleſtis: vel, Quæcumque alligaveris, vel ſolveris in terra, erunt alligata, vel ſoluta in cælis: ideò præſumis & ad te derivaſſe ſolvendi, & alligandi poteſtatem, id eſt ad omnem Eccleſiam Petri propinquam: qualis es evertens, atque commutans manifeſtam Domini intentionem perſonaliter hoc Petro conferentem? Super te*, inquit, *ædificabo Eccleſiam meam.* & , *Dabo tibi claves, non Eccleſiæ.* & , *Quæcumque ſolveris, vel alligaveris: non quæ ſolverint, vel alligaverint.* Demum ita pertexit: *Quid nunc & ad Eccleſiam, & quidem tuam, Pſychice? Secundum enim Petri perſonam ſpiritalibus poteſtas iſta conveniet, aut Apoſtolo, aut Prophetæ.*

*Mat. 16.

Ex tota hac oratione Tertulliani primùm illud colligitur: Catholicam Eccleſiam illius ætate crediidiſſe, poteſtatem remittendorum qualiumcumque criminum, ac peccatorum non privatim ſoli Petro, vel etiam Apoſtolis; quod iſtic ille diſſimulat; à Chriſto fuiſſe traditam: ſed per eos propagatam in ſucceſſores fuiſſe, ſuo cuique jure ſervato: hoc eſt Apoſtolico quidem Pontifici, & Epiſcopo Epiſcoporum: quem Romanum ſignificari Pontificem, etiam Salmaſius fatetur: plena in omnes poteſtate: ceteris autem, pro rata portione. Deinde conſtat, eoſdem Catholicos poteſtatis illius, & ejus derivationis auctoritatem, ac fidem non aliunde repetiviſſe, quàm unde contra ipſius hoſtes Catharos, hodiéque deduci ſolet: nimirum ex Chriſti verbis, quæ Matthæi XVI leguntur, & à Tertulliano deſcripta ſunt.

Ad hæc indidem patet, Catholicæ partis adverſarios Montaniſtas eadem reſpondiſſe, quæ nunc viciſſim Cathari, & Romanæ, Catholicæque hoſtes Eccleſiæ contra nos opponunt: *Perſonaliter* Petro poteſtatem illam a Chriſto datam: non ut eam ad ſucceſſores tranſmitteret. ac denique negaſſe, poteſtatem hanc penes Eccleſiam, ejuſque præſides eſſe ſitam. Hæc ſumma eſt Tertullianei iſtius loci; in quo firmiſſimum cauſſæ ſuæ præſidium vir emuncti judicii Catharus habere ſe credidit.

V. Atqui in hoc argumentationis inſtruendo genere nihil à ſeipſo diſſentit Salmaſius: ſed eſt prorſus idem qui eſſe ſolet. Huic enim familiare eſt, ut cum tueri, ac probare aliquid inſtituit, eas rationes adhibeat, quæ ad cauſſam evertendam ſuam, & contrariam adſtruendam multo magis conducant. quod illi quidem hoc in loco admirabiliter evenit. Quid enim nobis, & Catholicæ propugnandæ rei; Catharorum autem, & ſimilium hæreſi traducendæ fortius, opportunius, divinius excogitare potuit, quàm quod iſtic imprudens de Tertulliano ſubjecit? Aut quis Catholicæ eſſe fidei decretum dubitet, cui qui tum adverſati ſunt, eo ipſo pro hæreticis habiti, damnatique fuerunt? Nempe *Pſychici* erant illi, qui hoc ſentiebant, quod impugnat Tertullianus; & cujus gratia tum ab Catholica deſcivit Eccleſia: tum ab hac ipſa fidei hoſtis, deſertorque judicatus eſt. Hoc, inquam, Catholici, quos ille Pſychicos appellat, de ligandi, ac ſolvendi jure, déque clavium poteſtate per illud tempus exiſtimabant, quod Romanæ communionis hoc tempore

Chriſtiani, hoc eſt peræquè nominati Catholici præ ſe ferunt: irrident vero, damnantque Cathari, atque iiſdem, quibus priorea illi hæretici, rationibus argumentiſque labefactare ſtudent. Certè * Hieronymus de Tertulliano ſcribens *adverſum Eccleſiam texuiſſe volumina* multa teſtatur; inter quæ primum ponit illud de pudicitia.

*Lib. de Script. c. 63.

Idem in * epiſtola ad Marcellam de Montani ſectatoribus agens, *Illi ad omne*, inquit, *pene delictum, Eccleſiæ obſerant fores: nos quotidie legimus, Malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem*, &c. *Rigidi autem ſunt, non quo & ipſi pejora non peccant: ſed hoc inter nos, & illos intereſt, quòd illi erubeſcunt confiteri peccata, quaſi juſti: nos dum pœnitentiam agimus, faciliùs veniam promeremur.* Et in * ſecundo libro contra Jovinianum; *Verùm ne Montanus*, ait, *& Novatus hîc rideant; qui contendunt non poſſe renovari per pœnitentiam eos, qui crucifixerunt ſibimet filium Dei, & oſtentui habuerunt, conſequenter hunc errorem ſolvit*, &c. Tum alibi, *Faceſſat itaque Novatus errantibus manus non porrigens. Montanus cum inſanis feminis proſternatur, jacentes in barathrum præcipitans, ne leventur. Quotidie peccamus omnes, & in aliquo labimur. Qui ergo in nos clementes ſumus, rigorem contra alios non tenemus*, &c.

*Epiſt. 54.

*Col. 517. E.

VI. Idem poſt Montanum Novatus, ac Novatianus amplexi ſunt, ut ex Cypriano, & Epiphanio conſtat. De qua hæreſi latiſſime diſputavimus * ad Epiphanium. Ubi & illud præſenti negotio apprimè neceſſarium oſtendimus: Novatianum non ob id præciſè pro hæretico damnatum, quòd dandam gravioribus delictis veniam ac reconciliationem negaret: ſed quòd ejus dandæ poteſtatem penes Eccleſiam non eſſe diceret. Deinde non omnibus peccatis ab illo remiſſionem denegatam fuiſſe: ſed atrocioribus duntaxat. Quod ipſum & Tertulliano viſum eſt, &, ut apparet, etiam Montano. Quamvis enim nec Epiphanius, nec Auguſtinus, nec Euſebius, aliuve, qui Montaniſtarum hæreſim deſcripſerunt, illius, quod equidem meminerim, mentionem erroris faciant, qui remittendi peccata poteſtatem Eccleſiæ detrahit: tamen ex Hieronymo, & Tertulliano liquet, ita illos opinatos fuiſſe. Atque hoc demum caput hæreticæ labis adſcribendum eſt ad illa Montaniſtarum dogmata, quibus irretitum, ac dementatum fuiſſe Tertullianum * alibi docuimus. Duo illa, quæ animadvertimus in Novatianorum hæreſi, etiam in Montaniſtas competere, ex Tertulliani libro de Pudicitia colligitur. Qui in capite ſecundo peccatorum duo genera diſcernit. *Alia erunt*, inquit, *remiſſibilia, alia irremiſſibilia. Secundum quod nemini dubium eſt alia caſtigationem mereri, alia damnationem.* Poſteriora ſunt, quæ * Joannes *peccata* vocat *ad mortem*: priora, quæ *non ad mortem*. Et * poſteà, *Pœnitentiam poſt fidem* ait *aut levioribus delictis veniam ab Epiſcopo conſequi poſſe; aut majoribus, & irremiſſibilibus à Deo ſolo.* De utriſque capite ſequenti diſſerit: & quæ *remiſſibilia* ſunt, vocat *delicta quotidianæ incurſionis, quibus omnes ſumus objecti*: ut ſunt, *iraſci, manum immittere; aut facilè maledicere; aut temerè jurare; aut fidem pacti deſtruere; aut verecundia, aut neceſſitate mentiri.* Hujuſmodi ergo peccata remitti poſſe vult ab Eccleſia: alia non poſſe.

*Hær. 59.

*To 2. lib. 1. de Trin. cap. 14. § 6.

*1. Joa. 5.

*Cap. 18.

VII. Ceterum licet Eccleſia, vel Epiſcopus majora illa dimittere nequeat, pœnitentiam tamen ob ea cenſet agendam, in capite tertio. Ubi Catholicos ſic objicientes facit: *Si aliqua pœnitentia caret venia, jam nec in totum agenda tibi eſt. Nihil enim agendum eſt fruſtrà. Porrò fruſtrà agetur pœnitentia, ſi caret venia. Omnis autem pœnitentia agenda eſt. Ergo omnis veniam conſequatur, ne fruſtrà agatur, quia non erit agenda, ſi fruſtrà agatur. Porrò fruſtrà agetur ſi venia carebit.* Huic ſimile quiddam * Ambroſius contra Novatianos opponit. *Quid autem durius*, inquit, *quàm ut indicant pœnitentiam, quam non relaxent?* &c. Tertullianus verò reſpondet ſic: *Meritò utique ita opponunt, quoniam hujus quoque pœnitentiæ fructum, id eſt veniam, in ſua poteſtate uſurpaverunt. Quantum enim ad illos, à quibus pacem humanam conſequitur, quantum autem ad nos, qui ſolum Dominum meminimus delicta concedere, & utique mortalia, non fruſtra agetur. Ad Dominum enim remiſſa, & illi exinde proſtrata, hoc ipſo magis operabitur veniam, quod eam à ſolo Deo exorat.* Quorum verborum hic eſt ſenſus: Pœnitentiam, quæ ob atrocia illa, & *irremiſſibilia* ſcelera ſic indicitur, ut nunquam pacem, id eſt veniam, & reconciliationem mereatur, apud Pſychicos, id eſt Catholicos, fruſtrà fore; qui remittendorum illorum jus penes ſe eſſe ſentiunt: apud *ſpiritales* autem, id eſt Montaniſtas, non inanem futuram, qui à ſolo Deo talia condonari

*Lib. 1. de Pœn. cap. 2.

Digitized by Google

nari putant. Vides quæ Catholicæ tum eſſet Eccleſiæ fides; quæ Montaniſtarum hæreticorum perverſa, damnatáque opinio. Hinc etiam conſtat, quod ſuprà memoravi, Montaniſtarum & Novatianorum in eo potiſſimum hæreſim fuiſſe poſitam, non quòd gravioribus flagitiis veniam ex toto negarent, ac vel apud Deum ipſum. Nam à Deo ſolo ſperandam eorum remiſſionem ambo dicebant. Sed quòd Eccleſiæ, hujúſque præſidibus illorum remittendorum poteſtatem negarent à Chriſto fuiſſe commiſſam: & hujus illa verba, quibus datam eſſe Catholica pars aſſerebat; nempe, * *Quorum remiſeritis peccata,* [* Mat. 20. 23.] *remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Et illa: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo:* Tum hæc, * *Tibi dabo claves regni cælorum*, &c. [* Mat. 16. 19] Quòd illa, inquam, Chriſti verba non ſic interpretanda dicerent, ut ex iis conſtaret, poteſtatem hujuſmodi condonandorum peccatorum non ſolùm Apoſtolis traditam fuiſſe; ſed per eos etiam Eccleſiæ, Apoſtolorumque ſucceſſoribus: iccircò damnati ſunt, & pro hæreticis ab Eccleſia judicati, rejectique ſunt.

VIII. His paullo quidem fortaſſe longiùs, ſed neceſſariò, de Montani, ac Tertulliani hæreſi diſputatis; reviſendum modò eſt Meſſalianum κυβερνα; & ejus contemplandum acumen argumenti, quo contra Romanam, & Catholicam Eccleſiam probare inſtituit, poteſtatem ac juriſdictionem nullam eſſe penes Epiſcopos, & ſacerdotes remittendorum peccatorum. Id enim Tertulliani Montaniſtæ teſtimonio confirmat, ejúſque contra Pſychicos, id eſt Catholicos, verbis ac ſententiis. Quæ ratio non aliter procedit, quàm ut Tertullianum, & Montanum, orthodoxos, & Catholicos fuiſſe: quos autem ille *Pſychicos* nominat, qui revera ſunt Catholici, hæreticos fuiſſe pronuntiet. Quòd ſi ita judicat, non ſatis de ſe prædicavit Salmaſius, nec quanti eſſet ex toto ſignificavit, cum ſe Waldenſem, Wicleſiſtam, Aerianum eſſe profeſſus eſt. Addere enim debuit, Montaniſtam, ſive Cataphrygem, & Novatianum ſe eſſe. Quanquam hoc ipſo forte, quod Catharus eſt, huic affinis ſectæ jamdudum eſſe cœpit: cui Catharorum nomen propriè congruit. Sed ſit iſte quodcumque volet hominis, vel monſtri potius: tamen putida, & ridicula eſt argumentandi formula, qua is utitur, dum Veteris Eccleſiæ uſum, atque dogma ejus auctoritate ac teſtimonio metitur; quem * *& hominem Eccleſiæ non fuiſſe*, [* Hieron.] hoc eſt hæreticum fuiſſe: & in eo ipſo, quod probare ex illo vult, hæreticum, atque Eccleſiæ hoſtem infenſiſſimum, Catholici Patres conſentiunt. Poterat eâdem argumenti ſpecie demonſtrare Salmaſius, fidem hanc Eccleſiæ fuiſſe Veteris & Catholicæ, Spiritum ſanctum, quem Chriſtus miſſurum ſe, cum ad Patrem rediiſſet, promiſerat, nondum illapſum in Eccleſiam, ante Montanum, & Maximillam, ac Priſcillam: ac per hos locutum eſſe Paracletum: idque Tertulliani verbis adſtruere. Poterat & ex eodem oſtendere ſecundas nuptias illicitas eſſe. Aut illud: nefas eſſe in perſecutione fugere: & hoc ipſum tum illius probare ſententiis; tum acuta, & valida ejuſdem ratione concludere: * *Si enim perſecutio à Deo evenit, nullo modo fugiendum erit, quod à Deo evenit.* [* Tert. lib. de Fuga in perſec. c. 4.] Item: *Non debere vitari, quia bonum. Neceſſe eſt enim bonum eſſe omne, quod Deo viſum eſt.* Quod ſubinde ex libro Geneſis approbat, *Et vidit Deus quia bonum eſt, ut hoc ſono portenderet bonum eſſe, quod Deo viſum eſt.*

IX. Dixi ſuprà, auctorem illum, etiam cum verè, ac ſobriè diſputat; hoc eſt cùm Catholicam fidem contra hæreticos defendit: non tarò futilem, eſſe, ac ſine nervis. Quod tum illi contigit, poſtquam ad hæreticos ſcopulos navem impegit; & ſpurciſſimæ ſectæ præſtigiis implicatus ingenium, ac judicium obtudit. Ergo id multo magis in eum convenit, cum adverſus Catholicam fidem eadem humanæ rationis, doctrinæque arma convertit. Non minus hoc & in Meſſalianum Catharum uſurpare licet: niſi quod iſte ſimul ex hæreſi, nullam ejus, quod forte haberet, ingenii, judiciíque jacturam fecerit: quia nullum unquam habuit.

Faceſſat itaque cum Tertulliano, non Catholico, ſed Montaniſta, & ſtolidæ hæreſis venena jaculante, Meſſalinus, juxtà atque ille Catharus, & hæreticus: immò verò pejor, ac deteſtabilior, quòd Tertullianus etſi non omnia, certe aliqua delicta, Eccleſiæ poteſtati condonanda permittit: ut & Montani, & Novatiani ſecta. Meſſalinus ne unius quidem remittendi jus relinquit: qui ligandi ſolvendique poteſtatem, hoc eſt juriſdictionem omnem, adimit Eccleſiaſticis miniſtris, ac nominatim Epiſcopis. Quorum in elevanda dignitate, Montaniſtarum, ac Phrygum imitatur inſaniam. *Apud quos*, ut ſcribit * Hieronymus, *in tertium, id eſt pæne ultimum locum, Epiſcopi devolvuntur: quaſi exinde ambitioſior religio fiat, ſi quod apud nos primum eſt, apud illos noviſſimum fit.* [* Epiſt. 54.]

Nos verò ſolidè Chriſtianos potius, & Catholicos Patres audiamus. quod ſi facimus; ne eos quidem *audiemus, qui negant Eccleſiam Dei poſſe omnia peccata dimittere*, * ait Auguſtinus: nedum illos, qui ne unius quidem ſolvendi jus, probo ac legitimo ſenſu, reliquum faciunt. Verùm quid hìc Patres appello? [* Aug. lib. de ago. Chriſt. cap. 31. To. 3.]

X. Illa ipſe Tertullianus, ſed nondum hæreticus, & adhuc Catholicus contra ſe, & qui ſe anteſtatus eſt, Salmaſium teſtimonium dicet in libro de Pœnitentia. Quo in libro publicam illam, quæ in Eccleſia ſemel quondam agi poſt Baptiſmum ſolebat, pœnitentiam ac reconciliationem luculenta oratione commendat: ad eámque Scripturæ teſtimonia eadem accommodat; quæ in libro de pudicitia poſtmodum eluſit, ac ludicra interpretatione corrupit. * *Collocavit*, inquit, *in veſtibulo pœnitentiam ſecundam:* (nempe poſt Baptiſmum, quam tum Montano delirans poſteà ſubmovit) *quæ pulſantibus patefaciat: ſed jam ſemel, quia jam ſecundò.* [* Tertul de Pœn. c. 7.] Quod ſubinde ex Apocalypſi probat: ubi Dominus criminum, ac ſcelerum omnium reos, etiam ſtupri, & Idololatriæ, ad pœnitentiam invitat: & veniam oſtentat utique talem, qua in integrum reſtituerentur, & pacem ab Eccleſia veniámque conſequerentur. Alioqui ne ſemel quidem pœnitentia daretur: hoc eſt pœnitentiæ fructus. Quod enim ad pœnitentiam ſolam attinet, eam ne Montanus quidem, aut Novatianus negarunt: ſed ea conditione, ut ne pacis & reconciliationis ab Eccleſia ſpes eſſet. Quin idem poſteà capite IX & X ritum illius pœnitentiæ, ad quam Chriſtianos poſt Baptiſmum adhortatur, exponit; præſertim omnium moleſtiſſimæ, & ærumnoſiſſimæ, quam *exomologeſim* nominat. Quod genus idem eſt cum eo, quem ſynodi veteres præſcribunt, quæ de pœnitentium gradibus, & officiis nominatim, accuratéque ſanxerunt: nec non Cyprianus, & alii Patres: quod & baptiſmo jam initiatis propoſitum erat, & comitem habebat in fine reconciliationem. Ut nulla dubitatio ſit, quin Tertullianus in illo libro, veniam, ac remiſſionem peccatorum pro poteſtate concedi ab Eccleſia, & ejus antiſtitibus agnoverit. quod poſteà vaniſſimis illuſus muliercularum præſtigiis reſcidit. At Catharus, pro eo ac judicio eſt acri, & ſagaci, furentem, & Montani inſania percitum Tertullianum audire nos jubet: eundem verò compotem ſui, ac pro ſano & Catholico loquentem diſſimulanter prætèrit.

XI. Cæterum de poteſtate Clavium, & juriſdictione ſacerdotum, & Epiſcoporum in criminoſis multandis, & pœnitentiæ, quæ eſt utique pœna, ſubjiciendis, ac deinde revocandis in gratiam, & abſolvendis, plena eſt, & luculenta mentio in antiquis Synodorum canonibus, & apud Græcos, Latinóſque Patres: nec non in Eccleſiaſticis hiſtoriis. Nec * à nobis de eodem argumento pauca ſunt hactenus edita: noviſſiméque * in Diſſertationibus Eccleſiaſticis adverſus Trapezitam nonnulla diximus. Ex illis autem omnibus perſpicuum eſt, quod contra eundem modò Trapezitam contendimus; antiquioris hanc Eccleſiæ fidem exſtitiſſe: Chriſtum Dominum per illa verba, quæ Apoſtolis ſuis edidit, ſuprà à nobis poſita: *Quæcumque ligaveritis*, &c. *& quæcumque ſolveritis:* aut iſta: *Quorum remiſeritis*, &c. poteſtatem ac jus dediſſe non iis ſolùm, quos tunc alloquebatur: ſed eorum ſucceſſoribus; ſententiam in reos dicendi: ac vel condemnandi vel abſolvendi juriſdictionem, & auctoritatem inde omnes adeptos eſſe. Quod, ut jam oſtendi, pleniùs aliàs à nobis tractabitur, ſi Deo viſum fuerit. Quod ergo modò reliquum eſt, oſcitantis de eo Cathari gerras, ac languidas, & emortuas voces inſequi pergam; ac refellere.

[* Vide Animadver. noſtras ad Epiphan. Hær. 59 & ad Syn. epiſt. 67. in Diatr. de Pœn. * Lib. 1. c. 7.]

CAPUT XIII.

De juriſdictione Eccleſiaſtica, præſertim Epiſcopali: quæ contra Salmaſium adſtruitur: cujus frivolæ argumentationes eluduntur. Epiſcopos pœnæ infligendæ jus habere, etiam invitis. Excommunicationem pœnam eſſe graviſſimam. multare

tare aliquem communione probè dici. Utrum pœna ſit, quam volens ſubit quiſpiam An volenti fiat injuria: velut cùm Chriſto mors eſt illata. Rurſus Eccleſiaſticas animadverſiones veras eſſe pœnas. Explicata obiter poteſtas Eccleſiaſtica: ejuſque ſpecies. Poteſtas Ordinis, & juriſdictionis, & quatenus differant. Tum juriſdictionis in foro interno, & externo.

I.* EPISCOPALI Ordini duplex antiquo ex uſu munus, & officium Catharus injungit, *doctrinæ*, ac *diſciplinæ*. *Doctrinæ*, inquit, *magiſterium penes eos fuit, quo & doctores audierunt. Doceri volentes docebant: invitos non cogebant. Diſciplinæ officium ſortiti erant: quia curabant, ut ea obſervaretur in Eccleſia. Inobedientes non coërcebant. Ne multa quidem dicendæ poteſtatem habebant. Si qui eſſent indiſciplinabiles, per vim eos adigere non poterant, ut mores mutarent. Qui verò ſpontanea pœnitentia corrigi non recuſabant, eos admittebant: pœnis, quas Eccleſia impoſuiſſet, caſtigari obnoxios, ſed ſponte non coactè. Qui ſubire eas nollet, aut ea conditione Eccleſiæ ſimul, ac diſciplinæ reſtitui, quod libebat, licebat.* Ex his, & quæ deinceps proſequitur, evidens eſt ſentire ipſum, Epiſcopos nullam ideò juriſdictionem habuiſſe in Eccleſia veteri, quòd neminem invitum cogere poſſent, aut in Eccleſia retinere: hoc eſt vim ejus inferre corpori: ac vel catenas innectere; vel gladio etiam in contumacem animadvertere: vel certè pignoribus ablatis, aut multa aliqua coërcere. Quaſi abſque pœnis iſtis, & externa coërcitione, nulla juriſdictio, & poteſtas exerceri queat. Atqui quod jam ſuprà ſignificatum eſt, ut eſt juriſdictio; ſic uſus eſt ejus, & effectus, ac pœna quæ illius decreto conſtituitur. Eccleſiaſtica & Epiſcopalis poteſtas ſpiritalis eſt, & ad animum pertinet. Talis eſt igitur animadverſio, qua reos ſuos plectit: ut eſt excommunicatio. Quod ſi quid extrinſecus in puniendo geritur, quod in oculos, ac ſenſus hominum incurrat: cujuſmodi eſt ab Eccleſiarum ſeptis, & Chriſtianis conventibus extrudi vi, & hujus generis alia; non hæc per ſeſe, ſed alterius gratia, & *indirectè*, ac *ſecundariò*, ut dici ſolet, uſurpantur. præcipua quidem, & directa juriſdictionis illius functio ad animum refertur.

[* Salm. p. 440.]

II. QUID illud, *ne multæ quidem dicendæ poteſtatem Epiſcopos habuiſſe?* Itane diſciplinæ vindices illi ſine multa, pœnáque jus exercebant ſuum? Nónne ab Eccleſia proſcribebant? non arcebant à communione fidelium? non pœnitentiæ delictorum capitalium reos confeſſóſque ſubjiciebant? Quid eſt autem pœnitentia ſi pœna non eſt? Atenim præclare Noſter occurrit: nulla vi coactos ait, ut aut mores mutarent, aut pœnitentiam obirent. Hæc ſunt inſulſa multis modis, & ſtupida. An neceſſe eſt ad poteſtatem exercendam, ut morum in eo qui punitur conſequens ſit mutatio? Nónne dæmones, damnatíque pœnis affici dicuntur, & quidem æternis; quamvis nulla mutationis, ac ſalutis de illis ſpes ſuperſit? Nam quod invitum neminem Eccleſiaſticas pœnas, & Epiſcopali judicio decretas ſubiiſſe narrat, ſic fallitur, ut ſe rudem iis in rebus, de quibus diſputat, ac peregrinum eſſe demonſtret. Pœnitentiam ab Canonibus, & Epiſcoporum ſententia conſtitutam ultrò alii ſubibant: alii ingratiis, & coacti; niſi ab Eccleſia, Chriſtique corpore mallent ejici: quæ eſt ipſa longè atrociſſima, & extrema omnium pœna. Ac pleroſque renitentes, & invitos ad pœnitentiam adactos fuiſſe, ex Tertulliano, Cypriano, & innumeris aliis conſtat. idque * in Animadverſionibus ad Epiphanium olim probavimus. Nam quod is, qui ſubire pœnas eas nollet, ab Eccleſia diſcedere potuerit, ex quo *ſponte, non coactè* pœnas ab illis receptas eſſe probat Catharus, id eſt oppidò ridiculum. Quippe licebit eodem modo concludere, nullas ab magiſtratu civili, vel capitali pœnas infligi; quòd qui in jus vocatur, & damnatur, ſolum vertere poteſt, & alio commigrare, ut non ampliùs legibus iſtis, pœniſque teneatur. Poteſt & qui damnandum ſe ab Judice videt, voluntaria morte ſententiam hujus, ac ſupplicium antevertere. Ut * ille Romæ, qui à M. Cicerone jamjam damnandus in judicio, *miſit ad eum, qui diceret, ſe non damnatum, ſed reum periſſe: ac protinus ſudario ore, & faucibus coarctatis, incluſo ſpiritu, pœnam morte præcurrit.*

[* Ad Hær. 59. p. 238.]

[* Val. Max. lib. 9.]

III. ENIMVERO ſacrorum interdictionem, & excommunicationem, maxime quæ anathema dicitur, pœnam eſſe graviſſimam omnium, quæ infligi ab homine queunt, paſſim antiqui Patres prædicant. Videri inter alios poteſt * Chryſoſtomus Homilia quadam *de anathematiſmo fugiendo*. quem in * Miſcellis Exercitationibus contra Salmaſium citavimus: ubi multa de Anathemate, ac pœnarum genere iſto diſſerimus. * Auguſtinus certè de hoc loquens: *Neque enim*, inquit, *hæc corporalis eſt pœna, qua legimus quoſdam contemptores Dei cum ſuis omnibus, qui ejuſdem impietatis participes non fuerunt, pariter interfectos*, &c. *Spiritalis autem pœna, qua fit quod ſcriptum eſt, * Quæ ligaveris in terra, erunt ligata, & in cælo; animas obligat.* Eſt igitur, uti nos dicimus, & imperitè negat Catharus, auctore Auguſtino, *pœna* aliqua *ſpiritalis*, quæ ab Epiſcopo decernitur; cujuſque ſtatuendæ poteſtas ex illa Chriſti ſententia venit: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram*, &c. Cujus imago poteſtatis ac pœnæ olim apud Druidas ſacrorum inter Gallos antiſtites extabat. de quibus ita * Cæſar: *Si quis aut privatus, aut publicus eorum decreto non ſteterit, ſacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud eos eſt graviſſima.*

[* Hom. 37. To. 5.] [* In calce oper.] [* Jul. c. 14. & ſeq.] [* Ep. 75.] [* Mat. 16.] [* Lib. 6. de bello Gall.]

IV. * UAT ergo * Cathari aut pudor eſt, aut ſenſus, qui ut jubere non poſſe probet Epiſcopum, quod civilis poteſt magiſtratus, lepidè ita ratiocinatur? *Non dicto audientem, pignoribus captis coërces magiſtratus, multam irrogat, corporalem pœnam infligit. Etiam vitam adimit, & capite plectit ille qui jus gladii habet. An Epiſcopo ita animadvertere licet in eos, qui præceptis ejus, ſive juſſis non auſcultarunt?* ac cetera ejuſdemmodi. quæ profectò pinguem, & obtuſam indolem ſapiunt. Ac pœnam aliquam in rerum natura *ſpiritalem* eſſe, quod egregiè teſtatur illic Auguſtinus; qui adhuc ignorat, haud ſcio an ſpiritum habeat: adeò totus in corpus, ſenſuſque corporis immerſus vix ſupra pecudis captum ſeſe extulit. Sanè * Auguſtinus idem alibi de gladio loquens, quo Phinees ſcortatores confodit, *Quod utique*, inquit, *degradationibus, & excommunicationibus ſignificatum eſt eſſe faciendum in hoc tempore, cùm in Eccleſia diſciplina viſibilis fuerat gladius ceſſaturus.* Ergo Epiſcopi ſpiritalem habent gladium, eóque in peccatores animadvertunt, ac *vindicant*; ut idem rurſus * alio in loco loquitur: ubi de concubinariis agit; & quærenti: *Quare qui hoc agunt, à communione non ſuſpenduntur?* reſpondet: *Ideò enim tantum ſcelus à ſacerdotibus non vindicatur, quia à multis admittitur.*

[* Salm. p. 454.] [* Lib. de Fide, & Oper. cap. 2. To. 4.] [* Serm. 243. de Temp.]

Vetus eſt * Canon inter Apoſtolicos, quo Clericus *in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus, deponi jubetur; non tamen communione privari. Dicit enim Scriptura: non vindicabis bis in idipſum.* Ita vindicta pœnáque eſt una, dignitate multari: altera, multari communione. Dixi *multari* communione, ac *dignitate*: quod reprehendit Meſſalinus Catharus. * *Sed ubi legiſti*, inquit, *multare aliquem communione?* Atqui ne in tirone quidem Grammaticæ impunita hæc abiret inſcitia. Quid enim? Non eſt Latinum, *multare aliquem communione*, pro eo quod eſt *condemnare ἀκοινωνησίᾳ, & excommunicationem infligere!* Sic enim Juriſconſulti dicunt, * *multare parte bonorum*, vel * *patrimonii parte*. ſic *multari patria*. ſic *regno multari* dixit * Cicero. * Salvianus verò, *multare ſe uſu præſentium*. ubi idem eſt quod privari. Ita ergo *multari communione*, idem erit ac *privari jure communicandi*. Quam quidem in Eccleſia veteri uſitatam fuiſſe pœnam qui neſciat, omnium rerum ignarus ſit oportet.

[* Can. 25.] [* Salm. p. 455.] [* L. 3. §. Pœna. D. de his qui not.] [* L. 6. de ſep. viol. in C. Th.] [* Lib. 4. de Divin.] [* Salvian. lib. 1. ad Eccl. Cath.]

V. JAM illa quanta irriſione caſtiganda ſunt, quibus pœnam non eſſe probat excommunicationem. * *Illis*, inquit, *pœna eſt, qui in aliquo peccato deprehenſi, quo ſe indignos communione fidelium reddiderunt, vel ipſi volentes pœnitentia ob hoc delictum petita, & accepta ultrò reconciliari ſtudent; vel excommunicatos ſe dolentes, laborant ut recipiantur, & pœnitentiæ legitimo tempore exacto ad communionem redeunt. Totum hoc voluntarium eſt, & in conſcientia cujuſque poſitum. Nec in his ſita eſt juriſdictio Epiſcopi. Nihil juris quippe habet Epiſcopus in eos qui ſunt impœnitentes. Nulla enim in eos pœna Eccleſiaſtica fuit conſtituta, qui nolentes ipſi reſtitui ab Eccleſia extorres libenter maneant.* Hæc ille: quæ oratio partim ſe ipſa collidit: partim abſurdè nugatur. Pœna eſt, inquit, excommunicatio duntaxat iis, qui ſuapte voluntate illam ſuſcipiunt. Ergo ſaltem iſtis eſt pœna: & in eos poteſtatem Epiſcopus exercebit ſuam, qui volentes eam admittent. Nec enim, opinor, pœna non eſt, quam ex merito, culpáque venientem ſponte aliquis amplectitur. cùm & mortem ob ſua damnati crimina nonnulli patienter: quidam etiam ultrò, ac libenter tolerent. Certè Apoſtoli, & Martyres ab judicibus, & magiſtratibus ſupplicio addicti, ſumma ſua voluntate, immò

[* Salm. p. 456.]

immò & voluptate patiebantur. neque tamen propterea non ea pœna, quam paſſi ſunt, fuit: aut aliud, quam uſus juriſdictionis, & poteſtatis extitit in eos lata illa ſententia. Chriſtus ecce, qui *oblatus eſt, quia ipſe voluit*, & libenter mortem pertulit, pœnam certè paſſus eſt, eámque ab legitima poteſtate, & juriſdictionem exercente quantumvis iniquè ſibi inflictam. Quam enim poteſtatem à Deo conceſſam ipſemet teſtatur, quis non legitimam putet? * *Non haberes*, inquit, *poteſtatem adverſum me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper.* Quia, ut ex Apoſtolo adnotat * Auguſtinus, *non eſt poteſtas niſi à Deo.*

* Joan. 19. 1.
* Tract. 116 in Joan.

VI. QUANQUAM ita uſuvenit, ut eodem tempore inviti, ac volentes pœnas luant, pro diverſa videlicet, quæ homini inſita eſt, appetitione, ac voluntate. Cujuſmodi conflictionis Chriſtus, antequam pateretur, indicium præbuit. Hic enim & inſtantem perpeſſionem averſatus eſt: & eandem voluit, ac ſponte ſubiit. Unde mors eadem & voluntaria illi fuit, & non voluntaria. Ex quo illud etiam explicari ſolet, quod interdum quæritur: utrum Chriſto ipſi ab iis, qui illum occiderunt, injuria facta ſit. Nam illatam non eſſe videri poteſt ex ea Canonici juris regula: * *Sciens & volens non fit injuria, neque dolus.* Quæ ex Ariſtotelicis fontibus manaſſe videtur. Hic enim in Ethicis docet, 69 *neminis volenti injuriam fieri; tametſi damnum ei volenti poſſit afferri.* Cui & * S. Thomas adſtipulatur. Cùm igitur Chriſtus mortem ſponte, ac volens oppetierit, extra injuriæ culpam videntur fuiſſe qui illum occiderunt. Verùm ad injuriam ſatis illud fuit; quòd naturali appetitu mortem perhorreſcebat, ac refugiebat: cumque vitæ retinendæ, ac doloris illius & mali non patiendi jus haberet: quidquid contra jus illud irrogatum ipſi eſt à Judæis, injuria cenſetur: & quodammodo non voluntarium fuit: utpote naturali, eique legitimæ voluntati contrarium. Scio ad hanc pleniùs enodandam quæſtionem, adhuc nonnulla deſiderari. ac videri hoc poſſe *Tuſcum litigium; & nil agere exemplum, quod litem lite reſolvit.* Sed cum ab hoc loco aliena ſit iſta controverſia, quod certe fas eſt, id ex eo tantum ſumimus, poſſe aliquid & ſponte perferri, ac ſuſcipi: & tamen voluntati eſſe contrarium. *Eſt namque alia voluntas præter rationalem* (ait * Hunaldus quidam) *quæ propriè dicitur appetitus: ſecundum quam dicitur velle comedere: qua etiam jejunium celebrans ab eſcis vult abſtinere. Vult igitur idem, & non vult comedere. Et huic quidem voluntati multa Chriſtus tulit contraria: illi verò nihil.*

* In 6. lib. 5. Reg. 27.
* In 2. 2. qu. 59. art. 3.
* Hunal. ad Præp. Eſt ultima inter epiſtola Phil. Abb. bonæ Spei.

VII. HINC apparet pœnas illas, quæ pœnitentibus ob delicta imponebantur ab Epiſcopis, non ita voluntarias fuiſſe, ut non ex parte ab nolentibus, & invitis admitterentur. Quare ſi hoc uno deterretur Catharus, quo minus pœnas eſſe putet multas illas Eccleſiaſticas, quod ſoli eas volentes ſubirent, poteſt ex iis quæ diximus intelligere, quadamtenus ab nolentibus eaſdem eſſe ſuſceptas. An non * Theodoſius Imperator ſummus vir, ob cædem Theſſalonicæ factam, pœnas Ambroſii Epiſcopi ſententia dedit, cùm ab illo interdictus Eccleſiæ aditu, communionéque ſacrorum, diu multumque illas deprecatus, perſeverante nihilominus Epiſcopo, in ejus poteſtate fuit: & ut injunctum ſibi erat, raro modeſtiæ exemplo ſatisfecit? Hic igitur pœnam utique volens, ſed non ſine moleſtia, & repugnantia aliqua, quam jubebatur exſolvit. Idem & alii pœnitentes fecere: quos ſæpiùs invitiſſimos, &, quoad licebat, renitentes ad pœnitentiam adactos eſſe ſuprà diximus. De quo frequentes extant querelæ Patrum antiquiſſimorum, & eorumdem partim cohortationes, ac minæ: partim exprobrationes. Ex quibus unum, non ampliùs, Auguſtini locum adducemus è ſermone quodam ad pœnitentes: quem ſic orditur: * *Pœnitentes, pœnitentes, pœnitentes: ſi tamen eſtis pœnitentes, & non eſtis irridentes: mutate vitam, reconciliamini Deo. Et vos enim cum catena paſcetis. Qua, inquis, catena? Quæ ligaveritis in terra, erunt ligata & in cælo. Audis ligaturam, & Deo putas facere impoſturam? Pœnitentiam agis, genu figis, & rides, & ſubſannas patientiam Dei*, &c.

* Paul. in vita Ambr. Ruſ. lib. 1. cap. 18. Theodoret. lib. 5. cap. 8. Soz. lib 7. c. 24.
* Hom. 41. de 50. Tomo 10.

Atenim abſolutè potuit Eccleſiæ nuntium remittere, & ad gentiles deficere, cui indicebatur ab Epiſcopo pœnitentia. Eone minus pœna illa fuit, quod ille vel eam detrectaret; vel extrema deſperatione defugeret. Sed jam ſtupori huic, & flagitio argumentationis occurrimus. Ut in reum ſententia fertur, & ex lege pœna dicitur, ſive eam æqui bonique conſulat; ſive reluctetur, ac vel morte antevertat, vel fuga devitet: nihilóque ſecius & ſententia judicis, & juriſdictionis ac poteſtatis uſus ille eſt, actióque legitima. Sic Eccleſiæ præſides in coërcendis peccatis auctoritatem exercent ſuam, ac legitimas pœnas inferunt, quicumque tandem earum conſequatur exitus.

VIII. QUID enim eſt pœna: aut quæ tandem ei voci ſubjecta poteſtas eſt ac notio? *Pœna*, inquit * Juriſconſultus, *eſt noxæ vindicta.* Ac quæ ibidem ſequuntur, multum ad negotium noſtrum pertinent. *Inter multam & pœnam* (pergit idem) *multum intereſt: cùm pœna generale ſit nomen, omnium delictorum coërcitio: multa, ſpecialis peccati: cujus animadverſio hodie pecuniaria eſt. Pœna autem non tantùm pecuniaria; verùm capitis, & exiſtimationis irrogari ſolet. Et multa quidem ex arbitrio ejus venit, qui multam dicit: pœna non irrogatur, niſi quæ quaque lege, vel quo alio jure ſpecialiter huic delicto impoſita eſt. quinimmo multa ibi dicitur, ubi ſpecialis pœna non eſt impoſita.* Ex quo Juriſperitorum reſponſo liquidò conſtat, pœnas Eccleſiaſticas revera pœnas fuiſſe: quibus & noxæ vindicatæ ſunt, & delicta coërcita; & eædem legum auctoritate, id eſt *canonum*; adeóque *jure canonico* (quod multum ridendus ipſe Catharus ridebat) conſtitutæ & impoſitæ fuerunt. Quàm porro joculare eſt iſtud Cathari, & ab omni ratione, ac judicio derelictum: *Nullas in eos pœnas conſtitutas, qui nolentes ipſi reſtitui, ab Eccleſia extorres libenter manent!* Quaſi non ſatis iſta magna pœna ſit, extorrem ab Eccleſia fieri, & ab ejus communione, hoc eſt ſacramentorum uſu, ac precum, & ſacrorum omnium fructu, & participatione repelli. Atqui in civili republica non levis pœna cenſetur exilium: & olim Romæ capitalium, & maximorum criminum pœna fuit aquæ & ignis interdictio: vel relegatio, ac deportatio. Cui proportione reſpondet Eccleſiaſtica illa, & ſpiritualis animadverſio, qua excommunicantur, ac tum ab Eccleſia, ſic tanquam patria: tum ab cæleſti regno pelluntur, ac proſcribuntur ſceleroſi omnes, aut hæretici; & inter hos peſſimi, ac longè peſtilentiſſimi Cathari: quantumvis in ſuis ſordibus, & criminum, ac perfidiæ ſuæ cæno libentes, alacreſque volutentur. An non ad triremes, aut ad perpetuum damnati carcerem: aut procul ab natali ſolo in inculta, & inamœna loca relegati, paullatim eorum conſuetudine ita capiuntur, ut amare incipiant, & in illis libenter habitent, patriæ, ac priſtinæ felicitatis obliti?

* L. 131. D. de Ver. Sig.

IX. CUM hæc, & hujuſmodi alia de Epiſcoporum, ſacrorumque magiſtratuum poteſtate dicimus; ad hæc interim reſpicere volumus eruditum lectorem; nec ea neſcire, quæ Theologi noſtri, & Canonum interpretes de illius genere poteſtatis, & partibus, ac functionum varietate diſputant. *Cujus rei ignorantia, vel inadvertentia gignit confuſionem apud aliquos infinitam*, ut veriùs quàm elegantius ait Joannes Gerſon * in libro de poteſtate Eccleſiaſtica. Quod ad Catharum Meſſalinum apprimè quadrat; qui poteſtatis iſtius, & argumenti, de quo commentabatur, inſcitia fœdè omnia confudit ac permiſcuit.

* Conſ. 5. col. 118. To. 1.

Sciri ergo debet * Eccleſiaſticam poteſtatem dividi primò in poteſtatem ordinis, & juriſdictionis. Illa rurſus eſt duplex: Una quæ ad verum Chriſti corpus refertur; qua ſacerdotes conſecrare, & ſacrificare poſſunt. Altera myſticum, ut vocant, corpus reſpicit: quod eſt Eccleſia, & fideles omnes: quatenus iis ſacramenta miniſtrantur. Poteſtas juriſdictionis, alia eſt *in foro interiori*, ut vocant, qua remitti peccata poſſunt in ſacramento pœnitentiæ: alia *in exteriore foro*, quæ, ut ab eodem * Gerſonio definitur, *eſt poteſtas Eccleſiaſtica coërcitiva, qua valet exerceri in alterum, etiam invitum, ad dirigendum ſubditos in finem beatitudinis æternæ.* Eſt autem juriſdictio, ut idem mox ſubjicit, *poteſtas dicendi jus in alterum etiam invitum.* * Intereſt porro inter poteſtates iſtas duas, quòd quæ Ordinis dicitur, auferri, abdicarive nequit: & eadem eſt in omnibus, qui ejus participes ſunt. Itaque tanta eſt in ſacerdote quovis ſimplici conſecrandi corporis Dominici poteſtas, quanta in Epiſcopo, ipſóque adeò ſummo Pontifice. Quam ideo Gerſonius vocat *inabdicabilem, inauferibilem, & illimitabilem in ſua eſſentia.* Quamvis enim communione, vel uſu Ordinis interdictus ſacerdos ſi conſecrare

* Gerſ. ibid. Conſ. 2.
* Conſ. 4.
* Idem Conſ. 5.

69 Ariſtot. 5. Eth. cap. 11. Βλάπτεται μὲν οὖν τις ἑκὼν, ἢ τὰ ἄδικα πάσχει. ἀδικεῖται δ' οὐδεὶς ἑκών.

ſecrare audeat, graviſſimum ſcelus admittat; reipſa tamen conſecrat.

X. Dixi parem & eandem in omnibus eſſe, qui ejus ſunt participes, propter eam Ordinis poteſtatem, quæ
* Idem Conf. 3. ad myſticum Chriſti corpus extenditur. * Non enim ſacramenta omnia poſſunt ab omnibus adminiſtrari ſacerdotibus. Nam Epiſcopis ſolis quædam attributa ſunt; quæ ſimplices ſacerdotes nefas eſt attingere: nec ſi audeant, quidquam omninò faciunt, ut de ordinatione ſuprà uberrimè demonſtravimus. At poteſtas juriſdictionis in utroque foro, tam interno, quod *conſcientiæ* dicitur, quàm externo, nec omnibus conceditur, nec eadem ineſt in illis, qui ea ſunt prædití. Sed interioris fori juriſdictio in minores ſacerdotes ab Epiſcopali auctoritate dimanat. Ad externam juriſdictionem, de qua potiſſimùm hìc agitur, & quà Epiſcoporum propria eſt, perti-
* Conf. 4. net *juridica*, ut idem * Gerſonius ait, *poteſtas excommunicandi, vel interdicendi ab Eccleſiaſticis ſacramentis, & communione fidelium, rebelles, & inobedientes Eccleſiæ.* De hujuſmodi poteſtate, ac juriſdictione toto hoc in Opere maximè contra Catharum agimus; cùm Epiſcopos contendimus non ſimplicem habere, ex vi officii, inſtitutioniſque ſuæ, muneris curationem: ſed etiam honorem, dignitatem, poteſtatem, juriſdictionem, qua & jubere poſſunt, ac leges Eccleſiaſticas ferre; & delinquentes coërcere ac pœnis itidem Eccleſiaſticis ſubjicere, etiam invitos, ac reluctantes: & iccirco ſacros eſſe, Eccleſiaſticóſque magiſtratus, & ἄρχοντας, Eccleſiæque præſides: inter quos ſupremus unus eſt, ac fidelium omnium caput Romanus Pontifex. De hac poteſtate legendus imprimis Joannes ille Gerſonius: tum Jacobus Almainus in libro de auctoritate Eccleſiæ:, & in alio de poteſtate Eccleſiaſtica, & Laica; ſecluſa tamen illa parte quæſtionis, quæ de auctoritatum invicem comparatione ex tranſverſo apud illos agitatur: de qua nihil in utramvis partem diſputo. Tum verò Franciſcus à Victoria in Relectionibus duabus de poteſtate Eccleſiaſtica.

Hinc diſcet Catharus, quàm levia, & puerilia ſint, quæ adverſus Eccleſiaſticam poteſtatem præſcribit ex eo, quòd ſponte ſe illi fidelium quiſque ſubjicit. Hæc enim, de qua loquimur, *exterioris fori juriſdictio*, coërcitiva eſt, *& invitos etiam, ac reſiſtentes pro imperio continet.*

CAPUT XIV.

Excurſio contra Edmundi Richerii librum de Eccleſiaſtica, & politica poteſtate, ejúſque dogma, quod primùm ſummatim exponitur: tum ejus vitia caſtigantur. Quo ſenſu Eccleſiaſtica poteſtas communitati ipſi conveniat. Cujuſcumque reipublicæ poteſtatem, ac magiſtratum ad commune bonum tanquam finem ordinari. Poteſtatem Eccleſiaſticam in communitate fidelium formaliter, *ut vocant, ac* ſubjectivè *non ineſſe; idque ex ejus inſtitutione, & ſcriptura probatur, maximeque ex iis ſimilitudinibus, quibus Eccleſiæ conditio deſcribitur: velut domus, ac familiæ.*

I. JAM ad finem ſpectabat hæc noſtra lucubratio, niſi me Cathari vox illa tanquam injecta manu retraheret, quam obiter ac velut oſcitans, & ſemiſomnus injecit: *Eccleſiaſticam pœnam, cujuſmodi eſt excommunicatio, non indici ab Epiſcopo, ſed ab Eccleſia.* Revocavit enim illius mihi contentionis, & controverſiæ memoriam, quæ ante annos paullo plus triginta, verſari hac in urbe, & Academia cœpit, & in partes, ac factiones nonnullorum ſtudia diſtraxit. Cujus diſſidii ſanè luctuoſi cauſſam libellus quidam attulit anno editus CIↃIↃCXI, nullius auctoris inſcriptus nomine: ſed quem ab Edmundo Richerio ſcriptum, ac vulgatum eſſe nemo dubitabat: *De Eccleſiaſtica, & Politica poteſtate.* Quo in libro novæ, ac peſtilentis doctrinæ ſparſit ſemina; quæ magnis deinceps auctibus adoleverunt in quorumdam animis: qui de ſummi Pontificis, & Epiſcoporum omnium poteſtate occaſionem inde ſumpſerunt exiſtimandi ſecus, quàm aut vetus judicavit Eccleſia; aut catholicæ integritas fidei, ac formula præſcribit. Hujus opinionis velut ἀρχέτυπον eſt Cathari illa, quam dixi, ſententia, quam propterea in ſtirpe, atque origine ſua perſequi decrevi; ac præcipua Richeriani capita dogmatis illo in libello comprehenſa refellere: ut ea quivis agnoſcat non eſſe ſolùm nefaria, & à fidei ſalubritate, qua Catholici ſumus, aliena, ſed etiam abſurda, ſtolida, & inſulſa: utpote diſſonis & pugnantibus invicem ex rebus, decretiſque conflata.

II. Summa Richerianæ doctrinæ in eo vertitur, quod initio poſuit Operis ſui; *Chriſtum fundando Eccleſiam, priùs, immediatiùs, atque eſſentialiùs, claves, ſive juriſdictionem toti dediſſe Eccleſiæ, quàm Petro: ſeu, quod eodem redit, claves toti contuliſſe Eccleſiæ, ut per unum miniſterialiter exercerentur. Quandoquidem tota juriſdictio Eccleſiaſtica, primariò, propriè, ac eſſentialiter Eccleſiæ convenit: Romano autem Pontifici, atque aliis Epiſcopis, miniſterialiter, & quoad executionem tantùm; ſicut facultas videndi oculo.* Hanc veluti concluſionem ex *vulgari illo, & indubitatæ fidei axiomate* colligit: *Deum, & naturam priùs, atque immediatiùs ad totum ſuppoſitum, quàm ad aliquam partem ſuppoſiti, quamvis nobiliſſimam, intendere: eamque ob cauſſam, facultatem videndi, exempli gratia, toti datam eſſe homini, ut per oculum, tanquam per organum, & miniſtrum hominis exerceretur. Nam oculus per & propter hominem exiſtit.*

Hac in oratione vitia inſunt maxima duo: quòd & verborum ſe ambiguitate jactat: & cum primis non cohærent, ſed repugnant ſequentia. quæ ambo deinceps explicanda ſunt. Imprimis quod dicitur: *Juriſdictionem Eccleſiaſticam propriè ac eſſentialiter Eccleſiæ convenire: quòd ut Deus & natura priùs atque immediatiùs ad totum ſuppoſitum intendunt, quàm ad aliquam partem ſuppoſiti, quamvis nobiliſſimam:* ita Chriſtus in Eccleſia, & Eccleſiaſtica inſtituenda poteſtate potiorem duxerit totius corporis, id eſt Eccleſiæ, rationem, quàm unius membri vel præſtantiſſimi; qualis eſt Pontifex ſummus, aut Epiſcopi ceteri: captioſè dicitur; ac duplicem continet ſenſum. Nam primò ſic intelligitur: In Eccleſia conſtituenda, Chriſtum primariò ac per ſe, totum, & integrum corpus ſibi formandum propoſuiſſe, ac deſignaſſe: ita ut in hunc finem, tanquam ultimum, ac præcipuum, intentus fuerit, ut communitatem quandam ac rempublicam ſacram, velut corpus ex membris omnibus, capite videlicet, ac ceteris, compactum, coagmentaret, ac fingeret. Atque hoc ſanè veriſſimum eſt, nec in hac tantummodo ſocietate valet, quæ ejuſdem fidei & ſacramentorum communione cenſetur: ſed in naturalibus etiam corporibus cernitur; maximéque vita, & ſenſu præditorum.

III. Etenim Deus in humano fabricando corpore non unam tantummodo partem deſtinavit, ad eámque primò, ac per ſe conſilium ſuum retulit: veluti caput, vel cor, aut aliam quamcumque licet excellentem ceteris: ſed in totum ipſum intuetur; ac totius gratia partes elaborat ſingulas: ac quidquid in iis fingendo molitur, id ad univerſi corporis ſtructuram, uſum, & utilitatem accommodat. Eodem modo Chriſtus quæcumque in Eccleſiam commoda, & ornamenta contulit: omnia gratiæ beneficia; ſacramenta, poteſtatem, juriſdictionem, ac reliqua, totius ad corporis emolumentum ac fructum retulit, tanquam primarium, ultimúmque finem. Non enim Petrus *clavium poteſtatem*, vel ligandi, ſolvendíque jus, & functionem propter ſe unum, & ſuapte cauſſa conſecutus eſt: ſed Eccleſiæ gratia; & ut Chriſtianis omnibus in commune prodeſſet. Quò quidem illud Apoſtoli pertinet: * *Omnia enim veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Apollo,* * 1 Cor. 3. 22.
ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura. Omnia enim veſtra ſunt: vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei. Prorſus ita ſeſe res habet: tota ex capite ac membris, hoc eſt ex populo, & Epiſcopis, horúmque capite ac principe, conflata Eccleſia, finis eſt, quem in fidelis ac ſibi dicati gregis deſignatione primariò, ac præcipuè propoſitum habuit Chriſtus, & ad quem omnia revocavit. Quemadmodum & in reliquis hominum cœtibus accidit, qui communis boni cujuſpiam adipiſcendi gratia congregantur: in quibus univerſitatis ratio major habetur, quàm partium ſingillatim, ac ſeorſim ſumptarum. Sic in navigatione præcipuus gubernandi ſcopus eſt, navim ipſam cum multitudine omni, quæ navi vehitur, tueri, & incolumem ad portum appellere: ſingulos autem, ac vel rectorem ipſum, non primò ac per ſe; ſed quatenus partes ſunt totius, & eorum ſalus communi ſalute continetur. Sic in exercitu procurando illud ante oculos habet imperator, ut ſalvum, & victorem

Digitized by Google

rem reducat exercitum: non ut privatim ſibi conſulat, niſi quatenus pars eſt illius, & cum eo ſtatus, ac ſortis conditione conjungitur.

IV. Quò illud potiſſimum attinet, quod ſuprà memoravi: magiſtratus, ac legitima imperia civitatum, & populorum, non propter ſe, neque ſui commodi gratia; ſed eorum, quibus præſunt, utilitatis cauſſa comparari. De qua re præclarè iſtud à Philoſopho proditum eſt in tertio Politicorum; quod hîc juvat referre. [70] Scribit hoc intereſſe inter herilem dominatum, & domeſticam præfecturam: *quòd ille, quamvis idem revera ſit ei utile, qui naturæ conditione ſervus eſt, & ei qui natura dominus eſt: nihilominus ad domini commodum gubernationem accommodat: ad id verò, quod ſervi intereſt, tantùm ex accidenti. Nec enim pereunte ſervo, tueri ſe poteſt herilis dominatio. At imperium in liberos, & uxorem, ac totam domum, quod œconomicum dicimus, vel eorum gratia eſt qui reguntur, vel communis alicujus utriſque commodi: ac per ſe quidem ad eorum, qui ſubſunt, commodum ordinatur: ſicut in artibus ceteris evenire cernimus: ut in medicina, & palæſtrica.* Ac paucis interjectis, ita concludit [71]: *Perſpicuum eſt igitur, quæcumque reſpublicæ in communem utilitatem intentæ ſunt, eas eſſe rectas, & ei, quod juſtum eſt, ſimpliciter conſentaneas: quæcumque verò privatum tantummodo illorum qui præſunt emolumentum ſpectant, vitioſas omnes eſſe, & ab recta rerumpublicarum forma degenerare. Tranſeunt enim ad herilem dominationem. Atqui civitas ſocietas eſt liberorum.* Hæc Ariſtoteles: quæ ſunt ad id quod modò pertractamus opportuniſſima. Docent enim nos quem ad finem Eccleſiaſtica poteſtas ex natura ſua pertineat: nimirum ad totius Eccleſiæ bonum: ſicut ad totius corporis uſum, & utilitatem, quæ ineſt in illius parte oculo, videndi facultas dirigitur: *Omnis pars* (ait * S. Thomas) *ordinatur ad totum, ut imperfectum ad perfectum. Et ideo omnis pars eſt naturaliter propter totum.* Hoc ſenſu verum eſt quod & ex priore ad Corinthios ſuprà commemoravimus Apoſtoli dictum: & quod Richerius ait, juriſdictionem Eccleſiaſticam toti Eccleſiæ primò ac per ſe convenire. Sed non ea mente ſcripſit iſta; nec id in animo habuit, quod nihil neceſſe fuit, oſtendere: ac de quo nulla inter quantumcumque doctos eſt controverſia. Sed alio ſenſu potius, de quo proximè eſt agendum.

* in 2. 2. qu. 64. art. 2.

V. Alter itaque Richeriani illius decreti ſenſus eſt, cùm ait, *Juriſdictionem Eccleſiaſticam primariò, propriè, & eſſentialiter Eccleſiæ convenire: Romano autem Pontifici, atque aliis Epiſcopis, inſtrumentaliter, miniſterialiter*, &c. ut hoc velit: Poteſtatem ipſam, & juriſdictionem in ipſo Eccleſiæ corpore, ac communitate reſidere, tanquam in ſubjecto; quod in Scholis *formaliter* ineſſe dicunt: ſicut priorem illum modum, quem proximè antè poſui, ſic efferunt; poteſtatem illam *finaliter* convenire toti Eccleſiæ; quatenus in hujus bonum, & commodum, velut præcipuum finem, primariò conſpirat. Atque hic poſterior modus, quem *formalem* nominari dixi, bifariam rurſus accipi poteſt. Primum ut penes ipſam Eccleſiæ communitatem, ab origine, inſtitutionéque ſua, juriſdictio illa fuerit, ei à Chriſto tributa: ſed eam ſubinde in unum aliquem transfuderit, ut eſſet deinceps, quod Richerius aſſerit, *politia monarchica.* Quod in omnibus imperiis, ac regnis uſuveniſſe putant, qui de rebuſpublicis ſcripſerunt: ut jus & poteſtas omnis à natura ipſa communitati conveniat; quæ eam poſtea vel in plures magiſtratus, ac rectores partiatur: vel integram in unum aliquem transferat: pro eo ac plurium regimen, vel unius elegerit: ex quo civilium per gentes, ac populos adminiſtrationum orta ſunt diſcrimina. Sic inter alios * Almainus exiſtimat in libro de Auctoritate Eccleſiæ; ac vulgo ceteri. Porrò ubi jus, auctoritatemque, quam habebat, in eum, quem elegit, transfudit principem, non eam penes ſe retinet, nec revocare amplius poteſt. Huc enim memorabile illud Valentiniani primi Imperatoris reſponſum pertinet, quo milites, à quibus recens factus erat Imperator, inſtantes uti in collegium imperii fratrem ſuum Valentem aſſumeret, caſtigavit, ac compeſcuit. [72] *Veſtrum fuit, ô milites! cùm imperator nullus eſſet, imperii mihi habenas tradere. Sed poſtquam illud ſuſcepi; meum deinceps non veſtrum eſt publicis rebus proſpicere.*

* Cap. 1 & Victoria Relect. de pot. civ. Bellar. Tom. 1. Contro. 5. de Laic. lib. 3. c. 6.

Altera opinionis illius Richerianæ poteſt eſſe ratio: ut communitas ipſa fidelium poteſtatem, ac juriſdictionem, quam primariò poſſidere dicitur, ſic in alterum derivet, ac trajiciat, ut eam non amittat, ſed retineat; ac ſolam ejus functionem, executionemque, vel, ut idem loquitur, miniſterium committat. Quemadmodum in populari republica, velut Athenis, ac Romæ, ita magiſtratus creabantur, & quidem maxima interdum præditi poteſtate, ut tamen ſumma penes populum eſſet: nec propterea juriſdictione populus cederet, aut ea ſe in perpetuum ſpoliaret.

VI. Horum duorum alterutrum intelligi debet in illo Richerii dogmate: & utrumque tamen falſum eſt, & *αἱρετικόν*. Quod ita breviter oſtendimus. Poteſtas omnis Eccleſiæ, ac juriſdictio, ut & ipſa Eccleſia, non naturali, & humana, ſed divina Chriſti auctoritate niti debet. Quare non aliter de ea pronuntiare fas eſt, quam ut ab ipſomet auctore illius, & conditore Chriſto traditum eſſe conſtat. Certum eſt autem eodem momento, quo communitatem illam, quæ Eccleſia vocatur, Chriſtus inſtituit, poteſtatem illam introductam fuiſſe, ac tam uni Petro, velut capiti, quam Apoſtolis ſub eo commiſſam, ut per illos ad eorum ſucceſſores tranſiret. Immò verò prius iſta poteſtas fixa, conſtitutáque fuit; & miniſtri ejus, & Epiſcopi prius deſignati, quàm Eccleſia, hoc eſt totum corpus, ac reſpublica tota coaluiſſet. Itaque non anteà penes communitatem ipſam juriſdictio Eccleſiaſtica reſedit: & inde velut populari ſuffragio, & conſenſu in Magiſtratus eſt tranſlata. Sed ſtatim ab origine prima deſtinatus eſt unus princeps futuri corporis Petrus; ac poſt eum Apoſtoli reliqui. Ut hîc etiam locum habeat, quod Baſilius, & Ambroſius in explicando dierum opere ſex adnotarunt; contrà, atque architecti ſolent, feciſſe Deum in fabricanda univerſitate. Si quidem illi à fundamentis opus ordiuntur, & ab imo ad ſummum promovent; poſtremùmque omnium culmen, ac faſtigium imponunt: Deus autem è contrario primum cælum, qui mundi vertex eſt, condidit; deinde terram. Ita illi quidem. Quod utcumque ſe habet; de quo alibi dictum eſt; hoc ipſum ſane in Eccleſia fabricanda videtur præſtitiſſe Chriſtus: qui ante caput, & principatum, quàm corpus reliquum, ac membra ſpiritualis illius ædificii fundare voluit.

VII. Quod ſi verba illa Chriſti conſideremus, quibus inſtitutam eſſe poteſtatem Eccleſiaſticam Catholici omnes, ac Richerius adeò ipſe decernit; nullum in iis veſtigium reperiemus communitati priùs traditæ juriſdictionis, aut deſponſæ, tum de ejus voluntate tranſmiſſæ in Epiſcopos, ac Pontificem ſummum. Quod ſi ita eſt; profectò temerariæ eſt novitatis, minimèque ſobriæ, præter id, quod expreſsè in Scripturis ordinatum à Chriſto legitur; immo contra iſtud ipſum, comminiſci aliquid audere, & in uſum, ac fidem Chriſtianæ religionis innectere. Verba ipſa, quibus origo & initium poteſtati illi datum eſt à Chriſto, Richerius cum Catholicis omnibus agnoſcit hæc: * *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, &c. Et, * *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Item illud: * *Paſce agnos meos; paſce oves meas.* Tum univerſe Apoſtolis omnibus: * *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Ad hæc, * *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* In illis omnibus lucet illa juriſdictio, & poteſtas ſolis Eccleſiæ data principibus: poteſtas, inquam, *ligandi atque ſolvendi*; ac *remittendorum peccatorum*, ſive *clavium poteſtas.* Nuſquam autem communitati ac multitudini fidelium donata legitur; niſi eo, quem dixi ſuprà,

* Mat. 16.
* Ibid.
* Joan. 20.
* Joan. 18. 18.
* Joan. 20. 23.

70 Ariſt. 3. Polit. c. 6. ἡ μὲν γὰρ δεσποτεία, καίπερ ὄντος κατ' ἀλήθειαν τῷ τε φύσει δούλῳ, καὶ τῷ φύσει δεσπότῃ ταὐτοῦ συμφέροντος, ὅμως ἄρχει πρὸς τὸ τοῦ δεσπότου συμφέρον οὐδὲν ἧττον· πρὸς δὲ τὸ τοῦ δούλου, κατὰ συμβεβηκός. οὐ γὰρ ἐνδέχεται φθειρομένου τοῦ δούλου, σώζεσθαι τὴν δεσποτείαν. ἡ δὲ τέκνων ἀρχὴ, καὶ γυναικὸς, καὶ τῆς οἰκίας πάσης, ἣν δὴ καλοῦμεν οἰκονομικὴν, ἤτοι τῶν ἀρχομένων χάριν ἐστὶν, ἢ κοινοῦ τινος ἀμφοῖν. καθ' αὑτὸ μὲν τῶν ἀρχομένων, ὥσπερ ὁρῶμεν καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, οἷον ἰατρικὴν, καὶ γυμναστικὴν· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, κἂν αὐτῶν εἶεν.

71 Ibid. φανερὸν τοίνυν ὡς ὅσαι μὲν πολιτεῖαι τὸ κοινῇ συμφέρον σκοποῦσιν, αὗται μὲν ὀρθαὶ τυγχάνουσιν οὖσαι κατὰ τὸ ἁπλῶς δίκαιον· ὅσαι δὲ τὸ σφέτερον μόνον τῶν ἀρχόντων, ἡμαρτημέναι πᾶσαι, καὶ παρεκβάσεις τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν. δεσποτικαὶ γάρ. ἡ δὲ πόλις, κοινωνία τῶν ἐλευθέρων ἐστί.

72 Theodor. lib. 4. Hiſt. c. 5. ὑμέτερον ἦν, ὦ στρατιῶται, βασιλέως οὐκ ὄντος, ἐμοὶ δοῦναι τῆς βασιλείας τὰς ἡνίας· ἐπειδὴ δὲ ταύτην ἐδεξάμην ἐγὼ, ἐμὸν λοιπὸν, οὐχ ὑμέτερον, τὸ τῶν κοινῶν διανοεῖσθαι πραγμάτων.

ſupra, modo, ut ad totius corporis utilitatem, velut ad finem referatur; non ut in illa, tanquam in ſubjecto reſideat. Ac vel ſimilitudo illa viſus & oculi, quam ad hoc negotium Richerius adhibet, ipſius convincit errorem. Etenim facultas videndi ſoli ineſt oculo; quia ſolus ea non utitur tantùm, ſed etiam præditus eſt oculus. nec tam ſtolide quiſquam inſanit, ut videndi in toto corpore vim, ac δύναμιν ineſſe dicat. Alioqui fuſa per totum corpus eſſet, & membra occuparet omnia: ac tam pes, manuſve, quàm oculus videret. Quidquid enim in toto eſſe dicitur, ſi non falsò dicitur, nulla eo carere pars debet. caret autem, ſi extra quampiam eſt: ac multo magis, ſi in una duntaxat eſt, eáque minima. Ut in Sophiſticis fallaciis numeratur tritum illud, *Æthiopem album eſſe, quia dentes ejus albi ſunt.* Sic non minus verſutum, & ineptè ſubdolum eſt; viſum in toto eſſe corpore; quia ſit in minima capitis parte. *Oculus ſolus videt*, * ait Auguſtinus, *in corpore: ſed nunquid ſoli ſibi oculus videt? Et manui videt: & pedi videt: & ceteris membris videt*, &c. Hoc modo, non alio, verum eſt toti corpori convenire videndi ſenſum. Ergo non diſſimilis eſt, nec magis acuta calumnia; Juriſdictionem Eccleſiaſticam in toto ineſſe corpore Eccleſiæ, quæ in ſolo eſt capite, ſive principatu illius & magiſtratu.

* Aug. Tract. 23. in Joan.

VIII. Ad ſummam, nuſquam Scriptura docuit, omnibus Eccleſiæ membris poteſtatem paſcendi gregis, ac gubernandi: ligandi itidem ac ſolvendi dediſſe Chriſtum. quin e contrario ſunt innumera teſtimonia, quibus conſtat, certis tantummodo, & inſignibus illius corporis membris inditam fuiſſe; negatam verò ceteris. Præter illa, quæ percenſui, loca, illuſtris ille eſt Apoſtoli * in priore ad Corinthios: ubi Eccleſiam deſcribit tanquam corpus quoddam variis partibus, membriſque diſtinctum: quorum aliis alia præſtant; & ſunt quædam honorata & nobilia; quædam ignobilia, & honore carentia. quemadmodum in humano corpore aliud membrum eſt oculus; aliud pes; aliud manus. *Quod ſi eſſent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, ſed unum corpus.* Paullo verò pòſt explicat quid ea membrorum ſimilitudo ſignificet: ac docet, varios in illa Eccleſiæ ordines, & gradus intelligendos eſſe; qui velut membra ſunt, è quibus myſticum corpus Chriſti componitur: ac proinde ut in humano, diſtare invicem debent, nec eandem habere functionem. Hujuſmodi enim eſt ſimilitudinis ratio, & expoſitio: * *Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro*, Vel, *ex parte*: ut * Auguſtinus explicat. Sive, ut Chryſoſtomus τό γε εἰς ὑμᾶς ἧκον, *quod ad vos attinet, ac pro virili veſtra parte.* Legerunt enim ἐκ μέρους. Latinus autem noſter ἐκ μέλους, *ex membro*: hoc ſenſu, *poſt unum membrum: aliud ex alio.* Pergit Apoſtolus, & quæ membra ſint illa, ac cujuſmodi ſit eorum varietas, declarat ſic. *Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia primùm Apoſtolos: ſecundò Prophetas*, &c. *Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid omnes Prophetæ?* &c. Quibus verbis oſtendit in Eccleſia Chriſti multa eſſe membra; ſed non eundem actum habere. velut in epiſtola ad Romanos * ſcribit, ubi eâdem comparatione utitur. * *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non eundem actum habent: Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto: ſinguli autem alter alterius membra.* Ecce membra Eccleſiæ non eundem actum habere dixit: id eſt πρᾶξιν, ſive *functionem.* Ergo neque δύναμιν, ſive *facultatem* eandem habent. Eſt autem *facultas* idem ac *poteſtas agendi.* Jam in illo epiſtolæ ad Corinthios loco demonſtrat, ex illis Eccleſiæ membris *alios eſſe Apoſtolos*: nec omnes Apoſtolos eſſe. Apoſtolorum porro gradus & ordo idem erat atque Epiſcoporum, & ſacerdotum.

* 1. Cor. 12.
* 1. Cor. 12. 27.
* Tom. 10. Ser. 61. in Evang. Joan. c. 4.
* Rom. 12. 4.

IX. Cum igitur nulla ſit Eccleſiaſtica poteſtas, niſi à Chriſto conſtituta: hanc verò nec aliis, quàm Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus illam commiſiſſe Scriptura teſtetur: evidens eſt non in multitudine ipſa fidelium; ſed in paſtoribus, & Epiſcopis ſummam ineſſe poteſtatem.

Ac ſunt præter illa, quæ deſcripſimus, alia Scripturæ teſtimonia, quæ manifeſte iſtud ipſum perſuadere poſſunt. Paulus Actorum xx, 28, Presbyteros, & Epiſcopos alloquens; *Attendite vobis*, inquit, *& univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei.* Tum in epiſtola * ad Epheſios: *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos; quoſdam autem Prophetas; alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.* Quæ paſtorum ſimilitudo ad id, quod volumus, aptiſſima eſt. Non enim paſcendi poteſtas ab ovibus manat in paſtorem: ſed ab hero, ac gregis domino communicatur: qui quem vult gregi ſuo præficit. Atque hoc exemplo ſacræ paſſim litteræ præfecturam Eccleſiaſticam adumbrare ſolent. Nam & * Chriſtus Eccleſiam vocat *gregem, & ovile ſuum.* Et ipſemet tum * *paſtor*, tum *magnus ovium paſtor* * dicitur; tanquam dominus gregis, & pater-familias, cujus vicarius, & famulus eſt ſummus Pontifex: ac deinceps Epiſcopi reliqui. Unde & *princeps paſtorum* à primo ipſius vicario nominatur. * *Paſcite*, inquit, *qui in vobis eſt, gregem Dei*, &c. *Et cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam.* Quibus verbis pulchre commendat Apoſtolus Chriſtum velut totius poſſeſſionis, ac bonorum omnium, patrimoniique dominum, penes quem ſummum jus eſt, & ſuprema poteſtas. Qui ad gregem unum e multis, quos habet, id eſt *militantem*, ut vocant, Eccleſiam paſcendam quoſcumque libitum eſt allegat è familia, & vice ſua præponit, ſub honorarii præmii ac liberalis auctoramenti ſpe potiùs, quàm temporariæ, ac ſervilis mercedis pactione: qualis conductitius ac mercenarius repræſentari ſolet. Sic enim paſtori mercenarius opponitur à * Chriſto. Itaque mercenarii non ſunt Epiſcopi, quibus præmii loco non vile aliquod pretium, ſed corona, regius honor, & ejuſdem cum gregis, ac fortunarum omnium domino, conditionis ac poſſeſſionis conſortium, & quaſi collegium dignitatis oſtenditur.

* Eph. 4. 11.
* Joan. 11.
* Ibid.
* Heb. 13. 20.
* 1 Pet. 5. 2.
* Joan. 10. 12.

X. Atque ut inſtitutus plerumque ſermo in aliud ex alio decurrit; in ea comparatione, quam à domo, poſſeſſione, ac patre-familias ad Chriſtum & hujus Eccleſiam accommodant litteræ ſacræ, ratio altera pellucet; quæ poteſtatem Eccleſiaſticam demonſtrat neutiquam multitudini fidelium à Chriſto tributam fuiſſe; ſed certis, ac deſignatis ab ipſomet præſidibus, ac præfectis. Non enim, ut adverſarii falsò putant, *Eccleſiaſtica politia*, id eſt *communitas*, & *reſpublica*, ſic eſt ut civilis: nec ad eandem formam, ac regulam; aut originis, inſtitutioniſque modum exigenda eſt utraque, ſed longè invicem diſtant. Etenim civilis, ac profana reſpublica (profanam appello ſine nominis invidia; prout ſacro profanum opponitur) ortum quidem habuit ex domeſticis ac privatis familiarum cœtibus, velut elementis: tanquam ex litteris, ac dictionibus oratio componitur. quod eleganter in Politicis traditum eſt ab * Ariſtotele. Verum neceſſe præterea fuit, ut ad coeundam ejuſdem civitatis, ac reipublicæ ſocietatem, ſingularum familiarum, vel capitum ipſorum potiùs, ac patrum conſenſus accederet, & mutua inter illos pactio in commune vivendi, atque iiſdem legibus utendi. Quo conſtituto deinceps & publicæ adminiſtrationis ac regiminis formam, qualem voluerunt, elegère ſibi; eique conſentaneas leges ac jura ſive condiderunt ipſi; ſive à principibus, & poteſtatibus, quas ſibi præpoſuerant, latas ſponte ſuſceperunt. Prima hæc rerumpublicarum, & imperiorum origo perhibetur à ſapientibus ordinaria, & communi jure ſancita: niſi ſi quid certis in communitatibus aliter uſuvenit; ut ſummæ imponendæ poteſtatis jus ſibi Deus uſurparit: & eodem momento utraque initium, & ortum acceperit, communitas ipſa civilis; & gubernandi ratio ac principatus divina auctoritate fundatus. quod quidem in Hebræorum republica factum videtur: quando gens illa ex Ægypti finibus, ac dominatu Pharaonis educta, in peculiarem Domini, ac ſacerdotalem populum tranſiit. Ac tum profectò civile regimen, &, ut Ariſtoteles loquitur, τὸ πολίτευμα, non pro arbitrio ſuo quale voluit aſcivit: neque magiſtratus cujuſmodi, & quos libuit, ſibi præfecit: ſed à Deo ſupremo moderatore pro ſua voluntate delectos & creatos accepit. Itaque meritò Joſephus reipublicæ formam, qua tum uſa eſt Hebræorum natio, neque democratiam, neque ariſtocratiam, neque monarchiam, ſi de humana loquimur, fuiſſe ſcribit: ſed novam quandam, & humanæ ſapientiæ hactenus ignotam, quam eleganter appellat Θεοκρατίαν.

* 1. Polit. c. 2. & ſeq.

XI. Nihil hoc exemplo præſtantius ad Eccleſiaſticæ reipublicæ, ac poteſtatis explicandam originem, ac conditionem. Non enim humano invento, vel conſenſu ea nata eſt, & confecta ſocietas: ſed ejus auctor, conditor, & moderator eſt Chriſtus: qui qualem placuit eam inſtituit, & quos voluit, principes, & magiſtratus impoſuit: ſive vicarios potiùs, & œconomos. Hac enim ſimilitudine Scripturæ paſſim hanc communitatem, πολιτείας ſpeciem declarant. Quod dum faciunt, unà illud admonent,

nent, in quo magna vis eſt ad noſtram fulciendam ſen-
tentiam poſita; nimirum non tam civilis alicujus commu-
nitatis, quam *πολιτείαν* vocant, Eccleſiam eſſe ſimilem;
quam *οἰκίας*, id eſt domus, & familiæ. Eſt enim ingens
quædam domus, cujus pater-familias eſt Chriſtus. Cujus
quia figuram Moſes adumbravit; ut & Eccleſiæ ſynagoga:
iccirco pari utroſque ſimilitudine comprehendit Apoſto-
*Hebr. 3. lus. Qui ad * Hebræos ſcribens, Moſem ſic tanquam
domeſticum diſpenſatorem: ſynagogam verò quaſi do-
mum, & familiam deſcribit, Moſis ipſius teſtimonio fre-
*Num. 12. 7. tus: qui Deum ſic de ſe loquentem inducit: * *At non
talis ſervus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus
eſt.* Deinde cum Chriſto, & Eccleſia ſic utrumque con-
fert: *Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus, tan-
quam famulus, in teſtimonium eorum, quæ dicenda erant.
Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua: quæ domus ſumus
nos.* Hinc ſæpè Chriſtus in Evangelio talem comparatio-
nem repetit; & identidem Apoſtolos, ac per eos, Eccle-
ſiæ præpoſitos, cum ſervis, & œconomis; Eccleſiam cum
* Mat. 24. 45. familia componit. * *Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & pru-
dens, quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis
cibum in tempore?* Tum diſpenſatoris iſtius ſervi munus &
*Luc. 12. 42. officium diligenter exponit. * Quæ parabola apud Lu-
cam etiam legitur: ibique vocatur *fidelis & prudens diſpen-
ſator, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam.* Eodem
*Luc. 16. ſpectat * parabola illa villici, ſive procuratoris; quem do-
minus bonis omnibus ſuis adminiſtrandis præfecerat.

XII. Est autem animadvertendum in inſigni illa Mat-
thæi & Lucæ parabola, ubi Eccleſiæ *τάξεις*, & ordines,
qui præfectis, ſive paſtoribus, & grege conſtant, gra-
phicè delineat ſub figura fidelis ſervi, & familiæ reliquæ;
nomen *familiæ* pro famulorum turba propriè ſumi, quæ
* Orat. pro Cæc. ſignificatio apud Latinos uſitatiſſima eſt: ac * Cice-
ro *familiam intelligi* dicit, *quæ conſtet ex ſervis pluribus.*
Nam & Græca [73] habent *θεραπείας*, quæ *famulitium* ſigni-
* Parad. 3. ficat. Porro *in magna familia*, ut idem ait * Cicero, *ſunt
alii lautiores ſervi, ut atrienſes: alii inferiore loco, ut media-
ſtini.* atque inter illos unus ab hero conſtituebatur, qui
præeſſet reliquis, iiſque demenſum, ac cibaria diſtribue-
ret: quod Lucas nominat *τὸ σιτομέτριον*. Et ita in veteri
Gloſſario *σιτόμετρον*, *cibarium*, *diarion*. Et aliæ gloſſæ,
Demenſum, *σιτομέτρημα*. Ita quippe ſervorum cibaria *de-
menſa*, vel *diaria* mos fuit dicere: ut Horatius;

Cum ſervis urbana diaria rodere mavis:

Qui igitur hanc ſervilem præfecturam gerebat, eum atrien-
* In Pſeud. Act. 2. ſc. 2. ſem vocabant. ut apud * Plautum,

—— *PS. condus, promus ſum procurator peni
HA. Quaſi te dicas atrienſem. PS. Immo atrienſi ego
impero.*

Hujuſmodi ſervum Chriſtus apud Matthæum deſignat; qui
conſervis ſuæ curæ mandatis alimoniam diſpenſat. Ita fi-
delium omnium multitudo, quaſi *famulitium* quoddam
eſt Chriſti, ac ſervorum turba, quam *familiam* nuncu-
pant: qua ex familia quoſdam eligit dominus, quos reli-
quis tanquam œconomos, curatores, diſpenſatores; nec
*Plaut. Aſin. Act. 2. ſc. 3. tamen ſine imperio ac poteſtate præficit. Sic enim * apud
eundem Plautum alibi, ſervus quidam pro atrienſi ſe ge-
rens inducitur, qui mandata dat ceteris, & imperioſe il-
los habet, objurgat, minatur, coercet.

XIII. Jam in illa familiæ ſimilitudine egregiè illud
apparet, cujus gratia ad hæc lapſa eſt oratio noſtra; po-
teſtatem Eccleſiaſticam, ac juriſdictionem nullam unquam
penes communitatem fuiſſe, tanquam ejus, ut vocant,
ſubjectum. Quippe famulitium, ſervorumve cœtus, ac fa-
milia jus nullum proprium vendicat ſibi; neque præfe-
ctum, & atrienſem, quem velit, optare poteſt; & in
eum curationem, poteſtatémque transferre. Sed hoc to-
tum ex heri voluntate, juſſuque pendet: qui pro eo ac
ſibi viſum eſt, familiam ordinat; ac verbis, externóque
nutu, ac ſignificatione cuinam illos ſubeſſe, ac parere
velit indicat. Ita Chriſtus in verbo ſuo, & Evangelicis
Apoſtoliciſque litteris, domus, & familiæ ſuæ conſti-
tuendæ modum, rationem, ordinémque præſcripſit: &
alios paſtores creavit; qui tanquam cæleſtis promptuarii,
ac peni procuratores ſpiritalem ſervis reliquis annonam
dividerent; & in officio continerent. Tales Apoſtolos,
& Epiſcopos; ac pro curationis modulo ceteros Eccleſiæ
præſides tanquam vicarios ſuos inſtituit. Servos porro
reliquos, hoc eſt Chriſtianam plebem, obtemperare il-
lis, atque æternæ vitæ cibum ab iis mandavit capere.
Quare ut in Moſaica lege, in qua velut in typo adumbra-
ri dixi Eccleſiaſticæ reipublicæ, ac poteſtatis formam;
* *nullus ſibi honorem ſumebat, neque ſe clarificabat, ut Ponti- *Hebr. 5. 4.
fex fieret:* ſed ille ſolum, qui vocatus *erat à Deo, tan-
quam Aaron:* hoc eſt rite ac legitimè ex Dei ordinatione
promotus: * & qui auctoritate propria, aut etiam mul- *Num. 16.
titudinis conſenſu, & factione freti in eam functionem,
ac dignitatem irrepſerant, horrendo, & extraordinario
exempli genere pœnas dederunt. Sic in Eccleſiaſtica
communitate nefas ſit & ſacrilegium, ſi vel multitudo ipſa
populi Chriſtiani, hoc eſt non minus laici, quam Clerici
cujuſcumque ordinis jus ſibi tam exercendæ, quàm con-
ferendæ poteſtatis illius aſſumant, vel qui ad eam aſpi-
rant, aliter quàm ex ordinatione ac lege à Chriſto præ-
fixa ſuſcipere audeant.

XIV. Nam cum poteſtas iſta neque naturalis, nec ad
communem & naturalem efficientiam comparata ſit: ſed
creaturæ captum vireſque ſuperet; & ad ſtupenda quæ-
dam, ac Dei propria ſolius opera præſtanda referatur:
nonniſi ex Dei voluntate conſtare, communicarive po-
teſt. De hac porrò voluntate non aliunde certiores fieri
poſſumus, quàm ex ejuſdem revelatione Dei. cujuſmodi
nullam cùm Richerius habeat, nec in medium poſſit af-
ferre: immo cùm Scripturæ ipſæ contrarium tot locis, ac
tam evidenti teſtificatione nos doceant: vana ſit neceſſe
eſt, ac temeraria illius aſſertio: dum ita ſciſcit; *totam
juriſdictionem Eccleſiaſticam primariò, propriè, & eſſentialiter
Eccleſiæ convenire: Romano autem Pontifici, atque aliis Epi-
ſcopis, inſtrumentaliter & miniſterialiter.*

Atque hæc, quæ proximè ante, tum quæ toto hoc ca-
pite diſputata ſunt, univerſe illud efficiunt; nullo modo
in Eccleſia tota, id eſt fidelium omnium corpore, velut
in ſubjecto, reſediſſe, vel in eam fuiſſe collatam juriſdi-
ctionem, ac poteſtatem Eccleſiaſticam: ſive ita ut eam
primitus acceptam in Epiſcopos trajiceret, à ſeque trans-
ferret: ſive ita, ut eam nihilominus penes ſe retineret.
Utrovis enim ſenſu Richerianum interpretari dogma ne-
ceſſe eſt: & utrumque rationibus iis, & argumentis, quæ
hactenus adduximus, convictum penitus arbitror, &
everſum. Sed de poſteriore illo, abſurdioréque ſenſu,
qui Richeriani decreti magis proprius videtur, diligen-
tiùs nobis eſt agendum. ut quod initio demonſtrandum
ſuſcepimus, cumulatè præſtemus: tum ancipiti, ac vafro
genere loquendi conceptam eſſe Richerii ſententiam: tum
quocumque modo à nobis exponatur, inextricabilem, &
abſurdam eſſe, ac ſibimetipſi contrariam.

CAPUT XV.

*Richerii declaratur opinio. Putaſſe hunc in Ec-
cleſia ipſa, tanquam in ſubjecto ineſſe poteſta-
tem, non in ſummo Pontifice, & Epiſcopis ce-
teris. In quo repugnare ſibimet ipſum, & in-
conditè loqui monſtratur. Explicantur reipubli-
cæ genera tria ab Ariſtotele, aliiſque vulgò
tradita. Eorum natura, & diſtinctio. Gerſo-
nis, Almaini, & aliorum Pariſienſium Theolo-
gorum à Richerio diſſenſio. De miniſteriali &
inſtrumentali poteſtate, quam Romano Ponti-
fici vendicat Richerius idem. Eam abſurdam,
& ejus aſſertioni contrariam eſſe. Illius argu-
menta diluuntur. Perperam ab eodem dici in-
dividuè, & collectivè ineſſe poteſtatem in Ec-
cleſia.*

I. Si quibus verbis opinionis ſuæ ſummam Richerius
expreſſit, attentè conſideremus; plane ita, ut in
antecedente dixi capite, judicabimus, hanc illius fuiſſe
mentem; ut Eccleſiaſtica juriſdictio toto in Eccleſiæ cor-
pore, tanquam in ſubjecto etiamnum hæreat: ita ut non
cam

73 Mat. 24. 45. & Lucas 12. 42. ὃ καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ.

74 Ariſt,

eam ipſam, ſed hujus tantummodo uſum, & executionem Romanus Pontifex, & Epiſcopi omnes obtineant. Hoc ubi illius ex verbis oſtendero, tum iis eſſe contrarium, quæ in eodem libro poſuit, argumentis evincam certiſſimis.

Duo ſunt in illa complexione verborum: alterum, *totam juriſdictionem Eccleſiaſticam propriè, ac eſſentialiter Eccleſiæ convenire:* alterum, *Romano Pontifici, atque aliis Epiſcopis inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem convenire.* Hic primùm apparet, quod ait convenire *juriſdictionem*, idem eſſe, ac velut *in ſubjecto* reſidere, & hærere: quemadmodum in magiſtratu auctoritas ineſſe, ac poteſtas, imperiumque dicitur. Quocirca juriſdictionem cenſet in tota Eccleſia, & communitate fidelium ineſſe propriè: non autem in Pontifice ſummo, vel in Epiſcopis, quibus poteſtatis executio, & miniſterium, velut inſtrumentis convenit. Sic enim faber ferrarius, exempli cauſa, malleo cudens, & operis aliquid faciens, fabrilem in ſeſe artem, ac peritiam habet, quæ in ejus ineſt animo: malleus autem, utpote inſtrumentum artificis, habitum in ſeſe artis non recipit: ſed impulſum tantummodo, & effectum, quo ad moliendum opus illius applicatur. Hæc enim propria, & naturalis eſt inſtrumenti conditio, qua à *principali*, ut vocant, cauſſa diſtinguitur: quòd principium hæc agendi, ac potentiam, & primariam vim continet, qua caret inſtrumentum, hoc verò nonniſi *actualem*, ut loquuntur, motionem, & impreſſionem recipit. Non igitur poteſtatem, & juriſdictionem Eccleſiaſticam habent Præſules & Epiſcopi: ſed tota multitudo fidelium, ex Richeriano illo dogmate. Et quamvis Epiſcopi, ac paſtores Eccleſiæ præpoſiti ſint, non tamen in eos poteſtas illa trajicitur, quam Chriſtus propriè, & eſſentialiter, ac primariò communicavit Eccleſiæ; ſed in hac tota, & integra perſeverat: cum ne auferri quidem poſſit: quia quod *propriè*, & *eſſentialiter* alicui *convenit*, eo ſalvo non poteſt eripi.

II. Ex hoc cœnoſo, ac lutulento fonte qui rivi, & quàm turbidi corruptique ſcateant, divinare opus non eſt; cum per ſeſe res pateat, & propemodum in conſpectu ſit poſita. Nos verò primum illud animadverti volumus, quod initio propoſitum eſt; quæ ibi ab Richerio dicuntur, è diametro pugnare cum illa Eccleſiæ deſcriptione, quam totius operis & doctrinæ fundamentum conſtituit, ac propterea in libri fronte collocavit, & deinceps inculcare ſtuduit. *Eccleſia*, inquit, *eſt politia monarchica, regimine ariſtocratico temperata.* Hanc ego definitionem nego cum ſuperiore decreto cohærere: neque fieri poſſe, ut *Eccleſia politia ſit monarchica*; & tamen *juriſdictio tota & poteſtas Eccleſiaſtica, primariò, propriè, & eſſentialiter Eccleſiæ conveniat: Romano verò Pontifici, & Epiſcopis nonniſi inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem tantùm.* Ambo enim iſta ſeſe invicem collidunt, & adverſantia ſunt.

Tria ſunt apud Platonem, Ariſtotelem*, ac philoſophos ceteros rerumpublicarum & gubernationum legitimarum genera notiſſima, Monarchia, Ariſtocratia, & Democratia. Hæ inter ſe certa proprietate & eſſentia diſſident. Ea verò in adminiſtrationis ac regiminis modo, & ratione conſiſtit: hoc eſt in eo, quod τὸ κύριον dicitur, ut ſcribit

* Lib. 3. Polit. c. 6. & 11.

* Ariſtoteles: nempe quod ſummam habet auctoritatis, ac poteſtatis; & cujus ex nutu, arbitrio, & imperio communitas pendet. Hinc enim τῶν πολιτειῶν, ac rerumpublicarum differentiæ petuntur. Itaque Ariſtoteles idem in Politicis inquirens ſitne unum πολιτείας genus, an plura, reſpiciendum eſſe dicit ad id, quod eſt κύριον, hoc eſt quod ſummam gerendæ rei auctoritatem obtinet: & à quo tanquam à fonte repetitur omnis poteſtas, & juriſdictio: idque eſt quod vocant τὸ πολίτευμα. [74] *Eſt autem, inquit, politia, id eſt adminiſtrandæ reipublicæ forma, civitatis ordinatio, ac tum aliorum magiſtratuum, tum præſertim illius, penes quem ſumma eſt poteſtatis. Ubique enim ſummam poteſtatem habet in civitate id penes quod ejus eſt regimen. Regimen autem eſt id quod politiam vocamus, hoc eſt, gubernandi formam. Verbi gratia in popularibus adminiſtrationibus, ſumma auctoritas eſt penes populum: è contrario verò penes paucos, in paucorum dominatu.* Ita τὸ πολίτευμα eſt *regimen*, ſive *civile imperium*, quod πολιτείαν Gloſſarium vetus Græcolatinum interpretatur. Hoc autem penes illud eſt, quod in civitate κύριον dicitur, quod videlicet in ea dominatur, ac prævalet, & cujus eſt τὸ κῦρος, vel κράτος, ut apud Homerum, τοῦ γὰρ κράτος ἐστ᾽ ἐνὶ οἴκῳ: in quo regiminis eſt ſumma.

III. Inde ergo reipublicæ, ac civilis gubernationis ſpecies, & diſcrimen ducitur, quo ab aliis ſecernitur. Ut ſi quis coget quænam reipublicæ forma apud Athenienſes fuerit; non dubitabit quin democraticam reſpondeat. quoniam apud illos τὸ κύριον, id nempe, in quo ſumma poteſtatis fuit, erat multitudo: atque icci̇rco [75] *præponderabantur ibidem nobiles ac divites pauperibus ac plebe*, ut ait Xenophon. Tum civibus omnibus ad magiſtratus, & ad publicas conſultationes, ac juriſdictionem capeſſendam patebat aditus. Ita τὸ κύριον, & τὸ πολίτευμα, id eſt regimen, penes populum fuit. Atqui complures in illa civitate magiſtratus erant: & hos inter unus inſignis, cujus nomine anni ſinguli notabantur; qui & ἄρχων ἐπώνυμος dictus eſt. Cur non ergo vel Monarchicus illius reipublicæ ſtatus habetur, vel Ariſtocraticus, ſive Timocraticus; ſiquidem tot in illa magiſtratus rem gerebant? Nónne propterea quòd plures iſti principes nullam, niſi à populo, & de ejus voluntate, poteſtatem haberent? quòd eos, ſi vellet, in ordinem cogeret? quòd quæcumque publicè decreviſſet, illis exequenda mandaret? quod rationem ab illis adminiſtrationis ſuæ repoſceret? quod contra juſſa facientes; aut malè alioqui de ſe meritos, judicio ac pœnæ ſubjiceret? Hæc enim ſupremæ ſunt argumenta poteſtatis. Imprimis autem legum latio, & antequam receptæ ſint, probatio, vel antiquatio, ſummæ eſt juriſdictionis ſignum. Eſt enim in bene morata communitate ac republica, præcipua legum vis, & poteſtas, quas *ideo ſatius, & optabilius eſſe imperare*, ſciſcit [76] Ariſtoteles, *quàm unum quempiam è civibus: ac ſi quos præeſſe oporteat, eos cuſtodes legum, & miniſtros eſſe conſtituendos.* Ex quo intelligitur ſummi imperii proprium eſſe ſancire leges, ac ratas eſſe jubere.

Certè apud Romanos, cum popularis plurimum poſſet, ac prævaleret adminiſtratio, nulla lex niſi jubente populo recipi poterat. quem qui legem ferre volebant, rogabant; unde & *rogatio* dicta: & hujus formula erat iſta: *Velitis, jubeatis, Quirites.* Et cùm eam approbabant, ſinguli cives in tabella perſcribebant U. R. id eſt *Uti rogas.* Quæ argumenta ſunt ſummæ juriſdictionis, ac poteſtatis penes populum. tametſi & Conſules illic erant regio propemodum jure: & magiſtratuum aliorum ingens numerus: & Senatus denique ampliſſima auctoritate præditus. Sed hactenus, ut huic *auctoritas* tanquam propria tributa ſit; populo verò *majeſtas.* Ab quibus longè ſunt diverſa, quæ in paucorum, aut unius dominatu geruntur: ubi populo ac magiſtratibus ſingulis tantum juris datur, quantum iis placet, qui principem in republica locum obtinent: ad quorum ſcilicet arbitrium leges aut feruntur, aut exercentur, ac jus civibus dicitur. Sed hæc ſatis ſunt, ut κριτήριον quoddam & regula ſtatuatur, qua diſcerni poſſit, cujuſmodi ſit forma reipublicæ, quod ad inſtitutam quæſtionem accommodetur.

IV. Dixi contradicere ſibi Richerium, ac duo invicem contraria ponere, cum *Eccleſiaſticam politiam monarchicam* eſſe definit: & nihilominus *juriſdictionem Eccleſiaſticam primariò, propriè, & eſſentialiter Eccleſiæ*, id eſt toti communitati, *convenire: Romano autem Pontifici, atque aliis Epiſcopis, inſtrumentaliter*, &c. Hæc enim poſteriora meram eſſe Democratiam arguunt Eccleſiaſticam rempublicam: in qua ſumma poteſtatis & juriſdictionis eſt penes totam multitudinem: non penes unum aliquem principem: neque penes paucos optimates: niſi quatenus pars ſunt illi communitatis, ac multitudinis. Itaque talis adminiſtrandi forma nihil præter populare imperium præ ſe fert: ac ne mixta quidem, ac temperata eſt ex monarchico, & ariſtocratico: ſed pura puta democratia eſt. Etenim, ut paullo ante ex Ariſtotele didicimus, æſtimanda eſt reipublicæ cujuſlibet natura, & proprietas, ex ea parte, quæ ſupremam juriſdictionem obtinet, quæ τὸ κύριον dicitur, & cu-

74 Ariſt. 3. Polit. c. 6. [illegible]

75 Xenoph. initio libri de rep. Ath. [illegible]

76 Ariſt. 3. Polit. c. 16. [illegible]

77 Chryſ.

& cujuſmodi eſt τὸ πολίτευμα, id eſt cui regendi, & gubernandi, imperandique ſuprema, & ultima poteſtas ineſt; à qua magiſtratuum omnium, ac legum civilium auctoritas manat diſperſa per ſingulos, & ad eam, tanquam ad fontem, caputque revocatur. In Richeriana vero Eccleſia nulla prorſus eſt in Romano Pontifice, nulla in Epiſcopis poteſtas, vel auctoritas: ſed totam communitas apud ſe retinet. Sola illis executio & functio, quaſi miniſtris, & inſtrumentis relinquitur. Diceret ſaltem id, quod Joannes Gerſonius, Almainus, aliique Pariſienſes dixêre Theologi, quibus viſum eſt Concilii generalis auctoritatem eſſe majorem ea, quam Romanus habet Pontifex: affirmaret, inquam, in utroque ineſſe poteſtatem, & à Chriſto immediatè communicatam fuiſſe.

* Conſ. 1. Joannes Gerſonius * libro de poteſtate Eccleſiaſtica ſic eam definit: *Poteſtas Eccleſiaſtica eſt poteſtas, quæ à Chriſto ſupernaturaliter, & ſpiritualiter collata eſt ſuis Apoſtolis, & diſcipulis, ac eorum ſucceſſoribus legitimis uſque in finem ſeculi, ad ædificationem Eccleſiæ ſecundum leges Evangelicas, pro conſecutione felicitatis æternæ.* Idem * poſtea, *Poteſtas*, inquit, *Eccleſiaſtica in ſua plenitudine eſt formaliter, & ſubjectivè in ſolo Romano Pontifice*, &c. Poſt * *in Eccleſia eandem eſſe* dicit *ſicut in fine: & ſicut in regulante applicationem, & uſum hujuſmodi plenitudinis Eccleſiaſticæ poteſtatis.* Non dicit *ſubjectivè* in tota ineſſe Eccleſiæ multitudine: quod ex Richeriana opinione ſequitur. Jacobus Almainus in * libro de auctoritate Eccleſiæ tam *Petro primo ſummo Pontifici immediatè collatam à Chriſto eſſe, quam Eccleſiæ, poteſtatem illam:* neque Petro ſolum; ſed etiam Petri ſucceſſoribus *immediatè collatam* docet in ſequenti capite: licet tempore priùs Eccleſiæ, quam Petro datam aſſerit. Quod etſi non probat; neque idoneo concludit argumento: tamen ut conceſſum ſit, peræquè *immediatè* à Chriſto manavit in utrumque: nec *immediatiùs* uni, quàm alteri convenit. Vide ejuſdem Almaini librum de Poteſtate Eccleſiaſtica & Laica.

* Conſ. 10.

* Conſ. 11.

* Cap. 6.

V. At Richerius, ut ejus verba ſunt, in ſummo Pontifice, & Epiſcopis aliis, nullam, quæ per ſe propriéque inſit, poteſtatem agnoſcit. Quæ enim poteſtas *inſtrumentaliter* ſolùm, & *miniſterialiter*, & *quoad executionem*, non autem *propriè*, & *eſſentialiter* alicui convenit, non eſt in ipſo: nec ab ea tanquam forma denominatur, niſi ἀναλόγως, & ὁμωνύμως, & propter externam quandam habitudinem ad id, in quo proprie reſidet. Sicut medicamentum, aut herba quæpiam *ſana* vulgò dicitur, non propriè, ſed abuſione quadam vocis, & χρηστικῶς, quatenus reſpectum habet ad animantis corpus, in quo reipſa ſanitas ineſt, ut loquuntur, *ſubjectivè*. Sic enim regia poteſtas propriè in ſolo eſt rege, tanquam in ſubjecto; qui & ab illa rex ſolus appellatur. In vicariis, & miniſtris nonniſi *inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem.* Poteſtas item, & juriſdictio, ſive *magiſterium* civile, à quo *magiſtratus* nomen accipit; vel quod Græcè feliciùs conſonat, ἀρχὴ, à qua vocantur ἄρχοντες, proprie in ſolo ineſt eo, qui magiſtratus, & ἄρχων, interdum etiam & ἀρχὴ apud Græcos vocatur. in officialibus verò, & actuariis, ac miniſtris, ſerviſque publicis, qui illorum ſententias exequuntur, non ineſt propriè; neque denominari ab illa poteſtate niſi ineptè poſſunt. Quis enim Conſules, Prætoréſve nominandos potet accenſos, vel lictores, qui coram illis apparitura fungebantur; ac dicto audientes erant, ut quæ decreta ab iis eſſent exequerentur? aut quis in miniſtris iſtis Conſulatum, vel Præturam, vel civilem Romanæ reipublicæ poteſtatem, ac magiſtratum fuiſſe dixerit? Idem & de Eccleſiaſticis magiſtratibus uſurpare poſſumus, ut Epiſcopis: qui & ipſi ſuos habent Officiales, atque etiam Commentarienſes, miniſtroſque ceteros, quorum opera utuntur ad coërcendum? Nunquis ergo vel Epiſcopos iſtos appellet, vel penes eos eſſe dicat Eccleſiaſticam juriſdictionem, ac poteſtatem? Nemo tam impudens; immò verò tam vecors inſanuſque ſit, cui talia in animum veniat eloqui, ac palam proferre. Cur id autem? Nimirum quocumque te verſes, nullam vel cogitabis ipſe, vel ab alio ſano ac ſobrio cauſſam alteram rei iſtius audies, niſi quia apparitores iſti, miniſtri iſti, officiales iſti neque civilem, neque Eccleſiaſticam poteſtatem obtinent ipſi, nec in eis ineſt alio modo, quàm quo in ſummo Pontifice, & Epiſcopis omnibus ineſſe Richerius aſſerit Eccleſiaſticam juriſdictionem, hoc eſt *non primariò, propriè, & eſſentialiter: ſed inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem.* Nihil enim officiales iſti ſunt aliud, quàm *inſtrumenta, miniſtri*, & *executores* poteſtatis. Ideò magiſtratus non ſunt, neque ἄρχοντες. Unde ſive unus, ſive plures juriſdictioni miniſtrent, non propterea monarchicum ſit reipublicæ regimen, aut ariſtocraticum: quia ἡ πολιτεία, vel τὸ πολίτευμα, quod eſt regimen, in illis neutiquam ineſt. Quis in calamo vel ſtilo, quem manus ex rationis, ac voluntatis imperio movet, antiquarii ſcientiam, aut rationem ipſam, ac voluntatem ineſſe putet? Atqui in illo totidem modis hæc inſunt, quot in Epiſcopis Richerius poteſtatem eſſe ſcribit Eccleſiaſticam. Quocirca fœdè à ſe ipſe diſſentit, ut jam diximus, qui & politiam monarchicam Eccleſiæ tribuit; & regimen juriſdictionemque nullam in Pontifice ſummo, aut in Epiſcopis reſidere patitur: ſed eam in turbam ac multitudinem fidelium ablegat.

VI. At etiam definitio ipſa, quam in fronte libri poſuit, Eccleſiæ, ſi per ſe, ac ſola ſpectetur, ex contrariis, & diſſidentibus mutuò partibus contexitur. Sic enim loquitur, *Eccleſia eſt politia monarchica, regimine ariſtocratico.* Atqui πολιτεία idem eſt quod *regimen.* Hoc enim eſt πολίτευμα. Ariſtoteles autem πολιτείαν ait eſſe τὸ πολίτευμα. Expendamus nominis iſtius vim ac notionem, quod eſt *regimen.* Regimen eſt forma, ratióque regendi, vel gubernandi; & idem quod gubernatio. Huic vocabulo duo ſubeſſe poſſunt. Aut enim poteſtas ipſa, & auctoritas gubernandi ſignificatur, ac τὸ κῦρος, vel τὸ κράτος, ut ſuprà dicebam. quam poteſtatem *in actu primo* nominant: quæ eſt ſtirps ipſa fonſque juridicæ omnis effectionis, qua reſpublica continetur. Cujuſmodi in monarchica politia ſingularis perſona ſuſtinet: in ariſtocratica ſoli optimates: in democratica tota pro indiviſo communitas. Aut poteſtatis illius uſus, functio, & executio. Quo conſtituto, totidem illa redeunt, quæ paullo antè contra Richerii commentum attulimus: ut nulla ſit prorſus in Epiſcopis, aut Pontifice ſummo Eccleſiaſtica juriſdictio: ſed in ſola communitate verſetur. adeóque ſit Eccleſia politia monarchica, & non ſit; hoc eſt nulla prorſus in rerum natura ſit Eccleſia, aut Eccleſiaſtica poteſtas. Hæc ſunt conſectaria opinionis illius tum novæ; tum indoctæ, & inconditæ; ac non minus ſecum, ut initio monui, quàm cum fidei Catholicæ veritate, ac pietate pugnantis.

VII. Nec diſpar eſt argumentorum ratio, quibus illam fulcire videri voluit. Nam & ipſa non ſolum nihil ad propoſitum faciunt: ſed hoc etiam labefactant, ac falſitatis arguunt. Claves * ait regni cælorum Eccleſiæ nomine Petro eſſe commiſſas. Tum & hunc, & alios Apoſtolos, ac Diſcipulos miſſos à Chriſto, *& hanc miſſionem veram, & realem eſſe collationem juriſdictionis. Chriſtus*, ait præterea, *omnes Apoſtolos, atque Diſcipulos, qui Epiſcopalem & Presbyteralem ordinem referebant, immediatè, individuè, & collectivè miſit: ſicut à Patre ſuo, id eſt cum juſta, & ſpirituali auctoritate ad Eccleſiam regendam neceſſaria, miſſus fuerat.* Ex quo concludit: *Totum ordinem hierarchicum Epiſcopali, & ſacerdotali ordine conſtantem, immediatè, proportionatè tamen, atque ſubordinatè, ſuam poteſtatem, & juriſdictionem, hoc eſt facultatem regendi Eccleſiam à Chriſto derivare.* Hæc Richerius. quæ quidem ſuperiori illi adverſantur Eccleſiæ definitioni, eámque demonſtrant non *monarchicam politiam* eſſe, ſed *ariſtocraticam.* Ex quo tertium rurſus oritur, & utrique repugnans, quo tota illius libri doctrina, & quidquid in eo elucubrando, edendóque propoſitum habuit, diſſipatur, ac diſſolvitur. Sequitur enim, non eſſe penes Eccleſiam ipſam *primariò, propriè, & eſſentialiter totam juriſdictionem Eccleſiaſticam.*

* Richer. p. 2.

VIII. Quæ ut breviter oſtendam, illud ante omnia concedi mihi volo; de quo nullus niſi ignarus omnium controverſiam faciet; cum rempublicam aliquam dicimus hac vel illa conſtare forma, quód unius, vel plurium arbitrio regatur: dici id propter partem communitatis illam, quæ principatum in reliquas obtinet. Ut Ariſtocratia iccircò cenſetur, quòd nobilior, & honoratior pars reipublicæ imperium exercet in ceteras. Monarchia verò, quod ſingularis, & primaria pars communitatis præeſt reliquis. Non enim reſpectum habemus ad Angelos, quos civitatibus, provinciis, regniſque præſidere, ſacris ex libris comperimus: multo minus ad ſupremum, ac præpotentem moderatorem omnium Deum. Ita quippe nulla, præter monarchicam, humanis in rebus eſſet forma gubernandi. Sed hæc longiùs arceſſita ſit. Quare ex proximo, & aſpectabili principatu, conditionis, & appellationis ratio deducitur. Hoc eo dixerim, ne quis

monar-

monarchicam ideò politiam dici putet Eccleſiam, quòd illius caput ſit Chriſtus, & unicus, ac præcipuus dominus, rex, pater-familias; & quidvis denique. Verùm propiùs aliquid intueri nos oportet; ut inter mortales mortale ſit illud, cujuſquemodi eſt, quod quia excellit, & eminet, ſpeciem dat, noménque ſocietati civium.

Præterea meo jure ſumam etiam iſtud: *Eccleſiæ* voce comprehendi non ſolos Clericos, aut ſacrorum adminiſtros, uti ſacerdotes, & Epiſcopos, ſive *totum ordinem hierarchicum:* ſed unà cum his Chriſtianos ac fideles ceteros, quos laicos vocant. Nam nulla eſt reſpublica, quæ ſolis magiſtratibus conſtet, & iis qui imperant: ſed præter hos quoſdam oportet eſſe, quibus illi imperent. Itaque tota Eccleſia ex duobus ordinibus, ac primariis partibus componitur: in quarum altera ſunt paſtores, qui *ſacrorum principes*, & ἱεράρχαι dicuntur: in altera cenſentur oves, & qui *ſacris initiantur*, atque οἱ πλήθωοι nuncupantur: ſicut illi ſunt οἱ πλουτοῦντες. Certè *politia monarchica*, qualem Richerius Eccleſiam eſſe putat, falsò nominatur, ſi nulli ſint quibus monarcha ille præſit, ac regnet. Sed nec *regimen ariſtocraticum*, quod eidem affingit Eccleſiæ, conſiſtet uſquam, niſi qui regantur aliqui ſint, & optimatibus ſubjecti. Poſtremò neque familiæ, id eſt famulitio præpoſitus, & cibariorum diſpenſator ullus in ea eſt domo, ubi conſervos ille nullos habet.

IX. Ex iis primùm ſequitur contradicere ſibi Richerium, qui Eccleſiam definit *monarchicam politiam;* & tamen τὸ πολίτευμα, id eſt gubernandi, ac regendi poteſtatem ab illius reipublicæ conditore Chriſto non uni commiſſam aſſerit: ſed *omnibus Apoſtolis, atque diſcipulis, qui Epiſcopalem, & Presbyteralem ordinem referebant, immediatè, individuè, & collectivè traditam, ac miſſione collatam.* Ut enim ex antecedentibus colligitur; ſicut unum, ſive unitas, multitudini: ita plurium poteſtas, poteſtati unius opponitur. Quare cùm monarchia ſit illa, in qua unius eſt ſuprema poteſtas una; quæ exinde in plures inferiores, & ab illa primaria profectas, eique ſubjectas, poteſtates diſpergitur: non poteſt Eccleſiaſtica reſpublica monarchica cenſeri; cujus poteſtas omnis & auctoritas, & utique ſumma, ſtatim pluribus *immediatè, individuè, & collectivè* communis eſt facta. Hæc enim poteſtas, quæ *collectivè* Apoſtolis omnibus, & Diſcipulis, ac per eos hierarchis illorum ſucceſſoribus tributa eſt à Chriſto; una fuit, utpote *individuè*, ac *collectivè* data; hoc eſt non diviſa per partes, ut uni alicui major, alteri minor cederet: ſed tota hierarchico toti eſt ordini conceſſa. Proinde ſumma fuit eadem, & ad conſtituendam propriam reipublicæ formam ac ſpeciem, ἰδιῶδες aliquid conferens. Igitur non potuit *monarchicam* efficere *politiam* poteſtas illa, quæ ex natura ſua, & auctoris inſtitutione, non uni convenit; ſed pluribus in ejuſdem hierarchici ordinis ſocietate conjunctis. Denique *monarchiæ* id eſſentia poſtulat, ut poteſtas regendi tota ſit in uno aliquo: cujus arbitrio in inferiores, ac ſubjectos ſibi magiſtratus illa dimanet. Non debuit ergo Eccleſia definiri *Monarchica politia:* ſed, ſi fortè, ex monarchico, & ariſtocratico temperata ſtatu. quod piis, & eruditis pleriſque placuit. Sed ſi hoc Richerius poneret, recantare illud oporteret quod ſubjecit: poteſtatem *individuè*, & *collectivè* toti hierarchico ordini collatam fuiſſe. verùm diſtributam, ac diviſam dicere debuit ſtatim ab origine ſua plures in magiſtratus, & in uno maximam; in ceteris minorem, & pro rata cuique portione congruentem. Præſertim cùm ſubinde aſſerat, *proportionatè, atque ſubordinatè ſuam unicuique poteſtatem, & juriſdictionem, hoc eſt facultatem regendi Eccleſiam à Chriſto derivatam.* Quomodo *individuè*, & *collectivè* dari potuit, quæ & diviſa eſt in ſeſe, utpote non æquali ratione partita: & non eadem ſingulis obvenit? Non enim indiviſa poteſtas eſt, quæ hoc modo diſtribuitur: quia idem & unum, quà idem eſt, non eſt diviſum, ac multiplex, nec à ſeipſo diſtinctum.

X. Licet hoc in animalium corporibus animadvertere: in quibus vegetandi vis, exempli cauſſa, quæ in unum finem data eſt à natura tuendi, firmandique corporis, varias in partes, atque officia diſtribuitur; habétque functionum ſingularum ſua quædam adminicula. Nec de illa dici poteſt; eam *individuè*, & *collectivè* toti corpori eſſe conceſſam. Id ſi eſſet, eadem in toto corpore, ejúſque partibus foret; nec eſſent deſcriptæ cuique partes agendi, ac velut munera; uni quidem, cibi admovendi; alteri comminuendi; ceteris trajiciendi, concoquendi, commutandi, eliquandi, dividendi, &c. Sic * Apoſtolus [* 1 Cor. 12.] unum eundémque ſpiritum per totum Eccleſiæ corpus non eandem diffundere gratiam ait *individuè, & collectivè:* ſed ſtatim *diviſiones* ab illo manare *gratiarum; diviſiones adminiſtrationum; diviſiones operationum.* Quo ſit ut quemadmodum in uno corpore diverſa membra diverſas habent facultates, & facultatum actiones: ſic in Eccleſia gradus ſint ac poteſtates, ordinéſque diſtincti: & alius capitis inſtar ſit, alius oculi: pedis alius. Unde * [* Ib. & Eph. 4.] *alii ſunt Apoſtoli; alii Prophetæ; alii Evangeliſtæ; alii Paſtores.* Quo Apoſtoli teſtimonio * Tridentini Patres [* Seſſ. 23. c. 4.] utuntur, ut contra recentes hæreticos probent, Eccleſiaſticam poteſtatem non eandem in tota Eccleſia, ejúſque membris Chriſtianis omnibus, etiam laicis ineſſe: ſed graduum, & functionum eſſe diſcrimen. adeò ut Eccleſiaſtica hierarchia ſit * *ut caſtrorum acies ordinata:* [* Cant. 6.] propter ordinum, officiorúmque varietatem. Quæ varietas non aliunde eſt orta, quàm à Chriſto, & eádem inſtitutione, qua & hierarchiam Eccleſiaſticam condidit; ut ſub anathematis pœna credendum eſſe * Synodus illa decrevit. [* Seſſ. 23. c. 6.]

XI. Non ſolùm itaque falſa eſt: ſed etiam hæretica, & ſynodali judicio damnata Richerii hæc opinio: *Epiſcopalem, & Presbyteralem ordinem immediatè, individuè, & collectivè miſſum, ſicut à Patre ſuo miſſus eſt Chriſtus: ita ut miſſio illa vera, & realis ſit collatio juriſdictionis.* Siquidem miſſio Chriſti, ut & poteſtatis, ac juriſdictionis in eum collatio, tum ſuprema fuit, & abſoluta; tum una, ſimplex, & individua: in qua omnis omnium ordinum, graduum, ac magiſtratuum Eccleſiaſticorum poteſtas & juriſdictio, tanquam in capite, ac fonte continebatur: ut * *de plenitudine ejus omnes acciperent*, [* Joan. 1.] non ſolùm gratiam: ſed etiam auctoritatem, ac poteſtatem. Quocirca ſi univerſi ordines Hierarchici *immediatè, individuè, & collectivè* miſſi ſunt à Chriſto; eáque miſſio *collatio fuit juriſdictionis*, itidem ut à Patre miſſus eſt Chriſtus, & hac ipſa miſſione illam accepit: par eſt in omnibus, & eadem, utpote individua; nec minor in ſimplici quolibet ſacerdote poteſtas, & Eccleſiaſtica juriſdictio, quàm in Epiſcopo; immò quàm in ſupremo omnium Paſtore Pontifice Romano. Neque quod ſtatim ſubjicit, *proportionatè tamen, atque ſubordinatè poteſtatem illam, ac juriſdictionem, à Chriſto derivari;* ad minuendam dogmatis iſtius invidiam facit: ſed ſtuporem potiùs, & inſcitiam auctoris oſtendit: qui quid eſſet conſequens non vidit, ac duo invicem pugnantia in eandem ſententiam incluſit.

Nam quod exemplum è Gallicanis judicibus, ac magiſtratibus affert, contra ipſum eſt. *Inferiores judices, ac magiſtratus*, inquit, *quanquam ſubditi Parlamentis, æquè tamen immediatè auctoritatem ſuam à Rege Chriſtianiſſimo mutuantur, quàm ipſa Parlamenta.* Verùm quis propterea dixerit, poteſtatem, ac juriſdictionem omnem, quæ ab Rege dimanat, non ſolùm *immediatè*, ſed etiam *individuè, & collectivè* in omnes tam ſuperiores, quàm inferiores diffundi magiſtratus? Duorum enim alterum verba iſta ſignificant, vel non majorem in uno eſſe, quàm in altero; tollúntque re *proportionem* illam, & *ſubordinationem*, quam voce tenus in ſequentibus affirmat. Vel illud indicant; nonniſi in tota multitudine magiſtratuum qualemcumque reſidere poteſtatem, in ſingulis verò nullam eſſe definitam, ac diſtinctam: ſed confuſam, quatenus ſcilicet pars eſt aliqua multitudinis iſtius. Non ſecus ac conſortes aliqui fratres duo tréſve, antequam paternam hereditatem inter ſe partiti ſint; totum patrimonium ſimul omnes, & pro indiviſo poſſident: nec unus eorum certam illius partem vindicare ſibi poteſt; ſed in commune duntaxat jus in eam obtinere dicitur.

XII. Ac tanto manifeſtior erit dictorum illius abſurditas, & conflictio, ſi quorſum iſta ſcripſerit, & quem in ſcopum intentus fuerit, animo repetimus. Nimirum eò illa ſpectant; ut Eccleſiæ *regimen ariſtocraticum* eſſe perſuadeat. Poſtulat autem ejuſmodi reipublicæ forma, ut ſuprema poteſtas non ſit in uno quopiam cive; nec in tota communitate civium: ſed in paucis optimatibus, & honoratis; qui *individuè, & collectivè* ſummam in ſe juriſdictionis habeant, non in ſingulos, particulatímque diviſam. Hinc quoniam optimates illi in Eccleſiaſtica communitate ſunt, quos ἱεράρχας vocant; quorum principatus in juriſdictione, ac poteſtate conſiſtit: hanc autem à Chriſto inſtitutam acceperunt: iccircò quod erat conſentaneum aſſeruit, eandem poteſtatem non uni alicui tributam eſſe ſummam, ne *monarchicum regimen* eſſet: ſed toti hierarchico ordini *individuè, & collectivè* datam: quod pro-

proprium ejus eſt, quod adſtruere moliebatur, *ariſtocratici regiminis.*

Verſatur autem in illo aſſerendo Gallicanorum magiſtratuum exemplo altera hominis ἀλογιστία. Quippe poteſtas illa, quæ ab Rege diffunditur in plures magiſtratus, ac judices, non efficit ut Ariſtocraticum ſit reipublicæ Franciæ regimen: eo quòd juriſdictio illa abſolutè, & in fonte ſuo, ac ſtirpe, monarchica eſt. cùm ſit is, penes quem ſumma rerum eſt, unus duntaxat homo, párſque præcipua communitatis; cui ſubjecti ſunt, & ſupremæ poteſtatis adminiſtri, magiſtratus illi omnes, ac judices. At in Eccleſia ſi eſt ulla ſumma poteſtas, ea non ex Chriſto vero illius, ſupremóque capite, ac principe metienda eſt; ut ſuprà memini: ſed in parte aliqua communitatis aſpectabili, ac mortali reſidet; eáque ſi unus ac ſingularis homo eſt, monarchica dici debet; ſi plures ſunt, ſed dignitate tantùm præditi, & in commune, atque æquo jure gubernantes, ariſtocraticum regimen erit. Sin poſtremò tota ipſa communitas ex magiſtratibus ac populo compoſita, *individuè*, ac *collectivè* jus illud ſupremum obtinet, democratica meritò cenſebitur.

XIII. At Richerius, quod mirum, & prodigii inſtar eſt, triplex illud politiæ genus impingit Eccleſiæ, dum unum quærit. Nam & *monarchicam politiam* disertè illam eſſe dicit: & ariſtocraticum nihilominus regimen aſſignat. tum verò, ut proxime antè monſtravimus, ſummam auctoritatem in multis optimatibus individuam collocat: ut non alia ſit forma, quàm ariſtocratica. Ac denique, quod ſuperiora funditus evertit, *totam juriſdictionem Eccleſiaſticam primariò, propriè, ac eſſentialiter Eccleſiæ convenire* ait: *Romano autem Pontifici, atque aliis Epiſcopis, inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem.* Quæ poſtrema popularem, ac democraticam eſſe rempublicam iſtam neceſſariò ſignificant. Etenim Eccleſia, ut antè dixi, corpus eſt, & communitas quædam ex hierarchis, id eſt magiſtratibus, qui ſunt optimates; & privatis, ſive laicis compoſita: uti quævis alia reſpublica civilis. Quare ſi in ipſa multitudine Chriſtianorum ineſt poteſtas omnis; in magiſtratibus verò, & in ipſo principe omnium, & capite, non ineſt propriè, nec eſſentialiter; ſed tantummodo velut in inſtrumentis, ac miniſtris, & exequutoribus: neque monarchicum, neque ariſtocraticum erit regimen illud: ſed democraticum. Quemadmodum Athenis, ac Romæ juriſdictio omnis, & ſuprema poteſtas in communitate civium, ſive populo univerſo manebat, velut in ſubjecto. Magiſtratus porrò quam revera habebant in ſe, hanc & à populo capiebant; & ejuſdem nomine, auctoritatéque populi eam adminiſtrabant. Ita merè populare fuerit Eccleſiæ regimen; omniúmque adcò (quod Ariſtoteles, & philoſophi docent) à perfecto remotiſſimum, ac deterrimum.

CAPUT XVI.

Falsò monarchicum ſtatum Eccleſiæ dici ab Richerio, cùm aliter revera ſentiat. De clavibus Eccleſiæ perplexa illius aſſertio. Poteſtatem earum perperam ab eo ſtatui datam eſſe individuè, immediatè, & collectivè *omnibus Eccleſiæ adminiſtris. Eandem poteſtatem Petro, & ſuo modo Apoſtolis tributam eſſe reliquis. Quo ſenſu toti Eccleſiæ conceſſam velint aliqui Veteres. Explicantur illa Chriſti verba, quibus peccantis in nos fratris delictum deferri ad Eccleſiam præcipit. Nullam ex illis demonſtrari penes totam Eccleſiam eſſe poteſtatem.*

I. NON diſſimilem in ſequentibus puſillæ mentis æſtum, ac jactationem, & conflictum deprehendet, cui in iis legendis jacturam facere temporis libitum erit. * Nam ſtatum monarchicum Eccleſiæ imputat, quatenus penes unum Romanum Pontificem eſt canonum executio: regimen verò ariſtocraticum, quòd Concilii ſit canones conſtituere, ac præſcribere, quibus exequendis Pontifex operam, ac vigilantiam adhibeat. Hoc ſi ita eſt, nullo modo conſtituenda fuit Eccleſiæ *monarchica politia*; ſed *ariſtocratica*: ac ne iſta quidem, ſi tota juriſdictio eſt penes Eccleſiam, id eſt communitatem integram. [* Pag. 9.]

Ita monſtri ſimilis eſt, ut jam dixi, formâ illa reipublicæ, quam Richerius inducit Eccleſiæ: quæ cùm omnes contineat, nullam certam retinet: ac velut hydra eſt multiceps; aut tricorpor neſcio quod portentum ex poëtarum fabulis.

Jam quod ad claves ſpectat, quas toti datas Eccleſiæ contendit, ſimilem id habet ambiguitatem, & repugnantiam. Ut enim ex ejus diſputatione colligitur, Eccleſiam ibi non totam fidelium communitatem intelligit: ſed Epiſcopos omnes. vel potiùs præter hos etiam *Presbyteros curam animarum habentes.* Quippe ita paullo pòſt ſcribit: * *Porrò Senatum, aut conſilium nativum Eccleſiæ à Domino inſtitutum v·camus, non modò Epiſcopos, verumetiam omnes Presbyteros curam animarum habentes; quorum illi Apoſtolis: hi verò ſeptuaginta duobus diſcipulis ſucceſſerunt.* [* Pag. 8.] Tam igitur Epiſcopis, quàm Presbyteris, poteſtatem clavium Chriſtus contulit: quod & anteà ſcripſit, affirmans * *Chriſtum omnes Apoſtolos, atque diſcipulot, qui Epiſcopalem, & Presbyteralem ordinem referebant, immediatè, individuè, & collectivè miſiſſe, eáque miſſione poteſtatem dediſſe.* [* Idem pag. 24.] Ex quo evidens eſt, Eccleſiam à Richerio accipi pro *toto ordine hierarchico*, laicorum ordine ſecluſo. Hoc autem ei contrarium eſt, quod pro fundamento ſtructuræ totius, libri initio poſuit. Ibi enim Eccleſiam à Romano Pontifice, & Epiſcopis aliis diſtinxit, cùm *totam juriſdictionem Eccleſiaſticam convenire* dixit *primariò, propriè, ac eſſentialiter Eccleſiæ: Romano autem Pontifici, atque aliis Epiſcopis, inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem.* Ergo Eccleſiam hic quidem pro tota multitudine fidelium uſurpat, comprehenſis unà Pontifice Romano, & Epiſcopis: quod illum exiſtimaſſe potius interpretor, quàm ut ſolos laicos ſignificari voluerit, paſtoribus excluſis.

II. SED utcumque de ea re ſenſerit, perſpicuum eſt, non illum conſtanter, & conſentaneè loqui, ſed impeditè, ac perplexe: nec omninò ſcire quid dicat: qui clavium poteſtatem modò aſſerat toti Eccleſiæ, hoc eſt corpori ipſi, ac velut populo fidelium eſſe conceſſam: aliàs ſolis Eccleſiæ principibus, ac magiſtratibus. quorum prius ariſtocraticam reipublicæ formam: poſterius democraticam efficit: neutram monarchicam: quam Eccleſiæ definitioni, velut ludibundus, & aliud agens inſeruit.

Certè clavium poteſtas quo in Scripturæ loco commemoratur, & à Chriſto communicata legitur, non alteri data quàm Petro reperitur. * *Tibi dabo*, inquit, *claves regni calorum* Acetametſi tùm ex ſequentibus, tùm aliis ex locis cognoſcitur, etiam Apoſtolis pro ſuo modo permiſſas fuiſſe: ut qui parem æqualémque cum Petro, ſed extraordinariam, ut miſſionem, ita poteſtatem ſortiti ſunt: non tamen aliis eadem illa juriſdictio tributa uſpiam proditur. [* Matt. 16.] Ac prorſus ariolatur, ſomniátque Richerius, dum miſſionem Apoſtolorum, qua poteſtas illis eſt Eccleſiaſtica tradita, hoc eſt ligandi, ac ſolvendi juriſdictio, ampliſſima illa, & cujuſmodi principes, ac magiſtratus Eccleſiæ decebat, etiam ad Diſcipulos extendit cæteros, qui Apoſtoli, aut Epiſcopi non erant. ac tum ſcilicet reipſa datam autumat, * cùm illos ad prædicandum per Judææ oppida deſtinavit, ad quæ mox erat ipſe venturus. [* Matt. 10. Luc. 9. & 10.] Nam prior iſta miſſio nullam aliam, quàm prædicandæ pœnitentiæ, ac tam doctrina, quàm miraculis præparandi ad Chriſti fidem populi facultatem illis indidit: non regendi, gubernandique jus ullum, aut poteſtatem; ſive ordinis, quam ſub cœnam ultimam contuliſſe creditur: ſive juriſdictionis, quam poſt reſurrectionem ſuam reipſa, &, ut loquuntur, *actu* tradidit.

III. FRIVOLUM eſt ergo quod de Septuaginta duobus diſcipulis aſſerit Richerius, eos, cùm Epiſcopi non eſſent, poteſtatem tamen clavium accepiſſe cum Apoſtolis *individuè, immediatè, & collectivè.* Quod nullo argumento probat; aut verò probare poteſt: non modò Scripturæ: quæ mandatam ſolis Apoſtolis, ac per eos, Epiſcopis, regendæ, gubernandæque Eccleſiæ poteſtatem docet. Sed neque Canonis alicujus. Quattuor in totum affert Richerius. * Primus eſt ex pſeudo Damaſo petitus, qui cujuſquemodi eſt, nihil aliud continet, niſi duos à Chriſto inſtitutos eſſe ordines, *Apoſtolorum duodecim, & ſeptuaginta diſcipulorum.* [* Diſt. 68 cap. Chorepiſc.] Quales autem iſti fuerint, & quatenus juriſdictionem habuerint, nihil omninò loquitur. nec de curam animarum habentibus Presbyteris littera ulla meminit. * Secundus ex Hieronymi ad Heliodorum epiſtola ſumptus hoc unum dicit, *Eccleſiam habere cœtum Presbyterorum, ſine quorum conſilio nihil monachis* [* 16. qu. 1. can. Eccl.]

agere licet. Quid ad rem iſtud pertinet? An propterea poteſtatem clavium, aut juriſdictionem illis tribuit ex Chriſti inſtitutione venientem? Certe Romæ Senatus magiſtratus non fuit, nec juriſdictionem civilem per ſeſe, & quà Senatus erat, exercuit. Sed & * Hieronymus in eodem citatus canone, nullas Senatui illi Presbyterorum partes alias aſſignat, quam conſilii dandi. Sequitur * canon tertius, ex Carthaginenſi quarta Synodo deſcriptus: qui nihil ad rem facit. Agit enim tantummodo de ordinatione Presbyteri; in qua *Epiſcopo manus ſupra caput ejus tenente, etiam ceteri Presbyteri manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius tenere jubentur.* De quo canone ſuprà dictum eſt. Quem ideò Richerius in medium adduxiſſe videtur, ut novitio illi Catharorum dogmati tacite ſuffragaretur: cui & Salmaſius ſubſcribit: Presbyteros ſimplices nihil ab Epiſcopis differre. cujus argumentum ex illo canone, & communi utriſque manuum impoſitione deſumptum copioſe confutavimus. Hanc ipſam de Richerii mente ſuſpicionem auget canon ille, quem quarto * loco citavit; qui ex Epiſtola Hieronymi ad Evagrium tranſlatus eſt: in qua parem & eundem cum Epiſcopatu ordinem eſſe Presbyteratum videtur oſtendere. Sed quemadmodum ab hujus dogmatis invidia purgandus ſit Hieronymus, in ſuperioribus latiſſimè diſſeruimus.

* Ad c. 3 Rio.
* Diſt. 21 can. Presbyter.
* Diſt. 93 can Legimus.

IV. Atenim clavium poteſtatem non uni Petro, ſed Eccleſiæ toti conceſſam quidam ex antiquis videntur agnoſcere: qui Petrum in illa confeſſione perſonam Eccleſiæ ſuſtinuiſſe dicunt. Quod * Auguſtinus indicat, dum ait, *hoc nomen ei, ut Petrus appellaretur, à Domino impoſitum eſſe: & hoc, ut ea figura ſignificaret Eccleſiam:* & paulò antè *Petrum Apoſtolum* vocat *Eccleſiæ unicæ typum.* De clavibus verò in primo de Doctrina Chriſtiana ſic: *Has igitur claves,* inquit, *dedit Eccleſiæ ſuæ, ut quæ ſolveret in terra ſoluta eſſent in cælo: quæ ligaret in terra, ligata eſſent & in cælo,* &c. Et * alibi diſertius: *Petrus enim multis locis Scripturarum apparet quòd perſonam geſſit Eccleſiæ: maximè illo in loco, ubi dictum eſt: Tibi dabo claves regni cælorum. Quæcumque ligaveris in terra, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveris in terra, erunt ſoluta & in cælo.* Et in * alio loco: *Sicut in Apoſtolis,* ait, *cùm eſſet etiam ipſe numerus duodenarius, id eſt quadripartitus in ternos, & omnes eſſent interrogati, ſolus Petrus reſpondit, Tu es Chriſtus filius Dei vivi, & ei dicitur, Tibi dabo claves regni cælorum; tanquam ligandi, & ſolvendi ſolus acceperit poteſtatem: cùm & illud unus pro omnibus dixerit; & hæc cum omnibus, tanquam perſonam gerens ipſius unitatis, acceperit. Ideò unus pro omnibus, quia unitas eſt in omnibus.* Cui præterea concinere videtur Cyprianus in libro de unitate Eccleſiæ, dum ait *Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuiſſe Dominum, & dixiſſe: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum ſanctum: Si cui remiſeritis peccata, remittentur illi: ſi cui tenueritis, retinebuntur. Tamen ut unitatem manifeſtaret, unam cathedram conſtituit, & unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erant utique & ceteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris, & poteſtatis. ſed exordium ab unitate proficiſcitur. Primatus Petro datur, ut una Chriſti Eccleſia, & cathedra una monſtretur. Et paſtores ſunt omnes: ſed grex unus oſtenditur, qui ab Apoſtolis omnibus unanimi conſenſione paſcatur.* Quibus verbis ſignificari putant, non tam Petro ipſi, velut uni & ſingulari capiti, tributam eſſe regendi, ac paſcendi gregis poteſtatem, quàm omnibus paſtoribus, qui conjunctim, & in commune, tanquam unus paſtor, cœtus omnes fidelium, unius gregis inſtar gubernabant.

* Serm. 13. de Verb. Dom. init.
* Serm. 26 de Diverſ. c. 6.
* Tract. 118. in Joan.

V. Hæc & ſimilia veterum dicta, nihil Richerianam opinionem ſublevant. Primùm quia non eo ſenſu, quem illa præfert, datam Eccleſiæ toti poteſtatem adſtruunt; hoc eſt communitati ipſi fidelium, ita ut in ea ſit, & hæreat tota juriſdictio; *in ſummo verò Pontifice, atque aliis Epiſcopis non propriè, ſed inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem.* Illi enim è contrario tam in Petro, quàm in aliis Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus ſolis ineſſe poteſtatem illam prædicant: ut & illam habeant, atque in ſe contineant ipſi; & eandem ad uſum applicent, & exerceant. Ad ſummum igitur *ariſtocraticam politiam* eſſe definient Eccleſiam, ſi ita, ut adverſariis placet, verba illorum accipiamus. non autem *monarchicam eſſe politiam*; ſed *regimen ariſtocraticum*; quod eſt Richeriani ingenii prodigioſum, & inextricabile figmentum. Sed nunquam priſci illi Patres in illa communione poteſtatis aſſerenda, Romanæ prærogativam ſedis excludere voluerunt: hoc eſt *extenſionem*, ut ita dixerim, *juriſdictionis* inæqualem, ac diſparem. quam & Concilia ipſa, & veterum teſtimonia Patrum; & innumera ætatum omnium exempla confirmant. Verum ad ipſam, ut ſic loquar, poteſtatis illius *ſubſtantiam*, & *eſſentiam* reſpexerunt: quæ per omnes Chriſtiani orbis Epiſcopos una eademque diffunditur. tum ad finem, & ſcopum rectionis, ſive paſtionis, aut juriſdictionis illius: quæ velut pro indiviſa in commune poſſidetur ab omnibus paſtoribus: ſicut ex omnibus variarum regionum gregibus unum ovile fit, & grex unus; qui ad eandem æternitatis conſequendam gloriam deſtinatur, ac dirigitur.

VI. Caeterum ſi Eccleſiæ nomine, cùm ei claves in Petro traditas antiqui Patres aſſeverant; totam ipſam fidelium communitatem intelligendam putet aliquis, non tamen iccircò cauſſam obtinebit ſuam Richeriana factio. Quippe duabus de cauſſis toti conceſſa communitati fidelium dici poteſt clavium poteſtas. Prima quòd ipſius cauſſa, & ad ejus commodum, hoc eſt ad illam tuendam, regendam, & ad ſempiternam ſalutem adducendam à Chriſto inſtituta fuerit: non autem per ſe, ac directe propter eos, qui illam obtinent, & adminiſtrant. quod ſuprà latiùs expoſui. Atque hoc ſenſu *miniſteriale*, & *inſtrumentale* caput Eccleſiæ nominari poteſt Romanus Pontifex: in quo ſtulte conflictatur Richeriana natio, ac fumos ſuos venditat. Nam miniſter eſt, & quidem primatius, ſummi vel regis, ac monarchæ; vel patrisfamilias; vel paſtoris, vel heri, ac domini Chriſti Jeſu; & ejuſdem inſtrumentum: ſive *vas*, ut Scriptura ex Hebraica proprietate loqui amat: itidem * ut eum, qui major inter diſcipulos eſſe velit, *miniſtrum* jubet eſſe Chriſtus. Et * miniſtrum ſe Chriſti ſæpe nominat Paulus, * ceteróſque conſortes Apoſtolatus ejuſdem, & Evangelii prædicatores. Quin & ipſemet Chriſtus * *miniſter circumciſionis* ab eodem dicitur. quemadmodum * *puer*, ſive *ſervus* Dei Patris à Propheta, nec non ab Evangeliſta vocatur idem Chriſtus. Sed in eo Richerii obſervandus eſt fucus, & κρύψις quædam ſubdola. Qui ſic *inſtrumentale*, ac *miniſteriale caput* appellat Romanum Pontificem, ut diſſimulet qua ratione, & quo cum comparatus ita dici mereatur. Nam duplex appellationis iſtius cauſſa eſt, & notio. Aut enim quatenus cum efficiente cauſſa primaria confertur; aut ad finem, ac *ſubjectum*, ut vocant, circa quod fungitur, relatus, *inſtrumentum*, ac *miniſter* nominari poteſt Apoſtolus quilibet, adeoque Pontifex Romanus. Priore modo ſolius Chriſti *miniſtri* ſunt & *inſtrumenta* quicumque præſunt Eccleſiæ: quòd ab illo ſolo poteſtatem, & juriſdictionem, auctoritatemque capiunt: non ab communitate ipſa: ut anteà demonſtravimus. Poſteriore verò ſenſu *miniſtri* ſunt, & *inſtrumenta* tum Chriſti, velut efficientis, & moventis, atque ad opus applicantis cauſſæ præcipuæ: tum corporis ipſius *myſtici*, id eſt communitatis Eccleſiæ; cui miniſtrare, ac ſervire debent, ejuſque ſtudere, & incumbere commodo, ac ſaluti. Atque hoc etiam modo * Paulus reges, & principes *Dei miniſtros* nuncupat. Poterat & populi miniſtros nihilo ſecius vocare, quòd in eum finem à Deo conſtituti ſunt, ut tanquam divinæ in homines providentiæ & bonitatis adminiſtri, ac publicæ quietis, & utilitatis procuratores eſſent. Proptereà Gregorius M. & ejus exemplo deinceps ceteri Romani Pontifices *ſervos ſervorum Chriſti* appellari ſe voluerunt.

* Mat. 23. 11. Mar. 10. 43.
* Eph. 3. 7. Rom. 15. 16. Col. 1.
* Rom. 15. 8.
* Iſa. 42. 1. & Mat. 12. 18.
* Rom. 13. 6. 1. Cor. 3. 5. & 2. Cor. 6. 4.
* Rom. 13. 4.

VII. Hoc ſi unum Richerius vellet, nihil attinebat turbare ipſum, ac tantas in Eccleſia ciere tempeſtates, ut etiam communitatem ipſam, & unitatem, quantum fuit in ipſo, ſcinderet. Facilè hoc omnes concedent: ac ne Romanus quidem ipſe Pontifex negabit, illo ſe ſenſu *miniſteriale* eſſe caput. Tametſi putida vox iſta eſt, & propter veteratoriam eorum, qui hac utuntur, calliditatem, cavenda eſt, & ſuſpecta. Verum miniſter utcumque dicatur, & inſtrumentum Chriſti tam ipſe, quàm Epiſcopi omnes, & rectores Eccleſiæ. Sed non eo contentus ille fuit. Plus aliquid obſcuritate illa ſua, & malitia verborum, ac ſententiarum ambiguitate captavit. Nempe *inſtrumentale*, ac *miniſteriale* caput exiſtimari voluit Romanum Pontificem, quòd immediatè ab Eccleſia ipſa, communitateque fidelium poteſtas in eum omnis, ac juriſdictio profecta ſit: quippe qui illam à Chriſto *prius*, & *immediatius* corpori ipſi

com-

communicatam aſſerat, quàm capiti; ac per præſides ſuos tanquam inſtrumenta, miniſtroſque agere communitatem: quemadmodum corpus per oculum videt, cumque applicat ad uſum, & actionem ſuam, vim illi, ac motionem imprimens. Prorſus ille utcumque cavillari ac ludificari ſtudeat; & quantoſcumque fumos, ac nebulas ancipitis, & inconditi ſermonis obducat; perſuadere illud tamen nititur: Epiſcopos omnes, & horum ſupremum Romanum Pontificem, non à Chriſto proxime, & *immediatè* juriſdictionem accepiſſe: ſed ab Eccleſia ipſa; hoc eſt ab multitudine fidelium. In quo habet adjutorem non valde doctum, nec multum momenti ad cauſſam afferentem Catharum Meſſalinum: cujus occaſione dicti in eam ſumus digreſſi de Eccleſiaſtica poteſtate controverſiam, affinem inſtitutæ contra illum diſputationi, nec affectatam, aut otioſam.

VIII. SEQUITUR altera ratio, cur interdum à Patribus antiquis non tam Petro, quàm toti Eccleſiæ communicata dicatur Eccleſiaſtica juriſdictio: ut hoc pacto demonſtrent, non ſic affixam, & addictam uni illi fuiſſe, & quaſi circumſcriptam unius perſona; ut eo ſublato, etiam illa periret, nec ampliùs in Eccleſia maneret. Ergo eatenus Eccleſiæ traditam fuiſſe intelligunt, quòd perpetuò habet illa ſucceſſores poteſtatis, ac dignitatis iſtius. Quemadmodum qui dicit, Francorum populo regiam poteſtatem conceſſam fuiſſe, nihil ſignificat aliud, niſi eſſe ibi ſemper aliquem, qui regnet, ac poteſtatem illam non exequatur modò; ſed in ſe hærentem, ac reſidentem circumferat. Nec propterea conſequens erit, penes communitatem ipſam civium, ſupremum eſſe jus regni; nec aliud eſſe regem, quàm miniſtrum, executoremque mandati popularis, & imperii. Sic igitur Eccleſiæ Dominus auctoritatem regendi, ac poteſtatem tribuit, quoniam pars illius ſunt omnes ii, qui ejuſmodi poteſtatem gerunt, & paſtores ſunt Dominico gregi ab ſummo Paſtore præpoſiti: quibus extinctis *vivit tamen poteſtas, & excellit auctoritas; ac dignitas etiam in indigno herede non*
*Serm. 2. in Anniver. die aſſump. ſuæ. *deficit*, ut ait ſanctus * Leo. Quocirca claves illas non ſoli Petro datas fuiſſe, nec ſolis cum eo ejuſdem Apoſtolatus conſortibus: ſed etiamnum in Eccleſia perſeverare, docet Auguſtinus in eo Sermone, quem ſuprà laudavimus: * *Nunquid iſtas claves Petrus accepit, & Paulus non*
* Aug. Ser. 26. de Diver. *accepit? Petrus accepit, & Joannes, & Jacobus non accepit, & ceteri Apoſtoli? Aut non ſunt iſtæ in Eccleſia claves, ubi peccata quotidie dimittuntur? Sed quoniam in ſignificatione perſonam Petrus geſtabat Eccleſiæ, quod illi uni datum eſt, Eccleſiæ datum eſt. Ergo Petrus figuram geſtabat Eccleſiæ; Eccleſia corpus Chriſti eſt.* Ad eandem ſententiam accom-
*Lib. 1. de remiſſ. pecc. c. 19. modandus eſt * Fulgentius, dum ita Petro claves eſſe concreditas aſſerit regni cælorum, ac ligandi ſolvendique poteſtatem, ut per eum accepiſſe dicat Eccleſiam: nempe quod id expenſum feratur Eccleſiæ, quidquid ejus capiti conceditur.

IX. ET ſunt alioqui crebra, & expreſſa Patrum eorumdem teſtimonia, quæ Petro ipſi nominatim claves eſſe creditas, cumque iis ampliſſimam regendæ Eccleſiæ
*Lib. 7. poteſtatem adſtruunt. Sic enim * Optatus Milevitanus, *Bono*, inquit, *unitatis beatus Petrus, cui ſatis erat, ſi poſtquam negavit, ſolam veniam conſequeretur, & præferri Apoſtolis omnibus meruit, & claves regni cælorum communicandas*
*Serm. 124. de Temp. *ceteris ſolus accepit.* Et * Auguſtinus rationem hanc reddit cur Dominus illum labi in peccatum permiſerit. *Credendæ enim erant*, inquit, *Petro Apoſtolo claves Eccleſiæ. Immò creditæ ſunt ei claves regni cælorum.* [77] Chryſoſtomus *coryphæum* vocat *Petrum Apoſtolici chori: cui creditæ ſunt claves cæli.* [78] Cyrillus Hieroſolymitanus *principem* vocat *Apoſtolorum, ac regni cælorum clavigerum.* Inſignis eſt Eulogii Alexandrini locus ex libro [79] ſecundo contra Novatianos, ubi *neque Joanni, neque alteri cuipiam Apoſtolorum dixiſſe Salvatorem* ait, *Tibi dabo claves regni cælorum*, &c. *præterquam Petro, qui Chriſtum negaturus erat, & lachrymis ac pœnitentia diluturus peccatum ſuum: ut exemplo ſuo humanitatis erga peccantes affectum diſceret.* At Photius negat ſoli Petro claves eſſe commiſſas: ſed in illius perſona ceteris etiam Apoſtolis datas eſſe ſcribit: quemadmodum & illorum ſucceſſoribus. Non toti datas Eccleſiæ aſſerit, ut Richerius, & Cathari: ſed ſolis præſulibus. quod eatenus verum eſt, ſi principatus cathedræ Petri, ac propria ſedis illius prærogativa ſervetur. Ceterum iis, quæ de Petro ſcribit Eulogius, affinia ſunt quæ apud Optatum leguntur in libro ſeptimo: *Proviſum eſt, ut peccator aperiret innocentibus: ne innocentes clauderent contra peccatores: & quæ neceſſaria eſt unitas, eſſe non poſſet.* Verùm nihil hoc loco neceſſe eſt plura de ea re teſtimonia conquirere; quæ & innumerabilia ſunt, & tractationi propriæ ſeponenda.

X. ALIUS eſt locus, quo * Richerius plenam poteſtatem ordini hierarchico probat à Chriſto eſſe collatam: *Pag. 9.
qui eſt Matthæi XVIII. ubi Chriſtus præcipit, ut ſi contra nos frater aliquid deliquerit, nec à nobis caſtigatus reſipiſcat, eum deferamus ad Eccleſiam. * *Dic*, inquit, *Ec- * Mat. 18. 17.
cleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit; ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus. Hac Chriſti ſententia omnes illi admodum utuntur, qui Concilii majorem eſſe, quàm Romani Pontificis auctoritatem diſputant: ut Joannes Gerſonius, Almainus, Joannes Major, Ochamus, Toſtatus ad illud Matthæi caput, & Nicolaus * Cuſanus, ac cete- *Lib. 1. de Concor. c. 17.
ri fere. Hinc ergo Richerius affirmat, *Chriſtum immediatè conceſſiſſe ordini hierarchico, quem hic nomine Eccleſiæ deſignat, facultatem excommunicandi*, &c. Atqui leviſſimum iſtud argumentum eſt, & Richerianæ cauſſæ magis obeſt, quàm vires ac robur addit. Nam ſi *Eccleſiæ* nomine hierarchicus ordo ſignificatur, cui verbis illis tra[illegible] ſit poteſtas; immò, ut ille loquitur, plenitudo poteſtatis Eccleſiaſticæ: ruit illud, quod fundamenti loco ſubſtruxit, doctrinæ caput, Eccleſiam eſſe politiam monarchicam. Erit enim Ariſtocratica potius: quandoquidem reipublicæ qualitas æſtimanda eſt ex ea parte, quæ principatum, & ſummam juriſdictionem in communitate obtinet. Quæ ſi in Eccleſia penes ordinem hierarchicum erit, id eſt optimates, non alia poteſt videri politia, quàm ariſtocratica. Sic illud etiam verum eſſe deſinet, quod ab eodem Richerio poſitum eſt, *Totam juriſdictionem Eccleſiaſticam primariò, propriè, & eſſentialiter Eccleſiæ convenire: Romano autem Pontifici, atque aliis Epiſcopis inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem.* Jam enim primarium, ut vocant, *ſubjectum* poteſtatis iſtius erit optimatum conſeſſus: in quo judicandi puniendique facultas ſit, non ſimplex miniſterium, & executio alienæ ſententiæ. Quare nullus locus magis adverſatur Richeriano commento, quàm ille Matthæi.

XI. CETERUM nullam verbis iſtis poteſtatem eſſe traditam, vel jus excommunicandi, aut juridicæ functionis alicujus, probabilius eſt, ut * Cajetanus, & * In Opuſc. de Pot. Pap & Conc.
cum eo * Franciſcus a Victoria cenſent: ſed ſolam denuntiationem præcipi, ac vitationem ejus, qui Eccleſiæ monitis obtemperare noluerit. Quòd ſi qua ſignificatur auctoritas, aut futura, ac danda promittitur, ea non * Relect. 2. de Pot. Eccl. Sect. 1. in fine.
communitati ipſi fidelium primariò, & *immediatè* à Chriſto tribuenda monſtratur: ſed eadem intelligitur, quæ Eccleſiaſticis magiſtratibus tum ſingulis, tum in unum collectis convenit. Ridiculum enim eſſet ita præceptum illud interpretari; ut quoties peccantem in ſe aliquis, nec privata reprehenſione correctum denuntiare volet, generale concilium ex Epiſcopis omnibus convocandum ſit: aut etiam tota ipſa multitudo Chriſtianorum. Quorum alterutrum conſequens eſt ex Richeriano dogmate. Sive enim plena, & abſoluta poteſtas, & juriſdictio Eccleſiaſtica in toto Eccleſiæ corpore ineſt, cujus miniſtri, & executores ſunt Epiſcopi: ſive hierarchico ordini data eſt (quæ duo Richerius ſecum, ut dixi ſuprà, diſcors, ac diſſentiens in libro ſuo poſuit) alterum amborum congregari cœtum neceſſe eſt: quandoquidem ad eos omnino deferendus eſt reus, qui ſummum jus, & poteſtatem habent. Id enim toto illo in loco ſignificari contendit Richerius. Quod cum ineptum abſurdumque ſit, & ab omni ratione, uſuque hominum alienum: nihil inde concludi poteſt de poteſtate Eccleſiæ *data congregandi ſeſe in concilium, atque infallibiliter decernendi:* ut affirmat Richerius: nec de plenitudine aliqua juriſdictionis

77 Chryſ. Hom. 6. in Acta p. 640. [illegible Greek] &c.
78 Cyril. Cat. 17. [illegible Greek]
79 Eulog. apud Phot. cod. 280. [illegible Greek]

1 Chryſ.

nis impertita communitati, aut ab ea diverſa, quam Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus a Chriſto conceſſam ſacræ litteræ teſtantur.

XII. Ex hac tota ſuperiori diſputatione, cui jam modus adhibendus eſt, perſpicuum eſſe arbitror, falsò iſtud crocitare Meſſalinum Catharum, *Eccleſiaſticam pœnam, cujuſmodi eſt excommunicatio, non mediti ab Epiſcopo, ſed ab Eccleſia.* Quod ex eo primùm refellitur, quod nulla, niſi in Epiſcopis, & præſidibus, poteſtas eſt Eccleſiaſtica, ut hactenus probavimus: nec aliud in Scriptura traditum eſt, de illius origine juriſdictionis, quam Apoſtolis, ac per eos antiſtitibus deinceps ceteris communicatam fuiſſe. Deinde uſus ipſe, ac mos Eccleſiæ canonum auctoritate ſancitus perpetuum hoc tenuit, ut ſoli Epiſcopi, atque Eccleſiæ præſides Eccleſiaſticis præeſſent judiciis, ac pœnas decernerent: excommunicarent, Eccleſiæ intercluderent aditum: pœnitentiam publicam indicerent: ac viciſſim pœnitentia functos, aut quoquo modo delicti veniam, remiſſionémque meritos in integrum reſtituerent. Nihil hac re tritius, nihil frequentius occurrit iis, qui Concilia vetera, & eorum canones evolvunt. De quo
*Cap.6. quantum erat ſatis * in primo Diſſertationum Eccleſiaſticarum libro diſſeruimus. Quicumque anathemate, vel excommunicatione, aliâve quapiam Eccleſiaſtica pœna eſt affectus, nonniſi Epiſcopi alicujus, aut Epiſcoporum in unum coeuntium, capitáque conferentium judicio ac ſententia damnatus eſt: nec alia poteſtate, auctoritate, ac juriſdictione, quàm cujus in Scripturis origo prodita eſt. Nulla porro in iis extat, præter eam, quæ Paſtoribus, & præſidibus Eccleſiæ committitur, quibus regendam hanc, moderandámque credidit.

XIII. Atqua hæc adverſus Meſſalinum Trapezitam, eundemque Catharum Salmaſium hactenus diſputata ſint. Cujus equidem hoc in Opere Theologico mentionem nominis nullam feciſſem; neque quidquam in refutandas nænias iſtas temporis, & operæ contuliſſem: niſi ſtultam fautorum illius reprimendam fiduciam putaſſem; qui Diſſertationem iſtam vix in lucem editam, necdum à ſe lectam, ac ne fortaſſe quidem conſpectam, præconio ſuo, famáque latiùs diſſiparunt: ut ab illa minas etiam intentarent Catholicæ parti. Qui profectò ſi ſciſſent, quantum monſtrum libri iſtud eſſet; nunquam cum tantopere jactaſſent. Spero illos, quod ex ejus lectione animadvertere cœperunt, plenius ex hac diſputatione noſtra cogituros, quantopere ſpes illos ſua, expectatióque fefellerit; ac cautiores parcioréſque fore prædicandis in iſtius libris, quos nondum legerint; ſed promitti tantum ab eo, ac parari didicerint. Nam & alii propediem Diſſertationem iſtam debent ſubſequi, niſi ea nos fallit, quæ ſe priorem eſſe partem, totius utique, ac majoris alicujus operis, in fronte teſtatur: ut ſecundam ſaltem expectari oporteat: & neſcio quæ alia moliri pridem ipſum; velut *de primatu Petri*, amici ejus oſtendunt: intérque ceteros omnium illi notiſſimus, & familiariſſimus, ut qui ſub eadem cuticula vivit, & eundem ducit ſpiritum, Wallo iſte Meſſalinus homo ſincerus, minimèque mendax: * qui de quæſtio- *Pag.
nibus iis, quas modò diſputamus, *plura & meliora ab Sal-* 461.
maſio expectari ſcribit; *quem audiat paratum tractatum habere de Ordine Eccleſiaſtico.*

Expectemus itaque meliora iſta. nam plura ut ſint, nihil ad rem attinet. Cujuſquemodi autem ea futura ſunt, dum ab homine ſano, & ratione, ac judicio nonnihil utente profecta ſint, non poſſunt non iis eſſe meliora, quæ nebulo iſte Meſſalinus commentatus eſt. Qui tam acutus fuit in ſcribendo, ut cùm certum ſibi deſtinaſſet argumentum, de quo librum faceret; ac videlicet oppugnare inſtituiſſet illa, quæ in Diſſertationibus noſtris Eccleſiaſticis contra Catharum Trapezitam explicata ſunt: cumque probare ſuſcepiſſet, Epiſcopatum eundem ordinem eſſe cum Presbyteratu, ex Chriſti, & Apoſtolorum ordinatione: ubi ad rem ventum eſt, eò negotium deduxit, ut id affirmaret, ac diſputando colligeret quod dixeram: damnaret autem illud ac refelleret, quod anteà ſcripſerat; & cujus aſſeverandi gratia ad illam ſe Diſſertationem elucubrandam contulerat. Hic fructus, exituſque Meſſalianæ Diſſertationis fuit; in quo veritas profano ex ore divinitus expreſſa de mendacio, & inſcitia triumphavit. Nec diſparem reliquorum, quæ porrò nobis intentat, librorum ac certaminum conditionem fore, jam nunc animo proſpicimus. Nam quod de Salmaſio meliora pollicetur fœneus Wallo, more ſuo mentitur. Quo minus enim expectari talia debeant, facit inclinata jam ætas, tam ad illa dediſcenda, quæ ſcire ſe putat; quam ad ea, quæ neſcit, capienda minus utilis. Tum præſertim inſolens ex amore, ac fiducia ſui, & contemptor aliorum animus: quo fit ut admoneri, reprehendíque ſe, quamvis neceſſariò, ac meritò, pejus, & intolerabilius putet, quàm in quantacumque ſuſcepti ſemel erroris amentia perſiſtere.

DIO-

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU,

Theologicorum dogmatum

DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA

LIBER QUARTUS.

CAPUT I.

1. *Status quæſtionis, ac diſputationis argumentum.* 2. *Epiſcopatum, & Presbyteratum ordines eſſe, ac ſemper fuiſſe duôs, & in quo ſita eſt amborum differentia.* 3. *Difficilis ex Apoſtolo contra diſcrimen illorum Ordinum objectio propoſita.* 4. *quæ duplici ratione diſſolvitur, & utraque comprovatur.*

I. DE Hierarchicis ordinibus, Epiſcopatus præſertim, ac Presbyteratus, & eorum diſcrimine, deque Scripturæ locorum, quibus illorum mentio it, interpretatione, quid ſentirem xpoſui duobus in libris, quos graſſanti ad Chriſtianorum ſacrorum injuriam temeritati, ac petulantiæ Salmaſii, Leidenſis ex cauſidico Grammaticæ Profeſſoris objeci. Hos libros neminem qui legerit, qui quidem rationis & judicii, quo uti poſſit, puſillum habeat, confido fore, quin quid velim, quæque mea ſententia ſit propoſitâ de re, claré, ac perſpicuè cognoſcat. At iſte, quem contra ſcripſi, ſive per κακοζηλίαν, ſive, ut ingenium eſt hominis, perinde ac loquendi genus, inconditum & confuſum, ſenſum opinionémque noſtram obſcurè ac præpoſtere concepit: ac plerumque contra id, quod falsò dici à me ſuſpicatus erat, non adverſus hoc, quod reipſa dixeram, declamare inſtituit.

Quamobrem faciendum id mihi viſum eſt hoc initio, ut ſummam opinionis meæ propoſitæ illic, & uberius explicatæ conficerem, & ſub unum aſpectum erudito Lectori ſubjicerem: quo faciliùs & imperiti, ac tenebricoſi nebulonis fucus & calumnia; & ſolidæ, conſtantiſque veritatis lux diſpici, dijudicarique poſſit.

II. Cum igitur in medium adducta eſſet illa quæſtio, utrum olim, Apoſtolorum ſæculo, & videlicet ex inſtitutione Chriſti, diſtinctus ab Epiſcopo fuiſſet Presbyter, mea imprimis ratio iſta fuit, ſecernendos in hac controverſia ipſos Ordines, & dignitates à perſonis videri: hoc eſt Epiſcopatum, & Presbyteratum ab iis hominibus, qui Epiſcopi fuerunt, & Presbyteri: tum quod ad prius attinet, dubitandum non eſſe, quin ex inſtituto Chriſti, divinóque jure, duo illi Ordines diverſi fuerint; ſive in unum, eundémque collati ſint, ſive perſonis disjuncti; ita ut alter Epiſcopus ſimul eſſet, & Presbyter, (quæ duo neceſſariò in ſummo gradu conjuncta ſunt) alter nonniſi Presbyter, vel, ut vulgò loquuntur, ſimplex Presbyter eſſet. De altero verò, nempe utrum Presbyteri omnes, etiam Epiſcopi, temporibus illis forent, quæſtionis rem eſſe dixi.

Jam illud ex antiquorum placitis, & perpetuo ſenſu, atque uſu Chriſtianæ, ac Catholicæ Eccleſiæ certò conſtitui; Epiſcopatus, & Presbyteratus ſimplicis præcipuam, & quodammodò εἰδικὴν differentiam in eo ſitam eſſe, quod Epiſcopus ſolus adminiſter eſt ſacrorum Ordinum, ac nemo præter ipſum, Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos ordinare poteſt: neque jus iſtud habet Presbyter ſimplex, uti, ſi hoc uſurpet, non modò illicitam rem, ac nefariam faciat; ſed nihil omninò faciat. Eſt quidem Presbyteri poteſtas hujuſmodi, qua ab Diacono diſtinguitur, quòd tum conſecrandi Dominici corporis, & offerendi ſacrificii functionem exercet; tum remittendorum in Sacramento Pœnitentiæ peccatorum: quod clavium poteſtatem vocant. quod utrumque, ac quidquid aliud Presbyter poteſt, etiam Epiſcopus poteſt: eo quod Epiſcopus omnis, Presbyter eſt: non omnis autem Presbyter, eſt Epiſcopus.

III. Ex his controverſiæ capitibus, unum præſertim in quæſtione verſari dixi, ex quo etiam noſtra eſt orta contentio; an qui in Epiſtolis Apoſtolicis, & in Actis nominantur Presbyteri, iidem Epiſcopi fuerint. Dubitandi porro cauſa hæc eſt, quòd & Actorum viceſimo capite Paulus, Mileti cùm eſſet, * τοὺς πρεσβυτέρους eò convocaſſe ex Epheſo dicitur. Quos deinde coactos in unum alloquens, Ἐπισκόπους nominat commate 28, & à Spiritu S. conſtitutos ait ad regendam Eccleſiam Dei. Et epiſtolam ad Philippenſes, Epiſcopis, & Diaconis inſcribit, nulla interjectorum Presbyterorum mentione facta. Rurſus in priore ad Timotheum, capite tertio, poſtquam Epiſcopis quæ erant eorum officii præſcripſit, ſubinde tranſit ad Diaconos, eiſque præcepta dat, nullo Ordine interpoſito. * Act. 20.

Item in epiſtola ad Titum, * ait ſe hunc in Creta reliquiſſe, ut conſtituat per unamquamque civitatem Presbyteros: quos * deinceps Epiſcopos appellat ejuſdemmodi, quales in priore ad Timotheum inſtituerat. Nam iiſdem ferè verbis, quibus ad hunc ſcripſerat, ibi quoque Presbyteris partes ſuas, & officia deſcribit. His de cauſſis nata illa ſuſpicio eſt, unum & eundem Ordinem Apoſtolorum tempore fuiſſe Presbyterum, & Epiſcopum. * Tit. 1. 5. * Ibid. ver. 7.

IV. Nos autem, quibus conſtat, ex inſtitutione Chriſti, duplicem ac diſtinctum Ordinem fuiſſe, duas illorum interpretandorum Apoſtoli locorum, ac ceterorum, quæ ad eandem ſignificationem implicata ſunt, rationes adhibuimus. Harum prior expoſita eſt in primo libro Diſſertationum Eccleſiaſticarum, capite ſecundo, quæ eſt ejuſmodi: Videri Apoſtolos dixi, in quibuſdam Eccleſiis à ſe conſtitutis, Clerum ſic inſtituiſſe, ut majores, & ad regendam Eccleſiam, gubernandámque præpoſitos complures ordinarent Presbyteros eoſdem, & Epiſcopos, hoc eſt Epiſcopali charactere, ac poteſtate præditos: ut eſſet parata copia præſidum, & Epiſcoporum, quos ad alias, quas deinceps fundarent, Eccleſias adminiſtrandas deſtinare poſſent. Cùm enim perpetuò fere huc, illucque diſcurrerent Apoſtoli, nec eodem loco conſiſterent, non facile poterant ad ordinandos, ubi opus erat, Epiſcopos, plures convenire. Itaque expeditius viſum eſt, in quibuſdam Eccleſiis aliquot Epiſcopos ordinare, quos ad manum haberent, & ad loca varia, in quibus Eccleſiæ coaluerant, ſine mora deſtinare poſſent. Hinc ergo veriſimile eſt accidiſſe, ut ad quas Eccleſias ita ſcribebat Apoſtolus, duos ut tantummodò commemoraret Ordines; horum primus ex Epiſcopis conſtaret, quos promiſcue Presbyteros, & Epiſcopos vocaret. Etenim mos fuit primis illis temporibus, majores Clericos, qui in primo, ac ſecundo de tribus Hierarchicis Ordine cenſebantur, Epiſcopos ac Presbyteros nominare: quorum vocabulorum prius ab *inſpectione*, & *curatione*; posterius non tam ab ætatis prærogativa, quàm
* Lib. 1. c. 1. § 1. & lib. 2. cap. 9. § 4. ab dignitate, ac veneratione cepit originem. ut in * ſuperioribus libris de Hierarchia docuimus. Utroque ſanè appellabantur illi, qui honore, ac functione ceteris antecellebant, & horum curam gerebant, eóſque verbo Dei, ac ſacramentis paſcebant, & adminiſtrationi Eccleſiæ in commune præerant: cujuſmodi per illa Chriſtianorum initia primarii duo erant Ordines, quorum alter Epiſcopi poſteà proprium ſibi nomen fecit: alter, Presbyteri. Ambo, inquam, illi Ordines, Epiſcopi ſimul, & Presbyteri vocabantur ſub initia prodeuntis Eccleſiæ Chriſtianæ.

V. Altera quæſtionis illius enodatio, quam ab antiquis traditam mihi in mentem poſteà venit uſurpare, cum ſuperiores libros de Eccleſiaſtica Hierarchia conſcriberem,
* Lib. 2. cap. 5. ſic à nobis * illic explicata fuit. Apoſtolos dixi pleriſque in Eccleſiis recens excitatis nondum Epiſcopos, hoc eſt Ordinis primi gubernatores, & paſtores inſtituiſſe; ſed ſecundi duntaxat, hoc eſt Presbyteros ſimplices, qui curationem illam Eccleſiarum capeſſerent, & utroque nomine cenſerentur. Hujuſmodi ergo in adminiſtranda Eccleſia communia ſibi cum ſuperiori Ordine munia præſtabant, quæ quidem præſenti neceſſitate magis urgebant, nec differri longius poterant. Cetera, quæ majoris erant poteſtatis in Apoſtolorum, aut ab iis miſſorum Epiſcoporum, adventum interim reſervabant. Hoc inſtitutum noſtra ætas in longinquis Eccleſiis media in barbarie conſtitutis etiamnum ſervari videt: ut apud Sinenſes, & Canadenſes, alióſque barbaros; in quos Chriſtianæ fidei lux illata parem haud modicis condendis Eccleſiis numerum aggregavit: quæ omnes ab ſimplicibus Presbyteris, quorum ſtudio, & laboribus acquiſitæ ſunt, ſine ullo interim Epiſcopo gubernantur. Talia ſine dubio, prædicantibus Apoſtolis, eſſe potuêre rudimenta Chriſtianiſmi. Neque tamen ubique, & in omnibus civitatibus, Eccleſiarum ille ſtatus conſtitutus fuit: nec ibi, ubi primum adhibitus eſt, diuturnus, nedum perpetuus extitit, cùm in alterutra inſtituenda, retinendáve forma, pro rerum opportunitate, próque Chriſtianorum numeroſitate, vel paucitate, conſilia ſua moderarentur Apoſtoli.

VI. Non abſurdam, nec incredibilem hanc eſſe con-
* Act. 8. jecturam noſtram, perſuadet illud, quod in * Actis Apoſtolorum legimus, Samariæ primùm opera, & prædicatione Philippi Diaconi conditam Eccleſiam fuiſſe; cùmque nullus ibi adhuc creatus eſſet Epiſcopus, qui baptiſmo initiatos Spiritu ſancto confirmaret, ac manus imponeret; Hieroſolymis ad eos miſſos eſſe primarios Epiſcopos, hoc eſt Apoſtolos, per quos ea, quæ ſunt Epiſcoporum propria interim adminiſtrarentur, dum proprius illis paſtor, & Epiſcopus ordinatus eſſet. Sic ergo Corinthi, Epheſi, & in aliis quibuſdam civitatibus, ubi nuper ab Apoſtolo Paulo, vel ab Apollo, aliiſque Diſcipulis, & Apoſtolis, greges acquiſiti Chriſto fuerant, veriſimile eſt, nullos tantiſper primi Ordinis ſacerdotes, hoc eſt veros, uti nunc cenſentur, Epiſcopos attributos eſſe; ſed ex ſecundo Ordine, qui nunc Presbyterorum ſimplicium dicitur, ac tertio, qui Miniſtros habet, Clerum conſtituiſſe: donec ſummus omnibus præficeretur Eccleſiæ rector, & Epiſcopus; cùm id tempeſtivum videretur.

Hæc de Ordinibus Hierarchicis, déque rudis adhuc, & naſcentis Eccleſiæ adminiſtratione duplex mea fuit opinio, duplici in opere probabilibus argumentis, & Veterum teſtimoniis approbata: quorum perinde ſumma cogenda hîc eſt, perſtrictis ſingulis rationum capitibus; ne quid temerè affirmare tantis de rebus, ac divinare videamur, & illum, quem contrà ſcribimus, imitari Leidenſem Trapezitam, ridiculum hominem; qui collectam ex Puritanorum ſuorum uſu, cui innutritus eſt, formam regiminis Eccleſiaſtici in antiqua illa Eccleſiæ tempora refudit, nulla nec idonea ſatis auctoritate, nec argumentationis ſpecie, ac colore fretus; qui non ſtultum hominem veri aliqua ſimilitudine morari, & advertere poſſet.

CAPUT II.

Quæ antecedenti capite propoſita ſunt, explicantur, & confirmantur. 1 Ordinationis verum Sacramentum eſſe, ut & Baptiſmi. 2 Ex Auguſtino probatum. quòd & iterari nefas aſſerit, & characterem imprimere. 3 Item ex Joanne Chryſoſtomo probatur. 4 Triplex gradus Hierarchiæ Eccleſiaſticæ. 5 Diſtingui Presbyteratum ab Epiſcopatu: ex eo demonſtratur, quòd ordinare ſoli iſti licet, nefas eſt illi. 6 Idque uberiùs oſtenditur. 7 Nulli conſtitutam à Deo Sacramento Ordinis ſubſtantiam abrogare, aut mutare licere.

I. UT ratione ac via diſputatio noſtra progrediatur, illud imprimis obtinendum eſt, eſſe in Eccleſia Sacramentum quoddam Ordinationis, inſtitutum à Chriſto, quod Baptiſmo, Euchariſtiæ, ac ceteris annumeretur. Id adeò ex ipſo Sacramenti Chriſtiani notione, definitionéque conſtat, in quàm Romanæ hoſtes Eccleſiæ conſentiunt, ut * alibi docui. Inter quos Philippus Me- * Lib. 2. de Eccleſiaſt. Hier. cap. 9. § 6.
lanchthon, *Sacramenta ritus eſſe* dicit, *qui habent mandatum Dei, & quibus addita eſt promiſſio gratiæ.* Et Kemnitius aſſerit, *auctoritatem, & poteſtatem inſtituendi ſacramenta, ut ſint efficacia ſigna gratiæ, non eſſe ullius creaturæ, ſed ſolius Dei, qui gratiam illam operatur.* Ex quo duo quædam ad Sacramenti rationem neceſſaria eſſe, tam iſti, quàm Calvinus, Beza, ac ceteri earumdem partium, approbant: alterum, ut ſit externum quoddam ſignum inſtitutum à Chriſto, & Eccleſiæ traditum: alterum, ut gratiæ ſit efficiens. Utrumque, verò ineſt in Ordinationis ritu, hoc eſt, in manuum impoſitione, qua Chriſtianorum ſacrorum adminiſtri creari ſolent: quàm Græci χειροτονίαν, & χειροθεσίαν appellant. Hoc enim Apoſtolus demonſtrat in * ſecunda ad Timotheum: *Admoneo te*, in- * 2. Timoth. 1. 6.
quit, *ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum, Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.* Ac nonnullis aliis in locis mentio fit *impoſitionis manuum*, tanquam cæremoniæ cujuſdam, qua ſacri miniſtri ordinabantur. Eſt igitur novæ Legis Sacramentum, ex Chriſti inſtitutione deſcendens, Ordo, ſive Ordinatio.

Huic Catholicæ fidei decreto Chriſtiana retrò omnis antiquitas auctoritatem conciliat, tum plurium in Synodalibus cœtibus aggregatorum; tum ſeorſim ſingulorum. Qui ritum illum ordinandi, ac manuum impoſitione conſecrandi, nec humano jure conſtitutum eſſe teſtantur: & non minùs ſacroſanctum eſſe, quàm reliqua ſacramenta; & cæleſtem gratiam, ac Spiritum ſanctum per illum tribui.

II. Augustinus certè verum, ac propriè dictum in Eccleſia Ordinationis eſſe Sacramentum, luculenter aſſerit in libro ſecundo contra epiſtolam Parmeniani, capite XIII, atque & cum Baptiſmo confert, & utrumque non humanæ, ſed divinæ inſtitutionis eſſe confirmat. *Utrumque*, ait, *Sacramentum eſt, & quadam conſecratione*

utrumque

utrumque homini datur, illud cùm baptizatur, * *iſtud cùm ordinatur. Ideóque in catholica utrumque non licet iterari.* Ac duo iſtic docet Auguſtinus, quæ certiſſimam fidem faciunt, non ex humana, ſive Eccleſiaſtica inſtitutione, ac poteſtate manaſſe ritum illum Ordinationis, ſed ex divina prorſus, unde & Baptiſmus profectus eſt. Alterum eſt, quod nunquam iterare illam licet: ut cùm ab hæreſi ad catholicam Eccleſiam revertuntur, qui verè ordinati ſunt, non eis denuò manus imponitur. Sed neque cùm depoſiti ſunt, aut uſu ordinis prohibiti, *eis ipſa ordinationis ſacramenta detrahuntur, ſed manent ſuper eos.* Alterum, quod præter gratiam ſanctificantem, quam ut Baptiſmi, ſic Ordinationis Sacramentum in animam noſtram derivat, aliud quoddam effectum utriuſque commemorat, ut *hæreant ſacramenta illa Chriſtiana non minus, quàm corporalis nota*, hoc eſt *militaris character*, quo tirones in militiam adſcripti ſignari ſolebant. Ex quo Theologi ſpiritalem illam notam, quam Sacramenta quædam imprimunt, quæ repetere nefas eſt, characterem vocarunt. Hinc igitur quod dixi firmiſſima ratiocinatione colligitur: tam humani, aut Eccleſiaſtici non eſſe juris, ac poteſtatis Ordinationis ritum, quàm Baptiſmi. Nam ſi ex hominum uterque arbitrio penderet, nihil prohiberet, quo minus iterari poſſet; nec adverſus Donatiſtas, ac reliquos, qui hæc duo ſacramenta repetere audebant, tantas capere lites oportuiſſet: aut pro hæreticis illos ab communione ſegregare. Immò vero facilè hoc Eccleſia catholica tolerâſſet, & eum tam parvi momenti re, tot à ſe diſſidentium ſalutem, & pacem publicam, otiúmque compenſare maluiſſet. Vide quæ in * ſecundo libro de Hierarchia de hoc argumento ſcripſi. (* Cap. 9 § 2.)

III. Joannes item Chryſoſtomus in aureis præſertim libris illis, quos de Sacerdotio ſcripſit, (quod vocabulum in Epiſcopatum maxime convenit: tametſi pro ratione munerum, ac functionum utrique communium, etiam ad ſimplices ſacerdotes pertinet) illis ergo in libris Chryſoſtomus multa de ſacerdotali ordine, ac dignitate perhonorificè dixit, quæ divinam inſtitutionem perſpicuè teſtantur: ex quibus unum afferam imprimis diſertum. [1] *Sacerdotium*, inquit, *in terra quidem perficitur; ſed ordinem tamen cæleſtium illarum legionum obtinet; idque adeo jure meritiſſimo. Etenim non homo, non Angelus, non Archangelus, nec alia quæpiam creata Virtus, ſed ipſemet Spiritus ſanctus hanc totam ſeriem ordinavit, & manentes adhuc in carne angelicum miniſterium animo concipere perſuaſit.*

Ut hic locus Chryſoſtomi de utroque ſacerdotii Ordine, primo & ſecundo, debet accipi: ſic quæ Auguſtinus contra Donatiſtas de non iteranda Ordinatione tradit, non minùs in utrumque quadrant, ac potiſſimum etiam de Epiſcopatu in illis ambo iſti Patres loquuntur. Quare tum Sacramentum eſſe; tum divini juris & inſtitutionis eſſe probatur indidem Epiſcopatus: cujus ordinationem efficientem eſſe gratiæ: nec non ab auctore Deo per impoſitionem humanarum manuum proficiſci, luculentum eſt Ambroſii teſtimonium in libro de Sacerdotali dignitate, capite quinto. *Quis dat, frater*, inquit, *Epiſcopalem gratiam? Deus, an homo? Respondes ſine dubio, Deus. Sed tamen per hominem dat Deus, homo imponit manum; Deus largitur gratiam. Sacerdos imponit ſupplicem dexteram; & Deus benedicit potenti dextera. Epiſcopus initiat ordinem, & Deus tribuit dignitatem.*

IV. Quocirca *in Eccleſia catholica eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam*, meritò * Tridentina Synodus decrevit, *eamque conſtare ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris.* (* Seſſ. 23. can. 6.) Quam perpetuam Eccleſiæ fuiſſe, ac conſtantem profeſſionem, antiqui canones demonſtrant, qui hierarchicos ordines triplici illo gradu definiunt: eóſque commemorat Optatus libro ſecundo: *Certa membra habet*, inquit, *Eccleſia, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, miniſtros, & turbam fidelium.* Nam ſolo *Miniſtrorum* vocabulo Tridentini patres Diaconos, & inferiores ceteros ordines complexi ſunt. Et alioquin Optatus ipſe trifariam Hierarchicos Ordines partitur eodem illo in libro cùm ait: *Ut cùm ſint quatuor genera capitum in Eccleſia, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & fidelium, nec uni parcere voluiſtis.* Vides ut ſacros Eccleſiæ Ordines tres, itidem ut Tridentina Synodus, enumeret: quibus adjuncta plebe fidelium, quattuor Eccleſiæ membra, ſive capita, ut vocat Optatus, exiſtunt.

V. Jam Ordinum illorum trium primos duos à ſe mutuò diſtinctos eſſe, præter antiquitatis expreſſa teſtimonia, quæ partim in Conciliorum decretis & canonibus; partim in libris ſanctorum Patrum innumerabilia continentur: vincit hoc etiam argumentum, quòd Ordinis ſacramenta pro ſacræ functionis diſcrimine diſtingui debeant: cùm eſt aliqua ſcilicet, quæ ab uno geri, adminiſtrarique poteſt; ab altero non poteſt. Quamobrem cum Epiſcopatui Hierarchica quædam attributa ſint officia, quæ Presbyteratui attingere nullo modo licet: ut ſi hæc uſurpare audeat, non modò nefariè agat, ſed nihil agat omninò; perſpicuum eſt, ambos illos Ordines: ut genere conveniant, ſpecie eſſe diverſos. Quod verò ſit officium illud, munúſque ſic Epiſcopali affixum Ordini, ut ab reliquis omnibus non modò *licitè*, ut loqui ſolent, ſed ne *validè* quidem exerceri queat; Catholici ad hoc uſque tempus nominis conſenſus, uſúſque perpetuus oſtendit. Nimirum illa eſt, quæ à Græcis χειροτονία, ab Latinis *ordinatio* dicitur. Sic Epiphanius in hæreſi LXXV, Aërii cujuſdam inſanum dogma redarguens, quale eſt hodie Lutheranorum, & Calviniſtarum, & inter hos maximè Puritanorum, cujus patronum ſe profitetur Leidenſis ſcholæ magiſter Salmaſius, hoc illum argumento refellit, quòd Epiſcopus ſolus ordinare per manus impoſitionem Presbyterum, adeoque & Epiſcopum poſſit: neutrum poſſit Presbyter. [2] *Quomodò enim*, ait, *fieri poſſet, ut Presbyterum conſtituat, qui ad ordinandum non habet impoſitionem manuum?* Quibus verbis non extenus tantùm ordinandi munus Presbytero detrahit, quod ab eo ſine gravi piaculo exerceri nequeat; cum alioquin, utcumque fecerit, opus irritum non ſit: ſed ita, ut jure, ac poteſtate ordinandi prorſus carere ſignificet. Hoc enim voces iſtæ declarant, ᾗ, πῶς οἷόν τε ἦν, *quînam verò poſſet?* Non poteſt igitur Presbyter ſimplex ordinationem facere Presbyteri, vel Epiſcopi. quos quidem Ordines, *patrum*, ac *præceptorum* ibidem Epiphanius vocat; quoniam per Baptiſmum, qui penes illos ex officio conſtat, filios gignunt, quos quidem ſolos propagare poſſunt, qui Epiſcopi non ſunt: hi verò tum filios per regenerationis Sacramentum; tum patres, hoc eſt filiorum genitores, & præceptores, Epiſcopis ac Presbyteris ordinandis. Vide integrum Epiphanii locum, quem in * Diſſertationibus Eccleſiaſticis, & in * primo de Hierarchia libro deſcripſimus. (* Lib. 1. cap. 3. * Cap. 3. § 9.)

VI. Idem traditum eſt ab Hieronymo in epiſtola LXXXV ad Evagrium, his verbis: *Quid enim facit, excepta Ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* [3] Chryſoſtomus item in homilia undecima in priorem ad Timotheum, de Epiſcopis loquens, ait *ipſos ſola manuum impoſitione ſuperiores eſſe, & hoc uno videri excellere presbyteros.* Tum in Homilia prima in epiſtolam ad Philippenſes, cauſam hanc affert, cur Apoſtolus ad Philippenſes ſcribens, epiſtolam ſuam Epiſcopis, & Diaconis ſolis inſcripſit; quòd per illud tempus Presbyteros, etiam ſimplices, appellare mos eſſet Epiſcopos. Non enim Epiſcopos illic Paulum intellexiſſe primi ordinis, ac propriè dictos, qui plures ejuſdem urbis eſſe non poterant. Agnovit igitur Chryſoſtomus Epiſcopi & Presbyteri, hoc eſt primi & ſecundi Ordinis diſcrimen: idque Pauli Apoſtoli temporibus extitiſſe, ita ut ſingulis, ubicumque eſſent, Eccleſiis ſinguli præſiderent. quæ eadem Oecumenius, & Theophylactus in commentariis adnotarunt.

Rurſus idem Chryſoſtomus in Homilia undecima in epiſtolam primam ad Timotheum, quærit cur Apoſtolus poſt Epiſcopis data præcepta, mentione Presbyterorum omiſſa, ad Diaconos tranſvolet, reſpondétque iccirco Presbyteros illum prætteriiſſe, quòd eadem ferè ſit horum, & Epiſcoporum ratio, cum nihil inter ambos interſit, ſi ordinationem excipias: quæ verba proximè antè deſcripſimus. Ex quo perſpicuum eſt, Chryſoſtomum exiſtimaſſe, jam tum, ſcribente illa Paulo, tres in Eccleſia diſtinctos

1 Chryſ. lib. 3. de Sacer. p. 15. Ἡ γὰρ ἱερωσύνη τελεῖται μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τάξιν δὲ ἐπουρανίων ἔχει ταγμάτων· καὶ μάλα γε εἰκότως· οὐ γὰρ ἄνθρωπος, οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἀρχάγγελος, οὐκ ἄλλη τις κτιστὴ δύναμις, ἀλλ' αὐτὸς ὁ παράκλητος ταύτην διετάξατο τὴν ἀκολουθίαν, καὶ ἔτι μένοντας ἐν σαρκὶ τὴν τῶν ἀγγέλων ἔπεισε φαντάζεσθαι διακονίαν.

2 Epiph. Hær. 75. § 4. ᾗ, πῶς οἷόν τε ἦν τὸν πρεσβύτερον καθιστᾶν, μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν.

3 Chryſoſt. in 1. Tim. Hom. 11. p. 269. τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβήκασι, καὶ τούτῳ μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους.

4 Chryſ.

ſtinctos Ordines fuiſſe, & Presbyteratum re ab Epiſcopatu diſcrepaſſe, etſi promiſcua inter illos eſſet appellatio: cùm τῆς χειροτονίας, hoc eſt *ordinandi per manuum impoſitionem* poteſtas penes ſolos eſſet primi Ordinis Presbyteros, vel Epiſcopos.

* In ep. ad Philip. c. 1. & in 1. ad Tim. cap. 3. * Theodoretus quoque amborum Ordinum differentiam per eadem tempora fuiſſe non dubitat: ſed qui in ſecundo ordine cenſebantur, & poſteà Presbyteri ſimplices habiti ſunt, tunc Presbyteros & Epiſcopos nominari ſolitos: eos autem, qui primi erant ordinis, Apoſtolos fuiſſe dictos.

VII. Cum autem Ordinationis ritum novæ legis eſſe ſacramentum, & inſtitutum à Chriſto fuiſſe, demonſtratum ſit initio capitis hujus, ac nominatim id de Epiſcopatu probatum fuerit; ex ipſa ſacramenti natura, & juris, inſtitutioniſque divinæ proprietate conſequens eſt id, in quo Lutherani, Calviniſtæ, ac Puritani nobiſcum ſentiunt; nulli hominum fas eſſe, mutare, vel innovare quidquam in Ordinis ſacramento, quod quidem ad ea pertinet, quæ ſunt ἐπουσιώδη. Hujuſmodi verò ſunt ſpecies ipſæ, ac differentiæ Ordinum ſub eodem genere conſtitutorum: tum ſingulorum proprietates, & functiones, ab quibus εἰδοποιητικὴ, hoc eſt *ſpecifica*, ut ſcholæ nominant, ſingulorum differentia petitur. Ideo neque ſacramentorum augere numerum, aut è contrario minuere, quibuſdam vel additis, vel extinctis, Eccleſia poteſt: neque quod divino jure unicuique tributum eſt functionis genus in totum eripere, uti *validè* ſaltem, quod dici ſolet, præſtari nequeat. Nam uſus illius eatenus interdici poteſt, ut non liceat: non ut nihil agat, ſi contra interdictum audeat facere. Ex quo iſtud etiam ratiocinando deducitur: Epiſcopatum, & Presbyteratum ita, ut hodie cenſentur in Eccleſia Catholica, perpetuò diſtinctos, ac pro diverſis habitos fuiſſe: nec unquam unum ambos & eundem Ordinem extitiſſe; tametſi in eandem perſonam convenire poſſint. Siquidem Epiſcopatus nunquam à Presbyteratu ſeparari poteſt. Verùm ideò differre, ac diverſi Ordines eſſe dicuntur, quod Presbyteratus ab Epiſcopatu diſtractus, ac ſimplex in pleriſque conſiſtit. Sicut anima rationis particeps, etſi neceſſariò ſenſu præditam vi & eminentia quadam continet; ſpecie tamen ab hac diſcrepat, quæ ſeparatim in aliis, ut in beſtiis, exiſtit.

CAPUT III.

Duplex Apoſtoli locorum interpretatio primo expoſita capite defenditur, & illuſtratur. atque ex Antiquorum dictis colligitur; 1 Chryſoſtomo, & Græcis aliis, & Hieronymo; 2 Theodoreto. 3 Epiphanii quæ ſit opinio. 4 Et nonnulla ex ea conſectaria. 5 Velut non eodem modo ſemper formam Eccleſiæ adminiſtrandæ conſtitutam fuiſſe. 6 Magna concordia docere Veteres, ordinandi jus penes ſolos Epiſcopos fuiſſe. 7 Tum adverſus Leidenſem Profeſſorem probatur ordinum amborum diſtinctio. 8 Maximè ex Epiſcoporum ſingulorum per Eccleſias ſerie, ac ſucceſſione memoriæ prodita.

I. Nunc duplicis illius eſt reſponſi reddenda, & approbanda ratio, quod allatum eſt capite primo ad illa Scripturæ loca, quæ Epiſcopum eundem cum Presbytero conſtituere videntur.

Utriuſque reſponſi non auctores nos inventoréſque fuimus: ſed à Græcis, & Latinis enarratoribus Pauli, & iiſdem perantiquis traditum accepimus. Horum prius, quod Epiſcopos illos, eoſdémque Presbyteros ab Apoſtolo nominatos primi Ordinis fuiſſe Sacerdotes ait, qui in ſingulis ibi commemoratis Eccleſiis plures tunc erant, ex Chryſoſtomi loco illo ſumpſimus, qui eſt in Homilia undecima in priorem ad Timotheum: ubi cùm quæſiſſet, cur Paulus poſt Epiſcopis edita præcepta, ſtatim ad Diaconos inſtruendos ſermonem verterit; nec ſecundo Ordini, qui eſt ſimplicium Sacerdotum, monita ulla dederit: reſpondet, id eo contigiſſe, quòd ſecundorum Sacerdotum pænè ſit eadem, atque primorum, hoc eſt Epiſcoporum, ratio: ſiquidem hi ſolo jure ordinandi diſtant à prioribus, & iis antecellunt: quæ verba capite * ſuperiori retuli. Hinc igitur veriſſimè concluditur, *§ 6. Chryſoſtomi iſto in loco hujuſmodi fuiſſe ſententiam, ut Presbyteros, id eſt ſecundi Ordinis Sacerdotes, prætermiſerit Apoſtolus, ſolóſque commemorarit Epiſcopos: qui promiſcuè uſurpata tum appellatione tam Presbyteri, quàm Epiſcopi vocabantur: adeóque paucis illis ſaltem in Eccleſiis, quarum mentionem facit Paulus, plures in Clero extitiſſe, qui quoniam ordinati erant Epiſcopi, utroque initiati erant Ordine, Presbyteratus, & Epiſcopatus. Licet hoc idem ex Oecumenii, & Theophylacti commentariis ad eundem locum Apoſtoli colligere. Nam uterque more ſuo Chryſoſtomi veſtigia perſequitur.

Idipſum quoque ex Hieronymi opinione conficitur. Nam in * epiſtola LXXXV ad Evagrium affirmat, Apoſto- *To. 1. col. 933. lum in epiſtolis ad Titum, & ad Timotheum *de ordinatione Epiſcopi* duntaxat, *& Diaconi dixiſſe; de Presbyteris omninò reticuiſſe. quia in Epiſcopo*, inquit, *& Presbyter continetur.* Quibus verbis planè iſtud ſignificat, diverſum fuiſſe tempore Apoſtolorum Epiſcopatus ordinem à Presbyteratu. Nam niſi ita ſentiret, non diceret Apoſtolum de Presbyteris, hoc eſt de ordine Presbyterorum, (Neque enim de ſolo vocabulo Presbyterorum ita loqueretur) *omninò reticere:* nec ſic diceret, *contineri in Epiſcopo Presbyterum.* quandoquidem ſi ſolas voces intuearis, neutra in altera comprehenditur: ſed Ordo in Ordine, in majore minor. Igitur diſtinctos ambos Pauli ætate fuiſſe, non dubitavit Hieronymus: & eorum differentiam expoſuit ibidem; cùm *ſola ordinatione*, id eſt ordinandi poteſtate, diſcrepare dixit; ut * capite ſuperiore animadver- *§ 6. timus.

II. At idem Chryſoſtomus alibi cenſet, Apoſtolum, cùm Epiſcopos nominat in epiſtola ad Philippenſes, ſecundi ordinis intellexiſſe, non primi ſacerdotes. nempe cùm epiſtolam inſcribit τοῖς συνεπισκόποις *Coëpiſcopis.* 4 *An enim plures ejuſdem urbis erant* (inquit) *Epiſcopi? Minimè. Sed Presbyteros ita nominavit. Tunc enim nomina invicem communicabant.* Quare non Epiſcopos ibi gradus primi ſacerdotes appellari credidit: ſed Presbyteros ſimplices; qui tunc erant illis cognomines. Siquidem de Epiſcopis illis, qui ſinguli in ſingulis Eccleſiis erant, negat Apoſtolum loqui. Tales autem ſine dubio fuerunt primi Ordinis ſacerdotes. Ergo de ſecundo gradu interpretatus eſt, qui conſtabat iis Presbyteris, qui cùm Epiſcopi tunc etiam vocarentur, non tamen Epiſcopalem Ordinem & characterem, hoc eſt ordinandi jus habebant.

Sic Hieronymus in * epiſtola ad Evagrium, eundem *Ep. 85. docet Apoſtolum, Actorum capite viceſimo eos ipſos, quos & Presbyteros, & Epiſcopos nuncupat, ſecundi tantùm Ordinis Sacerdotes facere. quod itidem & de Epiſcopis initio epiſtolæ ad Philippenſes nominatis aſſerit. Cùm enim *eoſdem eſſe Presbyteros, quos & Epiſcopos* apud Apoſtolum, probare vellet, teſtem citat eundem Apoſtolum in epiſtola ad Philippenſes, qui *ſanctos omnes* ſalutat, *qui erant Philippis, cum Epiſcopis, & Diaconis.* Tum alio teſtimonio ex Actorum viceſimo capite allato idem adſtruit: ubi Paulus *unius Eccleſiæ Sacerdotes alloquens*, eos vocat Epiſcopos. Et ſubinde quales intelligat, oſtendit his verbis: *Ac ne quis contentiosè in una Eccleſia plures Epiſcopos fuiſſe contendat*, &c. Ex quo ſatis apparet, Hieronymum neutiquam Epiſcopos hujuſmodi ab Apoſtolo nominatos exiſtimaſſe, qui ſingulares in quaque erant Eccleſia, non uno plures. Igitur non de primi Ordinis ſacerdotibus Paulum expoſuit Hieronymus: ſed de ſecundariis duntaxat, prorſus ut eſt Chryſoſtomi ſententia; quo cum etiam in reddenda ratione conſentit, ex verorum Epiſcoporum ſingularitate. Idem & Hieronymo falsò tributus commentarius in epiſtolam ad Philippenſes cenſuit. ubi ad eundem locum, in quo poſt Epiſcopos, Diaconorum meminit Paulus, hæc adnotantur: *Hic Epi** *ſcopos, Presbyteros intelligimus. Non enim in una urbe plures Epiſcopi eſſe potuiſſent.*

Theo-

4 Chryſ. Hom. 1. in ep. ad Phil. τί τοῦτο; μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως ἐκάλεσε. τότε γὰρ τέως ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασι.

5 Theodor.

Theodoretus quoque non aliter Apoſtoli mentem expoſuit, quàm ut Epiſcoporum vocabulo, ut & Presbyterorum, ſecundi Ordinis ſacerdotes ſignificaverit. Quippe ad caput tertium prioris ad Timotheum notat, [5] *eoſdem olim vocatos eſſe Presbyteros, & Epiſcopos: eos autem, qui nunc vocantur Epiſcopi, nominabant Apoſtolos. Procedente verò tempore, Apoſtolatus nomen iis qui veri erant Apoſtoli reliquerunt: Epiſcopatus autem appellationem impoſuerunt iis, qui olim Apoſtoli dicebantur.* Hæc Theodoretus; unde perſpicuum eſt, Epiſcopos & Presbyteros à Paulo ſimplices tantummodo ſacerdotes ex illius ſententia, nuncupari; non utique primi Ordinis, in quo veri Epiſcopi, qui quondam Apoſtoli dici conſueverant, collocantur.

III. Epiphanius verò media quadam incedit via; quæ & ipſa noſtro inſtituto plurimum conducit. Nam exiſtimat, Apoſtolos non in omnibus ab ſe conſtitutis Eccleſiis Epiſcopos inſtituiſſe; aut verò tres illos Ordines, ex quibus integra Hierarchia componitur: ſed pro re nata, & ut rudis adhuc, & inchoatæ Eccleſiæ primordia ferebant, in quibuſdam unum Epiſcopum cum Miniſtris, ſive Diaconis ordinaſſe: in aliis nullum Epiſcopum; ſed Presbyteros plures cum Diaconis. Verba Epiphanii meritò hîc deſcribentur: quibus Aërio iiſdem, quibus hodie Cathari utuntur, argumentis Catholicam oppugnanti fidem occurrit. [6] *Cùm recens adhuc eſſet*, inquit, *Chriſtiani dogmatis prædicatio, prout res ferebant, ſanctus Apoſtolus ſcribebat, atque ubi conſtituti jam erant Epiſcopi; ad Epiſcopos & Diaconos ſcribebat. Neque enim Apoſtoli ſtatim ordinare omnia poterant. Et quidem Presbyteris, & Diaconis imprimis opus erat: ſiquidem ab his duobus Eccleſiaſticæ functiones obiri poſſunt. At ubi nemo inventus eſt Epiſcopatu dignus, nullus ei loco præpoſitus eſt Epiſcopus. Sed ubi & neceſſitas poſtulabat, & eorum, qui Epiſcopatu digni eſſent, copia ſuppetebat, conſtituti ſunt Epiſcopi. Cùm autem haud magna multitudo eſſet, reperiri nulli potuerunt, qui Presbyteri ordinari poſſent. unde ſolo Epiſcopo illo in loco contenti fuerunt. ſine Diacono vero Epiſcopus eſſe non poteſt.*

IV. Ex his Epiphanii verbis nonnulla colliguntur, quæ ad rem noſtram pertinent. Primùm, Apoſtolos non ita certæ & uniuſmodi formulæ conſtituendarum Eccleſiarum, & Cleri in iis ordinandi, adſtrictos, & obligatos fuiſſe, ut aliter facere nefas ducerent. Sed pro arbitrio ſuo, & prudentia, modò integram Hierarchiam inſtituiſſe, quam tribus ordinibus conſtare, Epiſcopo, Presbytero, & Miniſtro, Tridentina decrevit Synodus: modò abſque primo Ordine, Clerum ex ſecundo conflatum & tertio collocaſſe: alias ex primo & tertio: prout ſcilicet uſus, & hominum copia permittebat. Deinde hoc etiam intelligimus, Presbyteros, qui ab Apoſtolo in epiſtolis appellantur, ex Epiphanii opinione, ſimplices eſſe Sacerdotes, Epiſcopos verò, primi eſſe Ordinis, & Presbyteris majores. Tertiò illud etiam apprimè notatu dignum animadvertimus, Epiphanium eundem ſentire, duos inferiores Hierarchiæ Ordines, Presbyteratum, & Diaconatum, abſolutè neceſſarios eſſe ſingulis Eccleſiis, quod Eccleſiaſticæ functiones proximè urgentes, & quotidianæ ab illis exerceantur: cujuſmodi ſunt Sacramentorum, ſine quibus æterna ſalus obtineri nequit, adminiſtratio, Baptiſmi, ac Pœnitentiæ, tum etiam Euchariſtiæ; itidemque ceterorum, duobus duntaxat exceptis Ordinationis, & Confirmationis. quorum omnium vel ſolus, vel certè ordinarius, miniſter eſt Sacerdos; qui ut ritè pleraque illorum exequatur, tertii Ordinis adminiculo & opera utitur. Quæ quidem neceſſitas etiam ad Epiſcopatum pertinet: qui cum Sacerdotii ſit apex, Presbyteratum in ſeſe complectitur. Unde quod Epiphanius dicit, nullam ſine Presbyteratu Eccleſiam poſſe conſtare; id perinde de Epiſcopatu dici ab eo putandum eſt, quà Presbyteratum continet. Ut ſi quis affirmet, vegetantem vim animæ abſoluta neceſſitate ad vitam requiri: non minùs hoc de ſentiente brutorum anima, & de rationali hominum accipietur, quàm de vegetante ſtirpium. Sed ita tamen, ut prioribus illis duabus eatenus conveniat, quâ eandem vegetandi facultatem obtinent. Eodem modo, Epiſcopalem ordinem, quà Presbyteratus in eo comprehenditur, ad Eccleſias conſtituendas abſolutè requiri cenſet Epiphanius: Ut autem Epiſcopatus eſt, poſſe aliquanto temporis ſpatio propria ejus functione carere particulares, & locales Eccleſias, quæ ab ſolis Presbyteris ſimplicibus curari interim poſſunt. Id quod experientia quotidiana in barbaris, & longinquis nationibus approbari ſuprà docuimus.

V. Postremò illud obſervandum eſt, quod ibidem ſignificatur ab Epiphanio, formam illam, ac diſpoſitionem Eccleſiarum, cujuſmodi primis Chriſtianiſmi temporibus inſtituerunt Apoſtoli, in pleriſque illis locis minimè perpetuam fuiſſe: ſed paullatim ad perfectum eſſe deductam. Ut exempli cauſa, in majoribus populis, ubi ſoli cum Diaconis conſtituti erant Presbyteri; poſteà impoſiti ſunt Epiſcopi: ubi autem ſolus cum Diaconis collocatus erat Epiſcopus, ibi adjuncti ſunt ſecundi Ordinis Clerici, id eſt Presbyteri. Hoc enim verbis iſtis indicat Epiphanius: *Neque enim Apoſtoli ſtatim ordinare omnia potuerunt.* Tum verò quod in fine Sectionis addit: [7] *Hinc per illud tempus locorum ſtatum fuiſſe*, hoc eſt Eccleſiarum iis in locis conſtitutarum. *Neque verò ulla res eſt, quæ ab initio ſuis omnibus numeris abſoluta fuerit. Sed procedente tempore ſua opportunitatibus omnibus ad perfectionem contigit acceſſio.*

Atque hoc Synagogæ veteris exemplo, hoc eſt Eccleſiæ Judaicæ, probat idem Epiphanius; quæ initio rudis erat, & inchoata; poſteà lege, ac præceptis; tum Sacerdotibus, & Levitis, atque omni ſacrorum apparatu expolita, & ornata, nihil ad perfectum ſui ſtatum reliqui fecit. [8] *Sic illa*, inquit, *habuerunt, quæ ſcribit Apoſtolus, ac tandem obtinuerunt, donec amplificata eſt Eccleſia; donec ſuam ac legitimam ad menſuram pervenit; donec prudenti quadam moderatione juſtiſſimè eſt à Patre, Filio, & Spiritu ſancto temperata.* Igitur non eadem ubique ſervata eſt ordinatio Cleri iis in Eccleſiis, quas fundarunt Apoſtoli, & quarum meminit in epiſtolis Paulus; ſi Epiphanio credimus. quod vel ipſo tacente, veriſimillimum eſſe ſuus cuique communis ſenſus, ac vel mediocris intelligentia perſuadere poteſt.

VI. Habes erudite Lector interpretationis utriuſque noſtræ, qua difficiles Scripturæ locos enodavimus, probabilem rationem, non ex arbitrio, & opinionis temeraria quadam licentia: ſed ex antiquorum Patrum auctoritate confectam. Qui ut in parvis, & exigui momenti rebus non eadem ſentiunt: ſic in ſumma Catholici dogmatis bellè inter ſe conveniunt. Nam & Epiſcopatum à Presbyteratu, id eſt Ordinem ab Ordine, ut deinceps fuit, ſic Apoſtolorum fuiſſe temporibus oſtendunt; tametſi in eandem perſonam ordinatio utraque concurreret: & Epiſcopos veros, propriéque dictos, qui in primo Ordine cenſentur, ſingulos in ſingulis Eccleſiis ibi, ubi erant, extitiſſe confirmant; non ſecundo demum, tertióve ſæculo; ſed primo, dum adhuc Apoſtoli viverent: quamvis initio, quibuſdam in locis, & aliquanto temporis ſpatio, plures in eâdem Eccleſia primi Ordinis collocatos eſſe Sacerdotes illorum aliqui ſignificent. cujus inſtituti adſtruendi non nos auctores; ſed ejus veriſimili excogitatâ ratione, fautores, ac defenſores in priori interpretatione fuimus: neque fuiſſe nos adhuc pœnitet.

Horum, quæ poſui, duorum alterum, quod ad amborum diſcrimen Ordinum ſpectat, Chryſoſtomus, Epiphanius, Hieronymus imprimis teſtimonio ſuo ratum faciunt; dum ordinandi poteſtatem, quam χειροτονίαν, vel χειροθεσίαν ἢ χειροτονεῖν appellant, ut * alibi dictum eſt, ſoli primo Ordini competere, non ſecundo, concordiſſimè docent: idque non ex humana, & ad libitum mutabili * Lib. 2. de Hier. cap. 6. § 9.

[5] Theodor. Ἀλλ᾽ ὅπερ ἔφην, τοὺς αὐτοὺς ἐκάλουν ποτὲ πρεσβυτέρους καὶ ἐπισκόπους· τοὺς δὲ νῦν καλουμένους ἐπισκόπους, ἀποστόλους ὠνόμαζον. χρόνου δὲ προϊόντος, τὸ μὲν τῆς ἀποστολῆς ὄνομα τοῖς ἀληθῶς ἀποστόλοις κατέλιπον, τὴν δὲ τῆς ἐπισκοπῆς προσηγορίαν τοῖς πάλαι καλουμένοις ἀποστόλοις ἐπέθεσαν.

[6] Epiph. hær. 75. N. 5. Νέων ὄντων τῶν κηρυγμάτων [illegible] ἔγραφεν ὁ ἅγιος Ἀπόστολος. ὅπου μὲν ἦσαν Ἐπίσκοποι ἤδη κατασταθέντες, ἔγραφεν Ἐπισκόποις, καὶ Διακόνοις. οὐ γὰρ πάντα εὐθὺς ἠδυνήθησαν οἱ Ἀπόστολοι καταστῆσαι. Πρεσβυτέρων γὰρ ἐγίνετο χρεία, καὶ Διακόνων. διὰ γὰρ τῶν δύο τούτων τὰ ἐκκλησιαστικὰ δύνανται πληροῦσθαι. ὅπου δὲ οὐχ εὑρέθη τις ἄξιος ἐπισκοπῆς, ἔμεινεν ὁ τόπος χωρὶς ἐπισκόπου. ὅπου δὲ γέγονε χρεία, καὶ ἦσαν ἄξιοι ἐπισκοπῆς, κατεστάθησαν Ἐπίσκοποι. πλήθους δὲ μὴ ὄντος, οὐχ εὑρέθησαν ἐν αὐτοῖς Πρεσβύτεροι κατασταθῆναι, καὶ ἠρκέσθησαν ἐπὶ τῷ τόπῳ μόνῳ τῷ Ἐπισκόπῳ. ἄνευ δὲ Διακόνου Ἐπίσκοπον ἀδύνατον εἶναι.

[7] Epih. ibid. οὕτω κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ ἦσαν οἱ τόποι. οὐ γὰρ [illegible] γινα οὐκ ἀπ᾽ ἀρχῆς τὰ πάντα ἔσχε. ἀλλὰ προβαίνοντος τοῦ χρόνου, τὰ πρὸς τελείωσιν τῆς χρείας κατηρτίζετο.

[8] Id. Sect. 6. p. 909. C. οὕτω καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου γεγραμμένα [illegible] ἕως ὅτε ἐπλατύνθη ἡ ἐκκλησία, ἕως ὅτε εἰς τὸ ἴδιον μέτρον ἐλήλυθεν, ἕως ὅτε [illegible] τῆς οἰκονομίας, δικαιοτάτη ἐν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι [illegible]

bili lege; ſed eâdem, qua Ordines ipſi conſtituti ſunt, divina ſcilicet, ac perpetua: cujus immutandæ violandæque nulla ſit penes homines poteſtas. Id adeo cum aliis argumentis in * ſecundo de Eccleſiaſtica Hierarchia latiſſimè demonſtravimus: tum hoc firmiſſimo, & invicto: quod nec in omni Eccleſiaſtica memoria, nec in tanta Synodalium decretorum copia; nec in veterum monimentis, certum, & exploratum extat ullum veſtigium juris illius, quo jure Presbyteri, ac Sacerdotes ſimplices quenquam ſacris initiarint Ordinibus. Cujuſmodi profectò nec teſtimonia, nec exempla deeſſe poſſent. Sed videnda ſunt omninò quæ in eam rem, capite decimo, & undecimo de Hierarchia diſputavimus.

** Vide c. 10. §. 7. & c. 11.*

VII. Atque ut ab antiquis illis Patribus, quorum ex dictis, & ſententiis duas illas explicandæ quæſtionis rationes expreſſimus, nondum diſputatio noſtra recedat; velim hoc apud ſe Lector expendat: Si quod Leidenſi profeſſori, ac Trapezitæ in animum venit, unus & idem Ordo eſt per ſeſe, & ex Chriſti inſtitutione, Presbyteratus & Epiſcopatus: ſi duobus primis ſæculis disjuncti, ſeparatique non erant: quinam illud aut ignorarunt ſummi illi viri, Epiphanius, Chryſoſtomus, Hieronymus, aliique, qui in locis illis controverſis enucleandis apud Paulum, tanta contentione verſati ſunt: aut ſi illud intellexerunt, cur tot ambagibus poſteritatis ſtudia fruſtrati ſunt: cur in Presbyterorum & Epiſcoporum nominibus alii primi Ordinis, alii ſecundi Sacerdotes ſolos, ac ſeparatim expreſſis ab Apoſtolo dixerunt; cauſaſque cur alterutri ab eo prætermiſſi erant excogitarunt? Quanto enim parabilior, expeditiórque fuiſſet illa reſponſio, ſi unum ambos tunc Ordinem fuiſſe pronuntiarent, idque ex divina, & primaria inſtitutione; quàm inſecuta ætas interpolaſſet? Hoc utique dixiſſent potiùs, quàm quæ ſcriptis tradiderunt, moroſa, & perplexa, & verò falſa: ſi eſt vera Leidenſis Profeſſoris opinio. Sed neque dixerunt; immo contraria docuerunt omnia: & Epiſcopatus à Presbyteratu ſummum, ac certiſſimum diſcrimen liquidò definierunt: neque verum eſt, ſed commentitium, ac frivolum illud inventum Salmaſii: quod fractum à nobis & eliſum duplici in Opere, paullo poſt iterum conficietur.

VIII. Sequitur alterum genus argumenti, quo tum ab Chriſto & Apoſtolis diverſos illos Eccleſiæ traditos Ordines eſſe probatur; tum ex illorum præſcripto diviſos etiam ac ſeparatos: etſi, ut eſt antiquorum opinio, certis locis ac temporibus, unum tantummodo ſuppreſſo altero, genus Ordinis reipſa, &, ut loquuntur, *actu*, conſtitutum, explicatúmque fuerit. Quod argumentum ex Epiſcoporum ſucceſſione petitur, quam ab Apoſtolorum tempore ad ætatem uſque ſuam propagatam fuiſſe, antiquiſſimi quidem teſtantur, & in ſingularum archivis Eccleſiarum laterculos extare dicunt; in quibus Epiſcoporum illorum deſcripta ſunt nomina, qui ſingillatim unus poſt alterum Eccleſiæ cuique præfuerunt. Ac tum iidem illi, qui ad archivorum, & laterculorum iſtorum fidem hæreticos provocant; tum alii, qui horum mentionem non faciunt, certos ex Apoſtolis, vel diſcipulis Chriſti conſtanter proferunt; qui in pleriſque Eccleſiis ſingularem præfecturam, id eſt Epiſcopatum geſſerunt; & in laterculi cujuſque ſerie primi numerantur.

** Vide lib. noſ. 1. de Hier. c. 2. & 3.*

* Ex iis qui in unaquaque Eccleſia Epiſcopatu functorum nomina ſervari docuerunt memorandus eſt imprimis Irenæus Apoſtolorum ſuppar ætati: de cujus auctoritate nemo hactenus controverſiam movere eſt auſus. Hic in libro tertio, capite tertio, Catholicæ doctrinæ traditionem, de qua Hæretici litigabant, ex illa Epiſcoporum deſcriptione probat; in qua ſucceſſores eorum, *qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis*, uſque ad ſuum tempus extare ſcribit: & ne commemorandis omnium ſucceſſionibus longior ſit; unius Romanæ ſeriem in ſpecimen, exemplumque proponit: cujus Epiſcopos ſingulos a Petro & Paulo, uſque ad Eleutherum, duodecim recenſet. Ergo unus duntaxat, & ſingularis poſt Apoſtolos, Eccleſiæ Romanæ præfuit Epiſcopus; eóque defuncto, ſucceſſit alter. Quinetiam capite eodem tertio, *Habemus*, inquit, *annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum uſque ad nos.* Velut Polycarpum ibidem nominat Apoſtolorum diſcipulum, ab iiſque Smyrnæ conſtitutum Epiſcopum, utique ſingularem; ut & Linum Romæ ſingularem ab Apoſtolis ordinatum, & poſt Linum ſingulares deinceps Epiſcopos ſucceſſiſſe refert.

IX. Sic * Tertullianus eodem, atque Irenæus, argumento, ex ſingulorum ſibi ſuccedentium Epiſcoporum in Eccleſiis ſerie, Catholicam fidem, & Apoſtolicas traditiones affirmat. Ac nominatim *Polycarpum in Smyrnæorum Eccleſia collocatum à Joanne* ſcribit: ſicut *Romanorum Eccleſia Clementem à Petro ordinatum edit.* Ac ſubinde iſta pertexit: *Proinde utique & ceteræ* (Apoſtolicæ Eccleſiæ, id eſt ab ipſis Apoſtolis fundatæ) *exhibent quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant.*

** Tert. de præſ. c. 32.*

Euſebius in pleriſque libris Eccleſiaſticæ ſuæ hiſtoriæ, Epiſcoporum ſucceſſiones variis in civitatibus, ex Eccleſiaſticis tabulariis deſcriptas refert: * & *Romæ poſt Apoſtolorum martyrium, Linum primum Epiſcopatum eſſe ſortitum* ait: tum poſt eum, Anenclerum: poſteà Clementem. * Hieroſolymis verò primum Epiſcopum præfuiſſe Jacobum, poſt hunc Symeonem: Alexandriæ primum Marcum, poſteà Anianum: Antiochiæ primum Evodium, tum Ignatium: ac ceteros deinde ſingulos in demortuorum locum ſuffectos enumerat. Quos etiam in Chronico accuratiùs digerit Latinè ab Hieronymo reddito. qui & ipſe in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis complures illorum ſingillatim percenſens, Epiſcopatus eorum meminit. Quæ omnia fuſiùs in primo de Eccleſiaſtica Hierarchia adverſus Vallonem collybiſtam contentioſum hominem expoſuimus.

Ex tot porrò antiquitatis, & traditionis Apoſtolicæ, Eccleſiaſticæque teſtibus conſtat illud, cujus aſſeverandi cauſa in eum locum deducti ſumus, Epiſcoporum, id eſt primi Ordinis Sacerdotum, eorúmque ſingularium, in Eccleſiis præfecturam ab Apoſtolis inſtitutam fuiſſe: idque adeo divini eſſe juris, & à Chriſto tradiri: cujus executio, pro locis, ac temporibus illorum eſt prudentiæ permiſſa.

CAPUT IV.

Salmaſii de Epiſcopis, & Presbyteris opinio proponitur. 2. Duo ab illo intervalla temporum conſtituta. Primum, quo primatus ex antiquitate, non ex merito, & electione conceſſus: alterum, quo ex electione. 3. In Alexandrina tamen Eccleſia morem iſtum variaſſe. 5. Explicantur opinionis illius firmamenta.

I. Nunc Leidenſis profeſſoris Salmaſii examinanda eſt opinio; ac cujuſmodi ſit in primis videndum; tum quibus firmamentis, & quàm certis rationibus ab illo fundata, conſtitutáque ſit. Nihil iſtoc homine quidem, vel ad fingendum, & excogitandum aliquid obtuſius: vel ad probanda quæ dixerit imbecillius, atque ineptius fieri poteſt. Perturbatio verò ſententiarum, ac verborum, & obſcuritas ineſt tanta, ut quid ſibi velit, quid probare, ac refellere inſtituat, difficile ſit quamlibet intenta mentis acie diſcernere. Quantum tamen ex iſta ſtili fæce, ac barbarie poſſumus exſculpere, eò conatus illius, & impetus fertur, ut Epiſcopatum à Presbyteratu ſimplici nihil ex primaria inſtitutione differre probet; &, ut à Chriſto, Apoſtoliſque traditum eſt, unum omninò genus Ordinationis eſſe; quod humano deinde conſilio, ac voluntate ſciſſum eſt, & in duo partitum: atque initiò non unum aliquem Præſidem, & Epiſcopum Eccleſiæ cuique præfuiſſe; ſed à multis ejuſdem Ordinis, ac pari poteſtate præditis, iiſdemque Presbyteris ſimul & Epiſcopis, adminiſtratam fuiſſe. Cum autem animadverteret, plurimum ex eo commenti illius elevari fidem, quòd jam tum ab Apoſtolorum tempore ſingulares in pleriſque Eccleſiis Epiſcopos fuiſſe conſtaret, ac ſingulorum deinde ſucceſſiones ex iſtarum archivis ab idoneis auctoribus, & illorum penè temporum æqualibus collectas: ut in antecedente capite ſummatim oſtendimus; uberiùs autem in ſuperioribus libris de Eccleſiaſtica Hierarchia: novam & jocularem fabulam texuit de variis primatus in Ordine Presbyterorum modis ac generibus, per certa temporum intervalla diſtributis. Quod inventum non minùs communi ſenſu, & ratione, quàm auctoritate deſtitutum; in fœda illa Wallonis Meſſalini Diſſertatione primum edidit: ſed nondum ſatis liquidò, & expreſſe conceptum. Poſt autem in Apparatu ad librum de primatu

Petri paullo diſertius, hoc eſt minùs obſcurè, & ſic ut intelligi quumodocumque poſſet, de eo locutus eſt. Id quale ſit ante omnia proponendum videtur: ut ejus deinde vitia, vel flagitia potiùs deprehendi, caſtigarique poſſint.

II. Duo Salmaſius tempora diſtinguit, quibus totidem in Eccleſia gubernanda mutationes factas putat. * Primum fuit Apoſtolorum tempus, ac deinceps, uſque ad Victorem Papam, qui anno Chriſti circiter centeſimo nonageſimo ſecundo Pontificatum iniit. Quo intervallo cenſet, Presbyteros eoſdem, & Epiſcopos re, ac nomine in commune Eccleſias adminiſtraſſe: ſed ita tamen, ut unus primatum inter eos teneret, non ex electione, aut merito, ſed *ex ordine πρωτοκλησίας*, & *πρεσβυτείας*, id eſt antiquitatis, & promotionis ad Presbyteratum. * Verba profeſſoris hujuſmodi ſunt: *Primo viguit πολιτεία Ἀποστολική, quæ & ubique terrarum in omnibus Eccleſiis obtinuit, non ſolùm ſub Apoſtolis; ſed etiam ſub eorum diſcipulis, qualis nempe ab Apoſtolis ipſis instituta eſt ex præcepto divino. Hæc æquales omnes habuit Epiſcopos, ſive Presbyteros. Cujus æqualitatis ratione poſtulante, primatus decedentis, qui antiquior in ordine fuerat, dabatur ſequenti. Hæc ratio duravit ultra ſecundam ſucceſſionem Apoſtolorum, uſque ad tempora, ut notavimus, Antoninorum: immo vel uſque ad Victorem, ut ſuprà obſervavimus.*

* Salm. in App. p. 61. & 91.

* Salm. p. 91.

Secundum tempus fuit ab Victoris Pontificatu: quando primatus aliud genus inſtitutum eſt, non ex ordinis, & antiquitatis prærogativa; ſed * *ex electione, & ſola meriti contemplatione.* * *Tum quaſi decreto facto* (inquit) *per totum orbem ea conſuetudo immutata eſt, & nova recepta τάξις, quæ ex uno ordine duos fecit, & nomina etiam diſtinxit, Epiſcopi ac Presbyteri.* * *In hoc poſteriore modo, non ordo, ſed meritum creabat Epiſcopum. Eligebatur ex corpore Presbyterorum, vel etiam ex laicis in Epiſcopum, qui id videbatur promereri. Non ordo amplius ſpectabatur in deferendo ſequenti decedentis primatu. Immo nec amplius jam primatus erat, aut dicebatur, quem olim obtinebat, qui in primum locum ex ſecundo ſuccedebat. Dignitas potior ita promoto, ac poteſtas major concedebatur. Nomen etiam ei mutabatur, quia in alium ordinem altiorem evehebatur: & pro Presbyteris, ſicut omnes anteà nominari ſolebant, nuncupabatur Epiſcopus. Ita nominis, ordinis, & honoris magna diſtinctio facta eſt in hac nova inſtitutione.*

* Salm. p. 62. ver. 14.
* Id. p. 91. ver. 9.
* Ibid. p. 66. ver. 21.

III. In Alexandrina tamen Eccleſia, poſt primam illam inſtitutionem, non ſtatim obſervatam fuiſſe poſteriorem exiſtimat * Salmaſius: ſed primatum aliquandiu retentum: ita tamen ut non amplius ordini, & antiquitati, ſed merito daretur, *uſque ad Heraclam, & Dionyſium, vel uſque ad Nicæni Concilii tempora, & Alexandri Patriarchæ Alexandrini. In hoc ſecundo primatu, qui electione deferebatur, nominis quidem mutatio intervenit, ſed nulla Ordinis. Epiſcopus dictus eſt, quem, ut primus eſſet, è ſuo corpore eligebant Presbyteri. Quamdiu ex Presbyterorum collegio ſumptus eſt ille, qui ceteris præeſſe debebat nomine Epiſcopi, communi Presbyterorum ſuffragio eligendus, non diverſus ordo factus eſt Epiſcopi, & Presbyterorum. Sine ordinatione nova, vel conſecratione, ſed ſola electione præponendus ceteris ſumebatur. Ubi verò ex aliis corporibus, puta ex laicis, vel inferioribus Eccleſiæ ordinibus in Epiſcopum aliquis eligi cœptus eſt; tum per impoſitionem manuum ordinari debuit, ac benedici, vel conſecrari. In tertio hoc genere regiminis non ſolùm diſtincta nomina fuêre: ſed etiam Ordo ipſe diviſus, & ex uno duo facti. Nullus in hac gubernandi ratione primatus propriè fuit. Ubi enim ordo alius eſt, & alter altero ſuperior, non datur ex altero ordine in alterum primatus.*

* P. 91.

IV. Quocirca commenti totius hæc ſumma ſubducitur: Duobus fere primis ſæculis, Epiſcopatum, & Presbyteratum non fuiſſe diſtinctos ordines; nec unum aliquem, & ſingularem unicuique Eccleſiæ præfuiſſe, cum Epiſcopi, cujuſmodi hodie eſt, nomine, gradu, & poteſtate: ſed plures in ſingulis civitatibus Presbyteros, & eoſdem Epiſcopos Eccleſiam adminiſtraſſe, pari jure, ac poteſtate: ita tamen ut qui ordinationis tempore antiquior eſſet, primatum obtineret inter pares, ipſo jure antiquitatis, non electione, aut merito: quo mortuo, alter in ejus locum ſuccederet antiquitate proximus: atque ita deinceps ſibi Presbyteri omnes ſuccederent. Poſt ſecundum ſæculum, non Ordinationis tempore prior; ſed electione, & merito potior ſuffectus eſt in locum demortui, non ſolùm ex Ordine Presbyterorum, ſed etiam ex laicis: ac tum ex uno Ordine duo ſunt facti; & Epiſcopatus à Presbyteratu divulſus eſt, & utriuſque munia ſunt diviſa. Nam ſoli Epiſcopo, qui unus in quâque erat Eccleſia ordinandi jus, ac munus attributum eſt, & Presbyteris ademptum.

Hanc de Eccleſiæ utroque regimine ſententiam ſuam quemadmodum Salmaſius approbet, ac quibus vel argumentis, vel teſtimoniis utatur, operæpretium eſt expendere. Non enim affirmare tantis de rebus, & quid cuique libitum erit, excogitare, atque in medium conferre, ſufficit ad impetrandam fidem. Sed tantùm credi ſibi velle par eſt unumquemque, quantum efficere probando, & idoneis rationibus perſuadere potuerit.

Quatenus igitur ex confuſa, & indigeſta illa farragine, quæ tædio ac nauſea lectores ſuos conficit, extundi, exprimique potuit, probationum hæc ferè ſunt capita.

V. Primum duobus illis ſæculis, quæ Apoſtolos, & eorum diſcipulos tulerunt, non fuiſſe per Eccleſias ſingulares Epiſcopos; ſed Presbyteros plures pari poteſtate illas adminiſtraſſe, hoc unico genere argumentationis oſtendit, quòd veteres Scriptores mentionem faciunt τῶν πρεσβυτέρων, & τῶν πρεσβυτέρων, qui in illis extiterunt, aut iis etiam præfuerunt. *Sic Irenæus apud Euſebium, in Epiſtola ad Victorem Papam, Soteris deceſſores Anicetum, Pium, Hyginum, Teleſphorum, & Xyſtum, πρεσβυτέρους vocat. Et in libro tertio adverſus hæreſes, capite ſecundo, per *ſucceſſiones Presbyterorum in Eccleſiis traditionem Apoſtolicam* ſervatam eſſe dicit, quas ſequenti capite *ſucceſſiones Epiſcoporum* nominat.

* Salm. Appar. p. 60. et Euſeb. lib. 5. c. 26.

Utitur & Pii Papæ teſtimonio Salmaſius ex utraque ad Juſtum Viennenſem epiſtola: quarum in priore ita ſcribit: *Presbyteri illi, qui ab Apoſtolis educati uſque ad nos pervenerunt, cum quibus ſimul verbum fidei partiti ſumus, à Domino vocati, in cubilibus æternis clauſi retinentur.* In poſteriore verò, *Epiſcopum*, ait Salmaſius, *non eſſe majorem Presbyteris affirmat.* Rurſus Victor Papa in * epiſtola ad Deſiderium Viennenſem ait, *Presbyteros, qui Apoſtolos in carne viderunt, Eccleſiam uſque ad* Deſiderii *tempora rexiſſe.* * Cum igitur ex illis auctoribus, aliiſque conſtet, uſque ad Irenæi & Victoris tempus, Epiſcopos nomen habuiſſe Presbyterorum, inde concludit, *nondum illo tempore Epiſcopatum à Presbyteratu ſeparatum ſic fuiſſe, ut tam re, quàm nomine hi gradus dividerentur. Nam ab eo tempore, quo ex uno ordine Presbyterali, & Epiſcopali duo facti ſunt, nomen Presbyteri dari deſitum eſt Epiſcopo.* Quod ex * commentarii in epiſtolas Pauli auctore confirmat; qui falsò inſcribitur Ambroſius. Hunc enim refert *affirmare, ex quo immutatio illa nominum facta eſt, & diſtinctio graduum inter Epiſcopum, & Presbyteros, Epiſcopum non poſſe vocari Presbyterum, neque Presbyterum ſibi appellationem Epiſcopi vindicare.*

* Extat in Bibl. Floria. & apud Baron. ad an. 198.
* Salm. p. 61.
* In ep. ad Tim. apud Amal.

* *Ergo cùm Epiſcopus dici poterat Presbyter, ut immutatio nominum non fuit, ita nec muneris, aut dignitatis inter Epiſcopum, & Presbyterum diviſio extitit. Non eam fuiſſe porro Victoris tempore jam probavimus, quia non ſolùm ipſum, ſed etiam anteriores Epiſcopos Romanos πρεσβυτέρων nomine appellatos conſtat ab Irenæo, & aliis. Quinimmo Pius, & Victor diſertè ſcribunt in epiſtolis ſuis, ab Apoſtolorum uſque temporibus gubernatam à Presbyteris fuiſſe Eccleſiam. Ex quo rectè concludo, Presbyterorum primatum tunc habuiſſe qui Eccleſiis præeſſent, potiùs quàm Epiſcopatum re, & nomine diſtinctum à Presbyteratu.*

* Salm. p. 62.

VI. Indidem & probari putat alteram gubernationis Eccleſiaſticæ formam, quæ priori ſucceſſit: in qua unus Epiſcopus præfuit ab omnibus electus ex merito; & in altiorem ordinem provectus, mutato nomine: quod Ambroſio tributus ille Commentarius Salmaſio videtur aſſerere.

* Cur autem *medium ſæculum ſecundum Eccleſiæ à Chriſti reſurrecti ne aſſignaverit mutationi illi*, non aliud argumentum attulit, quàm quòd Ignatius in epiſtola quadam ſua, ordinem iſtum νεωτερικὴν τάξιν vocat. Hunc autem ementito (ut putat) nomine vocatum Ignatium, circa illud tempus extitiſſe, conjecturam facit.

* Salm. p. 66.

* Nam quòd in Alexandrina Eccleſia feriùs mutationem illam admiſſam exiſtimat, partim Hieronymi, partim Eutychii Alexandrini Patriarchæ teſtimonio nititur: quorum ille * *à Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam, & Demetrium Epiſcopos*, ait, *Presbyteros ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominaſſe.* Eutychius verò, Alexandrum Patriarcham, qui Nicænæ Synodo interfuit, mutationis illius auctorem facit: ac decreviſſe illum ait, ut ne amplius à Presbyteris Patriarcha, ſed ab Epiſcopis eligeretur.

* Salm. p. 77. & 91.
* Hier. ep. 85.

CAPUT V.

Evertuntur firmamenta Salmaſiani commenti. 1 Quorum primum ex communione nominis petitum refellitur. Irenæus ſingulares in Eccleſiis Epiſcopos agnoſcit. 2 Idem ex epiſtola Lugdunenſis Eccleſiæ, & hujus urbis martyrum oſtenditur. 3. 4 Irenæum cùm epiſtolam illam Romam pertulit, fuiſſe tantùm Presbyterum, non Epiſcopum. 5 Quod ex Hieronymo probatur. 6 Refellitur Salmaſius, qui illos martyres Epiſcopos ait fuiſſe. 7 ejúſque ratio funditus evertitur. 8 Sacerdotum nomine tam Presbyteros, quàm Epiſcopos comprehendi. 9 Ex Pii, & Victoris epiſtolis ab Salmaſio deductum argumentum diſſolvitur.

I. CAPUT argumentationis, probationiſque Salmaſii, quo ſingulares Apoſtolorum ſæculo nuſquam Epiſcopos fuiſſe confirmat, expoſitum eſt antecedenti capite. Idem verò quam futile, ac frivolum ſit, & auctore dignum ſuo, deinceps explicabimus.

Inprimis tota vis argumentationis iſtius in hoc incumbit unum, eóque nititur, quod paſſim ingerit: Tandiu Epiſcopatum, & Presbyteratum unum Ordinem fuiſſe, dum nomen Presbyteri datum eſt Epiſcopo: nec priùs ex uno factos eſſe duos, quàm vocabulis diſcreti fuerunt, ut alius Epiſcopus, alius Presbyter vocaretur. Hoc negato, & extorto, non lapſu, ſed præcipitio, tota moles diſputationis illius corruit. Nos verò iſtud ipſum, quod pro certo, conceſſóque ſuo jure ſumpſit, falſum, & commentitium eſſe defendimus. Nam nulla ratione, auctoritate idonea nulla probatum ab Salmaſio illud eſt, quod eo profectò accuratius eſſe fixum, ac fundatum oportuit, quòd omnis inde reliqua ſtructura pendebat. Nec longe quærenda nobis argumenta ſunt, quibus falſum iſtud eſſe monſtretur. Illi ipſi, quorum pro ſe teſtimonia Leidenſis profeſſor attulit, operam ad id ſuam nobis accommodant, & hominis ἀκρισίαν, cæcitatemque convincunt.

Omnium, quos inepti, & jocularis commenti vindices, & aſſertores citat * Salmaſius, antiquiſſimi ſunt Irenæus, Pius, & Victor Romani Pontifices: hoc enim ordine ab illo commemorantur. At iſti neque vel littera ulla inſulſæ iſti fabulæ gratificantur: & eam potius evertunt, ac falſi arguunt. De * Irenæo ſcimus ex antecedente capite tertio, ſingulares ab eo commendari Epiſcopos, eorumque ſucceſſiones à primis ortas, *qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis.* quorum ſucceſſores uſque ad ſe perductos aſſerit: nominatim verò *ſucceſſiones Epiſcoporum* Romanæ ab Apoſtolo Petro & Paulo fundatæ Eccleſiæ percenſet, uti dictum eſt. Quâ in narratione verba Irenæi perpendenda ſunt, quæ ſingulorum ſingulis ordine ſuccedentium Epiſcoporum, & Eccleſiæ præfecturam obtinentium ſeriem oſtendunt, vacuam ab nugis, & præſtigiis inventi Salmaſiani. [9] *Lino* (inquit de Petro & Paulo ſcribens Irenæus) *officium Epiſcopatus injungunt.* Ita Ruffinus apud Euſebium vertit. Vetus Interpres Irenæi, *Lino Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt.* In ſequentibus ſæpè utitur verbo διαδέχεται, quod eſt *ſuccedere:* ut ab uno traditum uni, quaſi per manus, Epiſcopatum intelligas, uſque ad Eleutherum, quo ſedente litteris iſta prodebat Irenæus: qui & poſt Apoſtolos duodecimum illum numerat. Atque hic mortuus anno Chriſti CXCII ſucceſſorem habuit Victorem, cujus Pontificatum, limitem figit inſtituto veteri Salmaſius, quo plures Eccleſiam quamque gubernarunt Presbyteri, nondum ſingularibus ordinatis Epiſcopis. Cur igitur non Presbyteros Presbyteris: aut Epiſcopis ſaltem Epiſcopos ſucceſſiſſe ſcribit Irenæus: ſed Epiſcopum unicum unius ſucceſſorem fuiſſe tam aperte declarat: idque per omnes Eccleſias factum eſſe ſignificat?

* Salm. in App. p. 62. & ſeq. & in Diſſ. Walon. c. 3. p. 264. & ſeq.

* Iren. lib. 3. c. 3.

II. ACCIPE nunc adverſus Leidenſis ejuſdem Grammaticæ profeſſoris nænias validiſſimum argumentum, & invictum, ex Lugdunenſium martyrum, qui ſub Marco Aurelio Imperatore paſſi ſunt epiſtola, quam Euſebius refert in libro quinto hiſtoriæ. Cùm enim illi adhuc in vinculis eſſent, litteras miſerunt Romam ad Eleutherum per Irenæum Presbyterum Eccleſiæ Lugdunenſis: quem & honorificentiſſimo teſtimonio commendant. [10] *Has* inquiunt, *litteras ut ad te perferret, fratrem noſtrum, & ſocium hortati ſumus Irenæum: quem & commendatum ut habeas rogamus, virum teſtamenti Chriſti apprime ſtudioſum. Quòd ſi illud intelligeremus, locum & ordinem alicui conciliare juſtitiam, illud ante omnia commemoraremus, Eccleſiæ, cujuſmodi eſt, eum eſſe Presbyterum.* Hîc utrumque vides expreſſum, ac diſtinctum Ordinem, quem τάξιν nominant, Epiſcopi & Presbyteri. Siquidem Eleutherum Romanum Pontificem Epiſcopum vocant: Irenæum verò, Lugdunenſis Eccleſiæ Presbyterum: & inter ambos manifeſtum diſcrimen conſtituunt: dum Irenæum *fratrem*, & *ſocium* appellant: Eleutherum verò, *Patrem.* [11] Sic enim in epiſtolæ, ut apparet, clauſula ſcripſerunt; *Benè te valere in Deo in omnibus & ſemper optamus, pater Eleutheri.* In priore autem, & longiſſima epiſtola Lugdunenſis Eccleſiæ ad Aſianas, & Phrygias, in qua celeberrima illa Lugdunenſium martyrum hiſtoria deſcribitur, Pothini fit mentio Lugdunenſis Epiſcopi. [12] *At beatus*, inquit, *Pothinus, cui commiſſum erat Epiſcopale apud Lugdunum miniſterium, ſupra nonageſimum ætatis annum agens.* Hinc apparet jam tum Eleutheri Papæ, & Irenæi tempore, antequam Victor ſederet, primi Ordinis fuiſſe proprium nomen Epiſcopi; ſecundi verò Ordinis, Presbyteri nomen. Quanquam πρεσβυτέρου vox nonnunquam Epiſcopo tributa videtur: non tamen viciſſim Epiſcopi vocati ſunt, ſecundi Ordinis Sacerdotes, niſi primo illo ineunte ſæculo, ſuperſtitibus adhuc Apoſtolorum principibus: ut poſteà dicam.

Quare, ſi eſt vera Leidenſis Trapezitæ ſententia; tunc duos illos Ordines, ac ſeparatos eſſe cœpiſſe, cùm appellationes utrique diverſæ ſunt impoſitæ, ut alter Epiſcopus, alter Presbyter nominaretur; id quod ante Victorem Papam accidiſſe res ipſa docet: falſa eſt & commentitia divinatio illius, haud ante Victoris tempus iſtud eſſe factum.

III. SED ſtuporem hominis, & oſcitantiam vide. * In Diſſertatione illa, quam ſub Wallonis Meſſalini nomine ante annos quinque in lucem edidit, & in Apparatu libri de Primatu identidem laudat, & approbat, illo eodem Lugdunenſium martyrum epiſtolæ teſtimonio abuſus eſt, ut Epiſcopum propterea eundem tunc cum Presbytero fuiſſe monſtraret. Cùm autem refelli hoc mendacium ſuum perſpicua narrationis illius luce cerneret, tum eo præſertim, quod attigimus, appellationis diſcrimine, quo Pothinum, & Irenæum deſignari in epiſtolis iſtis animadvertebat; ad notas confugit artes, temerè confictas, maneſque conjecturas: quibus ad hiſtoriam aſſutis, quod vellet utcumque conſequens faceret.

* Wal. Meſſal. p. 171. & ſeq.

Tria ſunt præ ceteris falsò ab eo, & contra fidem hiſtoriæ prodita: Primum, quòd Irenæum, quo tempore Romam à martyribus miſſus eſt, Epiſcopum fuiſſe fingit: ut inde ſuadeat, Epiſcopum eundem & Presbyterum appellari ſolitum. Alterum, quòd Pothinum pridem è vivis deceſſiſſe narrat. Tertium denique, quod *Martyres illos Galliarum fuiſſe Epiſcopos* ait. quæ ſanè commentitia ſunt. Nam quod ad primum attinet, manifeſtè cum hiſtoria, & epiſtola Martyrum pugnat. Euſebius poſt deſcriptam Lugdunenſis Eccleſiæ ad Aſiaticas epiſtolam, in qua Martyrum certamina, & glorioſam pro Chriſto per horrendos cruciatus obitam mortem explicat, & inter alios Pothini Epiſcopi Lugdunenſis; meminit aliarum litterarum, quas iidem martyres, dum adhuc in vinculis haberentur, ad fratres, qui in Aſia, Phrygiaque manebant, ſcripſerunt: tum illarum, quas ad Eleutherum Romanum

9 Iren. lib. 3. c. 3. apud Euſeb. lib. 5. hiſt. c. 6. Λίνῳ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίαν ἐνεχείρισαν.

10 Lugd. mart. ibid. ταῦτά σοι τὰ γράμματα προετρεψάμεθα τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ κοινωνὸν Εἰρηναῖον διακομίσαι, καὶ παρακαλοῦμεν ἔχειν σε αὐτὸν ἐν παραθέσει, ζηλωτὴν ὄντα τῆς διαθήκης τοῦ Χριστοῦ. εἰ γὰρ ᾔδειμεν τόπον τινὶ δικαιοσύνην περιποιεῖσθαι, ὡς πρεσβύτερον ἐκκλησίας, ὅπερ ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ, ἐν πρώτοις ἂν παρεθέμεθα.

11 Ib. χαίρειν σε ἐν θεῷ ἐν τοῖς πᾶσιν εὐχόμεθα, καὶ ἀεί, πάτερ Ἐλεύθερε.

12 Ib. c. 1. ὁ δὲ μακάριος Ποθεινὸς ὁ τὴν διακονίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἐν Λουγδούνῳ πεπιστευμένος, ὑπὲρ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη τῆς ἡλικίας γεγονώς.

13 Euſ

manum Epiſcopum miſerunt per Irenæum *Presbyterum tunc adhuc Eccleſiæ Lugdunenſis*, ut ſcribit [13] Euſebius. Hic nominum ipſa diverſitas, quòd alter Epiſcopus, alter Presbyter vocatur in continenti narratione, ſatis admonet, diſtinctum illorum ordinem, ſive τάξιν, id eſt locum fuiſſe. Nam Epiſcopum per id tempus Epiſcopum nominari conſueviſſe, teſtis eſt Eccleſiæ Lugdunenſis epiſtola, quæ Pothino nomen iſtud attribuit. Quid igitur cauſæ eſſe potuit, cur martyres in litteris, quas ad Eleutherum Romanum Epiſcopum, ut vocat Euſebius, per Irenæum ſcribunt; illum quidem, Patrem nuncupent, hunc verò nec Epiſcopum, nec Patrem; ſed *Presbyterum, fratrem, & κοινωνὸν*, id eſt *ſocium*; niſi quòd *tunc adhuc Presbyter* erat, ut Euſebius ex Ruffini interpretatione loquitur? Quæ vox ἔτι, & hæ Latinæ *tunc adhuc*, indicant nondum Irenæum cum legationem obiret iſtam, Epiſcopum fuiſſe, quod poſtea fuit: ſed tantummodo Presbyterum: quando Pothino mortuo, in ejus locum ſubſtitutus eſt.

* Pag. 372.

IV. QUOD enim * Meſſalinus Wallo *ex ratione temporum facile eſſe* dicit *oſtendere, Pothinum, cui ſucceſſit Irenæus in Epiſcopatu, ſive primatu Presbyterii Lugdunenſis, eo tempore pridem è vivis deceſſiſſe*; ſollemnia nugatur. Qui enim, aut unde probare iſtud poterit? * Pothinum in M. Aurelii Antonini perſecutione una cum aliis martyribus comprehenſum ſcribit Eccleſia Lugdunenſis; & ex carcere productum ad tribunal præſidis, ac diris tormentis excarnificatum, rurſus ad carcerem retractum, biduo pòſt obiiſſe. Iidem porro martyres, dum in vinculis haberentur, ad Eleutherum papam Irenæum adhuc Presbyterum cum litteris mittunt, quarum litterarum aliquot verba deſcripſit Euſebius. Quo igitur argumento demonſtrari poteſt, mortuo potiùs, quàm ſuperſtite adhuc Pothino, Irenæum Romam eſſe profectum; ut Epiſcopus jam illius eſſe loco potuerit? Ut hoc omittam, etſi Pothinus jam vita functus eſſet, non ſtatim novum ei ſubſtitutum Epiſcopum, in tanta Eccleſiæ conſternatione, tantaque trepidatione, ac fuga Cleri, atque populi Chriſtiani: cum nec iſtis, nec aliarum urbium Epiſcopis ad eligendum illius Eccleſiæ Paſtorem tutò convenire liceret. qui mos ex antiquo ſervari in Epiſcoporum ordinatione conſuevit.

* Euſeb. lib. 5. c. 1. fol. 46. p. 1. ed. Gr.

Nam primatus neſcio cujus fabulam, in quo proximus quiſque loco, & ordine, priori mortuo, ſine nova electione, aut ordinatione ſuccedebat, cujuſmodi ſunt ceteræ Meſſalino-Salmaſii nugæ, indignam judicamus, cujus ratio hic aliqua ducatur: ac pompam illius, & fucum paullo pòſt disjiciemus.

V. ITAQUE non dubium eſt, Irenæum adhuc Epiſcopum non fuiſſe; ſed hoc ſolum, quod martyres ipſi referunt, Lugdunenſis Eccleſiæ Presbyterum, hoc eſt ſecundi ab Epiſcopo loci, atque ordinis.

Utriuſque teſtis eſt auctor gravis Hieronymus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis: cujus verba ejuſmodi ſunt, ut per ea mutis eſſe Salmaſiis omnibus liceat. * *Irenæus*, inquit, *Pothini Epiſcopi, qui Lugdunenſem in Gallia regebat Eccleſiam, Presbyter à martyribus ejuſdem loci, ob quaſdam Eccleſiæ quæſtiones, legatus Romam miſſus, honorificas ſuper nomine ſuo ad Eleutherum Epiſcopum perfert litteras. Poſteà, jam Pothino propè nonagenario ob Chriſtum martyrio coronato, in locum ejus ſubſtituitur.* Quid contra hæc mutire Leidenſis profeſſor audebit? aut qua fronte tam expreſſæ auctoritati tanti viri nænias ſuas, & præſtigias opponet? Sunt & alia quamplurima in eodem Hieronymi libro teſtimonia, & argumenta ſingularium per Eccleſias Epiſcoporum, de quibus in tertio capite dixi.

* Hier. de Scri. c. 45.

VI. JAM quòd * *martyres illos Gallicarum fuiſſe Epiſcopos* dicit, & iccirco fratrem & collegam Irenæum appellaſſe; temere divinat. Horum nomina recenſet * Gregorius Turonenſis, & quadraginta octo numerat: nec non Ado Viennenſis in Martyrologio, die ſecundo Junii: & uterque Pothinum ſolum Epiſcopum nominat; Ado vero etiam Zachariam Presbyterum; ut & Euſebius. In reliquo numero partim mulieres viginti cenſentur: partim aliqui, quos ne Presbyteros quidem fuiſſe litteræ martyrum indicant. Tales ſunt Vettius Epagathus moribus & vita ſanctiſſimus: [14] *adeo ut, quamvis juvenis eſſet, cum Zachariæ Presbyteri martyrio exæquaretur*: tum Maturus recens à baptiſmo: Sanctus Diaconus Viennenſis: Ponticus puer annorum quindecim, Blandinæ frater: Alexander Phryx, arte medicus. Hos quinque nec Presbyteros, nec Epiſcopos fuiſſe, perſpicuum eſt: qui feminis viginti, & Pothino Epiſcopo, ac Zachariæ Presbytero annumerati, viginti ſeptem efficiunt: quorum nemo, præter unum Pothinum, Epiſcopus: nemo præter Zachariam Presbyter fuit. Duorum præterea nomina commemorat Euſebius, Attalum Pergamenum, & Alcibiadem. Horum ille, Pergamenus genere ab eo dicitur: nec aliud de ſtatu illius refert: ex quo colligi poteſt laicum hunc fuiſſe: certe Epiſcopum non fuiſſe, plus quàm veriſimile eſt. Non enim hoc alioqui tacuiſſet Euſebius. Quod etiam in Alcibiade valet argumentum: quem Ἀλκιβιάδην τινὰ vocat, hoc eſt *Alcibiadem quemdam*. Quiſquámne de Epiſcopo, immo de Presbytero, aut Diacono ſic loqueretur: præſertim qui tres alios ſuo quemque gradu, & ordine notaſſet? Nullus igitur horum omnium, quos Euſebius nominavit, Clericus fuit; nedum Epiſcopus; præter Pothinum Epiſcopum, Zachariam Presbyterum, Sanctum Diaconum. Superſunt præter feminas viginti, viri novemdecim: de quibus idem, quod de ſuperioribus, debet eſſe judicium: neminem ex his Epiſcopum, aut Presbyterum videri fuiſſe, quòd ſine ullo titulo acervatim congeſti ſunt ab Adone, qui Pothinum Epiſcopum, Zachariam Presbyterum; & ab Gregorio, qui Pothinum poſtremum omnium, Epiſcopum appellat. Edat nunc Leidenſis Academiæ profeſſor auctores, ſi quos habet, à quibus martyres Lugdunenſes Epiſcopos fuiſſe didicerit.

* Wall. p. 372.
* Lib. 1. de glor. mart. c. 49.

VII. CUM tam gravi, tam diſerta Irenæi teſtificatione, quam hucuſque contra inſulſam Salmaſii fabulam oppoſuimus, de ſingularibus per Eccleſias Epiſcopis, & horum à Presbyteris diſcrimine comparemus modò rationem illius, quam ex eodem Irenæo nobis intentat. Hujus eo ſumma nimirum redit, quòd Irenæus Romanos Pontifices πρεσβυτέρους appellat in * epiſtola ad Victorem: & * alias ſæpe Presbyteros vocat Epiſcopos. Hinc igitur Wallo Meſſalinus, hoc eſt Salmaſius, in * utroque Opere contendit, eundem tunc ordinem cum Epiſcopatu Presbyteratum fuiſſe. Futilis ac ſine nervis argumentatio. Primum, quod, ut in ſuperioribus libris * de Hierarchia demonſtravimus, πρεσβύτερος vox interdum generatim pro majoribus in Eccleſia ordinibus accipitur: ſicque communis primi & ſecundi Ordinis appellatio. ut Græci interpretes Pauli epiſtolarum animadverterunt: præſertim * Chryſoſtomus, ac * Theodoretus: ut in primo Diſſertationum adverſus Trapezitam oſtendimus. Nec dubium eſt, quin Presbyterorum vocabulo, quod honoris interdum nomen eſt, Irenæus in illis locis, quæ notavimus, Epiſcopos intellexerit. Nam & Clemens Alexandrinus, cum ejus tempore jam diſtincti eſſent Ordines illi duo, * ac tres diſtincte, annumeratis Diaconis, in Eccleſia percenſeat, * nihilominus eodem in loco Presbyteri appellatione majores duos complectitur, ut * in primo libro de Hierarchia demonſtravimus.

* Apud Euſ. lib. 5. c. 26.
* Iren. lib. 3. c. 2. & 3. & l. 4. c. 43.
* In diſſer. p. 263. & ſeq. & in Appar. ad lib. de Pri. p. 60.
* Vide lib. 3. c. 12. § 16.
* Chryſ. hom. 1. in ep. ad Phil.
* Theod. comm. in ep. 1. ad Timot.
* Clem. Alex. Strom. 6. p. 480.
* Ibid. 480.
* c. 12. § 13.
* Ibid. § 14.

Deinde ſi ex nominis communione ordinis ſingularitas colligi debet: quo unico firmamento Salmaſii commentum nititur: non ſolum primis duobus ſæculis, ſed etiam poſterioribus omnibus, eundem Presbyteratum cum Epiſcopatu fuiſſe in Eccleſia, licebit aſſerere. Siquidem uterque ordo perdiu communem habuit *Sacerdotis* appellationem; ut ex citimæ vetuſtatis canonibus probavimus * eodem in loco. Quibus addendi modo ſunt alii prioribus illis recentiores; in quibus *Sacerdotis* nomen aliàs ſecundo Ordini tribuitur: aliàs promiſcuè huic, & Epiſcopo: cùm *Presbyteri* voce ſolus ſecundus exprimatur.

VIII. IN Capitularibus Caroli M. libro v, capite xx, Sacerdotes nuncupantur ſecundi Ordinis Clerici: cum ita decernitur: *Quòd non oporteat Sacerdotes, vel Clericos habentes adverſus invicem negotia, proprium Epiſcopum relinquere, & ad ſæcularia negotia convolare.*

Et in capite xxxiv ſæpius *Epiſcopi, & reliqui ſacerdotes* nominantur; atque ambo perſpicue diſcernuntur. Sic in capite xxxvii, & xxxviii, & aliis paſſim, *Sacerdotes* vocantur

[13] Ruf. lib. 5. c. 4. οἱ δ' αὐτοὶ μάρτυρες καὶ τὸν Εἰρηναῖον πρεσβύτερον ἤδη τότε ὄντα τῆς ἐν Λουγδούνῳ παροικίας τῷ τι δηλωθέντι κατὰ Ῥώμην ἐπισκόπῳ συνίστων.

[14] Ruf. lib. 5. c. 1. ὡς καίπερ ὄντα νέον ἐξισοῦσθαι τῇ τοῦ πρεσβυτέρου Ζαχαρίου μαρτυρίᾳ.

 15 Baſil.

vocantur *Presbyteri* ſimplices. At verò capite LXII libri ejuſdem, ſacerdotum nomine utrique comprehenduntur, Epiſcopi & Presbyteri. ut & libro VII, capite XLIX, *Nullus ſacerdos in alterius civitate, vel diœceſi* (inquit) *pœnitentem, vel ſub manu poſitum ſacerdotis, vel qui reconciliatum ſe eſſe dixerit, ſine conſenſu, & litteris Epiſcopi, vel Presbyteri, in parochia Presbyter, aut Epiſcopus in civitate ſuſcipiat.* Item capite LXI, *Non eſt permittendum turbis electiones eorum facere, qui ſunt ad ſacerdotium provehendi.* ubi *Sacerdotium, Epiſcopatum* ſignificat, ut & titulus indicat, & caput antecedens, in quo Epiſcopi judicio Metropolitanorum, & vicinorum Epiſcoporum provehi jubentur. Sic
* To. 2. Conc. Gall. in * edicto Caroli ejuſdem, quod Capitulis Eccleſiaſticis præfixum eſt, Pontifices vocat ſacerdotes, quos à Presbyteris ſecernit: & tamen Epiſcopos ipſos à ſacerdotibus ſubinde ſeparat. Et in iiſdem Capitulis Titulo pri-
* Extat lib. 7. Capit. 301. mo, capite * ſecundo: *Volumus, atque præcipimus, ut omnes ſuis ſacerdotibus, tam majoris ordinis, quàm & inferioris, à minimo uſque ad maximum, ut ſummo Deo, cujus jure in Eccleſia legatione funguntur, obedientes exiſtant.* Sic in libro ſeptimo Capitularium capite CIII, *Volumus*, inquit, *ut nullus ſacerdos in hoſtem pergat, niſi duo, vel tres tantùm Epiſcopi electione ceterorum, propter benedictionem, & prædicationem, populique reconciliationem; & cum illis electi ſacerdotes, qui bene ſciant populis pœnitentias dare, Miſſas celebrare.* Hic manifeſtè ſacerdotis vox utrique Ordini communiter attribuitur.

Quamobrem ut ex *Presbyteri* vocabulo utrique Ordini conceſſo Epiſcoporum, & Presbyterorum primis ſæculis duobus, diſputat Salmaſius, nonniſi unum Ordinem fuiſſe; eodem jure concedet, reliquis deinceps ſæculis unum & eundem fuiſſe; cùm *Sacerdos* uterque ſit vocatus. At hoc, illius etiam judicio, perſpicuè falſum eſt. Deſinat igitur de altero tam pervicaciter, tàmque ſtultè contendere.

IX. Ejusdem indolis eſt argumentatio illa, quam ex Pii, & Victoris, Romanorum Pontificum epiſtolis, inſtruit Profeſſor Leidenſis, quòd ambo Presbyteros appellant, Epiſcopos. Cujus ratiocinationis ſtupor ſimili reſponſo diluendus eſt. Nam Presbyteri in commune omnes Eccleſiæ moderatores, hoc eſt Clerici majores, vel Sacerdotes, comprehenſi ſunt: uti Veteres affirmant.

Et quoniam Pii, & Victoris epiſtolas, tanquam ge-
* Salm. App. p. 60. nuinas, in auctoritatem * aſſumit, age conſtet ipſe ſibi, & eorumdem decretis auſcultet. Scribit Pius ille in epiſtola prima, *Sanctam ſedem Apoſtolicam*, hoc eſt Romanam, *ſummam Eccleſiarum caput eſſe* ex præcepto Chriſti, qui *princip Apoſtolorum* dixit, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Victor verò in epiſtola prima, tum eadem de Romanæ ſedis dignitate refert: tum de cauſis Epiſcoporum, & eorum appellationibus ad Apoſtolicam ſedem pertinentibus, nec ab alio dijudicandis non pauca diſſerit. Utrique ergo Leidenſis profeſſor aſſentiatur, quando illorum epiſtolis ſemel habere fidem inſtituit: ac ſe profiteri Catholicum, ac Romanum incipiat. Qui enim potiùs epiſtolis iſtis Pii, ac Victoris, quàm tribus aliis diffidat, quarum teſtimoniis utitur ad commenti ſui fulciendam auctoritatem? Quod argumentum? quod κριτήριον habet, quo Pii ad Juſtum Viennenſem, & Victoris ad Deſiderium epiſtolas, quas identidem obtrudit, genuinas eſſe probet: ceteras eorumdem rejiciat? Nónne hoc eſt ſortitò quod velis proferre: immò ἀκρίτως, temeréque nugari?

Atque hoc non eò dico, quòd in illis epiſtolis momenti aliquid ad cauſam iſtius inſit; quod hac præſcriptione ſummoveam. Nihil enim aliud inde nanciſcitur, niſi obſoletum illud & putidum; Epiſcopum ibi vocari Presbyterum: & à Presbyteris gubernatam eſſe tunc Eccleſiam. Quæ ſatis ſupérque confutata ſunt, præſertim in
* Cap. 11. §. 17. * primo libro de Hierarchia.

CAPUT VI.

Salmaſii mira à ſeipſo diſſenſio. 2 Qui primùm aſſerit, à pluribus Presbyteris initio gubernatam eſſe Eccleſiam; ita ut nullum inter eos, aut dignitatis, aut nominis diſcrimen eſſet. 3 Idem verò mox contrarium docet; initio & dignitate, & nomine fuiſſe diſcretos. 4 Κρύψας *ejuſdem, & excuſatio falſa erroris, & frivola. 5 Utcumque verò decreta illius ſe habeant, refellitur commentum primatus inter Presbyteros ex ordinationis tempore ab eo confictum. 6 Cujus firmamenta convelluntur. 7 Maximè ex Hieronymi auctoritate.*

I. Qualem Eccleſiarum adminiſtrandarum initio fuiſſe formam Leidenſis Profeſſor exiſtimet, dixi capite quarto. Hujus modò preſſiùs, & ſubtiliùs examinanda ratio eſt: ut intelligant omnes, quàm non ſolidis ex rebus, ſed futilibus ex conjecturis ridicula iſta fabula collecta ſit. Quod equidem non aliunde magis, quàm illius ex dictis, & ſententiis, totáque ipſa diſputatione perſpicuum faciam. Sed ante omnia ſingularis exponenda eſt hominis levitas, & in eo, quod poſuerat, retexendo ac refellendo inuſitatus attonitæ mentis ſtupor. Qui in Wallonis Meſſalini Diſſertatione reprehenſus à nobis & convictus, in Apparatum ipſum redundavit. Adeò ſuperbum & illiberalem animum magis emendare agnitum errorem, quàm in eo perſeverare puduit. Quin enim apud ſe tacitus hunc agnoverit, dubitare nemo poterit, niſi qui multo ſecus de iſto, quàm de ſe ſentit ipſe, judicarit. Cujuſmodi verò vel erratum illud ſit, vel in eo diſſimulando quàm non mediocre, aut condonandum illius facinus, res per ſe ipſa declarabit.

II. Salmasius ſub Wallonis Meſſalini larva mimum ſuum agens, diſertè ſcribit * ſub initium capitis ſecundi * Wal. Meſſ.
Diſſertationis primæ, ſic Eccleſiæ præfuiſſe primis temporibus Presbyteros complures, qui & Epiſcopi erant; ne- p. 85.
mo ut unus dignitate antecelleret ceteris, uti nec nomine diſtabat: Nam Græcos Interpretes Pauli Chryſoſtomum, Theophylactum, Oecumenium redarguit, quòd aſſerant, *tempore quo ſcribebant Apoſtoli, Presbyteros fuiſſe vocatos Epiſcopos, Epiſcopos verò Presbyteros; nec tamen plures Epiſcopos, ſed unum, ſingulis præfuiſſe civitatibus. Quomodo hæc explicabimus*, inquit, *ut recta his ſententia concilietur? Ponamus quod volunt, unicum, ut nunc, per ſingulas civitates conſtitutum fuiſſe Epiſcopum; Epiſcopus etiam, ex conſuetudine illius ſæculi, Presbyter vocabitur. Ipſi autem Presbyteri, qui ſub illo Presbytero erant, Epiſcoporum quoque appellatione cenſebantur. Sic unus Epiſcopus, qui & Presbyter, pluribus Presbyteris, qui & Epiſcopi dicti, præerat. Hoc modo Presbyter in Presbyteros, id eſt pares, Epiſcopus in Epiſcopos, ſummam habebat poteſtatem: & nullum erat diſcrimen nominis, cùm tantùm eſſet diſcrimen dignitatis.* Negat itaque Salmaſius, ex pluribus Presbyteris, qui tunc Eccleſiam in commune regebant, unum aliquem fuiſſe dignitate præcellentem, qui appellatione differret à ceteris, & Epiſcopus diceretur. * *Cùm igitur*, inquit, *Presbyteri omnes* * Ibid.
ex æquo vocarentur, & Epiſcopi pariter omnes, nullum inter p. 86.
eos tum diſcrimen fuiſſe dignitatis ex eo comprobatur, quia nullum eſſet appellationis.

III. At verò poſteà primatum inter Presbyteros fuiſſe docet ex ordinationis tempore. * *Antiquior*, ait, *ac prior* * Id.
mos fuit Eccleſiarum, ab ipſis Apoſtolis inſtitutus, ut prima- cap. 4.
tus inter Presbyteros, non ex electione decerneretur, ſed ex or- p. 205.
dinationis tempore ſeniori deferretur. * Quem morem uſque * Salm.
ad finem primi ſæculi, & initium ſecundi obtinuiſſe ſuſpi- ibid.
catur. * *Ita inter Presbyteros prima ſedes dabatur, ſive πρ-* p. 207.
οεδρεία ei, qui ordinatione antiquior ceteris eſſet. Qui ſuc- & p.
ceſſionem primorum in variis civitatibus Epiſcoporum litteris 273. * Pag.
conſignarunt, dum ad ſuorum temporum conſuetudinem reſpi- 273.
ciunt, Epiſcopos nominarunt, qui primi erant Ordinis ex tempore ordinationis, & qui primum in ordine officii gradum habebant. Hactenus igitur affirmat Salmaſius, utroque illo ſæculo, quo Presbyteri plures, iidemque Epiſcopi, Eccleſiam in commune gubernabant, neminem fuiſſe primum inter pares, niſi ex tempore ordinationis: ac ne ipſum quidem, qui primam iſto modo ſedem nactus fuerat, appellatione ab reliquis diſcrepaſſe; ut Epiſcopus inſigniter vocaretur. In quo erraſſe putat illos, qui in primorum Epiſcoporum deſcribendis ſucceſſionibus *primos Ordinis ſui Presbyteros Epiſcopos nominarunt*, quòd hoc ipſum in uſu eſſe temporibus ſuis animadverterent.

Verùm ſtatim, ac ne littera quidem interpoſita, contrarium aſſerit, & primates illos proprio quodam jure, ac titulo nominatos fuiſſe dicit Epiſcopos, cùm ceteri vocarentur Epiſcopi. Verba Leidenſis Profeſſoris Meſſalini;
* *Fortaſſe etiam ita nominabantur κατ' ἐξοχὴν, quibus prima-* * Ibid.
tus eo modo delatus fuiſſet, cùm ceteri nuncuparentur Presby- p. 273.
teri. & 274.

teri. Habes κατ' ἐξοχὴν ita nominatos Epiſcopos primates illos Presbyteros per id tempus, quo tempore ita nominatos, aut ab reliquis appellatione diſtinctos negaverat. Ac paucis interjectis, quod *fortaſſe* tunc fuiſſe factum quaſi dubitando dixerat, plane, aſſeveratéque confirmat his verbis: * *Eodem prorſus modo primo toto ſæculo, & magna parte ſecundi, Presbyterorum primates, quibus hunc primatum ordo tribuebat, in ſucceſſionis Epiſcoporum ſerie, nomine Epiſcoporum ſignati, ac cenſiti ſunt.* Quid hoc homine levius, & inconſtantius? aut quis ulla in re iſti fidem habeat, qui tam diverſa, & inter ſe pugnantia, non iiſdem modò paginis, ſed paginarum etiam verſibus affirmet?

* Ibid. p. 274.

IV. At idem in * Apparatu mentiri nos ait, quod dici hoc ab eo docuimus, *Apoſtolorum ætate unum aliquem fuiſſe in ſingulis Eccleſiis Epiſcopum, qui Epiſcopi ſibi peculiare nomen haberet.* Negat enim *de temporibus Apoſtolorum ibi loqui Meſſalinum.* Atqui manifeſti, & inverecundi mendacii ipſemet tenetur. Nam apertè de primis illis, & Apoſtolicis temporibus id primum dubitanter aſſerit, & addita particula *fortaſſe*, quod aſſeverantiùs deinde pronuntiat. Quid autem vox illa *fortaſſe* deſignat aliud, aut quò tandem refertur, niſi ad illa, quæ proxime ante ſcripſit, veteres illos Presbyterorum primates, qui Apoſtolorum tempore vixerunt, Epiſcopos nominatos κατ' ἐξοχὴν à poſteriorum ſæculorum ſcriptoribus, qui in mandandis memoriæ ſucceſſionibus, idem illis nomen attribuerunt, quod ætate ſua videbant illorum proprium eſſe cœpiſſe? Non enim de *Presbyteri* appellatione verba illa poſſunt accipi, cùm neque primates illi κατ' ἐξοχὴν à poſterioribus Presbyteri nuncupati ſint: nec de hoc, ſed de Epiſcopi vocabulo ſermo illic habeatur. Deinde quod pagina ſequente dixit, *Toto ſæculo, & magna parte ſecundi, Presbyterorum primates, quibus hunc primatum Ordo tribuebat, nomine Epiſcoporum ſignatos, ac cenſitos eſſe:* nonne de primis, adeoque Apoſtolico ſæculo, & inſequentis magna parte debet intelligi? His enim temporibus duntaxat primatum ex ordinationis tempore ceſſiſſe vult: cùm poſteà electione atque ex merito primates inſtituti ſint. Apoſtolicis ergo temporibus, primates Presbyterorum *nomine Epiſcoporum ſignatos, ac cenſitos eſſe* docuit ibi Leidenſis Profeſſor: & impudenter negat hoc ſcripſiſſe Meſſalinum, quod diſertis, & conceptis verbis palam eſt ab eo eſſe ſcriptum.

* Salm. in Appar. p. 64.

Quinetiam puerili, ac ridiculo fuco, cùm purgandi Meſſalini gratia ejus verba proferret, quibus mentionem illius rei fecerat, ea ſola, quæ ſunt in pagina 273, deſcripſit, quæ minus erant expreſſa: poſteriora, quæ nos attulimus ex ſequente pagina 274, ſuppreſſit: in quibus citra dubitandi particulam idipſum clariùs, & affirmatiùs eſt elocutus.

V. Verum mala fide, ac tergiverſatione illius omiſſa, quod conſequens eſt, videamus quàm belle commentum illud cohæreat, quod de collegii Presbyterorum primatibus excogitavit, quódque in Wallonis Diſſertatione labefactatum, in Apparatu reſumpſit, ac fulcire conatus eſt. Sed illud inprimis animo repetendum eſt, quod ſuprà dixiſſe me puto, & quod ſua cuique ratio, ac prudentia ſuggerit; cùm de ritibus antiquis agitur, déque uſu ac moribus Eccleſiæ veteris, quam *primitivam* vocant, tantumdem, nec amplius, affirmari oportere, quantum ex idoneis, & æqualibus illorum temporum ſcriptoribus poteſt colligi: idque adeo pro certo, confeſſoque habendum, quod expreſſis illorum verbis, ac teſtimoniis, non aſſutis ad eorum ſententias interpretationibus, & divinationibus innititur. Hac ego regula conſtituta, cui nemo prudens & doctus homo reluctari poterit; planè ita confirmo, nullum auctorem habere Salmaſium ludicræ illius fabulæ; neque quenquam extare ex omni antiquitatis memoria, qui liquido ac diſerte doceat, Epiſcopos Apoſtolicis temporibus nihil aliud, præterquam primates fuiſſe Presbyterii; ita ut ſola temporis, quo quiſque ordinatus erat, habita ratione, in prioris gradum ac locum proximus ſuccederet: idemque niſi Epiſcopali jam ordine, ac charactere præditus eſſet, velut ſi Presbyterorum collegium, e quo ille capiebatur ex ſecundi ordinis ſacerdotibus conſtaret; ſine nova & Epiſcopatus propria manuum impoſitione, hoc eſt Epiſcopali ordinatione Epiſcopus fieret. Quocirca totum illud quod in Wallonis Meſſalini Diſſertatione, tum in Apparatu poſteà, Leidenſis Profeſſor ad ravim, & nauſeam uſque declamat, ex frivolis, & futilibus conjecturis dico eſſe contextum, & ſine communi ſenſu, ac judicio ullo confictum contra Catholicæ veritatis perinde, ac memoriæ veteris, & hiſtoriæ fidem. Hujus aſſertionis adſtruendæ una ſcilicet iſta veriſſima, & expeditiſſima ratio eſt; ſi auctores illos, quos inventi ſui teſtes, ac vindices appellat, nihil ejuſmodi, quale iſte finxit, iis ipſis, quæ protulit, verbis ac ſententiis ſignificaſſe planum fecero.

VI. Ecquam verò fundum auctorémque nominat commentitii illius primatus, ac citra electionem ſubrogati in demortui Epiſcopi locum ex ordinationis antiquitate Presbyteri? Unus nimirum, aut certè præcipuus eſt Commentarii illius in Pauli epiſtolas ſcriptor, cui falsò Ambroſii nomen inſcribitur. Hujus admodum ſolius teſtimonio fretus Leidenſis profeſſor tam inauditam hactenus, támque ridiculam fabulam contexuit. Age ergo faciamus periculum quantum ad hanc novitatem adſtruendam, & ex antiquitatis latebris eruendam judicii, & acuminis Grammaticus iſte contulerit. Scribit * ſuppoſititius Ambroſius, *Primùm Presbyteros Epiſcopos appellatos; ut recedente uno ſequens ei ſuccederet*, &c. *Sed quia cœperunt ſequentes Presbyteri indigni inveniri ad primatus tenendos, immutata eſt ratio, proſpiciente Concilio; ut non Ordo, ſed meritum crearet Epiſcopum multorum ſacerdotum judicio conſtitutum, ne indignus temere uſurparet, & eſſet multis ſcandalum.* In his Commentarii verbis nihil liquidi eſt, & expreſſi, ad quod commentum illud adhæreſcat. Num enim vel ulla littera iſtic eſt, quæ citra electionem promotos ad Epiſcopatum fuiſſe ſuadeat antiquiores quoſque Presbyteros? aut illud conſequens eſt, proximum quemque ordinationis tempore, jure ipſo duntaxat antiquitatis ceteris antelatum eſſe, ut ſtatim defuncto ſufficeretur? Nonne hoc divinare eſt, & affectata, temeréque aſſuta verborum interpretatione, quoquo libido tulerit mentem ſcriptoris illius inflectere? Nam quod *recedente uno ſequentem ei ſucceſſiſſe* dicit, non eò pertinet, ut aut, citra electionem, ſolo antiquitatis jure ſucceſſerit: aut *ſequens* qui vocatur, proximus ordinatione ſemper defuncto fuerit. Etenim *ſequentem* ſimpliciter ſucceſſorem nominat, quicumque tandem is fuit, & quocumque modo ſuffectum. Quod Optati Milevitani auctoritate probavimus in * primo de Hierarchia: qui poſt Conſtantini M. mentionem, de Juliano incontinenti iſta pertexit: *Deinde alter, ut omnibus notum eſt, ſecutus Imperator.* Ut ergo Conſtantinum ſecutus Imperator, non is intelligitur, qui ab illo proximus, ſed qui poſt eum imperavit: ſic in collegio Presbyterorum *ſequens* ille non neceſſariò interpretandus eſt, qui ordinationis tempore proximè ab defuncto in matricula ſcriptus erat: ſed is eſſe poteſt, & verò fuit, qui utcumque, & ex quolibet collegii loco in mortui locum eſt electus? Quid adverſus hæc mutire poteſt Leidenſis Grammaticus?

* In cap. 4. ad Eph. 504. M.

* Cap. 13. §. 13.

VII. Sed ut ferreum os validiore ictu tundamus; ac ne, itidem ut iſte facere aſſolet, ſola contra illum conjectura pugnare, nitique videamur: age graviori, quàm eſt falſi iſtius Ambroſii, auctoritate doceamus, ſucceſſionem illam non ſola prærogativa ordinationis, ſed electione conſtitiſſe, etiam in Alexandrina Eccleſia, de qua præſertim ſuppoſititius Ambroſii commentarius iſte loquitur. Hieronymus in epiſtola LXXXV ad Evagrium, *Nam & Alexandriæ*, inquit, *à Marco Evangeliſta, uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe* ELECTUM *in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominabant: quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat.* Hîc tria ſunt ab eruditiſſimo & ſanctiſſimo viro prodita, quæ Grammatici Leidenſis febriculoſa commenta diſturbant. Primum ait à Marci Evangeliſtæ tempore unum ex inferiori gradu tranſlatum, & in excelſiori collocatum fuiſſe. Secundò, hunc ipſum electione Presbyterorum ad gradum iſtum provectum. Tertiò, eundem nominatum Epiſcopum, nempe κατ' ἐξοχὴν, ut Leidenſis profeſſor ipſe nos docuit, & inſigni ac ſingulari appellatione.

Quæ tria, uti dixi ſecurim illepidæ, & ineptæ fabulæ Leidenſis Profeſſoris inſligunt.

CAPUT VII.

1 *De loco quodam commentarii ad epiſtolas Pauli ab Amalario citato: quem Salmaſius ad cauſæ ſuæ patrocinium attulit.* 3 *tria ex eodem illo loco colliguntur.* 4 *ex quibus intelligitur, commentarii*

mentarii illius auctorem idem cum Theodoreto ſenſiſſe, cujus opinio ſuprà eſt expoſita capite tertio. quid in eodem improbetur. 5 Ex quo Salmaſii falſa divinatio refellitur, & ejuſdem ſtupor arguitur.

I. AMALARIUS Fortunatus in libro ſecundo de Eccleſiaſticis officiis capite XIII; quædam ex Ambroſii commentariis in Pauli epiſtolas citat, quæ in vulgatis hodie non extant. Ea loca magno ſibi præſidio eſſe * Leidenſis Profeſſor exiſtimat, quòd Presbyterum Apoſtolorum ſæculo, eundem cum Epiſcopo fuiſſe demonſtrent. Sed non eſt ita; & multum iſte opinione ſua fallitur. Nam Presbyterum eundem & Epiſcopum nominari ab Apoſtolo, ſcribit quidem ille tributus Ambroſio commentarius: ſed utrumque nomen ſacerdotio ſecundi ordinis imputari, qui Presbyteri deinceps propriè vocati ſunt, idem aſſerit; longéque ab Salmaſiano commento diſſidet: quod ejus verba perſpicuè declarant, non raptim, nec incurioſè lecta, ut mos iſti Grammatico eſt; ſed attentè, & ſollerter expenſa. Sic igitur Amalarius: * *Dicit Ambroſius in tractatu ſuper Timotheum; Opinabitur quiſquis uſum divinarum non habet ſcripturarum, B. Paulum Presbyteros prætermiſiſſe. ſed non ita ſe res habet. Illa enim, quæ de Epiſcopo ia anterioribus dixit, etiam & de illis dicit, qui nunc nominantur Presbyteri: eo quòd antiquis temporibus utriſque nominibus vocabantur Presbyteri. Et poſt pauca: Melius autem qui* (ſot. quis) *cognoſcere poterit illud ex illis, quæ ad Titum ſcripſit Apoſtolus. Dixit enim,* Ut conſtituas per ſingulas civitates Presbyteros, ſicut & ego præcepi tibi: *& dicens quales debeant ordinari, addidit:* Oportet enim Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem: *cùm conveniret utique ut Presbyterum eum diceret: ſed evidenter eundem & Presbyterum, & Epiſcopum nominavit.*

* Ap par. p. 19.

* Amalar. col. 384. To. 10. Bib. PP.

II. POST hæc alium locum ex iiſdem commentariis Ambroſii refert * Amalarius, in quo rationem reddit, *cur Presbyteri nomen tranſeat ad Epiſcopi. Ambroſius,* inquit Amalarius, *dicit in epiſtola ad Timotheum: Quæ autem ſit cauſa, non eſt juſtum eam ſilentio præterire ob illam immutationem nominum, quæ ad præſens eſſe videtur; & qua ex cauſa diſcreta nunc ſunt nomina; & neque Epiſcopus dici poteſt Presbyter, neque Presbyter unquam Epiſcopi nuncupationem poterit ſibi vendicare, uſque dum Presbyter eſſe deſiſtit. Antiquis etenim temporibus, quando pietati ſtudebant Presbyteri, omni in loco ordinabantur, hoc quidem nomen contemplatione honoris accipientes: ſicut & apud Judæos Presbyteri dicebantur, qui populo præerant. Vocabantur autem & Epiſcopi ab illo opere, quod & implere videbantur; eo quòd conſiderare omnia, quæ ad cultum pertinent pietatis, fuerant conſtituti; ita ut univerſorum diſpenſationem haberent commiſſam. Nam & perfectam diſpenſationem, & auctoritatem Eccleſiaſtici miniſterii ipſi tunc commiſſam habebant, & omnia regebantur pro eorum arbitrio.* Poſt ex eodem Ambroſio iſta pertexit. *Beatis verò Apoſtolis decedentibus, illi, qui poſt illos ordinati ſunt, ut præeſſent Eccleſiis, illis primis exæquari non poterant, neque miraculorum teſtimonium par illis habere; ſed & in multis aliis inferiores illis eſſe videbantur; grave exiſtimaverunt Apoſtolorum ſibi vendicare nuncupationem. Diviſerunt ergo nomina ipſa, & [ab] eiſdem, id eſt Presbyteris, Presbyterii nomen reliquerunt. Alii verò Epiſcopi ſunt nuncupati, hi qui & ordinationis præditi poteſtate: ita ut pleniſſimè iidem præpoſitos ſe Eccleſiarum eſſe cognoſcerent.*

* Ibid. col. 386.

III. HUNC Amalarii locum, & citati ab eo Ambroſii verba ſi quis attentè conſiderare voluerit, tria mecum ex illis colligenda ſtatuet: Primum, quos in omni loco ordinatos initio Presbyteros ait, qui & Epiſcopi nominabantur, penes quos etiam *diſpenſationem, & auctoritatem Eccleſiaſtici miniſterii* fuiſſe dicit; hos non primi Ordinis ſacerdotes extitiſſe, ſed ſecundi: quos ſimplices hodie Presbyteros vocamus. Id adeò ex ſequentibus intelligitur cum ait; poſt obitum Apoſtolorum, qui poſt eos ordinati ſunt, ut præeſſent Eccleſiis, quoniam pares Apoſtolis eſſe non poterant, nec horum uſurpare vocabulum, ut Apoſtoli dicerentur, ex Presbyterorum gradu, de quo ſcilicet aſſumebantur, ut Apoſtolorum loco præeſſent Eccleſiis, nomen eſſe mutuatos: ut cum iidem & Presbyteri, & Epiſcopi nuncuparentur, poſterius hoc ſibi vendicarent; prius verò, Presbyterio relinquerent. Ita deinceps Epiſcopos nominatus eſſe Eccleſiæ præſules, qui Apoſtolis ſuccedebant: Presbyteros autem, qui ſecundo ab illis loco & ordine cenſebantur. Secundo iidem ex Ambroſii verbis conficitur, Apoſtolos primis illis temporibus primi Ordinis fuiſſe ſacerdotes, hoc eſt eorum gradum, ac locum obtinuiſſe, qui poſteà ſunt Epiſcopi nominati. Etenim ipſi, qui poſt eos ordinati dicuntur, in illorum præfecturam ſubrogati ſunt, ut præeſſent Eccleſiis; ac ſolo vocabulo diſtincti; quòd non Apoſtoli, ſed Epiſcopi deinceps appellati ſunt. Apoſtolos porro cùm nominat ſuppoſititius Ambroſius, & iis ſubſtitutos ex Presbyterio ait Epiſcopos; non ſummæ, velut extraordinariæ, dignitatis rationem habet, hoc eſt Apoſtolatus; cui poteſtas in univerſam Eccleſiam attributa fuerat; quæ in ſingulis, uno excepto Petro, mortua eſt & extincta: ſed peculiaris cujuſdam præpoſituræ, quæ ex infinita amplitudine redacta certam aliquam in civitatem, ac regionem, huic illos curandæ adminiſtrandæque potiſſimum addixerat. Cùm igitur duplicem quodammodo perſonam ſuſtinerent Apoſtoli; ac tum Eccleſiæ per totum terrarum orbem principes, tum peculiares alicujus loci & civitatis antiſtites eſſent; qui iis ſucceſſiſſe dicuntur Epiſcopi, non prioris illius ampliſſimæque juriſdictionis, ſed poſterioris, ac circumſcriptæ certis finibus, hereditatem adierunt. Unum dixi ex Apoſtolis excipiendum eſſe Petrum. Huic enim qui ſucceſſêre Romani Pontifices, jus in univerſam, quaquâ patet, Eccleſiam, ac *plenitudinem poteſtatis* ſunt conſecuti. Tertiò illud in Ambroſii verbis animadvertes; ſolos primi ordinis ſacerdotes *poteſtate ordinandi præditos fuiſſe:* nimirum Apoſtolos; quamdiu penes eos ſingularis præfectura fuit Eccleſiarum: tum ex Presbyterio promotos in Apoſtolorum locum, & nuncupatos Epiſcopos. Hoc enim non obſcurè ſignificat Ambroſius ille; dum *alios Epiſcopos nuncupatos eſſe* ſcribit, eos videlicet, *qui & ordinationis præditi poteſtate; ita ut pleniſſimè iidem præpoſiti eſſent Eccleſiis.*

IV. APPARET itaque commentarii illius auctorem, quem Ambroſium vocat Amalarius, in ea opinione fuiſſe, quam ſuprà capite tertio placuiſſe Theodoreto demonſtravimus: ut & Epiſcopi illi ac Presbyteri, quos Apoſtolus nominat, ordinis duntaxat ſecundi fuerint ſacerdotes: & qui primi Ordinis tunc erant, & hodie appellantur Epiſcopi, Apoſtoli vocarentur. Quorum prius alteri de duabus, *quas eſſe probabiles oſtendimus, opinioni noſtræ conſentaneum eſt, quæ itidem ut Græci plerique, Presbyteri, & Epiſcopi vocabula ſecundo Sacerdotum Ordini attributa fuiſſe cenſet ab Apoſtolo Paulo. Poſterius verò, primi videlicet Ordinis Sacerdotes Apoſtolos eſſe dictos, quod univerſè Theodoretus aſſerit, non perinde, ut ille, defendimus. Siquidem alios fuiſſe putamus Ordinis primi, qui non Apoſtoli, ſed communi cum ſecundo Ordine vocabulo, Epiſcopi dicebantur: atque etiam Presbyteri: uti gradus illi duo non nomine, ſed poteſtate, ac dignitate differrent; qua utraque præditi erant majore primi, quàm ſecundi Ordinis Sacerdotes. Ambroſius porro ab Amalario citatus, in primo Ordine ſolos agnoſcit Apoſtolos; quorum ſucceſſores facit Epiſcopos: in quo ab Theodoreti ſententia vel nihil, vel puſillum admodum abeſſe videtur.

* c. 2. & 3.

V. NIHIL igitur Leidenſem Profeſſorem iſte Ambroſius adjuvat. Adjuvat autem? Immò totam illius fabulam, ac divinationem evertit, ac disjicit. Quod igitur argumentum reliquum habet? quod in omni vetuſtatis memoria veſtigium auctoritatis, quo inventi ſui fidem adſtruat, vel hoc potius ab non indoctorum hominum riſu, ac ludibrio defendat? Quis illum docuit, Apoſtolorum ſæculo, & eo quod proximè ſecutum eſt, hunc morem fuiſſe creandorum in Eccleſia Præſulum; ut ex Presbyterorum collegio antiquiſſimus quiſque ordinatione caperetur, qui ſine alia manus impoſitione, ſtatim demortui gradum ac locum obtineret? In quo quidem, pudendo errore lapſus eſt primum in fœnea Diſſertatione Wallonis: tum in Apparatu multo etiam turpius, dum à me caſtigatus eadem oberrare chorda maluit, quam erratum ſuum retexere. Etenim ut proximum quemque ordinationis tempore ſucceſſiſſe mortuo Presbyterum oſtenderet * Wallo, ex Epiſtola Pii Romani Pontificis argumentum ceperat. Nam Epiſtolam ita Pius concludit; *Salutant te Soter, & Eleutherius digni Presbyteri.* Quo ex loco probari Wallo putabat, *non electione, ſed ordine ad primatum perveniſſe illius temporis Epiſcopos, cùm recedenti primo ſequens in ordine ſecundus ſuccederet. Quippe ordine, ut apparet, eos* (Pius) *nominat, ut duos Presbyteris antiquiores. Eodem ordine iſti duo, qui in Epiſtola Pii nominantur, eidem Pio ſucceſſores extiterant. Nam poſt Pium Soter prima-*

* Sala ... pag. 2.

* Wallo Meſſ. p. 176.

tum,

tum, id eſt Epiſcopatum, ut nunc nuncupatur, tenuit; poſt Soterem Eleutherus. Atqui Pio non Soter, ſed Anicetus proximè ſucceſſit: ut ex * Irenæo, Euſebio, aliiſque veteribus perſpicuum eſt: atque adeo ille ipſe locus Euſebii, quem Wallo citat, apertè declarat. Et tamen tantus illum veternus tenuit, ut cùm à me erroris iſtius admonitus fuiſſet, in eundem incurrerit in * Apparatu ad libros de Primatu Petri; immò verò tanto fœdiore ſe iſtic lapſu traduxerit, quo evidentius, ac citra ambages illud idem, cujus gratia reprehenſus erat, expreſſit, *In priore*, inquit, *Epiſtola Pii duo primi Presbyteri nominantur, Soter, & Eleutherius, qui poſtea eodem ordine, quo nominati ſunt, Primatum adepti videntur Presbyterii. Soter quippe in eo Primatu ſucceſſit Pio, Soteri Eleutherus.* Quis hunc in libris elucubrandis vel cogitare putet, vel omnino curare quid ſcribat? aut quid incurioſo, & hebeti adeo juſtius occinam, quàm tritum illud Poëtæ veteris?

* Iren. lib. 3. cap. 3.

* P. 61.

> Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
> Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖ ἀχρήϊος ἀνήρ.

CAPUT VIII.

1 *Præmunitio quædam ad inſequentem diſputationem.* 2 *Falſa Leidenſis Profeſſoris criminatio diſcutitur. quid de Ordinibus Tridentina Synodus decreverit.* 3 *Solido & invicto argumento probatur, ex inſtitutione Chriſti, Ordines duos, quorum alter Epiſcopatus, alter Presbyteratus ſimplex vocatus eſt, eſſe diſtinctos.* 4 *Contra quod fractus & enervis Salmaſii impetus retunditur.* 5 *Ejuſdem impedita, & incondita ratio.* 6 *Unde obortus illi error in ejuſmodi: ac de diaconatu ejuſdem hallucinatio.*

I. HABAT in ſcribendo Salmaſius ex innumeris ſordibus vitia maxima duo, quæ tam legendi illius libros, quam contra eos diſputandi injucundam perinde operam, ac difficilem reddunt: alterum, quòd eadem odioſe repetit ſæpius; etiam illa, quæ ab adverſariis manifeſti erroris convicta, penituſque profligata ſunt: alterum, quòd nullum in tractando eo, quod ſuſcepit, ordinem tenet: neque cogitat quid priùs, quid poſterius dici oporteat, & quid ex quo conſequens ſit; nedum curat, & obſervat. Itaque millies, tanquam ille de Comœdia, τὴν αὐτὴν ὄνειον μᾶζαν ἐξεκύλισε τὴν πόλιν, & alieno pleraque loco Lectoris ad nauſeam, & faſtidium infercit. Hæc eo præfari neceſſe habui, ne quis mihi forte ſuccenſeat, ſi in reſpondendo, hoc eſt in volatici, ac deſultorii ingenii veſtigiis aſſectandis, propemodum in eandem ἀταξίαν, & perturbationem incidiſſe videar. Hoc enim invitus, adeóque dedita opera facio, ubi aliter non licet. Nam quoad integrum erit, recta, & ordinata ratione diſputatio noſtra procedet. quod in antecedentibus capitibus ſecutum me arbitror: in quibus quæſtionis capita præcipua, & quaſi fundamenta propoſui.

Nunc ad ea venio, quæ in libro ſuo, ut quidque illi venit in mentem, aut in locis potiùs communibus fors ei obtulit, temerè, ac ſparſim, & per ſaturam effudit. In quibus excutiendis nonnullum tamen, pro eo ac res, ut dixi, feret, ordinem, ac viam inſiſtam.

* Salm. in App. pag. 24 II. HORUM primum illud eſſe debet, * quod adverſus diſputandi conſilium, & inſtitutum noſtrum objicit; tanquam mecum ipſe diffideam, qui eandem Tridentinæ auctoritate Synodi deciſam eſſe quæſtionem dixerim in capite ſecundo libri primi de Hierarchia, quam initio Diſſertationum noſtrarum adverſus Trapezitam, *non omni ex parte hactenus explicatam eſſe* ſtatueram; *ut in integro propemodum adhuc poſita res locum ingeniorum exercitationi, & induſtriæ reliquerit.* Hæc quaſi inter ſe pugnantia duo Leidenſis ex Trapezita Profeſſor arguit. Sed non ſunt; & nimium hebes eſt, qui inter decretum Synodi illius, & quæſtionem à me poſitam quid interſit non videt. Nempe illud in Synodo decretum eſt, *Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam eſſe, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris.* Quod nihil aliud eſt, niſi tres in Eccleſia inſtitutos eſſe Ordines à Chriſto Domino, *Epiſcopatum, Presbyteratum, & Diaconatum.* Ceterùm non hoc Synodus conſtituit, tres illos Ordines perſonis ſemper eſſe diſtinctos, aut in omnibus Eccleſiis, locíſque tres illos mandari ſingulis oportere: ut ubique ſit Epiſcopus alius, alius Presbyter, alius miniſter. Horum prius extra controverſiam eſt: neque de hoc interpretanda ſunt illa. quæ dixi, *rem iſtam, ſive quæſtionem propemodum adhuc in integro poſitam eſſe.* Itaque duos illos ordines perpetuò, & ab ipſis adeò Chriſtianæ religionis initiis, Apoſtolicis temporibus diſtinctos fuiſſe, docui in eodem * illo capite primo libri prioris Diſſertationum; unde Leidenſis Profeſſor ſtultè calumniatur. Et in capite ſecundo * mea hæc verba ſunt: *Quocirca nunquam non fuit in Eccleſia poteſtatum graduúmque diſcrimen, hoc eſt Epiſcopatus, & Presbyteratus ſimplicis. Sed in eadem capita paſſim ambo conferebantur.* Quidnam igitur illud eſt, quod controverſiam habere dixi? Nempe utrum iidem in Eccleſiis aut omnibus, aut quibuſdam ſaltem, utrumque Ordinem caperent; qui quidem in Clerum allegerentur certarum Eccleſiarum; ut ibi tamdiu hærerent, dum ad alias regendas Eccleſias, prout ferebat res, mitterentur. Ut, exempli gratia, utrum in Epheſina Eccleſia, unde * Paulus Miletum τοὺς πρεσβυτέρους excivit, iidem iſti, qui πρεσβύτεροι vocantur, eſſent Epiſcopi, id eſt primi Ordinis; an ſecundi duntaxat, qui tunc commune cum primo nomen illud obtinebat.

* P. 28.

* P. 36.

* Act. 20. 17.

Multum verò inter illa duo intereſſe nemo non videt; quærere, ac dubitare, an idem ſit Ordo cum Epiſcopatu Presbyteratus; & utrum in eandem perſonam uterque conveniat. Uti ſi quiſpiam apud Juſtinum Trogi abbreviatorem legens, *principio rerum, gentium nationúmque imperium penes reges fuiſſe*, dubitet, an iidem & ſacerdotes extiterint: qualis Melchiſedecus fuit: non de eo quæſtionem movet, an idem ſit ſacerdotium, & regia poteſtas: ſed utrum ambæ dignitates, quas utique diſtinctas eſſe novit, in eoſdem collatæ fuerint.

III. NAM à prima Ordinum illorum inſtitutione, Presbyteratum ſimplicem ab Epiſcopatu fuiſſe diverſum, nec unum fuiſſe Ordinem; ut qui tantummodò Presbyter ordinatus eſſet, Epiſcopale jus ac poteſtatem eo ipſo conſequeretur; invicto argumento probavi: quod fruſtra labefactare contendit Salmaſius, non ratiocinatione aliqua, quæ quid ſit profectò neſcit; ſed obſcuris, & intortis, ac ſtreperis verborum ambagibus, quibus ſenſus omninò ſubeſt nullus: nedum communis, ac probabilis aliqua particula. Argumentum porro noſtrum fuit hujuſmodi: Cùm Sacramenta, eorumque natura, & inſtitutio non ab hominum arbitrio, & poteſtate, ſed ab divino jure, & auctoritate pendeant, non poſſunt homines in illis immutare quicquam, quod ad eorum ſubſtantiam, ut vocant, pertinet. Eſt autem maximè ἑνωτικὸν, & eorum naturæ inſitum, ut & rei cuilibet, *unitas* illorum, & *differentia*, ſive *multiplicitas.* Siquidem τοῦ ἑνὸς proprietas eſt τοῦ ὄντος: & eo ipſo, quo aliquid eſt *ens*, neceſſariò eſt *unum.* Ejuſdem eſt igitur *unum* facere, cujus eſt *ens*, & *rem* inſtituere. Nec de naturali rei integritate detrahi poteſt, quin natura ipſa mutetur. Quoniam ergo Sacramentum Ordinis, ut & cetera novæ legis, ad effecta quædam naturæ viribus, & humano captu majora comparatur, non poteſt humana voluntate aliquid ex eo decerpi, cujus efficiendi poteſtas illi eſt divinitus attributa. Quamobrem qui rite eſt ordinatus, omnium illarum functionum jus, ac poteſtatem obtinet, quas Ordinis Sacramento aſſignavit, & addixit Chriſti illius conditoris inſtitutio: quoties idonea capiendæ illius efficientiæ ſubjecta materia eſt. Hoc eo dixi, quod effecta quædam illius ſacramenti, juriſdictionem externam poſtulant, quæ Eccleſiaſtica auctoritate circumſcribitur. Ita Presbyter quilibet conſecrandi panis, ac vini, ſive offerendi ſacrificii; nec non remittendorum peccatorum, hoc eſt *abſolvendi* poteſtate præditus eſt. quæ duplex functio non eadem ab illo ratione præſtatur. Nam prior nullam externam juriſdictionem deſiderat. Itaque poteſt quilibet etiam de gradu dejectus, & exauctoratus Presbyter, dominicum corpus & ſanguinem conficere: *validè* duntaxat, ut loquuntur: non autem ritè, ac licitè. Poſterior verò præter Ordinis, quam vocant, poteſtatem, juriſdictionem aliquam *interioris fori*, ita enim appellant, requirit: qua ſubtracta nihil efficitur. Neutram ergo poteſtatem Ordinis eripere ordinato Sacerdoti poteſt Eccleſia: nec illius efficientiam impedire, ac ſupprimere, quæ ab juriſdictione non pendet. Velut ſi quiſpiam Presbytero poteſtatem vellet auferre alterutrius conficiendæ partis Euchariſtici Sacramenti;

me[illegible]i: adeo ut ſolius conſecrandi panis, exempli cauſa, facultatem illi concederet, alterius ſubtraheret; nihil prorſus ageret: poſſetque Presbyter contra interdictum, ac voluntatem prohibentis, utramque ſubſtantiam in Chriſti corpus, ac ſanguinem vertere. Quod exemplum ad Salmaſii refutandum errorem maxime eſt idoneum. Etenim ſi nullus ex Chriſti voluntate, & inſtitutione, ordinatus eſt Presbyter, qui non jure omni, & poteſtate ſit præditus, quæ propria eſt Ordinis primi; hoc eſt qui non vocabulum ſolum, ſed etiam rem & characterem Epiſcopatus habeat: profectò non magis Eccleſia potuit ordinandorum Epiſcoporum, ac Presbyterorum illi poteſtatem adimere, quam conſecrandæ Euchariſtiæ, vel confeſſis impertiendæ reconciliationis. Atqui Presbyterorum nemo ſimplicium ita Presbyterum, aut Epiſcopum, ut de Diacono taceam, ordinavit unquam, ut illius rata fuerit ordinatio, ac non de integro repetenda viſa ſit; tanquam non modò ſcelerata, & illicita; ſed etiam irrita, omninoque nulla. Legenda ſunt, quæ de hoc argumento copioſè ſcripſimus in ſecundo Libro de Hierarchia, capite IX, ac X: quibus Leidenſis Profeſſor ne littera quidem reſpondit.

IV. Nam intermortuas illas voces, & languidas, quas de hac re, ne omninò tacuiſſe videretur, in * Apparatu obiter injecit, velut oſcitationes inertis ac ſemiſomni hominis omittimus; quarum ne ipſe quidem ſobrium, ac tolerabilem ſenſum explicare poteſt. Nugari ergo deinceps deſinat, & ſi quid in ſcriniis Grammaticis habet, adverſus illa proferat, utique plana, facilia, & expedita: quibus non unum Ordinem eſſe docui Presbyteratum & Epiſcopatum, divino jure, & inſtitutione Chriſti. Nam ſi unus duntaxat ab auctore Deo eſſet Ordo conſtitutus; non liceret hominibus illum ipſum diſtrahere; & ex uno duos facere; nec inſitam, & naturæ illius attributam, & affixam poteſtatem, ulla parte minuere. Quod ſi nondum iſta capere, nedum perſoadere ſibi poteſt Leidenſis Grammaticus, ſaltem ſe ipſe doceat, ac ſuas voces recognoſcat. Scribit pagina XXVI extrema ſic: *Cùm uni eidémque officio plures competunt functiones, quoniam ita libuit ei, qui tale inſtituit officium, ex ſingulis functionibus poſſunt poſtea & ſingula creari officia, ſi eidem vel alteri placuerit, qui poteſtatem habeat id faciendi.* Ergo illa plurium uni & eidem officio functionum attributio ex ejus voluntate pendet, qui officium iſtud inſtituit. Quare ſi unus Ordo tantùm inſtitutus à Chriſto fuit, qui Epiſcopatus ſimul & Presbyteratus eſſet, hoc eſt utriuſque functionis poteſtatem haberet: ita ut qui ordinatus eſſet Presbyter, eo ipſo quæ propria ſunt Epiſcopatus obiret, ut Profeſſor exiſtimat: nemo prorſus hominum divinitus traditam Presbytero poteſtatem vel integram auferre, vel partem ex illa detrahere potuiſſet: nec interdicto ullo facere, quo minus, ſi vellet, ratas, ac veras, quamvis neſariè ſuſceptas, quia vetitas, ordinationes exerceret Epiſcoporum pariter, ac Presbyterorum.

* Pag. 25. & 26.

Presbyteratus, inquam, Ordinem, quia divinæ inſtitutionis eſt Sacramentum, ut in capite ſecundo demonſtratum eſt, mutilare, ac potiori parte ſui minuere, nulli mortalium licuit. Hoc enim eſſet, naturam immutare ſacramenti, ac novum condere: quod ſolius divini eſſe juris, etiam Proteſtantium, ac Puritanorum magiſtri non dubitant. Sacramenta novæ legis cauſſæ quædam ſunt efficientes, & inſtrumenta derivandæ in nos gratiæ. Hanc autem ex ſeſe, & à natura vim non habent, ſed à voluntate, ac potentia conditoris: cujus inſtitutioni obrogare; nulli omninò conceditur. Et quoniam efficientis cauſæ ratio ac natura ex effecto petitur; hoc ſublato, illam extingui, & aliam ex alia fieri neceſſe eſt. Ut cùm ignis natura, quâ cauſſa eſt, duplici in efficientia poſita ſit, calefaciendi, & exſiccandi: ſi alterutrius efficiendi vis illi divinitus adimatur, non eundem, quem hactenus inter cauſas naturales habebat, locum ac genus obtinebit. ſed in aliud, ac diverſum tranſitum faciet. Ita prorſus ſi Presbyteratus Ordo ſimplicis, ex inſtitutione Chriſti, hoc eſt ex natura ſua, quam illi indidit, & qualem voluit auctor ipſe præſcripſit, ordinandorum Epiſcoporum, ut de reliquis taceam, vim ac jus habuit; profectò non eadem Ordinis ac Sacramenti ſpecies olim fuit, ac nunc eſt; poſtquam hæc illi eſt poteſtas ablata.

V. De jure, ac fungendi poteſtate loquor, non de functione Ordinis & exercitione. Hæc enim intercipi detrahique poteſt interdicto aliquo; vel adverſa valetudine: ſed ita tamen, ut citra uſum poteſtas maneat. Ut ſi Presbyterorum functiones duæ diſtrahantur; & aliis ſacrificandi, aliis abſolvendi munus injungatur; ita ſinguli mandatas ſibi partes exequentur, ut ambarum interim penes ſe poteſtatem retineant; eaſque, ſi res tulerit, non irrita opera præſtare poſſint.

Adverſus hæc, quæ * Leidenſis Profeſſor obſcurè, ac perplexè, ut dixi, muſſitavit, nullum habent ſani, & explicati ingenii veſtigium. *Quod natura unum eſt*, dixerat, *& ejuſdemmodi, non poteſt ſine ſui mutatione, immò interitu, vel in aliam naturam migratione, dividi, ac diſtrahi.* Reſpondet iſte, *Hoc quidem verum eſſe de his corporibus, quæ unita, hoc eſt ἡνωμένα, Græci vocant: ut eſt homo, ſtatua, tignum, lapis.* At *Epiſcopatum, & Presbyteratum in uno homine ita conjungi, ut diſtrahi, ac dividi queant, ſine ſui mutatione, vel interitu.* Lapide, ac trunco, quàm homine dignior eſt hæc oratio. Quid enim? ſolíne corporibus ineſt natura, ſive eſſentia? Nonne Angeli ſuam habent, ac ſpiritus? Nam & definiri poſſunt, & utcumque genere ac differentia conſtant: certe ſpecie aliqua continentur, quæ ex ambobus illis conflata, in eadem cogitatione dividitur. Ex iis itaque ſi alterutram partem ratione, & ἐπινοίᾳ disjungas ab altera, num eadem, quæ priùs erat, natura remanebit? Non opinor. Atqui non ſunt Angeli talia corpora, quæ ἡνωμένα vocant; ac ne corpora ſunt quidem. Quid tibi ergo vis cum joculari hac ἐπινοίᾳ? cujus abſurditas etiam ex numeris apparet: (quòd in talibus vulgatiſſimum eſt apud Philoſophos exemplum.) Numero enim cuilibet ſi monadem unicam vel addas vel ſubtrahas, ſtatim illius natura, ſpeciéſque mutatur. Eſt quædam natura, & eſſentia Sacramentorum, partibus conſtans, quas οὐσιώδεις, id eſt *ſubſtantivas*, Scholæ *eſſentiales* nominant: ut ſunt materia, & forma, vel quaſi materia & forma: tum efficiendi, operandique vis, quæ pro illorum ſpecie varia eſt, ac diſſimilis. *Auctor verò Sacramentorum quis eſt niſi Dominus Jeſus?* (ait * Ambroſius) *De cælo iſta ſacramenta venerunt? Conſilium enim omne de cælo eſt?* Itaque nemini prorſus hominum, ac ne Angelorum quidem, poteſtas eſt data mutandi quippiam, ordinandique aliter, atque auctor ipſe Chriſtus inſtituit, ac fieri voluit. De iis loquor, quæ ſunt οὐσιώδη. Nam ritus illorum adminiſtrandorum, & cæremoniæ, juris ſunt Eccleſiaſtici; & alii aliis temporibus, ac locis exiſtunt.

* Salm. in App. p. 25.

* Lib. 4. de Sacram. cap. 4.

VI. Sed te iſta neſciſſe quid miremur Leidenſem Profeſſorem, hominem ex Catharorum fæce, ac diſciplinæ huic innutritum, & religioni, quæ nihil ſacrum, nihil niſi profanum, impurúmque retinuit ſibi: maximè in Eccleſiaſticis Ordinibus; in quibus mandandis neque perſonarum, neque functionum delectum ullum adhibent? Ita fit ut pro arbitrio quæ volunt quibuſlibet officia demandent, aut abrogent. Non enim pro ſacramentis, hoc eſt ſacris, & à Deo conſtitutis gratiæ ſignis, & efficientibus inſtrumentis, apud iſtos habentur Ordines illi: ut effectum aliquod interius, & divinitus attributum derivent, ac trajiciant in animam. Sed profanæ ſunt, externæque curationes, & adminiſtrationes; quæ pro libito in unum conferri eundémque diverſæ; aut in plures è contrario dividi, diſtrahique poſſunt. His imbutus moribus & inſtitutis homo ridiculus putavit, ſic uni Ordini variam attribui functionem, ac poteſtatem, aut viciſſim detrahi: quemadmodum civilibus magiſtratibus modò plura, modò pauciora mandantur officia, geſtionéſque munerum; pro eo ac Principi, vel reipublicæ viſum fuerit.

Nam quòd in Diaconatu præſtitiſſe hoc Apoſtolos putat * Salmaſius; fugit illum ratio. Et inſulſa ſunt, atque alio loco confutata, quæ ad eandem rem adjungit. *Olim, id eſt primis naſcentis Eccleſiæ temporibus* (ait) *non fuit diſtinctus à Presbyteratu, & Epiſcopatu. Nam etiam Presbyteri & Epiſcopi menſis inſerviebant. Placuit poſtea Apoſtolis hanc functionem admittere Presbyteris, ut miniſterio verbi divini, & orationibus liberiùs vacarent.* Quibus in verbis multiplex ineſt error. ac primùm in eo fallitur, quòd Diaconatum ſolo profanarum miniſterio menſarum imperitè circumſcribit: quod in ſecundo libro Diſſertationum Eccleſiaſticarum, capite primo refellimus. Deinde peſſimè ratiocinatur, ex eo Diaconatum videri non fuiſſe diſtinctum, quòd *etiam Presbyteri, & Epiſcopi menſis inſerviebant:* non ſolum quia miniſtrare menſis, ſi profanas intelligas, non eſt ſacra, neque Ordinis propria functio: verum etiam quòd, ut Ordini illi propriè attributum id munus eſſe concedam, potuit à majoribus, & Diacono

* App. par. p. 6. & ſeq.

ſuperio-

ſuperioribus Ordinibus exerceri, Presbytero, & Epiſcopo. Ineſt enim hoc Hierarchicis Ordinibus, quod Dionyſius docuit, ut inferiores in ſuperioribus contineantur; & illorum proprias actiones exequi poſſint: non autem viciſſim majores in minoribus comprehenſi ſint; nec illorum iſti vices expleant. Ex quo ridicula eſt, & obtuſa Salmaſii collectio; non fuiſſe diverſum à Presbyteratu, & Epiſcopatu Diaconatus Ordinem; quòd ea, quæ propria putat iſtius munia, duo illi præſtare potuerint.

Quin ex eo magis illud abſurdum ſequetur, Diaconos ordinare potuiſſe Presbyteros, & Epiſcopos, ſi ex inſtitutione Chriſti unus & idem Ordo ille eſt cum Epiſcopatu: quemadmodum Presbytero, quà Presbyter eſt, idem jus Ordinandi Leidenſis Profeſſor arrogat, hoc uno fretus, quod iidem olim Presbyteri erant & Epiſcopi. Ecquis autem de Diacono tale aliquid vel legit unquam, vel mentiri auſus eſt?

CAPUT IX.

Leidenſis profeſſoris torditas, & ἀλογία. 2. Quomodo tres Hierarchici ordines diſtinguantur, ratione, vel ſubjecto. 4 quod fuſiùs declaratur 5 Apoſtolos fuiſſe Epiſcopos, & quatenus ab illis diſcrepent hodierni Epiſcopi, ſintque ſucceſſores ipſorum 6 Itaque triplex Hierarchicus gradus conſtitit Eccleſiæ veteri: indidemque Salmaſii calumniæ refutantur. 7 Ordinis vox ambigua; & modò Sacramentum, modò βαθμὸν, *ſive gradum ſignificat.*

I. Quod in peſſimo philoſophorum Epicuro reprehendit M. Tullius, hoc in deterrimo Criticorum Salmaſio ſæpè eſt à nobis animadverſum. * Epicurum ille ſcribit cùm in omni philoſophiæ parte rudem & imperitum fuiſſe; tum *in ea, quæ eſt quærendi, ac diſſerendi, quæ λογικὴ,* vel *διαλεκτικὴ dicitur, planè inermem, ac nudum. Tollit,* inquit, *definitiones; nihil de dividendo, ac partiendo docet: non quo modo efficiatur, concludaturque ratio tradit: non qua via captioſa ſolvantur, ambigua diſtinguantur, oſtendit.* De Leidenſi verò Profeſſore non eſt quòd queramur, nullum iis de rebus traditum ab illo eſſe præceptum, quarum artem neque ſcit, neque didicit unquam. Ac nos uſum quidem præceptionum iſtarum (quod in Epicuro vituperando maxime ſpectavit Cicero) ſingularem aliquem, & eximium ab illo minime requirimus: hoc verò unum pati non poſſumus; ne vulgaris quidem, qualis in opilione, vel bajulo eſſe debet, ratiocinationis veſtigium illius in libris extare: ac toties ab eo contra communem ſenſum eſſe peccatum.

* Cic. 1. de fin.

De hoc ille ſæpius à me commonitus, rurſus hoc loco vellicandus eſt: quòd omnis ab eo contra nos inſtaurata diſputatio eodem iſto longè turpiſſimo, ac teterrimo vitio laborat. Hæc una judicii & rationis inopia materiam dedit immenſæ, ac futiliſſimæ diſſertationi: quam, ſi quid hominis more ſapere ſit intelligeret; aut breviorem, aut nullam inſtituiſſet omninò. Sed ut ejus, in quo illum modò redarguimus, non ſolum querela Lectori, ſed juſta etiam querelæ cauſa conſtet; age reipſa comprobemus, quantum illi erroris ac flagitii diſſerendi, ratiocinandique inſcitia peperit.

II. Dixi non ſemel iis in libris, quos contra Leidenſis Profeſſoris hæreſim ſcripſi; aliud eſſe τῷ ὑποκειμένῳ, *ſive perſonis* Ordines aliquos à ſe mutuò diſtinctos eſſe dicere: aliud ex ſeſe, ac natura ſua; cùm illud quæritur, an Epiſcopatus à Presbyteratu diverſus Ordo ſit ex inſtitutione Chriſti. Siquidem ambos illos in eandem perſonam cadere poſſe; cùm idem, qui Epiſcopus eſt, ſit etiam Presbyter: &, ut Dionyſius auctor eſt, inferiores omnes Ordines in ſuperioribus reipſa comprehenſi ſint; non autem viciſſim ſuperiores in inferioribus. Quocircà peſſime ratiocinari Salmaſium, qui adverſus Catholicum decretum de diſcrimine Ordinum illorum, ex perſonis argumentetur; quòd iidem ambo illi mandati fuerint. Ad hanc neque difficilem, & quamplurimis exemplis rerum ſimilium à nobis illuſtratam rationem, adeò noctua iſta caligavit, ut nec eam hactenus capere potuerit; & quadam tacta vertigine, multa inconditè, & inaniter effutierit. Non hìc ea repetam, quæ ad hominis parum ſani, nec acuti indolem accommodata, in ſuperioribus libris de Hierarchia ſuper hac re diſſerui. Dabo novum erudito Lectori, nec inſuave ſpectaculum ex Apparatu ludii iſtius: in quo ad argumentationem inſtruendam aliquam nervos omnes & conatus explicuit: nec inde tamen aliud præter riſum, ac ludibrium abſtulit.

Hunc igitur in modum ratiocinari inſtituit: * *Synodus,* inquit, *univerſalis legitimè per Papam convocata, & per eundem confirmata ſanxit ex inſtitutione Chriſti Epiſcopos & Presbyteros fuiſſe diſtinctos.* Me verò contra hoc decretum veniſſe argumentatur ex eo, quòd aſſerui, *proximo poſt Chriſti mortem tempore paulò aliter uſurpatum eſſe, ac plures in Eccleſiis ſub Presbyteri vocabulo ordinatos eſſe Epiſcopos.*

* In Appar. p. 25.

III. Cradi vix poteſt, quàm inepta & ſtupida ſit iſta collectio. Primùm Tridentina Synodus nuſquam docuit, Epiſcopos & Presbyteros ex inſtitutione Chriſti fuiſſe diſtinctos eo ſenſu, quem in fœnea Diſſertatione Wallonis, & Apparatu Leidenſis iſte grammaticus expoſuit: nimirum ut ſe totis Ordines illi ambo differant, (ut in ſcholis Dialectici loquuntur) ex quo Eccleſiaſtica inſtitutione, ut ille putat, dirempti, & bifariam partiti ſunt, cùm hactenus unus & idem re, & appellatione eſſet Ordo. Qua imbutus opinione, neque capere animo potuit; neque ferre patienter à me dici; Epiſcopatum quidem, ac Presbyteratum Ordines eſſe reipſa diſtinctos; non tamen τῷ ὑποκειμένῳ neceſſariò diſtare. Quippe fieri non poſſe putat, ut ſi mutuò abs ſeſe differant, in unam eandemque perſonam conveniant. Ita Epiſcopatum & Presbyteratum idem prorſus eſſe cum Epiſcopo & Presbytero perſuaſit ſibi. Legantur * paginæ omnes Apparatus, in quibus vel contra nos debacchatus eſt, ob illa ipſa, quæ de Ordinum diſcrimine, & in idem ſubjectum, eandémve perſonam concurſu aliquando fieri ſolito dixi in primo de Hierarchia Eccleſiaſtica: vel opinionem ipſe ſuam, ſeu verius commentum, ac fabulam exprompſit. Parem ubique cæcitatem, ac ſtuporem hominis animadvertet, ad hunc unum ſcopulum offendentis, quòd ea non exiſtimat natura diſtingui, quæ ſubjecto non differunt.

* P. 25, 26, 27, & ſeq. maxime 31. 32. & ſeq.

IV. Atque ut hunc ſemel abſolvam; rurſum illud occinendum eſt tardiori homini, quod ab omni Chriſtiana memoria Eccleſiæ Catholicæ fides ac conſuetudo tenuit: Hierarchiam Eccleſiaſticam, triplici Ordinum genere conſtare, Epiſcoporum, Presbyterorum, & Miniſtrorum, ut veriſſime ſanxit Tridentina Synodus. Quod ita tamen interpretandum non eſt, uti tres illos neceſſe ſit, quemadmodum natura, & functione differunt, ſic perſonis, ac ſubjectis eſſe diſtinctos. Etenim, ut omittantur, ignorenturve cetera; certè neminem latere hoc poteſt, in uno Epiſcopo inferiores omnes collectos, & comprehenſos eſſe. Idem igitur & Epiſcopus eſt, & Presbyter, & Diaconus: nec propterea non ſunt illi Ordines in uno Epiſcopo diverſi: quos ille diverſa ordinatione, ac ſingulos ſua conſecratione percipit. * Sic enim, exempli gratia, Auguſtinus primum ab Valerio ordinatus eſt Presbyter: deinde poſt annos aliquot eodem procurante Valerio, Epiſcopus ordinatus eſt; ut refert Poſſidius. Habes igitur Ordines τῷ λόγῳ, & eſſentia diſtinctos; ſed τῷ ὑποκειμένῳ conjunctos. Utrumque verò ex Chriſti inſtitutione manavit: qui & Ordines varios Eccleſiæ tradidit; & omnes in eandem concurrere voluit ſummi, ut vocat Dionyſius, *Hierarchæ* perſonam, hoc eſt Epiſcopi. Quin idem ipſe Chriſtus Dominus perſonis quoque ſeparatos in toto Eccleſiæ corpore Ordines illos eatenus eſſe voluit, ut eſſent aliqui primarii antiſtites, qui collectos in ſeſe haberent omnes, ac primum gradum obtinerent: alii proximi ab illis, in ſecundo loco conſiſterent, ut ſunt Presbyteri ſimplices: alii denique miniſtri ſacrorum eſſent. Sed uſum & exercitionem illius inſtitutionis, quà perſonarum per ſingulas Eccleſias diſcrimen ſpectat, non ut illud prius diſtinctionis Ordinum, præcisè determinavit. verum Apoſtolorum & Eccleſiæ arbitrio ac prudentiæ permiſit: ut quibus locis ac temporibus expedire judicarent uti diverſos Ordines, ſic perſonas conſtituerent diverſas, aut uniuſmodi eſſent gradu contenti. Non enim ubivis Apoſtoli, atque in ſingulis Eccleſiis plenam, & in membra ſua partitam, ac diſtinctam Hierarchiam collocarunt: nec eſt ignora vetus illa Eccleſiæ diſciplina tot Synodalibus ſancita decretis; ut

* Poſſ. in vita Aug. c. 4. & 8.

minoribus in locis nulli ordinarentur Epiſcopi: ne vulgata, & paſſim habita tantæ dignitatis auctoritas vileſceret.

Illud ſanè diſtinctè, explicatéque Chriſtus mandavit Apoſtolis, ut in univerſo Eccleſiæ corpore, etiam perſonis diſtincta Hierarchia conſtaret: idque ab initio ſervarunt Apoſtoli. Hi enim Epiſcopi citra controverſiam fuerunt: ac præter hos nonnulli ex Diſcipulis, quos illi certis præficiebant Eccleſiis, alii Presbyterio ſimplici, alii Miniſterio addicti. Nec neceſſe eſt in ſingulis Eccleſiis tripartitam illam, & integram Hierarchiam fuiſſe conſtitutam. Quibuſdam enim regendis ſoli impoſiti ſunt Presbyteri, ac Miniſtri. Aliàs complures in uno loco Epiſcopi collecti, ac tantiſper habiti, dum ad novas adminiſtrandas Eccleſias mitterentur.

V. Hæc neque difficilia ſunt, & in vulgari uſu, ac ſcientia poſita. quæ ſoli neſciunt, diſſimulántve Cathari; & unus horum, omniúmque deſperatiſſimus, Profeſſor Leidenſis Salmaſius. Cujus inepta, & ridenda eſt iſta

* App. p. 19. ſententia, * *Nullos Chriſtus inſtituit Presbyteros, aut Epiſcopos, ſed Apoſtolos.* quaſi Apoſtoli non eſſent Epiſcopi.

Nec me præterit, Apoſtolos dignitatem, ac poteſtatem, ſive juriſdictionem, ordinariis Epiſcopis ampliorem habuiſſe. Neque tamen ideò, quod ad Ordinis naturam, & eſſentiam attinet, non aut Epiſcopi fuerunt Apoſtoli, aut his hodierni Epiſcopi ſucceſſerunt. Certè Pacianus Barcinonenſis Epiſcopus in epiſtola prima ad Sympronianum, luculenter idipſum teſtatur, Epiſcopos in locum, & poteſtatem Apoſtolorum ſucceſſiſſe, ordinariam ſcilicet, & Epiſcopatus propriam, dum adverſus Novatianos ligandi, & ſolvendi jus penes Epiſcopos eſſe probat ex eo, quòd Apoſtolis illud à Chriſto tributum fuit, quorum illi poteſtatem, & cathedram ſunt adepti. Paciani verba (nec enim omittenda ſunt) ita ſe habent.

* Pacian. To. 3. Bibl. PP. col. 53. A. * *Nunquam*, inquit, *Deus non pœnitenti comminaretur, niſi ignoſceret pœnitenti. Solus hoc, inquies, Deus poterit. Verum eſt, ſed & quod per Sacerdotes ſuos facit, ipſius poteſtas eſt. Nam quid eſt illud, quod Apoſtolis dicit, Quæ ligaveritis in terris, ligata erunt & in cælis: & quæcumque ſolveritis in terris, ſoluta erunt & in cælis? Cur hoc, ſi ligare hominibus, ac ſolvere non licebat? An tantùm hoc ſolis Apoſtolis licet? Ergo & baptizare ſolis licet, & Spiritum ſanctum dare ſolis, & ſolis gentium peccata purgare: quia totum hoc non aliis, quàm Apoſtolis imperatum eſt. Quod ſi uno in loco & reſolutio vinculorum, & ſacramenti poteſtas datur, aut totum ad nos ex Apoſtolorum forma, & poteſtate deductum eſt; aut nec illud ex decretis relaxatum eſt. Ego, inquit, fundamentum poſui, alius autem ſuperædificat. Si ergo & lavacri & Chriſmatis poteſtas majorum, & longè chariſmatum ad Epiſcopos inde deſcendit, & ligandi quoque jus adfuit, atque ſolvendi. Quod etſi nos ob peccata noſtra temerariè vindicamus; Deus tamen illud, ut ſanctis, & Apoſtolorum cathedram tenentibus non negabit, qui Epiſcopis etiam unici ſui nomen indulſit.*

Quinetiam paucis interjectis: *Nemo*, ait, *Epiſcopum hominis contemplatione deſpiciat. Recordemur quòd* * *Petrus Apoſtolus Dominum noſtrum Epiſcopum nominarit. Sed converſi*, inquit, *modò ad Epiſcopum, & Paſtorem animarum veſtrarum. Quid Epiſcopo negabitur, in quo Dei nomen operatur?* * Hieronymus item adverſus Montaniſtas ſcribens: *Apud nos*, inquit, *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent: apud eos Epiſcopus tertius eſt.*

* 2. Pet. 2.

* Hier. ep. 54. col. 600.

* Auguſtinus item: *Si ſolis*, ait, *Apoſtolis dixit*, * *Qui vos ſpernit, me ſpernit, ſpernite nos. Si autem ſermo ejus pervenit ad nos, & vocavit nos, & in eorum loco conſtituit nos, videte ne ſpernatis nos, ne ad illum perveniat injuria, quam nobis feceritis.*

* Hom. 24. de Ver. Dom. quæ eſt 1. in Luc.

* Luc. 10.

Baſilius verò in epiſtolâ ad Ambroſium Mediolanenſem Epiſcopum nuper electum; [15] *Ipſe te Dominus*, inquit, *è medio Judicum terræ, ad Apoſtolorum præſidatum tranſtulit.* Vere itaque * Tridentina Synodus, *Epiſcopos in Apoſtolicum locum ſucceſſiſſe* dicit; Auguſtini & Hieronymi verbis inſiſtens. Quod ſi *Apoſtolorum loco* conſtituti ſunt Epiſcopi; ſi προεδρίαν, id eſt *cathedræ principatum*, vel, ut nos Vopiſcum ſecuti vertimus, *præſidatum* illorum obtinent. quis Apoſtolos dubitet Epiſcopos fuiſſe?

* Seſſ. 23. c. 4.

VI. Habemus igitur ab ipſo Chriſtianæ religionis, & Eccleſiæ primordio certiſſimos Epiſcopos, id eſt primi Ordinis antiſtites Apoſtolos. Neque verò nullos omninò ſecundi ordinis, hoc eſt ſimplices Presbyteros, eadem per id tempus habuit Eccleſia; quod me ſentire, ac ſcripſiſſe more ſuo fingit Leidenſis Academiæ Profeſſor. Nuſquam ita docui; omnes illa ætate Presbyteros, Epiſcopos extitiſſe. Immo contrarium diſertè in primo libro Diſſertationum Eccleſiaſticarum, capite ſecundo tradidi: eam Hierarchiæ Eccleſiaſticæ formam, quæ hodiéque ſervatur in Eccleſia, ſuperſtitibus Apoſtolis, *adeóque non multò poſt Chriſti aſcenſionem obſervari cœpiſſe quibuſdam in Eccleſiis.* Ex quo conſequens eſt, quod eodem expoſui capite de Presbyteris iiſdem & Epiſcopis creatis, non ad omnes, ſed ad quaſdam Eccleſias, ex illa priori mea ſententia, pertinere. quod explicatiùs deinde in ſuperioribus libris de Hierarchia Eccleſiaſtica propoſui. In quibuſdam igitur Eccleſiis iidem initio ordinati ſunt Presbyteri ſimul & Epiſcopi: in aliis ſoli interim ſecundi Ordinis cum Miniſtris Presbyteri: nec unà cum his etiam primi Ordinis, id eſt Epiſcopi creati ſunt: ut ex antiquis auctoribus ſuprà, capite præſertim tertio demonſtravimus. Ac notandum eſt, ibi, ubi eoſdem docui primis illis temporibus conſtitutos fuiſſe ſimul Epiſcopos, & Presbyteros, in quibuſdam hoc Eccleſiis dixiſſe me eſſe factum.

Ex quibus Leidenſis magiſtri putidæ, inſciẹque næniæ facilè diſcutiuntur; quas omnes hoc falſo fundamento ſuperſtruxit: tanquam à me ſcriptum ſit; Epiſcopatum, & Presbyteratum eo tempore, quod Chriſti mortem ſtatim ſubſecutum eſt, nuſquam fuiſſe diſtractos; nec ullum extitiſſe ſimplicem Presbyterum: verùm omnes utraque ordinatione præditos fuiſſe: donec mutari hoc inſtitutum placuit, & in capita diverſa gradus ambos, & officia partiri. Hoc igitur extorto, quod nulla littera prorſus attigi; cum etiam è contrario diſtinctos à Presbyteris ſimplicibus, Epiſcopos in Eccleſiis quibuſdam fuiſſe dixerim; tametſi in aliis, ambo iſti gradus in unum coaluerint caput; hoc, inquam, ſublato, jam omnis inter nos confecta diſputatio eſt. Nam nihil in toto illius Apparatu ſupereſt, quod quidem ad hanc noſtram de Epiſcopis, ac Presbyteris controverſiam ſpectet, cui non unica & ſimplici exceptione iſta, inficiationéque præſcripſerim. Itaque mutis eſſe nobis jamdudum per illum licet.

VII. Verum ut quàm parum acutæ ſint illius cavillationes, his, quæ proxime animadverti, cognitis eruditus lector intelligat; nonnullas in ſpecimen expendam. Ambos Ordines, Epiſcopatum, & Presbyteratum ex ſeſe, ac natura ſua, & ex inſtitutione, ac voluntate Chriſti diverſos eſſe ſtatueram, hoc eſt ejuſmodi ut à ſe invicem disjungi, ac ſeparatis perſonis ineſſe poſſent. Hoc * Leidenſis magiſter interpretatur ſic, tanquam conſequens inde fiat, *neque Chriſtum Dominum, neque Apoſtolos ordines iſtos disjunxiſſe: ſed unum ex Presbytero, & Epiſcopo ordinem ita conſtituiſſe, ut duo ex eo fieri, ſi quando uſus, aut neceſſitas requireret, poſſent.* * App. p. 33.

Hic verò, qui rabularum, calumniatorúmque mos eſt, in unius ambiguitate vocis cavillari pergit: quod puerile commentum in tota illius diſputatione perpetuum eſt. *Ordinis* enim vocabulum apud antiquos Patres, & Catholicos hac ætate Theologos dupliciter uſurpari ſolet. Primùm ſic, ut Sacramentum ipſum Legis novæ ſignificet, & *Sacramentalem*, ut vocant, *poteſtatem*, conſecrandi exempli cauſa Dominici corporis, & ſanguinis, ſive ſacrificandi: tum ſacros miniſtros ordinandi. Secundò uti ſtatum, vel gradum in Clero deſignet, quem βαθμὸν Græci nominant. Jam ex Catholico, & Tridentino decreto tres ſunt in Eccleſiaſtica Hierarchia gradus, qui & Ordines appellantur. Horum ſummus, qui eſt Epiſcopatus, inferiores duos continet, & ab iis denominatur. Non enim ſolùm Epiſcopus, ſed etiam Presbyter, & Diaconus eſt; quà Ordinum, id eſt Sacramentorum, nomina ſunt iſta. Hinc Epiſcopi nonnunquam ſimplices Sacerdotes, συμπρεσβύτεροι vocant: & Diaconos, [illegible]. Triplicem igitur Ordinem complectitur Epiſcopus, quatenus pro Sacramento ſumitur; duplicem, Presbyter. Ut autem Ordo Hierarchicum gradum, ſignificat; unius duntaxat, & ſummi eſt Epiſcopus; Presbyter ſecundi.

Nam ſecundi gradus, vel Ordinis, hoc eſt βαθμοῦ, & [illegible] eum eſſe dicitur Presbyter; aut adjungitur, aut τῷ [illegible] intelligitur adjuncta, vox *ſimplex*, ſive *tantùm.*

15 Baſil. ep. 55. p. 830. [illegible]

16 Oecum.

Digitized by Google

tantùm. Siquidem Ordinem, & gradum ſecundum non quicumque Presbyter conſtituit: ſed qui *ſimplex* eſt *Presbyter*, vel *Presbyter tantùm*: hoc eſt qui Ordine, ſive charactere caret Epiſcopali. Ex quo ſequitur in iſtis nominibus graduum, quà Hierarchici ſunt Ordines, Presbytero, & Miniſtro, tacitam implicari negationem ſuperioris Ordinis; Epiſcopatus, in Presbytero; in Miniſtro, Presbyteratus.

VIII. Quo conſtituto, quando dicimus, in quibuſdam Eccleſiis, ad quas ſcribebat Apoſtolus, initiò duos tantùm Ordines, ſive gradus extitiſſe, id pro duplici Græcorum Patrum opinione, interpretationeque, quam capite tertio ſuperiùs expoſuimus, ita declarandum eſt, ut vel Epiſcopos tantùm & Diaconos in illis Eccleſiis impoſitos fuiſſe, vel Presbyteros tantùm cum Diaconis. Cujus utriuſvis conjecturæ fidem adſtruunt diverſa, quæ illic attulimus, teſtimonia Veterum: quibus freti ambas illas ad explicandum Apoſtolum accommodatas ſententias ex illorum auctoritate produximus.

Hinc apparet quid impuro iſti litteratori reſpondere oporteat, qui hoc identidem, & ad faſtidium uſque Lectorum oggerit; Apoſtolos unum duntaxat ordinem inſtituiſſe, qui ex Presbyteratu, & Epiſcopatu conſtaret, ſi verum eſt, quòd primo ſuſpicati ſumus ex antiquorum placitis, eoſdem in certis Eccleſiis Epiſcopos ſimul & Presbyteros fuiſſe. Hic enim in illa, quam dixi, ambiguitate, & ὁμωνυμίᾳ vocabuli *Ordinis* Leidenſis conflictatur magiſter.

Quippe ſi Sacramentum voce iſta ſignificet, falsò unum Ordinem, id eſt unam ſub eodem genere Ordinis ſpeciem in Epiſcopo fuiſſe vult. Fuerunt enim in illo totidem, quod Sacramenti iſtius generi ſubjiciuntur. At vero ſi βαθμὸν, & *gradum* intelligat, nonniſi duo illis in locis extiterunt: primus & tertius. Poſtquam autem ad hos duos medius Presbyteri ſimplicis acceſſit, & perfecta conſtituta eſt Hierarchia; non ille prior bifariam ſectus eſt, ut ex uno duo fierent: ſed pro duobus, tres creati addito ſecundo. Hæc ſi capere turbulentum iſtud, & tenebricoſum ingenium potuiſſet, non tantum perdidiſſet operæ in Apparatu illo inſtruendo; quem ſani, ac ſobrii hominis lucubrationem eſſe nemo prudens dixerit.

CAPUT X.

Aliæ Salmaſii cavillationes. 1 Sed antè fœdiſſima ſecum illius confiſctio proponitur. 3 Qui Diaconatum & Presbyteratum alias unum Ordinem initio Eccleſiæ fuiſſe ſcribit: alias duos & diſtinctos inſtitutos à Chriſto, & ab Apoſtolis conſtitutos. 5 Ejuſdem Salmaſii frigida cavillatio. 6 Quæ in eum retorquetur.

I. NON prius reliquas hominis iſtius calumnias perſequar, quàm memorabili exemplo teſtatum reliquero, quantopere à ſe ipſe diſſideat, illo, de quo hic altercamur, in argumenti genere, Ordinum videlicet diſcrimine, cum in eandem nihilominus perſonam incidant. Hoc enim fatentem illum dabimus, & omnia cauſæ ſuæ præſidia ſibimet amputantem: ut quod abſurdè, imperitéque à me eſſe ſcriptum tam petulanter, odioſeque clamitat: & cujus exprobrandi in utroque Opere finem nullum facit; Wallonis, inquam, Diſſertatione, & in Apparatu ad libros de Primatu, in idipſum incurrat amentis more Penthei, ac *vineta cædentis ſua*: quod ipſum facturum ſe eſſe ingenuè profeſſus eſt in epiſtola ad Lectorem, quam in fronte Apparatus præfixit. *Ut mea*, inquit, *ipſe cædam vineta, aut ſaltem indicem, quomodo ea cædant alii.* Sanè non contrà ac dixerat egit in illo, quod dixi, quæſtionis, altercationiſque noſtræ præcipuo capite: in quo ſumma rei totius vertitur. Ex quo veriſſimum cognoſcitur, * quod ab Agathone Papa dictum eſt: *Quod nulla veritate fundatum eſt, neceſſe eſſe ut erroris inconſtantia varietur.* Etenim qui illius libros de Epiſcopatu & Presbyteratu accurate legent, & controverſiæ, quæ inter nos eſt nata, rationem omnem complexus animo fuerit, in hoc præſertim ſitam eam eſſe cognoſcet, quod Presbyteratum ab Epiſcopatu, ſive univerſe Ordinem ab Ordine non aliter diſtinctum eſſe putet, quàm ſi diverſis hominibus utrique mandentur: ego verò in eundem con-

* Agat. in epiſt. Syn. in 6 Syn. Act. 4. To. 5. Conc. p. 64.

ferri poſſe duos ac diverſos exiſtimem. Itaque quod in ſuperioribus libris de Hierarchia, & ante hos in primo Diſſertationum aſſerueram, Chriſtum duos Ordines, hoc eſt Sacramenta duo, ſive ſpecies Ordinis duas inſtituiſſe, Presbyteratum, & Epiſcopatum, ita tamen ut *ſubjecto* unum eſſe poſſent, & in eandem convenire perſonam: hoc, inquam, quod nemo hebes & rudis eſt adeo, qui non capiat; * iſte falſum eſſe, majore, quàm quiſquam credat, inſcitia, & pervicacia contendit.

* Vide App. p. 27. & 28.

II. Scripseram initio capitis tertii libri primi de Hierarchia Eccleſiaſtica, *Apoſtolicam hanc eſſe traditionem, adeóque Chriſti ex voluntate, præſcriptóque manantem, uti penes ſingulos Epiſcopos ſumma eſſet in unaquaque Eccleſia juris, ac poteſtatis, & inter hos, ac ſimplices Presbyteros diſcrimen eſſet, ex eadem & divina, & Apoſtolica auctoritate deſcendens*: Tum illud ſubjeceram; *etſi proximo poſt Chriſti mortem tempore paullo aliter uſurpatum ſit, ac plures in Eccleſiis ſub Presbyteri vocabulo ordinati ſint Epiſcopi, nihil hoc tamen traditioni illi noſtra derogare poſſe, quo minus Apoſtolica judicetur.* * Diſplicet hoc Leidenſis Academiæ Profeſſori, & *fatuos, ac ſtultos, bardóſque* vocat, qui ſic diſputant. Itaque per ludibrium ſic illam ſententiam traducit: *A Chriſto inſtituta eſt*, inquit, *Epiſcopalis ordinis, & Presbyteralis diſtinctio. Poſt Chriſti tamen mortem non ea eſt ſervata; ſed plures in Eccleſiis ordinabantur, qui iidem erant cum Presbyteris. At nihilominus Apoſtolica eſt illa traditio, quæ ordines illos duos diſtinxit. Chriſtus eam inſtituit. Apoſtoli poſt mortem Chriſti eandem non obſervarunt, ſed aliter uſurparunt: & tamen Apoſtolica cenſeri debet.* Hæc tanquam abſona, & pugnantia ſecum, meis ex dictis colligit: &, quod dixi, toto in Apparatu id potiſſimum contendit, ut probet, iccirco non duos Ordines ex Chriſti inſtitutione, & Apoſtolorum uſu ac præſcripto fuiſſe Presbyteratum, & Epiſcopatum, quoniam ſub initium Chriſtianiſmi in eaſdem perſonas concurrebant: tanquam nulli eidem Ordines duo ac diverſi convenire poſſint.

* Ib. p. 29. fine.

III. Ade videamus quam belle ſibi conſtet: & illam ſuam regulam obſervet. Initio paginæ 27 Apparatus ſui, *Olim*, inquit, *id eſt primis naſcentis Eccleſiæ temporibus, Diaconatus non fuit diſtinctus à Presbyteratu, & Epiſcopatu. Nam etiam Presbyteri, & Epiſcopi menſis inſerviebant. Placuit poſteà Apoſtolis hanc functionem adimere Presbyteris, ut miniſterio verbi divini, & orationi liberius vacarent. Sic factum ex eo diverſum, ac ſeparatum officium eorum, qui menſarum, pauperúmque miniſtri eſſent.*

At idem poſteà, Apparatus pagina 97. *Apoſtolorum*, ait, *ætate non plures duobus Ordinibus à Chriſto inſtituti, & per ipſos Apoſtolos conſtituti, Presbyteri nimirum, iidémque Epiſcopi; & Diaconi.* Illic unum tantummodò fuiſſe dicit Ordinem primis Eccleſiæ temporibus, antequam Apoſtoli Diaconatum ſecernerent, & diſtinctis mandarent hominibus, quos Diaconos appellarent. Fuit igitur ex Magiſtri decreto, unus idemque prorſus Ordo, Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus. Quòd ſi *ab Chriſto inſtituti, & per ipſos Apoſtolos conſtituti* Ordines illi ſunt; ut ille ſcripſit; profectò non duo, nec tres; ſed unus tantummodo & *à Chriſto eſt inſtitutus*, & *ab Apoſtolis conſtitutus.* Quinam ergo pagina illa 97 duos inſtitutos Ordines ab Chriſto, & ab Apoſtolis conſtitutos eſſe docuit, quorum unus Presbyteratus, & Epiſcopatus erat, alter Diaconatus? An dici quidquam magis repugnans, & à ſeipſo diſſonum poteſt? Aut quid eſt quod in toto illo Opere contra nos oppoſuit, quo abſurdam, & malè cohærentem ſecum opinionem eſſe noſtram oſtenderet, quod non in illum uſurpari eodem jure poſſit? Quod enim abſurdum in Presbyteratu & Epiſcopatu judicat, ut duo à me dicantur inſtituti Ordines à Chriſto, neque tamen *primis naſcentis Eccleſiæ temporibus diſtincti*, ſed in unum conflati; hoc idem ille de Diaconatu, & Presbyteratu eodemque Epiſcopatu docuit, * *duos & diverſos à Chriſto inſtitutos eſſe*: * & tamen *primis naſcentis Eccleſiæ temporibus non fuiſſe diſtinctos.* Quid cum ſtupore iſto, & oſcitantia conferri poteſt, quod non longo intervallo ſuperetur? Dicat igitur * *ſe quamplurimos vidiſſe fatuos, & ſtultos, bardóſque*: ſed cum ſeipſum viderit, *non alium notaſſe ſe judicio, ac rationis magis expertem, ac ſtultiorem.* Nemo erit qui non vel injurato fidem habeat.

* App. p. 97.
* Ibid. p. 27.
* Ibid. fine p. 27.

IV. Mitto illud, quod falsò mihi nebulone ab iſto toties affingi, præſertim antecedente capite, queſtus ſum, Presbyteratum & Epiſcopatum, ex illa Græcorum Patrum ſententia, quam primam de duabus probabilibus in primo Diſſertationum ſum ſecutus, non ſic in idem coaluiſſe

caput primis illis Chriſtianiſmi temporibus, ut hoc ubique, ac per omnes Eccleſias factum ſit: atque ut nulli prorſus Epiſcopi; ac nulli ab his ſimplices Presbyteri diſtincti fuerint. Tum ubicumque factum eſt, non diuturnum extitiſſe, argumento eſt ſeries illa Epiſcoporum, & ſucceſſio, quam à primis, Apoſtolicisque temporibus, ad ſua propagatam & continuatam, antiquiſſimi, & graviſſimi Scriptores memoriæ prodiderunt: uti ſuprà capite tertio meminimus.

Nam quòd illas Epiſcoporum per Eccleſias pleraſque ſucceſſiones, falſas, & commentitias eſſe, * Leidenſis Profeſſor aſſerit, hoc ipſum firmiſſimæ rationis inſtar eſſe debet, cur pro certis, & indubitatis habendæ ſint. quoniam tam inſulſi, immo tam nullius judicii homini vix verum, & rectum aliquid ſapit. Hoc tantùm apud ſe prudens Lector ſtatuat, cujuſmodi iſtud ſit, quod Epiſcoporum per complures Eccleſias ſingularium deſcriptos indiculos vetuſtiſſimi Scriptores referunt ex Archivis illarum Eccleſiarum: ut Irenæus, Hegeſippus, Tertullianus, Euſebius, Hieronymus, aliique non pauci: at hos omnes deceptos, & hallucinatos eſſe Leidenſis unus Academiæ Profeſſor ac Magiſter affirmat: tum utris magis adhibenda ſit fides etiam atque etiam apud ſe cogitet. Equidem non ita deſperatum hoc eſſe noſtrum ſæculum arbitror, multum ut de eo cunctandum, ac deliberandum quiſquam cenſeat, aut cum futili, & inepto litteratore tantum gravitatis, auctoritatiſque pondus audeat committere.

* In Appar. p. 5 & ſeq.

V. Nisi forte genus hoc argumentationis valde nos movet, * quod in nos, hoc eſt in illos, quos ſecuti fuimus, antiquos Patres *αὐτολογίαις* inſtruit. Quod enim dictum à nobis erat, *proximo poſt Chriſti mortem tempore alter uſurpatum fuiſſe*, (quam videlicet ordinaria in Eccleſiis Hierarchiæ forma poſtulare videtur) *ac plures in Eccleſiis ſub Presbyteri vocabulo ordinatos eſſe Epiſcopos*, hoc ille ſtupore prorſus inaudito ſic oppugnare aggreditur: *Ergo ante Chriſti paſſionem, ipſo in terris adhuc agente, ſolebant Epiſcopi ordinari, qui diverſi erant à Presbyteris, & diſtinctum ab iis ordinem faciebant.* Stiliam humani ſenſus, & judicii ab hac argumentatione qui poteſt exculpat. Quàm enim bene iſta cohærentia, & conſentanea ſunt! Noſtra hæc ratio fuit, Chriſtum Ordinum inſtituiſſe Sacramenta, tum à ſe diſtincta invicem; tum diverſis ordinationibus conferenda: Eundem quoque tripartitam Hierarchiam condidiſſe in univerſo Eccleſiæ corpore: In ſingulis autem, & particularibus Eccleſiis, quatenus tres illi gradus explicari poſſent, præſidum, ac moderatorum prudentiæ æſtimandum reliquiſſe. Hinc Apoſtolos, ut in mandatis acceperant, cum triplex illud Ordinum Sacramentum retinuiſſe; tum in tota Eccleſia tres Hierarchicos gradus perſonis, officiiſque diſtinctos: in ſingulis autem Eccleſiis, prout expedire viſum eſt, vel integram Hierarchiam; vel unum alterumve illius gradum, ſive *βαθμὸν* collocaſſe. Ita prorſus Epiphanius ſuprà capite tertio citatus à nobis: & idipſum hoc etiam tempore ſcimus uſurpari ſolere. Non enim omnibus in oppidis, ac ne ampliſſimis quidem in civitatibus tres ubique conſtituti ſunt Hierarchici *βαθμοὶ*: ut in Divionenſi, Cadomenſi, aliiſque pluribus. Num igitur propterea contra Chriſti mandatum venitur, quòd non integra in illis Eccleſiis conſtat Hierarchia? Solis hoc in mentem venire poteſt Meſſalinis, & Salmaſiis, ac ſimilibus nugis.

* App. p. 34.

VI. Sed qui laqueis ineptiſſimæ ſuæ argumentationis irretiri nos putat, dum triplicem Hierarchiæ gradum inſtitutum à Chriſto dicimus; nec tamen uti inſtitutus erat, proximè poſt illius mortem adhibitum fuiſſe; ut propterea neceſſe ſit fateri nos, vivo adhuc & ſuperſtite Chriſto, plenam Hierarchiam extitiſſe: qui hoc, inquam, ridiculo commento nos implicari putat; quid ſibi reſponſurus eſt ipſe, dum in idem abſurdum volens nolens ex dictis ſuis compellitur? Age enim non Diaconatum dixit inſtitutum à Chriſto unà cum Presbyteratu, hoc eſt non plures quàm duos Ordines; in Apparatus ſui pagina nonageſima ſeptima? Non eundem Diaconatum initio paginæ viceſimæ ſeptimæ docuit, *olim, id eſt primis naſcentis Eccleſiæ temporibus, non fuiſſe diſtinctum à Presbyteratu, & Epiſcopatu?* Si duos Ordines à ſe invicem diſtinctos inſtituit Chriſtus, *actu igitur, ac reipſa ante Chriſti paſſionem* diſtincti fuerunt; & in diverſa capita partiti. Neque enim differre aliter Ordines poſſe Salmaſius exiſtimat, quàm ſi diverſis mandentur hominibus: qui autem in unum, & eundem concurrunt, pro uno, & indiviſo illos habet: nec eam diviſionem, quæ eſt *δυνάμει*, flocci facit, neque ad differentiam, quæ eſt *εἴδει*, ſatis eſſe putat: ſed omninò perſonis oportere diſtingui Ordines arbitratur, ut ſpecie inter ſe, ac natura diſcrepent. Quocirca turpi, ac pudendo prorſus errore in ſemetipſum Leidenſis Profeſſor incurrit, & quod in nobis tam inclementer, ac procaciter arguerat, in hoc imprudens ipſe revolvitur, uti duos inſtitutos à Chriſto agnoſcat Ordines, Presbyteratum, & Diaconatum; quos tamen eodem, quo ſunt inſtituti, tempore neget fuiſſe diſtinctos.

Quod poſterius cum dicit, neceſſariò de ea diſtinctione, quæ eſt *κατὰ τὸ συναπτόμενον* debet intelligere; ut & duo eſſent inſtituti, adeóque natura, & ſpecie diſtincti: ſed in eandem perſonam convenirent, & eatenus diſtincti non eſſent. Nam niſi ſic interpretetur, in id recurret illius oratio, ut & duos inſtitutos fuiſſe Ordines à Chriſto dicat, & eoſdem inſtitutos neget: itémque diſtinctos à ſe invicem, & non diſtinctos eodem ſenſu, ac ratione, fuiſſe ſentiat.

CAPUT XI.

Solvuntur argumenta Salmaſii contra Ordinum diſcrimen adducta. 1 Ac primùm duplex interpretatio locorum Apoſtoli, unde orta controverſia eſt, repetitur. 2 Tum Presbyteri & Epiſcopi vocabula promiſcuè olim uſurpata. 4 Quomodo intelligendum ſit, quod Græci quidam Patres aſſerunt, initio fundatarum Eccleſiarum aliam gubernandi formam inſtitutam fuiſſe, quàm poſtea. 5 Refellitur μικρολογία Salmaſii in putando tempore, quo quæque ab Apoſtolo Paulo ſcripta eſt epiſtola, & argumentum, quod inde conficit.

I. Nunc argumenta Profeſſoris præcipua perſequar, quæ paſſim, ac more ſuo ſine cultu, ſine ordine, ſine judicio, per Apparatum ſuum diſperſit homo importune garrulus, & iiſdem repetendis inculcandiſque rebus odiosè moleſtus: * *qui loquacitatem facundiam exiſtimat, & quos veritate non poteſt, lacerat conviciis.* Sed antequam ad illa reſpondeo, duo ſunt ex antecedentibus animo recolenda: alterum, loca illa ſcripturæ, quæ difficile judicium facere videntur, an primo Chriſtianiſmi ſæculo iidem Epiſcopi qui Presbyteri; an gradu, & Ordine diſtincti fuerint; dupliciter a Patribus explicari: Primùm, ut certis in Eccleſiis Clerici duum duntaxat Hierarchicorum graduum fuerint, primi & tertii: quos propriè deinceps Epiſcopos, & Diaconos nominarunt; ſecundo, qui quà Ordo eſt, in priore continetur, quà *βαθμὸς*, & gradus eſt, aliquandiu ſuppreſſo. Deinde, uti duo illi gradus extiterint ſoli, ſecundus, & tertius, dilato interim primo. Quorum utrumvis ita probabile eſſe docui, ut non perpetuò, ac ne longo quidem tempore uſurpatum in Eccleſia fuerit, iis videlicet in locis, quorum amplitudo capere diſtinctos, & explicatos Hierarchicos ordines poterat. Nam in parvis oppidis, aut vicis, conſtanter obtinuit ex duabus ratio poſterior. In majoribus Eccleſiis, plena, & tripartita fuit Hierarchia, ubi id commodè potuit fieri: & Apoſtolis adeò ſuperſtitibus, ut ex archivis principum Eccleſiarum deſcripti ab antiquis ſcriptoribus laterculi ſuccedentium ſibi Præſulum fidem faciunt.

* Hier. in 1. lib. 1. contr. Jovin.

II. Alterum, quod repeti oportere dixi, valdè ad conſequentem diſputationem pertinet, éſtque hujuſmodi; Epiſcopi ac Presbyteri vocabula promiſcuè per illud tempus in uſum fuiſſe recepta, ut duobus primis gradibus communiter attributa ſint. quod in * primo libro de Hierarchia Eccleſiaſtica pluribus expoſui Ac videntur univerſe, quicumque Eccleſiam adminiſtrabant, per illud tempus nomen utrumque conſecuti, ac tam Epiſcopi vocati, quàm Presbyteri: quorum nominum alterum à curatione, & inſpectione; alterum, ab ætate primum, tum ab honore, ac dignitate ſumptum eſt. In quo * Leidenſis Profeſſoris caſtiganda eſt *ἀλογιστία*, qui ex appellationum conſortio demonſtrari putat, Ordinum & graduum nullum fuiſſe diſcrimen. Tandiu enim Epiſcopatum & Presbyteratum unicum Ordinem extitiſſe, quoad communes ambobus appellationes fuerunt. Quod ineptum eſt, & *ἀσυλλόγιστον*, ut ſuprà docuimus.

* Lib. 1. c. 1. & c. 12. § 12. & ſeq.

* App. p. 20. & ſeq. & p. 42.

III. His

III. His animadverſis ad illa veniamus, quæ contra noſtram, & Catholicam ſententiam oppoſuit: ac de quiſquiliis farraginis inconditæ, ac tumultuariæ, non gemmas, quæ nullæ ſunt iſtic, ſed glebas, & ſtipulas legamus, quas tanquam æneas maſſas, aut phalaricas magno in nos impetu, ſtrepitúque contorſit.

Ex his primum illud procedat in medium, quod ex tempore conjicit, quo epiſtolæ Pauli ſcriptæ ſunt ad illas Eccleſias, quarum Epiſcopi, & Presbyteri memorantur; unde hæc exorta nobis eſt quæſtio. Dixeram in * Eccleſiaſticis Diſſertationibus, ubi primam de duabus Græcorum Patrum ſententiam & interpretationem Apoſtoli ſum ſecutus, quæ in Eccleſiis, ad quas ille ſcripſit, Epiſcopos eoſdem & Presbyteros conſtitutos aſſerit; *prima hæc adminiſtrationis Eccleſiaſticæ rudimenta fuiſſe; ſed neque perpetua, neque diuturna, & ſubinde ad eam, quæ deinceps obtinuit, tranſlata eſſe formam; ut unus in quaque civitate eſſet Epiſcopus.* Adjeceram & illud; cùm de intervallo non ſatis conſtet, quo illo facta mutatio eſt, certum videri, *paullò poſt Petri, ac Pauli obitum*, poſteriorem formam *ubique per totum Chriſtianum orbem uſu eſſe receptam:* probabile verò iſtud eſſe, iiſdem etiam ſuperſtitibus Apoſtolis, *adeóque non multò poſt Chriſti aſcenſionem, obſervari cœpiſſe quibuſdam in Eccleſiis:* nimirum iis, quarum ex archivis extant ab idoneis collectæ ſcriptoribus Præſulum ſucceſſiones: de quibus tum ibidem, tum in * primo de Hierarchia, & hujus libri capite tertio dixi. In illo verò de Hierarchia * primo libro, *proximo poſt Chriſti mortem tempore*, priorem illum modum uſurpatum eſſe docui.

* Lib. 1. cap. 2. § 3.
* C. 2.
* Cap. 3. § 1.

IV. Manifestum eſt autem ex iis omnibus, quæ ad eum locum diſputavimus, non ita præfractè, contentioſéque illud interpretandum eſſe, quod dixi, *brevi tempore*, vel *proximo poſt Paſſionem Chriſti*, morem illum adhibitum eſſe regiminis Eccleſiaſtici, quem Græci quidam Patres referunt; ut pauci duntaxat anni à Paſſione Dominica præciſe, & abſolutè putentur. Sed ita, primùm ut *breve illud tempus* ab initio fundatæ cujuſque ab Apoſtolis Eccleſiæ repetatur: hoc eſt, ut cum primum inſtitui cœperunt, complures in iis Epiſcopalis Ordinis collocati ſint miniſtri, ac rectores: ex quibus aliquanto poſteà, iiſdem ſuperſtitibus Apoſtolis, unus aliquis & ſingularis Eccleſiæ moderator electus eſt, qui κατ' ἐξοχὴν ſive Presbyter, ſive Epiſcopus appellari deinceps cœperit. Deinde verò, ut illud idem breve ſpatium aliquot annorum fuerit, dum infra vitæ, & ætatis Apoſtolorum, ab quibus Eccleſiæ iſtæ fundatæ ſunt, limites conſtiterit. Quod quidem vetuſtiſſimorum ſcriptorum freti teſtimonio non dubitamus aſſerere: qui, ut ſuprà docui, ſingularium Præſulum ſucceſſiones in pleriſque illis Eccleſiis, ex earum archivis repræſentarunt. De his ergo potiſſimum intelligi volumus, quod de mutata prima illa gubernationis forma ex Græcis Patribus expoſuimus. De ceteris Eccleſiis, quarum nulla in antiquorum monumentis, in quibus ſucceſſiones Epiſcoporum extant, mentio facta ſit, nihil præter conjecturam habemus. Neque verò tricari in iſtis, & pueriliter conflictari, alterius eſt, quàm inepti, & otioſi nugatoris, hoc eſt Leidenſis Magiſtri, ac ſimilium; quos ἀκαιρολογίαι iſtæ; ac titivillitia delectant.

V. Quamobrem futilis, & otioſa eſt temporis illa computatio, quo unamquamque ſcripſit epiſtolam Apoſtolus Paulus, quam * Salmaſius in eum finem adhibet, ut longiore poſt Chriſti paſſionem intervallo probet in Eccleſiis celebratam illam fuiſſe regendi formam, ut iidem Epiſcopi eſſent, & Presbyteri, necdum unus ſingulis præeſſet Epiſcopus. Sic enim priorem ad Timotheum epiſtolam, anno viceſimo ſexto, ſeptimóve poſt paſſionem editam fuiſſe nobis objicit. Quaſi anno ipſo, quo paſſus eſt Chriſtus, Epheſina fundata ſit Eccleſia, cui tum procurandæ, cùm ad eum ſcriberet, Timotheum præfecerat, ut inde colligi poſſit, non tam citò, quàm putavimus, priſtinam illam gubernationem eſſe mutatam; ut quæ viceſimo ſeptimo adhuc anno perſeveraret Epheſi.

* App. p. 38. & ſeq.

Verùm cum anno æræ Chriſtianæ quinquageſimo ſecundo Paulus Epheſiis prædicare Chriſtum cœperit, ut in Chronico noſtro olim adnotavimus: primam verò ad Timotheum miſerit anno quinquageſimo quinto, nempè poſt triennium commorationis in Aſia; quæ in eadem epiſtola continetur adminiſtrationis Eccleſiaſticæ forma, nonniſi poſt annos ab Epheſina fundata Eccleſia quattuor adhuc ibi manſiſſe convincitur: non utique ſeptem & viginti; ut inſulsè Leidenſis Profeſſor affirmat.

VI. Non eſt autem adverſus hypotheſim ſingularium Epiſcoporum brevi poſt inſtitutorum tempore, Græcorum illa Patrum opinio, quæ non integram Hierarchiam ſtatim ab Eccleſiarum exortu in his fuiſſe conſtitutam docet: ſi quarto, quintóve duntaxat anno deſideratus adhuc tertius gradus oſtenditur: ſed neque ſi anni octo, decémve numerentur ab inſtituta Eccleſia aliqua; quo intervallo nondum ordinatus ponatur Epiſcopus unicus; debet hoc contrarium illi opinioni videri. Nam & breve ſpatium iſtud nihilominus foret. Sed ne tantum quidem interceſſiſſe colligi poteſt iis in Eccleſiis, in quibus duos ſolum Hierarchicos gradus interim collocatos eſſe, ex Scriptura conficitur. Cujuſmodi Eccleſiæ tres omninò reperiuntur; Epheſina, ad quam pertinet caput Actorum viceſimum, & epiſtola ad Timotheum prior: Philippenſis in Macedonia; cui propria inſcribitur epiſtola: Cretenſis denique, cujus in ea, quæ ad Titum eſt ſcripta, fit mentio. De his ſolis tribus Eccleſiis nominatim & expreſſè ſic Apoſtolus loquitur, ut ibi duo tunc Hierarchici gradus fuiſſe videantur, atque ut Epiſcopi iidem extiterint, & Presbyteri, ex priori Græcorum opinione, quam in Diſſertationibus ſumus ſecuti. De reliquis nihil apertè proditum extat in divinis litteris. Verum ex Eccleſiaſticis hiſtoriis, & antiquorum Patrum auctoritate, certam fidem capiunt ſingularium in pleriſque ſucceſſiones Præſulum; ut in capite tertio demonſtravimus. quarum explorata, & benè conſtituta ratio, Leidenſis Profeſſoris commenta, & inanes conjecturas elidit, ac Circenſis pompæ illius apparatum diſturbat.

CAPUT XII.

1 Joannes Apoſtolus cur ſe Presbyterum nominet, ex quo Salmaſii deducta ratio diſcutitur. 2 Ejuſdem ſecum pugna, & hallucinatio. 3 Item aliud argumentum ex Clementis epiſtola ad Corinthios diſſolvitur. 4 Quid in ea vox πρεσβυτέρου *ſignificet. 5 Explicatur cauſa, quam Clemens habuit ſcribendi ad Corinthios. 6 Senatum, & conſilium Eccleſiaſticum vocari ab eodem* ἐπισκοπήν. *Falli Salmaſium dum à Clemente putat duos tantùm Ordines numerari. Ibidem* διακόνους *appellativè ſumi. 7 Idem etiam de* ἐπισκόπου *nomine probatur. Iſaiæ locus illuſtratur.*

I. At enim poſt obitum Apoſtoli Pauli perſeveravit illud idem in Eccleſia, ut ab Epiſcopatu nihil omninò Presbyteratus differret. Quod ex Joanne probat Evangeliſta Salmaſius. * Nam ille *Presbyterum ſe inſcribit duabus epiſtolis una ad Electam, altera ad Caium:* ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ. ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ ἀγαπητῷ. *Ex quâ inſcriptione colligitur* (inquit) *tunc temporis in Eccleſiis curandis non majorem cujuſquam fuiſſe auctoritatem, quàm Presbyteri. Si Epiſcopi enim præcelluiſſent Presbyteris, ut poſteà inſtitutum eſt, Epiſcopum ſe, non Presbyterum inſcripſiſſet.*

* Salm. in App. p. 53.

Verùm fœneo huic argumento jam nos occurrimus in * primo de Eccleſiaſtica Hierarchia. ubi illud obſervamus, quod * antecedenti capite paucis perſtrinximus, πρεσβυτέρου vocabulum primis illis temporibus promiſcuè habitum eſſe cum Epiſcopi nomine, ut qui Eccleſiam adminiſtrarent, & quorum conſilio, & auctoritate res illius gererentur, & Presbyteri, & Epiſcopi nominarentur; ſervato interim jure, ac prærogativâ ordinandi penes ſupremum aliquem, qui primum inter omnes locum teneret. Quare ſtulta eſt iſta Leidenſis Profeſſoris, nec ad rem pertinens concluſio; nullum diſcrimen olim extitiſſe inter Epiſcopatum, & Presbyteratum, quâ Ordines, & Sacramenta ſunt; quod idem commune nomen ambobus eſſet, & in commune res Eccleſiæ gubernarent.

* C. 12. § 12. & ſeq.
* § 2.

Nam quod πρεσβύτερον ſe Joannes inſcribit, cauſam affert

fert Oecumenius duplicem. [16] Prima eſt, *quod ſenex admodum duas illas ſcripſit epiſtolas. Altera, quod Presbyteri nomine Epiſcopum ſe eſſe ſignificare voluit: quoniam per id tempus Presbyteri vocabulum etiam Epiſcopis attribui ſolebat.* Utraque cauſa Salmaſii rationes conturbat.

II. Sed ineptiam hominis vide. Ideò Joannem ait ſe Presbyterum vocaſſe, quòd nulla major in Eccleſia tunc eſſet dignitas; ut quæ eadem eſſet cum Epiſcopatu. Nam ſi præſtantior fuiſſet Epiſcopatus, Epiſcopum ſe potiùs, quàm Presbyterum inſcripſiſſet. Itáne nulla tunc in Eccleſia major dignitas fuit, quàm Presbyteri? Quid igitur Apoſtolo faciemus? Nonne major ac ſublimior Apoſtolatus fuit Presbyteri, vel Epiſcopi, vel alterius cujuſvis in Eccleſia ordine, ac gradu? Cur non ſe ergo vocabat Apoſtolum, ſi ampliſſimi tituli prærogativam conſectaretur?

Deinde Profeſſoris in ſeipſum incurrentis, & ſecum turpiſſimè conflictantis levitatem animadverte. Joannem in illis duabus epiſtolis πρεσβύτερον appellaſſe ſe ait, ut Epiſcopum intelligeret, quod nec ullum inter Epiſcopum, & Presbyterum diſcrimen eſſet; nec major in Eccleſia dignitas, quàm quæ utroque illo nomine pro indiviſo continebatur. Atqui in eodem Apparatu * paullò antè ſcripſerat; Cùm Epiſcopi, iidemque Presbyteri vocati certis locis, & Eccleſiis affixi eſſent, Apoſtoli verò nullo loco circumſcripti; nihil inter illos ſimile fuiſſe. *Nulla quippe functionis, aut muneris*, ait, *vel officii ſimilitudo inter οἰκονόμους, quales fuere Apoſtoli, Epiſcopos, & ποιμένας, quales fuere Epiſcopi. Nec ejuſdem etiam generis fuiſſe cenſendi Epiſcopi, qui omnes erant inter ſe pares, quique communi conſilio Eccleſias regebant, Presbyteri etiam appellati.* Si nulla functionis vel officii ſimilitudo fuit inter Apoſtolos, & Presbyteros, qui iidem erant cum Epiſcopis, quomodo Joannes, qui Apoſtolus erat, ſeipſum alieno & abhorrenti nomine deſignavit, Presbyterum vocans, hoc eſt, ut eidem illi Profeſſori videtur, Epiſcopum, potiùs quàm quod erat, & in quo à Presbytero diſcrepabat, Apoſtolum.

[* Salm. p. 15. & ſeq. & 36.]

III. Transeo ad Clementem Romanum, ut antiqui omnes perhibent, Epiſcopum. Cujus ex epiſtola priore ad Corinthios argumentum aliud informat Leidenſis Profeſſor, ut nullo deinceps poſt Apoſtolos diſcrimine Presbyteratum probet ab Epiſcopatu fuiſſe diſtinctum. Sed, ut ſolet, abſque judicio; nec niſi levibus ex conjecturis, ac futilibus rationes ſuas inſtruit. * Primùm, inquit, *non ſe Epiſcopum inſcribit Eccleſiæ Romanæ, nec ad Epiſcopum Corinthiorum epiſtolam dirigit; ſed ſimpliciter nomine Eccleſiæ Romanæ ſcribit ad Eccleſiam Corinthiorum.* Ex quo neminem tunc unum fuiſſe colligit ſingularem Romæ, aut in aliis Eccleſiis Epiſcopum.

[* Salm. Appar. p. 49.]

Nihil hac ratiocinatione vanius ac dilutius. Quid enim aliud facere oportuit eum, qui totius Eccleſiæ nomine Romanæ ad totam Corinthiorum Eccleſiam ſcribere vellet, quàm ut Eccleſiæ duntaxat illius, quæ ſcribebat, & alterius, ad quam ſcribebat, nomina præfigeret? Nam quod ad Epiſcopum Corinthiorum non ſcribit, & inde nullum adhuc ſingularem in Eccleſia iſta fuiſſe credit imperitè facit. * Siricius ecce Papa ad Mediolanenſem ſcripſit Eccleſiam de Joviniano in Romano Concilio damnato: nec Epiſcopi meminit illius, ad quam ſcribebat, Eccleſiæ. An iccirco nemo tunc Mediolani ſedebat Epiſcopus? Atqui illo ipſo tempore Epiſcopatum tenebat is, qui eidem Siricio reſpondit unà cum aliis in Concilium vocatis Epiſcopis Ambroſius.

[* Extat inter Ambr. ſexta.]

IV. Jam quæ ex illa epiſtola opinionis ſuæ firmamenta corrogat, ea ſunt oppidò vana, & ludicra. Horum caput eſt, * *quod Epiſcopos, & Diaconos tantùm nominat, omiſſis Presbyteris.* Atqui falſum iſtud eſt, omiſſos in epiſtola iſta Presbyteros, cùm * ſæpiùs in ea, quàm Epiſcopi, ac Diaconi numerentur. Quòd ſi πρεσβυτέρους ibi pro certo gradu, & ordine accipi neget, ſed vel ætatis, vel dignitatis generale eſſe nomen aſſerat, haud equidem repugnem. Sed idem prorſus illum de Epiſcopi & Diaconi vocabulis fateri cogam. Sæpè hoc in ſuperioribus libris de Hierarchia Eccleſiaſtica notaſſe memini, quod & hujus libri * capite antecedente neceſſariò repetii, Presbyteri, & Epiſcopi nomina promiſcue apud antiquiſſimos Scriptores interdum, ac generatim accipi, pro primoribus Clericis, qui vel ætate, vel auctoritate antecellerent ceteris, & ad conſilium, atque Eccleſiæ regimen adhiberentur, ſive primi eſſent Ordinis, ſive ſecundi. Immo etiam interdum & διάκονοι nuncupati ſunt; quæ vox *miniſtros* ſignificat, & apprimè majoribus illis convenit, * *tanquam miniſtris & diſpenſatoribus myſteriorum Dei*. ubi Græcè eſt ὑπηρέτας, quod vilius aliquid ſonat, quàm διακόνους.

[* Salm. Appar. p. 49. * Ut p. 2. & 5. 30. 58, 62. 69, 73.] [* §. 2.] [* 1. Cor. 4. 1.]

In epiſtola ergo Clementis vox πρεσβυτέρων, ita ferè ſemper uſurpatur, ut non tam Eccleſiaſticum ordinem, quàm ætatis prærogativam ſignificet. quemadmodum & in duabus Joannis Apoſtoli canonicis idem vocabulum à pleriſque ſumitur. Ac vetus Interpres Latinus *ſeniorem* vertit, eùmque ſecutus eſt Eraſmus. Ita Clemens πρεσβυτέρους ſubjicit, & opponit τοῖς νέοις, pagina 2. 5. & 30. Aliàs ſic utitur, ut functionem aliquam, & λειτουργίαν, nec non dignitatem in Eccleſia tribuat, quam etiam ἐπισκοπὴν vocat.

V. Ut autem de mente Clementis, & Salmaſii in eo citando inſcitia conſtet, pauca de Corinthiorum Eccleſiæ ſtatu, deque propoſito Clementis in illa epiſtola declaranda ſunt. Gravis in illa urbe populum inter, & Clericorum principes, quorum conſilio, & auctoritate Eccleſiaſticæ res adminiſtrabantur, erat orta diſſenſio; cumque ab Apoſtolis conſtitutus illic eſſet ſacer Senatus majorum Clericorum, qui ex uno præſide, ſive Epiſcopo propriè dicto, & ſecundi Ordinis Presbyteris conſtabat, qui Eccleſiam, uti diximus, in commune regerent, ita tamen ut penes ſingularem Præſulem præcipua vis, ut dignitatis, ita poteſtatis eſſet; adverſus illos incertum quibus ex cauſis ita concitati ſunt Laici, ut nonnullos gradu ſuo, & honore pellerent; & in eorum adhuc ſuperſtitum locum alios ſubrogarent: quamvis in Eccleſiaſtico illo inſtituendo conſilio diligenter caviſſent Apoſtoli, ut poſt eorum duntaxat obitum, idonei alii ſubſtituerentur.

Hæc cauſa Clementi fuit nomine Romanæ Eccleſiæ ſcribendæ illius ad Corinthios epiſtolæ; ut ex ipſius verbis perſpicuè conſtat. Ut cùm ita loquitur: [17] *Apoſtoli porrò noſtri cognoverunt per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum litem & contentionem naſcituram de Epiſcopatus nomine. Quam ob cauſam, cùm perfectâ præſcientia donati eſſent, prædictos conſtituerunt, & ſic ordinarunt, ut poſt illorum obitum, alii probati viri in eorum functionem ſuccederent. Quamobrem qui ab illis ita conſtituti ſunt, aut deinceps ab aliis præſtantibus viris, de totius Eccleſiæ conſenſu; quique ovili Chriſti, citra reprehenſionem ullam, cum humilitate, quiete, non ſordidè miniſtrarunt, ut à multis jam annis omnium illis teſtimonia ſuffragentur, tales, inquam, non ſine injuria ab officio rejici putamus. Non enim levis erit hæc culpa nobis, ſi eos, qui inculpatè, ac ſanctè dona obtulerunt, ab Epiſcopatu ſegregemus. Beati ſunt Presbyteri, qui iter ſuum antè confecerunt: quique fructuoſam, & perfectam diſſolutionem nacti ſunt. Non enim verentur, ne quis ipſos de loco, in quo conſtituti ſunt, ejiciat. Siquidem videmus aliquos, qui præclarè officio fungebantur, ab eo miniſterio, quod ſine reprehenſione geſſerant, à vobis eſſe detractos.*

[ibid. p. 57. 58.] [* 1. Cor. p. 62. 63. & ſeq.]

VI. Ex iis verbis perſpicuum eſt, conſilium, & quaſi Senatum Eccleſiaſticum ab Apoſtolis ordinatum fuiſſe apud Corinthios; quorum gradum, & miniſterium vocat ἐπισκοπὴν, & ipſos primores in Clero πρεσβυτέρους. ut cùm ita poſtea ſcribit: [18] *Fœda, ô cariſſimi, valdè turpia, & indigna Chriſtiana converſatione de vobis audiuntur, firmiſſimam, & antiquam Corinthiorum Eccleſiam, propter unum, aut alterum hominem*

16 Oecum. πρεσβύτερον δὲ μᾶλλον ἑαυτὸν ἰδίως καλεῖ, ἤτοι διὰ γηραιὸς ὢν ἤδη ἔγραψε ταύτας· ἢ καὶ ἐπίσκοπον καλῶν ἑαυτὸν διὰ τοῦ πρεσβύτερος, ἐπειδὴ περὶ ἐκεῖνο καιροῦ καὶ ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων ἐφέρετο τὸ ὄνομα τοῦ πρεσβύτερος.

17 Clem. ep. 1. ad Cor. p. 57. Καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἡμῶν ἔγνωσαν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅτι ἔρις ἔσται ἐπὶ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπισκοπῆς. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν πρόγνωσιν εἰληφότες τελείαν, κατέστησαν τοὺς προειρημένους, καὶ μεταξὺ ἐπινομὴν δεδώκασιν, ὅπως ἐὰν κοιμηθῶσιν, διαδέξωνται ἕτεροι δεδοκιμασμένοι ἄνδρες τὴν λειτουργίαν αὐτῶν. τοὺς οὖν κατασταθέντας ὑπ' ἐκείνων, ἢ μεταξὺ ὑφ' ἑτέρων ἐλλογίμων ἀνδρῶν, συνευδοκησάσης τῆς ἐκκλησίας πάσης, καὶ λειτουργήσαντας ἀμέμπτως τῷ ποιμνίῳ τοῦ Χριστοῦ μετὰ ταπεινοφροσύνης, ἡσύχως, καὶ ἀβαναύσως, μεμαρτυρημένους τε πολλοῖς χρόνοις ὑπὸ πάντων, τούτους οὐ δικαίως νομίζομεν ἀποβάλλεσθαι τῆς λειτουργίας. ἁμαρτία γὰρ οὐ μικρὰ ἡμῖν ἔσται, ἐὰν τοὺς ἀμέμπτως, καὶ ὁσίως προσενέγκοντας τὰ δῶρα τῆς ἐπισκοπῆς ἀποβάλωμεν. Μακάριοι οἱ προοδοιπορήσαντες πρεσβύτεροι, οἵτινες ἔγκαρπον καὶ τελείαν ἔσχον τὴν ἀνάλυσιν. οὐ γὰρ εὐλαβοῦνται μή τις αὐτοὺς μεταστήσῃ ἀπὸ τοῦ ἱδρυμένου αὐτοῖς τόπου. ὁρῶμεν γὰρ ὅτι ἐνίους ὑμεῖς μετηγάγετε καλῶς πεπολιτευμένους λειτουργίας.

18 Ibid. pag. 62. αἰσχρά, ἀγαπητοί, καὶ λίαν αἰσχρά, καὶ ἀνάξια τῆς ἐν Χριστῷ ἀγωγῆς, ἀκούεσθαι τὴν βεβαιοτάτην, καὶ ἀρχαίαν Κορινθίων ἐκκλησίαν, δι' ἓν, ἢ δύο πρόσωπα, στασιάζειν πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους.

19 Clem.

hominem contra Presbyteros ſeditionem facere. Et aliquot interjectis, pagina 69. & 73. πρεσβυτέρους eoſdem vocat ovilis Chriſtiani paſtores, ac præſides. Verum id quidem eſt: ſed non ex eo ſequitur, vel Corinthi, vel in aliis civitatibus, nullum omninò primatem, & antiſtitem fuiſſe, qui poſteà commune primo & ſecundo Ordini nomen proprium ſibi fecit, ut Epiſcopus appellaretur.

Ac ridendus ſane Leidenſis in eo Profeſſoris ſtupor; * Salm. App. p. 49. * qui Clementem aſſerit in Epiſtola ad Corinthios, *Epiſcopos tantùm, & Diaconos nominaſſe:* idque verbis illius iſtis probat: [19] *Per regiones igitur, & urbes prædicantes, conſtituebant illarum primitias, quos in Spiritu probaverant, in Epiſcopos & miniſtros eorum, qui erant credituri.* Atqui perſpicuum eſt, διακόνων vocem, quæ in Græco eſt, non eſſe peculiaris Ordinis, & gradus Eccleſiaſtici nomen; uti nec ἐπισκόπους: ſed ambo iſta vocabula ſumi appellative pro *curatore, gubernatore, & functionis adminiſtro* perinde ac ſi ita Clemens ſcripſiſſet, Apoſtolos conſtituiſſe certos homines, qui iis proſpicerent, & miniſtrarent, qui Chriſto, & Chriſtianæ religioni nomen erant daturi; quocumque tandem gradu, & ordine cenſerentur. Sanè omnes Eccleſiæ curatores, & ad ſacram Hierarchiam pertinentes, διακόνων nomine ſæpe in Scriptura continentur. * Col. 1. 23. Et * Paulus ipſe *miniſtrum ſe* vocat *Evangelii*; & Apoſtolatum ſuum, *miniſterium*. * Mat. 20. 26. & c. 23. 11. * Chriſtus quoque eum, qui major inter Apoſtolos, & Diſcipulos ſuos eſſe voluerit, *miniſtrum* jubet eſſe. Nec ſacri tantùm præſides miniſtri vocantur: ſed etiam Magiſtratus civiles. * Rom. 13. 4. * *Dei enim miniſter eſt:* διάκονος (ait Paulus de ejuſmodi reipublicæ adminiſtratoribus.) Nunquis ibi Diaconorum gradum ſomniare poteſt?

VII. Hoc eodem ſenſu, id eſt appellativo, & communi, non proprio, illic ab Clemente accipi ἐπισκόπους, & διακόνους, arguit quod ſtatim ſubtexitur: [20] Non hoc novum inſtitutum eſſe quod Apoſtoli fecerant, ut eorum qui credituri erant, ἐπισκόπους & διακόνους conſtituerent. Id enim Scripturam longè antè prædixiſſe; quæ ſic loquitur, [21] *Conſtituam* ἐπισκόπους, id eſt *inſpectores ipſorum in juſtitia, & miniſtros ipſorum in fide.* Qui locus ex Iſaia petitus videtur, & ita notatum eſt ad epiſtolæ Clementis marginem ab illius editore. Porrò aliter in vulgatis codicibus Græcorum Bibliorum locus iſte concipitur: [22] *Et dabo principes tuos in pace, & Epiſcopos tuos in juſtitia.* Atque ita legit Hieronymus, nec non Cyrillus, & Procopius. In Hebræo verò ſi ad verbum reddideris, hoc modo: *Et ponam viſitationem tuam, pacem, & præpoſitos tuos juſtitiam* quæ varie ab Interpretibus exponuntur. Certè nuſquam *Diaconi* veſtigium in iſtis cernitur. Nam Hebræa vox פקדת quæ ibidem legitur, pro *Epiſcopatu*, id eſt *præfectura* ſumi poteſt: ut in Pſalmo CVIII, 8, *Et Epiſcopatum ejus accipiat alter.* Sed ad eoſdem referri debet ſequens nomen τῶν διακόνων apud Clementem. Siquidem Epiſcopi διάκονοι nonnunquam vocantur, id eſt *miniſtri* ſacrorum, qui Eccleſiaſtico miniſterio funguntur. Unde in epiſtola [23] Lugdunenſis, & Viennenſis Eccleſiæ ad Aſianas Eccleſias, *beatus Pothinus Epiſcopatus miniſterio fungi in Lugdunenſi civitate* dicitur. Immò tam Epiſcopi, quàm Presbyteri, *miniſtri* vocantur *myſteriorum*, & Sacramentorum: ut apud Chryſoſtomum in Homilia XLVIII * Tomi quinti, & aliàs paſſim. Hæc adverſus μικρολογίαν Profeſſoris Leidenſis minutius à nobis enucleata ſunt, qui duos tantùm Eccleſiaſticos ordines tunc fuiſſe, ex illo Clementis loco ridicule adſtruit. * Edit. Savil. p. 329. vers. 17.

19 Clem. p. 54. κατὰ χώρας οὖν καὶ πόλεις κηρύσσοντες καθίστανον τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν, δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι, εἰς ἐπισκόπους καὶ διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν.

20 Clem. ibid. καὶ τοῦτο οὐ καινῶς. ἐκ γὰρ δὴ πολλῶν χρόνων ἐγέγραπτο περὶ ἐπισκόπων, καὶ διακόνων. οὕτως γάρ που λέγει ἡ γραφή.

21 Eſa. 60. 17. apud Clem. καταστήσω τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοὺς διακόνους αὐτῶν ἐν πίστει.

22 Ibid. καὶ δώσω τοὺς ἄρχοντάς σου ἐν εἰρήνῃ. καὶ τοὺς ἐπισκόπους σου ἐν δικαιοσύνῃ.

23 Epiſt. Lugd. Eccl. apud Euſeb. lib. 5. hiſt. c. 1. ὁ δὲ μακάριος Ποθεινὸς ὁ τὴν διακονίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἐν Λουγδούνῳ πεπιστευμένος.

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU,

Theologicorum dogmatum

DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA

LIBER QUINTUS.

In quo contra Apologiam pro ſententia Hieronymi nuper editam potiſſimum diſputatur.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

Reliqua erant Leidenſis Profeſſoris aliquot argumenta, quibus unicum ex antiquo fuiſſe Presbyteratus, & Epiſcopatus ordinem ſuadêre conatur. Verum inſtituta jam præſenti lucubratione, cùm mihi renuntiatum eſſet, exoriri interim alium longè iſto, contrà quem certare cœperam, doctiorem, & in palæſtra hac exercitatiorem, qui de eâdem re commentarium ſcriberet, paullulum interjungendum putavi, dum novus ille paratus adverſarius liber in lucem prodiiſſet. Sic enim fore divinabam, ut ambo illi non bonæ cauſæ patroni in ea peroranda prorſus in eaſdem probationes incurrerent; quas quidem eruditè magis à poſteriore tractatum iri, utpote ſcientiore, ſuſpicabar. Tum eundem iſtum alia præterea multa, & indicta Leidenſi, & reconditiora, quàm pro hujus ingenio, atque captu, allaturum eſſe proſpexeram. ex quo mihi tantò jucundius, & fructuoſius pollicebar litterarium hoc certamen, quantò dignior oblatus eſſet, quo cum legitimo marte confligerem. Hujus ergo commentarii poſtquam ſerò tandem mihi facta copia eſt, verum hoc eſſe, quod ego præſagieram, reipſa perſpexi. Nam pleraque omnia illic Salmaſii argumenta, ſed multò ſubtilius, & accuratiùs explicata reperi; & nova inſuper alia; in quibus examinandis, & enucleandis operæpretium aliquod facturum me eſſe duxi.

Quocircà ſtatui quidquid ſupererat diſputationis contra Salmaſium, in illum potiùs alterum convertere; utpote valentiorem, & ab hoc doctrinæ genere haud paullo magis inſtructum: Leidenſem autem inquilinum nonniſi acceſſionis habere loco; ſicubi propter errati communionem in eandem reprehenſionem incideret. Nam & alioqui ſuperiore libro, & aliis ante hunc editis, abundè, & ſupra illius meritum, ei ſatisfactum eſſe confido: nec in poſtremo de Primatu Opere, & hujus abnormi, ac πομφολυγώδει Apparatu novi quidquam attulit. Sed obſoleta, & jam ſtilo noſtro confoſſa, & profligata repoſuit.

Ut igitur cum recentiore deinceps Adverſario in certamen veniam, antè proponenda eſt ejus opinio, contra quam ordine ac via tota conſequens decurret oratio. Ac cum in Præfatione quam benè longam Operi ſuo præfixit, quid ſentiret, apertius explicarit, & in ſummam rationes ſuas omnes collegerit; inde priùs repetenda, paucíſque complectenda nobis illius eſt ſententia.

CAPUT I.

1 *Exponitur opinio Blondelli de Epiſcopali, & Presbyterali ordine in antiquiori Eccleſia.* 2 *Hujus opinio minus à veritate recedit, quàm Salmaſii.* 3 *Nec tamen vera. falſam eſſe primatus rationem illam, quam introducit, & ſucceſſionis in Epiſcopatum.* 4 *Auctor commentarii in epiſtolas Pauli, qui inſcribitur Ambroſio, excutitur.* 5 *Hieronymi ſententia proponitur de controverſia noſtra.* 6 *Quæ Pſeudambroſii interpres eſt. & adverſariorum indidem opinio confutatur. Epiſcopatus qualem hominem requirat.* 7 *Blondelli ſententia ex ipſomet auctore confutatur.* 8 *Cujuſmodi ſucceſſio fuerit Epiſcoporum prioribus mortuis.* 9 *Quid vox* ſequens *ſignificet.* 10 *Explicatur Pſeudambroſii locus.*

I. Episcopatum eundem cum Presbyteratu fuiſſe primis Eccleſiæ temporibus docet Blondelli Præfatio, non appellatione ſola, quæ promiſcuè communis amborum fuit; ſed etiam Ordine, ſive Sacramento, & Ordinis gradu, ac functione. * Verùm inter illos Epiſcopos, eoſdémque Presbyteros, qui plures in eâdem Eccleſia cenſebantur, primus ei dignitatis, & προεδρίας locus attributus eſt, qui priùs ceteris in illum velut Eccleſiæ Senatum, id eſt ſeniorum collegium erat aſcitus, ut idem * Blond. Præf. p. 5 & 6.

Google

idem exiſtimat; qui hanc *πρωτοκλησίαν*, & *πρωτοκαθεδρίαν* vocat, itidem ut Salmaſius, hoc eſt *prærogativam vocationis*, &, ut ſic dixerim, *primogenituræ*; quòd primi in Clerum cooptati fuerant: * fuiſſe porrò primates illos ejuſmodi aſſerit, ut *pari cum ceteris poteſtatis, & honoris conſortio præditi, prima duntaxat cathedræ, præſidialiſque poteſtatis jus obtinerent.* Unde & *ἐξόχους* illos nominat, & *præpoſitos*, & *honoraria capita.* Qui quidem non electione, ſed ordinationis tempore, primum illum conſeſſus, & collegii locum merebantur. Nam priore vita functo, proximus antiquitate ſuccedebat; eoque ſimiliter decedente, ſtatim ipſius gradum occupabat qui ſecundus ab iſto hactenus in Presbyterorum collegio meruerat. Ut autem ad Primatum illum, & ſupremum in unaquaque Eccleſia honoris gradum promoveretur, nulla opus fuiſſe nova ordinatione putat; quoniam unius ordinis Presbyteri omnes erant: quamvis primatus, ſive principatus titulo & honore ille unus antecelleret: cujus etiam nomen in tabulis Eccleſiaſticis perſcribebatur: uti nihil aliud Epiſcoporum indiculi illi, qui ex archivis Eccleſiarum ab antiquis ſcriptoribus excerpti ſunt, ut in ſuperiore libro memoravimus, quàm Primatum hujuſmodi ſucceſſiones fuerint; ſicut anni ſinguli Athenis olim ejus *Ἄρχοντος*, ſive *Prætoris* nomine ſignabantur, qui inter novem primus erat, & *ἐπώνυμος* ob eam cauſam appellabatur.

[* Id. p. 6.]

Hunc morem in Eccleſiis præſidum, ac primatum citra electionem conſtituendorum ex ſola cooptationis antiquitate ad annum uſque Chriſti CXXXVI manſiſſe * Blondellus exiſtimat: ex quo deinceps alia introduci primatis creandi forma cœperit: ut non collegarum antiquiſſimus ſtatim mortuo ſuccederet: ſed ut Presbyterorum ſuffragiis ex eodem collegio, idoneus eligeretur; qui inter ceteros neceſſariis ad hoc munus dotibus, ac virtutibus excelleret.

[* P. 7.]

II. HÆC Blondelli opinio cum Salmaſiana ferè congruit. Itaque quod adverſus hanc ſuperiore libro, capite quarto, & ſequentibus diximus; id in illam perinde convenit. Verum duo hic animadvertenda ſunt. Primum ad communem, & noſtram ſententiam propius accedere Blondellum, quatenus etiam primo, & Apoſtolico ſæculo primates illos collegii Presbyterorum, quocumque tandem modo creati ſunt, (de quo mox videro) gradu, ac dignitate multùm ſuprà reliquos attollit. Nam tantumdem illis ferè tribuit, quantum nos Epiſcopis; nec diſſimili ac nos loco eos habuit.

* Mea de Presbyteris, & Epiſcopis ratio eſt ejuſmodi; primis Eccleſiæ temporibus communem & promiſcuam fuiſſe primo & ſecundo Ordini appellationem utramque. Tum à primate, ac præſide, qui *κατ' ἐξοχὴν*, Epiſcopus vocabatur, ut Wallo-Salmaſius nobiſcum ſentiens * diſerte ſcripſit, ſic adminiſtratam Eccleſiam, ut ad ejus rectionem, *Presbyterium*, id eſt *Presbyterorum collegium* adhiberetur; ac de communi conſilio negotia omnia tractarentur. Verùm præter gradus, & ſedis, honoriſque prærogativam, quâ ceteris excellebat, ordinandi jus, & poteſtas penes illum primatem, præſidem, ſive inſignem Epiſcopum reſedit; atque is præcipuus, & *οὐσιώδης*, ac *χαρακτηριστικὸς* character, hoc eſt *eſſentialis*, ut ſic dicam, *nota* fuit, quâ inter alios eminebat, ab iiſque diſcernebatur: quod ſolus Ordinis Sacramentum conferret: ut ex Epiphanio, & Hieronymo, aliiſque demonſtratum eſt, ac poſteà rurſus explicandum erit. Poſtremum hoc negat verum eſſe Blondellus, quo cum poſtea diſputabitur: cetera large illis, ac benigne tribuit, dum eos fatetur * *publicè in collectis, ſedulis univerſam fraternitatem hortamentis ad bonum pietatis certamen, fidéique caritatis obſequia excitare ſolitos, eandem precibus commendare, Ordinis conſeſſum cogere, omnibus exemplo præire ex officio, ac ſe pro virili, Dei ad homines nuntios præſtare* debuiſſe: immo *his, ceu ἐξάρχοις, commiſſi gregis tam κατορθώματα, quàm pudenda ex æquo imputari* potuiſſe: quemadmodum in * Apocalypſi *à Domino ipſo Eccleſiarum Aſiaticarum Angelis cæleſtibus monitis ad fidei conſtantiam armante imputata ſunt.* Ubi Angelorum nomine ſignificari ab Joanne, vel per eum loquente Domino, ſingulares Eccleſiarum præſides, & Epiſcopos rectè vidit: quod pertinacius, quam pudentem decuit, Salmaſius falſum eſſe contendit. *Ab iiſdem, ceu Cleri totius capitibus* (pergit ſcribere Blondellus) *& Eccleſiarum cenſus conſignari, & deduci ſucceſſiones cœperunt.* ac ſæpius alibi, præter ordinandi poteſtatem, quam communem illis cum toto Presbyterorum collegio facit, jura omnia, & inſignia dignitatis, ac *πρεσβείας*, quibus ſupra ſecundi Ordinis Clericos primum ſe gradum extuliſſe Catholici omnes aſſeverant, in hoc eodem Blondellus agnoſcit. Ac de jure iſto & poteſtate ſacris ordinibus initiandi agendum erit poſteà. nunc de primatum creatione, ac promotione, qua ex Presbyteris ad *προεδρίαν* aſpirabant, diſputandum priùs videtur.

[* Vide lib. 1. de Eccl. Hier. cap. 12. & libri antec. cap. 11.]
[* Pag. 274]
[* Blond. in Præf. p. 6.]
[* Apoc. 2. c. 3.]

III. HABET hanc de illa Blondellus opinionem, quam expoſui paullò antè, cum Salmaſio communem, & ſine dubio falſam, certè nullo idoneo teſte ex omni antiquitatis memoria, neque probabili argumentatione ſubnixam, ut nihil aliud ſit præter commentitiam, & argutè ad propoſitum inventam, accommodatámque fabulam. Quod adverſus Leidenſem iſtum Profeſſorem libro ſuperiore, & in ceteris libris de Hierarchia plenius jam oſtendimus; & contrà Blondellum modò, qui ad illam conjecturam fulciendam propria quædam contulit, non longo ſermone probare inſtituimus.

Morem hunc primo Eccleſiæ Chriſtianæ ſæculo, & ad annum uſque ſecundi circiter triceſimum ſextum fuiſſe Blondellus exiſtimat, ut ad primatum, & *προεδρίαν*, ac *πρεσβείαν* Cleri totius & Eccleſiæ, unus ille de Collegio Presbyterorum aſcenderet, qui primus omnium in Presbyterorum ordinem cooptatus fuerat; jure ſolo antiquitatis & *πρωτοκλησίας* ſuffragante, non electione, ac voluntate ceterorum. Poſt annum verò Chriſti CXXXVI, deinceps (ait) eligi cœpêre; ac ſuffragiis ex eodem collegio non antiquior, ſed dignior eſt aſſumptus. Hujus conſuetudinis ſi teſtem aliquem requiras (quod in eo genere profectò faciendum eſt: ne quis temere quidquid velit licere ſibi putet fingere) nullum ab illo citari alium comperies, præter auctorem commentarii in epiſtolam Pauli ad Epheſios, qui ſub Ambroſii titulo legitur. At hujus verba ſi accurate conſiderentur, non hoc ſignificant, quod Blondellus poſt Salmaſium affirmat; vel ſine nova, & propria quadam ordinatione, ex Presbyteris Epiſcopos, id eſt præſides, & *ἐξάρχους* eſſe factos; vel citra electionem, jure ipſo antiquitatis eſſe provectos ad Eccleſiæ præfecturam. Horum prius ne littera quidem ulla præ ſe fert, ſed ſola amborum conjectura peperit. Scribit * Hilarius (hoc enim nomen falſo illi Ambroſio paſſim tribuitur) *Primùm Presbyteros Epiſcopos appellatos fuiſſe, ut recedente uno ſequens ei ſuccederet.* Succedendi quidem, ut multum, ordinem his verbis indicat: modum autem ſucceſſionis non exprimit. Quid igitur prohibet, quin *ſequentem* illum ita ſuffectum priori ac mortuo dicamus, ut antè majori ordinatione conſecratus in Epiſcopum fuerit? Certe ut ex Cardinalium collegio Romanus Pontifex eligitur, ſi totum illud ex Presbyteris, hoc eſt ſecundi Ordinis Clericis, conſtare fingas, verè hoc dici poterit, recedente uno, ſequentem ei eodem ex collegio ſuccedere. Nec propterea conſequens erit, citra novam ordinationem illud fieri; vel eodem ritu, & ſacramento Epiſcopos, eorumque principem, quo ſimplices Presbyteros, eſſe contentos. Nihil igitur novum commentum Hilarius iſte adjuvat.

[* Com. Ambr. in ep. ad Eph. col. 804. M.]

IV. NAM quod eodem hoc auctore, poſt Salmaſium Blondellus affirmat, citra electionem ſtatim in demortui Præſidis locum antiquiorem ſolitum ſuccedere; primum ut hoc à nobis obtineant, non magnum facient, niſi hoc præterea pervincant; nova manuum impoſitione nihil iſti ſucceſſori opus fuiſſe. quod odio & importunitate fruſtra Leidenſis Profeſſor extundere hactenus eſt conatus. Deinde Hilarii verba non illud neceſſario declarant, ſequentem iſtum, qui mortuo ſucceſſit, ætate, vel cooptationis tempore proximum ab hoc in collegio locum obtinuiſſe. Licet enim *ſequentem* interpretari ſic, ut ſit *unus è ſequentibus* corporatorum, qui electione, non temporis prærogativa, ſubrogatus fuerit; ut in * primo de Hierarchia contra Salmaſium oſtendimus. Quam interpretationem noſtram illius loci certiſſimam eſſe, perſuadet Hieronymus in epiſtola LXXXV ad Evagrium; cujus verba egregie cum iſtis Pſeudoambroſii conſentiunt, & hunc ita, uti fecimus, explicare nos hortantur, ut poſtea demonſtrabimus. Interim commentatoris illius examinanda ſunt verba, ut quam parum cohærentia ſint, nec idonea ſatis ad fulciendam divinationem novam de ſucceſſione τῆς *πρωτοκλησίας*, hujus inventores intelligant. *Nam & Timotheum* (ait ille) *Presbyterum à ſe creatum Epiſcopum vocat, quia primùm Presbyteri Epiſcopi appellabantur: ut recedente uno, ſequens ei ſuccederet.* Hic Presbyteri, & Epiſcopi communem, & promiſcuam appellationem fuiſſe docet ψευδεπί-

[* C. 13. §. 13.]

* Apol. p. 52. γραφος Ambroſius; ſive, ut * Blondellus loquitur, *ſynonymam*, quod Timotheus utroque nomine deſignetur ab Apoſtolo. Huic verò quî tandem congruunt, aut quo ſenſu ſequentia iſta nectuntur: *ut recedente uno, ſequens ei ſuccederet?* Quæro quis *unus recedens* ille ſit, ac quis cui ſucceſſerit. Omnes tum ſimul & Presbyteri vocabantur & Epiſcopi: & quia ſic uſus erat, uno recedente, ſequens ei ſuccedebat. Obſecro quæ eſt hæc vel ſermonis vel rationis ἀκολουθία? Tam recedens ille, quàm ſequens, & ſuccedens, Epiſcopus & Presbyter nominabatur.

Nulla primatus, ac dignitatis in communi appellatione mentio, quam profectò non omittere debuit, ut hoc modo decurreret oratio: *Quia primum Presbyteri Epiſcopi appellabantur:* quorum antiquiſſimus quiſque primatum tenebat: atque ita fiebat, *ut recedente uno, ſequens ei ſuccederet.* Hunc aut ſimilem in modum concipienda fuit ſententia; ut vel plenus ei ſenſus conſtaret, vel ad illorum conjecturam probabiliter accommodari poſſet.

V. Verum utcumque locus ille habeat, nego inde ſequi, antiquiori cuique, citra electionem, primatum Collegii, & Eccleſiæ ſingularem προστασίαν ceſſiſſe primo, quo Apoſtoli vixêre, ſæculo. Affirmant hoc è contrario duo illi, adverſus quos diſputo. Paullulum ergo ſeponatur hæc noſtra contentio; & nos adeo ipſi rixari invicem, & argumentari deſinamus. Audiamus diſceptatorem illum, & arbitrum; quem ſibi ducem, auctorémque opinionis inſcribunt ſuæ Blondellus & Salmaſius: uſque adeo quidem ille, ut *Apologiam pro ſententia Hieronymi de Epiſcopis & Presbyteris* librum ſuum nominandum putaverit: tanquam id unum ageret, ut non minus veram, quàm Hieronymi germanam perſuaderet eſſe ſententiam illam, quam in libro iſto defenderet. Quo minus recuſare poterit, quin illius, qualicumque decreto, ac judicio ſtet, nec ſibi ad alterum provocandum ampliùs putet.

Ecquid igitur de hac noſtra controverſia pronuntiavit Hieronymus? In epiſtola LXXXV ad Evagrium, ad quam præcipuè propugnandam Blondelli comparata eſt Apologia; poſtquam eoſdem fuiſſe quondam Presbyteros & Epiſcopos, Apoſtolorum teſtimoniis probavit; ad tollendum ſchiſma poſteà unum aliquem conſtitutum eſſe ſcribit. Num ex antiquitatis prærogativa, ſine ullis ſuffragiis, ac citra electionem? *Quod autem poſtea* Unus electus est, inquit, *qui ceteris præponeretur; in ſchiſmatis remedium factum eſt.* Vides ut *electum* dicat eſſe de multis unum, qui toti præeſſet Eccleſiæ? Pergit idem: *Nam & Alexandriæ*, inquit, *à Marco Evangeliſta, uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe* Electum, *in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant.* Apoſtolorum planè ſæculo, hoc eſt à Marci tempore, Alexandriæ non ille qui ordinationis tempore antecedebat reliquos, ſed qui electus fuerat, Epiſcopus eſt factus. Quid ampliùs tergiverſari, ac litigare nos delectet?

Atque idem inſuper Hieronymus ibi ubi maximè Presbyterii gradum extollit, ut cum Epiſcopatu etiam exæquare videatur; non tamen errare nos patitur: ſed eſſentialem profert utriuſque differentiam. *Quid enim* (ait) *facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* Excipit ordinationem, id eſt jus ac poteſtatem ordinandi, quo minus paria cum Epiſcopo faciat Presbyter. Ergo poteſtate illa caruit Presbyter: qui proprius, & ἰδιώδης nota eſt Epiſcopalis ordinis.

VI. Cum igitur Hieronymum habeamus moris illius, quem falſus Ambroſius refert, & hujus verborum certiſſimum interpretem, taménne divinationi plus noſtræ, quam expreſſiſſimæ tanti viri auctoritati tribuemus? tamen ea fingemus, quæ nemo Veterum prodidit, de ſubrogatis ex ſola antiquitatis prærogativa proximè ſequentibus: quæ verò de electione cum illis pugnantia ſcripſit Hieronymus, ea pro ludicris, ac falſis habebimus?

Quamobrem interpretatio illa noſtra vocabuli *ſequens*, apud ſuppoſititium Ambroſium, cum Hieronymi teſtimonio ſit innixa, erudito nemini meritò diſplicebit. Neque vero Blondellus idoneis eam argumentis labefactavit: (Nam Leidenſem Profeſſorem nihil moror, præ iſto altero nihili faciendum) tametſi plura congeſſerit, minuta illa quidem, & enucleata; ſed in quibus robur, ac pondus requiras. Niſi iſtud fortè pro magno quiſpiam habeat, quod in opinione noſtra parum illi commodum videtur; quòd ex ea ſequatur, omnes Collegii Presbyteros indignos repertos eſſe, qui mortuis Primatibus ſuccederent. Atqui nec abſurdum iſtud eſt, præſertim in non magnis Collegiis, idoneos defuiſſe Presbyteros, qui primatu, & προστασίᾳ fungerentur: & ſi incredibile Blondello videtur, in hoc ipſum illius, & Salmaſii labitur opinio.

Quod enim ad prius attinet, cogitandum iſtud eſt, non eundem æſtimationis modum eſſe, quo quis Presbyteratu ſimplici, aut Primatu, & προεδρείᾳ dignus habeatur. Primùm quia multò major, ac præſtantior virtus ad hunc promerendum gradum, quam ad illum requiritur. Quod magni Baſilii exemplo, ac judicio demonſtrat Gregorius Nazianzenus in ejus funebri laudatione. de quo, ubi ad Epiſcopatum eſt provectus, ita ſcribit. [1] *Exiſtimabat hanc eſſe privati hominis virtutem, ut non malus ſit; vel quadamtenus ſit bonus: principis verò, & antiſtitis vitium cenſeri, præſertim talem principatum gerentis, ſi non multùm vulgaribus hominibus antecellat, neque melior in dies appareat; ac non cum dignitate, ac throno virtutem exæquet ſuam.* Quod enim de Epiſcopo dicit cum privato homine comparato, idem de Epiſcopo cum ſimplici Presbytero collato proportione licet aſſerere. Ut enim Presbyter longè præſtare laïco debet; ita Presbytero non parum Epiſcopus antecedat neceſſe eſt: ut non tantùm virtute præcellat, & iis ornamentis, quibus boni, & ſancti fiunt homines; ſed etiam prudentia, uſúque rerum, & ad animos tractandos comitate, ac dexteritate quadam: tum verò ſcientia, & dicendi facultate: ut commiſſos ſibi populos divino verbo paſcere; & eodem hæreticorum, ac ceterorum fidei hoſtium impetus propulſare poſſit.

Hoc ſi cui minus ſuppetit, poteſt in inferiore gradu ſola tueri, & probare ſe virtutis auctoritate, præſertim eximiæ, ac vulgo cognitæ: in arce verò ſummæ dignitatis, ac præfecturæ ſine ſuo, communique dedecore, vel diſpendio collocari non poteſt. De quo audiendus hîc neceſſariò eſt gravis auctor Hilarius Pictavienſis in octavo de Trinitate libro ita ſcribens: *Non ſtatim boni, atque utilis paſtoris eſt, aut tantummodo innocenter agere, aut tantummodo ſcienter prædicare: cùm & innocens ſibi tantùm proficiat, niſi doctus ſit, & doctus ſine doctrinæ ſit auctoritate, niſi innocens ſit. Non enim Apoſtolicus ſermo probitatis, honeſtatiſque præceptis hominem tantum ſæculo conformat ad vitam: neque rurſum per doctrinæ ſcientiam ſcribam Synagogæ inſtituit ad legem. Sed perfectum Eccleſiæ principem perfectis maximarum virtutum bonis inſtituit, ut & vita ejus ornetur docendo, & doctrina vivendo.*

VII. Hinc apparet quemadmodum digni aliqui Presbyterio, indigni Epiſcopatu videri potuerint. Quòd ſi nos reſponſio iſta tam facilis, tam probabilis deficeret, ſatis ad eludendam Blondelli petitionem hoc eſſe deberet, quod qualecumque illud eſt, quod pro abſurdo nobis objicit, in idem ipſemet incurrit. Etenim mortuo Collegii primate, ſuffectum huic eſſe putat ordinationis tempore proximum quemque. Etiámne prorſus indignum; ut ſi inſanabilem in morbum quempiam animi, vel corporis incideret; aut alia ex cauſa minimè idoneus eſſet, qui ad illam præfecturam adhiberetur? Non hoc, opinor, dixerit. Ergo proximè qui hunc indignum, ac rejectum ſequebatur, is primatum obtinuit. Quid ſi & iſte, & alius deinceps, atque alius, ſimiliter indigni reperti ſint? Nónne ad proximum quemque revoluta dignitas illa perveniret? Neque hoc Blondellus inficiabitur.

Igitur quod Hilario tributus commentarius affirmat, cùm ita mos eſſet, *ut recedente uno primate, ſequens ei ſuccederet*, poſteà *immutatam eſſe rationem, quia cœperunt ſequentes Presbyteri indigni inveniri ad primatus tenendos:* neceſſe eſt ex Blondelli ſententia id ſic interpretari, ut quoniam ordinationis tempore proximi, & eo ipſo ſuccedendi jus habuerunt, eò res denique reciderit, ut omnes Collegii Presbyteri ſinguli, & unus poſt alterum, indigni ſummo ſacerdotio judicati fuerint; ut ea neceſſaria cauſa mutandæ conſuetudinis priſtinæ videri potuerit. Nam

1 Nazianzenus Orat. 20. p. 343. Ἡγεῖτο γὰρ, ἰδιώτῃ μὲν ἀρετὴν εἶναι, τὸ μὴ κακῷ εἶναι, ἤ τι, καὶ πανῦς ἀγαθόν· ἄρχοντι δὲ, καὶ ταύτην ἀρχὴν, καὶ μάλιστα τὴν ποιμαντικὴν ἀρχὴν, τὸ μὴ πολὺ τῶν πολλῶν ἀμείνονι, μήτι καὶ κρείττω φαίνεσθαι, μήτε συμμετρεῖν τῇ ἀξίᾳ, καὶ τῷ θρόνῳ τὴν ἀρετήν.

2 Epiph.

Nam ſi in tota ſerie dignus inventus eſſet aliquis, in demortui locum, vel indigni, & rejecti ſubrogari debuiſſet. Quod cum minimè factum eſſe Blondellus adeò putet, ut propterea *mutatam* eſſe priorem conſuetudinem aſſerat, decretumque deinceps, ut electione, ac ſuffragio digniores ad primatum eveherentur, non antiquitatis prærogativa ſuccederent; planè id accidiſſe ſignificat, quod pro maximo abſurdo nobis imputat, ut in toto Presbyterorum collegio nullus aliquando Epiſcopatu dignus occurrerit.

VIII. QUANTO itaque noſtra facilior & expeditior eſt, quàm Blondelli ratio? Nos ſuppoſititium Ambroſium ſic explicamus, ut hoc velit, initio Presbyteros fuiſſe appellatos Epiſcopos; ac nihilominus unum aliquem ex illis creatum, & electum, qui antonomaſticè diceretur Epiſcopus; ac non ſolum Collegio, ſed toti etiam Eccleſiæ præeſſet: hoc verò mortuo, ſubſtitutum ei ſtatim alterum ex eodem Presbyterorum corpore, ſive ordine; unum videlicet ex ſequentibus, hoc eſt è Presbyteris, quorum ordo proximè ſequebatur Epiſcopum. Ita recedente uno, *ſequens*, id eſt ſequentium aliquis ex eodem Ordine ſuccedebat. Pòſt autem, cùm *ſequentes presbyteri*, qui videlicet conſequenti tempore viserunt: aut qui ex illo ipſo erant collegio Presbyterorum, ex quo mortuo Epiſcopo ſuffici alius conſueverat: cùm igitur identidem eveniret, minùs ut Epiſcopatu digni in Presbyteris invenirentur, *immutata*, inquit, *eſt ratio*; decretùmque, ut non ex Ordinis presbyteralis, ſed ex meriti prærogativa, crearentur Epiſcopi, etiam alio ex Ordine quàm Presbyterorum.

Hujuſmodi Presbyterorum ſucceſſionem citra electionem ſolo antiquitatis jure conſtitiſſe cum Salmaſio Blondellus affirmat. Sed hoc divinare eſt, non certa auctoritate niti. Nam & iſte ipſe, quem unicum opinionis ſuæ fundum nominant, ſuppoſititius Ambroſius, electos per illud tempus fuiſſe ſucceſſores Epiſcoporum Presbyteros ſignificat. Siquidem *Epiſcopum creare*, idem eſt ac *ſuffragiis eligere*; ut eſt in optimo, ac vetuſtiſſimo Gloſſario, quod ſic habet, *Creare χειροτονῆσαι*, & *Creat*, *χειροτονεῖ*. Eſt autem *χειροτονεῖν* idipſum quod diximus, *ſuffragiis eligere*: velut cùm Romæ *magiſtratus creari* dicebantur. Cum ergo Commentarii iſtius auctor *ex ordine*, non *ex merito*, *creatum eſſe* hunc Epiſcopum ſcribat, quid aliud quàm ex eodem Ordine Presbyterorum ſuffragiis ait electum?

IX. NAM quod vocabulum *ſequens*, ubi ita ſcribit, *ut recedente uno ſequens ei ſuccederet*; non unum illum definitè ſignificet, qui antiquitate proximus erat à mortuo Epiſcopo, ſed *ἀορίστως* totam ipſam Presbyterorum ſeriem, ex qua ſucceſſor aliquis creari debuit, inde colligi poteſt; quòd ſtatim ſubjicit: *Sed quia cœperunt ſequentes Presbyteri indigni inveniri ad primatus tenendos, immutata eſt ratio.* Hic *ſequentes* plures ſunt, quorum quilibet ille *ſequens* fuit, quem *recedente uno ſucceſſiſſe* paullo antè dixit. Finge itaque hoc nomen *ſequens* priùs poſitum nonniſi ordinationis tempore proximum ſignificare, ut Blondello & Salmaſio placet; neceſſe eſt, idem in plurali uſurpatum mox nomen, cùm dicit *ſequentes Presbyteros indignos inventos eſſe*, ſolos eos deſignare, qui in diverſis Eccleſiis, & Presbyteriis antiquitate eſſent à primatibus proximi. Unde illud erit conſequens, propterea *immutatam eſſe rationem*, ut in omnibus Eccleſiis non ampliùs primatum, & Epiſcopatum caperet qui ordinatione proximè mortuum ſequebatur; ſed ex omnibus unus ille ſuffragiis eligeretur, qui communi judicio magis idoneus haberetur. At hoc ineptum & ridiculum eſt, ideò ad electionem, & ſuffragia tranſitum eſſe factum, quoniam indignus primatu tantùm unus eſt inventus ille, qui antiquior ceteris eſſet. Licebat enim priore hoc præterito, proxime ab eo ſequentem ipſo jure antiquitatis mortuo ſufficere: ac ſi ſecundus iſte pariter indignus eſſet, tertium ſubſtituere; vel quartum, quintum, & deinceps proximum quemque. Non enim indigni omnes eſſe potuerunt, ſi probabile eſt, quod, ut paullo antè memini, nobis objicit

*Blond. Præf. pag. 9. * Blondellus, *nullo modo fieri potuiſſe, ut abſolutè indigni invenirentur qui mortuis primatibus ſuccederent omnes omninò Presbyteri.*

Quocirca *ſequentis* vox ſimpliciter aliquem ex Presbyteris ſignificat. Nam & alioqui *ſequens* pro *inferiore* uſurpari ſolet. Sic Pelagius I. in epiſtola XIV ad Childebertum Franciæ regem de Sapaudio Arelatenſi Epiſcopo ſcribens queritur, quòd cum ejus *Eccleſia in regionibus Gallicanis primatum teneret, ad petitionem Epiſcopi ab ipſo ordinati, in judicium ſequentis civitatis Epiſcopi judicandum juſſus ſit occurrere.*

X. * AT ENIM ſcribit Auctor commentarii ideò decretum fuiſſe, ut ex merito crearetur Epiſcopus, *ne indignus temerè uſurparet*: non potuit autem temere uſurpare dici, *qui alienis ſuffragiis, & judiciis evehendus* eſſet. Immò eatenus dici potuit, quòd ex Presbyterorum ordine ac collegio eligendus fuit, ſive dignus eſſet, ſive eſſet indignus: quod propterea viſum eſt corrigi debere. *Ibid. pag. 10.

Rurſus ἀπροσδιόνυσος (ait Blondellus) *planè Leviticorum ſub lege naſcentium ſacerdotum mentio fuerit, ſi novi Teſtamenti temporibus nunquam niſi ſuffragiis electi ad primatum ſacrorum provecti ſint.* Verum nihil hoc eſſe ſciet, qui Hilarii iſtius verba legerit; quæ ſunt ejuſmodi: *In lege naſcebantur ſacerdotes, ex genere Aaron, Levitæ: nunc autem omnes ex genere ſunt ſacerdotali, dicente Petro Apoſtolo, quia eſtis genus regale, & ſacerdotale, &c. ideòque ex populo poteſt fieri ſacerdos.* Ubi ratio affertur, cur nova inſtitutione cautum ſit, ut ex omnibus ordinibus ſacerdotes capi poſſent: nempe quòd cùm amplius aliquid deferri Chriſtiano populo deceat, quàm olim Judaico tribui ſoleret; id hac ratione conſecuti ſunt, ut ex omni ſtatu etiam populari, ſacerdotes eligi poſſent. Quod etſi ſuo quoque modo anteà factum eſſet, quando ex ſolo Presbyterorum ordine Epiſcopi creabantur; quatenus ad Eccleſiaſticos Ordines, adeòque ad Presbyteratum, etiam popolares, & infimi quique aſpirare poterant, unde poſtmodum Epiſcopatum capeſſerent: nihilominus perfectiùs obſervatum illud eſt, & major honos Chriſtiano nomini eſt habitus, cùm ἀμέσως ex quocumque ordine deligi Epiſcopum placuit; ita tamen ut ex canonum præſcripto per interjectos Ordines ad ſummum quantolibet temporis intervallo decurrerent.

CAPUT II.

Expenduntur argumenta Blondelli contra noſtram ſententiam. 1 ac primum illud quod ex ſucceſſione Hieroſolymitanorum Epiſcoporum ducitur. 2 Paucis annis ſediſſe illic Epiſcopos primo ſæculo. 3 De Alexandrinis Patriarchis Eutychii locus excutitur. 4 Malè ex eo argumentationem ab illa confici. 5 Opponuntur Eutychio alii ſimiles hiſtorici. 7 Refellitur novum commentum Salmaſii, & ceterorum.

I. EUNOEM, quem Pſeudoambroſio teſte confirmari Blondellus exiſtimat, in ceteris orbis Eccleſiis obſervatum fuiſſe morem, aliis Veterum teſtimoniis, & exemplis aſſerit. Sed in ſuperioribus libris de Hierarchia contra Leidenſem Profeſſorem iiſdem argumentis innitentem ad illa diſputavi, quæ & viſa neceſſaria ſunt, neque hîc opus habeo repetere. Pauca tamen adjicienda modò ſunt ad ea, quæ illîc diximus; ut quæ ſecundum hæc ab Adverſariis ſunt allata refellantur.

Ejuſmodi eſt quod ex certarum Eccleſiarum Epiſcopali ſucceſſione ducit argumentum qui contra nos poſterior ſcripſit, longè altero nullius homine judicii ad hanc pugnam inſtructior. Hic igitur opinioni ſuæ, quam expoſuit capite antecedente, præſidium arceſſit inprimis ex Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Præſulibus; quorum Catalogum deſcripſit Euſebius libro IV, capite quinto, & Epiphanius * hæreſi LXVI, quæ eſt Manichæorum: tum Ni- * § 10.
cephorus Conſtantinopolitanus in Chronico. de qua ſuc- p. 636.
ceſſione lege quæ ad Epiphanium olim animadvertimus. Ea porro ſucceſſio bifariam poteſt diſtribui. Nam alii Epiſcopi ex Judæis creati fuerunt, numero quindecim, quorum primus fuit Jacobus frater Domini; poſtremus Judas, qui circa annum Hadriani XIX deſiit, * quando * Dio lib. 69.
Judæi, qui Barchocheba duce adverſus Romanos rebellarant, in Syria propè ad internecionem deleti ſunt, & Euſeb. 4. hiſt.
agri Hieroſolymitani aditu illis interdictum eſt: ac tum cap. 6.
inſtaurata Hieroſolyma, & ab eodem Imperatore Ælio & in Chron.
Hadriano Ælia nominata eſt. Tunc enim deficientibus Epiph. de Pon-
omnibus, qui erant ex circumciſione, primus è gentibus der.
novæ urbis ab Chriſtianis creatus eſt Epiſcopus Marcus, § 14.
ut Euſebius, & alii paullò antè citati referunt. fuit hic annus Chriſti CXXXV, aut ſequens: ad quem ab anno, quo

Simeon Jacobi ſucceſſor martyrium obiit, qui numeratur ab * Euſebio Trajani decimus, éſtque Chriſti cvii, anni computantur triginta ferè. Quo intervallo Epiſcopi recenſentur tredecim.

* Euſe. lib. hiſt. 3. c. 32. & in Chron.

Hinc igitur * Blondellus ita ratiocinatur: Cùm abſurdum ſit tot Epiſcopos tam exiguo intervallo Epiſcopatum geſſiſſe, cujuſmodi nunc eſt, nempe ut ſingillatim ſuo quique ſpatio præſederint: quaſi ex compoſito, ſive potius miraculo quodam, vel ἀπὸ μηχανῆς θεόν, biennio plus minus exacto, vita pariter, & cathedra ceſſerint univerſi; cum neminem per idem tempus violenta morte, ac martyrio ſublatum eſſe conſtet; nihil aliud probabilius occurrere niſi illos omnes Presbyteros, eoſdemque Epiſcopos fuiſſe: qui non electione, ſed antiquitatis jure, alii poſt alios primatum obtinuerint, ac toti Collegio præpoſiti ſint: quæ prima fuit adminiſtrationis Eccleſiaſticæ ratio à Blondello, & Salmaſio conſtituta, quam expoſui ſuperiore capite.

* Blond. in p. 17.

II. Atque hujus argumenti vis aut nulla eſt; aut ſi eſt aliqua, non minus commentitiam illorum πρεσβείαν evertit, quam ex ordinationis gradu citra electionem adſtruunt, quàm legitimam ex electione poteſtatem. Quòd nullius momenti ſit, primùm ex eo conſtat, quòd cum incertum ſit, quot annos ſinguli ex illis tredecim Hieroſolymitanam ſedem tenuerint, qui poſt Symeonem ad Marcum uſque, & Hadriani decimum-nonum, triginta illos annos occuparunt; temerè divinantis eſt, ſummam hanc annorum in omnes æquali diviſione partiri, ut ſingulis biennium circiter imputemus. Credibilius eſt enim quoſdam ex illis paucis præfuiſſe menſibus; alios diebus: reliquos plures, aut pauciores annos impleſſe. Quod ut fiat, ceſſabit illa velut ex compoſito facta tot Epiſcoporum bienni ſeſſio. Deinde in Romanorum Pontificum catalogo idem illud revera contigit, quod pro ingenti incommodo nobis objicit Blondellus. Quippe ab anno Chriſti ɪↄcccʟxxxiii, quo Marinus Papa creatus eſt, ad annum ɪↄcccccxii, quo Anaſtaſius tertius obiit, & Joannes decimus iniit; annis triginta, quatuordecim numerantur Romani Pontifices: quorum plerique paucis diebus; alii menſibus; ceteri paucis annis Petri ſedem occuparunt: cum unus tantum ex illis cæſus memoretur Stephanus ſeptimus, pulſi duo, Leo quintus, & Chriſtophorus; ut Annales Baroniani docent. Non eſt igitur incredibile quod narrat Euſebius, tredecim Hieroſolymitanos antiſtites tantumdem intervalli tenuiſſe.

Quòd autem pari incommodo, ſi eſt ullum, prematur illa ex antiquitatis prærogativa ficta primatum ſucceſſio, res ipſa loquitur. Etenim cui non perinde ex compoſito, & quaſi θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, excogitatum videatur hoc, quod ex Blondelli ratione ſequitur; tredecim illos Hieroſolymitanæ ſedis primates, unum poſt alterum ſingillatim, biennio præfuiſſe? aut quis omnes iſtos tam ætate, habitúque corporis, & eventu, conditionéque vivendi ſimiles fuiſſe credat, ut ex condicto ſinguli velut in fatalem illam primatus ſui clauſulam incurrerent? Hoc in Blondelli opinione multo eſt, quàm in communi, & noſtra, quod ille nobis intentavit, abſurdius.

III. Similem in Alexandrina Eccleſia conſuetudinem fuiſſe, Blondellus, itidem, ut Leidenſis inquilinus, affirmat: & hoc uterque auctore confirmat Eutychio Alexandrino Patriarcha: cujus ante annos aliquot editum ab Joanne Seldeno fragmentum Londini in Britannia prodiit, ex Originibus Alexandrinæ Eccleſiæ. Vixit autem ille ſub finem noni, & initium decimi ab Chriſto nato ſæculi; hoc eſt circa annum nongenteſimum, ut idem Seldenus computat. Natus enim proditur anno Chriſti ɪↄcccʟxxvi; mortuus anno ɪↄccccxʟ. Hujus viri auctoritate fabulam ſuam de Epiſcopatus, ac Presbyteratus ordinibus olim in unum conflatis, ac de primatu eorumdem citra electionem ex ſolo jure antiquitatis uſurpato, ambo illi comprobari putant. Atqui ut de recentiori Eutychii ætate, quam ad vetuſtæ adeo rei certam fidem faciendam neceſſe ſit, nihil admodum præſcribam: equidem illius arbitrium non defugio; & quò illi me, *quaſi ex jure manu conſertum vocant, inde ibi ego illos revoco.* Stent modo conventis iſti ſuis; & in Eutychii arbitrio conſtanter acquieſcant: hoc eſt quod ille pronuntiaverit, hoc ſequantur: nec ad libitum ſuum ejus verba deflectant; immò ne quæ volunt ex iis, interpretata pro arbitrio, deligant: quæ ſibi adverſa ſentiunt, ea reprehendant, ac recuſent. At non faciunt: & cùm perperam illius ſententiam detorquent; tum ei fidem in pleriſque derogare ſe dicunt.

Scribit Eutychius Marcum Evangeliſtam Alexandriam profectum, ibi primum conſtituiſſe Patriarcham Hananiam, (quem Anianum Euſebius, & Hieronymus nominant) cum eóque Presbyteros duodecim: *ut cum vacaret Patriarchatus, eligerent unum è duodecim Presbyteris, manus imponerent, eumque benedicerent, & Patriarcham eum crearent: & dein virum aliquem inſignem eligerent, eumque Presbyterum ſecum conſtituerent loco ejus, qui ſic factus eſt Patriarcha, ut ita ſemper extarent duodecim.* Hæc de prima inſtitutione ſcribit Eutychius. Quid autem eſt obſecro in iſta narratione, quod recentem opinionem adjuvet? Conſtitutum ait Eutychius à Marco Alexandriæ Patriarcham Hananiam. Nihil hic moror, quod Patriarcham vocat, qui nondum Patriarcha dictus eſt. Perſpicuum eſt enim Eutychium hanc vocem ex ea, quam Alexandriæ ſuo tempore videbat, conſuetudine ita nominaſſe, ac verum, & propriè dictum, qui nunquam non fuit, Epiſcopum, ac toti Eccleſiæ illi præpoſitum intellexiſſe.

IV. Tria ſunt capitalia novi commenti decreta, quæ ex Eutychio Blondellus approbare voluit: Unum, primis temporibus, & Apoſtolico ſæculo, unum tantummodo Epiſcopatus, & Presbyteratus ordinem in Eccleſia fuiſſe: nec Epiſcopum unum aliquem, ac ſingularem præſediſſe, ſed totius collegii Presbyterorum, & eorumdem Epiſcoporum, unum aliquem primatem fuiſſe. Alterum, hunc ipſum primatem, non electione deſignatum; ſed antiquitatis jure; hoc eſt ordinationis prærogativa id eſſe conſecutum: * ita ut *quocumque ſtatu erat ſecundus, ætati debita prærogativa ne ad momentum, ſi modo mentis compos fraudandus fuerit: ſed ſuo ordine in Præpoſitorum cathedra collocandus.* Tertium, qui à Presbyteratu ad Primatum illum collegii promovebatur, nulla ordinatione opus habuiſſe, nec altera manuum impoſitione, qua in Epiſcopum conſecraretur, ſi nondum eam aſſecutus eſſet, ſed gradus duntaxat ſecundi propriam accepiſſet. Hæc tria tantum abeſt ut Eutychius confirmet, ut evertat potius, & refellat. Nam & Patriarcham à Marco, hoc eſt ſingularem antiſtitem, Eccleſiæ Alexandrinæ præpoſitum dicit: & juſſiſſe Marcum eundem, ut vita functo Patriarcha ſucceſſor electione crearetur è collegio Presbyterorum, & ab ipſo collegio. quæ duo Eutychiani loci capita, totidem prioribus Blondelli refragantur. Tertium denique indidem erroris arguitur, quod Patriarcham illum impoſitione manuum creatum aſſerit Eutychius. Deinde cum duodenarium numerum Presbyterorum uno minutum, qui in Patriarcham eſt aſſumptus, ſuppleri jubet, *inſigni aliquo electo viro*, qui in collegium cooptetur; non hoc ſine ordinatione factum eſſe vel Blondellus ipſe ſentiat, qui unicam Primatis, & Presbyteri ordinationem agnoſcit, & hanc ipſam in Presbyteratus adeptione factam: quia nullam ad Primatum adhibitam exiſtimat præeunte Salmaſio. Atqui Eutychius expreſſioribus verbis ordinationem ſignificat in promotione ad primatum, quam ad Presbyterium. Igitur ſi per ordinationem Presbyter factus conceditur, etiam collegii primas, hoc eſt Epiſcopus, nova ordinatione creatus eſt: cùm hoc deinceps in Eccleſia factitatum eſſe, tum hiſtoriæ omnes Eccleſiæ, tum Veterum monimenta reſtentur: non eſſe factum primo illo ſæculo, aſſerat nemo: factum verò tunc Alexandriæ, productus à Blondello poſt Salmaſium teſtis Eutychius affirmet.

* Blond. p. 13.

Quid igitur poterat uterque minus ad probandum ſuum commentum idoneum afferre; immo ad refutandum aptius, ac præſentius, quam Eutychii teſtimonium illud, quo unico nititur imprimis Salmaſius: Blondellus in præcipuis oſtentat: ambo verò eundem iis ipſis in capitibus falli dejerant, quibus cauſæ, ac præſidii, quod ad eam ſibi quærunt, ſumma continetur?

* *Multa in illis originibus* (Eutychii) *mixta falſa veris deprehendere eſt*, (ait Leidenſis Profeſſor) * Tum, *huic*, inquit, *parum fidei habeo.* Quid igitur attinebat hoc uti teſte, cujus auctoritatem adeo verbis elevant: cum qui teſtes citant, communi uſu loquendi eos *laudare* dicantur; quòd conſuetudinis ſit, nunquam illos ſine aliqua laude proferre?

* Salm. Præf. p. 86. * Ibid. p. 90.

V. Quod ſi quid momenti eſſe debet in exoticis illis ſcriptoribus, qui de Alexandrinæ Eccleſiæ originibus, & hujus adminiſtratione ſcriptis aliquid prodiderunt: habemus præter Eutychium illum eo vetuſtiorem alterum, qui Patriarcharum Alexandrinorum vitas conſcripſit, ex quibus excerpta quædam mecum communicavit D. Abraamus

Digitized by Google

mus Ecchellenſis, Syriacæ, & Arabicæ linguæ in Academia Parienſi Profeſſor Regius, vir eruditiſſimus, & humaniſſimus. In illis à Marco, & ejus ſucceſſoribus ordinatos legimus non modo Presbyteros; ſed etiam Epiſcopos, & Diaconos. Hujus hiſtoriæ ſpecimen hîc reddemus, ex vitis quatuor Patriarcharum. Sic autem habet inſcriptio ab D. Abraamo præfiſa:

Ex vitis Patriarcharum Alexandriæ, à Severo ben-Maſphabo ex variis Ægypti Monaſteriis collectis, & ex Coptica lingua, & Græca Arabicè redditis, anno Martyrum CCCCXCIV. Annus Martyrum, ſive æræ Diocletiani, eſt Chriſti IↃCCLXXVII, centeſimus ante ortum Eutychii. In illis Excerptis ex vita S. Marci hæc notata ſunt: *Et ordinavit Amanum Epiſcopum Alexandriæ, & tres Presbyteros, ac ſeptem Diaconos: quos undecim conſtituit, ut adminiſtrarent, & confirmarent fratres fideles. Tum relinquens eos, abiit ad Pentapolim; manſitque ibi duobus annis, prædicans Evangelium, & ordinans Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos in univerſa ea provincia.*

Sequitur ex vita Meliani, qui eſt ſecundus à S. Marco: (Hic Abilius à Græcis vocatur) *Audientes autem Sacerdotes, & Epiſcopi, qui erant ante illum in Provinciis, Patriarcham jam ſuum obiiſſe diem, contriſtati ſunt, & convenerunt ad urbem Alexandriæ; inieruntque conſilium cum ejus populo orthodoxo, ac ſortem jecerunt, ut cognoſcerent quis dignus eſſet ſedere ſuper ſedem Sancti Marci Evangeliſtæ Diſcipuli Domini Chriſti poſt hunc Patrem Melianum: & conſenſerunt una mente, auxilio Chriſti Domini noſtri, in quodam viro electo, timente Deum, nomine Cerdeno.* (Hic eſt Cerdo) Rurſus ex vita Cladiani (Celadion à Græcis dicitur) *qui eſt nonus Alexandrinus Patriarcha*, notantur hæc: *Erat autem iis diebus in populo quidam homo amans Deum nomine Cladianus. Et convenientes populus orthodoxus, & Epiſcopi, qui erant Alexandriæ iis diebus, aſſumpſerunt eum, & ordinaverunt Patriarcham.*

Idipſum & in vita Juliani, qui undecimus numeratur, & in aliis ibidem traditur: quæ non eſt neceſſe commemorare.

VI. HÆC verò quæ de Marco, & creatis ab eo tribus Presbyteris, & ſeptem Diaconis, cum Patriarcha, Scriptor ille tradit, cujus Excerpta retuli, cum Hiſtoria S. Marci paullo minus conſentiunt: quæ in * *Hiſtoria Chriſtiana veterum Patrum* edita eſt. Ibi enim proditur ſic: *Beatus autem Marcus agnoſcens eorum conſilia, Annianum ibidem ordinavit Epiſcopum, & tres Presbyteros: id eſt Melium, Sabinum, & Cerdonem; & ſeptem Diaconos: & alios undecim ad Eccleſiaſticum miniſterium pertinentes. Et Pentapolim pergit, commoratúſque ibi dein duobus annis; confortans fratres, qui illic antè crediderant, & ordinans Epiſcopos per regiones illas, & clericos, &c.* Ab his diſſidet Eutychius, qui ſolo excepto Patriarcha, diu nullum in provinciis Alexandriæ contributis Epiſcopum fuiſſe ſcribit, uſque ad Demetrii tempora, quem undecimum fuiſſe poſt Marcum ait. Ab illo tres creatos Epiſcopos. Poſt ab Heracla, viginti. Hoc Eutychii dictum cupide amplexatur Leidenſis Profeſſor, & poſt eum Blondellus: & ante hos Eutychiani fragmenti editor Joannes Seldenus. Qui omnes præſertim verò priores duo, illius auctoritate ſed proprio interpolatâ mangonio freti, nullum in tota Ægypto Epiſcopum per id tempus fuiſſe volunt ſingularem, & electione creatum, ſed Presbyterorum collegium in commune curam Eccleſiæ geſſiſſe: cujus collegii primas erat, & πρωτοκαθεδρος qui ordinationis tempore ceteros anteibat: idque ad Demetrium, & Heraclam uſque perſeveraſſe: quorum ille tres: iſte viginti primum Epiſcopos conſtituit; qui nulli hactenus in provinciis extiterant.

* Hiſt. Chriſt. edita ab Laur. de la Barre apud Mich. Sonnium anno 1583.

VII. ATQUI joculare commentum iſtud eſt, nec ullo idoneo vel argumento, vel teſtimonio collectum. Nullos præter Alexandrinum Epiſcopos in tota Diœceſi Ægyptiaca uſque ad Demetrium, & Heraclam fuiſſe vult Salmaſius, aſſentiente Blondello & Seldeno. Cedo unde compertum illud habent. quis fuit auctor illis ita ſentiendi? Unum nominant Eutychium: præterea neminem. At cujuſmodi tandem iſte ſcriptor eſt? Quem illi ipſi, qui eo nituntur, falſum eſſe, nec ei fidem adhibendam tum maximè nos admonent, cùm eum teſtem appellant.

Operæpretium eſt Salmaſium acumen, & κερτομικὴν indolem obſervare in hoc genere. In Præfatione Operis infandi de Primatu Romani Pontificis, ubi nænias iſtas de Alexandrinæ Eccleſiæ gubernatione paſſis velis explicat, ac nullos Epiſcopos in Ægypti provinciis extitiſſe confirmat ex unius Eutychii fide; de hoc ipſo teſte ſuo ita prædicat. * *Multa in illis Originibus mixta falſa veris deprehendere eſt.* Tum illud: * *Sed huic parvam fidem habeo.* Quinetiam illa ipſa in re, quam ad probandam, Eutychii teſtimonium attulerat, hoc idem dignum cui credatur non eſſe pronuntiat. * Nullos ante Demetrium & Heraclam per Ægyptum Epiſcopos fuiſſe dixerat, idque Eutychii auctoritate, & quidem ſolius approbarat. Poſt verò, non longe, immo eadem pagina, * *Heraclam, inquit, in Patriarchatu ſuo viginti Epiſcopos creaſſe idem memorat Eutychius. Sed huic parvam fidem habeo.* Quid Profeſſore hoc inconſtantius? Sed miſerandum in modum ſuum illum ſúſque déque verſat Eutychium, ac lacerat, dum ex eo quod vult, quódque in rem ſuam facere putat, arripit: quod ſibi obeſſe ſentit, reſecat, & proculcat. * *Illud rectè ab eo, ac verè ſcriptum* aſſerit, *nec Marcum primum Alexandriæ Epiſcopum fuiſſe: nec Petrum Romæ. Etiam verum arbitratur, quod tradidit de duodecim Presbyteris in urbe Alexandrina conſtitutis. Sed illud falſum, quod per illa initia fundatæ à Marco Alexandrinæ Eccleſiæ ſcribit ab eodem inſtitutum, ut illi Presbyteri vacante ſede Epiſcopatus unum ex ſuo corpore eligerent.* Hoc enim, *ut Presbyteri unum ſibi præponerent, qui Epiſcopus nominaretur*, nonniſi longo poſt tempore accidiſſe putat.

* Salm. p. 86. v. 1.
* Ib. p. 90. ſub fin.
* Ibid. p. 78. ſub fin. & 89.
* Ibid. p. 90.
* Ibid. p. 86.

* Illud Eutychii præterea non probat, quod ſcribit; à Marco fuiſſe conſtitutum, ut electus ille ab collegio, qui in demortui locum ſubſtitueretur, per manus impoſitionem ordinaretur, & conſecraretur Epiſcopus. *quia ſimpliciter* (inquit Profeſſor) *eligebatur, cùm decedenti primo ſuccederet jure ſuo ſecundus.*

* Salm. p. 87.

VIII. PIGET in nugis iſtis perſequendis tempus terere. Et ſunt alioqui ſcripta hominis iſtius ad eundem modum univerſa, ut neque cohæreant poſteriora cum prioribus, ſed pugnent ſecum invicem, fœdiſſiméque diſſideant: & in argumentando, ratiocinandóque communis illum ſenſus deſtituat. Ut ergo rem in ſummam contraham, doceat nos tam iſte, quàm qui huic adſtipulantur, quinam illud ipſis conſtet; Primùm, ante Demetrium, & Heraclam nullos per Ægyptum Epiſcopos conſtitutos fuiſſe. Nam quod Eutychio ſolo teſte nituntur, id eorum cauſſam nihil adjuvat, ſed evertit potiùs; quod & ab illo fidem ipſimet abjudicant: &, ut minimè hoc facerent, habeo quos opponam antiquiores illo, & ex eadem gente, quos ſuprà memoravi: qui Epiſcopos à Marco creatos, & ordinatos eſſe teſtantur.

Deinde quis illis auctor eſt, eos, qui è Presbyterorum numero ad Primatum evehebantur, ſine electione eum gradum adeptos eſſe, ac ſola ordinationis antiquitate fuiſſe promotos? Hoc verò non dicit Eutychius: ſed contrarium potius affirmat: ut & Hieronymus in epiſtola LXXXV ad Evagrium. Undenam ergo commentum ſuum adſtruunt? quemve teſtem illius, ac fidejuſſorem nominant? Nam Presbyteri illi duodecim, quorum meminit Eutychius, à quibus electum, & ordinatum Alexandrinum narrat Patriarcham, hoc eſt Epiſcopum, aut Epiſcopi erant ipſi, id eſt Epiſcopali ordinatione conſecrati, ut in Diſſertatione contra Trapezitam Leidenſem diximus; ſi verè ab illis eſt ordinatus Patriarcha: aut ſi meri eſſent Presbyteri, ad eum, quem elegerant, conſecrandum, acciti ſunt Epiſcopi: ut in Celadione nono poſt Marcum Patriarcha factum eſſe teſtis eſt Severus * anteà laudatus à nobis, vetuſtior Eutychio, cujus fides apud Salmaſium excellentis hominem judicii meritò vacillat. Ac plures in Ægypto ex antiquo fuiſſe Epiſcopos, ſuadere videtur Hadriani Imperatoris epiſtola ad Servianum Conſulem apud Vopiſcum in Saturnino: ubi de Ægypto, & ejus gentis moribus & religionibus agens, inter alia, *Devoti ſunt*, inquit, *Serapi, qui ſe Chriſti Epiſcopos dicunt*, ut pridem ab eruditis viris eſt notatum.

* §. 5.

Hunc Vopiſci locum prorſus ineptè Leidenſis Profeſſor exponit: & ad falſæ ſuæ opinionis argumentum invitum trahere conatur. Nam *Epiſcopos* illos, quos Hadrianus nominat, ait eſſe Alexandrinæ Eccleſiæ Presbyteros: & alia nonnulla ſine ratione ac judicio more ſuo congerit: de quibus, quoniam ad Alexandrinos Presbyteros ſpectant, paucis agere libet, idque capite inſequenti; ne hoc præter modum extendatur.

CA-

CAPUT III.

1 Falſa Leidenſis Trapezitæ opinio de Ægypti Presbyteris. 2 Illuſtratur Epiphanii locus de Parœciis Alexandrinis. 3 Fœda Salmaſii ſecum ipſius conflictio. 4 Nicænæ Synodi decretum de Meletio ſchiſmatico. 5 Quod explicatur. 6 Et ex Socrate, ac Theodoreto diverſus ſenſus illius exponitur. 7 Mira hallucinatio Salmaſii in Nicæno illo decreto declarando refellitur. 9 Alexandrinæ Eccleſiæ Presbyteros ordinandi jus non habuiſſe probatur ex Athanaſio.

I. QUOD de Presbyteris universè Leidenſis Trapezita commentus eſt, & Blondello perſuaſit, olim ejuſdem atque Epiſcopos Ordinis extitiſſe, nec ullum ſingularem in Eccleſiis fuiſſe peculiari ordinatione creatum antiſtitem, (* Salm. p. 91.) * idque ad Victoris uſque Papæ perſeveraſſe tempora; hoc in aliis regionibus citiùs immutatum eſſe, quàm in Ægypto, & in Alexandrina Eccleſia, idem Salmaſius affirmat. (* Ibid. p. 88.) * *Presbyteri* (inquit) *illi Alexandrini auctoritatem ſuam, & prærogativam majori ex parte illibatam ſervaverunt etiam per illa tempora, quibus Epiſcoporum tyrannis ubique locorum libertatem Presbyterorum oppreſſerat. Et cùm in omnibus orbis Romani Eccleſiis, etiam ex Conciliorum univerſalium decretis, Ordinationis jure diſcerneretur Epiſcopus à Presbyteris, iſti ordinandi poteſtatem habuerunt, ſi præſens non eſſet Epiſcopus.* Atque hoc Alexandri Epiſcopi, ac Nicæni Concilii tempore adhuc obtinuiſſe putat. Immo centum annis, eòque ampliùs poſteà. Sed, ut ſolet, argumentis ad id utitur probandum prorſus inanibus, & inſulſis. Primùm *Sozomenus*, inquit, *ſua ætate, id eſt, Theodoſii junioris imperio, adhuc eos Presbyteros, quibus unus in tota Ægypto præeſſet Epiſcopus, Eccleſias tenuiſſe proprias ſcribit libro primo, capite* XV. Quo pertinere credit id, quod Epiphanius prodit in Arianorum hæreſi, Arium fuiſſe Presbyterum Baucalis; quod Eccleſiæ cujuſdam nomen erat.

II. ATQUI plurimùm in iſtis hallucinatus eſt, & abſurda multa, nec ſecum conſentanea temerè congeſſit. Sozomenus in libro primo capite XV ſub finem, quem ille locum citavit, neque per totam Ægyptum unum Presbyteris Epiſcopum præeſſe ſcribit, neque Presbyteros per totam itidem Ægyptum Eccleſias tenere proprias: ſed ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, hoc eſt *Alexandriæ* ſolùm. Quæ ibi Sozomenus refert, ea ex Epiphanio mutuatus eſt, & paucis hîc exponenda ſunt, ut judicium hominis, & criticam indolem agnoſcas. Nam tota iſta narratio

Ἐγένεθ' ὑπ' αὐτῷ ψϐδατεραφάξυος πολία.

Scribit in Arianorum Hæreſi, quæ LXIX eſt, Epiphanius, Arium, qui Alexandrinæ erat Eccleſiæ Presbyter, quo tempore nefariam ſuam hæreſim peperit, unius illa in urbe curam Eccleſiæ geſſiſſe. Qua ex occaſione morem illic receptum adminiſtrandarum Eccleſiarum explicat: [2] *Quotcumque ſunt*, inquit, *Alexandriæ Catholicæ communionis Eccleſiæ uni Archiepiſcopo ſubjectæ, harum cuilibet ſuus eſt præfectus Presbyter; qui Eccleſiaſtica munera illic incolentibus adminiſtret: nempe qui Eccleſiis illis vicini ſunt, & in vicis habitant, quos Lauras Alexandrini vulgo nominant.* Quem ad locum adnotabamus olim; ſignificari ab Epiphanio quas vulgò *Parœcias* vocamus, Curiarum veterum apud Romanos olim gentiles inſtitutarum haud diſſimiles: quos ſuſcepta Chriſti religione *titulos* appellarunt. Quales & Conſtantinopoli fuiſſe indicat Gregorius * Nazianzenus Oratione XXXII. (* Pag. 517. C.) His præpoſiti erant Presbyteri, qui curam illorum habebant, & ſynaxes ibi celebrabant, hoc eſt populum docebant, & alia præſtabant Eccleſiaſtica munia.

De hoc Alexandrinæ Eccleſiæ more loquitur Sozomenus; ac perinde ut Epiphanius, Presbyteros illos omnes in Alexandrina urbe commorantes, & uni Archiepiſcopo ſubjectos fuiſſe dicit. Non autem totius Ægypti Presbyteros uni Epiſcopo Alexandrino: ita ut unus *Presbyteris in tota Ægypto præeſſet Epiſcopus*: quæ cùm ſcriberet Salmaſius, profectò apud ſe non erat. Eſt enim non falſum tantùm, ſed etiam ei contrarium, quod in eâdem Præfatione non ſemel docuit, * Epiſcopos in Ægypto complures eſſe cœpiſſe ab Demetrii, & Heraclæ temporibus. (* Salm. Præf. p. 89. & ſeq.) Certè ante Theodoſium Juniorem, quo imperante ſcripſit Sozomenus.

Quìnam ergo conſentaneum eſt Presbyteris, *unum in tota Ægypto præfuiſſe adhuc Epiſcopum* Sozomeni ætate, * *ſi in ſingulis civitatibus, ubi erant antè Presbyteri, facti ſunt Epiſcopi Nicæni* ſaltem Concilii tempore, ut disertè Salmaſius affirmat? (* Salm. p. 89. hoc.)

III. NON enim excuſari ſic poteſt, ut Presbyteris per totam Ægyptum unum Epiſcopum præfuiſſe dixerit, quòd omnibus Epiſcopis, quorum in civitatibus erant Presbyteri per totam Diœceſim, Alexandrinus præerat Epiſcopus. Nam perpetuum id fuit etiam poſt Epiſcopos plures in Ægypto creatos, ut omnibus non jam ἀμέσως, ſed ἐμμέσως præeſſet; nimirum per Epiſcopos ſibi ſubjectos. At illud, quod ait Salmaſius, ad hoc duntaxat tempus pertinet, quo nondum alii præter Alexandrinum erant Epiſcopi. quippe Sozomenum ait ſcribere, *ſua ætate, adhuc eos Presbyteros, quibus unus in tota Ægypto præeſſet Epiſcopus, Eccleſias tenuiſſe proprias.* Quæ vox, *adhuc*, arguit, non hoc fuiſſe perpetuum, quod ibi narrat. Et verò jocularis iſta foret explicatio falsò, inſciteque dicti ab Salmaſio de Presbyteris Epiſcopali jure Eccleſias hactenus adminiſtrantibus, ſi idem poſt mutatam adminiſtrationis formam, ac perpetuò deinceps uſurpari poſſet, Presbyteros uni Epiſcopo fuiſſe ſubjectos.

Hoc igitur relinquitur; fœdiſſimè ſibi contradicere Salmaſium in eo, quod Ægyptiis Presbyteris unum per totam Diœceſim Epiſcopum præfuiſſe ſcripſit poſt Heraclam, & Nicæni tempore Concilii; immò Sozomeni adhuc ætate. Quin illud etiam imperitè, quòd Sozomenum de totius Ægypti Presbyteris loqui putat, qui, ut Epiphanius, de ſola Alexandria ſermonem inſtituit.

IV. * SED præter omnem modum obtuſum illud eſt, & abſurdum, quod de Nicæna Synodica, pagina eadem intexuit. (* Salm. p. 88.) Id cujuſmodi ſit, meliùs intelligetur ubi quæ de Meletianis ibi conſtituta ſunt, ſummatim expoſuero. Res eſt enim tum ſcitu digna; tum haud ſatis expedita. Scripſere Nicæni Concilii Patres, poſt damnatam Arii hæreſim, & fidei, ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ ordinata negotia, Synodicam epiſtolam [3] ad Alexandrinam Eccleſiam, ceteróſque per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, ut habet inſcriptio: qua certiores illos faciunt de rebus in Synodo geſtis; maximè de Meletio, ejúſque ſchiſmate: quæ res potiſſimùm ad eos pertinebat. De hoc igitur ita ſe decreviſſe Synodus refert, ut Meletius in civitate ſua maneat ſolo Epiſcopi honore contentus, ac functionis Epiſcopalis penitus expers: ita ut nec promovère quenquam, nec ordinare ullibi poſſit. qui autem ab illo conſtituti ſunt, ac myſtica magis manuum impoſitione confirmati, ea lege communionem acciperent, ut functionis jus haberent illi quidem: verùm ſecundo omninò loco cenſerentur in qualibet parœcia, & Eccleſia, ab iis, qui ſub Alexandro Alexandriæ Epiſcopo, id eſt in ejus communione, anteà erant ordinati. Atque ut illi, qui à Meletio ordinati ſunt, nullam poteſtatem habeant eligendi quos vellint: nec ad promotionem cujuſquam nomen ſuggerendi: nec ullius alterius rei gerendæ, præter voluntatem Epiſcoporum Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ, qui ſub Alexandro fuerunt. At qui ſchiſmatis expertes ſeſe conſervarunt, & in Alexandri, ac Catholicæ Eccleſiæ communione manſerunt, iis priſtina omnia jura permitti. Quòd ſi quis eorum, qui in Eccleſia ſunt, exceſſerit, placuiſſe, ut in mortui gradum ſuccedat ex Meletianis is, qui merito ſuo, & populi conſenſione dignus habebitur. Hæc ſumma eſt Nicæni decreti de Meletio, & ordinatis ab

2 Epiph. init. hær. 69. Ὅσαι γὰρ ἐκκλησίαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ ἕνα Ἀρχιεπίσκοπον οὖσαι, καὶ κατ' ἰδίαν ταύταις ἐπιτεταγμένοι εἰσὶ Πρεσβύτεροι, διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρείας τῶν οἰκητόρων, πλησίον ὄντων ἑκάστης ἐκκλησίας αὐτῶν, καὶ ἀμφόδων, ἤτοι λαυρῶν ἐπιχωρίως καλουμένων ὑπὸ τῶν τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατοικούντων πάλαι.

3 Syn. Nicæn. apud Socr. lib. 1. & Theod. lib 1. c. 8. Τῇ ἁγίᾳ, καὶ μεγάλῃ χάριτι τοῦ Θεοῦ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον, καὶ Λιβύην, καὶ Πεντάπολιν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, &c.

4 Socrat.

ab illo Clericis. cujus ratio nonnihil habet obſcuritatis: quam nos brevi enarratione illuſtrare conabimur.

* Theodor. ib. V. OMNIUM primò ſcire convenit, * Meletium Lycopolitanum Epiſcopum ſchiſmatis auctorem, cum ob quædam delicta à Petro Epiſcopo Alexandrino, qui in Maximini perſecutione martyrio eſt affectus, in ordinem redactus eſſet, illius auctoritate contempta, pro Epiſcopo ſe nihilominus perſeveraſſe gerere: ac per Ægyptum & Thebaïdem, alienis in Diœceſibus Epiſcopos, alióſque Clericos ordinaſſe. Scribit * Athanaſius in Apologia ſecunda, Alexandrum Epiſcopum Alexandrinum, cum ex Nicænæ Synodi præſcripto intellexiſſet ordinatos à Meletio Epiſcopos, & Clericos recipiendos eſſe, poſtulaſſe à Meletio, ut breviculum ſibi daret Epiſcoporum, quos in Ægypto conſtituerat, & Presbyterorum, ac Diaconorum, quos Alexandriæ, & in agro ejus habebat: ne gradus illos interim accepta pecunia aliis addiceret, dicens ſe anteà illos ordinaſſe. deinde ſubjicit Meletii breviculum, in quo Epiſcopi complures recenſentur per provincias conſecrati; & Presbyteri, ac Diaconi pauciores in Clero Alexandrino. Cujus etiam Indiculi teſtimonio adverſariorum calumniam redarguit, qui Iſchyram laicum hominem, & ſacrilege ſacerdotalem functionem uſurpantem, ideòque à Macario reprehenſum, & coërcitum, dicebant unum ex ordinatis a Meletio Presbyteris fuiſſe. Igitur cùm Meletius tum Epiſcopos ſuæ partis haud paucos in Ægypti civitatibus collocaſſet, tum Clericos Alexandrinæ Eccleſiæ, hoc eſt in urbe ipſa, & in agris ei contributis; Nicænum Concilium ſtatuit, ut Meletius quidem nihil præter nomen, & honorem Epiſcopi ſibi vindicaret, nec ullam partem Epiſcopalis functionis attingeret: hoc eſt ut nec ullum ad Eccleſiaſticas dignitates, ac gradus eligeret, neque manus imponeret; Epiſcopos verò, & Clericos ab eodem in ſchiſmate ordinatos permiſit in iiſdem, ubi erant conſtituti, locis manere, & functiones ſuas exercere: verùm nihil agere niſi ex nutu, & arbitrio Epiſcoporum in iiſdem urbibus ab Alexandro creatorum. Ita nec Epiſcopis promovere quenquam, vel ordinare licebat, niſi annuentibus aliis Epiſcopis, qui ab Alexandro ordinati antea fuiſſent: nec Presbyteris, aliiſque Clericis ſine facta ab illis poteſtate munera ſua exequi. Porrò mortuis Catholicæ partis Epiſcopis, ac Clericis, in horum locum ſubrogare fas erat Meletianos illos, ſi & digni cenſerentur, & Alexandrinus Præſul annueret, ac populus approbaret. Quamobrem duo in eâdem civitate aliquanto tempore Epiſcopi fuerunt: ſed ita ut penes unum eorum ſumma eſſet auctoritas. Quod exemplo non caret. Nam & poſteà diu in Antiochena Eccleſia idem eſt factum: & alibi ſæpius.

* Athan. Apol. 2. p. 611.

VI. PRÆTEREA cùm eadem epiſtola Synodica à Socrate & Theodoreto referatur, animadvertenda eſt apud utrumque lectionis varietas, quæ ſenſus nonnullum diſcrimen facit. Etenim apud Socratem, ubi ſtatuitur, Meletianos ſecundo loco ab Catholicis cenſendos eſſe; ita ſententia concipitur: [4] *Secundo prorſus loco haberi poſt omnes, qui in unaquâque parœciâ, & Eccleſia cenſentur, ex iis, qui ab honoratiſſimo, comminiſtro noſtro Alexandro anteà ſunt electi.*

Apud [5] Theodoretum verò ita concipitur, *qui ſub honoratiſſimo comminiſtro noſtro Alexandro antea ſunt ordinati.* Si Socratem ſequimur, ad ſolos Epiſcopos decretum illud pertinebit. Nam ſoli Epiſcopi non modò in Eccleſiis Alexandrinæ civitati contributis, ſed etiam per totam Ægyptum, & provincias Diœceſis Alexandrinæ, quæ ſuos habebant Præſules, ab Alexandrino Epiſcopo ordinabantur; ita ut Metropolitani inſtar eſſet totius Diœceſis, contra quàm in aliis Patriarchalibus ſedibus uſuvenit, ut à pleriſque viris doctis obſervatum eſt. Presbyteri verò, & Diaconi ab propriis in unaquâque Eccleſia Epiſcopis creabantur. At Theodoreti lectio non ſolos Epiſcopos per Ægyptiacum Patriarchatum; ſed etiam Clericos alios complectitur: qui etſi non ab Alexandrino; ſub Alexandrino tamen Epiſcopo creabantur; hoc eſt ſub ejus ditione, & ab ejus partibus ſtantes. Quam ob cauſſam præferenda mihi videtur hæc Theodoreti lectio. Præſertim cùm ſtatim ſimilis apud utrumque lectio ſequatur: [6] *Aut omninò quidquam faciant, niſi de ſententia Epiſcopi Catholicæ Eccleſiæ ex iis, qui Alexandro ſubjecti ſunt.* Nec rectè apud Epiphanium Scholaſticum Tripartitæ hiſtoriæ concinnatorem ex Theodoreto locus uterque interpretatur ſic: prior quidem, *Univerſorum in ſingulis parœciis, & Eccleſiis à cariſſimo comminiſtro noſtro Alexandro conſecratorum*: quomodo Socrates, non Theodoretus exhibet: poſterior verò, *Aut omnino aliquid agere præter voluntatem Eccleſiæ Catholicæ Præſulis Alexandri.* Quæ lectio ab Socratis, & Theodoreti auctoritate diſcrepat; & perſpicue mendoſa eſt. Manifeſtum eſt ergo tam Epiſcopos, quam inferiores Clericos, illo Nicænæ Synodi decreto comprehendi, & pro cujuſque gradus conditione ad ſingulos accommodanda eſſe, quæ ibi præcipiuntur. Velut inter alia, quod Synodica, Meletianæ partis adſcriptitios jubet in mortui Catholici locum ſubſtitui, ea tamen lege, [7] *ſi populus eos elegerit condecernente ſimul, & deſignante maximè Alexandriæ civitatis Epiſcopo*; ut Latinè vertit Epiphanius. Nam & populi electio, & confirmatio ab Alexandrino Epiſcopo repetita, ad Epiſcopatum, non ad Presbyteratum referri debet in aliarum civitatum ordinandis Clericis.

VII. HIS animadverſis, Leidenſis Profeſſoris vaniſſima, & abſurdiſſima de illo loco ſententia convincitur, quæ eſt ejuſmodi. Credit *Epiſcopos Eccleſiæ Catholicæ, qui Alexandro ſuberant*, ſine quorum ſententia, & conſenſu Meletianæ partis adſcriptitii nihil agere poſſunt, eſſe Cleri Alexandrini Presbyteros duodecim; *qui abſente Epiſcopo ordinandi poteſtatem habebant.* Verba * Salmaſii, ut omnes ἀκρισίαν hominis obſervent, hîc adſcribam: *Epiſtola ea ſcripta eſt ad Alexandrinam Eccleſiam, quam regebant Presbyteri, qui abſente Epiſcopo ordinandi poteſtatem habebant. Ipſe Alexander Synodo intererat. Ideo ad ipſum directa non eſt Epiſtola; ſed ad Eccleſiam ipſam Alexandrinam. Ergo illi* τῆς καθολικῆς Ἀποστολικῆς ἐκκλησίας πρεσβύτεροι *ſub Alexandro, Presbyteri intelligendi ſunt Catholicæ Alexandrinæ Eccleſiæ; qui abſente Epiſcopo omnia Epiſcopi munera obibant, in conſecrandis Presbyteris, ac Diaconis, aliiſque inferioribus ordinibus.* * Præf. p. 88.

In paucis iſtis lineis incredibile eſt quantum ſit nugarum & hallucinationum. Primùm quod ait, Epiſtolam Synodicam Nicæni Concilii ſcriptam eſſe ad Alexandrinam Eccleſiam; *ſi ſolam* intellexit, falſiſſimum eſt, & ex ipſa ejus inſcriptione refellitur, quæ præter Eccleſiam Alexandrinam, illos etiam complectitur, *qui per totum erant Ægyptum, ac Libyam, & Pentapolim.* Quod ſi ad iſtos etiam pertinet, vana eſt conjectoris divinatio. Siquidem Epiſcopi ab Meletio in illis provinciis complures erant ordinati; ut ex ejus Indiculo conſtat: quem utique ab illo Alexander exegit, ut Nicæno decreto morem gerens, quod huic conſentaneum erat exequeretur: hoc eſt Epiſcopos Meletianos eum locum in omnibus civitatibus, ubi ab Meletio conſtituti erant, obtinere juberet, quem Synodus præſcripſerat; & Catholicis Epiſcopis, quod ipſemet Alexander; aut ejus deceſſores in iiſdem urbibus ordinarant ſubjiceret.

VIII. QUARE non alios Catholicæ Epiſcopos Eccleſiæ ſignificat, quàm qui in illis extra Alexandriam urbibus ordinati ab Alexandri partibus ſteterant. Hoc ex breviario Meletii, & Athanaſii de eodem narratione non probabili argumento, ſed neceſſario, & ἀποδεικτικῶς colligitur. Quorſum enim iccirco nomina conſtitutorum ab Meletio Epiſcoporum exigeret, ne novos aliquos per fraudem & mendacium deinceps inculcaret, quos ante Nicænum decretum à ſe creatos fingeret, ut ait Athanaſius, niſi ut quod Synodus præceperat, in illis exequeretur? At Epiſcopi in iſto * breviculo nominati, procul Alexandria plerique omnes Epiſcopatum gerebant, velut Lucius in Antinon, Phaſileus Hermopoli: alii in Thebaide, in Sai, aliiſque regionibus haud modico intervallo Alexandria diſtantibus. Quid ergo cogitari poteſt ineptius, quàm, cùm de Epiſcopis Meletianis de uſurpato per Meletii tyrannidem gradu deponendis agatur in Nicænæ Synodi epiſtola; & cujuſmodi fuerint Epiſcopi iſti ad * Athan. Apol. 2. p. 612.

4 Socrat. ibid. Δευτέρους δὲ ὅλως ἐξ ἅπαντος πάντων τῶν ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ τε, καὶ ἐκκλησίᾳ ἐξεταζομένων τῶν ὑπὸ τοῦ τιμιωτάτου, καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου προκεχειροτονημένων.

5 Theod. lib. 1. c. 8. τῶν ἐν ἑκάστῃ παροικίᾳ τε, καὶ ἐκκλησίᾳ ἐξεταζομένων ὑπὸ τοῦ τιμιωτάτου, καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου προκεχειροτονημένων.

6 Socr. & Theod. Ibid. ἢ ὅλως αὐτοῖς τι χωρὶς γνώμης τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου τῶν ὑπὸ Ἀλέξανδρον.

7 Ibid. καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο, συνεπιψηφίζοντος αὐτῷ, καὶ ἐπισφραγίζοντος τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου.

ad unum omnes Athanaſius tam apertè, ac diſertè declaret; contra tantam auctoritatem aſſerere, non illos longinquarum Eccleſiarum Præſules, ſed Alexandrini Cleri Presbyteros fuiſſe? Atqui poſt Epiſcopos illos qui numero ſunt octo & viginti, quóſque extra Alexandriam in Ægypto Conſtitutos dicit Athanaſius, Alexandrinæ Eccleſiæ Clericos à Meletio ordinatos ſtatim recenſet, Presbyteros omnino quattuor, Diaconos tres, & Macarium Presbyterum Parемboles. Hos veriſimile eſt à Meletio tum creatos eſſe in Alexandrina Eccleſia, [8] cum Petro in Maximini perſecutione fuga dilapſo, ſchiſmatis auctor ille ordinationes ad Petrum pertinentes interim ſibi vindicaſſet; ut auctor eſt Sozomenus.

IX. Quod autem Alexandrinæ Eccleſiæ Presbyteri ſimplices Epiſcopalem functionem, hoc eſt ordinationem, neutiquam attigerint, non poteſt illuſtriore argumento probari, quam inſigni, ac luculento totius Alexandrinæ Eccleſiæ teſtimonio; immo tam hujus, quam univerſæ Diœceſis Alexandrino Patriarchæ ſubjectæ: quod refert, & videlicet auctoritate ſua comprubat Athanaſius in Apologia ſecunda. * Nam cum ab æmulis & calumniatoribus hæreticis in crimen vocatus eſſet Athanaſius, quod Macarius Presbyter ab eo miſſus Iſchyram Presbyterum in Mareote ſacra facientem male accepiſſet, ac myſticum calicem fregiſſet, Epiſcopi ea omnibus Diœceſis Alexandrinæ provinciis, hoc eſt ex Ægypto, Thebaide, Libya, & Pentapoli Alexandriam convenerunt: ibique Synodum fecerunt, ea qua encyclicam epiſtolam miſerunt ad omnes ubique Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopos: in qua Athanaſii cauſam uberrimè propugnarunt; & adverſariorum omnes in illum conjectas calumnias diluerunt: præſertim illam, de quâ hic agimus, Iſchyræ Presbytero illatam contumeliam. Hanc verò falſam confictamque eſſe demonſtrant ea eo, quòd neque rem ſacram ibi fecerit Iſchyras; neque myſticum ullum habuerit poculum; ac ne Presbyter quidem fuerit, ſed homo laicus. Quod poſtremum, (id enim ad præſentem diſputationem facit) hac ratione confirmant, [9] quod non ab Epiſcopo ullo, ſed à Collutho, qui tantum Presbyter erat, & in eo gradu deceſſit, ordinatus eſſet: unde in ordinem redactus eſt, & pro laico judicatus, & illius omnes ordinationes irritæ ſunt factæ.

* Atha. Apol. 2. p. 562. Vide To. 3. noſtrum, lib. 2. de Hier. c. 10. § 9 & ſeq.

X. Idem * teſtantur & Mareoticæ provinciæ Clerici in Relatione ad Curioſum, & Philagrium Ægypti Præfectum; Iſchyram, qui pro Presbytero ſe geſſit, [10] nullo modo fuiſſe Presbyterum; quod à Collutho ordinatus eſſet, qui revera Epiſcopus non erat, ſed imaginarius, & falſus. Atqui Colluthus ille unus erat ex Alexandrinis Presbyteris, & quidem primariis. Siquidem uni ex Alexandrinæ urbis Eccleſiis, quas *Paræcias* vocant, præpoſitus, curam populi gerebat, & conventus ibi, ac ſynaxes habebat: ut teſtis eſt Epiphanius initio hæreſis LXIX. Et tamen negant Clerici Mareoticæ Præfecturæ verè illum Epiſcopum fuiſſe; ſed ſpecie ſola, & imagine: quod idem & de Ario dici poteſt, quia Epiſcopus certè non fuit, ſed Presbyter; & ab Epiſcopis in libelli Alexandro oblati ſubſcriptione diſcernitur. Quid adverſus tam evidentem ac tam gravem auctoritatem mutire poteſt Leidenſis Profeſſor? An Colluthum dicet ideo Presbyterum ordinare non potuiſſe, quòd ab Eccleſia Catholica disjunctus, ac poteſtate omni ſpoliatus eſſet? At Meletius multo magis ab Eccleſiæ communione ſeparatus, & exauctoratus erat, cum Epiſcopos, & Presbyteros ubique conſecraret: ac nihilominus ordinationes illius ratas habuit Nicæna Synodus; & reconciliatis illis eundem gradum, ordinemque reſervavit. Cur ergo non idem in ordinatis à Collutho factum eſt; ſed irritæ ordinationes hujus omnea fuerunt; & qui promoti ab eo erant, in laicos rejecti?

* Atha. ibid. p. 616.

CAPUT IV.

De Hieronymo Blondelli ſententia deinceps excutitur. 1 Nihil ab illius auctoritate diſcrepare ſententiam noſtram. 2 Primus ex commentariis in epiſtolam Pauli ad Titum locus expenditur. quo ſenſu Epiſcopus & Presbyter συνωνύμως *uſurpentur. 3 Ex quo illius, & Salmaſii opinio refutatur. 4 ac Blondellus præſertim ex poſitis à ſe principiis oppugnatur. 5 Explicatur Hieronymi locus. quomodo Presbyteri ad gubernationem Eccleſiæ fuerint adhibiti. 6 Populi ſuffragia olim ad Clericorum ordinationem adhibita. 7 Ex quo Blondellus, & Salmaſius refelluntur. 8 Salmaſii caſtigatur error.*

I. Redeo ad Blondellum, eruditiorem altero certè, & digniorem qui cum in hac palæſtra decertetur. Hujus ex Præfatione hactenus capita, & argumenta ſelegimus aliquot, quibus reſponderemus. quanquam nihil erat admodum neceſſe novam hanc operam ſumere: cum in ſuperioribus libris de Hierarchia quod adverſus Leidenſem Profeſſorem diſputavimus, ad explicanda pleraque, quæ a Blondello ſunt objecta, pertineat. Nunc ad librum ipſum Apologeticum venio; in quo ſententiam Hieronymi propugnare velle profitetur. Hoc contra nos facere nihil ille neceſſe habuit. Non enim ſummi viri, ac ſanctiſſimi Doctoris ab ſenſu, & auctoritate diſcrepamus. Viderint qui illius mentem ſecus interpretantur: & ad Aerii ſectam immerentem, ac reluctantem trahunt: aut quæ ab illo periculoſe jactata videntur, non ejus eſſe germana; ſed ab quopiam Aeriano inculcata ſuſpicantur. Nos aliter ſentimus: & cujuſquemodi ſunt iſta, præclarè cum communi, & Catholica convenire ſententia credimus.

Relegantur capita duo ſecundi libri de Hierarchia, quartum, & quintum: in quibus Hieronymi loca omnia, quæ ab Salmaſio primum, tum à Blondello tractata ſunt, accuratiùs expendimus. Tum ea ponderentur, quæ capite primo libri hujus ad idem argumentum exprompſimus: duo quædam ex illis conſequentia eſſe profectò prudens quiſque ſtatuet: alterum, nihil eſſe cauſæ, cur Hieronymum, velut nobis adverſarium, in controverſia iſta vereamur, aut ſic tanquam in judiciaria ſortitione, ab hac lite diſceptanda rejiciendum putemus: alterum, Doctorem eundem nulla re, niſi paucorum verborum ſono, ac ſpecie quadam, Blondelli, *ac Salmaſii commento favere: reipſa verò totam amborum fabulam illius auctoritate, ac multò diſertioribus verbis, & ſententiis elidi, ac labefactari: quòd & Epiſcopum à Presbytero in eo ſecernit, quod eſt præcipuum, & in quo ἰδιώτης χειροτονίας ſitus eſt; dum ordinandi poteſtatem Epiſcopo tribuit, negat Presbytero: nec citra electionem, ſola antiquitatis prærogativa, ſtatim mortuo Epiſcopo ſubſtitutum eſſe proxime ſequentem aſſerit. quæ dici ab illo certè oportuit ambo, ut eum ſibi ſuffragatorem aſciſcerent. Itaque fruſtrà in vexando Hieronymo laborat gnavus, & induſtrius, ac meliore dignus cauſſa patronus: & quiſquis Hieronymo ob id infenſior eſt, quòd *Presbyteralium*, ut jam eſt appellari cœpta, pernicioſam ſectam præſidio ſuæ auctoritatis armavit. Non eſt ita profectò, non eſt; longeque ab contagione abeſt iſta erudituſſimus Doctor: idque tum ex iis liquidò conſtare puto, quæ in ſuperioribus libris de Hierarchia copioſè diſſeruimus: tum ex ſubjectis aliquanto firmius approbatum iri confido; quæ ad diluendas Blondelli rationes explicabimus.

II. Primum Hieronymi locum arripit Blondellus ex * commentario in Apoſtoli ad Titum epiſtolam, ſub initium; * Hier. in ep. ad Tit. to. 3. col. 109. A.

8 Sozom. lib. 1. c. 24. ὅτι καὶ Πέτρε τοῦ μαρτυρήσαντος, [illegible] τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, φεύγοντος διὰ τὸν διωγμὸν, τὰς [illegible] αὐτοῦ χειροτονίας ὑφήρπασε.

9 Athan. [illegible] p. 570. [illegible] Κολλούθε; τοῦτο γὰρ λοιπόν. [illegible] Κολλούθε πρεσβυτέρου [illegible] ἀποθανόντος, &c.

10 Athan. p. 616. Ἰσχύραν λέγοντα ἑαυτὸν εἶναι Πρεσβύτερον, [illegible] Πρεσβύτερος. ὑπὸ γὰρ Κολλούθε πρεσβυτέρου φαντασθέντος Ἐπισκοπὴν [illegible] &c.

11 Item

tium; ubi ita ſcribit: *Idem eſt ergo Presbyter, qui & Epiſcopus.* Quibus ex verbis * argumentatur, non ſolam utrique appellationem eſſe communem: ſed rem etiam, & naturam nomini ſubjectam. Quod niſi ita foret, homonymia duntaxat iſtic eſſet: cùm ſynonymia verſari debeat. *Atqui longè homonyma à ſinonymis differre, neque verè eadem eſſe, de quibus verè eadem, ſed diverſimodè dicantur, ſed eadem ſecundum dici, non ſecundum eſſe, nemo neſcit.*

* Blond. p. 3. Obſer. 8.

Verum hac ipſa voce ſua, & præſcriptione convincatur neceſſe eſt cum Salmaſio Blondellus; & invitus licèt in contrariam ſententiam cogatur concedere. Sit enim *Presbyteri*, aut *Epiſcopi* vocabulum non ὁμωνύμως, ſed συνωνύμως commune ſimplici Presbytero, & Epiſcopo proprie dicto; ſive primo ordini, & ſecundo: certè non ex eo ſequetur, prorſus idem utrumque fuiſſe: ſed in uno aliquo communi, non tamen eodem penitus, & individuo conveniſſe. Hæc enim τῶν συνωνύμων propria conditio eſt, & eſſentia: quæ ſic ab Ariſtotele definiuntur, ut ſint ea, *quorum & nomen eſt commune, & ratio nomini reſpondens eadem.* Eadem porrò ratio eſt intelligenda non *adæquatè*, ut in Scholis loquuntur; ita ut nulla interſit differentia, ſed ſecundum id, quod vocabulo ſignificatur. Etenim *animal*, exempli gratia, συνωνύμως de homine, & equo dicitur; & ratio nomini ſubjecta, hoc eſt *ſubſtantia corporea ſentiens*, communiter ambobus convenit, & idem genere eſſe dicuntur; non abſolutè tamen, & adæquatè unam, & eandem naturam obtinet: ſed ſuâ, & propria cuique differentia conſtitutam, atque diſtinctam. Nam ſi nihil intereſſet, non *ſynonyma* eſſent, ſed *polyonyma*, quæ *homonymis* ex adverſo reſpondent. Sunt enim homonyma, quæ nomen habent commune, ſed rationem nominis prorſus habent diverſam: ut homo verus & pictus. at polyonyma, quæ ſub nominibus diverſis eandem prorſus habent eſſentiam, ut ἄορ, ξίφος, σπάθη (ait Ammonius ad librum Categoriarum) hoc eſt *gladius, enſis, & ſpatha.*

III. Igitur quærendum eſt, an qui Epiſcopum dici ab Hieronymo putant unum, & idem eſſe, vel eundem ordinem, συνωνύμως idem eſſe velint, an πολυωνύμως. Si prius eligant, nihil aliud ex eo conſequentur, niſi in una re aliqua, vel generica ratione conveniſſe: cùm interim peculiari à ſe mutuò propriaque conditione diſtarent. quam ſanè non diſſimulavit Hieronymus. Igitur primo illo ſæculo, quo promiſcuas appellationes illas fuiſſe volunt, in eo conveniebant Presbyteri & Epiſcopi, quòd Eccleſiæ præſides, & conſilii, ac regiminis participes erant: cum interim in eo diſtarent, quòd qui Epiſcopi κατ' ἐξοχὴν dicebantur, id eſt primi Ordinis Sacerdotes, jus haberent ordinandi; quo ſimplices, & ſecundo in gradu collocati carebant. Ita conſtabat illis ἡ συνωνυμία. quam ſi ejuſmodi conſtituunt, nihil ut omninò diſcriminis interfuerit, non jam συνωνυμία erit; ſed πολυωνυμία: & eodem modo Presbyter, & Epiſcopus de uno aliquo & ſingulari ordine dicentur: quo λώπη & ἐσθὴς, id eſt *veſtis*, & *indumentum*: vel *enſis*, & *gladius*, illa de uno, & eodem prorſus corporis tegumento: hæc, de eodem, & nulla re diſcrepante teli genere uſurpari ſolent. Hoc autem ne illi ipſi quidem dicere audebunt. Quanquam Leidenſis Trapezita, ut eſt eorum, quæ ſcribit, neque peritus admodum, neque curioſus; modò unum, modò aliud affirmat, neque penſi multum habet quid dicat, dummodo non taceat. Verum Blondello in palæſtra hac exercitatioti non licet poſteriore hoc uti; ut Presbyteri, & Epiſcopi nomina rem eandem ſignificaſſe velit Hieronymum, nulla proprietate, ac conditione diverſam: & tamen niſi hoc affirmet, nihil omninò contra Catholicam cauſſam, pro nupero, quod propugnat, commento proficiet.

IV. Quod non eundem penitus ordinem fuiſſe nulla propria conditione diſtinctum, ac vocibus illis duabus expreſſum, aſſeverare poſſit, fit ex eo perſpicuum, quod magnum ipſemet diſcrimen ſtatuit ordinum, & graduum, qui duplici appellatione iſta continebantur. Quippe tametſi principiò adminiſtratam ab Collegio Presbyterorum Eccleſiam fuiſſe ſentiat, * nihilominus unum aliquem primatum, & ἔξαρχον, id eſt principem Collegii, ac præpoſitum extitiſſe docet, qui *primæ Cathedræ, Præſidialiſque poteſtatis jus obtineret.* Erat ergo tum βαθμῷ, id eſt *gradu* potior, ac ſuperior: nec idem prorſus ambo illi fuerunt Presbyteri, & qui ſummum inter eos princi-

* Blond. in Præf. p. 6.

patum tenebat. Eadem Leidenſis Profeſſoris aliquando eſt opinio. Dixi aliquando. nam aliàs aliter exiſtimat: nec decretis ſe ſuis teneri, & adſtringi, æquum eſſe putat. Quare contraria nonnunquam pagina eadem aſſerit: ut in primo de Hierarchia, quod ad præſens argumentum ſpectat, oſtendimus, undecimo capite.

Sed hoc valere juſſo, videat Blondellus, quînam ex Hieronymo probare poſſit, unum & ſingularem ordinem fuiſſe Apoſtolico illo ſæculo; nec ullum in Presbyterorum Collegio fuiſſe diſcrimen: ubi Primatem, & principem; id eſt ἔξαρχον è numero agnoſcit unum: penes quem primaria eſſet auctoritas; & per quem ſingularium in unaquâque Eccleſia Præſidum propagata ſucceſſio decurreret: &, quod caput eſt, qui proprium, & excellens jus haberet ordinandi, hoc eſt conſecrandi utriuſque illius gradus, immo omnium Eccleſiaſticorum, Clericos: quod Collegio Presbyterorum ſimplicium planè negamus fuiſſe, tum Hieronymus affirmavit ipſe, tum omnis Eccleſiaſtica vetuſtas exemplis peræque, ac dictis approbavit. Nam quod Hieronymus ait in epiſtola ad Evagrium quæ eſt LXXXV, *Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* quibus verbis indicat ordinationis jus ſoli Epiſcopo conceſſum fuiſſe, non ordinis ſecundi Presbytero; illa, inquam, Hieronymi ſententia non ſolùm ad ipſius ætatem referenda eſt, ut Salmaſius, & Blondellus arbitrantur: ſed ad anteriora, & Apoſtolica tempora: ut paullo pòſt oſtendam. Quare perennis ex antiquo, & perpetua: utpote divino jure conſtituta: fuit ordinis utriuſque diſtinctio, cujus præcipua ratio in ordinandi poteſtate conſiſtit. Qua manente, quantumvis externa Eccleſiæ gubernatio cum Presbyterorum Collegio communicata fuerit, integra nihilominus amborum differentia perſeverat.

V. Quod igitur Hieronymus commentario in epiſtolam ad Titum docuit, *Epiſcopos magis, ex Eccleſiæ conſuetudine, quàm diſpoſitionis Dominicæ veritate Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere:* non de eo capiendum eſt, quod eſt Ordinis Epiſcopalis ἰδιῶδες, & divino jure conſtitutum, ut ſæpè diximus, & agnoſcit Hieronymus: quod non longe pòſt evidenti ratiocinatione demonſtrabimus: verùm de ſola Eccleſiaſticarum rerum adminiſtratione, quam ex conſuetudine cum Presbyteris communiter gerebant Præſides, & Presbyterorum ἔξαρχοι, id eſt Epiſcopi κατ' ἐξοχὴν ita nominati, vel ipſomet aſſentiente Salmaſio. Quamvis enim Epiſcopalem ordinem in locum Apoſtolorum ſubrogandum Chriſtus inſtituerit, & inter hos ſummum, ac ceterorum caput, Petri ſucceſſorem Pontificem: atque eidem Ordini ſingularem in Presbyteros, ac totum adeo corpus ſubjectatum ſibi Eccleſiarum poteſtatem & auctoritatem attribuerit: (nimirum in particulares Eccleſias, Epiſcopis; in univerſum ſyſtema omnium Eccleſiarum, Romano Pontifici) non tamen juris iſtius, ac poteſtatis uſum, &, ut vulgò nuncupant, *praxim*, ſic ad illos alligavit, & adſtrinxit, ut non liceret ipſis cum toto communicare Collegio; & conſilii, ac deliberationis, gubernationiſque ſocios, & participes illos facere. Nam & * princeps omnium Apoſtolorum Petrus, cùm de maximi momenti re, nempe de Apoſtolo uno ex duodecim ſortiendo in Judæ proditoris locum ageretur, ad eam conſultationem non ſolum Apoſtolos ceteros, ſed etiam univerſalem Eccleſiam adhibuit. Et * poſteà, cum de novo Ordine Diaconorum in uſum introducendo deliberatum eſt, de eo retulit ad multitudinem Diſcipulorum, id eſt fidelium. Neque tamen id utrobique, ſed & aliàs ſæpius factum, ut ex Pauli Epiſtolis conſtat, ita præfractè trahi debet in exemplum, ut ex eo concludatur, Eccleſiæ gubernationem, & ad eam pertinentium rerum, communiter à populo, perinde atque ab Presbyteris cum Epiſcopo tractari debere.

* Act. 1.
* Act. 6.

VI. Fuerit igitur olim in Eccleſia adminiſtranda conſuetudo talis, ut de Presbyterorum conſilio nihil non ageret Epiſcopus: non eſt ex eo conſequens nihil inter ambos Ordines fuiſſe diſcriminis. quemadmodum minime ſequitur nullam inter Epiſcopos, vel Clericos omnes, & plebem Chriſtianam, ordinis differentiam extitiſſe, quòd in ordinandis Clericis majoribus, ac minoribus, populi totius conſenſus, ac judicium interceſſerit.

Cyprianus in epiſtola XXXIII, quam ad Presbyteros & Diaconos, ac plebem univerſam ſcribit, in omnium

Clericorum ordinationibus etiam popularis ſe ſuffragii rationem habuiſſe teſtatur. *In omnibus*, inquit, *ordinationibus Clericis, fratres cariſſimi, ſolemus vos antè conſulere; & mores, ac merita ſingulorum communi conſilio ponderare.* Agit autem illa in epiſtola de ordinatione Aurelii Lectoris: de quo ideò ſe ait non expectaſſe tam Clericorum, quàm populi Carthaginenſis ſuffragia, uti conſueverat; quod divina jam de eo præceſſerant. Hunc ergo *à ſe, & à collegis, qui præſentes aderant, ordinatum eſſe* refert: ut & epiſtola ſequente de Celerino idem renuntiat Clero populoque.

Quinetiam epiſtola LXVIII, traditionis id eſſe divinæ ait, & Apoſtolicæ obſervationis, ut plebe præſente, & videlicet aſſentiente, deligatur Epiſcopus. *Propter quod*, inquit, *diligenter de traditione divina, & Apoſtolica obſervatione obſervandum eſt, & tenendum, quod apud nos quoque, & ferè per provincias univerſas tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem provinciæ proximi quique conveniant: & Epiſcopus deligatur plebe præſente; quæ ſingulorum vitam pleniſſimè novit, & uniuſcujuſque actum de ejus converſatione proſpexit.* Quæ conſuetudo eligendorum Epiſcoporum Cleri, & populi ſuffragio perdiù in utraque Eccleſia, Orientali, & Occidentali, & in hac potiſſimùm obſervata eſt: ut alibi adnotavimus; & ex Synodalibus decretis, ac veterum teſtimoniis perſpicuè conſtat.

VII. Hujus Eccleſiaſtici ritus non otioſa, nec inutilis hoc loco commemoratio eſt. Valet enim ad infringendam vim argumentationis illius, qua Salmaſius, & Blondellus maximè id, quod volunt, effici putant: unum, & eundem ex inſtituto Chriſti, Ordinem eſſe Presbyteratum ſimplicem, & Epiſcopatum. Hoc enim objiciunt, primis Eccleſiæ temporibus, & Apoſtolico ſæculo, tum eoſdem utraque & ordinatione, & functione præditos fuiſſe: tum ab ambobus in commune adminiſtratam Eccleſiam; nihilque per ſe ſolos Epiſcopos geſſiſſe. Quod etſi minimè probant: tamen ut illis concedatur, nihilo firmiùs eorum ratio conſiſtet. Etenim ſi quid ratiocinatione iſta conficiunt, non minùs neceſſariò ſequetur, quod ex Cypriano colligi contendat quiſpiam: ordinationes (quæ præcipua pars eſt Eccleſiaſticæ gubernationis) ad plebis arbitrium dirigendas; ac nullum vel Epiſcopum, vel alium quemlibet Clericum ritè prætermiſſo hoc eligi: quod ex divina traditione, & Apoſtolica obſervatione manaſſe graviſſimus auctor, ac ſanctiſſimus Martyr affirmat.

At illud conſectarium nemo niſi demens, & ineptus admittet: aut verò divino jure fixum, ac ſancitum inde eſſe pugnabit, quòd ab ortu Chriſtianiſmi obſervatum iſtud eſſe conſtiterit. Addam illud inſuper, quod majus, & efficacius videri poſſet; quamvis hoc certò probaretur, Chriſtum ipſum Apoſtolis juſſiſſe, ut in eligendis, & ordinandis Clericis populi ratio duceretur; ut ſine aſſenſu illius nemo dignitatem iſtam caperet: tamen ex uſu conſequentis temporis, & Eccleſiæ more, ac judicio, etiam hodiernæ, ita illud interpretandum fore, ut divina illa traditio, divinumque jus ſic ab initio conſtitutum fuerit: non ut perpetuum eſſet, & immutabile: ſed ut certo duntaxat tempore obſervandi neceſſitatem afferret. Perſpicuum enim illud eſt, non omnia, quæ Deus in veteri lege, aut Chriſtus in Nova per ſeſe nominatim facienda præſcripſit, juris, uſuſque fuiſſe perpetui: ſed ea duntaxat, quæ ad fidem, & Sacramentorum, ut vocant, ſubſtantiam, vel naturalem, ac per ſe immutabilem officiorum regulam, diſciplinamque ſpectant. Cujus rei diſcrimen, ac diſceptatio non privati cujuſvis hominis arbitrio: ſed Eccleſiæ, quæ errare non poteſt, & fida eſt, ac certa divinorum mandatorum interpres, judicio decretóque conſtituitur.

Sic iſte celebrandæ, ac participandæ Euchariſtiæ mos cœna quotidiana functis, ac poſt cibum, & ab Chriſti profectus exemplo, & à Chriſtianis aliquandiu ſervatus, paullatim exolevit, & in crimen etiam, ac nefas tranſiit.

*Simp. Ver. p. 240. VIII. De qua conſuetudine * Leidenſis Trapezitæ caſtiganda temeritas eſt: qui in epiſtolâ quadam homine indigna ſobrio, quam ſub Simplicii Verini nomine contra Hugonem Grotium poſt ejus mortem edidit, ritum hunc ab jejunis participandæ Euchariſtiæ reprehendit. *Et mirari*, inquit, *libet, unde iſta ſuperſtitio inceſſerit animis hominum ſine ratione ulla, ac fundamento, contra inſtitutionem ipſius Chriſti. An ſapientiores Chriſto eſſe voluerunt? Num ſi credidiſſet Chriſtus corporis ſui, & ſanguinis Sacramentum indignè à pranſis, ac cœnatis ſumi, non potuiſſet ante cœnam id inſtituere, ut fecit poſt cœnam, vel in cœna.* Tum alia quædam inepta, & infanda ſuo more blaterat teterrima colluvione verborum ἰωλογγίαν κατεχίον. Ad quam eluendam, & quod jam inſtituimus proſequendum, Auguſtini locum adſcribam; ubi de ritu illo per totam Eccleſiam recepto ita loquitur in epiſtola CXVIII, capite VI. *Liquidò apparet*, inquit, *quando primùm acceperunt Diſcipuli corpus, & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos. Nunquid tamen propereà calumniandum univerſæ Eccleſiæ,* (quod Diaboli proprium imitatur, qui ex parte ejus eſt *Verrinus*, dæmonis cognominis, qui in hiſtoria Maſſilienſis cujuſdam Magi ante aliquot annos edita celebris habetur) *quod à jejunis ſemper accipitur. Et hoc enim placuit Spiritui ſancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani prius Dominicum corpus intraret, quàm ceteri cibi. Nam ideò per univerſum orbem mos iſte ſervatur. Neque enim quia poſt cibos dedit Dominus, propterea pranſi, aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent: aut, ſicut faciebant quos Apoſtolus arguit, & emendat, menſis ſuis iſta miſcere. Namque Salvator quo vehementiùs commendaret myſterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit altiùs infigere cordibus, & memoriæ diſcipulorum; à quibus ad paſſionem digreſſurus erat. Et ideo non præcepit quo deinceps ordine ſumeretur; ut Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſervaret hunc locum. Nam ſi hoc ille monuiſſet, ut poſt cibos alios ſemper acciperetur, credo quòd eum morem nemo variaſſet.*

IX. Hæc ſatis ſunt ad retundendam Severini loquacitatem, contra quam alias plura dicemus. Quod autem in præſentiarum agitur, indidem effloreſcit; quædam ab ipſomet uſurpata eſſe Chriſto, & ab Apoſtolis tradita; tum etiam ab Chriſtianis aliquanto ſervata tempore; quæ poſtmodum Eccleſiæ auctoritate mutata ſunt: cujus eſt, ut paullo ante dixi, diſcernere quænam ad tempus obſervanda: quæ in perpetuum valitura Chriſtus per Apoſtolos ſuos inſtituerit. Atque hujus generis eſſe poteſt quod de ordinatione Clericorum & electione populari conſenſione facienda; déque cetera gubernatione Eccleſiæ non ab ſolo Epiſcopo tractanda, Hieronymus, aliique Veteres, vel apertè docent, vel utcumque ſignificant.

Ex his Blondelli ſyllogiſticæ ratiocinationi facile eſt occurrere: qui Apoſtolos in ea fuiſſe ſententia, ut eundem ordinem eſſe crederent Epiſcopatum, & Presbyteratum ſimplicem, * quinque ſyllogiſmis probare contendit. Quorum vis omnis & ſumma his ferè comprehenditur, quæ hucuſque diſputavimus: quòd Apoſtolus eadem Presbyteris præſcribit, quæ Epiſcopis: quod * utroſque Spiritus Sanctus paſcere voluit gregem, Eccleſiam Dei regere, & alia id genus obire, quæ ſunt Epiſcopalis ordinis propria. Contra quæ omnia unum illud opponimus; Ordinandi jus, & poteſtatem excipi ab illo ipſo, quo præcipuè auctore ſe venditant, Hieronymo: hanc nunquam attigiſſe dici ab eo ſimplices Presbyteros, hoc eſt eos, qui non ſimul & primi ordinis eſſent, ſive propriè nominati Epiſcopi. quæ omnia ſuperiore libro, & hoc ipſo cumulatè diſſeruimus. *Blond. Apol. p. 4. *Act. 20.

CAPUT V.

1 *Locus alter Hieronymi ex epiſtola ad Evagrium exponitur.* 2 *Diluitur Blondelli objectio. De vocabulo Diaconi.* 3 *Ex Hieronymi duobus locis Blondelli & Salmaſii opinio diſcutitur.*

I. Alter locus Hieronymi in epiſtolâ LXXXV ad Evagrium. Ibi quendam refellit, qui Diaconos Presbyteris anteferre non dubitabat. Hunc Falcidium nominat auctor Quæſtionum utriuſque Teſtamenti, qui in Appendice tomi quarti operum Auguſtini ſolet excudi, * quæſtione centeſima prima: ubi de ea re copioſè diſſerit. *Audio quendam,* (verba ſunt Hieronymi) *in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferret.* *To. 4. Aug. p. 450.

Digitized by Google

ret. Ac poſtquam aliquot Scripturæ teſtimoniis oſtendit, Presbyteros eoſdem eſſe cum Epiſcopis, verba iſta ſubjungit ad idem confirmandum: *Quid enim facit, exceptâ ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?*

Ad hunc verò locum multa diſputat Blondellus, & hoc potiſſimum: Non videri conſentaneum Hieronymo, dicere ſolum nomen habuiſſe cum Epiſcopo commune Presbyterum, nempe ut Epiſcopus vocaretur: alioquin ineptam fore illius argumentationem. Etenim Falcidium illum, qui Diaconos anteferebat Presbyteris, ex eo falsò, ac ridiculè ſentire probat, quòd ſi Presbyteris anteponendi ſunt Diaconi, anteponentur etiam Epiſcopis: quoniam iidem ſunt Presbyteri & Epiſcopi. Atqui ſi ob ſolius nominis communitatem iidem iſti ſunt, quòd ſcilicet utrique nominantur Epiſcopi; cum etiam Diaconorum vocabulum Epiſcopis interdum tribuatur, eodem jure refelli poterit Hieronymus, qui dicit Presbyteros eſſe præferendos Diaconis. objici enim poterit; ſi id verum eſt, certè Presbyteros Epiſcopis anteponi, quoniam & hi Diaconi nuncupantur.

II. VERUM perfacilis eſt ad iſta reſponſio. Nam alia duarum vocum iſtarum ratio eſt, Diaconi, & Epiſcopi. Siquidem Diaconus aliàs, idque paſſim, non propriè, ſed appellativè ſumitur: & tunc ferè aliud nomen in gignendi caſu huic adjungitur: ut cùm * Apoſtolus Chriſtum vocat διάκονον τῆς περιτομῆς, *miniſtrum circumciſionis*: & * principem, διάκονον θεοῦ, *miniſtrum Dei*: & Apoſtolos, * *miniſtros novi Teſtamenti*, διακόνους καινῆς διαθήκης. tum Epaphroditum διάκονον τοῦ Χριστοῦ, *miniſtrum Chriſti*, quæ adjecta nomina vel perſonæ ſunt, cui miniſtratur: vel functionis ipſius. Ita facilè in iſtis agnoſcimus laxiorem, & appellativam eſſe miniſterii ſignificationem. At Epiſcopi, & Presbyteri nomina genus aliquod officii, gradus, ac dignitatis indicant, & ſola, nullóque addito uſurpantur alio. Et quamvis aliquando utroque vocabulo ordo uterque ſit appellatus, primus, ac ſecundus. tamen poſt primum ſæculum diſtingui cœperunt, ut Salmaſius, & Blondellus aſſerunt. quando Præpoſitus è Collegio aſſumptus eſt aliquis, qui gradu, ac dignitate ceteros anteiret: ut habet illorum fabula.

*Rom. 15. *Rom. 13. 4. *2. Corinth. 3. 6.

Sic imbecilla eſt altera * Blondelli argumentatio. *Quorum eædem functiones ſunt, hæc eadem ſunt inter ſe. Epiſcopatus & Presbyterii eædem ſunt functiones, paſcere, ſuperintendere, vigilare, &c. Ergo Epiſcopatus, & Presbyterium eadem ſunt inter ſe.* Hanc ratiocinationem conturbat Hieronymi locus ille, ad quem ita diſputat; cùm ait, *ordinatione* diſtare Epiſcopum a Presbytero: ex quo ſequitur, non eandem utriuſque functionem in omnibus eſſe, uti neque *characterem*, aut *eſſentiam*.

*Pag. 7.

III. UT autem præſidium omne illis amputetur, quod ex Hieronymi auctoritate præ ceteris capere ſe putant, & crebriùs, ac vehementiùs intentare ſolent; age ex illis ipſis locis, quibus maximè nituntur, oſtendamus duos ab ſanctiſſimo Doctore, ac diſtinctos ordines eſſe conſtitutos, Epiſcopatum, & Presbyteratum; tametſi ad Eccleſiaſticas res in commune gerendas ambo initio fuerint adhibiti. Ordines appello, cujuſmodi in Catholica cenſentur Eccleſia: hoc eſt, non functiones ſimplices, aut dignitates gradúſve: ſed ſacramento, & charactere conſignatos, quorum eſt effectio diſpar; nec eadem poteſtas: ut in primo de Hierarchia libro, capite quarto fuſius expoſuimus.

Hieronymus in commentario ad Pauli epiſtolam ad Titum; ubi ex Apoſtolicis Scripturis probat eundem eſſe Presbyterum cum Epiſcopo; inter alia teſtimonia illud affert, quod initio epiſtolæ ad Philippenſes, Paulus & Timotheus ſalutem dicunt *omnibus ſanctis, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & Diaconis*: neque Presbyteros nominant: unde colligit Hieronymus Epiſcoporum nomine ſignificari Presbyteros, ac ſic argumentatur: *Philippi una eſt urbs Macedoniæ: & certè in una civitate plures, ut nuncupantur, Epiſcopi eſſe non poterant. Sed quia eoſdem Epiſcopos illo tempore, quos & Presbyteros appellabant, propterea indifferenter de Epiſcopis, quaſi de Presbyteris eſt locutus.* Ex iis verbis manifeſtè demonſtrari poteſt, Hieronymum exiſtimaſſe Presbyteros, & Epiſcopos non unum & eundem Ordinem fuiſſe, etiam Apoſtolico illo ſæculo. Nam ſi hoc putaſſet, non dixiſſet plures in eadem civitate Epiſcopos eſſe non potuiſſe: cùm eſſent utique plures Presbyteri. Ac profectò ridiculè argumentatus eſſet, ſi ex eo, quod poſteà factum eſt, & tunc nondum fiebat, ut unus duntaxat in una civitate eſſet Epiſcopus, probare vellet Apoſtolum de veris Epiſcopis ibi non loqui: facilè enim occurriſſet illi; & veros illic Epiſcopos commemorari; & plures tamen in una civitate reſidere: quod nondum inſtitutum eſſet, unum tantummodò in Eccleſia qualibet ordinari Epiſcopum.

IV. JAM ſi quis illa Hieronymi verba ſic intelligenda eſſe pugnet; cùm ait, *in una civitate plures, ut nuncupantur, Epiſcopos tunc eſſe non potuiſſe*: ut ſit iſte ſenſus, *plures* Epiſcopos, cujuſmodi eo, quo ſcribebat Hieronymus, tempore nuncupabantur, cùm jam ut à Presbyteris diſtincti, ita ſingulares erant in quaque civitate, primo illo ſæculo nondum fuiſſe: ſi quis, inquam, explicare ſic Hieronymi verba voluerit, non minùs refelletur. primum, quòd & veri tunc erant Epiſcopi, ut Blondello, ac Salmaſio videtur; nec minus, quàm fuêre poſteà, cùm ex Collegio ſunt electi: & Epiſcopi nuncupabantur, uti & poſteriores illi. quare otioſe illud addidiſſet Hieronymus, ut nuncupantur. Deinde cùm viveret, & illa ſcriberet Hieronymus, eundem ordinem fuiſſe Presbyteratum, & Epiſcopatum, ex illius mente Blondellus arbitratur. Ergo quod adjecit, *nuncupantur*, nullam in ἰσότητι, ut ita dixerim, *identitate* mutationem factam ſignificare debet: ſed prorſus eodem modo, quo Apoſtolorum tempore, & nomen ipſum, & res nomini ſubjecta utrique communis fuit.

Atque hinc etiam, hoc eſt ex altero Hieronymi loco epiſtola LXXXV ad Evagrium, manifeſti erroris arguitur Blondelli, ac Salmaſii; & noſtra confirmatur opinio; non hanc Hieronymi fuiſſe ſententiam, quam illi cupiunt; eundem prorſus Ordinem fuiſſe Presbyteratum, & Epiſcopatum. Siquidem poſt commemoratam Presbyterii dotem, ejuſque gradum Epiſcopali exæquatum, ſtatim iſta ſubjecit, quæ ad ſuperiorum caſtigationem, & accuratiorem intelligentiam ſpectant: *Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* Igitur tunc etiam, cum unum eſſe videbantur, & idem, ordinandi poteſtate diſtabant. quod ad ἰσότητα diſcrimen ſufficere, hactenus oſtendimus.

Neque verò, quod ſuprà meminimus; ex illis Hieronymi locis proprium Salmaſianæ commentum opinionis, quod & Blondellus amplecti voluit, approbari poteſt: nempe ſola ætatis, initiationiſque prærogativa Presbyteros ad Collegii præpoſituram aſſumptos fuiſſe: idque ſine electione factum eſſe, non ſolùm tacente, ſed reclamante quoque, contradicentéque Hieronymo. Quare nullum habent iſtius auctorem, vindicémque fabulæ; quam tamen aſſidue, ac nimis conſtanter inculcant.

CAPUT VI.

Expenduntur Veterum teſtimonia, quæ ad opinionem ſuam approbandam Blondellus occumulavit. 1 Fruſtrà Hieronymi ob eo ſuſceptam Apologiam: quem quidem in eo ipſo, quo utitur, teſtimonio falſitatis accuſat: quòd ejus opinioni contradicat. 2 De turba teſtium, quos idem Blondellus citat, generatim diſſeritur. ac primum oſtenditur nihil illos eorum affirmare, quæ Salmaſius, & Blondellus commenti ſunt. 3 Rediguntur illa teſtimonia ad ſummam quandam, quæ nihil illos adjuvet. 5 Argumentis aliis oſtenditur, nihil ad ſublevandam Salmaſii, & Blondelli fabulam teſtimonia iſta prodeſſe.

I. QUANTUM ex antecedente hucuſque perducta diſputatione conſtare arbitror, neque *Proteſtantium Presbyteralium* cauſa prudenti cuiquam, ac vetuſtatis intelligenti probare ſe poteſt: nec Hieronymum fautorem jure adſcribit ſibi: neque porrò ſanctiſſimus hic Doctor Apologia, ſed interpretatione opus habuit: quam nos certam, & conſentaneam diſertis illius ex verbis, ac tota oratione confecimus. Non fuit ergo tanti, ut vir

eruditus Apologiam pro ſententia Hieronymi elaboraret: quod titulo tenus oſtendit, reipſa verò minimè perfecit. Immó verò ſtatim initio valere illum juſſit, & contra ſe teſtimonium dicenti ψευδομαρτυρίας litem intentavit. Ecquid amabo inter nos, hoc eſt me, & Salmaſium cum hujus peſſimi præſultoris hyporcheta litis ac controverſiæ fuit? Nónne poſita omnis eſt in duplici illo capite, quod & in tribus ſuperioribus de Hierarchia libris, & in hoc ipſo conſtanrer objecimus: alterum, an Epiſcopatus à Presbyteratu ſimplici, ordinandi jure, ac poteſtate differret: alterum, an ſine electione, propter ſolam antiquitatis prærogativam, in mortui locum antiſtitis, id eſt Epiſcopi, proximus quiſque de Presbyterorum Collegio ſuccederet? Utrumque illi ambo Salmaſius, & Blondellus affirmant, negante me, ac fundum auctorémque commenti iſtius perſeverante petere. Quid tricamur tandiu? Unum ex omni antiquitate producant, qui hoc perſpicuè dicat, quod illi maximè cupiunt. Hieronymum ecce nobis proferunt, quaſi *Presbyteralium* partium anteſignanum, ac ducem. At ille iſtis ipſis in locis, quæ ex eo colligunt, duo totidem illis contraria plena voce teſtatur. In epiſtola ad Evagrium, quæ eſt LXXXV, *ordinationem* ſoli excipit Epiſcopo; adimit Presbytero: & hoc uno differre ambos aſſerit. Rurſus in eadem epiſtola, *Alexandriæ à Marco Evangeliſta uſque ad Heraclam, & Dionyſium, Presbyteri*, inquit, *ſemper unum ex ſe* ELECTUM *in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant*. In utroque falſum eſſe Presbyteralium patroni dicunt Hieronymum. Hoccine eſt Apologiam Hieronymi ſcribere, an accuſationem potiùs? Deſinant auctore illo gloriari, & alterum aſciſcant ſibi, ſi quem habenr; quod hactenus non ſunr aſſecuti.

II. TRANSEAMUS modò ad illam antiquorum Patrum tùrbam, quos advocatos non Hieronymi ſententiæ, ut ambo illi prædicant, maximè Blondellus; ſed commenti, ac fabulæ ſuæ hic poſterior adſcivit. Qui quidem nihilo magis, quàm Hieronymus, auctoritatem ſuam ad novitiam hanc fabulam accommodant. Perſpicuum illud eſt, vel ut deinceps taceam, ex tot adverſus eam diſputationibus noſtris. & ſi quid ineſt Patrum illorum dictis, quod ambiguitatem aliquam faciat, explicari ex iis poſſe confido, quæ tam copioſè, ac diligenter expoſui. Verùm ut hoc meliùs, ſi particulatim declaratum ſit, intelligatur, duplici ratione tot illis contra nos allatis Patrum teſtimoniis occurram. Primùm generatim diſputabo de omnibus: nihilque poſitum in illis momenti adverſariæ eſſe cauſæ palam faciam. Deinde ad ſingula, quæ quidem non attigi. (Nam pleraque jam explicata ſunt) reſpondere conabor.

Ex iis, quæ universè præſcribere habeo contra tot Hieronymi ſuffragatores, ut putat Blondellus; primum hoc & præcipuum eſt, quod proximè antè propoſui: neminem illorum eſſe, qui duo iſta, in quibus controverſia poſita eſt omnis, aſſeveret: nimirum Epiſcopos in unaquaque Eccleſia non ſingulares extitiſſe; qui tametſi Presbyteri nomine nonnunquam appellarentur, peculiari tamen ratione, & eo jure, quo qui optimo, nomen Epiſcopi meruerint: tum eoſdem illos, quos προεςώτων, ac *præſidentium* vocabulo Blondellus affectos eſſe fatetur, ſola ordinationis antiquitate, ac prærogativa, ſummum gradum *præſidatus*, hoc eſt προςασίας, & ἐπισκοπῆς, aſſecutos eſſe citra vel electionem, vel ſanctiorem, & μυςικωτέραν *ordinationem* ſupremæ illi dignitati congruentem. Quanquam ὁ μυςηελκὸς Corocotta neſció quid ἐχύλιξε, καὶ ἐκόϊξε de μυςικωτέρας χειροτονίας, quod ὑλωίαν ſapit; nec eſt reſponſione dignum. Cùm igitur duo illa nemo ex antiquis ab viro docto in medium allatis littera ulla ſignificet; quid eſt quod inutilem tot teſtium copiam alia omnia, quàm quod neceſſe fuit, adſtruentem moremur, aut verò reformidemus? Sanè, ut eſt in antiquitatis lectione ſubactus, ac detritus; ſi quid de προςασίᾳ, & ἐπισκοπῇ citra electionem adepta, ſolo jure προχειροτονίας inveniſſet liquidi ac diſerti, quod divinatione non eſſet adjuvandum; non illud omiſiſſet. Hoc quia nuſquam repererit, vaticinari, & ariolari coactus eſt; quod prudens illi nemo permiſerit.

III. DEINDE nihil Patres iſti ferè aliud affirmant, niſi quod nos ultrò concedimus, & verò ſæpiùs repetimus; Presbyteri nomen initio duobus primis ordinibus commune fuiſſe; ut & Epiſcopi. quanquam Presbyteri diutiùs, quàm Epiſcopi, promiſcuus uſus extitit, & communis ambobus. Sed nihil hoc ad cauſam facit. Senatus Eccleſiaſticus ex antiquioribus, & honoratioribus conſtabat. Ii erant Presbyteri, & cum his, qui inter eos eminebat, Epiſcopus. Nam una eſt amborum ordinatio, quatenus ſacerdotes ſunt. *Epiſcopi & Presbyteri una ordinatio eſt* (ait * Ambroſio inſcriptus commentarius in priorem ad Timotheum) *Uterque enim ſacerdos eſt. Sed Epiſcopus primus eſt: ut omnis Epiſcopus Presbyter ſit, non omnis Presbyter, Epiſcopus. Hic enim Epiſcopus eſt, qui inter Presbyteros primus eſt.* Denique Timotheum *Presbyterum ordinatum ſignificat: ſed quia ante ſe alterum non habebat, Epiſcopus erat. Unde & quemadmodum Epiſcopum ordinet, oſtendit. Neque enim fas erat, aut licebat, ut inferior ordinaret majorem. Nemo enim tribuit quod non accepit.* Hic locus ſummam propemodum omnium complectitur, quæ teſtes illi à Blondello laudati referunt; nimirùm unum ordinem eſſe Presbyteri & Epiſcopi, quatenus uterque ſacerdos eſt, & ſacrificandi functionem exercet. tum Epiſcopum in Collegio ſeniorum, id eſt *Presbyterorum*, ac Senatu Eccleſiaſtico principem fuiſſe. Er ut intelligas nihilominus à Presbytero eſſe diſtinctum Epiſcopum, negat Presbytero licuiſſe; aut hunc verò potuiſſe Epiſcopum ordinare. Siquidem verba iſta, *Nemo tribuit quod non accepit*, eam vim habent, ut non ſolùm nefas fuiſſe Presbytero ordinare doceant Epiſcopum: ſed ejus rei faciendæ omni penitus poteſtate caruiſſe.

* To. 3. Ambr. col. 577. F.

Quin idem paullo pòſt ſignificat, ab eo tempore, quo Paulus ad Timotheum ſcribebat, *unum in civitate Epiſcopum fuiſſe*, cùm *ſeptem Diaconos eſſe oporteret, & aliquantos Presbyteros, ut bini ſint per Eccleſias.*

IV. PRÆTEREA, uti capite primo libri hujus oſtendimus, Blondellus cum Leidenſi profeſſore de Presbyteris opinatur ſic, non ita Presbyterorum collegium ad Eccleſiam gubernandam inſtitutum fuiſſe, ut non aliquis collegii primas eſſet, ac princeps. Nam fuiſſe cenſet; & quidem ad hunc modum; ut primis centum ac triginta ſex annis non eligeretur, ſed jure antiquitatis primatum obtineret; poſt annum verò CXXXVI primatum iſtum electione ſortiretur, ac pleraſque omnes honoris, poteſtatíſque prærogativas *Cleri capitibus* iſtis (ſic enim vocat) attribuit. Quamobrem quid eſt, quod ex illorum teſtimoniis Veterum, quos citat, contra noſtram, & Catholicam ſententiam poteſt exſculpere, quod ipſius commentum ſublevet: ac ſi quid obeſt cauſæ noſtræ, non illius perinde labefactet, evertátque ſententiam? Etenim id, antiquorum præſertim, dicta præ ſe ferunt, interpretante Blondello, & hoc illorum ex teſtimoniis auferre ſtudet, Presbyteros & Epiſcopos diverſis vocabulis ejuſdem ordinis Eccleſiæ prepoſitos fuiſſe nominatos. Item rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem penes totum Collegium fuiſſe, nec unius arbitrio tractatas illas, atque confectas.

Hæc & ſimilia iſtis alia auctores illi, quorum ſuffragia corrogat Blondellus, aſſeverant: quæ nec ipſius cauſam ſublevant; nec incommodant noſtræ. Nam nec ex illis adſtruere poteſt, quod proprium habet in opinione ſua; & quidquid pro ſe reſpondebit, ſi adverſus illum, quem conſtituit, primatum, & πρωτοκαθεδρίαν, illa eadem opponantur loca; non minus erit nobis uſui ad defendendum in qualicumque illorum æqualitate Præſidum, & Epiſcoporum antecellentem dignitatis, & poteſtatis gradum.

V. ADDE jam cetera, quæ pro communi, & catholico dogmate tum ex iiſdem ſcriptoribus, tum aliunde firmamenta produximus. In quo mirum illud poteſt videri, cùm tam diſertè teſtium illorum complures Epiſcopatum à Presbyteratu ſimplici diverſum agnoverint, cùm in pleriſque civitatum Eccleſiis, Epiſcoporum ſucceſſionem accuratè deſcripſerint, ut Irenæus, Tertullianus, Euſebius, aliíque non pauci; cùm ſingularium Præpoſitorum, hoc eſt Epiſcoporum, proprias, & diverſas ab reliquis functiones adnotarint; maximè in ordinandis Clericis; cùm dubitari non poſſit, quin poſterioribus ſæculis, in quæ plurimorum, quos citant, teſtium ætas incurrit, prorſus, ut hodie ſunt, Epiſcopi peculiarem, & à Presbyteratu ſimplici diſcrepantem gradum obtinuerint: mirum inquam, iſtud eſt; doctum hominem talium auctorum ambiguis obſcuriſque verbis, & ſententiis putaſſe illud improbare ſe poſſe, quod apertis, expreſſiſque dictis ſuis iidem illi poſteris teſtatum reliquerint.

VI. Quo

VI. Quo in genere magnopere illud obſervandum eſt, ex quo omnis adverſantium conatus infringitur; quoniam inferiorum ætatum auctores à Blondello in teſtimonium adducuntur, qui cùm talia ſcriptis proderent, quæ ſuæ utilia, noſtræ adverſaria opinioni judicat, Epiſcopos eſſe noverant, & verò præ oculis habebant, ejuſdem, cujus hodie ſunt, inſtituti, atque formæ; invictum adverſus illum argumentum in hunc modum confici poſſe. Cùm teſtimonia illa recentiorum auctorum, qui tum ſcripſerunt, cùm Epiſcopatus, & Presbyteratus ejuſdem, cujus eſt modò, rationis eſſet, idem aſſerant, ac prædicent, quod antiquiora illa, quæ tum edita ſunt, cùm unus, ex Blondelli opinione adhuc ordo eſſet amborum: uti poſterioris ætatis ſcriptores, cùm talia dicerent, quæ Blondellus favere ſibi putat, neutiquam uſitatum tempore ſuo Epiſcopi ac Presbyteri diſcrimen oppugnare voluerunt, nec ei contraria dici à ſe crediderunt: ita vetuſtiorum teſtimonia eodem nobis jure ſic interpretari licere, ut ab communi ordinum illorum uſu non abhorreant: ſed cum recepta Presbyterorum, & Epiſcoporum differentia conſiſtant. Quod quidem de iis maximè Patribus ſine controverſia verum eſt, qui ab quarto ſæculo deinceps floruerunt: nempe poſtquam Aërius ob hanc unam cauſam hæreticus judicatus eſt, quod Epiſcopum exæ-
*Epiphan. hær. 75. quaret Presbytero: ut * Epiphanius, & * Auguſtinus affirmant.

* Aug. de Hier. hæreſi 53. VII. Ex quo aliud prætereà contra Blondellum argumentum exoritur: quòd nonnullos ex antiquis prætermiſerit, qui manifeſtè opinioni refragantur ſuæ, communémque confirmant. Tum verò quòd ex aliis, quæ obſcurè, ſpeciéque ſola verborum adulari commento ſuo videbantur, ea loca duntaxat attigit, [illegible] in contrariam partem plenis, expreſſiſque ſuffragiis ſibi judicabat, omiſit. Quocirca neceſſe non eſt in ſingula ſcriptorum inquirere teſtimonia, quæ ad opinionem corroborandam ſuam deinceps percenſuit: præſertim quæ ad poſteriora ſecundo poſt Chriſtum ſæcula referuntur. quandoquidem primis duntaxat duobus illam obtinuiſſe putat ordinum amborum aliorum σύγχυσιν: poſteà verò, Epiſcopum ſupra Presbyteros ut nomine, ita dignitate, ac poteſtate paullatim extitiſſe. Igitur in priorum duorum ſæculorum teſtibus paullulum immorabimur: nec ea tamen repetemus, quæ de nonnullis eorum explicata jam ſunt in ſuperioribus libris de Hierarchia: ſed ſi qua neceſſariò erunt addenda paucis exequamur. Qui infra ætatem illam vixêre ſcriptores, eos omittemus penitus: cùm ad hos præſertim interpretandos illa ſpectent, quæ antecedente capite dixi.

CAPUT VII.

Expenduntur teſtimonia Veterum, quæ eundem ordinem eſſe Presbyteri, & Epiſcopi probare videntur. 1 Ex Polycarpi epiſtola. 2 Libro Paſtoris; Juſtino, &c. 3 De Lugdunenſibus martyribus. 4 Euſebii in tempore illorum martyrii conſtituendo minimè conſtans opinio. 5 Certa illius ratio definitur. Irenæus ad Eleutherum miſſus à Martyribus adhuc Presbyter. 6 Pſeudodamaſi improbata deſcriptio.

I. PRIMUS in ſerie teſtium educitur Clemens Romanus Pontifex: de quo in libri primi de Hierarchia capite decimo ſub finem egimus. ſed uberiùs in capite ultimo libri ſuperioris; ubi nihil quod hîc locum habere poſſet, reliqui fecimus.

* Polycarpus, quem ſecundo loco recenſet, magis eſt ut Blondello cauſam gravet, quàm ullo præſidio ſublevet. *Blond. p. 14.
Hunc Irenæus Epiſcopum ab Apoſtolis conſtitutum his verbis aſſerit; quæ ad Apoſtolicam traditionem de ſingularibus Eccleſiarum præpoſitis Epiſcopis approbandam plurimum faciunt. [11] *Et Polycarpus verò*, inquit, *non ſolùm ab Apoſtolis edoctus, & cum pleriſque verſatus, qui Chriſtum viderunt, ſed etiam ab iiſdem Apoſtolis Eccleſiæ Smyrnenſis in Aſia conſtitutus Epiſcopus: quem & nos in prima noſtra ætate conſpeximus.* Et Hieronymus, * *Polycarpus*, ait, *Joannis Apoſtoli diſcipulus, & ab eo Smyrnæ Epiſcopus ordinatus totius Aſiæ princeps fuit. quippe qui nonnullos Apoſtolorum, & eorum, qui viderant Dominum, magiſtros habuerit, & viderit.* Ergo ab Apoſtolis, ut ait Irenæus, hoc eſt, ab uno illorum Joanne, ut interpretatur Hieronymus, conſtitutus Epiſcopus eſt Smyrnæ Polycarpus. *Lib. de Scrip. c. 17.
Quod minimè verum eſſet, ſi & plures in una Eccleſia fuiſſent Epiſcopi; & eorumdem unus antiquior ceteris, nullius ſuffragio, ſed per ſe, ac prærogativa temporis ſola, Præfecturam caperet.

Ceterùm in epiſtola ejuſdem, quæ eſt ad Philippenſes, nihil omninò reperitur, quod mori iſti ſingularium creandorum Epiſcoporum obſtrepat. Nam & inſcriptio ejus habet ſic: *Polycarpus, & qui cum ipſo ſunt Presbyteri*, &c. Nec multum promovet Blondellus, qui in verbis illis minutatim concidendis non neceſſariam operam collocat.

II. LIBER *Hermæ, qui Paſtor inſcribitur, nihil habet quod Blondelli fabulam palpet: habet autem, ut vel agnoſcit ipſe, quod huic adverſetur. Præerant tunc Eccleſiæ ſine faſtu, & φιλοπρωτίᾳ, quod & hodiéque faciunt boni Epiſcopi: ex Apoſtolorum Principis præſcripto, * *non ut dominantes in Cleris; ſed forma facti gregis ex animo.* nec minus interim dignitatem ſuam, poteſtatémque retinebant. *Blondi p. 18. * 1. Petr. c. 5. 3.

Pii Romani Pontificis Epiſtola, quam quarto loco numerat, à * Blondello ipſo *non vacare impoſtura* judicatur. Itaque fruſtrà illam nobis intentaret, ſi quid adverſarium nobis contineret. Quanto ergo minus curanda Catholicis eſt, cùm nihil habeat, quod novitium figmentum teſtatius efficiat? De quo vide quæ * ſuperiore libro diximus. * In Cenſ. Epiſt. Pont. p. 20. * Cap. 5. §. 9. & 1. de Hier. cap. 12. § 21. & ſeq.

Jam quod ad Marcionis tempora ſpectat, & Epiphanii de illo narrationem, leve eſt quod Blondellus opponit; hæreticum illum à patre ſuo Epiſcopo, propter illatum virgini ſtuprum, ejectum, & communione privatum, Romam cùm veniſſet, & communionem à Clero, qui vacante ſede regebat Eccleſiam, poſtulaſſet, eam non impetraſſe, quod non poſſe dicerent Clerici illum ſe in integrum reſtituere, niſi hoc illius permitteret Pater. Quid hoc verò ad rem pertinet? Certè de Epiſcopatus, ac Presbyteratus συγχύσει nihil ex eo conflari poteſt. Una hæc ἐπίνοιας qualemcumque ſpeciem habet: *Romanam Eccleſiam quaſcumque Eccleſias, etiam Ponticas, pares agnoviſſe: nec ullum in pares imperium vel habuiſſe, vel affectaſſe.* Sed id neutiquam eſt conſequens. & laudanda Cleri Romani modeſtia, qui veteris, ac recepti per id tempus inſtituti rationem habuit. Nónne vetuſtiſſima hæc eſt Eccleſiæ lex, ut ab Epiſcopo aliquo excommunicatus, non temerè, nec niſi illi ſatisfecerit, ab aliis admittatur: Sanè inter Apoſtolicos canon eſt XIII, quo prohibetur, ne quis à communione ſuſpenſus, ab alia Eccleſia ſine commendatitiis litteris ſuſcipiatur. Itaque Marcio cùm ſe ab Epiſcopo patre ſuo excommunicatum fateretur, non debuit injuſſu illius abſolvi.

In Juſtini Apologetico, quem ſextum numerat Blondellus, ubi de Synaxibus Chriſtianorum, & celebrandi ſacrificii ritu agitur, manifeſta eſt τοῦ προεστῶτος mentio, id eſt *Præſidis*, & Epiſcopi. quem ſimplicem fuiſſe Presbyterum non eſt veriſimile. Præter hunc ordinem, ſolius Diaconi meminit. Ex quo Blondellus haud rectè con-

11 Iren. lib. 3. c. 3. apud Euſ. lib. 4. cap. 14. Καὶ Πολύκαρπος δὲ οὐ μόνον ὑπὸ Ἀποστόλων μαθητευθεὶς, καὶ συναναστραφεὶς πολλοῖς τοῖς τὸν Χριστὸν ἑωρακόσιν· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Ἀποστόλων κατασταθεὶς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίᾳ Ἐπίσκοπος, ὃν καὶ ἡμεῖς ἑωράκαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν ἡλικίᾳ.

12 Lugdun.

concludit, tres in Eccleſia duntaxat ordines tunc fuiſſe; Presbyteros, & eoſdem Epiſcopos; Diaconos; & Laicos: ſed non probat. Nam Juſtinus eos tantum Ordines memoravit, qui ad ſacrificium obeundum neceſſarii ſunt. Sic Amalarius Fortunatus libro ſecundo, capite VI, ſcribit Apoſtolum in epiſtola ad Timotheum *eos tantum ordines denominaſſe, & eorum mores depinxiſſe, qui potiſſimum neceſſarii ſunt in Eccleſia: ſine quibus non poteſt ritè immolatio altaris celebrari ſcilicet ſine ſacerdote, & diacono.*

III. De Lugdunenſibus martyribus, ſuperiore libro, capite quinto abunde multa diximus. His addenda nunc aliqua ſunt temporis ad rationem ſpectantia. Oſtenſum eſt illic, diſtinctos per id tempus ordines fuiſſe duos, Epiſcopum, & Presbyterum. Siquidem Pothinus Epiſcopus Lugdunenſis; Irenæus tantùm Presbyter nominantur; ac Leidenſis refutatus eſt Profeſſor, qui Irenæum affirmat Presbyterum fuiſſe tunc, & Pothino jam mortuo ſubrogatum. Hanc illius opinionem tuetur Blondellus: ejuſque rei gratia vulgo receptæ Chronologiæ ratiocinia conturbat. Quam ob cauſam accuratiùs putavi mihi de inſtituta temporis ab illo ratione hoc loco diſputandum.

Quarta Chriſtianorum perſecutio ab Marco Aurelio Imperatore commota eſt, anno ejus imperii, ut in Chronico Euſebii ſcriptum eſt, ſeptimo. In ea paſſi ſunt ante alios Polycarpus, & Pionius inſignes martyres: qui ab Euſebio ad eundem Marci Aurelii adſcribuntur annum. In eadem quoque martyrium fecerunt complures in Gallia, Lugdunenſis, & Viennenſis Eccleſiarum athletæ fortiſſimi: quorum glorioſa certamina in epiſtola deſcribuntur, quam Eccleſiæ iſtæ ad Aſianas Eccleſias miſerunt: ea qua pleraque decerpſit Euſebius, & libro Hiſtoriæ ſuæ quinto intexuit. Sed ante omnia, quod ſuſcepimus, inquirenda eſt certa temporis nota; quam perplexam reddidit Euſebius. Nam aliter in Chronico, quàm in Hiſtoria illam ordinaſſe videtur.

IV. In Chronico perſecutionis exordium collocat ad annum Marci Imperatoris ſeptimum, qui cadit in annum Chriſti CLXVII, quo anno paſſi memorantur Polycarpus & Pionius in Aſia: & ad eundem annum adnotatur paſſio martyrum Gallicanorum; ſuperſtite adhuc L. Vero Marci genero, & imperii collega, qui biennio poſt obiit, anno CLXIX. In eodem Chronico, ad annum Marci XIII, qui iniit anno Chriſti CLXXIII adſcribitur memorabilis Marci Imperatoris victoria de Quadis ingenti parta miraculo: quando ſiti oppreſſus Romanorum exercitus Chriſtianorum militum oratione pluviam, ac deſperatæ ſalutis exitum impetravit.

At in Hiſtoria ſtatim initio libri quinti refert idem Euſebius, Sotere mortuo, Romanam ſedem obtinuiſſe duodecimum poſt Apoſtolos Eleutherum Papam, anno Marci *Antonini Veri decimo-ſeptimo, quando in quibuſdam orbis terrarum provinciis vehementius contra nos inſtaurata perſecutione, commoto per civitates populo*, infinita vis martyrum pro Chriſto mortem oppetiit: cujus rei ſpecimen præbet in una Gallicana provincia. Neque verò tunc perſecutionem quartam inchoatam eſſe dicit Euſebius: ſed recruduiſſe duntaxat, & quaſi languentem, ac ſopitam de integro certis in locis renovatam fuiſſe. Quamobrem ſub initium Eleutheri Papæ, principium habuit cruenta illa Lugdunenſium martyrum tragœdia, anno Marci XVII, Chriſti CLXXVII: eodémque anno Pothinus Lugdunenſis Epiſcopus nonagenario major, poſtquam diris tormentis excarnificatus eſt, in carcere obiit; ut habet epiſtola Lugdunenſis Eccleſiæ. Sed antequam obiret, vel paullò poſt ejus obitum, vacante adhuc, propter atrocitatem perſecutionis, Eccleſia Lugdunenſi, miſſus eſt Romam à Martyribus ad Eleutherum Papam Irenæus legatus, ejuſdem Eccleſiæ Presbyter, nondum Epiſcopus: quod disertè Martyres ipſi teſtantur in epiſtola ad eundem Eleutherum, cujus fragmentum deſcripſit Euſebius: eique ſuffragatur * Hieronymus, ut in capite quinto libri ſuperioris meminimus.

* Vide lib. 1. c. 5. § 5.

Ex quibus evidens eſt, certiorem eſſe Hiſtoriæ Euſebianæ, quàm Chronici, fidem: quandoquidem in illa non tam rei geſtæ teſtem, & aſſertorem habemus Euſebium, quàm Lugdunenſes ipſos Martyres, quorum litteris nimiæ temeritatis eſt nolle credere. Fruſtrà itaque * Blondellus negat Irenæum à Martyribus ad Eleutherum eſſe miſſum ab Eccleſia Lugdunenſi, cùm jam Epiſcopus eſſet: & hallucinatos ait eſſe tam Euſebium, quàm, qui eum ſecutus eſt, Hieronymum. Tantùm præjudicata valuit apud hunc opinio, ſive commentum potius de Presbyteris in eundem cum Epiſcopis ordinem conflatis. quam fabulam nullis certis probare hactenus argumentis nec ille potuit, neque, quem peſſimum ducem parum eſt idem cautè ſecutus, Leidenſis Profeſſor.

* Pag. 26. & ſeq.

V. Omnino itaque Romanam ſedem obtinente Papa Eleuthero, paſſi ſunt Lugduni eximii illi martyres. Eleuthero, inquam, qui anno Chriſti CLXXVII Pontificatum iniit: non CLXX, ut putat * Blondellus. Qui & aliàs in digerendis primorum Romanorum Pontificum annis diverſam ab vulgatis Annalium, Chronicorumque ſcriptoribus viam iniit ac Pſeudodamaſum ſequi maluit: qui complurium Pontificum initium, ac finem certis Conſulum paribus notavit; quæ alieno ferè loco poſita, rationem temporum conturbant. Maxime autem in Petri ſucceſſoribus primis. de quibus pervetus eſt controverſia: cujus meminit Epiphanius in Hæreſi XXVII. Igitur ex ſuppoſitii Damaſi narratione Linus ſedere cœpit, Saturnino, & Scipione Coſſ. Neronis anno tertio, Chriſtianæ æræ LVI. Obiit verò Capitone, & Ruſo Coſſ. Chriſti LXVII, quo & paſſi ſunt Apoſtoli Petrus, & Paulus. quibus tribus circiter menſibus ſupervixerit Linus. Ita Cletus ex eodem Damaſo iniit Veſpaſiano VII, & Domitiano V Coſſ. Chriſti LXXVI. obiit Domitiano IX, & Ruſo Coſſ. anno Chriſti LXXXIII: atque ita deinceps perturbatiſſimè conſequentium Pontificum tempora diſtribuuntur. Et tamen Blondellus hujuſmodi perverſam annorum putationem communi prætulit; ratus id opinioni ſuæ commodius futurum, ut ſingularium Romanæ urbis antiſtitum ſucceſſionem, & ἀταξίαν illâ ratione conturbare poſſet: ac plures eodem tempore Romæ Epiſcopatum geſſiſſe monſtraret; qui in collegio Presbyterorum, ſive Epiſcoporum, utroque vocabulo cenſerentur.

* Pag. 26.

VI. Disputavit de ea re idem accuratè in Præfatione Apologetici ſui: & ad Pſeudodamaſi rationes primos Pontifices accommodavit. Sed adverſus hunc unâ illâ utar exceptione, quam iterare ſæpius cogor: Pluris apud me; credo & apud cordatum quemque, fidei, & auctoritatis habere oportere vetuſtiſſimorum conſenſum Patrum: velut Irenæi, Tertulliani; Euſebii, Optati, Hieronymi, & aliorum: qui ex Eccleſiarum tabulariis, ac Romanæ præ aliis Epiſcoporum nomina, & ſucceſſionum ordinem memoriæ prodiderunt. Irenæus ecce libro tertio, capite tertio, Romanorum Epiſcoporum ſeriem à principibus Apoſtolorum ad Eleutherum, cujus vivebat tempore, deſcripſit; ac duodecimum numeravit illum ipſum Eleutherum. Ibi Apoſtolos ait Epiſcopatum commiſiſſe Lino: huic ſucceſſiſſe Anencletum: atque ita deinceps, Græco utens verbo διαδέχεσθαι. quod ſucceſſionem ejuſmodi deſignat, quâ, decedente, morientéque uno, alter in ejus locum ſubſtituitur.

Ecquid ergo neceſſe nos habemus iis implicare fabulis, quæ ſola divinatione, ac leviſſima conjectura; non exquiſita ratione, vel certa auctoritate nituntur? Credamus antiquis potiùs de primæ illius ætatis, quam propemodum contingebant, uſu, inſtitutoque teſtimonium ferentibus, incorruptum id quidem, ac ſincerum: ex quo illud appareat, quamvis in Eccleſiæ adminiſtratione ſecundi ordinis Presbyteri, velut Senatores, & Conſiliarii adhibiti fuerint, fuiſſe tamen præter, ſupráque illos caput unum, ac præpoſitum, qui auctoritate pariter, ac jure poteſtatéque anteiret univerſis, & commune antehac utrique ordini nomen Epiſcopi peculiare ſibi fecerit.

VII. Jam quæ ex * Irenæi ſcriptis ad inſtitutum ſuum accommodat Blondellus, nihil penitus efficiunt, niſi hoc, quod jam ſæpiùs conceſſimus, Epiſcopos olim Presbyteros appellatos fuiſſe; & cum ceterorum collegio Presbyterorum Eccleſiaſtica tractaſſe, diſceptaſſéque negotia: neque propterea non unum aliquem extitiſſe Præſidem, ac Rectorem Eccleſiæ. Cujus rei locuples eſt ille ipſe teſtis Irenæus, qui ſingulorum per Eccleſias Epiſcoporum ſeries, ac ſucceſſiones commemorat, quas ad fabulæ ſuæ modum, ac deſcriptionem trahere Salmaſium, ac Blondellum nemo ſanus ac prudens permiſerit.

* Blond. p. 31.

De

*Blond. p. 34. De * Victore Papâ, & ejus epiſtola, quam pro germana ambo illi nobis ingerunt, nihil addam ad illa, quæ *Cap. 11. §. 10. in primo libro * de Hierarchia contra Leidenſem Profeſſorem attuli.

*Blond. p. 35. *§. 13. * Clementis item Alexandrini loca * ibidem expendimus. Atque hic quidem disertè Hierarchicos ordines tres diſtinguit, Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, in Stromateo ſexto: ut illic adnotavimus.

Et hactenus quidem primi, ac ſecundi ſæculi ſcriptores *Blond. p. 37. * Blondellus à ſe productos in medium aſſerit: deinceps autem priſtinam paullatim exoleviſſe regiminis Eccleſiaſtici formam; & ad unum aliquem Præſulem & Epiſcopum auctoritatem illius ac poteſtatem eſſe redactam. Pergit tamen in poſteriorum illorum temporum recenſendis auctoribus, & captandis eorum ſententiis aliquot; quæ cum Presbyteris aut appellatione, aut communione adminiſtrationis Eccleſiaſticæ exæquare videntur Epiſcopos. Sed ea quidem vis eſt: nec aliud ex laborioſa iſta teſtium enumeratione, deſcriptionéque nihil ad rem pertinentium locorum proficit, quàm ut adſtruat illa ipſa, probetque, quæ citra ambages illas ſponte, ac volentes concedimus, de nominis, gubernationiſque ſocietate, de qua capite præſertim antecedente dixi quod ad omnia illa diſſolvenda ſatis eſſe ſupérque poſſit.

CAPUT VIII.

De Ignatio martyre, & ejus epiſtolis: quarum fides in dubium vocata ab nonnullis, aſſeritur. 1 Germanum earum exemplar in Florentina bibliotheca, ex quo nuper editæ ſunt. 2 Oſtenditur veras illas eſſe, non ſuppoſititias ex Veterum auctoritate. 3 Salmaſii contra illas argumenta duo. 4 quæ diluuntur. quid ſit [illegible] τάξις *apud eundem Ignatium. & falſa de illa Salmaſii opinio refellitur. 5 ac vera penitus adſtruitur. 7 Altera objectio de* σιγῇ, *&* λόγῳ, *à Valentinianis accepto diſſolvitur. & quorſum* λόγος *ex ſilentio prodiiſſe dicatur, exponitur. 8 Alia contra Epiſtolas eaſdem objecta refelluntur.*

I. Sed unum ex antiquiſſimis, adeóque primi, & Apoſtolici ſæculi Patribus nefas eſt prætermittere, ſanctiſſimum Ignatium: cujus creberrimis, ac luculentiſſimis teſtimoniis catholica de Eccleſiaſticorum ordinum diſcrimine traditio mirum in modum adſtruitur. Quæ res Leidenſem primum profeſſorem Salmaſium: tum hujus ſuffragatorem Blondellum offendit ſic, ut ad elevandam, immò peſſundandam Apoſtolici viri auctoritatem, ſtudium omne ſuum, & conatum uterque contulerit: atque eò demum progreſſi ſunt, ut ab Ignatio ullas unquam eſſe ſcriptas epiſtolas negare non ſint veriti: quæ mihi opinio prorſus abſurda, & intoleranda videri ſolet. Equidem haud abnuerim epiſtolas illius variè interpolatas, & quibuſdam additis mutatas, ac depravatas fuiſſe: tum aliquas eſſe ſuppoſititias. verùm nullas omninò ab Ignatio epiſtolas eſſe ſcriptas, id verò nimium temerè affirmari ſentio.

Editæ ſunt ante [12] annos quattuor ex Bibliotheca Florentina Ignatii epiſtolæ ſex, hoc ordine: I ad Smyrnæos, II ad Polycarpum, III ad Epheſios, IV ad Magneſios, V ad Philadelphenſes, VI ad Trallianos; deerat ad Romanos ſeptima. Totidem enim, & quidem iſtas ipſas percenſet Hieronymus in libro de Scriptoribus, capite XXVI. Eæ porro multum à vulgatis hactenus diſcrepant: atque hoc habent præcipuum, & magni utique faciendum, quòd omnes in illis reperiantur ſententiæ, quæ ab antiquis Patribus ex epiſtolis Ignatii citatæ leguntur: quæ quidem in aliis deſiderantur editionibus. Debemus hoc præſtantiſſimum Chriſtianæ antiquitatis monumentum eruditiſſimo viro Iſaaco Voſſio Gerardi F. qui illas è Florentino codice deſcriptas trans Alpes retulit; mihique legendas humaniſſime obtulit: ac non multo pòſt Lugduni Batavorum Græce ac Latinè publicavit, addita, quam annis antè aliquot ediderat Jacobus Uſſerius, Latina veteri verſione, apprimè conſentiente cum Græcis Florentini codicis: ut hæc prudens, ac juſta ſuſpicio ſit, illas eſſe genuinas Ignatii epiſtolas; quas antiquorum conſenſus illuſtribus teſtimoniis commendatas, & approbatas reliquit. Horum teſtimoniorum, quæ ab eruditis viris jam notata ſunt, hic ſummam relegere, præſentis intereſt inſtituti.

II. Primum igitur Ignatium epiſtolas aliquas reverà ſcripſiſſe, quæ per Eccleſias Chriſtianorum in manibus verſabantur, teſtis eſt Polycarpus, æqualis illius in epiſtola ad Philippenſes, quam *valdè utilem* appellat * Hieronymus, & in Aſianis Eccleſiis legi ſolitam aſſerit. Extat hæc epiſtola Polycarpi, cujus fragmentum exſcripſit Euſebius libro tertio, capite XXXVI. In eo ſcribit [13] Polycarpus, ſe Ignatii epiſtolas ab eo ad ſe ſcriptas, nec non alias ejuſdem, pro eo ac petierant, ad Philippenſes mittere. Deinde ſuppar ætatis utriuſque, & hujus diſcipulus Irenæus locum quendam ex epiſtola Ignatii ad Romanos citat in libro quinto contra hæreſes, capite XXVIII; quod & refert Euſebius eodem in libro hiſtoriæ tertio, fidem illius epiſtolarum Polycarpi auctoritate adſtruens. Item Origenes Homilia ſexta in Lucam Ignatium eundem laudat, & epiſtolam ejus, in qua Virginis partum latuiſſe principem hujus ſæculi dixit, hoc eſt Diabolum. qui locus in Ignatii ad Epheſios epiſtola hodieque continetur. Igitur Ignatii veras & germanas fuiſſe aliquas epiſtolas extra controverſiam oportet eſſe: cùm eas antiquiſſimus agnoſcat, & eadem vivens ætate Polycarpus. Neque verò, uti rectè ratiocinatur Voſſius, dubium eſt, quin genuinas illas viderit Polycarpus: tum hujus diſcipulus Irenæus. Sed neque de Origene dubitandum: uti nec de Euſebio, quin eaſdem, quas Origenes antè, penes ſe habuerit. Ac deinceps ſanctiſſimi, & eruditiſſimi Patres teſtimoniis illarum uſi ſunt: quæ nos paſſim in libris de Incarnatione retulimus. Inſigne præ ceteris illud eſt, quod * Athanaſius in libro de Synodis poſuit, * noſque libro tertio deſcripſimus. Accedant his graviſſimi Patres alii: ut Hieronymus, Joannes Chryſoſtomus, Theodoretus, Antiochus, Joannes Damaſcenus, Antonius Meliſſa, tum Photius, aliique complures. Cujus ergo pertinaciæ eſt, tot, ac tantorum virorum auctoritate contempta, nihil ab Ignatio epiſtolarum eſſe ſcriptum defendere? aut ſi quas elucubravit, non eas putare illius eſſe, quibus illi ipſi, quos enumeravi, vetuſtiſſimi, præſtantiſſimique ſcriptores pro germanis uſi ſunt; & eaſdem, quæ in iis leguntur, ſententias, tanquam ab Ignatio proditas, uſurparunt? At quibus argumentis commoti fidem iſtis abjudicarunt?

* Hier. de Script. cap. 17.

* Atha. de Syn. p. 709.

* Suprà lib. 3. c. 6. § 8.

De Leidenſi Profeſſore vanæ, ac febriculoſæ doctrinæ, judicii nullius homine, dicam primo loco: tum de ejus ſuffragatore, erudito quidem illo; ſed tot præclaris teſtibus neutiquam anteponendo poſtea videro.

III. In * Apparatu infandi operis de Primatu, Salmaſius Ignatii epiſtolas omnes, quarum teſtimonia antiqui illi Patres adhibuerunt, ſuppoſititias eſſe confirmat: & earum auctorem poſt Valentinum hæreſiarcham ſcripſiſſe putat, * *imperante Antonino, aut certè ſub Marco Aurelio.* Cujus ſuſpicionis argumentum affert duplex ex epiſtola petitum, quæ ad Magneſios inſcribitur. In qua

* Pag. 56. & ſeq.

* Ibid. p. 59.

12 Lugdun. Bat. anno 1646.

13 Polycarp. τὰς ἐπιστολὰς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ἡμῖν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἄλλας, ὅσας εἴχομεν παρ' ἡμῖν, ἐπέμψαμεν ὑμῖν, καθὼς ἐνετείλασθε.

qua primum Epiſcopalem dignitatem, & *πρεσβείαν* appellat *νεωτερικὴν τάξιν*, hoc eſt *recentiorem ordinem*, quippe ſub illud tempus in Eccleſiam invectam eſſe formam iſtam adminiſtrationis exiſtimat, ut unius poteſtate, atque arbitrio regeretur. Verba Ignatii, uti res melius intelligatur, hic neceſſe eſt adſcribere. [14] *Sed & vos decet*, inquit, *non cociti ætate Epiſcopi: ſed ſecundum virtutem Dei Patris omnem reverentiam ei tribuere: ſicut agnovi & ſanctos Presbyteros non aſſumentes apparentem juniorem ordinem: ſed ut prudentes in Deo concedentes ipſi.*

Ita Vetus interpres, cujus verba paullo pòſt expendam. Hinc * Salmaſius evinci credit, *Epiſcopatum novo inſtituto, & ordine ſuperlatum eſſe Presbyterii*, cùm iſta ſcriberet ſuppoſititius Ignatius. Quem quidem epiſtolas illas fabricaſſe poſt Valentini exortam hæreſim ex eâdem ad Magneſios epiſtola probat: (quod alterum eſt e duobus argumentum:) ubi ita ſcribit: [15] *Quoniam unus Deus eſt, qui manifeſtavit ſeipſum per Jeſum Chriſtum filium ipſius; qui eſt ipſius Verbum æternum, non à ſilentio progrediens.* Ex his verbis * colligit Leidenſis Profeſſor alluſiſſe ſcriptorem iſtum ad Valentini opinionem, qui in fanatico ſuo commento de Syzygiis, & Æonibus, *ἀπὸ Σιγῆς προελθεῖν τὸν λόγον* aiebat, hoc eſt *è Sige*, quæ eſt *ſilentium*, *prodiiſſe Verbum*: quod in illius hæreſi accuratè deſcribit Epiphanius ex Irenæo: & Tertullianus in eo libro, quo Valentini confutavit hæreſim. Hæc ſunt argumenta duo, quibus Ignatianas epiſtolas oppugnat limatiſſimi judicii Criticus Salmaſius.

* Ap-par. p. 58.

* Ibid. p. 59.

IV. Mihi verò conſtat leviſſimam eſſe rationem utramque: nec ei ſubeſſe ſolidi quidquam, & acuti: ſed minima declinatione vim illius eludi. Ne longius faciam: Nego præciſe ambo illa loca ſic intelligi oportere, quomodo Profeſſor exiſtimavit: ac plurimum aberraſſe confirmo *dæmonium illud hominis* (hoc enim elogium ab * fautore ac laudatore ſuo meruit) quod Ignatii ſententias illas peſſima interpretatione fœdavit.

* Voſſ. in Not. ad Ignat. p. 236.

Quod enim ad priorem attinet; ſi, ut pſeudocritico iſti placuit, eam explicare tentes, ridiculum in ſenſum, ac ſecum pugnantem recidet. Hortatur Ignatius Magneſiorum Eccleſiam, ut Epiſcopum ſuum veneretur: nec ejus ætatem parvi faciat: hoc enim locutio iſta continet *μὴ συγχρᾶσθαι τῇ ἡλικίᾳ*, contemptim, ac nimis familiariter ſe erga Epiſcopum gerere, propter hujus adoleſcentiam; & ambitioni cupiditative ſuæ compendium inde captare. Sic Apoſtolus Timotheum admonet: * *Nemo adoleſcentiam tuam contemnat.* Quo enim auctoritatis minus ineſt in junioribus Eccleſiæ præpoſitis, eo minùs timeri ſolent; ac licentiæ plus, & audaciæ improbi homines aſſumunt ſibi: qui ad explendam rerum omnium infinitam aviditatem ſuam opportunitate hac libenter utuntur. Hoc ut evitent Magneſiis præcipit Ignatius; & Presbyterorum, qui in illa Eccleſia primores erant, Clericorum, ac velut Senatores, proponit exemplum: qui *τὴν φαινομένην νεωτερικὴν τάξιν* repudiantes, in Epiſcopi poteſtate eſſe maluerunt, eique ceſſerunt, hoc eſt poteſtate, jureque ſuo uti permiſerunt: tametſi ætate illi anteirent. Si *νεωτερικὴν τάξιν* appellaret Ignatius Epiſcopalem ordinem, & gradum, qui nuperrimè introductus eſſet, & ceteris, qui in Presbyterio cenſebantur, antelatus; cum anteà nulla re ſuper illos emineret: non ſolum abſurda, ſed etiam pugnans ſecum, ac diſcordans Ignatii eſſet oratio. Nam cum ad honorandum Epiſcopum, eique cultum, & obſequium deferendum incitare Magneſiorum populum ſtudeat, exemplo Presbyterorum: ſi eoſdem ipſos Epiſcopatui adverſari, & hunc improbare gradum ac dignitatem diceret, nonne ridiculus, immò inſanus haberetur? Atqui Salmaſii hoc habet interpretatio; uti *novitium illud inſtitutum* Epiſcopalis ordinis ſuprà Presbyteros efferendi non admiſiſſe Presbyteros eoſdem aſſerat; quorum ad illud ſuadendum exemplum accommodavit.

* 1. Tim. 4. 12.

Quid obtuſius, ac ſtupidius Critico iſto Profeſſore fieri poteſt? Cujus etiam manifeſta iſtic inſcitia tenetur, dum Ignatii verba miſerandum in modum diſtorquet. Sic enim diſputat. * *Manifeſtum eſt*, inquit, *ex iſtis quid velit, & quid captet. Primum plebi ipſi commendat ſuum novum Epiſcopum, & petit, ut non nimis familiariter cum eo agant, quòd videatur junior: ſed ut cum eo reverenter ſe gerant. Deinde ad Presbyteros convertitur: quibus quia durum erat hominem ſe natu minorem ſibi ſuperpoſitum videre, eos alia arte aggreditur. Petit ab his, ut ſine præjudicio adprobandæ, & recipiendæ novellæ hujus inſtitutionis, qua unus Epiſcopus, & quidem junior, omnibus Presbyteris, id eſt ſenioribus, qui præerant Eccleſiæ, præponebatur: ſed tanquam in Deo prudentes viri, honorem ei deferrent, & concederent.* Hæc Salmaſius.

* Salm. Appar. p. 57.

V. Verum quid contra mentem Ignatii dici manifeſtiùs poteſt, quàm petere ipſum à Presbyteris, & eos hortari, ut honorem tribuant Epiſcopo ſuo; cum eo nomine laudet illos, quòd ita faciant, & in eo plebi proponat imitandos? Ubi eſt vel minima vox, quæ poſtulationis à Presbyteris, & cohortationis ad illud officium præſtandum aliquam præ ſe ſpeciem ferat? *Decet*, (inquit ad plebem) *vos Epiſcopum venerari; ſicut agnovi ſanctos Presbyteros facere.* Si hoc ſponte ſua, & voluntate faciebant, quid opus erat *arte illos aggredi*, ut ita vellent agere? Nugæ meræ iſtæ ſunt. Omninò Presbyteros repudiaſſe, nec admiſiſſe illud aſſerit, quodcumque tandem *νεωτερικὴν τάξιν* appellat. Non igitur Epiſcopalem ordinem, & ejus prærogativam duabus iſtis vocibus ſignificat: ſed aliud, quod Trapezita neſcivit, & quidem contrarium ei, quod ineptiſſimè commentus eſt.

Νεωτερικὴ τάξις novitia & *recens* eſt *ordinatio*, & *inſtitutio*, quæ commoveri, & jactari tum cœperat, nonnullis per ambitionem, & cupiditatem introducere molientibus: nimirum ut Epiſcopatus non libera electione ab iis quorum intererat, mandaretur: ſed ex ætatis, vel temporis anteceſſione, quo in Clerum erant aſſumpti; ut non digniſſimus quiſque; ſed antiquiſſimus caperetur. De eo tumultuabantur aliqui, & ut fieret certabant in Eccleſia Magneſiorum. Nam hactenus, ex Apoſtolica ordinatione non antiquiores quique, ſed aptiores, & digniores per Eccleſias inſtituebantur Epiſcopi: quod in Timotheo fecit Apoſtolus. Hunc enim ætate juniorem veteranis prætulit: & idem monet, ut ita ſe gerat in adminiſtranda Eccleſia, ut ne adoleſcentiam ipſius contemnant, & ejus electione offendantur alii. Tum ut idem in eligendis Præpoſitis Eccleſiarum inſtitutum teneant, tam illis, quàm Tito præcipit. Nam utrique quales eligere oporteat Epiſcopos præſcribit: hoc eſt quibus ornatos virtutibus; nec ut antiquiores ſuccedant citrà electionem jubet: ut falsò Leidenſis Profeſſor exiſtimat.

VI. Extitere nihilominus interdum in Eccleſia nonnullorum querelæ, juniores anteponi ſibi haud æquo animo ferentium; & ut antiquitatis ratio præcipuè duceretur, per ambitum, ac factionem pugnantium. Cujuſmodi fuiſſe contentionem illam crediderim, quæ ab Clemente primo Romano Pontifice celebrem illam epiſtolam ad Corinthios expreſſit: etſi non tam de Epiſcopatu ipſo, quàm de Presbyteratu nata videtur: in quam adſcribi, ac junioribus anteferri ſtudebant aliqui, quòd ex ordine iſto ad Epiſcopatum promoveri ſolebant. Itaque fieri potuit, ut in illa Eccleſia *unus & alter*, *ἓν ἢ δύο πρόσωπα*, propter quos ſeditionem eſſe coortam refert, præteritos ſe eſſe dolentes, ac ſibi prælatos aliquos, qui in Clerum poſteriùs adſcripti fuerant, turbas iſtas concitarint. Hæc erit *νεωτερικὴ τάξις*, *nupera*, *& recens inſtitutio* ab Apoſtolico præſcripto, & ordinatione deficiens, quam nonnulli introducere ſtudebant, & efficere, ut ex tranſacti in Clero temporis prærogativa potius, quàm ex merito, & libera electione, ſuccederent Epiſcopi. Hæc noſtra conjectura multò eſt veriſimilior, quàm illa Profeſſoris Leidenſis, à qua Ignatianorum verborum ſententia diſſidet.

VII. Jam

---

14 Ignatius ad Magn. ſub init. pag. 31 καὶ ὑμῖν δὲ πρέπει μὴ συγχρᾶσθαι τῇ ἡλικίᾳ τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν Θεοῦ πατρὸς πᾶσαν ἐντροπὴν αὐτῷ ἀπονέμειν, καθὼς ἔγνων καὶ τοὺς ἁγίους πρεσβυτέρους, οὐ προσειληφότας τὴν φαινομένην νεωτερικὴν τάξιν, ἀλλ' ὡς φρονίμους ἐν Θεῷ συγχωροῦντας αὐτῷ.

15 Ignat. in ead. epiſt. p. 34. ὅτι εἷς Θεός ἐστιν ὁ φανερώσας ἑαυτὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅς ἐστιν αὐτοῦ λόγος ἀΐδιος, οὐκ ἀπὸ σιγῆς προελθών.

16 Ignat.

VII. JAM io altero ejuſdem Ignatii explicando loco par eſt, immò ludicra magis, & inſcita conjecturæ vanitas. Scribit eximius Martyr, *Jeſum Chriſtum Dei eſſe Filium, ejuſque Verbum: non tamen ejuſmodi, ut ex ſilentio, vel poſt ſilentium prodierit.* Hic Trapezita divinat, Ignatium ad Valentini Æonas, & Sigen unam ex illis alludere. Quis hoc illum docuit? qua ratione? quo argumento cogere nos poteſt, ut illi aſſentiamur? Ego verò falſam dico, & inanem iſtam eſſe conjecturam: nihil ad illum locum aio pertinere Valentinianam σιγὴν, ac longè diverſum eſſe ſenſum verborum illorum; atque haud paullò commodiorem & faciliorem. *Verbum* hujuſmodi, ſive *ſermonem* (ita enim Latini veteres quidam λόγον interpretati ſunt) Ignatius aſſerit eſſe Jeſum Chriſtum Dei Filium; non qualis eſt creatus, & humanus ſermo, qui in tempore incipit, ac deſinit: hoc eſt poſt ſilentium oritur, & in ſilentium deſinit. Non enim eſt æternus. Hoc unum,
* Aug. ſerm. 1. de Nat. Dom. nec alind quidquam voluit Ignatius. Audiamus * Auguſtinum ad eum ſenſum nobis ita præeuntem. *Quænam eſt,* inquit, *illa generatio, qua in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? Vel quod eſt hoc Verbum, quod dicturus anteà non ſilebat: quo dicto non ſiluit qui dicebat? quod eſt Verbum ſine tempore, per quod facta ſunt tempora? Verbum quod labia nullius aperuit captum, clauſitve finitum.* Quocirca vaniſſima eſt divinatio Salmaſii de Ignatii ætate ex illo loco perperam argumentantis.

*Blond. p. 40. VIII. * BLONDELLUS in Præfatione Apologetici libri ſui, perinde ut Leidenſis Profeſſor, ſuppoſititias omnes Ignatii epiſtolas eſſe defendit: ac plurima, ſed levia, & minuta contra illas objicit. quorum præcipua curſim diluenda ſint. Reprehendit hoc imprimis, quòd in epiſtola ad Smyrnenſes ἀνάστασιν appellat σαρκικὴν, καὶ πνευματικὴν, id eſt *reſurrectionem carnalem, & ſpiritalem:* ſæpiuſculè vocibus iſtis abutitur. Verùm quid utroque illo vocabulo ſignificet, initio ejuſdem epiſtolæ demonſtrat; [16] ubi Chriſtum ait *poſt reſurrectionem cum Apoſtolis comediſſe, ac bibiſſe, tanquam carnalem, quamvis ſpiritaliter Patri copulatus eſſet.* Reſurgere carnaliter, eſt cum vera carne reſurgere: ſpiritaliter reſurgere, eſt cum carne ſpiritali, & in divinam qualitatem ſalva ejus integritate mutata.

Sic in fine epiſtolæ illius ἀγάπην σαρκικήν, καὶ πνευματικὴν cuidam imprecatur: hoc eſt ut quæ ad corpus curandum uſui ſunt, & quæ ad animum, ex illo affectu largiatur.

*Ibid. p. 42. Item illud ei diſplicet, * quòd in epiſtola ad Epheſios glorietur vincula ſe circumferre, tanquam ſpiritales margaritas. Et, *quod propriè ſpiritale eſt,* inquit, *in vinculis Chriſti martyris corpori ab infidelibus injectis? aut quæ in vinculis illis reſurgendi ſpes eſſe potuit?* Mirum ab illo iſtud objici, qui ſciat Apoſtolum Paulum tantopere geſtire, gloriarique de vinculis, quibus propter Chriſti nomen, & gloriam conſtrictus tenebatur: ut eorum & meminerit ipſe ſæpius; & *vinctum ſe in Domino* libenter appellet,
*Col. 4. 18. ac * meminiſſe alios eorumdem cupiat. tum qui Patres omnes, præque ceteris Chryſoſtomum, intelligat tantis, ac tam magnificis præconiis iſta celebraſſe vincula, & Imperatorum ornamentis ac triumphis glorioſiora duxiſſe.

Fruſtrà quoque illud vellicat, quod Epiſcopum in ea, quæ eſt ad Smyrnenſes, tanquam Deum coli præcipit. Nam & honor, & obſequium, quod præpoſitis, ac paſtoribus defertur, quemadmodum ex adverſo injuria, & contumacia, qua illis reſiſtitur, ad Deum pertinet: ut pluribus in locis Scriptura teſtatur.

Illud verò, quòd partum Virginis ignoraſſe diabolum affirmat Ignatius, non rectè à Blondello notatur: & nos
*Lib. 4. de Inc. c. 7. §. 4. * alibi propugnavimus. Sed nec iſtud meritò carpitur, quòd in epiſtola ad Magneſianos hortatur, ut malo fermento, & acido depoſito, in novum mutentur, ſiquidem fermenti vocabulum ἐπιφημίζει, & in bonum inter-
*Lucæ 13. 21. dum uſurpatur: * adeò ut cælorum regnum cum eo comparetur.

Objicit & illa duo, quæ paullo antè diſcuſſimus, de νεωτερικῇ τάξει, & σιγῇ: in quibus Leidenſem Profeſſorem peſſimum præſultorem eſt ſecutus. Reliqua, quæ affert, non ſunt tanti, ut in his immorari neceſſe ſit.

IX. NUNC ut fructum colligamus diſputationis hujus, ac defenſionis epiſtolarum Ignatii: memorabile eſt illud, quod tam ſæpè, tam disertè, tantáque contentione verborum, ac ſententiarum, Epiſcopalis ordinis dignitatem, & excellentiam, quæ ſuprà ceteros eminet, commendat, & inculcat: ut minime dubium faciat quin Epiſcopus ab reliquis ordinibus, ex Apoſtolica, immo divina per Apoſtolos tradita inſtitutione, diſtinctus, iiſque ſuperior extiterit. Cui quidem ceteros obſequentes, ac morigeros eſſe vult: & eum in oculis ferre: nec injuſſu ipſius in Eccleſia moliri aliquid, ac ſuſcipere. Verba ipſa, quibus illa declarat, ac prædicat, ſupervacaneum eſt exſcribere: cùm tam crebra iſta ſint, & in promptu habeantur ab omnibus, ut hujus unius gratia, quòd & figmento ſuo vehementer obeſſet; & noſtram, ac Catholicam de Epiſcopatu ſententiam comprobaret, adverſarii utriuſque tam acrem, ac validam; ſed injuſtam & inanem in Epiſtolas illas impreſſionem fecerint.

EPILOGUS.

HAc clauſula diſputatio noſtra terminabitur, quam de Hierarchicis ordinibus duobus contra Leidenſem Profeſſorem iteratò ſuſcepi. In qua equidem enucleanda controverſia non inutilem, neque ſupervacaneam operam à me eſſe collocatam arbitror: ſed planè neceſſariam. Quod eos facile mihi aſſenſuros eſſe confido, qui de præpoſteræ illius, quam impugnavimus, opinionis ſcelere, ac pernicie cogitarint. Eſt enim ejuſmodi, ut ea recepta, Chriſti leges, & inſtituta violentur, ac tota funditus labefactetur, & intercidat Eccleſia: quæ ſine Epiſcopatu, & Ordinum, ac functionum diſcrimine non poteſt, ita ut eſt à Chriſto condita, & ordinata, conſiſtere. Huc etiam adjungi debet, quod in priorum ejuſdem argumenti librorum trium initio ſum præfatus: ubi funeſtas, & exitioſas clades, ac calamitates expoſui, quas ex hac Leidenſis Profeſſoris hæreſi partim accidiſſe videbam: partim, niſi interceſſum eſſet, eventuras proſpexeram: maxime autem in Anglia, in quam peſtilentiæ tùm illius vis incumbere cœperat. Atque hic ibidem poſtremò rerum eſt conſecutus exitus, ut illa mea non tam conjectura ſuſpicantis, quàm certò prævidentis videatur eſſe prædictio. Quanquam non mihi hanc aſſumo potiùs, quàm Jacobo Regi tribuo, illius parenti Caroli primi, cujus miſerabilem necem luctuoſæ illius tragœdiæ poſtremus actus exhibuit.

Hujus ergo Jacobi regis poſtquam verba retuli, ex eo libro, quem βασιλικὸν δῶρον inſcripſit, filióque nuncupavit; quibus verbis Puritanorum opinionis illius patronorum turbulenta ingenia, & conſilia in regum, regnorumque peſtem, & internecionem intenta deſcripſit, ſtatim iſta ſubjeci; *Cujus Principis veram fuiſſe prædictionem, quis deinde conſecutus eſt rerum exitus comprobavit: illa, inquam, illa, quam in conſpectu adhuc habemus, florentiſſimi quondam regni calamitas, inteſtini illi, ac domeſtici tumultus; provinciarum, ac civitatum ab rege defectio; cædes inter ſe proſcriptioneſque civium. Quæ ne ad internecionem partium, & miſerrimum occaſum imperii illius pertineant, porrò illis eſt metuendum.*

Ergo id, quod metuendum tunc erat, reipſa factum auctoribus iiſdem, & architectis Puritanis, tandem illud regnum ſuis uſurpavit oculis: finitimæ, ac longinquæ terrarum regiones, & nationes non ſine horrore, ac tam diri facinoris execratione didicerunt. Hic nimirùm ſacrilegæ illius doctrinæ fructus extitit: hunc exitum, & hoc operæpretium fanatici Puritanorum libri illi pepererunt. qui excuſſo primum à populorum cervicibus Eccleſiaſticorum Principum, quod Chriſtus impoſuerat, jugo; alterum ſubinde civilis, regiique dominatus ab eodem injectum auctore depulerunt.

Hæc tua, Salmaſi, tuorúmque gregalium ſecta, & opinio miſerum Principem, & fortuna meliore dignum, nec parenti ſatis credulum tot inauditis ærumnis, & calamitatibus implicavit. A te, inquam, tuiique ſimilibus impiorum in Epiſcopos librorum ſcriptoribus, quantum quidem in propoſito, ac voluntate tua fuit
(nam

16 Ignat. ad Smyr. p. 3. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν συνέφαγεν αὐτοῖς, καὶ συνέπιεν ὡς σαρκικός, καίπερ πνευματικῶς ἡνωμένος τῷ πατρί.

(nam neque genium, neque nervos habent ſcripta tua, nec momenti plurimum in cauſſam conferunt) ab iis ergo ſeditionum flabellis ventilatus ille popularis exarſit furor; qui carnificis armavit manum, & nefarium, ac ſceleratum ferrum innocentis in Regis colla diſtrinxit.

Et nunc bellè ſibi defunctus Grammaticæ Profeſſor iſte videtur, quod mortui, ac ſuis, ſuorumque virulentis dogmatibus præcipitati in exitium Principis defenſionem edidit Latina lucubratione; qua nihil inficetius, nihil quod ad cultum, ornatúmque verborum, ac ſententiarum attinet, inſulſius, ut ejus ſunt cetera, poteſt fieri. Credo equidem, præclarè parricidas illos regis ſui interfectores, & carnifices ultus eſt. Sed & Carolo ſecundo ſucceſſori ejus, ac filio magnum ſolatium attulit, dum quâ manu exitiales illius Patri tot libros ſcripſerat, ea miſerum, & ſcabioſum exaravit, atque obtulit iſtum; ut illius indignæ, cui cauſſam dederat, neci, hoc ἐπιτάφιον, nec tamen βασιλικῷ δώρῳ, ac ne lixæ quidem, aut calonis funere digno libri opprobrio parentaret.

Cujus libri, præterquam quod argumenti diſſimilis eſt, eadem eſt atque alterius indoles, cui de Primatu Romani Pontificis titulum fecit, eique Apparatum præfixit; cujus nonnulla hoc in Opere noſtro capita confutavimus. De quo libro memini colloquentem mecum Illuſtriſſimum Principem Henricum Condæum, virum apprimè pium & Catholicum, ac ceterarum, dum viveret, tanto dignarum faſtigio virtutum laude florentem, ita mihi dixiſſe: *Dignum ſibi videri illius auctorem, qui hanc noxam capitali ſupplicio lueret.* At ego nihil ejuſmodi, quale meruiſſe judicavit ipſum mitiſſimus alioqui Princeps, illius imprecor capiti. Vivat ſane: ac mutato, ſi poteſt, animo, & ad frugem correcto, aliis moribus, & factis impendentem cervicibus ſuis iram divini numinis conetur avertere.

DIO-

Digitized by Google

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

DISSERTATIONUM ECCLESIASTICARUM LIBRI DUO.

In quibus de Epiſcoporum dignitate, ac poteſtate; déque aliis Eccleſiaſticis dogmatibus diſputatur.

10

ARMANDO-JOANNI

Eminentiſſimo S. R. E. Principi

CARDINALI,

DUCI

DE RICHELIEU,

FRANCIÆ PARI.

DUM tu regni totius adminiſtrandis negotiis: ac tum bello perdomandis hoſtibus, tum proferendis imperii finibus, Chriſtianiſſimo Regi, Gallicóque nomini neceſſariam, & glorioſam navas operam, Eminentiſſime Cardinalis, *erunt forte, quibus ego te alieno tempore; ac nimis parva de re interpellare videar. Sed illi ſolùm ita ſuſpicobuntur, qui te nondum perſpectum ſatis habent: aut hujus, quod à me tibi offertur, æſtimatores boni propter inſcitiam eſſe nequeunt. Nam imprimis quibus uſu aliquo cognitus es, cum cetera, quæ in te rara vident, & eximia, mirantur: tum illam verò incredibilem, ac per omnia pertinentem ingenii vim. quam nulla quantacumque vel rerum magnitudo ſuperat, vel multitudo confundit: ſed ſic infra ſe, & in poteſtate habet univerſas, uti ſingulis ſufficiat, quamlibet minutis: neque majorum procuratio, minorum curam, cogitationemque reſtinguat.*

Laus eſt iſta magnarum mentium, ac virorum propria principum, quos hominibus regendis, imperiiſque moderandis divina ex æterno ſapientia deſtinavit: quorum in animis imitationem illam ſui, ac ſimilitudinem expreſſit. Omnes enim *(ut in primo de Providentia rectè dictum eſt à Salviano)* etiam religionis expertes, & quadam neceſſitate compulſi, & ſentiri omnia à Deo, & moveri, & regi dixerunt: qui & ſentiat omnia per ſubtilitatem, & moveat per fortitudinem, & regat per poteſtatem, & cuſtodiat per benignitatem. *Hæc quanta ſit in te omnium capacis, ac per cuncta diffuſi virtus animi, tot illa, tantáque per te publicè ac privatim & ſolerter excogitata, & ſapienter proviſa, & conſilio explicata, & feliciter confecta teſtantur. Quæ quidem nos dum quotidie cernimus, facilè oculis ipſis fidem habemus: poſteri autem cum in annalibus legent, multorum opera, & induſtria integro ſeculo geri potuiſſe, vix: ab uno verò paucis annis deſignata perfectáque eſſe profectò non credent. Quamobrem nihil eſt, quod eo nomine cunctari me oporteat, aut cujuſquam reprehenſionem vereri: tanquam hæc mea compellatio publicis ab negotiis, & cogitatis te tuis avocarit.*

Illud porro alterum, ne adeundi tui cauſa ſit levior, miniméque te digna, multo etiam formidandum eſt minus: nec niſi ab imperitis, ut dixi, judicari ſic poteſt. Etenim vel hoc ipſum conciliandæ bonitati tuæ fuerat ſatis; quod univerſè de litteris, ac doctrinis tecum ageretur: quarum ad ſingularem uſum, ac ſcientiam, incredibilem etiam amorem adjunxiſti, adeóque conſtantem, ut in aſſiduis graviſſimiſque tuis occupationibus illarum interponas ſtudia. Nunc illud præterea verſatur in medio diſciplinarum genus, cui tu præ ceteris addictus es, divinarum & ſacrarum: quas nemo indignas excellenti tua amplitudine, niſi ejus ipſius odio digniſſimus, putet. Plura de hoc, diſputando proſequi, ac meam adeò cauſam perorare vehementius licebat, ſi id neceſſe foret, aut non ejus, quem nomini inſcripſi tuo, brevitas libri, longiore uti præfatione prohiberet.

Quod igitur ſummatim ac paucis de hoc argumento complecti poſſum, id ſic eſt. Mihi dum tu (Cardinalis Eminentiſſime) *contra regni hujus hoſtes fortiter bellum geris, adverſus hoſtem Catholici oppugnatorémque nominis certamen iſto in libro ſuſcipitur. In quo primum Epiſcoporum tuenda poteſtas, ac dignitas fuit, quam ille ſcripto peſtilente, ac novo, & inaudito commento violavit. Tum varia Eccleſiæ propugnanda dogmata: quorum elevare fidem, ac labefactare calumniis ſuis idem eſt ille conatus. Hujus itaque te mei communem in cauſam officii, operæque fautorem, ac controverſiæ arbitrum delegi. Non enim digniorem, aut idoneum magis optare potui. Primum qui & Epiſcopus ipſe ſis, & hujus ordinis princeps. deinde qui ejus, unde lis iſta naſcitur, hoc eſt Theologicarum, Catholicarúmque rerum apprimè ſis peritus. ac demum is hodie vivas, cujus in tutela & auctoritate tùm ille ipſe ampliſſimorum ordo Præſulum; tum Eccleſiæ hoc in regno Catholicæ ſalus ac ſplendor acquieſcit.*

Quocirca ſpero equidem quæ mihi nuncupandi tibi hujus Operis cauſſæ juſtiſſimæ, ac neceſſariæ fuerunt, eaſdem ad hoc apud te valituras eſſe, ut & audaciæ ignoſcas meæ, & illud delatum tibi patrocinium non æquo ſolùm, ſed etiam prolixo ac benevolo animo recipias.

Emin. A. T.

Deditiſſimus DIONYSIUS PETAVIUS
Societatis JESU.

AD

AD CATHOLICUM

& eruditum Lectorem.

P R O OE M I U M.

SUPERIORE anno, cùm priorem ad Timotheum Pauli epiſtolam auditoribus enarrarem meis, ac de Epiſcopis, & Presbyteris neſcio quid commentarer, cujus inde pertractandæ quæſtionis occaſio eſſe ſolet, allata eſt in hanc urbem Lugduni edita Batavorum *Diſſertatio de fenore Trapezitico* comprehenſa libris tribus. Hanc cùm in manus ſumpſiſſem, reperiebam μᾶζον illic ἔργυ eſſe τὸ πάρεργον: ac plurima interſperſa rerum Eccleſiaſticarum, ac divinarum capita: quæ paſſim alieno tum loco, tum inſtituto, Operis illius auctor inſerſerat. Inter hæc verò mihi in oculos incurrit de eodem illo, quod meditabar, argumento ſatis longa diſputatio: qua id probare ſatagit, nullum ab origine prima, vetuſtiſque, & Apoſtolicis Eccleſiæ temporibus, ac deinceps diu fuiſſe diſcrimen Epiſcopos inter & Presbyteros. Accedunt & alia ejuſdemmodi complura: quæ partim ad minuendam, & labefactandam ampliſſimi illius Ordinis dignitatem, auctoritatémque ſpectant: partim adverſus alia comparantur Catholicæ religionis, ac fidei dogmata. Non enim tectè, ac diſſimulanter Scriptor iſte graſſari, & Catholico nomini bellum inſtituit facere: ſed palam & apertè ſe Romanæ communionis inimicum profeſſus, multa & in ſummum Pontificem, & in ordines ceteros impiè jactat, ac nefariè. Hujus adeò (ut quo cum mihi ſuſcepta dimicatio eſt ſpecimen aliquod hic extet) verba ſunt iſta in Præfatione Operis. *Hoc reſtabat ſcilicet* (inquit contra Theologum neſcio quem ex eodem genere diſputans) *ut etiam fermentum hic Papiſticum mihi objiceretur ab illo, qui ſcire potuit, ac debuit, me longiſſimè abeſſe ab iſta ζύμη.* Et * alibi: *At Romani* *Pag.
Pontifices, ubi contempta, ac ſpreta paupertate, & humilitate Apoſtolica, non ſolùm ſupra colle- 424.
gas ſuos ambitioſum caput extulerunt: ſed etiam ſupra ipſa concilia auctoritatem, ac poteſtatem ſuam evexerunt. Item * illud: *Pontifices Romani imperio Occidentis potiti,* τὸ βαρὺ *illud* φορτίον *in-* *Pag.
jecerunt humeris miſerorum Chriſtianorum, pietatis ac ſanctitatis prætextu: ſed cui vera cauſſa fuit, 315.
potentiæ ſuæ promovendæ cupido, & juriſdictionis civilis uſurpandæ. Mitto alia contra eundem Romanum Pontificem, & Epiſcopos ceteros, ac minores Clericos dicta eodem veneno, ac felle oblita: quæ non modò alienum ab Catholicis caſtris hominem demonſtrant, ſed hoſtem etiam illorum acerrimum, & quoquomodo vexare illa, & oppugnare geſtientem. Sed nihil peræquè ejus animum, & ſectæ inſtitutum detegit, ac diſperſa illa, uti jam dixi, per totum Opus dogmata, ut Catholicis contraria decretis, ita Calvinianæ hæreſi, ac ſectæ conſentanea.

Quæ me res adduxit, ut contra novum hunc dogmatiſten, ſed Theologicarum, Eccleſiaſticarúmque rerum haud ſatis peritum, ejus, cui obtrectabat ille, patrocinium cauſſæ caperem: ac ſelectas ex iſtius libro quæſtiones aliquot mandarem huic lucubratiunculæ: præſertim verò illam ipſam, cujus in meditatione commodùm hærenti mihi Trapeziticum illud Opus oblatum eſſe dixi.

Ab hac igitur de Epiſcopis & Presbyteris inquiſitione diſputandi ſumam initium. Et primùm quid de illa privatim ipſe ſentiam exponam. tum contra Trapezitici fenoris patronum (Appelletur enim deinceps à nobis hoc nomine, ab eo titulo, quod in fronte Operis inſcripſit) ſtilum, & orationem convertam. Hujus porrò mihi operæ, ac ſtudii, ſi nullus erit alius, certè ille conſtabit fructus, ut tam iſte, quàm ſimiles alii ſcriptores, qui de quaque re quidvis eloqui, & in lucem proferre fas eſſe ſibi putant, id non ſemper impune haberi ſentiant: ſed ad ſcribendum ita parati, ac meditati eſſe meminerint, tanquam qui ſciant de iis, quæ ſcripſerint, ac de πολυλογίᾳ ſua, viciſſim ἀπολογίαν, hoc eſt perpetuum reddendæ rationis onus à ſe eſſe ſuſceptum.

INDEX CAPITUM

LIBRI PRIMI.

STATUS quæſtionis exponitur. Pauli Apoſtoli loca quædam, ex quibus inter Epiſcopos & Presbyteros nullum fuiſſe diſcrimen videtur. Variæ antiquorum in illis interpretandis ſententiæ, Chryſoſtomi, Theodoreti, Epiphanii expenduntur: ac præſertim Hieronymi, qui omnium difficillimam habet rationem. Cap. I.

Explicantur loca illa antecedenti propoſita capite. Presbyteros initio eoſdem Epiſcopali dignitate præditos fuiſſe: ſed perbrevi tempore: idque cur factum ſit. Epiſcopos eodem intervallo, itidem ut deinceps, in ſingulis civitatibus ſingulos præfuiſſe. Cap. II.

Conciliatur Hieronymi ſententia cum catholico dogmate. Multum ab Aërianis, & hæreticis aliis illum abſuiſſe. Michaëlis Medinæ falſa opinio tam ipſum, quàm pleroſque alios veteres fœdiſſimi erroris inſimulantis. Cap. III.

Refellitur Trapezitica Diſſertatio, quatenus Epiſcopum olim exiſtimat nomen dignitatis non fuiſſe, ſed curationis. Quid ſit dignitas, & quemadmodum ſemper Epiſcopatui convenerit. Hieronymi locus perperam acceptus à Trapezita. Nova illius de Epiſcoporum duplici genere opinio confutatur. Cujus ex Clemente irritum argumentum diluitur. Epiſcopos prædicandi munus obiiſſe ſemper, nec non jus rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrandarum habuiſſe. Cap. IV.

Alia Trapezitæ argumenta de duplici Epiſcoporum genere diſcuſſa. Pauli Apoſtoli declaratus locus. Quid ſint apud illum opitulationes, & curationes. Cap. V.

Trapeziticæ diſſertationis incondita ratio ad certa capita revocatur, & excutitur. Ejus repugnantia, & abſurditas. Refelluntur varii ab illo temerè conſtituti gradus Epiſcoporum. Oſtenditur ex antiquorum teſtimonio Epiſcopos plenum jus ſemper in Eccleſiaſticas res habuiſſe: ac tam in prædicationem incubuiſſe, quàm Eccleſiaſticis bonis præfuiſſe. Summa illorum poteſtas adverſus Trapeziticas nænias defenditur. Cap. VI.

Pergitur in refellenda Trapezitæ ſententia; quæ Epiſcopatum negat dignitatem fuiſſe, ſed ſolam facit curationem. Oſtenditur è contrario Epiſcopos poteſtatem, ac juriſdictionem habuiſſe: tum longè Judaicis ſacerdotibus ampliorem. Quid ſit poteſtas clavium, de qua Trapezita falſa opinio notatur. Cap. VII.

Prædicandi jus ac functionem penes Epiſcopos fuiſſe demonſtratur adverſus indoctum Trapezitæ commentum: idque variis Patrum, ac Conciliorum teſtimoniis aſſeritur. Cap. VIII.

INDEX CAPITUM.

LIBRI SECUNDI.

DE Diaconis, quos profanos menſarum adminiſtros fuiſſe Trapezita contendit. quæ opinio refutatur. ac docetur tum ſeptem illos primos Diaconos Actorum VI, tum ceteros deinceps ſacrum, & hierarchicum gradum habuiſſe: idémque locus Actorum illuſtratur. Trullana pſeudoſynodus notata. Cap. I.

Socratis locus ab Trapezitæ falſa interpretatione vindicatur ſuper Pœnitentiario Presbytero. κανόνα ibi legem eſſe, non corpus Clericorum. De canone Nicæno XII accurata diſquiſitio: cujus abſurda interpretatio ab Trapezitæ conficta diſcutitur. Militiam univerſè Chriſtianis interdictam non fuiſſe illo canone: uti nec à Lactantio: cujus illuſtratur locus. Σύστασις pœnitentiæ gradus omnium laborioſiſſimus. Cap. II.

De Epiphanii loco falſa Trapezitæ conjectura refellitur: idémque declaratur. Negotiatores haud rectè dici ab eodem damnatos ab Eccleſia. Βίος matrimonium interdum ſignificat, contrà quàm Trapezita credidit. Ejuſdem impudens calumnia in Romanam & Catholicam Eccleſiam conjecta: Tum alius error aientis minima peccata pœnitentia publica olim multata fuiſſe. Cap. III.

Trapezitæ in fidei, aut Theologiæ tractandis quæſtionibus temeritas. Bonorum operum ab eo negata merita: quæ & omnium univerſè aliqua, & majorum præſtantiora eſſe monſtratur. De duplici vitæ inſtituto communi, atque perfecto. Hujus ſublatum ab Trapezita meritum defenditur. Cap. IV.

De Chriſti præceptis ac monitis in monte editis: deque iis abſurda, & ſecum repugnans Trapezitæ ſententia. Conſilia de rebus eſſe difficilioribus, falsò ab eodem putari, omnia, quæ illic præſcripta ſunt à Chriſto, eſſe præcepta, ita ut nullum ſit conſilium. Gravis ejuſdem error aſſerentis, ſolis Apoſtolis data illa eſſe, non Chriſtianis ceteris. tum inconſtans opinio, ſolos perfectæ vitæ profeſſores illis obligari. Conſilia funditus ab eodem tolli. Oſtenditur demum Chriſtum in monte partim præcepta, partim conſilia dediſſe. Cap. V.

De conſiliis Evangelicis, & operibus ſupererogationis. quæ vox primùm ab Trapezitæ obtrectatione, tum res ipſa vindicatur. Demonſtratur è Scriptura, & antiquis Patribus opera quædam eſſe, quæ lege nulla jubentur, & ſponte præſtitæ ſupererogari dicuntur. Cap. VI.

Trapezitæ impia quædam & hæretica dogmata. Divinum chariſma etiam reprobis tribui in hac vita, adeoque Spiritus S. gratiam. De Parabola Operariorum. Matthæi XX, quam perperam explicat Trapezita. Nullum eſſe peccatum niſi voluntarium, etiam in reprobis, contra eundem aſſeritur. Cap. VII.

De Chriſti præcepto, quo Matthæi V vetat uxorem niſi ob adulterium dimittere. Romani Pontifices, & Juris Canonici conſulti ab Trapezita calumnia purgati. Etiam ob adulterium dimiſſa conjuge non licere alteram ducere: eamque vetuſtiſſimam Eccleſiæ ſententiam fuiſſe: quamvis Chriſtiani principes ſecus facere permiſerint. Cap. VIII.

De petitione quarta Orationis Dominicæ. Quid ſit ἄρτος ἐπιούσιος, eaque vox diligenter expoſita. Quæ ſit βαττολογία ibidem à Chriſto notata. Non interdici à Chriſto cibi, ac rerum ad victum neceſſariarum poſtulationem: déque ea re Trapezitæ maximus error. Cap. IX.

Nonnulla Scripturæ loca perperam ab Trapezita vel correcta, vel expoſita, vindicantur. atque Interpretis vulgati contra illius novitatem & calumniam patrocinium ſuſcipitur. Cap. X.

DIO-

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

DISSERTATIONUM ECCLESIASTICARUM

LIBER PRIMUS.

Qui eſt de Epiſcopis, & eorum Juriſdictione, ac dignitate.

CAPUT I.

In quo ſtatus quæſtionis exponitur. Pauli Apoſtoli loca quædam, ex quibus inter Epiſcopos & Presbyteros nullum fuiſſe diſcrimen videtur. Variæ antiquorum in illis interpretandis ſententiæ, Chryſoſtomi, Theodoreti, Epiphanii expenduntur: ac præſertim Hieronymi, qui omnium difficillimam habet rationem.

I. FUERITNE temporibus Apoſtolorum diſtinctus ab Epiſcopo Presbyter, cum antiquiſſima eſt, tum non omni ex parte hactenus explicata quæſtio. difficultatem arguit opinionum de ea conflictus: nec non hominum alioqui doctiſſimorum, etiam veterum, parum ſecum, & cum rei veritate congruens aſſertio. ut in integro propemodum adhuc poſita res, locum ingeniorum exercitationi, & induſtriæ reliquerit. De hac controverſia viſum hîc nobis eſt agere: quod idem confido fore, atque & illorum, qui in divinas artes incumbunt, prodeſſe ſtudiis; & Catholicæ cauſſæ, pro virili parte, opis aliquid, ac lucis afferre. In quo primum omnium diſputationis totius quod caput ſit: & quod Græci τὸ κρινόμενον vocant, exponendum videtur.

Præcipuam dubitandi cauſſam continent Apoſtolica ſcripta; quæ ita de Epiſcopis, ac Presbyteris loquuntur, ut utroſque eodem habere loco, ac nihil inter illos diſcriminis ſtatuere videantur. In Actis Apoſtolorum, capite xx, 17, Paulus à *Mileto mittens Epheſum, vocavit majores natu Eccleſiæ*, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, hoc eſt *Presbyteros Eccleſiæ:* primùm numero plures in unius civitatis Eccleſia: deinde eoſdem Epiſcopos. Nam commate 28. ſic eos appellat: Προσέχετε ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei.* Rurſus in priore ad Timotheum, capite iv, 14, *Noli*, inquit, *negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum Presbyterii*, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. Atqui, ut argumentatur Theodoretus, Presbyteri ſimplices manus non imponebant. Itaque hîc Epiſcopi cum hoc & Chryſoſtomo intelligendi ſunt. Ad hæc Paulus idem epiſtolam ad Philippenſes, Epiſcopis, & Diaconis inſcribit, nullo inter ambos interpoſito ordine. Item in priore ad Timotheum, capite tertio, poſtquam, Epiſcopis præcepta dedit à commate 2, ad 8, deinceps Diaconis officium præſcribit, nulla interjecti gradus mentione facta.

II. HIS de cauſſis Theodoretus in caput ſecundum epiſtolæ ad Philippenſes; & in caput tertium prioris ad Timotheum, exiſtimat, Paulum appellaſſe Presbyterum eum, qui Epiſcopus eſſet. Ἀλλ᾽ ὅπερ ἔφην, (ait in Commentariis ad epiſt. 1. ad Timotheum) τοὺς αὐτοὺς ἐκάλουν ποτὲ πρεσβυτέρους, καὶ ἐπισκόπους· τοὺς δὲ νῦν καλουμένους ἐπισκόπους, ἀποστόλους ὠνόμαζον. τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, τὸ μὲν τῆς ἀποστολῆς ὄνομα τοῖς ἀληθῶς ἀποστόλοις κατέλιπον· τὴν δὲ τῆς ἐπισκοπῆς προσηγορίαν τοῖς πάλαι καλουμένοις ἀποστόλοις ἐπέθεσαν. *Verùm, quod jam dixi, eoſdem olim Presbyteros appellabant, & Epiſcopos. Quos autem Epiſcopos hodie nominant, Apoſtolos vocabant. Procedente deinde tempore, Apoſtolatus nomen iis, qui verè Apoſtoli dicti ſunt, reliquerunt: Epiſcopatus autem appellationem iis impoſuerunt, qui quondam Apoſtoli nominabantur.* In hac Theodoreti oratione nonnulla ſunt parum ſcripta probabiliter, & quæ ſecum ipſa manifeſtè repugnant. Olim, inquit, iidem vocati ſunt Epiſcopi & Presbyteri: qui autem nunc dicuntur Epiſcopi, eos nominabant Apoſtolos, &c. Hæc vox, *olim*, tempus illud indicat, quo Apoſtoli Chriſti, & eorum unus, vivebat, atque iſta ſcribebat Apoſtolus Paulus. Quæro igitur, cum ita Theodoretus ait, eoſdem tunc appellatos eſſe Epiſcopos, & Presbyteros: quæ ſit utrique nomini, *Epiſcopi*, ac *Presbyteri*, ſubjecta notio: hoc eſt, an Epiſcopum intelligi oporteat, qui hanc ipſam, quæ ſic hodie nominatur in Eccleſia, dignitatem tenuerit, ut idem & Presbyter vocatus ſit: an duo iſta vocabula, Epiſcopus & Presbyter, unius illius appellationes fuerint, qui *Antiſtes erat ordine in ſecundo:* ut loquitur Sidonius: id eſt ſacerdotis ſimplicis, ac Presbyteri, qui ſecundas poſt Epiſcopum obtinet. Horum alterutrum exiſtimaſſe Theodoretum neceſſe eſt. Et tamen neutrum ſibi ad reſpondendum integrum reliquit. Fac enim reſpondeat, quod primum poſui: Epiſcopos, & Presbyteros appellatos eſſe, qui nunc Epiſcopi ſunt, omnium ordinum primates: quid Apoſtolis faciet, quos eoſdem fuiſſe vult cum hodiernis Epiſcopis? An iidem & Apoſtoli, & Epiſcopi, & Presbyteri fuerunt? Id quidem conſequens eſt, ſi primum iſtud dixerit: hoc eſt ſi Presbyteri & nomine & re

iidem erant cum Epiſcopis, quos propriè nominamus. Sed eo jam erit ſibi ipſe contrarius: qui ab Epiſcopis Apoſtolos disjunxit: tum iſto ipſo, quod attulit, teſtimonio refelletur. Nam Actorum xv, 25: ſcribunt ex Hieroſolymitano concilio οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ πρεσβύτεροι. Non iidem ergo erant Apoſtoli, quos tunc Epiſcopos fuiſſe putat; & Presbyteri. Sin quod eſt poſterius, eligat, ut Apoſtolos Epiſcopali gradu fuiſſe præditos affirmet; Epiſcopos verò, &, quod idem erat, Presbyteros pro ſacerdotibus ſecundi ordinis habitos; non minus ipſe ſecum, & cum Apoſtolo pugnabit. Hic enim Epiſcopi nomen, & Epiſcopatus, in capite tertio prioris ad Timotheum, pro ſummo gradu poſuit: idque ipſe Theodoretus agnoſcit. Atqui non Epiſcopi, vel Epiſcopatus nomina; ſed Apoſtoli, & Apoſtolatus adhiberet, ſi nondum Epiſcopi ſummæ dignitatis antiſtites vocati erant, ſed Apoſtoli. Quid quod Actorum xx, 17, Paulus convocaſſe legitur τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. quos eoſdem commate 28 ἐπισκόπους vocat, & Paſtores à Deo conſtitutos? Non alios ergo fuiſſe conſentaneum eſt, quàm primi ordinis; adeóque quos tùm Apoſtolos appellari ſolitos exiſtimat.

Prorſus itaque inextricabilis illa eſt Theodoreti ſententia. qui ſic veriùs dicere potuit: Epiſcopos & Presbyteros ſummæ dignitatis, hoc eſt Epiſcopalis, nomina fuiſſe: Apoſtolos autem, non omnes Epiſcopos eſſe dictos, ſed eos tantùm, qui aut veri erant Apoſtoli, & Epiſcopatu majorem, & ampliorem poteſtatem habebant: aut qui prædicandi ubique Evangelii functione veros imitabantur: qualis Epaphroditus, & ſiquis alius, fuiſſe putandus eſt. falſum eſt autem Apoſtolorum nomen Epiſcopis omnibus fuiſſe commune.

III. Chrysostomus Homilia prima in epiſtolam ad Philippenſes, rationem reddit, cur Paulus ad Philippenſes ſcribens, epiſtolam ſuam inſcribit, συνεπισκόποις, καὶ διακόνοις, omiſſo interjecto Presbyterorum ordine. τί τοῦτο; (inquit) μιᾶς πόλεως πολλοὶ ἐπίσκοποι ἦσαν; *Quid hoc rei eſt? An unius civitatis plures erant Epiſcopi?* Mox reſpondet: οὐδαμῶς. ἀλλὰ τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως ἐκάλεσε. τότε γὰρ τέως ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασι· καὶ διάκονος ὁ ἐπίσκοπος ἐλέγετο. *Nullo modo* (inquit.) *Verùm Presbyteros vocavit ſic. Tunc enim nomina invicem communicabant: & Diaconus dicebatur Epiſcopus.* Negat plures ejuſdem Epiſcopos urbis fuiſſe: ac dicit Epiſcopos nominatos fuiſſe Presbyteros: immo etiam Diaconos. Quare videtur exiſtimaſſe Chryſoſtomus, συνεπισκόπους non eſſe Epiſcopos propriè dictos, ſed ſimplices Presbyteros, quos tunc Epiſcopos appellare mos fuit. Ideo paulo pòſt concludit ita: ὅπερ οὖν ἔφην, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τὸ παλαιὸν ἐκαλοῦντο ἐπίσκοποι, καὶ διάκονοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ οἱ ἐπίσκοποι πρεσβύτεροι. ὅθεν καὶ νῦν πολλοὶ συμπρεσβυτέρῳ ἐπίσκοποι γράφουσι, καὶ συνδιακόνῳ. *Quod igitur jam dixi; etiam Presbyteri olim appellabantur Epiſcopi, & Diaconi Chriſti, & Epiſcopi Presbyteri. Unde nunc etiam multi compresbytero, & condiacono ſcribunt Epiſcopi.* Eadem ferè Oecumenius, & Theophylactus in commentariis expreſſerunt: quorum ſumma ſit; Epiſcopos ibi vocari ſimplices Presbyteros: quòd tunc promiſcua, & utriſque communia eſſent nomina: ut & Epiſcopi vocarentur Presbyteri, & diaconi Epiſcopi. Atque iis ſuffragatur commentarius, qui vulgò inſcribitur Hieronymo, in epiſtolam ad Philippenſes. Hic enim ſic ad illum locum epiſtolæ iſtius adnotat, *Hic Epiſcopos, Presbyteros intelligimus. Non enim in una urbe plures Epiſcopi eſſe potuiſſent.* Et ad caput III. epiſtolæ prioris ad Timotheum, cur poſt Epiſcopos non meminit Presbyterorum, cauſſam hanc affert: *eos in Epiſcoporum nomine comprehendit: quia ſecundus, immo pene unus eſt gradus.* quæ totidem verbis in Primaſii commentario leguntur.

IV. Atque idem Chryſoſtomus Homilia XI in priorem ad Timotheum, quærit cur poſt Epiſcopis data præcepta, Paulus, nulla mentione facta Presbyterorum, ſtatim ad diaconos tranſeat: ac reſpondet, Presbyteros icirco præteriri, quòd eadem ferè ſit horum, atque Epiſcoporum ratio. τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβήκασι, καὶ τούτῳ μόνῳ δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους. *Sola*, inquit, *impoſitione manuum ſuperant, & hoc uno videntur excellere Presbyteros.* Quem & more ſuo Oecumenius, ac Theophylactus aſſectantur. Horum itaque conſenſus omnium eſt, Epiſcoporum, ac Presbyterorum diſtinctos in Eccleſia fuiſſe ordines: & qui à Paulo Presbyteri nominantur, eos reverà Sacerdotes fuiſſe ſimplices; qui & Epiſcopi vocabantur. Chryſoſtomo ita ſentiendi, interpretandique cauſſam dedit vetus Eccleſiæ mos, ac diſciplina, canonum ſancita decretis, quæ unicum in quaque civitate conſtitui Epiſcopum jubebant: ut eſt in canone octavo Nicæni Concilii.

Verùm huic ſententiæ obſtat ille Actorum viceſimi capitis locus; ex quo efficitur, in Epheſina Eccleſia plures fuiſſe Epiſcopos. Nam Miletum cùm perveniſſet, mittens Epheſum μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. Atqui Presbyteri illi verè erant Epiſcopi, ut eos vocat commate 28. tùm inde patet, quòd ſi meri ſacerdotes fuiſſent, ſummi antiſtitis, hoc eſt, Epiſcopi inter ipſos, utique meminiſſet; eique potiſſimum commendaſſet Eccleſiam. Ad hæc in epiſtola ad Titum, capite 1, 5, ait ſe Titum in Creta reliquiſſe, ut conſtituat per civitatem quamque Presbyteros, quos quidem commate 7 vocat Epiſcopos, & 9 ſanè propriè dictos: ut ex eo colligas, quod ejuſdem planè ſunt generis, cujus illi, de quibus capite tertio prioris ad Timotheum meminit. Siquidem eadem formula, & iiſdem propemodum verbis de illorum inſtitutione præcipit. Igitur Presbyteri nonnunquam Epiſcopi veri dicti ſunt, & in eadem civitate plures extiterunt.

V. Epiphanius in Hæreſi LXXV, quæ eſt Aërianorum, N. V, nodum illum, qui ex Apoſtoli locis oritur, ita diſſolvit: Cùm adhuc recens eſſet, inquit, Chriſtiani dogmatis prædicatio, non ubique Presbyteri ſimul & Epiſcopi creabantur. Sed alibi ſoli Presbyteri: alibi Epiſcopus duntaxar. Ubi enim nemo dignus Epiſcopatu reperiebatur; Presbyteri conſtituebantur: per quos & Diaconos Eccleſiæ regerentur: quæ ſine duplici hoc ordine conſtare nequeunt. At ubi unus tantummodo ad Epiſcopatum idoneus occurrebat: neque plurium erat copia, quibus Presbyteratus mandaretur; tum ſolus adhibebatur Epiſcopus. Quare Apoſtolus, pro re nata, & ut ſtatus erat earum civitatum & Eccleſiarum, ad quas ſcribebat, ita loquebatur: Νέου ὄντος τοῦ κηρύγματος, πρὸς τὰ ὑποπίπτοντα ἔγραφεν ὁ ἅγιος Ἀπόστολος. ὅπου μὲν ἦσαν ἐπίσκοποι ἤδη κατασταθέντες, ἔγραφεν ἐπισκόποις, καὶ διακόνοις. οὐ γὰρ πάντα εὐθὺς ἠδυνήθησαν οἱ ἀπόστολοι καταστῆσαι. πρεσβυτέρων γὰρ ἐγίνετο χρεία, καὶ διακόνων. διὰ γὰρ τῶν δύο τούτων τὰ ἐκκλησιαστικὰ δύναται πληρωθῆναι. ὅπου δὲ οὐχ εὑρέθη τις ἄξιος ἐπισκοπῆς, ἔμεινεν ὁ τόπος χωρὶς ἐπισκόπου. ὅπου δὲ γέγονε χρεία, καὶ ἦσαν ἄξιοι ἐπισκοπῆς, κατεστάθησαν ἐπίσκοποι. πλήθους δὲ μὴ ὄντος, οὐχ εὑρέθησαν ἐν αὐτοῖς πρεσβύτεροι κατασταθῆναι, καὶ ἠρκέσθησαν ἐπὶ τῷ κατὰ τόπον μόνῳ ἐπισκόπῳ. Hæc Epiphanii narratio vera eſt ipſa quidem. (Credo enim pro multitudine populi, plures, pauciorέſve ſacrorum inſtitutos miniſtros, ac nonnunquam ſolum impoſitum Epiſcopum, ibi ubi grex puſillus erat: atque aucto numero, præter Epiſcopum, complures adjunctos eſſe Presbyteros) ſed loca illa, quæ adduximus, Pauli nobis aliud perſuadent. Etenim in clariſſimis & frequentiſſimis Aſiæ civitatibus, in quibus Chriſtianorum erat maxima multitudo; non eſt veriſimile tantam eorum fuiſſe penuriam, qui vel Epiſcopatum gerere, vel Presbyteri fieri poſſent. Tum ſi quis accuratè verba ipſa perpendat, cognoſcet aliam facti illius & inſtituti rationem eſſe quærendam.

VI. Sed præcipuum quæſtionis momentum, ac diſputationis totius facit Hieronymus: qui imprimis epiſtola LXXXV. ad Evagrium, cujuſdam vecordiam arguens, qui Diaconos Presbyteris auderet anteferre: multa de Presbyterorum dignitate diſſerit, ac pares illos & eoſdem facit cum Epiſcopis: idque iiſdem, quibus nos uſi ſumus, teſtimoniis confirmat: adjuncto quoque Petri loco, primæ Epiſtolæ capite V, ubi & ſe Presbyterum appellat, & quos alloquitur, Presbyteros primi ordinis eſſe demonſtrat. Tum iſta ſubjicit Hieronymus: *Quòd autem poſteà unus electus eſt, qui ceteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium factum eſt, ne unuſquiſque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet. Nam & Alexandriæ à Marco Evangeliſta, uſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominabant. quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat: aut Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat.* Hoc loco S. Hieronymus Epiſcopos pari eſſe dignitate ac Presbyteros affirmat; niſi quod communi conſenſu unus aliquis è numero Presbyterorum electus eſt, qui majori in gradu collocaretur. Tribuit tamen Epiſcopo ordinandi facultatem, quam Presbyteris adimit. Quinetiam quod Paulus in epiſtolis ad Timotheum, & Titum, poſtquam

de

de Epiſcopis egit, ſtatim ad diaconos labitur, omiſſis Presbyteris: id eodem modo explicat Hieronymus ac Chryſoſtomus fecit. *Presbyter*, inquit, *& Epiſcopus aliud ætatis, aliud dignitatis eſt nomen. Unde ad Titum, & Timotheum de ordinatione Epiſcopi & Diaconi dicitur: de Presbyteris omninò reticetur: quia in Epiſcopo & Presbyter continetur.* Quare eadem, quæ ſuprà objecimus, contra Hieronymi interpretationem valent, quo minus ad Apoſtoli mentem faciant.

VII. IDEM in Commentariis ad primum caput epiſtolæ ad Titum, etiam diſertiùs ſententiam ſuam aperit, verba illa declarans; *Hujus gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ deerant, corrigeres: Et conſtituas per civitates Presbyteros*, &c. *Idem eſt ergo Presbyter*, ait, *qui & Epiſcopus. Et antequam diaboli inſtinctu, ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis; Ego ſum Pauli, ego ſum Apollo, ego autem Cephæ, communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò unuſquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur ceteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur.* Mox probat Epiſcopum & Presbyterum unum eſſe, & aliud ætatis, aliud eſſe nomen officii, ex epiſtola Pauli ad Philippenſes, ubi Apoſtolus ſcribit ad Epiſcopos & diaconos. *Philippi una eſt urbs* (ait) *Macedoniæ; & certè in una civitate plures, ut nuncupantur, Epiſcopi eſſe non poterant. Sed quia eoſdem Epiſcopos illo tempore, quos & Presbyteros appellabant, propterea indifferenter de Epiſcopis, quaſi de Presbyteris eſt locutus.* Addit & locum alium ex Actorum capite XX, ubi Apoſtolus convocaſſe legitur Presbyteros Epheſinæ Eccleſiæ, quos ſtatim vocat Epiſcopos. Tùm quòd Petrus epiſtolæ canonicæ primæ capite V, I, vocat ſe *compresbyterum Presbyterorum.* tùm *Paſcite*, inquit, *eum, qui in vobis eſt, gregem Domini*, &c. *Hæc propterea*, (ait Hieronymus) *ut oſtenderemus, apud veteres eoſdem fuiſſe Presbyteros quos & Epiſcopos: paulatim verò, ut diſſenſionum ſemina evellerentur, ad unum omnem ſollicitudinem eſſe delatam. Sicut ergo Presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubjectos: ita Epiſcopi noverint, ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis Dominicæ veritate, Presbyteris eſſe majores.* Denique in epiſtola LXXXIII ad Oceanum, *Apud veteres*, ait, *iidem Epiſcopi, & Presbyteri fuerunt: quia illud nomen dignitatis eſt: hoc honoris.*

VIII. HIERONYMO ſuffragari videtur Ambroſius, ſive quis alius auctor Commentariorum in epiſtolam ad Epheſios; qui Ambroſii temporum æqualis fuit. *Nam & Timotheum*, ait ad caput IV, II, *Presbyterum à ſe creatum, Epiſcopum vocat: quia primùm Presbyteri Epiſcopi appellabantur: ut recedente uno, ſequens ei ſuccederet. Denique apud Ægyptum Presbyteri conſignant, ſi præſens non ſit Epiſcopus. Sed quia cœperunt ſequentes Presbyteri indigni inveniri ad primatus tenendos, immutata eſt ratio, proſpiciente Concilio: ut non ordo, ſed meritum crearet Epiſcopum, multorum ſacerdotum judicio conſtitutum ne indignus temerè uſurparet, & eſſet multis ſcandalum.*

Hactenus igitur ex antiquorum auctoritate conficitur primis temporibus, Presbyterorum & Epiſcoporum non tantùm appellationes, ſed etiam ordines, in eaſdem concurriſſe perſonas; iidem ut eſſent utrique: poſtea verò nomine tenus idem fuiſſe; ut etſi promiſcua Epiſcoporum, ac Presbyterorum interdum eſſent nomina: aliquis tamen ex ordine illo, ac numero deligeretur, qui dignitate antecelleret omnes, iiſque præeſſet, & Epiſcopus propriè diceretur. Quod autem ex eo concludunt aliqui, nullum ergo vel eſſe diſcrimen inter ordines amborum; vel Apoſtoli ſaltem fuiſſe tempore: id falſum eſſe, tum intelligi poterit, cùm Apoſtoli ſententiam expoſuero; & alia quædam eodem ſpectantia; quibus error iſte redarguetur. De Apoſtolo itaque, unde fons quæſtionis oritur, primo loco diſputemus.

CAPUT II.

Explicantur loca illa antecedenti propoſita capite. Presbyteros initio eoſdem Epiſcopali dignitate præditos fuiſſe: ſed perbrevi tempore: idque cur factum ſit. Epiſcopos eodem intervallo, itidem ut deinceps in ſingulis civitatibus ſingulos præfuiſſe.

I. SI quis omnia illa ſcripturæ loca diligenter expendat, quæ ſuperiori capite propoſita ſunt, id neceſſariò conſequens ex illis eſſe ſtatuet, eos ipſos, qui ibi Presbyteri vocantur, plus aliquid, quàm ſimplices fuiſſe Presbyteros, cujuſmodi hodiéque ſunt: nec dubitabit, quin Epiſcopi fuerint iidem, non vocabulo tantùm; ſed re etiam, ac poteſtate. Hoc verò qua ratione contigerit; poteſt hunc, niſi fallor, in modum probabiliter explicari.

Igitur primis illis Eccleſiæ temporibus, quæ, quod ad formam, & diſciplinam attinet, quædam illius infantia dici queunt; exiſtimo Presbyteros vel omnes, vel eorum pleroſque, ſic ordinatos eſſe, ut Epiſcopi pariter, ac Presbyteri gradum obtinerent. Id eo fieri ſolitum eſſe veriſimile eſt, quòd cùm religio Chriſtiana progreſſionem in dies faceret, perque civitates, & populos propagaretur, increbeſcente multitudine, opus fuit paratam eſſe copiam Epiſcoporum, qui ad urbes & provincias Chriſtiano partas nomini cum poteſtate mitterentur: ut ea quæ ab ſolis Epiſcopis adminiſtrabantur, præſtare poſſent: cujuſmodi ſunt Clericorum ordinatio per manuum impoſitionem; Confirmationis Sacramentum: & alia quædam: quæ ſimplices Presbyteri non attingebant. Hac de cauſſa videntur plures in eâdem Eccleſia, velut Epheſina, Epiſcopi fuiſſe: qui Apoſtolis, tanquam majoris gradus Pontificibus, adeóque ſummis, obſequebantur. Hoc tum ſimplices recens ortæ mores Eccleſiæ ferebant: nondum ambitione, & honorum cupiditate, maliſque ceteris artibus, depravatis Chriſtianorum animis. Poſteaquam verò priſtina illa charitas, & imitandi Chriſti, amplectendæque modeſtiæ, & humilitatis refrixit amor; tum, quod Hieronymus ſcribit, ad tollendas ſimultates, & *in ſchiſmatis remedium*, unum aliquem è turba Presbyterorum eligi placuit, qui præeſſet reliquis: atque ita deſiêre pari non ſolùm dignitate, ſed etiam ordine, ac poteſtate plures creari, tranſlata in unum tam honoris, quàm functionis prærogativa. Quocirca nunquam non fuit in Eccleſia poteſtatum graduúmque diſcrimen, hoc eſt Epiſcopatus, & Presbyteratus ſimplicis: ſed in eadem capita paſſim ambo conferebantur.

II. HÆC noſtra de gravi, ac perdifficili quæſtione ſententia, eo plauſibilior eſſe debet, quòd & dubitationem, ac controverſiam præcidit omnem: & ab ipſamet Scriptura, illiſque teſtimoniis, quæ anſam nobis diſputandi præbuerunt, pænè in manus, atque ob oculos injici videtur. Etenim Presbyteros appellatos eoſdem & Epiſcopos fuiſſe ab Apoſtolis Petro atque Paulo; illorum ex verbis efficitur: nec minus etiam iſtud; quos Presbyteros vocant, iis Epiſcoporum quæ ſunt propria, convenire; imprimis autem ordinationem per impoſitionem manuum, & Eccleſiæ gubernationem, quæ eſt principum, paſtorumque præcipua, quos Epiſcopos dici omnes intelligunt. Hoc ſi eſt ita; quid aliud reſtat, niſi ut penes eoſdem (Nam plures una in Eccleſia fuiſſe tales, iiſdem ex locis argumentum ducitur) tam nomen illud duplex, quam conveniens nomini poteſtas & auctoritas utraque fuiſſe dicatur? Quo conſtituto, jam illa vacant omnia, quæ & nobis ipſis, & adverſus quorumdam interpretationes Pauli locorum illorum, objiciebamus antecedenti capite. Neque, qui præcipuus debet eſſe fructus diſputationis hujus, perturbatio illa ſequitur amborum in Eccleſia ordinum, quæ πολυαρχίαν, immò ἀναρχίαν illam peperit, quam Calvinianorum ac Puritanorum factio jampridem aſcivit, & invehere porro eò, ubi non eſt, omni arte, ac contentione molitur.

III. ATQUE ut ejuſmodi prima adminiſtrationis Eccleſiaſticæ rudimenta fuiſſe, planum eſt ex iis, quæ dixi: ita neque perpetua, neque diuturna fuerunt: ſed ſubinde ad eam, quæ deinceps obtinuit, tranſlata formam: ut unus in quaque civitatis Eccleſia eſſet Epiſcopus, qui & Presbyter interdum appellabatur; Presbyteri verò ſub uno illo complures, qui nominari Epiſcopi deſiiſſent. Quod ut certiſſimum eſt, paullo poſt Apoſtolorum Petri, ac Pauli obitum, ubique per totum Chriſtianum orbem uſu eſſe receptum: ita illis ipſis ſuperſtitibus, adeóque non multò poſt Chriſti aſcenſionem, obſervari cœpiſſe quibuſdam in Eccleſiis, haud vanis documentis colligitur. Utriuſque, ſed prioris maximè, fidem faciunt tam ſcriptura ipſa, quàm vetuſtiſſimorum Patrum, qui Apo-

ſtolorum

ſtolorum ſeculo vixerunt, aut non multò poſt extiterunt, præclara teſtimonia.

Joannes Apoſtolus in Apocalypſi, capite ſecundo, juſſu Domini, ad Epiſcopos ſeptem totidem Eccleſiarum, ac civitatum in Aſia ſcribit, ſub Angelorum nomine: ut vulgò Interpretes conſentiunt. nempe Epheſi, Smyrnæ, Pergami, Thyatirorum, Sardium, Philadelphiæ, Laodiceæ. Ergo Epiſcopi tunc erant in Eccleſiis ſinguli. Hoc ipſum teſtantur perpetuæ ſucceſſiones Epiſcoporum in pleriſque civitatibus, memoriæ ab antiquis, & fide digniſſimis auctoribus proditæ: quarum exordium ab ipſo Chriſtianæ religionis initio deducitur. Egeſippus apud Euſebium lib. II Hiſtoriæ, cap. XXIII, ex eòque Hieronymus in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, capite IV, referunt, Jacobum fratrem Domini, ſtatim poſt paſſionem Chriſti, ab Apoſtolis ordinatum fuiſſe Hieroſolymorum Epiſcopum. Marcus item Alexandriæ Epiſcopus fuiſſe perhibetur, eique Neronis octavo anno mortuo ſucceſſit Anianus. ut iidem Euſebius, & Hieronymus affirmant. In eorumdem Chronico; & in illius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ libro præcipue tertio, quarto, & quinto, Epiſcoporum catalogus deſcriptus legitur; qui inde ab Apoſtolicis temporibus, diverſis in Eccleſiis propagatus eſt. Velut Antiochiæ poſt Petrum Evodius; poſt hunc Ignatius: qui & ipſe paſſim in Epiſtolis, ſuum cuique civitati Epiſcopum præfuiſſe demonſtrat: ac totus in id incumbit, ut Presbyteros, Diaconos, ceteróſque clericos, & laicos hortetur, uti Epiſcopum ſuum ament, & obſervent, eique tanquam Chriſto pareant, ac nihil illius injuſſu faciant. De quo rurſus agemus poſtea. Eſt apud Euſebium libro tertio, capite XXIII, memorabilis hiſtoria, ex Clemente Alexandrino petita, de Joanne Evangeliſta; qui ad urbem quandam Aſiæ veniens, ejus Epiſcopo commendavit adoleſcentem illum, qui depravatis poſtea moribus, graſſatorum dux factus, ab eodem Apoſtolo non ſine admirabili charitatis exemplo recuperatus eſt.

IV. Quid quod Hieronymus ipſe, qui Presbyteros cum Epiſcopis exæquare maximè videtur, in illis ipſis, quæ ſuprà poſui verbis oſtendit, inſtitutum illud unius per ſingulas Eccleſias creandi Epiſcopi Apoſtolorum ætate cœpiſſe? Tunc enim ſuſceptum id eſſe ſcribit, cùm per populos audiri cœptum eſt, *Ego ſum Pauli; Ego Apollo*, &c. quod ad Corinthios ſcribens Apoſtolus, per id tempus apud illos jactatum fuiſſe queritur. Addit etiam Alexandriæ deinceps ab Marco Evangeliſta, unum poſt alterum Epiſcopos Eccleſiam illam adminiſtraſſe. Quamobrem non eſt dubium, quin Presbyterorum illa multitudo, quæ pro Epiſcopo ſe geſſit, &, ut res ipſa docet, Epiſcopalem ordinem, ac poteſtatem habuit; brevi poſtea in ſimplicis ſacerdotii gradum, ac dignitatem, & functionem redacta, uni per ſingulas civitates Epiſcopo locum dederit. Ac veriſimile eſt, non ubique, ſed certis duntaxat in locis, pro eo atque opportunum erat, plures illos eſſe collocatos Epiſcopos. Nec minus tamen eoſdem ſingulares, ac ceterorum principes Epiſcopos, Presbyteros appellatos fuiſſe ex antiquis patet. Velut ex Irenæo, cujus fragmentum citat Euſebius libro Hiſtoriæ V, capite XXV, ubi Romanos Pontifices Presbyteros nominat. Omninò ad id, de quo agimus, in promptu eſt habendum, quod prudenter animadvertit Epiphanius in eo loco, quem ſuperiori capite commemoravimus, ex Hæreſi LXXV, Num. V, Non omnia, prout cupiebant, per hæc tempora, Apoſtolos ordinare potuiſſe. neque ritus omnes Eccleſiaſticos, & adminiſtrationis legitimæ modum explicare. quod brevi poſtea præſtiterunt.

CAPUT III.

Conciliatur Hieronymi ſententia cum Catholico dogmate. Multum ab Aërianis, & hæreticis aliis illum abfuiſſe. Michaëlis Medinæ falſa opinio tam illum, quàm pleroſque alios veteres fœdiſſimi erroris inſimulantis.

I. EX hac, quam caput antecedens expoſuit, interpretatione locorum Apoſtolicorum, conciliari cum vera & Catholica profeſſione poteſt Hieronymi ſententia, quæ omnium impeditiſſima videtur. Jam enim intelligimus, Presbyteros illos antiquiores nihilo fuiſſe inferiores Epiſcopis: atque ex ſuo corpore unum aliquem elegiſſe, qui præeſſet omnibus, uti ſchiſmati obviam iretur. Porro inter utrumque ordinem, Presbyterii, & Epiſcopatus, multum intereſſe, non ignoravit Hieronymus; ſed palam aſſeruit: dum *ordinationem*, id eſt ordinandorum jus Clericorum, ſolis aſſignavit Epiſcopis. *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus*, inquit, *quod Presbyter non faciat?* Ubi verbum, *faciat*, δυνητικῶς accipiendum eſt, ut ſit idem atque, *quod facere non poſſit*. Nam alioqui multa erant alia, quæ ſoli faciebant Epiſcopi; Presbyteris verò jure ordinario erant interdicta: cùm extra ordinem interdum ea facerent; neque, quo minus facere poſſent, ſi ita neceſſitas ferret, præſertim ex Epiſcopi mandato, prohiberentur. E quibus unum illud referam, quod notiſſimum fuit Hieronymo, Confirmationis Sacramentum. Hoc enim ab ſolis Epiſcopis adminiſtratum fuiſſe, demonſtrat in libro contra Luciferianos. *Non quidem abnuo*, inquit, *hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem, ut ad eos, qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem ſancti Spiritus manum impoſiturus excurrat.* Item: *Quod ſi hoc loco quæris, quare in Eccleſia baptizatus, niſi per manus Epiſcopi, non accipiat Spiritum ſanctum*, &c.

II. Atqui ignorare non potuit Hieronymus, quibuſdam in locis, abſente Epiſcopo, Presbyteros idem illud ſacramentum Confirmationis dediſſe: quod de Ægypto teſtatur Commentarius, qui Ambroſio tribuitur, in epiſtolam ad Epheſios, cujus ante meminimus. Quinetiam conſtat olim ſolos Epiſcopos ordinario jure, tam baptiſmum, quàm pœnitentium reconciliationem adminiſtraſſe: quod utrumque tamen Epiſcopi juſſu Presbyteri; immo &, quod ad baptiſmum attinet, Diaconi faciebant. Sed & Hieronymus ibidem; *Inde venit*, inquit, *ut ſine chriſmate, & Epiſcopi juſſione, neque Presbyter, neque Diaconus jus habeant baptizandi.* Cum igitur ſolam Hieronymus ordinationem, id eſt χειροθεσίαν excipit, cujus Epiſcopi duntaxat jus habeant, cum cetera communia iis ſint cum Presbyteris; de eo jure loquitur, quod ne extra ordinem quidem uſurpare poſſint Presbyteri. Alioqui ſi de eo, quod ordinariè tantùm geritur, loqui vellet, non ſolam ordinationem attribueret Epiſcopo, ſed alias multas functiones, quas, extra neceſſitatem, & ordinario jure Presbyteri numquam attingerent. Quocirca ſenſit Hieronymus ab ſolis Epiſcopis ordinationes fieri; adeóque latum inter ambos ordines diſcrimen agnovit; nec aliud quàm quod Epiphanius Hæreſim illam, quæ iſtos confundebat, oppugnans, in medium attulit. Fuit iſte Aerius hæreticus, qui Epiſcopum nihilo pluris eſſe, quàm Presbyterum aſſerebat. Cujus *amentiam* (Ita enim loquitur) redarguens Epiphanius non alio utitur argumento, quàm quod ex Hieronymo retuli. Ὅτι μὲν ἀφροσύνης ἐςὶ τὸ πᾶν ἔμπλεων, τοῖς συνιέσι κατανοοῦσι τοῦτο δῆλον τὸ λέγειν αὐτὸν ἐπίσκοπον, καὶ πρεσβύτερον ἴσον εἶναι. καὶ πῶς ἔςαι τοῦτο δυνατόν; ἡ μὲν γάρ ἐστι πατέρων γεννητικὴ τάξις· πατέρας γὰρ γεννᾷ ἡ ἐκκλησία· ἡ δὲ πατέρας μὴ δυναμένη γεννᾷν, διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ μὴν πατέρας, ἢ διδασκάλους. καὶ πῶς οἷόν τε ἦν τὸν πρεσβύτερον καθιστᾷν μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν; hoc eſt: *Eſſe verò plenum iſtud amentiæ, prudens quiſque cognoſcet, quod nimirum ait, eumdem eſſe Epiſcopum cum Presbytero, & æqualem utrumque. Verùm quīnam id fieri poterit? Siquidem Epiſcopatus ordo eſt, qui patres gignit: quippe patres Eccleſiæ generat: ac Presbyter cùm patres non poſſit gignere, filios generat per lavacrum regenerationis, non tamen patres, aut magiſtros. Quomodo ergo fieri poſſet, ut is Presbyterum ordinaret, qui manus impoſitione careat, qua poſſit ordinare?* Quæ Epiphanii verba Hieronymi locum illum explicant; multúmque præterea ad id conferunt, ut ab nefariæ ſuſpicione hæreſis tantus vir eximatur, qua nonnullorum judicio laboravit.

III. Etenim Michaël Medina in libro primo *de ſacrorum hominum origine, & eorum continentia*, capite V. Hieronymum, nec non Theodoretum; immo Ambroſium; & Auguſtinum, Chryſoſtomum etiam, Primaſium, ac Sedulium, in Aërii, & Waldenſium hæreſin, ac damnationem includit. Nam poſtquam illos citavit, loquitur ſic: *Atque ita iſti viri alioqui ſanctiſſimi, & ſanctarum ſcripturarum conſultiſſimi. Quorum tamen ſententiam priùs in Aërio; deinde in Waldenſibus: poſtremò Joanne Wicleſo damnavit Eccleſia.* Tum eos irridet, *qui inter horum hæreticorum, & veterum illorum Patrum ſententiam in hac parte ullum eſſe diſcrimen putant.*

Sed

Sed hæc mera calumnia eſt, ac temerarium præcépſque de re haud illi ſatis percepta, comprehenſáque judicium. Nam illorum omnium Patrum longè ab Aerio, ac recentioribus aliis hæreticis cauſſa ſecernitur. Ac Chryſoſtomus quidem & Theodoretus; & qui Chryſoſtomum ſequuti ſunt, Oecumenius & Theophylactus, ſolum commune fuiſſe vocabulum utriſque ſtatuunt: reipſa verò diſcrepaſſe: Et Chryſoſtomus nominatim, idem quod Epiphanius, & Hieronymus, tradidit, τῇ χειροτονίᾳ, id eſt ordinandi jure, ac poteſtate differre à Presbyteris Epiſcopos. Reliquorum verba vel ad eandem nominis communitatem accommodari poſſunt; accedente nonnulla, ut aſſolet, ſuperjectione, & hyperbole: vel interpretatione illa, quam ſuprà propoſui, tractanda, emolliendaque ſunt. Quod ſane poſterius, Commentarii illius, qui Ambroſio inſcribitur, in epiſtolam priorem ad Timotheum, locus indicat; dum ait, *primum Presbyteros Epiſcopos appellatos eſſe, ut recedente uno ſequens ei ſuccederet.* Niſi hoc malis, ex collegio Presbyterorum aſſumptum Epiſcopum fuiſſe, non ſine μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ, ut Græci loquuntur, qua ordinandi poteſtas ſolis Epiſcopis conceſſa, negata Presbyteris, ut oſtendimus, illi tribueretur. Quid autem meruit Auguſtinus, ut in ſuſpicionem vocaretur erroris iſtius? Nempe quod in epiſtola quadam ad Hieronymum ſcripſit ita: *Quanquam ſecundum honorum vocabula, quæ jam uſus obtinuit, Epiſcopatus Presbyterio major ſit, multis tamen in rebus Hieronymus Auguſtino major eſt.* Quid iniquius, quàm propter illa verba, atrociſſimam hanc infamiam inurere homini ab iſta labe alieniſſimo? Nihil enim iſtic aliud ſignificat: niſi quod eſſe veriſſimum oſtendimus, cùm hactenus eadem utrique appellatione cenſerentur, ac συμπρεσβύτεροι, & συνδιάκονοι etiam aliquando dicerentur: poſtea nominum interceſſiſſe diſcrimen? In Hieronymum totus invidiæ impetus convertitur: qui paullo minus, quàm ceteri, commode eſt locutus. Sed quanto intervallo ab Aerii, ac Waldenſium hæreſi diſtet, facile eſt cognoſcere.

IV. Aerii fuit hæc opinio, ut ex Epiphanio ſcimus, nullum planè diſcrimen Epiſcopi à Presbytero fuiſſe, non ordinis, non honoris, non dignitatis, non functionis. Τί ἐστιν, aiebat ille, ἐπίσκοπος πρὸς πρεσβύτερον; οὐδὲν διαλλάττει οὗτος τούτου. μία γάρ ἐστι τάξις, καὶ μία, φησὶ, τιμὴ, καὶ ἓν ἀξίωμα. χειροθετεῖ, φησὶ, ἐπίσκοπος· ἀλλὰ καὶ ὁ πρεσβύτερος. λουτρὸν δίδωσιν ὁ ἐπίσκοπος, ὁμοίως καὶ ὁ πρεσβύτερος. τὴν οἰκονομίαν τῆς λατρείας ποιεῖ ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ὁ πρεσβύτερος ὡσαύτως· καθέζεται ὁ ἐπίσκοπος ἐπὶ τοῦ θρόνου· καθέζεται καὶ ὁ πρεσβύτερος. *Quid eſt Epiſcopus præ Presbytero? Nihil hic ab illo differt. Eſt enim amborum unus ordo, par & idem honor, ac dignitas. Manus imponit Epiſcopus: imponit & Presbyter: baptizat Epiſcopus: idem facit & Presbyter. Sacrificii adminiſtrationi fungitur Epiſcopus; itidem & Presbyter. Epiſcopus in throno ſedet: ſedet & Presbyter.* Manifeſtum eſt Aerium prorſus omnem ſuſtuliſſe differentiam inter Presbyterum & Epiſcopum; ac neque divino jure ullam introductam putaſſe; nec humano introduci debere. Hinc Auguſtinus in libro de Hæreſibus, capite XLVI de eodem: *Dicebat etiam Presbyterum ab Epiſcopo nulla differentia debere diſcerni.* Ab hoc verò dogmate longè abeſt Hieronymus: qui & Epiſcopo à Presbyteris, Clericiſque ceteris ſummum honorem habendum eſſe perpetuò cenſuit. Verba ejus ſunt in epiſtola tertia ad Nepotianum. *Eſto ſubjectus Pontifici tuo, & quaſi animæ parentem ſuſcipe. Amare, filiorum; timere, ſervorum eſt. Si pater ſum*, inquit, *ubi eſt timor meus?* &c. *Quod Aaron & filios ejus, hoc Epiſcopum & Presbyteros ejus eſſe noverimus.* Tum ampliorem in Epiſcopis poteſtatem agnovit, quàm in Presbyteris: dum illis ordinandi, ut jam dixi, jus attribuit, quod iſtis negavit.

V. Nam quod conſuetudine potiùs Eccleſiæ, & humano quodam jure, quàm divino, utriuſque conſtare differentiam ſignificat: primum ſalva ordinandi poteſtate penes ſolos Epiſcopos, integra manet ordinum diſtinctio, & quidem divinitus conſtituta, non ſola conſuetudine, ut paullo antè demonſtravimus. Deinde ſi Presbyteros olim, itidem ut nos ſtatuimus, Epiſcopos unà fuiſſe volumus, nihil jam ſcrupuli, offenſioniſque reſtabit in verbis Hieronymi. Etenim ſolo conſenſu hominum, & vitandi ſchiſmatis gratia, unus è numero multorum Epiſcoporum, eorumdemque Presbyterorum electus eſt, qui præeſſet ceteris: Quod nemo dici prohibet. Nam etſi Epiſcopalis ordo jure divino in Eccleſiam introductus eſt: non eodem tamen illo jure decretum eſt, ut unus in ſingulis civitatibus & Eccleſiis eſſet Epiſcopus: ſed Eccleſiæ auctoritate, Conciliorumque ſanctionibus, quarum ex Apoſtolica traditione origo deſcendit. Ad hunc modum Hieronymi & Ambroſii exigenda eſt ſententia. Sed ſive hoc, ſive alio ſenſu intelligantur utriuſque verba, perſpicuum eſt, plurimum illos abhorruiſſe ab Aerianorum, & Waldenſium hæreſi; nec non Wicleffi: qui omnes in eandem conſpirarunt opinionis perfidiam. Ac de Aërio quidem ex Epiphanio liquet, quod ejus dogma fuerit.

VI. De Waldenſibus habes apud Bernardum Abbatem fontis calidi in libro adverſus illos edito capite primo, & ſequentibus: nec non apud Guidonem Carmelitam, Antoninum, & alios. Wicleffi meminit Thomas Waldenſis libro ſecundo Doctrinalis fidei, Articulo tertio, capite ſexageſimo. Atque omnes iſti nihil penitus inter Epiſcopum & Presbyterum diſtare putabant. ac *nonniſi duos ordines in primitiva Eccleſia* fuiſſe Wicleffus affirmabat. *Sacerdotem atque Diaconum.* Waldenſes ne Sacerdotium quidem retinebant: ut qui laïcos omnes juſtos conſecrare & abſolvere poſſe crederent. Quibus aſſenſus eſt * Lutherus, in libro de captivitate Babylonica: quo in libro laicos omnes Sacerdotes eſſe docet, probatque Petri teſtimonio, qui epiſtolæ 1 capite 11 Chriſtianos appellat *regale ſacerdotium*, tùm ſolo prædicandi verbi Dei miniſterio Sacerdotium definit: ut & Calviniani omnes, quorum dogma Trapezitici fenoris patronus amplexus, nihil Epiſcopos veros proprieque dictos aliud cenſet fuiſſe, præterquam verbi divini prædicatores. ut paullo pòſt oſtendam. Ab iis verò peſtibus, quàm longè abſit Hieronymus, nemo non videt. Quare mira eſt vel oſcitantia Hiſpani illius Scriptoris, vel temeritas, qui infandæ ac nefariæ hæreſis tam Hieronymum, quàm alios complures, fautores, ac defenſores fuiſſe prodidit.

* Tomo 1. oper. Luth. anni 1546. fol. 89.

Sed iſta cum catholicis doctoribus controverſia ſepoſita, Trapeziticam Diſſertationem deinceps aggrediar: qua in refutanda, multa de eodem argumento neceſſe erit exequi: ex quibus certiſſimè conſtabit, magnum, ab antiquis uſque Eccleſiæ temporibus, diſcrimen interceſſiſſe Epiſcopos inter & Presbyteros: nec indoctius quidquam, abſurdiuſque iſta eſſe fabula, quam cum veteribus illis, & hodiernis hæreſeon architectis Trapezitici operis ſcriptor eſt amplexus, eoſdem olim cùm appellatione ipſa, tum re atque ordine Presbyteros & Epiſcopos fuiſſe.

CAPUT IV.

Refellitur Trapezitica Diſſertatio, quatenus Epiſcopum olim exiſtimat nomen dignitatis non fuiſſe, ſed curationis. Quid ſit dignitas, & quemadmodum ſemper Epiſcopatui convenerit. Hieronymi locus perperam acceptus à Trapezita. Nova illius de Epiſcoporum duplici genere opinio confutatur. Cujus ex Clemente irritum argumentum diluitur, Epiſcopos prædicandi munus obiiſſe ſemper, nec non jus rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrandarum habuiſſe.

IN libro de Trapezitico fenore multa de Epiſcoporum ordine, & antiqua eorum inſtitutione ſcripta ſunt abſurda, falſáque; de quibus hoc loco propoſitum eſt agere. Verba illius *: *Veteribus*, inquit, *Epiſcopatus in Eccleſia non fuit nomen dignitatis, aut poteſtatis, id eſt ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας, ſed curationis, & adminiſtrationis, βοηθείας, ſive προνοίας, quæ eſt ἐπισκοπή. Et non ſolùm in Eccleſiaſticis, ſed etiam in civilibus, curatio, & poteſtas diverſa fuit. Nam quædam officia curationem habebant, non poteſtatem. Talis in Eccleſia fuit Epiſcopatus, quod nomen teſte Hieronymo, non meriti fuit, ſed officii, οὐκ ἀξίας, ἀλλὰ ἔργου.* Cenſet igitur primis Eccleſiæ temporibus, Epiſcopi nomen curationis & adminiſtrationis cujuſdam, ſine honore, ac dignitate nomen fuiſſe. Nam *curare ex etymo vocis*, ait * idem, *nihil aliud eſt, quam providere, atque* ἐπισκοπεῖν. Velut *medicus ἐπισκοπεῖν νοσοῦντα dicitur, dum eum curat.* Igitur ſi hunc audimus, Epiſcopum ex prima inſtitutione ſui nihil putabimus aliud fuiſſe, quàm curatorem, nullo magiſterio, nulla auctoritate præditum,

* Trapez. p. 412.

* Trapez. p. 531.

quaſi opificem quendam, aut miniſtrum. Qui enim aliter poſſumus, ſi nulla in eo dignitas fuit? *Dignitas*, ait liber ad Herennium ſecundus, eſt *alicujus honeſta, & cultu, & honore, & verecundia digna auctoritas.* Quare qui dignitate caret, is auctoritatem non habet, neque cultu & honore dignus eſt, ob hoc ipſum, quod munus illud, & curationem gerit, quæ dignitas non eſt.

Hoc autem de Epiſcopo dicere, non eſt, opinor, ejus, qui quid dicat intelligit. An eſſe poteſt abſurdius quidquam, atque ab uſu Chriſtianæ antiquitatis alienius; aut Scripturis ipſis magis adverſum, quàm Epiſcopis auctoritatem, ac dignitatem, eripere? Dignitas quid eſſet, dictum eſt ex Cicerone. Auctoritas eodem teſte idem eſt ac poteſtas. Nam quod feminas ſine auctore nullam rem agere licere, dixit * Livius, hoc Cicero in Oratione pro Muræna *poteſtatem* appellat: & *auctores* * Juriſconſulti vocant eos, *à quibus jus in nos tranſit.* Eſt autem Epiſcopus magiſtratus quidam Eccleſiaſticus. Magiſtratus porro ſine poteſtate, ac juriſdictione ne intelligi quidem poteſt: cùm hæc ſit Magiſtratus definitio, * *ut ſit qui juri dicundo, & aſſidua juriſdictione ſervando præeſt.* Cujus functio, qui & magiſtratua dicitur, ab eodem Juriſconſulto definitur, quà ad Romanos pertinebat, *Poteſtas populi Romani ordinaria.* Univerſè autem Ariſtoteles ita definit, libro IV Polit. capite XV, Μάλιστα δ᾽, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀρχὰς λεκτέον ταύτας, ὅσαις ἀποδέδοται βουλεύσασθαί τε περὶ τινῶν, καὶ κρῖναι, καὶ ἐπιτάξαι, καὶ μάλιστα τοῦτο. τὸ γὰρ ἐπιτάττειν, ἀρχικώτερόν ἐστι. *Imprimis autem, ut ſimpliciter dicamus, magiſtratus illi nominandi ſunt, quibus datum eſt deliberare de quibuſdam, & decernere, & jubere: atque hoc præcipuè. Nam jubere magiſtratuum magis proprium eſt.*

* Dec. 4 lib. 4.
* 136. in fin. D. de diver. reg.
* Cujac. ad lib. 2. de Orig. Juris.

Jam verò præcipiendi, ſive jubendi jus ac poteſtatem penes Epiſcopos nunquam non fuiſſe; tum pleraque Scripturæ teſtimonia perſuadent; tum antiqui canones omnes, & Concilia; tum denique uſus Eccleſiæ perpetuus, monimentis veterum, & illius actorum teſtimoniis ad poſteritatia memoriam proditus. Quod ad Novi Teſtamenti literas ſpectat, Actorum capite XX, 28, Paulus Apoſtolus Presbyteros alloquens, *Attendite vobis*, ait, *& univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Græce eſt ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, *paſcere Eccleſiam Dei.* Quæ vox non nudam ſine poteſtate atque imperio, curationem ſignificat, ſed jus, & auctoritatem non ſolum jubendi, ſed etiam coercendi. Οἱ δὲ ποιμαίνοντες (ait Philo in libro De eo quod deterior potiori inſidiatur) ἀρχόντων καὶ ἡγεμόνων ἔχοντες δύναμιν, &c. *Qui paſcere dicuntur, principum, ac ducum vim habent.*

Sic Epiſtolæ ad Hebræos capite XIII, 17, *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis: ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.* Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε. Quos autem ἡγουμένους, id eſt *præpoſitos* appellet, intelligimus ex commate 7, *Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis loquuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitum converſationis imitamini fidem.* Nimirum ἡγούμενοι, Chriſtiani, ac fideles ſunt magiſtratus, hoc eſt Epiſcopi, quibus à Spiritu ſancto commiſſum eſt regimen animarum, ut Actorum XX dixit. Habebant igitur imperandi jus ac poteſtatem: adeóqoe non ſola penes illos curatio fuit ſine dignitate.

* Cujac. in Paratit.

Rurſus Magiſtratus ab * celebri Juriſconſulto definitur, *publica perſona, quæ juriſdictioni præeſt. vel qui pro tribunali cognoſcit: cui publicè judiciorum juriſque dictio data eſt.* Quis porro negare audebit, Epiſcopos non ex antiquo juriſdictionem habuiſſe; cujuſmodi mandavit illis Dominus: hoc eſt ad animum pertinentem, ac ſpiritum? An non perinde canonicum jus eſt ac civile? aut non illud ab Epiſcopis exercetur; quemadmodum alterum ab civili poteſtate? Communione multare aliquem, aut jus dare communionis, nempe jus eſt; cujus dictio, & adminiſtratio non aliis credita, quàm Paſtoribus, & Epiſcopis: idque jam tum Apoſtolorum ætate. Quare tribunal & illi ſuum habent; è quo ſententiam dicunt, multo & poteſtate, & dignitate majus, ac præſtantius quàm cathedra Moſis illa; ſuper quam ſedentibus Judæorum magiſtris obtemperari Chriſtus voluit.

Nam quod Hieronymum teſtem citat, miror quid illi in mentem venerit, ut hoc faceret. Scripſit Hieronymus *Epiſcopatum non meriti fuiſſe, ſed officii*, quod Græcè Trapezita reddit ſic, οὐκ ἀξίας, ἀλλ᾽ ἔργου. Sed vide lepidam rem. Græca vox ἀξία duo ſignificat notione diverſa: *meritum*, quo mereri aliquid dicimur, & *dignitatem*, id eſt *honorem*: ne ſic accipias; quomodo *dignus* ille dicitur, qui meretur. Porro *meriti* nomen prius illud tantummodo ſignificat: eóque ſenſu rectè ſcripſit Hieronymus, non omnes, qui fiunt Epiſcopi, vitæ id merito conſequi, nec propterea, quia ſunt Epiſcopi, meritia, ac probitate præſtare ceteria. Trapezita quod in meriti vocabulo non poterat, in Græco ἀξίας illuſit. Atqui ut ἀξίαν interpreteris, non honorem debes intelligere. Id enim falſum eſſet, Epiſcopatum honoris non fuiſſe. Sed eo modo, quo Menander dixit:

Ἀρχῆς τυχὼν ἴσθι ταύτης ἄξιος.

Imperium adeptus, dignus hoc fieri ſtude.

Quemadmodum autem meriti vox ab Hieronymo uſurpata ſit, indicat Auguſtinus in libro De Paſtoribus, capite I, *Nos enim*, ait, *quos in iſto loco de quo periculoſa ratio redditur, Dominus ſecundum dignationem ſuam, non ſecundum meritum conſtituit*, &c. At Hieronymus ipſe dignitatem alibi Epiſcopis attribuit, in cap. LX Eſaiæ, ubi verſum ſeptimum ita legi apud LXX adnotat: *Ponam viſitationem tuam pacem, & præpoſitos tuos juſtitiam.* vel *& Epiſcopos tuos juſtitiam*: tum ita ſcribit: *Quorum omnis viſitatio in pace eſt, & vocabulum dignitatis in juſtitia.* Ergo *Epiſcopi* nomen vocabulum dignitatis appellat Hieronymua, & Trapezitæ παρερμηνείαν ſummovet. Sanè Epiſcopos *ſpeculatores* eſſe ait Auguſtinus in I de civitate Dei, capite XI, *hoc eſt populorum præpoſitos conſtitutos in Eccleſiis, ut non parcant objurgando peccatis*: tametſi hoc etiam faciant, qui *præpoſiti non ſunt.* & Clemens Romanus libro Conſtitutionum ſecundo, capite XXVII, Epiſcopatum vocat ἀξίωμα, quod idem valet atque ἀξία, quam Trapezita detrahit. Tum capite XXVIII appellat ἄρχοντα, quæ vox principem, vel præſidem ſignificat.

Pergit * Trapezitici ſenatis patronus, &, *Hoc*, inquit, *nomen* ἐπισκοπῆς *peculiariter competiit illi generi Presbyterorum, ſive ſeniorum, qui adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum ſuæ curæ commiſſam habebant, & diſtinguebantur à doctoribus, qui in doctrina & oratione operam ponebant. Sed & διδασκάλοις Presbyteris datum eſt.*

* Pag. 413.

Atque ut illius mentem ac ſententiam pleniùs intelligas, hoc primum ab eo fundamenti loco ſcito poni, * Epiſcopos olim eoſdem fuiſſe cum Presbyteria. Eos verò *duum generum ſub Apoſtolis fuiſſe*; alios orationi & prædicationi operam dediſſe: alios ſacerdotale miniſterium populo præſtitiſſe: *Id eſt, diſpenſationem, & adminiſtrationem ſacramentorum habuiſſe.* Prioris generis, ex Petri inſtitutione, fuiſſe Clementem; poſterioris Cletum & Linum, ut in Clementis vita Damaſus prodidit.

* Id. p. 407. & ſeq.

* De utriſque porro loqui Apoſtolum exiſtimat in epiſtola priore ad Corinthios, capite XII, *ubi varia chariſmata recenſet, quæ in Eccleſia ſua Deus conſtituerat.* Nam ibi *enumerat primum Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, donationes ſanitatum, adjutoria, gubernationes, genera linguarum.* Ex his διδασκάλους ait eſſe genus illud Presbyterorum, quod de duobus primum conſtituit, & orationi, & prædicationi operam dabat: Adjutoria autem & gubernationes, id eſt ἀντιλήψεις & κυβερνήσεις de illis *Presbyteris, ſive Epiſcopis intelligi, qui Eccleſiæ res procurabant, & diſpenſabant, atque etiam ſacramenta populo adminiſtrabant.* * *In hos* poſteriores ἐπισκοπῆς *nomen ex merito magis competere* aſſerit, *quæ eſt inſpectio, procuratio, adminiſtratio.*

* Pag. 409.
* Pag. 410.

Hæc ſumma novæ opinionis; nec tantùm novæ; ſed etiam falſæ, minimèque cohærentis. Enimverò aliud eſſe populum docere, vel orationi operam dare; aliud ſacramenta populo adminiſtrare, aut quamlibet aliam curationem exercere, nemo non videt. Sed ut actiones diverſæ ſunt, ſic diverſis perſonis mândatas eſſe; ut Epiſcoporum, ſive Presbyterorum alii iſtud, alii illud obierint; id verò eſt falſum. Non enim generibus, & quaſi ſtatibus hominum diſtinguenda iſta ſunt; ſed facultatibus, quæ in eodem genere poſſunt eſſe non eædem.

Sanè Apoſtolis duplex à Chriſto mandata eſt functio; una Sacramentorum adminiſtrandorum, velut baptiſmi; altera docendi Evangelii. quæ duo Matthæi ultimo capite præſcribuntur à Chriſto: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobis.* Hæ ſunt functiones duæ, propter quas Epiſcoporum,

rum, ſive Presbyterorum gradum in duo ſcindit genera Trapezita; nimirum Sacramentorum adminiſtratio, quam proprie ad ἐπισκοπεῖν pertinere vult, & divini verbi prædicatio.

Utramque tamen non omnes exercebant Apoſtoli. Paulus enim in priore ad Corinthios, capite primo, com. 17 paucos ſe baptizaſſe dicit: *Non enim miſit me Chriſtus*, inquit, *baptizare, ſed Evangelizare.* Quis autem propterea dicere audeat, duplex Apoſtolorum genus fuiſſe, alterum baptizantium, alterum minimè baptizantium, ſed tantummodo prædicantium Evangelium? Hoc ſi quis aſſerat, ridiculè icciteo ſentiat, quod jure ac poteſtate, non actione, vel uſu poteſtatis diſcernendi ſunt ordines, ac gradus Eccleſiaſtici. Non minus ergo falsò abſurdéque duo Epiſcoporum velut genera, ordinéſque ponit, quod alios nihil niſi oraſſe, ac prædicaſſe putat: alios ſacramenta duntaxat adminiſtraſſe, curaſſéve cetera.

Etſi enim vera iſta non eſt ejus opinio; ut poſteà dicam; tamen ad id probandum, quod inde concludit; certum genus Presbyterorum, hoc eſt Epiſcoporum fuiſ-
*Pag. 413. ſe, * *qui adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum ſua curæ commiſſam habebant, & diſtinguebantur à doctoribus, qui in doctrina, & oratione operam ponebant:* non ſufficeret, utcumque falſa non eſſet, illa ratio; quod non eædem ab omnibus Presbyteris functiones exercerentur; niſi hoc præterea demonſtraret; jure alterius obeundæ caruiſſe qui alterutram ipſi ſibi ſumpſiſſent, vel mandatam ab aliis gererent. Etenim nonnullos fuiſſe conſtat Epiſcopos, eo tempore, quo utrumque munus & curandarum Eccleſiaſticarum rerum, & prædicandi paſſim uſurpabant ceteri, qui vel impediti morbo, vel ob linguæ tarditatem, vel ob ſermonis inſcitiam, quod eſſent peregrini, ad concionem verba facere non poterant: ut de Valerio Hipponenſi, cui ſucceſſit Auguſtinus, refert in hujus vita Poſſidius. Neque ob id, quod uniuſmodi tantum functionem obibant, alterius generis Epiſcopi cenſebantur, & ab iis diverſi, qui utramque ſuſtinebant. Quod igitur de his Epiſcopis ſi quis dicat, riſum non tenebimus, cum non minus abſurdè de antiquioribus illis affirmet Trapezita, cur non idem faciamus?

Sed ut in arcem opinionis illius invadam; nego id, quod ille pro comperto habet, qua tempeſtate Presbyteri iidem erant & Epiſcopi, ſic deſcriptas, ac diviſas operas inter illos fuiſſe, ut non ambas, qui poſſent ſuſciperent, tum orandi, ac prædicandi; tum curandi res Eccleſiaſticas, & ſacramenta populis adminiſtrandi. Jus, inquam, & poteſtatem utriuſque præſtandi omnes illos habuiſſe defendo, qui Presbyteri pariter eſſent & Epiſcopi, quamvis certis de cauſſis uniuſmodi tantum functionem attingerent. Etenim Actorum xx, 28 Presbyteros, & eoſdem Epiſcopos alloquens Paulus, ait illos à Spiritu ſancto poſitos eſſe, *ut paſcant Eccleſiam Dei*, ποιμαίνειν τὴν
*1. Petri 5. ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Et * Petrus Presbyteros alloquens συμπρεσβύτερον ſe illorum vocat, ut appareat eoſdem Epiſcopos fuiſſe. Hos verò deinceps hortatur, [1] *ut paſcant commiſſum ſibi gregem Dei*, ἐπισκοποῦντες (quaſi dicas, *Epiſcopantes*, Latinus Interpres *providentes*,) *non coactè.* Cujuſmodi paſtio utrumque illud munus amplectitur, docendi, & Sacramenta miniſtrandi: quemadmodum & cum Chriſtus oves ſuas Petro commiſit, *Paſce*, inquit, *oves meas.* Nam Epiſcopi quilibet hoc in totius gregis portione ſibi tradita præſtant, quod in toto ipſo facere juſſus eſt Petrus: ut ſuum quiſque divini verbi, & Sacramentorum pabulo reficiat. Quinetiam * ad Titum ſcri-
* Ad Tit. 1. 5. 7. bens Paulus Apoſtolus, poſtquàm ei præcepit, ut *Presbyteros per civitates conſtitueret*, hoc eſt, ut ſtatim declarat Epiſcopos: mox quæ ſint eorum partes explicans, inter alia, quæ in primæ ad Timotheum tertio capite iiſdem ferè verbis ſcripſerat, Epiſcopum cenſet oportere eſſe, *Amplectentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit & exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere.* Igitur Epiſcoporum omnium ſine ullo diſcrimine, munus officiùmque eſt, prædicare verbum Dei, docere cohortarique populum, hæreticos, & Chriſtianæ fidei oppugnatores diſputando refellere. Certè neminem illius ordinis excipit Apoſtolus; ſed in commune Presbyteris, hoc eſt Epiſcopis omnibus iſta præſcribit. Quænam igitur his & ſimilibus in mandatis latebra eſt Epiſcopis neſcio quibus ex officina τοῦ ἀδαμίου τραπεζίτου nuper emerſis? Quod novum & inauditum hucuſque commentum, etſi ille veriſimillimum probando faceret, ægrè tamen perſuadere poſſet. nunc ſine ullis argumentis affirmanti ſibi credere nos jubet. ego verò ne juranti quidem. Sed unde tandem novitatis iſtius ſuſpicione ſit afflatus, operæ pretium ſit inſpicere.

Duo ſunt omninò, quæ hoc illi ſomnium injecerunt, effuſum ea porta,

Quâ falſa ad cælum mittunt inſomnia manes.

Primum Damaſi locus * in vita Clementis: ubi Petrus *Trapez. p. 407.
Clementi præcipit, *ut ordinet diſpoſitores diverſarum cauſſarum, per quos actus Eccleſiaſticus profligetur: & tu*, inquit, *minimè in curis ſeculi deditus reperiaris, ſed ſolummodò ad orationem, & prædicationem populi vacare ſtude. Ipſe etiam Petrus in ea vita dicitur ad orationem, & prædicationem populum erudiens vacaſſe.* Cùm autem *Cletus & Linus ab eodem Petro ordinati ſint Epiſcopi*, ut idem teſtatur Damaſus, *qui præſentaliter omne miniſterium ſacerdotale in urbe Roma populo ſupervenienti exhiberent*: concludit ex eo, *alterius generis & ordinis fuiſſe* Cletum & Linum: quoniam miniſterium illud Sacerdotale, quo eorum cura definita eſt, *diſpenſationem, & adminiſtrationem Sacramentorum* interpretatur: quas fuiſſe putat ſecundas Epiſcopi partes, ac minus, quàm priores illas prædicandi & orandi, dignitatis habuiſſe. Sed quid argumentatione iſta futilius? Imprimis Damaſus ille, non eſt Damaſus, & pro adulterino ac ſuppoſititio jampridem doctorum judicio damnatus eſt. Deinde nihil iſte, qualiſcumque eſt, ad cauſſam pertinet. Quis enim Trapezitam docuit, Petrum Apoſtolum, ita Clementi commendaſſe prædicandi, vel orandi munus, uti curatione reliqua, maxime impertiendis Sacramentis, interdixerit? *Curis* quidem *ſeculi* vetat eſſe *deditum*, totumque ſe orationi ac prædicationi dare præcipit. de Sacramentorum adminiſtratione verbum nullum facit. Quid quod adminiſtratio iſta Sacramentorum oratione continetur? Immo, ut eorum fert opinio, quorum partes Trapezita ſequitur, ſine prædicatione non poteſt fieri? Ita enim cenſent Catholicæ, ac Romanæ communionis hoſtes, inter quos ille profitetur. Quare non poſſunt à ſe mutuò divelli oratio ac prædicatio, & Sacramentorum tributio: neque diverſos Epiſcoporum gradus efficere. Ad hæc ſi Clemens iccircò plenam Epiſcopi functionem non habuit; ſed in uno tantum gradu orantium ac prædicantium ſubſtitit; ab altero verò, in quo Linus, Cletuſque cenſentur, ſegregatus eſt ob id ipſum, *quod ad orationem & prædicationem populum erudiens vacaret*; plenum ac perfectum non habuit, ſed mutilum ac dimidiatum Epiſcopatum. Caruit enim parte hujus altera, quæ *in diſpenſatione* ſita eſt, *& adminiſtratione Sacramentorum.* Nam *ipſe Petrus in ea vita dicitur*, idem quod Clementi mandabat, egiſſe. Aut ſi ex toto Epiſcopus fuit, quia ſic una ſe actione circumſcripſerat, ut alterius ſi minus uſum, jus certè ac poteſtatem haberet: etiam iſte ipſe Clemens, quem ad exemplum ſui Epiſcopum inſtituit ut ibidem profitetur; non unius generis, quod credit Trapezita, Epiſcopatum tenuit; ſed reliquas inſuper functiones aut exercuit; aut ſi vellet, ac vacaret, exercere potuit. Quod idem de Lino, Cletóque, ſi Epiſcopi ſunt à Petro facti, per illum nobis Damaſum affirmare licet: atque hujus qualiſcumque auctoritatis præſidium novo illi commento ſubtrahere.

CAPUT V.

Alia Trapezitæ argumenta de duplici Epiſcoporum genere diſcuſſa. Pauli Apoſtoli declaratus locus. Quid ſint apud illum opitulationes, *&* curationes.

I. ALTERUM argumentum feneratorum patronus ducit ex Apoſtolo, ejuſque loco duplici. * *Presbyterorum*, inquit, *ſive Epiſcoporum duo genera tùm fuiſſe lo-* *Trap. p. 406.
cos

[1] 1. Pet. 5. 2. ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς.

1 1. Tim.

cus Pauli in Epiſt. ad Timotheum 1, cap. V. *oſtendit his verbis:* [a] *Qui benè præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.* Hìc enim Epiſcopos, ſive Presbyteros illos ſignificari putat, qui in orando, prædicandóque toti erant occupati: quibus videlicet oppoſiti ſunt ii, *qui ſacramenta adminiſtrabant, & exhibebant plebi.* Atqui locus iſte Apoſtoli nihil divinationem illam adjuvat; nec ab ea fingi quidquam poteſt alienius. Nam unde tandem alterum illud efficit; gradu ac genere diſtinctos Epiſcopos alios fuiſſe, qui Sacramenta populo repræſentabant, & in verbum ac doctrinam nullo modo eſſent intenti? Non illa repeto, quæ antecedenti capite dixi, & ſunt veriſſima; verbi prædicandi, ac docendi functionem cum Sacramentorum adminiſtratione conjunctam fuiſſe, tùm ex uſu Veterum, quem tot Catechetici ſermones ab iiſdem Epiſcopis habiti teſtantur, qui baptiſmo vel Sacramento Dominici corporis initiabant; tùm alio ſenſu, ex Trapezitæ, & Calviniſtarum ceterorum dogmate. Itaque non potuit ambo illa Epiſcopalis ordinis munera à ſe mutuo disjungere. Sed hoc omiſſo unum duntaxat proferam, idque perbreve, paucis ut hominem abſolvam. Apoſtolus eos Presbyteros, vel Epiſcopos duplici honorario ac mercede proſequendos ait, qui ſine reprehenſione partes ſuas obeunt, paſcendi ſcilicet gregis, qui illorum curæ commiſſus eſt, ut loquitur Petrus epiſt. 1. cap. V. ſed eos maximè remunerandos, honorandóſque decernit, non qui ſoli inter omnes, ſed qui plus ceteris laborant, in prædicando Dei verbo, & erudiendo populo. οἱ κοπιῶντες, inquit, hoc eſt, inſignem operam navantes, nec vulgari labore contenti. Minimè verò inde conſequens eſt, quod Trapezita concludit; ergo alios fuiſſe Epiſcopos, qui pro generis ac ſtatus ſui conditione, alia omnia curabant.

II. Equidem non gravatè conceſſerim, inveniri quoſdam è Presbyterorum, Epiſcoporumve numero potuiſſe, qui uni certæ functioni magis erant addicti, & in ea frequentiùs, ac libentiùs occupabantur: ſive natura magis ad illam facti, comparatíque erant, quàm ad alteram: ſive divino inſtinctu, & peculiari aliquo chariſmate præditi eò propenſiore animo ferebantur: quod poſteà dicemus. Sed non ideò diverſo in gradu, & ordine, atque Epiſcopatus alio genere collocandi ſunt. Nam & alias quoque præſtabant actiones pro virili parte, & ut res ferebat. certe nullo interdicto unde vi, Epiſcopalis muneris poſſeſſione dejectos eſſe, probat Trapezita. Ecce idem Apoſtolus prioris ad Corinthios capite XV, 10. de ſe ita profitetur, *Abundantius illis omnibus*, hoc eſt Apoſtolis, *laboravi.* Græcè, περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα. ubi idem vocabulum eſt κοπιᾷν. Quoniam ergo vehementiùs ſe laboraſſe ceteris Apoſtolis Paulus affirmat, num iccirco vel non eundem docendi, ac diſſeminandi verbi divini laborem ſumpſiſſe putamus reliquos: vel diverſi ab iis generis Apoſtolatum neſcio quem Paulo decernimus? Quis hoc niſi quid dicat neſciens, audebit dicere? Atqui nulla re differt illa Trapezitæ ratiocinatio ab hac, cui nemo prudens aſſentitur. Age verò num illud dubium eſt, inter ſeptem primos Diaconos, Stephanum vi majo-
* Act. re atque conatu in prædicandi negotium incubuiſſe? * Ita
7. quidem de illo Actorum hiſtoria teſtatur. An verò proptereà gradu & ordine diſtabat ab reliquis Diaconis: aut novum aliquod Diaconi fabricandum eſt genus? Qui autem minus id licebit, quàm Trapezitæ novum Epiſcopi ordinem inſtituere, pro eo quod alii aliis majore in prædicando labore, induſtriâque verſati ſunt? Fruſtra igitur illo ex loco prioris ad Timotheum epiſtolæ commentum ſuum fulcire conatus eſt.

III. Videamus an in altero feliciùs illi res ceſſerit.
* Trapez. p. 409. * *Eamdem*, inquit, *inter Epiſcopos, ſive Presbyteros differentiam licet etiam confirmare altero Pauli loco ex Epiſt.* 1. *ad Corinthios, cap.* XII. *Ubi varia chariſmata recenſet, quæ in Eccleſia ſua Deus conſtituerat. Primum in ea gradum dignitatis habuiſſe dicit Apoſtolos, ſecundum Prophetas, tertium doctores, deinde virtutes, donationes ſanitatum, adjutoria, gubernationes, genera linguarum. Per* διδασκάλους, *quibus tertium locum aſſignat, non eſt dubium, ab eo intelligi illud genus* πρεσβυτέρων, *quos ad Timotheum* κοπιῶντας ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ *vocat, & quos Damaſus in Clemente ſcribit prædicatione populum erudiſſe, atque oratione tantùm vacaſſe. At cùm idem Apoſtolus inter* τὰ χαρίσματα *Eccleſiæ nominat* ἀντιλήψεις, *&* κυβερνήσεις, *adjutoria & gubernationes, de illis Presbyteris, ſive Epiſcopis intellexit, qui Eccleſiæ res procurabant, & diſpenſabant, atque etiam Sacramenta populo adminiſtrabant.* Hæc Trapezita. quorum hæc ſumma eſt, duo hic Epiſcoporum genera deſcribi ab Apoſtolo; ac prius quidem, & præſtantius, quod in orationem, & prædicationem incumbebat, διδασκάλων nomine ſignificari: poſterius verò, quod & inferius eſt, & διακονίας nomine propriè cenſetur, quódque inſpectionem tantùm, & curationem habuit ſine dignitate, ac poteſtate, iis vocibus contineri, ἀντιλήψεις, & κυβερνήσεις. Hic ſi humani ſenſus ac judicii paullulum adhibeatur; ſi illa ipſa, quæ ſcripta ſunt, verba conſiderentur, inter ſéque conferantur, nemo eſt hebes adeo, quin ſententiarum abſurditatem, conflictúmque ſtatim videat.

IV. Primum quis illum docuit, per διδασκάλους nominatim Epiſcopos prioris gradus intelligi; poſterioris autem, per duo iſta, ἀντιλήψεις, & κυβερνήσεις; Qui enim potiùs diſtinctos ambo iſta gradus Epiſcoporum ſignificant, quàm qui ſecundo loco ponuntur, Prophetæ, aut quæ deinceps poſt tertium enumerantur, virtutes, donationes ſanitatum, ac genera linguarum? Cur non ex iſtis, totidem Epiſcoporum ordines, aut aliorum graduum comminiſci fas erit, ſi Epiſcoporum, ex duobus illis conceditur? Enimverò πᾶσα κύων ἄρτους μαντεύεται, & quod quiſque amat, de eo ſibi ſomnia fingit. Nihilo ergo magis Epiſcopi in illis vocabulis continentur, quàm aut Diaconi, aut etiam laici. Nam & Stephanus, & Philippus Diaconi fuerunt, & iidem διδασκαλίας χάρισμα excellenter habuerunt. Habuit & Stephanus, quod quidem è Scripturis conſtet, τὸ ἀντιλήψεως & κυβερνήσεως donum. Viduis enim, atque egentibus opitulabatur, eóſque fovebat tum ex officio, tum quod ad iſta pietatis opera ſuus illum incitabat animus, ſancto inſtinctus Spiritu, & charitatis ardore flagrans. Præterea Paulus in illo prioris ad Corinthios loco, χαρίσματα, id eſt dona quædam recenſet Spiritus ſancti; quæ tum extra ordinem largiebatur, quibus vellet, & quocumque tempore libitum illi eſſet. quod & Trapezita agnoſcit, dum *Eccleſiæ χαρίσματα nominari* illìc aſſerit. Non igitur ordinaria Eccleſiæ munera, & officia, quæ humano judicio, ac ſuffragio mandantur, ibi Apoſtolus deſignat, cùm διδασκαλίαν, ἀντίληψιν, & κυβέρνησιν nominat. Siquidem διδάσκαλοι non ii ſunt, qui docendi populi jus, ac poteſtatem habent ex ordinis prærogativa, ut Epiſcopi; qui ſive prædicandi divini verbi facultate præditi ſint, ſive ea careant, tamen magiſterium obtinent: ſed ſunt οἱ ἀπὸ τῆς θείας ἐμπνεόμενοι χάριτος, *qui divina inſpirati gratia* divina explicabant dogmata, ut ſcribit Theodoretus: nec non Chryſoſtomus, ac ceteri. Non erat autem illigatum hoc donum, & chariſma Spiritus ſancti Eccleſiæ primoribus, id eſt Epiſcopis, ſed inferioribus etiam aſpirabat: ut de Diaconis ſuperiùs oſtendimus. Certè Stephanus & Philippus, quod ſciam, Epiſcopi non fuerunt; quos tamen διδασκάλους ex eo genere, quod Paulus ibi commemorat, fuiſſe nemo dubitat.

CAPUT VI.

Trapeziticæ diſſertationis incondita ratio ad certa capita revocatur, & excutitur. Ejus repugnantia, & abſurditas. Refelluntur varii ab illo temerè conſtituti gradus Epiſcoporum. Oſtenditur ex antiquorum teſtimoniis Epiſcopos plenum jus ſemper in Eccleſiaſticas res habuiſſe: ac tam in prædicationem incubuiſſe, quàm Eccleſiaſticis bonis præfuiſſe. Summa illorum poteſtas adverſus Trapeziticas nænias defenditur.

I. Sed ut preſſiùs cum iſto opinionis, erroriſque portento pedem conferamus, age, quæ de Epiſcoporum generibus, & officiis confuſè, & quaſi per ſaturam ſcripſit Trapezita, articulatim, ac diſtinctè conſideremus.

Ita

[a] 1. Tim. 5. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ, καὶ διδασκαλίᾳ.

Æſchin.

Ita dictorum repugnantia & falſitas, quæ in incondita illa congerie, velut in tumultu ac turba latet, deprehenſa, atque convicta, in ipſos Lectoris oculos incurret. *Solent enim*, ut rectè ſcripſit [3] Æſchines, *qui mentiri volunt, obſcura quædam, & incerta, nec ſatis explicata proferre, ne coargui, convincique poſſint.* Hic verus, germanúſque character eſt Trapezitici illius operis, in ea maximè parte, in quam modò nos inquirimus. Adeò enim perplexa, & indigeſta, & inextricabilia illîc omnia ſunt, ut quid ſibi velit, ac quid longa, & verboſa diſputatione probare, ac definire conetur, nemo mortalium aſſequi poſſit. Quantum quidem humano more ac ſenſu dictum ibi eſt, quod intelligi queat, exponam breviter: tametſi ne iſta quidem cohærent ſecum, ſed evertunt ſe, & invicem pugnant. Tria ſunt, inquam, vel quatuor capita opinionis illius, quæ ad pugnam, & contradictionem implicata ſunt.

* Trapez. p. 407, 408, 409, 410, & ſeq. * Trapez. 416.

II. * Primum docet antiquis temporibus cùm Presbyterorum & Epiſcoporum promiſcua eſſet appellatio, & par, communiſque gradus, ac dignitas; nonnihil tamen fuiſſe diſcriminis, quòd illorum aliqui * *curam animarum propriè habuere, quas erudiebant.* nempe qui orationi ac prædicationi totos ſe addixerant. *Alii curam corporum, quæ ab injuria defenſabant, & bonorum, quæ diſpenſabant.* Addit tamen mox: *Immo etiam & animarum, quia Sacramentorum adminiſtrationem, quibus animæ quaſi paſcuntur, quæque alimenta ſpiritualia ſunt.* Tales fuiſſe cenſet, qui Epiſcopi propriè dicebantur ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς, id eſt *à curatione, quaſi προστάται defenſores, ac curatores Eccleſiæ*, non ἄρχοντες.

* Pag. 417. Deinde iſta ſubjicit. * *Poſteà unus idémque curam animarum geſſit, & pecuniarum, id eſt bonorum Eccleſiaſticorum. At olim cùm Presbyteri dicerentur ab ætate, duum, ut dixi, generum fuêre, ſed unius ordinis, alii ad ἐπισκοπὴν Eccleſiæ deſtinati, alii ad διδαχὴν, quæ & ipſa ἐπισκοπὴ animarum*, &c.

* Pag. 417. Tertiò * in eâdem pagina ita Trapezita. *Iccirco cùm Presbyterorum, & Epiſcoporum ordo diſtingui cœptus eſt, & ſuperior gradus dignitatis Epiſcopis dari, hoc proprium eorum munus eſt factum, docere, ac populum prædicatione erudire, orationique tantum vacare, & nullis ſe aliis Eccleſiaſticis negotiis immiſcere. Ergo tum Presbyteri cetera curabant, tam quæ ſpectarent Sacramentorum adminiſtrationem, quàm quæ aliorum Eccleſiaſticorum actuum procurationem.*

* Pag. 418. Quartò * ſcribit hæc Trapezita. *Ubi docendi munus abjecerunt Epiſcopi, quod olim proprium, & peculiare habebant, infra dignitatem ſuam id eſſe rati: tum exortum eſt in Eccleſia Doctorum genus, qui Epiſcopi non erant*, &c. Mox, *Abjecto igitur munere docendi, ne nomen ac ſpecies ſine re maneret Epiſcopatus dignitas, ex muniis Presbyterorum quædam*

* Pag. 419. *præcipua ſibi ſumere cœperunt, quæ non * liceret Presbyteris attingere, ſed Epiſcopi ſoli agere poſſent: ut erat pœnitentium reconciliatio, & chriſmæ confectio, & puellarum conſecratio, & alia quædam: Epiſcopo etiam diſpenſandi res Eccleſiaſticas poteſtas data eſt, ſed cum notitia Presbyterorum, & Diaconorum, ut ſcirent nimirum quæ bona eſſent Epiſcopi propria, quæ ad Eccleſiam pertinerent, Canone ultimo Antiochenæ Synodi. Quod olim Presbyterorum fuit, qui non docebant.*

III. In hac tota diſputatione tres, ut dixi, quatuórve ſtatus Epiſcopalis ordinis continentur. Quorum primus eſt, quando bifariam tributus fuit, in eos qui oratione, divinique verbi prædicatione cenſebantur: & eos qui res externas curabant, ac Sacramenta præbebant. Secundus eſt, in quo curam utriuſque geſſerunt. Tertius in quo ſola docendi populi, citra rerum Eccleſiaſticarum procurationem, illis eſt mandata provincia. Quartus denique, in quo, omiſſa prædicatione, docendíque populi munere, externa duntaxat attigerunt. Quàm hæc vana, & commentitia ſint, nondum diſputo: fiet hoc pòſt paullo; ubi hæc ludicra, & ſomniorum eſſe ſimillima conſtabit. Illud quæro, quàm conſentanea ſint quæ de ſecundo, ac tertio ſtatu prodidit. Nam poſt priora illa de duplici Epiſcoporum genere, mox iſta ſubjicit. * *Poſteà unus idémque curam animarum geſſit, & pecuniarum*, &c. quibus ſignificat, poſt illud tempus, quo Presbyteri exæquari Epiſcopis deſierunt, penes unum ceteris præpoſitum Epiſcopum, duo fuiſſe munera, quæ hactenus ambo illa in genera dividebantur; ita ut idem & orationi prædicationique daret operam, & Eccleſiaſtica bona, adeóque Sacramenta curaret. Atqui ſubinde pagina eâdem, contrarium docet; nempe *cùm Presbyterorum, & Epiſcoporum ordo diſtingui cœptus eſt*, Epiſcopo ſolum docendi, erudiendíque populi, & orationis munus injunctum fuiſſe, ceterorum vacationem habuiſſe, quæ Presbyteri curanda ſuſceperunt. Hæc duo vera ſimul eſſe non poſſunt. Exponat igitur quodnam ſecundo illi ſtatui tempus aſſignet, in quo duplici munere ornati ſunt Epiſcopi. quod ſanè nunquam non in eorum jure fuit, ac poteſtate, ut partim ex iis liquet, quæ ſuperiùs probata ſunt; partim in ſequentibus oſtendam. Itaque dempto illo ſecundo, quem evertit in tertio, tres non ampliùs Epiſcoporum ſtatus à Trapezita conſtituti ſunt; primus in quo Epiſcopi cum Presbyteris promiſcuè habiti, functionis genere bifariam partiti erant: ſecundus, in quo Epiſcopi jam à Presbyteris diſtincti, & ſupra eos evecti, nihil præter orationem, & populi inſtitutionem Eccleſiaſtici muneris uſurpabant: Sacramentorum, ac bonorum Eccleſiæ curatione Presbyteris commiſſa. tertius in quo vice verſa, prædicationis onere in alios tranſlato, toti in rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem intenti erant. Hæc ſumma eſt Trapeziticæ diſputationis: in qua tantum eſt falſitatis, & inſcitiæ, quantum vix quiſquam, niſi oculis ipſis fidem faciat, perſuadere ſibi poterit. Dabimus operam, ut quæ ſola lectione mediocriter ſaltem eruditi iis in rebus animadvertent; etiam tardiſſimi quique rationibus adjuti noſtris, incredibilia paucarum paginarum errata cognoſcant.

IV. Imprimis autem recolenda illa ſunt, quæ in ſuperioribus capitibus expoſui de antiquo Epiſcoporum ſtatu, cujuſmodi temporibus Apoſtolorum fuit; déque communi cum Presbyteris illorum appellatione: ita tamen ut inter Epiſcopum, ac ſimplicem Sacerdotem ſalva eſſet functionis ordiniſque diſtinctio, etſi in eandem perſonam ambo concurrerent. Intellectum porrò eſt ibidem, perbrevi tempore, ac ſub Eccleſiæ duntaxat initia, ſervatum id fuiſſe, ut iidem & Presbyteri, hoc eſt communi ſacerdotio præditi eſſent, & Epiſcopi: ſive, ut cum Sidonio loquar, in primo & ſecundo ordine iidem ut eſſent antiſtites. Nam ſubinde unus ex omnibus, qui Epiſcopi tum nomine, tum dignitate, jure, atque ordine, toti Eccleſiæ præeſſet, electus eſt: id quod ſuperſtitibus adhuc Apoſtolis in uſum receptum eſſe monſtravimus. Neque verò, quod indidem conſtat, ſic unquam Presbyteri & Epiſcopi ſimul iidem conſtituti ſunt, ut non diſtincti per ſeſe ambo eſſent ordines, qui & diverſis poſtea perſonis attributi ſint; & tum etiam, cùm in pleriſque conjungerentur, in nonnullis ſeparati fuerint. Ex quibus Trapezitici feneratoris, ut & reliquorum ſectæ ejuſdem, hoc eſt Calviniſtarum omnium error arguitur: qui nihil ab Epiſcopo intereſſe Presbyterum, id eſt ordinem ab ordine differre putant. Exploſa eſt etiam iſta Presbyterorum, qui iidem eſſent & Epiſcopi, Trapezitica partitio; ut eorum aliqui hoc unum munus gererent, ut orarent, prædicaréntve; & animas tantummodò curarent: alii nihil præter corpora ſpectarent, & quæ ad iſta pertinent, Eccleſiaſticas pecunias. Quanquam & curandarum animarum particula mox eos aſpergit; Sacramentorúmque concedit adminiſtrationem. Quæ quàm falſa, & ſine ulla ratione conficta ſint; non hîc repetam, ne in eadem ſæpiùs incurrat, ac longiùs quàm volo tendatur iſta diſputatio. Nam & alia ſuperſunt haud pauca, dicenda contra ſtatus Epiſcoporum reliquos duos: etſi primo illo profligato, majori etiam iſti ex parte corruunt. Sed ſunt propria quædam flagitia inſequentis orationis, de quibus Trapezita noſter admonendus eſt.

V. Proximus à primo & antiquiſſimo, ſtatus Epiſcoporum fingitur ejuſmodi, poſtquàm à Presbyterorum ordine ſegregati ſunt; in quo oratione, ac prædicatione divini verbi circumſcriptum munus illorum fuit: adeò ut neque bonorum Eccleſiaſticorum procurationem, neque Sacramentorum præſtationem ſuſciperent; ſed utrumque adminiſtrarent Presbyteri. * Locum ac verba Trapezitæ, quibus hoc explicat, paullo antè deſcripſimus. Quod initium partitionis illius inter Epiſcopum ac Presbyteros muneris officiíque, neceſſe ſit ab illo conſtitui, jam è ſuperioribus liquet. Tum enim id eſſe factum exiſtimat, * Trapez. p. 417.

** cùm*

3 Æſchin. Οἱ ἀλαζόνες, ὅταν τι ψεύδωνται, ἀόριστα, καὶ ἀσαφῆ πειρῶνται λέγειν, φοβούμενοι, τὸν ἔλεγχον. Tom. IV.

* Ibid. * *cùm Presbyterorum & Epiſcoporum ordo diſtingui cœptus eſt, & ſuperior gradus dignitatis Epiſcopis dari.* Hoc autem Joannis Apoſtoli, Clementis item Romani Pontificis, adeóque Ignatii martyris temporibus, hoc eſt paullo poſt ortum Chriſtianiſmi contigit, quod ex illorum ſcriptis, & illius ætatis hiſtoria omni teſte, capite illo tertio probavimus. Quare à poſtrema ſaltem Apoſtolorum ætate, mutationem illam eſſe cœptam affirmare debet, ſi ſibi conſentaneus eſſe vult: quod tamen minimè omnium curare conſuevit. Jam quod ad tempus perducta ſit Epiſcopatus illa forma, & ratio, idem ſibi Trapezita præſcribit,
* Trapez. p. 419. * dum eam deſiiſſe tunc aſſerit, cum *Epiſcopo diſpenſandi res Eccleſiaſticas poteſtas data eſt, ſed cum notitia Presbyterorum, & Diaconorum, ut ſcirent nimirum quæ bona eſſent Epiſcopi propria, quæ ad Eccleſiam pertinerent, Canone ultimo Antiochenæ Synodi.* Cùm igitur in Antiochena Synodo decretum hoc fuerit, ut Epiſcopus, conſciis Presbyteris & Diaconis, res Eccleſiaſticas adminiſtraret; cùm hactenus
* Trapez. p. 417. * *hoc proprium munus haberet, docere, ac populum prædicatione erudire, orationique tantùm vacare, & nullis ſe aliis Eccleſiaſticis negotiis immiſcere:* nimirum conſequens id eſt, ad annum circiter Chriſti trecenteſimum quadrageſimum primum, quo Antiochena illa Synodus canonem iſtum edidit, Epiſcopos in illo ſtatu & functione perſeveraſſe.

VI. Quamobrem unica & certiſſima via hæc eſt indoctæ atque falſæ refellendæ opinionis, ſi hoc demonſtrari, obtinerique poteſt, toto illo interjecto tempore, Epiſcopos non ſolum in orationem, prædicationemque divini incubuiſſe verbi: ſed cùm maximè in rerum ac pecuniarum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem, ac Sacramentorum præſtationem; quæ duo miniſteriorum genera ab illo ſtatu ſecundo Trapezita abjudicare eſt auſus. Ac ſi mihi cum homine vel pudenti, vel antiquitatum Eccleſiaſticarum, hiſtoriæque non imperito res ſit; verbo amplius opus non erit. Nam cum infinitis argumentis, & exemplis obrui tam apertum mendacium poteſt: tum horum pleraque vulgaria, nec in recondita lectione poſita
* Tert. lib de Reſur. car c. 46. ſunt. Sed ne tergiverſari conjectores, ac * *lucifugæ* ulli queant, *ipſius Solis radio ſcribenda* erunt omnia, ut Tertullianeum hoc uſurpem; ac manifeſtis antiquorum teſtimoniis, quaſi fidiculis, tum inſcitiæ ab illis ſuæ, tum catholicæ veritatis exprimenda confeſſio. Hoc igitur agamus. Primus antiquorum teſtis adverſus Trapezitam pro nobis citabitur Juſtinus martyr Apoſtolicorum ſuppar temporum. Qui in Apologia ſecunda, Eccleſiæ Chriſtianæ inſtituta, moreſque deſcribens, præſertim qui in ſacris Synaxibus, ac Sacramentis celebrandis uſurpari tum ſolebant; omnia per unum Eccleſiæ Præſidem, id eſt Epiſcopum, geſta & adminiſtrata eſſe confirmat: eundemque tum docendi populi; tum Sacramentorum impertiendorum, ac pecuniæ Eccleſiaſticæ curatorem, & moderatorem fuiſſe docet. Primum enim refert, poſt baptizatum illum, qui Chriſtianus fieri voluit, ſtatim illi, qui fratribus præeſt, offerri panem & vinum, quæ ab illo conſecrata, & corpus ac ſanguis effecta Chriſti, diſtribuuntur in populum. Ἔπειτα προσφέρεται (inquit) τῷ προεστῶτι τῶν ἀδελφῶν ἄρτος, καὶ ποτήριον ὕδατος, καὶ κράματος, &c. Nemini dubium eſt, quin ſingularis ille Præſes, ὁ προεστὼς τῶν ἀδελφῶν, ſit Epiſcopus toti Eccleſiæ, id eſt fraternitati, præpoſitus. Hic igitur tunc Sacramenta conficiebat, eaque per Diaconos populo miniſtrabat, cùm jam è numero Presbyterorum exemptus dignitate anteibat omnes. Idem etiam, ut paullo poſt Juſtinus narrat, Dominica quaque die, poſtquàm lectæ erant Scripturæ ſacræ, ad populum verba faciebat. Εἶτα παυσαμένου δὲ ἀναγινώσκοντος, ὁ προεστὼς διὰ λόγου τὴν νουθεσίαν, καὶ πρόκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως ποιεῖται. *Deinde poſtquàm Lector deſiit, Præſes orationem habet, qua inſtruit, & ad præclara illa imitanda cohortatur.*

VII. Nec minus ille pecuniarum Eccleſiaſticarum curam gerebat, & eas aſſervabat, quod ſtatim Juſtinus commemorat. Οἱ εὐποροῦντες δὲ, καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ὃ βούλεται δίδωσι. καὶ τὸ συλλεγόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται. καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὀρφανοῖς τε, καὶ χήραις, καὶ τοῖς διὰ νόσον, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις, καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὖσι, καὶ τοῖς παρεπιδήμοις, οὖσι ξένοις· καὶ ἁπλῶς πᾶσι τοῖς ἐν χρείᾳ οὖσι κηδεμὼν γίνεται. Hoc eſt: *Qui locupletes ſunt, & volunt, pro arbitrio quiſque ſuo, quod libitum eſt contribuit: & quod collectum eſt apud Præſidem deponitur, atque is inde opitulatur orphanis, & viduis, iiſque, qui vel morbo, vel alia de cauſſa egent: tum iis, qui vincti ſunt, & peregrè advenientibus hoſpitibus: &, ut uno verbo dicam, omnium indigentium curator eſt.* Hæc Juſtinus, quæ Trapezitam foro cedere, cogunt, ac vadimonium deſerere. Vides enim ut idem ὁ προεστὼς, id eſt *Eccleſiæ præpoſitus & Epiſcopus* populum ex officio docuerit, Sacramenta peregerit, res ac pecunias Eccleſiaſticas adminiſtrarit; ex quibus primum duntaxat Epiſcopo mandavit ille: reliqua duo, Presbyteris.

Ceterùm quem προεστῶτα vocat Juſtinus, hunc *Præſidentem* Tertullianus nominat in libro de Corona militis, capite tertio: ubi *Euchariſtiæ Sacramentum* Chriſtianos ait, *non de aliorum manu ſumere, quàm præſidentium.* Etenim per illa tempora Epiſcopi ipſi ferè ſacris operabantur, & Euchariſtiam iis, qui aderant præbebant. Neque hoc tantum Sacramentum, ſed etiam Baptiſmum præcipuo jure adminiſtrabant: ceteri, ubi major erat numerus, nonniſi ex Epiſcopi auctoritate. Ita docet Tertullianus ipſe in libro de Baptiſmo, capite XVII. *Dandi quidem habet jus,* inquit, *ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus. Dehinc Presbyteri, & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem, quo ſalvo, ſalva pax eſt.* Ergo penes Epiſcopum propriè jus fuit Sacramentorum impertiendorum, Baptiſmi & Euchariſtiæ. Tantum abeſt, ut ſolis Presbyteris commiſſum hoc munus fuerit, Epiſcopis negatum: ut illi cùm eo fungerentur, nonniſi accepto ab iſtis jure, auctoritateque facerent. Atque hæc ſola Sacramenta ſunt, quæ Trapezita, ejuſque ſymmyſtæ, Romanæ communionis hoſtes, pro veris & Chriſtianis aſciſcunt. Ita nihil eſt cauſſæ, quin graviſſimi convictum ſe erroris ipſe fateatur, qui Sacramentorum curationem Epiſcopis ademerit, penes quos præcipuum jus illorum fuiſſe tam firmis teſtimoniis oſtendimus.

VIII. Sequitur Ignatius Martyr, qui Juſtino paullo etiam antiquior eſt. Hujus Epiſtolæ ſeptem è duodecim, quæ hodie extant, ab Hieronymo recenſentur; ad Epheſios; ad Magneſianos; ad Trallenſes; ad Romanos; ad Philadelpheos; ad Smyrnæos; ad Polycarpum. Ex quibus, ceteriſque colligas, Epiſcopum toti Eccleſiæ, ac Clericis omnibus præfuiſſe, uti nulla pars Eccleſiaſticæ rei, ſine illius auctoritate tractaretur. Ac ſæpe illud, diligentérque commendat, & in ſingulis epiſtolis repetit, ut Epiſcopo pareant univerſi, præſertim Presbyteri & Diaconi, neque quidquam niſi ex ejus arbitrio, ac voluntate faciant. Τί γάρ ἐστιν ἐπίσκοπος (ait ad Trallenſes ſcribens) ἀλλ' ἢ πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας ἐπέκεινα, πάντων κρατῶν, ὡς οἷόν τε ἄνθρωπον κρατεῖν; *Quid eſt Epiſcopus, niſi ſupra omnem principatum, & poteſtatem omnibus imperans; quatenus homo imperare poteſt?* In Epiſtola verò tertia ad Magneſios, fieri quidquam prohibet abſque Epiſcopo: ſicut Chriſtus nihil abſque Patre gerit. οὕτω καὶ ὑμεῖς, inquit, ἄνευ δὲ Ἐπισκόπου, μηδὲ πρεσβύτερος, μὴ διάκονος, μὴ λαϊκός. μηδὲ τι φαινέσθω ὑμῖν εὔλογον παρὰ τὴν ἐκείνου γνώμην. τὸ γὰρ τοιοῦτον παράνομον, καὶ θεῷ ἐχθρόν. *Ita & vos ſine Epiſcopo* nihil agite, *non Presbyter, non Diaconus, non laicus: neque res ulla vobis conſentanea rationi videatur, præter illius ſententiam. Id enim pravum eſt, & inviſum Deo.* Sic in aliis, ut diximus epiſtolis. Nominatim autem in ſeptima ad Smyrnæos vehementius id inculcat. Μηδεὶς χωρὶς Ἐπισκόπου τι πρασσέτω τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ἐκείνη βεβαία εὐχαριστία ἡγείσθω, ἡ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον οὖσα, ἢ ᾧ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέψῃ. *Nemo,* inquit, *ſine Epiſcopo quidquam agat eorum, quæ ad Eccleſiam ſpectant. Illa rata habeatur Euchariſtia, quæ ſub Epiſcopo fuerit, vel cui ipſe conceſſerit.* Ac ſubinde diſertius, οὐκ ἐξόν ἐστι χωρὶς ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν, οὔτε προσφέρειν, οὔτε θυσίαν προσκομίζειν, οὔτε δοχὴν ἐπιτελεῖν. ἀλλ' ὃ ἂν ἐκείνῳ δοκῇ κατ' εὐαρέστησιν θεοῦ, ἵνα ἀσφαλὲς ᾖ, καὶ βέβαιον πᾶν ὃ ἂν πράσσητε. *Non* (inquit) *abſque Epiſcopo neque baptizare, nec offerre, neque ſacrificium celebrare, neque convivium inſtituere: ſed quidquid illi viſum fuerit, ſecundùm beneplacitum Dei, ut ſit tutum, & ſtabile, quidquid agetis.* In his, ſacramentorum adminiſtrationem, & rerum omnium Eccleſiaſticarum curationem, Epiſcopi auctoritati ac poteſtati commiſſam eſſe demonſtrat.

Rurſus in octava epiſtola, quam ſcripſit ad Polycarpum, viduarum illi curam commendat; & ut nihil niſi ex ejus ſententia geratur. Αἱ χῆραι μὴ ἀμελείσθωσαν. μετὰ τὸν κύριον σὺ αὐτῶν φροντιστὴς ἔσο. μηδὲν ἄνευ τῆς γνώμης σου γινέσθω. Tum ut populum hortando, admonendóque doceat: & ne Chriſtiani matrimonia niſi ex Epiſcopi auctoritate copulent. Πρέπει δὲ τοῖς γαμοῦσι, καὶ ταῖς γαμουμέναις μετὰ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου τὴν ἕνωσιν ποιεῖσθαι, ἵνα ὁ γάμος ᾖ κατὰ κύριον, καὶ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν.

IX. Ea-

Digitized by Google

IX. Eadem veteris Eccleſiæ diſciplina ex antiquis canonibus Conciliorúmque decretis adſtruitur: quæ Epiſcopi unius judicio ac poteſtati ſummam Eccleſiaſticarum rerum omnium permittunt. Imprimis Apoſtolici canones, qui etſi in dubium vocantur; nemo tamen diſſentit, quin antiquiſſimi fuerint, præſertim priores, quos ad quinquaginta Latinè vertit Dionyſius. Horum triceſimus nonus ita conſtituit: *Omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet, nec ei liceat ex his aliquid omninò contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei ſunt, condonare. Quod ſi pauperes ſunt, tanquam pauperibus ſubminiſtret, nec eorum occaſione Eccleſiæ negotia deprædentur.* Canone deinde xl. *Presbyteri, & Diaconi præter Epiſcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipſi commiſſus eſt*, &c. Item canone xli. *Præcipimus, ut in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretioſæ illi ſunt creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut poteſtate ejus indigentibus omnia diſpenſentur per Presbyteros, & Diaconos, & cum timore, omnique ſolicitudine miniſtrentur*, &c. Quinetiam in canonibus xlvii, xlix, l, Epiſcopis præſcribit, quædam in dando baptiſmo ab illis obſervanda. Non igitur ab reliquis curationis Eccleſiaſticæ partibus excluſi, ſolum docendi munus exercebant, ut falsò credidit Trapezita. Quem ne ipſum quidem cunctaturum arbitror, quin pluris iſtos eſſe qualeſcumque canones fateatur, quàm ſuppoſititium illum Damaſum, è quo lepidam illam ἐπίσκεψιν de Epiſcoporum officio concinnavit. Pluris item eodem illo Pſeudodamaſo Conſtitutiones Apoſtolicas Clementis faciat: in quibus Epiſcopo mandatur omnium cura rerum Eccleſiaſticarum.

X. Nam lib. ii, cap. xi, Epiſcopum ait præeſſe omnibus hominibus. Διὰ τοῦτο οὖν Ἐπίσκοπε, σπούδαζε καθαρὸς εἶναι, τοῖς ἔργοις γνωρίζων τὸν τρόπον σου, καὶ τὴν ἀξίαν, ὡς Θεὸν τύπον ὁ ἔχων ἐν ἀνθρώποις τοῦ πάντων ἄρχειν ἀνθρώπων, ἱερέων, βασιλέων, ἀρχόντων, πατέρων, υἱῶν, διδασκάλων, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ὑπηκόων. καὶ οὕτως ἐν ἐκκλησίᾳ καθέζου τὸν λόγον ποιούμενος, ὡς ἐξουσίαν ἔχων κρίνειν τοὺς ἡμαρτηκότας. ὅτι ὑμῖν τοῖς Ἐπισκόποις εἴρηται, ὃ ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσαι δεδεμένον ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὃ ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ. *Quocirca ſtude*, inquit, *ô Epiſcope purus eſſe, factis ipſis mores tuos indicans ac dignitatem: utpote qui inter homines exemplar habes Deum, hoc ipſo quod omnibus imperas hominibus, ſacerdotibus, regibus, magiſtratibus, patribus, filiis, magiſtris, atque omnibus ſimul ſubjectis. Ita porro in Eccleſia ſede ſermonem faciens, ut qui poteſtatem habeas judicandi eos, qui peccaverunt. quoniam vobis Epiſcopis dictum eſt: Quodcumque ligaveritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveritis ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Non hæc opinor, in eos quadrare poſſunt, qui, præterquam prædicandi verbi divini, nullum aliud in Eccleſia munus ſuſtinent: quales Epiſcopos ætate illa fuiſſe Trapezita commentus eſt. Sed ſummum, abſolutúmque magiſtratum indicant, qui ſacris rebus, & Eccleſiaſticis nulla præſit excepta; præſertim verò Sacramentis, quorum diſpenſatio ad ligandi, atque ſolvendi poteſtatem refertur. De qua vide, ſi lubet, caput ejuſdem libri xvi, xviii, xx, & xxi. in quibus plenam tum in peccatores pœnitentiæ ſubjectos; tum in ceteras Eccleſiaſticæ rei partes, poteſtatem permittit Epiſcopis. Nominatim verò pecuniarum ſacrarum, quæ ex decumis, & ultrò tributis, atque oblationibus fidelium, Eccleſiæ proveniunt, adminiſtrationem concedit capite xxv, earúmque diſtributioni præeſſe jubet. Et capite xxvii, προσφέρετε οὖν καὶ ὑμεῖς, ἀδελφοὶ, τὰς θυσίας ὑμῶν, ἤτοι προσφορὰς, τῷ Ἐπισκόπῳ προσφέρειν, ὡς ἀρχιερεῖ, ἢ δι' ἑαυτῶν, ἢ διὰ τῶν διακόνων. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπαρχὰς, καὶ τὰς δεκάτας, καὶ τὰ ἑκούσια αὐτῷ προσάγετε. αὐτὸς γὰρ γινώσκει τοὺς θλιβομένους, καὶ ἑκάστῳ δίδωσι πρὸς τὸ ἁρμόζον. *Oportet igitur & vos, fratres, ſacrificia veſtra, id eſt oblationes offerre Epiſcopo, tanquam Pontifici, ſive per vos, ſive per Diaconos. Sed & primitias, & decumas, & quæ ſponte offeruntur. Is enim probè novit afflictos, & unicuique prout congruum eſt, tribuit.* Vide inſuper caput xxxi, & xxxii. Capite verò xxxiv, Epiſcopum ornat ampliſſima poteſtate, ac juriſdictione: quam in eo ſitam agnoſcit, *quod eos ligare poteſt, aut ſolvere, qui pœna digni ſunt, aut venia. Ideò Epiſcopum*, inquit, *amare debetis ut patrem: ut regem, metuere: honorare ut dominum: eique fructus veſtros, & manuum opera veſtrarum, ad benedictionem promerendam offerre; primitias veſtras, decumas, & oblationes, ac dona dantes, tanquam Sacerdoti Dei.* Δεσμεῖν γὰρ αὐτὸς, καὶ λύειν τοὺς τιμωρίας, ἢ ἀφέσεως ἀξίους. διὸ τὸν ἐπίσκοπον στέργειν ὀφείλετε ὡς πατέρα· φοβεῖσθαι ὡς βασιλέα· τιμᾶν ὡς κύριον· τοὺς καρποὺς ὑμῶν, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ὑμῶν εἰς εὐλογίαν ὑμῶν προσφέροντες αὐτῷ, τὰς ἀπαρχὰς ὑμῶν, καὶ τὰς δεκάτας ὑμῶν, καὶ τὰ ἀφαιρέματα ὑμῶν, καὶ τὰ δῶρα ὑμῶν διδόντες αὐτῷ, ὡς ἱερεῖ Θεοῦ. Plura non addam Scriptoris hujus, quæ ſunt innumera, & apud ipſum utiliùs legentur.

XI. Jam canones veterum Conciliorum, & uſus Eccleſiæ per idem tempus, ac tota Chriſtianæ ſeries hiſtoriæ vera eſſe demonſtrant quæ adverſus Trapezitarum patronum contendimus. Etenim diſciplina omnis Eccleſiaſtica, Clericorum, & ordinum omnium gubernatio; pœnarum itidem modus, & pœnitentiæ functio; ac jus denique ad Sacramenta percipienda; & eorum adminiſtratio, decretorum Synodicorum auctoritate paſſim in Epiſcopos confertur. Conſulantur canones Nicænæ Synodi, v, xi, xii, in quibus repræſentandæ communionis poteſtas Epiſcopo tribuitur, ut pro arbitrio legitimum tempus vel contrahat, vel proroget iis qui pœnitentiam obeunt. Epiſcopo, inquam, ejuſmodi; quem & unum tantùm in civitate qualibet, canone viii eſſe jubet; & in ejus voluntate ſitum eſſe, ut Epiſcopis ad Catholicam partem ab hæreſi tranſeuntibus, Epiſcopalis duntaxat nominis dignitatem permittat. Sic Laodicenum canone xix Pœnitentium curam Epiſcopo mandat: & canon lvii, Presbyteris præcipit, ut nihil ſine conſenſu Epiſcopi gerant. τοὺς πρεσβυτέρους μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.

Ancyrana quoque Synodus canone ſecundo, & quinto, vel quarto, ut à Dionyſio Exiguo numerantur, Epiſcopi judicio relinquit pœnitentiæ modum. quo uno in cardine Sacramentorum, & communionis Eccleſiaſticæ ſumma vertitur. Canone verò xv bonorum Eccleſiæ curam ac poteſtatem eidem committit Epiſcopo. περὶ δὲ τῶν διαφερόντων τῷ κυριακῷ, ὅσα ἐπισκόπου μὴ ὄντος πρεσβύτεροι ἐπώλησαν, ἀνακαλεῖσθαι τὸ κυριακόν· ἐν δὲ τῇ κρίσει τοῦ ἐπισκόπου εἶναι, εἴπερ προσήκει ἀπολαβεῖν τὴν τιμὴν, εἴτε καὶ μή, &c. hoc eſt, ut Dionyſius interpretatur; *De his, quæ pertinent ad Eccleſiam, quæcumque, cùm non eſſet Epiſcopus, Presbyteri vendiderunt; placuit reſciſſo contractu ad jura Eccleſiaſtica revocari. In judicio autem erit Epiſcopi, ſi pretium debeat recipi.*

Gangrenſis item Synodus, quæ Nicænam anteceſſiſſe creditur, canone ſeptimo, & octavo, anathema dicit iis, qui oblationes Eccleſiæ, citra conſenſum Epiſcopi, dare aut accipere auſi fuerint, aut ejus certè, quem illis colligendis & adminiſtrandis Epiſcopus præfecerit. Quare penes Epiſcopum fuit non ſolùm inſtitutio populi, ac prædicatio divini verbi, ſed etiam Sacramentorum, ac bonorum Eccleſiaſticorum tractatio: quod Trapezita præfracte negat.

XII. Adde nunc, ſi lubet, exempla plurimorum Epiſcoporum, quæ in hiſtoriis occurrunt illorum temporum; ex quibus eoſdem liquidò conſtat, & divini verbi, & Eccleſiaſticarum omnium functionum jus habuiſſe, non autem Presbyteros; quibus Epiſcopi Sacramentorum impertiendorum poteſtatem facerent, eámque pro arbitrio relaxarent, aut reſtringerent. Scribit apud * Euſebium Cæſarienſem Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus, ſe Presbyteris præcepiſſe, uti lapſis ſub exitum vitæ communionem darent. Multa porro ejuſdemmodi apud Cyprianum, tam ab ipſo conſtituta, quam ab aliis Epiſcopis, memoriæ prodita ſunt; quæ vel nunquam legit Trapezita: vel ſi legit, doceat nos, qua fronte tantum paginarum in re falſiſſima contra illius auctoritatem aſſeveranda perdiderit. *Epiſcopum ille judicem à Deo datum* nominat, & *Eccleſiæ gubernatorem*, epiſtola lxix. Idem *ſchiſmata & hæreſes inde obortas eſſe, & oriri* dicit, *dum Epiſcopus, qui unus eſt, & Eccleſiæ præeſt, ſuperba quorumdam præſumptione contemnitur.* Non igitur ſimplex curatio ſine juriſdictione, ac poteſtate fuit, id eſt ἐξουσία, ut putat Trapezita. Idem porro Cyprianus Epiſcopalis partem muneris fuiſſe demonſtrat Sacramentorum adminiſtrandorum jus auctoritatémque; dum Puppianum Schiſmaticum, qui ipſum negabat Epiſcopum eſſe verum ac legitimum, ſic irridens refellit: *Quis enim hic eſt ſuperbiæ tumor, quæ arrogantia animi, quæ mentis inflatio, ad cognitionem ſuam præpoſitos, & ſacerdotes vocare? ac niſi apud te purgati fuerimus, & ſententia tua abſoluti, ecce jam ſex annis nec fraternitas habuerit Epiſcopum, nec plebs præpoſitum, nec grex paſtorem, nec Eccleſia gubernatorem, nec Chriſtus antiſtitem, nec Deus ſacerdotem?* Subveniat

* Euſ. lib. 6. cap. 34.

veniat Puppianus, & ſententiam dicat: & judicium Dei & Chriſti in acceptum referat: ne tantus fidelium numerus, qui ſub nobis accerſitus eſt, ſine ſpe ſalutis & pacis exiſſe videatur; ne novus credentium populus nullam per nos conſecutus eſſe baptiſmi, & Spiritus ſancti gratiam judicetur: ne tot lapſis, & pœnitentibus pax data, & communicatio noſtra examinatione conceſſa, judicii tui auctoritate ſolvatur. Annue aliquando, & dignare pronuntiare de nobis, & Epiſcopatum noſtrum cognitionis tuæ auctoritate firmare, ut Deus & Chriſtus ejus agere tibi gratias poſſint, quòd per te ſit antiſtes & rector altari eorum pariter & plebi reſtitutus.

XIII. Hinc Epiſcopos apparet Sacramenta diſpenſaſſe, ac jure ſuo & proprio illorum adminiſtrationi præfuiſſe. Nam Baptiſmum, Confirmationem, Pœnitentiam, & Altaris ſacrificium in eorum fuiſſe poteſtate ſignificat. Quod ipſum paſſim, & in pleriſque illius epiſtolis ac libris extſtat. in quibus de lapſis ad pœnitentiam admittendis, ac reconciliandis, id eſt communione Eccleſiaſtica, & Sacramento altaris impertiendis, aut contra rejiciendis, ac differendis præcepta dat; & quid in eo genere obſervari velit à Clericis, edicit. Nec minus pauperum curam gerit, ut viduarum, & eorum, qui pro Chriſti nomine multa perpeſſi ad inopiam redacti erant: nec non Clericorum; quibus ex Eccleſiæ bonis proſpici jubet: & eiſdem ampliorem dignitatis gradum decernit. An verò pars eſt ulla Eccleſiaſticæ rei, cujus non curam ac ſolicitudinem præ ſe ferat, non ut alienam, aut ad alios pertinentem: ſed tanquam paſtoralis & Epiſcopalis officii propriam? cùm interim alteram in partem nihilo ſecius intentus eſſet, quæ in docendo populo, ac verbo Dei prædicando poſita eſt. *Quid enim aliud in Eccleſia Domini* (ait in libro de bono pudicitiæ) *utilius geri, quid accommodatius officio Epiſcopi poteſt inveniri, quàm ut doctrina divinorum per ipſum inſinuata, collatáque verborum, poſſint credentes ad repromiſſum regnum pervenire cœlorum?*

XIV. Rurſus actus omnes Eccleſiæ ab Epiſcopis gubernari, idem diſertè in libro de Lapſis ait. *Inde per temporum, & ſucceſſionum vices*, inquit, *Epiſcoporum ordinatio, & Eccleſiæ ratio decurrit: ut Eccleſia ſuper Epiſcopos conſtituatur; & omnis actus Eccleſiæ per eoſdem Epiſcopos gubernetur.* Sic in epiſtola XXXVIII in Feliciſſimum ſchiſmaticum invehitur: *qui à Paſtore oves, & filios à parente ſeparare, & Chriſti membra diſſipare tentaverat.*

In eádem epiſtola, quam ad Epiſcopos ſibi ſubjectos, & Presbyteros ſcribit, affirmat, ſe illos *pro ſe vicarios miſiſſe, ut expungerent*, inquit, *neceſſitates fratrum noſtrorum ſumptibus*, &c. Ut appareat pecuniarum Eccleſiaſticarum diſpenſationem per id tempus in Epiſcopi cùm maxime fuiſſe poteſtate. Tum de eodem Feliciſſimo, *Cúmque poſt hæc omnia nec loci mei honore motus* (inquit) *nec veſtra auctoritate, & præſentia fractus*, &c. Ubi ἀξίαν, id eſt *dignitatem*, ſive *honorem* Epiſcopatui ſuo vindicat, non minus contra Trapezitam, quàm contra Feliciſſimum ſchiſmaticum. Utitur & eádem *honoris* voce, addita etiam & altera non minus ſplendida *poteſtatis*, idem Cyprianus in epiſtola LXV ad Rogatianum Epiſcopum, de Diacono quodam re & nomine Superbo, de quo ita præcipit: *Quod ſi ultra te contumeliis ſuis exacerbaverit, & provocaverit, fungeris circa eum poteſtate honoris tui, ut eum vel deponas, vel abſtineas.* Quibus in verbis & Epiſcopalis ordinis dignitas, atque honor, & honori adjuncta poteſtas apparet, ac juriſdictio: quod utrumque Trapezita, non ſine ſacrilegio, Epiſcopis audet eripere. Atqui ambo iſta, unà cum Epiſcopatu ipſo, ab hujus auctore, & inſtitutore Chriſto, ei indita fuiſſe, non uſu conſequentium temporum invecta; paſſim & Cyprianus, & alii omnes antiqui docent. Chryſoſtomus certè Homilia tertia in epiſtolam ad Coloſſenſes, eam vocat πνευματικὴν ἀρχήν; *ſpiritalem principatum*, vel *magiſtratum*, cui θρόνον & προεδρίαν aſſignat ex inſtitutione Chriſti Ἕως δ᾽ ἂν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου καθήμεθα (inquit) ἕως ἂν τὴν προεδρίαν ἔχωμεν, ἔχομεν καὶ τὴν ἀξίαν, καὶ τὴν ἰσχύν, εἰ καὶ ἀνάξιοί ἐσμεν· εἰ ὁ Μωυσέως θρόνος οὕτως ἦν αἰδέσιμος, ὡς δι᾽ ἐκεῖνον ἀκούεσθαι· πολλῷ μᾶλλον ὁ τοῦ χριστοῦ θρόνος· ἐκεῖνον ἡμεῖς διαδεξάμεθα· ἀπὸ τούτου φθεγγόμεθα, ἀφ᾽ οὗ καὶ ὁ χριστὸς ἔθετο ἐν ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. *Quamdiu verò in throno iſto ſedemus; quamdiu præſidendi jus habemus: & dignitatem habemus, & vim, tametſi indigni ſumus. Si Moſis thronus tanta in veneratione fuit, ut ejus gratia illi auſcultaretur: multo in majore debet eſſe thronus Chriſti. In eum nos ſucceſſimus: ex eo verba facimus: à quo Chriſtus poſuit in nobis miniſterium reconciliationis.* Habet igitur Epiſcopatus Chriſtianus, ex auctoritate conditoris ſui Chriſti, illa omnia, quæ Trapezita detrahit, ἀξίαν, id eſt *dignitatem*; προεδρίαν, *præſidentiam*, ut ita dicam: *thronum*, ſummæ inſigne poteſtatis: ἰσχύν, id eſt *vim & auctoritatem*, qua ad coërcendum, & cogendum utantur interdum: ac cetera denique Magiſtratus, ac principatus propria. quæ in nudam curationem cadere omninò nequeunt.

CAPUT VII.

Pergitur in refellenda Trapezitæ ſententia; quæ Epiſcopatum negat dignitatem fuiſſe, ſed ſolam facit curationem. Oſtenditur è contrario Epiſcopos poteſtatem, ac juriſdictionem habuiſſe: tum longè Judaicis ſacerdotibus ampliorem. Quid ſit poteſtas clavium, de qua Trapezitæ falſa opinio notatur.

I. Qui ſtrictim à nobis antecedenti capite, ſummatimque libata veterum teſtimonia de Epiſcoporum officio legerit; multóque magis qui illorum ex libris pleniorem hujus rei notitiam hauſerit, ſatis admirari non poterit, fuiſſe quenquam hoc tempore tanta confidentia præditum; ut de Epiſcopis tam illis contraria, tam ad hunc diem inaudita proferret: * ut hoc dicere auderet; fuiſſe munus Epiſcoporum non dignitatem aliquam, ac magiſtratum Eccleſiaſticum, ſed nudam ſine poteſtate curationem, ac juriſdictione vacuam. tum quæ pagina 532, præter omnem modum abſurda, commentitiáque ſcripſit: quæ quidem verbis illius referam: *Presbyteri*, inquit, *in Synagoga Judaica etiam judicandi poteſtatem habuerunt: at in Chriſtiano Presbyterio, Epiſcopi curationem tantùm. Unde &* οἰκονόμοι *ſunt appellati, id eſt curatores. Proviſione quippe animi, & corporalis laboris intentione, partim in docendo populo, partim in diſpenſandis rebus Eccleſiaſticis, & ſacramentis adminiſtrandis, erant occupati. Ubi verò dignitas eſſe cœpit, & honos, quod olim curatio tantùm fuerat, id eſt* οἰκονομία, *tum ea officia, quæ curationis erant, certis perſonis attributa ſunt, quæ non crearentur per manuum impoſitionem, ſed per promotionem, id eſt* προβολήν, *ut œconomi Eccleſiæ, & defenſores, qui Græcis* ἔκδικοι. Hæc infinitè dicta, neque diſtincta ſatis, ſed incondita, atque perplexa, nullam certam ac liquidam notionem lectoribus offerunt. Nihil eſt in illis tamen, quod utcumque perceptum, extricatúmque ſit, non ad ſummam, vel inſcitiam vel hæreſim implicatum appareat.

* Trap. p. 412, 423, & 530.

II. Primum inter Synagogæ Judaicæ Presbyteros, & Epiſcopos diſcrimen illud poſuit, quòd illi judicandi poteſtatem habuerint; Epiſcopi ea caruerint, ſola curatione circumſcripti. Etſi non diſertè ſignificat, de qua juriſdictione loquatur, civili vel externa; an ſpirituali: tamen de ſpirituali perſpicuum eſt ab illo iſta dici. Nam Epiſcopatus, ſpiritualis eſt præfectura, quæ per ſe ad animam refertur, & ſempiternam ſalutem: ad corpus autem, & externarum rerum procurationem, ex accidenti. Itaque qui judicandi poteſtatem detrahit Epiſcopis, ſpiritualem iis juriſdictionem adimit. * Et ubi illa eſt *ligandi poteſtas* atque *ſolvendi*, quam Apoſtolis, & per Apoſtolos eorum ſucceſſoribus Epiſcopis, mandatam à Chriſto, Concilia omnia, omnia Veterum Patrum monumenta teſtantur? Quid enim *ligare* atque *ſolvere* aliud eſt, quàm judicare, ac vel damnare, vel abſolvere, quæ eſt duplex judicum functio?

* Matt. 16. 18. & cap. 18. 18.

Judiciariam certè poteſtatem verbis illis à Chriſto datam eſſe Petro Apoſtolorum principi, credidit Cyprianus epiſtola XXVII: adeóque Apoſtolis proportione ceteris, & eorum ſucceſſoribus Epiſcopis. *Ut Eccleſia*, inquit, *ſuper Epiſcopos conſtituatur: & omnis actus Eccleſiæ per eoſdem præpoſitos gubernetur.* Quod quidem ſalvo Petri ac ſucceſſorum ejus principatu, Catholica pietas intelligit. Agnoſcit item Hilarius canone XVI in Matthæum, dum *ejus arbitrio claves æterni aditus illi traditas* ſcribit: *cujus terreſtre judicium præjudicata auctoritas ſit in cælo.* Credidit & Hieronymus; qui in epiſtola ad Heliodorum, Apoſtolos omnes, in quos iiſdem verbis non diſſimilem poteſtatem contulit, *claves regni cœlorum habentes* aſſerit, *quodammodo ante diem judicii judicare.* Nec aliter omnes antiqui Patres; qui eandem poteſtatem mortalibus à Deo conceſſam

ſam infinitis laudibus, & cum ingenti admiratione prædicant.

III. Præcipue verò Chryſoſtomus in libro tertio de Sacerdotio; hoc eſt Epiſcopatu: in quo mirifica quædam de ampliſſima illa poteſtate ac juriſdictione ſcribit; quibus Trapeziticæ ac fenebris rei patrono os occludit. Expendantur primum iſta, & eum puſillæ mentis ac judicii illius anguſtiis conferantur; qui ſolam ſine poteſtate curationem Epiſcopis attribuit. * Οἱ γὰρ τὴν γῆν οἰκοῦντες, καὶ ἐν ταύτῃ ποιούμενοι τὴν διατριβὴν, τὰ ἐν οὐρανοῖς διοικεῖν ἐπετράπησαν, καὶ ἐξουσίαν ἔλαβον, ἣν οὔτε ἀγγέλοις, οὔτε ἀρχαγγέλοις ἔδωκεν ὁ Θεός. οὐ γὰρ πρὸς ἐκείνους εἴρηται· ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· ἔχουσι μὲν γὰρ καὶ οἱ κρατοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ δεσμεῖν ἐξουσίαν, ἀλλὰ σωμάτων μόνον· οὗτος δὲ ὁ δεσμὸς αὐτῆς ἅπτεται τῆς ψυχῆς, καὶ διαβαίνει τοὺς οὐρανούς· καὶ ἅπερ ἂν ἐργάσωνται κάτω οἱ ἱερεῖς, ταῦτα ὁ Θεὸς ἄνω κυροῖ, καὶ τὴν τῶν δούλων γνώμην ὁ δεσπότης βεβαιοῖ. καὶ τί γὰρ, ἀλλ' ἢ πᾶσαν αὐτοῖς τὴν οὐράνιον ἔδωκεν ἐξουσίαν; *Nam qui terram incolunt*, ait, *& in ea commorantur, iis commiſſa eſt cæleſtium adminiſtratio, ac poteſtatem acceperunt, cujuſmodi nec Angelis, nec Archangelis tribuit Deus. Non enim dictum eſt his; Quæcumque ligaveritis in terra, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis in terra, erunt ſoluta & in cælo. Habent enim & ii, qui in terra dominantur, vinciendi poteſtatem: ſed in corpora duntaxat. Illud autem vinculum animam attingit ipſam, & cælos ipſos penetrat. Et quæcumque infrà Sacerdotes egerint; hæc ſuprà Deus rata facit, ac ſervorum ſuorum ſententiam confirmat. Et quid aliud, quàm cæleſtem illis omnem tradidit poteſtatem?* Mox verò regis affert exemplum, qui quos velit in carcerem detrudendi poteſtatem alicui dederit, & quos velit à vinculis liberandi. Sacerdotes verò longè iſto poteſtatem ampliorem à Deo conſecutos aſſerit, & infinitè majori dignitate eſſe præditos. Quam eandem ſimilitudinem accommodat & Homilia LXXXVI in Joannem, ad illa Chriſti verba; *Quorum remiſeritis peccata*, &c. Quænam ergo dignitas, ac poteſtas eſſe poteſt; quæve juriſdictio, ſi hæc non eſt?

* Chryſoſt. lib. de Sacerd. p. 16. To. 6. Sav.

IV. Quòd autem Judæorum Presbyteris judicandi functionem Trapezita dat, Chriſtianorum Presbyteris, id eſt Epiſcopis, adimit: quantum opinione ſit falſus, paullo pòſt idem demonſtrat Chryſoſtomus, dum ambos invicem confert, & Judaicos, lepræ non curandæ, ac tollendæ, ſed probandæ duntaxat an ſanata jam eſſet poteſtatem habuiſſe dicit: Epiſcopos verò non corporum, ſed animorum lepram, & impuritatem non ſanatam probandi jus habere, ſed ſanandi penitus, & ab ea liberandi. οὗτοι δὲ οὐ λέπραν σώματος, ἀλλ' ἀκαθαρσίαν ψυχῆς οὐκ ἀπαλλαγεῖσαν δοκιμάζειν, ἀλλ' ἀπαλλάττειν παντελῶς ἔλαβον ἐξουσίαν.

Ita Caſſianus libro tertio de Incarnatione, capite XIV, Apoſtolum ait *poteſtatem quodammodo divinitatis accepiſſe, ut quæ ligaſſet, vel ſolviſſet in terris, vel ligata eſſent in cæleſtibus, vel ſoluta.*

Ex iis hæreticorum, & inter hos Trapezitæ, μικρολογία conſtringitur; qui non iſto tantùm in libro, qui de Trapezitico fenore inſcribitur, ſed alio in loco, Epiſcoporum dignitatem adeò in arctum cogit, ut ligandi ſolvendique poteſtatem non aliter definiat, quàm eo munere, quo Oſtiarii fungebantur: quod in eo ſitum erat, ut in permittendo aditu Eccleſiæ *bonos à malis diſcernerent* (ait Ivo Carnotenſis Sermone 2 de rebus Eccl.) Ita ille ligare nihil aliud eſſe putat, quàm Eccleſia interdicere: ſolvere, liberum eſſe in Eccleſiam aditum dare. Nam & cœlorum regnum, cujus claves Petro datæ ſunt à Chriſto, Eccleſiam interpretatur; non falsò tantùm; ſed etiam ineptè, ut * alibi demonſtravimus.

* In Miſcel. Exercit. ad Jul. c. 16.

V. Hoc hæreticum fermentum damnant pænè omnes Græci, Latinique Patres; qui de poteſtate illa Epiſcopis, ac ſacerdotibus pro cujuſque munere conceſſa aliter judicant: ut ex paucis quæ attuli, teſtimoniis conſtat: quibus unum, alterúmve libet addere. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi XIV Eliam cum Petro comparans, Ἠλίας μὲν, inquit, ἀνελήφθη εἰς οὐρανόν. ἀλλὰ Πέτρος ἔχει τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. *Elias in cœlum aſſumptus eſt: at Petrus claves habet regni cælorum.* * Antiochus Homilia CXXII, Οὐκ εἶπεν, inquit, ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλ' ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἵνα καὶ πᾶν ἀγνοοῦντα, ἢ κωλύων, ἢ καθαιρῶν, φοβερὸν ἔχοις τὸ πρᾶγμα, ὡς σύμψηφον καλῶν τὸν Θεὸν, ὡς αὐτὸν μάρτυρα τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τοῦτο ποιῶν. καὶ ὁ κωλυόμενος, ἢ καθαιρούμενος φοβείσθω, ὡς ἔξω βαλλόμενος τῶν οὐρανῶν βασιλείας. ὅρα, φησὶν, ὦ πρεσβύτερε, ἱερεῦ, ἃ κάτω δεσμεῖς, ἄνω λογισθήσεσθαι προσδόκησον. *Non dixit, Quæcumque ligaveritis in terra, erunt ligata in terra: ſed quæcumque ligaveritis in terra, erunt ligata in cælo. ut quando à communione repelles, vel interdices, vel depones, formidoloſam rem eſſe ducas: utpote qui ſententiæ adſtipulatorem adhibeas Deum; tanquam illo teſte, qui in cælo eſt, id agens. Et ut viciſſim is cui interdicitur, aut qui deponitur, perhorreſcat, velut extra regnum cælorum ejectus. Vide, inquit, ô Sacerdos! quid agas. Quæ infra alligas, horum in ſupernis rationem habendam exiſtima.* Manifeſtum eſt ex illis omnibus Patrum decretis; regnum cœleſte non eſſe hujus temporis Eccleſiam; ut peſſimè interpretabatur Trapezita noſter: ſed cœlum ipſum, cujus claves Petro tradidit Chriſtus: ac poteſtatem illam ligandi, ſolvendique, jus eſſe, non ab Eccleſia ſolùm ejiciendi, vel in eam introducendi: ſed ad cœlum uſque pertingere.

* Tomo 1. Bibliot. Græcol. pag. 1215.

VI. Hanc verò judiciariam eſſe functionem nemo non agnoſcit, niſi qui planè deſipit. *Jus enim hoc ſolis permiſſum eſt Sacerdotibus*, ait Ambroſius libro 1. de Pœnitentia, capite 2. & Pacianus Epiſtola 1. Itaque Sacerdotalibus officiis continetur. Et quidem * Calvinus ſolo jure prædicandi juriſdictionem definit iſtam, dum *clavium vocem, & ligandi modum* ſic explicat: *Quoniam Evangelii doctrina nobis*, inquit, *cœli aperiuntur. Porro non alio modo ligantur & ſolvuntur homines, niſi dum fides alios reconciliat Deo, alios ſua incredulitas magis obſtringit.* Et in Commentario ad Harmoniam Evangelicam, locum enarrans illum Matthæi XVI. *Dabo tibi claves*, &c. *Clavium*, inquit, *ſimilitudo concinnè ad docendi munus aptatur.* Hinc apparet quibus ex fontibus ſuum illum rivulum duxerit Trapezita, qui Epiſcopatum, ejúſque ſummum ac præcipuum munus ſola docendi, ac prædicandi functione metitur. Quanquam turpius in eo, quàm Calvinus ipſe, peccat; quod *regnum cælorum*, ut jam diximus, militantem in terris Eccleſiam eſſe putat: cùm cœlum ipſum propriè dictum Calvinus intellexerit. Sed de poteſtate ligandi & ſolvendi, déque clavibus Petro traditis, longè diverſa ab indoctis iſtis Scripturarum mangonibus vetuſtas omnis Eccleſiaſtica docuit. Nam Sacramentorum adminiſtratione, & ſententia contineri judicavit, qua ab uſu ſacrorum arcetur, aut ad ea fideles admittuntur. Ita Cyprianus in epiſtola ad Lapſos XXVII. Et in Epiſtola LXXIII ad Jubajanum, de iis Chriſti verbis agens, quibus Joannis XX remittendi poteſtatem, aut retinendi peccati tribuit Apoſtolis, ad baptiſmi, & remiſſæ peccatorum, id eſt pœnitentiæ dandæ, jus illa refert. Idem & Hieronymus cenſet epiſtola CL, quæſtione IX. Chryſoſtomus item * libro tertio de Sacerdotio, ubi ad baptiſmum Euchariſtiam addit.

* Calvin lib. 4. Juſt. cap. 6. § 4.

* Pag. 16. edit. Savil.

VII. Cyrillus etiam Alexandrinus libro XII in Joannem, poſtquàm illud ab Chriſto derivatum in Apoſtolos remittendorum jus peccatorum, non ad falſarii Trapezitæ judicium, ſed ad veritatis regulam exactum ampliſſimo præconio celebravit; ut divinam eſſe poteſtatem illam, & dignitatem aſſereret, Τὸ μόνῃ, inquit, πρέπον ἀξίωμα τῇ θείᾳ φύσει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς περιτέθεικεν ὁ Σωτήρ. *Soli divinæ naturæ congruentem dignitatem, diſcipulis ſuis Salvator attribuit.* Id autem qua ratione ab illorum ſucceſſoribus exerceri in Eccleſia ſoleat, poſteà ſic explicat. Ἀφιᾶσι γοῦν ἁμαρτίας, ἤγουν κατέχουσιν οἱ πνευματοφόροι κατὰ δύο τρόπους, κατά γε διάνοιαν ἐμήν. ἢ γὰρ καλοῦσιν ἐπὶ τὸ βάπτισμα τούς, οἷς ἂν ἤδη τοῦτο τυχεῖν ὀφείλοιτο διὰ τὴν τοῦ βίου σεμνότητα, καὶ τὸ δεδοκιμασμένον εἰς πίστιν· ἢ διακωλύουσί τινας, καὶ τῆς θείας χάριτος ἐξείργουσιν ὡς οὔπω τέως γεγονότας ἀξίους. ἢ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον ἀφιᾶσί τε, καὶ κρατοῦσιν ἁμαρτίας, ἐπιτιμῶντες μὲν ἁμαρτάνουσι τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις, μετανοοῦσι δὲ συγγινώσκοντες. Hoc eſt. *Remittunt porrò peccata vel retinent Spiritu afflati homines duobus, ut arbitror, modis. Vel enim ad Baptiſmum vocant eos, quibus illius copia fieri debet, propter vitæ honeſtatem, & probatam fidem. Vel prohibent aliquos, & à divina gratia rejiciunt, quod nondum ea ſe dignos præbuerint. Vel alio modo remittunt, retinentve peccata, dum Eccleſiæ filios vel peccantes caſtigant; vel pœnitentibus ignoſcunt.*

VIII. Quapropter non in prædicatione divini verbi uſus poteſtatis clavium ſitus eſt: ſed in Sacramentis adminiſtrandis, Baptiſmi præſertim, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, quorum jus omne penes Epiſcopos erat: nempe ut aut per ſe illa fidelibus impertirent: aut Presbyteros ac Diaconos, pro ſuo quemque munere, vica-

tios illius gerendæ functionis adhiberent. Notum enim eſt moris Eccleſiaſtici penitis, probandorum catechumenorum, & ad baptiſmum & Euchariſtiam admittendorum jus & officium, proprium Epiſcoporum fuiſſe: nec non ad communionem, & Sacramentorum uſum recipiendorum pœnitentium. Quam ob cauſam ſanctiſſimi illi, quos teſtes adduxi; & quos ne eſſem longior, omiſi, Patres, ligandi atque ſolvendi, ſive remittendi, aut retinendi peccata; ſive denique clavium poteſtatem datam Epiſcopis per Apoſtolos fuiſſe teſtantur. Quæ res non oneris tantummodò ſine dignitate functionem; non docendi, ac prædicandi munus; non aliud denique, quàm jus, poteſtatem, magiſtratum, juriſdictionem, ut in rebus Eccleſiaſticis, ampliſſimam oſtendit: ac multò præſtantiorem, quàm quæ Judaicis Presbyteris tributa fuit in antiqua lege.

CAPUT VIII.

Prædicandi jus ac functionem penes Epiſcopos fuiſſe demonſtratur adverſus indoctum Trapezitæ commentum: idque variis Patrum, ac Conciliorum teſtimoniis aſſeritur.

I. RELIQUUS ex * Trapezitæ partitione tertius eſt Epiſcoporum ſtatus, in quo *docendi munere abjecto, ex munis Presbyterorum quædam ſibi præcipua ſumere cœperunt, quæ non liceret Presbyteris attingere: ſed Epiſcopi ſoli agere poſſent: ut erat pœnitentium reconciliatio, & Chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio, & alia quædam.* * Addit inſuper, per idem tempus *Epiſcopo diſpenſandi res Eccleſiaſticas poteſtatem datam eſſe, ſed cum notitia Presbyterorum, & Diaconorum, Canone ultimo Antiochenæ Synodi.* Ex quibus liquet, circa Antiocheni Concilii tempus, mutationem hanc Epiſcopalis ordinis inſtitutam fuiſſe. ac deinceps *docendi munus Epiſcopos abjeciſſe.* Hunc enim poſtremum ſtatum recenſet τὸ ἱστορικὸν Trapezita. Jam hoc inuſitatum & immane portentum eſt erroris, affirmare, quarto Chriſtianæ Eccleſiæ ſeculo, ac deinceps, Epiſcopos ab docendo, & prædicando Dei verbo deſtitiſſe. Atqui evidens eſt, tum maximè ei rei dediſſe operam Epiſcopos; idque paſſim Synodicis decretis & canonibus id illis injunctum fuiſſe. Nulla eſt ad uſum Eccleſiæ, ac mores inveſtigandos, & quod cujuſque jus ordinis Eccleſiaſtici ſit, officiúmque diſcernendum alia ratio, quàm Conciliorum & Canonum decreta, quibus omnis Eccleſiæ diſciplina continetur, Patrum, & Eccleſiæ doctorum, qui eâdem ætate florebant, teſtimoniis approbata. At id perſæpe graviterque ſcimus Epiſcopis eſſe mandatum, ut divini verbi pabulo commiſſum ſibi gregem reficerent. Carthaginenſe quartum, canone xx ſanxit, *Ut Epiſcopus nullam rei familiaris curam ad ſe revocet, ſed ut lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodò vacet.* Canone item xxiv, *Sacerdote* (Is eſt Epiſcopus) *verbum faciente in Eccleſia, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur.*

* Trapez. p. 418.
* Id. p. 419.

II. HILARIUS in octavo libro de Trinitate, *Non ſtatim boni, atque utilis paſtoris eſt*, ait, *aut tantummodò innocenter agere, aut tantummodo ſcienter prædicare: cùm & innocens ſibi tantum proficiat, niſi doctus ſit: & doctus ſine doctrina ſit auctoritate, niſi innocens ſit*, &c. *Sed perfectum Eccleſiæ principem perfectis maximarum virtutum bonis inſtituit* (Apoſtolus) *ut & vita ejus ornetur docendo, & doctrina vivendo.*

Proſper libro de vita Comtemplativa, capite xx, qualem eſſe deceat Epiſcopum, docens, inter alia, quod Ezechiel ſpeculatorem illum eſſe dicit, id velle aſſerit, *oportere Sacerdotem propoſitæ ſublimitate celſiorem eſſe cunctis, & majoris ſcientiæ habere gratiam, qua poſſit ſub ſe viventes inſtruere.*

Iſidorus Peluſiota libro 2, epiſtola 208 ad Hermogenem Epiſcopum ſcribens, Epiſcopalis eſſe muneris docet non ſolum verbo docere: quod pleroſque tum unum inſtituiſſe queritur: ſed virtuti inſuper ſtudere. οὐ ποιεῖ γὰρ ὁ λόγος, ὅσον ὁ τρόπος τῶν διδασκόντων προσάγεσθαι τὰς ψυχάς. οἱ δ' ὥσπερ τὸ λέγειν μόνον ἐμπεπαιδευκότες, τὸ περὶ τὸν βίον ἀντέχονται· ὡς καὶ φιλονικεῖν ὁ μὲν θεῖος Ἀπόστολος ἔφη· ὁ κηρύττων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις. *Non oratio docentium perinde animos acuere ſolet, ut vita & mores. At iſti non ſecus ac ſi ipſis dicendi duntaxat munus commiſſum fuiſſet, ab actione abſtinent. Quod etiam proinde inceſſeas, ac proſcindens divinus Apoſtolus his verbis uſus eſt: Qui prædicas non eſſe furandum, furaris*, &c. Vide & Epiſtolam 235.

III. SED quo vehementius prodigium illud erroris elidatur, Conciliorum aliquot canones in medium afferam, qui longè poſt illud tempus editi ſunt, quo tempore Trapezita prædicandi munus ejurare cœpiſſe putat Epiſcopos. Nam ſi id unquam in Eccleſia factum eſt; poſtremis maximè ſeculis eſt factum: quæ quo longius ab incorrupta illa & Apoſtolica ætate diſtant; eo diſciplina ſolutior fuit: ac tum Clerici reliqui, tum Epiſcopi præſertim, in otium ac licentiam incubuerunt. Itaque prædicandi officium laborioſum utique ac moleſtum detrectaſſe tunc iſtos, & in Presbyteros trajeciſſe veriſimile eſſet; ſi hoc unquam geſtum eſſe conſtaret. Sed eſt falſiſſimum: Immo contrarium, omnes Synodi, omnes canones, omnium ſeculorum decreta prædicant: id perpetuò Epiſcopalis officii, munerisque proprium habitum in Eccleſia fuiſſe; docere populum, & ad eum divinis de rebus, ac myſteriis verba facere: cujus in partem officii ita vocati ſunt Presbyteri, & alii, ſi fortè, Clerici: ut vel interim Epiſcopi pro virili parte idem facere non deſtiterint: vel facultatis inopia, aut negotiorum implicati moleſtiis potiùs, quàm quod eorum muneris id non eſſet, omiſerint: ac denique nonniſi conceſſu illorum & auctoritate poteſtas ſit prædicandi divini verbi tributa ceteris.

IV. SED jam canones paucos ex infinita copia proferamus. Arelatenſe ſextum, quod anno 813. Carolo M. imperante factum eſt, canone tertio, Epiſcopis præcipit, ut ſacris literis, & divinarum rerum ſtudio dediti ſint: *ut unuſquiſque illorum in propria parochia perfectè ſtudioſéque Presbyteros, & univerſum populum docere, & inſtruere non negligat: quia ignorantia mater cunctorum eſt errorum, & maximè in Sacerdotibus Dei vitanda eſt*, QUI DOCENDI OFFICIUM IN POPULIS SUSCEPERUNT, &c. *Sciant igitur Sacerdotes Scripturas ſanctas, & canones, ut omne opus eorum in prædicatione, & doctrina conſiſtat.* Turonenſe tertium eodem anno celebratum, canone IV, *Solicitè ſtudeat*, inquit, *unuſquiſque Epiſcopus gregem ſibi commiſſum ſacra prædicatione quid agere, quidve vitare debeat, informare.* Sic Remenſe ſecundum ejuſdem anni, canone XIV. decrevit, *Ut Epiſcopi diligentius operam dent, lectionique divinæ incumbant, id eſt canonicis libris, & opuſculis Patrum*, ET VERBUM DEI OMNIBUS PRÆDICENT. Cabilonenſe tertium eodem anno, canone I, *Ut Epiſcopi aſſidui ſint in lectione, & ſcrutentur myſteria verborum Dei, quibus in Eccleſia doctrinæ fulgore ſplendeant, & verborum Dei alimentis animas ſibi ſubditas ſatiare non ceſſent.* Pariſienſe ſextum anno 829, canone IV, & V, ex Proſpero: & canone XII; ex Paſtorali Gregorii M. docendi officium Epiſcopalis eſſe muneris admonet. nec non canone XXIII ex Fulgentio. Idem præcepit & Aquiſgranenſe ſecundum canone 2, 5, ac 6. Ad hæc Meldenſe anno 845 ſub Carolo Calvo, canone XXIX, Epiſcopis præcipit, ut *ſubditos ſibi ſtudioſiſſimè docere contendant.* Valentinum verò eodem rege, anno 855, canone XVI, *Ut unuſquiſque noſtrum* (ait Epiſcopos alloquens) *ſive per ſe, ſive per aliquem, vel aliquos ex miniſtris Eccleſiæ fideliter doctos, ita verbum prædicationis tam in urbe, quàm foris in plebibus exhibeat, ut omninò eis admonitio & exhortatio ſalutaris deeſſe non poſſit.*

V. IN Capitulari Ludovici Pii Imperat. Aquiſgrani anno 816 edito, canone XIX, cautum eſt, *Ne Epiſcopi occaſione prædicandi, aut confirmandi oneri ſint populis.* Et canone XXVIII, *Epiſcopos monemus, ut ſive per ſe, ſive per vicarios, pabulum verbi divini ſedulò populis adminiſtrent: quia, ut ait beatus Gregorius, iram contra ſe occulti judicis excitat ſacerdos, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit.*

Quin etiam * in formula Præcepti, quo Francorum Reges Epiſcopatum alicui concedebant, inter alia quæ illi præſcribuntur officia, iſtud ipſum eſt, ut *juxta canonicam inſtitutionem plebem vobis commiſſam aſſiduis prædicationum ſermonibus expolire ſtudeatis.* Et * in alia formula, talis Epiſcopus ordinandus proponitur, *Qui ſciat commiſſa ſibi talenta aſſiduæ prædicationis ſermonibus expolire.*

* Tom. 2. Concil. Gall. p. 636.
* Pag. 637.

Et ne Gallicanæ tantum Eccleſiæ inſtituta percenſeam: certè Græcorum ſexta Synodus in Trullo, quæ anno 707 Conſtantinopoli eſt habita in idem conſpirat de Epiſcopatu judicium. Ait enim canone XIX, Ὅτι δεῖ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας ἐν πάσῃ μὲν ἡμέρᾳ, ἐξαιρέτως δὲ ταῖς κυριακαῖς,

πάντα

πάντα τὸν κλῆρον, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους, ἐκ τῆς θείας γραφῆς ἀναλεγομένους τὰ τῆς ἀληθείας νοήματά τε, καὶ κρίματα. *Oportere Eccleſiæ præſides, cùm omni die, tum præſertim Dominico, clerum omnem, & populum docere quæ ad pietatem ſpectant, ex divina Scriptura colligentes veritatis ſententias, & judicia.* Erant ergo tum διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας οἱ ἐπίσκοποι, *doctores Eccleſiæ Epiſcopi*, ut interpretes loquuntur: nec à ſe munus illud excuſſerant. Eadem & anno Chriſti 675, Toletanæ, adeóque totius Hiſpanienſis Eccleſiæ mens fuit. Nam generale ex omnibus regni illius Epiſcopis Concilium Toleti habitum eſt, ordine undecimum. Cujus memorabilis eſt ad Trapezitæ veterum excitandum ſecundus canon. *Quantum quis præcelſi culminis*, inquit, *obtinet locum, tantùm neceſſe eſt præcedat ceteros gratia meritorum, ut in eo, quod præſidet ſingulis, ſingulariter ornetur eminentia ſanctitatis; habens ſemper & in ore gladium veritatis & in opere efficaciam luminis: ut juxta Paulum, potens ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes revincere. Nos proinde noſtri ordinis gradum, vel ſuſcepti regiminis modum magnoperè cogitare debemus: ut qui officium prædicationis ſuſcepimus, nullis curis à divina lectione prævenimur*, &c.

VI. Lateranensis quoque Synodus Innocentio tertio Pontifice, anno 1215 ex totius collecta Chriſtiani orbis Epiſcopis, & ejuſdem univerſalis Eccleſiæ ſententiam complexa, canone x ſanxit, *ut quoniam Epiſcopi propter occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, ſeu occaſiones alias (ne dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis eſt reprobandum omninò, nec de cetero tolerandum) per ſeipſos non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, viros idoneos ad id munus aſſumant, tanquam coadjutores, & cooperatores.* Atque hoc ipſum eſt, quod ſupra dixi, Epiſcopos nonnullos magis voluntate ſua, aut occupationum magnitudine, aut facultatis inopia, à prædicandi functione ceſſaſſe, quàm quod jure ac poteſtate iſta carerent. Tum id univerſè, & ubique nunquam eſſe factum; quod tacitè Trapezita innuit. Quid quod Pelagius ſecundus epiſtola ſecunda, Epiſcopos peculiari vocabulo prædicatores nominat? Atque hoc firmiſſimo comprobare argumenti genere poſſumus; uſu & exemplis Epiſcoporum, qui per totum orbem ſeculis omnibus extiterunt: qui prædicandi, docendique populi partes ſtrenuè ſunt executi; quamvis eodem tempore publicè nonnunquam Presbyteri & ipſi verba facerent: quod Alexandriæ inſtitutum eſſe ſcimus, ut erudiendo populo, & explicandis Chriſtiani dogmatis myſteriis illius ordinis præponeretur aliquis: quo munere Pantænum, Clementem Alexandrinum, Origenem, Heraclam, Presbyteros omnes, non Epiſcopos, ſingillatim perfunctos eſſe, hiſtoriæ Eccleſiaſticæ reſtantur. Ut vel ex eo * Trapezitæ longè falſiſſima convincatur opinio: qui tum demum, *ubi docendi munus abjecerunt Epiſcopi* (quod paullo pòſt Nicænam Synodum accidiſſe ex ejus verbis colligitur) *exortum eſſe* ſcribit *in Eccleſia Doctorum genus; qui Epiſcopi non erant, qui hoc operis habuerunt, populum erudire prædicationibus, & ſcripturas ei exponere.* Atqui ſi Euſebium, ſi Hieronymum, ſi ceteros legiſſet, qui illorum, quos dixi, & conſuetudinis iſtius Alexandrinæ Eccleſiæ mentionem faciunt, aliter profectò iis de rebus exiſtimaſſet.

* Pag. 418.

VII. Meminit Hieronymus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, capite xlvi, quod eſt de Pantæno; *veteris in Alexandria conſuetudinis* iſtius, quæ à *Marco Evangeliſta* obtinuerit, ut *ſemper Eccleſiaſtici doctores* ibidem publicè populum erudirent: cui muneri Pantænus præpoſitus eſt. * Idem de Clemente Alexandrino, *Clemens*, inquit, *Alexandrinæ Eccleſiæ Presbyter, Pantæni, de quo ſuprà retulimus, auditor, poſt ejus mortem, Alexandriæ Eccleſiaſticam ſcholam tenuit, & κατηχήσεων magiſter fuit.* Euſebius vero in libro ſexto Hiſtoriæ tum κατηχήσεως iſtius à Presbyteris ſuſceptæ meminit: tum præter illos, * Heraclæ, qui Origeni ſucceſſit: & Dionyſii, qui Heraclæ ad Epiſcopatum provecto. Extant Origenis Homiliæ complures: extant & aliorum, qui Presbyteri cùm eſſent, non Epiſcopi, populum publice docebant: cùm intereà, pro virili parte, idem in officium prædicandi divini verbi incumberetur ab Epiſcopo. Ita Flaviano Antiochiæ præſidente, conciones habebat Chryſoſtomus: Hippone regio, cui Valerius Epiſcopus præerat, Auguſtinus. Atque ille quidem, quod tardioris erat linguæ, & Latino ſermone minus promptus Valerius; injunctum hoc ſibi munus accepit: ut ſcribit Poſſidius. Cujus illud etiam eſt inſigne adverſus Trapeziticum dogma περὶ κόμματος, quod in capite v prodidit, Valerium ob eas, quas dixi, cauſſas, Auguſtino *Presbytero poteſtatem dediſſe coram ſe in Eccleſia Evangelium prædicandi, ac frequentiſſimè tractandi, contra uſum quidem, & conſuetudinem Africanarum Eccleſiarum. Unde etiam ei nonnulli Epiſcopi detrahebant. Sed ille vir venerabilis, ac providus, in Orientalibus Eccleſiis id ex more fieri ſciens, utilitati Eccleſiæ conſulens, obtrectantium non curabat linguas, dummodo factitaretur à Presbytero, quod à ſe Epiſcopo impleri minimè poſſe cernebat.* Igitur Epiſcopi per id tempus in Africanis Eccleſiis concionabantur ipſi, non id munus Presbyteris attribuebant.

* Hieron. cap. 48.

* Euſeb. lib. 6. cap. 16.

VIII. Sed nec in Orientalibus, ita Presbyteri illi, quibus coram Epiſcopis permiſſum erat loqui, prædicationi operam dabant, id ut ſoli facerent, ac non etiam Epiſcopi. Hoc qui univerſè, infiniteque dicit Trapezita, & falsò dicit, & tota ipſa antiquitatis memoria teſte convincitur. Quid enim? Non Epiſcopus prædicavit, ac populum docuit Auguſtinus in Africa? Non in Oriente Chryſoſtomus? De quo quidem mirabile iſtud, ac plane ſingulare * in ejus vita proditum eſt, uſque adeò prædicationi verbi divini deditum fuiſſe; ut inambulans etiam, & in ſolemnibus proceſſionibus per viam incedens, perpetuò ad populum, qui eum magno numero, & incredibili audiendi cupiditate comitabatur, orationes haberet. Quid eodem tempore Baſilius? quid Gregorii ambo, Nyſſenus, & Nazianzenus? Quid Amphilochius? quid Aſterius? quid Proclus deinde Conſtantinopolitanus? quid Alexandriæ Cyrillus? quid in Italia Ambroſius, Gaudentius, Petrus Chryſologus, Maximus Taurinenſis? In Gallia Eucherius, Cæſarius, Eligius? quid ubique terrarum innumerabiles alii Epiſcopi? Quorum partim extant in hodiernum uſque diem Homiliæ ad populum dictæ: partim eos conſtat multum, accuratèque partem illam paſtoralis muneris expleviſſe? Res eſt (ut dixi, & ſæpius cogor dicere) notiſſima, & obſcura nemini; nihil tam Epiſcopos omnibus ſeculis factitaſſe, quàm ut populo verbum Dei prædicarent.

* Anon. in vita Chryſ. cap. 30. To. 8. edit. Savil.

IX. Quis igitur ſatis, & pro eo ac tam abnormis, & barbara meretur opinio, caſtigare illam queat? Quis talia ſcribere audentem ferat? * Olim *Epiſcopos proprium hoc munus habuiſſe, docere, ac populum prædicatione erudire, orationique tantum vacare, & nullis se aliis Ecclesiasticis negotiis immiscere; cetera tum curaſſe Presbyteros*, præſertim *Sacramentorum adminiſtrationem.* * Item, *Abjecto munere docendi, ex muniis Presbyterorum quædam præcipua ſibi ſumere cœpiſſe, quæ non liceret Presbyteris attingere, ſed Epiſcopi ſoli agere poſſent: ut erat pœnitentium reconciliatio, & Chriſmæ confectio, & puellarum conſecratio.* Quæ Trapezitæ verba iterum repræſentamus; ut lectores intelligant quem terminum illi ipſi mutationi præfixerit Epiſcopalis ſtatus: & cum iiſdem verbis comparata omnia illa teſtimonia Veterum & exempla, quæ contrarium oſtendunt, nihil ad reſpondendum illi reliqui faciant.

* Trapez. p. 417.

* Id. p. 418.

Tum igitur Epiſcopi muti eſſe cœperunt, & ex ambone vox illorum audiri deſiit, cùm quæ ſolis antea Presbyteris erant attributa, in ſe ipſi ſolos tranſtulerunt; chriſmatis conſecrationem, pœnitentium reconciliationem, virginum conſecrationem. Atqui poſteaquam tria hæc canonum auctoritate, ſolis Epiſcopis nominatim conceſſa ſunt, non minus, quàm anteà, conſtat Epiſcopos prædicandi verbi partes obiiſſe. De chriſmate ſcriptum eſt à Damaſo in vita Silveſtri (cui Scriptori tantùm tribuit Trapezita, ut ei admodum uni de re nova, inuſitata, & Eccleſiaſticæ antiquitatis uſu tritis auribus inaudita, Epiſcopalis ſtatus mutatione, ac diſcrimine fidem habuerit) Scribit igitur gravis ille, & laudatus Scriptor de Silveſtro ſic: *Conſtituit & chriſma ab Epiſcopo confici.*

X. Quamobrem Nicæni circiter Concilii tempus, quo Silveſter præſedit Eccleſiæ, innovatum illud eſt in Epiſcopali ordine, ut à prædicandi officio ceſſarent. Certè poſt annos à Nicæna Synodo xvi, hoc eſt in Antiocheno Concilio, decretum illud eſt, quod nonniſi poſt dejectum ex ambone Epiſcopalem

gradum

gradum contigiſſe vult Trapezita, ut Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtratio penes Epiſcopos eſſet, adhibitis tamen Presbyteris & Diaconis. Ex quo videlicet ſequi demonſtravimus, καινοτομίαν illam Trapeziticam, Epiſcopali in gradu, ſub Nicæna incidiſſe tempora. Illud verò extra controverſiam eſt, in ſecundo Carthaginenſi Concilio, quod anno Chriſti CCCXC celebratum eſſe viri docti aſſerunt, tria illa, Epiſcoporum excepta eſſe juri, quæ commemorata ſunt a Trapezita. Nam Canone tertio ſancitum eſt ita: *Chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio, à Presbyteris non fiant. Vel reconciliare quemquam in publica Miſſa Presbytero non licere*, ac ſequenti canone de *reconciliandis pœnitentibus* itidem agitur; idque auctoritate Epiſcopi fieri præcipitur. Et in Carthaginenſi tertio, anno Chriſti CCCXCVII; canone XXXVI, *Ut Presbyter inconſulto Epiſcopo virgines non conſecret: chriſma verò nunquam conficiat.* De eodem chriſmate in Vaſenſi prima Synodo; ſub Leone Papa canon editus eſt primus: nec non in aliis pleriſque Synodis decreta iidem facta. Quocirca, ſi vera eſt Trapezitæ opinio, Epiſcopos oportet *abjeciſſe tum docendi munus.* Quod apertè falſum eſſe, tot illa, quæ ſuprà commemorata ſunt, argumenta, & exempla demonſtrant. Sed in tam luculentum, & apertum mendacium diligentiùs inquirere, abuti eſt otio, & lectoris ingenio diffidere. Profectò enim valdè imperitum oportet eſſe, cui primo ſtatim intuitu non illius commenti falſitas ſuboleat.

DIO-

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

DISSERTATIONUM ECCLESIASTICARUM

LIBER SECUNDUS.

In quo certæ fidei, vel rerum Eccleſiaſticarum quæſtiones diſputantur.

CAPUT I.

De Diaconis, quos profanos menſarum adminiſtros fuiſſe Trapezita contendit. quæ opinio refutatur. ac docetur tum ſeptem illos primos Diaconos Actorum VI, *tum ceteros deinceps ſacrum, & hierarchicum gradum habuiſſe: idémque locus Actorum illuſtratur. Trullana pſeudoſynodus notata.*

I. Quod erat præcipuum libri hujus, & inſtitutæ diſputationis argumentum; de Epiſcoporum ordine, ac functione egimus hactenus. Quædam nunc ſuperſunt aliis de rebus, ſed tamen Eccleſiaſticis, à feneratorum patrono obiter injecta; quæ animadverſionem merentur. Ea nos paucis complectemur.

Ac principiò conſiderandum id eſt, quod non ille dubitando, ut cordati, minimeque præcipites ſolent, ſed præfractè aſſeverando pronuntiat: * *Diaconos nullam habuiſſe κυβέρνησιν, aut προστασίαν in Eccleſia, aut alium Eccleſiaſticum actum, niſi pauperum tantùm menſarúmque miniſterium. Unde & Διακόνους appellari.* Atqui falsò iſta dici, tum Scriptura ipſa, tum auctoritas veterum; & Eccleſiæ mos, atque uſus oſtendit. Lucas Evangeliſta, à quo Diaconorum origo traditur; tametſi inſtituendorum ſeptem illius ordinis principum captam occaſionem refert ex quotidianis in viduas egenóſque curandis ſumptibus, & menſarum præfectura: non hoc ſolum munus injunctum illis eſſe, ſed alia præterea geſſiſſe demonſtrat.

* Trapez. p. 410.

II. Primum divini verbi prædicatio *Eccleſiaſticus actus eſt:* adeò quidem ut unicum hoc penſum Eccleſiæ principibus, id eſt Epiſcopis, Trapezita mandaverit. qui etiam inter Presbyteros, ſive Epiſcopos præſtantiorem iis gradum aſſignat, qui id unum agerent. At illud uſurparunt Diaconi: & inter hos * Stephanus unus è ſeptem primis; nec non * Philippus ex eodem ordine. Eccleſiaſticus item actus eſt, Dominici corporis, & ſanguinis adminiſtratio. Hanc etiam Diaconi ex officio ſuſceperunt. Teſtis eſt Apoſtolicorum æqualis temporum Ignatius martyr in epiſtola ad Trallianos, qui Diaconos ait *miniſtros eſſe myſteriorum Jeſu Chriſti:* διακόνους ὄντας μυστηρίων Χριστοῦ Ἰησοῦ. Tum profanum id miniſterium fuiſſe docentem cum Calvino, & hæreticis aliis Trapezitam hac ſententia jugulat. Οὐ γὰρ βρωτῶν, καὶ ποτῶν εἰσι διάκονοι ἀλλ᾽ ἐκκλησίας Θεοῦ ὑπηρέται. *Non enim ciborum ac potuum miniſtri ſunt, ſed Eccleſiæ Dei.* Deinde ſcribit Diaconos Epiſcopis functionem exhibere; qualem Angeli Deo præſtant: cujuſmodi Stephanus Jacobo; Timotheus & Linus, Paulo; Anacletus & Clemens Petro præſtiterunt.

* Act. 6.
* Act. 8.

III. Brevi poſteà tempore Juſtinus martyr extitit. Qui in Apologetico poſteriore docet Diaconos in Eccleſia, poſtquam ab Sacerdote conſecratio facta eſt panis & vini, hoc eſt Euchariſtiæ; hanc ipſam in fideles diſtribuere ſolitos. οἱ καλούμενοι παρ᾽ ἡμῖν διάκονοι, διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου, καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι. *Qui apud nos Diaconi vocantur, unicuique adſtantium diſtribuunt ex illo pane, & vino, & aqua benedictione conſecratis: & ad abſentes deferunt.* Quem quidem panem, vinumque pro communibus haberi vetat. οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον, οὐδὲ κοινὸν πόμα ταῦτα λαμβάνομεν. Atque hoc perdiu poſteà obſervatum in Eccleſia fuiſſe, ut Diaconi corpus & ſanguinem Domini populo miniſtrarent, veteres canones & hiſtoriæ teſtantur. In Actis ſancti Laurentii martyris fide digniſſimis, ita magnus hic Levita Xyſtum Pontificem alloquitur: ut ex iiſdem refert * Ambroſius: *Quò Sacerdos ſancte ſine Diacono properas? Nunquam ſacrificium ſine miniſtro offerre conſueveras, &c. Cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem: cui conſummandorum conſortium ſacramentorum, huic conſortium tui ſanguinis negas?* Cyprianus quoque non ſemel Diaconos oſtendit Sacramentorum adminiſtros fuiſſe: ut in libro de Lapſis, ubi illos *calicem Domini præſentibus offerre* dixit. Ancyrana Synodus canone 2, duo genera functionum Eccleſiaſticarum Diaconis adſcribit, hoc eſt ἱερατικῆς λειτουργίας, nempe τὸν ἄρτον, ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, quod eſt offerre communicantibus corpus & ſanguinem Domini: & κηρύττειν, hoc eſt *prædicare.* Arator elegantiſſimus Poeta, libro 1 in Acta Apoſtolorum, ſeptem illorum inſtitutionem verſibus illis declarans, minimè profanum fuiſſe munus oſtendit.

* Lib 1. de Off. c. 41.

Jura miniſterii ſacris altaribus apti
In ſeptem ſtatuêre viris: quos undique lectos

Levitas vocitare placet. Quàm ſplendida cœpit
Eccleſiæ fulgere manus, quæ pocula vitæ
Miſceat, & latices cum ſanguine porrigat agni.

IV. Et quoniam Clementis auctoritati tantum, ut ſuperiùs oſtendi, Trapezita defert, eumque dignum habet, cui novis de rebus & inauditis fidem adhibeat; legat quæ de Diaconis ille ſcripſit in Conſtitutionibus Apoſtolicis; præſertim libro ſecundo, capite XLIV: ubi Diaconum in omnibus, quoad poteſt, ſublevare jubet Epiſcopum, à quo poteſtatem debet accipere: ita ut majoris duntaxat momenti res illi reſervet, ſitque Diaconus Epiſcopi oculus, & auris. Et capite LIV, Diaconi eſſe dicit in ſacris Synaxibus apparere Præſuli, & de pace ac mutua concordia populum admonere. Cujus officii paſſim in veteribus Liturgiis, & antiquorum Scriptis exempla leguntur. Quæ qui neſciat, is ſit omnium rudis: qui autem utcumque norit: quinam obſecro conſtabit ſibi, ſi idem Diaconorum munus profanæ, haud amplius, menſæ miniſterio, ac pauperum cura circumſcribat? Nam & Baptiſmum à Diaconis ordinario jure adminiſtratum eſſe, Epiſcopi tamen auctoritate, iiſdem ex antiquitatis monimentis accepimus. Et Tertullianus in libro de Baptiſmo, capite XVII, *Dandi quidem*, inquit, *habet jus ſummus ſacerdos, qui eſt Epiſcopus: dehinc Presbyteri, & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem.* Ergo penes Diaconos fuit Sacramentorum, & divini verbi miniſterium. In quo Calvini & Lutheri diſcipuli; quorum pars magna Trapezita; notiſſimæ rei inſcitia labuntur: dum ex Actorum capite illo ſexto, ubi ex menſarum occaſione, ut jam docui, conſtituti narrantur Diaconi, nihil aliud iſtos præterquam *menſales ſtructores*, id eſt τραπεζοποιοὺς, fuiſſe putant.

V. Quanquam nonnulli ſic Lucam interpretati ſunt, ut aliud Diaconorum genus, & ab vulgari, notoque inter Clericos ordine diverſum, illic ſignificari crederent. quod quidem * Chryſoſtomus ad eum locum docere vi-

*Hom 14. pag. 690. edit. Savil. detur: cujus hæc ſunt verba. Ὁποῖον δὲ ἄρα ἀξίωμα εἶχον οὗτοι, καὶ ποίαν ἐδέξαντο χειροτονίαν, ἀναγκαῖον μαθεῖν. ἆρα τὴν τῶν διακόνων; καὶ μὴν τοῦτο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐστὶν ἡ οἰκονομία. καίτοι οὐδέπω οὐδεὶς ἐπίσκοπος ἦν, ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι μόνον. ὅθεν οὔτε διακόνων, οὔτε πρεσβυτέρων οἶμαι τὸ ὄνομα εἶναι δῆλον, καὶ φανερόν· ἀλλὰ τέως εἰς τοῦτο ἐχειροτονήθησαν. *Cujuſmodi autem dignitatem habuerint ipſi, & qualem manuum impoſitionem acceperint, neceſſe eſt intelligere. An igitur Diaconorum propriam? Atqui hoc in Eccleſiis non eſt uſu receptum: ſed Presbyterorum eſt iſta diſpenſatio. Quanquam nondum ullus tunc Epiſcopus erat, ſed Apoſtoli tantùm. Unde neque Diaconorum, neque Presbyterorum puto nomen illic eſſe certum ac definitum. Sed interim ad hoc munus ordinati ſunt.* Duo ex his Chryſoſtomi verbis colligimus. Alterum, οἰκονομίαν illam, id eſt functionem & diſpenſationem, cui præſtandæ electi ſunt Septemviri illi, quæ in viduis, & pauperibus curandis ſita erat, non geſſiſſe tum Diaconos, ſed Presbyteros, illo tempore & loco, quo iſta commentabatur Chryſoſtomus. Scripſit autem Conſtantinopoli jam Epiſcopus: ut ex Homilia octava & nona in Acta colligitur. Alterum, fuiſſe in hac opinione Chryſoſtomum: ſeptem illos, qui Actorum ſexto ad menſarum miniſteria electi ſunt, neque Diaconos, neque Presbyteros disertè, expreſſéque nominari. Non enim abſolutè negat Diaconos fuiſſe: ſed tantummodò non ſatis conſtare, quo nomine, ordineque cenſendi ſint. Quo minus autem Diaconi vocandi ſint, id unum affert, quod illa viduarum, & egenorum procuratio non ab Diaconis geri conſueverit, ſed à Presbyteris.

VI. Quis tum Conſtantinopoli mos fuerit ex hoc loco intelligitur. Conſtat tamen alibi Diaconorum id munus fuiſſe proprium, & ob eam cauſſam adverſus Presbyteros nonnunquam inſolentiùs ſeſe geſſiſſe: ut propterea Synodalibus decretis coërcendi fuerint. Quod ſi in illa Eccleſia, ubi declamabat iſta Chryſoſtomus, idem mos fuiſſet, ut ab Diaconis οἰκονομία ejuſmodi curaretur, nihil jam cauſſæ ſupereſſet, quin de Apoſtolorum voluntate delectos ſeptem illos, Diaconos fuiſſe concederet Chryſoſtomus, quemadmodum tota ferè antiquitas Chriſtiana perſuaſum habuit: & ut alios omittam, Neocæſarienſis Synodus canone XV, & Hieronymus epiſtola LXXXV. Quocirca non eſt illorum probabilis ſententia, qui ſeptemviros illos Actorum VI, non Diaconici ordinis putant fuiſſe: ſed diverſi cujuſdam, & profani. Nec illi Chryſoſtomi auctoritate tueri ſe poſſunt. Non enim Diaconos fuiſſe negat; ſed quo minus id aſſeveret, quid obſtare videatur affert. tum de ſolo nomine præſcribit, atque non liquidò, apertéque Diaconi aut Presbyteri nomine illos affectos videri. præſertim cùm nulli adhuc eſſent Epiſcopi ab Apoſtolis diſtincti; adeóque nec Presbyteri, vel Diaconi.

VII. Hinc apparet quantum judicii ad illum Actorum locum, & Chryſoſtomi ſententiam interpretandam adhibuerit Pſeudoſynodus Trullana; quæ canone XVI, Neocæſarienſem illum canonem redarguit; in quo decernunt Patres, ſeptem eſſe Diaconos oportere: quòd ita ſub Apoſtolis inſtitutum ſit, ut ex Actorum libro conſtat. At Trullani iſti cornicum oculos configunt; & *cùm ad Apoſtolica illa verba Patrum ſententiam accommodaſſent, animadvertiſſe ſe dicunt, non de Sacramentorum adminiſtris ſermonem illic eſſe, ſed miniſterio menſarum.* Ἡμεῖς τὴν Ἀποστολικὴν ῥῆσιν τῷ νῷ ἐφαρμόσαντες τῶν πατέρων, εὕρομεν ὡς ὁ λόγος αὐτοῖς οὐ περὶ τῶν τοῖς μυστηρίοις διακονουμένων ἀνδρῶν ἦν, ἀλλὰ περὶ (τῆς) ταῖς χρείαις τῶν τραπεζῶν ὑπουργίας. Mox ad eandem mentem Chryſoſtomi verba referunt. Verum ſi quis, ut nos paullo ante fecimus, locum Chryſoſtomi accuratius legat, animadvertet neutiquam illum negare Diaconos illos reipſa fuiſſe, hoc eſt ad ordinem ejuſmodi pertinuiſſe.

VIII. Ceterum Theophylactus in Commentariis ad ſextum Actorum caput, aliter Chryſoſtomum intellexit; cujus verba more ſuo deſcripſit. Sic enim interpretatus eſt, tanquam diceret ille, ſeptemviros iſtos non Diaconos fuiſſe, ſed Presbyteros. μίαν δὲ χειροτονίαν, inquit, ἐδέξαντο οὗτοι οἱ ἑπτά; ἆρα τῶν διακόνων; ἀλλὰ τῶν πρεσβυτέρων, οἶμαι, τὸ ὄνομα εἶναι, καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτῶν. ἀλλὰ τέως εἰς τὴν διακονίαν τοῖς πιστοῖς τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἐχειροτονήθησαν. *Ecquam verò manuum impoſitionem acceperunt ſeptem iſti? An Diaconorum? Verùm Presbyterorum arbitror eſſe nomen ac dignitatem ipſorum. Sed interim ad hoc ipſum, ut fidelibus quæ erant ad uſum neceſſaria miniſtrarent manuum impoſitione conſtituti ſunt.* Poſtrema Theophylacti verba conſideranda ſunt. Ait enim ad hoc illos interim ordinatos fuiſſe, ut menſis miniſtrarent. Hoc eſt quamvis impoſitione manuum conſecrati eſſent, ut non profanis tantùm menſis, ſed multo magis ut ſacris miniſtrarent: quod ex Ignatio ſuprà commemoravimus: tamen interim illud præcipuè profanarum curandarum munus exercuiſſe, cùm nondum diſtincti, & ut Græci dicunt, διηρθρωμένοι, id eſt *articulati* eſſent Eccleſiaſtici ordines, & ordinum functiones: ac nullus adhuc Epiſcopus, & Presbyter, adeóque Diaconus miniſterio ſacro, & appellatione diſtinctus eſſet: ſed omnes iſti gradus penes Apoſtolos eſſent: quod modò narrantem Chryſoſtomum audiebamus: & Oecumenius in Commentariis ſignificat.

IX. Ac tametſi Catholici quidam & eruditi viri ac Theologi putent, eos, qui in Actorum illo loco conſtituti feruntur, non habuiſſe ſacram ordinationem; nec ex ſacro Diaconorum ordine fuiſſe: multum tamen ab eorum cauſſa Trapezitarum abeſt patronus: qui Diaconos non illos, qui Actuum ſexto capite deſcribuntur, ſed universè negat *ullum alium Eccleſiaſticum habuiſſe, præter pauperum tantùm, menſarúmque miniſterium.* ac de Diaconis potiſſimum ejuſmodi ſic judicat, qui tum erant, cùm Paulus ad Corinthios ſcribebat. Nam illorum refellit ſententiam, qui ἀντιλήψεις & κυβερνήσεις, id eſt *adjutoria*, & *gubernationes*, de quibus 1 Cor. 12 loquitur Apoſtolus, ad Diaconos pertinere volebant: quos argumento illo redarguit, quoniam Diaconi nullum Eccleſiaſticum actum habuerunt, præter menſarum, pauperúmque miniſterium. Quocirca non tantum prioris illius generis Diaconos, de quibus Lucas meminit, ab omni Eccleſiaſtico actu ſummovet: ſed etiam illos, qui conſtitutis jam rebus, & Epiſcopis ordinatis in Eccleſia fuerunt, & ab Apoſtolo Paulo ſæpè commemorantur: ac cum Epiſcopis & Presbyteris copulantur. Quo vel unico argumento Trapezitæ falſa opinio revincitur. Nam niſi ſacerdo ille tum fuiſſet, hoc eſt Hierarchicus gradus, nonſolum Apoſtolus cum iis, qui extra controverſiam pro ſacris habentur, & quidem ſolos, nominatim appellaſſet. Ut in epiſt. ad Philippenſes, *Epiſcopos & Diaconos* jungit ſtatim initio. Nec non 1 Tim. 3.

CAPUT II.

Socratis locus ab Trapezitæ falſa interpretatione vindicatur ſuper Pœnitentiario Presbytero. κανόνα ibi legem eſſe, non corpus Clericorum. De canone Nicæno XII *accurata diſquiſitio: cujus abſurda interpretatio ab Trapezita confiſta diſcutitur. Militiam universe Chriſtianis interdictam non fuiſſe illo canone: uti nec à Lactantio: cujus illuſtratur locus.* ὑπόπτωσις *pœnitentiæ gradus omnium laborioſiſſimus.*

I. SEQUUNTUR alia veteris ad Eccleſiæ ritus ſpectantia, maximè Pœnitentiæ, ab feneratorum patrono adnotata perperam, & Diſſertationi intexta: quæ in hoc caput conjecimus.

Primum illud eſto, in quo Epiphanii nuperum Interpretem redarguit ſuper vocabulo τοῦ κανόνος. Socrates in libro V, capite XIX, ubi memorabilem illam refert hiſtoriam Pœnitentiarii Presbyteri ab Nectario Conſtantinopoli ſublati; de hujus ipſius pœnitentiarii origine ſcribit, inſtitutum illum eſſe per id tempus, quo Novatiani ab Eccleſia receſſerunt, οἱ ἐπίσκοποι, inquit, τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι τὸν πρεσβύτερον τὸν ἐπὶ τῆς μετανοίας προσέθεσαν. *Epiſcopi Eccleſiarum, canone,* vel *ad canonem, pœnitentiarium adjecere Presbyterum.* Nos in * Epiphanianis Animadverſionibus, κανόνι προστεθῆναι docuimus idem eſſe ac *decreto canonis adjungere*, potius quàm *canoni adjicere*; ſi quidem *canon* pro corpore, & ordine corporatorum ſumitur. Diſplicet hoc Trapezitico Feneratori: cujus hæc ſunt verba. * *Apud Sozomenum*, inquit, *Pœnitentiarius dicitur* τῷ κανόνι προστεθεὶς, *id eſt adjunctus eſſe Clero, ſive* ἐκκλησιαστικῷ τάγματι. *Interpres novitius Epiphanii ridiculè canonem eſſe novum factum dicit de inſtituendo Pœnitentiario.* Quo in loco Trapezita antiquum ſuum obtinet, & quidem palmare, quod in eo ſæpè notatum eſt; cujuſmodi in * Claudio (is fuit Cæſar) *inter cetera miratos eſſe homines* auctor eſt Suetonius: *oblivionem & inconſiderantiam, vel, ut Græcè dicam,* μετεωρίαν, καὶ ἀβλεψίαν. Ita ille præceps, inconſideratuſque fertur in reprehendendo, minimeque quid ſcribat cogitans. Etenim quod ridiculè ſcriptum à nobis eſſe dejerat, id non modò non eſt ridiculum; ſed plane verum, immo neceſſarium.

* Hær. 59 pag. 241.

* Trapez. pag. 63.

* Sueton. Claud. cap 39.

II. QUID enim? Non illum animadvertiſſe, cùm noſtra carpendi ſtudio legeret, quod ibidem adnotavimus ex eodem Socrate, non ut ille dormitans ſcripſit, Sozomeno: ex quo intelligere poſſet, κανόνα ibi non poſſe eſſe τάγμα corporatorum? Nam poſt illa, quæ de inſtituto Pœnitentiario, & κανόνι προστεθέντι refert Socrates, ſubinde loquitur ſic: οὗτος ὁ κανὼν κρατεῖ μέχρι νῦν ἐν ταῖς ἄλλαις αἱρέσεσιν. *Iſte canon* (nempe ὁ προστεθεὶς ὁ ἐπὶ μετανοίας πρεσβύτερος, & de quo paullo ante locutus eſt) *ad hanc uſque diem in ceteris Eccleſiis obtinet; excepta Novatianorum.* Quid ineptius fingi poteſt hac ſententia, ſi ad mentem Trapezitæ τὸν κανόνα pro collegio, & corpore uſurpatum volumus? quale eſt Canonicorum corpus, qui ita dicti videntur, quod in eodem canone, id eſt collegio corporati, & in matriculam relati erant. Quomodo Conſtantinopolitanæ urbis Collegium, & Clericorum corpus illi Eccleſiæ attributum, ad alias etiam ſectas tranſlatum, interpretari Trapezita poterit? Ergo κανὼν ibi neceſſariò eſt *regula*, vel *decretum*: nec aliter Socratem intellexit Epiphanius Scholaſticus auctor Tripartitæ: nec non Nicephorus Calliſti libro XII, capite XXVIII. Ex quibus nonnihil proferam, quod ad illuſtrandum Socratem valde pertinet. Auctor ergo Tripartitæ libro IX, capite XXXV, Socratis ſuperiora illa verba ſic reddit: *Ex illo Epiſcopi pro Eccleſiaſtica regula Presbyterum ſuper pœnitentes eſſe conſtituerunt.* Videtur Græca Socratis ſic intellexiſſe, ut, τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι, ſit, *Eccleſiaſtico canone*, vel vi & *auctoritate canonis Eccleſiaſtici*, ſive *regulæ Eccleſiaſticæ*. In veteri codice Socratis legebatur, τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι, quod in ſuo fortaſſe habuit Epiphanius Scholaſticus. Nicephorus eandem hiſtoriam referens e Socrate: τὸν ἐπὶ τῶν μετανοούντων, inquit, πρεσβύτερον ἐφ' ἑκάστῃ ἐκκλησίᾳ κατέστησαν, τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι ἑπόμενοι. *Super pœnitentes Presbyterum in quâque Eccleſia conſtituerunt, Eccleſiaſticum canonem ſequuti.* Hoc modo Eccleſiaſticus ille canon de pœnitentia poſt baptiſmum danda jampridem inſtitutus fuerit, nec à Novatiani ſchiſmatis tempore invectus in Eccleſiam; contra quam Novatiani ſentiebant; & qui vel unus horum, vel in eos certè propenſus fuiſſe videtur Socrates.

III. NOS alterutro ſenſu Socratem loqui putamus. Aut enim ſcripſit, Epiſcopos Eccleſiarum, canone, ac decreto adjeciſſe *Presbyterum* illum *ſuper pœnitentiarium*: ut οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἐκκλησιῶν, conjunctim dicantur. Aut hoc voluit; Ad Eccleſiaſticum canonem, id eſt regulam, & jus ac leges Eccleſiaſticas, Epiſcopos addidiſſe novum iſtud ut deinceps certus eſſet Presbyter, qui pœnitentibus præeſſet. ac tunc pro ἐκκλησιῶν κανόνι, legendum erit, ut in vetere quodam reperiri diximus, τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι. Sed anteponenda videtur prior, & in vulgatis recepta lectio: quoniam & nomen ἐκκλησιῶν abſolutè, tam ante illa verba, quàm poſt, uſurpavit Socrates, Catholicas intelligens. Anteà quidem, περιελεῖν τῶν ἐκκλησιῶν πρεσβύτερον, *detraxiſſe de Eccleſiis Presbyterum* illum per Novatiana tempora conſtitutum: poſteà verò, οἱ νῦν κρατοῦντες τῶν ἐκκλησιῶν, *qui nunc potiuntur Eccleſiis.* Quare illic etiam, οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἐκκλησιῶν, qui iidem ſunt ac κρατοῦντες, ſcripſerit Socrates. Utrolibet autem modo locus ille concipiatur; perſpicuum eſt, non aliud ſignificare poſſe vocabulum τοῦ κανόνος, quàm quod Tripartitæ auctor, & Nicephorus; & nos in Epiphanianis Animadverſionibus oſtendimus: & Socratis ille ipſe locus evincit. Nec dubito quin egregiam ſuam χρηματιστικὴν Criticam compreſſurus fuerit Trapezita noſter, ſi vel Socratem ipſum, vel integrum Animadverſionum noſtrarum locum dignatus eſſet legere, antequam de ridiculo in nos, immo per nos in ſe præcipitaret ſententiam. Sed hoc vocabuli miſſum faciamus erratum. Alterum de reipſa, multo gravius, ac minus ignoſcendum videamus.

IV. CANON eſt Nicæni Concilii duodecimus; in quo Eccleſiaſticæ pœnæ ſubjiciuntur, *Quicumque vocati per gratiam, primum quidem impetum monſtraverunt deponentes militiæ cingulum: poſtmodum verò ad proprium vomitum ſunt relapſi: ita ut quidam & pecunias tribuerent, & beneficiis militiam repeterent. Hi decem annis poſt triennii tempus (quo inter audientes erunt) in afflictione erunt.* Ita Latinè Dionyſius. Græca ſic habent. Οἱ δὲ προσκληθέντες μὲν ὑπὸ τῆς χάριτος, καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι, καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες ὡς κύνες, ὡς τινὰς, καὶ ἀργύρια προέσθαι, καὶ βενεφικίοις κατορθῶσαι τὸ ἀναστρατεύσασθαι. οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέτωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. Poſteriora verba ita clariùs verti poſſunt. *Hi decem annis inter Proſternentes ſe verſentur, poſtquam inter Audientes triennium peregerint.* Apparet hanc eſſe graviſſimam mulctam, in qua quindecim anni præſcribuntur (ut poſteà conſtabit) antequam in priſtinum gradum reſtituti communionis fiant participes.

De hujus Canonis mente (ait * Trapezita) *multi multa dixere, & nemo eam adhuc aſſecutus eſt.* Cùm enim hactenus de iis intellectus ſit Canon iſte, qui perſecutionis tempore, poſtquam Chriſtianam fidem magna cum gloria confeſſi ſunt, ob eámque diſcincti & exauctorati, militia ceciderunt; poſteà mutata ſententia, ad vomitum redeuntes, eandem reſumpsêre militiam: contrà ille, * *Nec probo*, inquit, *de his accipi, qui perſecutionis tempore, propter fidem, militiæ cingulum abjecerant, & poſteà fidem ejurantes, pecuniis, ac donis, priſtinum militiæ honorem recipiebant, rurſumque ad Eccleſiam redierant. Nihil enim hic Canon dicit de fidei abjuratione, aut regreſſu in Eccleſiam. Simpliciter quippe conceptus eſt, ac ſtatutus in eos, qui gratia inſpirante divina, cingulo militiæ depoſito, quo melius, & perfectius vitæ inſtitutum, magiſque Chriſtianum capeſſerent, poſtmodum illud reſumerent, & denuò ſe militiæ ſacramento obligarent.*

* Trapez. lib. 3 pag. 782.

* Trapez. p. 783.

V. HÆC nova, & ad hoc tempus inaudita Canonis interpretatio. Quæ, ut ſimpliciter, ac ſine ambage loquar, falſiſſima eſt. Nihil verius, quàm quod Zonaras, & Balſamo, aliique de iſto canone ſentiunt: damnari eos, qui nuper, in Licinii perſecutione, honeſta, & glorioſa confeſſione functi: adeò ut propter nomen Chriſti militaribus zonis diſcincti, & militia privati fuiſſent: poſteà ad vomitum redierant, id eſt ad infamem illam militiam, & cum Chriſti negatione conjunctam: cùm ut eam recuperarent, Imperatoris mandato paruiſſent. De hoc genere lapſorum illic agere Patres, ex antecedenti canone liquet; quo cum iſte continuandus eſt, ut particula δὲ, id eſt *autem*, docere poteſt. Canon igitur undecimus ſic habet: Περὶ τῶν παραβάντων χωρὶς ἀνάγ-

κης, ἢ χωρὶς ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ χωρὶς κινδύνου, ἤ τινος τοιούτου ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου· ἔδοξε τῇ συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. ὅσοι οὖν γνησίως μεταμελοῦνται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσιν οἱ πιστοὶ, καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται. δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν. *De his, qui citra neceſſitatem, vel citra facultatum ablationem, vel ſine ullo periculo tranſgreſſi ſunt, aut alio ejuſmodi: quod per Licinii tyrannidem contigit, viſum eſt Synodo, etſi humanitate indigni ſunt, clementia tamen & benignitate in eos uti: Quicumque ergo germanè, & verè pœnitentia ducuntur, tres annos inter auditores, fideles exigent; & ſeptem annis proſternentur: duobus autem annis abſque oblatione, erunt orationum cum populo participes.* Conferatur ſequens canon ſuprà deſcriptus à nobis cum iſto: jam intelliges ad eandem utrumque perſecutionem referri.

VI. Sane militiæ nomen dare, ac ſtipendia mereri, & in juſto bello humanum ſanguinem fundere, neque crimen eſt, nec eo nomine pœnis ullis Eccleſiaſticis milites ſunt affecti. Quamvis enim à Baſilio in epiſtola ad Amphilochium, ſola iis per triennium abſtinentia Dominici corporis oſtendatur canone XIII; nullum hoc habet ſceleris argumentum: ſed minimè decere viſum eſt, ut ei, qui juſta etiam, & licita cæde manus imbuiſſet, ſine aliquo piaculo, ad tam ſancta myſteria permitteretur
* 1. Par 22. 8. aditus. Quemadmodum * Davidi legimus, quòd hoſtilis ſanguinis plurimum fudiſſet, non conceſſiſſe Dominum, ut ſibi Templum extrueret. Tum digamos in Eccleſia vetere conſtat non abſque pœnitentia ad communionem admiſſos: tametſi ſecundæ nuptiæ neutiquam illicitæ cenſerentur. de qua re alibi. Sed Baſilii Canonem præſtat hic deſcribere. Eſt enim ad inſtitutam diſputationem non inutilis. Τοὺς ἐν πολέμοις φόνους οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τοῖς φόνοις οὐκ ἐλογίσαντο· ἐμοὶ δοκεῖν συγγνώμην δόντες τοῖς ὑπὲρ σωφροσύνης, καὶ εὐσεβείας ἀμυνομένοις. τάχα δὲ καλῶς ἔχει συμβουλεύειν, ὡς τὰς χεῖρας μὴ καθαροὺς, τριῶν ἐτῶν τῆς κοινωνίας μόνης ἀπέχεσθαι. *Cædes in bellis factas, majores noſtri non numerant in cædibus: ignoſcentes, ut opinor, iis, qui pro temperantia, & pietate decertant. fortaſſe verò rectè ſe habuerit, conſilium dare, ut qui puras manus non habent, triennio ſola communione ſint abſtenti.* Quo ex Canone liquet, primum nullam legitimè, & pro honeſta cauſſa pugnantibus, irrogatam ex antiquo pœnam fuiſſe. Deinde ne legis quidem, ac præcepti vim habere, ſed conſilii, ſanctionem illam Baſilii. Ex quo conſequens eſt, ne ab Nicænis quidem Patribus, contra milites decretum illud editum fuiſſe. Nam cujus judicii eſt, tantam in illos pœnam conſtitutam putare, qui militiæ nomen dediſſent?

VII. Atenim Canon ille (ait Trapezita) non ad omne pertinet militum genus: ſed ad eos ſolos qui cùm legitimo functi eſſent tempore, ſponte ad militiam redi-
* Trapez. p. 783. bant. * *De his enim ſancitum eſt, qui militia depoſito cingulo, ut meliori vita vacarent, & Chriſtiano homini convenientiori, poſtea mutata ſententia, ut in eam cum honore aliquo iterum adſcriberentur, vel largitione, vel beneficio ducum & præſi-*
* Id. p. 785. *dum laborarunt.* Et * paullo poſt. *Propter ſolam*, inquit, *hominum trucidationem fugienda illis viſa eſt ſecunda militia, quia de prima non poterant interpellari, utpote ex imperii legibus neceſſaria, & neceſſariò obeunda.* Ut hæc non vana ſit conjectura de ſenſu Canonis, illud conſtare eſt opus, Nicæni Concilii Patres hoc de cæde qualibet hominum feciſſe judicium; ut eam nefariam, & illicitam putarent. At quî tandem perſuaſum id illis probat fuiſſe? Scimus quidem nonnullos Veterum ita ſenſiſſe, Chriſtianis militare omninò non licere. Nam & Tertullianus in libro de Idololatria, capite XIX, universè pronuntiat, *Non convenire ſacramento divino & humano.* Deinde, *Quomodo autem bellabit*, inquit, *immo quomodo etiam in pace militabit ſine gladio, quem Dominus abſtulit? Nam etſi adierant milites ad Joannem, & formam obſervationis acceperant: ſi etiam Centurio crediderat; omnem poſteà militem Dominus in Petro exarmando diſcinxit.* Hunc igitur militandi *actum illicitum* dixit. Idem & in libro de Corona militis capite undecimo apertiſſimè ſcripſit. Nec eam tantum militiam interdictam Chriſtianis exiſtimavit, quæ ſine Idololatria obiri non poteſt: ut putat Pamelius: ſed ſimpliciter, & in totum ab uſu & commercio Chriſtiani nominis excluſit. Itaque inter Paradoxa Tertulliani jure illud referri debuit: cujuſmodi illo in auctore ſunt multa. Quinetiam Titum Boſtrenſem, auctorem ceteroqui gravem, & eruditum,
* Titus lib. eâdem perſtrictum opinionis falſitate video. Nam * in

libro ſecundo contra Manichæos, *Juſtum*, inquit, *bellare* To 4.
non decet. Et in ſequentibus addit alia, quæ ad eandem Bibl.
opinionem implicata videntur. PP. col. 908

VIII. Trapezitarum advocatus vindicem conje- Vide &
cturæ ſuæ unum citat Lactantium. Sed nec hujus men- col.
tem eſt aſſecutus; & nihil ad propoſitum omninò perti- 909.
net: ut non vana divinatio ſit, non ipſum legiſſe apud Lactantium quæ ex eo retulit: ſed aliena, uti ſolet, recitaſſe fide: vel negligenter admodum, & tumultuariè legiſſe. Tria ſunt Auctoris illius loca, quæ attulit: quæ ſi quis ſingillatim examinare velit, & capita ipſa, unde ea ſumpta ſunt, ac totam diſputationis ſeriem non oſcitanter expendere, verum id eſſe quod dico ſentiet, nihil minus ex iis effici, quàm quod Trapezita putavit.

Primus eſt locus ex capite quarto, vel, ut * Trapezita * Trapez. p. 785.
citat, ſexto Epitomes Divinarum Inſtitutionum: *Quid tam horribile, tam tetrum, quàm hominis trucidatio* (ait Lactantius) *Ideò bella execrabilia ſunt.* Diſputat in illo loco Lactantius de ſpectaculis, ac muneribus gladiatoriis: in quibus homicidia fiunt. quæ cum per ſe deteſtabilia ſunt, tametſi legitimè committantur; ut in bello quamlibet juſto: multo execranda ſunt magis, cùm ſine bello, ac ſine legibus fiunt. *Inventa tamen conſuetudo* (ait idem) *quatenus homicidium ſine bello, ac ſine legibus faciant, & hoc ſit voluptas, quod ut ſcelus vindicent. Quod ſi intereſſe homicidio, ſceleris conſcientia eſt, & eodem facinore ſpectator obſtrictus eſt, quo & admiſſor: ergo & his gladiatorum ſceleribus non minus cruore perfunditur qui ſpectat, quàm ille, qui facit.* Trucidare hominem odioſa per ſeſe res eſt, quam meritò viri boni, etiam cùm ſecundùm leges imperant, execrantor. Ac ſolebant Romæ magiſtratus capitis in reum ſententiam dicturi, prætextam ponere, ac perverſam induere veſtem, ut mœrentes & invitos id ſe agere monſtrarent: quod Seneca libro primo de Ira, capite XVI, & Valerius Maximus libro IX, capite XII docent. Neque propterea conſequens eſt, nefas hoc & illicitum apud Romanos habitum, capitali ſupplicio reos afficere. Quare neque propterea, quod execrabilia bella Lactantius eſſe dixit, in quibus humanus cruor funditur, non permitti Chriſtianis putavit.

IX. Locus alter eſt Lactantii, quem ex ſeptimo capite citat Trapezita, nos quarto legimus Epitomes. *Vetus præceptum eſt* (ait) *non occidere: quod ſic accipi debet, non tanquam jubeamur ab homicidio tantùm, quod etiam legibus publicis jubetur, manus abſtinere: ſed nec juſſione interpoſita, nec verbo licebit periculum mortis inferre; nec infantem necare, aut exponere, nec ſeipſum voluntaria morte damnare.* Manifeſtum eſt, Lactantium hoc in loco divinæ legis præceptum illud exponere, quod vetat occidere. Atque hoc præcepto non tantùm prohiberi actionem illam docet, qua quis manu ſua hominem occidit: ſed etiam qualemcumque rationem vitæ alteri per nefas eripiendæ: ut cum ſicarius ſubmittitur, qui juſſione alterius hominem interficit. Ad eundem ergo pertinet illa juſſio, qua quis alterum necat, ad quem & lex ipſa: nempe ad privatum, qui nulla publica poteſtate, nec legitimè cædem facit. Hanc ſolam illicitam ac nefariam eſſe Lactantius affirmat: non eam, quam publica auctoritas præcipit. Ut in juſto bello, publica eſt Principis poteſtas, quæ gladium militi porrigit, & in hoſtem jubet diſtringere. Quocirca nihil ad Trapezitæ divinationem fulciendam adhiberi potuit alienius illo Lactantii teſtimonio.

X. Tertius ejuſdem locus paullo quidem magis ad rem facere videtur. Is autem ex capite V ab Trapezita deſcribitur: nos ex XVII libri de Juſtitia petimus, qui eſt Inſtitutionum quintus. Verùm neque nova inde opinio ſatis probatur; ut paullo pòſt dicam: neque universè bello interdictum eſſe Chriſtianis ex eo concluditur. Carneadis enim ibi dictum refellit, aſſerentis id quod juſtè ſit plerumque ſtultè fieri. Etenim *Juſtus*, inquit, *ſi aut equum ſaucio, aut tabulam naufrago non ademerit, ut ipſe animam ſuam liberet, ſtultus eſt.* Huic Lactantius reſpondet primum exceptione, ſive ὑπεξαιρέσει, negans verè juſtum hominem in eos caſus venturum, ut vel equum adimere ſaucio, vel tabulam naufrago neceſſe habeat, ut vitam ſuam conſervet: quia neque bellis, neque navigationibus immiſcebit ſe, in quibus iſta ſolent evenire. *Cur enim navigot, aut quid petat ex aliena terra, cui ſufficit ſua? Cur autem belligeret, ac ſe alienis furoribus immiſceat, in cujus animo pax cum hominibus perpetua verſetur? Scilicet, peregrinis mercibus, aut humano ſanguine delectabitur, qui nec lucrum ſciat appetere, cui ſufficit victus; & non modò ipſe cæ-*

dem

dem facere; ſed intereſſe facientibus, ac ſpectare ducat nefas. Sed omitto iſta quoniam fieri poteſt, ut vel invitus ad hæc ſubeunda cogatur. Hinc * Trapezita concludit, Lactantium ab cædis piaculo eos excuſare, qui militare coguntur: nimirum *qui cùm delectus tironum ageretur, quia militari ætate ac ſtatura erant, ejuſque conditionis, uts militiæ vacationem non haberent; ad militare Sacramentum adigebantur, nec illud defugere poterant.*

* Trapez. p. 786.

XI. Atqui non de ſola militia Lactantius loquitur: ſed etiam de negotiatione, qua quis navigare cogitur. *Ut vel invitus*, inquit, *ad hæc ſubeunda cogatur.* Quænam? Quæ in eâdem ſententia complexus eſt, negotiationem, & belligerationem. Ergo & mercaturam facere, ac trans mare negotiandi gratia proficiſci, nefas eſſe, duxit Lactantius? Cur non igitur etiam de hac re canonem fecerunt Nicæni Patres, aut alii temporis illius? Deinde ut de ſola militia tam hic, quàm in ceteris Lactantius intelligat, nihil hoc Trapezitæ cauſſam ſublevat. Non enim hanc aut illam militiam; ſed omnem penitus ab Chriſtiano homine repudiandam eſſe judicat: neque ſolis iis, quibus nulla militandi neceſſitas eſt, belligerandi, vel faciendæ cædis poteſtatem adimit: ſed universè Chriſtianis omnibus, qui quidem juſti eſſe velint. Quis autem Chriſtianus juſtus eſſe non debet? Itaque tirones etiam, & militia obligatos lex eadem tenet cædis evitandæ: quia in commune præceptum omnibus poſitum eſt, *Non occides.* Tum juſſione etiam interpoſita nefas erit occidere. quod ab Lactantio de ea cæde, quæ in bello fit, dici putat Trapezita. Atqui non minus jubentur tirones, & ad ſacramentum obligati, quàm aut emeriti, aut nulla coacti neceſſitate, hoſtes cædere. Neutros ergo Lactantius excuſat. Vides quàm abſurda ſit tota iſta Trapezitæ ratiocinatio; utque ſe inextricabilibus laqueis involvat.

XII. Enimvero in poſtremo illo loco. (Nam de prioribus ſatis multa) hoc ſolum Lactantius volut; Chriſtianum hominem ſponte, ac vel lucri quæſtuſve minimè neceſſarii, vel ambitionis gratia, negotiationem, & navigationem nunquam eſſe ſuſcepturum, aut nomen daturum in militiam. fieri tamen interdum poſſe, ut honeſtis de cauſſis, ſive quia vitam aliter, quàm iis artibus, tolerare nequeat: ſive quia Principis mandato cogitur, invitus ad iſta deſcendat. Tum quod ad cædem perpetrandam attinet, propria quædam neceſſitas uſuvenit, ut vitæ conſervandæ gratia latronem, vel graſſatorem cogatur occidere. Sed quoniam gentiles ad tranſmarinas negotiationes, & rem bellicam non aliis ferè de cauſſis animum adjiciebant, quam accumulandarum opum, vel honorum ac Præfecturarum illecebra deliniti: quæ cauſſæ procul abeſſe debent à perfecto Chriſtiano: iccirco Lactantius oratoria quadam αὐξήσει, quod rarò aliter fit, quia non ita futurum eſt, nec eſſe debet, negat omninò futurum.

Ad ſummam nego bellum gerere, & hoſtibus in eo necem inferre, ab Eccleſia unquam vetitum; aut ullo canone damnatos eos, tanquam ſceleratos & criminis reos, qui juſto bello cædem feciſſent; quod disertè teſtatur Baſilius in canone illo ad Amphilochium, quem ſuprà citavimus. Nego Canonem Nicænum duodecimum de iis interpretari ullo modo poſſe, qui in juſta & legitima militia ſponte nomen dediſſent, ac ſacramentum repetiiſſent, à quo vacationem, aut miſſionem impetraſſent. Sed de iis duntaxat, qui cum ob Chriſti fidem exauctorati eſſent, ne idololatria polluerentur; poſteà rediiſſent ad vomitum, & ea, quam antè detrectaverant, conditione, ſacramentum militare reſumpſiſſent. Quod ſtatim confitebitur qui & ambos illos canones Nicænæ Synodi, undecimum & duodecimum, legerit, inter ſeque contulerit; & paullulum judicii ad eorum lectionem attulerit.

XIII. Etenim ſi quis interrogetur, uter graviùs peccet; is qui ſponte, ac citra vim ullam, & neceſſitatem, nullum vel corporis cruciatum, vel damnum rerum ſuarum adhuc expertus, Chriſtianam ejuret fidem, & idolis ſacrificet: an qui citra crimen aliquod, & idolorum cultum, ſalva Chriſtiani profeſſione nominis, militiæ nomen dederit: num, ſi ſanus eſt, dubitabit, quin longè atrociùs peccet ille, qui utcumque Chriſtum negaverit, quàm qui etiam pro illo tormenta ſuſtinuit? Quid igitur iniquius? immo quid alienius à communi hominum ſenſu, & ratione fingi poteſt, quàm quod Nicæni illi fecêre Patres, ſi vera Trapezitæ eſt de canonibus illorum opinio? In undecimo canone, priores illos deſertores fidei, & ſacrificiis, idolorùmque cultu contaminatos, nulla, ut ipſi profitentur, venia, & humanitate dignos, annorum duodecim pœnitentia macerari jubent: quam etiam ita deſcribunt, ut triennium inter Audientes exigant: ſeptem annos in ὑποπτώσει: biennium in eo gradu, qui σύστασις dicebatur. At in poſteriores iſtos; qui, ſi vera Trapezita ſomniat, unum hoc admiſere facinus, quod honeſtam licitàmque militiam, quam ſponte depoſuerant, nullo cogenre repetiverunt, in hos, inquam longè graviores pœnas conſtituunt: nimirum ut decem totos annos in ὑποπτώσει verſentur, poſt triennium in ἀκροάσει tranſactum: ac ſcilicet, uti Græci Interpretes obſervant, etiam biennium illud τῆς συστάσεως addant, quod ex priori canone repetendum illis meritò videtur. Fiunt igitur anni pœnitentiæ quindecim, propter aut nullum, aut leviſſimum certè, ac veniale crimen inflicti.

XIV. In quo illud inſuper Eccleſiaſticæ peritos antiquitatis non poteſt fallere, quod ad poſterioris hujus ſeveritatem ſententiæ intelligendam attinet; decem annos hîc præſcribi in ὑποπτώσει decurrendos; illîc tantummodò ſeptem. Fuit autem ἡ ὑπόπτωσις tertius è quatuor pœnitentiæ gradibus, longè ceteris moleſtior, & ærumnoſior; in quem pœnarum genera omnia confluebant, ob quas pœnitentiam defugere, ac tergiverſari maximè ſolebant, qui ab communione rejecti fuerant. Hinc *pœnitentiæ* ſola plerumque nomen ex communi ſibi proprium facit; ut in * Animadverſionibus ad Epiphanium nos olim adnotabamus. Quinetiam Dionyſius Exiguus illorum Canonum Interpres, ὑποπτώσεως vocabulum Latinè ita vertit, ut ſignificet præcipuam illius gradus acerbitatem fuiſſe. Nam in undecimo ὑπόπτωσιν ita circumſcribit: & *ſex annis omni ſe contritione dejiciant.* Ubi *ſex* pro *ſeptem*, qui ſunt in Græco, ponit annos, eóque tolerabiliorem priorum conditionem facit. In duodecimo verò ſic: *Hi decem annis in afflictione permaneant.* Quam ergo ſimpliciter nominat *omnem contritionem*, vel *afflictionem*, cum poſſet, *proſtrationem*, aut ejuſmodi aliquid, profectò demonſtrat, caput illam diſciplinæ ſeverioris, ac pœnæ totius fuiſſe. Quo eſt Trapezitæ interpretatio repudianda magis, quæ aut nulli, aut certè leviori peccato, tanto pœnas atrociores, intolerabilioreſque decretas à ſanctiſſimis, graviſſimiſque Præſulibus oſtendit.

* Pag. 250.

CAPUT III.

De Epiphanii loco falſa Trapezitæ conjectura refellitur: idémque declaratur. Negotiatores haud rectè dici ab eodem damnatos ab Eccleſia. Βίος *matrimonium* interdum *ſignificat, contra quàm Trapezita credidit. Ejuſdem impudens calumnia in Romanam & Catholicam Eccleſiam conjecta: Tum alius error aientis minima peccata pœnitentia publica olim multata fuiſſe.*

I. AD eundem Pœnitentiæ ritum in Eccleſia vetere referenda ſunt alia quædam errata Trapezitæ noſtri. In Præfatione ad Lectorem pagina 57, Epiphanii locum quendam attigit, & dum nimis argutus eſſe ſtudet, peſſimè illum accepit. In calce magni Operis, quod de Hæreſibus ſcripſit Epiphanius, Catholicæ fidei ſummam, ac morum & inſtitutorum Eccleſiæ brevi diſputatione complexus eſt: ut iis velut notis germanam Chriſti ſponſam ab hæreticis conventiculis, quæ concubinarum habet loco, diſcernat. Ac ſub finem præcipua quædam criminum capita colligit; quæ ejuſdem Eccleſiæ Catholicæ moribus uſuque damnantur. Ἀπέχεται κοινωνίας (inquit) ἁπάντων αἱρέσεων, (fortè αἱρετικῶν) ἀποκηρύττει πορνείαν, καὶ μοιχείαν, καὶ ἀσέλγειαν, καὶ εἰδωλολατρείαν, καὶ φόνον, καὶ πᾶσαν παρανομίαν, &c. Mox, καὶ πλεονεξίαν, καὶ τοκοληψίαν. πραγματευτὰς οὐκ ἀποδέχεται ἀλλ' ὑποδεεστέρους πάντων ἡγεῖται. προσφορὰς λαμβάνει παρὰ τῶν οὐκ ἀδικούντων, οὐδὲ παρανομούντων, ἀλλὰ δικαίως βιούντων. Hoc eſt: *Ab omnium communione hæreticorum abſtinet: abdicat fornicationem, adulterium, petulantiam, idololatriam, homicidium, & iniquitatem omnem,* &c. Tum *improbam cupiditatem, & avaritiam, atque uſuram. Negotiatores non admodum probat: ſed omnium infimos habet. Oblationes accipit ab iis, qui injuriam aliis non faciunt, neque ſcelus aliquod admittunt, ſed juſtè vivunt.* Hic

Epiphanius præcipua, ut dixi, ſcelera, & flagitia percenſet: ab quibus abhorret Eccleſia: & quæ auctoritate ſua condemnat. Ubi vox ἀποκηρύττει, non hoc præcisè ſignificat, *excommunicare*, vel *à communione arcere*, *ac ſegregare*: tanquam omnes, qui in ea, quæ ibidem enumerat, inciderint, ab Eccleſiaſtica communione rejiciat: ut arbitratur Trapezita. Qui & indidem colligit, *non ſolùm qui uſuram accipiunt, abdicatione ab Eccleſia punitos ſcribere ibi Epiphanium; ſed etiam omnes negotiatores*, πραγματευτάς. Sed minimè audiendus eſt. Nam ἀποκηρύττειν non tam illorum, qui ejuſmodi crimina perpetrarint, quàm criminum ipſorum abdicationem, damnationémque deſignat. Alioqui nemo non excommunicandus fuiſſet, & ab Eccleſia proſcribendus. Quis eſt enim, qui non incurrat aliquando in maledicentiam, detractionem, contentionem, avaritiam? Ad hæc, *theatra*, *equorum certamina*, *venationes*, *Muſica ſpectacula condemnat*. Ἀποκηρύσσει θέατρα, καὶ ἱππικὰς, καὶ κυνήγια, μουσικάς τε, καὶ πᾶσαν κακολογίαν, καὶ καταλαλιὰν, καὶ πᾶσαν μάχην, καὶ βλασφημίαν· *Damnat*, inquit, *theatra*, *equeſtres agones*, *venationes*, *muſica ſpectacula*, *& omnem maledicentiam*, *& obtrectationem*, *omnémque contentionem*, *& maledictum*. An qui theatralibus ſpectaculis, aut circenſibus, aut venationibus interfuerat, ſtatim excommunicatione plectebatur? Hoc ſi in uſu fuiſſet; tum profectò Chriſtianus nemo pleriſque in civitatibus in Eccleſiam, & ad uſum Sacramentorum fuiſſet admiſſus: aut pauci admodum. Crebræ ſunt apud Joannem Chryſoſtomum querelæ, cum Antiochiæ adhuc Presbyter populum doceret, de paucitate commeantium ad Eccleſiam, ac ſacras Synaxes obeuntium; quibus maximè diebus ludi ac ſpectacula præbebantur. Quam ſæpe populum in eas res intemperanter effuſum cùm ab illis deterrere ſtudet; tum ad Eccleſiam, & fidelium conventus celebrandos allicere? Cùm etiam auditores hortatur ſuos, ut quàm poterunt plurimos ab illis ſpectaculis ſecum ad Eccleſiam adducant. Non igitur ob iſta communione Eccleſiæ privatos fideles veriſimile eſt: præſertim cùm ab Imperatoribus Chriſtianis, & magiſtratibus ſolemnes illi apparatus ac ludi velut ex officio præſtarentur populo. Ad hæc propter levia & venalia peccata nemo communione multatus eſt. Poſſunt autem ex iis, quæ Epiphanius recenſuit, nonnulla eſſe levia: velut maledictum aliquod temerè ac facilè prolatum. Nam
* Aug. To. 10. p. 421. Auguſtinus * Sermone XLI de Sanctis, ubi gravia peccata diſtinguit à levibus, inter levia numerat, *quando cum omni facilitate, ac temeritate maledicimus*. Ejuſmodi & alia commemorari poſſunt, quæ Tertullianus *delicta* vocat *quotidianæ incurſionis*. quæ tamen inter ea continentur, quæ ab Epiphanio nominata ſunt. Non enim ſola illa, quæ lethalia & atrocia ſunt in eodem genere; ſed etiam levia comprehendit ille, quando, exempli cauſſa, πᾶσαν κακολογίαν, & καταλαλιάν· πᾶσαν μάχην, καὶ πλεονεξίαν ἀποκηρύττεσθαι dixit ab Eccleſia. Unde ſi ἀποκηρύττεσθαι ſit *excommunicari*, ut Trapezitæ placet, non autem *improbari*, & *abjudicari* tantum; ut res ipſa docet: neceſſe eſt ob levia quæque crimina excommunicatos fuiſſe, id eſt ab Eccleſiæ communione abdicatos fideles: quod dictu ſit abſurdum. Atqui longè ab omni ſenſu & ratione magis abhorrent ea, quæ ad eundem Epiphanii locum obſervavit in illa Præfatione ſua. Nam Epiphanium ait dicere omnes πραγματευτάς, id eſt *negotiatores* ab Eccleſiæ communione rejici. Ubi & joculariter ordini huic illudit. Ita enim ſcribit: *Quo loco, ut gratum faciam mercatoribus, non libet cum interpretibus, infimos eos omnium exponere, qui ibi ab Eccleſiæ communione prohibentur: ſed è contrario minoris peccati reos, & minus noxios. Sic enim placet, & melius eſt interpretari* ἐνδεεστέρους *in his verbis*: τοὺς πραγματευτὰς οὐκ ἀποδέχεται ἡ ἐκκλησία, ἀλλ' ἐνδεεστέρους πάντων ἡγεῖται. *Negotiatores non admittit quidem Eccleſia, ad communionem ſcilicet; ſed tamen minus noxios, quàm reliquos, qui excommunicantur, eos cenſet*. Hoc verò eſt in cauſſa prævaricari, & quorum patrocinium ſuſceperat, eos turpiter prodere, dum magis infames, & criminoſiores illos facit, quàm ab iis fiunt, quos ille redarguit. Nam Interpretes Epiphanii de mercatoribus hoc unum ſignificant, non illos quidem damnandos eſſe, neque pœna dignos ulla; ſed in ſtatu & ordine eſſe omnium, qui in Eccleſia cenſentur, infimo. quod paullo pòſt exponam. At Trapezita, quod culpa vacat, & turpitudine; hoc illis eripit: tribuit quod ſine ſcelere, ac peccato eſſe non poteſt, quamvis aliorum comparatione, levius eſſe videtur: abdicationem ab Eccleſiæ communione: quæ atrox & horribilis eſt pœna; nec unquam, uti dixi, ab reatu culpæ aliquo ſejuncta. Illud porrò Græci ſermonis non fert proprietas, ἐνδεεστέρους dici ab Epiphanio *minus noxios*. Nam *inferiores* omnino iſta vox ſignificat. Cum enim paullo antè certos in Eccleſia fidelium ſtatus, & inſtituta vitæ commemoraſſet; quæ omnia recepta moribus & probata, ſuum in Chriſtiana republica locum tuerentur: principatum omnium aſſignavit Sacerdotio, quod ex virginibus, aut continentibus eligitur. à quo proximas tenent Clerici ceteri: tum Virgines: inde viduæ: ac poſtremò qui in matrimonio degunt, quos βιωτικοὺς appellant. Unde & βίος idem ſignificat ac γάμος, quæ ſunt *nuptiæ*. Βίος, inquam, *nuptias* interdum ſignificat: & βιοῦν dixit Epiphanius Hæreſi LIX, Num. IV pro eo quod eſt in matrimonio degere. Quod adverſus Trapezitam, à quo immeritò reprehendebamur, alibi demonſtravimus. Et ut in vellicandis aliis minus temerarius ac præceps eſſe condiſcat, luculentum addemus ad idem probandum, Græci cujuſdam ſcriptoris locum: qui haud ſcio an adhuc lucem viderit. Is eſt Theophilus philoſophus, qui Commentarios ſcripſit ad Hippocratis Aphoriſmos, quem penes nos habemus. Hic igitur ad illa primi Aphoriſmi verba, ὁ βίος βραχὺς, varias τοῦ βίου ſignificationes recenſens, inter alias hanc affert: βίος καὶ ἡ ζεῦξις τοῦ γάμου: *Eſt*, inquit, *βίος & matrimonii ſocietas*. Sed hæc obiter. Inter βιωτικοὺς, & communis vitæ fideles, infimo loco numerat Epiphanius τοὺς πραγματευτάς, id eſt *negotiatores*: non quòd vetitus & illicitus ſit ille in Eccleſia ſtatus; aut cum peccato implicatus, ac pœna ulla, & animadverſione notatus. ſed quod ab Evangelica perfectione longiſſimè abeſt omnium. Hæc vera, & germana mens eſt Epiphanii; quam verò ὁ Τραπεζούντιος commentus eſt, ἀδόκιμος eſt, & repudianda.

Cujuſmodi eſt & impudens illa calumnia, quam contra *Pontificios*, hoc eſt Romanæ communionis Catholicos, majori haud ſcio temeritate, an ſtoliditate conjicit: quæ quidem ad idem Pœnitentiæ negotium pertinet. * *Meretricibus* (ait) *apud Pontificios non interdicitur communione, non ſepultura prohibentur mortuæ*. * Trapez. p. 471. Tanti ergo habuit homo iſte, *quamlongiſſimè à fermento*, ut vocat, *Papiſtico abeſſe* videri, ac ſe ſuis pro hæretico venditare: ut Catholicam cauſſam falſis etiam & confictis criminibus oneraret. Quis enim vel leviſſimè uſu canonum imbutus, quibus hodiernæ Eccleſiæ diſciplina conſtat, ignorare poteſt, nulli ad communionem aditum permitti; qui publici alicujus ſceleris infamia notatus ſit: niſi pœnitentia Deo prius Eccleſiæque ſatisfecerit? Ubinam verò legit, aut unde tandem novum illud, inuſitatúmque didicit; meretrices in Catholica Eccleſia à communione non arceri? Sanè hoc mendacium eſt: cùm nemini etiam minoris & occulti criminis ſibi conſcio, aliter ad uſurpanda Sacramenta liceat accedere, quàm confeſſione delicti illius, ac pœnitentia reconciliatus antè fuerit. quod Tridentina Synodus noviſſimè decrevit.

Et quoniam de Pœnitentia, maximè autem publica, ſermo nobis ortus eſt, ſcire velim quid in animo habuerit feneratorum patronus, * ut in veteri Eccleſia *vel minima peccata ſeveriſſimè vindicata per pœnitentiam publicam* * Trapez. p. 472. auderet ſcribere. Quid hoc poteſt abſurdius dici? Itáne peccata minima erant illa, quæ pœnitentia publica multabantur? Atqui vel graviſſima fuiſſe conſtat; nec alia, quàm illa ipſa propter quæ à regno Dei excluduntur homines: de quibus Apoſtolus, interpretante * Auguſtino, * Aug. To. 10. lib. 50. Hom. 50. cap. 4. ſcripſit ad Galatas, cap. V. *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt*. Revolvantur monimenta antiquitatis omnia, omnes canones, quibus publica pœnitentia certa peccata notata ſunt: ac vetuſtiſſimi quique Patrum conſulantur. nulla occurrent alia, niſi atrocia; certè lethifera crimina, publicæ illi animadverſioni ſubjecta. Longum eſt es percenſere hoc loco, quæ apud Tertullianum, Cyprianum, Baſilium, alióſque Veteres, tum in Canonum Collectaneis leguntur. Trita res eſt, quam nemo, niſi antiquitatis rudis omnis, ignorat. Unius Auguſtini, quoniam in ejus mentionem incidi, teſtimonium ſatis ſupérque nobis erit. Dicat ille cujuſmodi peccatis publica pœnitentia ſit inflicta. Verba illius ex capite eodem quarto Homiliæ poſtremæ de Quinquaginta: *Ut ſi peccatum ejus* (inquit de pœnitentibus ex antiſtitum arbitrio ſatisfacientibus loquens) *non ſolùm in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo eſt aliorum, atque hoc expedire utilitati Eccleſiæ videtur antiſtiti; in notitia multorum, vel etiam totius plebis, agere pœnitentiam non recuſet, non reſiſtat, non lethali, & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorem*.

Et

Et in epiſtola CXVIII, capite III. *Immo*, inquit, *ſi tanta eſt plaga peccati, atque impetus morbi, ut medicamenta talia differenda ſint, auctoritate antiſtitis debet quiſque ab altario removeri ad agendam pœnitentiam, & eâdem auctoritate reconciliari. Hoc eſt enim indignè accipere, ſi eo tempore accipiat, quo debet agere pœnitentiam, non ut arbitrio ſuo cùm libet, vel auferat ſe communioni, vel reddat. Ceterùm ſi peccata tanta non ſint, ut excommunicandus quiſquam homo judicetur, non ſe debet à quotidiana medicina Dominici corporis ſeparare.* Quæ poſtrema verba Iſidorus Hiſpalenſis tranſtulit in caput XVIII libri primi de Officiis Eccleſiaſticis. Et iſta etiam ejuſdemmodi adjicit: *Ceterum ſi talia ſunt peccata quæ quaſi mortuum removeant ab altario, prius agenda pœnitentia eſt; ac ſic deinde hoc ſalutiferum medicamentum ſuſcipiendum.* Gennadius in libro de Eccleſiaſticis dogmatibus, capite LIII, eandem quæſtionem de frequenti communione diſſolvens: *Quem*, inquit, *mortalia crimina poſt baptiſmum commiſſa premunt, hortor priùs publica pœnitentia ſatisfacere: & ita Sacerdotis judicio reconciliatum communioni ſociari, ſi vult non ad judicium, & condemnationem ſui Euchariſtiam percipere.* Quocirca falſiſſimè dictum eſt, *vel minima peccata pœnitentia publica vindicata fuiſſe.* Nam minima iſta, oratione, & eleemoſynis, aliiſque piis officiis deleri, paſſim Auguſtinus prædicat: maximè autem Dominica oratione, cùm dicimus, *Dimitte nobis debita noſtra.* De quo illud Proſperi non pigebit adſcribere ex libro ſecundo de vita Contemplativa, capite VII. *Exceptis enim peccatis, quæ tam parva ſunt, ut caveri non poſſint: pro quibus expiandis cotidie Deo clamamus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, illa crimina caveantur, quæ publicata ſuos auctores humano faciunt damnari judicio.*

In Collectione canonum Martini Dumienſis, quæ ad Bracarenſem ſecundam Synodum adtexitur: canone XXIII, declaratur quis ſit pœnitens publica illa functus pœnitentia, & à ſacris ideo rejectus ordinibus. *Ex pœnitente*, inquit, *dicimus eum, qui poſt baptiſmum pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, aut graviſſimis peccatis publicam pœnitentiam ſub cilicio gerens, divino fuerit reconciliatus altario.* Non utique ob minima peccata, ſed ob graviſſima, & capitalia, ſumma illa pœna decernebatur.

CAPUT IV.

Trapezitæ in fidei, ac Theologiæ tractandis quæſtionibus temeritas. Bonorum operum ab eo negata merita: quæ & omnium univerſè aliqua, & majorum præſtantiora eſſe monſtratur. De duplici vitæ inſtituto communi, atque perfecto. Hujus ſublatum ab Trapezita meritum defenditur.

I. HOC etiam feneratorum patrono reſtabat ad infelicitatis cumulum, ut ſe graviſſimis de fide, ac Theologia controverſiis interponeret, iiſque Trapeziticam illam farraginem referciret. Hic ille nimirum morbus eſt, qui pleroſque mortales tenet: ut quod quiſque minimè omnium novit, quódque alienum habet ab uſu, profeſſionéque ſua; id præ ſe maximè ferre, déque eo crebrò, ac multùm loqui ſtudeat. Quod dum in profanis, & communibus literis uſuvenit, quia nunquam ſine errore fit, ſtolidè id quidem: ſed aut nullo, aut non magno periculo geritur. Idem cùm divinas ad res transfertur, eo flagitioſius eſt, quod ad errati turpitudinem, impietatis & hæreſis quoque crimen accedit. Pervetus eſt de eo ſanctorum querela Patrum: inprimiſque Gregorii Nazianzeni; qui quibus potuit frenis hanc licentiam, temeritatémque conſtrinxit Oratione tertia & triceſima. In qua leves & indoctos homines, atque in divinarum rerum tractationem intemperanter effuſos tum aliis plurimis, tum hac ſententia caſtigat.

Οὐ παντὸς, ὦ οὗτοι, τὸ περὶ Θεοῦ φιλοσοφεῖν, οὐ παντός, οὐχ οὕτω τὸ πρᾶγμα εὔωνον, καὶ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων. προσθήσω δὲ, οὐδὲ πάντοτε, οὐδὲ πᾶσιν, οὐδὲ πάντα· ἀλλ' ἔστιν ὅτε, καὶ οἷς, καὶ ἐφ' ὅσον. οὐ πάντων μὲν, ὅτι τῶν ἐξητασμένων, καὶ διαβεβηκότων ἐν θεωρίᾳ, &c. τίσι δέ; οἷς τὸ πρᾶγμα διὰ σπουδῆς· καὶ οὐχ ὡς ἕν τι τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο φλυαρεῖται ἡδέως. *Non eſt cujuſvis de Deo diſputare: non cujuſvis, inquam. Non adeò vilis, ac protrita ea res eſt, nec eorum, qui adhuc humi ſerpunt. Addam etiam, non cujuſvis temporis; nec apud quoſvis, nec de quibuſvis: ſed certo tempore, & apud certos homines, & aliquouſque faciendum iſtud eſt. Non cujuſlibet id quidem eſt quoniam hoc eorum munus eſt, qui accuratè explorati ſunt; ac contemplando longè proceſſerunt*, &c. *Apud quos porro? Nempe apud eos, qui rem hujuſmodi ſtudioſè ac ſeriò amplectuntur: quique non ut quippiam aliud, ita hoc quoque ineptâ nugacitate perſequuntur.*

II. SCITUM & illud, nec ad rem noſtram minus eſt aptum, Syneſii in Dione: ὁ μὲν οὖν Κάδμου σπόρος αὐθημερὸν ὁπλίτας, φησὶν, ἀνεδίδου σπαρτούς· σπαρτοὺς δὲ θεολόγους οὐδείς πω μῦθος ἐτερατεύσατο. *Cadmi quidem ſemen ſativos, ut aiunt, eâdem die milites protulit. Sativos autem Theologos nulla ad hanc diem fabularum portenta finxerunt.*

At Trapezita de Grammatico repente factus Theologus, non pauca, eáque præcipua, & perdifficilia fidei capita delegit; quæ tanquam ἐπεισόδια, vel ἐμβλήματα in alieni prorſus argumenti commentarium intexeret. Qua ex re id, quod erat conſentaneum, eſt aſſecutus, ut in illis, quorum rudis, & ignarus erat, explicandis, turpiſſimos ubique in errores incurreret; à ſeque ipſo non minus, quàm ab omni Chriſtiana antiquitate, & catholicæ fidei regula diſcreparet. Quæ nos illius flagitia neque diſſimulare omninò debemus: neque tamen longiores in illis confutandis eſſe poſſumus. Sed ſtrictim notata capitibus aliquot exagitabimus: ut ne deinceps impunè licere ſibi putet; tantis de rebus, quas neque ſcit, neque didicit unquam, temerariam, ac falſam ſententiam dicere.

III. HORUM primum illud eſto, quod à pagina 288 diſputare eſt orſus: duo in Eccleſia eſſe inſtituta vitæ, quas ſectas, & πολιτείας vocat: alterum perfectum; quod remotum à procurandis corporis commodis, totum ſe ad virtutis ac cœleſtium rerum ſtudium applicat: alterum quod in communi vita permanet. De utraque vita deinde ſcribit ſic: *Prior illa ita quidem perfecta præ iſta habenda, & vocanda, ſi tamen nihil ſanctitatis meritoriæ in tali propoſito reponat*, καὶ ὡς ἂν ἐκ τούτου δικαιοσύνην ἔχων, *tanquam per hoc ſe juſtitiam habere credens: ſed eam viam hac mente, & conſilio calcans, ut declinet* διεξίστατον ἁμαρτίαν, *& omnem occaſionem delinquendi devitet.* His paucis verſibus incredibile eſt quantum veneni ac peſtis incluſerit. Negat illius capeſſendæ vitæ propoſitum *ſanctitatis* aliquid *habere meritoriæ*; aut ex eo uberiorem conſtare juſtitiam. In quo primum interrogandus eſt, credátne bonorum operum ulla eſſe merita, eo videlicet ſenſu, quem antiqui Patres omnes, & præ ceteris Auguſtinus, cúmque iis conſentiens Romana & Catholica pietas agnoſcit. Nimirum ut neque Dei gratiam ulla antecedant merita: & hæc ipſa tum ex gratia, tum ex gratuita Dei pollicitatione, Chriſtíque meritis tota pendeant.

IV. QUÆ eſt Auguſtini ſententia paſſim ab eo contra Pelagianos expoſita. Ut cùm in epiſtola CV ita ſcribit: *Nulláne igitur ſunt merita juſtorum? Sunt planè, quia juſti ſunt. Sed ut juſti fierent, merita non fuerunt.* Ac poſteà: *Quod eſt ergo meritum hominis ante gratiam, quo merito percipiat gratiam; cùm omne bonum meritum noſtrum non in nobis faciat niſi gratia: & cùm Deus coronat merita noſtra, nihil aliud coronet, quàm munera ſua?* Quamobrem (ut rectè Proſper in Reſponſione ad Capitula Gallorum, capite VI) *Juſtificatus homo, id eſt ex impio pius factus, nullo præcedente bono merito accipit donum, quo medio adquirat & meritum: ut quod in illo inchoatum eſt per gratiam Chriſti, etiam per induſtriam liberi augeatur arbitrii.* Ejuſmodi operum merita bonorum, nemo niſi profanus, ac vecors, Chriſtianis audet eripere. Nihil enim tanta conſenſione traditum ab veteribus Eccleſiæ magiſtris ac Patribus accepimus: nulla ut eorum propemodum pagina ſit, quæ non inſignem aliquam mentionem habeat dogmatis illius. Tertullianus, ut ex innumeris teſtimoniis pauca delibem, libro de Pœnitentia capite ſecundo, *Bonum factum*, inquit, *Deum habet debitorem: quia judex omnis remunerator eſt cauſſæ.* Cyprianus in libro de unitate Eccleſiæ, *Præceptis ejus*, inquit, *& monitis obtemperandum eſt, ut accipiant merita noſtra mercedem.* Hilarius Canone IV in Matthæum; *Cujus* (inquit de divina bonitate) *præmium, atque honos præſentis vitæ operibus ſit merendus.*

V. CHRYSOSTOMUS Homilia XVI in Matthæum, Εἰ γὰρ τὸν βασιλέα ἔχων τις ὀφειλέτην, ἀρκοῦσαν εἰς πάντα νομίζει τὸν βίον ἀσφάλειαν ἔχειν· ἐννόησον ἡλίκος ἐστὶν ὁ τὸν φιλάνθρωπον, καὶ ἀεὶ ζῶντα Θεὸν καὶ μικρῶν, καὶ μεγάλων κατορθωμάτων χρεώστην ἑαυτῷ καταστήσας. *Si enim ille, qui debitorem habet*

Impera-

Imperatorem, ſufficientem in omne vitæ tempus habere ſe ſecuritatem exiſtimat: cogita quantus ille ſit, qui benignum, & immortalem Deum bonorum omnium operum tam parvorum, quàm magnorum debitorem ſibi conſtituit. Sic Homilia XIX in idem Evangelium, verba illa perpendens capitis ſexti: *Et Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi:* οὐκ εἶπε χαρίσεταί σοι (inquit) ἀλλ' ἀποδώσει σοι. καὶ γὰρ χρεώστην ἑαυτόν σοι κατέστησεν: *Non dixit gratis tibi largietur: ſed reddet tibi. Siquidem debitorem tibi ſeipſum conſtituit.* Ubi idem χρεώστην vocabulum uſurpavit: quo & Tertullianus eſt uſus. Etenim *Promiſſorum ſuorum* (ait Auguſtinus Sermone XXXI de Verbis Domini capite IV) *nobis chirographum fecit. Non debendo enim, ſed promittendo debitorem ſe Deus fecit: id eſt non mutuò accipiendo. Non poſſumus ergo ei dicere; Redde quod accepiſti. quoniam quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Non poſſumus dicere ei: Redde quod accepiſti: ſed planè dicimus: Redde quod promiſiſti.* Idem etiam in Homilia XIV de quinquaginta ex Apoſtoli verbis idipſum confirmat. *Non enim opere,* inquit, *inſpecto poteſt negare mercedem qui opus inſpicit. Bonum certamen certavi: opus eſt. Curſum conſummavi: opus eſt: fidem ſervavi: opus eſt. Supereſt mihi corona juſtitiæ: merces eſt.*

VI. Atque hic Apoſtoli locus, ex 2 Tim. 4. 7, ad idem inſtitutum expreſſiſſimus eſt; íſque ſæpiùs ab Auguſtino, aliiſque commemoratur, ut ex eo bonorum operum merita commendent; atque illud oſtendant, quod Iſidorus Peluſiota egregiè ſcripſit in libro primo epiſtola CCCLXXXVII, non ſolum χάριτι, id eſt *gratuitò* nos ſalutem aſſequi, ſed etiam ἀμοιβῇ, καὶ ὀφλήματι, id eſt *compenſatione quadam juſtitiæ, ac debito.* Ecquis verò ſic occæcatos habet oculos, ut non viderit: aut ita ſtolide pervicax eſt, ut fateri nolit, quod in ſacris omnibus utriuſque Teſtamenti libris legit, ſi vel leviſſimè eos unquam attigit; bonis operibus & promiſſam, & rependendam eſſe mercedem? eleemoſynis, inquam, ſive *beneficentiæ, & communioni, quibus hoſtiis promeretur Deus* (ait Apoſtolus ad Hebr. 13. 16.) tum ceteris miſericordiæ propriis; propter quæ noviſſimo in judicio æterna ſalus electis, tanquam præmium ac merces tribuenda dicitur Matthæi XXV. Sed in re adeò vulgari & protrita diutiùs immorari piget. In qua tamen peregrinari ille ipſe, qui occaſionem nobis diſputationis illius dedit, Trapezita videtur: qui nihil *ſanctitatis meritoriæ* in opere omnium præſtantiſſimo, maximéque difficili & arduo collocandum putat: nempe in vitæ perfectæ propoſito. quod non unuiſmodi virtutum officiorúmque, ſive κατορθωμάτων genus amplectitur: ſed univerſa in unum collecta continet: nec illa quidem mediocria, verùm abſoluta numeris omnibus, utpote perfecto vitæ ſtatu digna.

VII. Quæ eſt igitur iſta ratiocinandi pravitas; cùm minimarum actionum quæ ex fide, ac gratia proficiſcuntur, nulla ſine merito ac præmio ſit; excellentis, ac perfectæ, cujuſmodi propoſitum illud eſt, nullum eſſe meritum credere? An qui ſitienti frigidæ calicem dederit mercedem habebit, ut Matthæi x, 42, Chriſtus ſignificat: non habebit, qui minima maximáque virtutum omnium officia propoſito ac voluntate conceperit? Quid autem meritum eſt, niſi honeſtum quoddam & laudabile factum, cui merces & compenſatio aliqua debetur? Quæ quidem ſi eſt juſta, magnis officiis, major; parvis autem minor proponitur. *Nam pro actibus hominis remunerationis eſt qualitas,* ait Ambroſius libro VIII in Lucam. Et Petrus Chryſologus Sermone XXII, *Præmia ſtatuuntur his ſemper, quibus certamina dura proponuntur: ac pro magnitudine certaminis, præmii proponitur magnitudo.* Tertullianus item in quarto contra Marcionem, capite XVII, illud Lucæ VI declarans, *Menſuram bonam, & confertam, & cogitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum,* ita ſcribit: *Ut opinor, hæc retributionem pro meritis provocatam ſonant.* Et Auguſtinus ſexcentis in locis illam meritorum præmiorúmque diſparem & inæqualem conditionem prædicat: eáque quomodo cum uno illo denario, qui operariis Matth. xx perſolutus eſt, concordet, diligenter explicat. Velut Tract. in Joan. LXVII, & lib. de ſancta Virginit. cap. XXVI. Quod & ex illis Apoſt. verbis affirmat 1 Cor. xv, *Stella à ſtella differt in gloria. Aliter ibi lucebit virginitas,* (ait Sermone XLVI de Verbis Domini) *aliter ibi lucebit caſtitas conjugalis: aliter ibi lucebit ſancta viduitas. Diverſè lucebunt, ſed omnes ibi erunt. Splendor diſpar, cælum commune.* Quid quod ipſemet * Trapezita & meritum perfectæ illius ſanctioriſque vitæ, & majus, quàm in communi, ex Athanaſio demonſtrat? Δύο εἰσὶν ὁδοὶ (ſcribit Athanaſius) ἐν τῷ βίῳ, καὶ δύο πολιτεῖαι. ἡ μὲν μετριωτέρα, καὶ βιωτικὴ, φέρουσα καρπὸν ἐν λ', ἡ δὲ ἀγγελικὴ, καὶ ἀποκόσμιος φέρουσα καρπὸν τὸν τέλειον ἐν ρ'.

* Pag. 296.

Quæ ſic Trapezita reddidit. *Duæ ſunt viæ, ſive ſectæ in vita, & duæ converſationes. Una meriti mediocris, & ſecularis, quæ trigeſima frugis fenus reddit: altera angelica, & mundo abdicata, quæ fert fructum centeſimi fenoris, perfectum.* Habet ergo meritum perfecta illa vitæ ratio, & majus quàm communis altera; ac tantum illa hanc excedit, quantum centeſimum fenus trigeſimum ſuperat. Falſiſſimum eſt proinde, quod paullo pòſt idem Trapezita nectit, nullam in illo perfectiori propoſito *ſanctitatem* ineſſe *meritoriam.* Etenim neque perfectior poteſt eſſe, niſi ſit ſanctior: neque ſanctior eſſe, quin majoris ſit meriti. quia ſementi bonorum operum meſſis reſpondet: Et * *qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus* (hoc eſt largè, & abundanter) *de benedictionibus & metet.* Joviniani hæreſis illa eſt, *omnium, qui ſuum baptiſma ſervaverint, unam in regno cælorum remunerationem eſſe:* ut in primo contra illum ſcribit Hieronymus. Tum, *Virgines, viduas, & maritatas, quæ ſemel in Chriſto lotæ ſunt, ſi non diſcrepent ceteris operibus, ejuſdem eſſe meriti.* Quam hæreſim multis in libris confodit Auguſtinus: ut in libro de Hæreſibus ad Quod vult Deum, capite LXXXII, & in libro de bono conjugali contra eundem: & in libro de ſancta Virginitate. Quo eſt Trapezitæ audacia deteſtabilior; qui hanc ipſam opinionis impietatem toto illo in opere ſecutus eſt: ut ex iis, quæ diximus, & quæ dicentur poſteà, conſtabit.

* 1 Cor. 15.

VIII. Nam * quod idem ſtatim explicat, quo fine ac ſcopo perfectæ illud vitæ propoſitum adhiberi debeat: nempe ut *eam viam hac mente & conſilio calcet, ut declinet* διπτερίμων ἁμαρτίαν, *& omnem occaſionem delinquendi devitet:* non ut aliquid *ſanctitatis meritoriæ in illo propoſito reponat;* in eo ſibi ipſe contradicit; & quam evertit *propoſiti ſanctitatem meritoriam,* adſtruit. Nam declinare peccatum velle, & quidvis declinandi cauſſa reipſa facere, magna virtus eſt: ſi quidem *Virtus eſt vitium fugere.* Et * *Initium ſapientiæ timor Domini.* Porro * *In timore Domini declinatur à malo.* Non poteſt igitur vel ſanctitate carere, vel ſanctitatis merito; qui propoſitum illud adeò ſublimis excellentiſque vitæ ſuſcipit, ut * *declinet à malo, & faciat bonum:* in quo Chriſtianæ, ac perfectæ vitæ ſumma conſiſtit.

* Trapez. p. 299.
* Pſal. 110. 10.
* Proverb. 16. 6.
* Pſal. 33.

CAPUT V.

De Chriſti præceptis ac monitis in monte editis: déque iis abſurda, & ſecum repugnans Trapezitæ ſententia. Conſilia de rebus eſſe difficilioribus. falsò ab eodem putari, omnia, quæ illic præſcripta ſunt à Chriſto, eſſe præcepta: ita ut nullum ſit conſilium. Gravis ejuſdem error aſſerentis, ſolis Apoſtolis data illa eſſe, non Chriſtianis ceteris. tum inconſtans opinio, ſolos perfectæ vitæ profeſſores illis obligari. Conſilia funditus ab eodem tolli. Oſtenditur demum Chriſtum in monte partim præcepta, partim conſilia dediſſe.

I. Magnam deinde, ac ſanè difficilem quæſtionem ingreditur * Trapezita, de Chriſti mandatis, quæ Matthæi præſertim quinto capite proponit ita, ut ea velut opponat antiquæ ac Moſaicæ legi: ut cùm ſic loquitur: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non occides,* &c. *Ego autem dico vobis, quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio,* ac reliqua generis ejuſdem. Itaque *qualia illa Dominica præcepta fuerint, & quibus præcipuè data,* declarandum ſibi Trapezita conſtituit. Ac primum *toto illos errare cælo* dicit, qui *inter illa* præcepta Chriſti, & *mandata legis priſcæ diſtinguunt, ut inter conſilia, & præcepta.* Jure id quidem refellit, ſi universè ita pronuntietur. Non enim mandata illa Chriſti omnia pro conſiliis habenda ſunt. Sed in hac qualicumque impugnanda ſententia incredibilis eſt Trapezitæ veternus ac ſtupor. *Nulla,* inquit, *ratio eſt ut præcepta, quæ creduntur obligare ſub peccato contra jus naturale ac divinum, faciliores ſint obſervationis, quàm conſilia, ab eodem præſertim auctore manantia.*

* Trapez. p. 302.

II. Hæc

II. Hæc planè cùm ſcriberet vigilans ſtertebat. Quid enim? Non eſt conſiliorum, quàm præceptorum obſervatio difficilior? Præcepta, quod ſciam, omnibus in commune propoſita ſunt, etiam βιωτικοῖς, ac plebeiis; qui in illa molliore, & indulgentiore ſecta cenſentur, & perfectioris ac ſanctioris alterius nexibus expediti ſunt. At conſilia multo & perfectiora ſunt, &, quod conſequens eſt, difficiliora factu. Non enim niſi arduis de rebus, & vulgi captum ſuperantibus edita ſunt à Chriſto. Velut Matthæi xix, de continentia ab uxore, & vita celibe. *Non omnes*, inquit, *capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.* Et, *Qui poteſt capere, capiat.* Et Apoſtolus prioris ad Corinthios, capite vii, 25. *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.* Hanc ſane virginitatem, & ἀγαμίαν, propter difficultatem, nulla præcepti legiſque neceſſitate concluſam ab Chriſto Sancti Patres intelligunt. Chryſoſtomus inter alios Homilia in Matthæum lxii, Chriſtum cenſet verbis illis, *Qui poteſt capere capiat, promptiores Apoſtolos ſuos facere voluiſſe, dum arduum ac perdifficile id egregium facinus eſſe monſtraret: nec rem eam neceſſitate legis includi pateretur, pro ſua ineffabili benignitate.* προθυμοτέρους τε ποιῶν τῷ δεῖξαι ὑπέρογκον ὂν τὸ κατόρθωμα, καὶ οὐκ ἀφεὶς εἰς ἀνάγκην νόμου τὸ πρᾶγμα κλεισθῆναι διὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ ἡμερότητα.

III. Relegat Trapezita, quæ de utroque inſtituto vivendi, perfecto, & communi, ſeu βιωτικῷ, * paginis aliquot expoſuit; ubi πολιτείαν illam perfectorum, *ſublimiorem, ac merè ſpiritalibus convenientem, nec non Apoſtolicam, Angelicam, à mundi rebus alienam, excellentem, & eminentem* ab antiquis Patribus appellari ſcribit, hoc eſt Ἀποστολικὴν, Ἀγγελικὴν, & ὑπερκόσμιον, & ὑπερφυῆ, & ὑπερβεβηκυῖαν. * At βιωτικοὺς *in mediocribus*, ait, *ſubſiſtere.* quibus *difficile eſt; immo impoſſibile, ſecundùm humanam rationem, ad eam laudem ſpiritualium adſpirare.* Faciliora ſunt igitur præcepta, quibus & βιωτικοὶ tenentur, quàm conſilia, quæ ſolos *perfectes*, & *ſpirituales*, non autem βιωτικοῖς reſpiciunt. Et tamen ſubinde pagina 303, *Quis ergo dicat*, inquit, *in magis arduis conſilia locum habere. in factis facilioribus præcepta?* Quis hoc dicat quæſo? Profectò quicumque vel mediocriter ſapit: & * qui τὸν ἐγκέφαλον ἐν τοῖς κροτάφοις, καὶ μὴ ἐν ταῖς πτέρναις καταπεπατημένον φορεῖ.

[* Pag. 340. & ſeq.] [* Pag. 341.] [* Demoſth. in Orat. de Halon.]

IV. Verum ut Trapeziticæ doctrinæ myſterium omne prodatur: quod perplexo, & inextricabili, atque incondito genere ſermonis occultat: ſciendum eſt, ſic illum de propoſita quæſtione ſentire: quæcumque Matthæi quinto illo capite tradita ſunt à Chriſto, ac Moſaicæ legi velut oppoſita; ea non conſilii vim habere, ſed præcepti. * *Hæc dicta*, inquit, *edicta ſunt, & cum pari auctoritate, ac poteſtate promulgantur à novo legiſlatore, ac ſua ab antiquo.* Et pagina antecedente: *Non enim*, inquit, *tanquam* ἀναγκαίους, & ἐπιτάγματα *tantùm haberi debent, quibus obedire, aut non obedire integrum ſit ei, qui decretis ſolis contentus eſſe queat.* Quare omnia illa Matthæi v edita, præcepta putat eſſe, quibus non minus, quàm legis antiquis tabulis obligentur homines. Ex quo id ſibi, quod opinioni adverſari ſuæ videtur, objicit: *Cur igitur leges hodie Chriſtianorum publica puniunt mœchum: non puniunt concupiſcentem?* Stulta percontatio. Non enim occulta, & interiora crimina publicis legibus plectuntur. Nam qui alienam uxorem concupiſcit; peccat ille quidem, & adulterii ſcelere, ac pœna tenetur apud æterni tribunal Judicis; ad quem occultorum cognitio pertinet: hominum verò publica lege damnari, aut puniri qui poteſt; cùm ſit illius crimen ignotum?

[* Trapez. p. 306.]

V. Quare melius in ſequentibus procedit quæſtio. *Cur judex*, inquit, *conquerenti ſe pulſatum, non opponit Chriſti præceptum, quo jubetur ut percuſſus in una mala, alteram præbeat percutiendam? Quæ cauſſa denique eſt, ut in judicio ſe fraudatum monſtranti minimè objiciatur ab adverſario, noluiſſe Chriſtum, ut qui circumſcriptus eſſet, litem eo nomine intenderet? Cur etiam dica non ſcribitur iracundo, ut homicidæ?* His & aliis ejuſmodi demum ita reſpondet: * *Illa Domini præcepta, quibus legalia mandata Chriſtus ad majorem deduxit obſervationis rigorem, non omnibus per illum tradita eſſe, ſed ſolis diſcipulis. Non tantùm quia debuerunt perfecta præcepta perfectioribus tradi. ſed etiam quia oportuit ſeveriore imbui diſciplina, per quos nova ac ſevera doctrina mundo innoteſceret.* Ergo Apoſtolis ſolis nova illa præcepta Chriſtus in monte tradidit. Hinc verò quot & quanta portenta ſequuntur! Primum iraſci licebit impune Chriſtiano cuilibet: neque propterea divino judicio erit obnoxius. Concupiſcere item fas erit alienam conjugem ſine adulterii nota: quoniam quæ lex id fieri vetat, ad ſolos Apoſtolos pertinet. Odiſſe quoque licebit inimicos; & hujus generis præcepta ceſſabunt cetera. Quo conſtituto, jam Chriſtiana tota ſanctitas, ac religio funditus corruet.

[* Pag. 308.]

VI. Atenim in ſequentibus, præceptorum iſtorum vim, & obligationem latius porrigit. Nam eadem illa novæ legis mandata non ſolis Apoſtolis data fuiſſe vult: ſed etiam omnibus, qui perfecti eſſe ſtudeant. * *Enimverò* (inquit) *ut ad rem redeam, ita voluntaria hæc Chriſti omnia perfecta præcepta videri debent; ut iis ſecundum ea vitam ſuam componere ſtatuentibus, decreta ſint ac ſcita, legis inſtar, ac vim obtinentia, non conſilia.* Et * alibi; *Omnia illa* ὑπερβολικὰ *præcepta Domini*, inquit, *quamvis pro cauſſis, ac temporibus Apoſtolis ſolis competant: omnibus tamen videntur data, qui contentione, & æmulatione meliorum, ea pro virili ſectari tenentur.* Jam ergo præter Apoſtolos, etiam illi præceptis tenentur iſtis, qui ad meliora, & perfectiora niti ſtatuerint: quales ſunt perfectæ ac ſublimis illius vitæ cupidi, de qua antecedenti capite dixi. Ceteri, quos βιωτικοὺς appellant, communis vitæ cultores, & à perfectionis alieni ſtudio, nullo modo præceptis his parere coguntur. Quocirca, ſi quis animum induxerit ad illa exquiſitiora ſervanda Chriſti monita; non jam illa ut conſilia, ſed ut leges ac præcepta reputare debet.

[* Trapez. p. 319.] [* Pag. 344.]

VII. Neque verò cùm iis legum inſtar eſſe dicit illa monita, qui ea ſibi obſervanda eſſe decreverint, de eo propoſito loquitur, quod cum voto conjunctum, privatæ legis neceſſitatem induit. Id ſi ita definiret, verum diceret. Sed non dicit: at propoſitum quodlibet, & deliberati animi voluntatem ſatis eſſe cuique vult, ut obligationem afferant illa præcepti; & eſſe conſilia deſinant. * Etenim ὁ βιωτικὸς, inquit, hoc eſt qui inſtitutum commune vitæ ſectatur: *qui moralia tantùm exequitur facit tantum quod debet: immo etiam minus, ſi cùm poſſit ulteriora conari, ſibi ipſi deeſt*, &c. Deeſſe porro ſibi illum putat, cum chariſma, quo id poſſit, divinitus accepit. Quia *conatus ille ipſe, quo tendimus ad meliora ac majora chariſmata, etiam Dei chariſma eſt.* Quare qui ſumma illa, & perfecta poteſt exequi, niſi id agat, minus facit, quàm debet. Itaque peccat. Eſt enim peccatum ἔλλειψις, id eſt, *detractio* de eo, quod ex lege debetur. Non eſt igitur amplius res conſilii, ſed præcepti. Sic * alibi: *Si venè valenti*, inquit, *medicus auctor eſſet, vinum potiùs aqua dilutum bibere, quàm purum, loco conſilii magis haberetur, ad ſanitatis cautelam, quàm præcepti. Et tamen certum eſt, qui illo conſilio uteretur, præceptum hoc illi futurum pro conſilio. Effectus quippe ipſe, & eventus, dum paretur ab eo, cui conſilium datur, mutat conſilium in præceptum. Minoris quippe ſit lex, cui non obtemperatur, quàm conſilium cui paretur.*

[* Trapez. p. 344.] [* Pag. 304.]

VIII. Hæc Trapeziticæ opinionis eſt ſumma: in qua ſi quis rationem, aut humanum judicium requirat, fruſtrà ſit. Nihil enim, ut multum laboret, communis in illa ſenſus inveniet. Atque ut conſilii ac præcepti diſcrimen ſeponamus modò; de quo ſequenti capite dicetur; quis riſum teneat, cùm hoc audiat, conſilia, cùm iis paretur, vim legis accipere? Aut cùm medicus valenti & ſano conſilium dat, ut aqua dilutum vinum bibat, id tamdiu conſilium eſſe, dum non obtemperatur: ſi conſilium placeat; tum in legis ac præcepti vim obligationemque tranſire? Itáne quidquid ab aliquo conſilii datum tibi ſit; id ſi probes, tum demum lex erit: ut ſine culpa ſecus facere nequeas? Quis hoc ſanus dicere, vel ſano perſuadere poſſit? Hoc modo nihil jam erit, quod conſilium vocari debeat, niſi cùm ei non auſcultatur.

Nam quod de βιωτικῶν, & communis vitæ ſectatoribus ait, non eos præceptis illis in monte datis à Chriſto teneri, ſed ſolos illos, quos perfectioris amor vitæ ceperit; * ac nihilominus ſalutem adipiſci: eodem incommodo premitur, quod ſuprà memoravimus. Sequitur enim, licere ipſis iraſci fratribus ſuis: & *in corde mœchari*; hoc eſt videre alienam conjugem ad eam concupiſcendam: inimicos itidem odio proſequi: quandoquidem præcepta illa, quibus hæc vetantur, ad ſolos perfectos, non ad communes Chriſtianos ſpectant. Non ſolùm ridicula, & abſurda iſta ſunt: ſed etiam nefaria, & impia.

[* Trapez. p. 341.]

IX. Enimverò, quod poſtremò ac paucis explicandum eſt, omnia illa, quæ Apoſtolis ab Chriſto propoſita ſunt in eo Sermone, quem in monte habuit; cùm ad univerſos Chriſtianos pertineant; tum neque conſilia ſunt omnia, neque præcepta: ſed ad utrumque genus referuntur,

runtur. Ex his præcepta, & mandata ſunt illa quæ dixi, de non concupiſcenda uxore proximi: de diligendis inimicis: de non iraſcendo; & ejuſdemmodi alia: cetera conſilii ſunt, non præcepti. Quale eſt, percutienti maxillam tuam, præbere alteram: aut *ſi quis te angariaverit mille paſſus, vadere cum illo & alia duo.* Item *ſi quis vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimittere ei & pallium.* Hæc quiſquis obſervat, optimè facit: qui ſecus facit; nihil eo nomine peccat, quod iſta non ſervat, ſive perfectum, ſive commune vitæ genus profitetur. At illa ſuperiora Chriſtianos omnes obligant, neque ſine peccato negligi poſſunt. Hæc vera, ſana, Catholica eſt Eccleſiæ doctrina, omnium uſu ſeculorum, ac ſanctorum Patrum auctoritate recepta: Trapezitica verò, partim falſa, & hæretica, partim à ſeipſa diſſentiens.

CAPUT VI.

De conſiliis Evangelicis, & operibus ſupererogationis. quæ vox primùm ab Trapezitæ obtrectatione, tum res ipſa vindicatur. Demonſtratur è Scriptura, & antiquis Patribus opera quædam eſſe, quæ lege nulla jubentur, & ſponte præſtita ſupererogari dicuntur.

I. CONSILII ac præcepti nomina, & utriuſque diſcrimen meritò antiqui Patres, ac Theologi ex Apoſtolo colligunt. qui in priore ad Corinthios, capite VII, 25. *De virginibus*, inquit, *præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*, &c. Tum quid inter ſe iſta differant, tota illa narratione demonſtrat. Ex qua id eſſe præceptum intelligimus, quod parendi neceſſitatem, & obligationem affert; ut abſque culpa, pœnáque prætermitti nequeat. Conſilium verò ſuaſio eſt melioris cujuſdam ac præſtantioris operis, cujus exequendi nulla neceſſitas imponitur: ſed ejus, cui datur voluntati, arbitrioque permittitur. Cujuſmodi libera & voluntaria pietatis officia, *ſupererogationis opera* nominati ſolent. At Trapezita noſter ſubitò factus dogmatiſtes; ut ille Melchiſedecianorum pater * Theodotus * *nulla opera ſupererogationis admittenda eſſe* decernit: *quæ non magis*, inquit, *peccant verbo contra Latinitatem, quàm reipſa contra fidem.* Non fero delitias iſtas. Nam quid adeò iſta vox offendit?

* De Theodoto Trapezita Euſeb. 6. Hiſt. c. 7. Theodoret. lib. 2. de Hær.
* Trapez. p. 344.

II. HÆC vetus Interpres Latinus utitur Lucæ X, 35, ubi Samaritani à latronibus confoſſi, & humi jacentis parabola deſcribitur. *Curam*, inquit, *illius habe, & quodcumque ſupererogaveris, reddam tibi.* καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς. An veteris & eruditi Interpretis vocabulum uſurpare Theologis in re ſacra & dogmatica non licebit?

Non tam moroſi fuerunt veteres Patres, iidémque Latinæ proprietatis retinentes. Ambroſius in Commentariis ad illum Lucæ locum, tam in Latino contextu, quàm in expoſitione ſua vocem iſtam poſuit. Auguſtinus item in libro de ſancta Virginitate, capite XXX, cujus verba poſteà referam Adhibuit & Fulgentius ſcriptor elegans in epiſtola ſeptima, quæ eſt ad Venantiam, capite VIII. *Nunquam duobus denariis datis*, inquit, *redditurum ſe quidquid ſupererogaret, ſtabulario ſpopondiſſet, ſi ſupererogationem illam non plenæ ſanitati prænoſceret profuturam.* Auctor etiam Hypognoſtici in tertio libro, capite VIII, ut poſteà dicam. His ergo præeuntibus nec indoctis, & Latinè diſertis, quis tanti literatores neſcio quos faciat, ut illo verbo uti vereatur?

III. SED omitto verbi contentionem: de re ipſa modò conſtet: non ero pertinax. *Opera ſupererogationis*, vel quæ *ſupererogari* dicuntur, ea nos vocamus, quæ præter debitum, ac ſine ulla legis obligatione, ſponte quiſpiam præſtat: vel quæ conſilii tantummodò ſunt, non præcepti. Debet aliquis privato homini, vel publico centum aureos nummos. Is ſi centenos ſolvat, nihil ſupra debitum reddit. Sin præter centum, vicenos gratis, & liberaliter erogat, is demum ſupererogare dicetur, Heſiodei illius memor,

> Εὖ μὲν μετρεῖσθαι παρὰ γείτονος, εὖ δ' ἀποδοῦναι
> Αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώϊον, αἴ κε δύνηαι.

> *Rectà quidem menſura ab vicino mutuum accipe, ac fideliter redde*
> *Eâdem menſura, & amplius, ſi quidem poſſis.*

Eſt enim ſupererogatio, τὸ ἐπίμετρον, id eſt *auctarium.*

IV. UTRUM igitur in Chriſtianiſmo, & religioſo Dei cultu locum habeat operum talium meritum, quæ ſupra legis obligationem excurrant, nec debita ſint, ſed ſponte, & gratuita liberalitate præſtentur, inter nos quæritur. Negat hoc Trapezita, ut ex antecedenti capite conſtat: qui quidem ea, quæ conſilia nominantur, cùm iis reipſa, vel voluntate, animique propoſito paretur, in præcepta tranſire aſſerit. Tum etiam cùm perfectæ vitæ genus, inſtitutumque ſuſcipit aliquis, etiam citra voti religionem, privatamque legem; eo ipſo, quod ad perfectionem aſpirat, non amplius eſſe conſilium, ſed præceptum id, quod hactenus integrum erat: nimirum cum ad excellentem illam vitæ ſectam inſtituendam chariſma divinitus accepit. Hæc ſi rectè ab illo poſita ſunt, ſublatum jam erit omne conſilii diſcrimen ac præcepti. Nullum enim conſilium erit amplius; ſed erunt omnia præcepta: quia quidquid illud erit, quod ſponte, ac voluntate libera capeſſet aliquis; id ſtatim atque facere propoſuerit in præceptum mutabitur.

V. ENIMVERÒ magnam novus iſte Theologus ab Juliano Apoſtata gratiam iniſſet, ſi ejus vixiſſet temporibus, & Chriſtianum illud dogma vulgaſſet. Nam cùm ille Chriſtianos per vim opprimeret; ac cum magnis per ſeſe injuriis eos afficeret, tum ab aliis vexari impune permitteret; expoſtulantibus apud ſe ita reſpondere ſolebat, ut Gregorius Nazianzenus * prima in illum Invectiva refert: *Chriſtianis lege ſua præceptum eſſe, ut neque injurias ulciſcerentur, neque litigarent, nec haberent omninò proprium quidquam: ſed ut alibi viverent, & præſentia pro nihilo ducerent; tum ut nemini malum pro malo referrent: neque genam percutienti ſubtraherent, ſed alteram præberent: ac præter tunicam, etiam pallium exuerent.* Εἶναι γὰρ τῆς ἡμετέρας νόμον, μήτε ἀμύνεσθαι, μήτε δικάζεσθαι, μήτε κεκτῆσθαί τι τὸ παράπαν, μήτε νομίζειν ἴδιον· ἀλλὰ ζῆν [illegible], καὶ τῶν παρόντων καταφρονεῖν ὡς οὐκ ὄντων. κακοῦ δὲ μὴ ἀντιδιδόναι μηδὲ ἐξεῖναι κακόν, μήτε τὴν παρειὰν παιομένην φείδεσθαι ταύτης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέραν ἐμπαρέχειν τῷ παίοντι, καὶ τὸν χιτῶνα τῷ ἱματίῳ προσαφαιρεῖσθαι. Quid aliud Trapezita nos docet, quàm quod Apoſtata iſte jactabat; legis inſtar, ac præcepti illa eſſe omnia, quæ pro conſiliis habentur à Catholicis: ut qui ſponte hæc faciat, nihil niſi quod legibus debet, quod omittere ſine delicto non poſſet, exolvat?

* Pag. 94.

VI. AT multo ſecus judicavit Gregorius idem Nazianzenus qui Trapezitæ pariter atque Apoſtatæ calumniam non diſſimili, ac nos Catholici, modo refellit. Ἔπειτα πῶς ἐκεῖνο οὐ λογίζῃ, ὦ σοφώτατε πάντων, καὶ συνετώτατε, ὁ πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς ἄκρα συνελαύνων Χριστιανοὺς, ὅτι τῶν ἡμετέρων νομοθεσιῶν τὰ μὲν ἀνάγκην ἔχει τοῖς ἐπιτεταγμένοις, ἃ καὶ μὴ φυλάττουσι κίνδυνος· τὰ δὲ οὐκ ἀνάγκην, αἵρεσιν δέ· ἃ φυλάττουσι μὲν, τιμὴν, καὶ ἀντίδοσιν, μὴ φυλάττουσι δὲ, οὐδ' ὅν τινα κίνδυνον. *Deinde quomodo non illud animadvertis, ô ſapientiſſime & ſollertiſſime mortalium! qui ad virtutis faſtigium Chriſtianos per vim compellis; in lege noſtra, quædam eſſe, quæ parendi neceſſitatem imponunt, nec ſine periculo prætermitti poſſunt: alia non neceſſitate conſtringunt; ſed in arbitrio & voluntate poſita ſunt: ac proinde rationem hanc habent, ut qui ea cuſtodierint, honore & præmiis afficiantur: qui autem minus ea expleverint, nihil periculi pertimeſcant?*

Non igitur omnia, quæ ad perfectum voluntate ſua nitentibus Evangelica doctrina præſcribit, legis obligationem afferunt, etiam illis ipſis, qui illam profitentur: vel, ut Trapezitæ verbis utar, qui χάρισμα illud acceperunt. Neque enim χάρισμα, id eſt impulſus & afflatus ille interior, quo ad ardua & ſingularia iſta conſectanda invitantur homines, legis ac præcepti neceſſitatem injicere ſolet; niſi voti religio ac privata quædam lex acceſſerit. Quamobrem integrum eſt cuique, & in ejus arbitrio ſitum, ut illa vel agat, vel omittat, quantum ad Chriſti inſtitutionem attinet: quod luculento illo Gregorii teſtimonio conſtat.

VII. LICEBAT Apoſtolo Paulo, quod ceteri uſurpabant ordinis ejuſdem, alieno ſumptu in Evangelii prædicationem incumbere. *Nam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt edunt:* (ait ille 1 Cor. 9. 13.) *qui altari deſerviunt cum altari participant. Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* At ille jure iſto uti noluit: ſed in eo mercedem ſibi conſtituit,

* 1. Cor. 9. 18. ſtituit, * *ut ſine ſumptu poneret Evangelium*. quod & ipſe Actorum xx, 35 de ſe prædicat. Nunquis inficiati poteſt, aliter, quàm inſtituerat, & ut ceteri faciebant, Paulum ſi vellet, potuiſſe facere? Licuiſſe id quidem ſibi, alienis impendiis vivere, ac manibus, & labori parcere, teſtis eſt ipſemet eodem illo nono capite, Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν, καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ Κηφᾶς; *Nunquid non habemus poteſtatem manducandi & bibendi?* (Nempe alienis ſumptibus, ut Chryſoſtomus, aliique interpretes docent) *Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi; ſicut & ceteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas?* Solebant enim reliqui Apoſtoli, ac prædicatores Evangelii matronas quaſdam honeſtas circumagere ſecum, εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτῶν χρείας χορηγούσας, ὡς αὐτοὺς λοιπὸν ὄντας περὶ ταῦτα ἀμερίμνους, μόνῳ τῷ κηρύγματι ἀπασχολεῖσθαι: *Quæ neceſſarias ad vitam impenſas ſuppeditarent: ut ea cura ſoluti totos ſe in Evangelii propagationem impenderent:* (aiunt Græca Scholia.)

VIII. Atqui χάρισμα Paulus, opinor, habuit ad id quod erat perfectius, quódque ipſe factitabat, exequendum. Et idem tamen poteſtatem habuiſſe ſe dicit aliter vivendi: ut nullo labore ſuo, res ad victum neceſſarias ſubminiſtrantibus aliis caperet. Nemo contra id, quod lege præcipitur, faciendi poteſtatem habet, præſertim ſi lex divina ſit: cujuſmodi fuit inſtinctus ille ſancti Spiritus, ſive χάρισμα, quo ad perfectiora provehimur; ſi ut Trapezitæ viſum eſt, non conſilii vim habuit, ſed legis, ac præcepti. Quamobrem cum integrum id ſibi eſſe Paulus ipſe teſtetur, agere ſecus ac chariſma ſuadebat, non ſe ulla conſtringi lege credidit, ut ei obtemperaret. Nam quod ad prædicandi Evangelii munus, & functionem attinet, ejus ſibi præcepto ac lege neceſſitatem impoſitam eſſe demonſtrat; nec ſe omittendi illius poteſtatem habere dicit. * Ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δὲ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. *Neceſſitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi eſt, ſi non evangelizavero.* Plurimum igitur intererat inter illa duo; Evangelizare, quod erat præcepti; & gratis id agere, quod fuit conſilii; & quia ſupra legem erat, ſupra eam erogatum eſt ab Apoſtolo.

* 1. Cor. 9. 18.

IX. Chrysostomus ad illa ipſa verba rem perſpicuè definit: Ὥστε τὸ μὲν ἐστιν ἐπίταγμα· τὸ δὲ τῆς ἐμῆς προαιρέσεως κατόρθωμα. ἃ μὲν γὰρ ὑπὲρ τὴν ἐντολὴν γίνεται, πολὺν ἔχει τὸν μισθὸν κατὰ τοῦτο· ἃ δὲ ἐν ἐντολῆς τάξει, οὐ τοσοῦτον. &c. Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐπίταγμά ἐστι, καὶ ὀφειλή· τὸ δὲ προαιρέσεως φιλοτιμία, κατὰ τοῦτο τοῦτο ἐκείνου πλέον. *Quoniam*, inquit, *illud eſt mandatum: hoc verò liberæ meæ voluntatis officium. Nam quæ ſupra præceptum fiunt, magnam habent mercedem: quæ verò præcepti rationem habent, non tantam obtinent:* &, *Veruntamen* (addit paullo pòſt) *quoniam illud præceptum eſt, & debitum: hoc verò liberæ voluntatis largitio; ideò hoc illo præſtantius eſt.* Sunt igitur opera quædam bona & laudabilia, quæ non intra legem ſunt, ſed ſupra legem. Sic Ambroſius epiſtola xxv, Pauli verba illa perpendens 1 Cor. vii, *De Virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do: Non enim præcipitur,* inquit, *quod ſupra legem eſt: ſed magis dato ſuadetur conſilio.* Et poſteà, *Conſilium invitat voluntarios: præceptum adſtringit invitos.* Proſper libro primo de vita Contemplativa: *Juſtus præcepta facit: perfectus autem præcepta tranſcendit.* Et libro ſecundo, capite x, *Quoniam quidem multo attentius debent præcepta ſervare, qui ea parati ſunt, perfectionis opere tranſcendere.*

Nec omittendum illud Chryſoſtomi ex Homilia viii Tomi quinti Savillianæ editionis: ubi de Adamo loquens, πῶς οὖν ὠλίσθησεν ἐκεῖνος; (ait) διὰ τὴν ἑαυτοῦ ῥᾳθυμίαν. καὶ δηλοῦσιν ὅσοι νόμον ἔλαβον, καὶ οὐκ ὠλίσθον· ἀλλὰ καὶ πλείω τῶν ἐπιτεταγμένων ἐποίησαν. *Quomodo ergo lapſus eſt ille? Suapte negligentia. Quod demonſtrant illi, qui legem acceperunt; neque lapſi ſunt: ſed & plura fecerunt, quàm quæ lege præcepta fuerunt.* Hoc Græci Patres appellant ὑπὲρ νόμον φιλοσοφεῖν, *præclaris factis, ac vitæ inſtitutis legis debitum ſupergredi.* Sic idem Chryſoſtomus Homilia ſecunda in Matthæum de S. Joſepho loquens Beatæ Mariæ conjuge: ὁ γὰρ ὑπὲρ νόμον φιλοσοφήσας, πῶς ἂν παρανομεῖν ἔμελλεν; *Qui legis obligationem præclaris factis ſupergreſſus erat; quînam adverſus legem egiſſet aliquid?*

X. Augustinus in primo libro de Adulterinis conjugiis ad Pollentium, capite xiv, *Multa ſunt*, ait, *facienda non jubente lege, ſed libera charitate: & ea ſunt in noſtris officiis gratiora, quæ cùm liceret nobis non impendere, tamen cauſa dilectionis impendimus.* Quod fusè deinceps variis exemplis approbat: velut Chriſti Domini, qui tributum, *quod non debere ſe monſtraverat, ſolvit tamen, ne ſcandalizaret eos, quibus ad æternam ſalutem gerens hominem conſulebat.* Deinde Apoſtoli Pauli; qui plurima ſponte, ac nulla lege coactus in Dei obſequium impendit: eadem ferè, quæ nos paullo anteà commemoravimus. Ac demum ita concludit: *Hæc ſunt, quæ amplius erogantur ſaucio, qui curandus ad ſtabulum Samaritani illius miſeratione perductus eſt. Et ideò dicuntur non à Domino præcipi, quamvis à Domino moneantur offerri: ut tanto intelligantur eſſe gratiora, quantò magis oſtenduntur indebita.*

Idem in Sermone lxi de Tempore: *Aliud eſt conſilium, aliud præceptum. Conſilium datur, ut virginitas conſervetur: ut à vino, & à carnibus abſtineatur: ut vendantur omnia, & pauperibus erogentur. Præceptum verò datur, ut juſtitia cuſtodiatur; ut omnis homo devertat à malo, & faciat bonum. Denique de virginitate dicitur, Qui poteſt capere, capiat. De juſtitia verò non dicitur, Qui poteſt facere, faciat: ſed, Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Conſilium qui libenter audierit, & fecerit, majorem habebit gloriam. Præceptum qui non impleverit, niſi pœnitentia ſubvenerit, evadere pœnam non poterit.* Et in libro de ſancta Virginitate, capite xiv eadem commendat. In xxx verò capite etiam ſupererogandi voce utitur: *Neque enim, ſicut non mœchaberis, non occides: ita dici poteſt, non nubes. Illa exiguntur, iſta offeruntur. Si fiant iſta, laudantur: niſi fiant illa, damnantur. In illis Dominus debitum imperat vobis: in his autem, ſi quid amplius ſupererogaveritis, in redeundo reddet vobis.* Vide ejuſdem Sermonem xviii de verbis Apoſtoli, capite xi, & xii: & Auctorem Hypognoſtici, capite lxiii. Gregorius M. libro xv Moralium, capite xi: *Sicut enim exercitati in bonis operibus electi nonnunquam plus ſtudent agere, quàm eis dignatus eſt Dominus jubere.* Salonius in Parabolas Salomonis. *Quæ eſt lex ſapientiæ? S. Lex ſapientiæ eſt, quæ dicit: Si vis ingredi ad vitam, ſerva mandata: id eſt, Non occides, non mœchaberis; non furtum facies. v. Quod eſt conſilium ſapientiæ? Si vis perfectus eſſe vende omnia quæ habes, & da pauperibus.*

XI. Sed inſignis eſt locus Fulgentii libro ſecundo ad Monimum, capite xiii; ubi trium ſanctorum Patrum eâdem de re auctoritatibus adjunctis firmiorem ſuam facit. Nam de illis Apoſtoli verbis agens, *De Virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do*; ita ſcribit: *Eſt quidem verum, quia ſanctus Auguſtinus hoc dixit ab Apoſtolo ſupererogatum, quod cùm ſecundùm præceptum poſſet, ſi vellet, de Evangelio vivere, maluit tamen non ſolùm ſibi, ſed & his, qui cùm illo erant, propriis manibus laborare:* &c. *Cùm ergo hoc ſanctus Auguſtinus competenter, & congruè poſuiſſet, non tamen incompetens videri, aut incongruum debet, quod* * *S. Ambroſius beati Pauli ſupererogationem vel in ſermonibus, atque epiſtolis ejus, vel in nimio labore mentis, & corporis collocavit. Sanctus autem Optatus Milevitanus in ſexto adverſus Parmenianum libro, conſilium de Virginibus Paulum ſupererogaſſe teſtatur his verbis. Virginitas enim voluntatis res eſt, non neceſſitatis,* &c. *Non præcepta* (verba ſunt Optati) *ſed conſilium erogat Paulus ad virginitatem. Nec impedimento eſt volentibus: nec nolentes impellit aut cogit.* Tantæ igitur auctoritatis pondere, ac tot veterum Patrum cum Scriptura concordantibus ſententiis fracta & obruta vincatur neceſſe eſt Trapezitica hæreſis; quæ nihil à præcepto diſtare conſilium aſſerit: neque opus ullum eſſe Chriſtiani, quod ſupra legem erogare poſſit.

* Ambr. lib. 7. in 4. Luc.

CAPUT VII.

Trapezitæ impia quædam & hæretica dogmata. Divinum chariſma etiam reprobis tribui in hac vita, adeóque Spiritus S. gratiam. De Parabola Operariorum, Matthæi xx, quam perperam explicat Trapezita. Nullum eſſe peccatum niſi voluntarium, etiam in reprobis, contra eundem aſſeritur.

I. Proferantur jam alia novi Theologi decreta, ſacræ ac Catholicæ doctrinæ contraria: quæ in libro illo Trapezitico digeſſit. * Imprimis cùm duos in Eccleſia gradus conſtituiſſet, perfectorum, & τῶν βιωτικῶν, qui

* Trapez. p. 341.

qui mercantur, aut artes quæſtuarias colunt: mox, *infra hanc claſſem eſſe*, ait, *qui* κατὰ φύσιν *vivunt: omnes impios, & improbos, quos verè carnales dixeris. Hos Dei*, inquit, *Spiritus non regit, nec dirigit: nec quiſquam poſſit dicere, aliquo Dei* χαρίσματι *poſſe tales gloriari, vel minimo.* Imprudens dictum, & Scripturæ contrarium. Paulus in epiſtola priore ad Corinthios χαρίσματα complura percenſet, quæ Spiritus S. pro voluntate diſtribuit. * Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί· τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα. *Diviſiones verò gratiarum ſunt: idem autem Spiritus.* Cujuſmodi ſunt, *fides, qua montes transferuntur, gratia ſanitatum, prophetia, genera linguarum*, & alia quædam. *Hæc autem omnia operatur unus, atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult.* Ejuſmodi porro chariſmata etiam *in impiis & improbis*, adeòque reprobis ineſſe, eâdem ex Scriptura certiſſimum eſt.

* 1. Cor. 12. 4.

II. Demonstrat hoc idem Apoſtolus capite ſequenti: ubi à charitate, ſine qua nemo non improbus eſt, ſeparari poſſe chariſmata illa demonſtrat. Et Matthæi VII, 7, reprobos ac damnatos in extremo judicio haud falsò prædicantes Chriſtus induxit, ſe in nomine Chriſti prophetaſſe, ejeciſſe dæmonia, ac multa miracula feciſſe. Quid quod Judas ipſe traditor ac reprobus multa habuit chariſmata; & Caiaphas ipſe prophetavit? Nimis igitur temerè ſcriptum eſt, *impium neminem aliquo Dei* χαρίσματι *poſſe gloriari vel minimo*; atque iccircò *verè carnales* dici, tanquam omnis efficientiæ Spiritus ſancti penitus expertes. Non enim alio ſenſu Trapezitæ verba interpretari licet: ut tale χάρισμα intelligat, quo grati Deo, & amici ejus efficimur. Nam qui *aliquo Dei* χαρίσματι *vel minimo gloriari poſſe* negat illos, nullum excipit: tum minimum appellari non poteſt χάρισμα charitas; quæ nos Deo ſola commendat: cùm ſit χαρισμάτων omnium maximum. Sed neque tergiverſari poteſt, ut dicat, ideò non poſſe gloriari, quia ſi quod habent χάρισμα, non à ſeipſis habent. quemadmodum Apoſtolus 1 Cor. IV, 7 ſcribit: *Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* Verùm futilis hæc eſſet excuſatio. quis ne electis quidem ita gloriari licet. At de reprobis ſermo illic eſt, & Spiritus ſancti dono carentibus: quos eùm aliquo vel minimo χαρίσματι gloriari poſſe negat, tantumdem dicit, ac nullum omnino iis ineſſe.

III. Sed ut Trapezitæ ulceri ſcalpro altiùs impreſſo, purulentiam omnem, ac ſaniem extraham: quæ proximè in eodem loco ſubjecit, capitaliora, & Calviniſmum olentia magis in lucem proferam. *Spiritales non ſunt, nec eſſe poſſunt*, * ait ille, *niſi qui Dei Spiritum acceperunt.* Nihil veriùs. *Atqui non ille eum omnibus dat, ſed quibus vult.* Etiam hoc certiſſimum. *Vult autem tantum electis. Electi non intelliguntur, niſi ad diſcrimen repudiatorum. Qui enim electi alii, niſi ex numero plurium ſegregati, & exempti ad ſalutem, quæ negata eſt repudiatis, id eſt non electis?* Ergo electis ſolis ad æternam ſalutem, Deus Spiritum ſuum dare vult: ac ſoli electi Spirituales eſſe poſſunt: reprobi ne ad tempus quidem poſſunt? Hæc illa Calviniana ſcabies: hoc *fermentum*, non *Papiſticum* quidem, à quo *longiſſimè abeſſe* videri voluit; ſed Phariſaicum: quo lex divina corrumpitur. Erit aliquando tempus, quo adverſus hanc hæreſim pleniùs, Deo benè juvante, diſputabimus. Nunc paucis in eam velitabimur. atque imprimis Auguſtinum opponemus: cujus in ſecundo de dono Perſeverantiæ, capite VIII, obſervatione digna ſunt iſta: *Ex duobus autem piis*, inquit, *cur huic donetur perſeverantia uſque in finem, illi autem non donetur, inſcrutabiliora ſunt judicia Dei. Illud tamen fidelibus debet eſſe certiſſimum, hunc eſſe ex prædeſtinatis, illum non eſſe. Nam ſi fuiſſent ex nobis, ait unus prædeſtinatorum, manſiſſent utique nobiſcum*, &c. *Nónne poſtremò utrique vocati fuerunt, & vocantem ſecuti? utrique ex impiis juſtificati, & per lavacrum regenerationis utrique renovati?*

* Trapez. p. 342.

IV. De iiſdem reprobis agit & in libro de Correptione, & gratia capite VIII, *Hic ſi à me quæratur*, inquit, *cur eis Deus perſeverantiam non dederit, qui eam, qua Chriſtianè viverent, dilectionem dedit, neſcire me fateor.* Et paullo pòſt: *Mirandum eſt quidem, multùmque mirandum, quod filiis ſuis Deus quibuſdam, quos regeneravit in Chriſto, quibus fidem, ſpem, dilectionem dedit, non dat perſeverantiam, cum filiis alienis ſcelera tanta dimittat, atque impertita gratia ſua, faciat filios ſuos.* Et in capite XIII. *Propter hujus ergo utilitatem ſecreti, credendum eſt*, inquit, *quoſdam de filiis perditionis, non accepto dono perſeverandi uſque in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur, incipere vivere, & aliquandiu fideliter, ac juſtè vivere, & poſteà cadere: neque de hac vita, priuſquam hoc eis contingat, auferri.* Rurſus idem in epiſtola CVII: *Sed de hac re*, inquit, *cur quidam non permanſuri in fide, & ſanctitate Chriſtiana, tamen accipiant ad tempus hanc gratiam, & dimittantur hìc vivere, donec cadant, cùm poſſint rapi de hac vita, ne malitia mutet intellectum eorum: quod de ſancto immatura morte defuncto ſcriptum eſt in libro Sapientiæ: quærat quiſque, ut potuerit.*

V. Ambrosius quoque in Pſalm CXVIII, Octonario XVI. *Ponet*, inquit, *ſuper ſidera* (thronum ſuum) *quando electum decipit, quando juſtum circumvenit, cujus opera elucent ſicut ſtellæ in cælo. Nónne & Judas proditor inter ceteros audiebat; Vos eſtis lux mundi? Nónne Diabolus lumen ejus extinxit?* Cyprianus item libro de Unitate Eccleſiæ idem probat ex Apocalypſis capite tertio, ubi ita Chriſtus hortatur. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Quod utique Dominus*, ait, *non minaretur, auferri poſſe coronam juſtitiæ, niſi quia recedente juſtitia, recedat neceſſe eſt & corona.* Nec minus * Cyrillus Alexandrinus idipſum ex illis Pauli verbis adſtruit: *Qui ſtat videat ne cadat.* Ἀεὶ γὰρ ἐν σάλῳ τὰ ἡμέτερα, καὶ ποικίλως δονεῖται τὰ καθ' ἡμᾶς. *Fluctuant aſſiduè res noſtræ, ac variis modis quæ ad nos attinent quatiuntur.* Poſſunt & infinita alia Patrum accumulari loca: ſed in præſens pauca iſta ſufficiunt: quibus Trapeziticum illud dogma redarguitur.

* Cyr. lib. 11. in Joan. p. 983.

VI. Etenim non ſolis electis ad æternam ſalutem, ſive prædeſtinatis, Spiritum dari ſanctum; ſed etiam reprobis ad tempus, indicant: ita ut ſpiritales & ſancti ſint, ac boni, & charitatem ac dilectionem habeant; & ejuſmodi ſint denique, ut ſi in eo ſtatu perſeverarent, æternæ vitæ ac ſalutis compotes fierent. Nam & Diabolus ipſe, ac dæmones illius angeli, ſancti ac ſpiritales aliquando fuerunt: *qui ſimul ut facti ſunt* (ait Auguſtinus XII de Civit. cap. IX,) *ei, à quo facti ſunt, amore, cum quo facti ſunt, adhæſerunt: eòque ſunt iſti ab illorum ſocietate diſcreti, quod hi in eâdem voluntate bona manſerunt: illi ab ea deficiendo mutati ſunt; mala ſcilicet voluntate, hoc ipſo quod à bono defecerunt.* Et paullo pòſt: *Et iſtam* (bonam voluntatem) *quis fecerat, niſi ille, qui eos cum bona voluntate, id eſt cum amore caſto, quo illi adhærent, creavit, ſimul in eis & condens naturam, & largiens gratiam?* Atque hoc Chriſtus ipſe demonſtrat Joannis VIII, 43, dum ait Diabolum *in veritate non ſtetiſſe.* ut idem exponit Auguſtinus libro XI de Civitate Dei capite XIV & XV. Non igitur gratia, vel fides, vel ſanctitas, vel Spiritus ſanctus ſolis ineſt electis; ſed ſoli perſeverantiam obtinent.

* Pag. 330.

* Pag. 305. * Pag. 306.

Quamobrem inconſiderata vox eſt illa * Trapezitico in opere: *Sed quomodo pœna mortis æternæ jure plecti poſſunt, qui ſpiritales eſſe non poſſunt, id eſt quos Deus in electorum ſuorum numerum adlegere noluerit? Hoc altioris indaginis, & alterius loci.* Quaſi nemo ſpiritualis eſſe, id eſt divinam gratiam accipere, ac Spiritum S. habere queat, niſi ſit electus. Aut non ſuapte culpa ſpiritualis non ſit: ac non ſi velit eſſe poſſit; cùm nulli, ut id velit, gratiæ deſit auxilium. Itaque, ſi ut Trapezita putat, non poſſunt eſſe ſpirituales reprobi; ſed hoc ſoli poſſunt electi: nullo ſuo merito damnantur: quia nemo ob id, quod facere omninò non poteſt, ſi non faciat, jure damnatur.

* Pag. 342.

VII. Non minus caſtiganda eſt ἀπόφασις illa Trapezitæ in eâdem pagina, ubi de electione ad ſalutem agens, *Ex operum*, inquit, *ratione ac menſura, non eſſe eligendos, ipſe Dominus declaravit * parabola operariorum, cùm illi, qui undecima hora venerant, parem mercedem acceperunt, atque illi, qui à ſummo mane ad veſperam in agro laboraverant.* Verum eſt id quidem, non ex operum ratione, ac diſcrimine eligi ad gloriam prædeſtinatos, ſi vera eſt Auguſtini, aliorùmque ſententia, qui electionem iſtam nulla operum ratione habita cenſent fieri: tametſi ſecus alii ſentiunt: de qua re ſuo loco dicam. Sed illa, qualiſcumque Theologorum opinio, minimè ex illa Parabolæ parte colligitur, in qua Operariis merces poſt laborem diurna repræſentatur: ſed ex illorum potius prima vocatione, & conductione, quæ in aliorum ſententia, vocatione ad gratiam, & fidem propriè reſpondet. Hæc enim ex omnium conſenſione Catholicorum, nullis planè meritis, ſed gratuita Dei liberalitate contingit. At illa mercedis ac denarii perſolutio non ad gratiam propriè, ſed ad juſtitiam pertinet. * *Ei enim, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum*, ut ait Apoſtolus.

* Mat. 20.

* Rom. 4. 4.

Apoſtolus. Quod autem omnibus, etiam pro inæquali modo laboris & operæ, merces eadem præſtatur: id ad electionem nullo modo ſpectat. Niſi verò eo ipſo electos, hoc eſt conductos, fuiſſe quis exiſtimet, quo laboris præmium ceperunt: quod, niſi anteà ad finem, id eſt ſalutem, electi, non ex merito conſequerentur. Igitur de electione nihil ex denarii ejuſdem perſolutione conficitur. Sed nec æqualitas gloriæ, hoc eſt ſempiternæ potiundæ felicitatis, quæ in ſpeciem apparet, revera colligitur. Quod alio in loco declarabitur: ubi & Parabolæ iſtius ſenſum enodabimus. Hoc enim modò non agitur, utrum merces ſit æqualis electorum omnium: ſed utrum mercedis æqualitas argumentum idoneum ſit, ad probandam gratuitam electionem: quod falsò Trapezita ſibi perſuaſerat.

VIII. SED ſive gratuita, id eſt ſine ullo ad futura opera reſpectu, ſola Dei *εὐδοκίᾳ*, certis hominibus, impenſa eſt electio: ſive in delectu faciendo operum Deus rationem habuit (Nam utrumvis Catholici Theologi propugnant) nemo Chriſtianus dubitat, quin reprobi ſuapte voluntate peccent; & ideò peccent, quia cùm virtutem ſequi, & honeſtè vitam degere poſſent; ſponte id agere noluerunt. Hoc eſt, quod debuerunt facere, non fecerunt. Etenim peccatum omne, quod quidem actione committitur, eſt *dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam*, ut ab Auguſtino definitur libro XXII contra Fauſtum, capite XXVII. Cui ſimilem habet Joannes Damaſcenus libro ſecundo de Imaginibus, peccatum eſſe, dicens ἔννοιάν τινα, ἢ λόγον, ἢ πρᾶξιν παρὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Sive ut Ambroſius libro de Paradiſo, capite VIII, *Quid eſt peccatum, niſi prævaricatio legis divinæ, & cæleſtium inobedientia mandatorum?* Quare peccato reſpondet ex adverſo debitum: ut quod non debet quis, id non reddendo non peccet: peccet autem is ſolùm, qui quod debet, ut dixi, præſtare, non præſtat. Hæc veriſſima eſt dignoſcendi regula peccati. quia peccatum omne eſt *ἀνομία* 1 Joan. 3. 4. Jam *Quibus ut aliquod χάρισμα haberent*

* Pag. 339. *Deus dedit* (verba ſunt * Trapezitæ) *non potuerunt habere aliud, præter illud, quod iis à Deo datum eſt. Quibus nullum datum eſt, nec habere potuerunt. Nec ergo debuerunt. Ut oculus non debet eſſe auris, nec pes idem quod manus.* Itaque qui χάρισμα ad opus bonum aliquod faciendum neceſſarium non habet; neque facere id poteſt: nec verò debet. *Ceterum conatus ille ipſe, quo tenditur ad meliora,*

* Pag. 345. *ac majora chariſmata* * (ait idem Trapezita) *etiam Dei chariſma eſt.* At * *certum eſt* (rurſus ait Trapezita) *reprobos nullum à Deo chariſma habere.*

* Pag. 344.

IX. QUAMOBREM ex iis neceſſariò ſequitur, reprobos nullius boni operis eſſe debitores: neque porrò peccare; ſed injuſtè à Deo damnari ob ea quæ ipſi feciſſe peccata dicuntur. Etenim ſi quis ideò damnari hominem dicat, quod volucris inſtar aëra non pervolet: aut quod Alpes ac Pyrenæos humeris impoſitos aliò non transferat: nonne idem ſignificet, nullam in iſto cur damnaretur, cauſſam fuiſſe adeoque iniquiſſimo eſſe judicio damnatum? At hoc ipſum ex Trapezitæ dogmate ac verbis ſequitur in reproborum cauſſa: qui quod illud non fecerint, quod nullo modo facere potuerint, neque debuerint; pœnas luunt atrociſſimas, ac ſempiternas.

CAPUT VIII.

De Chriſti præcepto, quo Matthæi V vetat uxorem niſi ob adulterium dimittere. Romani Pontifices, & Juris Canonici conſulti ab Trapezitæ calumnia purgati. Etiam ob adulterium dimiſſa conjuge non licere alteram ducere: eámque vetuſtiſſimam Eccleſiæ ſententiam fuiſſe: quamvis Chriſtiani principes ſecus facere permiſerint.

I. ET impudens eſt, & majore, quàm eſt noſtra, caſtigatione digna Trapezitæ licentia: quem veritum non eſt Catholicam, ac Romanam Eccleſiam, Pontificéſque Romanos, nec non canonici juris auctores, falſa & iniqua criminatione pervellere. * Nam cùm de lege illa Chriſti ageret, quæ Judaicis repudiis modum poſuit Matthæi V, in hæc verba; *Omnis, qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat:* ſic illam interpretandam aſſerit, ut Chriſtianis permiſſum illa lege ſit, repudiata propter adulterium uxore, alteram ducere. *Non enim repudium alia conditione licitum factum, niſi ut alteram quoque liceret ducere.* Itaque mirari ſe dicit juris Canonici conſultos, quod Chriſtus permiſerit, id decretis ſuis prohibere: * *atque ita onus importabile, de quo Chriſtus non cogitavit, cervici Chriſtianæ plebis imponere; maritóſque ipſos innocentes punire, quorum uxores ſolæ ob proprium peccatum erant plectendæ.* Item, * *Pontifices*, inquit, *Romani imperio Occidentis potiti, τὸ βαρὺ illud φορτίον injecerunt humeris miſerorum Chriſtianorum, pietatis, ac ſanctitatis prætextu: ſed cui vera cauſſa fuit, potentiæ ſuæ promovendæ cupido, & juriſdictionis civilis uſurpandæ. Ideo enim plures caſus conſcientiæ facere ſategerunt, ut de pluribus poſſent diſpenſare.*

* Trapez. p. 310. & ſeq.

* Pag. 312.

* Pag. 315.

II. ATENIM * objicit ſibi, Chriſtus, Paulo teſte, *vetuit ne uxor virum relinquat, aut vir uxorem dimittat.* Reſpondet, *Chriſti illud præceptum inter illa datum eſſe, quæ ἐπίτασιν habent perfectis ſolis convenientem: quorum nullum conſtat receptum fuiſſe in politico regimine Chriſtianæ reipublicæ.* Quocirca præceptum illud Chriſti ejuſmodi eſſe putat, qualia ſunt alia multa Matthæi quinto edita: de quibus quæ illius eſſet opinio ſuperioribus capitibus oſtendimus. *Nam ut miracula*, inquit, *ita & illa mandata certis præcipuè data ſunt, & ad tempus, ita requirente, quæ tunc urgebat, neceſſitate Eccleſiæ formandæ, & doctrinæ Chriſtianæ firmandæ*, &c. * *Ut miracula ceſſarunt, cauſſa ceſſante propter quam edita ſunt; ita & præceptorum illorum uſus eſſe deſiit, pace Eccleſiæ parta: iterum rediturus, ubi ſimilis inciderit ἀξίωσις, ut patres noſtri viderunt.*

* Pag. 316.

* Pag. 417.

III. SED cum plura flagitia ſint diſputationis illius, tum hoc minimè profectò tolerandum, quod Romanum Pontificem, & Canonum Interpretes injuſta calumnia imperitè non minus, quàm malevolè traduxerit. Quam enim culpam iis adſcribit, ea, ſi eſt culpa, non illorum magis eſt, quàm antiquioris Eccleſiæ, & Apoſtolorum ætati proximæ: ac ſanctiſſimorum deinceps, & eruditiſſimorum Patrum. Demonſtratum id eſt ab Catholicis Theologis, qui de hac celebri, & illuſtri controverſia commentarios benè longos ſcripſerunt: inter quos Bellarminus fusè accuratéque de ea diſputavit libro primo de Matrimonio, capite XVI, & XVII. ut de aliis taceam, qui ſunt omnibus ad manum. Nec eſt hoc loco neceſſe de eodem argumento diſſerere: cui ſuum à nobis tempus dabitur, ſi vita ſuppetat. Hoc unum dicam: Perſuaſum hoc in Eccleſia fuiſſe vetere; poſt divulſos quacumque de cauſſa conjuges, neutri licere cum alio copulare nuptias, quamdiu ſuperſtes alter conjugum fuit.

IV. TESTATUR hoc Athenagoras in Oratione pro Chriſtianis: ubi Chriſtianorum omnium communem diſciplinam, ac vitæ inſtituta percenſens, inter alia ſic ſcribit: ὃς γὰρ ἂν ἀπολύσῃ, φησί, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· οὔτε ἀπολύειν ἐπιτρέπων ἧς ἔπαυσέ τις τὴν παρθενίαν, οὔτε ἐπιγαμεῖν. *Qui uxorem ſuam, ait, dimiſerit, & aliam duxerit, mœchatur: neque dimittere permittens eam, cujus virginitatem delibaverit; neque alteram ducere.* Nulli ergo Chriſtiano licebat tum uxore dimiſſa, quacumque tandem ex cauſſa, cum altera matrimonium jungere. Juſtinus Martyr in Apologetico ſecundo, de Chriſtianæ vitæ præceptis, ac legibus ab ipſo Chriſto in commune propoſitis diſſerens; perinde ut Athenagoras, univerſe ac generatim illam ipſam de matrimonio concipit: Καὶ ὃς γαμεῖ ἀπολελυμένην ἀφ' ἑτέρου ἀνδρὸς, μοιχᾶται. *Et qui dimiſſam ab altero viro duxerit, adulterium facit.* Ita Canon Apoſtolorum XLVIII. Εἴ τις λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβάλλων, ἑτέραν λάβῃ, ἢ παρ' ἄλλου ἀπολελυμένην, ἀφοριζέσθω. Hoc eſt, ut Dionyſius Exiguus vertit: *Si quis laicus uxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione privetur.* Eſt eádem de re memorabilis Clementis Alexandrini locus in calce libri ſecundi Stromateon, qui ſic habet: ὁ δὲ ἀπολελυμένην λαμβάνων γυναῖκα, μοιχᾶται, φησίν. ἐὰν γάρ τις ἀπολύσῃ γυναῖκα, μοιχᾶται αὐτήν· τουτέστιν ἀναγκάζει μοιχευθῆναι. οὐ μόνον δὲ ὁ ἀπολύσας αἴτιος γίνεται τούτου, ἀλλὰ καὶ ὁ παραδεξάμενος αὐτὴν, ἀφορμὴν παρέχων τοῦ ἁμαρτῆσαι τῇ γυναικί. εἰ γὰρ μὴ δέχοιτο, ἀνακάμψει πρὸς τὸν ἄνδρα. *Qui autem dimiſſam uxorem accepit, mœchatur; inquit; hoc eſt, cogit eam mœchari. Non ſolùm autem qui dimiſit, eſt ejus cauſſa, ſed etiam qui eam ſuſcepit, præbens mulieri peccandi occaſionem. Nam niſi eam ſuſciperet, ad virum reverteretur.*

V. NON aliter Dominicum illud præceptum Tertullianus accepit in libro de Monogamia, capite IX in fine:

Sed illi etiam non repudiantes adulteria committent: nobis etſi repudiemus, ne nubere quidem licebit. Scripſit hunc librum Tertullianus contra Pſychicos. (Ita enim Catholicos vocat) in quo ſecundas nuptias abſolutè condemnat. Ex quo major efficitur vis & auctoritas illius teſtimonii, quod de communi tum in Eccleſia catholica uſu, & inſtituto perhibet; non licuiſſe repudiata, & ſuperſtite conjuge, aliam ducere. Hoc enim tanquam certum apud catholicos & confeſſum, ad id quod contra ipſos probare ſatagebat, aſſumit: ut hoc argumento demonſtret; prohibitas omninò ſecundas à Chriſto nuptias, quòd ne poſt legitimum quidem, & à ſe conceſſum divortium, diſſoluto jam, quod paullo ante idem Tertullianus putavit, matrimonii vinculo, alteras nuptias permiſerit. Proinde firmiſſimum hoc argumentum eſt contra Trapezitam, ac ceteros hæreticos, quo veteris Eccleſiæ mos ac dogma de fugiendis poſt repudium ſecundis nuptiis adſtruitur. Idem & ſequenti capite Tertullianus oſtendit, dum vel mortuo conjuge, viduas nulli alteri nubere patitur; ſed fidem ſervare priori jubet: *Ergo perſeveret*, inquit, *in ea* (pace, & concordia) *cùm illo neceſſe eſt, quem jam repudiare non poterit: ne ſic quidem nuptura, ſi repudiare potuiſſet.* Certè omnes illi, quos nominatim citavi, de eo, qui vel repudiata conjuge, alteram duxerit, vel repudiatam ſibi copularit, universè pronuntiant nefas id Chriſtianis eſſe: neque conditionem illam adhibent, niſi ob adulterium dimiſſa fuerit. Quæ conditio ad ſolam repudiandi cauſſam; non ad novi ineundi matrimonii poteſtatem referri debet in illa Chriſti ſanctione: ut cum Auguſtino Catholica omnis Eccleſia judicat. Alioqui, quod eruditi viri prudenter opponunt, deterior illius eſſet cauſſa, quæ per fraudem & calumniam, injuſte eſſet ab viro dimiſſa; quàm meretricis, quam quis jure repudiaſſet: ſi huic nubendi alteri data poteſtas intelligeretur: illi ab Chriſto negata: quod minime conſentaneum videtur.

VI. Verum ſepoſita illa controverſia, quæ & ab eruditis Theologis plenius, ut dixi, pertractata eſt: & à nobis ſuo loco diſceptabitur: quis non Menſarii fenoris patrono jure ſuccenſeat, quod Romanum Pontificem, Eccleſiámque Romanam, & Canonici juris peritos inclementer ob id appellet, quod illam Evangelicæ legis interpretationem amplexi ſint, quam ab antiquis Patribus, & Patrum coryphæis acceperant, Auguſtino & Hieronymo? Quid exprobratione iſta frigidius? quid porro iniquius? Romanos Pontifices, ubi Occidentis imperio potiti ſunt grave illud onus injeciſſe Chriſtianorum ait humeris. Atqui Auguſtini, & Hieronymi ſeculo, & deinceps, ſuos Occidens Imperatores habuit. Et ambo tamen illi, præceptum id eſſe Chriſti de uxore vel propter adulterium dimiſſa, minimè ducenda, conſtantiſſimè, acerriméque defendunt. Præcepti rem, inquam, eſſe, non conſilii, ambo iſti ſanctiſſimi, eruditiſſimique Patres arbitrati ſunt: ut qui ſecus faceret, contra Chriſti legem non vulgare crimen admitteret. Scripſit de ea quæſtione S. Auguſtinus libros duos ad Pollentium de adulterinis conjugiis: tum in libro de Bono conjugali, capite præſertim VII, ac XV, diſerta & gravi oratione.

VII. Hieronymus item epiſtola XXX, & CXLVII eamdem propugnavit ſententiam. Milevitana quoque Synodus canone XVII idem decrevit. *Placuit*, inquit, *ut ſecundùm Evangelicam, & Apoſtolicam diſciplinam neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito alteri conjungantur: ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur. In qua cauſſa legem imperialem petendam promulgari.* Ergo abſolutè, infinitéque illud Africani Patres intellexerunt, quod eſt Matthæi V, *Et qui dimiſſam duxerit, mœchatur.* Sic etiam Apoſtolum interpretati ſunt in priore ad Corinthios capite VII, 10. *Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere. Quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.* Cujus loci vim non poſſum quin * Auguſtini verbis adverſus Trapezitæ temeritatem inculcem: *Cur dixiſti*, inquit, *Apoſtole, quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam? Et eum velut interrogemus, & tanquam præſentem quodammodo conſulamus. Cur dixiſti Apoſtole, quod ſi diſceſſerit, manere innuptam? Licétne diſcedere, an non licet? Si non licet, cur præcipis diſcedenti, ut maneat innupta? Si autem licet, profectò eſt aliqua cauſſa, quâ liceat. Hæc autem inquiſita non invenitur, niſi quam ſolam Salvator excepit, id eſt cauſſa fornicationis. Ac per hoc non præcepit Apoſtolus, mulierem ſi diſceſſerit, manere innuptam, niſi quæ illa cauſſa diſcedit à viro, qua ſola ei licitum eſt diſcedere à viro. Ubi enim dicitur, præcipio non diſcedere, quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam; abſit ut contra hoc præceptum faciat, quæ ſic diſcedit, ut innupta permaneat. Niſi ergo intelligatur, cui liceat diſcedere; non autem licet, niſi viro fornicante, quomodo jubetur innupta, ſi diſceſſerit, permanere? Quis eſt qui dicat, ſi diſceſſerit mulier à viro non fornicante, innupta permaneat, cùm ei niſi à viro fornicante diſcedere omninò non liceat?*

* Aug. To. 4. lib. 1. ad Pollent. cap. 3.

VIII. Sic illud Roman. VII, 3, universè accipit Hieronymus, *Igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro.* Ibi enim *omnes cauſſationes Apoſtolus amputans*, ait * Hieronymus, *apertiſſimè definivit, vivente viro adulteram eſſe mulierem, ſi alteri nupſerit*, &c. *Quamdiu vivit vir, licet adulter ſit, licet Sodomita, licet flagitiis omnibus coopertus, & ab uxore propter hæc ſcelera derelictus, maritus ejus reputatur, cui alterum virum accipere non licet.* Hæc omnia priùs ſcire, & cum animo ſuo conſiderare Feneratorum patronum oportuit, quàm in Romanam Sedem, & Canonum interpretes præcipitem, ac temerariam ſententiam proferret. Sed quod veriſſimè dictum eſt à Comico,

* Hieron. Epiſt. 147.

* *Nullum adepol hodie genus eſt hominum tetrius,*
Nec minus bono cum jure, quàm danſticum.

* Plautus Moſtell.

IX. Nec illud laudare poſſum, quod ibidem Trapezita poſuit, præcepta illa, quæ Matthæi V Dominus edidit; inter quæ fuit illud de interdictis aliis poſt divortium nuptiis; vel ſolis data eſſe perfectis: vel non perpetua fuiſſe; ſed certi duntaxat temporis: uti miracula, quibus adhuc tenera, recénſque ſata Chriſtiana fides opus habuit. Quod ſanè falſum eſt. Etenim talia ſunt hodiéque, cujuſmodi ea tum Chriſtus eſſe voluit, & eâdem prædita vi: cujus nulla neque facta eſt, neque fieri poteſt deceſſio. Verum non omnia præcepti neceſſitatem & obligationem continent: ſed partim mandata ſunt, partim conſilia, ut ſuprà capite V diximus. Tunicam auferre volenti pallio cedere, quod eſt Mat. V, 40, res eſt non præcepti, ſed conſilii. Sic ad mille paſſus ingratis adigenti te, ad alia duo operam præſtare, quod ibidem ſequitur: & ejuſdemmodi alia: quæ, ut ea antiquis Patribus ſuprà demonſtravimus ſupra legem erogantur. Verùm diligere inimicos: continere oculos ab mulieris contuitu, qui cum ſtupri voluntate conjunctus ſit: non iraſci fratri ſuo, neque convicio eum afficere: præcepta ſunt, quorum auctoritas perpetuò valuit.

X. Hujus generis & illud fuit, de quo agimus modò, præceptum de uxore ab altero dimiſſa nunquam eo ſuperſtite ducenda. Nec ad illius elevandam vim pertinet, quod ei vel civilibus interdum Imperatorum decretis derogatum eſſe conſtat: vel quod veteres aliqui Patres verba Chriſti, ac Matthæi locum illum aliter interpretati ſunt, quàm Auguſtinus, & Hieronymus, ac ceteri quos ſuprà commemoravi. Nondum enim ab Eccleſia, & Synodali ſanctione liquidò conſtituta res erat. Tametſi non dubium eſt, quin potioris partis judicio, in Eccleſia damnata, & animadverſione publica notata illa matrimonia fuerint, ut in Fabiola demonſtrat Hieronymus: cujus hæc imprimis notanda ſunt: *Aliæ ſunt leges Cæſarum, aliæ Chriſti: aliud Papinianus, aliud Paulus noſter præcipit.* Ac ſubinde. *Igitur & Fabiola, quia perſuaſerat ſibi, & putabat à ſe virum jure dimiſſum, nec Evangelii vigorem noverat, in quo nubendi universa cauſſatio, viventibus viris, feminis amputatur: dum multa diaboli vitat vulnera, unum incauta vulnus accepit.* Hæc autem cùm aliis criminibus, tum adulteriis infamem virum reliquerat, ut ibidem demonſtrat Hieronymus. Sed de ea re plus ſatis.

CAPUT IX.

De petitione quarta Orationis Dominicæ. Quid ἄρτος ἐπιούσιος, eaque vox diligenter expoſita. Quæ ſit βαττολογία ibidem à Chriſto notata. Non interdici à Chriſto cibi, ac rerum ad victum neceſſariarum poſtulationem: deque ea re Trapezitæ maximus error.

I. Poterat hic finis fieri. Sed revocant penè ſublatum ſtilum duo triáve in Trapezitico illo opere animadver-

madvertenda: minus illa quidem reprehenſione digna (non enim ad fidei negotium proprie ſpectant) ſed ut in Scripturis quoquo modo tractandis primum τὸ καινόσπουδον coërceatur, hoc eſt ſupervacanea novitatis affectatio: tum etiam τὸ φιλόψογον, id eſt vituperandi quod minus probes, immodica libertas: pauca iſta pertexam. In * Oratione Dominica, quarta petitio ſic habet: * *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie:* Græce τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον. De hac voce ἐπιούσιον, multi multa ſcripſerunt. Plerique autem in eo conveniunt; petere nos à Deo quotidianam alimoniam, ſive ea omnia, quæ ad victum diurnum neceſſaria ſunt: alii cibum potius animæ, quam corporis: quidam utrumque. Medius accedit Trapezita. Nec ideò caſtigandus, quod ita ſentit: ſed quod alteram interpretationem, quæ corporis cibo circumſcribitur; quæque, ut dixi, communis eſt; nimis acerbe notat, ac *falſiſſimam* appellat: falſiſſima, ac planè nulla ratione permotus.

*Lib. 3. de ſen. Trap. p. 794. & ſeq.

* Mat. 6. 13.

II. Duo contra illam objicit. * *In ea,* inquit, *precationis formula ſuis tradenda reprehendit orandi morem gentilium, eorumque βαττολογίαν, quod putarent in multiloquio ſuo ſe ab numine citiùs exaudiri. Quod illud multiloquium? Dum plurima nimirum in precibus ſuis à Deo peterent, quæ ſibi neceſſaria exiſtimarent, caſtam uxorem, pulchros liberos, divitias, fundos, ædes, amicos fidos, ſervos fideles, dignitates, honores, alia. Cùm tam multa peterent, ac requirerent, non poterant breviter concludi eorum preces. Hinc πολυλογία, & βαττολογία in orando. Non enim illi pauca poſcebant, nec paucis. Præ cupiditate impetrandi, quæ à Deo peterent, ſæpiùs eadem repetebant. quæ βαττολογία eſt, id eſt ταυτολογία.* Malè Chriſti mentem, & illam ab eo damnatam βαττολογίαν accepit: hoc eſt, ut rectè Latinus noſter reddidit, *multiloquium.* Neque multa poſcere, & impetrare à Deo velle, vituperanda res eſt; neque *præ cupiditate impetrandi eadem repetere.* Jubet * ad Timotheum ſcribens Apoſtolus ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. *fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt.* Poteſt hoc paucis verbis fieri, ſive intus animo, dum privatim agitur; ſive voce conceptis, dum publice preces allegantur?

*Pag. 795.

* 1. Tim. 2.

III. Hoc enim Eccleſia vetus inſtituerat: ut ex * Tertulliani Apologetico conſtat: idque *nominatim, atque manifeſtè.* Quod in Miſſis ac Liturgiis præſertim uſuvenit: ut veteres Liturgiæ demonſtrant: in quibus formulæ ſunt publicarum, ac prolixarum ejuſmodi precum, pro omnibus Eccleſiaſticis ac civilibus ordinibus: nominatimque pro ſingulis, vivis pariter ac mortuis. Cujus etiam luculentam fidem faciunt antiqui Patres, Græci, Latinique. Ex quibus unum commemorabo Cyrillum Hieroſolymitanum: eſt enim ad hoc negotium inſignis illius locus: qui & alioqui Romanæ ac Catholicæ ritum Eccleſiæ contra recentem impietatem, quam præ ſe Trapezita fert, præclarè confirmat. Sic igitur in Catecheſi Myſtagogica v, in qua Liturgiæ partes, & orationes omnes explicat. Εἶτα μετὰ τὸ ἀπαρτισθῆναι τὴν πνευματικὴν θυσίαν, τὴν ἀναίμακτον λατρείαν ἐπὶ τῆς θυσίας ἐκείνης τοῦ ἱλασμοῦ, παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν ὑπὲρ κοινῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου εὐσταθείας, ὑπὲρ βασιλέων, ὑπὲρ στρατιωτῶν, καὶ συμμάχων, ὑπὲρ τῶν ἐν ἀσθενείαις, ὑπὲρ τῶν καταπονουμένων, καὶ ἁπαξαπλῶς ὑπὲρ πάντων βοηθείας δεομένων. Δεόμεθα σε πάντες ἡμεῖς, καὶ ταύτην προσφέρομεν σοι τὴν θυσίαν, ἵνα μνημονεύωμεν τῶν προκεκοιμημένων, πρῶτον πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, μαρτύρων, &c. *Deinde verò poſtquam confectum eſt illud ſpiritale ſacrificium, & ille cultus incruentus, ſuper ipſa propitiationis hoſtia, obſecramus Deum, pro communi Eccleſiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro regibus, pro militibus, pro ſociis, pro ægrotis, & afflictis; & in ſumma, pro iis omnibus, qui egent auxilio. Oramus te, inquam, omnes, & hoc tibi ſacrificium offerimus, ut meminerimus etiam eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum,* &c. Orabant & pro defunctis Epiſcopis, ac pro ceteris omnibus. quod hodiéque in Catholica perſeverat: de quo ritu agit etiam Epiphanius in Aerianorum hæreſi.

* Tertul. Apol. c. 30.

IV. Haccine igitur longiſſima ſeries orationum ſub Chriſti reprehenſionem venit? Quis hoc ſanus dixerit? Non igitur πολυλογία quælibet, ac non concluſa breviter oratio vitio vertenda. Sed nec ejuſdem orationis repetitio, *præ cupiditate impetrandi,* βαττολογία eſt, & multiloquium, quod illic Chriſtus redarguit. Nam & Chriſtus ipſe, inſtante paſſionis tempore, eundem ſermonem iteravit ſæpius, ac bene multum oravit, *cum clamore valido, & lachrymis;* ait Apoſtolus Hebr. v. 7. haud dubiè impetrare cupiens. Vides quàm non recto ſtet illa talo Trapezitica definitio τοῦ βαττολογοῦντος, & πολυλογίας in Evangelio notatæ. Ceterum, ut hoc illi maximè concedam, quod tueri non poteſt, improbari vel prolixiorem quamlibet precationem; vel nimiam impetrandi cupiditatem: quid ex eo contra communem, quam oppugnat, ſententiam ſequitur? Eſt enim quocumque tandem intellecta modo, breviſſima illa petitio, qua *panem quotidianum* poſtulamus: neque poſita plus ſemel. Itaque nihil ad βαττολογίαν & πολυλογίαν illam pertinebit, etſi de quotidiano victu à nobis accepta ſit. Et hoc ipſum eſt βαττολογεῖν, tam multa verba perdere, quæ nihil ad rem faciunt.

V. Accipe jam quid in Evangelii loco illo reprehenſum ſit à Chriſto; & cujuſmodi verboſitas orationis in βαττολογίας, ac multiloquii vitio numeretur. Quod quidem ipſa Domini verba, ſi quis paullulum animadvertat, ſatis apertè docent. *Orantes,* inquit, *nolite multum loqui, ſicut ethnici. putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur.* Credebant ethnici eo ſe ſolo promereri Deum, & quidquid peterent impetraturos, quòd multis, & exquiſitis verbis uterentur; ac variis modis eadem dicendo repeterent; ſine ullo affectu animi, & orationis ſpiritu. Quem enim habere poſſent, qui fide, ac veri Dei notitia carerent? Chriſtus hanc verborum inanitatem & ſupervacaneam pompam reſecat, ac ſuis interdicit: quos orare vult quamlibet multis, ac quàm volent ſæpe repetitis, non tam vocibus, quam mentis affectibus. Hic eſt ille orationis Spiritus *qui orationem deducit ad Dominum,* ut ait Tertullianus libro de Exhortatione caſtitatis, cap. x. Ne igitur *agmine verborum putaremus adeundum ad Dominum,* ut idem loquitur in libro de oratione, capite primo, perbrevem orandi formulam inſtituit. quæ *quantum ſubſtringitur verbis, tantum diffunditur ſenſibus.* Ut hoc verborum compendio doceret minimum in elocutione eſſe momenti: in quo ſummam, & caput ethnici conſtituebant orationis ſuæ.

VI. Itaque figuratum quodammodo eſt illud Domini præceptum, quatenus ad brevitatem iſtam, præſcriptámque hujus formulam adſtringitur. Sic enim ſolet Chriſtus, cum diſſuadere quippiam vult, in ejus contrario commendando pæne modum excedere; certè aliquid more præcipientis indicere, quod κατὰ τὸ ῥητὸν accipi non debet. Ut in eodem Matthæi ſexto capite, cùm oſtentationem in jejunio præ ſe ferendo cavere jubet: *Tu autem* (ait commate 17) *quum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.* Quod nemo pro imperio mandatum eſſe judicet. Nimirum ut alia Domini verba: ſic præcepta quædam parabolica ſunt, & figuris adumbrata. Ejuſmodi illud eſt, quo breves in orando eſſe nos præcipit: nempe ut moroſam illam, & ſine pietatis affectu ſolo in verborum ſtrepitu conſumptam orationis longitudinem amputet. Alioqui ſi comes ſit orationis, adeóque verborum, pius ille ſenſus, & affectus, nihil obſtat, quin illud exequamur, quod Lucæ xviii mandavit idem: *Oportet ſemper orare, & nunquam deficere.* Quod etiam moleſtè, importunéque uti faciamus hortatur: & exemplo viduæ cujuſdam incitat, quæ ab iniquo judice odioſa, & aſſidua interpellatione jus expreſſit, ac ſubinde ita concludit: *Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die, ac nocte, & patientiam habebit in iis?* Duo ſunt in orationis genere iſto, quod tantopere commendat Dominus, & cui fructum certiſſimum pollicetur, quæ Matthæi 6 vituperari Trapezita cenſuit; *non concluſæ breviter preces; &, ex impetrandi cupiditate eorumdem in loquendo repetitio.* Quare fugit illum ratio, neque ſexti capitis Matthæi locum illum rectè eſt interpretatus.

VII. Post hæc, non agi in quarta illa petitione legitimæ orationis, qua *panem noſtrum quotidianum* poſtulamus, de cibo; ac rebus ad ſuſtentandam vitam neceſſariis, argumentatur ex eo, quod Chriſtus Matt. vi, 8 ita colligit: *Nolite ergo aſſimilari eis. Scit enim pater veſter, quid opus ſit vobis, antequam petatis eum.* * *Quid clarius* (ait) *quàm nolle Chriſtum ea à Deo patre peti, quorum noſter indiget uſus, quia Deus ſcit, quid nobis opus ſit, ut non neceſſe habeamus hoc ab illo flagitare?* Si abſolutè poſtulari caduca illa, & huic vitæ neceſſaria vetat, ob hoc præciſe quia jam Deus ſcit quibus opus habeamus: nihil ab eo oportet petere, ne cœleſtium quidem rerum, & ad animum pertinentium. Nam etiam illa novit antequam rogemus,

* Trapez. p. 796.

quem

quem nihil prorſus rerum noſtrarum latet. Atenim *non eſt veriſimile, Chriſtum in tam compendioſa oratione ſub nomine panis peti à ſuis voluiſſe neceſſaria ad vitam, vel ſolum victum, cum tam expreſsè nolit eos imitari πολυλογίαν gentilium in orando, qui ea petebant, quæ ſibi uſui eſſent, & longè aliam precandi formulam ſe eis præſcribere dicat.* Non in eo probroſa illa & gentilium propria πολυλογία, vel βαττολογία conſiſtit, quod omninò externa illa peterent, & ad uſum vitæ ſpectantia: ſed quòd ex ſola peterent, meliorum ac cœleſtium ignari: tum quod anxiè ac nimis ſolicitè peterent; ac divinæ erga ſe providentiæ diffiderent.

VIII. Ad hæc non ea poſtulabant, *ut his bonis honeſtè uterentur,* (ait Auguſtinus libro I de Civitate Dei, capite XXX) *hoc eſt modeſtè, ſobriè, temperanter, piè: ſed ut infinita varietas voluptatum inſanis effuſionibus exquiratur: ſecundiſque rebus ea mala oriantur in moribus, quæ ſævientibus pejora ſint hoſtibus.* Itaque in eam Apoſtoli Jacobi repre-
*Jacob. 4. 3. henſionem incurrebant. * *Petitis, & non accipitis, eo quod malè petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.* Ubi de caducis ac præſentibus bonis loquitur (Nam virtutibus nemo malè utitur.) Nec eos iccircò redarguit, quod talia peterent; ſed quod non rectè, nec honeſtum in uſum ac finem peterent. Quocirca ſepoſitis malis iſtis petendi conditionibus, licet præſentis vitæ bona, præſertim neceſſaria, ab illo poſtulare, à quo & cœleſtia flagitamus: qui fecit cœlum & terram. *Omnia* enim *iſta bona ſunt, & Dei munera ſunt. Ne putetis, fratres* (verba ſunt Auguſtini in Pſalmum XXXV) *quod aliquis illa poterit dare, niſi unus Deus. Quicumque ergo non expectant iſta* (nec expectando poſtulant) *niſi à Domino: multum intereſt inter hos, & eos, qui illa quærunt, aut à dæmonibus, aut a ſortilegis, aut à mathematicis. Iſti enim duobus modis miſeri ſunt: quia & terrena ſola bona deſiderant, & non ab eo petunt, qui dat omnia bona.* Et ad Pſalmum LXVI: *Ad hoc diximus hæc, fratres,* inquit, *ut quiſquis etiam iſta terrena forte, vel propter ſupplementa neceſſitatis, vel propter infirmitatem aliquam deſiderat, nonniſi ab illo deſideret, qui eſt fons omnium bonorum, & creator, & recreator univerſorum.*

IX. Legantur quæ de hoc argumento pulchrè diſputat Auguſtinus idem in primo de Civitate Dei, capite VIII. ubi admirabilem Dei providentiam explicat in bonis illis diſtribuendis, & quatenus petentibus iſta concedit, aut negat. *Similiter in rebus ſecundis* (ait) *ſi non eas Deus quibuſdam petentibus evidentiſſima largitate concederet, non ad eum iſta pertinere diceremus. Itémque ſi omnibus ea petentibus daret, nonniſi propter talia præmia ſerviendum illi eſſe arbitraremur: nec pios nos faceret talis ſervitus, ſed potius cupidos, & avaros.* Ad ſummam, βαττολογία & πολυλογία illa gentilium propria, & a Chriſto Domino damnata tunc admittitur; cùm ita ſola hæc præſentia, & externa commoda petuntur; ut nulla ſit in nobis potiorum, ac cœleſtium cura bonorum. præſertim ſi ab alio, quàm ab vero Deo iſta flagitentur. Tùm ſi voce tenus, & affectata ſermonis pompa, ſine interiore mentis affectu, iſta tractentur. Ad hæc, ſi non ad honeſtum finem illa referamus; cujuſmodi poteſt eſſe neceſſarium vitæ ſubſidium. Ac demum ſi propter iſta ſola Deo ſerviamus.

X. Quæ omnia orationia vitia, tum formula ipſa precationis ſuæ; tum ceteris, quæ ad eam adjunxit, monitis prudenter declinavit ſummus orandi magiſter: dum imprimis præcipua ducere, ac primo loco poſtulare bona cœleſtia, animique propria nos docuit. *Videtis enim, charissimi,* (iterum * Auguſtinum opponemus Trapezitarum
*August. Serm. 9. de Diver. c. 13. patrono) *quot petitiones docuit nos Dominus Chriſtus, & vix illic invenitur una, quæ ſonet de pane quotidiano: ut omnia, quæ cogitamus, propter vitam futuram cogitemus.* deinde cùm à ſolo Patre noſtro cœleſti peti voluit: tum adeò nullo ſermonis apparatu, ut paucis ac vulgaribus verbis ad id genus orationia præiverit. Poſtremo quò iſta qualiſcumque cura præſentium pertinere deberet oſtendit, partim in precatione ipſa, cùm unam illam, ſimplicemque panis petitionem triplici utrimque poſtulatione vallavit ſempiternorum ac cœleſtium: partim divinis illis, quæ deinceps adjecit, hortamentis & exemplis: quibus totos nos ad ſpem cœleſtium, ac fiduciam in Deo collocandam erexit. Plurimum itaque Chriſtianorum cauſſa, etiam communia cum ceteris bona petentium, ab gentilibus, & impiis diſtat eadem undecumque procurantibus: ut peſſimè de toto hoc inſtituto Chriſtianæ legis, ac pietatis Trapezita noſter exiſtimaverit.

XI. Neque verò qualemcumque, uti dixi, curam bonorum ejuſmodi damnare Chriſtus voluit capite illo Matthæi ſexto; ſed angorem, ac nimis anxiam, & moleſtam in illis petendis, conficiendiſque ſolicitudinem: quod ne probatione quidem eget. Quamobrem falſus eſt Trapezita; qui ex illa tota Chriſti oratione, quâ vitæ ſuſtentandæ & quotidianæ alimoniæ curam nimiam caſtigat, atque ex divina benignitate ac providentia ſuſpenſos eſſe nos jubet, argumentatur, nihil de cibo, ac vitæ neceſſariis in ſua oratione poſuiſſe Chriſtum: Quod contrà eſt. Nam ideò potius de cibariis à Deo poſtulandis admonere debuit: ut unde illa eſſent expectanda, & à quo emendicanda fideles intelligerent: ac tum illius auctoritate freti, qui hanc precationis formulam dictaverat: tùm impetrandi, quod tanto fidejuſſore peterent, certiſſima ſpe, improbam & aſſiduam comparandi victus moleſtiam ſublevarent. quam τὴν ἡμέρας κακίαν, id eſt *diurnam vexationem*, & quaſi *malignitatem* ibi Chriſtus appellat.

XII. Præterea illa ipſa Chriſti verba, quæ ad id affert Trapezita, contra ipſum faciunt: *Quærite ergo primum regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* * Unde ἀσυλλογίστως ita concludit: *Quærenda itaque cœleſtia tantum, & imprimis jubet:* Si quærere eſt *Pag. 198.
cum ſummo labore & omni animi contentione, ac ſolicitudine procurare; huic aſſentior. Nam hæc ſola, ut jam dixi, Chriſti mens eſt, in divinis ac cœleſtibus perſequendis defixas tenere curas cogitationeſque noſtras. Sin eſt quærere, mediocri cura, & induſtria, & quaſi ſecundaria opera quæ ſunt vitæ neceſſaria comparare: neque hoc Chriſtus facere interdixit: neque indidem, unde illa ſperare nos voluit, precibus elicere. Ac vel ipſa vox πρῶτον, id eſt *primùm*, eſſe alterum, & ſecundum indicat, quod oporteat quærere. Dixiſſet enim ζητεῖτε μόνον, id eſt *Quærite ſolum*, ſi alterum utcumque quæri noluiſſet. Proinde cetera ſic adjicienda pollicetur; ſi primo loco regnum Dei quærimus; ut cetera quæri ſecundo non prohibeat, immo ſuadeat; ſi non tanta, ac priora illa & præcipua, contentione animi, ac labore captentur: præſertim ſi in ſolo poſtulandi officio quærendi, ac laborandi ſumma conſiſtat: cujuſmodi illa Domini adhortatione præſcribi ratio videtur conciliandarum utilitatum corporis. Quocirca evidens eſt ἀλογία Trapezitæ: quæ eſt fallacia ἐκ τοῦ πῆ, τὸ ἁπλῶς inferens. hoc eſt ex eo, quod quadamtenus, ac certo modo prohibetur aliquid, abſolutè interdici colligens.

XIII. Reliqua ſubinde diſputationis Trapeziticæ vis in τοῦ ἐπιουσίου vocabulum incumbit, quod in petitione illa quarta legitur: τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.* Latinus Interpres Matthæi, *ſuperſubſtantialem.* Magna de hoc nomine Græco cùm apud antiquos, tum hodiéque inter eruditos quæſtio eſt, ac diſſenſio, eáque duplex: primùm de origine, ac themate: deinde de notione ac poteſtate. Non commentarium Matthæi, vel Orationis Dominicæ ſcribimus, ut ſingulorum ſententias, & cujuſque momenta ponderemus. Dicendum itaque de illis catenus, ut & falſa Trapezitæ refellatur opinio; & communis, ab illius iniqua caſtigatione vindicetur. Omnes, quæ de loco illo excogitatæ ſunt, ſententiæ ad duo faſtigia rediguntur, tam quod ad Grammaticam nominis notationem, quàm quod ad ſenſum orationia attinet. Origo primùm duplex eſſe poteſt τοῦ ἐπιουσίου. Aut enim à ſubſtantivo verbo εἰμὶ, & ab οὐσίας, quæ indidem oritur, voce deflectitur. aut à verbo εἶμι, quod eſt *eo;* à quo fit ἐπιὼν, id eſt adveniens, & ἡ ἐπιοῦσα, vel *craſtina*, vel *ventura* dies. Rurſus interpretandi ratio duplex eſt. Nam vel panis intelligitur, quo corpus alitur, & ſynecdochicè res omnes ad victum, & uſum vitæ neceſſariæ. Vel ſpiritalis alimonia, ſive animi cibus, quo ad vitam æternam reficimur. Qui prius amplectuntur, utramvis duarum, quas dixi, nominis originem adhibent. Eſt enim pania *quotidianus* ἐπιούσιος, hoc eſt πρὸς τὸ ἐφήμερον ζωὴν τῇ οὐσίᾳ ἡμῶν χρησιμεύων, ait Baſilius quæſtione CCLII breviùs explicatarum: hoc eſt, *ad diurnam vitam, ſubſtantiæ noſtræ utilis.* ſive, ut alii, ἐπὶ τὴν οὐσίαν, ὡς τροφὴν ἐπιμένων, quaſi dicas ad *ſubſtantiam noſtram*, id eſt vitam corpúſque ſuſtentandum neceſſarium alimentum. Item ἀπὸ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, vel ἀπὸ τοῦ ἐπιόντος ſimpliciter, panis ἐπιούσιος dicitur, ut ſit *craſtinus*, vel *futurus*; quemadmodum refert Hieronymus. Similiter qui panem ſpiritalem ac cœleſtem interpretari malunt, alii ἐπιούσιον, quod *ſubſtantiam* excedat, dici volunt: quaſi ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ, & ὑπερούσιος ſit. * Athanaſius *Lib. de Incarnat. p. 474.
verò ab eo quod eſt ἐπιὼν, vel ἡ ἐπιοῦσα, repetens originem, τὸν μέλλοντα, hoc eſt *futurum*, vel, ut Auguſtinus,

advenientem

advenientem panem, putat eſſe vel Spiritum ſanctum; vel æternam vitam: cujus primitias habemus hac in vita Dominicum corpus: quod & ipſum plerique ſuperſubſtantialem illum eſſe panem exiſtimant, quem illic docemur petere.

* Pag. 813. & ſeq. XIV. AT * Trapezita demùm ἐπιούσιον deducit ab eo, quod eſt ἐπιὼν, non ἀπὸ τῆς ἐπιούσης. *Non igitur* ἐπιούσιος ἄρτος, inquit, *eſt* τῆς ἐπιούσης, *ſed* ὁ ἐπιὼν ἄρτος: *qui ultimo tempore venturus eſt, in die nempe judicii. Sic* ἐπιούσιος ἄρτος *panis eſt non naturalis, ſed ipſe Chriſtus, qui noſter panis eſt, & qui venturus eſt, ut in eo, & cum eo reſurgamus, virtute ejus corporis, quod hìc in pane Euchariſtiæ ſumimus.* Si panem iſtum ἐπιούσιον vel Chriſti corpus, quod modò in Euchariſtia ſumimus, intelligeret: vel aliquid aliud merè ſpiritale; veluti ſempiternam felicitatem, haberet quorum ſe patrocinio defenderet. Nunc panem illum vult eſſe Chriſtum, ejuſque corpus; & illum ipſum vocari panem ἐπιούσιον, quia venturus eſt ad judicandum. Quod minimè cohæret. Nam Chriſtus, quà panis eſt, non eſt venturus: ſed in hac vita nobis exhibetur. Neque ſatis commodè dixeris, *Panis veniet ad judicandum.* Atqui rogamus τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον, *panem*, ut putat Trapezita, *venturum.* Quid hoc perpleaius? Disjungenda ergo iſta ſunt, ut vel panem interpretetur, Dominicum corpus, quod modò in Euchariſtia præbetur, eo ſenſu, quem tradit Cyprianus: * *Ut qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abſtenti, & non communicantes à cæleſti pane prohibemur, à Chriſti corpore ſeparemur.* Sic enim docet idem *Panem noſtrum vocare nos Chriſtum, quia Chriſtus noſter, qui corpus ejus contingimus, panis eſt.* Quare panis illa notio ad Euchariſtiam reſtringi debuit, non in tempus judicii prorogari. Vel certè futurum aliquid, nec dum adeptum, ac repræſentatum intelligi: velut gratiam, aut beatæ perennitatis ſtatum: ut rectè, ἄρτος ἐπιούσιος *futurus*, aut *venturus panis* intelligatur.

* Cypr. lib. de Orat. Domin.

XV. EGO verò de pane communi, & corporis alimonia libentiùs acceperim cum Græcis pleriſque, præſertim linguæ ſuæ peritiſſimis, velut Baſilio, Chryſoſtomo, Cyrillo Hieroſolymitano, ac ceteris. qui quidem ab eo, quod eſt οὐσία, deductum hoc vocabulum putarunt: ut ſit ὁ ἐπὶ τὴν οὐσίαν, *ad ſubſtantiam* hominis fovendam ſcilicet, & ſuſtentandam neceſſarius: vel *ad extantiam* illius, hoc eſt ad hoc ut exiſtat in rerum natura, ſeſeque conſervet. Nam utrumque voa οὐσία ſignificat, rei ſcilicet ſubſtantiam: quod Hebræi יש appellare ſolent. Nam vox iſta rei ſubſtantiam, & quod res eſt ſignificat. hoc autem eſt οὐσία. Proinde ἐπιούσιος ὁ ἐπὶ τὴν οὐσίαν: *ad ſubſtantiam pertinens.* Nec obſtare debet, quòd in compoſitione præpoſitio ἐπὶ vocalem plerumque ultimam elidit: ut ἐπεργισμὸς, & ἐπουσία apud * Ptolemæum. Etenim nonnunquam citra eliſionem componitur: ut in ἐπιεικὴς, ἐπίορκος, ἐπίδοξος, & aliis quibuſdam. Nec tantum nobis alioqui placere debemus, ut Græcæ proprietatis intelligentiores nos eſſe confidamus, quàm illi fuerunt, quos modò nominavi eloquentiæ Chriſtianos inter Græcæ principes. qui ἐπιούσιος hac uſurpari forma, & hoc ſenſu arbitrati ſunt. Hoc igitur contenti ſimus.

* Ptolem. libro 3.

* Pag. 814. XVI. NAM quod pronominis ἡμῶν emphaſim neſcio quam intentat adverſus hanc ſententiam * Trapezita noſter, tanquam *ita expreſſè, &* ἐναργῶς *enunciata iſta non poſſint deſignare, niſi panem illum noſtrum, id eſt Chriſtum;* nihil hoc neceſſe eſt. *Noſtrum* enim id valet, proprium hominis cibum; qui ab jumentorum, atque etiam Angelorum cibo diverſus eſt. Ita Pſalmo CXLVI, 9, נותן לבהמה לחמה, *Qui dat jumento panem ſuum.* Διδόντι τοῖς κτήνεσι τροφὴν αὐτῶν.

* Pag. 815. XVII. VANUM etiam illud eſt; immo & abſurdum; & neſcio quid impietatis redolet, quod idem objicit: * *In tota illa oratione*, inquit, *quæ breviſſima eſt, nihil petere à Deo jubemur, niſi illa ſola, quæ in noſtra poteſtate non ſunt, quæque à Deo ut ea habeamus, peti debent, &c. At panem ejus, ideò à Deo petere nos vetat Chriſtus, quia unuſquiſque poteſt eum ſibi ex arte, adjuvante Deo, dare. Scit enim Deus quid nobis opus ſit, & unicuique artem aliquam, quam maximè ei convenire judicat, ſolet aſſignare unde vivat, &c. Et nemini deeſt iſte panis, quo noſter victus, & vita conſtat.* Itàne quotidianum cibum, & res ad uſum vitæ neceſſarias petere à Deo per ipſum non licet, quia ſibi quiſque comparare per ſeſe poteſt? Si hoc unumquemque ſibi, induſtria ſuapte ſola, ſine ope Dei ac gratia, præſtare poſſe dixerit, impiè, irreligioſèque dixerit: neque quidquam reſtabit aliud, quàm ut itidem faciat, ut ille apud Prophetam * Habacuc, *qui immolabit ſagenæ, & ſacrificabit reti ſuo, quia in ipſis* (id eſt eorum ope) *incraſſata eſt pars ejus, & cibus ejus electus.* Aut cum illo numinis contemptore dicat: * Habac. 1. 16.

Tom. IV.

* *Dextra mihi Deus, & telum quod miſſile libro* * Mezentius Æn. 10.
Nunc adſint.

Sin ope Dei, auxilióque quamlibet quæſtuoſæ guarus artis opus habeat: quod iis additis duabus voculis *adjuvante Deo*, imprudens Trapezita profitetur, ac ſeipſum induit: cur non panem illum à Deo precetur, quem nonniſi adjuvante illo poteſt conſequi? Meminiſſet illius Agathonis, opinor, ſententiæ

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην.
Ars fortunam amat, & fortuna artem.

Vel Prophetam potiùs Chriſtianus audiret: * *Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant, qui ædificant eam.* * Pſal. 126.

XVIII. DUÆ ſunt artes præcipuæ, quibus vitæ ſuſtentandæ præſidia comparantur; agricultura, & mercatura. Utrumnam igitur, qui harum ſit peritus artium, nihil ad vitam tuendam requirit amplius: aut cauſſam non habet, cur à Deo victum poſtulet, quoniam artem illi dedit, qua id per ſe parare ſibi poterit? ut verum ſit, quod Trapezita narrat, τὸ δὲ τεχνίον ἡμᾶς διαθρέψει. Atqui & annuæ tempeſtates, & ſoles, & imbres, & venti, ceteràque, quæ ad ſatus & incrementa frugum agricolis: aut ad tranſmarinas peregrinationes negotiatoribus neceſſaria ſunt; ſolius Dei nutu ac voluntate gubernantur: ut ſexcenta præteream incommoda, & pericula; quibus effecta illarum artium intercipiuntur: ad quæ cavenda & famem videlicet propulſandam, nihil umquam exhauſti ſatis eſt: ſive ad curam & impendia rerum variarum; ſive ad officia Chriſtianæ pietatis, ac preces, quibus Dei favor, & auxilium aſciſcitur. Quod enim * Trapezita præterea ſubjicit, ad elevandam hoc in genere precum neceſſitatem: *Et nemini deeſt iſte panis, quo noſter victus & vita conſtat. Ea gratia de illo parando non debemus eſſe ſoliciti:* hoc neque confutatione dignum eſt: & ſi quam mereretur, non alia eſſet opus, quàm qua Sophiſtam neſcio quem de motu diſſerentem, ac nullum eum eſſe garrientem, adſtantium aliquis illuſit. Movit enim ſe loco, & paſſus aliquot ambulavit. Ita motum eſſe reipſa, non argumentatione perſuaſit. Sic iſti, qui ad victum neceſſaria ſuppetere omnibus, deeſſe verò nemini putat; tot illa calamitoſorum, ac fame & egeſtate confectorum oſtendenda ſunt millia; ut uſu ipſo convictus oculorum, quantum in eo ſit falſus agnoſcat. * Pag. 816.

CAPUT X.

Nonnulla Scripturæ loca perperam ab Trapezita vel correcta, vel expoſita, vindicantur: atque Interpretis vulgati contra illius novitatem & calumniam patrocinium ſuſcipitur.

I. POSTQUAM in vocabulo τοῦ ἐπιουσίου, & Matthæi loco declarando, qui eſt in ejus capite ſexto, Trapezitæ ἀβλεψίαν, & falſam opinionem diſcuſſimus: libet ejuſdem generis tria, quattuórve παρεξηγήματα hoc poſtremo capite perſequi: quibus alia Scripturæ loca dum nove interpretari ſtudet, depravat potius; aut in iis, quæ recta ſunt, emendandis ludicram & inanem ponit operam.

In fine duodecimi capitis primæ ad Corinthios, Apoſtolus ita ſcribit: ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. *Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.* Quæ lectio veriſſima eſt; eamque Græci omnes, & Latini ſecuti ſunt: nec vel Trapezita ipſe negare poteſt, quin ſua illi conſtet ſententia. Mens ibi eſt Apoſtoli, ut ait Chryſoſtomus, Corinthios ad fraternæ charitatis incitare ſtudium, ex ipſa chariſmatum cupiditate, quæ ardens in illis erat. Nam cùm alii donum linguarum magni facerent, optarentque ſibi præ ceteris: alii prophetiæ: alii virtutum: hoc eſt miraculorum: hortatur illos ut præſtantiora quæque chariſmata conſectentur. *Ego verò*, inquit, *viam vobis obtinendorum chariſmatum oſtendo.* (verba ſunt Chryſoſtomi) *Nec dixit chariſma; ſed viam, ut quod dicturus eſt in majus extollat. Non enim unum aliquod, vel duo, trium vo-*

bis oſtendo chariſmata: ſed unam viam, quæ ad omnia iſta perducit. Nec viam ſimpliciter dixit: ſed cum exceſſu quodam, & omnibus in commune propoſitam. Καὶ δείκνυμι ὁδὸν χαρισμάτων ὑμῖν. οὐδὲ γὰρ εἶπε, χάρισμα· ἀλλ' ὁδὸν, ἵνα μειζόνως ἐπιρρώσῃ τοῦτο, ὃ μέλλει λέγειν· οὐδὲ γὰρ ἓν, καὶ δύο, καὶ τρία χαρίσματα δείκνυμι ὑμῖν· ἀλλ' ὁδὸν μίαν τὴν ἐπὶ πάντα ταῦτα φέρουσαν· καὶ οὐχ ἁπλῶς ὁδόν· ἀλλὰ μεθ' ὑπερβολῆς, καὶ κοινῇ πᾶσι προκειμένην.

II. Theodoretus verò: τουτέστι, τὴν καθ' ὑπερβολὴν, inquit, μειζόνων χαρισμάτων δείκνυμι τὴν ὁδόν. hoc eſt, *donorum longè præſtantiorum viam oſtendo.* Sic etiam Photius. Sed multo eſt aptius, ut hæ voces καθ' ὑπερβολὴν cum ὁδὸν copulentur: ut Chryſoſtomus facit: nec non Theophylactus. Δείξω, inquit iſte, ὑμῖν μίαν ὁδὸν καθ' ὑπερβολὴν, τουτέστιν, ὑπερέχουσαν, ἥ τις φέρει ἐπὶ πάντα τὰ χαρίσματα. *Oſtendam vobis viam quandam per exceſſum: id eſt eximiam: quæ ad omnia chariſmata perducit.* Poſſit tamen aliquis καθ' ὑπερβολὴν cum verbo δείκνυμι connectere, quaſi dicat: cùm multas vobis chariſmatum vias oſtenderim, per quas ingredi poſſitis: adhuc tamen excellentius idipſum facere volo: hoc eſt viam monſtrare vobis. Agit autem iſtud ipſum, quod eſt viam oſtendere, melius & excellentius, qui excellentiorem demonſtrat. Atque hic ſenſus ad verba quadrare maximè videtur. quo cum ceteri in idem recidunt.

* Trapez. p. 345.

III. *Trapezita porrò cùm in veteri codice εἴ τι pro ἔτι reperiſſet, fecit idem, quod delicatus ille juvenis: qui invento ſcalmo, navem fabricare inſtituit. Ita ille una ex literula; quæ magnas olim Arianis temporibus in Eccleſia tragœdias excitavit; totum illum conturbavit Apoſtoli locum. Nam pro ὁδὸν, ὅλον ſubſtituit. *At ὅλον pro ὁδὸν*, inquit, *certiſſima eſt conjectura.* Qusre ita totum illum locum interpolat: καὶ εἴ τι καθ' ὑπερβολὴν, ὅλον ὑμῖν δείκνυμι. *Et ſi quid vobis totum eximium & excellens, monſtro.* Sed eſt iſta frivola, & inepta divinatio: quam cur vulgata & antiqua permutemus cauſæ nihil eſt. Quid enim habet illa præter novitatis affectationem? ne hujus quidem ingenioſè, ac ſolerter inventæ; ſed impeditæ; certè minimè neceſſariæ: nedum, ut blandiens ſibi nominat, *certiſſimæ conjecturæ.* Critici probi officium eſt, non cuicumque Scriptoris loco caſtigationes ſuas, & conjecturas impingere: neque ſi aliter in uno alteróve exemplari, quàm in editis eſt, forte aliquid legerit, id ſtatim in omnes codices diffundere. nedum id ſibi ſumet, cùm ſolam ad emendandum ſuſpicionem ac conjectationem adhibet. Sed tum denique medicinam tentabit facere, cum manifeſtè mendoſa erit lectio; cujus nulla commoda ſatis extricari poteſt ſententia. Quid autem in illo, de quo agitur, Apoſtoli loco ſimile? Aut quis non meliorem, ac ſimpliciorem eum eſſe ſenſum judicet, quem communis offert ac recepta, quàm qui ex nova illa verborum conformatione naſcitur?

* Trapez. p. 33.

IV. Non magis audiendus eſt * alio in loco, ubi Latinum noſtrum Interpretem: immo interpretes erroris arguit. nimirum in cap. IV Epiſtolæ ad Epheſios, com. 4. ubi Apoſtolus præcipit, *fornicationem, & omnem immunditiam, aut avaritiam, nec nominari*, &c. *Sed magis*, inquit, *gratiarum actio.* ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. Hieronymus aliter exponit in Commentario ad illam epiſtolam. & *forſitan*, inquit, *gratiarum actio in hoc loco non ita eſt nominata, juxta quam gratias agimus Deo: ſed juxta quam grati, ſive gratioſi, & ſalſi* Ita legendum non *falſi*) *apud homines appellamur*, &c. *Decet autem ſermonem ejus ſale eſſe conditum, ut gratiam apud audientes habeat.* Sic Proverbiorum XI ſcriptum eſſe notat Hieronymus, γυνὴ εὐχάριστος ἐγείρει ἀνδρὶ δόξαν: id eſt *Mulier gratioſa excitat viro gloriam.* Quare εὐχαριστίαν apud Paulum mallet Hieronymus ſignificare *ſermonis gratiam*, & condimentum quoddam ſuavitatis. At quanta cautione moderationéque utitur, dum à communi ſententia recedit! *Forſitan*, inquit, *gratiarum actio in hoc loco non ita eſt nominata*, &c.

* Trapez. p. 33.

V. Quam in opinando modeſtiam imitaretur * Trapezita: nec ſic odioſè Interpretes notaret omnes: *Quod verbi*, inquit, *per gratiarum actionem male reddi ab interpretibus fateor.* Immò optimè ſic redditum eſt. Εὐχαριστία non aliud eſt hìc quàm *gratiarum actio.* Nec ea ratio, quæ Hieronymum ſummum virum perpulit, ut de eo dubitaret, valde nos movet. Quærit cur poſt damnatam & prohibitam immunditiam, turpitudinem, ſtultiloquium, ſcurrilitatem, non aliam virtutem iis oppoſuerit Apoſtolus; utpota juſtitiam, veritatem, dilectionem potiùs, quàm gratiarum actionem. Facilis eſt reſponſio. Nihil ex ore Chriſtiani vel ſonare frequentius debet, vel decentius poteſt, quàm gratiarum actio. Quam quidem ubique, & quavis occaſione Deo perſolvere nos oportet. *Nam quid melius* (ait Auguſtinus epiſtola LXXVII) *& animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quàm Deo gratias? Hoc nec dici brevius, nec audiri lætius, nec agi fructuoſius poteſt.* Tum egregiè * Nazianzenus Gregorius; Μνημονευτέον γὰρ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ ἀναπνευστέον· καὶ, εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν, μηδὲν ἄλλο, ἢ τοῦτο πρακτέον. κἀγὼ τῶν ἐπαινούντων εἰμὶ τὸν λόγον, ὃς μελετᾷν ἡμέρας, καὶ νυκτὸς διακελεύεται, καὶ ἑσπέρας, καὶ πρωῒ, καὶ μεσημβρίας διηγεῖσθαι, καὶ εὐλογεῖν τὸν κύριον ἐν παντὶ καιρῷ. *Non enim tam ſæpe ducere ſpiritum, quàm Dei meminiſſe debemus. Immo ſi dici hoc poteſt, aliud nihil quàm hoc faciendum. Nam & ego inter eos nomen meum profiteor, qui ſententiam illam probant, quæ nos die ac nocte jubet meditari; veſpere, & mane, & meridie narrare; ac denique benedicere Dominum in omni tempore*, &c. Quamobrem non hoc ſolum Propheta David: ſed etiam Apoſtolus perpetuò, & quovis loco ac tempore factitare jubet. Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε (ait 1 Theſſ. 5, 18) ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. *Sine intermiſſione orate: In omnibus gratias agite.* Et ad Coloſſenſes, capite 3, 17. πᾶν ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ, ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ, καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum.*

* Nazianz. Orat. 33. pag. 531.

VI. Notus eſt ille Judæorum mos, quem hodiéque ſervant, nulla ut diei particula, nulla publica, privatáque vitæ functio ſine Dei benedictione propemodum abeat. Quem in uſum conceptas, ac præſcriptas habent precationum formulas: quarum in Talmudicis Digeſtis, Tractatu Berachoth, mentio eſt: & in libro, quem סדר תפלות vocant, quod eſt, *Ordo precum.* Quam illorum exactam, & ad ſuperſtitionem uſque, ut illorum fere omnia ſunt, limatam diligentiam, nemo cùm illa legerit non obſtupeſcat. Quare quid mirum eſt Apoſtolum Chriſtianis præcipere, crebrò uti benedicant, agántque Deo gratias; & hoc in ore potius verſent, ac continuò meditentur, quàm ludicra, & ſcurrilia, aut etiam turpia? Ex quo id fiat, quod per Iſaiam pollicetur Deus, capite XLVIII, 9. *Et laude mea infrenabo te, ne pereas.* Nemo igitur communem vocabuli τῆς εὐχαριστίας notionem immutare debet in illo Apoſtoli loco: neutiquam verò, quod temerè Trapezita facit, huic erroris notam adſcribere.

VII. Nec illud ejuſdem laudaverim, quod Lucæ XII, 58, pro eo quod Græcè legitur, δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, & Latinus noſter vertit, *Da operam liberari ab illo*: mavult ita reddere: *uſuram illi perſolve.* Non ſum neſcius, tum ἐργασίαν uſuram eſſe, ac fructum occupatæ fenore pecuniæ: tùm Theophylactum ita illum locum explicaſſe, ut * Trapezitæ placet. Sed uterque fallitur. Nam neque ſatis emendatum iſtud eſt, δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι. *Da uſuram liberari*, hoc eſt, *ut te liberes.* Dixiſſet enim, τοῦ ἀπηλλάχθαι. Melius ergo vulgatus Interpres, qui id animadvertit, quod nuper Vir doctus obſervabat ad 2 caput Epiſtolæ 2 ad Theſſalonicenſes, multa in Græci ſermonis conſuetudinem ex Latino irrepſiſſe, poſtquam Judæam & vicinas provincias ſibi ſubjecere Romani. Itaque δὸς ἐργασίαν prorſus Latina locutio eſt, *Da operam.*

* Trapez. p. 477.

VIII. Ut hæc Latinorum eſt propria loquendi formula: ſic illa, meo quidem judicio, ex Hebraiſmo tranſlata; quæ eſt Marci XIV, 72, de Petro poſt negationem Chriſti reſipiſcente: καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε. Quod ita Beza vertit: *Et quum erupiſſet, flevit.* Vel *quum hoc animadvertiſſet*: galli ſcilicet cantum. Huic ego non aſſentiar: uti neque Theophylacto; qui ἐπιβαλὼν interpretatur ἐπικαλυψάμενος, *operto capite.* Quam expoſitionem non ſolùm approbat * Trapezita: ſed etiam præcipiti, ut ſolet, calore. *Hæc*, inquit, *ſola expoſitio vera eſt, ceteræ omnes falſæ.* Ego verò nullus dubito, quin & falſa iſta ſit: & vox ἐπιβαλὼν nihil aliud ſit quàm *adjiciens.* Eſt enim Hebræorum proprium verbum יסף, vel in Hiphil הוסיף, cum alio verbo copulare: ut rei ejuſdem iterationem ſignificent. Sic Geneſeos 4, 2. ותסף ללדת את אחיו: *Et adjecit parere fratrem ejus.* Sic ἐπιβαλὼν ἔκλαιε, *Adjiciens ploravit*: hoc eſt *repetitis vicibus flevit*: vel, ut Latini loquuntur, *fletum ingeminavit.* Hoc longè aptius eſt, ac ſimplicius. At Latinus noſter Interpres aliter legit: nempe quod in vetuſtis quibuſdam codicibus exſtat, ἤρξατο κλαίειν: *cœpit flere.*

* Trapez. p. 672.

Hæc ad *Diſſertationem* nuperam *de fenore Trapezitico*, quæ animadverterem, interim habui. Cujus notata, confutatáque Theologicis ferè duntaxat in rebus errata ſi quis legat, ea ſtatim homine ut indigna docto ac pudente: ſic Opere illo, & Operis argumento, quod fœdum, & infame eſt utrumque, digna judicabit.

DIONYSII
PETAVII
AURELIANENSIS
E SOCIETATE JESU,

De Poteſtate Conſecrandi & Sacrificandi Sacerdotibus à Deo conceſſa: déque Communione uſurpanda, Diatriba.

*Adverſus novam Diſſertationem * Anonymi cujuſdam; qui Chriſtiani ſacrificii conſecrandi, offerendique poteſtatem etiam Laicis attribuit.*

* *Is eſt* Hugo Grotius *cujus nomini pepercit* Petavius, *pro amicitia qua inter eos fuit.*

Illuſtriſſimo Ampliſſimóque VIRO

PETRO SEGUIERIO

FRANCIÆ CANCELLARIO.

VETUS in Eccleſia mos fuit (*Vir Illuſtriſſime*) ut Epiſcoporum Conciliis, tractandiſque fidei rebus adhiberentur laici ordinis principes viri; non qui controverſiæ diſceptores, ſed qui pacis inter partes conciliatores eſſent: ne quid indecorè, ac præter ordinem ageretur. Sic in prima omnium Oecumenica ſynodo Conſtantinus M. Imperator: in quarta, Marcianus, & Pulcheria: in ſexta, Conſtantinus Pogonatus, Auguſti omnes; ut recentiores alias taceam: in pleriſque magiſtratus, & Comites adfuiſſe leguntur. Ego verò in hac, quam inſtitui, fidei diſputatione, tibi civilis juris adminiſtrationiſque principi, etiam judicis, arbitríque partes; nedum moderatoris ac pacificatoris ultrò defero. Quas equidem ambas non minus iis in altercationibus, quæ ſtilo privatim, quàm quæ voce publicè exercentur, neceſſarias judico. Nam & apud idoneum propoſitæ rei æſtimatorem propugnanda cauſſa veritatis eſt: & ad hoc ipſum auctoritate eſt opus; quæ iræ, pervicaciæque modum ſtatuat: ne ab unli, ac modeſts concertatione, res ad rixas, & contumelias vocetur. Ac quòd universè dixit apud * Salluſtium Cæſar; *Omneis homines, qui de rebus dubiis conſultant, ab ira, & odio vacuos eſſe debere.* tum, *haud facile animum verum, providere, ubi illa officiunt*; id in illo genere diſputationum, quod ad religionem pertinet, haud paulò quàm in ceteris eſt verius. Declarat hoc præclara illa B. Hilarii ſententia in decimo libro de Trinitate: ubi ſic ſcribit: *Immoderata eſt omnis ſuſceptarum voluntatum pertinacia; & indeflexo motu adverſandi ſtudium perſiſtit, ubi non rationi voluntas ſubjicitur, nec ſtudium doctrinæ impenditur; ſed iis, quæ volumus, rationem conquirimus, & iis, quæ ſtudemus, doctrinam comparamus. Jamque nominis potiùs, quàm naturæ erit doctrina, quæ fingitur: & non jam veri manebit ratio, ſed placiti, quam ſibi voluntas magis ad defenſionem placentium coaptavit.*

* Sal. luſt. in Bello Catilin.

Quamobrem dum in hoc certamine noſtro duas illas, quas dixi, opportunitates perſequor, tu mihi ex omnibus occurriſti, in quo totidem illa neceſſaria præſidia ſummè ineſſe videbantur. Primum dignitas, & auctoritas ea eſt in te, quæ impetum animi poteſt, & ardorem vel tacita continere. Accedit ad dijudicandi ſolertiam præſtans divinarum rerum, ac Theologiæ cognitio: quam ego fama prius acceptam, uſu poſtea, & colloquio, quod tecum iis de rebus habui, majorem opinione mea comperi. Memini enim aliquando me privato in congreſſu, ſermoni cuidam tuo intereſſe, qui de abſtruſiſſimis media ex Theologia quæſtionibus cum viris doctis babebatur: ac tum ea te partim ponere in percontando; partim exponere, ac reſpondere, quæ nihil in iis novum eſſe tibi, nihil inauditum, aut ignotum oſtenderent. Ac mihi ſic in illa tota ſermocinatione verſari videbare, ut ſubtilitate diſſerendi, & acumine nihilo iis inferior eſſes, qui ætatem omnem his in doctrinis contriverant: explicandi verò perſpicuitate, ac facilitate, longè omnibus antecelleres. Quocircà meliorem ſuſceptæ hìc à me controverſiæ judicem, quatenus neque intelligentiorem, neque graviorem, quàm tu es, optare potui neminem. Nam æquitati, quæ haud minus in judicando, quàm ſuperiora illa, locum habet, planè confido tuæ: qui ſupremam hoc in regno, juris, æquique diſpenſationem non magis officio, quàm animi integritate, probitatéque ſuſtines. Quæ jam olim nota, & perſpecta, antequam in ſummum illud dignitatis culmen aſcenderes; multò, poſtquam eo provectus es, expreſſioribus documentis enituit.

Supereſt ut & cauſſa ipſa digna ſit, quæ ad tuam cognitionem deducatur. (Non enim parvis de rebus tanta interpellanda eſt auctoritas) & non injucundus ego in te adeundo, importunúſque ſim. Sed in alterutro cunctari, id eſſet prudentiæ tuæ, aut bonitati diffidere. Res primum agitatur hìc omnium maxima, & graviſſima; in qua non unum aliquod, & ſeparatum fidei caput vertitur: ſed tota ipſa, quanta eſt, Chriſtiana pietas, ac religio: Chriſtianum, inquam, nomen omne continetur. Non enim ambigi debet, quin ſi verum illud eſt, quod iſta, quam oppugnamus, Diſſertatio tuetur; hoc eſt, bi ſacerdotali fideles omnes, etiam profani, jure, ac conſecrandi poteſtate ſunt præditi; Chriſtiana, & Catholica, prorſus Eccleſia labefactata concidat. Quæ cum humano corpori ſimillima ſit; ut non uno * Apoſtolus in loco prædicat; uti prius illud abſque membrorum ac facultatum varietate; ſic iſta, ſublata Ordinum, functionúmque diſtinctione, jam non ſolùm deformis eſt, ac fœda, ſed nulla. Siquidem * *corpus non eſt unum membrum, ſed multa* (ait Apoſtolus) &, *Quod ſi eſſent omnia unum membrum ubi corpus?* Miſſa hoc loco facio flagitia cetera Diſſertationis ejuſdem, quæ te malo in noſtra Confutatione legere. In qua preſſiùs fortaſſe, quàm pro tanto argumenti merito, atque copia, de eo ſermonem feci. Sed habenda ratio fuit tum occupationum tuarum; quæ ut *ſacræ* juſtiùs, quàm illæ * Tiberii, appellari merentur; ſic eas longiore diſtinere mora, contra ſacra peccare eſt, adeóque pene eſſe ſacrilegum. tum verò prudentiæ, ac præclaræ, ut ſuprà memini, iis in ſtudus eruditionis tuæ: quæ non plura ad rem penitus intelligendam: ac ne iſta quidem pauca deſiderat. Jam quod alterum eſt, ac mea potiſſimum intereſt, quo ſis animo meam hanc in appellando te fiduciam accepturus; tam verendum non eſt; quàm nec mihi de tua in me, ac litterarum ſtudioſos omnes humanitate: nec tibi de mea in te, cujus iſtud ſpecimen exſtare volui, obſervantia & voluntate dubitandum. Vale. Lutetiæ Pariſiorum X. Cal. Jan. CIƆIƆCXXXVIII.

* Rom. 12. & 1. Cor. 12.

* 1. Cor. 12.

* Sueton. in Tib. c. 27.

Illuſtriſſimæ Amplitudini T.

Addictiſſimus, devotiſſimúſque,
DIONYSIUS PETAVIUS
è Societate JESU.

IN-

INDEX CAPITUM

HUJUS DIATRIBÆ.

CAPUT I.

Occaſio Diſputationis ex loco quodam Tertulliani; qui Chriſtianos omnes Sacerdotes facere videtur. Præſtruuntur nonnulla ad illam neceſſaria. quatenus oblatio ſine conſecratione facta ſit. De oblatione Laicorum.

CAPUT II.

Tertulliani locus explicatur adverſus Anonymum, quomodo Laici obtulerint extra conſecrationem, exponitur inſtitutio ſacerdotum. ex Evangeliſtis petita.

CAPUT III.

Cetera Diſſertationis argumenta, ac loca veterum explicantur. De hiſtoria Frumentii, in qua multum lapſa Diſſertatio eſt. Neque Feminas, neque inferiores ſacerdote Clericos, conſecraſſe unquam. Nicænus, Laodicenus, & Ancyranus Canones expoſiti.

CAPUT IV.

De altera quæſtione, quam Diſſertatio continet: An ſemper communicandum per ſymbola: ubi de communione, & uſu Sacramentorum agitur. Non licere cuiquam ab Eccleſiæ communione diſcedere. Expenduntur cauſſæ, propter quas interdum fas illud eſſe Diſſertationis Auctor exiſtimat.

CAPUT V.

De duplici Scripturæ loco; altero Joannis ſexto, in quo uſus Euchariſtiæ præcipitur: altero Joannis tertio; ex quo Baptiſmi neceſſitas adſtruitur. Uterque falsò ab Diſſertationis auctore acceptus, ſine baptiſmo parvulos in æternum perire.

Approbatio Doctorum ſacræ Theologiæ Pariſienſis.

NOs infraſcripti in ſacra facultate *Pariſienſi* Doctores, teſtamur libellum, cui titulus eſt, DIONYSII PETAVII *Aurelianenſis e Societate* JESU, *de poteſtate conſecrandi & ſacrificandi*, &c. à nobis lectum attentè, & omnino probatum, utpote qui nihil contineat Orthodoxæ fidei vel Chriſtianis moribus diſſonum, aut repugnans. Ita cenſuimus, ſubſcripſimus.

Pariſiis, Novembris 15, 1638.

P. d'HARDIVILIER.
C. PATU.

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

De poteſtate conſecrandi & ſacrificandi Sacerdotibus à Deo conceſſa: déque communione uſurpanda Diatriba.

CAPUT I.

Occaſio *diſputationis ex loco quodam Tertulliani*, qui Chriſtianos *omnes Sacerdotes facere videtur*. Præſtruuntur *nonnulla ad illam neceſſaria. quatenus* oblatio ſine *conſecratione facta eſt. De oblatione* Laicorum.

PRoximè venit in manus meas Diſſertatio cujuſdam Anonymi * *Amſtelodami* hoc anno edita; cujus duplex erat caput. Prius *de cœna adminiſtratione ubi Paſtores non ſunt*, inſcribitur. Poſterius *an ſemper communicandum per Symbola.*

* Apud I. Columnam. An. 1638.

In illo propoſitum hoc ſibi Auctor habuit, conſecrandi Dominici corporis poteſtatem ex æquo Chriſtianis à Chriſto conceſſam omnibus fuiſſe, nonnullorum verò opinione etiam feminis. Sed ita ut laici extra neceſſitatem minimè id uſurpaverint. Ubi autem nullus eſſet Sacerdos, impune hoc non feciſſe ſolùm; ſed etiam potuiſſe facere. Similiter atque in Baptiſmo uſu venit quem ubi nulla Presbyterorum, aut virorum copia ſit, feminis adminiſtrare licet. De altero capite pòſt agemus: nunc à priore diſputandi capiemus initium.

Hujus itaque dogmatis, quod conſecrandi, conficiendique Dominici Sacramenti promiſcuam poteſtatem Chriſtianis omnibus facit; teſtis ac vindex ante omnes * *Tertullianus* adducitur: Hic enim in libro de Exhortatione caſtitatis, cùm à ſecundis nuptiis non minùs laicos, quàm ſacris addictos miniſteriis abſterrere vellet; *Nonne* (inquit) *& laici ſacerdotes ſumus? Scriptum eſt, Regnum quoque nos, & ſacerdotes Deo, & patri ſuo fecit. Differentiam inter ordinem & plebem conſtituit Eccleſiæ auctoritas, & honor per ordinis conſeſſum ſanctificatus. Adeo ubi Eccleſiaſtici ordinis non eſt conſeſſus, & offers, & tinguis, & ſacerdos es tibi ſolus. Sed ubi tres, Eccleſia eſt, licèt laici. Unuſquiſque enim ſua fide vivit*, &c. *Igitur ſi habes jus ſacerdotis in temetipſo, ubi neceſſe eſt, habeas oportet etiam diſciplinam ſacerdotis ubi neceſſe ſit habere jus ſacerdotis. Digamus tinguis? Digamus offers?* &c. Ex hoc Tertulliani loco concludit Anonymus; laicos, ſicubi neceſſe fuit, ac cum nulla copia ſacerdotis eſſet, non minus εὐλογεῖν, & εὐχαριστεῖν, id eſt *conſecrare*, quàm baptiſmum impertiri potuiſſe. Quippe verbum *offerendi* apud Tertullianum *hoc ſenſu ſolere ſumi, ubi conjungitur cum tingere, id eſt baptizare.* Adjungit & alios recentiores Tertulliano moris ejuſdem, ac juris auctores; quos ſubinde proferam.

* Cap. 7.

Ut in Tertulliano ſiſtamus gradum, & univerſè de nota hac opinione, quod noſtrum ſit judicium explicemus. primum illud defendimus; *offerendi* verbum, neque apud Tertullianum, neque apud Scriptores alios id ſemper valere, quod Anonymus affirmat, & verò debet affirmare; ſi quis diſputatione iſta promovere vult: hoc eſt *conſecrare*, & *conficere* Dominicum ſacramentum. quod ſolos aio non modò jure feciſſe; ſed etiam potuiſſe Presbyteros: ceteros autem, tam inferioris gradus clericos, quàm laicos, ſi id uſurparint unquam, nihil prorſus egiſſe.

Totus igitur in eo cardo quæſtionis vertitur; utrum quoties *offerre* apud veteres illos legitur, actionem eam ſignificet, quæ conſecratio dicitur, & εὐλογία, ſive εὐχαριστία. Nam ſi ita res habet; non eſt cunctandum, quin conſecraſſe fateamur laicos, qui obtuliſſe dicuntur. Sin eſt, ut alia quæpiam functio, & à conſecratione diverſa eadem illa voce contineatur, non erit conſequens quod Diſſertationis Auctor exiſtimat.

Atqui *offerendi* vocabulum, & *oblatio*, etiam cùm de re ad ſacrificium, ac λειτουργίαν pertinente apud antiquos accipitur; non ſemper conſecrationem aut ſignificat, aut incluſam, & comprehenſam habet: ſed aliquid aliud ab illa ſeparatum ac diverſum.

Etenim oblatio propriè, ac præciſè eſt rei alicujus repræſentatio, quæ Deo donatur: neque neceſſariò mutationem ullam exprimit, quæ in oblata re fiat. Hebræi *oblationem* vocant קרבן quod nomen generale eſt, ac tam de inanimis, vitáque carentibus, quàm animatis dicitur. Quare illa etiam δῶρα complectitur, quæ ita, ut erant, conſecrata Deo manebant: ut aurum, æs, & alia donaria, quæ in templo reſervabantur: atque etiam frumentum, vinum, oleum, quod ad uſus ſacrorum, aut ſacerdotum offerebatur. nec non pecuniam, quæ in gazophylacium mittebatur, ac theſaurum ſacrum, qui propriè קרבן Græcè κορβανᾶν Matth. 27, 6. dicitur. Quæ omnia cùm offeruntur, ac Deo dicantur, nullam mutationem patiuntur.

Sic in Chriſtiana Eccleſia vetere ad altare offerri varia munuſcula conſueverant, uti mel, lac, aves, & animalia quædam, ac legumina. quæ deinceps offerre prohibet canon tertius Apoſtolicus; ac novas duntaxat ſpicas permittit; nec non oleum, & thymiama. Quæ omnia non ſoli fideles offerebant: ſed etiam Epiſcopus, vel Sacerdos ab illis accepta. quod verba Canonis indicant. Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος παρὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ προσενέγκῃ ἕτερά τινα. Quæ Dionyſius ita vertit: *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in ſacrificio offerat ſuper altare, id eſt aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram; & confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra conſtitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.* Ac ſubinde, *Offerri non liceat aliquid ad altare præter novas ſpicas, & uvas*,

uvas, & oleum ad luminaria, & thymiama, id eſt incenſum, tempore, quo celebratur oblatio. Hinc ergo conſtat, Epiſcopum, aut Sacerdotem, qui veram, & incruentam oblationem, ac ſacrificium offerebat; etiam alia præter illud obtuliſſe; in quibus nulla fiebat conſecratio: eámque oblationem & ad altare factam, & eo tempore, quo divina myſteria peragebantur. Simul hoc obiter notandum, *offerendi* verbum latiùs patere, nec de ſolis uſurpari ſymbolis Dominicæ Paſſionis, quæ non offeruntur ſolùm; ſed etiam conſecratione mutantur. Sine qua mutatione non poteſt ſacrificii ratio conſtare; ut accuratius in Scholis Theologi diſputant.

Addam & illud ex uſu Judæorum, & ſermonis conſuetudine; cùm haberent genus quoddam oblationis; in quo id quod offerebatur Deo, ferro vel igne conſumi, extingui, exterminarique deberet; quod Græcè *ἀνάθημα*, Hebraicè חרם appellatum eſt; nihilominùs hanc ipſam vocem חרם de iis interdum dici conſueviſſe, quæ integra, & intacta manebant; ut ſunt agri, & prædia; ut ex Levitici XXVII. liquet.

Itaque cùm ejuſmodi in oblatione duplex interveniret actio; altera, qua cultui, honoríque divino res illa dicabatur, & offerebatur: altera, qua res eadem perimebatur: qua ex actione nomen *Cherem* propriè eſt impoſitum; accidit tamen, ut hac poſteriore dempta, ſola prior communem appellationem obtineret. Ideò quoties nominati anathema, vel *cherem* audimus; non ſtatim conſequens eſt, aboleri, extinguique rem, de qua agitur; ſed ex ejus natura, & conditione quid factum ſit, prudenter erit æſtimandum.

Ad hunc modum & de Chriſtiana oblatione, altariſque ſacrificio judicare convenit. Eſt enim, ut in antiquæ legis ſacrificiis; ſic in Novæ unico illo pars, ſive actio duplex: una eſt quæ propriè oblatio, Græcè *προσφορὰ* dicitur; qui eſt ritus, in verbis, aut actione aliqua conſiſtens; quibus res quæ hactenus profana erat, Deo traditur, & in ejus quaſi mancipium transfertur. cujuſmodi in Moſaicæ legis ſacrificiis fuit impoſitio manuum ſuper hoſtiam: tum elevatio, & agitatio quarumdam ejus partium ad quatuor mundi partes: quam Hebræi תנופה vocant; de qua R. Selomoh ad caput XXIX. Exodi, ubi Scriptura ritus iſtos indicat, nec non Levitici I. & ſequentibus.

Altera pars erat hoſtiæ mactatio, & combuſtio. Sic in Chriſtiano ſacrificio tam *προσφορὰ*, ſive oblatio, quàm conſecratio cernitur, qua panis, atque vini ſubſtantia deletur, & in Chriſti corpus, & ſanguinem convertitur. Totum ipſum tamen ſacrificium ab una & priori actione nomine accepto, vocatur oblatio.

At fieri poteſt, ut ex duabus, ſola tantùm uſurpetur oblatio. quemadmodum in ea *λειτουργίᾳ* uſuvenit, quæ *ἐκ τῶν προηγιασμένων* à Græcia appellatur: qualem in Paraſceve magna Latinæ Eccleſiæ conſuetudo retinet. Tum enim Dominicum corpus offertur ſine conſecratione, quæ pridie eſt facta. De hoc ergo *λειτουργίας*, ſive oblationis genere ſi qua vel ſcripto, vel ſermone mentio fieret, erraret profectò, qui cum *λειτουργίαν*, oblationémque eſſe factam audiret, ſtatim huic adjunctam fuiſſe conſecrationem diceret.

Sciendum eſt præterea dupliciter ab conſecratione divelli oblationem potuiſſe. Primùm illo modo, quem dixi; cùm longè ante conſecratus panis vivificus offertur. Secundò cùm ante conſecrationem, ab laicis, etiam mulieribus offerebatur. Mos enim in Eccleſia veteri fuit, ut qui communicandi jus haberent, iidem panem & vinum in Eccleſiam portarent, & ibidem offerrent; quod etiam *ſacrificium* vocat Cyprianus in libro de opere & eleemoſyna: *Locuples, & dives es* (inquit) *& dominicum celebrare te credis, quæ corbonam omninò non reſpicis; quæ in dominicum ſine ſacrificio venis: quæ in partem de ſacrificio, quod pauper obtulit, ſumis.* Auguſtinus Sermone 215. de Tempore. *Oblationes, quæ in altario conſecrentur offerte. Erubeſcere debet homo idoneus, ſi de aliena oblatione communicaverit.* Hanc Græci canones *προσφορὰς* vocant. cujus ſoli fideles jus habebant, qui neque abſtenti, neque pœnitentes erant; ſed integram dignitatem habebant. Atque hæc erat perfecta communio, ad quam pœnitentes, & à ſacris extorres aſpirabant, ac per longiſſimi cruciatum temporis, ſqualorémque perveniebant; uti *jus* haberent oblationis, quam *κοινωνίαν* vocat *μετὰ προσφορᾶς*. Itaque poſtremus, qui & quartus pœnitentium gradus, quam *σύστασιν* vocabant; in quo divinis myſteriis, ſine corporis Chriſti participatione intereſſe poterant, neque ſub Miſſam catechumenorum unà cum aliis excludebantur; appellari ſolet *κοινωνία χωρὶς προσφορᾶς*, ut in Nicæno [1] canone XI. quæ Dionyſius Latinè ſic concipit. *Duobus autem annis ſine oblatione populo in oratione communicent.* Et in Ancyrano canone XVI. ſimpliciter nominatur *προσφορά*. *τυγχανέτωσαν τῆς προσφορᾶς, oblationem, vel communionem aſſequantur.*

Ilerdenſe Concilium Canone IX. *Fidelibus in oblatione Euchariſtiæ communicent*, vel, ut alia lectio, & quidem melior, exhibet, *in oblatione, & Euchariſtia.* Nam ex XI. Canone Nicæno expreſſum illud eſt, quod habet, *κοινωνῆσαι μετὰ προσφορᾶς*. Ac ne quis exiſtimet *προσφορὰν* in iſtis Canonibus, ipſam eſſe Euchariſtiam, ſive Chriſti corpus, quod à ſacerdote eſt oblatum: non autem id quod à laicis fidelibus offertur; primùm expendat locutiones illas, *κοινωνῆσαι μετὰ προσφορᾶς*; quod non poteſt idem eſſe, ac participem eſſe corporis Chriſti, vel oblationis à ſacerdote conſecratæ. Nemo enim dixerit, *κοινωνῆσαι μετὰ σώματος Χριστοῦ*, pro eo quod eſt, *corporis Chriſti eſſe participem*: ſed ſine dubio idem illud eſt, ac *communicare cum oblatione*; hoc eſt *jus habere offerendi*. Deinde Concilium Vaſenſe I. Can. 2. ſtatuit, ut ſi pœnitentes *abſque communione in ipſo curſu ſatisfactionis præventi fuerint, eorum oblatio recipiatur.* Ubi non alia intelligi poteſt oblatio, quàm quæ ab ipſis offertur. Sic etiam Arelatenſe II. Can 12. decrevit, de eo qui in pœnitentia poſitua vita exceſſerit, ut pro eo, quod honoravit pœnitentiam, oblatio illius ſuſcipiatur. Eodem & Eliberitanus Canon XXVIII. meo quidem judicio ſpectat: *Epiſcopum placuit ab eo, qui non communicat, munera accipere non debere.* Nam τὴν *προσφορὰν*, hoc eſt oblationem interdicit; quæ ſolis permiſſa communionis jure præditis. Sic & canone ſequenti, energumeni nomen cum oblatione recitari prohibet ad altare. Sed hæc ſatis ſunt. Non enim pluribus opus eſt; ut, quod canonum, ac diſciplinæ veteris periti ſatis intelligunt, probemus, laicos offerendi jus habuiſſe. Neque verò tam hebes erit quiſpiam, ut eoſdem conſecraſſe putet. Nam qui hoc illis conceſſum fuiſſe vult Diſſertationis Auctor, non paſſim, & ubique, ſed in ſumma neceſſitate, ac penuria ſacerdotum licuiſſe confirmat. Atqui oblationes illæ, quas laicis canones attribuunt, media in Eccleſia, ſummaque in pace Chriſtiani populi, coram Epiſcopis, ac Presbyteris fiebant. Non igitur conſecratio perpetua comes erat oblationis. Certè Tertullianus ipſe in libro de Monogamia, cap. X. de fideli vidua loquens, ait eam *offerre annuis diebus dormitionis* viri vita jam functi; hoc eſt oblationem *pro anima ejus* ad altare facere. quam nemo conſecraſſe dixerit Euchariſtiam. Non eſt igitur idem ſemper *προσφέρειν*, quod *εὐλογεῖν*, aut *εὐχαριστεῖν*, hoc eſt conſecrare, & ex pane, ac vino Chriſti corpus facere.

CAPUT II.

Tertulliani locus explicatur adverſus Anonymum. quomodo Laici obtulerint citra conſecrationem. exponitur inſtitutio ſacerdotum ex Evangeliſtis petita.

HIs præmuniti, ad Tertulliani locum accedamus: quod præcipuum firmamentum Diſſertationis habet Auctor. Illius verba ſic interpretatur; ut cùm laici ſine ſacerdote alicubi fuerint, non minus conſecrare, & offerre Chriſti corpus poſſint, quàm tingere, hoc eſt baptizare. Ac ſi id ſolus Tertullianus affirmaret ex ſuo ſenſu; nihil hoc magnoperè curandum eſſet. Reſponderi enim facilè poſſet, quod & Hieronymus ait, *hominem Eccleſiæ non fuiſſe.* vel, ut Hilarius ſcribit, canone V. in Matthæum, *conſequentem errorem hominis detraxiſſe ſcriptis probabilibus auctoritatem.* Quo ex genere *probabilium ſcriptorum* conſtat non

[1] Nicænus canon 11. *Δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν.*

non eſſe librum de Exhortatione ad Caſtitatem; quem Montani implicatus erroribus contra Catholicam ſcripſit Eccleſiam. Verum quia Tertullianus hujus inſtituti, ac moris ſic meminit, ut eum paſſim apud omnes uſitatum fuiſſe demonſtret. Alioqui *ex re non ab aliis, credita, cum aliis agens, argumentum non niſi ſtultè duxiſſet*, ut ait Anonymus: Probat enim omnes Chriſtianos, etiam laicos, ſacerdotali lege teneri, quæ ſecundas nuptias prohibet; quoniam omnes ſacerdotes ſunt, & quæ ſacerdotum propria ſunt uſurpant, ſi neceſſitas ferat; cujuſmodi ſunt offerre, ac tingere. Ideò non utar hac præſcriptione; & hoc ultro concedam, de eo loqui Tertullianum, quod in parte Catholica fiebat; ac proinde laicos, cùm ſacerdotum deerat copia, oblationem, ac baptiſmum adminiſtrâſſe. Verùm quod ejuſmodi laicorum oblationem talem fuiſſe putat, qualis fuit ſacerdotum; ut conſecrationem annexam haberet, ac verum eſſet ſacrificium: id verò falſum eſſe defendo. Neque hoc ex Tertulliani verbis fateri cogimur. Si quidem oblationem plerumque ab conſecrandi actione ſejunctam fuiſſe ſuprà demonſtravimus. Mos ille vetere in Eccleſia fuit, ut in Synaxibus, ac legitimis conventibus, qui Dominicis præſertim diebus habebantur, ut ex * Plinio, & * Juſtino Martyre colligitur, Euchariſtiam id eſt corpus Dominicum, ſive panem conſecratum unuſquiſque fidelium acciperet, eóque pro eo ac vellet uteretur; hoc eſt vel ſtatim abſumeret; vel reſervaret, ac domum deferret. Docet hoc Tertullianus in extremo libro de Oratione. *Accepto* (inquit) *corpore Domini, & reſervato, utrumque ſalvum eſt, & participatio ſacrificii, & executio officii.* Suadet enim ut ſtationum jejunia celebrant, à ſacrificiis non abſint, quod fieri quidam oportere putabant, eo quòd ſtatio ſolvenda ſit, hoc eſt jejunium, *accepto corpore Domini.* Verùm ita moderandam eſſe rem decernit, ut & ſacrificio interſint, & Chriſti corpus, ac quod ibi diſtributum acceperint, reſervent; ne jejunium ſolvant. Quinetiam Baſilius M. in Epiſtola ccxxxix. ad Cæſariam Patriciam, eandem conſuetudinem ætate ſua ſervatam eſſe confirmat in Ægypto, & Alexandria. cujus verba paullò pòſt referam.

*Plin. lib. 10. ep. 97.
*Juſtin. Apol. 2.

Cum igitur Chriſtiani perſecutionis metu in cryptis, ac latebris deliteſcerent, credo aſſenſuros facilè omnes, interdum uſuveniſſe, ut Chriſti corpus ſecum eò portarent; ac ſi nullus eſſet ſacerdos, delectus aliquis è laicorum numero, illud ipſum offerret Deo, certis ad id precibus adhibitis, quas in ſynaxibus audire conſueverant, atque in omnes diſtribueret. Ita enim ſacrificii, ac publicæ & legitimæ λειτεργίας ſpeciem quandam uſurpabant; quæ magno ipſis eſſet ſolatio. Hoc tum illi faciebant, cùm ſacerdotum nullam omninò copiam habere poterant. Nam ſi commodè id poſſet fieri, ad illos ſacerdos aliquis aſpirabat; præſertim ad eos, qui propter Chriſti confeſſionem in carcere, ac cuſtodia vincti detinebantur, quos confeſſores nominabant. Hujus rei locupletem dabo teſtem Cyprianum in Epiſtola v. ubi in adeundis viſitandiſque confeſſoribus cautione ac prudentia uti præcipit; ut ne *glomeratim, ac per multitudinem ſimul junctam*, ad eos accedatur; *ne ex hoc ipſo invidia concitetur, & introeundi aditus denegetur.* Tum ut *Presbyteri quoque, qui illic apud confeſſores offerunt, ſinguli cum ſingulis Diaconis per vices alternent: quia & mutatio perſonarum, & viciſſitudo convenientium minuit invidiam.*

Hic Cypriani locus ad propoſitum noſtrum, & hoc, quod inſtituimus, probandum aptiſſimus eſt. Nam ſi laici; immò etiam, ut apud diſſertationis Auctorem quidam ſignificant, mulieres; abſente ſacerdote offerre, & conſecrare poterant, quid attinebat ad illos confeſſores, qui in carcere, & ergaſtulis vincti erant, tanto cum capitis periculo ventitare ſacerdotes, & Diaconos, ut pro illis offerrent? Nimirum expedita res erat, & facilis; mandare illis, ut ipſimet ſibi ſacrificium celebrarent, hoc eſt conſecrarent, & offerrent Chriſti corpus; ut ne Presbyteri minimè neceſſarium ſe in vitæ diſcrimen committerent, quo id illis præſtarent, quod per ſe obire ipſi poterant. Non igitur prorſus omni ſacerdotali poteſtate, ac functione laicos Tertullianus inſtruxit: neque conſecrare, aut corpus Chriſti ore conficere, ut Hieronymus loquitur, poſſe illos credidit: ſed offerre tantùm. quod quia ſoli ferè, ac publicè, & ordinario uſu ſacerdotes faciebant; ideò laicos, qui idem interdum, & in neceſſitate agerent, ſacerdotes eſſe dixit, non præciſa, & exacta ratione, ſed ſimilitudine quadam, & declamatoria hyperbole.

Nunc argumenta, quibus novum illud commentum ſuadetur, expendamus. Horum illud eſt primum: Lucas Evangeliſta, cùm de inſtitutione agit Dominici corporis, cap. xxii. 19 refert Chriſtum ita juſſiſſe, *Hoc facite in meam commemorationem.* Quod Paulus, 1 Cor. xi. 24, 25, 26, &c. ad omnes fideles, etiam laicos, pertinere ſignificat. Nam commate 26. ex illo Chriſti mandato concludit ſic: *Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*, &c. Quaſi commemoratio illa, quam fieri Chriſtus præcipit, ipſis etiam laicis injuncta ſit, à quibus eam fieri teſtatur Apoſtolus.

Hic longior, & perplexior, quàm pro inſtituta brevitate, quæſtio commovebitur, ſi de Lucæ, ac Pauli verborum ſenſu diſputare voluero, ac docere, quemadmodum Chriſtus illis ipſis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, Apoſtolos ſacerdotes inſtituerit, & offerre corpus ſuum, ac ſanguinem, hoc eſt ſacrificare juſſerit. quod Tridentinum Concilium decrevit Seſſ. 22 Canone ſecundo: & longè ante Gaudentius Brixianus docuerat Sermone II. ad Neophytos. qui verba illa Chriſti declarans; *Ideò* (inquit) *diſcipulis fidelibus mandat, quos primos & Eccleſiæ ſuæ conſtituit ſacerdotes, ut indeſinenter iſta vitæ æternæ myſteria exercerent, quæ neceſſe eſt à cunctis ſacerdotibus per cunctas totius orbis Eccleſias celebrari, uſquequo iterum Chriſtus de cœlis adveniat.* Quare miſſum illud hoc loco faciam: & hoc unum afferam, quod ad infringendam vim illius argumentationis ſatis eſſe poſſit. Chriſtus Dominus cum ſacramentum, & ſacrificium corporis, & ſanguinis ſui nocte illa inſtitueret, ac traderet, duo quædam egit; alterum per ſeſe, ac directè; alterum obliquè, ac velut ex conſequenti. Horum primum in eo ſitum erat, ut Apoſtolis, ac ſacerdotibus mandaret, ipſum ut ſacramentum, & ſacrificium conficerent, & offerrent, adeoque conſecrarent. Hoc enim propriè ac directè verbis iſtis exprimitur: *Hoc facite in meam commemorationem:* quod ad eos, qui actioni illi intererant, Apoſtolos refertur. Alterum ad omnes fideles, etiam laicos ſexus utriuſque pertinebat; ut & ipſi in ſumenda, participandáque Euchariſtia, pro ſuo modulo, ac ſtatu, paſſionis Chriſti memoriam adumbrarent. Quod & Gaudentius in ſecundo illo, quem laudavimus, Sermone meminit; cujus verba quia præſentem ad rem valde pertinent, hîc neceſſariò deſcribam. Nam poſt illa verba, quæ proximè antè poſui, in quibus Apoſtolos à Chriſto ſacerdotes illa ipſa nocte, qua ſacramentum corporis ſui, & ſanguinis condidit, inſtitutos ait, incontinenti iſta ſubjicit: *Quo & ipſi ſacerdotes, & omnes pariter fidelium populi exemplar paſſionis Chriſti ante oculos habentes quotidie, & gerentes in manibus, ore etiam ſumentes, ac pectore, redemptionis noſtræ indelebili memoriâ teneamus.* Sed & Auguſtinus in tertio de Doctrina Chriſtiana, capite xvi Chriſtum ait, iis verbis; *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. *præcepiſſe paſſionis Domini eſſe communicandum, & ſuaviter, atque utiliter recondendum in memoriâ, quod pro nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata ſit.* Utrique igitur, & ſacerdotes, & laici quod faciunt, in Chriſti memoriam faciunt, ejuſque paſſionis: ſed hi ſumendo duntaxat; illi conſecrando, ac ſumendo. Neque neceſſe eſt, ut quod in commune obeunt utrique, eodem ab ſingulis modo transfigatur. Fingamus enim illa ipſa verba; *Hoc facite in meam commemorationem*, ad fideles omnes tam ſacerdotes, quàm laicos à Chriſto eſſe dicta; an ideò conſequens erit, eâdem omnes ratione quod præceptum eſt exequi? Non opinor. *Col. 6. 1.
Etenim iis etiam in mandatis, quæ universè, infinitéque omnibus edita videntur, cautione eſt opus, ut ratio habeatur quid cuique generi hominum, & conditioni, ac perſonæ congruat. Quod prudenter animadverſum eſt ab Auguſtino eodem illo in libro, capite decimo-ſeptimo. *Erit igitur etiam hoc* (inquit) *in obſervationibus intelligendarum ſcripturarum, ut ſciamus alia omnibus communiter præcipi; alia ſingulis quibuſque generibus perſonarum.* Idque adeò quotidiano uſu contritum eſt. Nam cùm dicimus Cæſarem, exempli cauſſa, cum copiis ſuis in Pharſalicis campis adverſus Pompeium certaſſe, atque hoſtium multa millia cecidiſſe, aliter hoc ab Imperatore ipſo; aliter à militibus geſtum intelligunt omnes, qui aliquid intelligunt. Aut cum * Samuel Dei juſſu Saüli præcepit *1 Reg. 15.
ita: *Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire univerſa ejus*, &c. *ſed interfice à viro uſque ad mulierem*, &c. quamvis hoc præceptum, & ejus executio ad omnem exercitum non minùs, quàm ad regem ſpectaret, nemo

tamen

tamen adeò deſipiat, ut eodem modo putet quod injunctum erat, ab utriſque præſtari debuiſſe: ut ſuapte manu, quod miles fecit, Rex ipſe hoſtes jugularet, urbes ac domos everteret, bobus & aſinis necem inferret. Quippe ſic illi præcepto obtemperari voluit Propheta, ut quæ cujuſque partes erant in agendo, eas quiſque ſervaret; dux & imperator præcipiendo, ac regendo; miles manum admovendo. Quod igitur communis hominum in vita ſenſus habet, id in illo Domini præcepto de repræſentanda paſſionis ſuæ memoria valere neceſſe eſt: ut aliter id ſacerdotes, aliter laicos agere ac tractare voluerit, non promiſcuè omnia omnes exequi. Sanè cùm in veteris Teſtamenti libris legimus profanos homines obtuliſſe ſacrificia, & immolaſſe victimas; velut 2. Paralip. 7. 4. *Rex autem* (inquit) *& omnis populus, immolabant victimas coram Domino*; non poteſt eodem modo, ac ſenſu accipi, atque cùm dicitur idem ab Aarone, ejuſve poſteris eſſe factum, quibus ſolis conſtat ſacrificare, hoc eſt victimas immolare licuiſſe. Pro eorum itaque, de quibus agitur, ſtatu, & conditione edictorum moderanda ſententia eſt. Quare idem & de verbis illis judicium eſſe debet, quibus in novo Teſtamento, offerendi, vel ſacrificandi uſus atque functio etiam laicis accommodari videtur: ut non eodem modo, quo ſacerdotes, id intelligantur facere.

Sequitur Tertulliani locus ex libro de Corona militis, ex quo Diſſertationis Auctor effici putat, ex inſtituto Chriſti promiſcuam omnibus fidelibus poteſtatem eſſe factam conſecrandi corporis Chriſti. Sic enim Tertullianus capite tertio. *Euchariſtiæ ſacramentum & in tempore victûs, & omnibus mandatum à Domino etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu, quàm præſidentium ſumimus.* Ubi ex Tertulliani mente ſic inſtitutum exiſtimat Euchariſtiæ ſacramentum, ut omnibus paſſim illius conſecrandi poteſtas facta ſit; niſi quod ea jure Eccleſiaſtico, ac traditione reſtricta eſt, & ſolis permiſſa *præſidentibus*, hoc eſt ſacerdotibus. Quod etiam & in baptiſmo valere ex ejuſdem ſententia Tertulliani putat, qui in libro de Baptiſmo cap. 17. dandi jus baptiſmi etiam Laicis eſſe dicit: ſed ita ut in neceſſitatibus duntaxat eo jure utantur; ceteris temporibus, id Epiſcopo, aut Clericis relinquant, ut pax Eccleſiæ ſervetur. Hinc Diſſertatio colligit, *morem etiam receptum à Chriſtianis illius ætatis fuiſſe, ubi talis occaſio ſe obtulerat*, non minus offerendi, id eſt ſacrificandi conſecrandique, quod ad laicos attinet, quam baptizandi.

Verum falſa eſt, ne quid acerbius dicam, iſta ratiocinatio. Primum enim, demus hoc, quod Tertullianus ait, *Euchariſtiæ ſacramentum mandatum omnibus à Domino*, ſic intelligendum, nihil ut de ejus conſecratione, confectionéque ſit expreſsè cautum, & inſtitutum: ſed infinitè, univerſeque mandaverit omnibus, *Accipite*, &, *Hoc facite in meam commemorationem*: non tamen ſequetur hoc, quod Diſſertatio docet, laicis, aut mulieribus à Chriſto permiſſum eſſe, ut conſecrare, vel offerre, hoc eſt ſacrificare poſſint: ſed hoc ſolùm, quod non gravate concedam; ejus, quod confusè, ac minus expreſsè Chriſtus mandaverat, Traditionem interpretem fuiſſe; quæ nos docuit, neminem conſecrare poſſe Chriſti corpus, niſi qui *ſacramentum ordinationis* habet, ut appellat Auguſtinus libro de bono conjugali cap. 24. quod & non minus eſſe ſacramentum, quàm eſt baptiſmus alibi dicit, in ſecundo contra Parmen. cap. 13. & utrobique neutrum iterari poſſe confirmat. Unde & Hieronymus * in Dialogo
*Col. 62. e. contra Luciferianos, Hilarium ſchiſmaticum ait, cùm ab Eccleſia receſſiſſet, ac non niſi Diaconus eſſet, *Euchariſtiam conficere non potuiſſe, Epiſcopos, & Presbyteros non habentem.*

Ceterùm poteſt & alio ſenſu Tertulliani locus ille accipi, ut de conſecratione Euchariſtiæ non loquatur, ſed ſumptione. Cùm enim Chriſtus *accipere* ſimpliciter juſſerit, neque quo tradente, conſecrata jam utique & confecta, ſit accipienda dixerit, videbatur laicis permiſſum, ut undecumque, & ubicumque poſitam ipſi ſibi caperent; ſic ut in conviviis fieri aſſolet. Nam appoſitas ex menſa dapes unuſquiſque accipit, nec de manu invitatoris, ac domini neceſſariò illas expectat. Hoc igitur & in ſacroſancto illo epulo conceſſum videri poterat à Chriſto, ut conſecratam Euchariſtiam, & in altari, menſâve propoſitam ſibi quiſque fidelium tolleret; non autem ut de manu præſidentis acciperet. quod Traditione ſola auctore inſtitutum, atque uſu receptum Tertullianus admonet. & Juſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone morem hunc Eccleſiæ veteris indicat fuiſſe in ſacris Synaxibus, & ſacrificiis celebrandis, ut benedictione conſecratam à præſule Euchariſtiam Diaconi acciperent, & in populum diſtribuerent. Baſilius in Epiſtola ccxxxix. ſciſcitanti ut apparet, Patriciæ Cæſariæ, an ſuapte manu laico liceret communionem capere; quatenus id facere moris eſſet ætate ſua demonſtrat. Cujus verba quoniam ad id, de quo agimus, opportuniſſima ſunt, non erit otioſum hic deſcribere. τὸ δὲ ἐν τοῖς τοῦ διωγμοῦ καιροῖς (ait) ἐναγκάζεσθαί τινα μὴ παρόντος ἱερέως, ἢ λειτουργοῦ, τὴν κοινωνίαν λαμβάνειν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ, μηδαμῶς εἶναι βαρὺ, περιττόν ἐστιν ἀποδεικνύναι, διὰ τὸ τὴν μακρὰν συνήθειαν τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων πιστώσασθαι. πάντες γὰρ, οἱ κατὰ τὰς ἐρήμους μονάζοντες, ἔνθα μή ἐστιν ἱερεὺς, κοινωνίαν οἴκοι κατέχοντες ἀφ' ἑαυτῶν μεταλαμβάνουσιν. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἕκαστος καὶ τῶν ἐν λαῷ τελούντων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔχει κοινωνίαν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· ἅπαξ γὰρ τὴν θυσίαν τοῦ ἱερέως τελειώσαντος, καὶ δεδωκότος, ὁ λαβὼν αὐτὴν ὡς ὅλην ὁμοῦ, καθ' ἑκάστην μεταλαμβάνων, παρὰ τοῦ δεδωκότος εἰκότως μεταλαμβάνειν, καὶ ὑποδέχεσθαι πιστεύειν ὀφείλει. καὶ γὰρ καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ ὁ ἱερεὺς ἐπιδίδωσι τὴν μερίδα, καὶ κατέχει αὐτὴν ὁ ὑποδεχόμενος μετ' ἐξουσίας ἁπάσης, καὶ οὕτω προσάγει τῷ στόματι τῇ ἰδίᾳ χειρί. ταὐτὸν τοίνυν ἐστὶ τῇ δυνάμει, εἴτε μίαν μερίδα δέξεταί τις παρὰ τοῦ ἱερέως, εἴτε πολλὰς μερίδας ὁμοῦ. *Quòd autem per tempora perſecutionis cogebatur aliquis abſente ſacerdote, vel miniſtro, communionem ſuapte manu capere, non iniquo animo ferendum eſſe, ſupervacaneum eſt oſtendere: eo quòd inveterata conſuetudo id rebus ipſis affirmaverit. Etenim omnes, qui per ſolitudinem monaſticam vitam inſtituunt; ubi non eſt ſacerdotis copia, communionem domi habentes, de ſuis manibus accipiunt. Alexandriæ autem, & per Ægyptum, unuſquiſque, etiam laicus, ut plurimum habet domi ſuæ communionem. Nam cùm ſemel ſacerdos ſacrificium peregit, ac diſtribuit; qui illam integram ſimul accepit, dum quotidie de ipſa capit; meritò credere debet, ſe ab illo qui dedit, participare, & accipere. Etenim etiam in Eccleſia ſacerdos particulam porrigit; eámque retinet is, qui accepit plena cum facultate; atque ita manu ſua ad os admovet. Quamobrem vim eandem habet ſive particulam unam à ſacerdote quis accipiat; ſive plures ſimul particulas.* Hæc Baſilius. Unde conſtat mos ille, quem Tertullianus ex traditione manaſſe vult, ut de manu ſacerdotis, aut præſidentis Euchariſtia capiatur; cùm primùm accipitur: minimè verò, quod Diſſertatio pugnat; ut ſibi quiſque conficere hoc ſacramentum & ſacrificium ullo loco, vel tempore profanus homo potuerit.

CAPUT III.

Cetera Diſſertationis argumenta, ac loca veterum explicantur. De hiſtoria Frumentii; in qua multum lapſa Diſſertatio eſt. Neque feminas, neque inferiores ſacerdote Clericos conſecraſſe unquam. Nicænus, Laodicenus, & Ancyranus Canon expoſiti.

ALIUD huic argumentum ſubjicit Diſſertationis Auctor ex hiſtoria Frumentii, quam refert Theodoretus lib. 1. Hiſtor. Eccleſ cap. 23. Sed Diſſertationis verba ipſa præſtat audire, ut quam inſincerè locus ille pertractatus ſit, quod ſubinde planum faciam, melius Lector intelligat. *Cùm* (inquit) *ad Indos, id eſt, ut interpretor, ad Æthiopas, qui ex eo ſemper Alexandrinum Patriarcham ſuſpexerant, veniſſet ab Alexandria laicus Frumentius, auctor fuit his, quos ad Chriſtum converterat, & paucis qui cum ipſo erant, ut Theodoreti utar verbis,* κατὰ τὸ Ῥωμαίων ἔθος συναγείρεσθαί τε, καὶ τὰς ἱερὰς ἐπιτελεῖν λειτουργίας, *id eſt eo more, quo ſub Romano imperio fieri ſolebat, & convenire, & ſacra celebrare. At nemo ibi tunc Epiſcopus erat; nemo Presbyter; immò primus cum Epiſcopi dignitate, qui poſtea Presbyteros ordinavit, eò miſſus eſt poſt reditum ſuum Alexandriam, & rem renuntiatam ipſe ille Frumentius ab Athanaſio:* Hæc Diſſertatio: in quibus partim de ſuo multa præter mentem hiſtorici; partim etiam contra illam adtexuit, ut cauſſæ ſuæ ſerviret. Hujuſmodi, hoc eſt falſum, & contra Theodoreti mentem iſtud eſt, Frumentium *eos, quos ad Chriſtum converterat*, & *qui cum ipſo erant*, ad id hortatum fuiſſe, ut ſacra celebrarent. Nam Theodoretus non Indos ipſos, aut Æthiopas; ſed Romanos negotiatores, qui mercaturæ gratia illùc appellebant, de ea re monitos

refert à Frumentio. Theodoreti verba ſunt iſta, quæ ab Diſſertationis auctore mutilari non debuerant: Εὐσεβείᾳ δὲ συντεθραμμένοι τοὺς αὐτόσε τῶν ἐμπόρων ἀφικνουμένους κατὰ τὸ Ῥωμαίων ἔθος συναγείρεσθαί τε, καὶ τὰς θείας ἐπιτελεῖν λειτουργίας προὔτρεπον. Hoc eſt: *Cùm autem in pietate eſſent educati, negotiatores, qui eò navigabant, Romanorum more conventus facere hortabatur, ac ſacros ritus celebrare.* Camerarius Theodoreti interpres verba illa κατὰ τὸ Ῥωμαίων ἔθος, non ad ſequentia retulit, ſed ad præcedentia. Vertit enim, *mercatores, ſi qui, quemadmodum mos fert Romanorum, advenißent.* Sed præſtat de ſacris conventibus, & ritibus intelligere: uti Ruffinus facit; à quo hiſtoriam illam hauſit Theodoretus, ut & Socrates, qui ante Theodoretum hiſtoriam ſcripſit, & Ruffini verba propius aſſecutus, nullam λειτουργίας mentionem facit, ſed precum duntaxat. παρῄνει (inquit) τόπους καταλαμβάνειν ἰδιάζοντας ἐπὶ τῷ τὰς Χριστιανικὰς ἐπιτελεῖν εὐχάς. *Hortabatur, ut propria quædam occuparent loca; ut in his Chriſtianas preces obirent.* Quocirca, ut ex Ruffini narratione conſtat, nec non Socratis, ac Theodoreti, quem unum Diſſertationis Auctor adhibet; falſum eſt primum, Frumentium Indis illis, quos ad Chriſti fidem adduxerat, ſuaſiſſe, ut ſynaxes ac ſacros ritus Romanorum peragerent. Hoc enim Romanis ipſis negotiatoribus conſilium dedit, quibuſcum nullos fuiſſe ſacerdotes magis ſuſpicari, quam liquidò affirmare poteſt Anonymus ſcriptor. Immò verò credibilius eſt, aliquos ſecum advexiſſe Presbyteros, longinquæ comites navigationis; uti mos eſt hodieque Chriſtianis. Ita neceſſe non erit, laicis neophytis ſacerdotum mandare partes; quod Diſſertationis commentum plenius, ac validius ex Ruffino refellitur: quem illius hiſtoriæ fundum eſſe dixi; à quo ceteri omnes acceperunt: ſic enim rem ille narrat; libro hiſtoriæ ſuæ primo, capite 9. *Idque dum agerent, & regni gubernacula Frumentius haberet in manibus, Deo mentem ejus, & animos inſtigante, requirere ſollicitius cœpit, ſi qui inter negotiatores Romanos Chriſtiani eſſent; & ipſis poteſtatem maximam dare, ac monere ut conventicula per loca ſingula facerent, ad quæ Romano ritu orationis cauſſa confluerent.* Perſpicuum eſt non Indos ipſos novos Chriſtianos ad illos conventus celebrandos inſtigaſſe Frumentium; ſed Romanos negotiatores.

Prætereà iſtud etiam ex Ruffino colligitur, non illis auctorem fuiſſe Frumentium, ut ſacrificia celebrarent, ac ſacramenta conficerent; ſed tantummodo ut *orationis cauſſa* convenirent. Theodoretus verò, aut alius potius Interpres, qui in Græcum Ruffini Latina convertit, unde poſteà Theodoretus accepit, hæc verba, *orationis cauſſa confluere*, ita reddidit, τὰς ἱερὰς ἐπιτελεῖν λειτουργίας. Nam λειτουργίας nomen, ut & συνάξεως, universe ſignificat conventus publicos ſacróſque Chriſtianorum, qui vel ſacramentorum participandorum, ac divini ſacrificii obeundi cauſſa celebrabantur, vel orationum duntaxat gratia, & divini audiendi verbi. Auctor enim eſt Socrates libro 5. cap. 22. Alexandriæ certis diebus, ut feria 4. & 6. ſynaxes fieri ſolitas, in quibus Scripturæ legebantur, & ad populum conciones habebantur, δίχα τῆς τῶν μυστηρίων τελετῆς, *ſine ulla ſacrificii, ac myſteriorum celebratione.* Quod ipſum aliis ſcriptorum teſtimoniis comprobare poſſem, niſi aut longior eſſe nollem; aut id modò ageretur; aut non alii denique hoc jampridem argumentum occupaſſent. Ad ſummam negari poteſt, & quidem Ruffino, ac rei veritate ſuffragante, ſacras illas λειτουργίας, quas Frumentius negotiatoribus mandavit, adjunctam habuiſſe τὴν τῶν μυστηρίων τελετὴν, quas *orationis cauſſa* tantum inſtitutas fuiſſe Ruffinus oſtendit.

Pergit Diſſertationis auctor, & mulieres interdum Eucharistiam conſecraſſe videri nonnullis ait ex Actis S. Petronillæ, quam vetus Martyrologium refert a. d. pridie Cal. Jun. *Celebratis Dominicæ oblationis myſteriis, mox ut Chriſti ſacramentum accepit, ſpiritum emiſiſſe.* Verùm non dicit Martyrologium ab ipſa S. Petronilla celebrata fuiſſe; éſtque multo probabilius ab ſacerdote aliquo, qui pro illorum conſuetudine temporum, quam ex Cypriano ſuprà demonſtravimus, ad eam venerat, ea fuiſſe peracta. Quare αὕτη ἡ [illegible] ἰδεῖν ἱέρειαν. Clericos deinde ordinis inferioris, ut Subdiaconos, & Diaconos interdum obtuliſſe, conſecraſſéque adſtruit ex canonibus antiquis Conciliorum Laodiceni, Ancyrani, Arelatenſis primi.

Nam in Laodiceno, canone 25. decretum eſt, *non oportere miniſtrum panem dare, neque calicem benedicere:* ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἄρτον διδόναι, οὐδὲ ποτήριον εὐλογεῖν. Ubi ὑπηρέται ſunt Subdiaconi, ut Zonaras, & Balſamo docent: qui & ἄρτον διδόναι interpretantur diſtribuere Chriſti corpus in fideles: quod ſolis Diaconis conceſſum. Iidem & calici benedixiſſe videntur, hoc eſt conſecrationis verba protuliſſe. Quanquam nihil neceſſe eſt εὐλογίαν iſtam conſecrationem eſſe putare. Licet enim aliud genus benedictionis intelligere; velut crucis ſignum, quod ſuper calicem ducerent, id eſt vas ſacrum, cùm hoc Diacono traderent; tamen ne conjecturæ noſtræ indulgere videamur; demus alicubi per illa tempora conſecrare auſos eſſe Subdiaconos, aut etiam Diaconos, quos offerre ultrà prohibet Arelatenſis primæ Synodi canon decimusquintus. non poteſt ex eo deduci id quod Diſſertatio ſtudet, verè, ac reipſa conſecraſſe. quin potius contrarium inde colligitur, conſecrandi poteſtate caruiſſe, quia id facere prohibiti ſunt.

Atenim iccirco jure illo, & poteſtate, quam alioquin habebant, uti prohibentur; quia non temere, ac quovis tempore id illis permiſſum erat facere: *ob pacis, & conſtituti regiminis reverentiam*; ſed *in neceſſitatibus*, ut Tertullianus loquitur, & ubi deerat ſacerdotum copia. Sed hoc gratis, nullóque idoneo argumento Diſſertationis Auctor aſſerit.

Non enim ex eo quod canones illi ſacerdotum munia ab iis, qui ſacerdotes non erant, uſurpata fuiſſe demonſtrant, conſequens eſt illos ſi non jure, certè reipſa conſecraſſe, panémque in Dominicum vertiſſe corpus; (ut Gregorius Nyſſenus ait capite 38. libri Catechetici, ἄρτος (inquit) πρὸς τὸ σῶμα τοῦ λόγου μεταποιούμενος. ad quod etiam, verbum μεταστοιχειοῦν ibidem accommodat. quod eſt *tranſmutare*: ut cùm Cyrillus libro 2. Glaphyrorum partis ſecundæ, pag. 219. editionis prioris, aquas in Ægypto μεταστοιχειοῦσθαι dicit in ſanguinem, Moſis virga percuſſas.) Hanc ergo tranſmutationem, quam nos Catholici *tranſubſtantiationem* vocamus, nego alios unquam effeciſſe, adeóque ſacrificaſſe, quàm ſacerdotes. tentaſſe præter morem, prætérque fas, immò contra jus divinum, ac non ſine atroci ſcelere, Diaconos, aut inferiores miniſtros aliquando, non nego; neque verò ad rem, ut dixi, pertinet. Nam ex juris ac diſciplinæ corruptela, & exempli peſſimi facto, quod præſertim Eccleſiaſtica auctoritate damnatum ſit, non poteſt certa poteſtatis illorum fides, & auctoritas aſſumi.

Ac de Diaconis quidem, extat Nicæni Concilii Canon decimus-octavus, qui offerendi, hoc eſt ſacrificandi jus & poteſtatem negat penes Diaconos fuiſſe. Itaque hac de cauſa nefas eſſe judicat, quod in quibuſdam locis fiebat, ut Euchariſtiam darent Presbyteris Diaconi. Verba Canonis, quatenus ad rem faciunt, hîc legi debent. Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν, καὶ μεγάλην σύνοδον ὅτι ἔν τισι τόποις, καὶ πόλεσι, τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδόασιν. ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Hoc eſt, ut Dionyſius Exiguus Latinè reddidit, *Pervenit ad ſanctum, magnúmque Concilium, quod in quibuſdam locis, & civitatibus, Presbyteris gratiam ſacræ communionis Diaconi porrigant; quod nec regula, nec conſuetudo tradidit, ut ab his, qui poteſtatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Chriſti corpus accipiant.*

Quo ex Canone liquet quantopere hallucinatus ſit Auctor Diſſertationis, idque dupliciter. Nam & Subdiaconos exiſtimat *ob multitudinem communicantium creſcentem in dies* (verba ſunt illius) *non tantùm porrexiſſe panem, ſed & pronuntiaſſe verba illa, quibus calix benedicitur, ſive conſecratur: & deinde in poſterum id nondum Diaconis, ſed Subdiaconis tantùm interdictum*; videlicet Laodiceno illo Canone. Quæ poſteriora cùm adjicit, illud ſignificat, Subdiaconis, antequam canone iſto prohiberetur, perinde licuiſſe, ac Diaconis, offerre; Diaconis verò deinceps etiam id eſſe conceſſum, poſtquam Subdiaconis interdictum eſt. Atqui huic aſſertioni è diametro contrarius eſt Canon ille Nicænus; qui Diaconos, (quod de Subdiaconis multo magis intelligi par eſt;) nullo neque jure, neque conſuetudine offerre potuiſſe confirmat: ideoque nec Presbyteris Euchariſtiam dare. Nam ſi jure aliquo vel conſuetudine unquam obtuliſſent, etiam id quod obtulerant, hoc eſt Chriſti Corpus, ſacerdotibus impertiri potuiſſent; quos eo ſolo nomine iis, qui offerendi jus habebant, ſacerdotibus dare negat poſſe, quia offerendi poteſtate carebant. Porrò ſi, ut ex tanti auctoritate Concilii conſtat, neque jure, neque conſuetudine Subdiaconi, aut Diaconi offerre, ac conſecrare potuerunt,

non

non ſolùm perperam Diſſertationis Auctor ex Laodiceno Concilio; ſed etiam ex Ancyrano contrarium infert. Quæ duo Concilia non longe abſunt à Nicæni tempore. fuit ergo προσχήματος mera, non legitima conſuetudo, ac recepta, quod utrique miniſtri ſacerdotales alicubi partes attigerunt.

Verùm quod ad Diaconos attinet, majus in Ancyrani Concilii canone firmamentum novæ ſuæ opinionis habere ſe putat Diſſertatio. Nam ibi decernitur, ut *Diaconi, qui ſacrificarunt* (in perſecutione) *ac poſteà reſipuerunt, & denuò certarunt, reliquum quidem honorem habeant; ceſſent autem ab omni ſacro miniſterio panem vel calicem offerendi, aut prædicandi.* Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαίσαντας, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας, τοῦ τε ἢ ἄρτον, ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν. Duo ſunt in hoc canone, quæ Diſſertationi favere videntur: alterum, quod Diaconos vetat ultrà ſacerdotali munere fungi, quàm ἱερατικὴν λειτουργίαν vocat. Dionyſius enim *ſacerdotale miniſterium* vertit: alterum quod offerre panem & calicem prohibet. Id autem eſt ſacrificare. Porro ſi illius ordinis ſolos eos, qui ob culpam plectuntur, ab ſacerdotalibus miniſteriis excludit: ergo tam ipſi antequam peccarent, quàm ceteri, qui non peccarant, integrum jus idem retinuerunt, adeóque ſacerdotum partes expleverunt.

Atqui caſſa iſta ſunt & inania. Imprimis quod offerendi verbum eâdem notione ſumit, qua cum de ſacerdotibus agitur, ut ſit idem ac ſacrificium offerre, multum fallitur. Nihil enim hic aliud ſignificat, quam repræſentare, ac porrigere panem, & calicem; idque dupliciter: aut ſacerdoti ſacrificaturo: aut populo, poſt utriuſque conſecrationem. Nam utrumque Diaconi fuit officium. Juſtinus Martyr in Apologia ſecunda, veteris Eccleſiæ morem fuiſſe teſtatur, ut conſecratam à ſacerdote, vel, ut Tertullianus poſt illum loquitur, à *præſidente*, Euchariſtiam, Diaconi dent ſingulis, qui illic aſſiſtunt. Εὐχαριστήσαντος δὲ τοῦ προεστῶτος, καὶ ἐπευφημήσαντος παντὸς τοῦ λαοῦ, οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν Διάκονοι διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου, καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι. *Poſtquam benedictione conſecravit præſidens, & univerſus populus fauſta precatione acclamavit, tum qui vocantur Diaconi apud nos, dant cuilibet adſtantium participare panem & vinum cum aqua, quæ benedictione conſecrata ſunt, & ad abſentes deferunt.* Cyprianus in libro de lapſis, *offerendi* verbo uſus eſt in illa Diaconorum ſignificanda functione, qua Euchariſtiam populo exhibent. *Ubi verò ſolennibus adimpletis, calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipientibus ceteris locus ejus advenit*, &c. Itaque *offerre calicem* non ſemper idem eſt, ac myſticam oblationem repræſentare Deo; ſed, cum de iis qui ſacerdotes non ſunt, dicitur, eſt præbere populo, & propinare. Nam quod ἱερατικὴ λειτουργία in Ancyrano eodem Canone vocatur, tantundem eſt atque ἱερὰ, hoc eſt *ſacra:* quæ vox in quibuſdam codicibus occurrit, eámque Diſſertationis ipſe auctor expreſſit. Denique adverſus omnia illa Diſſertationis argumenta, interpretationéſque Canonum, unum illud objicimus Nicæni Concilii teſtimonium, tanquam validum, impenetrabilem clypeum, quo iſtud definitum eſt; nunquam in Eccleſia jus aut uſum habuiſſe Diaconos, nedum aut inferioris gradus Clericos, aut Laicos, & quod etiam abominamur, feminas, conſecrandi, ac ſacrificandi.

Sequitur Trullanæ Synodi canon octavus & quinquageſimus, ex quo Diſſertatio colligi putat, non primis tantùm Eccleſiæ temporibus; ſed recentioribus etiam, obſervatum fuiſſe, ut Laici, ubi Presbyteri non erant, ſacra myſteria per ſe ipſi perciperent; & videlicet conſecrarent, offerréntque Deo. Hoc enim agitur, & in eo ſita eſt nova illa conjectura, opinioque Diſſertationis; non in ſola ſumptione, & admotione jam conſecratæ Euchariſtiæ: quam nemo neſcit, id quod ex Baſilio ſuprà demonſtravimus, acceptam à Diaconis, & reſervatam, ſi vellent, uſurpaſſe pro arbitrio Laicos, & ſuis ſibi manibus admoviſſe. Atqui Trullanus iſte Canon neutiquam de conſecratione, ac ſacrificatione loquitur, ſed de ſola ſumptione. Verba Canonis: Μηδεὶς τῶν ἐν λαϊκοῖς τεταγμένων ἑαυτῷ τῶν θείων μυστηρίων μεταδιδότω, παρόντος ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου. *Nemo eorum, qui ſunt in ordine laicorum, divina ſibi myſteria impertiat, præſente Epiſcopo, vel Presbytero, vel Diacono.* Vetat, inquam, hoc ſolum, ne laici corpus Chriſti per ſe ipſi capiant, uti ſacerdotes faciunt; ſed ut ab iis, aut Diaconis accipiant. de conſecratione, ac ſacrificio nulla mentio.

Addit poſtremò Diſſertatio quædam exempla moris illius, quo Laicos, cùm deeſſet Sacerdos, conſecraſſe, & ſacrificium celebraſſe putat. Sed quæ affert nihil prorſus ad rem attinent: ſunt enim monimenta duntaxat adumbratæ ad veræ Euchariſtiæ ſpeciem, & imitationem, ceremoniæ cujuſdam ludicræ, & ab imperitis hominibus aſcitæ, non Eccleſiæ auctoritate conſtitutæ. Ut cum in vitæ periculo, & in procinctu, milites, quibus communicare non licebat, panis, quo ad jentaculum utebantur particulam, ad ſimilitudinem Dominici corporis, religioſiùs aſſumebant. quemadmodum & eulogiæ, ſeu benedicti panis fruſtula ab iis, qui non communicant, in parœciis manducari ſolent per Dominicos dies. Sed quid hoc commune habet cum vera conſecratione corporis & ſanguinis Chriſti, & oblatione, vel ſacrificio, quod in neceſſitate Laicos obtuliſſe Diſſertationis auctor affirmat? Tantundem, hoc eſt nihil hanc conjecturam adjuvat, quod ex Eraſmi Epiſtola refert, quam ad Cutbertum Tonſtallum ſcripſit libro Epiſtolarum XXVI. Ibi enim Eraſmus ſynaxim quandam à laicis Apoſtolorum tempore celebrari ſolitam ait, adhibita precatione, & benedictione: & quem ibi panem ſumebant, appellatum ab iis eſſe Chriſti corpus. Sed ibidem Eraſmus hanc qualemcumque benedictionem ſecernit *à conſecratione ſacerdotali*, quam & *veram* nominat. Quare longe ab iſto commento Diſſertationis Eraſmus abfuit: quæ privatim, ubi neceſſitas ferret, veram, & ſacerdotalem conſecrationem Laicos uſurpaſſe confirmat.

CAPUT IV.

De altera quæſtione, quam Diſſertatio continet: An ſemper communicandum per ſymbola: ubi de communione, & uſu ſacramentorum agitur. Non licere cuiquam ab Eccleſiæ communione diſcedere. Expenduntur cauſſæ, propter quas interdum fas illud eſſe Diſſertationis Auctor exiſtimat.

CAPITE ïo altero Diſſertationis haud minoris offenſionis, ac periculi quæſtio diſceptatur: ſed in ea pertractanda breviores erimus, quam pro rei magnitudine: quod utique nobis per Auctorem illius licet; qui in eo, quod probandum, definiendumque ſumpſerat, verborum ſatis; rerum, & argumentorum adhibuit omninò nihil. Eſt autem illius capitis inſcriptio, *An ſemper communicandum per ſymbola.* cujus quæſtionis hæc ſententia eſt, an ſacramentorum, quæ in vera Eccleſia ſunt, participatio uſurpari neceſſariò debeat: ita ut nemo ſalutem conſequi poſſit, qui non reipſa externis Sacramentorum ritibus initietur: an certis de cauſſis abſtinere fas ſit interdum à communione reliquorum fidelium: ut, cùm in Eccleſia Schiſmata ſunt, & diſſidia, nulli ſe parti quiſpiam addicat: ſed privatim res agat ſuas: ac ſine ullo Sacramentorum uſu permaneat.

Poſterius hoc Diſſertationis aſſeverat Auctor, & Joannis Chryſoſtomi exemplo, auctoritatéque comprobat: quem refert Socrates in libro ſexto, capite tertio, cùm à Meletio Antiochiæ Epiſcopo Ordinatus eſſet Diaconus, eo Conſtantinopoli mortuo, ab Meletianis pariter, & Paulini parte ſegregaſſe ſe; quamvis utrique eſſent Catholici; ac triennio toto ab utriuſque commercio partis abſtinuiſſe. *Cujus* (ait) *exemplum ſecuti ſunt, manente poſt Synodum Calchedonenſem gravi per Ægyptum, Orientémque diſſidio, multi, qui ob id nomen ſibi* διακρινομένων *dedere, Latini hæſitantes vocabant.*

Atque ut illud recte ac prudenter agi nonnunquam, perſuadeat, docere contendit, nec in veteri lege, nec in nova, ſymbolorum, quibus Sacramenta conſtant, uſum præcepti neceſſitate conſtrictum fuiſſe. Nam & omiſſa
* circumciſio eſt annis ferè quadraginta, quibus in deſer- * Joſue 5.
to circumducti ſunt Hebræi: & æneus ſerpens, quem ad
populi ſalutem Moſes erexerat, ab * Ezechia rege con- * 4 Reg. 18. 4.
tractus eſt. Tum in Chriſtiana lege cauſſæ incidunt aliquæ, propter quas intermitti communio poteſt; eæque ſunt præcipuæ tres. Prima, *ſi qui præpoſiti ſunt Eccleſiis aut expreſsè, aut tacitè profeſſiones exigunt quarundam aſſer-*

Digitized by Google

tionum, quibus alterius conſcientia non adſentit. Secunda, *ſi communio ſymbolica non modò uſum, ad quem nata eſt, non habeat, fovendæ, ac teſtandæ communionis cum omnibus piè Chriſtianis: verùm inſuper tendat ad teſtandam partis duntaxat alicujus fœderationem, rejectionémque aliorum non minus piè, ac Chriſtianè viventium, & ad ſalutem neceſſaria, quæ non ita ſunt multa, credentium.* Tertia, cum putat is, *qui à communione partium abſtinet, liberiùs ſolutiúſque exercere poſſe Chriſtianæ dilectionis officia adverſus diſſidentes.* quod poſtremum ſpectaſſe Chryſoſtomus videtur. His igitur de cauſſis abſtinere ab communione fas eſt, & illud Auguſtini uſurpare: *Crede, & manducaſti.* Hactenus Diſſertationis Auctor.

Equidem de propoſita ab illo quæſtione ſic ſtatuo, quod & Catholici omnes profitentur; incidere nonnunquam ea poſſe tempora, ut in publicis de fide controverſiis, ſciſſa concordia, & in partes diviſa duas, pluréſve Chriſtianorum multitudine, tamdiu ſe privatus quiſpiam ab omnium communione ſuſpendere debeat; donec liquidò conſtet, penes quos Catholicæ ſit veritatis, Eccleſiæque poſſeſſio. quod ipſum neque diu, nec ubique terrarum dubium & obſcurum eſſe poteſt. Ut ſi quis Romanæ, & veræ particeps Eccleſiæ in ignota, & longinqua urbe peregrinetur; in qua hæreticorum plura conventicula, & oratoria ſint; nec uſpiam Catholicæ cœtus copia ſit; poteſt, debétque privatim illic religioni ſervire ſuæ, ac ſine ulla communione manere. Interim tamen danda illi opera eſt, ut ſciat, ecquid alicubi vel conveniendi cum Catholicis, vel ſacramentorum adhibendorum facultas detur. De quo aurea eſt illa Cyrilli Hieroſolymitani ſententia Catecheſi XVIII. *Διὰ τοῦτο νῦν σοι ἠσφαλισμένως παρέδωκεν ἡ πίστις τό, καὶ εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν· ἵνα ἐκείνων μὲν τὰ μιαρὰ συστήματα φεύγῃς, παραμένῃς δὲ τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ διὰ παντός, ἐν ᾗ καὶ ἀνεγεννήθης. κἄν ποτε ἐπιδημῇς ἐν πόλεσι, μὴ ἁπλῶς ἐξέταζε ποῦ τὸ κυριακόν ἐστι. καὶ γὰρ αἱ λοιπαὶ τῶν ἀσεβῶν αἱρέσεις κυριακὰ τὰ ἑαυτῶν σπήλαια καλεῖν ἐπιχειροῦσι, μηδὲ ποῦ ἐστιν ἁπλῶς ἡ ἐκκλησία. ἀλλὰ ποῦ ἐστιν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. τοῦτο γὰρ ἴδιον ὄνομα τυγχάνει τῆς ἁγίας ταύτης, καὶ μητρὸς ἡμῶν ἁπάντων. Propterea nunc tibi ſumma hoc cautione fides tradidit: & in unam ſanctam Catholicam Eccleſiam: ut illorum quidem* (hæreticorum) *deteſtandos cœtus fugias, maneas autem perpetuò in Eccleſia Catholica, in qua & regeneratus es. Ac ſi quando peregrineris in urbibus, ne ſimpliciter inquirito ubi eſt Dominicum. Nam & ceteræ impiorum hæreſes Dominica vocare ſpeluncas ſuas audent. neque ubi eſt ſimpliciter Eccleſia: ſed ubi eſt Catholica Eccleſia. Hoc enim proprium eſt nomen ſanctæ hujus, & matris omnium noſtrûm.*

Sic Hieronymus cum in Syria degeret, & in Antiochena diœceſi; quæ tum varias in factionex diviſa erat, non modò Catholicis & hæreticis, ſed etiam illis inter ſe diſcordantibus, ab omnium communione ſe continuit. Erant autem Antiochiæ tum Epiſcopi, præter Arianum, tres, Meletius Catholicus, ſed ab Arianis primùm ordinatus; Paulinus, & ipſe Catholicus, & Romanæ ſedis communionem habens (fallitur enim Marianus Victorius, qui in Scholiis ad Epiſtolam Hieronymi 57. Hæreticum hunc fuiſſe ſcribit) & Vitalis ex Apollinarii ſecta. Cum igitur ab illis ſolicitaretur Hieronymus, uti tres hypoſtaſes in ſacroſancta Trinitate profiteretur, & ad ſe quiſque illum conaretur allicere, nemini eſt obſecutus: Sed *Cathedram Petri, & fidem Apoſtolico ore commendatam cenſuit conſulendam: Inde animæ ſuæ poſtulans cibum, unde olim Chriſti veſtimenta ſuſceperat.* Sic enim ad Damaſum Romanum Pontificem ſcripſit. Tum addit iſta: *Ego nullum primum, niſi Chriſtum, ſequens, beatitudini tuæ, id eſt Cathedræ Petri Communione conſocior. ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.* Poſtremò in fine Epiſtolæ rogat ut ſignificet, quî cum apud Antiochiam communicare debeat. Itaque tanti viri exemplum documento eſſe poteſt, quid in ſimili cauſſa Catholicus homo facere debeat.

Idem & de Chryſoſtomi facto judicium eſt: qui poſt Meletii obitum, quo cum communicarat, adeò ut Diaconus ab illo etiam ordinaretur; ab ejus ſucceſſore Flaviano ſe ſubtraxit; multorum in eo Pontificum auctoritatem ſecutus; velut Gregorii Nazianzeni; &, quod caput eſt, ipſius Romani Pont. qui omnes Flaviani communionem abdicarunt: quem conſtabat præter fas, & datæ fidei Religionem, Antiochenam ad Cathedram perveniſſe. Ita enim Meletium inter, & Paulinum convenerat, ut ſimul alterutrum mors occupaſſet, ne altero ſuperſtite ſecundus ordinaretur antiſtex. Tandem opera Theophili Flavianus Romano Pontifici reconciliatus eſt, ut refert Socrates libro 5. cap. 15. Meminit & Ambroſius Epiſtola nona. Non eſt itaque mirandum, ſi Chryſoſtomus, qui Meletii partes hactenus fovebat, poſt ejus obitum, neque cum ejus ſucceſſore, quòd per nefas ſedem illam obtineret, communicare voluerit: neque cum Paulino, cui nunquam adhæſerat. Quod non eo conſilio fecit, ut Diſſertatio putat, quòd magni momenti eſſe non crederet externam, ac ſymbolicam communionem, ſed quod temerè alterutri ſe parti nollet addicere. Peſſime autem & impiè *Hæſitantes* illi, quos Chryſoſtomi ſecutos exemplum haud rectè Diſſertationis Auctor exiſtimat: qui cùm de vera, & ſola catholica Eccleſiâ facilè conſtaret, tam ab ea, quàm ab Hæreſi Eutychianorum divulſi, novam ſectam, vel monſtrum potiùs inſtituerunt; Zenonis Henoticon amplexi. quorum ex grege fuit Anaſtaſius Imperator, homo illaudatus. quem nemo ſanus, & ſalutis amans ſuæ, ſibi in exemplum debet aſſumere. Nam quemadmodum Calchedonenſis Concilii auctoritas apud pios omnes, & catholicos nunquam in controverſiam vocata eſt; ſic damnata ab illo Eutychianorum factio pro execranda hæreſi omnium eſt habita judicio; adeóque portio hujus quæ fuit, *ἡ τῶν Διακρινομένων* ſecta; quæ alias omnes à quibus diſſidebat, impietate ſuperabat.

Non poteſt igitur facilè dubitari, quæ ſit in parte vera, & catholica Eccleſia; ut ab omni ſe omnium Communione jure aliquis poſſe putet abſtrahere. Eſt enim ſole ipſo clarior, & manifeſtior, atque in propatulo poſita: neminem ut latere diu poſſit, ſi quis ad eam ſuis notis agnoſcendam, ac diſcernendam paullulum operæ, & candoris adhibeat. Quod adverſus Donatiſtas omnibus ferè paginis, quas contra illos elucubravit, occinit Auguſtinus. Inſignis eſt inter alia locus ille ex Epiſtola XLVIII. *Quomodo autem* (inquit) *confidimus ex divinis literis accepiſſe nos Chriſtum manifeſtum, ſi non inde accepimus Eccleſiam manifeſtam? Quaſlibet quiſque anſas, vel uncos adverſus ſimplicitatem veritatis intexat, quaſlibet nebulas callidæ falſitatis offundat, ſicut anathema erit, qui annuntiaverit Chriſtum neque paſſum eſſe, neque tertia die reſurrexiſſe, quoniam in veritate Evangelica accepimus, Oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die: ſic erit anathema quiſquis annuntiaverit Eccleſiam præter communionem omnium gentium:* ac cetera deinceps; in quibus eam eſſe veram, cognitúque haud difficilem Eccleſiam docet, quæ per totum orbem diffuſa eſt, quæque (ut ait Boëtius in libro de Trinitate) *quod ejus cultus per omnes penè mundi terminos emanavit, catholica, vel univerſalis vocatur.* Quo *catholicæ* vocabulo ab ceteris conventiculis, quæ falsò ſibi Eccleſiæ nomen aſſumunt, vera Chriſti Eccleſia diſtinguitur; ut Pacianus Epiſtola I. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi jam citata XVIII. Boetius, & Auguſtinus, libro de vera Religione, capite VI, & VII. & libro contra Epiſt. Fundam. cap. IV. aliique complures aſſerunt. Quemadmodum & *Romanæ* vox eandem diſcernit ab reliquis: ut tantumdem ſit dicere *Romanum*, quod Catholicum. Itaque Gregorius Turonenſis teſtis eſt in libro de gloria Martyrum, capite XXX. XXXV. & LXXIX. *Romanos* ab hæreticis appellari conſueviſſe *homines noſtræ*, ut ille loquitur, hoc eſt Catholicæ *Religionis*, quoniam Cathedra illic eſt Petri, *Eccleſiæ Catholicæ matrix, & radix*, ut Cyprianus ait Epiſtola XLV. Cyrillus verò Alexandrinus *Pontificatus arcem* vocat, ut teſtatur Arnobius in diſputatione contra Serapionem. Nec omittere poſſum pulcherrimum de eâdem elogium Gregorii Nazianzeni, quo & fidei, quæ in ea tempore ſuo prædicabatur, integritatem; & ejuſdem principatum illuſtri præconio commendat; cum è contrario altera & nova Roma, cui quondam præfuerat, ab Catholica defeciſſet fide. Sic igitur ille cecinit in Carmine de vita ſua.

Τούτων δὲ πίστις ἡ μὲν ἦν ἐκ πλείονος,
Καὶ νῦν ἔτ' ἐστὶν εὔδρομος, τὴν ἑσπέραν
Πᾶσαν δέουσα τῷ σωτηρίῳ λόγῳ
Καθὼς δίκαιον τὴν πρόεδρον τῶν ὅλων,
Ὅλην σέβουσαν τὴν Θεοῦ συμφωνίαν.
Ἡ δ' ἦν τὸ πρόσθεν ὀρθῶς, νῦν δ' οὐκέτι
Ταύτην λέγω δὴ τὴν ἐμήν, ἥτ' οὐκ ἐμή.

Harum verò fides, iſta quidem jampridem,
Et nunc adhuc proſpero curſu progreditur, Occidentem

Totum

Totum adſtringens ſalutari doctrina:
Uti par eſt eam facere, quæ univerſis præſidet,
Totam colentem Dei concordiam.
At illa rectè quidem pede incedebat anteà. nunc verò non item.
Hanc dico, quæ mea quondam erat: nunc non eſt mea.

Sed & Auguſtinus Epiſtola cv. affirmat eandem ætate ſua fidem Romana in Eccleſia perſeveraſſe, cui Paulus teſtimonium præbet. Meritò igitur Optatus Milevitanus adverſus Donatiſtas veram ſibi vendicantes Eccleſiam in ſecundo libro diſputans, cùm alias notas verioris affert Eccleſiæ, quæ in nullam aliam hodie, niſi Romanam competunt: tum eam, quæ ex Petri Cathedra, & Romanorum ſucceſſione Pontificum ducitur. quod & Irenæus tanto antè fecit in tertio libro, capite tertio. Sed hæc obiter; quæ eò ſpectant, ut hoc oſtenderem, quod paullo antè poſui, perfacile eſſe ſuis notis veram Eccleſiam dignoſcere: nec eam latere poſſe, quæ ut ex Cypriano, libro de ſimplicitate Prælatorum, refert Auguſtinus lib. 11. contra Gaudentium, cap. 11. *Domini luce perfuſa, per totum orbem radios ſuos porrigit.*

Jam ſi & ubique diffuſa, & palam omnibus cognita vera & Catholica eſt Eccleſia; (quod toties prædicat Auguſtinus in libris contra Donatiſtas) nunquam deeſt fidelibus, qui cum Sacramentorum, ac rituum Communione jungantur. neque porrò cauſſam ullam poteſt habere quiſquam, propter quam ab illa ſeſe, quam ſolam eſſe veram, & Catholicam ignorare non poteſt, Societate diſtrahat. Hoc enim nihil aliud eſt, quàm ſibi viam ſalutis omnem intercludere. Siquidem extra Eccleſiam, & Eccleſiæ communionem ſalus eſt nulla. *Quiſquis* enim (ait Auguſtinus Epiſtola CLIII,) *ab hac Catholica Eccleſia fuerit ſeparatus, quantumlibet laudabiliter ſe vivere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quòd à Chriſti unitate disjunctus eſt, non habebit vitam; ſed ira Dei manet ſuper eum.* Et Gregorius Papa lib. XIV. Moral. cap. 11. *Sancta* (inquit) *univerſalis Eccleſia prædicat, ſalvari veraciter niſi intra ſe non poſſe, aſſerens, quòd omnes, qui extra ipſam ſunt, minimè ſalvabuntur.* Quocirca *nihil ſic debet formidare Chriſtianus*; (ut verbis utar Auguſtini Tractatu XXVII. in Joannem) *quam ſeparari à Corpore Chriſti. Si enim ſeparatur à corpore Chriſti, non eſt membrum ejus. Si non eſt membrum ejus, non vegetatur ſpiritu ejus.*

Fruſtra ergo Diſſertationis Auctor *juſtiſſimas* quaſdam *cauſſas intermittendæ Communionis* eſſe dicit; maxime tertiam, ut *à partium communione abſtinens liberiùs, ſolutiùſque exercere poſſit Chriſtianæ dilectionis officia adverſus diſſidentes.* Nam cum de vera & Catholica Eccleſia ſermo eſt (de qua ſola hîc à nobis agitur) ejus ſic amplectenda, ac retinenda communio eſt, ut ab reliquis omnibus, quæ illi adverſantur, penitus abhorreamus; neque commune cum iſtis habeamus quippiam. Quocirca neque Sacramentorum, ac ſymbolorum omittenda participatio eſt; quoniam obtineri aliter communio non poteſt. Quippe, ut Auguſtinus ſcribit libro XIX. contra Fauſtum, cap. XI. *In nullum nomen Religionis ſeu verum, ſeu falſum coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, vel Sacramentorum viſibilium conſortio colligentur: quorum Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimùm: & ideò contempta ſacrilegos facit. Impiè quippe contemnitur, ſine qua non poteſt perfici pietas.* Poteſt quidem interdum fieri, ut ab uſu ſacramentorum, & communione Eccleſiæ homo Catholicus abſtineat: velut perſecutionis tempore, ſi in cryptis ac latebris deliteſcat; aut alioqui ſine periculo capitis ad Eccleſiam adire nequeat. Sed quas cauſſas Diſſertationis affert Auctor, eæ ſunt nullæ. Quod enim ad primam pertinet, quam ejuſmodi fingit; *Si qui præpoſiti ſunt Eccleſiis, profeſſiones exigant quarumdam aſſertionum, quibus alterius conſcientia non aſſentitur:* ſi hæc legitima eſt, Hæretici omnes extra culpam erunt: qui ſe ideò ab Eccleſiæ unitate ſciderunt, quod *earum aſſertionum profeſſiones exigerentur*, quibus ipſorum conſcientia refragabatur. Sic Ariani; ſic Neſtoriani; ſic Eutychiani; & noſtro tempore Lutherani, Calviniani que omnes juſtiſſime feciſſe putandi ſunt, qui ſolam (ut vocant) *conſcientiæ libertatem*, diſceſſioni ſuæ, ac ſchiſmati prætendunt. De aſſertionum itaque genere iſto clarius, ac liquidius Diſſertatio loqueretur. Nam ſi falſæ ſunt, & Scripturis Conciliorúmque contrariæ decretis; non poſſunt ab Eccleſia probari, nec earum extorqueri profeſſio: ſi quidem vera eſt Eccleſia illa, & Catholica, * *quæ fundata ſupra petram, columna eſt, & firmamentum veritatis.* Quanto ergo juſtiùs conſcientia ipſa corrigeretur; ut aſſertionibus iſtis ab Eccleſia ſibi propoſitis aſſentiri auderet; *etiamſi propter noſtræ intelligentiæ tarditatem, vel vitæ meritum, veritas nondum ſe apertiſſimè oſtenderet.* Quod Auguſtinus libro contra Epiſtolam Fundamenti, capite IV. præcipit. Nam de horum, quæ ſibi proponerentur, æquitate, ac veritate, etſi nondum intelligeret, meritò dubitare non poſſet, ſi, quod gravis auctor ſcribit Epiphanius in Alogorum hæreſi, quæ eſt 11. recordari vellet, Catholicam Eccleſiam ἔχειν τὸ ἀσφάλτου τῆς δυνάμεως, τὸ ἀποδιώκουσαν τὰ δεινὰ, καὶ ὀλέθρια ἑρπετώδη διδάγματα. *habere vim bituminis ſimilem, quæ mala & pernicioſa, ſerpentináque dogmata, doctrinaſque propulſat.* Sed enim præclarè S. Hilarius in octavo libro, *Multi ſunt* (inquit) *qui ſimulantes fidem, non ſunt ſubditi fidei; ſibique fidem ipſi potiùs conſtituunt, dum quæ volunt, ſapiunt, & nolunt ſapere quæ vera ſunt; cùm ſapientiæ hæc veritas ſit, ea interdum ſapere quæ nolis.*

* Matt. 16 18.
1. Tim. 3. 15.

Sic altera illa cauſſa *communionis intermittendæ*, ſubdolè, parùmque ſincerè concipitur ita: cùm ſymbolica communio *tendit ad teſtandam partis duntaxat alicujus fœderationem, rejectionémque aliorum non minus piè, ac Chriſtianè viventium, & ad ſalutem neceſſaria credentium.* Etenim vera Eccleſia; quæ, ut dixi, ſola hîc agitur, & à Diſſertationis auctore debet intelligi; uti Catholica eſt, id eſt univerſalis; ſic univerſos amplectitur, ac neminem reſpuit, qui piè Chriſtianéque vivat: hoc eſt fidelis qui ſit, & fidem integram præſtet, quæ fundamentum eſt pietatis. Nam quod ſatis eſſe putat homini Chriſtiano quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria credere, captioſe, & ambiguè loquitur. Si enim id eatenus interpretatur, ut ea ſcire, & explicatè, ac diſtincte noſſe ſufficiat, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria; vere iſtud dicitur, ſi quidem de idiota, & imperito homine ſermo ſit. (Nam pleriſque ipſa gradus, ordiniſque conditio notitiæ cujuſdam exquiſitioris affert neceſſitatem.) Sin illud intelligit ſic, ut in iis tantummodò, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, Eccleſiæ auctoritatem ſequi oporteat; in cæteris etiam contra illam ſentire, eique adverſari liceat; vehementer errat. Perinde enim eſt ac ſi quis dicat, in iis, quæ ad ſalutem pertinent, ſcripturæ adhibendam eſſe fidem; in aliis diſſentire fas eſſe. Velut in præteritarum rerum narrationibus, & hiſtoriis: quæ noſtra nihil intereſt, hoc modo, an ſecus evenerint. Quod falſum & impium eſſe dictu, Chriſtianus nemo dubitat. Quamobrem multa, quæ in ſcriptura, vel in Eccleſiaſticis dogmatibus continentur, ignorare ſalva pietate & Catholica communione poſſumus. Quippe, ut rectè Proſper adverſus ingratos capite XXXV. cecinit.

Multa etenim bene tecta latent, neſcitaque proſunt,
Dum manſueta fides quædam dilata modeſtè
Suſtinet, & nullo ignorat non edita damno.

Verùm contradicere, ac pro falſis habere quæ utrobique traduntur, ſine grandi ſcelere, ac fidei, ſalutiſque jactura non poſſumus. *Cùm enim principium verborum Dei veritas ſit* (ait Ambroſius in Pſal. CXVIII. Octon. XXI.) *veritas utique fidei firmamentum eſt. Primum etenim oportet ut credamus vera eſſe Dei ſummi, quæ in Divinis ſcripturis legimus oracula.* Nec minus vera ſunt, & ab iis credenda, qui doceri ab Eccleſia norunt, quæcumque illa prædicat: cujus auctoritate ut Evangelio, ſcripturiſque adeò crederet omnibus, commoveri ſe fatetur Auguſtinus in libro contra Epiſtolam Fundamenti capite V.

Tertia denique cauſſa, cur ab communione partium, ſi quando diſſidia nata ſunt, abſtinere aliquis poſſit; uti diſſidentibus charitatis officia præſtet: abſurda eſt, ſi partium illarum una ſit vera & Catholica Eccleſia, cujuſmodi ab Auctore Diſſertationis intelligi par eſt; niſi fruſtra conflictari tota illa Diſputatione velit. Quis enim, niſi demens, aut atheus, ſtudio commodandi alienatis ab Eccleſia Catholica vel hæreticis vel ſchiſmaticis, licere ſibi putet ab illius communione recedere; & quo nihil formidandum magis eſſe dicit Auguſtinus Tractatu in Joannem XXVII. id ſibi ſponte, voluntatéque arceſſere, ut ſe ab Chriſti corpore ſejungat? Quis aut Petro Apoſtolo ſapientior: aut majoris ſpe utilitatis induci poteſt, quàm præ ſe ferebat ille dum tantiſper non ab Eccleſiæ Catholicæ, ſed ejus partis cujuſpiam communione, hoc eſt ab gentibus Chriſtianis * *ſubtrahebat, & ſegregabat ſe, timens eos, qui ex circumciſione erant?* At is ob eam ſimulationem

* Gal. 2. 12.

tionem meritò eſt à Paulo reprehenſus; qui ſe illi *in faciem reſtitiſſe* ait ad Galatas ſcribens, c. II. *quia reprehenſibilis erat.* Si reprehenſione dignus eſt, qui ab alicujus partis Eccleſiæ communione abſtinet, ut alteri ejuſdem Eccleſiæ parti conſulat; credo reprehenſionem is effugiet, qui ut adverſariis Eccleſiæ commodet, ab totius ſe hujus communione divellit. Non erit opinor; neque ſub illa ſpecie quiſquam ab communione ſacramentorum, ac ſymbolorum abſtinens, ſola interiori, & occulta fide poteſt
* Luc. Catholicus eſſe contentus. Quoniam & * *qui mecum non*
11. 23. *eſt* (ait Chriſtus) *contra me eſt*; &, ut * Apoſtolus dicit,
* Rom. 10. 10. *corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem,*
* Matt. &, * *Qui me negaverit coram hominibus, negabo eum coram*
10. 33. *Patre meo, qui in cœlis eſt.* Quibus locis, aliiſque ſexcentis externæ fidei profeſſionis neceſſitas imponitur: quæ in uſu ſacramentorum majori ex parte; in externa autem cum Eccleſia Catholica communione tota conſiſtit.

CAPUT V.

De duplici ſcripturæ loco; altero Joannis ſexto, in quo uſus Euchariſtiæ præcipitur: altero Joannis tertio, ex quo Baptiſmi neceſſitas adſtruitur. Uterque falsò ab Diſſertationis auctore acceptus. Sine Baptiſmo parvulos in æternum perire.

DUo ſunt ex tota Diſſertatione, Scripturæ loca reliqua, quibus quoniam externa illa, quam dixi, profeſſio communióque Sacramentorum, tanquam neceſſaria, præſcribitur, ideò Diſſertationis hæc auctor ab vero, & germano ſenſu detorquere conatus eſt.

Primus eſt Joannis VI. 53. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* quibus verbis præceptum dedit fidelibus veſcendi corpore ſuo, ac bibendi ſanguinis ſui. Ita veteres omnes hunc locum interpretati ſunt, & Catholici recentiores, pauciſſimis exceptis. Porrò Lutherus; deinde Calvinus ex hæreticorum grege ab communi, & antiqua, & veriſſima illa ſententia deflexêre: ut de fide, ac ſpirituali alimonia potiùs intelligerent, quam tum conſequimur, cùm in Chriſtum, ejuſque paſſionem, ac reſurrectionem credimus. Plerique tamen ex amborum diſcipulis quâ ſcientes; quâ imprudentes in communem incidunt: dum ex hoc eodem loco Catholicos urgere ſe putant ad uſum calicis promiſcuè omnibus permittendum. Neque enim locus alius eſt, ex quo illius neceſſitas tam perſpicuè ſuaderi poſſit.

Non ero longior in hac re diſputanda, quæ alterius & otii eſt, & inſtituti. Complures eam tractavere cùm interpretes; tum propriis ſcriptis Theologi, intérque ceteros Maldonatus eruditè in hoc argumento verſatus eſt in Commentariis ad illum locum. Nec diſſentit Auguſtinus; quod Diſſertatio putat. Sed in hujus, aliorúmque Patrum explicandis locis immorari piget. quod illi, in quos digitum intendi, plenis commentariis occuparunt.

Nam quod Diſſertationis objicit ſcriptor, ex illo loco antiquos perperam colligere ſolitos uſum Euchariſtiæ etiam infantibus eſſe neceſſarium, primùm in eo ipſo pugnantia loquitur. Non enim ita concluderent veteres; niſi de *ſymbolorum Euchariſticorum*, ut ipſe vocat, uſu, ac *reali* manducatione Chriſti verba illa caperent. Atqui Auguſtinum auctorem allegat idem contrariæ interpretationis, quæ de ſola fide iſtic agi cenſet, cùm tamen ejus opinionis, quæ parvulis neceſſariam eſſe Euchariſtiam conſtituit, acerrimus contra Pelagianos patronus ille fuerit, ut in libro 1. de Peccat. mer. & remiſſ. cap. XX. & Epiſtola CVII. & aliis in locis. Deinde vel iſte ipſe conflictus antiquorum arguit, quàm non cujuſvis ſit ſcripturarum interpretari ſenſum, ac fidei illius ex verbis dogma concludere; ac ſi τὸ ῥητὸν præcisè ſpectemus, neque in ejus pronuntianda ſententia ex Eccleſiæ auctoritate pendeamus, quàm proclivis in errorum præcipitia ſit lapſus. Uno verbo; neque nos illis Chriſti verbis præceptum putamus editum fuiſſe, dandæ parvulis Euchariſtiæ; non magis, quàm amentibus, ac furioſis. & tamen de *reali* ſacramenti (ut vocant) uſu illa eadem interpretamur. qui uſus ex Eccleſiæ more, ac judicio, non pro cujuſque arbitrio, ac libidine moderandus eſt. Neque enim ſi nihil expreſsè Chriſtus de tempore participandæ Euchariſtiæ, ac modo præcepit, ideò cuilibet fas eſt ſibi, quam velit, illius uſurpandæ regulam præſcribere. Immò verò communis omnium matris Eccleſiæ pro lege amplectenda eſt auctoritas; uti cenſet Auguſtinus in Epiſtola LXXXVI. *In his* (inquit) *rebus, de quibus nihil certi ſtatuit divina ſcriptura; mos populi Dei, & inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt:* ac tantum abeſt ab eo, ut Eccleſiaſticas ſanctiones, ac ſcita majorum inter ἀδιάφορα referri ſinat; quæ cuivis obſervare, aut omittere pro libito fas ſit, ut *ſicut prævaricatores divinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum coërcendos eſſe ſentiat.* Cui & Baſilius adſtipulatur in Epiſtola ad Amphilochium. Et in libro de Spiritu S. capite XXVII. ubi pleraque dogmata Eccleſiæ, ſine ſcripto, traditione ſola conſtare dicit: maximè illa, quæ ad uſum ſacramentorum attinent; quæ majores noſtri minus literis commendarunt, καλῶς δεδιδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπῇ διασώζεσθαι, ἃ γὰρ οὐδὲ ἐποπτεύειν ἔξεστι τοῖς ἀμυήτοις, τούτων πῶς ἂν ἦν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν θριαμβεύειν ἐν γράμμασι; *Rectè*, inquit, *edocti, Religioſa Sacramentorum arcana ſilentio conſervari. Nam quæ ne aſpicere quidem nondum initiatis licet; quî tandem conſentaneum erat eorum diſciplinam literis publicè traducere?* Egregius omninò locus, & ad Diſſertationis confutandam rationem aptiſſimus: quæ pro eo quod de uſu ſymbolorum Euchariſticorum nihil expreſsè Chriſtus edixerit, aut in Scripturis proditum extet; Chriſtianos ad ſimplicem illam rudémque Diſciplinæ formam revocat; & pro cujuſque arbitrio ab communione totius Eccleſiæ, communioniſque teſſera, hoc eſt participatione Sacramentorum abſtinere permittit. Quid enim aliud facit, cùm juſtiſſimam eſſe cauſſam hanc intermittendæ communionis cum Eccleſia Catholica demonſtrat, *ut liberius exerceri poſſint Chriſtianæ dilectionis officia adverſus diſſidentes?* Utique enim nunquam *juſtiſſima* illa cauſſa deerit: quia perpetuò qui ab Eccleſia diſſideant futuri ſunt, hæretici ac ſchiſmatici: quorum ſalus & conciliatio tanti eſſe debeat, auctore Diſſertatione, ut communionis cum Eccleſia, ac ſalutis adeò propriæ jactura recuperanda ſit. Sic non optare ſolùm cum Apoſtolo Paulo, ſi fieri poſſet, εἰ ἐνεχώρει, εἰ ἐνεδέχετο, ut Photius, aliique Græci Interpretes exponunt; ſed reipſa ſe anathema facere, & ab Chriſto, ejúſque corpore ſejungi, non *pro fratribus*; ſed pro extraneis, & hoſtibus *juſtiſſimum* eſſe Diſſertationi videtur: pro iis, inquam, quos idem Apoſtolus αὐτοκατακρίτους *proprio judicio condemnatos* appellat in ea, quæ eſt ad Titum, capite III, 11. quóſque *poſt unam & ſecundam correptionem devitandos* admonet. Quanto tutius eſt in illa ipſa manere; ſi in ea eſt adhuc, Eccleſia: ſi non eſt; ad eam adjungere ſeſe; ab illius communione ne punctum quidem temporis recedere; illam denique magiſtram, & ſcripturarum, & Traditionum cuſtodem, & interpretem auſcultare; cui condendarum legum, &, ut iis obtemperent, cogendorum fidelium poteſtas divinitus eſt facta? Niſi fortè illud nobis excidit, quod Apoſtolus ad Romanos ſcribit capite XIII. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi à Deo; quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei Ordinationi reſiſtit. qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt. Ideo neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Neque enim adeò quenquam inſanire puto, ut quod Apoſtolus de obſervandis gentilium principum legibus, & Edictis, velut Neronum, ac ceterorum Chriſtiani populi carnificum, ſanxit: quibus non metu ſolùm, ſed etiam *propter conſcientiam* parendum eſſe decernit; idipſum non ad ſpirituales, Eccleſiaſticáſque poteſtates multo magis accommodandum cenſeat: quæ & poteſtates ſunt, & ex eodem divinæ auctoritatis fonte manarunt. Nam, *Qui vos audit, me audit* (ait Chriſtus Lucæ X. 16.) *& qui vos ſpernit, me ſpernit.* Et, *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* Math. XVIII. 17.

Habet autem vim legis præſcriptique fidei, non expreſſa tantùm imperantis Eccleſiæ auctoritas; ſed uſu, ac voluntate illius corroborata conſuetudo, ac traditio: ut iidem paullo à me antè citati Patres aſſerunt, Baſilius, & Auguſtinus; tum Euſebius Cæſarienſis lib. 1. de Demonſtratione pag. 20. Gregorius Nyſſenus libro III. cap. IV. Porrò in eo, de quo modo agitur, uſu ſacramentorum, & communione; nec non in Chriſti verborum apud Joannem

nem interpretatione; utrumque convenit; & traditio conſuetudóque; & viva Eccleſiæ vox, Conciliorúmque decreta, *quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas* (ait Auguſtinus Epiſtola CXVIII.) quibus quidem *qui reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* tantum abeſt, ut injuſſu Eccleſiæ; immò renitente, ac vetante illa, κατ' οἰκονομίαν, ἢ συγκατάβασιν, aut cujuſcumque ſpe lucri, atque commodi; ejuſmodi aliquid uſurpare liceat. Quid enim abſurdius eſt, quàm iſtud ipſum, quod pœnæ loco adverſus delinquentes Eccleſiæ, Conciliorúmque decreta conſtituunt; ut aliquanto tempore à communione fidelium, & participatione ſacramentorum abſtineant; ſibi hoc quemque ſponte ſua, ac citra ullum crimen imponere? Sed de hac re plus ſatis.

Supereſt locus alter ex Joannis capite III. 5. ex quo baptiſmi neceſſitas oſtenditur: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu; non poteſt introire in regnum Dei.* Quem locum de Baptiſmi ſacramento Catholici omnes accipiunt; ut & veteres omnes; præſertim qui adverſus Pelagianos ſcripſerunt: qui, quod iſti negabant, cum Originali peccato naſci parvulos: &, niſi gratia mediatoris per Baptiſmi Sacramentum reipſa ſuſceptum ſuccurreret, ituros in æternam damnationem iiſdem ex illis verbis docuerunt. Quod in omnibus libris accuratiſſimè teſtatur Auguſtinus, quibus illam oppugnavit hæreſim. Idem & Proſper, & Fulgentius aliique tradunt: quos commemorare longius ſit; &, quod caput eſt, plenaria Concilia, ac tota deinceps Eccleſia conſtantiſſime hactenus tenuit. At Diſſertatio *errorem* hunc vocat, putare vel in illo Joannis loco agi de Baptiſmi Sacramento, quod in aqua confertur: vel parvulos ſine eo æternis pœnis obnoxios eſſe. Quaſi Chriſtianus ullus ab Auguſtini præſertim ſeculo, ac poſt auditum Pelagianæ nomen hæreſis, aliter ſenſerit, aut ſcripſerit; aut de eo vel leviſſimam dubitationem habuerit.

Quinetiam longè ante Auguſtinum, ac Pelagiana tempora, idem tradidit Cyprianus; quem contra Pelagianos teſtem citat Auguſtinus libro tertio de Peccat. merit. & remiſ. cap. 5. Sic enim ille in Epiſtola ad Fidum, quæ eſt LIX. interrogatus utrum Baptiſmus parvulis ante octavum diem dandus eſſet; minimè differri oportere reſpondet; ne illorum anima pereat. *Nam cùm Dominus in Evangelio ſuo dicat; Filius hominis non venit animas hominum perdere; ſed ſalvare: quantum in nobis eſt, ſi fieri potuerit, nulla anima perdenda eſt.* Perituræ igitur infantium animæ ſunt; niſi baptiſmi illis unda ſuccurrerit. Unde verò pernicies animis hæc incidat, poſteà declarat, & originalis peccati labem detegit his verbis: *Porrò autem ſi etiam graviſſimis delictoribus, & in Deum multum antè peccantibus, cùm poſtea crediderint: remiſſa peccatorum datur, & à Baptiſmo, atque à gratia nemo prohibetur: quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, niſi quod ſecundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit?* Idem & in plenario totius Africæ Concilio Sancitum eſt Canone 2. ex iis, qui Milevitanæ ſecundæ Synodo perperam inſcribuntur, cùm ſint Carthaginenſis, ut ex Cœleſtini Papæ Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ conſtat. Et ante hoc Concilium, duo alia provincialia iſtud ipſum decreverant; Carthaginenſe, cujus extat ſynodica, quæ in Auguſtini Epiſtolis eſt XCI. ubi inter cetera Patres, *Parvulos etiam* (inquiunt) *propter ſalutem, quæ per ſalvatorem Chriſtum datur, Baptizandos negant: ac ſic eos mortifera iſta Doctrina in æternum necant; promittentes etiamſi non Baptizentur, habituros vitam æternam.* Et Milevitanum: cujus item ſynodica, quæ apud Auguſtinum eſt XCII. ſic habet: *Pueros quoque parvulos, ſi nullis innoventur Chriſtianæ gratiæ Sacramentis, habituros vitam æternam, nequam præſumptione contendunt.* Nec illuſtre cumprimis ejuſdem Auguſtini teſtimonium ex infinitis, ut conſtat, omiſerim. qui in Sermone XXXIII. de Diverſis, miraculum inſigne refert infantis nondum Baptizati, ſed adhuc Catechumeni, Sancti Stephani meritis ad vitam excitati: itáque ſcribit: *Mulier quædam amiſit in gremio ægrotantem filium Catechumenum infantem lactentem. Quæ cùm vidiſſet amiſſum, & irreparabiliter perditum, cœpit eum magis flere fideliter, quàm mater. Non enim filii ſui deſiderabat vitam, niſi in futuro ſeculo; & hanc ſibi ablatam, & periiſſe plangebat,* &c. Vides ut infantem nulla ſua culpa irretitum, atque etiam parentum fide, ac pietate, ſi quid ea, ſine Baptiſmo pollet, adjuvandum utique, hoc eſt Catechumenum; quia Baptiſmo carebat, *amiſſum, & irreparabiliter perditum* affirmat Auguſtinus. Unde autem hæc Baptiſmi neceſſitas ad parvulorum ſalutem, niſi ex illo Joannis loco, de quo agimus, ab illis colligitur? Declarat id Auguſtinus idem cùm aliis in locis, tum in Epiſtola CV. ſub finem: *Sicut ergo audiunt Dominum dicentem: Qui non renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum; propter quod eos Baptizandos eſſe concedunt,* &c. Tum lib. I. de Peccat. mer. & remiſſ. cap. XX. Eadem eſt & ceterorum Patrum, conſentiénſque doctrina. Itaque Molinæi Miniſtri notanda hoc loco eſt inſcitia, qui in Clypeo Fidei, Parte 2. Sect. XIX. pro magno abſurdo Catholicis Romanis hoc objicit; quod ita doceant, abſque Baptiſmi remedio, in æternum perituros eſſe parvulos. Quod profectò nunquam exprobraret; neque in tam trita, & uſitata re peregrinaretur, ſi quid Auguſtinus; quid Eccleſiaſtica antiquitas, & hiſtoria; quid Theologia denique ſit, vel minima ex parte cognoſceret. Sed de hac re pleniùs aliàs: quam hìc obiter, &, ut Diſſertationis Auctori ſatisfieret, paucis perſtringendam habuimus.

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

Theologicorum Dogmatum

DE

POENITENTIA PUBLICA ET PRÆPARATIONE AD COMMUNIONEM

LIBER PRIMUS.

PRÆFATIO.

EA eſt Myſteriorum Religionis noſtræ ſublimitas, ejúſque Sacramentorum uſque adeò auguſta majeſtas, ut cogitationes omnes noſtras infinito ſuperent intervallo; nedum ut ad Sacramentorum participationem, pro rei dignitate, animos noſtros parare poſſimus. Quod fidei Chriſtianæ caput, longè maximi momenti, eſt ſæpe fidelibus inculcandum & explicandum ita ut ab iis intelligatur, præſertim ad auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum quod attinet; quod cùm ſit omnium præſtantiſſimum, affectionem animi religioſiorem, & abſolutiorem à nobis poſtulat ſanctimoniam.

Quare magni faciendi ſunt, quicumque animabus fidelium regendis operam dantes quàm maximam curam adhibent ut eos doceant ſeſe ad id Sacramentum excipiendum diligentiſſime parare. Dum enim animos illorum ſolidâ illâ pietate perfundunt, viam illis aperiunt quâ poſſint pervenire ad divitias cœleſtes ex eo theſauro inexhauſto copioſiſſime ibi comparandas.

Scriptor libri, *de Frequente Communione*, poſſet ad eam laudem adſpirare, ſi cœptis ſuis exſequendis prudentiam zelo parem adhibuiſſet; ſique animum, qui optimus eſſe potuit, ſana doctrina comitata in eo Opere eſſet, prudénſque ejus expoſitio.

Laudabilem animum ejus eſſe dico, ſi modo ex vero, à Libri ſui initio, eum deſcripſit. Quid enim laudabilius, ſanctiúſque eſſe poteſt inſcriptione, quæ fronti præfixa eſt: *De Frequenti Communione, ubi ſententiæ Patrum, Paparum, & Conciliorum, de uſu Sacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ, fideliter explicantur; ut ſint directionis loco iis qui ſeriò de ſui ad Deum converſione cogitant, Paſtoribúſque & Confeſſariis qui animarum ſalutis ſtudio flagrant?* Tum ſubjicitur ſymbolica ſententia, quæ neceſſariam animi præparationem duobus verbis complectitur: *ſancta ſanctis*; ut hinc colligamus, cùm volumus excipere divinum illum hoſpitem, qui eſt ipſamet ſanctitas, nos oportere inſtar illius eſſe ſanctos, non quidem pari gradu (quod fieri nequit) ſed rudi ſaltem imitatione, & prout noſtra fert imbecillitas.

Antonius Arnaldus meritò hortatur Chriſtianos, ut rectè utantur duobus illis Sacramentis, quorum unum viam ad alterum munit. Nimis multa fieri aut dici nequeunt, ut honor & reverentia rerum uſque adeò ſanctarum augeantur; & præſertim quidem participationis panis Angelorum & cibi cœleſtis; quæ in nos re ipsâ Deum ipſum transfundit, ita ut dum Deus deſcendit atque in unum corpus cum homine veluti coaleſcit, homo attollatur unúmque corpus cum Deo ipſo conflet.

Neminem novi, qui cum Arnaldo non ſentiat ſummâ curâ ac diligentiâ ſeſe ad id convivium, eáſve nuptias eſſe parandum. Pœnitentiam, quâ hoc fit, oportet eſſe veram, conſtantem, animoſam; non ignavam, veternoſam & vacillantem.

Fateor S. S. Patres, Doctores ac Concilia idem hac de re ſentire, prædicare, confirmare, & graviſſimorum teſtimoniorum pondere ſtabilire. Non nego Arnaldum jure queri ob religionis teporem ac neglectum, qui nunc cernuntur in pleriſque Chriſtianis, parum obſervantibus eximiorum monitorum, quæ illis à magnis viris ſuppeditantur, atque ab Eccleſia proponuntur, ut ex duobus illis Sacramentis fructum aliquem percipiant. Votis ejus mea conjungo, ac vehementer cupio malis illis medicinam fieri.

Igitur nihil eſt quod reprehendam in animo, quem præ ſe fert Arnaldus, aut in egregiis illis conteſtationibus, quæ tam ſæpe occurrunt, cum in Præfatione, tum etiam in libro: aliud nullum ei eſſe conſilium, niſi *ut aliquatenus dirigat animos, qui ſeriò de ſui ad Deum converſione cogitant*; proponátque iis certam viam ac rationem, quaſi ex conſilio quodam ac liberè ineundam.

Verùm hic conſiſtere eum oportuit, & decernere ſequi leges atque inſtituta Eccleſiæ; non ejus tantùm quæ ſæculis præteritis floruit, & quam *primitivam* vocamus; ſed etiam ejus, quæ ei ſucceſſit, & quæ etiamnum viget; cùm ei ſit par auctoritas, par cœleſte auxilium, par denique jus, ad condendas Leges, eáſque nobis imponendas, ac ſæculis præteritis.

Non debebat hæc Eccleſia argui errorum & pravarum conſuetudinum, in diſciplina quâ utitur, quamque regimine ſuo ratam facit. Non oportebat docere fas eſſe, imò laudabile diſcedere à vulgari more, præferréque priſca inſtituta,

ſtituta, quod attinet ad cærimonias, ritúſque, qui per ſe indifferentes ſunt.

Satius fuiſſet non dixiſſe, *ordinariam praxin Eccleſiæ circa pœnitentiam, eſſe hodie frequentiſſimam, quia favet impœnitentiæ communi plerorumque*; aut contendiſſe *nullam eſſe vim conſuetudinis, in rebus Eccleſiaſticis.*

Non magis expediebat dicere poteſtatem ligandi, Sacerdotibus collatam, potiſſimùm ſitam eſſe in impoſitione ſatisfactionis, finémque proximum quem Sacerdos ſibi proponebat in Vetere Eccleſia, dum audiret confeſſiones, fuiſſe pœnitentiæ impoſitionem. Scribendum etiam non fuit magis ſatisfieri Deo, novo illo genere pœnitentiæ, ſitæ in abſtinentia à Communione, quàm omnibus aliis bonis operibus, ne excepto quidem martyrio.

Hæc aliaque ejuſmodi, quæ leguntur in Opere *de Frequente Communione*, neutiquam oſtendunt rectum fuiſſe ſcribentis animum, qualis primâ fronte videbatur; imò verò nos docent, ejus Operis doctrinâ, licentiæ periculoſæ januam aperiri.

Hiſce rationibus vehementer perculſus ſum atque adductus ad id oppugnandum, adhibendaſque exiguas dotes, eruditionémque tenuem à Deo mihi conceſſas, ut animos hominum revocem ab errore circa caput, quod complectitur veritatem fundamentalem atque eſſentialem Catholicæ Religionis; quæ veritas pertinet ad auctoritatem Eccleſiæ Catholicæ, poteſtatémque regendi fideles quam à Deo accepit. Hæc enim poteſtas oppugnatur & concutitur, fundamentis hujuſce Operis, quod in diſputationis progreſſu liquebit.

Igitur non ipſum Auctorem, ſed Opus oppugno. Scriptorem non minùs veneror & colo, quàm Librum improbo & vituperandum cenſeo. Oro autem cùm Lectorem, tum etiam ipſum Arnaldum, hoc ut perſuaſum habeant; útque ſejunctâ doctrinâ ab homine, ad eam referant quidquid eſt in diſceptatione vehementiæ atque ardoris. Exiſtimo virum ſtudio reſtituendæ diſciplinæ nimis procul fuiſſe provectum, nec ſatis attendiſſe quæ maturiore penſitatione digna erant. Puto eum in errorem delapſum ob ſpeciem quamdam pietatis minus fucatæ, ſanctitatíſque perfectioris, quâ ratione viri integerrimi falli ſolent, ut teſtatur S. Gregorius; qui ſapienter obſervat eos eſſe laqueos, qui bonis ab inconſpicuis hoſtibus tenduntur. * *Iniqui enim*, inquit, *ſi apertè mali eſſent, à bonis recipi omnino non poſſent; ſed ſumunt aliquid de viſione bonorum, ut dum boni viri in eis recipiunt ſpeciem quam amant, permiſtum ſumant etiam virus, quod vitant.*

* Greg. 33. Moral. cap. 22.

Plura hac de re non dicam, ſed diſputationi ipſi reſervabo; quæ quamvis ſenſim creverit & præter primum meum conſilium, non potuit tamen complecti quæcumque res poſtulabat, & quæ dici etiam debuiſſent. At neceſſe habui magnam partem eorum quæ cogitaveram reſecare, aut potiùs in aliud tempus differre; dum interea experiemur an Arnaldus in utilitatem ſuam vertet ea, de quibus in anteceſſum eum monemus.

Eadem cura adhibenda eſt, in propinandis animorum remediis, hoc eſt, veris inſtitutis; quæ adhibetur in propinandis remediis corporis, ut ejus morbi curentur. Imprudentis eſt ea ſubitò profundere, nimiáque copiâ præbere; ſatiúſque eſt conſideratiùs ac ſenſim iis uti, ne exacerbetur morbus, néve æger obruatur, nedum ut ex iis levamentum ullum capiat.

Oro Patrem luminum, ut ea tantâ exuberantiâ ei impartiatur ad quem potiſſimùm ſpectat hoc opus, ut quid deliquerit agnoſcat, útque Spiritus S. ea in illo peragat, de quibus in ſequentibus idem Gregorius inducit Dominum ſic loquentem: * *Ego qui ſervorum meorum mentibus gratiam ſubtiliſſimæ diſcretionis inſpiro, ut revelatâ malitiâ faciem ejus nudam videant, quam coopertam ille ſub habitu ſanctitatis occultat.* Hoc opto, eóque magis ſpero, quod mihi res eſt cum homine pietatem atque eruditionem præ ſe ferente; quæ ſunt aptiſſimæ emolliendis animis, iiſque ad admittendum id quod eſt veritati, ac rationi conſentaneum comparandis.

* Greg. Or. id.

Ad alios quod attinet, qui cùm imperitiores ſint avidiùs nova hæc dogmata complectuntur, eos oro ut maturè expendant quæ iis in hoc Opere offero, meminerintque in negotio tanti momenti, & ubi aguntur integritas fidei, animique ſalus, ſibi diligenter cavendum eſſe, ne qua fraus oriatur ex novis dogmatibus, quæ ſpectant ad mutationem morum, inſtitutorúmque in univerſa Eccleſia receptorum. Memores ſint ſalubris moniti * Apoſtoli, *ut jam non ſimus parvuli fluctuantes & circumferamur omni vento doctrinæ*; dictique * Sapientis: *qui credit citò levis eſt corde*; ac tandem, * eſſe *viam quæ videtur homini recta, & noviſſima ejus ducunt ad mortem.*

* Eph. IV. 14.
* Eccl. XIX. 4.
* Prov. XVI. 25.

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Nihil facilè novandum in Legibus & præſertim Eccleſiaſticis. De conſilio Ant. Arnaldi, in Libro de Frequente Communione. Vehementer eſſe ſuſpectum, nec ſecum ſatis conſentire.

I. OMNIS innovatio juſtam metûs ac diffidentiæ cauſam ſecum trahit; præſertim ubi res agitur, quæ ad fidem ſpectat, aut ad officium noſtrum erga Deum, quod Religionis virtus complectitur. * Olim laudatus eſt [1] Legiſlator, qui in urbe Italiæ Leges conſenſu populi receptas ita ſancivit obſervandas, ut nihil in iis mutari poſſet, niſi is qui mutandum quidpiam in iis cenſeret, collo reſte vincto, in publicum prodiret; ita ut ſi rationes ejus expoſitæ ſat graves viderentur, lege abrogatâ, aut emendatâ, abſolutus remitteretur; ſi verò plerique ei adverſarentur, fractâ laqueo gulâ, pœnas temeritatis ſuæ illico lueret, ob ſpretam Magiſtratûs prudentiam, cujus adminiſtrationem reprehendiſſet. Æquo ſeverior videbitur ea conſuetudo, ſed non poteſt non laudari Legiſlatoris animus. Ita animati ſint oportet quicumque Reipublicæ adminiſtrationi admoti ſunt, in quorum manibus depoſita eſt Lex, res omnium ſanctiſſima, & quæ à [2] Veteribus dicta eſt *inventum & donum Deorum, urbis verò fœdus.* Curam omnem adhibere debent, ad eam defendendam, tuendámque ejus ope tranquillitatem publicam, & amoliendas omnes turbas ac diſſenſiones, quæ alioqui vitari non poſſunt.

* Diod. Bibl. Lib. XII. Demoſthen. Or. contra Timocratem.

II. Cùm hæc veriſſima ſint in Legibus Civilibus, Reipublicæque adminiſtratione; multa veriora erunt, ſi ſpectemus animum & quæ ad ſalutem æternam conſequendam pertinent; ſive ſint à Deo ipſo inſtituta, ſive ab auctoritate Eccleſiæ manarint. Utraque enim ſancta ac inviolata ſint oportet, nec ſine gravi delicto infringi, aut ſine ſacrilego facinore ſperni poſſunt. Non ignoro quidem diſcrimen divinarum & Eccleſiaſticarum Legum, & prioribus majus ac ſanctius obſequium deberi; ſed ſcio par eſſe ut revereamur Eccleſiam, pareamus ejus mandatis, obſervemus ejus inſtituta, conſuetudinéſque ſequamur; nec licere ea carpere aut oppugnare, aut ejus præceptis reſiſtere atque adverſari. Contemtus ille, & ſtudium partium aperuere ſemper feneſtram hæreſibus & ſchiſmatibus, quibus Eccleſia ſæculis omnibus vexata eſt. Si nulla ejus rei argumenta ſuppeditarent nobis Ratio, aut monumenta vetera cùm ſacra, tum profana; exempla, quæ etiamnum præ oculis habemus eam ſatis ſuperque nobis perſuaderent. Quænam enim alia cauſa proferri poſſet corruptionis ſæculi præteriti, quod videtur fuiſſe cloaca nequitiæ atque impietatis ſuperiorum omnium; præter pruritum illum, quem nunc in multis animadvertimus, & quo novo quopiam invento inſignes fieri volunt; cùm ad fidem quod attinet, tùm ad vetera inſtituta,

[1] Intelligit *Petavius* Charondam Thuriorum Legiſlatorem cujus Legem hanc ſpectantem habet pag. 82. Ed. Vechel. *Diodorus* Siculus, *Th. Aletinus.*

[2] Demoſthen. contra Ariſtog. [illegible] Ariſt. 3. Polit.

inſtituta, quæ ſunt veluti termini à Majoribus noſtris po-
* Deut. xix. 14. Prov. xxii. 28. ſiti; quemadmodum loquitur * Scriptura, quæ vetat eos revelli?

III. Sed quid opus eſt nos ad præteritum ſæculum retrogredi, ut veritatem eorum quæ diximus comprobemus? Aperiendi ſunt dumtaxat oculi, ut cernantur turbæ paucis abhinc annis exortæ, & quæ etiamnum vigent, dolentibus omnibus bonis, in Religionis Catholicæ detrimentum. Quis non mirabitur hominem eruditione & loco, quem in Eccleſia Dei obtinebat, inſignem, ſcriptis ſuis aggreſſum eſſe Calvini dogmata ſpargere, docere abſurdas opiniones, damnatas ab univerſa Antiquitate, ſanæ Theologiæ contrarias, cum Scriptura pugnantes, & decretis ſanctorum Conciliorum proſcriptas? [3] Peregrinus fuit, Galliæ infenſiſſimus hoſtis, qui cùm in lucem edidiſſet execrandum librum in Liliorum dedecus, & contumelioſum memoriæ Ludovici Juſti, nuper fato functi; poſtea converſis in partes Catholicas armis, concuſſit potiſſima fidei fundamenta; dum evertit dogmata Eccleſiæ, & orthodoxæ fidei capita conculcavit. Qua in re, ea felicitate uſus eſt, ut permultos invenerit qui laudes ejus prædicent, defendántque ac tueantur ejus doctrinam. Quamobrem ſæpe non minùs obſtupefactus quam dolens dixi, ſi Calvinus miſeris hiſce temporibus in vitam rediret, multos inventurum Catholicos eum ſequi, defendendiſque ejus erroribus, & promovendæ cauſæ paratos?

IV. Hoc verò maximè deplorandum eſt, calamitatémque auget, quòd Auctores profanarum illarum novitatum moribus inculpati eſſe viſi ſint. Vitam egerunt aut ſpecie tenùs, aut reverâ ſanctam, antequàm in id infortunium delaberentur. Quâ illecebrâ capti ſunt ſimpliciores, qui potiùs ſenſibus ſuis credunt, quàm iis, quæ ratio & prudentia oculatioribus atque in interiora acutiùs penetrantibus patefaciunt. Qui legent Hiſtoriam Eccleſiaſticam, ut in ea Hæreſum origines quærant, invenient innumera exempla conditorum ac Patriarcharum infelicium ſectarum; qui multò magis res ſuas promoverunt, famâ virtutis & probitatis, quam ſibi apud populum compararant, quàm acumine ingenii, orationis calliditate & elegantiâ ſermonis. Sic infelix ille Arius, triſti vultu, ficta modeſtia, compoſitóque geſtu, allexit ad ſe maximam partem populi & Cleri Alexandrini,
* Hær. lx prout docet * Epiphanius. Similia etiam de Audio * nar-
* Hær. lxx. rat, qui vitam agebat innocentiſſimam, nec minus erat conſpicuus auſterâ vitæ ratione, quàm accuratâ obſervatione omnium Legum & conſtitutionum Eccleſiaſticarum. Sic & Pelagius, famoſus Hæreſiarcha, à quo ſecta Pelagianorum nomen atque originem traxit, virtute &
* Aug. lib. iii. de pec. mer. c. 1. & 3. ſanctitate inter Monachos eximius erat, ut prodidit * Auguſtinus; qui exiſtimavit ſibi de illo honorificè loquendum eſſe, antequàm eum penitiùs cognitum haberet. * Quas laudes cùm Hæreticus in ſuam utilitatem poſtea
* In lib. II. Retr. c. 23. vertiſſet, Auguſtinus quod à ſe dictum fuerat excuſavit, rationibus prolatis, quas habuerat loquendi ac ſcribendi de Pelagio, quaſi de bono viro.

V. Verùm generalibus hiſce omiſſis, ad peculiare hujus Operis conſilium deveniamus: quod eò tantùm ſpectat, ut expendatur doctrina Libri de Frequente Communione; quæ doctrina per omnia non eſt ſana, neque prorſus conſentanea dogmatibus vulgò in Eccleſia Catholica receptis; indigétque emendatione ex caritate profecta ac minimè fucata. Hoc conſtitui facere, illæsâ tamen reverentiâ quam homini debeo; quem ſanè veneror, & quem nolim ullius alius delicti arguere, præter animi errorem, nimiamque credulitatem quâ excepit opiniones hominum, quorum fidem ſuſpectam ei eſſe oportuiſſet. Ei humanitatis officio hunc conſecro laborem, quo decrevi ad examen revocare librum Ant. Arnaldi, non quidem particulatim, ut ille expendit celebre illud ſcriptum, in quod omnes ſuas machinas direxit; ſed dumtaxat ejus dogmata, ut multis oculos aperiam oſtendámque univerſum magni illius voluminis conſilium, in quo libere exſpatiatur dum multis diſſerit de difficultate, quæ paucis verbis expediri potuiſſet.

VI. Difficile eſt ſine dubio animum Auctoris illico retegere, rémque ita introſpicere, ut animadvertas quid in ea ſit periculoſum & peſtiferum; quod legentes ſentiunt potiùs arcanis effectibus, malignîſque effluviis, quam evidentibus indiciis, ex quibus res palam fiat. Sic notum eſt eſſe corpora, quibus inſunt qualitates occultæ, quarum eò periculoſiores ſunt effectus, quò occultiùs, inſtar veneni, præcordia ejus quem afficiunt ſubeunt. Sic legimus eſſe oculos, duplici pupillâ inſtructos, qui peſtiferi ſunt, faſcinántque eos in quos defiguntur. Non opus nobis erit procul accerſitis argumentis, ut ejuſmodi eſſe librum Arnaldi intelligamus; nec minimum argumentorum meorum petetur ex pravis effectibus, quos in lucem emiſſus continuò edidit. Veritas ipſa nos docet, ad ſecernendam bonam aut malam affectionem animi, non ſecus ac arboris qualitates, certiſſima eſſe in fructibus indicia. Fructus autem, quos promiſit hoc opus, fuere diſſidia, animorum exacerbatio, offenſio non tantùm ignarorum; (quorum animos, & præſertim quidem mulierum, hæc novitas ſubiit, artibus eorum quibus ejus defenſio cordi eſt;) ſed etiam eruditorum atque in Theologicis rebus exercitatorum, eorumdémque bonorum, & utilitatum Eccleſiæ ſtudioſiſſimorum. Horum animi eò magis offenſi fuerunt, quò acutiùs prævidcrunt mala ex hac doctrina exortura, cui palam adverſati ſunt. Unde intelligere licet cauſam præcipuam, cujus impulſu is liber conſcriptus eſt, eſſe Spiritum diſſidii, non Deum pacis & concordiæ, cujus operum effectus ſunt hiſce planè contrarii.

VII. Alterum argumentum, ex quo liber ſuſpectus ſit, etiam iis à quibus nondum eſt lectus, aut qui non ſatis eruditi ſunt, ut de re ipſa judicium ferant, eſt diffidentia Auctoris; qui cùm prævideret turbas quas erat excitaturus, & periculum quod ejus exiſtimatio aditura erat, cumque juſtam cenſuram timeret, ſibi conquiſivit teſtimonia honorifica, quibus non tam ipſe tegitur, quàm conſilium ejus aperitur. Qua in re, ſingularis elucet providentia divina, quæ permiſit eas ipſas artes, quibus conatus eſt conſilium ſuum occultare, id in clariorem lucem protrahere. Alexiteria enim illa, quibus Libro ſuo cavit, juſtam ſuſpicionem in nobis creant mali cujuſpiam in illo abditi, & doctrinæ quæ non ſit publici ſaporis; cùm indigeat fuco, nec auſit, apertè, & abſque commeatu prodire. Quiſquis aliquid dicturus, excuſatione priùs utitur atque Apologia, innuit ſatis ſe non confidere ſibi, & timere ne ſua dicta minùs probentur. Omnis Apologia eſt indicium, ex quo intelligere eſt id quod defenditur minimè probari iis, apud quos eget Apologia.

VIII. S. Epiphanius * narrat, cùm aliquando rogaſſet * Hær. lxxii. § 4.
S. Athanaſium quid ſentiret de Marcello Ancyræ Epiſcopo, cujus fides ſuſpecta erat, nihil quidem voluiſſe affirmare Athanaſium; ſed ſubridendo oſtendiſſe ſe eum non habere pro viro, cujus fides eſſet planè orthodoxa, cúmque referre in numerum eorum, qui Apologia indiguerant, ut cenſeri poſſent è rectè ſentientium partibus ſtare. Quod tùm potiſſimùm intelligere eſt, ut dixi, cùm excuſatio vituperationem antecedit, cúmque purgantur dicenda, antequàm audita ſint. Hinc enim liquet aliquid novi eſſe proferendum, de quo pertimeſcitur judicium eorum quibus exponitur. Quod conſentaneum eſt reſponſo Regis illius, qui militi narraturo calamitatem, quæ ſibi contigerat, negantique in anteceſſum eam ſuâ culpâ accidiſſe, reponit apud *Sophoclem*: [4] *rem ambagibus involvis, oſtendis te novi quidpiam dicturum eſſe.* Si Arnaldus, more ſolito, librum ſuum edidiſſet res fortaſſe Lectores fugiſſet; cúmque nihil mali eſſet ſuſpicatus, nemo rem accuratè expendiſſet, adeóque exiguo ſtrepitu confectum negotium fuiſſet: ſed ſplendor quem Operi ſuo conciliare conatus eſt, apparatúſque ille elogiorum, & laudum quæſitarum, quo frontem Libri exornavit, oculos hominum ad eum converterunt, & acutiores ad plenius examen inſtituendum excitarunt; quaſi veteris Apologi monitum confirmare voluiſſet:

> —— *Tacitus paſci ſi poſſet Corvus, haberet*
> *Plus dapis & rixæ multò minùs, invidiæque.*

IX. Pro-

3 Intelligit Cornelium Janſenium Iprenſem Epiſcopum, qui ficto nomine *Alexandri Patricii Armachani*, ediderat, *Martem Gallicum, ſive de juſtitia armorum & fœderum Regis Galliæ libros duos*, in quibus vehementer invehitur in Galliam, quòd contra domum Auſtriacam fœdera fecisset cum Principibus Hæreticis. Qui liber uſque adeo probatus eſt in Hiſpania, ut Janſenio propterea ſit collatus Iprenſis Epiſcopatus. *Th. Alethinus.*

4 Sophocl. in Antig.

—— κἀποφράγνυσαι κύκλῳ
Τὸ πρᾶγμα· δηλοῖς δ᾽ ὥς τι σημανῶν νέον.

5 Intelligit

IX. Profectò cùm hæc mecum reputo, non poſſum ſatis mirari virum ceteroquin eruditum, tam imprudentem fuiſſe, nec meliùs ſecum conſenſiſſe. Si enim audias quæ habet in Præfatione & per totum Librum, videbitur optimo animo ſcripſiſſe. Dejerat ſe nihil inuſitatum velle docere, aut ſe quidquam tradere, præter communem doctrinam, ab omnibus Spiritualis Vitæ Magiſtris confirmatam. Contendit viros hujuſce ſæculi eminentiſſimos S. Carolum Borromæum, Franciſcum Salenſem Epiſcopum Genevenſem, Ludovicum Granatenſem, multóſque alios ſanctitate celebres eamdem docuiſſe. Præſertim neminem vult ignorare eam à S. Concilio Tridentino, quatenus licuit defenſam, ac probatam. Attamen in eadem Præfatione, multíſque Operis locis, fatetur ſe oppugnare uſum, conſuetudinémque receptam Eccleſiæ.

* Præf. p. 6. Timet ne *multi* de iis quæ habet * *judicent ex præjudicio conſuetudinis, potiuſquam ex judicio veritatis.* Profitetur nunc ſolere fieri in Eccleſia, quod improbat & quod nititur evertere. Eam conſuetudinem vocat * *ordinis perturbationem, & corruptionem morum ac diſciplinæ*, quas licet oppugnare, cum ſit magnum diſcrimen inter fidem & mores Eccleſiæ; quæ ad fidem quod attinet, incorrupta eſt, ſed in moribus ſemper magis ac magis à primæva ſanctitate deſciſcit. (* Ib. p. 8. & p. 1.)

X. Exiſtimo hinc Arnaldum nullam aliam agnoſcere Eccleſiam, præter eam, in qua ſe vivere profitetur, nimirum, Catholicam & Romanam: illinc verò fateri eam nunc uti inſtitutis diverſis ab iis, quæ eam docere vult. Igitur altera illa conſuetudo, quamvis melior & ſanctior ut dicit, nova eſt univerſæ Eccleſiæ, quæ cùm in doctrina & fide aberrare nequeat, in moribus, ut ille putat, delinquere poteſt. Quod debet de univerſa Eccleſia intelligi, cùm ſola erroris omnis in doctrina ſit immunis; non verò delictorum in moribus, ac diſciplina, ſi credimus Arnaldo. Itaque ſi tota ſpectetur Eccleſia, opiniones ac conſuetudines habet diverſas ab iis quas vellet earum quæ obtinent loco ſubſtituere, & quæ proinde non poſſunt non eſſe novæ. Sic ſecum Scriptor ille pugnat, quod & per totum opus ſolet, quemadmodum demonſtrabimus.

CAPUT II.

Librum de Frequente Communione plenum eſſe fuco atque malis artibus, in doctrinæ propoſitione, quæ ſemper obſervata ſunt in iis qui novi quidpiam in Eccleſiam intromittere conati ſunt. Quod confirmatur exemplis ex Hiſtoria Eccleſiaſtica, ut Marcelli Ancyrani, Pelagii & aliorum.

I. QUOD Scriptor quidam [f] vetus affirmavit de Virtute, idem pari fiducia de Veritate dici poteſt; ſi conſpiciendam ſe hominum oculis præberet, mirabiles ſui amores excitaturam. Contra ſi Mendacium, ac Vitium ſeſe nuda patefacerent, nemini probarentur, omnéſque à ſe fugarent. Ideòque Mendacium arte & diſſimulatione utitur, quibus ſe occultet. At Veritas nullo umquam utitur fuco, comitéſque indivulſas habet candorem ac ſimplicitatem. *Veritatis ſimplex oratio eſt*, * *ideóque illam implicare non oportet; nec enim quidquam minùs convenit, quàm ſubdola iſta calliditas animis conantibus magna.* (* Senec. Epiſt. XLIX.)

II. Hoc animadvertere licet in libro de Frequente Communione, cùm ſit totius Operis velut character. Perpetuæ in eo diſſimulationes, & verba fere ſemper ambigua Lectoris animum ſuſpendunt, nec ſatis plene mentem Auctoris exprimunt. Ad me quidem non pertinet decretorio judicio doctrinam caſtigate, &, ut loquuntur, *qualificare*; ſed ut intra modeſtum examen me contineam, patietur Arnaldus me eum monere de eo quod ſolet objicere Scripto Anonymo: ipſum, nempe, imitari eos qui bellum intulere Eccleſiæ, & qui frande uſi ſunt, cùm eos æquitas & juſtitia cauſæ deficeret. Quod, arcano Dei judicio, nimis ſæpe ſecundum eventum ſortitum eſt, pravis cœptis ad exitum perductis.

III. Sic peſſimos libros, exitialeſque opiniones ſæpe ſuſtentavit auctoritas magnorum, & doctrinâ ac ſanctitate inſignium virorum, ne exceptis quidem Pontificibus Maximis & Conciliis. Hæc quidem non errarunt in fide, quod fieri nequit, ſed decepta ſunt, artibus Novatorum, qui diſſimulare, & dogmata ſua tam callidè fucare norant, ut difficillimè verum à falſo dignoſci poſſet. Exempla aliquot, quorum memini, hanc in rem proferam; quorum primum, quod ſingulare eſt, & apprimè ad hanc rem facit, legere eſt in Hiſtoria Marcelli Ancyrani, qui Hæreſiarchæ Photini fuit Magiſter.

Is * cùm ſcriberet contra Aſterium Sophiſtam, qui partes Arianorum tuebatur, in alterum extremum prolapſus eſt, protulitque enunciationes, quæ re verâ Sabellianiſmum redolebant; ſed quæ ita erant expreſſæ, ut difficulter argui poſſet, parato ſemper ſubterfugio quopiam, quo elaberetur. Poſtea cùm propterea accuſatus fuiſſet, & exutus Epiſcopatu, in Concilio ab Arianis Conſtantinopolin coacto, appellavit Julium Pont. Maximum, qui appellatione admiſſâ, ad ſe vocavit eos à quibus damnatus fuerat, ut ſententiæ contra eum latæ rationem redderent. Qui cùm ſe ſiſtere nollent, ſanctus Pontifex Romam Concilium coëgit, in quo auditus Marcellus rationem reddidit doctrinæ ſuæ, purgavitque quæ ſibi objecta fuerant, queſtus adverſarios dicta ſua male interpretatos eſſe, atque in alienum à ſua mente ſenſum detorſiſſe. Quibus auditis, abſolutus eſt, ac redintegratus; adverſarii vero, quòd ſe non ſtitiſſent, damnati. (* Hilar. in Fragment. Epiph. Hæreſ. LXXII. Sulp. Sever. Lib. II. Sacr. Hiſt. Athan. Apol. II.)

IV. * Poſtea ſtetit coram alio Epiſcoporum Cœtu, in generali Concilio Sardicenſi, ubi iterum liber ejus & doctrina ſunt ad examen revocata. Ibi cùm ſecundum ſe purgaſſet, abſolutus eſt; cùm dixiſſet propoſitionum omnium, quæ ipſi tribuebantur, nullam ſe, quaſi partem fidei ſuæ protuliſſe, ſed tantùm, quaſi quæſtiones expendendas, propoſuiſſe. Sed longum præterlapſum non eſt tempus, antequàm agnoſceretur qualis erat, hoc eſt, Hæreſiarcha, à quo vocabulum duxit ſecta *Marcellianorum*, quæ eadem fuit ac Photinianorum. Epiphanius certè eum inter Hæreſiarchas recenſet, ejuſque Hæreſin LXXII. habet. Quo in loco, commemorat, judicium S. Athanaſii, cui ſuſpectus factus erat. Addit Confeſſionem ejus fidei, quam neque prorſus probare, neque penitus improbare ſuſtinebat; quia expreſſa eſt loquutionibus generalibus atque ambiguis, quæ vel prudentiſſimos fallere queant. Itaque poſtquàm diu juſtam cenſuram arte evaſiſſet, tandem damnatus fuit, conſenſu totius Eccleſiæ & SS. Patrum. Primus ejus errores aperuit S. Athanaſius, qui eum ad tempus excommunicavit, paullò poſt Sardicenſem Synodum, ut prodidit * S. Hilarius, qui eum inter * Hæreticos refert, ut & S. Baſilius * variis in Epiſtolis, * S. Chryſoſtomus, * Victorinus, * Theodoritus & omnes, qui ejus meminerunt. Euſebius Cæſarienſis contra hunc Marcellum quinque libros ſcripſit, ex quibus, locíſque Marcelli quos profert, colligere eſt in gravi eum errore verſatum eſſe. Verum hiſtrioniam tanta arte fecit, itaque diſſimulavit, ut acutiſſimos fefellerit, fucumque fecerit Pontificibus Maximis, Epiſcopis, & univerſo * Concilio generali; à quibus impetravit approbationem libri, in quo erant errores contra fidem, qui poſtea retecti ſunt atque ab Eccleſia damnati. Inſigne profectò illud eſt exemplum. (* Ep. Syn. Sard in Athanaſ. Apol. * Hilar. lib. II. Fragment. * In Lib. ad Conſt. * Ep. 13. 52. 74. & 78. * Hom. 2. Ep. ad Heb. * Lib. cont. Arium. * Lib. II. de Hær.)

V. At exemplum Pelagii, ejúſque aſſeclarum multò mirabilius eſt, meâ quidem ſententiâ, & magis ad rem facit. Is Hæreticus, Cœleſtiuſque ejus diſcipulus tantâ calliditate fuerunt, ut aliquamdiu viri ſancti, moribuſque & doctrinâ inculpati habiti ſint. Quamvis accuſati fuiſſent, vocatique ad tribunalia Epiſcoporum, & Pontificum, tantâ dexteritate ſeſe omnibus accuſationibus expediverunt, ut accuſatores ipſos infamatos reos fecerint. Pelagius diu famam ſancti viri obtinuit, quemadmodum teſtatur (* Epiſt. Sardic. Conc. apud Athanaſ. Apol. 2. p. 794. Edit. Commel.)

[f] Intelligit Platonem, qui in Phædro hæc de ſapientia habet: [illegible] Quæ verba, ſic vertit Cicero, Lib. II. de Finibus bonorum [illegible] *oculorum eſt in nobis ſenſus acerrimus, quibus ſapientiam non cernimus. Quàm illa ardentes amores excitaret ſui, ſi videretur!* At idem Offic. Lib. I. c. 5. hoc tranſtulit ad honeſtum. *Formam quidem ipſam & tamquam faciem honeſti vides; quæ ſi oculis cerneretur mirabiles amores, ut ait Plato, excitaret ſapientiæ.* Alii virtuti idem aptarunt, ut Petavius hic noſter. *Th. Alethinus.*

*Lib. 3. de Pec. Mer. c. 1.
*Aug. Lib. de geſtis Pel.

teſtatur * Auguſtinus. Deinde * cùm bis accuſatus fuiſſet à duobus Galliarum Epiſcopis Lazaro & Herote, qui criminationes ſuas in Palæſtinam uſque miſerunt, convocata eſt celeberrima Synodus Dioſpolitana, in quam quatuordecim ex vicinis tractibus Epiſcopi convenere. Synodo cum ſe ſtitiſſet Pelagius, interrogatus eſt de ſingulis capitibus accuſationis, enunciationéſque ex libris ejus exſcriptæ examinatæ ſunt; ſed homo callidus ita Judices deluſit, fucatis verbis, ambiguiſque reſponſionibus, ut abſque ullo dedecore dimiſſus, penitúſque abſolutus fuerit, conſentientibus omnium Epiſcoporum ſuffragiis.

VI. Neque hic ſubſtitit, nam paullò pòſt ad Pontificem Maximum ſcripſit, miſitque ad eum teſtimonia Epiſcoporum de integritate ſuæ fidei, cum Confeſſione, quam tantâ arte compoſuit, adhibitiſque loquutionibus adeò obſcuris & ambiguis, ut Zozimum Pontificem fefellerit. Paria fecit Cœleſtius ejus diſcipulus, qui ad eumdem Pontificem Confeſſionem etiam fidei ſuæ miſit. Hiſce artibus ac diſſimulationibus, uſque adeò ſibi conciliarunt Pontificem, ut eorum defenſionem aggreſſus ſit, ſcripſeritque litteras in eorum gratiam ad S. Auguſtinum, alióſque Africæ Epiſcopos, qui eos accuſarant & de iis damnandis conſilia agitabant. In iis litteris, malè habebat duos Epiſcopos, qui accuſatores eorum fuerant, inſimulabátque calumniæ atque fraudis, & Pelagium ac Cœleſtium bonos viros & Catholicos eſſe dicebat. Verùm paullò pòſt fraudem retexit, quæ cum agnita fuiſſet, eorum Hæreſis damnata eſt, * in generali Concilio omnium Africæ Epiſcoporum.

*Tom. 1. Conc. in Afric. Conc. ſub Cœleſtino & Boniſ. I. Can. LXXVI.

VII. Exemplum eorum, quæ contigere in Synodo Ariminenſi, non minùs eſt inſigne, atque ad hanc rem noſtram apprime etiam facit. Prodidit Hiſtoria Eccleſiaſtica in eam conveniſſe quadringentos Epiſcopos, pleroſque Catholicos, qui primum quidem repudiarunt enunciationes Arianorum, eáſque damnarunt. At aliquantò pòſt iis oblata eſt Confeſſio fidei tanta arte conſcripta, ut Catholici tandem Hæreticorum precibus ceſſerint; cum hi dictitarent ſpectari concordiam partium, quæ ſperari poterat, ſi fieret ejuſmodi Confeſſio generalioribus loquutionibus expreſſa. Sic Hæreſis auctoritatem nacta eſt à Concilio, nihil mali ſpectante, & fermè, * ut ſcribit Hieronymus, exſtincta eſt fides Catholica.

*Dial. contra Lucifer.
*Anaſtaſ. in Collect.

Hiſce addendum etiam exemplum * Honorii Pontificis, qui initio Hæreſeos Monothelitarum deceptus fuit litteris Sergii Patriarchæ Conſtantinopolitani hæretici, & callidi hominis; qui ita os ſublevit Pontifici, dum ei rationem reddit ſuæ Hæreſeos, obſcuris atque ambiguis verbis; ut adſenſum ejus, non eo quidem ſenſu quo volebat, ſed Catholico elicuerit. Quamvis bono animo ſcripſiſſet Pontifex, tamen ejus famæ propterea nonnulla adhæſit macula, apud Græcos & Orientales, quæ nonniſi longo tempore potuit deleri; ita ut in ſexta Synodo Oecumenicâ, in qua damnata fuit Monothelitarum hæreſis, Acta Græcorum nomen ejus inter Hæreticos recenſeant.

VIII. Poſſem hic & alia colligere exempla, niſi timerem ne tædium Lectori parerent, & niſi pauca hæc ſatis ſupérque eſſent, ad ponendum ei ob oculos, quaſi vividâ imagine, quod animadverti, & quod ab eo intelligi velim in Libro de Frequente Communione; qui cum doctrinam ſuſpectam & periculoſæ conſequentiæ verborum ambagibus involvat, eadem arte errorem diſſimulat & ſpargit in vulgus, quâ uſi ſunt ii quos memoravi.

Cum primùm oculi conjiciuntur in librum Arnaldi, ſtatim omnia arrident, pulcramque ac magnificam ſpeciem præ ſe ferunt. Inſcriptio, argumentum, methodus, ratio agendi, ratiocinationes, argumenta, teſtimoniáque omnia nihil niſi innocuum polliceri videntur; omnia ſpirant, ſpecie tenus, pietatem & ſanctitatem; promittit Scriptor ſe nonniſi ſummopere ſpiritualia ac religioſa propoſiturum.

IX. Quid poteſt eſſe ſpecioſius & illecebroſiùs titulo jam memorato, quo frons Libri exornata eſt? Deinde omnia referta ſunt dictis ac teſtimoniis Patrum; Antiquitas & Traditio illic ſplendent; Conciliorum Canonibus reſonat totum Opus; ubique provocatur ad primitivam Eccleſiam, nec quidquam crepatur præter emendationem ac reformationem.

Præterea ſummâ dexteritate proponit axiomata atque enunciationes, quibus ſumma novæ doctrinæ continetur. Omnia ſimul ac ſemel non aperit, ſed hic illic ſpargit, miſcétque cum probatis dogmatibus. Itaque opus eſt & magno otio & ſingulari attentione, ut illa omnia ordine in animo componantur, & invicem collata vividè deſcribantur, ita ut aperiantur potiſſima conſectaria quæ in ambagibus orationis fucatæ & fallacis latent.

X. Quamobrem quicumque legiſſent tantùm ipſum librum, difficulter ſecernerent quid in eo ſit periculoſum ac caſtigatione dignum. Niſi ipſe doctrinam ſuam in Præfatione contraxiſſet, variáſque enunciationes ordine propoſuiſſet, unâque ratiocinationis ſerie; difficulter intelligi potuiſſet quid ſubſit mali, atque in aperta luce collocari.

Præfatio illa, magno laboris & temporis noſtri compendio, lucem nobis ſuppeditavit, quâ retegeremus Operis vitium, & arma quibus id aggrederemur ac debellaremus. Hoc ſuſcepi, &, Deo dante, ita ſpero me perficere poſſe, ut pollicentur bonitas cauſæ quam tueor, animus rectus quo hoc opus aggreſſus ſum, & utilitas Lectorum cui inſervire volui.

CAPUT III.

Accuratior expoſitio conſilii Arnaldi, in Libro de Frequente Communione. Periculoſum eſſe atque ad ſchiſma ſpectare. Eccleſiam non poſſe falli in iis, quæ ſpectant ad fidem & bonos mores.

I. UT ſaniùs ac ſinceriùs judicare poſſimus de Opere de Frequente Communione, expediet, antequam ulteriùs progrediamur, probe intelligere argumentum Libri, & finem quem ſibi auctor propoſuit. In hiſce enim ſita eſt orationis anima, ex qua ingenii noſtri fœtus boni, aut mali fiunt. Neceſſe ergo eſt ſcire Arnaldum, zelo inſolito accenſum, nobile ac magnificum cœptum animo concepiſſe; reformationem, nimirum, Catholicæ Eccleſiæ & reſtitutionem diſciplinæ, emendatis vitiis quæ in eam à multis annis irrepſere. Sed cùm omnibus malis eodem tempore medicinam fieri poſſe non cenſeret, progrediendumque, in hoc negotio, lento gradu intelligeret, caput unum pertractandum ſelegit, ut ex rei eventu de ceteris judicium ferre poſſet.

Initium igitur fecit à Pœnitentia, quæ eſt præparatio neceſſaria ad diſponendos animos noſtros ad ſanctiſſimum totius Religionis Chriſtianæ officium, Communionem, nimirum, Euchariſtiæ. Cumque inſignem abuſum animadvertiſſet, in directione ejus officii, contendit revocanda eſſe priſca Veteris Eccleſiæ inſtituta; quibus peccata ſeveriſſimè expiabantur, & quicumque grave delictum admiſerant, non niſi ſerò ad myſteriorum participationem recipiebantur; iiſque excluſi, ac Eccleſiarum ingreſſu prohibiti exſpectabant, donec planè luiſſent pœnas delictis impoſitas à ſanctis Canonibus.

II. Attamen ut ſeſe attemperaret hujus ævi ingeniis, quorum conſtantia & religio minutæ ſunt inveteratâ morum relaxatione; neve nimis multa ſimul aggrederetur, Chriſtianoſque, ſubitâ ac univerſali mutatione, abſterreret; vir ſapiens reformationis ſuæ experimentum unâ in re ſumere voluit, quæ omnium faciliima videbatur, & quæ ſita eſt in prohibendo ne qui ſunt ſub pœnitentia ad Communionem accedant, imò etiam, ſi fieri poſſit, ne interſint Miſſæ, neve Eccleſiam ingrediantur.

Hoc eſt arcanum novæ reformationis myſterium, ad quod defendendum ingens hoc volumen conſcripſit Arnaldus; in quo oſtendit non ſatis eſſe ut dignè ad Communionem accedamus, ſi confeſſi peccata noſtra Sacerdoti pœnitentiam ab eo nobis impoſitam exſequuti fuerimus; ſed præterea, reverentiæ teſtificandæ causâ, aliquamdiu abſtinendum à pane illo vitæ, & quàm maximè imitandam formam illam veteris Pœnitentiæ, quæ uſque adeò laudatur à SS. Patribus, & quæ per plura ſæcula in Eccleſia Dei obtinuit.

Inſignis re verâ eſt is zelus, nec ſpernendum ſtudium ſubveniendi iis, quibus indiget Eccleſia. Attamen cùm res agatur non temerè attingenda, & cujus periculoſa eſt exſequutio; ſummâ dexteritate & moderatione utendum eſt, ut optatum finem adſequamur; ne ſi quis ſtudio elatus, temerè ea tentet quæ fieri nequeunt, & dum auxilium aliis ferre conatur, ſibimet ipſe exitium creet.

III. Hæc eſt via trita à pleriſque Hæreſiarcharum, qui

Digitized by Google

qui quovis ſeculo Eccleſiæ bellum intulerunt. Hi enim hanc viam ingreſſi, initio defectionis, fingebant ſe infenſos eſſe vitiis, quæ in diſciplinam Eccleſiaſticam irrepſerant; fueruntque qui bono & inculpato animo primùm ita ſe gerebant, at paullatim primorum conſiliorum immemores, nec intra mediocritatem conſiſtentes, ad extrema delati ſunt, ipsique ſe ardoribus immodici fervoris abſumſerunt. Is fuit finis infelicis illius Audii, [* Hæreſ. LXX.] * de quo egit S. Epiphanius. Homo erat ſpectatæ virtutis, plenus zelo, & ſtudio obſervationis Legum, conſuetudinumque Eccleſiaſticarum. Ferre non poterat earum negligentes, audacter vitia ipſorum Eccleſiaſticorum carpebat, nulli ignoſcebat quantæcumque eſſet dignitatis, perpetuò in abuſus invehebatur, nec quidquam crepabat, niſi reformationem. At tandem tranſiliit limites prudentis libertatis, in ſchiſma atque hæreſin delapſus, ſectámque condidit, cujus dux fuit. Exemplum hoc attendere oportet noſtros *Illuminatos*, qui tanto ſtudio ardent revocandi Eccleſiam ad veteres Canones, quos violari uſque adeò ægrè ferunt, non à paucis, ſed ab univerſo fidelium corpore.

IV. Idem contigit olim Tertulliano, homini auſtero & duri ingenii, qui defecit à Communione Eccleſiæ Catholicæ, propter immodicum zelum, qui tantâ febri venas ejus incendit, ut furorem ei crearit. Itaque non ampliùs optimam Matrem Eccleſiam agnoſcens, bellum ei indixit, abuſúſque eſt ad eam evertendam & acumine ingenii & ſummâ eruditione, quibus à Deo ornatus fuerat ut eam tueretur.

Nulla alia quærenda eſt cauſa lapsûs Luciferi Epiſcopi Calaris, in Sardinia, qui cùm infracti animi ſpecimina edidiſſet, in tuendis partibus Catholicis, contra Summæ Poteſtatis molimina, tandem periit; quòd modum nullum zelo ſuo imponeret, nec poſſet ferre relaxationem Canonum, in gratiam Epiſcoporum Hæreticorum, quam obtinuerat Magnus Athanaſius à Synodo Alexandrina, cui præfuit. Uſque adeò vera eſt ſententia S. Bernardi: [* Serm. XIII. in Cant.] * *fervor vehemens, abſque diſcretionis temperamento, præcipitat*; & quod S. Anachoreta habet, apud * Caſſianum: [* Coll. 8. c. 16.] *Vetus namque ſententia eſt, ἀκρότητες ἰσότητες, id eſt, nimietates æqualitates ſunt.* Quis ignorat noſtrorum temporum Hæreticos, non alio obtentu eſſe uſos, quàm reformandi Eccleſiam, cùm omnia mutata ac corrupta fuiſſe quererentur; adeóque dictitarent omnia eſſe exigenda ad normam primitivæ Eccleſiæ, quam intra quatuor prima ſecula claudebant?

V. Hæc ſemper fuit oratio conditorum ſectarum illarum errantium. Sic Lutherus, Melanchthon, Calvinus, aliique defectionis duces, à ſimilibus conteſtationibus cœperunt, quibus profitebantur velle ſe Antiquitatem ſequi, novitatéſque & corruptiones Papiſmi deſerere. Etiamnum hodie eorum Sectatores ita loquuntur, éſtque argumentum ſolemne concionum.

Credibile non eſt Arnaldum ad ejuſmodi extrema deventurum. Satis acutus eſt ad prævidenda periculoſa hæc conſectaria, & ſatis ſtudioſus ſuæ ſalutis, ut ea vitet. Si tamen de eo licet, ex libro ipſo, judicare, aut ex conſectariis, quæ ex principiis poſitis deducuntur; difficile eſt creditu eum non conſentire cum Hæreticis hodiernis, in doctrina, quemadmodum in inſtitutis. Nervi enim totius ejus orationis pendent ex erroribus, & iis quidem erroribus, qui ei ſunt communes cum Hæreticis; quod conabor oſtendere, ut ei manifeſta reddam præcipitia, in quæ ſe videtur, prono capite, velle dejicere; potiùs errore & imprudentiâ, quàm pertinaciâ & nequitiâ.

VI. Ut ordiar à potiſſimo diſceptationis noſtræ capite; res eſt in confeſſo, apud Catholicos, neque Eccleſiam, neque Concilia generalia, confirmata à Sancta Sede, poſſe errare in fide, neque in iis quæ ad mores pertinent. Hoc volo, nihil in illis poſſe decerni, quod non ſit verum, ſanctum atque æquum, aut quod meritò reprehendi queat. Nemo Catholicus rem in dubium revocare poſſit. Fundamentum enim eſt Religionis noſtræ, cui innititur, & quo diruto univerſa Eccleſia corruat neceſſe eſt, cum nihil ampliùs certi in fide noſtra ſuperſit. [* 1. Tim. III. 15.] Nititur verbo Dei, prolato organo * Pauli, qui docet Eccleſiam eſſe *columnam & firmamentum veritatis.* Hæc autem veritas duum eſt generum. Altera eſt mere theoretica, & quam ſimpliciter credi oportet: altera practica, quæ pertinet ad actionum noſtrarum regimen ac moderationem. Prioris quidem generis ſunt articuli Symboli, & myſteria jam præterita, aut quæ, ſine noſtro interventu, futura ſunt. Ad poſterius verò referimus præcepta & inſtituta omnia, quæ ad dirigendam vitam pertinent; noſque in via virtutis & ſanctimoniæ continendos.

VII. Poſteriora hæc non minoris momenti ſunt, quàm priora, & propius etiam ad ſalutem pertinent, quippe quæ caritatem ſpectant. De iis potiſſimum loquitur Paulus, loco antea laudato, cùm Eccleſiæ ἀναμαρτησίᾳ hoc perhibet teſtimonium. Poſtquàm enim diſcipulum ſuum variis inſtruxit monitis, ut fideles omnium ordinum ad ſanctitatem adduceret, inque ea confirmaret; *hæc*, inquit, *tibi ſcribo ſperans me ad te venire citò. Si autem tardavero, ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei, columna & firmamentum veritatis.* Certum igitur eſt atque indubitatum Eccleſiam eſſe erroris periculo exemtam, non tantum in decretis quæ pronuntiat de iis quæ credenda ſunt, ſed etiam in decretis de iis quæ ſunt facienda. In utriſque, erroris omnis fraudiſque eſt immunis. Alioqui vituperari poſſet Spiritus ſanctus, cujus eſt dumtaxat organum.

VIII. Præterea tenendum eſt, alteram hanc veritatem duplici ratione poſſe intelligi. Veritates ſunt perpetuæ atque immutabiles, quales eæ ſunt quæ pertinent ad actiones internas & proprias virtutum. Semper enim verum eſt amandum eſſe Deum & proximum, ſervandam juſtitiam, affectibus modum imponendum, aliáque id genus. Aliæ ſunt veritates etiam practicæ, quæ pro temporibus, locis, hominibus, aliiſque circumſtantiis mutantur.

Sic ſub veteri Lege actio fuit laudabilis, teſtimoniúmque honoris & reverentiæ erga ſummum Numen, mactare victimas, & aliis officiis Lege impoſitis defungi, quæ verè cenſebantur rationi eſſe conſentanea. Nunc verò, poſtquàm Leges, conſuetudinéſque illæ abrogatæ ſunt, non ita de iis judicamus, ſacrilegóſque eſſe diceremus eos, qui eas iterum hominibus imponere conarentur.

Huc referri poſſunt cærimoniæ omnes inſtitutæ in Eccleſia, ad divinum cultum, rationemque adminiſtrandarum rerum Eccleſiaſticarum; exceptis iis quæ ſunt juris divini, quæ à nulla poteſtate humana mutari aut prorſus abrogari fas eſt. Ejuſmodi ſunt partes eſſentiales Sacramentorum, varii gradus Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, auctoritas Paſtorum, & præſertim Pontificis Maximi, aliaque potiſſima capita Religionis Chriſtianæ.

Cum hac orthodoxa doctrina, & quæ prora & puppis eſt Chriſtianiſmi, conferamus oportet Opus de Frequente Communione. Incipiemus à fundamento totius diſputationis, & quo utitur Auctor ad defendendum conſilium ſuum.

CAPUT IV.

Falli Arnaldum, qui uſum Eccleſiæ cenſet eſſe perturbationem Diſciplinæ ac corruptionem morum, quod ex ejus tota diſputatione probatur. De ambiguitate vocum Diſciplina *&* Mores. *Doctrinam ejus contumelioſam eſſe Eccleſiæ. Praxin vulgarem Pœnitentiæ non eſſe abuſum. In vitio ſolo ſitam eſſe morum corruptionem. A Concilio Tridentino probatam præparationem ad Communionem, qualis nunc in Eccleſia obtinet. Duæ rationes præparationis.*

I. AB initio hujus Libri, dixi Arnaldum hoc ſibi conſilium propoſuiſſe, ut veterem conſuetudinem Eccleſiæ revocaret, quoad ejus fieri poſſet, in uſum Pœnitentiæ publicæ, ut eſſet præparationis loco ad ſanctam Communionem. Contendit, nimirum, non ſatis eſſe, à peccatoribus ſubiri Confeſſionem Sacramentalem, ut admittantur ad participationem myſteriorum; ſed præterea differendam eſſe Communionem, donec ſatis expiarint peccata mortalia, ampliore ſatisfactione quàm ea eſt, quæ iis imponitur in Sacramento, & quæ à Theologis *Satiſfactio Sacramentalis* vocatur. Cum autem Reformator hic noſter animadverteret, ſi conſilium hoc ſuum innoteſceret, offenſum iri pleroſque fideles, qui cùm in diſciplina à tot ſeculis in Eccleſia recepta educati fuerint, exiſtimarent innovationem argumentum eſſe labis, quâ Eccleſiæ puritas commaculata fuiſſet, non ſine magna ejus auctoritatis & exiſtimationis imminutione, conarentur

eum ſcrupulum ex eorum animis evellere, adhibitâ diſtinctione inter fidem & mores. * *Non ſatis intelligunt*, inquit in Præfatione, *eos qui defendunt Eccleſiam contra Hæreticos, neceſſe habere ex æquo has duas veritates tueri; Eccleſiam non poſſe errare in fide, eámque poſſe corrumpi ad mores quod attinet, in plerſque ejus membris, & paullatim degenerem fore à primæva ſanctitate, uſque ad finem mundi.*

* Arnald. in Præf. nuo. p. 1.

II. Tum multa coacervat teſtimonia doctorum, quibus probat ſolam fidem, ſeu doctrinam, integram atque illibatam manere in Eccleſia, mores verò poſſe mutari. Subdit deinde querelas SS. Patrum, de corruptione ſæculorum ſuorum, de vitiis Chriſtianorum cujuſvis ſortis, ac præſertim Miniſtrorum Eccleſiæ. Ex quibus hoc deducit conſectarium, quandoquidem Eccleſia obnoxia eſt corruptioni morum & diſciplinæ; immeritò vituperari eos qui non aggrediuntur fidem Eccleſiæ, quam incorruptam eſſe cenſent, mutare; ſed tantum diſciplinam, quæ labefactata eſt. Sic loquitur Arnaldus, * in Præfatione: *Si Apoſtoli, Patres, Pontifices, doctiſſimi Epiſcopi, ac ſanctiſſimi quique viri, ſemper animadverterunt, ac dolenter reprehenderunt corruptiones morum & diſciplinæ Eccleſiaſticæ; quamvis fides ejus immutabilis atque incorrupta fuerit; ſi item qui poſtremis ſæculis vixere, ſemper ſanctitatem priorum deſiderarint; qui poſſunt vituperari homines, quia imitantur eos quos omnes reverentur, & quia ſequuntur aliquatenus opiniones quæ fuerunt argumenta atque effectus virtutis ac ſanctitatis magnorum illorum virorum?*

* Fol. aaaa. p. 2.

III. Aliquot antea paginis, magnificè laudaverat Traditionem, ut viam commodiſſimam ad conſervationem fidei, ejuſque contra Hæreticos atque Antichriſtum defenſionem. Tum allato teſtimonio * B. Joannis à Cruce, qui dicebat: *Si quis tibi perſuadere conetur doctrinam laxam, tametſi miraculis eam confirmet, ei non credas;* tandem ita habet: *hæc veritas immutabilis Traditionis Eccleſiaſticæ nobis aperit commodam viam eximendi ſcrupuli iis, qui putant fermè eſſe ſchiſma facere & moliri everſionem Eccleſiæ, ſi credatur ineſſe aliqua corruptio diſciplinæ.* Unde colligere licet, *corruptionem diſciplinæ vel morum*, de qua Arnaldus, ſitam non eſſe in peccatis, ut in ſuperbia, luxuria, avaritia; ſed eſſe tantum ſolitam praxin, ſeu conſuetudinem Eccleſiæ, quam emendatam cupit. Quod manifeſtò liquet ex eo quòd B. Joannes à Cruce, nomine *laxæ doctrinæ*, non intelligat doctrinam ex qua liceat furari, occidere, aut aliud ejuſmodi ſcelus admittere, ſed tantùm quæ fas eſſe doceat ab accurata normæ & legis obſervatione diſcedere. Quod contingit in ſocietatibus Religioſis, ubi diſciplina paullatim, exemplis atque inſtitutis minùs caſtigatorum, diſſolvitur.

* Fol. ooo. p. 2.

IV. Cùm verò relaxatio cadit in praxin neceſſariò obſervandam, & cujus norma, ex qua vim trahit, etiamnum viget, necdum abrogata; vel antequàm conſuetudo contraria irrepſerit, negligentiâ eorum qui Eccleſiam regunt; tum demum ea relaxatio vera eſt ordinis perturbatio & corruptio morum; quia peccatum eſt gravius, aut levius, pro re in qua admittitur, & pro ratione obligationis, quam imponit norma. Nunc Arnaldus hæc atque teſtimonium B. Joannis aptet rei, cujus causâ id profert; neceſſe erit *doctrinam* illam *laxam*, ſive contrariam veteri Traditioni de Pœnitentia, quam defendere aggreditur, vocari conſuetudinem quâ nunc utitur Eccleſia, & quam probat in negotio Pœnitentiæ, præparationéque ad S. Communionem. Itaque dubium non erit, an Arnaldus hanc conſuetudinem habeat veram *corruptionem morum*, infractionémque Legis, quâ tenemur; ac proinde grave hoc eſſe peccatum, quo univerſa Eccleſia commaculata ſit.

V. Hoc ipſum poſtea * memorat inter *vitia* Eccleſiæ, *quorum emendationem exſpectare liceat à ſolo zelo & prudentia Epiſcoporum. Neceſſe enim eſt*, inquit, *eam emendari quod attinet ad vitia, quibus inquinatur*, &c. Poſtquàm dixit ſpem eſſe magnam vera dogmata, quæ eo in Opere docere aggreſſus eſt, *non modò libenter admiſſum iri, ab omnibus fidelibus, ſed etiam utilia fore multorum ædificationi;* ſubjicit, *quamvis eo zelo tot Epiſcoporum illuſtrium eruditione ſuâ, non minùs quàm dignitate, certò colligat fore ut omnes fideles revereantur vera dogmata ex SS. Patrum ſcriptis hauſta*, attamen ſe non exiſtimare ſanctiſſimos viros indigere ejuſmodi commendationibus, honoremque iis debitum cauſam fore cur inſtituta ab iis laudata admittantur. *Alioquin Hæretici poſſent nobis exprobrare nobis eſſe * duo pondera, quod ſcriptura teſtatur abominabile eſſe apud Deum; quoniam expendimus eorum doctrinam in libra Patrum, in qua tamen noſtram non expendimus*, &c.

* Fol. eeee.

* Proverb. xx. 10.

VI. Hiſce locis lectis, nobis non licet ampliùs dubitare, de eo quod Arnaldus vocarit *perturbationem ordinis*, & *corruptionem morum;* ſed liquet ab eo intelligi conſuetudinem in univerſa Eccleſia receptam, quæ priſcam rationem Pœnitentiæ immutavit. Nam *vera illa dogmata, ex Patribus hauſta*, quæ in Opere ſuo collegit, ut ea opponeret publicæ corruptioni, vigenti in Eccleſia, & quæ ſperat recipienda ac reſtituenda zelo & auctoritate Præſulum, ſunt tantum teſtimonia de antiqua conſuetudine, quâ Pœnitentia publica exigebatur. Quod verò *vitium* vocat, contrariumque eſt memoratis dogmatibus, eſt contraria conſuetudo in Univerſa Eccleſia vigens. In teſtimoniis illis Patrum, nulla mentio fit vitiorum & peccatorum, in quibus propriè ſita eſt corruptio morum. Si de vitiis ageretur, non opus eſſet tam anxiè implorare auxilium Præſulum, ut vera illa dogmata reverenter admittantur, non repudientur aut damnentur. Sæculum enim nondum eò ſceleris pervenit, ut Univerſa Eccleſia, omneſque Chriſtiani qui eam matrem nuncupant, auſint apertè adverſari dogmatibus, quibus virtus commendatur, ac vitium proſcribitur.

VII. Itaque in ſola relaxatione Pœnitentiæ publicæ, & præparationis neceſſariæ ad Sanctam Communionem, Arnaldus collocat morbum, ac corruptionem morum Eccleſiæ, ad quam curandam, artem ſuam adhibet, & dogmata illa tanti, ut ait, momenti. * Conſuetudinem hanc aggreditur, *& praxim quæ eſt hodie frequentiſſima*, ut alibi loquitur, *quia favet impœnitentiæ communi.* Ex quibus verbis, liquet ab eo uſum Eccleſiæ, non vitia Chriſtianorum intelligi, vocibus *perturbationis ordinis*, & *corruptionis morum.* Qua in re fallitur & vehementer errat. Quamvis enim verba, quibus in Præfatione utitur, videantur ſimplicia atque innocua, cum dicit *corruptionem & perturbationem ordinis*, irrepſiſſe in mores & diſciplinam; attamen honori Eccleſiæ detrahunt & contumelioſa ſunt, prætereáque abſurdâ ambiguitate laborant, Patrúmque mentem aliorſum trahunt & torquent, in locis ab Arnaldo allatis. Ponamus veram petrurbationem ordinis, abuſumque eſſe, ſi Sacramentum Confeſſionis & Abſolutionis Sacerdotalis exiſtimetur eſſe ſat religioſa diſpoſitio ad Communionem; hæc tamen nihil pertinent ad mores, nec quidquam commune habent cum pia aut impia vita, in qua eorum corruptio & integritas ſitæ ſunt. Univerſa hæc diſciplina uſus eſt, ac conſuetudo cærimonialis, non moralis; cujus, ſi prava ſit, inſtitutio atque obſervatio hominem reum apud Deum faciunt. Alioquin hinc colligendum eſſet Eccleſiam & Concilia, quæ diſpoſitionem *neceſſariam* ad Communionem ſtatuerunt eſſe Pœnitentiam Sacramentalem, erraſſe; eóſque, qui ei Legi parent, lethiferum peccatum admittere. Nam in hoc ſolo vult Arnaldus ſitam eſſe licentiam ſeu morum prolapſionem, quam tribuit Eccleſiæ. Cum ergo loquantur Patres & Theologi de vitiis & ſceleribus, eos tamen citat ad confirmandam novam ſuam doctrinam.

* Arn. Part. 2. c. 7. p. 628.

VIII. Relege, Arnalde, veſtigia tua, atque expende loca, quæ profers ad probandum Eccleſiam poſſe corrumpi in moribus & diſciplina, & comperies ab iis tantùm ſpectari vitia, actionéſque virtuti contrarias. Sic S. Cyprianus de Lapſis, queritur *non fuiſſe in Sacerdotibus Religionem devotam, non in Miniſtris fidem integram, non in operibus miſericordiam, non in moribus diſciplinam.* Diceſne eſſe impietatem, argumentumque animi parum religioſi, aut vitium caritati Chriſtianæ contrarium, ſi accedas ad menſam Domini, poſtquàm confeſſus fueris peccata, veniamque eorum acceperis ipſius Dei ſententiâ, ex ore Sacerdotis dicentis: *te Abſolvo*, facientíſque ſimul quod dicit, quandoquidem ea verba ſunt efficacia? Quando *Auguſtinus* exclamat; * *qui ſunt inimici Eccleſiæ? Pagani, Judæi? Omnibus pejus vivunt mali Chriſtiani. Iſtis talibus plenæ ſunt Eccleſiæ*, an auſis dicere eos deſignari, qui peccata confeſſi corpus Filii Dei ſumunt? Eadem ratio omnium teſtimoniorum, quæ coacervas; nihil ad rem faciunt, nec ex iis quidquam colligere potes eorum, quæ vera eſſe contendis.

* Aug. in Pſal. xxx.

IX. Dixi ratiocinationem Arnaldi captioſam eſſe, nitíque ambiguitate vocum, *mores* & *diſciplina.* Vox enim *mores* duo ſignificat. Sumitur interdum pro bonis & pravis habitibus, quæ ſunt vitia aut virtutes, quæ propria eſt, apud Latinos, ſignificatio vocis. Sæpe etiam ſonat conſuetudinem quamvis, quæ nec bona, nec mala eſt

ethicè ſpectata; ſed tantùm ſi conſideretur ejus inſtitutio, vel legitimus aut pravus ejus uſus. Ejuſmodi ſunt *mores*, & conſuetudines populorum & urbium. Græci, quorum Lingua copioſior eſt quàm Latina, duo habent hanc in rem nomina. Priores dicuntur ἤθη, poſteriores ἔθη.

Quod cùm manifeſtum ſit, Arnaldus abutitur ambiguitate vocis Latinæ *mores*, illuditque Lectoribus, * quando dicit, *Eccleſiam non poſſe corrumpi in Fide, ſed poſſe in moribus, in pleriſque ſuis membris.* Quam in rem profert verba Eminentiſſ. Cardinalis Perronii, *non eſſe purgandam Eccleſiam, ad doctrinam quod attinet; ſed ſi ſpectentur mores, ſemper opus eſſe ut purgetur;* & *Ricardi Tapperi*, qui contendit doctrinam ſeu fidem orthodoxam ſemper manere ſanam atque integram, *etiam in moribus corruptiſſimis.* Nam in utroque horum Scriptorum *mores* ſunt vitia, vel pravi habitus, non verò conſuetudines. Auguſtinus ſcripſit duos libros, alterum *de moribus Eccleſiæ Catholicæ*, alterum *de moribus Manichæorum*, ubi *mores* ſumuntur priore ſignificatu; pro habitibus, nimirum, virtutis, aut vitii, ut ipſe oſtendit hiſce verbis: * *Nulli eſſe dubium arbitror, cùm de bonis & malis quæritur, hoc genus quæſtionis ad moralem pertinere diſciplinam, in qua iſto ſermone verſamur.*

* Præf. num. p. 1.

* Lib. 1. de Mor. Manich. initio.

X. Verùm Arnaldus callidè hic ſe gerit, & nobis fucum facit, ut dixi. Ubi enim agitur de conſuetudine Eccleſiæ, quam conſuetudinem obnoxiam mutationi eſſe cenſet, ut oſtendat, in eam irrepſiſſe quidpiam minùs rectum, profert magnum numerum teſtimoniorum, quæ intelligenda ſunt de collapſis moribus, qui poſſunt eſſe in Eccleſiæ membris; non verò de conſuetudinibus indifferentibus, de quibus nunc agimus.

Eadem ambiguitas occurrit in voce *diſciplina*, quæ nunc ſumitur pro vita proba, aut improba; vel pro legibus, inſtitutiſque, quorum quæ bona ſunt, ſpectant ad prudentiam, contraria ad imprudentiam, vel ad *ſapientiam Carnis*, ut loquitur Apoſtolus. Cùm verò Sancti Patres queruntur ob depravationem diſciplinæ, intelligunt prava inſtituta, quæ ſunt mundanæ ſapientiæ propria. Loquuntur de delictis quæ committuntur, neglectu aut violatione Legum, inſtitutorúmque Eccleſiæ; quorum obſervatione etiamnum homines tenentur, & quæ numquam ſine peccato, ac morſu conſcientiæ perfringuntur; imò nec ſine pœnis, cùm Præſules ſatis vigilantes ſunt ut rem animadvertant, vel ſat magnâ poteſtate inſtructi, ut eam plectant. Unde colligere licet diſciplinam Eccleſiæ poſſe corrumpi, nec ſine eorum peccato, à quibus corrumpitur, dum lex & conſuetudo, quæ ſunt duo fontes, normæque diſciplinæ etiamnum vigent, nec ullâ aliâ lege ſunt abrogatæ, aut conſuetudine contrariâ obſoletæ.

XI. Quam in rem, animadvertendum eſt alterum vitium, quo laborat Arnaldi ratiocinatio, & quod eſt pejus priore. Ut faciliùs intelligatur, in memoriam revocandum quod paullò antea dictum eſt, ἀναμαρτησίαν Eccleſiæ pertinere non tantùm ad doctrinam & fidem, ſed etiam ad id quod ſpectat ad mores atque leges. Hoc volo, Eccleſiam Catholicam non poſſe errare neque in veritate fidei, quam poſſumus vocare dogmaticam; neque in veritate morali, ſeu practica. Cujus duplicis rei meminit S. Baſilius, in Libro de Spiritu Sancto, cap. XXVII. ubi priorem vocat δόγματα, poſteriorem κηρύγματα. Igitur fieri non poteſt, ut Eccleſia Catholica conſtituat articulum fidei, qui non ſit verus, aut decretum canonicum quod ſit vitioſum, ſeu homines ad peccatum inducat. Quo poſito, contendo potiſſimam enunciationem Arnaldi, quæ argumentum eſt totius ejus Operis, eſſe falſam ac contumelioſam Eccleſiæ; in eo quòd vult, id quod immutandum putat & corrigendum, in præparatione *neceſſaria* fidelibus pœnitentibus, ut ad ſanctam Communionem accedant, eſſe *licentiam*, & *morum prolapſionem* vitioſam, ac vituperandam; & in eo quòd id referat ad depravationem vitæ, qua in parte, Eccleſia *corrumpi* & *degener eſſe* poteſt. Nam ea conſuetudo, idque inſtitutum quod complectitur præparationem neceſſariam ad ſacram Communionem, recepta ſunt atque uſitata, conſenſu & adprobatione Eccleſiæ Catholicæ; quæ iis utitur, erga omnia ſua membra, neque neceſſariò iis imponit ullum aliud officium externum. Quod tamen nec poſſet, nec deberet facere, ſi pravum eſſet id inſtitutum atque ad depravationem morum ſpectaret.

XII. Nec quiſquam hîc dixerit relaxationem hanc diſciplinæ eſſe abuſum quem Eccleſia toleret, non probet. Neceſſe enim eſſet ut eum palam improbaret, ſententiâ ea de re editâ; ut Leges contrarias conderet, irritáque edicta proponeret ad licentiam emendandam: quemadmodum ſolet in aliis abuſibus, morúmque corruptelis; in quæ, licèt frequentia & inveterata, Canones ſuos dirigit; cùm ei non liceat in rebus ejuſmodi connivere, præſertim ſi ſit latè patens licentia, & conſenſu omnium fidelium recepta. Fieri quidem hoc nequit, nec, ſi fieret, Eccleſia abſtinere poſſet ab eo oppugnando & caſtigando, ſaltem ore Concionatorum, Epiſcoporum, Conciliorúmque; ut interrumperet, ſi ita loqui licet, poſſeſſionem manifeſtam abuſus, & depravationis morum, quâ deformis fieret. Non eſt cogenda ut ejuſmodi officium debeat caritati ac miſericordiæ Doctoris cujuſpiam privati ac omni auctoritate deſtituti, potiuſquam iis, qui pro munere ſuo rei invigilare ac medicinam facere debent. Sed quis umquam audivit, à multis ſæculis, hoc eſt, ex quo abrogata eſt Pœnitentia illa cærimonialis, quemquam vituperatum ideò fuiſſe, quòd diu à Communione non abſtinuerit, poſtquàm peccata ſua ritè confeſſus eſſet? Quis Concionator umquam receptum morem caſtigavit, docuítve nos etiamnum priſcis legibus teneri? In quo Concilio reſtituta eſt prior illa Pœnitentiæ forma, aut dilatio Communionis, propter quælibet peccata? Profectò Eccleſiæ, ejúſque Miniſtris prævaricatio objici meritò poſſet, ſi rem tantam diſſimulaſſent, in qua agitur univerſa prolapſio morum; quod facere non potuiſſent, ſine Dei offenſione & jactura ſalutis.

XIII. Nulla alia eſt *licentia*, *prolapſio ac corruptio morum*, præter vitium & peccatum, quæ in hac re levia eſſe non poſſunt; adeóque digna ſunt æternis pœnis, tam in iis à quibus admittuntur, quàm in iis qui, cùm poſſent ac deberent obſtare, ſilentio ea confirmant. Invehitur * Paulus in eos *qui cùm juſtitiam Dei* (hoc eſt, officia quibus erga Deum tenemur, nam hoc ſignificat Græca vox δικαίωμα, & Hebraïca [illegible]) *cognoviſſent, non intellexerunt quoniam, qui talia agunt digni ſunt morte; non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* Quid verò diceret Paulus, de iis qui non ſatis habentes duplici illo delicto contaminari; hoc eſt, admittere peccata & conſentire cum aliis ea admittentibus; ad ea veluti invitarent homines, conſtitutionibus, diſertiſque decretis? Hoc demum potiſſimum eſt caput diſceptationis noſtræ, & damnationis Arnaldi, qui eò progreſſus eſt audaciæ, ut traduxerit quaſi *licentiam*, *prolapſionem ac corruptionem morum* (quæ ſunt, quod repetere ſæpe cogor, peccata mortalia) conſuetudinem, quam datâ operâ inſtituit ac confirmavit Concilium Tridentinum. * Ubi enim agit de præparatione neceſſaria ad accipiendum Sacramentum Altaris, primùm docet, ad eam rem adhiberi oportere magnam reverentiam, animi puritatem ac ſanctimoniam, ne nobis contingat id * quod minatur Apoſtolus: *qui manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Deinde oſtendit qua in re ſita ſit puritas illa, ad rectam præparationem neceſſaria, útque non indignè percipiatur Sacramentum, quam ait contineri hiſce vocibus ejuſdem Apoſtoli: *probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat & de calice bibat.*

* Rom. 1, 32.

* Concil. Trid. S. 13. c. 7.

* 1. Cor. XI, 29.

Igitur in illa *ſui probatione*, & perquiſitione animi ſita eſt diſpoſitio neceſſaria ad rectam Communionem; ita ut quiſquis habebit in ſe quod illis verbis exprimitur, ſat paratus futurus ſit ad Communionem, ut vitet minas intentatas iis, qui indignè ad Communionem acceſſerint. Ab eodem ergo Concilio diſcamus veram ſententiam eorum verborum, quam ſic tradit, * quod digniſſimum eſt obſervatu: *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione, ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat.*

* Conc. Trid. ibid.

XIV. Ille ergo ſatis paratus videtur, ne indignè Sacramenti particeps fiat, qui Sacerdoti peccata confeſſus eſt, animúmque peccati mortalis purum habet. Quiſquis ita affectus eſt poteſt convivale triclinium ingredi, atque accumbere menſæ, inter alios convivas, nec eſt quòd metuat ne ejiciatur, irreverentiæque pœnas det; quia indutus eſt togâ nuptiali, hoc eſt, gratia & caritate *. Filius eſt Dei, júſque habet accumbendi menſæ Patris ſui.

* S. Greg. Hom. 38. Joannes Carpath. in Schol. 10. ad Grad. 23. Joan. Clim.

Hæc eò non dico, quòd laudabile & ſummopere exoptandum non ſit à fidelibus plura fieri, quàm quæ neceſſaria ſunt; eóſque ſatis non habere quòd cum Deo in gratiam redierint, ſed etiam conari ſummam religionem ad hanc rem afferre. Nihil ſatis eſſe poteſt, ut actione tanti

momenti

momenti, reverenter defungamur; & quæcumque adhibeatur cura, exiguum quiddam eſt, ſi cum majeſtate auguſtiſſimi Sacramenti conferatur. Sed ut verè dicere poſſumus nihil poſſe nimium eſſe ad comparandam ſalutem, cùm omnes tamen fateantur ad eam conſequendam ſatis eſſe, ſi quis in gratia Dei moriatur: ſic ut quiſpiam digne particeps fiat Sacramenti, nemo negaverit ſatis eſſe, ſi modò peccata confeſſus Sacerdoti fuerit, omnibuſque mortalibus delictis ſeſe purgaverit; quod fieri nequit ſine illa animi religione, quæ *actualis* dicitur. Attamen in hoc infimo gradu acquieſcendum non eſt, ſed ad perfectionem, quoad ejus fieri poteſt, contendendum, paranduſque animus Pœnitentiâ, oratione, exercitióque omnium virtutum Chriſtianarum.

XV. Hanc in rem, Theologi diſtinguunt duas rationes ſeſe parandi ad Communionem. Altera quidem eſt præcepti & neceſſitatis, ſine qua nulla digna eſt Communio, & quam ex Concilio Tridentino modò deſcripſimus; altera verò decori, & perfectionis, cui nulli limites præfiguntur, uti nec exercitio virtutis; cui nullus eſt terminus, ut docet * Gregorius Nyſſenus, niſi ejus contrarium, hoc eſt, vitium: quemadmodum lux non terminatur, niſi tenebris; ita ut utraque in infinitum creſcere poſſit.

* Greg. Nyſſ. Lib. de Vita Moſis.

Ex hac tota diſputatione colligere licet cauſam, ob quam Arnaldus ad ſcribendum animum appulit, meram eſſe ludificationem; ſummoperéque hominem vituperandum, qui eam ita deſcribit, ut rem manifeſtò falſam perſuadere nobis nitatur; nimirum, licentiam eſſe ac prolapſionem morum in Eccleſia, quòd admittantur ad Euchariſtiam ii qui parati non ſunt ſecundùm priſcam conſuetudinem, longæ ac publicæ Pœnitentiæ rigore, ſed ſacramentalem Confeſſionem ſatis habent. Quod non modo repugnat dogmatibus ac Canonibus Eccleſiæ & Concilii, ſed etiam abſurdum eſt ac iniquum, ut in ſequentibus oſtendemus.

CAPUT V.

Librum de Frequente Communione ſecum pugnare, in deſcriptione conſilii Operis. Maxima Religionis dogmata notiſſima eſſe neceſſe eſt. Vituperandum eſſe, quod tribuat Eccleſiæ licentiam ac prolapſionem morum, dum mores vocat inſtituta publice recepta. Relaxationem diſciplinæ non eſſe corruptionem morum, ſed ſolum vitium; quod non attigit hic Arnaldus, qui nihil carpſit, præter publicum Eccleſiæ inſtitutum. Hoc eſſe potiſſimum delictorum & errorum ejus caput.

* Præf. oooo.

I. ARNALDUS, in * Præfatione ſua, ubi conſilium ſuum exponit, profitetur *ſe nolle aggredi quidquam ex ſuo, in hoc Opere, proferre, ſed tantùm in medium adducere magnos illos viros, quos Deus variis temporibus & locis naſci voluit.* Intelligit SS. Patres, quorum teſtimoniis probat aut Pœnitentiam oportere antecedere, ac diſponere homines ad Communionem; aut id Sacramentum à nobis ſingularem puritatem poſtulare. Addit *multùm ſe abeſſe à voluntate proferendæ novæ opinionis, aut cujus ipſe ſit auctor.* Semper teſtatur *ſe reverentiâ, quæ ſanctis illis viris debetur, adductum fuiſſe ad eos duces ſibi deligendos; ita ut ſola eorum veſtigia ſequatur, ſolis eorum oculis videat, eorum ingenio ratiocinetur, ac ore loquatur, in hoc Opere;* in quo, inquit, *ſtatui duntaxat exponere ac defendere maximum Religionis noſtræ dogma, ne quiſquam id damnet, itaque is cui Deus aurem animi aperiet, non tantùm ad id intelligendum, ſed actionibus etiam exprimendum, poſſit id amplecti, ac ſequi, pro Religionis ſuæ motibus.*

II. Hoc ergo eſt Arnaldi conſilium, in quo duo expendenda nobis ſunt; prius eſt, nolle eum quidquam novi proferre, poſterius id quod propoſiturus eſt, eſſe *inter maxima Religionis noſtræ dogmata.* Quæ duo capita ita connexa ſunt inter ſe, ut prius ex poſteriori conſequentiâ neceſſariâ deducatur; nam *maxima Religionis noſtræ dogmata* debent eſſe omnium notiſſima & commendatiſſima Chriſtianis, quibus ſunt perpetuò nuntianda, & ſine defatigatione inculcanda, ita ut quiſque, pro modulo ſuo, ea intelligat. *Maxima enim dogmata Religionis noſtræ* ſunt maximi ad ſalutem momenti, ac plane neceſſaria cognitu iis, qui Religionem Chriſtianam profitentur; qualia ſunt myſteria Trinitatis, Incarnationis, Paſſionis Jeſu-Chriſti; quorum cognitio diſtincta & explicita uſque adeò neceſſaria eſt, ut ſine ea comparari ſalus non poſſit: quemadmodum docet * S. Thomas, poſt * S. Auguſtinum, qui non uno in loco disertè rem habet, ut in libro de Natura & Gratia, ubi ſcribit *hos qui non per illam* (gratiam) *liberantur; ſive quia audire nondum potuerunt, ſive quia obedire noluerunt, ſive etiam cùm per ætatem audire non poſſent, lavacrum regenerationis, quod accipere poſſent, per quod ſalvi fierent, non acceperunt, juſtè utique damnari.* Quod intelligendum tam de *maximis dogmatibus noſtræ Religionis* theoreticis, quàm de practicis. Cujus rei S. Auguſtinus exemplum nobis præbet in fide Baptiſmi; cum neget ſervatum iri eum qui nihil de eo audiverit, & eum qui ſuſcipere illum noluerit, quamquam ſibi notum.

* Tho. 1. 2. qu. 2. art. 7. & 8.
* Aug. lib. de Nat. & Gratia. capp. 2. & 4.

III. Propterea Eccleſia, pia noſtra parens, tantam curam adhibet, ut liberi ſui omnia hæc neceſſaria dogmata edoceantur, quorum ignoratio nobis cœlum claudit; nec tantum ignoratio, ſed etiam neglectus in exſequutione eorum quæ practica vocavi, & quæ à nobis aliquid poſtulant, ut de Baptiſmo dixi. Quod etiam, ex ſententia * Auguſtini, porrigi debet ad S. Altaris Sacramentum. Cum autem nemo ſervari poſſit, ſine explicita cognitione *maximorum dogmatum Religionis noſtræ*, & ſine effectu qui ex poſteriorum ſeu practicorum cognitione debet manare; Univerſa Eccleſia damnaretur, ſi contingeret eadem illa dogmata ab ea ignorari, cum ad cognitionem, tum etiam ad praxin pertinentia; ita ut * *lucerna illa* fidei, *quæ lucet in caliginoſo loco*, exſtingueretur; aut potiùs ſplendidiſſimus ille ſol, ob craſſæ ignorantiæ nebulas, eclipſin pateretur. Tum verò Eccleſia, quæ ſtare nequit ſine fide, quæ cognitione conſtat, & ſine adminiſtratione rerum ſaluti neceſſariarum, penitus interiret. Quod cùm fieri nequeat, ut umquam contingat: ſic quoque fieri non poteſt, ut fundamentalia dogmata umquam fugiant Eccleſiam, dum ſtabit. Sola hoc depoſitum accepit, neque umquam cognitionem theoreticorum, aut exſequutionem practicorum amittet.

* Lib. de pec. mer. c. 20. & Epiſt. 106. & Lib. 1. de Præd. Sanct. c. 13. Lib. 2. contra Julian. Op. imperfect. cap. 26. p. 217.
* Pet. 1. 19.

IV. Hoc jacto fundamento, quod dirui nequit, quin ipſum evertatur Evangelium, & niſi funditus corruat tota Religio Chriſtiana, facile deprehendemus quis ſit Reformatoris hujuſce noſtri animus; qui ſecum ipſe diſſentit, ſuaque evertit, abſque ulla adverſariorum opera. Poſtquàm enim profeſſus eſt ſe nolle ulla in re auctoritatem Eccleſiæ minuere, aut quidquam novi proferre; contrarium plane facit re ipsâ, quàm verbis pollicetur. Quò enim ſpectat longa illa ac ſpecioſa Præfatio, quæ non exiguam Libri partem conflat; niſi ut ſeſe purget, oſtendátque zelum qui illi communis eſt, cum aliis earumdem partium hominibus, quo aggreditur medicinam facere *corruptioni morum & diſciplinæ Eccleſiæ*, quâ hodie laborat?

Ait duo eſſe * diſtinguenda in Eccleſia, doctrinam & mores; & priorem quidem incorruptam eſſe, nec ulla emendatione indigere: ſed in poſterioribus *poſſe eam corrumpi, in pleriſque membris & paullatim à priſtina puritate degenerem fore.* Hoſce emendatum eunt, partem diſciplinæ & morum corruptam correcturi, quam in adminiſtratione Sacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ animadverterunt.

* Præf. oou. p. 1.

V. Fatetur Arnaldus morbum, cui curando remedia ac curam adhibere vult, eſſe univerſalem, cùm licentia ſit per univerſam Eccleſiam ſparſa. Hæc ſunt ejus verba, ſub finem Præfationis, ubi poſtquàm profeſſus eſt, ſibi *hoc unum eſſe conſilium, ut exponat ac tueatur maximum Religionis noſtræ dogma;* paullò poſt addit: *Nam ſi quis putaret me edidiſſe hunc librum, ut ejus ope, in univerſa Eccleſia, inſtaurarem ubique Pœnitentiam; mihi tribueretur animus, quem ipſe inſanum in privato exiſtimo, & quem æquè imprudentem ac ſuperbum puto. Non ſum neſcius maximam eſſe vim conſuetudinis in animis hominum, Patrémque Eccleſiæ de ea dixiſſe, quod Romanus Scriptor de amicitia, eſſe ſenſim ſolvendam, non ſubitò abrumpendam.* Eſt ergo licentia in univerſa Eccleſia, quæ poſtulat *ubique inſtaurari Pœnitentiam;* ſed quod privatus nemo aggredi queat. Eſt in toto Eccleſiæ corpore, nec tantùm *in pleriſque ejus membris*, in quibus Eccleſiam corrumpi poſſe contendebat. Vocat hoc corruptionem, prolapſionémque morum, * quam ſimilem ei eſſe cenſet, de qua Paulus, cùm juſſit * *ejici magnum illum*

* Præf. oou. p. 2.
* 1. Cor. v. 5.

Digitized by Google

*illum peccatorem è Societate fidelium, ne alios corrumperet; ſtatuens non tantùm Eccleſiam poſſe corrumpi in moribus, cùm non ita pridem nata eſſet, ſed etiam à ſolo viro potuiſſe corrumpi; vel cùm dixit omnes * Chriſtianos ejus ævi ſua quæſiviſſe, non quæ Chriſti erant.*

* Phil. 1. 21.

VI. Exiſtimat de tali licentia loquutum *S. Cyprianum, cùm tertio ſæculo * dixit, ante perſequutionem, quæ ejus ævo contigit, non in Sacerdotibus religionem devotam, non in Miniſtris fidem integram, non in operibus miſericordiam, non in moribus diſciplinam;* idem voluiſſe Gregorium Nazianzenum, * *cùm dixit quarto ſæculo, nihil, aut exiguas reliquias ſupereſſe;* * Hieronymum, cùm *ſui temporis fæcem* memoravit; & * Sulpitium Severum querentem *omnia miſta ac depravata fuiſſe.* Denique exiſtimat SS. omnes Patres, Doctoréſque cùm Veteres, tum Recentiores, qui vivâ voce aut Scriptis invecti ſunt in vitia, & corruptionem morum, quibus Eccleſia illorum tempore laborabat intellexiſſe iis nominibus conſuetudines atque inſtituta cærimonialia; qualis eſt ratio Pœnitentiæ & Communionis, prout nunc in univerſa Eccleſia obtinet. Cùm enim Arnaldus profiteatur ſe huic uni rei velle medicinam facere, nóſque ad primitivæ Eccleſiæ ritus revocare; cùmque vereatur ne vituperetur, quaſi vellet univerſam Eccleſiam emendare vitio laborantem; ut ſe tueatur, profert ea teſtimonia, quibus oſtendat re verâ Eccleſiæ mores eſſe corruptos.

* Tract. de Lapſis.
* In Carm. de vita ſua. ſiv. [illegible]
* In vita Malchi.
* In fin. lib. 2. Sac. Hiſt.

VII. Itaque ex ſententia Arnaldi morum prolapſio referenda eſt ad uſum totius Eccleſiæ circa Pœnitentiam & Communionem. Quod cùm ita ſit, hinc colligendum eſt ex ejus ſententia, Eccleſiam poſſe corrumpi in moribus, non tantùm *in pleriſque membris*, ſed in omnibus, ſeu in integro corpore; quandoquidem, ut antea oſtendimus, conſuetudo tranſeundi à Confeſſione Sacramentali ad Sacram Communionem; cum fiducia, quâ exiſtimamus in memorata Confeſſione ſitam eſſe diſpoſitionem quam Paulus à dignè communicaturis poſtulat; non tantùm recepta eſt, & probata communi uſu Eccleſiæ; ſed etiam diſertè inſtituta, auctoritate ſummâ * Concilii Oecumenici.

* Trid. Seſſ. 13. c. 7 & can. 11.

VIII. Ac ſanè cùm hic Reformator conſuetudinum Eccleſiaſticarum videatur majori præditus eſſe zelo, quàm prudentiâ & maturitate judicii ad expendenda & proferenda animi ſenſa, ſecum pugnat ab ipſo Libri ſui initio. Incipiens enim pugnare cum phantaſmate, quod adoriri ſtatuit, de auctoritate atque *ἀναμαρτησίᾳ* Eccleſiæ ſententiam ejus laudat, & judicio ſubſcribit, hiſce verbis: * *Ne me credideris uſque adeò imperitum ſcientiæ Eccleſiaſticæ, ut coërcere velim intra ſola capita Fidei & intelligentiæ Myſteriorum, eximiam Regulam quam proponis. Agnoſco tecum eam porrigi ad omnia dogmata, quæ pertinent ad virtutem ac pietatem Chriſtianam, qualis eſt quæſtio de qua agis; nóſque eam debere per omnia ſequi, quemadmodum dicis; hoc eſt, in omnibus dogmatibus fidei, & in univerſa Chriſtianiſmi Ethica.* In paucis hiſce verbis Arnaldus doctrinam ſuam, apertâ repugnantiâ, evertit. Nam ſi fatetur Eccleſiam non poſſe errare, non tantum in iis quæ ad fidem pertinent, ſed & in dogmatibus moralibus; ſique quæſtio quæ proponitur, utrum ſatis ſit ut quis dignè communicet, eum Confeſſione Sacramentali defunctum eſſe: an verò aliquamdiu præterea à Communione abſtinere debeat; ſi, inquam, hæc quæſtio pertineat ad ea dogmata moralia, in quibus Eccleſia errare non poteſt; non eſt amplius diſceptandum de re, de qua quid ſentiret oſtendit, cùm ubique obſervatâ conſuetudine, tum etiam decretorio Canone, quem pronuntiavit ore omnium Miniſtrorum ſuorum coactorum in Concilium Oecumenicum, aut per ſe, aut per alios. Indignum eſt facinus, aut, ut verbis ejus utar, *infamia, quæ æquè imprudens ac ſuperba habenda eſt*, eam conſuetudinem referre in numerum *perturbationum ordinis, prolapſionum & corruptionum morum*; quæ ſunt emendandæ & à SS. Patribus damnatæ.

* Arn. P. I. Cap. I. p. 3.

IX. Sed quis non miretur rationem quâ ratiocinatur ac loquitur Arnaldus, cùm licentiam eſſe putat, & depravationem, quod ſummum rigoris relaxatio haberi poteſt, aut remiſſio, quæ vocatur à Græcis *οἰκονομία καὶ συγκατάβασις*, quam uſque adeò commendarunt, & regendis animis tam neceſſariam judicarunt?

Satis fuiſſet dixiſſe, corruptionem morum, in pleriſque Eccleſiæ membris, conjunctam cum imminutione caritatis, adegiſſe Eccleſiam, ut multùm remitteret de priſca illa ſeveritate erga peccatores. Quibus non vult amplius tam longas ac difficiles imponere ſatisfactiones; ſed potiùs adhibet benigna remedia attemperata infirmitati corporum & animorum hominum poſtremis hiſce ſæculis viventium. Peritus Medicus, qui curat ægrum debilem atque exhauſtum, eumdemque pertinacem ac moroſum, attemperat ſe ejus indoli, abſtinétque à ferro & igne quoad ejus fieri poteſt, & utitur curatione longiore quidem, ſed tutiore & faciliùs ab ægro ferenda. Nec propterea inſimulandus Medicus, quaſi in artem peccet, ſed potius laudandus, probandaque ejus medicamenta.

X. Eadem eſt ratio Eccleſiæ, ſi ſtatuamus contigiſſe mutationem, ob licentiam ac depravationem morum, ut affirmat Arnaldus. Pia hæc Mater, & prudens rectrix, cùm videret pleroſque liberorum ſuorum ægrotare, & tam debiles ut non poſſent ferre violentam curationem, medicamentúmque amarum ac moleſtum; remiſiſſet aliquid de priſtino rigore, diætámque eis præſcripſiſſet mitiorem, quamvis minus potentem atque efficacem. Qua in re, quid poſſet reprehendi? An propterea indignandum eſt, adminiſtratióque ejus contumelioſè proſcindenda; cùm contrà laudanda ſit ejus prudentia, miranda conſilia, adorandúſque ſapientiſſimus Spiritus, à quo regitur? Quâ ſpecie rationis iraſceremur remedio, potiùs quàm morbo? O miram Sorbonici noſtri Doctoris moroſitatem! Putat Eccleſiam in moribus eſſe corruptam. Profitetur ſe velle ei medicinam facere, communicareque cum fidelibus lumina illa præfulgida quibus ſplendet, ex commercio quod ei cum SS. Patribus interceſſit. Ait * *ſe eſſe jurejurando adactum in S. Virginis fano, cùm Doctoris titulum accepit, ſe defenſurum veritatem uſque ad effuſionem ſanguinis.* Incipiat ergo, bonis avibus, tueatur veritatem, *uſque ad effuſionem ſanguinis.* Sed quomodo eam veritatem defendit, quæ medetur corruptionibus, quas ineſſe Eccleſiæ ait? De hiſce enim hic nobis ſermo eſt.

* Præf. fol. 2. p. 2.

XI. Corruptiones morum, quæ Eccleſiam perturbant, ſunt ambitio, avaritia, luxus, libido carnis, nimii ſumtus in ludis, veſtibus, conviviis, & in omnibus aliis comeſſationibus, immiſericors animus erga pauperes, aut parum religioſus, profanus Dei, locorum, hominúmve ſacrorum contemtus; & ut paucis multa complectar quibus poſſet juſtum volumen conflari, quidquid Sancti Patres notarunt, deplorarúntque, non minore eloquentiâ, quàm zelo, de corruptione morum in Eccleſia. Quorum Arnaldus aliquot loca profert, ut oſtendat Eccleſiam in Diſciplina poſſe corrumpi.

Videamus ergo qui vir tanto zelo incenſus rem aggrediatur, & quomodo tam ſolemne jusjurandum præſtet; dum medicinalia dogmata explicat, quibus curentur Eccleſiæ morbi. Legatur præfatio, in qua Operis ſui rationem reddit, tum dicat Lector an videatur eo conſilio ſcripſiſſe, ut oppugnaret vitia quæ hodie graſſantur inter omnes omnium ordinum homines, & præſertim quidem Eccleſiaſticos. Perlege integrum volumen, excute argumentum de quo agit; ut videas ſicubi vel uno verbo invehatur in ambitionem, cupiditatem divitiarum, caritatis remiſſionem, furtum, homicidium, atheiſmum, & cetera omnia peccata, quæ univerſum Chriſtianiſmum ferme inundarunt. An uſquam caſtigare ea vitia aggreſſus eſt, atque in ea eloquentiæ aciem ac nervos convertere? An non oportebat eam in rem incaleſcere, cœlum terræ miſcere, & quidquid eſt maſculi in eloquentia SS. Patrum adhibere, ut illa monſtra proſternerentur, atque affligerentur?

XII. Verum, hac de re, ne cogitavit quidem. Eam plane reticet, aut perpaucis attingit, in ingenti illo volumine, in quo de Frequente dumtaxat Communione loquitur, oſtenderéque nititur non expedire tam frequenter ad eam accedere; *licentiam eſſe, abuſum, ac corruptionem morum*, ſi quis poſt Sacramentalem Confeſſionem illico communicet; hoc eſt, poſtquam bonâ fide adhibita eſt præparatio, quam Eccleſiæ præſcribit quaſi neceſſariam ad uſum ejus Sacramenti. Sed ad curandum eum morbum, confugiendum eſſe ad priſcam rationem Pœnitentiæ, & diu abſtinendum à Communione, poſtquàm expiata ſunt peccata Confeſſione Sacramentali, quamlibet humili, accuratâ, ac religioſa. Hac in re ſitam eſſe vult *licentiam, prolapſionémque morum*, quam ſolam curat, & ad quam ſolam pertinet ſanctum illud jusjurandum, quo in Eccleſia S. Virginis obſtrictus eſt. Itaque uſus quem S. Eccleſia hodie comprobat, & quem ſolum neceſſarium eſſe cenſet ad Communionem religioſam, eſt corruptio morum, ac ſacrilegium; quod Arnaldo eſt oppugnandum,

pugnandum, viribus omnibus, quas à zelo atque ab eloquentia ſua accepit.

XIII. Neceſſe hic habeo Lectorem orare, ut mihi ignoſcat, quòd tam ſæpe idem repetam; nimirum, Arnaldum cenſere conſuetudinem cærimonialem, aut externam diſciplinam Pœnitentiæ eſſe moralem ac vitioſam depravationem; quo pacto Eccleſiam ream facit, famæ ejus detrahit, ignominiamque ei imponit. Cogor ita me gerere, atque inculcare ſæpiùs quod eſt totius cauſæ jugulum. Hic eſt nodus ſolvendus, & veluti centrum conſpirationis occultæ, ex quo prodeunt & moventur organa, quibus utuntur fictitii Reformatores Eccleſiæ. Hoc venenum eſt tenue ac acre, quo inficiuntur animi, & replentur vento, φιλαυτίᾳ, atque arcanâ ſuperbiâ, quâ ſpernunt quidquid eſt commune ac frequens in Eccleſia, & à via trita, in invias ſemitas aberrant, amantque quod ſingulare eſt, obtentu majoris perfectionis, & cum Antiquitate magis conſentientis. At contraria omnia experiuntur, *hi enim ſunt*, ut loquitur * Bernardus, *qui ſegregant ſemet ipſos, animales, ſpiritum non habentes, nec ſolliciti ſervare unitatem ſpiritûs in vinculo pacis.* Magni eſt ergo momenti hoc arcanum aperiri, ut liqueat quò tendat hæc novitas & quis exitus ex ea poſſit ſperari; quoniam ordietur ab inſtitutis, quæ ſeriem errorum complectuntur, ſpectantque ad ſeditionem, & Eccleſiæ Catholicæ concordiam plane diſſolvendam.

*Serm. 2. de Purific.

XIV. Sequor etiam, hac in re, exemplum & monita S. Auguſtini, in ſimili negotio. Scribens enim contra Petilianum e ſecta Donatiſtarum, qui exiſtimabant Schiſmaticos, aut Hæreticos redeuntes ad unitatem Eccleſiæ, in eam ſine iteratione baptiſmi non eſſe admittendos; primum exprobrat eis quod ipſi fecerant & exemplum cujuſdam Maximiani, qui cum nonnullis aliis, quorum dux erat, ab iis ſeceſſerat, & mutatâ ſententiâ ad eos redux facilè admiſſus fuerat, ſine altero baptiſmo. Hinc Auguſtinus occaſionem arripit eos urgendi, oppugnandi, & perpetuo vexandi; dum iis ſubinde objicit exemplum Maximianiſtarum, qui à Schiſmate redierunt in communem ſocietatem, nec tamen iterum baptizati fuerant. Quin etiam adhortatur Catholicos, ut ſi quando diſceptent cum Donatiſtis, omiſſa omni alia ratione, exemplum hoc unum eis objiciant, quaſi caput Gorgonis, quo conſpecto, lapide mutiores fiant. *Hoc * unum*, inquit, *Maximianiſtarum factum tenete; hoc in eorum frontem configite, hoc eis ad comprimendas linguas doloſas & ora coarctate; hoc tamquam tridenti telo velut tricipitem beſtiam eorum calumniam trucidate. Traditionem objiciunt, perſequutionem objiciunt, baptiſma objiciunt; de ſolis Maximianiſtis ad omnia reſpondete.* Hoc volui & debui imitari in re propemodum ſimili, ubi adverſarius meus, emiſſo imprudenter, aut neceſſariâ ratiocinationis conſequentiâ, dogmate, ex quo erroris argui poteſt, id arripere debui, eóque in rem meam uti; cùm hinc pendeat victoria, poſſitque timorem ac horrorem animo concipere, quo fiat ut diſceptatio hæc noſtra in veritatis honorem dirimatur.

* Aug. lib. 1. cont. Petil. c. 27.

Poſtea agam de cauſis, ob quas Eccleſia abrogavit uſum Pœnitentiæ publicæ, oſtendámque æquiſſimas eas fuiſſe, auctoritatéque & exemplis confirmatas. Nunc utile erit retegere aliam artem Arnaldi, quâ conatur declinare vim Canonum Concilii Tridentini, ex quo argumenta tam gravia, quibus erroris convinceretur, deduximus.

CAPUT VI.

Abſurda ſubterfugia Operis de Frequente Communione, circa auctoritatem Concilii. Rationes abſurdæ reſtituendæ Pœnitentiæ publicæ, quas propoſitas à Concilio contendit. Conſectaria periculoſa indidem deducta. Pœnitentiam publicam non eſſe traditionis Apoſtolicæ. Quid ſit traditio Apoſtolica, & quid in ea poſtuletur, quorum potiſſimum eſt, ut uſitata fuerit tempore Apoſtolorum.

I. EX omnibus rationibus, quas protulimus contra novum hocce conſilium, de inſtauranda in Eccleſia vetere forma Pœnitentiæ publicæ, quaſi eâ ratione emendaretur abuſus, ac depravatio morum, in quam prolapſa eſſet cærimonialis diſciplinæ remiſſione; nulla eſt, meo judicio, quâ certiùs opprimatur imprudens illud cœptum, quàm quæ petita eſt ex ſententia auguſtiſſimi cœtus * Concilii Tridentini, à quo damnatur. Etenim ubi deſcribit præparationem neceſſariam ad divinum admittendum Sacramentum, eam coërcet intra monitum Apoſtoli: *probet autem ſe ipſum homo*, ſubjicitque, amplioris declarationis causâ, examen illud neceſſarium, quod poſtulat Apoſtolus, in eo ſitum eſſe, ut qui admiſerit peccatum mortale, Sacerdoti id confiteatur, antequam ad Communionem accedat. Itaque nemo ſine temeritate affirmarit, præter Confeſſionem Sacramentalem, oportere à peccatore ſubiri aliam præparationem cærimonialem; qualis erat olim Pœnitentia publica & temporanea abſtinentia à Communione; ad quam vellent hi homines cogi peccatores, non decori & majoris perfectionis causâ, ſed æque neceſſariò, ac neceſſe eſt omni licentiæ & corruptioni morum nuntium remittere, ut & conſuetudini, quæ favet impœnitentiæ communi omnium.

*Conc. Trid. Seſ. 13. c. 7.

II. Ratiocinationum, quæ deducuntur ex ſumma auctoritate Concilii contra novos Zelotas, vim declinare conatur Arnaldus inanibus ſubterfugiis. Huc * potiſſimum redit ejus reſponſio potius rationem habendam eſſe animi Concilii, quàm ejus verborum: *Quamvis enim*, inquit, *eam non potuerit imponere, qualis erat olim, propter infelicitatem temporum, quibus coactum eſt, & duritiem animorum ob quam conqueritur; attamen inſtauravit Pœnitentiam publicam in peccatis publicis*, indicavitque aliquatenus quâ ratione poſſet reſtitui. * *Licet enim omnia compoſuerint Patres Concilii, quoad ejus fieri potuit, ſat clarè innuunt ſe ſummo cum gaudio ea ad majorem perfectionem revocaturos fuiſſe. Itaque animum eorum tam ſanctum ac laudabilem, ſequi atque imitari meliùs non poſſumus; quàm ſi adducamus fideles ad viam maximè conſentaneam Canonibus, & regimini Spiritûs Sancti, duodecim ampliùs ſæculorum experientiâ confirmato.* Igitur Patres in Concilium coacti *Diſciplinam Eccleſiaſticam ad majorem perfectionem non adduxerunt, quia circumſtantiis temporis funeſtis ac deplorandis impediti fuerunt.*

* Arn. Præf. ſol. 11.

* Ibid. fol. ...

III. Quod attinet ad indicationes S. Synodi, de ratione reſtituendæ Pœnitentiæ publicæ, de iis agit in * ſecunda parte Operis ſui, ſeptémque proponit, quas putat eſſe teſtimonia animi Concilii. Unde colligit, optaviſſe quidem Concilium inſtaurare omnes pœnitentiales cærimonias, ſi rem aggredi auſum eſſet, & niſi conditio temporum, quo congregatum fuit impediſſet.

* Cap. 29. & ſeq.

Sic Arnaldus conatur declinare hoc telum, ſéque huc, illuc, jactat ut evadat, omniáque arripit in quæ incidit; quæ * *ſic complectitur & tenet, quomodo qui à torrente rapiuntur ſpinas & aſpera.* Ac ſanè quiſquis attentè leget & conſiderabit omnia Capita, in quibus Arnaldus proponit eas indicationes, intelliget ea proceſſu ejus orationis, ingenium ejus maximis difficultatibus implicitum fuiſſe, nec ſatis ſciviſſe qui ſeſe expediret, atque hoc unum ſpectaſſe ut quàm minimo ſuo incommodo difficultatibus illis elaberetur, ſpecioſóque quopiam reſponſo Lectorem ludificaret. Itaque meritò de eo dixerimus, quod de Juliano dicebat * S. Auguſtinus; *eſſe, in hac ejus contradictione, geſtus & jactationes, tamquam hominis anhelantis, & pervenire quo nititur non valentis, & in nebulis tamen, quas perturbatus offundit, ſe perveniſſe fingentis.*

* Sen. Ep. 17.

* Lib. IV. cont. Jul. c. 9.

IV. Jam diſſimulationes, infirmitatémque rationum ejus oſtendere aggrediar, & quàm malè mentem Concilii ſit interpretatus. Sed antequàm ſingillatim egregias illas indicationes excutiam, in quibus errat, quaſi in ambagibus labyrinthi, undique aperti ac ſine exitu, vel id ſolum quod ex ejus Præfatione protuli, de animo Concilii, nonne ludicrum eſt? Animo ſibi finxit ſanctum illum cœtum optaviſſe quidem reſtituere antiquam Pœnitentiam, eámque publicam facere; à quo conſilio dimotus non eſt, quòd id non percuperet, ſed difficultatibus quas ea in re fore prævidebat, propter infelicitatem temporum, quibus convocatus fuerat. Itaque prudenter omiſit conſilium, quod bene non ceſſiſſet, réſque reliquit in eo ſtatu, in quo antea fuerant, ne præcipiti decreto exacerbaretur malum.

V. Sic divinum agis, Arnalde, ac pro veritate venditas quod merum eſt ſomnium. Quod antequam ſomnium eſſe diſtinctius oſtendam, & ſine ulla ratione ac ſpecie veritatis; ex eo quod ais deducam firmum argumentum, gravemque

Digitized by Google

gravémque conjecturam, de mente Concilii, minimè cenſentis, in Nova Lege, aliam eſſe præparationem neceſſariam peccatori, ad Communionem accedenti, præter Sacramentum Pœnitentiæ. Si enim Dominus aliam inſtituiſſet, ea eſſet, tuo judicio, quam receptæ conſuetudini additam velles; hoc eſt, nova ratio Pœnitentiæ publicæ, & dilatio Abſolutionis & Communionis, in omni mortalium peccatorum genere. Quandoquidem ergo, ut fateris, Concilium apertè non egit de tua nova Pœnitentiæ forma, neque eam conſtituit; hinc ſequitur ab illo non præſcriptam aliam diſpoſitionem neceſſariam, in delinquente, præter Confeſſionem Sacramentalem; nec verbulum unum præterea additum, quamvis, ut conjicis, percupiviſſet reſtituere pœnitentiam publicam.

VI. Unde verò noſti hoc fuiſſe Synodo conſilium? Quis te docuit Pontificem aut Legatos, qui præerant cœtui, id coercuiſſe *in pectore* abditum, nec propalare auſos? An arcana Acta Concilii legiſti, aut monumenta nobis ignota, ex quibus hæc hauſeris? Si hoc cupiviſſet, annon conatus eſſet exſequi? Annon viam quæſiviſſet, quâ poſſet ad id quod cupiebat pervenire. Saltem res propoſita fuiſſet, Concilium oſtendiſſet quod cupiebat, rationéſque protuliſſet, ob quas ulterius progredi non poterat. Denique conteſtatum eſſet hanc eſſe *licentiam, depravationémque ac prolapſionem morum*, quâ fiebat ut careremus Pœnitentia publica, & quam invitum non curatam, atque merâ tolerantiâ omittebat. Igitur perperam & ſine ratione, conjicis Concilium Tridentinum optaviſſe quidem Pœnitentiam, qualis erat in primitiva Eccleſia, reſtituere, ſed non potuiſſe.

VII. Sed verum eſſe tantiſper concedamus quod contendis, & Concilium inſtauraturum fuiſſe Pœnitentiam, niſi ſatius duxiſſet rem differre; tantum abeſt, ut hoc cœpta tua purget, ut contrà apertè damnet, ita ut vitare nequeas exprobrationem imprudentiæ ac levitatis, aut ſuperbiæ atque arrogantiæ, cui alia ſimilis non eſt. Si enim Concilium Oecumenicum, cœtus tam auguſtus ac venerandus, ſi *repræſentativum*, ut dicitur, totius militantis Eccleſiæ corpus, inſtructum ſummâ poteſtate ad emendanda quæcumque vitiata erant in moribus ac diſciplina Eccleſiæ, quemadmodum ipſum profitetur; ſi, inquam, ejuſmodi Cœtus judicavit movendam non eſſe hanc Camarinam, neque ullo ſigno innuit ſe velle reſtituere uſum Pœnitentiæ publicæ, aut certè optare, qualis olim erat in omnibus peccatis mortalibus, ut contendis; qui audes hoc aggredi? An præditus es majore prudentia, quàm organa illo Spiritûs Sancti; majore auctoritate, quàm ſummi Pontifices, qui Concilio præfuerunt; majore ſtudio erga Eccleſiam, quàm ſelectiſſimi Paſtorum, à quibus regebatur; majore denique ſcientia quam illi, ac fortiore animo ad rem perficiendam?

VIII. Vel putaſne tempus nunc eſſe aptius, quàm olim erat, vel mores hodie minùs eſſe corruptos, quàm tempore Concilii? Hoc conſentaneum non eſt veritati, neque tuæ ipſius ſententiæ, quam in Præfatione * expoſuiſti, ubi dicis *cùm Eccleſia moribus poſſit corrumpi, in pleriſque ſuis membris, ſemper fore ut ſit paullatim degener à primæva puritate, prout verſus mundi finem progredietur.* Itaque à tempore Concilii, intra octoginta annos, qui elapſi ſunt ad nos uſque; exiſtimandi ſunt homines magis corrupti eſſe, quàm antea; ac proinde ea quæ obſtiterunt ne exſequutioni mandaretur arcanum conſilium de reſtituenda Pœnitentia, quod commentus es, aut ex revelatione cognoviſti, nunc eſſe difficiliora ſuperatu quàm umquam fuerunt. Itaque ſequi debebas exemplum, quod tibi à Patribus Tridentinis erat relictum, neque adire periculum excitandarum turbarum, præcipitique conſilio, atque imprudenti ſtudio commaculandæ tuæ exiſtimationis.

* Præf. num. p. 1.

IX. Nunc veniamus ad indicationes illas Concilii Tridentini, de reſtituenda priſca pœnitentia, videbimúſque inanes illas eſſe, nec ullo judicio confictas. Nulla eſt firma collectio, nihil immune repugnantiæ atque abſurditatis manifeſtæ. * Prima indicatio, ex qua conjicis Concilio in animo fuiſſe reſtitutionem Pœnitentiæ publicæ *in eo cernitur, quòd Concilium reſtituat omnes traditiones Apoſtolicas, teſtetúrque ſæpe ſe vehementer cupere, Diſciplinam Eccleſiaſticam inſtaurari in eumdem ſtatum, in quo erat, antequàm remiſſione hominum, ignoratione Canonum & depravatione morum eſſet mutata.*

* Part. 2. c. 21. p. 470.

Secunda indicatio hinc petitur, *quòd Concilium renovet omnes veteres Canones, qui pertinent ad mores & officia Eccleſiaſticorum, iiſdem pœnis aut etiam majoribus quàm quæ impoſitæ fuerunt.*

X. Eæ rationes argumentandi vitioſiſſimæ ſunt; téque ultra id quod velles abriperent, ſi contra te adhiberentur, & conſectaria abſurdiſſima à te extorquerent, conceſſis præmiſſis. Concilium, inquis, reſtituit omnes traditiones Apoſtolicas, vultque Diſciplinam ad priſtinum ſtatum revocari; ergo intelligit eſſe reſtituendam Pœnitentiam publicam. Si ea argumentandi ratio valida eſt, debemus omnes etiamnum cavere ne comedamus carnem cum ſanguine, aut pecudes ſuffocatas; quandoquidem hoc diſertè vetatur ab Apoſtolis, Act. xv. éſtque certiſſimè traditio Apoſtolica, confirmata uſu plurium ſæculorum, comprobata decretis Conciliorum, & etiamnum hodie viget in Eccleſia Orientali. Vide quid de ea ſcribat Balſamon in Can. LXVII. ſextæ Synodi *in Trullo*, ubi profert conſtitutionem Leonis *Philoſophi*; qui graves pœnas impoſuit iis qui venderent, aut comederent carnem cruentam, mulctáſque Magiſtratibus, qui rem negligerent.

XI. Quòd ſi opinionem tuam de Pœnitentia publica firmare te poſſe putas, oſtendendo *priſcam illam Diſciplinam * ſemper ſervatam fuiſſe in Eccleſiis Orientis*; cùm unum exemplum proferas Eccleſiæ Montis Libani, quaſi omnes Eccleſiæ Orientis illâ unâ exiguâ continerentur; quantò gravior eſſet ratio te cogendi ad obſervationem priſcæ illius conſuetudinis Eccleſiæ Primitivæ, quæ à ſanguine & ſuffocatis abſtinebat, cùm hodieque obſervetur in Eccleſia Græca, & in pluribus aliis per tres Orbis terrarum partes ſparſis? Si quis à te peteret, quare Eccleſia Catholica eam conſtitutionem minime obſervet, ſed illos cibos promiſcuè edat; quid aliud reſponderes, niſi, ſolâ longinquitate temporis, rem in deſuetudinem abiiſſe, abſque ulla diſerta abrogatione? Hoc ipſum tibi reſponderi putato, atque ſcito Pœnitentiam iſtam publicam uſu eſſe obſoletam, non tantùm in Romana, ſed etiam in Græca & in pleriſque Orientalibus, & fortaſſe etiam in omnibus Eccleſiis; niſi inuſitata ſint ſcelera, atque abnormia delicta, in quibus caſtigandis veteris Pœnitentiæ ſuperſunt quædam veſtigia, etiam in ipſa Catholica & Romana Eccleſia.

* Arnald. Part. 2. c. 19. p. 461.

XII. Præterea quis probabit formam externam & cærimoniam pœnitentialem, quæ nunc obſolevit, & in qua propriè ſita eſt Pœnitentia publica, eſſe Traditionis Apoſtolicæ? Poſſiſne oſtendere ejus uſum aliquem certum & perſpicuum primo ſæculo, ac per partem etiam non ſpernendam ſecundi? Fateor quidem ſemper in Societate Chriſtiana quodpiam fuiſſe Pœnitentiæ genus, non tantum quod attinet ad ejus eſſentiam, quódque eſt juris naturalis, vel inſtitutionis divinæ; ſed etiam quod ſpectat ad externos ejus ritus. Semper enim fuit Diſciplina quædam aut cærimonialis πλατεῖα, exactaque eſt à peccatoribus actio quâ ſatisfacerent Eccleſiæ. Talis erat excommunicatio, & abſciſſio è corpore fidelium, vel penitus, vel ex parte, pro gravitate delicti, cujus in Epiſtolis Pauli nobis ſunt exempla. Peccatores ſemper potuere vocari non tantùm ad tribunal & juriſdictionem arcanam conſcientiæ; ſed etiam ad tribunal externum, pro quo qui ſedent judicant ex Legibus Canonicis jureque humano. Igitur Eccleſia numquam fuit ſine cauſarum criminalium judicio, ut ſtatueret de iis quod videretur, & certas pœnas delinquentibus imponeret.

XIII. Verum ea res hic non agitur, nec quoſvis ritus externos, aut ſatisfaciendi causâ, aut pœnitentiales intelligimus, cùm loquimur de *Pœnitentiæ publicæ* reſtitutione. Alioqui lis diremta eſſet, nec Arnaldus haberet quod quereretur, aut requireret in Eccleſia hodierna; quandoquidem in ea obtinet uſus externus & conſpicuus Pœnitentiæ. Aliud ergo poſtulat, & ſingulare quid inſtaurare aggreditur. Vult revocari in uſum antiquam & obſoletam illam conſuetudinem Eccleſiæ primitivæ, præſertim quarto & quinto ſæculo, quæ porriguntur ab anno CCC ad D poſt Chriſtum natum. Sic enim Arnaldus definit id tempus, in * Præfatione ſua, ubi ſcribit *Eccleſiam primævam eſſe Eccleſiam SSS. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini æqualem*; & conari ſequi *Eccleſiam primævam, in capite de Pœnitentia, aliud nihil eſſe, niſi conari reſtituere diſciplinam Eccleſiæ, qualis eſt in ſcriptis illorum Patrum.* Hæc verba, ubi opportunum erit, expendentur, multumque nobis inſervient ad convincendum Arnaldum erroris & repugnantiæ. Nunc ne ſeriem orationis abrumpam, aut impediam, hinc colligam quæ ſit forma Pœnitentiæ quam Arnaldus à nobis exigit.

* Fol. iii. p. 3.

exigit. Oſtendit enim eam à ſe intelligi, quæ in uſu erat, ſub finem quarti ſæculi & ſub initium quinti, intra quod tempus vixerunt SS. Patres, quos nominatim appellavit; ita ut velit intromittere Pœnitentiam illam in quatuor gradus diviſam, de qua aliàs dicemus. Hanc autem peto ut oſtendat traditionem eſſe Apoſtolicam, ut cenſeri poſſit contineri Traditionibus, quas Concilium Tridentinum reſtituit.

XIV. Ut res meliùs intelligatur, non diffiteor in Eccleſia ſemper fuiſſe formam aliquam pœnitentiæ, etiam publicæ, quod attinet ad atrociora ſcelera; quâ ne hodie quidem prorſus caret, ut intelligere eſt ex excommunicatione propter crimina hæreſeos, apoſtaſiæ, aut alia inuſitata atque enormia, quibus certæ pœnæ à Canonibus ſunt impoſitæ. Delinquens enim non poteſt abſolvi, aut recipi in pacem Eccleſiæ, ſine ritu quopiam externo, & ſine ſatisfactione ac confeſſione publica criminis, conjuncta cum teſtificatione ſolemni, quâ profitetur ſe ejus pœnitere, atque abſolutionem optare. Hoc non videtur Arnaldus deſiderare in Diſciplina Eccleſiaſtica; ſed quod fiebat tempore SSS. Baſilii, Ambroſii, & Auguſtini, hoc eſt ab anno CCCLXIX quo Baſilius Epiſcopus factus eſt, ad annum CCCCXXX, quo mortuus eſt Auguſtinus. Quo tempore, conflatur intervallum LX annorum, quod Arnaldus elegit ut ex eo peteret exemplar pœnitentiæ publicæ, quod ſequi vult Eccleſiam hodiernam.

XV. Pœnitentia autem illa in hoc ſita erat, primùm quòd omnis generis peccata mortalia, ſeu occulta, ſeu publica, ei pœnitentiæ, ſi Arnaldo credimus, eſſent ſubjecta. Secundò, quòd ſingula peccata mortalia haberent tempus præfinitum Pœnitentiæ & ſatisfactionis publicæ; quo demum exacto, non citiùs, abſolvebantur, reconciliabantur, & recipiebantur in Communionem Eccleſiæ. Tertiò, quòd cum tempus eſſet definitum, pro gravitate delictorum, Pœnitentibus tranſeundum eſſet per diverſos gradus, atque in iis hærendum per multos annos; imò verò per totam vitam, ſine ſpe abſolutionis, exceptâ tamen neceſſitate, ut poſtea dicemus. Denique, quòd qui ſemel ſubiiſſent Pœnitentiam publicam, iterum ad eam non admitterentur. Itaque irregulares habebantur, nec umquam poterant Clerici fieri.

XVI. Debet itaque Arnaldus probare hanc Pœnitentiæ rationem, pro tota ſua extenſione effectibuſque ac circumſtantiis memoratis, aliiſque quæ poſſem addere, & quæ obſervabantur tempore trium illorum Doctorum, eſſe traditionis Apoſtolicæ; deinde inſtauratam fuiſſe à Concilio, cum connumeretur numero Traditionum reſtitutarum. Nec ſatis erit hoc ab eo probari de parte quadam Pœnitentiæ, quoniam fieri nequit, ut pars aliqua ejus obſervata non redoleat uſum temporum Apoſtolicorum. Imo verò ejus, cujus uſus ſupereſt, & quæ Arnaldo non ſatisfacit, maxima pars eſt traditionis non tantùm Apoſtolicæ, ſed etiam divinæ; ut docuit Concilium, cùm definivit loco Pauli quo præſcribitur diſpoſitio neceſſaria ad S. Communionem: *probet ſeipſum homo*, nunquam alium fuiſſe ſenſum, ex vulgari interpretatione Eccleſiæ, niſi ut adhiberetur Confeſſio, præter animi religionem.

Pœnitentiam autem publicam, eo modo quo exercebatur, tempore SSS. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini, fuiſſe inſtitutionis divinæ, vel Apoſtolicæ, nequaquam oſtendit Arnaldus; nec poteſt teſtimoniis, aut rationibus validis demonſtrare.

XVII. Imò vero certa ſunt argumenta, ex quibus colligere licet non eſſe traditionem Apoſtolicam. Potiſſimum deducitur ex natura ejus traditionis, rationeque eam ſecernendi, quam celebri loco docuit * S. Auguſtinus, hiſce verbis: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolicâ traditum rectiſſimè creditur.* Omne temporis intervallum clauditur duobus terminis, inter quos labitur, fluxu horarum, dierum, annorum, & ſæculorum. Eſt inſtar rivi, vel fluvii, qui à fonte exorſus, & fluens per alveum, aquas volvit uſque ad locum, in quo mare ſubit. Itaque adſcendentes ſecundum alveum, tandem ad fontem ejus perveniunt. Eadem eſt ratio intervalli quod continet durationem &, ut ita dicam, ætatem Traditionis Apoſtolicæ. Fons quidem ejus oſtendendus eſt, in tempore atque in ore Apoſtolorum. Decurſus vero eſt uſus ejus perpetuus per annos ſequentes, quibus deſcendimus ad inferiorem terminum aut etiam adſcendimus ad primam originem. Hoc docet * S. Cyprianus, qui ubi agitur conſuetudo Eccleſiæ, vult oportere *ut ad fontem recurramus, id eſt, ad Apoſtolicam traditionem, & inde canalem in noſtra tempora dirigamus.* Verba hæc magni facit S. Auguſtinus, iiſque utitur, contra ipſum Cyprianum, ut reverenter oppugnet opinionem, quam defendebat contra conſuetudinem in Eccleſia uſitatam, circa baptiſmum Hæreticorum; quam conſuetudinem ſanctiſſimus Martyr conabatur elevare, quemadmodum poſtea fecerunt Donatiſtæ.

* Lib. IV. de Bapt. cont. Donat. Cap. XXIII.

* Ep. LXXIV. apud Aug. L. V. cont. Don. c. 26.

XVIII. Eſt ergo conditio neceſſaria traditionis Apoſtolicæ, ſigillumque quo conſuetudo debet eſſe ſignata, ut ejuſmodi judicetur, ut fuerit in uſu temporibus Apoſtolicis. Oportet ut ſucceſſionis filum ex utraque extremitate intervalli ſit ſuſpenſum, in quo intervallo traditio quæretur; ut duo termini, quibus clauditur, connexi quaſi fabuloſâ catenâ Poetæ, quæ extremitate unâ cœlo adnexa terram alterâ attingebat, ſint ſimiles in uſu conſuetudinis, & in ejus deſcriptione.

Quòd ſi qua ſit interruptio, quâ ſolvatur ejus perpetuitas, facilè inferior ejus terminus haberi queat. Fieri enim poteſt ut traditio Apoſtolica intercidat. Sed fieri nequit ut initio interrumpatur, útque ſeries annorum à ſuo principio non pendeat. Alioqui neque eſſet traditio, neque Apoſtolica. Vox enim Latina *traditio*, & Græca παράδοσις ſignificant dationem quæ fit de manu in manum. Qua in re, duæ ſunt actiones reciprocæ, altera dandi, altera *accipiendi*; quas commodè Hebræi exprimunt duobus nominibus מסרה & קבלה, quorum prius ſonat traditionem de manu in manum, poſterius acceptionem, & utrumque adhibetur ad ſignificandum id quod vocamus *traditionem*. Cui voci ſi addideris nomen ejus, inter quem & te communicatio eſt & mutua relatio, per traditionem; hanc neceſſe eſt ab illo derivatam, tamquam à trunco. Itaque quando vocatur traditio *Apoſtolica*, ſequitur eam ab Apoſtolis datam ac tranſmiſſam eſſe ipſorum diſcipulis & ſucceſſoribus, & ab hiſce ad alios: quomodo ad nos uſque pervenit.

XIX. *S. Irenæus*, qui inter Patres accepit à Deo ſingularem gratiam probè intelligendæ naturæ & vis traditionis, hoc, variis in locis librorum ſuorum, manifeſtò oſtendit, ac præſertim tertio libro, * ubi Hæreticos convicturus eos ad traditionem Apoſtolicam revocat, quam ait à ſingulis Apoſtolis relictam Eccleſiis quas condidere, & quam non aliter propalarunt Eccleſiæ ac propagarunt, quàm eâ proximè ſequenti ætati traditâ, quæ ejus depoſitaria facta eam ſimiliter ad poſteros tranſmiſit. Quapropter nullum aliud argumentum adhibet ad probandam veritatem hujuſce traditionis, præter ſucceſſionem Epiſcoporum, eorumque Catalogum depromtum ex tabulariis Eccleſiarum Apoſtolicarum, ſeu ab Apoſtolis conditarum. Cujus ſucceſſionis, ut ſpecimen tradat, eligit potiſſimam Eccleſiarum, hoc eſt, Romanam, in qua poſt Apoſtolos Petrum & Paulum ſedit Linus, tum Anacletus, deinde Clemens, [6] *qui & vidit ipſos Apoſtolos & contulit cum eis, cùm adhuc inſonantem prædicationem Apoſtolorum & Traditionem ante oculos haberet.* Capite * verò ſequenti: *quid autem*, inquit, *ſi neque Apoſtoli quidem Scripturas reliquiſſent nobis, nonne oportebat ordinem ſequi traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Eccleſias?*

* Cap. 3. & ſeq.

* Lib. III c. 4.

XX. Omitto multa alia graviſſimi Scriptoris loca, in quibus docet hanc eſſe naturam traditionis Apoſtolicæ, ut in manum tradita fuerit iis quos præficiebant Eccleſiis à ſe conditis; ac proinde nullam oportere eſſe interruptionem inter ejus originem, hoc eſt Apoſtolum, & continuationem ejuſdem traditionis ab eo originem ducentis.

Traditio Apoſtolica eſt inſtar colli quod conjungit Eccleſiæ univerſalis corpus, cum præcipuo ſuo capite, hoc eſt, Jeſu Chriſto; & corpus uniuſcujuſque Eccleſiæ particularis, cum ſecundario capite, hoc eſt, Apoſtolo, à quo primùm condita eſt. Quod conſentit cum comparatione SS. Cypriani & Auguſtini, qui deſcribunt nobis traditionem quaſi canalem, qui perpetuò in fluvium aquas ſuas evolvit: quemadmodum ſpiritus neceſſarii ad conſer-

6 Lib. III. c. 3. ap. Euſebium Hiſt. L. c. ἔτι ἔναυλον τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων καὶ τὴν παράδοσιν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων.

conſervationem ac vitalia munera animalis tranſmittuntur à capite in corpus per collum, quod eſt meatûs loco. Igitur traditio eſt medius canalis, per quem ſuccus & ſpiritus doctrinæ Apoſtolicæ communicatur cum corpore myſtico Eccleſiæ.

XXI. Hæc ratiocinatio neceſſaria erat, ac nunc quidem ſatis cognoſcendam præbet, non ſine ſtupore noſtro, nec ſine commiſeratione, incredibilem cæcitatem Arnaldi, contendentis traditiones omnes Apoſtolicas omnino reſtitutas à Concilio Tridentino; unde colligit inſtauratam quoque ab eo fuiſſe Pœnitentiam publicam, quaſi inter Apoſtolicas recenſendam. Attamen huic traditioni eripit, quod ei eſt neceſſarium, ut ſit Apoſtolica; dum eam coërcet intra intervallum temporis, quod neque connexum eſt cum origine, hoc eſt, cum tempore Apoſtolico, neque cum ſequentibus temporibus Eccleſiæ, à quibus ab Arnaldo divellitur. Ex nulla enim alia Eccleſia primitiva exemplar deſumit Pœnitentiæ publicæ inſtaurandæ, quàm ex ea quæ floruit per ſexaginta illos annos, qui complectuntur tempora Epiſcopatuum trium illorum luminum Eccleſiæ SSS. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini. Quâ amputatione, ea traditio vel conſuetudo deſinit eſſe Apoſtolica, cum incipiat CCCLXX annis poſt Chriſtum & deſinat CCCCXXX.

XXII. Poſſemus hic in patentem campum exſpatiari, ſi vellemus ad examen revocare brevem deſcriptionem Eccleſiæ primitivæ, intra illud exiguum temporis intervallum, quam tradit Arnaldus. Verùm rem differemus in alium locum, in quo probabimus, quod hic in anteceſſum affirmamus, ſi velit ſervari conſuetudinem Pœnitentiæ publicæ, quæ tunc obtinebat, non fore cur ſibi gratuletur; tótque illinc exortura abſurda, atque incommoda ut quod dixerit recantare cogatur. Cujus rei ſpecimina nonnulla, ſequentibus Capitibus trademus. Nunc mihi non licet à potiſſimo argumento aberrare, quo à me oportet oſtendi falſitatem hujus conſequentiæ: *Pœnitentiam publicam videri reſtitutam fuiſſe, auctoritate Concilii Tridentini, eò quòd reſtituit traditiones Apoſtolicas.* Nam neque Pœnitentia publica, qualem poſtulat & præſcribit Arnaldus, eſt traditionis Apoſtolicæ, neque Concilium omnes Traditiones Apoſtolicas reſtituit. Quorum duorum Capitum prius ſatis hujus Capitis diſputatione comprobatum fuit, præterquàm quod de eo poſtea agemus. Supereſt alterum cui Caput ſequens tribuemus.

CAPUT VII.

Examen quatuor priorum indicationum, quas Opus de Frequente Communione tribuit Concilio Tridentino. A Concilio non eſſe inſtauratas omnes traditiones veteres; ſed tantùm eas, quæ ad fidem pertinent, aut quæ contrariis conſuetudinibus, vel diſertis conſtitutionibus abrogatæ non fuerant. Arnaldus abutitur voce traditio. Multi Canones nunc ſunt obſoleti. Abſurda quæ ſequuntur ex ratiocinatione Arnaldi. Animus Concilii circa Pœnitentiam. Magni facienda opera Pœnitentiæ, ſed quomodo.

* Parte 2. C. 21. p. 470.

I. CONCILIUM *Tridentinum*, inquit Arnaldus *, *reſtituit omnes traditiones Apoſtolicas, teſtaturque multis locis ſe vehementer cupere reſtituere diſciplinam Eccleſiaſticam, in eumdem ſtatum in quo erat antequàm remiſſione, ignoratione Canonum & depravatione morum mutaretur.* At Concilium nihil diſerte habet de Pœnitentia publica, quemadmodum de aliis traditionibus, quas nominatim commendat. Imò contrà eam abrogat, præſertim ſi adhibeatur in omni peccatorum genere, dum declarat non eſſe ampliùs neceſſariam, ut antea oſtendi. Præterea dum Concilium ratas eſſe jubet traditiones Apoſtolicas, in genere, præcipitque eas obſervari, de iis tantùm loquitur, quæ pertinent ad fidem, aut ad bonos mores, & quibus in perpetuum tenemur; aut de iis quæ nequaquam immutatæ fuere, aut contrariis conſuetudinibus obſoletæ, ſed quas Eccleſia conſtanter obſervari vult, quicumque abuſus in eas intromittantur, quos mutat quandoque, & teſtatur ſe invitâ intromiſſos. Hæc ſummatim opponenda habemus infirmæ ratiocinationi, cujus tædet eos à quibus intelligitur, & quæ riſu aut ſilentio dignior eſſet, quàm reſponſo. Verum reverentiùs habere lubet viros litteratos & Catholicos, nec ſpernere quæ ab iis dicuntur, ex quibus utilitas quæpiam derivari poteſt, ſeu ad ſaniorem mentem adducantur, ſeu alii quod ignorant doceantur, atque ad regulas inconcuſſas veritatis Catholicæ redigantur.

II. Dicam ergò primùm, Arnaldum abuti nomine *Traditionum*, contra ſententiam atque animum Concilii, quod iis memoratis & confirmatis, rem coercet intra limites quos dixi. Quod facile erit oſtenſu, breviter expenſis iis locis, in quibus vetat traditionem aliquam ſperni. Exempli causâ, Seſſione IV. ubi proponit decretum de Libris Canonicis, * dicit *Evangelium quod proprio ore Chriſtus primùm promulgavit, deinde per Apoſtolos, eſſe tamquam fontem omnis & ſalutaris veritatis, & morum diſciplinæ. Hanc veritatem & diſciplinam contineri in libris ſcriptis & ſine ſcripto traditionibus, quæ ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu Sancto dictante, quaſi per manus traditæ ad nos uſque pervenerunt.* Quibus in verbis, tantùm ſermo eſt de traditione, quæ pertinet ad doctrinam fidei, vel morum; non verò ad meros ritus ac conſuetudines, quæ pendent ex arbitrio Eccleſiæ. * Conc. Trid. Seſſ. IV.

III. Alio loco, * memorat traditionem Apoſtolicam, quæ pertinet ad conſuetudinem Laicorum ad Communionem accedentium; quos corpus Chriſti accipere oportet è manu Sacerdotis, non ex ipſo altari: *qui mos*, inquit Concilium, *tamquam ex traditione Apoſtolica deſcendens, jure ac merito retineri debet.* Fateor hanc conſuetudinem ſemper fuiſſe ſervatam in Eccleſia, neque obſoletam ceſſiſſe contrariæ conſuetudini. Quamobrem Concilium, in hac re, novi nihil inſtituit, ſed uſum vulgò receptum confirmavit. Fuit quidem in ſumtione corporis Chriſti nonnulla diverſitas, cùm, ut docet S. Baſilius in Epiſtola quadam, conſuetudo ejus temporis fuit, Laicos id accipere è manu Sacerdotis, & ſervare quemadmodum volebant; ſeu id illico comederent ſeu domum auferrent, quando videretur comedendum, ut poſtea copioſiùs oſtendemus. Cum autem ea conſuetudo obſoleverit, imò vero hodie plecti queat, quaſi profanatio S. Sacramenti; Arnaldi eſt nos docere quid de ea ſentiat, anve ex ratiocinandi via quam ingreſſus eſt; *à Concilio Tridentino reſtitutas omnes traditiones Apoſtolicas, hoc eſt, diſciplinam Eccleſiæ, qualis exſtat apud S. Baſilium*; non ſequatur eſſe reſtitutam, quandoquidem eam commemorat, atque approbat S. Baſilius. Sic intelliget quantopere à vero aberraverit, in eo quod temere protulit. Sed hoc argumentum alii loco reſervabimus, ubi majore fructu urgebimus. * Seſſ. XIII. c. 8.

IV. Redeamus ad Concilium, quod meminit alius * traditionis Apoſtolicæ, quæ pertinet ad materiam, formam, miniſtrum atque effectum Sacramenti Extremæ Unctionis. Quæ cum ſint partes eſſentiales ejus Sacramenti, nihil eſt in illis mutandum, Conciliumque ſapienter definivit relinquendam rem eſſe in eo, quo erat, ſtatu. Similiter, ut breviùs rem abſolvam, Concilium * memorat aliam traditionem pertinentem ad Canonem Miſſæ; * aliam, de aqua temperando Calice; * aliam, quâ docemur Sacramento Ordinis communicari gratiam; * aliam, de matrimonio in numerum Sacramentorum Legis gratiæ admiſſo. Denique inter traditiones recenſet Purgatorium. * Seſſ. XIV. c. 4. * Seſſ. XXII. c. 4. * Ibid. c. 7. * Seſſ. XXIII. c. 3. * Seſſ. XXIV.

Hæ ſunt traditiones, quæ ſummatim commendantur à Synodo; non verò merè cærimoniales, & ab hominibus inſtitutæ, è quarum numero habenda eſt Pœnitentia publica. Quam in rem, obſervandum eſt traditiones ſæpe dici capita fidei, ſeu ex ore accepta ſit, ſeu è ſcripto; aut ritus neceſſarios, atque immutabiles, quos Eccleſia ſemper obſervavit. Quod liquet ex allatis exemplis. Hinc manifeſtò intelligitur error Arnaldi, qui, pro conſuetudine ſua, ambiguitate vocis *traditio* abutitur; quod poreſt ignoſci tironi, at non Theologiæ Doctori, qui ſolemni Sacramento ad defendendam Veritatem adſtrictus eſt; quod facere nequit, niſi ei ſit accurate nota.

V. Verum hæc ſatis erunt de prima indicatione, quam Concilio tribuit Arnaldus, aut de prima ejus falſa interpretatione. Secunda non eſt clarior, iiſdemque incommodis laborat ac prima. Quiſquis enim dicit *à Concilio renovatos veteres omnes Canones, qui pertinent ad mores & ad officia Eccleſiaſticorum*, utitur ambigua ac captioſa enunciatione. Eadem eſt ambiguitas, quam notavimus antea

Cap. IV. §. 9. in voce *mores.* Ea vox Gallico ſermone (*mœurs*) ſignificat propriè bonos aut pravos habitus, hoc eſt, aut virtutes aut vitia. At Arnaldus ea voce utitur æquè amplo ſignificatu, ac eſt vox Latina *mores*, quâ ſæpe ſignificantur conſuetudines indifferentes. Hoc ſignificatu ſumſit vocem Gallicam, quando dixit *à Concilio renovatos Canones, qui pertinent ad mores;* nam ſine dubio falſum eſt à Concilio renovatos omnes antiquos Canones, qui pertinent ad *mores*, ſi intelligantur conſuetudines indifferentes & cærimoniales, non *morales.*

VI. Sunt enim permulti Canones ad meras Conſuetudines pertinentes, quos oportebat ab Eccleſiaſticis ſervari in primitira Eccleſia, qui hodie planè ſunt abrogati atque obſoleti, & quos Arnaldus renovatos auctoritate Concilii dicere non auderet. Tales ſunt omnes Conſtitutiones, quæ pertinent ad electionem Epiſcoporum, aut Presbyterorum, & aliorum Clericorum, Beneficiiſque inſtructorum, atque ad rationem, quâ oportebat eam electionem fieri. Qua de re, multa ſunt decreta Conciliorum, & Maximorum Pontificum. Sunt & alia de ratione juris dicendi de hominibus ſacris, & Miniſtris Eccleſiæ, ad eos exauctorandos, ſimilibúſque aliis pœnis afficiendos; quibus decretis hodie non ampliùs paremus. Denique diu nos non oportet ſtudiis Eccleſiaſticis incubuiſſe, ut ſciamus magnam partem diſciplinæ Eccleſiaſticæ; non eam quidem quæ ſpectat ad mores, qua in re Arnaldus ridiculâ ambiguitate ludit; ſed eam, quæ ad conſuetudines pertinet, eſſe prorſus mutatam, atque uſum hodiernum planè alium eſſe, quàm in primitiva Eccleſia; quamvis nomen *primitivæ* coërceretur intra limites ab Arnaldo definitos, vel intra vitam SSS. Epiſcoporum Baſilii, Ambroſii & Auguſtini.

VII. Potéſtne ergo, qui minimè deſipiat, ſomniare à Concilio Tridentino reſtitutam fuiſſe formam regiminis Eccleſiaſtici, quod olim accuratè obſervatum eſt; omnéſque Canones, quibus inſtituta fuerat ac vigebat, inſtauratos fuiſſe ac veluti excitatos è ſepulcro, in quo per tot annos delituerant? Igitur cùm Concilium renovaverit omnes veteres Canones, oportebit ut in poſterum nominatio atque electio Epiſcoporum fiat ſuffragiis populi. Exiſtimabat enim *Cyprianus eſſe Apoſtolicæ ac divinæ traditionis ut Epiſcopus eligeretur conſenſu populi; ac ſanè uſus illorum temporum certus eſt ex Hiſtoriis Eccleſiaſticis, diu obtinuit, ac ſæpe Canonibus eſt confirmatus. Exſtant hac de re Canones IV. Concilii Carthaginienſis, II. Arelatenſis, III. Pariſienſis, & multorum aliorum; Paparum item Cœleſtini & Leonis, quibus primis ea nomina fuere; quo de negotio, poſthac agemus. Deinde abrogandæ erunt omnes conſtitutiones Synodorum & Patrum, quibus Canones illi abrogati fuerunt. Concordatus corruet, & omnia jura nominationis, Regalia, aliáque quibus derogatur antiquo juri, & Canonibus Eccleſiæ primitivæ ſimul concident.

[* Ep. LXVIII.]

VIII. Si enim *Concilium reſtituit omnes antiquas traditiones Apoſtolicas, ſi renovavit priſcos omnes Canones qui pertinent ad mores & officium Eccleſiaſticorum;* hoc eſt, ad conſuetudines, prout interpretatur Arnaldus, quare non reſtituerit etiam traditiones & Canones, quos dixi? Quis Arnaldo poteſtatem contulit interpretandi verba Concilii prout ei videtur, & coërcendi generalia verba ad conſuetudinem hanc, aut illam, excluſis ceteris omnibus, quæ ſunt pari jure? Reſpondeat, ſi poteſt, cur hinc colligat Concilio animum fuiſſe revocandi fideles ad uſum Pœnitentiæ publicæ, quia Canones & traditiones veteres inſtauravit; nobis verò non licebit colligere voluiſſe cum electiones Epiſcoporum iterum fieri ſuffragiis populi. Cur non dicemus Arnaldum, quæcumque ei ſint opes, oportere, ad vitam ſuſtentandam, artem quampiam exercere, quia IV. Concilium *Carthaginienſe juſſit *Clericum, quantumlibet verbo Dei eruditum, artificio victum quærere.* Diſertior eſt Canon ſequens, qui ita habet: *Clericus victum & veſtitum ſibi artificio, vel agricultura, abſque officii ſui dumtaxat detrimento, comparet.* Concilium autem illud celebratum eſt circa annum CCCC. ac proinde eſt intra intervallum quod Arnaldus Eccleſiæ primitivæ tribuit. Multa alia ſimilia poſſunt ei objici exempla, ex quibus liquidum fit falſas eſſe ejus conſequentias, & inane ac alienum ab hoc negotio quidquid hîc habet.

[* Carthag. IV. can. 51.]

IX. Eadem abſurditas animadvertitur, in aliis indicationibus Concilii Tridentini, ut ille vult, ad inſtaurandam Pœnitentiam publicam.

[* Arn. P. 2. C. 22. P. 473.]

Tertiam dicit eſſe ubi Concilium *definivit, *quaſi veritatem Catholicam, & caput fidei, contra Lutherum: Pœnitentiam ſitam non eſſe in ſola mutatione vitæ peccatis contaminatæ, in vitam virtuti conſentaneam; ſed etiam in deflenda vita præterita, & in ſatisfaciendo Deo lacrimis, jejuniis, eleemoſynis* &c. Verùm an hinc ſequitur Concilium **vehementer optaſſe reſtitui conſuetudinem, quam,* ut putas, Arnalde, *damnamus?* An hinc ſequitur *non poſſe penitus ſatisfieri præceptis ejus divinis, niſi adlaboremus, pro viribus, ad reſtituendam veterem Pœnitentiam?* Concilium *damnavit Lutherum, quia contendebat veram Pœnitentiam ſitam eſſe in emendatione vitæ, ſine ulla contritione, doloréque ob commiſſa peccata & operibus ſatisfactoriis; ut ipſum Concilium oſtendit, *útque videre eſt in capitibus doctrinæ Lutheri damnatis à Leone X. Verùm an dicit, poſt Confeſſionem Sacramentalem, conjunctam cum dolore ac contritione, ſtudiòque vitæ emendandæ & exſequutioni mandandæ tempore ſuo ſatisfactionis, quam Sacerdos impoſuerit, oportere pœnitentem aliquamdiu à Communione abſtinere? Contendítne eſſe *abuſum, licentiam, collapſionem, depravationémque morum*, ſi quis ad menſam Domini accedat, poſt Confeſſionem Sacramentalem.

[* Ibid. c. 21. p. 470.]
[* Conc. Trid. Seſſ. 14.]
[* Ibid. c. 8. & Can. 13. & 14.]

X. Fatemur tecum magni facienda eſſe opera ſatisfactoria, jejunia, eleemoſynas, & alias actiones pœnales, ut vocantur; hæc eſſe prædicanda atque inculcanda populo; imò expedire ut imponantur, quaſi pœna & ſatisfactio peccatorum commiſſorum, atque in confeſſione enumeratorum. Solet hoc fieri in Eccleſia Catholica, in conſcientiæ tribunalibus. Uſus earum rerum eſt optimus, optandúmque eſt ut Confeſſarii iis remediis utantur animosè & prudenter. Quòd ſi nonnulli, qui ſacris illis Miniſteriis funguntur, remittant eam curam, peccant & quidem contra animum Concilii, qui contraria fieri juſſit. Quapropter te laudo, quod tibi cordi ſit utilitas quam Eccleſia percipit ex recto uſu Sacramenti Pœnitentiæ. Nemini diſplicere queat, quod iis qui ſententiam tuam ſequuntur auctor ſis auſterioris vitæ, ut doment corpus ſuum, eadémque operâ pro ſceleribus præteritis ſatisfaciant.

Ne dixeris oppugnari opera ſatisfactoria, minuíque auctoritatem Sanctorum virorum, qui illa tanti fecerunt, exemplúmque eorum nobis oſtenderunt. Ne queraris confutari egregiam illam praxin devotionis laborioſæ & patientis. Ne uſque adeò jactato novam tuam pœnitentiæ rationem, néve calumniis impetito eos quibus diſplicet, quaſi inanibus ſuſpicionibus & fallaci ſpecie niterentur.

XI. Ad extremum contendis, imitaríſque imprudens veteres illos hæreticos, qui cùm haberent Eccleſiam Catholicam communem adverſariam, eam invicem inſimulabant contrariorum errorum. Sic Ariani vocabant Catholicos Sabellianos, Sabelliani verò dictitabant Catholicos cum Arianis ſentire. Neſtoriani Eccleſiam referebant ad partes Eutychianorum, Eutychiani ei exprobrabant hæreſin Neſtorianorum. Sine mala fide, nec diſſimulari ſtatus quæſtionis, nec ſubterfugia inania, & doloſa quæri poſſunt. Omittamus ergo inutiles querelas, exaggerationes, ac diſſimulationes inanium verborum. Ad rem ipſam veniamus, & ſtatum quæſtionis conſtituamus. Nihil eſt nobis tecum negotii de pœnitentia & ſatisfactione, propter admiſſa delicta. Utrumque tecum probamus. Imò nec eos vituperamus, **qui ex conſilio Sacerdotum aliquamdiu abſtinent à ſacra menſa, non alienatione animi, ſed ob veram agnitionem peccatorum ſuorum, ut poſtea ſanctiùs ad eam accedant, poſtquàm digniores ea facti ſunt, operibus pœnitentiæ.* Sic ſe gerant, per nos licet, abſtineántque à Communione ex conſilio, aut etiam juſſu Directorum.

[* Part. 2. c. 18. p. 460. Arn.]

XII. Sed quemadmodum magnum erat diſcrimen inter jejunia & abſtinentias à carne & vino, quæ exercebantur à nonnullis hæreticis, ut Manichæis & aliis, & inter jejunia Catholicorum; (quia hæretici ab iis abſtinebant ob falſum atque exitialem errorem, quo credebant cibos illos eſſe re ipsâ malos: Catholici verò in bonum finem, & ſine fidei detrimento jejunabant:) Sic quamvis omnes eadem dicamus de uſu ejuſmodi rerum, eodem tamen animo non loquimur. Hac in re ſita eſt controverſia noſtra, quòd eam Pœnitentiam quaſi neceſſariam imponas, non ex mero conſilio. Hoc enim vis, cùm contrariam conſuetudinem vocitas *licentiam, depravationem, corruptionémque morum;* cùm caſtigas Eccleſiam, vituperas ejus regimen, contemnis inſtituta, & quaſi vitioſa damnas, quæ conſtitutionibus Conciliorum probavit; cùm dicis conſuetudinem, quæ ipsâ ſciente, aut potiùs jubente

viget *ſavere impœnitentiæ communi plerorumque*: cùm doces uſum Pœnitentiæ publicæ, qui obtinebat in Eccleſia primitiva, & cujus memoria antiquis Canonibus conſervata eſt, ut & Scriptis antiquorum Patrum, eſſe juris divini, * non *conſuetudinem ad regimen pertinentem, non inſtitutionem Eccleſiæ, ſed præceptum Jeſu Chriſti*; * cùm contendis *remedium* eſſe *neceſſarium*, & * *diſpoſitionem immutabilem*. Unde colligere licet fideles æque eâ lege teneri nunc, atque olim, nec ſine ſcelere eam perfringi.

* P. 2 c. 8. pag. 190.
* Ibid.
* In Præf. p. 13.

Hoc demum ferre non poſſumus, hoc offendimur; ut ſæpiùs jam in antecedentibus Capitibus diximus. Nega eam dilationem Communionis neceſſariam eſſe; dic eſſe conſilium, quod poſſit à te dari hominibus, pro affectione animi quam in iis deprehendiſti. Ne damnes conſuetudinem contrariam, quaſi morum depravationem. Denique maneas intra limites ab Eccleſia & Concilio Tridentino poſitos, nec ulla ampliùs erit tibi nobiſcum diſceptatio. Hac ſola in re diſſentimus, quam ſi probe intellexeris, videbis corruere *indicationes*, *fundamenta* & conjecturas, quas contra nos profers & conatus omnes tuos inutiles fieri.

* Part. 2 c. 13 p. 477.

XIII. Quarto loco, Arnaldus * in rem ſuam utitur præcepto Concilii *quo jubet omnes Sacerdotes imponere pœnitentibus pœnas, pro peccatorum gravitate*. Eſt autem maxima pœna, quæ imponi queat *temporaria illa excluſio à menſa Eccleſiæ*. Ideóque melius convenit delicto. At modò oſtendi non ſatis eſſe à te probari remotionem à Communione poſſe peccatori imponi, ut pro delicto ſatisfaciat, neque hoc contrarium eſſe Concilii ſententiæ. Præterea oportet ut oſtendas ab eo partem illam Pœnitentiæ publicæ, quâ utebatur Eccleſia primitiva, habitam eſſe neceſſariam, ut vitetur licentia & corruptio morum; hoc eſt, conſuetudinem contrariam, quâ peccatores à menſa Domini minime excluduntur, eſſe depravationem vituperandam. Niſi hoc colligas ex Concilio, nihil agis. Potiſſimum hoc eſt Controverſiæ caput.

* Trident. Sect. xiv. c. 8.

XIV. Verba * Concilii, quæ profers ita habent: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum Spiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere; ne ſi fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera, pro graviſſimis delictis, injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur*. Ex hiſce verbis, nemo collegerit Concilio animum fuiſſe injungere Confeſſariis, ut dilatione Communionis uterentur; aut id pœnitentiæ genus potius quam alia conſtituiſſe, quaſi ex conſilio. Rem totam refert ad prudentiam Confeſſarii, qui pro ſua ſapientia, & ſtatu peccatorum, varia iis imponet pœnitentiæ genera. Quod permittitur alicujus arbitrio non definitur, neque ei imponitur, quaſi Deum offenderet, niſi faciat. Quæ non poſſunt omitti ſine peccato, non ſunt conſilii, ſed præcepti. Quis ſanus dixerit ut, pro ſua prudentia, & prout opportunum ei videretur, neminem occideret, nullumve committeret adulterium? Tu verò contendis omiſſionem Pœnitentiæ publicæ, & dilationis Communionis eſſe *licentiam ac corruptionem morum*. Igitur, ex tua ſententia, neceſſariò ei corruptioni obviam eundum eſt dilatione illâ.

CAPUT VIII.

Examen quatuor poſteriorum indicationum, quas Arnaldus Concilio Tridentino tribuit, circa Pœnitentiam publicam. De poteſtate ligandi & ſolvendi, quam perperam ſitam potiſſimum eſſe vult, in impoſitione pœnarum ſatisfactoriarum, cùm primo loco ad peccatum referatur. Quod probatur, teſtimonio Scripturæ & Patrum. Quid ſit retinere peccata, & quomodo hoc fiat à Sacerdotibus. Arnaldus verba Concilii in ſenſum alienum torquet. Ei Concilio nequaquam animum fuiſſe reſtituendæ Pœnitentiæ publicæ.

* Part. 2. c. 29. p. 496.

I. TUA, Arnalde, quinta indicatio * non magis ratione, auctoritatéve Concilii nititur. Eam autem deſumis ex eo quod Concilium dixit *claves Sacerdotum non ad ſolvendum dumtaxat, ſed ad ligandum conceſſas etiam antiquos Patres credere & docere*. Deinde addis actionem ligandi peccata ſitam eſſe in impoſitione pœnarum ſatisfactoriarum, ex teſtimoniis Patrum. Tandem Caput claudis hiſce verbis, *conſtare potiſſimam partem poteſtatis ligandi, ſecundùm Patres, ſitam eſſe in impoſitione pœnitentiæ & in ſeparatione ab Euchariſtia*.

Si tibi hæc omnia concederem, quæ tamen ſunt falſiſſima, ut mox oſtendam; nihil promoviſſes, niſi oſtenderes in ea ſola dilatione Communionis, quam ex priſca Pœnitentiæ forma revocas, ſitum eſſe univerſum effectum poteſtatis ligandi. Si enim exerceri poteſt, impoſitione aliarum pœnarum, argumentum tuum inane eſt, nec perſuadere poteſt animum Concilio fuiſſe reſtituendæ Pœnitentiæ publicæ, aut potius inſtaurandi exigui ejus ſpeciminis, quod retineri vis.

II. At certum eſt te graviſſimè falli, cùm in re ipſa, tum in citatione Patrum. Scito enim neque poteſtati ligandi finem eſſe aut effectum præcipuum imponere pœnas ſatisfactorias, ſed tantùm acceſſionis loco; neque à Patribus rem aliter eſſe intellectam.

Primum cum poteſtas ligandi ſit pars univerſæ juriſdictionis Sacerdotii, adjunctam habet & alteram partem, quæ eſt poteſtas ſolvendi, ei oppoſita. Itaque æquè latè patent, muneráque contraria eadem in re habent; ac proinde ſi ſcire cupiamus, quanam in re propriè ſita ſit actio ligandi peccata, videndum eſt quid ſit ea ſolvere, neque hoc aliunde deſumendum, quam ex ipſis Evangelii verbis. * Dominus autem promittit Apoſtolis ſe iis eam collaturum poteſtatem, quâ *quæcumque alligaviſſent ſuper terram, forent ligata & in cælo; & quæcumque ſolviſſent ſuper terram, forent ſoluta & in cælo*. Quod promiſſum præſtitit, cùm excitatus è mortuis, ſtitiſſet ſe Apoſtolis, eóſque his verbis alloquutus eſt: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt*.

* Matth. xviii, 18.

III. Eo tempore, atque iis verbis Dominus iis reverâ contulit eam poteſtatem, quam verbis magis propriis & ſignificantioribus expreſſit. Unde diſcere licet ut *ſolvere* eſt *remittere*, ita *ligare* eſſe perinde ac retinere. Græca vox *ἀφεῖναι* propriè ſonat *dimittere*, & *κρατεῖν retinere*, impedire ne abeat. Quemadmodum verò actio *ſolvendi* & *ignoſcendi* propriè & neceſſariò pertinet ad peccata; ſic actio *retinendi* & *vinciendi* ad eadem primùm reſpicit, deinde etiam, laxiore ſignificatu, ad pœnas & ſatisfactiones. Nullus eſt Theologus, neque Catholicus, qui vel paullo attentiùs Catechiſmum audiverit, qui neſciat Sacerdotes accepiſſe à Deo poteſtatem abſolvendi reos, remiſſis peccatis, quod perinde eſt ac ea delere, ſubſtitutâ eorum loco gratiâ, ſacramentalium verborum virtute. Quam ſententiam pronuntiant ut Judices, qui auditâ causâ, acceptóque teſtimonio rei ex ipſius ore, eum abſolvunt. Hoc eſt caput fundamentale Religionis Chriſtianæ & Catholicæ *, quod Concilium Tridentinum multis & ſummâ diligentiâ explicuit.

* Seſſ. xiv. c. 6 & can. 9. & 9.

IV. Si autem poteſtas atque effectus abſolutionis directè & potiſſimùm ad peccatum ſpectent; ſequitur poteſtatem *ligandi*, ac *retinendi* potiſſimum etiam ad peccatum referri, non verò ad pœnam, niſi quadam conſequentiâ. Præterea abſolutio Sacramentalis, quæ eſt propriè dicta executio poteſtatis remittendi peccata, ſolius eſt Sacerdotis, cùm ſit munus quod à Sacerdotio divelli nequit, nec ab alio peragi, ut docuit * Concilium. Sed remiſſio vel relaxatio pœnarum & cenſurarum, quæ delicti causâ imponuntur, poteſt legitimè ab alio concedi, at non Sacramentali ratione, niſi à Sacerdote; ideóque non eſt actio propria poteſtatis, quam Chriſtus Sacerdotibus confert Joannis Cap. xxi.

* Seſſ. xiv. can. 10.

Remittere peccata, vel ea ſolvere idem eſt ac cum Deo reconciliare. Poteſt autem quis reconciliatus eſſe, quamvis ferendæ pœnæ temporariæ obligatio imminuta non ſit. Eò dumtaxat ſpectant opera pœnalia & ſatisfactoria, quæ non ſortiuntur ſuum effectum abolendi pœnas, niſi poſtquam peccato venia conceſſa eſt, & ſententia Sacerdotis pronuntiata eſt; ita ut pœna æterna mutata ſit in temporariam; ſi modò affectio pœnitentis ea ſit, ut hæc poſterior pœna abſolutione Sacramentali planè exſtincta ſit.

V. Quæ cùm ita ſint, fatendum eſt tam actum poteſtatis abſolvendi, quàm ligandi, ſeu retinendi, reſpicere propriè & directè delictum; ac per conſequentiam dumtaxat pœnam.

Jam dixi, iterúmque repeto functiones judiciales ligandi

gandi & ſolvendi, ignoſcendi & retinendi, quæ ſunt cum ſolo Sacerdotio conjunctæ, proprie ac directè pertinere ad peccatum; eorumque effectum in eo eſſe ſitum ut id deleat, peccatoremque in gratiam reſtituat; ſed conſequenter ac ſecundo loco, reſpicere pœnas ac ſatisfactiones, ſed non potiſſimum, ut tu dicis. Hoc ſenſu
* Seſſ. xiv. cap. 8. * Concilium verba faciens de poteſtate clavium, ſeu ligandi & abſolvendi, eam refert ad opera pœnalia & ſatisfactoria; quatenus Sacerdos, poſtquàm potiſſima parte muneris ſui defunctus eſt, quæ ſita eſt in tollendo aut retinendo peccato, operatur etiam in iis quæ minus præcipua ſunt. Quemadmodum una eadémque natura humana prædita eſt facultatibus ratiocinandi, ridendi & flendi, nec tamen duæ poſteriores qualitates ſunt ei eſſentiales, ſed tantum facultas ratiocinandi, ex qua poſteriores naſcuntur: ſic poteſtas ligandi & ſolvendi ita amplectitur quidquid delictum eſt, Deumque offendit, quaſi potiſſimum objectum, ex quo deducit naturam ſuam, ut ſimul ambitu ſuo contineat quod pertinet ad ſatisfactionem, pœnamque delicti, quam imponit cum Sacerdos Sacramentum aut abſolutionem negat; remittit verò, ubi Sacerdos, pro ſua prudentia id par eſſe judicat, ſecundum animi affectionem, quam in Pœnitente deprehendit.

VI. Hæc doctrina ſolida eſt, habétque vades non tantùm ſubtilioris illius Theologiæ in Schola Magiſtros, ſed etiam SS. Eccleſiæ Patres. Hi enim cùm explicant vim atque efficaciam poteſtatis collatæ, Sacerdotibus Legis novæ, verbis Domini, quæ exſtant Joan. xxi. negant eam eſſe externam tantùm, contenduntque eſſe internam atque in animis mutationem aliquam parere.

S. Chryſoſtomus hac de re, eloquentiâ planè divinâ, agens, Libro III. de Sacerdotio, obſervat inſigne diſcrimen quod intercedit inter Sacerdotes Legis Moſaïcæ & Sacerdotes Novæ, quod attinet ad efficaciam muneris; [7] *Sacerdotes*, inquit, *Judæorum poteſtatem habebant expellendæ corpore lepræ, aut potiùs minimè expellendæ, ſed tantùm examinandi eâ liberatos. Attamen noſti quantopere tunc ambiretur dignitas Sacerdotalis. Hi verò non lepram corporis, ſed impuritatem animæ, non expulſam examinandi, ſed expellendi penitus acceperunt poteſtatem.* Paullò antea dixerat poteſtatem ligandi Sacerdotibus collatam in Evangelio, non conſiſtere in corpore, [8] *ſed attingere animam & cœlum penetrare.*

VII. Poteſtate autem ligandi utitur Sacerdos, quando non vult remittere peccata. Quamobrem Marcionem irridet Tertullianus, qui duo Numina contraria eſſe ſtatuebat; contendebátque Deum creatorem Cœli & Terræ eum eſſe, quem agnoviſſent Judæi, ſub Vetere Teſtamento, & à quo Legem acceperant; Deum immitem atque implacabilem, quique ſolâ exactione pœnarum occupabatur; quamobrem eum vocabant *Deum juſtum, Deum ultionis.* At volebat eſſe alium Deum, contrariæ prorſus indolis, quem vocabat *bonum Deum*, qui à damnatione, pœniſque abhorrebat, ſed ignoſcebat ac benefaciebat hominibus.

Tertullianus igitur, ut hominem confutet, hanc inter alias profert rationem, duas illas actiones contrarias, dimittendi peccata, atque ea retinendi, ut pœnas dent, eſſe unius ejuſdémque poteſtatis, ſive cauſæ; quæ dicitur retinere peccata, quibus non vult ignoſcere. * *Quis*
* Tert. IV. cont. Marc. c. 16. *mihi*, inquit, *delicta dimittet? An qui, ſi non dimiſerit, retinebit ut judicet?* Itaque *retinere*, vel *ligare peccata* perinde erit ac non remittere. Peccatis enim, quaſi vinculis,
* Serm. cviii. de diverſ. c. 3 ex Prov. v. adſtringimur. * *Criniculis peccatorum ſuorum*, inquit Auguſtinus, *unuſquiſque conſtringitur.* Unde ſequitur ut remittere peccata ſit ſolvere vincula, quibus animæ noſtræ ſunt conſtrictæ; ac proinde duas illas actiones ligandi, aut ſolvendi, potiſſimum ſpectare peccatum, non verò pœnam peccati, niſi conſequenter.

VIII. S. Ambroſius, cùm ſcriberet contra Novatianos, eximium nobis ſuppeditavit locum, quo hoc dogma tueamur, ubi confert Pœnitentiam cum Baptiſmo, (quæ collatio minimè rara eſt apud Patres) docétque Pœnitentiâ non minus peccatorum veniam concedi, quàm
* Amb. de Pœn. c. 7. Baptiſmo: * *Cur baptizatis*, inquit, *ſi per homines peccata dimitti non licet? In Baptiſmo utique remiſſio omnium peccatorum eſt. Quid intereſt utrum per Pœnitentiam, an per Lavacrum hoc jus ſibi datum Sacerdotes vindicent? Unum in utroque miniſterium eſt. Sed dices quia in Lavacro operatur myſteriorum gratia. Quid in pœnitentia? Nonne Dei nomen operatur? Quid ergo? ubi vultis, vindicatis vobis Dei gratiam? ubi vultis, repudiatis?* Nemo igitur dubitare poſſit, quin ut efficacia Baptiſmi verſatur in eluenda macula ipſa peccati, non vero in tollenda tantùm obligatione ad pœnam: ſic & Pœnitentia, non modò pœnas peccato debitas, ſed etiam peccatum deleat. Hoc liquet ex iis, quæ ſubjicit S. Ambroſius, ubi ita invehitur in Novatianos: *Nam & vos indignamini & contra Eccleſiam congregatis Concilium, quia videtis mortuos in Eccleſia reviviſcere, & peccatorum indultâ veniâ reſuſcitari. Itaque, quod in vobis eſt, per invidiam vultis occidere reſuſcitatos:* quod volebant etiam facere Judæi erga Lazarum, poſtquàm eum Chriſtus e mortuis excitaſſet.

Comparatio hæc mortis ſpiritualis cum morte corporis, & reſtaurationis vitæ animæ ope Pœnitentiæ Sacramentalis, quam oppugnabant Novatiani, cum reſtitutione vitæ corporeæ, quæ fit ope reſurrectionis; comparatio hæc, inquam, argumentum eſt manifeſtum, ex quo liquet Pœnitentiæ eſſe effectum internum, & quo anima afficitur; ita ut non tantum reatus, ſed & ipſum peccatum deſtruatur.

IX. Ejuſdem Patris Capite II. ejuſdem Libri de Pœnitentia, diſertus eſt hac de re locus, ubi oſtendit Novatianos perperam dixiſſe, ſe, reverentiæ erga Deum cauſâ, ei ſoli tribuere remittendorum peccatorum poteſtatem; quia eo modo ipſius Dei mandata oppugnabant, videbanturque repudiare poteſtatem ab eo acceptam remittendi peccata. Deinde probat ita eſſe à Deo mandatum loco Joan. xx. quem antea protuli, aliiſque in quibus mentio fit ſolutionis vel ligationis peccatorum: *Dominus enim*, inquit, *par jus & ſolvendi eſſe voluit & ligandi, qui utrumque pari conditione permiſit. Ergo qui ſolvendi jus non habet, nec ligandi habet.* Paullò pòſt docet ſolam Eccleſiam illis poteſtatibus eſſe inſtructam, non verò Hæreticos, hiſce verbis: *jus enim hoc ſolis permiſſum Sacerdotibus eſt. Rectè igitur Eccleſia vindicat, quæ veros Sacerdotes habet; Hæreſis vindicare non poteſt, quæ Sacerdotes Dei non habet.* Itaque poteſtas ligandi & ſolvendi in Eccleſia non eſt potiſſimùm ſita in remittenda pœna peccati, ſed in delendo ipſo peccato; quamobrem præſertim collata eſt Sacerdotibus. Omitto multa alia ejuſdem Patris loca, quibus idem confirmatur.

X. Sanctus etiam Auguſtinus ſimiliter confert duo illa Sacramenta, Baptiſmi & Pœnitentiæ, in eo quod in anima efficiunt, ut eam peccati ſordibus liberent; ſatiſque oſtendit poteſtatem ligandi & ſolvendi eò ſpectare ut quiddam in nobis efficiat quod eſt ſaluti neceſſarium, ſine quo damnationis periculum aditur. Hoc habet in Epiſtola ad Honoratum, ubi deſcribens terrorem quo afficiuntur cives audito ſubito nuntio, de hoſtis adventu aut de obſidione patriæ. * *Annon cogitamus, cùm ad iſtorum periculorum pervenitur extrema, nec eſt poteſtas ulla fugiendi, quantus in Eccleſiam fieri ſoleat ab utroque ſexu atque ab omni ætate concurſus; aliis Baptiſmum flagitantibus aliis reconciliationem, omnibus conſolationem & Sacramentorum confectionem, & erogationem? quantus exitium ſequitur eos, qui de iſto ſæculo, vel non regenerati exeunt, vel ligati? Quantus eſt etiam luctus fidelium ſuorum, qui eos ſecum in vita æternæ requie non habebunt?* Non poſſunt hæc intelligi de ſola remiſſione ejus pœnæ, quæ non obſtat quominùs ſalutem conſequamur; ſed capienda de venia peccatorum & abſolutione ſacramentali. * Aug. Epiſt.

Idem S. Auguſtinus * variis locis idem confirmat, & allegoricè præſertim interpretatur quod contigit in reſurrectione Lazari, idque accommodat iis quæ fiunt in Pœnitentia. Sic ex eo quod conſpectus eſt egrediens ſepulcro, faſciis involutus, Dominúſque juſſit Apoſtolos eas ſolvere, colligit comparationem, ad peccatores ſpectantem, qui cùm fuerunt ligati, ſolvuntur à Sacerdotibus. Sic & Cœleſtinus I. * Papa, de iis qui morientibus negabant abſolutionem Sacramentalem: *Quid hoc rogo*, inquit, *aliud eſt, quàm morienti mortem addere, ejúſque animam ſuâ crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit occidere?* * Tract. 49. in Joan. in Pſalm. 101. Conc. 2. & Hom. 27. c. 3. de p. * Cœl. Ep. 2. c. 2.

XI. Quod

7 Chryſ. Lib. III. de Sac. p. 17. T. 6 Ed. Sav. [illegible Greek] 8 Ibid. p. 16. [illegible Greek]

XI. Quod attinet ad SS. Patres ab Arnaldo prolatos, qui ſæpe vincula illa ſumunt pro obligatione ad opera ſatisfactoria, quæ imponebantur in Pœnitentia publica, fatemur quoque eos ita loqui ſolere. Nec tamen hinc ſequitur *potiſſimam partem poteſtatis ligandi, eſſe pœnitentiæ impoſitionem, & ſeparationem ab Euchariſtia.* Quam in rem, obſervandum eſt, duo fuiſſe in Pœnitentia publica; unum eſſentiale Sacramento, alterum verò addititium, quod ſitum erat in conſuetudine quadam cærimoniali. Primum eſt Pœnitentia ipſa Sacramentalis, quæ complectitur confeſſionem delicti admiſſi apud Sacerdotem, & abſolutionem quæ concedebatur impoſitione manuum, poſtquàm Pœnitentes ſatisfecerant. Quod diſcere licet præſertim ex Epiſtolis & Tractatibus Cypriani, Canonibuſque Synodorum. Alterum erat præceptum cærimoniale, quales erant quatuor illi gradus per quos neceſſe erat adſcendere ad integram ac plenam communionem; officia & præſentia Pœnitentium, nunc ad veſtibulum Eccleſiæ, nunc in navi; aſſiduitas in audiendis concionibus & adhortationibus, quæ eorum causâ fiebant; genuflexiones, ac flagitationes precum Epiſcopalium, impoſitioniſque manuum, cùm Epiſcopi, tum etiam reliqui Cleri, quæ parabat tantum ad reconciliationem, non reconciliabat; & multa alia humilitatis genera, cilicia, cineres, abſtinentiæ, aliàque id genus.

XII. Cum autem duæ illæ partes, quibus conſtabat Pœnitentia publica, mixtæ eſſent, & ambæ obnoxiæ poteſtati ligandi ac ſolvendi; quid mirum ſi Patres rem ſummatim ſpectantes dicant poteſtatem Sacerdotum verſari circa Pœnitentiam publicam; quandoquidem eæ ſatisfactiones Sacramentales erant, & ad integritatem Sacramenti faciebant? Jus enim Sacerdotum remittendi aut retinendi peccata, pertinet ad univerſum Sacramentum Pœnitentiæ, conſtans omnibus ſuis partibus, non tantum eſſentialibus, ſed etiam parte *integrante*, ut dicitur, hoc eſt, ſatisfactione; eâ tamen ratione ut ea poteſtas potiſſimùm & directè reſpiciat quod eſt eſſentiale Sacramento, conſequenter verò quod minùs ei eſt neceſſarium.

XIII. Superſunt jam duæ aliæ indicationes Arnaldi, quarum prior, * quæ numero ſexta eſt, ſic habet: *Concilium, ubi explicat neceſſitatem confeſſionis omnium peccatorum, non tantùm ſummatim, ſed etiam particulatim, nullam aliam ejus rei proferre rationem, quàm quia Sacerdotes, niſi hoc fiat, judicium hoc incognitâ causâ exercerent, neque æquitatem in pœnis injungendis ſervare poſſent. Unde colligere eſt, in hac re, ut in cæteris omnibus, Concilium ſequutum eſſe dumtaxat judicium Antiquitatis, quæ ſemper habuit confeſſionem peccatorum quaſi aditum ad pœnitentiam proximam, quam ſibi proponit Sacerdos, in audiendis confeſſionibus, ut eam imponat convenientem peccatis, ſervétque æquitatem, de qua loquitur Concilium, proportionémque debitam inter delictum & ſatisfactionem, quam alibi tantâ curâ præcipit.*

* Part. 1. c. 20. p. 498.

XIV. Mirum eſt quàm parum attentè argumentetur ac ratiocinetur Arnaldus; cujus acumen niſi aliunde notum eſſet, ſiniſtra de ejus ingenio ferremus judicia. Quænam enim hæc eſt conſequentia? Definivit Synodus oportere nos peccata confiteri particulatim, ut Sacerdos, iis auditis, rectè judicare poſſit de pœnitente, pœnámque peccato convenientem imponere; Igitur animus ei fuit inſtaurare Pœnitentiam publicam, aut certè eam ejus partem, quæ ſita erat in dilatione communionis. Quâ regula Dialecticæ ejuſmodi conſequentia defendi poteſt, ne vitioſiſſima atque abſurdiſſima exiſtimetur? Ea ratiocinandi methodo, exſculpam ex Concilio quidquid voluero, nec quidquam erit tam abſurdum ac ridiculum, quod ei non tribuam. Colligerem æquè veriſimiliter, Concilio animum fuiſſe, quamvis rem patefacere auſum non ſit, definire oportere ut Sacerdotes, ſatisfactionis loco, imponerent Pœnitentibus, ut ſeſe offerrent tormentis ſolitis atque inſolitis, quibus reis veritas extorqueretur, ut olim flagris ſeſe objiciebant; vel ut in triremibus remiges fierent; velut in Noſocomiis peſte laborantes curarent; aliaſve pœnas, quæ ſunt multò minores, quàm excluſio à Communione, quæ, judice * Arnaldo, *maxima eſt pœna, quæ imponi queat peccatori, qui rebus divinis verè afficitur.*

* Part. 2. c. 13. p. 478.

XV. Verùm hoc eſt maximum incommodum, quod inſit ratiocinationi Arnaldi. Eſt vitium multò majus, & acriore caſtigatione dignum; quia diſcedit à dogmatibus Eccleſiæ, circa Pœnitentiæ Sacramentum, ejuſque præſtantiam multum minuit. Putat enim Confeſſionis finem proximum imò unicum, ex ſententia Concilii, eſſe ſatisfactionem pro peccatis, *habitamque ab Antiquitate, quaſi aditum ad impoſitionem pœnitentiæ.* Quaſi inſtitutionis confitendi peccata, nullus alius eſſet finis, niſi ut Confeſſarius poſſit peccato convenientem Pœnitentiam imponere. Unde ſequeretur, potiſſimam & nobiliſſimam partem hujus Sacramenti eſſe ſatisfactionem; quæ tamen omnium minima eſt, & quâ carere poſſet Sacramentum, non verò duabus aut tribus aliis, quæ ſunt ei planè eſſentiales.

XVI. Summatim ut omnia dicam, duo ſunt in ea oratione falſiſſima, nec levis momenti. Prius eſt *Antiquitatem ſemper habuiſſe Confeſſionem peccatorum aditum ad impoſitionem Pœnitentiæ*; (hac poſtremâ voce ſumtâ pro ſatisfactione, ut facile ex hiſce verbis intelligere eſt) *& hunc fuiſſe finem ejus proximum.* Sed antea oſtendimus hoc a nemine poſſe defendi, propriumque ac præcipuum, ac proinde proximum finem Confeſſionis peccatorum eſſe reconciliationem peccatoris, & remiſſionem peccatorum, ad reatum quod attinet, non verò quod ſpectat ad pœnas temporarias, quæ ſatisfactione Sacramentali delentur. Confeſſio enim ad eumdem finem ſpectat, ad quem tendit abſolutio. Abſolutio autem, ut ex Veteribus probavi, & quod majus eſt, verbo ipſo Dei & principiis Fidei, hunc habet præcipuum finem, directum & proximum abolitionem peccati, quatenus opponitur gratiæ ac favori Dei, in quem reſtituimur abſolutione, quæ propterea *reconciliatio* dicitur. Itaque oportet eodem ſpectare Confeſſionem. Lector animo relegat quæ antea à me dicta ſunt, intelligetque quanti momenti ſit hoc caput Theologiæ Catholicæ, & quàm ſit periculoſa Arnaldi doctrina.

XVII. Alterum quod falſum eſſe dixi in ejus verbis, hoc eſt; à Concilio nullam aliam proferri rationem neceſſitatis Confeſſionis omnium peccatorum, præter æquitatem in pœnis imponendis ſervandam. Qua in re, male interpretatus eſt verba Concilii, quod profert duas rationes, quas in unam miſcet Arnaldus. Hæc * habet, poſtquàm propoſuit neceſſitatem Confeſſionis: *Conſtat enim Sacerdotes judicium hoc, incognitâ causâ, exercere non potuiſſe.* Hæc eſt prima ratio, quam ſequitur altera: *neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe.* Quiſquis leget hunc locum illico animadvertet fallaciam Arnaldi, qui ex duabus rationibus unam conflavit. Sed liquet Concilium, paucis verſibus complexum eſſe duos fines ad quos refertur tam Abſolutio, quàm Confeſſio Sacramentalis. Quod conſentaneum eſt cum eo quod docet Capite ſequente, & Canone IX. Abſolutionem eſſe ſententiam judicis: ut Confeſſio eſt teſtimonium rei, qui in jus venit & peccatum fatetur, ut ſententiam judicis audiat. Itaque cum Judex ſententiam ferre nequeat, niſi probe norit ſontem, delictáque quorum reus eſt; hic optime collegit Concilium inde ſequi oportere à Pœnitente patefieri ingenuâ confeſſione omnia delicta, quorum ſibi conſcius eſt. Qua in re ſitum eſt diſcrimen, quod intereſt inter judicium de conſcientia quod fertur à Sacerdote, in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ; & judicium Magiſtratuum de ſcelere quodam admiſſo. In poſteriori enim judicio, idem non eſt reus ac accuſator; in priori verò reus ſemetipſe accuſat.

* Conc. Trid. Seſſ. XIV c. 5.

XVIII. Septima indicatio, quam profert Arnaldus *, tantum abeſt ut cauſæ ejus proſit, ut contrà obſit, aut potiùs etiam funditus evertat. Putat Concilium multum juviſſe reſtitutionem Pœnitentiæ publicæ in nonnullis ejus partibus, quam ſibi proponit, quia * disertè juſſit eos qui palam peccarunt oportere palam pœnitentiam agere. Verùm hoc ipſum damnandum eſſe Arnaldi conſilium oſtendit; neque enim Concilium id conſtituit, omnium peccatorum mortalium causâ; ſed tantùm eorum quæ & publica ſint & ſcandaloſa, prout disertè monet. Igitur nec arcana peccata, nec ea, quæ ſcandaloſa non ſunt, huic conſtitutioni ſunt obnoxia; contrà quàm ſentit Arnaldus, qui vellet omnis generis peccata mortalia, etiam occulta ſubjicere phantaſmati Pœnitentiæ publicæ, quod finxit. Si verum eſt axioma Juriſconſultorum, *exceptione firmari Regulam*, oportet ab Arnaldo omnes illas indicationes deleri. Cum enim Concilium peccata atrocia & ſcandaloſa juri communi exemerit, quod præ-

* Part. 2. c. 31. p. 507.

* Seſſ. 14. Cap. 8. de Reform.

ter conſuetudinem diſertis conſtitutionibus firmavit, ut oſtendimus; conſequens eſt, ut in aliis peccatis mortalibus, quibus eæ non ſunt circumſtantiæ, nullam mutationem afferre voluerit, neque ſomniarit, quæ illi perperam tribuit Arnaldus.

XIX. Addo & aliud ſignum, ex quo colligere licet quis Concilio animus fuerit, & quo irritæ fiunt omnes Arnaldi indicationes. Eo in loco, in quo Concilium cenſet Pœnitentiam publicam imponendam eſſe peccatoribus publicis, qui ſcandalo omnibus fuere; poteſtatem facit Epiſcopo mutandi id ſatisfactionis genus in privatam & occultam, ſi ita expedire videatur. Quod facere non debuiſſet, ſi tantopere cupiviſſet inſtaurari antiquam rationem Pœnitentiæ publicæ; ſique vias omnes quærebat, per quas ad id quod optabat perveniret, emendaretque corruptionem conſuetudinis contrariæ, ut mores exigeret ad antiquæ diſciplinæ exemplar. Cujus rei commodam occaſionem invenerat, in ſceleribus, quæ inſolità pœnà erant afficienda. Quod cùm non fecerit, ſatis oſtendit ſibi uſque adeò cordi non fuiſſe Pœnitentiam illam publicam, ac vellet Arnaldus.

Finis Libri Primi.

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

Theologicorum Dogmatum

DE

POENITENTIA PUBLICA ET PRÆPARATIONE AD COMMUNIONEM

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Enumeratio aliquot conſuetudinum, quæ obtinebant in Eccleſia Primitiva, & in ea fuerunt mutatæ. Notæ veræ Eccleſiæ ejuſque ἀναμαρτησίας. De conſuetudine priſca Chriſtianorum abſtinendi à ſanguine & rebus ſuffocatis. Conſtitutio Eccleſiæ de ſecundis nuptiis. Ejuſdem conſuetudo antiqua circa baptiſmum.

I. UT melius ab errore revocentur ii, quos doctrina Libri de Frequente Communione fefellit, utque faciliùs intelligant quam infirmo nitatur fundamento; ex ſuperiore diſputatione colligemus tres eſſe effectus poteſtatis, qua Deus inſtruxit Eccleſiam ad regendos fideles. Primus eſt, quo capita fidei Catholicæ firmantur, & definiuntur quænam ſint creditu neceſſaria, quæ ſecus. Secundus eſt ſitus in moribus componendis, auctoritate bonarum & ſanctarum Conſtitutionum, quæ doceant quomodo vitam inſtituere poſſimus, cœlumque virtutibus Chriſtianis promereri. Tertius, in Legibus condendis, quibus imponitur obſervatio rerum quarumdam, quæ cæteroquin indifferentes ſunt, confirmandiſque ejuſmodi conſuetudinibus, vel iis abolendis, ſi noxiæ ſint, aut intempeſtivæ.

II. Hæc tria capita colligere licet ex egregia ac copioſa oratione, quam habet S. *Epiphanius*, ſub finem *Panarii*, quod complectitur catalogum & confutationem omnium hæreſum, quæ ad ejus uſque tempus exortæ fuerunt. Orationem enim claudit, conſtitutione certorum indiciorum, quæ vocat χαρακτῆρας, ad ſecernendam veram Eccleſiam à cœtibus, qui falsò hoc nomen uſurpant, quales ſunt cœtus Hæreticorum. Indicia autem illa ad tria genera rerum refert, quorum primum complectitur doctrinam & fidem; alterum conſuetudines, quæ in cultu publico Dei obſervantur; tertium virtutes quas exigit à ſuis, vitiaque à quibus eos abſtinere vult, quippe damnatis ac vetitis.

III. Quam in rem, duo ſunt maximi momenti in memoriam revocanda, quæ antea attigimus. Prius eſt, ἀναμαρτησία Eccleſiæ Univerſæ, vel Conciliorum generalium, quæ eam repræſentant, in omnibus conſtitutionibus ad tria memorata pertinentibus; hoc eſt, Eccleſiam minime poſſe errare in Canonibus quos condit, ſive ad firmanda dogmata, ſive ad componendos mores. Hoc volo, ut Eccleſia nihil definire poteſt, quod fidei Catholicæ adverſetur; ſic nec eam poſſe præſcribere quidquam, quod ſit contrarium moribus, aut quod merito queat reprehendi.

Alterum eſt, magnum eſſe diſcrimen inter ea, quæ ad morum diſciplinam pertinent, & quæ ad meras conſuetudines ſpectant, ſeu, ſi ita loqui libeat, diſciplinam legalem aut cærimonialem. Quod enim per ſe ad mores pertinet id mutari nequit, neque ei præſcribi, aut derogari contrariâ conſuetudine poteſt, quæ mala neceſſariò habenda eſt.

IV. Sic, prout habet *Epiphanius*, Eccleſia ſemper damnavit & damnat etiamnum hodie idololatriam, homicidium, adulteria, ſortilegia, detractiones, calumnias & omnia alia vitia. Hæc deteſtatur, inſectatur, & plectit convenientibus ſuppliciis in ſontibus; nullâ ratione habitâ longinquitatis temporis, conſuetudiniſve antiquæ, quæ præſcriptionis inſtar ei objici queant. Contrà numquam deſiit, neque deſinet adhortari atque impellere liberos ſuos ad omnes virtutes amplectendas, & * *quæ decent ſanam doctrinam*, quemadmodum loquitur Paulus; qualia ſunt ſobrietas, caſtitas, modeſtia, temperantia, atque inculpata vita. * Tit. II. 1. & Phil. IV. 8.

V. Sed leges cærimoniales, conſuetudineſque; quales ſunt quæ pertinent ad modum quo Sacrorum miniſtros muneribus ſuis fungi decet, aut ad ritus indifferentes, juriſque humani; nequaquam ſunt immutabiles, ſed vim ſuam amittunt; ſeu poteſtas à quibus inſtitutæ ſunt eas contrariis legibus abroget, ſive per ſe obſoleſcant minime obſervatæ ab iis, qui iis antea tenebantur. Imò verò dum vigent nonnullis in provinciis atque Eccleſiis, in aliis non obſervantur; ut ex antiquis Canonibus & Conciliis, Hiſtoriâque Eccleſiaſtica intelligere licet. Nec præter rem quidquam fecerimus, ſi horum nonnulla exempla proferamus; quibus erroris arguentur fervidi illi homines, qui nimio animi æſtu, ſed ſine ſcientia ac pruden-

tia, conſilia capiunt, quorum exitus iis eſſe queat æquè funeſtus, ac temeraria fuere.

VI. Initium faciamus ab antiquiſſima, & maximæ auctoritatis lege hominibus olim lata. [1] Ea eſt qua vetabantur homines veſci ſanguine brutorum, aut carne ſuffocatorum. Hæc ſtatim à diluvio cœpit, viguitque ſub tribus generis humani conditionibus; ſub natura, ſub lege ſcripta, ſub gratia. Apoſtoli in prima Synodo * Jeroſolimam coacta, abrogatis omnibus ritibus Moſaicæ Legis, hanc exceperunt, renovaruntque, prout Epiſtolâ Synodicâ omnibus fidelibus ſignificarunt. Ex Actis Martyrum, teſtimonióque * Tertulliani, in Apologetico, intelligimus à Chriſtianis fuiſſe religioſiſſimè obſervatam, ita ut mallent quævis ſubire ſupplicia, quam obſequi Gentilibus qui terrore ac pœnis eos ad eam perfringendam adigere conabantur.

* Act. xv.

* In Apolog. c. 2.

VII. Poſtea Concilium Gangrenſe oſtendit, in ſecundo Canone, rem fuiſſe adhuc quarto ſæculo uſitatam. Imò verò conſtat multò diutiùs, nonnullis in locis, viguiſſe. Secundum enim Concilium Aurelianenſe coactum anno DXXXIII. canone vigeſimo excommunicat eos, qui ejuſmodi cibos comediſſent. Græci etiamnum hodie inviolatam ſervant legem hanc cærimonialem, quam ſollemnem in modum renovarunt Canone LXVII. ſextæ eorum Synodi. Verum * Auguſtinus teſtatur eam legem obſoletam fuiſſe, in Africa; ita ut irriſus fuiſſet quiſquis religioni duxiſſet comedere leporem ſuffocatum, minimè expreſſo ſanguine. Itaque ſolâ conſuetudine, abſque diſerta ulla abrogatione, intercidit Lex antea quam religioſiſſime obſervata.

* Lib. xxxii. cont. Fauſt. c. 13.

VIII. Præterea notum eſt in primitiva Eccleſia, & ſequentibus ætatibus, ſeveriſſimam fuiſſe diſciplinam, in capitibus quæ poſtea, abſque culpa ulla, remiſit, & quæ non obſervari nemo Religioni ducit. Olim ſeverè habebantur qui ſecundas nuptias contraxerant, communione arcebantur, atque inter pœnitentes habebantur; quamvis ceteroquin Eccleſia minime damnaret ſecundas nuptias, imò & pro hæreticis eas damnantes haberet, quales erant Cathari Novatiani. Quod accepimus ex Canone VIII. magnæ Synodi Nicænæ, qui vetat recipi ad communionem eos hæreticos, niſi prius polliceantur ſe non amplius averſaturos eos qui ad ſecundas nuptias convolaſſent, & communionem cum iis, æquè ac cum ceteris fidelibus, culturos: [2] *Ante omnia*, inquit, *ſpondere eos ſcripto decet ſe adſenſuros & obſequuturos decretis Eccleſiæ Catholicæ atque Apoſtolicæ; hoc eſt, cum digamis communicaturos, cùmque iis, qui in perſequutione lapſi eſſent.* Attamen Eccleſia primitiva ab iis, qui ad ſecundas nuptias convolaverant exigebat auſteram pœnitentiam, jejunia, orationes, aliáque ejuſmodi; quamvis nullum ea in re peccatum eſſe putaret, matrimoniáque illa licita ac legitima judicarentur.

IX. Hoc liquet ex [3] Can. I. Laodiceni Concilii, quo ſtatuitur *oportere, ſecundùm Eccleſiaſticam regulam, iis qui liberè & legitimè ſecundas nuptias contraxerint, non qui occultum matrimonium fecerint, brevi tempore præterlapſo, poſtquàm vacaverint precibus & jejuniis, communionem indulgenter reddere.* Obſervandum autem eam reſtitutionem fieri, auctoritate & juſſu Eccleſiæ, unde liquet ab ea minimè damnatas fuiſſe ſecundas nuptias.

Dionyſius Exiguus, qui Latinè vertit Canones, alium ſenſum hic invenit, qui in Græcis verbis non eſt, ſic enim habet: *De his, qui, ſecundùm Eccleſiaſticam regulam, liberè & legitimè ſecundis nuptiis juncti ſunt, nec occultè nuptiarum copulam fecerunt, oportet ut parvo tempore tranſacto vacent orationibus & jejuniis, quibus etiam juxta indulgentiam communionem reddi decrevimus.* Refert enim verba κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα ad iteratum matrimonium, quod ex hac ſententia ſtatuitur conſentaneum Eccleſiæ decretis; cùm alii ea verba conjungant cum ſequentibus, hoc ſenſu: *oportere, ſecundùm Eccleſiaſticam regulam, reddi communionem digamis.*

X. Sed parum meâ intereſt utrovis modo res intelligatur. Conſtabit ſemper id quod volumus, quamvis ea matrimonia eſſent licita, Eccleſiam tamen à conjugibus exegiſſe pœnitentiam. Concilium Ancyranum, quod coactum eſt non multò poſt Laodicenum, multo ſeverius fuit. Digamos enim eodem loco cenſet ac eos qui cùm virginitatem voviſſent eam non ſervaſſent, quòd non eſt exiguum peccatum, & quod S Baſilius Can. XVIII. eorum, quos mittit ad Amphilochium, æquat adulterio, ut obſervavit Zonaras. Idem S. Baſilius annum pœnitentiæ imponit Digamis, Can. IV. quamvis alii duos annos imponant. Verum Trigamos male habet, vultque ut quinquennio integro varios pœnitentiæ gradus ſubeant. Nec tamen hæc matrimonia magis erant illicita, quàm ſuperiora. Nunc verò obſoletæ ſunt hæ conſtitutiones Eccleſiæ, nec ulli cenſuræ obnoxii ſunt, qui ad ſecundas, aut tertias nuptias convolant.

XI. Eſt etiam alia conſuetudo inſignis cùm antiquitate ſua, tum temporis quo viguit longinquitate, & momento quo habebatur; cum eſſet conjuncta cum primo omnium Sacramentorum baptiſmo, per quem nos oportet in Religionem Chriſtianam ingredi, * & ſine quo nulla eſt ſalus. Ratio autem ſolita adminiſtrandi hujus Sacramenti erat ut * ter in aquam immergerentur qui baptizabantur, adeò ut in ſingulis immerſionibus pars aliqua eſſentialis formulæ pronuntiaretur. Ac ſanè immerſio propriè dicitur βαπτισμὸς, cum hodie ſatis habeamus aquam capiti affundere, quod Græcè dicitur ἐπέχυσις. Quod numquam fiebat, niſi urgente neceſſitate, & ægrotante eo in cujus gratiam fiebat; eâ lege ut qui ſic baptizati fuerant irregulares haberentur, nec umquam in Sacros Eccleſiæ Ordines admitterentur. Hoc intelligere licet ex universa antiquitate & præſertim à Papa Cornelio *, in Epiſtola quam ſcribit ad Fabium de Novatiano. Canone VIII. ſecundi Oecumenici Concilii jubentur Eunomiani redeuntes ad Eccleſiam iterum baptizari, quia baptizatos ſemel tantum immergebant illi Hæretici. Canon Apoſtolicus L. damnat Epiſcopos & Presbyteros qui idem facerent, contra receptam tunc temporis conſuetudinem, quæ diu viguit, nec niſi ſerò loco ceſſit ei qua nunc utimur.

* Joan. iii.

* Tertul. cont. Prax. c. 26. & de Cor. 3. Dion. de Eccl. Hier. c. 2. Baſil. Lib. de Sp. S. c. 27.

* Euſ. Hiſt. Ec. L. vi. c. 43.

XII. Similiter paullatim obſolevit obſervatio temporum, quibus ea cærimonia ſolebat adminiſtrari; cum vetitum eſſet baptizare, exceptis feſtis Paſchatis & Pentecoſtes; niſi urgerent neceſſitas, & manifeſtum mortis periculum. Quod confirmatur teſtimoniis multorum Scriptorum; ut * Tertulliani, & Pont. Maximorum * Siricii & * Leonis I. Alii * addebant Epiphaniæ feſtum, in honorem diei quo Dominus noſter baptizatus fuerat; quod tamen improbat Leo, loco memorato. Nunc quovis tempore, adminiſtratur Baptiſmus, etiam infantibus; quod illis temporibus rarum erat.

* De Bapt. c. 19.

* Ep. i.

* Ep. iv.

* Greg. Naz. Or. xl.

CAPUT II.

Nonnullæ aliæ veteres conſuetudines obſoletæ. De Pœnitentia publica quæ ſæculo præſertim tertio conſtituta fuit. Tria genera peccatorum ſine remiſſione. Locus Joannis explicatus. S. Cyprianus ſeverus in diſciplina Eccleſiaſtica. Pœnitentia publica Conſtantinopoli ſublata.

I. VERÙM, ut clariùs liqueat meras conſuetudines ac cærimonias, quamvis veteres, pendere ex arbitrio Eccleſiæ; exceptis iis quæ ſunt eſſentiales Religioni & Sacramentis; addam duo exempla inſignia, & quibus res extra controverſiæ aleam collocatur. Alterum eſt communio Laïcorum ſub utraque ſpecie, in Sacramento Altaris; alterum verò præbitio ejuſdem Sacramenti infantibus, ſtatim poſt baptiſmum. Hæ duæ conſuetudines tam certæ ſunt ac notæ omnibus, qui Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & Patrum lectioni nonnullam operam dederunt, ut eas probare ſit ſupervacaneum. De poſteriore nobiſcum Hæretici conſentiunt; ſed ad priorem quod attinet, conſuetudine noſtrâ offenduntur, nec deſinunt eam nobis quaſi ſacri-

---

1 Digna eſt quæ hac de re legatur erudita diſſertatio *Steph. Curcellæi*, de eſu ſanguinis, quâ copioſiſſimè confirmat quod paucis habet hic Petavius. Exſtat in calce ejus Operum. *Th. Alethinus.*

2 Can. viii. [illegible]

3 Laod. c. i. [illegible]

ſacrilegum facinus, contra inſtitutionem divinam, exprobrare; atque hanc in rem, aures noſtras verberant, uſu antiquæ Eccleſiæ, qui à temporibus Apoſtolicis, per multa ſæcula obtinuit.

Quibus idem reſpondent Catholici, quod reſpondemus Pœnitentiæ publicæ patronis; cùm nullo diſerto præcepto jubeamur dare calicem omnibus fidelibus, Eccleſiam hic ſe gerere poſſe, quemadmodum ei videtur, pro temporibus; ſecundùm prudentiam ſuam & cœleſtia lumina, quibus à Spiritu Sancto erroris experte illuſtratur.

II. Quoniam verò hic obiter attigi veteris Pœnitentiæ inſtauratores, de ea nonnulla hîc dicenda quibus conſtabit cærimonialem illam conſuetudinem multas mutationes eſſe paſſam. Primo quidem & ſecundo ſæculo, difficile eſt ſtatuere quæ forma pœnitentiæ obtinuerit, quia pauci ejus ætatis Scriptores ſuperſunt, & propter diverſitatem, quæ in ea contigiſſe videtur. Itaque tertio demum ſæculo cœperunt ordinem ac rationem Pœnitentiæ conſtituere, tempus ejus definire, ac diſtinguere in certos gradus, quorum ſingulorum diuturnitas præſcripta fuit. Hoc certè conſtat, initio admiſſos non fuiſſe ad Pœnitentiam, aut ad ſatisfactionem publicam omnis generis peccatores, cum ſpe impetrandæ reconciliationis; multóſque ea fuiſſe excluſos, ita ut numquam communionem exſpectare poſſent, niſi inſtante morte. Cujus rei teſtes habemus Tertullianum, Cyprianum, & recentiorem illis Innocentium I. ut alios omittamus.

III. Verùm paullò pluribus illuſtranda eſt hæc obſervatio, ita tamen ut perſtringamus tantùm rem quæ ut excuteretur juſto volumine indigeret. Tertullianus, qui ſub imperio Severi ejuſque liberorum, initio tertii ſæculi, tam eruditione florebat, quàm infirmus erat pietate atque integritate fidei, delapſus in hæreſin Montaniſtarum ſcripſit librum de pudicitia contra Catholicos; ubi Epiſcopum Romanum vituperat, qui creditur fuiſſe Zephyrinus, quòd diſciplinam Eccleſiaſticam remiſiſſet, redditâ communione iis qui admiſſo adulterio, vel polluti ſcortatione, pœnitentia ſibi impoſita eſſent defuncti. Quam in rem, queritur, cum eſſent tria delictorum genera idololatria, adulterium & homicidium, propter quæ delinquentes in perpetuum communione arcebantur, quamlibet auſteram pœnitentiam ſubirent; Papam adulterio ſoli tribuiſſe locum Pœnitentiæ, & reconciliationis; relictus aliis duobus abſque ulla veniæ ſpe, quamvis adulterium miſericordia dignius non eſſet. * *Quid agis*, inquit, *molliſſima & humaniſſima diſciplina? Aut omnibus eis hoc eſſe debebis, beati enim pacifici; aut ſi non omnibus, noſtra eſſe. Idololatram quidem & homicidam ſemel damnas, mœchum verò de medio excipis.*

* De Pud. c. 5.

IV. Ex quibus verbis, ut & tota antecedente oratione, & conſequente, liquet tria illa delicta ſine remiſſione fuiſſe. Fortaſſe hæc peccata, à Joanne dicuntur peccata *ad mortem*, * cùm ſic ſcribit: *Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem petat, & dabitur ei vita peccanti peccatum non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis.* Videtur vocare tria memorata delicta *peccata ad mortem*, quia ea ſequebatur mors canonica, in eo ſita quòd in perpetuum à communione arcerentur quicumque iis attaminati erant, nec ullæ preces pro iis funderentur. Quapropter vetat ne pro iis fideles orent, non privatim ſed publicè; quod etiamnum hodie fit, erga eos qui ſunt nominatim excommunicati. Attamen viri docti exiſtimant hanc ſeveritatem ad finem dumtaxat vitæ porrectam fuiſſe; ad quem ſi perveniſſe judicarentur, admittebantur ad Communionem. Quod colligitur ex Canone XIII. Concilii Nicæni, ubi dicitur eſſe ὁ παλαιὸς ϰ̀ ϰανονιϰὸς νόμος, *antiqua & canonica lex.*

* 1. Joa. v, 16.

V. Cum eo quod protuli ex Tertulliano, de numquam revocanda damnatione trium illorum delictorum, conſentit Pacianus Barcinonenſis Epiſcopus, Scriptor gravis atque antiquus, in Paræneſi, vel adhortatione ad pœnitentiam; ubi illis eripit omnem ſpem veniæ Eccleſiaſticæ, quâ Communionis priſtinum jus eis reſtitueretur. Non obſtabat quidem prorſus Eccleſia, ne ii qui ſic in perpetuum erant excommunicati conſulerent ſaluti ſuæ ope Pœnitentiæ; verùm numquam jus Communionis recuperabant. Hoc nos docet Innocentius I, in Epiſtola III. ad Exuperium, c. 2. ubi reſpondet ei Epiſcopo, qui quæſiverat quid fieri oporteret viro qui totam vitam, à Baptiſmo, in luxuria triviſſet, & qui Pœnitentiam ac Communionem ſub vitæ finem peteret.

VI. Innocentius enim quæſtionem his verbis ſolvit: *De his obſervatio prior, durior; poſterior, interveniente miſericordiâ, inclinatior eſt. Nam conſuetudo prior tenuit ut concederetur eis pœnitentia, ſed communio negaretur. Nam cùm illis temporibus crebræ perſequutiones eſſent, ne communionis conceſſa facilitas homines de reconciliatione ſecuros, non revocaret à lapſu, negata meritò communio eſt; conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur; & duriorem remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſtquàm Dominus noſter pacem Eccleſiis ſuis reddidit, jam depulſo terrore, communionem dari abeuntibus placuit.* Hoc Innocentii loco illuſtrantur variæ Epiſtolæ, quas S. Cyprianus ſcripſit contra Novatianos. Hi cum oſtenſi fuiſſent quod Eccleſia, ad miſericordiam pronior, de priſtino illo rigore remiſerat erga illa enormia delicta, quibus antea nulla concedebatur venia; in eam inſurrexerunt, atque accenſi imprudente ſtudio inſtaurandæ veteris diſciplinæ, quam conabantur revocare, ſimilibus rationibus utebantur, quas nunc adhibent hi noſtri recentiores Pœnitentiæ patroni.

VII. * S. Cyprianus acriter eos confutat, probatque firmis rationibus eſſe ſequendum id quod Eccleſia conſtituit in communem utilitatem. Nec eo ſecius, ubi neceſſe eſt, ſeveriorem ſe præbet erga eos qui ſeveritate digni ſunt. Quod probe oſtendit iis qui cum, ardente perſequutione, lapſi eſſent, Eccleſiaque propterea expulſi, contendebant tamen reditum ſibi oportere patere ſine impoſitione durioris pœnitentiæ; quam ut evaderent, implorabant gratiam ſanctorum Confeſſorum, qui fidei causâ cœperant pœnas dare Ethnicis, detinebantur carceribus, aut ad metalla erant damnati. Ab his impetrabant commendatitias litteras, quibus jubebantur ad communionem admitti. At ſanctiſſimus Epiſcopus viriliter omnibus illis conatibus obſtitit, nec vel importunis precibus cedere voluit.

* Ep. ad Anton. & alios.

VIII. Attamen adductus reverentiâ ſanctorum Confeſſorum, qui lapſis favebant, invenit temperamentum; quo illis ita ſatisfaceret, ut ne ſolveretur diſciplina. Conſtituit ergo ut qui commendatitias accepiſſent à nobiliſſimis Chriſti Athletis, ſi in morbum inciderent, atque in periculo verſarentur, abſolverentur, admitterenturque ad Eccleſiæ Communionem; ceteri verò manerent in eo ſtatu in quo erant, donec perſequutio deſiiſſet; intereàque, ſi cuperent ad Deum redire, iràmque ejus placare, redintegrarent prælium, dum campus erat apertus, & animi ſui ſpecimen ederent. Hæc legimus in variis fortiſſimi Martyris Epiſtolis, & præſertim in XIII. & ſequentibus, qua de re monuit Clerum Romanum, dum Sedes vacaret, à quo litteras * accepit quibus probabatur quod ſtatuerat, conſentaneumque dicebatur iis quæ Romæ decreta erant.

* Ep. 30. & 31.

IX. Eſt præterea animadvertenda, in Pœnitentia illa primitivæ Eccleſiæ, circumſtantia, à qua alieniſſima eſt hodie conſuetudo noſtra. Nimirum, numquam, niſi ſemel, imponebatur, ita ut qui, peccatorum causâ Pœnitentiam publicam ſubierat, ſi fortè in eadem peccata relaberetur, ad eam non ampliùs admitteretur; ac proinde ſine remedio vitam ageret, niſi morti proximus acciperet neceſſarium Abſolutionis & Communionis viaticum, ut vocatur à priſcis Conciliis. Non immorabor hîc colligendis locis veterum Patrum, quibus hæc probari queant. Adeat dumtaxat Lector Epiſt. LIV. Auguſtini ſcriptam ad Macedonium, atque ex ea intelliget quidquid à me dictum eſt. Legatur præterea Ambroſius Lib. II. de Pœnitentia, c. 10. & Siricius Ep. I c. 5. & multi alii quos poſſem proferre; niſi alienum hunc locum eſſe cenſerem, & niſi rem obiter dumtaxat attigiſſem ut ederem ſpecimen variarum Eccleſiæ conſuetudinum, magnarumque mutationum, quæ iis contigerunt; quibus factum eſt ut colligi non poſſit certa ejus forma, cum propter varietates, quæ in ea per univerſam Eccleſiam animadvertuntur, tum etiam in particularibus Eccleſiis.

X. Ut totum hunc locum claudam, addam integram illam Pœnitentiam publicam ſublatam fuiſſe Conſtantinopoli, propter ſcandalum quod contigit tempore Nectarii; qui eâ ſublatâ, juſſit quod attinet ad ſacram Communionem, ad quam eâ Pœnitentiâ ſe ſe parabant, unumquemque permitti conſcientiæ ſuæ, ut judicaret de eo quod ſibi faciendum eſſet, prout in ſuis hiſtoriis prodiderunt * Socrates, & * Sozomenus. Quod obſervatum poſt mortem Nectarii, per S. Joannis Chryſoſtomi Epiſcopatum.

* Lib. v. c. 19.
* Lib. vii. c. 16.

Quiſquis aliquod tempus tribuerit inveſtigationi antiquitatum Eccleſiaſticarum, intelligendiſque priſcis canonibus, vel conſuetudinibus uſitatis in celebratione myſteriorum, omniumque Sacramentorum, aliorúmque Religionis exercitiorum, me facilè excuſatum habebit, quòd rem hic copioſiùs non deſcribam; cùm probè ſciam, quæcumque dixerim, multò plura dicenda ſupereſſe. Sed quod collegi ſatis ſupérque eſt ei fini, quem hîc ſpectavi. Poſtea tamen & nonnullas alias conſuetudines attingemus, circa electiones Epiſcoporum, aliorúmque ſacrorum Miniſtrorum, quæ valde differebant à noſtris; de ratione Communionis accipiendæ, auferendique domum corporis Domini Noſtri; de jejunio diei Sabbathi, deque pluribus aliis, in quas nolo hoc loco exſpatiari.

CAPUT III.

Conſectaria antecedentis diſputationis. Antiquas conſuetudines ab Eccleſia poſſe mutari. Exemplum memorabile Auguſtini, de jejunio diei Sabbathi.

I. EX iis quæ oſtendimus ſuperiore Capite, de varietate conſuetudinum Eccleſiæ, tria colligimus, quibus funditus evertitur nova reformatio Arnaldi, quam in libro de Frequente Communione propoſuit. Primum eſt, eſſe in poteſtate Eccleſiæ mutare, aut prorſus abolere conſuetudines omnes merè cærimoniales, atque inſtitutionis humanæ; quoniam ea poteſtate jam ſæpe uſa eſt, in innumeris conſtitutionibus, quas poſtea abrogavit, vel conſuetudine contrariâ paſſa eſt obſoleſcere, nec umquam reſtituere conata. Quod cernere eſt potiſſimùm in Communione Laïcorum, ſub utraque ſpecie, quam eis ademit, licet antiquiſſimam & multorum annorum uſu in Eccleſia Catholica confirmatam.

II. Igitur abolitio priſcarum conſuetudinum minimè lædit integritatem fidei, morum, & bonæ diſciplinæ; ac proinde haberi non poteſt *licentia*, *abuſus*, *ac depravatio morum*, quibus mederi neceſſe habet Eccleſia. Unuſquiſque ſine ulla noxa, animique ſcrupulo, poteſt vivere, ſecundùm morem atque uſum Eccleſiæ, omniumque fidelium, numquam propterea caſtigatorum, neque umquam ab Eccleſia, Conciliiſve aut Pontificibus Maximis ab eo ullis interdictis revocatorum, aut monitorum rem ſibi minùs placere, mutatámque velle. Hæc eſt una ex potiſſimis prudentiæ Chriſtianæ regulis, quâ tota Eccleſia adminiſtratur, & concordia in fidelium corpore ſervatur; quod cùm contextum ſit variis membris, compleãtúrque miram diverſitatem nationum, ingeniorum, legum & conſuetudinum, non poſſet conſentire, atque in unum cœtum coire, ſine hac moderatione, normáque vitæ cùm civilis, tum Eccleſiaſticæ. Hanc tanti fecerunt ſanctiſſimi viri, ut eam privatæ ſuæ religionis commodis prætulerint; quippe qui tantâ dexteritate, ac ſui ad aliorum infirmitatem attemperatione vixerunt, ut probè oſtenderint, ſe veros eſſe diſcipulos Chriſti; qui tanto obſequio uſus eſt, quod attinet ad omnes vitæ communis conſuetudines, quatenus per decorum atque honeſtum licebat, ut animos eorum, qui illum compellabant planè ſibi conciliaret; manſuetudine illâ, quâ conſuetudines receptas ferebat.

III. Eadem prudentia uſi ſunt Apoſtoli, & præſertim doctor Gentium, qui eam jactare videretur, niſi ſanctiſſimum ejus animum noſſemus. Magnus ille vir ſtudio promovendæ Religionis ardens, ait ſe * *cùm liber eſſet ab omnibus, omnium ſe ſervum feciſſe, ut plures lucrifaceret. Et factus ſum*, inquit, *Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrarer*, &c. *iis qui ſine lege erant, tamquam ſine lege eſſem. Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos.* Tum idem docens Chriſtianos, eos hortatur ut ſibi caveant, ne cuiquam ſcandalo eſſent. * *Sine offenſione*, inquit, *eſtote Judæis & Gentilibus, & Eccleſiæ Dei: ſicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant.*

* 1.Cor. ix. 19.

* Ibid. x. 32.

IV. S. Auguſtinus Epiſtolâ LXXXVI. tam egregia habet monita, & quæ uſqueadeò ad rem faciunt, ut nulla alia re indigeamus, ut imponatur ſilentium *Publicanis* noſtris, hoc eſt, Pœnitentiæ publicæ patronis. Exorta erat ingens controverſia de jejunio diei Sabbathi, propter varietatem, quæ in Eccleſia primitiva cerni hac in re poterat. Alii enim religioni ducebant jejunare eo die, ut Orientales & Græci ad hunc uſque diem; in Italia verò, Eccleſia Mediolanenſis. Atque his quidem favebat Canon LXVI. Apoſtolicus, qui vetat jejunare diebus Dominica & Sabbathi; additâ pœnâ exauctorationis in Clericos, excommunicationis vero in Laïcos. Alii verò diei Sabbathi jejunium ſervabant, ſequuti conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ, plerarumque Occidentalium & Africanarum.

V. Vir quidam, quem Auguſtinus vocat *Urbicum*, (ficto nomine, & fortè quidem ab Urbe Roma) qui poſteriores partes ſequebatur, libellum edidit, ut jejunium hoc tueretur, in quo acerbè atque imprudenter invectus eſt in eos qui non jejunabant eo die, ita ut contumelioſè eos proſcinderet, traduceretque quaſi homines gulæ deditos & qui ventrem Dei loco habebant; multis aliis probris & calumniis additis. Operæ pretium eſt probè expendere quod ei reſpondet Auguſtinus, rationeſque quibus ei os occludit. * Primo loco hoc ponit, quaſi certum, *in his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura divina, morem populi Dei, vel inſtituta Majorum pro lege tenenda eſſe.* Cum enim nullâ lege divinâ ſint impoſita, pendent ex arbitratu Eccleſiæ ejuſque Paſtorum; qui, prout videtur, de rebus indifferentibus ſtatuere poſſunt; cùm nec ad fidem, nec ad mores pertineant. * Ep. LXXXVI.

VI. *Sit ergo*, inquit Auguſtinus, *una fides univerſa, quæ ubique dilatatur, Eccleſiæ; tamquam intus in membris etiamſi ipſa fidei unitas quibuſdam diverſis obſervationibus celebratur, quibus nullo modo quod in fide verum eſt impeditur.* Quare acriter caſtigat imprudentiam ac temeritatem novi illius Reformatoris, qui audebat invehi in conſuetudinem receptam à magna parte Eccleſiæ, eámque atrocibus conviciis infamare. *Eumdem ſermonem*, inquit, *cujuſdam, ut ſcribis, Urbici paulò diligentiùs ipſe conſidera & videbis eum penè univerſam Eccleſiam Chriſti, ab ortu ſolis uſque ad occaſum, verbis injurioſiſſimis nequaquam lacerare timuiſſe. Quæ*, ſubdit idem Auguſtinus, *ſi de uno quopiam Dei famulo diceret, quis eum audire, quis non devitare deberet? Cùm ergo his opprobriis atque maledictis inſectatur Eccleſiam, per totum mundum fructificantem atque creſcentem & die Sabbathi penè ubique prandentem, admoneo, quiſquis eſt, ut ſe cohibeat.*

VII. Annon ſimiliter caſtigare debemus hominem, qui eò proceſſit audaciæ, ut calumniaretur non partem aliquam Eccleſiæ ſed totum ejus corpus, tribueretque ei *licentiam, prolapſionem, depravationémque morum*; quales non poſſunt eſſe, ſine ejus virtutis ac ſanctitatis imminutione? Narrat denique S. Auguſtinus, quid ſibi Mediolani aliquando, apud S. Ambroſium, contigiſſet, reſponſumque prudens quod à ſanctiſſimo viro accepit. Cùm enim mater ejus S. Monica, quæ unà cum illo etiamtum Catechumeno erat, dubitaret num more Africano jejunare die Sabbathi deberet, aut prandere, ut ſolebat fieri Mediolani, oravit Auguſtinum ut ſententiam Ambroſii exquireret, à quo hanc ſolutionem accepit: *Quando hîc ſum, non jejuno Sabbato; quando Romæ ſum, jejuno Sabbato. Et ad quamcumque Eccleſiam veneritis, ejus morem ſervate, ſi pati ſcandalum non vultis, aut facere.*

VIII. Non piguit ſummam ratiocinationis *Auguſtini* proferre, quia graphicè pinxit hujuſce noſtræ Controverſiæ ſtatum; in qua agimus perſonam Auguſtini, & cum eo Eccleſiam ejúſque conſuetudinem tuemur: contrà verò adverſarii noſtri referunt indolem *Urbici*, atque in Eccleſiæ inſtituta invehuntur. Imò verò majus eſt Arnaldi delictum, minúſque excuſandum quàm *Urbici*, qui non invehebatur niſi in partem Eccleſiæ, quæ diverſo utebatur inſtituto. At Arnaldus totum corpus Eccleſiæ aggreditur, cui detrahit, dum eam invidioſè inſimulat *licentiæ, & corruptionis morum.* Coërceat ergo linguam ſuam, & pœnitentiam facti ſui agat, quod ab *Urbico* volebat fieri Auguſtinus; audiátque potius ſalubres admonitiones duorum illorum Eccleſiæ luminum, qui viri ſunt optima pars illius Eccleſiæ primitivæ, quam ipſe intra eorum Epiſcopatuum tempora coërcuit. Quòd ſi in ſententia pertinaciter maneat, pudeátque interea eum conſentire cum inſano illo *Urbico*, quem Auguſtinus uſque adeò caſtigavit; doceat nos qua in re ab illo differat, niſi quòd eum ſuperet, minúſque tolerandâ audaciâ delinquat.

IX. Jeju-

IX. Jejunium, quatenus adſtrictum diei Sabbathi, eſt tantùm conſuetudo, quæ ad fidem minimè pertinet, eſtque inſtitutionis merè humanæ. Ac proinde Eccleſia eam inſtituere aut abrogare poterat, abſque ulla culpa. Quid eſt Pœnitentia, prout publica eſt, præter meram cærimoniam, quæ non eſt juris divini, neque Apoſtolici? Quare ergo Eccleſis nequeat eam abolere disertâ conſtitutione, aut tacitâ permiſſione eam obſoleſcere non patiatur, deinde etiam contraria inſtituta non inducat? Sic videtur res contigiſſe, adeò ut ea conſuetudo perpetuò obſervari non potuerit, ſed paullatim collapſa ſit, ob diſpenſationes iteratas & conniventiam Paſtorum, à quibus prudentia eam remiſſionem poſtulabat; ac tandem planè interciderit, nec quidquam ejus remanſerit præter mentionem ejus inſtituti, quæ in veterum monumentis exſtat, eruditorúmque memoriam. Quod contigit etiam multis aliis conſuetudinibus, longinquitate temporis exſtinctis, poſtquàm olim viguerunt.

CAPUT IV.

Leges poſitivas, contrariâ conſuetudine obſoleſcere. Ratio ejus rei ex S. Thoma. Exemplum jejunii. Error Arnaldi, malaque ejus fides in vertendo Bellarmini loco, cujus auctoritate abutitur. Idem Arnaldus convictus exemplo jejunii & auctoritate S. Auguſtini.

I. THEOLOGI & Juris Canonici Doctores vulgò docent Leges poſitivas, quamvis ſanctas & laudabiles, ſolâ conſuetudine paullatim obſoleſcere atque aboleri. Cujus rei S. Thomas * cauſam nobis aperit, in hiſce verbis: *Omnis lex proficiſcitur à ratione & voluntate Legiſlatoris; lex quidem divina & naturalis à rationabili Dei voluntate, lex autem humana à voluntate hominis ratione regulata. Sicut autem ratio & voluntas hominis manifeſtantur verbo in rebus agendis: ita etiam manifeſtantur facto. Hoc enim unuſquiſque eligere videtur ut bonum, quod opere implet. Manifeſtum eſt autem quòd verbo humano poteſt & mutari lex & etiam exponi in quantum manifeſtat interiorem motum & conceptum rationis humanæ. Unde etiam & per actus, maximè multiplicatos, qui conſuetudinem efficiunt, mutari poteſt lex, & exponi, & etiam aliquid cauſari, quod legis virtutem obtineat; in quantum, ſcilicet, per exteriores actus multiplicatos interior voluntatis motus & rationis conceptus efficaciſſimè declaratur. Cùm enim aliquid multoties fit, videtur ex deliberato rationis judicio provenire, & ſecundùm hoc conſuetudo & habet vim legis, & legem abolet, & eſt legum interpretatrix.*

* S. Thom. 1. 2. q. 97. art. 3.

II. Idem ſentiunt Juriſconſulti: * *Inveterata conſuetudo pro lege non immeritò cuſtoditur; & hoc eſt jus quod dicitur moribus conſtitutum* &c. *Quare rectiſſimè etiam illud receptum eſt, ut leges non ſolo ſuffragio legiſlatoris, ſed etiam tacito conſenſu omnium, per deſuetudinem abrogentur.* Vide & Leges ſequentes. Exemplum jejunii, à nobis allatum, aptiſſimum eſt ad rem comprobandam; non tantum quod attinet ad tempora & dies, quibus Eccleſia jejunari voluit, ſed etiam ad rationem ipſam jejunandi. Nemo ignorat morem veterem Chriſtianorum fuiſſe, cùm jejunabant, ut nihil comederent uſque ad veſperam, cùm erat plenum atque integrum jejunium, quale fuit quadrageſimale; vel, ſi erat tantum † *ſemi-jejunium*, ut loquitur Tertullianus, ut differrent ſumere cibum ad horam tertiam pomeridianam, quæ eſt hora *Nona*. Teſtatur etiam * S. Thomas, ipſius ævo, diebus jejunii, eadem horâ cibum ſumi ſolitum.

* Leg. 31. D. de leg. &c.

† Tert. c. 13. lib. de jejun. *Et ſtationum jejunia interpenentes*; & lib. contra Pſych.

* S. Th. 2. 2. q. 147. art. 7.

III. Qua in re, * Kemnitius Lutheranus aggreſſus eſt caſtigare atque irridere Catholicos, quòd tempus anticiparent, prætereàque nocturnam guſtationem addidiſſent. Quod cùm confutaret Cardinalis * Bellarminus, utitur hiſce verbis, quibus male uſus eſt Arnaldus, qui & ea corrupit: *Primum reſpondeo uſum jejunii ſolvendi circa meridiem & cœnam ſumendi ſub noctem ab Eccleſia non imperari, ſed tolerari, neque deeſſe inter Catholicos, qui unica omnino refectione contenti nihil omnino cibi deguſtent, niſi vel horâ nonâ, vel ſub veſperam.* Deinde aliter reſpondet, defenditque eam conſuetudinem, quia ejuſmodi mores cùm non ſint juris divini, ad tempus quod attinet, poſſunt mutari aliis legibus Eccleſiaſticis, aut contrariis conſuetudinibus; & quia circa meridiem prandere ab uſu Veterum non multum diſtat, ſi rationem habeas horæ, quâ prandium ſumebant, cùm non jejunarent.

* P. 4. Exam. Conc. Trid.

* Bellarm. Lib. II. de bon. oper. in partic. c. 2.

IV. Sed omitto quæ habet Bellarminus, & quæ ad rem non faciunt, ut loquar de præcipiti ingenio Arnaldi, quo Bellarmini verba perperam eſt interpretatus, déque pravo conſectario quod hinc ducit contra veritatem ac bonam fidem. Nam probare aggreſſus * *poſſe nos aliquando, ſine temeritate, conſuetudines receptiſſimas non ſequi, ut alias ſanctiores, & quas nos docent SS. Patres potiùs obſervemus; Viſne*, inquit, *ejus rei exemplum? Recepta eſt conſuetudo, jejunare uſque ad meridiem tantùm, & deguſtationem veſperi ſumere. Nec tamen hoc obſtat quominùs Cardinalis Bellarminus contendat verum jejunium, ex doctrina omnium Patrum, ſitum eſſe in uno paſtu, qui ſub veſperam ſumendus, morémque contrarium tolerari dumtaxat, non probari in Eccleſia.* Atqui peſſimè hic Arnaldus verbum Latinum *imperare* interpretatur *probare*. Deus & Eccleſia multa probant quæ minimè imperant, qualia ſunt opera conſilii & ſupererogationis, comedere nihil præter panem, bibere nihil præter aquam, continentiam ſervare & alia ſimilia. Sic Apoſtolus ſcribens ad * Corinthios, permittenſque illis uſum matrimonii: *Hoc autem dico*, inquit, *ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium.* Attamen quiſquis negaret Apoſtolo improbatum eſſe actum matrimonii, hæreſin proferret quam damnavit in Epiſtola ad Hebræos C. XIII, 4.

* Arn. Part. 2. c. 48. p. 629.

* 1. Cor. VII.

V. Ait ergo Bellarminus, *non imperari ſed tolerari* anticipationem cibi & deguſtationem veſpertinam, ut irritam faciat objectionem Kemnitii; qui, ex infractione priſcæ conſuetudinis jejunandi, occaſionem arripiebat vituperandæ Eccleſiæ Catholicæ. Sed minimè dicit Cardinalis eam remiſſionem ab Eccleſia improbatam fuiſſe; imò verò eam excuſat oſtenditque, contra hominem hæreticum, vituperari non poſſe. Sic loquitur paullò poſt verba ab Arnaldo prolata: *Itaque tametſi, noſtro tempore, ſeveritas jejuniorum aliquantulum relaxata videatur, tamen non ideò reprehendi poſſunt populi Chriſtiani, qui morem in Eccleſia introductum, atque à Paſtoribus vel probatum, vel certè promiſſum ſequi volunt.* Attamen tandem fatetur eorum morem meliorem eſſe qui, ex priſca conſuetudine, diebus Quadrageſimæ paſtum ad veſperam differant. Quod verum eſt; ſed minimè propterea ſequitur id improbari quod minùs perfectum eſt. Nam Apoſtolus, in loco quem protuli ex 1. ad Corinthios, VII, 38. *& qui*, inquit, *matrimonio jungit virginem ſuam benefacit; & qui non jungit meliùs facit.* Igitur probat quidem matrimonium virginis, ſed tamen non tanti facit ac cœlibatum.

VI. Hæc tota diſputatio apprimè ad rem noſtram facit, ut prorſus ab errore revocentur hi noſtri Pœnitentiæ publicæ ſimulatores. Videtur Arnaldus, non ſine ſingulari providentia divina, deveniſſe ad exemplum illud jejunii, ut intelligeret peccare non Eccleſiam, in recepto Pœnitentiæ uſu, ſed ipſum in ſua ratiocinatione, ac conſilio novo quod cepit. Attentè ergo expendat quæ dicit de jejunio, tum dicat an auderet quidem damnare omnes, qui uſque ad meridiem tantùm jejunium producunt, atque affirmare *licentiam* eſſe *depravationem, corruptionémque morum* in iis qui non jejunant ad occaſum ſolis. Quiſquis talia affirmaret inſaniret, imò verò pœnâ dignus eſſet. Damnaret enim univerſam Catholicam Eccleſiam, & omnes fideles Laicos, Eccleſiaſticos, & Regulares, cujuſcumque ſint ſeveritatis, exceptis perpaucis.

VII. Attamen videtur eò ſpectare diſputatio Arnaldi, imò verò eò ſpectet neceſſe eſt; quod ſatis ſignificat quando ad aptandum exemplum jejunii præſenti negotio, inducit Cardinalem Bellarminum dicentem quod falſum eſt, Eccleſiam tolerare non probare cibum ſumi circa meridiem, & deguſtationem fieri veſperi; quia niſi hoc dicat, nulla vis ineſt ratiocinationi ejus ad probandam neceſſitatem inſtaurandi Pœnitentiam publicam. Si enim, fide incolumi, licet circa meridiem frangere jejunium; quamvis oſtendas perfectius quid fore, ſi ad veſperam jejunium producerem, propterea tamen mihi non perſuadebis mores meos corruptos eſſe. Non auderes palam dicere vitioſam eſſe hanc vulgarem jejunandi conſuetudinem, neque aggredi eam reformare. Timeres tuæ exiſtimationi, ſi dixiſſes animum fuiſſe Concilio Tridentino inſtaurare priſcam jejunandi rationem; indicationémque hujus animi eſſe, quod Concilium voluerit reſtitui priſcas Traditiones, Canonéſque primitivæ Eccleſiæ.

VIII. Puderet te, ut uno verbo dicam, proferre, in defen-

defenſionem novi illius tui inſtituti jejunandi, quod dixiſti ac ſcripſiſti de Pœnitentia publica, vel de dilatione myſteriorum ſacrorum Altaris, poſt Communionem Sacramentalem. Attamen minùs vituperandum eſſet id facinus, juvenilique fervori faciliùs ignoſceremus, ſi aggrederetur tantùm conſuetudinem jejunandi; quia Eccleſia, hac de re, nihil etiamnum pronunciavit, & intra limites meræ permiſſionis ſeſe coercuit; quod tamen ſatis eſt, ut res fieri queat, omniſque ſcrupulus animis eximatur. Sed quod aggrederis, poniſque ob oculos omnium de Pœnitentia, ſpectat ad contumeliam Eccleſiæ, & ad violationem conſtitutionum Conciliorum; legéſque omnes & *πολιτείαν* Chriſtianiſmi conculcat; & nos eò adducit ut horum alterum credamus, te cæcutire in tuis judiciis, aut Eccleſiam in regimine fidelium.

IX. Hanc diſputationem claudam, te amandato ad duas Epiſtolas, quas ſcripſit S. Auguſtinus de variis conſuetudinibus Eccleſiæ, deque ratione quâ oportet virum religioſum ac prudentem, in ejuſmodi negotio, ſe gerere; qua de re, nunc diſceptamus. Sunt CXVIII. & CXIX, quas perlege, ut ex iis diſcas quod hactenus non ſatis intellexiſti, & quod tamen ſcire tua intererat. * *Quod neque contra fidem*, inquit, *neque contra bonos mores convincitur* (ita lege præeuntibus MSS.) *indifferenter eſt habendum, & pro eorum, inter quos vivitur, ſocietate ſervandum eſt.* Illic iterum leges ſermones quos habuit cum S. Ambroſio, & reſponſum quod ab eo accepit de jejunio diei Sabbati, de quo egit Ep. LXXXVI. Videbis tandem qui deploret nonnullorum ſuperbiam atque ſuperſtitioſam pertinaciam, qui acriùs æquo contendunt de conſuetudinibus naturâ ſuâ indifferentibus; maluntque pacem Eccleſiæ violare, quàm ullo modo à ſententia diſcedere, eò quòd rem magis ſibi, quàm aliis, perſpectam eſſe opinantur.

* Ep. 118. c. 1.

CAPUT V.

Librum de Frequente Communione favere hæreticis, adeoque nocere Eccleſiæ Catholicæ, quæ ex ejus Libri doctrina illis reſpondere nequit. Eâ everti firmitatem fidei & Eccleſiæ. Noxiam etiam eſſe Reipublicæ, & poteſtati Regum, ac præſertim quidem Chriſtianiſſimorum.

I. ALTERUM conſectarium, quod deduco ex more Eccleſiæ in abolendis conſuetudinibus antiquis, hoc eſt, conſilium Arnaldi ejuſque exſequutionem, eſſe ſcandaloſa, & duos quidam pravos effectus parere. Primum facit ut Hæreticorum hujus ævi cauſa ſuperior videatur, præbétque eis commodas rationes quibus eam tueantur, ſchiſmaque ſuum defendant. Deinde vim detrahit omnibus argumentis, quibus utimur ad oſtendendum penès nos eſſe veritatem Catholicam, & ſimilitudinem cum Eccleſia primitiva.

II. Quod ut liquidum fiat, ſtatuamus vera eſſe duo illa fundamenta, quibus nititur tota machina novi hujuſce conſilii de reformanda pœnitentia; quorum unum eſt, Eccleſiam poſſe errare in eo quod pertinet ad *mores* & ad *diſciplinam*, prout ea vocabula interpretatur, hoc eſt, ita ut complectantur quævis inſtituta, & quaſlibet conſuetudines. Hiſce in rebus, vult Eccleſiam eſſe emendationi obnoxiam, * *ita ut horrendâ cæcitate remiſerit diſciplinam Apoſtolorum & Jeſu-Chriſti.* Alterum eſt laudabile eſſe, in uſu conſuetudinum & conſtitutionum, præferre antiquas recentioribus, & quæ vigebant in Eccleſia primitiva iis quæ poſtea, prioribus obſoletis, intromiſſæ ſunt. Concedo ex iis duabus enunciationibus neceſſariò ſequi incommoda à me memorata. Eligamus, exempli causâ, caput quoddam de quo nobiſcum certent, & in quo pertinaciſſime ſe gerant. Videtur ad rem appoſitiſſimum fore id in quo communio ſub utraque ſpecie agitur. Hoc enim caput quàm maximè urgent, & maximo affectu tuentur.

* Arn. in Admon. p. 40.

III. Inducamus ergo Lutheranum aut Calviniſtam, hac de re, cum Arnaldo diſceptantem, & de duabus allatis enunciationibus conſentientem. Illico Hæreticus queretur, contenderque injuſte ab Eccleſia Romana mutatum eſſe priſcum Sacramenti uſum; erepto Laicis calice, quem eis præbitum vivis Apoſtolis & diu poſtea novimus. Clamabit hunc eſſe abuſum, & turpem errorem; propter quem meritò ab ea ſeceſſerunt, ut Eccleſiam primitivam preſſius imitarentur, præſertim in myſticæ Cœnæ adminiſtratione. Quid Arnaldus reſpondebit huic argumento? Quas in partes ſe vertet, ut eo ſe expediat? An poteſt negare conſuetudinem illam communicandi ſub utraque ſpecie, viguiſſe tempore Apoſtolorum, & per multa ſæcula in Eccleſia fuiſſe? Hoc numquam faciet; nec poſſet certè fieri, niſi ab eo qui ſummæ ignorantiæ atque impudentiæ hominem haberi non reformidaret.

IV. Fatebitur ergo eam rationem communicandi diu fuiſſe in uſu, ſed poſtea fuiſſe abrogatam. Verùm, inquit Calviniſta, quamobrem, aut quo jure mutata eſt? Arnaldus huic quæſtioni, niſi ad ſilentium adigi malit, duo habebit reſpondenda; alterum nullum eſſe generale præceptum divinum, quo omnes jubeantur ſanguinem Jeſu ſeparatim ſumere in Sacramento altaris, ac proinde nullo jure divino, ex quo nihil remitti queat, hoc eſſe Chriſtianis impoſitum: alterum verò, eam conſuetudinem, quamvis antiquiſſimam, cum non ſit res fidei, neque neceſſaria integritati Sacramenti, pependiſſe ex arbitrio Eccleſiæ à qua mutari potuit. Sed vix hæc dixerit cùm ab Adverſario ſiſtere gradum jubebitur, & convincetur ſuis ratiocinationibus. Dicet Eccleſiam, cùm errare queat in iis quæ pertinent ad mores & diſciplinam, erraſſe in abolitione calicis in communione laica, quemadmodum erravit etiam cum Pœnitentiam publicam ſuſtulit; atque illam delapſam *in corruptionem, prolapſionémque morum ac cæcitatem horrendam.* Dicet remedium ei rei eſſe afferendum, reſtituendumque veterem uſum communicandi; quemadmodum Arnaldus dat operam ut inſtauretur uſus Pœnitentiæ publicæ: ac quidquid tandem cenſeatur, laudabile eſſe, imò verò tutius adhærere Veteribus, & ſequi conſuetudines primitivæ Eccleſiæ, quam hodiernas.

V. Denique nulla prorſus eſt ratio, nullum argumentum, nulla auctoritas, quibus uti queat Arnaldus, & quibus utatur in ſuo libro ad urgendam inſtaurationem Pœnitentiæ publicæ; quam Calviniſta non poſſit cauſæ ſuæ multò juſtiùs ac ſpecioſiùs accommodare. Pœnitentia enim publica multum abeſt ab antiquitate Communionis ſub utraque ſpecie, neque fuit tam latè & tam diu recepta. Non faciliùs ex Scriptura probatur, neque conjunctior eſt cum fide ac Religione Catholica, quàm Communio ſub utraque ſpecie. Utraque eſt inſtitutio juris poſitivi, lex cærimonialis, atque pariter in arbitrio Eccleſiæ poſita. Hoc Arnaldo contingeret, ſi cum Proteſtantibus ei certandum eſſet; ex quo certamine ſine ignominia ſeſe non expediret, niſi vellet principia à ſe poſita deſerere, Librique ſui doctrinæ nuntium remittere.

VI. Præterea in maximam anxietatem, ac dubitationem conjicit animos alumnorum Eccleſiæ, qui ejus inſtitutis parent, regiménque ejus ſequuntur. Statim enim ac hanc doctrinam amplexi fuerint, & probaverint Arnaldi principia, tranquillitatem omnem ſuam amittent; ac fiduciam. Quemadmodum navis ſine anchora in irato mari fluctibus huc atque illuc rapitur, fitque ventorum ludibrium: ſic animi illi fluctuantes indeſinenter huc atque illuc agentur, * quovis vento novæ doctrinæ. * Eph. IV. 14.

VII. Fideles in quiete continentur, conſtantérque adhærent ac parent Eccleſiæ, quia eam putant eſſe ſupra erroris periculum poſitam, ejus decreta eſſe ſancta, nihil in ejus inſtitutis carpi poſſe, regiménque tutum eſſe. Hoc concuſſo fundamento, totum corruit ædificium, nec quidquam certi ſupereſt, neque in fide, neque in vita; cum nobis non conſtet an rectam inſiſtamus viam, quâ ad æternam felicitatem pervenire liceat. Dubio atque ſuſpenſo gradu iter illud facimus, ſempérque animo noſtro hoc inhæret dubium, poſſe fieri ut fallamur, quoniam Eccleſia ipſa erroris expers non eſt.

VIII. Si ſtatuas licentiam non tantùm tolerari, ſed à ſciente ac prudente Eccleſia probari ac communi conſenſu confirmari, quod colligere licet ex nova hacce Arnaldi doctrina; Eccleſiam erraſſe dum alit ac fovet inſtitutum pravum ac vituperandum; ſatius eſſe ſequi conſuetudines, traditiones ac canones Veteris Eccleſiæ, quàm quod nunc uſitatum eſt, ſciente ac conſentiente hodiernâ Eccleſiâ; hinc prodibunt innumera abſurda, periculoſáque ac erronea conſectaria, quibus omnia perturbabuntur.

IX. Exempli gratiâ, anxii erimus de baptiſmo, ab obſtetrice collato, urgente neceſſitate, dubitabimuſque an ratus haberi poſſit; quia diſerta hæc ſunt verba in Ca-

none

none c. Concilii Carthaginienſis IV. *Mulier baptizare non præſumat.* Poterimus etiam dubitare an baptiſmus, adminiſtratus à Viro Laico, legitimus ſit, quia S. Baſilius videtur eum pro nullo habere in * Epiſtola Canonica, quam ſcribit ad Amphilochium, & quam Eccleſia Orientalis authenticam habet. Similiter dubius erit adminiſtratus aut à Digamo, aut ab eo qui nondum ipſe baptizatus ſit. Prius enim vetitum eſt ab Eliberitano Concilio, quæcumque ſit neceſſitas *, non vult *enim ut peregrè navigans, ingruente neceſſitate, à quocumque fideli, qui non ſit digamus, baptizetur.* De poſteriori verò, nihil audet affirmare * Auguſtinus. Patres autem illi vixerunt intra id intervallum Eccleſiæ primitivæ, in quo Arnaldus exemplar reformationis ſuæ ſibi quærendum ſtatuit; excepto Eliberitano Concilio, quod omnibus antiquius eſt.

* Can. I.
* Can. LXXXV.
* Lib. II. cont. Epiſ. Parm. c. 13.

X. Alius inquietioris & turbulentioris ingenii improbabit rationem, quâ hodie eliguntur Epiſcopi, nec legitimam habebit; quippe minimè conſentaneam traditioni & decretis Veteris Eccleſiæ, ex quibus oportet Epiſcopum eligi à populo, quemadmodum obſervavimus. Sæpe Pontifices Maximi, ſæpe Concilia eam conſuetudinem probarunt. Itaque jura ac dignitatem Epiſcoporum in dubium revocabit. Tum ulteriùs progreſſus aggredietur Conſtitutiones & *Concordata* Pontificum, quæ derogant priſco juri & ſtatutis Eccleſiæ Primitivæ. Denique nihil erit tum firmum ac ſtabile in πολιτείᾳ Eccleſiæ, neque Paparum Conſtitutionibus, quod nequeat in controverſiam vocari, imò & everti; eò quòd novis inſtitutis anteponenda ſit antiquitas, & omnia quæ huic adverſantur, habeantur *licentia & corruptio morum.* Hinc intelligere eſt venenum quod latet in dogmatibus, quibus nititur conſilium novorum Illuminatorum; qui mutatâ unâ parte diſciplinæ Eccleſiæ, reliquas omnes concutiunt; ſuſpicionémque animis noſtris injiciunt eos clam cum ejus hoſte conſilia habere; cui eâ ratione arma ſuppeditant, quibus pugnat contra Eccleſiam, eámque evertere aggreditur.

XI. Liquet etiam eam reformationem eſſe ſummopere noxiam Reipublicæ ac regimini civili, poteſtatique ſummæ Regum, & præſertim Chriſtianiſſimi; quia dubium reddit, vel potius evertit jus nominandi ad Epiſcopatus, aliaque beneficia quæ regalibus juribus continentur; quandoquidem hæc nominatio adverſatur Canonibus antiquis, & traditioni Eccleſiæ primitivæ, quæ obſoleſcere non potuit, niſi ob *licentiam ac cæcitatem horrendam:* cui oportet medicinam fieri, quoniam illi canones non fuerunt abrogati, auctoritatémque ſuam illibatam etiamnum obtinent. Unde ſequetur, tam Epiſcopos, quàm ceteris beneficiis inſtructos, quibus collata ſunt contra mores primitivæ Eccleſiæ, intruſos eſſe, nec legitimâ poſſeſſione gloriari poſſe; ſi hæc dogmata ſint vera.

CAPUT VI.

Brevis repetitio eorum, quæ dicta ſunt de conſilio Libri de Frequente Communione, ejuſque erroribus. Eò ſpectare ut corrigat conſuetudinem univerſalem Eccleſiæ probatam à Concilio Tridentino, eamque vocare abuſum ac licentiam. Quod ejus verbis demonſtratur, & copiosè refellitur; dum interea opus craſſorum errorum ac repugnantiarum arguitur.

I. TERTIUM atque ultimum conſectarium, quod ſequitur ex obſervatione noſtra de mutatione conſuetudinum, ſecundum varias Eccleſiæ ætates, hoc eſt, magnum hunc Pœnitentiarium neſcire quid petat, & quò nos adduci cupiat; ab eo minimè intelligi quale ſit conſilium quod cepit, ita ut ſi tueatur quæ dixit de rationibus reformandæ Eccleſiæ, quamvis ei concederentur quæ petit, nullam rationem reddere poſſet ejus quod flagitat, neque id clare exprimere & ſine repugnantia, nedum ut ad finem perducere poſſit. Caput hoc magni eſt momenti, dignumque quod probè intelligatur. Sed ut pleniùs exponatur, poſſitque quàm maximè afficere animos Lectorum; oro eos ut patiantur iterum ſummam hujus conſilii à nobis recognoſci, prout ab Auctore deſcribitur in Præfatione atque in univerſo Opere; meque excuſatum habeant, ſi nonnulla repeto, dum deſcribo accuratiùs quò ſpectet nova hæc reformatio. Res eſt ſummæ tenuitatis, nec multi pervident ejus arcana, ut intelligant quam malignitatem & quodnam venenum occulret. Quæ antea dixi tantùm perſtringam, additis interdum iis, quæ ad illam meliùs intelligendam, fideliuſque explicandam faciant.

II. Dixi Arnaldum hunc ſibi ultimum ac potiſſimum finem propoſuiſſe, ut in integrum reſtitueret diſciplinam Eccleſiaſticam, initio facto à Pœnitentia & à præparatione neceſſaria ad communionem myſteriorum. Quamobrem conatum eſſe inſtaurare Pœnitentiam publicam, eo perfectionis gradu, quem in Eccleſia primitiva obtinebat; ſed cùm non poſſet rem tam citò ad finem perducere, ſatis habuiſſe nunc quidem partem ejus reſtituere, quæ in eo ſita eſt ut differatur Abſolutio & Communio Pœnitentibus, poſtquàm peccata ſacramentaliter confeſſi ſunt, donec pro peccatis per aliquot menſes ſatisfecerint. Utque oſtendat ſe non ſine ratione aggredi id caritatis officium Eccleſiæ præſtare; duo ab illo proferri, quorum alterum eſt quòd obſtrictus eſt jurejurando in Eccleſia S. Virginis concepto defendere veritatem uſque ad effuſionem ſanguinis: alterum verò Veritas ipſa, quam neceſſe habet tueri, prout juravit.

III. Hæc eſt autem Veritas, quam defendendam ſuſcipit, * irrepſiſſe *licentiam, prolapſionem, corruptionémque morum in Eccleſiam,* * *quæ favet impœnitentiæ communi plerorumque*, in eo quod ſpectat ad pœnitentiam; quia deſiit ea uti ex priſca conſuetudine, & * *ſeſe attemperavit infirmitati liberorum ſuorum, conceſſo illis alio uſu, qui ſpecie quidem externâ facilior eſt, ſed multò minùs utilis & perfectus.* Is uſus in eo ſitus eſt, ut præſcribatur, ad præparationem ſufficientem aut neceſſariam, Confeſſio Sacramentalis. Quare cùm vellet Arnaldus ſtare promiſſo tam ſancto, conſilium cepit de conſcribendo Opere, * *ad defendendam doctrinam tam ſanam, & uſque adeò confirmatam ab univerſa Antiquitate;* & ad corrigendam *licentiam ac corruptionem*, quæ in Eccleſiam intromiſſa eſt. Præterea obſervavi id quod vocat * *licentiam, & perturbationem in diſciplina Eccleſiæ*, aut *corruptionem morum*, idque quo degener facta eſt, & quod debet ac vult emendare, non eſſe vitia & peccata virtutibus contraria, ſed remiſſionem Pœnitentiæ publicæ, & conſuetudinem intromiſſam ejus loco.

* Præf. p. 110. & 111.
* Arn. part. 2. c. 47. p. 618.
* Part. 2. c 18. p. 404.
* Præf. p. 4.
* Ibid. ooo. & uuu.

IV. Cum enim eò ſpectet Opus ejus, ut medeatur illi licentiæ, nullam aliam licentiam in animo habuit, præter eam quam oppugnavit, & cujus meminit. Dum autem eam licentiam corruptionémque deſcribit, minimè agit de vitiis, aut medicina, quæ iis poſſet fieri. Nihil dicit de ſuperbia, de luxuria, de iracundia, de homicidio, de furto, de detractione, deque aliis vitiis, quæ ſunt vera corruptio morum. Itaque morbis illis minimè aggreditur mederi. Alioqui abſurdè ſe gereret, nec aliter ac medicus, qui pollicitus ſe loquuturum de morbis corporis, ne verbum quidem de iis taceret; nec doceret quid ſit febris tertiana, aut quartana, quid ſit paralyſis, aut phthiſis, quid lethargus, aliuſve morbus, ut poſtea remedia apta ad ſingulorum curationem præſcriberet; ſed iis omnibus prætermiſſis, ageret de alio argumento. An non judicares ejuſmodi Medicum indigere medicamento, non quidem reliqui corporis, ſed cerebri male habentis?

V. Igitur ſi Arnaldus *licentiam ac depravationem morum* vocaret veros morbos ſpirituales, hoc eſt, peccata, eam in rem maximam & potiſſimam partem Operis ſui inſumere debuiſſet. Quod cùm non fecerit, nec de ulla alia re egerit niſi de remiſſione Pœnitentiæ, quia non eſt hodie publica, & quia fideles ſatis paratos ad Communionem ſe exiſtimant, cùm Sacerdoti omnia peccata confeſſi ſunt, eique per omnia paruerunt; ſponte cæcutiat oportet, qui non videat *licentiam, collapſionem, depravationémque morum vocari* abolitionem Pœnitentiæ publicæ, & ſubſtitutionem Pœnitentiæ Sacramentalis ejus loco, quaſi remedii, quod ſatis eſſe queat, *neceſſitate præcepti*, ut loquuntur, delinquenti qui ſe ad participationem Sacramenti parare ſtudeat. Cùm verò Eccleſia ſeſe attemperans infirmitati liberorum ſuorum, hodiernum hunc uſum eis conceſſerit, quem induxit indulgentia Eccleſiæ; huic debet tribui ea collapſio, depravatioque morum, de qua Arnaldus; & in qua ſola *degener eſſe poteſt, & obnoxia eſt errori & corruptioni, quæ favet communi plerorumque impœnitentiæ.*

VI. Præterea ſcribit, ſub finem præfationis ſuæ, ſibi

animum eſſe, non inſtaurare per totam Eccleſiam Pœnitentiam; quod conſilium eſſet inſanum & ſuperbia plenum; ſed velle ſe tantum proponere quæ didicit à magnis luminibus Eccleſiæ, hoc eſt, à SS. Patribus. Per totum Opus coacervat tantùm loca Veterum Patrum, & nonnullorum etiam, qui non ita pridem vixere, ut ex illorum auctoritate colligat reſtituendam eſſe pœnitentiam publicam, útque os occludat iis qui aliter ſentiunt; non quòd improbent eam Pœnitentiam, aut non cupiant eam ab Eccleſia inſtaurare, vel noſtram ætatem capacem eſſe ejus diſciplinæ; ſed quia eam neceſſariam non judicant, poſtquàm Eccleſiæ & Conciliis aliter viſum eſt, conceſsâ, ut ipſe docet, faciliore Pœnitentiâ. Quod cùm ita ſit, eùmque loquatur tantùm de conſuetudine hodierna, quâ Pœnitentia illa publica abrogata eſt; manifeſtum eſt, eam conſuetudinem, cui opponit auctoritatem Patrum, ut conferat *ad inſtaurationem generalem Eccleſiæ* quidquid privatus poteſt, quò obſervans ſit juriſjurandi ab eo, cum Doctor fieret, præſtiti; manifeſtum, inquam, eſt *licentiam & corruptionem*, quas putat eſſe in Eccleſia, eſſe tantùm conſtitutionem de Pœnitentia, & præparatione neceſſaria ad Communionem.

VII. Idem Arnaldi animus clariùs patet in egregia illa Admonitione, quam ſecundæ Editioni præfixit, ubi queritur *ſuam doctrinam ſuſpectam fuiſſe, quia eam ex Antiquitate deducit, & quia non fucatâ pietate deplorat vitia & corruptionem poſtremorum horumce ſæculorum; & quia non veretur dicere, permotus caritate quæ temporalem nullam utilitatem ſpectat, quandoquidem videmus, hac ætate noſtra, horrendâ cæcitate uſque adeò remiſſam eſſe diſciplinam Apoſtolorum & Jeſu Chriſti, ut videantur Chriſtiani aggreſſi eſſe veſtigia ejus delere; nullas ſat magnas gratias referri poſſe iis, qui ore & ſcriptis conantur priſcam conſuetudinem revocare, & zelum primorum Chriſtianorum excitare.*

Atqui in toto Opere, agit tantum de præparatione ad S. Communionem, cùm de ea quæ hodie viget, quam putat eſſe *licentiam* & *corruptionem morum*, tum etiam de priſca quam reſtitutam vult, ex diſciplina Apoſtolorum & primævæ Eccleſiæ. Itaque *remiſſio diſciplinæ*, quam tribuit *horrendæ cæcitati*, eſt conſuetudo quæ nunc obtinet per totum Orbem Chriſtianum, quam confirmavit Synodus Tridentina, & quæ ſaltem, ut diſertè fatetur Arnaldus, intromiſſa eſt *indulgentiâ & συγκαταβάσει Eccleſiæ*. Quod ſatis eſt, ut defendi queat, néve haberi poſſit *licentia & prolapſio morum*. Alioqui non eſſet hîc locus *indulgentiæ* & *συγκαταβάσει*, ſed Eccleſia peccati inſimulari poſſet, quod minime teſtaretur rem ſibi diſplicere. At profectò non merâ Eccleſiæ tolerantiâ, ſed ejus voluntate, quam diſertè explicuit, conſuetudo illa obtinet, ut antea oſtendimus, & poſtea demonſtrabimus.

VIII. Quæ cùm ita ſint, nemo dubitare queat, quin Arnaldi doctrina talis ſit, qualem eam hactenus deſcripſimus; hoc eſt, tam contrariam eſſe ſenſui communi, & ſano judicio, quàm eſt aliena à pietate Catholica, contumelioſaque Eccleſiæ & Conciliis, quandoquidem iis tribuit *licentiam, corruptionem, prolapſionémque morum*; non ex mera tolerantia, ita ut iis quatenus potuerint reſtiterint, ſed ex conſenſu & permiſſione; quaſi pateretur eorum ſanctitas tolerari ac confirmari licentiam & vitia, abſque ulla eorum caſtigatione.

Plutarchus ſcripſit librum in Stoïcos, ubi infamat eorum dogmata, quoniam adverſabantur ſenſui communi, & rationem naturalem oppugnabant. Doctrina Arnaldi ſimilis eſt ejuſmodi Paradoxis, ne loquar de periculo quod poſt ſe trahit, déque detrimento quod Eccleſiæ, dogmatibuſque Catholicis infert.

IX. Quid poteſt abſurdius in mentem incidere, quàm ſi remedium morbi cum morbo ipſo confundatur? Hoc tamen contigit Arnaldo, qui vocat *licentiam & corruptionem* conſtitutionem Eccleſiæ, quam oppoſuit depravationi morum. Ipſum audiamus, videamúſque quâ ratione elapſâ inſcio veritate evertatur mendacium quod datâ operâ protulit. Poſtquam enim dixit * *Eccleſiam ut matrem benignam, ut ſe infirmitati liberorum ſuorum attemperaret, eis conceſſiſſe uſum* alterius illius pœnitentiæ, quæ ſucceſſit publicæ, * hæc addit: *Ad hunc modum medici cedentes averſationi ægrorum, quâ remedia proſequuntur, non ſemper eis præſcribunt quæ ſaluberrima eſſe putant, ſed ea quæ ab iis ferri poſſe judicant. Ad hunc modum nerum (ut adſcendamus ad fontem, ex quo regimen Eccleſiæ fluit) videmus Deum ipſum, in Scriptura, multa feciſſe ex indulgentia, & contra prima ſua conſilia, propter vitia temporum & σκληροκαρδίαν, ut loquitur Chriſtus in Evangeliis.*

* Part. 2. c. 18. p. 454.

* Ibid. p. 455.

X. Accipiamus quod das, Arnalde, deinde tu ipſe judices, an poſſis meritò dicere, cùm Medicus ſeſe ægro attemperans propinat ei remedium, minùs quidem efficax, ſed quod melius conſentit cum ejus debilitate, minúſque moleſtum eſt ac faſtidioſum; id remedium eſſe contrarium regulis artis, & perturbationem Medicinæ. Perturbatio eſt in morbo, non in præſcriptione Medici, quæ prudentiſſima eſt. Eodem modo judicare debes de remedio illo Pœnitentiæ Sacramentalis, quod Eccleſia, *ut mater benigna*, ſicut dicis, voluit dulcius reddere, ſublatâ ex eo acrimoniâ, quæ ejus liberis erat intoleranda. Si hæc relaxatio eſſet licentia ac depravatio morum, Eccleſia neque prudens, neque ſapiens mater eſſet. Peccaret in Ethica ac virtute Chriſtiana, in qua * alibi eam errare non poſſe fateris, uti nec in fide ac doctrina.

* Lib. 1. c. 1. p. 3.

XI. Si Medicus ille, cui res eſſet cum ægro, qui nollet vehementiora quidem, ſed efficaciora remedia ſibi propinari, propinaret ei Arſenicum, tum demum adverſaretur regulis artis. Sed cùm præſcribit ſalubre remedium, quamvis uſque adeò efficax non ſit, neque tam citò ei valetudinem reſtituat, nullum admittit peccatum contra ârtem; imò verò eò prudentior eſt, quò magis attemperat curationem ægro, & dum ei ſatisfacit ſalubria tamen adhibet medicamenta. Vidéſne fulgorem ejus veritatis tibi præſtringere oculos, atque oſtendere, ſi quid eſt perturbationis id eſſe in ea ratiocinatione, cui innititur univerſum conſilium reformationis tuæ, & totius tui Operis? Nonne animadvertis, cùm tibi conceditur, quidquid poteſt tibi concedi, & quod tibi ſatis eſſe debet, ſi ratione rectè uteris; occaſionem remiſſionis fuiſſe corruptionem morum, & vitiorum exundationem, quæ minuerunt fervorem ac pietatem, quæ in primis erant Chriſtianis; attemperationem verò Eccleſiæ, & mitigationem rigidæ pœnitentiæ non eſſe ordinis perturbationem, ſed prudentem remiſſionem, *in benigna illa matre* Eccleſia, quæ rem, ut dicis, conceſſit?

XII. Qua in re, profectò non vides perturbationem ratiocinationis tuæ & manifeſtam repugnantiam, quæ eſt inter veritatem & mendacium, & quæ in tuis opinionibus ac verbis latet. Fateris * enim hîc Eccleſiam eſſe erroris immunem in ſuo regimine, *nóſque debere eam ſequi in omnibus omnino rebus, hoc eſt, in doctrina fidei, & in univerſa Ethica Chriſtiana*; at alibi affirmas eamdem Eccleſiam *conceſſiſſe liberis ſuis uſum faciliorem* Pœnitentiæ. Hæ duæ enunciationes veræ ſunt, ſed non tertia illa quæ eſt potiſſimum cauſæ tuæ caput, argumentum libri tui, & fundamentum totius tui conſilii: remiſſionem Pœnitentiæ veteris conceſſam ab Eccleſia, eſſe *licentiam, prolapſionem, corruptionémque morum, favere impœnitentiæ communi plerorumque, & intromiſſam eſſe horrendâ cæcitate*; cui, ob juſjurandum præſtitum, cùm Doctor fieres, mederi te neceſſe eſt quantum eſt in te. Hæc poſtrema enunciatio omnino ſcandaloſa eſt, & contraria duabus aliis.

* Part. 1. c. 2.

XIII. Ut liqueat quàm falſa ſit, proferenda ſunt tantùm verba tua, quæ antea protuli; ubi comparas id quod facit Eccleſia, *dum concedit liberis ſuis uſum faciliorem* Pœnitentiæ Sacramentalis, quæ publicæ ſucceſſit, ei quod fit à Medico, *cùm cedens averſationi, quâ ægri remedia proſequuntur, non ſemper iis præſcribit quæ ſaluberrima omnium eſſe putat, ſed quæ ab iis ferri poſſe judicat.* Continuò ſubdis verba illa, in quibus ais Deum ipſum ita ſe geſſiſſe, *cùm multa fecerit ex indulgentia & contra prima ſua conſilia, propter vitia temporum & σκληροκαρδίαν hominum.* Unde alterutrum horum ſequetur, aut Deum eſſe auctorem *licentiæ, prolapſionis corruptioniſque morum*, quandoquidem concedit ac remittit hominibus innumera, *contra prima ſua conſilia*; aut Eccleſiam probri immunem eſſe, cum propter infirmitatem liberorum eis *conceſſit uſum faciliorem Pœnitentiæ*, Dei ipſius exemplum imitata.

XIV. Quòd ſi dixeris magnum eſſe diſcrimen inter Deum & Eccleſiam, atque à Deo poſſe multa delicta & ſcelera ferri; quæ non licet hominibus tolerare, minimè adhibitis artibus omnibus ad ea impedienda; verum quidem dices, ſed propterea non elaberis. Primùm enim poteſt quidem Deus permittere ac ferre peccata, ſed non ea licita eſſe pronuntiare, aut lege ea concedere; uti nec Eccleſia, cujus *regimen ab eo, tanquam à fonte, manat.* At Eccleſia diſertè conceſſit remiſſionem antiqui rigoris Pœnitentiæ, prout fateris; Conciliúmque Tridentinum

Digitized by Google

dentinum definiit Confeſſionem Sacramentalem ſemper habitam eſſe ab Eccleſia præparationem ſufficientem ad Communionem. Præterea quandoquidem dicis Eccleſiam conceſſiſſe uſum Pœnitentiæ minùs perfectum, quàm præcedentem : *quemadmodum videmus Deum ipſum, in Scriptura, multa feciſſe ex indulgentia ;* oportet ut de ambobus ſimilia judicaris, abſolverîſque ſimul & Deum & Eccleſiam, aut damnaveris. Alioqui non ſine blaſphemia, ſumeretur, quaſi exemplum ſceleris ab homine admiſſi, ut licitum eſſe oſtenderetur, nuda permiſſio Dei ex mera tolerantia, ſine ulla diſerta lege ex qua id ſcelus licitum eſſe pronuncietur.

* 1. Reg. 2. & 5.

XV. Si Pontifex Maximus * Heli, cùm nomine Dei caſtigatus eſt, ob nimiam indulgentiam erga filios, & ob diſſimulationem flagitiorum, quæ ab iis admittebantur, ſeſe defendiſſet exemplo Dei, qui eos tolerabat; annon gravius multò peccaſſet, pœnâſque, quæ ſibi intendebantur, auxiſſet, novæ blaſphemiæ acceſſione? Itaque exemplum Dei, quod protuliſti, oſtendit non tantùm ratiocinationem tuam eſſe nullam, ſed etiam doctrinam periculoſam, & prorſus falſum eſſe omnem remiſſionem à majore perfectione, eſſe licentiam ac depravationem; vel non poſſe concedi uſum faciliorem, ac minùs ſeverum, neque indulgentiam adhiberi, contra prima conſilia, ſine licentia ac depravatione morum.

XVI. Hæc autem eſt enunciatio, quæ totam tuam doctrinam pervadit, & quæ conſilium tuum debet fulcire. Eâ admiſsâ, colligendum erit incarnationem, & paſſionem Domini Noſtri fuiſſe licentiam, ac depravationem; quoniam hæc facta ſunt contra prima Dei conſilia, quibus volebat hominem innocentem vivere, nec remedio, ac Redemtore indigere. Idem erit ſtatuendum de omnibus divinis legibus, quæ latæ ſunt poſt peccatum & corruptionem naturæ humanæ. Pariter & omnes Leges Civiles aut Eccleſiaſticæ habebuntur abuſus ac depravationes; quia ſtatuunt mores humanos eſſe corruptos. Nam, ut habet * Livius, *ſicut antè morbos neceſſe eſt cognitos eſſe, quàm remedia eorum : ſic cupiditates priùs natæ ſunt, quàm leges quæ iis modum facerent.* Eſt etiam axioma Juriſconſultorum, *ex malis moribus bonas leges exſiſtere.*

* Lib. 1v. Dec. 4.

XVII. Sic ſemper Eccleſia aliquid remiſit de ſeveritate regiminis & priſtina diſciplina; quod antea probavimus, cùm recenſuimus mutationes conſuetudinum & cærimoniarum. Idem confirmatur exemplo, de quo Innocentius I. in quadam Epiſtola, quódque pertinet ad eos qui in peccatis tranſactâ vitâ, cùm eſſent in periculo mortis, petebant pœnitentiam & abſolutionem. Docet priſtinam conſuetudinem ſeveriſſimam fuiſſe, quandoquidem iis negabantur, ita ut ſine abſolutione homines morerentur; ſed poſtea remiſſum fuiſſe tantum rigorem. Probavimus eamdem indulgentiam ac relaxationem diſciplinæ ex Tertulliano, Cypriano aliiſque Patribus. Quod damnandum fuiſſet, inſtar licentiæ ac prolapſionis morum. Hinc conſequens eſt ut conſuetudines Primitivæ Eccleſiæ, quam coërcuit Arnaldus intra finem IV. ſæculi & initium V. quas ſibi propoſuit quaſi exemplar Reformationis ſuæ, mera fuerint licentia, ac prolapſiones morum; quia erant remiſſiones ſeveritatis diſciplinæ, quæ antea in Eccleſia obtinuerat.

XVIII. Hæc ſunt ſpecimina abſurditatum, in quas delabitur Arnaldus, novâ hac doctrinâ, & dum adſentitur falſis ac temerariis enunciationibus, quibus conſilium ſuum inædificavit. Hæc eſt quoque ratio, cur ſæpe obſtupuerim, dum legerem Opus de Frequente Communione; cùm non poſſem ſatis admirari S. Theologiæ Doctorem, celebrem ingenio ac eruditione, præſertim in antiquitatibus Eccleſiaſticis, tam parum judicio valere, & in tam craſſos errores præcipitem iviſſe; qui ſenſui communi repugnant, & rudiſſimos quoſque pudore ſuffunderent.

Quis enim neſcit licentiam & depravationem eſſe nomina vitiorum, oppoſitorum Legi ac rectæ inſtitutioni?

* Lib. IV. de Ben. c. 12. * S. Th. 1. 2. q. 90. art. 1. * Rom. IV, 1.

XIX. Quando de moribus agimus, eorum normam deſumimus ex Lege. Quamobrem * Seneca Philoſophus ſic definit Legem : *Legem*, inquit, *dicimus juſti, injuſtique regulam eſſe;* ſanctus verò * Thomas, *Lex*, ait, *quædam regula eſt & menſura actuum.* Igitur ubi nulla eſt Lex, nulla quoque eſt depravatio, quæ ſita eſt in violatione Legis; quod docet * Apoſtolus, hiſce verbis : *ubi non eſt Lex, nec prævaricatio.* Dum Lex viget, cáque tenemur, non poſſumus eam perfringere ſine delicto, quo à norma diſcedimus. Sed cùm Lege abrogatâ non amplius tenemur, quod contingit cùm alia Lege deletur, aut uſu contrario obſoleſcit, quomodocumque irrepſerit; tum verò, cùm nulla ſit lex, nulla eſt corruptio morum in ejus neglectu; quandoquidem arbitrii eſt noſtri facere aut negligere quod antea juſſum erat, nec poterat ſperni ſine delicto.

XX. Aptemus hæc negotio huic noſtro. Contendis, Arnalde, eſſe *licentiam & prolapſionem morum*, quæ irrepſit in Eccleſiam, ſuppreſſionem atque remiſſionem Pœnitentiæ publicæ; ac propterea vis eam reſtituere, medenique huic licentiæ, ac corruptioni morum. Oportet ergo, ſi verum dicis, eſſe Legem quæ nobis rem imponit; eúmque, qui non tranſit per Pœnitentiam publicam ad Communionem, in Deum peccare, & male affectum eſſe. Quod tamen profiteris falſum à te credi, cùm * neges te quemquam obſtringere ad Pœnitentiam publicam, aut velle invitum ad eam adducere; affirméſque te tantùm proponere ſententias SS. Patrum, ut eas quivis, pro pietate ſua, amplectatur.

* In Præfat.

Nemo ita loquitur de iis quæ nobis legibus, quaſi officia, impoſita ſunt. Nemo dixerit ſe nolle quempiam adigere ad amorem Dei & proximi, aut ad furtum vitandum; ſed potiùs ſe velle rationibus, adhortationibuſque illum eò adducere.

XXI. Non putat ergo Arnaldus eos peccare qui negligunt Pœnitentiam publicam & ad Communionem accedunt ſine mora, poſtquam Sacerdoti peccata confeſſi ſunt. Si enim hoc cenſeret, & palam profiteretur ita ſe ſentire, oporteret eum oſtendere veterem illam conſuetudinem etiamnum in Eccleſia vigere. Quæ conſuetudo cùm obſoleta ſit, ut ipſe fatetur, hinc ſequeretur univerſam Eccleſiam ſubjacere damnationi, & peccaſſe Concilium Tridentinum, qui præparationem ad Communionem, quam quaſi neceſſariam exigit Paulus, hiſce verbis, *probet ſe ipſum homo*, intra Confeſſionem Sacramentalem coërcuit. Dicat an præter eam, quam Concilium expreſſit, alia quædam ſit occulta, quam nemo retexerit, quæ neceſſaria ſit ad ſalutem & qua neglectâ rei fiant homines maledictionis Apoſtolicæ, cùm ab iis ſumitur corpus Chriſti, quod ad damnationem ſuam comedant. Si qua ſit alia præparatio, Concilium erravit, & malè proſpexit ſaluti animorum, in re tanti momenti, cùm de ea Chriſtianos non monuerit.

XXII. Sed ſi nulla alia ſit Lege impoſita, non eſt licentia, neque prolapſio morum, ſi ea careamus. Nam quia non aſſequimur arctiorem quamdam perfectionem, quæ minimè præcepta eſt, ideò non incurrimus in offenſam Dei, ejuſque juſtitiam. Si quis aliquamdiu ſe ſuſtentaſſet pane & aquâ, redirétque ad communiorem vivendi rationem, non eſſet hæc licentia aut depravatio morum, ſed dumtaxat majoris auſteritatis remiſſio. Denique ſi cenſeres nos obſervatione priſca publicæ Pœnitentiæ etiamnum teneri; quia obſervare debemus Canones, veteréſque traditiones Eccleſiæ; oporteret eadem de cauſâ, jejunare nos uſque ad veſperam, tempore jejunii, ne damnaremur; accipere Sacramentum Altaris, ſub duabus ſpeciebus; & pariter relegentes omnes conſuetudines, quæ olim viguerunt in Eccleſia, eas ad uſum revocare, quo pacto delaberemur in magnam perturbationem; neque ſciret ipſe Arnaldus quid faciendum eſſet, nec quid poſtularet perſpicue poſſet exponere, cùm ſententiam rogaretur, quemadmodum faciam in Capite ſequente.

CAPUT VII.

De Eccleſia primitiva, ejúſque auctoritate in rebus ad fidem pertinentibus & conſuetudinibus Eccleſiæ. Nos revereri oportere, non imitari priſcos omnes ritus. Error Operis de Frequente communione, in tempore primitivæ Eccleſiæ conſtituendo.

I. FINIS ultimus novæ Reformationis Arnaldi eſt, ut ſæpe obſervavi, reſtitutio hodiernæ Eccleſiæ in ſtatum primitivæ. Eò ſpectat Arnaldus, eò denique contendit, quò vult paullatim Eccleſiam adducere; tentatâ primùm eâ diſciplinæ parte, quæ ad Pœnitentiam pertinet,

net, ne ſimul nimia multa complectatur. Hoc ergo potiſſimum conſilium, quod eſt inſtar animæ totius cœpti ad examen revocabo atque aggrediar in hoc Capite; in quo oſtendam merum eſſe ſpectrum, ac phantaſma nocturnum, ſimile ſomniis, in quibus phantaſia partes variarum ſpecierum cogit in unum, iiſque conſtat monſtra conſtantia partibus, quæ reverâ ſimul eſſe nequeunt. Ut illum ſuis armis aggrediar, hoc eſt, enunciationibus quibus maxime utitur; incipiam à ſtatu Eccleſiæ Primitivæ, quam exemplar inanis Reformationis ſibi propoſuit.

II. Vocamus *Primitivam Eccleſiam*, eam, quæ primis ſeculis floruit, & quæ quia propior fuit origini, hoc eſt, temporibus Chriſti & Apoſtolorum, integrior ac minùs corrupta fuiſſe cenſetur. Sic partes arboris propiores radicibus majorem copiam ſucci & qui magis eas nutrit ex iis trahunt, quàm altiores, quæ à radicibus diſtant. Ideò ea Eccleſiæ diſtinctio adinventa eſt, ſolemuſque confugere ad primitivam quaſi ad prototypum; quòd mutationem afferat moribus & diſciplinæ longa annorum ſeries, quâ res humanæ in pejus ſublabuntur. Quod ſpectat ad fidem & doctrinam, nulla nobis controverſia eſt, niſi cum Hæreticis, qui contendunt mutationem in deterius æquè contingere fidei Eccleſiæ, quàm moribus ſingulorum hominum quibus conſtat. Subſtantia fidei, & fundamentalia ejus capita ſemper quidem eadem fuerunt in Eccleſia, atque in cognitione ac profeſſione diſtincta & explicita fidelium. Verùm non minùs certum eſt, in intelligentia ac declaratione myſteriorum noſtræ Religionis, extenſioneque formali fidei, inſigne Eccleſiæ acceſſiſſe augmentum; quia mirum in modum excultum eſt ſtudium Scripturarum, ſuſtentatum cognitione aliarum Diſciplinarum, quæ unà conjunctæ ſunt, & præſertim Linguarum; quas *Hieronymus* & *Auguſtinus* ſummopere utiles, imò & neceſſarias judicarunt, ad penetrandam ſacrarum Litterarum ſententiam.

III. Hanc in rem multùm contulerunt Hæreſes, quæ Catholicos exercitos habuerunt, fueruntque mirus ſtimulus, quo adducti ſunt ad inveſtiganda, ac dilucidanda ſacra myſteria. *Multa quippe*, ut habet * S. Auguſtinus, *ad fidem catholicam pertinentia, dum hæreticorum callidâ inquietudine agitantur, ut adversùs eos defendi poſſint, & conſiderantur diligentiùs, & intelliguntur clariùs & inſtantiùs prædicantur; & ab adverſario mota quæſtio diſcendi exſiſtit occaſio.* Idem * alibi, *ſi*, inquit, *doctrina Eccleſiaſtica ſimplex eſſet & nullis extrinſecus dogmatum adſertionibus cingeretur, non poterat tam clara & tam examinata videri fides noſtra. Sed idcirco doctrinam Catholicam contradicentem obſidet impugnatio, ut fides noſtra non otio torpeſcat, ſed multis exercitationibus elimetur.*

* Aug. xvi. de C. D. c. 2.

* Serm. 98 de Tem.

IV. Hinc fit ut multa dogmata fidei Catholicæ, quæ antea non erant ſatis nota, & de quibus vix ullus erat ſermo, clariora facta ſint, & meliùs demonſtrata ſeculis ſequentibus, imò verò & poſtremis hiſce temporibus, quàm in Eccleſia Primitiva. Qua in re, Eccleſia creſcit, augétque lumina ſua: ut ſol lucidior fulget prout ad meridianum adſcendit, donec eò pervenerit.

Teſtimonii verò & auctoritatis Eccleſiæ Primitivæ hîc eſt effectus, quòd fulciant dogmata Catholica, confirméntque fidem noſtram, dum oſtendunt quæ fuerit priſca traditio. Sic inſtrumenta quibus continetur jus aut acquiſitio prædiorum, quo antiquiora ſunt, & magis authentica, eò magis confirmant poſſeſſionem eorum qui ea prædia obtinent.

Utimur etiam exemplis, monumentiſque Antiquæ Eccleſiæ, ad confirmanda ethica dogmata, eáque immutabilia; quæ magis ſplenduerunt, in vita & moribus primorum Chriſtianorum, qui in aurea ætate Eccleſiæ vixere; quâ tot floruerunt ſancti atque incomparabiles viri, quales erant Apoſtoli ac diſcipuli Chriſti, eorúmque ſucceſſores viri Apoſtolici, quorum dicta & facta lex ac norma poſteris fuere.

V. Sunt præterea conſuetudines, quæ potiùs ſunt cærimoniales, quàm morales, eæque duûm generum. Sunt quædam eſſentiales adminiſtrationi Sacramentorum, cum qua ſunt neceſſariò conjunctæ, adeóque inſtitutionis divinæ. Aliæ additæ ſunt auctoritate Eccleſiæ, ejuſve Paſtorum, ornatûs & decori causâ; aut quaſi utiles prioribus, aut moribus etiam formandis. Prius genus cærimoniarum eſt immutabile; quamobrem ad id defendendum, ac confirmandum contra Hæreticos meritò utimur exemplis ac moribus Eccleſiæ Primitivæ, quam à ſe magni fieri fingunt.

VI. Verùm quod attinet ad alias, quæ ſunt natura ſuâ indifferentes, pendentque ex arbitrio Eccleſiæ, obnoxiæ ſunt mutationibus & poſſunt abrogari, ut in ſuperioribus Capitibus copioſe oſtendimus. Itaque uſus atque exemplum Eccleſiæ Primitivæ non eſt ſatis firmum argumentum, quo quis oſtendat eas eſſe ſervandas aut revocandas, ſi fortè obſoleverint; quia ejuſmodi conſuetudines variæ ſunt, pro temporibus & circumſtantiis, ob quas alia ſtatuuntur quàm quæ primùm, cum inſtituerentur, decreta fuerant.

Attamen eas veneramur, quaſi reliquias quaſdam ſacræ Antiquitatis, teſtimoniáque religionis ac virtutis, quæ in umbris illis cærimonialibus micant, quamvis nunc ſint prorſus obſoletæ.

VII. Poſſumus huc referre varias priſcas ejuſmodi conſuetudines, quæ inſignis ſanctitatis, virtutiſque omnibus numeris abſolutæ ſigna ſunt, cum qua erant in Primitiva Eccleſia conjunctæ; at quæ nunc reſtitui non debent, nec poſſent ſine magno ſcandalo, quod cùm Reipublicæ, tum etiam Eccleſiæ noceret.

Sumamus, exempli causâ, conſuetudinem, quæ erat olim inter fideles, & quæ diu viguit, ut ſe invicem oſcularentur, dum ſancta myſteria celebrabantur; quam conſuetudinem, præter Paulum, qui ejus obiter meminit, obtinuiſſe nos docent * Clemens Alexandrinus, * Tertullianus & multi alii Patres.

* Pæd. lib. 3. c. 11.
* Lib. de Orat.

Hæc ſine dubio ſigna erant caritatis minimè fucatæ, amoriſque mutui, quo ſe invicem proſequebantur. Attamen nemo eſt vir ſapiens ac conſideratus, qui cenſuerit eam conſuetudinem inſtaurandam, eámque non judicarit noxiam ac exitialem conditioni præſenti Chriſtianorum.

VIII. Idem dici queat, de alia conſuetudine primorum Chriſtianorum, quæ vigebat etiamnum temporibus SS. * Baſilii & * Ambroſii; auferendi, nempe, Sacramenti extra Eccleſiam, ſervandique in ædibus, ut ſumi poſſet cùm videretur. Quod hodie fieri non poſſet, ſine ſacrilegio & irreverentia; nec quiſquam eſt ſani ſincipitis, qui auctor eſſe queat inſtaurandi ejus moris, quamvis tamdiu in Eccleſia Primitiva ſervatus fuerit. Idem dixerim de eo quod fiebat, ex lege & conſuetudine in electione Epiſcoporum & Cleri, conſenſu populi; déque Communione ſub utraque ſpecie, & aliis ſimilibus conſuetudinibus, de quibus antea egi. Nemo quidem eas conſuetudines reprehendit in priſca Eccleſia, nec tamen quiſquam cenſeat eſſe revocandas, niſi qui de ſuo ipſius judicio nimis magnificè ſentiat, aut à Catholicis dogmatibus diffidat.

* Baſ. Ep. 289.
* Amb. de ob. Sac.

IX. Nunc ad ſeriem orationis noſtræ revertamur, & præſtemus promiſſum noſtrum de oſtendendo Arnaldum ipſum non intelligere quid dicat, neque quid poſtulet, cùm loquitur de reſtitutione priſcæ Pœnitentiæ, ut hodierna Eccleſia ad primitivæ exemplar refingatur. Primùm ab eo quæramus, cur cùm aggreſſus ſit reformare Pœnitentiam vulgò nunc receptam, & præparationem, quæ ad Communionem ſatis eſſe cenſetur, ad id exemplar, non conſentiat cum aliis, in conſtituenda Primitivæ Eccleſiæ ætate. Nemo enim aut Catholicus, aut Hæreticus eo nomine non intelligit Eccleſiam quæ ab Apoſtolis cœpit, & quæ minimum uſque ad ſeculum quartum porrigitur.

X. Cur ergo coërcuit Eccleſiam Primitivam intra tam breve ſpatium, ut non ultra LX annos extendatur? Quo jure, contendit inſtituendam reformationem ad formam diſciplinæ, quæ vigebat temporibus SSS Baſilii, Ambroſii, & Auguſtini, non verò ſuperioribus ætatibus, uſque ad ipſam originem Eccleſiæ, aut quam proximè ad eam fieri poterit? Non eſt credibile Eccleſiam perfectiorem fuiſſe, diſciplináque & moribus florentiorem ab anno Chriſti CCCLXX ad annum CCCCXXX, quàm LXX annis quarti ſeculi, qui anteceſſerunt Epiſcopatum S. Baſilii, aut etiam per tota ſecula tertium, ſecundum & primum.

Imò verò facilè oſtendere poſſumus corruptionem majorem fuiſſe, & diſciplinam remiſſiorem, tempore trium illorum luminum Eccleſiæ, quam antea. Legendum eſt duntaxat quod primus trium ſcripſit Capite ultimo libri de Spiritu Sancto, ubi copioſè & ad vivum pingit conditionem Eccleſiæ illius ævi.

XI. Illic videre licet, quaſi in tabula, quàm fœda eſſet ejus facies, & quot ac quanta vitia graſſarentur inter omnes ordines, ac præſertim in Eccleſiaſtico. Legatur

etiam

Digitized by Google

etiam quod de eo ſæculo ſcripſit Gregorius Nazianzenus in Carmine de vita ſua. Profectò hinc liquebit, Eccleſiam ejus ævi; quam habet Arnaldus abſolutiſſimum exemplar, cujus lineamenta vult imitari, atque ad ea ſuam Reformationem fingere; non fuiſſe formoſiorem, aut elegantiorem Eccleſia auteriorum ætatum, neque dignam eſſe quæ ei præferatur, ubi eligendus eſt canon abſolutus, ad quem exigenda ſit Eccleſia hodierna & reſtituenda diſciplina, etiam ad Pœnitentiam publicam quod attinet. Si verba ipſius attendamus, contraria deprehendentur ejus conſiliis, quæ & varia & pugnantia ſunt.

XII. Nonne ſcripſit, in Præfatione, *Eccleſiam degenerem ſemper fore à primæva puritate, prout ad finem mundi accedet?* Unde manifeſtè ſequitur Eccleſiam, tempore trium illorum ſanctorum virorum Baſilii, Ambroſii & Auguſtini, minus puram fuiſſe quàm ancedentibus ſæculis. Præterea ſcribit, in * eadem Præfatione, *revocandos eſſe Chriſtianos ad normam Evangelii & Scripturæ dilucidatæ, atque explicatæ à Patribus, & Conciliis antecedentibus.* Quare ergo amovet hinc primum ſæculum, quod nobis dedit Evangelium ipſum & Scripturam, cum interpretatione viva Apoſtolorum, qui Primitivæ illius Eccleſiæ Magiſtri primitivi fuerunt? *Fuerunt*, ut * ibidem ſcribit, *Evangeliſtæ vitæ ac diſciplinæ Jeſu-Chriſti; & ſancti viri, qui poſtea vixere, fuerunt veluti Evangeliſtæ diſciplinæ Apoſtolorum.* Quod dicit ex occaſione Pœnitentiæ publicæ, quam inſtaurari vult; quamobrem eam confirmare nititur exemplo atque uſu temporum Apoſtolicorum.

* Fol. aaaa.

* Fol. ooo.

XIII. Imprudenter ergo agit, qui quaſi exemplar ad nos affert Apographum, cum poſſet nobis præbere Prototypum; & qui ad extrema tempora delabitur Eccleſiæ primitivæ, cum poſſet eam in ſummo perfectionis apice deligere. Imitatus eſt inſanum Pictorem, qui cùm aggreſſus eſſet pingere vultum mulieris formâ præſtantis, ut poſteris relinqueret æternum admirationis argumentum, exſpectaret donec ætate provectâ eſſet, quo tempore pulcritudinis ejus flos emarcuiſſet.

Nec quidquam juvat dicere id tempus Primitivæ Eccleſiæ electum, * *quia pauca nobis ſuperſunt Scripta trium primorum ſæculorum, propter perſecutionem, quæ per ea tempora exarſit, & cujus anguſtiis, ut ait Hieronymus, de divinis Scripturis nequaquam diſſeruit Cyprianus, qui à Deo electus fuit ut pœnitentiam tueretur.* Hæc in ejus præfatione verba leguntur, in quibus duo inſignia peccata deprehendo, quorum alterum repugnantia eſt, alterum error.

* Præf. fol. iii.

XIV. Repugnantia in eo ſita eſt, quòd fateatur *Cyprianum electum fuiſſe à Deo, ut tueretur pœnitentiam;* quod non potuit reſcire, niſi ex ejus Martyris Scriptis. Ac proinde oportet ſatis ſcripſiſſe eum de Pœnitentia, ut eo elogio dignus eſſet; ſicut reverâ fecit, & in Epiſtolis, & in Libro de Lapſis. Igitur fruſtra, ad defendendum id quod fecit cum Pœnitentiæ exemplar ſumi voluit ex fine quarti ſæculi, rejecto tertio, ait antea paucos fuiſſe ſcriptores, qui de Pœnitentia egerint, & pauca exſtare Cypriani Scripta.

At ſat multa reliquit, ad confutandum errorem Arnaldi, quod ſecundum capue in ejus oratione à me notatum eſt. Is autem error non facilè ignoſcetur homini, qui aggreſſus eſt agere de pœnitentia, & qui cùm vellet docere totam Societatem fidelium rationem quâ in uſum revocari queat, debuit antea ipſe rem perſpectam habere; non verò ignorare quod planè neceſſarium eſt ad ejus naturam penitus intelligendam, perſuadendumque aliis cum majore fiducia & cognitione eam eſſe amplectendam.

CAPUT VIII.

Error Arnaldi de tempore Pœnitentiæ publicæ. Quinam ei leges tulerint. De Canonibus ad eam pertinentibus. Eum neſcire quid petat & malè ab eo definitum tempus Primitivæ Eccleſiæ. Pœnitentiam, qualis nunc viget, eſſe magis conſentaneam temporibus Apoſtolicis, quàm pœnitentiam quam inducere vellet Arnaldus. Tunc temporis homines neque in perpetuum, neque in longum tempus Communione excluſos fuiſſe. Quod confirmatur aliquot exemplis.

I. AIT Arnaldus ſeſe tempus, ex quo licet formam Eccleſiæ Primitivæ petere, coërcuiſſe intra ætatem trium illorum ſanctorum Epiſcoporum; quia antea Chriſtiani non multum ſcribebant, paucique ad nos pervenerunt libri, ex quibus ſatis poſſimus colligere conſuetudines eorum temporum.

Hoc verò quiſquis verſatus erit in antiquitatibus Eccleſiaſticis, & in cognitione Pœnitentiæ publicæ numquam concedet. Conſtat enim id Pœnitentiæ genus non tantum ortum ſuum debere, ſed & progreſſum ac perfectionem ſæculo tertio & maximæ parti quarti; eamque ad ſummam perfectionem perveniſſe ante annum CCCLXX, quo Epiſcopus factus eſt Baſilius; ac præterea plura ſcripta hac de re edita fuiſſe primis illis temporibus, quàm poſt annum à quo Arnaldus Primitivæ ſuæ Eccleſiæ ætatem orditur.

II. Contendo Pœnitentiæ jam fuiſſe integram ſuam formam ac perfectionem, & pleroſque Canones Conciliorum, qui ejus uſum, cum omnibus circumſtantiis, conſtituerunt, quàm maxime viguiſſe. Itaque tantum abeſt ut diſciplina Primitivæ Eccleſiæ de Pœnitentia publica, perfectior fuerit & ordinatior tempore SSS. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini, quàm antea; ut contra jam cœperit priſtinum rigorem remittere. Quin etiam prorſus fuit abrogata, in parte Eccleſiæ, ut oſtendemus ſuo loco, hoc eſt, in Conſtantinopolitana & multis aliis Eccleſiis Orientis eam ſequutis, quarum, nempe, primatum ſibi adrogare cœperat. Quis ergo auſit dicere ante S. Baſilium, paucos fuiſſe Scriptores, qui egerint de Pœnitentia publica? An quiſquam ignorat quod Tertullianus de ea ſcripſit, & poſt eum S. Cyprianus, qui tertio ſæculo florebant?

III. Ad Canones quod attinet, annon habemus eos quos reliquit S. Gregorius Neocæſarienſis Epiſcopus, cognomine Thaumaturgus, qui eodem ſæculo vixit? Primos perſpicuè deſcripſit quatuor gradus Pœnitentiæ publicæ, & eum præſertim qui dicitur πρόσκλαυσις, & qui primus erat. Nonnulli ſuperſunt Canones S. Dionyſii Alexandrini æqualis S. Gregorii; & alii S. Petri ejuſdem urbis Epiſcopi, qui martyrium paſſus eſt initio IV. ſæculi, ſub tyranno Maximino.

Sed maximus Pœnitentiæ publicæ vigor fuit initio IV. ſæculi paullò ante aut paullo pòſt Concilium Nicænum; cùm poſt perſequutiones, & infelicem mortem ultimi tyrannorum, qui oppugnaverant Chriſtianos, Eccleſia ſeſe recolligere cœpit, ac tabulas naufragii conquirere. Tunc temporis, convocata ſunt multa Concilia provincialia, variis in provinciis, in quibus actum eſt de ratione reconciliandi eos, qui quia in perſequutione lapſi fuerant, ex corpore Eccleſiæ fuerant excluſi.

IV. Propterea ingens illa multitudo Canonum conſtituta eſt, quæ collecta unà cum Nicænis, Canonibuſque ſequentium Conciliorum, conflarunt vetus Corpus Juris Canonici, quo diu Eccleſia uſa eſt, & quod fuit inſtar normæ in omnibus cœtibus decretiſque Synodalibus, & præſertim quidem in eo quod pertinet ad uſum Pœnitentiæ publicæ; quam ſemper poſteriora ſæcula conata ſunt exigere ad veterem formam, quæ exſtat in Canonibus Pœnitentialibus, qui partem ejus corporis conflabant, & collecti fuerant ex Synodis coactis initio IV. ſæculi. Ejuſmodi fuere Synodi Nicæna, Ancyrana, Neocæſarienſis, Gangrenſis, Laodicena, Antiochena; quæ omnes coactæ ſunt, ante initium fictitiæ Arnaldi Eccleſiæ primitivæ.

Annon ergo ſatius fuiſſet à Reformatoribus noſtris exemplar Pœnitentiæ publicæ in tertio ſæculo quæſitum fuiſſe & in initio quarti, quo tempore maximè viguit, quàm in ætate Eccleſiæ provectiore, cùm inciperet collabi, & priſtinum rigorem remittere?

V. Hic manifeſtò ſe prodit veritas ejus quod dixi, dum loqueter de novo intromittendæ Pœnitentiæ publicæ conſilio; eos, nimirum, qui id ceperunt non poſſe animo concipere, aut verbis exprimere quid poſtulent & quò ſpectent, niſi evertant fundamenta quibus ſuum conſilium inædificarunt. Si enim, ut ſtatuunt, remitti nequeat diſciplina, ſine *licentia, corruptioneque ac prolapſione morum*, præſertim in hoc negotio; Eccleſiáque ideò, cùm à primæva puritate deſciverit, indigeat reformatione illa pœnitentiali; æquè neceſſariò ſequitur, quoniam Pri-

mitiva Eccleſia quam coërcet Arnaldus intra annos CCCLXX & CCCCXXX, multùm remiſerat de priſtina perfectione Pœnitentiæ, immutaram eam fuiſſe ac corruptam in moribus. Itaque velle Eccleſiam hodiernam, uſumque nunc receptum Pœnitentiæ exigere ad exemplar Primitivæ, per illos ſexaginta annos; id demum erit mederi corruptioni morum, aliâ corruptione; cùm poſſet abſolutiùs curari, ſi ad ſuperiora tempora adſcenderemus, ut ad Eccleſiam antiquiorem nos componeremus.

VI. Sed quamvis vellent ii, quibuſcum nobis res eſt, hoc quod dixi amplecti, ut cederent ponderi ratiocinationis quâ ad maximas anguſtias rediguntur, Pœnitentiámque exigere ad Canones Nicænos aliarúmque Synodorum Provincialium, quæ conſtituerunt formam ejus poſtea receptam; ſemper in ſimilia incommoda delaberentur, & verbis ſuis caperentur. Idem enim illis objicietur, quare hîc conſtiterint, nec potiùs elegerint formam Pœnitentiæ publicæ, qualis obtinebat ſexaginta, aut ſeptuaginta annis, antequàm illæ Synodi cogerentur; quo tempore S. Cyprianus ſcribebat eximios illos libros in quibus tam disertè & tam copiosè explicuit πολιτεία quæ obſervabatur; & quæ ſine dubio multò ſeverior erat, quàm tempore Synodi Nicænæ, ut antea oſtendimus.

VII. Cùm verò eos coëgerimus ſe ſe componere ad tempus S. Cypriani; eos iterum urgebimus & rejiciemus ad ætatem Tertulliani, vi ejuſdem argumenti. Tum verò cogentur priſtinam hanccce ſeveritatem inſtaurare, atque in perpetuum excommunicare quoſdam peccatores, ut adulteros, homicidas, apoſtatas qui à Chriſtianiſmo defecerint; ita ut numquam poſſint delictorum impetrare veniam ac Communionem, quamvis eſſent morti proximi, ut nonnulli putarunt, aut ſaltem dum vivunt, ut alii cenſent. Quare non potiùs imitentur hunc uſum, qui minus affinis eſt licentiæ & corruptioni morum, quàm remiſſio poſtea intromiſſa? Si finis
* Part. hujuſce novæ Reformationis eò ſpectat * *ut in poſterum*
2. c. 22. *imponantur pœnitentibus ſatisfactiones conſentaneæ gravitati*
p. 473. *peccatorum, prout juſſit Concilium Tridentinum*; cùm peccata hæc ſint uſque adeò enormia, non ſunt digna minore pœnitentia, quàm quæ tunc eis imponebatur.

VIII. Sed quamvis adſcendiſſent uſque ad finem ſecundi ſæculi, ſimilia iis objiceremus, contenderemúſque tutius eſſe & ſanctius diſciplinam Eccleſiaſticam ad eam componere, quæ viguit ſæculo, tempore Apoſtolorum; quo nondum fuit ulla licentia, nec corruptio morum irrepſerat. Quis non malit Eccleſiæ colorem illum eximium, ac rubore decoro placentem redire, eámque primævam valetudinem, viréſque integras recuperare; quàm dimidia ex parte languere, nec prorſus valentem, nec ægrotantem, ne quid deterius dicam; quod poſſim etiam affirmare de tertio ſæculo? Sed aliquantùm in primo conſiſtamus, quandoquidem altiùs adſcendere non poſſumus, niſi velimus regredi ad ideam quam à tota æternitate Deus in eſſentia ſua complexus eſt. Quod cùm fieri nequeat, adigemus Reformatores noſtros, ad fatendum ſatius eſſe relinquere uſum Pœnitentiæ, qualis nunc eſt per totam Eccleſiam, ut fideles ſe ſe ad Communionem præparent; quàm iis imponere neſcio quod pœnitentiæ genus, quod deſcribere non poſſunt.

IX. Rem ſic probamus ex ipſis eorum principiis, rationéque divina & humana. Si enim optandum eſt revocari poſſe Eccleſiam ad priſcas conſuetudines, ut quàm perfectiſſima ſit; ſi ratio ſuadeat eam eſſe proinde componendam ad exemplar Apoſtolorum & primi ſæculi, aut eorum qui proximè iis ſucceſſerunt, potiùs quàm ad normam tertii aut quarti, vel ſequentium; ſi denique probare poſſimus uſum Pœnitentiæ & præparationis ad accipiendum S. Sacramentum, qui nunc obtinet in Eccleſia, ſimiliorem eſſe uſui temporum Apoſtolicorum aliis & præſertim eo quem uſque adeò urgent Reformatores noſtri; liquebit nihil eſſe novandum, ſed ſervandam receptam conſuetudinem, ut omnium optimam.

X. Noſtrum autem morem propiorem eſſe mori Apoſtolorum & duorum primorum ſæculorum, quàm alii qui ſecuti ſunt; id verò manifeſtò, eorum collatione, demonſtrabimus. Mos hodiernus confirmatus auctoritate Synodi Tridentinæ, præparandi ſe ita ut poſſimus dignè participes fieri Sacramenti, ſitus eſt in abjiciendis peccatis mortalibus, ſi iis laboremus, ope Confeſſionis Sacramentalis, præter contritionem. Quod ſatis eſt peccatis non nimis gravibus. Sed quod attinet ad ſcelera enormia, quæ plecti ſolent excommunicatione, vel alia cenſura, præter Confeſſionem, oportet ut delinquentes expientur humilibus, & ſatisfactoriis operibus, quæ palam fiant, & omnibus ſpectantibus; adeóque ut ante aut poſt Confeſſionem differant aliquamdiu Communionem, donec Eccleſiæ prorſus ſatisfecerint.

Præterea * Concilium Tridentinum jubet peccatis pu- * Seſſ.
blicis & ſcandaloſis imponi Pœnitentiam publicam; quod 14. de
tamen permittit prudentiæ Epiſcopi. Præterea uſus ob- Ref.
tinet, ut nulli peccato umquam negetur Pœnitentia aut c. 8.
Abſolutio, ſi modò delinquens ſeſe ſubjiciat legibus & ſatisfactioni præſcriptæ ab Eccleſia; quamvis exſequutio interdum differatur, pro ratione delicti, & conditione Pœnitentis.

XI. Hoc obſervatum eſt à Primitiva Eccleſia, primo ſæculo, & maximâ parte ſecundi; non tertio, aut quarto. Nam ad primum quod attinet, conſtat nullam aliam fuiſſe legem de Pœnitentia, & præparatione ad S. Sacramentum Altaris, præter eam, quam tulit Apoſtolus, & quam habet in Epiſtolis.

Præparatio autem neceſſaria ad communicandum ſine
peccato deſcribitur hiſce verbis prioris ad Corinthios *: * 1 Cor.
probet ſeipſum homo. Quæ Eccleſia cùm Primitiva, tum xi, 28.
hodierna, ſemper ita interpretata eſt, ut probatio quam poſtulat Apoſtolus, in eo ſita ſit *ut nemo, qui ſibi conſcius eſt peccati mortalis, quamvis credat ſe habere contritionem, accipiat S. Euchariſtiam, niſi priùs Sacramentalem Confeſſionem ſubierit.* Ita cenſuit Concilium Tridentinum, quod oſtendit, etiam tempore Apoſtoli, ſolam Confeſſionem Sacramentalem, veram & legitimam, eſſe ſufficientem diſpoſitionem, ut quis dignè communicet; dilationem verò, quam noſtri Reformatores vellent quaſi ordinariam intromittere, & ad omnia peccata mortalia, parum fuiſſe uſitatam, nec creditam fuiſſe neceſſariam; ita ut ejus omiſſio abuſus ac licentia haberi non poſſit.

XII. Quod attinet verò ad peccata enormia & ſcanda-
loſa, * idem Apoſtolus nos docet rationem Pœnitentiæ * 1. Cor.
quæ iis imponebatur, exemplo memorabili hominis in- v.
ceſti, qui novercam duxerat. Hunc enim latâ ſententiâ excommunicat, ac reſecat à corpore Eccleſiæ; minimè contentus Pœnitentiâ ſolitâ ad caſum tam atrocem, ſed jubens ſatisfactionem eſſe publicam & conſpicuam. Attamen cum reſciviſſet delinquentem ad meliorem frugem rediiſſe, & ſigna edidiſſe animi verè contriti, ei ignovit, * juſſitque illico Communionem Eccleſiæ reſtitui. * 2. Cor.
Unde liquet nondum fuiſſe conſuetudinem receptam ne- ii.
gandæ Communionis & Abſolutionis, in quibuſdam ſceleribus; qualis fuit tempore Tertulliani, præſertim in adulterio; quandoquidem Apoſtolus ea ſeveritate non eſt uſus in hominem inceſtum, qui deterior erat adultero, cùm ejus peccatum uſque adeò fœdum atque horrendum eſſet, ut ne Gentiles quidem auderent [4] id nominare, ut habent Græca verba.

XIII. Probè obſervandum Eccleſiam Catholicam uti ſolitam eo loco & auctoritate Apoſtoli, ad confutandam hæreſin Montaniſtarum, vel Cataphrygum, ad quam acceſſit Tertullianus, & poſtea Novatiani. Hi omnes negabant Eccleſiam poſſe ignoſcere peccatis, aut concedere abſolutionem delinquentibus; ſaltem in delictis gravioribus, qualia ſunt adulterium, homicidium & apoſta-
ſia. Quamobrem * Tertullianus utitur omnibus ingenii * De
nervis, ut vim eludat loci Apoſtolici, quem Catholici Pudic.
proferebant contra ejus errorem. Hunc locum multis c. 5.
tractat; atque in partes omnes verſat, ut vim ejus declinet. Eodem loco utuntur * SS. Pacianus & * Am- * In
broſius, ad oppugnandos Novatianos. Quæ profero ut exhort.
liqueat, in adminiſtratione Pœnitentiæ, conſuetudinem ad Pœn.
hodie receptam ſimiliorem eſſe uſui primi ſæculi, quàm * Lib. 1.
inſtitutis tertii & quarti; & præſertim pauculorum illo- de Pœn.
rum annorum, intra quos *Pœnitentiarii* noſtri coercent c. 12.
Eccleſiam Primitivam, quam ſuæ Reformationis exemplar & ſeq.
ſibi propoſuerunt.

XIV. Quamvis enim tempore S. Auguſtini, Eccleſia multùm

[4] 1. Cor. v. 1. ὅτι ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται. Malim tamen intelligere de fama ſimilis ſceleris, quàm de prolatione ejus nominis, quam Ethnici non refugiebant. *Th. Alethinus.*

5 Malim

multùm remiſiſſet de rigore ſæculi tertii; attamen pars aliqua ejus ſeveritatis remanſerat, quatenus poſtquàm ſemel quiſpiam, delicti causâ, Pœnitentiam publicam ſubierat; ſi iterum peccaret, numquam poſtea ad Communionem & Abſolutionem recipiebatur, ut jam antea obſervavimus.

Quod non videtur fuiſſe in uſu primo ſæculo, neque etiam per maximam partem ſecundi. Conſtat hoc exemplo hæreticorum Marcionis & Valentini, quod habet * Tertullianus, cujus ſunt hæc verba: *Conſtat illos neque adeò olim fuiſſe, Antonini ferè principatu, & in Catholicam primò doctrinam crediſſe, apud Eccleſiam Romanenſem, donec ſub Epiſcopatu Eleutheri benedicti, ob inquietam ſemper eorum curioſitatem, quâ fratres quoque vitiabant, ſemel & iterum ejecti, &c. Poſtmodum Marcion pœnitentiam confeſſus, cùm conditioni datæ ſibi occurrit, ita pacem recepturus, ſi ceteros quoque, quos perditioni erudiſſet, Eccleſiæ reſtitueret, morte præventus eſt.*

* Lib. de Præſcr. c. 30.

XV. Inſigne eſt hoc exemplum, quòd ex eo diſcere liceat quæ eſſet forma pœnitentiæ illo ævo, oſtendátque tunc temporis nondum ullum delictum fuiſſe exceptum, neque iteratum peccatum, quemadmodum paullò pòſt, ſed potuiſſe delinquentes promiſcuè ad Communionem Eccleſiæ reſtitui pœnitentiâ, quamvis plus ſemel eam ſubiiſſent delinquentes. Eſt & alterum exemplum apud Irenæum, quo hoc confirmatur. Prodidit enim Lib. III. c. 4. Hæreſiarcham Cerdonem plus ſemel, pœnitentiæ ope, rediiſſe ad Communionem Eccleſiæ.

Præter hæc tria, Hiſtoria Eccleſiaſtica nobis ſuppeditat egregium exemplum, ex quo nobis conſtat temporibus Apoſtolorum nullum fuiſſe peccatum, quod prorſus à Pœnitentia, Communionéque excluderet. * Eſt exemplum adoleſcentis quem Apoſtolus & Evangeliſta Joannes adductum ad fidem commendaverat Epiſcopo cuidam Aſiæ, ut educaretur in pietate. Contigit eum, abſente Apoſtolo, poſtquàm aliquamdiu piè vixiſſet & baptiſma accepiſſet, tandem prorſus depravatum fuiſſe, & ad tantam nequitiam deveniſſe, ut factus ſit dux latronum; cædéſque, latrocinia, & alia ſcelera admiſiſſe quæ ſolent admitti ab iis qui ejuſmodi vitam agunt. At Joannes cùm eum adiiſſet, adeò hominem permovit lacrimis, adhortationibus & precibus, conjunctis cum ſumma illa caritate quâ ardebat, ut eum ad ſaniorem mentem reduxerit. Denique cùm multos dies in precibus & jejuniis egiſſet, ut à Deo impetraret ſalutem pœnitentis; eum Eccleſiæ, Communionique fidelium reſtituit; ac ita erudivit, ut in magnum Dei ſervum evaſerit.

* Euſ. Lib. III. Hiſt. c. 23. ex Clem. Alex.

XVI. Hinc intelligimus Eccleſiam tunc temporis ulnis excepiſſe Peccatores quoſvis ad Pœnitentiam, deinde ad Communionem, ſi modò priorem ſubire vellent; ſine ullo peccatorum diſcrimine, quemadmodum paullò ante Tertulliani ætatem. Si enim conſuetudo illa in perpetuum excommunicandi, propter certa peccata, ſine ulla ſpe abſolutionis, tunc viguiſſet; credibile eſt Joannem lege adoleſcentem illum minimè fuiſſe ſoluturum, quam ipſe tulerat, cùm vetaret Deum orare pro homine qui admiſiſſet [5] *peccatum ad mortem.*

Quod poteſt vériſimiliter intelligi de gravioribus ſceleribus, qualis eſt cædes, quâ manus ſuas polluerat adoleſcens, ut jam obſervavimus. Igitur ſi ſententia Joannis, qui vetat etiam pro ejuſmodi peccatoribus Deum orari, fuiſſet abſoluta, & ſine ulla exceptione, quemadmodum cenſebatur tempore Tertulliani, eam ipſe non eſſet tranſgreſſus. Sed nondum eò devenerant Chriſtiani, & verborum Joannis hîc eſt ſenſus: nullas eſſe fundendas publicè preces; pro iis qui rei ſunt enormium ejuſmodi ſcelerum, & qui ideò ſunt Eccleſiâ expulſi; additâ tamen hac cautione, eos ita habendos dum ſunt excommunicati, & donec Pœnitentiæ ope reſtituti ſint.

XVII. Ut finem huic diſputationi imponamus, manifeſtum eſt formam Pœnitentiæ, quâ nunc Eccleſia utitur, ſimiliorem eſſe conſuetudini Eccleſiæ verè Primitivæ, ſeu primi ſæculi; quàm ceteras omnes, quæ poſtea invaluerunt, atque à SS. Epiſcopis, diſertis Canonibus, inſtitutæ ſunt, majore aut minore adhibitâ ſeveritate, pro condirione temporum & indole eorum, qui ejuſmodi remediis indigebant.

Igitur quemadmodum eſt nimia temeritas privatis hominibus aggredi tantas & tam ſubitas mutationes facere in regimine Eccleſiæ: ſic pravum eſſet conſilium eorum, qui cùm poſſent exemplar ſibi ſumere Eccleſiam, cùm perfectiſſima fuit, oculos conjicerent in minùs perfectum exemplar. Puto autem me ſatis ſupérque probaſſe quod in hoc Capite demonſtrandum ſuſceperam; ſi acciperemus quod nobis offerunt novi hi Pœnitentiarii, & per nos liceret iis reſtituere uſum Pœnitentiæ publicæ, vix dicturos ipſos quid ſibi velint, atque inſtar ædificatorum turris Babelis, abituros pudore ſuffuſos, quòd ſe ipſi non intellexiſſent.

CAPUT IX.

De varietate Arnaldi, in inſtitutione Pœnitentiæ. Jugiter eum queri ob Pœnitentiæ remiſſionem. Deſcriptio publicæ Pœnitentiæ, ſecundùm Tertullianum, quam nobis Arnaldus promiſerat. Idem negat illum uſum fuiſſe abrogatum, deinde retractat quod dixit. Cùm ſimulaſſet ſe velle reſtituere illam Pœnitentiam, ei aliam ſubſtituit quæ vetus non eſt.

I. QUOD modò diximus de anxietate novorum *Pœnitentiariorum*, cùm deſcribenda eſt Pœnitentiæ publicæ forma, magis ex hoc Capite liquebit; in quo oſtendemus inquietam mobilitatem animorum illorum ſemper fluctuantium. Similes ſunt mulieribus parturientibus, ſed quæ parere non poſſunt. * *Venerunt filii*, ait Propheta, *uſque ad partum, & virtus non eſt pariendi.* Idem contigit hiſce hominibus, qui Reformationem uſque adeò exoptant. Videntur nihil antiquius habere priſcâ ſeveritate Pœnitentiæ publicæ, hoc ſolum optare, atque quibuſcumque poſſunt artibus promovere.

* Iſai. VII, 33.

II. Hiſce votis reſonat totum Opus Arnaldi, ſingulíſque fermè paginis occurrunt voces, *Pœnitentia, Antiquitas, Traditio, Canones, Eccleſia Primitiva.* Ubique queritur *diſciplinam eſſe remiſſam, corruptos, collapſóſque mores* Chriſtianorum; quia corruptus eſt, imò verò ſublatus veræ Pœnitentiæ uſus, quam ſuo Opere reſtituere ſe poſſe putat. Qui legunt vel audiunt ejuſmodi ſublimes ſermones, quid poſſunt judicare de hoc novo conſilio, niſi id eò ſpectare ut omnino mutetur diſciplina Eccleſiaſtica; ut inſtauretur univerſa Veterum ſeveritas; ut omnia impleantur ciliciis, cineribus, jejuniis, lacrimis, aliíſque corporis & animi σκληραγωγίαις; ut catervatim cogantur pœnitentes, quorum alii collocentur ad valvas Eccleſiarum, ut procidant ad pedes eorum qui ingrediuntur: alii intromittantur certis horis in mediam Eccleſiam, ut illic proſternantur, dum Epiſcopus & Clerus iis imponent manus, & preces recitabunt, ac paullò pòſt ignominioſè ejiciantur Eccleſia, antequàm ſacra myſteria celebrentur; ut vetentur illis convivia, choreæ, ludi, delectationes omnes & voluptates vitæ; uno verbo ut omnis generis σκληραγωγίας pœnitentibus imponat, idque non in ſex menſes tantùm aut in annum, vel duos aut tres, ſed in ſeptennium, decennium, vicennium, & aliquando in totam vitam?

III. Quis hæc non exſpectet ex magnificis promiſſis, conſiliíſque? In hiſce enim propriè ſita erat Pœnitentia publica, quæ erat, ut eam definit Tertullianus, *humilificandi hominis diſciplina*, cujus verba digna ſunt * quæ ſubjiciantur: *Itaque*, inquit, *exhomologeſis proſternendi, & humilificandi hominis diſciplina eſt, converſationem injungens miſericordiæ illicem; de ipſo quoque habitu atque victu mandat, ſacco & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animam mœroribus dejicere. illa quæ peccavit triſti tractatione mutare; ceterùm paſtum & potum pura noſſe, non ventris, ſcilicet, ſed animæ cauſa; plerumque verò jejuniis preces alere, ingemiſcere, lacrimari, & mugire dies noctéſque ad Dominum Deum tuum, Presbyteris advolvi, caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ injungere.*

* De Pœnit. c. 9.

IV. Hoc modo pœnitentes debebant publicè Eccleſiæ ſatisfacere,

[5] Malim *peccatum ad mortem*, intelligere de peccato, quod propter contumaciam lethale eſt: ut morbus dicitur *ad mortem*, qui eſt occiſurus, Joan. XI, 4. *Th. Alethinus.*

6 Baſ.

ſatisfacere, ut expiarent peccata. Hoc inſtituerunt veteres Canones, hoc SS. Patres docuerunt, hoc Primitiva Eccleſia diu obſervavit, etiam temporibus SSS. Baſilii, Ambroſii, & Auguſtini, ut teſtatur Sozomenus, qui vivebat circa tempora S. Auguſtini; ubi narrat quâ ratione aboleverit Nectarius Conſtantinopoli Pœnitentiam publicam, quam ſuo tempore Romæ obtinuiſſe ait. Hinc ſumtâ occaſione ejus deſcribendæ, narrat omnes circumſtantias, quas Tertullianus allatis verbis complexus eſt, & quæ confirmantur narratione multorum Scriptorum Veterum & Recentiorum.

Cùm autem *Pœnitentiam publicam Veteris Eccleſiæ* non aliter animo concipiamus, quando hæc verba aures noſtras verberant; legentes in libro de Frequente Communione magnifica promiſſa Auctoris, profitentis potiſſimum ſuum conſilium eſſe ut det operam inſtaurationi diſciplinæ Eccleſiaſticæ, in eo quod pertinet ad Pœnitentiam publicam; quid aliud ſperare poſſumus, niſi quod ea verba propriâ & nativâ ſignificatione animo noſtro objiciunt?

*Præf. a. V. Arnaldus * profitetur ſibi animum eſſe *defendere doctrinam tam ſanctam, tam confirmatam ab univerſa Antiquitate, quam videbat indignè haberi*, in Sctipto Anonymi quem confutare aggreſſus eſt: Quandoquidem *optima regula, quam ſequi debemus, ne in quæſtione de Frequente Communione fallamur, eſt ut conſideremus quid ſit conſentaneum Antiquitati, traditionibus Sanctorum, & veteribus conſuetudinibus Eccleſiæ*, quod non diffitebatur Auctor Scripti, nihil aliud ſupererat ipſi faciendum, *niſi ut ſimpliciter proponeret quid nos doceant Patres hac de re*: Addit * *quamvis* *Ibid. e. *ratio Pœnitentiæ, quæ nunc eſt in uſu inter fideles, differat à Pœnitentia antiqua Eccleſiæ, attamen damnari non poteſt, ſed contrà venerationi eſſe debet, quaſi ſanctiſſima, quæ confirmata eſt ab univerſa Antiquitate, uſu duodecim aut plurium ſæculorum, doctrinâ omnium Patrum, Canonibus omnium Conciliorum quæ aliquid de Pœnitentia ſtatuerunt; nec unquam damnata eſt aut rejecta, ullo ſæculo, ullo Concilio, aut ullo decreto; omnibus conſentientibus è contrario ad ejus obſervationem urgendam quando negligebatur; ad eam conſervandam, dum vigebat; & ad reſtituendam, poſtquàm obſolevit.*

VI. Digna ſunt conſideratu hæc verba Arnaldi, quibus negat Pœnitentiam, quam tuetur & quæ totius fuit Antiquitatis ſuffragio ſtabilita, umquam fuiſſe abrogatam; ſed nos etiamnum teneri ejus legibus, quandoquidem omnia Concilia in ejus conſervationem ac reſtitutionem conſenſerunt.

Hinc hoc naſcitur neceſſarium conſectarium, omnes peccatores, hodie æquè ac olim in Eccleſia Primitiva teneri lege quâ jubentur Pœnitentiam publicè agere, & abſtinere à Communione, donec ea defuncti fuerint. Attamen in eadem pagina fatetur *rationem pœnitentiæ, quæ nunc eſt in uſu inter fideles, differre à Pœnitentia Antiqua Eccleſiæ.* Quod verum eſſe nequit, niſi omnes fideles torpeant in ſtatu peccati mortalis, & damnationis, ac proinde & totum Eccleſiæ corpus; quia nullum habet nec ſequitur uſum Pœnitentiæ, niſi Sacramentalis. Quamobrem eſt in ſtatu manifeſto inobedientiæ, corruptionéque damnanda; eùm perfringat legem, cujus vis, & auctoritas etiamnum viget, numquam abrogata. Quod eſt non modò falſum ac ridiculum, ſed etiam contrarium
*Præf. fol. i. iis, quæ alibi habet * Arnaldus, ubi negat quemquam lege Pœnitentiæ publicæ amplius teneri, aut à ſe ad eam adigi.

VII. Quidquid id eſt, Arnaldi animus eſt revocare Pœnitentiam illam, qualem Patres, Canones atque An-
* Ibid. fol. e. tiquitas eam præſcripſerunt. Ait ſe defendere eos * *qui ut ſe pararent ad excipiendum filium Dei, vellent ſequi uſum confirmatum ab univerſa Antiquitate, & Traditione Eccleſiæ.* Acriter caſtigat Scriptum Anonymi quod hominibus ſuadeat *deſerendam auctoritatem Patrum, ubi agitur de affectione animi, quâ accedere ad Sacramentum debemus.* Ait mirum eſſe *à nobis adhiberi teſtimonia SS. Patrum, ut veritas S. Sacramenti confirmetur contra Hæreticos, qui eam negant; nec tamen adhiberi ad conſtituendam veram diſpoſitionem ad ad Sacramentum contra Catholicos, qui eam oppugnant.* Scribit, *ut qui baptiſmum accipiebant, ſine præparatione pœnitentiæ, quam Eccleſia imponebat, tam facilè eum amiſiſſe, quàm acceperant: ſic potiore jure Pœnitentes, qui gratiam baptiſmi jam amiſerunt.*

VIII. Addit præterea *non opus fore particulatim illa omnia expendere, ſi viveremus in ſimplicitate fidei, conantes duntaxat ſequi id quod Eccleſia in Traditione præſcripſit, quod fecit per duodecim ſæcula, quod ſequentibus ſæculis, in nonnullis occaſionibus obſervari voluit, & magno ſtudio nobis commendavit, quippe quod omnium vehementiſſimè cupit, & quod ſervat ſemper, ſi ſpectemus ejus amorem atque animum Spiritûs illius, qui eam agitat ac regit.* Paullò poſt, *eo animo*, inquit, *ut nonnihil dirigam eos qui regunt animos, utque innoteſcant leges ſanctæ & Eccleſiaſticæ de Pœnitentia, aggreſſus ſum eam deſcribere in hoc Opere, qualem eam comperimus Traditione Eccleſiæ conſtitutam, non tantùm à Patribus & Conciliis antiquis, ſed etiam nuper à Concilio Tridentino*, &c.

Præterea * verba faciens de conſilio ſuo imitandi Ec- *Ibid. iii.
cleſiam primitivam, monet Eccleſiam primitivam dici à ſe non Apoſtolicam, ſed *eam quæ florebat tempore SSS. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini. Conari autem*, inquit, *ſequi Eccleſiam, in Capite de Pœnitentia, perinde eſt ac conari inſtaurare diſciplinam Eccleſiæ, qualis deſcribitur in illorum Patrum ſcriptis.*

IX. Perpetuò * laudat Traditionem, *nec vult aliam* *Ibid. ooo.
habere normam dogmatum Catholicorum, aut ſequi ratiocinationem, vel conſuetudinem hominum in rebus Eccleſiaſticis; ſed auctoritatem divinam, cui innititur tota noſtra Religio. Dicit ex hac Traditione judicandum *de omnibus rationibus, omnibúſque opinionibus veris & Catholicis; omnes verò Hæreticos oppugnare hanc regulam, ab omnibus Catholicis defendendam.* Deinde prolato teſtimonio Papæ Victoris, qui nullam aliam rationem reddidit excommunicationis eorum, qui non celebrabant Paſcha eo die, quo par erat, præter Traditionem; oſtendit ad quam Traditionem ſpectet hæc tota narratio: *Quod judicium ergo*, inquit, *tuliſſet magnus ille Pontifex de iis qui volunt errores haberi dogmata de Pœnitentia, à temporibus Apoſtolorum, in Eccleſia recepta?* Deinde habet quod jam expendi, infallibilitatem Eccleſiæ ſitam eſſe tantùm in doctrina, at non in moribus. Laudat * neſcio quem populum viginti quinque *Præf. eeee.
milliaribus Lutetiâ remotum, apud quem hæc conſuetudo, de Pœnitentia publica, eſt inſtaurata, & ubi abſtinent vulgò à Communione, nec ingrediuntur in Eccleſiam, ſed conſiſtunt ad januam flentes dum alii canunt.

X. Tandem claudit Præfationem, laudibus Pœnitentiæ, & vituperatione eorum qui eam elevare conantur. Producit ſanctiſſimos illos viros, qui factis & dictis Pœnitentiam prædicarunt, vel aliquando prædicabunt, quales Elias, Enochus, S. Joannes Baptiſta, & S. Hieronymus.

Quando hominem audio vociferantem & extollentem Pœnitentiam tanto ſtudio, ac fervore divino, videor mihi videre priſcum quempiam Anachoretam, qui veſtitus corio, aut aſpero cilicio prodit in publicum, & in media turba concurrentis ad ſpectaculum populi, flebili voce in hæc verba erumpit: „Ad Deum convertimini, „averruncate ejus iram, quæ in vos incenſa eſt, vobiſ„que imminet, niſi meliores fiatis, & Pœnitentiam „agite.

XI. Igitur poſt tantum apparatum, poſt orationem tam vehementem, niſuſque tam efficaces, poſt tonitru fragorem; quid poteramus aliud exſpectare, niſi ex illa nube fulmen erupturum, quod everteret omnes prolapſiones corruptioneſque morum, diſciplinam æquo molliorem & languentem Pœnitentiam? Earum verò loco, inſtauratum iri Pœnitentiam maſculam, & ſeveram, quæ nihil clam ageret, ſed in omnium oculos incurreret; qualem delineavimus antea, & qualem eam deſcripſere antiqui Patres Tertullianus, S. Cyprianus, & innumeri alii, docéntque Canones, Concilia & Traditio; quæ denique ſola intelligi ſolet nomine Pœnitentiæ publicæ?

Hanc in rem laborare debuerat Arnaldus, quaſi in finem potiſſimum conſilii ſui. Debuiſſet oſtendere qualis fuiſſet Pœnitentia publica, atque enumerare gradus ejus & partes quibus conſtabat, multiſque verbis rem perſequi; quia eſt ignota populo & cujus memoria intermiſſione exſtincta eſt.

XII. Verùm in magno illo Opere, ne cogitavit quidem ea de re; in quo oppugnavit tantùm neſcio quem adverſarium latentem, nec uſquam ad rem venit, cujus ſpem ac deſiderium in nobis accenderat, tanto ſtrepitu verborum & magnificis pollicitationibus. At vide, quæſo, qui eodem tempore quo tam pulchri cœpti alis, ut ita dicam, ſubnixus in cœlum volaturus videtur, ſubitò cadit pudendo lapſu, atque ex aquila fit ſerpens, quæ humi repit. Nam pro perfecta imitatione Eccleſiæ Primitivæ,

tivæ, quam ſibi quaſi exemplar propoſuerat; & pro vera Pœnitentia publica, quam ſe inſtauratutum pollicebatur, ſatis habuit commentitiam Pœnitentiam ſubſtituere; quæ nullâ te priorem refert, quam neque Antiquitas novit, neque Eccleſia confirmavit, neque vel unus omnium Scriptorum, quotquot ſunt, memoravit.

XIII. Sic autem aperit arcanum caput, ad quod refertur univerſum novæ hujuſce Reformationis myſterium. *Præf. n. * *Non equidem inſtitui in uſum revocare omnes ευκηεγγυγίας Pœnitentiæ, quas quaſi Catholicas defendi in hoc opere. Novi magnum diſcrimen eſſe conſtituendum inter id quod optandum eſſet & id quod fieri poteſt; nec oportere exigi à Chriſtianis, in imbecillitate in qua nunc ſunt, id quod ab iis poſtulatum eſt cùm firmiores eſſent, & virtute florerent.* Antea *Ibid. fol. 1. * profeſſus erat *ſe nolle loqui de ſeparandis hominibus à Communione, per multos annos: quemadmodum aliquamdiu in Eccleſia factum eſt, ac multò minùs eos adigere ad Pœnitentiam publicam.* Quid ergo ab iis exigit? Continuò mentem ſuam aperit.

Aio tantùm, ſi quis perculſus efficace gratiâ, ſeriò cogitet de mutatione vitæ, déque conſequenda pietate firma ac ſolida; animadvertatque tot Confeſſiones ac Communiones præteritas ſibi fuiſſe inutiles, ac velit tentare eam viam Pœnitentiæ, quam novit universâ Traditione ſtabilitam; deinde etiam Concilius S. Caroli, qui tam ſæpe teſtatur ſe exſequutioni tantùm voluiſſe mandare Concilium Tridentinum; hoc eſt, abſtinere per aliquod tempus à Communione, quòd ſe indignum cenſet, ut poſtea ad eam accedat meliùs diſpoſitus & mundior; quis poſſet tam legitimo conſilio obſiſtere, præſertim ſi ita ſe gerat in ſpiritu pacis, &c.

XIV. Eò igitur redit totum ejus conſilium & finis quem ſibi propoſuit, in componendo eximio hoc opere. Vult vetare ne ad Communionem accedant ii qui ſacramentaliter peccata ſua confeſſi ſunt, quod diſertiùs alibi *Part. a.c.17. p.458. * profitetur. Nec tantùm pœnitentes arcendos contendit à Sacramento Altaris, ſed etiam Abſolutionis, ut olim fiebat in Eccleſia Primitiva, quemadmodum ipſe *Part. a.c.8. p.285. * oſtendit alio in loco.

Oportet eſſe animi minimè iracundi, qui omnes illas ineptias ferat, nec juſtâ indignatione commoveatur auditis moroſis illis, abſurdis ac repugnantibus commentis. Quomodo enim hæc in concordiam rediges? Homo ſedatæ mentis ad Eccleſiam venit, eámque commonefacit de occulto morbo quo laborat, déque morum prolapſione, in qua imprudens torpet; deinde extollit ac pollicetur remedium, quaſi unicum quo poſſit priſtinam valetudinem recuperare; at tandem quando ad pharmacum deveniendum eſt, eam irridet & loco prioris alterum profert, idque inutile. Hoc ipſum facit Arnaldus, in ſuo Opere. Exiſtimat omiſſionem Pœnitentiæ publicæ eſſe prolapſionem ac corruptionem morum in Eccleſia. Atqui omnis defectus, ut loquuntur Scholaſtici, privatio eſt, oppoſita formæ, quæ ei reſpondet, & quam expellit, atque in nihilum redigit; nec poteſt deleri, niſi reſtitutione ejuſdem formæ.

XV. Quemadmodum ſi quis ſurdus & cæcus ſimul reciperet auditum, propterea cæcitate non liberaretur; aut recepto oculorum uſu, non minùs eſſet ſurdus: ſic ad curandam prolapſionem morum, in quam incidit Eccleſia remiſſione, aut omiſſione Pœnitentiæ publicæ, nullum aliud remedium adhiberi poteſt, præter ejus pœnitentiæ reſtitutionem. Igitur cùm Pœnitentia publica planè differat à dilatione Communionis, hujus inſtauratione non curabitur Eccleſiæ morbus; ſed ſemper in vitio atque in opprobrio torpebit, indigebitque Medico ſpirituali, qui cetera curet.

XVI. Pœnitentiam autem publicam non eſſe tantùm dilationem Communionis liquet primùm ex teſtimonio ipſo Arnaldi quod protuli; ubi verba faciens de dilatione Abſolutionis & Communionis, quam Pœnitentiæ recepræ vellet ſubſtituere, profitetur ſe neminem velle adigere ad Pœnitentiam publicam. Præterea communis uſus Antiquitatis, cùm in praxi, tum in verbis, idem docet, ut poſtea oſtendemus. Nunc nonnulla animadvertam in verbis Arnaldi quæ modò protuli, in quibus nulla videtur eſſe conſtantia, ſed multa repugnantia; & quod eſt deterius, doctrina pernicioſa, quam religioni ducerem diſſimulare. Itaque eum, pro Chriſtianæ caritatis officio, monebo, ut etiam Lectorem qui eâ falli poſſet.

CAPUT X.

Quàm parum conſtans ſit Arnaldus in ſuo conſilio, deque repugnantia, in quam delabitur. Vituperando regimen Eccleſiæ eum ſemet ipſum damnare. Mutari ab eo & corrumpi conſuetudinem priſcam Pœnitentiæ publicæ, & poteſtatem ſibi adrogari, quam negat Eccleſiæ.

I. ANIMUM tibi eſſe ais, Arnalde, defendere doctrinam confirmatam ab univerſa Antiquitate & traditione Sanctorum, veteréſque conſuetudines Eccleſiæ, circa Pœnitentiam publicam. Addis numquam fuiſſe damnatam aut rejectam ab ullo Concilio; imò verò omnia conſentiſſe in ejus conſervationem, dum vigebat, & reſtitutionem, poſtquam obſoleta eſt. Abs te ergo ante omnia peto, quâ ratione velis eam tueri? Hoc volo, an eo animo hoc inceptes, ut eam inſtaures in uſu communi Eccleſiæ, ex quo conſuetudine ejectam fateris, & vulgari Pœnitentiâ, quæ locum ejus occupavit; vel an velis tantùm eam defendere, contra impudentiam eorum, qui eam carpere vellent, ac famam Primitivæ Eccleſiæ lædere, quamvis nunc eam inſtaurandam eſſe non cenſeas.

II. Alterutrum te eligere neceſſe eſt, nec utrumque tueri potes, ſi vel minimùm ſapis; quia hæc ſunt ἀσύστατα, nec potes rem unam velle & nolle, niſi hebes ſis, aut levitate ingenii labores. Attamen adeò inconſtans eſt tua oratio, ut utrumque complectatur; nam aliquando negas * te velle inſtaurare Pœnitentiam publicam, quod *Præf. oooo. conſilium ſi tibi tribueretur, ais tibi tributum iri cogitationem, quam ipſe damnas, & quam putas æquè imprudentem eſſe, ac ſuperbam: interdum verò contrarium præ te fers conſilium.

Scio quidem cùm ſis privatus, juvenis & ſine auctoritate in Eccleſia, non eſſe tibi animum imperare ut priſca Pœnitentia reſtituatur, abrogatâ eâ quæ vulgò obtinet; quod quamvis juberes, nemo tibi pareret. Igitur de juſſu minimè loqueris, cùm profiteris à te non editum fuiſſe hunc librum, ut immutatio per univerſam Eccleſiam fiat, in eo quod ſpectat ad Pœnitentiam.

III. Alioquin abſurdum eſſet te laborare ut ex animo noſtro evelleres id quod non poſſemus de te cogitare, niſi te inſanum eſſe judicaremus. Itaque vis dicere non eſſe tibi conſilium, edito hoc libro, auctorem eſſe ac ſimpliciter ſuadere, oportere ab Eccleſia reſtitui Pœnitentiam publicam, & medicinam fieri collapſioni corruptionique morum, in quam incidit remiſſione Pœnitentiæ; ſed te velle tantùm defendere priſcum illum morem, contra eos qui eum damnare vellent, quamvis non putes uſum ejus etiamnum hodie neceſſarium eſſe, ita ut ſine peccato eam prætermittere non poſſimus. Sic S. Auguſtinus, aliique veteres Patres defenderunt Legem Moſaïcam & cærimonias Judaïcas, contra Hæreticos illius ævi, Manichæos, Marcionitas & ejuſmodi hominum quiſquilias; qui eas ſpernebant, & blaſphemias vomebant in Deum earum Auctorem. Sic rem intelligis atque exprimis multis locis, quæ ſæpe protuli, in quibus ais te neminem cogere eam conſuetudinem ſequi, aut *negas te loqui de arcendis hominibus à Communione, & multò minus adigendis ad Pœnitentiam publicam.*

IV. Manifeſtum eſt hæc verba, *arcere à Communione*, *cogere*, *adigere* à te non ita ſumi, quaſi intelligas imperia vel prohibitiones, ſeu coactiones pro imperio, quales fierent edicto Magiſtratûs Civilis, aut Eccleſiaſtici; ſed tantum admonitiones, vel reſponſa quæ ſententiam rogantibus dares, abſque ulla coërcitione, aut neceſſitate tibi parendi. Magnum diſcrimen eſt, inter cenſuram doctrinæ cujuſpiam editam à Doctoribus S. Theologiæ, eam quaſi erroneam aut hæreticam damnantibus; & cenſuram à *Pontifice Maximo*, aut ab Epiſcopis profectam. Hæc enim poteſtatis legitimæ cenſura imponit neceſſitatem parendi, & omnes contrarias opiniones ſupprimendi; at illa neminem cogere poteſt, quamvis interdum non ſine temeritate rejiciatur, cùm ſatis eſt nota veritas, nec quidquam eſt quod æquet auctoritatem, quam pietate & eruditione ſuâ Doctores illi conſequuti ſunt. Hoc obiter perſtrinximus, in exemplo recenti.

[* Part. 2. p. 623. * Ibid. p. 567. * Ibid. p. 568.] V. Vir ille quem laudas * quaſi *ex doctiſſimis hujus ſæculi viris*, * & cui tribuis *inuſitatam eruditionem*, * magnus ille vir *cujus animus refertus erat tantùm ſcientia Scripturæ & Theologiæ traditionis, hoc eſt, Conciliorum & Patrum*, pro judicio quod de eo tuliſti, varias enunciationes protulit, quas Sancta Sedes nuper, cum ejus libro, damnavit ſingulari Bullâ, data 6. Martii anno 1642. à Chriſto nato. Antea Facultas Pariſienſis eaſdem enunciationes damnarat tamquam Hæreticas anno 1560. 27. Junii. Duæ ſunt Cenſuræ, ſed cenſura Pontificia juridica eſt & decretoria, altera verò eſt tantùm Doctorum ſententiæ teſtificatio.

VI. Ut eo revertar unde digreſſus ſum, in iis locis, Arnalde, quos ex Opere tuo protuli, voluiſti dicere neminem ullo jure teneri, ut ſe ſubjiciat Pœnitentiæ publicæ; quamvis olim conſuetudo hæc ſummopere laudabilis fuerit, & utile ſit eam imitari, quatenus prudentia ac regimen Eccleſiæ ſinet.

Attamen alibi & fermè ubique doces Pœnitentiam illam publicam non tantùm eſſe conſilii aut perfectionis ſpontaneæ, ſed etiam neceſſitatis, & obligationis: quemadmodum ſatis oſtendi, cùm probavi à te remiſſionem Pœnitentiæ vocari *prolapſionem ac corruptionem morum*, & [* Præf. e.] te docere * conſuetudinem hanc confirmatam fuiſſe ab univerſa Antiquitate, & Canonibus omnium Conciliorum, quæ de Pœnitentia aliquid ſtatuerunt, nec umquam damnatam aut rejectam ullo ſæculo, nec in ullo Concilio, nec ullo decreto, imò omnes conſpiraſſe ad eam conſervandam aut reſtituendam. Quod affirmas * nominatim [* Part. 2. c. 21. p. 470.] de Concilio Tridentino, quia inſtauravit omnes traditiones Apoſtolicas, inter quas numeranda eſt Pœnitentia; addiſque *non poſſe plenè ſatisfieri omnibus ejus divinis præceptis, niſi quoad ejus fieri poteſt, adlaboremus ad inſtaurationem Pœnitentiæ antiquæ.*

VII. Ne verò tibi objiciatur conſuetudo quæ traditio- [* Præf. o o o.] ni derogavit, * contendis *nullam aliam normam dogmatum Catholicorum agnoſcendam eſſe, præter traditionem Eccleſiaſticam, ſequi hîc non oportere ratiocinationem, neque conſuetudinem hominum in rebus Eccleſiaſticis, ſed auctoritatem divinam, cui noſtra Religio innititur.* Quam in rem exſpatiaris, multaque diſputas de Traditione Eccleſiaſtica, ut oſtendas, quamvis remiſſum fuerit de Pœnitentia publica. corruptâque diſciplina, & Eccleſia collapſa fuerit (quod fieri poteſt, cùm non ſit expers vitii) attamen non eſſe animum deſpondendum, ſed contrà nitendum ei malo facere medicinam. Hæc eſt ſummatim ratiocinatio tua, quam ſuperioribus Capitibus expendi, & ex qua neceſſariò ſequitur nos etiamnum lege Pœnitentiæ publicæ teneri; ſeu ſpectetur univerſa Eccleſia, à qua eam oportet reſtitui, emendatis pravis conſuetudinibus, quæ contra eam traditionem irrepſerunt: ſeu ſinguli fideles, qui non poſſunt non parere traditionibus, Conciliis & Canonibus, quibus etiamnum præcipitur, nec umquam abrogata eſt.

VIII. Hinc colligis delinquentes denuo oportere publicè ſatisfacere, non libera electione, & quæ ſit dumtaxat conſilii; ſed neceſſariò, ob ſolam conſuetudinem. [* Præf. pag. ult.] Quod eſt è diametro oppoſitum iis tuis verbis, * quibus profiteris te neminem eò velle adigere, quaſi res eſſet præcepti; cujus rei nullam aliam rationem profers, niſi quia contraria conſuetudo invaluit. At nunc vis conſuetudinem poſthaberi traditioni antiquæ & Canonibus, nec ullam ei auctoritatem eſſe in rebus Eccleſiaſticis. Quæ enunciatio non tantùm eſt falſa & abſurda, ſed etiam ſcandaloſa, & cui ſi locus eſſet, in regimine Eccleſiæ, hominum animos torqueret, univerſam Eccleſiam turbaret, & apertis, fidelibus omnibus, Inferorum portis, Paradiſi portas in perpetuum occluderet.

IX. Qui fieri poteſt ut exiſtimaveris *conſuetudinem nihil poſſe in rebus Eccleſiaſticis?* Quid inſanius, ac ſenſui communi, rationive humanæ magis contrarium? An quidquam eſt cujus magis explorata ſit falſitas, exemplis omnium ſæculorum, prudentiâ, ac principiis ſcientiarum divinarum ac humanarum.

Quod ſi hæc tua ſententia tam vera eſſet, quàm eſt ridicula, primus omnium damnatione contineteris; quandoquidem æquo majorem rationem habens conſuetudinis, legis obſervationem remittis, conculcas Canones, traditionémque & auctoritatem Conciliorum; *quæ omnia conſentiunt in conſervationem inſtaurationémve Pœnitentiæ publicæ;* cùm præſertim, ex tua ſententia *nunquam rejecta ſit*, adeóque ejus lege teneamur haud ſecus ac cùm primùm inſtituta eſt. Itaque delaberis in eamdem licentiam, & eamdem corruptionem morum, quas tribuiſti Eccleſiæ, quam inſimulas remiſſæ diſciplinæ & ſubverſæ Pœnitentiæ.

X. Profectò ſi verè dicis nuntium remittendum eſſe conſuetudini, ut ſequamur traditionem & Antiquitatem; cœptum hoc tuum facinus eſt dignum Pœnitentia publica eáque ſeveriſſima; qui non parueris traditioni & Canonibus, quibus conſtituta eſt Pœnitentia publica; cùm tuis novis conſiliis ei detraxeris quod ad ejus naturam neceſſariò pertinet, & in quo potiſſimùm ſita eſt Pœnitentia publica; nempe, opera illa ſatisfactoria, quæ publicè fiebant; nec quidquam retinueris, niſi quod eſt minùs moleſtum plerìſque hominibus; nempe, dilationem Communionis, quam etiam dicis causâ dumtaxat inſtituis, remittens accuratam obſervationem Canonum & Traditionis, hac quoque in re, quam unam ex Pœnitentia publica retineri vis.

XI. Id quo Pœnitentia publica moleſta fiebat, ac proinde majoris meriti & ſatisfactionis, non tam erat ipſa ejus obſervationis moleſtia; quàm diuturnitas omnium partium quibus conſtabat; quales erant jejunia, cilicia, χαμευνίαι, cinerum adſperſiones, adſiduitas ad valvas Eccleſiarum, ad preces, aliæque σκληραγωγίαι; in quibus per multos annos jacebant Pœnitentes, ut antea oſtendimus. Ad hæc accedebat prohibitio à Communione, à qua arcebantur per tempus Pœnitentiæ.

Quibus in rebus, potiſſima pars amaroris ac difficultatis erat diuturnitas. Quamobrem omnes inibant vias, quibus tempus Pœnitentiæ contrahi poſſe putabant; ambiebántque gratiam SS. Confeſſorum, qui damnati erant ad metalla, aut ad carceres, ut tempus moleſtiarum, iis deprecantibus, contraheretur.

XII. Quod cùm ita ſit, quiſquis ex omnibus ritibus, quibus conſtabat Pœnitentia publica Eccleſiæ Primitivæ ſolam dilationem Sacramenti Altaris retineri vellet; deberet etiam ejus excluſionis retinere diuturnitatem, quæ cærimoniæ illis pœnalis pars eſt eſſentialis. Itaque arcendus eſſet Pœnitens à Communione tamdiu, quamdiu eâ prohibitus fuiſſet in Eccleſia Primitiva, dum reliquis Pœnitentiæ partibus defungebatur; ut ſaltem hac in re traditionibus & Canonibus cum eo conveniret, quibus tempus Pœnitentiæ definitur. Alioqui non inſtaurabitur pars Pœnitentiæ publicæ, qualis obtinebat in Eccleſia Primitiva, ex Canonibus, atque ex traditione; erit tantùm ejus externa ſpecies.

XIII. Hoc cernere licet in phantaſmate inani Pœnitentiæ, ſecundùm novam reformationem, quæ Communionem in aliquot tantùm menſes differt. Imò verò, * [* Præf. fol. u.] Arnaldus, prolato exemplo hominis, *qui poſtquàm in Deum gravibus delictis peccaſſet*, ſancto animi affectu ferretur ad ſubeundam Pœnitentiam; *deberet*, inquit, *ſine dubio intra animum ſervare tam laudabilem affectionem, quaſi ſingularem Dei gratiam; quamvis crediderim, propter alias rationes, & præſertim ne inuſitata ſectari videretur, eum ſæpiùs debere ad Communionem accedere.*

XIV. Attentè hæc verba expendat Lector, ut non ſine admiratione intelligat horrendam cæcitatem novorum horumce Directorum. Diſciplinam traditione & Canonibus conſtitutam, prout videtur illi qui nullâ auctoritate eam in rem inſtructus eſt, remittit; cùm verò Eccleſia poteſtate à Deo accepta utens idem facit, & συγκατάβασιν adhibet, eam accuſat licentiæ ac corruptionis, oppugnátque Canonibus, Traditione & Conciliis. Sed quo Concilio aut Canone nititur, ut peccet in leges, quas ipſe proponit, quò damnet rationem quâ Eccleſia ſe gerit in eos qui in Deum deliquerunt, dum iis remittit antiquam Pœnitentiam?

XV. Eſtne ergo ſolutus Legibus, Canonibus, Traditionibus, quæ conculcat, & quæ tamen à nobis ſanctè obſervanda cenſet, quippe numquam abrogata? Eſtne æquum ab Arnaldo, qui Presbyter dumtaxat & Theologiæ Doctor eſt, quamvis doctus & probus, Pœnitentiam pro arbitrio conſtitui, quæcumque vult dirui, ædificari, mutari rotundis quadrata, rejici quidquid minùs placet; ab Eccleſia verò idem non poſſe, ſine infamia & contumeliis, fieri?

Si propter graves rationes, privatus audet moderari ſeveritati Pœnitentiæ publicæ, etiam in perpaucis ejus partibus, quas ſervat; quare Eccleſiæ non erunt cauſæ cur ita ſe gerat, nec licebit largiri aliquid temporibus, ingeniis, uſuique recepto, qui paullatim confirmatus expulit

pulit contrarium ? Si conſentit, ne pœnitens inuſitata captare videatur, *poſtquàm in Deum gravibus delictis peccarunt*, dum eſt in nova hacce Pœnitentia, *ſæpiùs accedet ad Communionem*, nullâ ratione habitâ Canonum, Traditionis, Antiquitatis, legúmque ab ipſo latarum ; potéſtne jure indignari ſi vituperetur ejus inſtitutum, ex quo tam inaudita & tam ſcandaloſa conſectaria naſcuntur ?

XVI. Verum ita ſolet hic Scriptor ſecum pugnare ac diſſidere, parumque curare ac oblivioni mandare ea quæ antea dixit ; quæ inconſtantia hac in re præſertim ſeſe prodit.

Ut enim os occluderet eis, qui offenderentur rei novitate, & mutatione, quam vult fieri in Pœnitentia, * fatetur hac doctrinâ perturbari Eccleſiam ; ſed reſpondet *melius eſſe ut ſcandalum oriatur, quàm veritas relinquatur. Felicem neceſſitatem, aiebat Bernardus, quæ nos felices eſſe cogit. Quamobrem poſſumus eum imitati dicere felices eſſe turbas, quibus fit ut veram pacem quæramus & nanciſcamur*, Paullo pòſt : *negat eſſe damnandum quidquid homines perturbat ; ſed conſiderandæ*, inquit, *cauſæ eos turbandi, videndúmque an noxiæ ſint vel utiles turbæ. Parentes perturbant liberos, cùm iis vitia exprobrant ; ſed eos turbant, ut emendent*, &c.

[* Præf. iiii.]

XVII. Hujuſmodi ratiocinationibus animum Lectoris paſcit, per maximam libri partem. Quod minimè mirandum eſt, cùm in hac re ſitum ſit univerſum conſilium totius hujuſce inſtituti, & Operis, quod ad ejus defenſionem edidit. Nec contentus hæc ſparſiſſe per totum Opus, iis tribuit ſingulare * Caput, cujus hæc eſt inſcriptio : *Poſſe ſine temeritate communia inſtituta & frequentiſſima repudiari.* Quod probare conatur, cùm ſummatim, tum particulatim ad Pœnitentiam quod attinet. Igitur ſi ſcandalum, *quod poteſt oriri ex hac inuſitata ratione pœnitentiæ, flocci non ſit faciendum, nec obſtare debeat quominùs convenienter nos geramus decretis ac traditionibus antiquis* ; quare non vult hominem, qui in Deum graviter deliquerit, plenam agere Pœnitentiam, ad normam priſcorum Canonum ? Cur ſatis eſt ei dilatio Communionis ? Quare non ſequitur auctoritatem antiquæ Diſciplinæ, nec fideliter paret omnibus ſacroſanctis illis decretis, in ratione Pœnitentiæ ; ſed indulgentiâ & mollitie nimiâ, prodit veritatem ; & pro laude prudentis Directoris, quam ſe conſequuturum putabat, ſemetipſe damnat ut prævaricatorem, infractorémque Legum divinarum & humanarum ?

[* Part. 1. c. 48.]

XVIII. En alterum ſpecimen novæ hujus ridiculæ doctrinæ, quæ redolet fermentum *Illuminatorum*, qui præterito ſæculo exorti ſunt, & noſtra ætate iterum ex orco excitati. Arnaldus ſcribit *, *ſi neceſſe ſit remittere legem, ut aliquando opus eſt, à nemine poſſe melius eam remitti quàm ab iis qui norunt quo animo ſit lata.* Haud multò pòſt : *Homo*, inquit, *ejuſmodi verè inſtructus eſſet ſcientia Eccleſiaſtica, edoctus principia, & generales regulas Eccleſiæ in Canonibus, & rationem earum ſingulis occaſionibus aptandarum, lumine & Spiritu gratiæ, quem à Deo oratione eliceret, & quo penetraret intima animorum, arcanáſque & occultas eorum cogitationes.*

[* Præf. 22.]

XIX. Hoc poſitu, privatus quiſpiam majora à Deo accipiet, quàm univerſa Eccleſia ; poteſtatémque habebit, quâ carent & Maximi Pontifices & quotquot ſunt Epiſcopi & Paſtores ; quandoquidem Arnaldus omnibus detrahit poteſtatem remittendi quidquam de decretis traditionum & canonum ; quod *licentiam* vocat, ubi ſermo eſt de Pœnitentia publica. Attamen hanc auctoritatem concedit privato, qualem antea verbis ejus deſcripſimus. Hoc demum eſt viam aperire ad ſectam atque arcanam factionem *Illuminatorum*.

XX. Quid ergo ? Is quem deſcribis, & quem etiam licet doctiorem & ſanctiorem fingas ; is homo, inquam, inſtructus erit majore auctoritate, majore cognitione, majore auxilio cœli, majore immunitate erroris, quàm univerſa Eccleſia ? An jus habebit remittendæ Pœnitentiæ publicæ, quia novit *quo animo lex ſit lata*, nimirum, habet Spiritum Sanctum ; Eccleſiæ verò non eadem erit poteſtas ? Si quid ea in re aggrediatur remittere, clamas eam remiſſionem eſſe licentiam & prolapſionem morum. Annon hoc demum eſt imitari Donatiſtas, & dicere unà cum illis : *quod volumus ſanctum eſt.* Annon hoc eſt ſeſe præferre Eccleſiæ & Spiritui Sancto à quo agitur ; & plurıs facere peculiare ſuum judicium, quàm indubitata dogmata & inconcuſſa fundamenta Religionis Catholicæ ? Nimiùm ſibi blandiuntur, qui ita ſe gerunt, & dum ipſi errant decipiunt eos qui infeliciter in ejuſmodi Directores incidunt ; aut qui eâ imprudentiâ laborant, ut illis credant, poſtquàm retecti ſunt. Profectò homines illi prorſus ſecuri agere poſſunt, & tuæ, Arnalde, ſapientiæ fidere ; cùm eos dirigas tam periculoſis regulis, principiíſque uſque adeò abſurdis.

CAPUT XI.

De Pœnitentia publica ejúſque gradibus. Dilationem Communionis non fuiſſe propriè Pœnitentiam publicam, & quanam in re ſita eſſet. Conſuetudo antiquæ Eccleſiæ, ex qua Clerici erant immunes Pœnitentiæ publicæ.

I. TEMPUS eſt claudendæ hujuſce diſputationis, quam hactenus protraxi, & quæ eò potiſſimum ſpectat ut oſtenderem Arnaldum, dum ſimulat ſe velle reſtituere Pœnitentiam publicam, eam nequaquam inſtauraſſe, cum ſatis habeat differre Abſolutionem Sacramentalem & Communionem in aliquot menſes. Verùm ut in majorem lucem protraham callidum hocce conſilium, quod aliud pollicetur, aliud præſtat ; videturque finem hunc habuiſſe ut turbaret Eccleſiam, animóſque hominum, ſpecie quadam pietatis, promiſſíſque inanibus ; oportet me dilucidius explicare quod leviter adumbravi Capitibus ſuperioribus ; atque oſtendere excluſionem à Communione, ſi propriè loquamur, non fuiſſe à priſca Eccleſia dictam *Pœnitentiam publicam*, de qua eſt inter nos controverſia.

II. Ut hæc veritas planior fiat, duo ſunt ſtatuenda, quæ pertinent ad Pœnitentiam publicam, & quæ hauriam in ipſo fonte, hoc eſt, in Scriptis SS. Patrum, & antiquis Canonibus, qui eam Diſciplinam Eccleſiæ conſtituerunt. Primum eſt numquam quemquam ſubiiſſe Pœnitentiam, quin ſimul ei interdiceretur uſu S. Sacramenti per totum Pœnitentiæ tempus ; ſed hanc excluſionem non ſemper fuiſſe conjunctam cum pœnis & perpeſſionibus, in quibus proprie ſita erat Pœnitentia publica. Primus gradus Pœnitentiæ vocabatur *προσκλαυσις*, quia Pœnitentes id tempus agebant in lacrimis ac gemitibus, extra Eccleſiam & quidem ſub dio. Alter dicebatur *ἀκρόασις*, quia ejus ordinis Pœnitentes poterant audire verbum divinum. Tertius *ὑπόπτωσις*, quia Pœnitentes hujus claſſis exſpectantes, donec ſecundi Eccleſiæ *navi* egreſſi eſſent, procidebant ut acciperent impoſitionem manuum & benedictionem Epiſcopalium precum.

III. Poſtquàm abſolutum eſſet curriculum Pœnitentiæ, in tribus ſuperioribus claſſibus, ſequebatur quartus gradus, qui dicebatur *σύστασις*, hoc eſt, *aggregatio* ; quia qui ad eum pervenerant, aggregati jam erant ad Communionem fidelium, quoad preces & præſentiam dum divinus cultus & Myſteria celebrarentur, quamvis neque oblationem offerrent, neque Communionis participes eſſent. Quamobrem Concilia & Scriptores, qui de eo loquuti ſunt, quartum gradum deſcribunt nunc hiſce verbis : * *εὐχῆς μόνης κοινωνεῖν, in oratione communicare* ; nunc illis : * *κοινωνεῖν δίχα προσφορᾶς, ſine oblatione communicare.* Concilium Nicænum * vocat eum *communionem orationis.* Quam in rem, revocanda eſt in animum priſca * conſuetudo Eccleſiæ primitivæ, neminem, nimirum, ad Communionem acceſſiſſe, niſi prius panem & vinum obtuliſſet, ſi modò per facultates liceret, aut certe niſi poteſtas ei eſſet offerendi. Quamobrem Veteres promiſcuè dicunt *jus habere Communionis*, aut *oblationis*, ad ſignificandam eorum conditionem, qui non ſubjacebant Pœnitentiæ, ſed integro jure fidelium fruebantur. Itaque in quarto & ultimo gradu Pœnitentiæ, ſola excluſio Sacramenti ſupererat, ſine ullis aliis pœnis.

[* Ant. cyr. Can. 4.] [* Ibid.] [* Dion. nyſ. c. 13.]

IV. Alterum, quod ſtatui oportere diximus, in eo ſitum erat, quòd quamvis quartus gradus ad Pœnitentiam pertineret, attamen minimè Pœnitentiæ nomine ſignificetur. Cùm ſermo erat de ſubeunda Pœnitentia, aut de Pœnitente quopiam, non intelligebantur ii qui in quarta claſſe cenſebantur, ſed tantùm Pœnitentes trium aliarum, & præſertim quidem tertiæ. Probemus hæc teſtibus fide dignis. * Omnibus notum eſt hoc moris fuiſſe in primitiva Eccleſia, in cœtibus, quos vocabant *Synaxes*, poſt Pſalmodiam, & lectionem Scripturarum, habitam fuiſſe

[* Laod. Can. 19. Baſ. Can. 22. ad Amph.]

fuiſſe Concionem, in quam admittebantur Catechumeni, & Pœnitentes ſecundi ac tertii Ordinis. Tum Concione abſolutâ, Diaconus magnâ voce clamabat, excedendum eſſe Catechumenis. Deinde emittebat & ſecundi Ordinis Pœnitentes, qui vocabantur *Auditores*; quia admittebantur in Eccleſiam, dumtaxat ut Concionem audirent. Quo peracto, accedebant tertii gradus Pœnitentes, atque in humum procidebant, ut Epiſcopus unà cum Clero iis manum imponeret, recitarétque ſuper iis nonnullas orationes; quibus peractis, emittebantur ut celebrarentur myſteria.

V. Tertius hic gradus propriè *Pœnitentia* dictus eſt, ut intelligimus ex egregia illa S. Baſilii Epiſtola, quam ſcripſit ad Amphilochium, & quam Orientales juri ſuo Canonico inſeruerunt. Illic vir ſanctus enumerat quatuor gradus quos memoravi, ubi verba faciens de eo qui propter raptum Pœnitentiam publicam ſubire cogebatur, imponit ei quatuor annos, quot gradus erant in Pœnitentia. *Eſt*, [6] inquit, *in quatuor annos iis, qui fornicati ſunt, definita caſtigatio. Oportet autem primo excludi eos precibus, & flere ad januam Eccleſiæ; ſecundo, excipi ad audiendum; tertio, excipi ad pœnitentiam; quarto, in aggregationem populi, abſtinentes ab oblatione; deinde illis boni participationem permitti.* Poſtremis verbis deſignatur Sacramentum Altaris, * quod ab aliis dicitur τὸ τέλειον, *perfectum.* Hic manifeſtè S. Baſilius proprietatem vocis μετάνοια tribuit tertio gradui.

* Ancyr. can. 4.

VI. Præterea ejus rei certum argumentum habemus apud [7] Sozomenum Hiſtoricum, ubi deſcribit quod contigit Conſtantinopoli, tempore Nectarii, & quomodo exauctoravit Presbyterum Pœnitentiarium, deinde ſuſtulit Pœnitentiam publicam relicto cuique de ſe judicio, an dignus ſit qui ad Communionem accedat. Quod confirmat etiam Socrates, in narratione ejuſdem Hiſtoriæ. Sed Sozomenus addit quod ad rem noſtram facit, dicens Pœnitentiam publicam, quæ Conſtantinopoli ſublata eſt, etiamnum obſervatam fuiſſe in Occidentalibus Eccleſiis & præſertim Romæ: *Illic*, inquit, *in propatulo eſt pœnitentium locus, in quo illi ſtant mœſti ac veluti lugentes. Peractóque jam cultu divino, excluſi à communione Sacrorum quæ initiatis præberi mos eſt, cum gemitu ac lamentis pronos ſe in terram abjiciunt. Tum Epiſcopus cum lacrimis ex adverſo occurrens, pariter ipſe humi provolvitur; & univerſa Eccleſiæ multitudo ſimul conſitens, lacrimis perfunditur. Poſthæc verò primus exſurgit Epiſcopus, ac proſtratos erigit; factáque, ut decet, precatione pro peccatoribus pœnitentiam agentibus, eos dimittit. Privatim autem, unuſquiſque ſuâ ſponte ſe macerans aut jejuniis, aut illuvie, aut ciborum abſtinentiâ, vel aliis quibus juſſus eſt modis, tempus quantumcumque ipſi ab Epiſcopo conſtitutum eſt exſpectat.*

VII. Hic locus manifeſtò docet quod probare aggreſſus ſum, quandoquidem liquet quæcumque illic habet Sozomenus, ea pertinere ad tertium dumtaxat gradum Pœnitentiæ, ut antea obſervavimus. In hoc enim ſolo gradu conſtituti Pœnitentes ad Epiſcopi pedes procidebant, omniáque faciebant quæ illic narrantur. Itaque cùm vellet deſcribere Pœnitentiam, quam Nectarius abolevit, & exemplum ſumſerit tertium Pœnitentium gradum, loquutus eſt convenienter ſermoni S. Baſilii, ſignificavitque eum gradum propriè vocari *Pœnitentiam publicam.*

De hoc eodem gradu intelligenda ſunt plura Concilia, quæ de Pœnitentia agunt, ut quartum Carthaginienſe, quod ita habet: * *Omni tempore jejunii, manus Pœnitentibus à Sacerdotibus imponatur*; & Concilium Agathenſe: * *Pœnitentes, tempore quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum, & cilicium ſuper caput à Sacerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt, conſequantur.*

* Can. 80.
* Can. 15.

VIII. Aio hæc decreta intelligenda eſſe dumtaxat de tertio gradu Pœnitentiæ publicæ; quandoquidem in hac ſola Pœnitentes adducebantur ad Epiſcopum, ut impoſitionem manuum, unà cum precibus adhiberi ſolitis, acciperent ab Epiſcopo.

Ad eumdem etiam gradum referenda eſt oratio Tertulliani, * quam antea protulimus, ubi meminit jejuniorum, orationum, cilicii, cineris, genuflexionum, & proſtrationum corporis, aliorumque rituum, qui pertinent ad hunc gradum. Eodem ſpectat, quod idem Scriptor habet, in hoc ipſo libro, de Pœnitentia, quæ ab Eccleſia Catholica imponebatur adulteris, propter quam hæc in eam congerit * probra: *Et tu quidem Pœnitentiam mœchi, ad exorandam fraternitatem in Eccleſiam inducens, conciliciatum, & concineratum, cum dedecore & horrore compoſitum, proſternis in medium ante viduas, ante Presbyteros, omnium lacinias invadentem, omnium veſtigia lambentem, omnium genua detinentem.* Eò alludebat Ethnicus, qui hiſce verbis irridet Chriſtianos, apud Minutium Felicem: * *Alii eos ferunt ipſius Antiſtitis, ac Sacerdotis colere genitalia, & quaſi parentis adorare naturam.*

* De Pudic. c. 9.
* De Pudic. c. 21.
* Minut. in Octavio.

IX. Veteres eum Pœnitentiæ gradum ſæpe *exhomologeſin* vocarunt, quæ vox propriè ſignificat *confeſſionem*; ita ut intellexerint profeſſionem mœroris & pœnitentiæ, potiùs rebus ipſis, certiſque ſignis contritionis internæ, quàm verbis expreſſam. Hoc ſenſu occurrit apud Cyprianum, * in variis ejus Epiſtolis; in quibus ſatis ſignificat ſe intelligere ſingularem pœnitentiæ ordinem; quod ante illum apertè oſtendit Tertullianus, in loco * antea prolato.

* Ep. 10. 11. & 12.
* De Pudic. c. 9.

Itaque vox ἐξομολόγησις complectitur omnes actus humilitatis, qui edebantur à Pœnitentibus, præſertim in eo gradu qui vocatur à Græcis ὑπόπτωσις, quia procidebant ad pedes Epiſcopi. Quod confirmat obſervationem noſtram de uſu ſingulari nominis *Pœnitentia*, ad ſignificandum tertium ejus gradum. Vox enim Græca μετάνοια ſæpe ſumitur pro corporis proſtratione, vultu in humum converſo; præſertim apud Scriptores Græcos, qui egerunt de Regulis & Conſtitutionibus monaſticis, déque dictis & factis veterum Monachorum, & Eremitarum; apud quos etiam βάλλειν μετάνοιαν ſignificat in humum procidere.

X. Hæc me longiùs abduxerunt, quàm putaveram, ſed non longius quàm neceſſe eſt conſilio meo, quod eò ſpectabat ut oſtenderem Arnaldum, in hoc Opere de Frequente Communione, promiſſis ſuis non ſtetiſſe, neque ſatisfeciſſe ſpei quam fecerat Lectoribus; ſe medicinam facturum vitiis ac prolapſioni Eccleſiæ, inſtauratione Pœnitentiæ publicæ; cùm pro integra Primitivæ Eccleſiæ Pœnitentia, minimam dumtaxat ejus partem retinuerit, & quæ quàm facillimè ferri poſſet. Qua in re non animadvertit animi medicamenta ſimilia eſſe corporis remediis, & quò minùs amara ſunt, eò minorem vim obtinere ad fugandum morbum & reſtituendam valetudinem.

Præterea volebam oſtendere exiguam illam partem Pœnitentiæ publicæ, quam in ſpeciem retinuerat, nempe, dilationem Communionis in aliquod tempus, non poſſe conferri cum Pœnitentia publica Veterum; quandoquidem non ſola amotio à Communione erat ſignum ejus Pœnitentiæ, ſed veluti adjunctum actionis ejus propriæ, quod ei aderat tamquam accidens ſubſtantiæ.

XI. Hoc manifeſtò probatum eſt iis quæ diximus, nomen Pœnitentiæ propriè convenisse ei gradui, qui omnium erat moleſtiſſimus, & in quo plura erant ferenda; non verò ei in quo nihil pœnæ ſupererat, præter prohibitionem à Communione, quarto, nimirum, qui dicebatur σύστασις, & in quo Pœnitentes cum ceteris fidelibus orabant, ſed Sacramenti participes non erant.

Utque major lux, majuſque robur accedat huic ratiocinationi, addam graviſſimam rationem; nempe, meram excluſionem à Sacramento Altaris, quæ fuit unica quarti gradus proprietas, neque nomen, neque rem Pœnitentiæ publicæ habuiſſe; niſi, propter gradus antecedentes, & præſertim omnium ſeveriſſimum tertium. Itaque

6 Baſ. Can. 22. ad Amphil. Ἐν δὲ τοῖς τέσσαρσιν ἔτεσιν ὡρισμένη τοῖς πορνεύσασιν ἐπιτίμησις, χρὴ δὲ τῷ πρώτῳ ἐκβάλλεσθαι τῶν προσευχῶν καὶ προσκλαίειν αὐτοὺς τῇ θύρᾳ τῆς ἐκκλησίας· τῷ δευτέρῳ δεχθῆναι εἰς ἀκρόασιν· τῷ τρίτῳ δεχθῆναι εἰς μετάνοιαν· τῷ τετάρτῳ εἰς σύστασιν μετὰ τοῦ λαοῦ ἀπεχομένους τῆς προσφορᾶς· εἶτα αὐτοὺς ἐπιτρέπεσθαι τῆς κοινωνίας τοῦ ἀγαθοῦ.

7 Lib. VII. c. 16. Ἐκεῖ γὰρ ἔνδηλος ἐστιν ὁ τόπος τῶν ἐν μετανοίᾳ ὄντων. ἑστᾶσι δὲ κατηφεῖς, καὶ οἷον πενθοῦντες· ἤδη δὲ πληρωθείσης τῆς Θεοῦ λειτουργίας, μὴ μετασχόντες ὧν μύσταις θέμις, σὺν οἰμωγῇ καὶ ὀδυρμῷ πρηνεῖς ἐπὶ γῆς ῥίπτουσι σφᾶς. ἀντιπρόσωπος δὲ δεδακρυμένος ὁ ἐπίσκοπος προσδραμὼν, ὁμοίως ἐπὶ τὸ ἔδαφος πίπτει σὺν ὀλολυγῇ· καὶ τὸ πᾶν τῆς ἐκκλησίας πλῆθος δακρύων ἀναπίμπλαται. τὸ μετὰ τοῦτο δὲ, πρῶτος ὁ ἐπίσκοπος ἐξανίσταται, καὶ τοὺς κειμένους ἀνίστησι. καὶ ἣ προσῆκεν ὑπὲρ ἡμαρτηκότων μετανοούντων εὐξάμενος ἀποπέμπει. καθ' ἑαυτὸν δὲ ἕκαστος ἑκουσίως ταλαιπωρούμενος, ἢ νηστείαις, ἢ ἀλουσίαις, ἢ ἐδεσμάτων ἀποχῇ, ἢ ἑτέροις οἷς προστέτακται, περιμένει τὸν χρόνον ἐφ' ὅσον αὐτῷ τάξει ὁ ἐπίσκοπος.

8 Cap.

que ſi in ſe ſpectetur, & ſeorſim ab aliis; non fuit officium neque effectus Pœnitentiæ publicæ.

XII. Conſtat hoc certo argumento, & cui nihil reponi queat. Qui operam dederunt lectioni Canonum & Conciliorum Veterum ſatis norunt Pœnitentiam publicam non potuiſſe conſiſtere cum Clericatu, nec eos, qui eam ſubierant, potuiſſe ad ſacros Ordines promoveri. Hoc nos docet Auguſtinus Ep. L. rationémque rei addit: *Ut enim*, inquit, *conſtitueretur in Eccleſia, ne quiſquam poſt alicujus criminis pœnitentiam Clericatum accipiat, vel ad Clericatum redeat, vel in Clericatu maneat, non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ. Alioquin contra claves datas Eccleſiæ diſputabitur, de quibus dictum eſt:* quæ ſolveritis in terra ſoluta erunt & in cœlo. *Sed ne forſitan etiam de cæteris criminibus, ſpe honoris Eccleſiaſtici, animus intumeſcens ſuperbè ageret pœnitentiam ſeveriſſimè placuit; ut poſt actam de crimine damnabili pœnitentiam, nemo ſit Clericus; ut deſperatione temporalis altitudinis, medicina major & verior eſſet humilitatis.*

XIII. Sic Papa Gelaſius I. Epiſt. IX. inter irregularitates, quæ obſtant ne quis promoveatur, recenſet exantlatam Pœnitentiam. Idem conſtituerunt antea IV Concilium Carthaginienſe, Can. LXVIII. & Papa Hilarius
* Ep 2. c. 2. Ep 91. c. 2. — Ep. II. Quamobrem S. Leo Papa * decrevit Presbyteros aut Diaconos, qui ſceleris quidpiam admiſiſſent, damnandos ad Pœnitentiam privatam, non publicam, in qua eis manus imponebantur. Idem decretum eſt à V. Car-
* Can. 11. * Lib. 2 de Off. c. 16. * De Inſt. Cler. l. 2. c. 29. — thaginienſi * Concilio, obſervatumque à * S. Iſidoro Hiſpalenſi, & à * Rhabano. Sæpe autem Canones Epiſcopos, Sacerdotes & omnes alios Clericos plectunt excommunicationibus, & interdictionibus à S. Sacramento. Non eſt igitur dilatio Communionis habenda quaſi genus Pœnitentiæ publicæ; unde ſequitur medicinam quam Arnaldus vult facere licentiæ, ac prolapſioni morum Eccleſiæ, quod attinet ad remiſſionem Pœnitentiæ publicæ, non eſſe conſentaneam moribus Eccleſiæ primitivæ, neque conſilio, quod ſibi eſſe dicebat emendandorum vitiorum inſtauratione priſcæ diſciplinæ.

CAPUT XII.

Rationes & exempla ridicula prolata ab Arnaldo, ad defendendum ſuum conſilium, duorum principum Apoſtolorum. Quare S. Paulus iverit in Arabiam. Pœnitentiam publicam non poſſe coerceri intra ſolam prohibitionem Euchariſtiæ. Abſurda enunciatio Arnaldi.

I. NOVUM hoc Pœnitentiæ genus, quod nobis proponit liber de Frequente Communione, tantis vitiis laborat, ac tam malè comparatum eſt; ut ingens volumen conficere poſſem, ſi vellem Lectori exponere quæcumque in eo reprehendenda eſſe puto. Satis habebo nova ratione eam oppugnare, ex qua intelligent omnes qui ratione deſtituti non ſunt, eam æquè laborare in iis quæ pertinent ad prudentiam & ſenſum communem, quàm ad accuratam inquiſitionem priſcorum inſtitutorum Eccleſiæ. In ipſa Præfatione, mihi occurrit res uſque adeò faceta, ut recreaverit tædium, quod in examine ejus Operis cœpit obrepere. Nam inter rationes quas profert in gratiam novæ Pœnitentiæ, & dilationis Communionis
* Præf. fol. 0. — quam ex univerſa Vetere Pœnitentia delegit, dicit * *certis in duobus principibus Eccleſiæ*, SS. Petro & Paulo, *exemplar Pœnitentiæ, qualis in eo Opere deſcripta eſt.*

II. Credibile eſt Pœnitentiam quam deſcribis, Arnalde, in tuo Opere, non eſſe *licentiam, depravationemve, aut corruptionem morum*; quoniam eam excogitaſti, ut medicinam faceres vitiis illis, quibus recepta Eccleſiæ conſuetudo laborat, ac proinde quidpiam planè ſingulare & diverſum ab eo quod vulgò obtinet apud fideles exſpectare à te nos oportet. Videamus ergo ſingulare hoc commentum idque intueamur in eximio exemplari quod proponis duorum Principum Apoſtolorum. Inducis pœnitentem tuum moroſum & contentioſum dicentem genus Pœnitentiæ, quod tueris, & quod doces in libro tuo, quodque mali homines audent vocare *ſtratagema Diaboli*, & contra caritatem vituperant, *eſſe imitationem S. Petri qui veniam non petiit à Filio Dei, ſtatim ac in eum deliquerat, ut docet Ambroſius, ne in eum ampliùs delinqueret, & qui maluit ejus gratiam lacrimis ſuis mereri, quàm petere verbis;* Paulum etiam talem egiſſe Pœnitentiam, *qui paullò poſt baptiſmum diſceſſit in ſolitudines Arabiæ, ut defleret illic peccatum ſuum, in ſeparatione totius Eccleſiæ: quandoquidem, cùm non conſtet quid illic fecerit, ſatius eſt credere cum quibuſdam Veteribus, illuc iviſſe eum ut pœnitentiam ageret, ad imitationem Jeſu Chriſti, qui eodem conſilio in deſertum receſſit, ſtatim poſt baptiſmum ſuum.*

III. Mirum eſt hominem ingenioſum & Theologiæ peritum, tam levibus rationibus ſubnixum cœpiſſe condere novos mundos & univerſam Eccleſiam inſcitiæ arguere. Pœnitentia S. Petri, & dolor, qui initio ei os occludens oculos aperiebat ut peccatum ſuum videret, idque elueret duobus lacrimarum rivis, an ſimilior eſt novæ iſti tuæ Pœnitentiæ, quàm ei quæ hodie in Eccleſia obtinet? Si te audiamus, dolor propter Deum offenſum peccato, lacrimæ, ſuſpiria, gemitus, omnes humilitatis actiones, & quidquid optimum ac utiliſſimum habet Pœnitentia Chriſtiana, tua ſunt, effectúſque iſtius novi tui inſtituti; dum Eccleſia Catholica nihil habet præter licentiam, & remiſſionem, & quidquid eſt infirmum, in ſanctis illis exercitationibus. Quo jure tibi ſumis S. Petrum, quaſi patronum Pœnitentiæ tuæ reformatæ; quo Eccleſia uti nequeat, ut eumdem Apoſtolum ſibi vindicet ad confirmandam Pœnitentiam quæ obtinet? Putáſne vulgarem Pœnitentiam, in qua educatus fuiſti, quam univerſus Chriſtianiſmus hodie amplectitur, & quam Concilia confirmarunt, eſſe ſine ſpiritu ac vita, ſimilem cærimoniis illis antiquæ Legis, quas S. Paulus vocat *infirma & egena elementa*, Gal. IV, 9?

IV. Si eo errore laboras, Concilium * Tridentinum te in rectam viam revocabit. Lege ſectionem XIV. ubi loquitur de Pœnitentia, déque ratione quâ eſt ſubeunda, & videbis dolorem ac mœſtitiam, propter admiſſa peccata, & quidquid tantopere jactas quaſi tibi proprium ac ſingulare, extolli ac præcipi graviùs quàm poſſet à te fieri. — * Seſſ. 14. c. 3. 4. & ſeq.
Tum cogeris fateri, ut tua verba contra te invertam, * *quamvis ratio Pœnitentiæ, quæ hodie inter fideles obtinet, differat ab ea quæ obtinebat olim in Eccleſia, non poteſt tamen damnari, quemadmodum tu facis; ſed contrà eam revereri nos oportet, quaſi ſanctiſſimam; cùm confirmata ſit conſuetudine totius Eccleſiæ, & à Concilio, quod de Pœnitentia quod viſum eſt conſtituit; nec umquam aut damnata fuerit, aut rejecta, omnibus è contrario ad ejus obſervationem conſpirantibus*; nec ullo eam reprehendente præter hoſtes, qui eâ offenduntur, & à quibus vocitatur *licentia, prolapſio, corruptióque morum*: quemadmodum in tuo Libro facis. Hæc ſunt verba tua, quibus uſus ſum emendatis, ut deberent emendari in ſequente editione Operis tui. — * Arn. Præf. 61.

V. Redeamus ad Petrum, in quo doce nos quid obſerves, quod tibi ſit ſingulare, & ex quo poſſis confirmare Pœnitentiam & præparationem ad Communionem, quam nova tua doctrina poſtulat? An Petrus ſubiit Pœnitentiam tuam publicam, potiúſquàm noſtram privatam? Annon à conſpectu, cœtúque hominum receſſit, ſtatim ac à Deo perculſus eſt, ut ſeorſim ac privatim pœnitentiam ageret?

Paullò antea Communionis particeps factus fuerat, nec tam citò ad eam redire neceſſe habebat; nec potes dicere hanc ei à Domino impoſitam fuiſſe Pœnitentiam, ut differret Communionem, ſive celebrationem Sacrificii, aut eum adactum fuiſſe ad Pœnitentiam publicam. Chriſtus eum ſic exauctoraſſet atque exercendo muneri ineptum reddidiſſet; quandoquidem, ut jam demonſtravi, Epiſcopi, ceterique Clerici minimè obnoxii erant Pœnitentiæ publicæ; tantùm abeſt, ut principem Epiſcoporum, caputque Eccleſiæ ei obnoxium eſſe oporteret.

Itaque nihil tibi eſt cum Petro, nec Pœnitentiæ tuæ cum ejus reſipiſcentia. Æquè hæc diſtant, ac cœlum à terra; nec niſi immeritò pœnitentia Petri uteris, quaſi argumento, & tam parum expendis quæ ſcribis.

VI. Exemplum Pauli non magis rem tuam promovet, & pravè interpretaris iter ejus in Arabiam. Non petam à te quam ob rem proferas Pœnitentiam S. Pauli, & quid faciat ad argumentum de quo agis. Neque enim publica fuit, neque Paulus à Communione excluſus, neque quidquam hic eſt quod pro te potiùs faciat, quàm pro Eccleſia & vulgari Pœnitentia. Hoc tibi etiam dictum habe de Pœnitentia Petri; quorum unum ſi ſolveris, alterum etiam ſolutum erit.

Hoc maximè ridiculum eſt, ubi loqueris de Paulo;

rario, nimirum, quâ ex ejus itinere colligis quod cupis: *Cùm non conſtet*, inquis, *quid Paulus in Arabia fecerit, ſatum eſt credere illuc iviſſe eum, ut pœnitentiam ageret.* Quid non potero ex iis verbis deducere, ſi ita velim ratiocinari? Dicam Paulum ſe contuliſſe in Arabiam, ut pecuniam colligeret ad ſublevandos Chriſtianos Jeroſolimitanos. Contendam eum illuc iviſſe, ut faceret tentoria, aliáque artis ſuæ opificia, quæ venderet Arabibus, ut pecuniâ hinc confectâ ſubveniret fratribus egenis.

VII. Ditare te poſſum hujuſmodi aliis multis commentis, iíſque veriſimilioribus quàm ſunt ea, quæ à neſcio quibus Scriptoribus accepiſti. Sed quid opus erat conſulere, ut ita dicam, hariolum, ut curioſitati tuæ ſatisfaceres, ſciréſque quid faceret Paulus in Arabia? Contentus eſſe debuiſſes iis quæ opinati ſunt tot graviſſimi Patres, eruditíque Interpretes, S. Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, S. Auguſtinus, Scriptores Commentariorum, quorum alter tributus eſt S. Ambroſio, alter S. Hieronymo, Primaſius, Sedulius, Claudius Taurinenſis, Rhabanus, Gloſſa ordinaria, S. Anſelmus, Petrus Lombardus, S. Thomas, Liranus, Dionyſius Carthuſianus, Cajetanus, ut omittam recentiores Scriptores, qui omnes credunt Paulum iviſſe in Arabiam, ut Evangelium illic prædicaret, apud Judæos in barbaris illis locis habitantes, & quibus nondum à quoquam nunciatum fuerat.

VIII. Magis decuiſſet Arnaldum ſuffragium ſuum tantæ Doctorum multitudini addere, quam in tam inani conjectura, quæ neque ratione nititur, neque Scripturæ adquieſcere. Tacet poſterior hac de re, cui potiùs contradicet prior, quàm favebit. Si enim Paulus Pœnitentiam agere volebat, eam ſtatuerat ſubire aut propter delicta ante baptiſmum commiſſa, aut propter delicta in quæ delapſus eſſet poſt baptiſmum. Ad priora quod attinet, pro iis ſatisfacere debuiſſet ante baptiſmum, non poſtea. Catechumeni, dum in eo ſtatu erant, ſe ſe Pœnitentiâ ad baptiſmum parabant; prout univerſa prodidit Antiquitas. Poſt baptiſmum, nullius Pœnitentiæ mentio fit, quæ quidem eis præcepta eſſet. Si ſponte ſuâ ſimile quidpiam aggrediebantur, non erat Pœnitentia ad leges exacta, neque publica, ex qua quidquam poſſis in gratiam tuæ Pœnitentiæ colligere. Quod attinet ad peccata, in quæ Paulus infirmitate delabi potuit poſt baptiſmum, non ſine temeritate cenſerentur ſcelera aut facinora, quæ ſola Pœnitentiâ publicâ plectebantur.

IX. Sed quod ſæpe repetii, quamvis hæc tibi & plura concederentur, ideò meliorem partem nactus non eſſes, nec Pœnitentiæ tuæ majus eſſet pondus apud Eruditos; qui ſe decipi non patiuntur inani ſtrepitu verborum ventoſorum, & levi cognitione Antiquitatis, cui exiguam operam dediſti, & quam minimè penetraſti. Quod enim colligis in Opere tuo de Pœnitentia publica, déque magna exiſtimatione, quâ fuit apud Patres, non poteſt coërceri intra ſolam excluſionem à S. Sacramento, quam retines. Quam tamen non prorſus improbarem, ſi prudenter eam adhiberes, & cum reverentia quæ debetur inſtitutis Eccleſiæ; numquam aucto juſto pretio quod ei impoſuit, aut pondere Sanctuarii ei præfixo.

X. Hoc volo, eam Pœnitentiæ rationem, quam ipſe * fateris *differre ab ea quæ nunc vulgò obtinet inter fideles*, non eſſe imponendam quaſi officium præcepti & neceſſitatis; quo neglecto, in Eccleſia ſit *licentia, prolapſióque & corruptio morum.* Hoc enim conſilio, quo rem profers, eam corrumpis & noxiam reddis. Multa ſunt facta & inſtituta, quæ per ſe bona ſunt & utilia; ſed finis, & ratio propter quam uſus eorum urgebatur, aliæque conjunctæ circumſtantiæ, ea corruperunt, & in ſchiſmatis ac hæreſis occaſiones mutarunt. Quid eſt utilius, quàm perpetuò incumbere orationi, & abſque ulla interpellatione, quoad ejus fieri poteſt? Attamen nimium quorumdam atque inconſideratum ſtudium in eam rem, eam ſpoliavit iis quæ laudabilia habebat; factúmque laudabile ac pium mutavit in profanum inſtitutum, infamémque hæreſin * *Meſſalianorum*, ſeu *Euchitarum*; qui ſolam orationem magnifaciebant, ſpernebántque præ illa quidquid maximi momenti complectitur Religio Chriſtiana, ne baptiſmo quidem excepto.

* Præf. p. 1.

* Theo. Lib. IV Hiſt. Eccl.

* Nau-cler. Gen. 45. Trithem. in Chron. Albert. Krant. Lib. 8 Vandalic.

XI. Similiter Secta * *Diſciplinantium* damnata fuit, quaſi hæreſis. Homines erant, qui catervatim euntes, ſeſe crudeliter flagellabant ad effuſionem uſque ſanguinis, Europámque peragrabant, novum id *Pœnitentiæ publicæ* genus prædicantes. Quamvis autem factum per ſe malum non eſſet, multíque exemplo ad eorum imitationem adducerentur; attamen quia rem liberam volebant quaſi præceptum imponere, quod ſine peccato omitti non poterat, tandem judicati ſunt hæretici. Idem contigit Montaniſtis, propter jejunia & quadrageſimas, quæ imponebant, operum ſupererogationis loco, iis quæ ab Eccleſia Catholica inſtituta fuerant. Cùm enim hæc quaſi præcepta neceſſaria hominibus imponerent, propter hæc, aliáque capita ſimilia, ex Eccleſia expulſi ſunt, atque hæc opinio in numerum Hæreſum relata.

XII. Magis timendum, quàm optandum eſt, ne nova hæc de Pœnitentia publica inventa, quæ minùs ſancta ſunt & plus artis habent, æquè funeſtum habeant exitum: ſicut ſimile principium habuerunt. Certè Opus de Pœnitentia publica, quod ſpecimen complectitur ejus doctrinæ, agit de ea Pœnitentia, déque excluſione à Sacramento Altaris, poſt Confeſſionem, quaſi de officio neceſſario & quod negligi nequit, niſi incidamus in licentiam ac corruptionem diſciplinæ, quæ Eccleſiam & omnes fideles æternæ damnationis reos faciet.

XIII. Sed prætermittendum non eſt quod animadverti, dum hæc ſcribo. Cùm enim oculos conjeciſſem in Præfationem Libri Arnaldi, incidi in enunciationem quæ mihi mira viſa eſt. Laudat illic Pœnitentiam ſuam, quatenus adjunctam habet dilationem Communionis; póſtque multas inauditas hyperbolas, atque enthuſiaſticas loquutiones eáſque minimè vulgares, de quibuſdam hominibus, qui exuberantiâ quadam gratiæ & Pœnitentiæ perfuſi, nollent ante finem vitæ ad Communionem accedere, contendit, * *id demum fore perinde ac Dei adverſari Spiritui, ſi quis damnaret eam Pœnitentiam cui comes eſt tanta humilitas & tantus intra animum pudor; & quâ magis ſatisfit Deo, quàm omnis generis bonis operibus, ſejunctis ab eo pudore qui naſcitur ex ſeparatione à corpore Jeſu Chriſti.*

* Præf. fol. ii.

XIV. Hancce enunciationem mihi ſoli novam viſam iri non puto: pudore, qui naſcitur ab excluſione à S. Sacramento, magis Deo ſatisfieri, quàm ullo alio genere bonorum operum, quod ſit ab eo ſejunctum. Ponamus ergo, verbi causâ, magnum quempiam peccatorem, qui pœnitentiam egerit more ſolito Eccleſiæ, (quem Concilium Tridentinum pronunciavit contineri huſce verbis S. Pauli: *probet autem ſe ipſum homo*) deinde mutato pudore in fiduciam filio convenientem, quâ divinæ bonitati fidit, de nulla re ampliùs cogitet, niſi de rationibus amandi Dei, & ſperandæ ejus miſericordiæ, ac deinceps martyrium ſubeat, ac pro fide moriatur; *bonum illud opus* martyrii *ſejunctum à pudore, qui naſcitur ex ſeparatione à Corpore Jeſu Chriſti*, annon magis ſatisfacit Deo, quàm merus pudor, quo quis ob excluſionem à Sacramento perfunderur, ſine perpeſſione martyrii? Aiat aut neget Arnaldus.

XV. Non puto tam peritum Theologum, atque uſque adeò verſatum in lectione Patrum, ignorare perpeſſionem martyrii eſſe ſummum apicem meriti & ſatisfactionis, ad quem in hac vita pervenire liceat, ita ut animo corpore ſoluto remittantur omnes peccatorum pœnæ. Quamobrem nullæ fundebantur preces pro Martyribus, neque pro eorum animis ſacrificium Deo offerebatur, neque mentio ulla eorum ad altare fiebat, ut olim factum eſt pro omnis generis defunctis, ſic ut prodidit * Auguſtinus: *Ideò*, inquit, *ad ipſam menſam non ſic eos commemoramus quemadmodum alios, qui in pace requieſcunt, ut etiam pro eis oremus; ſed magis ut orent ipſi pro nobis, ut eorum veſtigiis adhæreamus; quia impleverunt ipſi caritatem, quâ Dominus dixit non poſſe eſſe majorem.*

* Tract. 84. in Joan.

XVI. Alibi * ita loquitur: *ideóque habet Eccleſiaſtica diſciplina quod fideles noverunt, cùm Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, ubi non pro ipſis oratur, pro ceteris autem commemoratis defunctis oratur. Injuria eſt enim pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari.* Dicat Arnaldus ex animi ſententia, an ſimilia cogitet de eo qui poſtquàm à Communione excluſus eſſet, morbo aut morte ſubitâ interiret; ánve non oporteret pro illo orare & S. Miſſæ ſacrificium offerre? Quomodo ergo ita inconſideratè loquutus eſt, ut dixerit pudore, qui comes eſt Pœnitentiæ, cujus uſum docet, *& qui naſcitur ex ſeparatione à corpore Jeſu-Chriſti magis Deo ſatisfieri, quàm omni genere bonorum operum ab illo pudore ſejunctorum?* Quod dixi de martyrio id dici poteſt de innumeris aliis actionibus virtuti conſentaneis; quæ quamvis minoris ſint pretii, ad redimendas pœnas peccatis noſtris debitas, quàm martyrium; attamen pluris ſunt, quàm pudor ex illa ſeparatione commentitia natus.

* Hom. 17. de verb. Ap.

CA-

CAPUT XIII.

Rationem Pœnitentiæ, quæ intromittenda proponitur, non eſſe Pœnitentiam Eccleſiæ Primitivæ ac multis incommodis laborare. Cauſæ quæ impulerunt Eccleſiam ad inſtituendam Pœnitentiam publicam, à quibus Arnaldi uſus multùm abeſt.

I. RES eſt in confeſſo apud univerſam Antiquitatem, & apud hodiernam Eccleſiam; nihil eſſe præſtantius, nihil auguſtius, in tota Religione Chriſtiana, quàm S. Sacramentum Altaris. Nemo dubitat quin ſit inſtar animæ, ex qua vita oritur; ſimúlque cibus, qui ſpargitur per univerſum corpus fidelium, & qui ſpiritum ac vigorem ei ſuppeditat, quo alatur ac vigeat. Hinc factum ut dixerit [8] *S. Dionyſius quod commune eſt omnibus ſacris, id huic præter cetera attributum & ſingulari ratione vocari Communionem & Synaxin.* Cujus rei hanc rationem profert, quòd divinum hoc Sacramentum ſit veluti centrum, in quod omnes ritus colliguntur, & omnia Religionis exercitia; quòd ſit perfectio vitæ Chriſtianæ, atque in eo verſetur ſumma atque excellentiſſima functio Hierarchiæ Eccleſiaſticæ; hoc eſt, poteſtatis & dignitatis Epiſcopatûs, ceterorúmque ſacrorum miniſteriorum.

II. Quod cùm ita ſit, dubium etiam eſſe non poteſt quin privatio tanti boni ſit magnum malum; adeóque * quin Arnaldus meritò in Præfatione Libri ſui ita exiſtimarit. Sed quod infert ad rem nihil facit; ſe ea de cauſa, *ex omnibus partibus externis Pœnitentiæ antiquæ, eam tantùm retinuiſſe; quia, ex Patrum ſententia, eſt maximi momenti, & omnium, ut homines putant, facillima, aptiórque ad affligendum animum quàm corpus.* Addit, *ſi maxima pœna damnatorum eſt eorum æterna à Deo ſeparatio, ſique multùm ſuperet cruciatum flammarum; conſtare nullum debere eſſe majorem in terris dolorem, quàm eorum qui animadverterent ſe à Deo ſejunctos, atque ab hoc ſuperari oportere omnem ſenſum pœnarum & σκληραγωγιῶν pœnitentiæ.* Denique dicit *Eccleſiam ſemper habuiſſe eam ſeparationem, quaſi maximam omnium pœnarum, quas Pœnitentibus imponere poſſet.*

* Præf. i. & o.

III. Univerſa hæc oratio ac ratiocinatio ſubtilior æquo eſt, & remotior à vulgi opinionibus; nec conſentit cum fructu ac uſu Pœnitentiæ publicæ, quem exſpectabat olim Eccleſia, & quem exſpectat etiamnum hodie ex reliquiis Pœnitentiæ, quæ adhuc ſunt in uſu. Hæ rationes expendendæ eſſent, ſi conſtituenda eſſet Pœnitentia ac ſatisfactio publica, in uſum Societatis Stoïcorum, aut hominum ingenioſorum, qui rerum naturam penetrare poſſunt. Sed homines è vulgo, qui tanto ingenio non pollent, eas argutias minimè capiunt. Quare ea pars Pœnitentiæ publicæ, quam ſolam elegiſti, parum eis apta eſt. Non es ſapientior Eccleſiâ Primitivâ, quæ cùm inſtitueret Pœnitentiam publicam, ulteriùs proſpexit & alia cogitavit quàm tu, aliíque quorum organum fuiſti. Præceps iſti, hac de re, judicium tulerunt; nec vos omnes ſatis callidi fuiſtis, ut conſilium veſtrum probè expenderetis, atque ad rectam Rationem componeretis.

IV. Hæc ergo Eccleſia Primitiva, quam vultis imitari & quam tam ſæpe ad partes vocatis, ſibi propoſuit in Pœnitentiæ publicæ inſtitutione. Primùm cenſuit eam Pœnitentiam non imponendam membris corporis ſui delicatis & ſpiritualibus, Eccleſiaſticis, nimirum; qui, ut oſtendi, immunes ejus erant. Laïcis ergo dumtaxat eæ Leges latæ erant; quam in rem etiam obſervandum exſequutioni decretorum Pœnitentialium obnoxia ut plurimum fuiſſe craſſiora, ut ita dicam, Eccleſiæ membra; hoc eſt, minùs erudita, & addictiora rebus ſenſilibus ac voluptatibus carnis.

V. Præterea noluit eam Pœnitentiam imponi vulgaribus peccatis, quæ ei minimè erant obnoxia. Quod intelligendum non de venialibus tantùm, ſed etiam de mortalibus peccatis, at non uſque adeò enormibus, ut poſtea oſtendam. Itaque ſola delicta atrocia, ſcandaloſa ac præterea publica, neceſſariò ſubjacebant Pœnitentiæ publicæ. Neque enim loquor de eo quod potuit à nonnullis ſponte fieri & exuberantiâ quadam Religionis quâ ſeſe magis deprimerent, ac macerarent. Sic & hodie multi ſubeunt σκληραγωγίας, ſponte ſuâ, in Monaſteriis, ad quas à nemine adiguntur; prout tu ipſe, Arnalde, obſervaſti id vitæ genus Pœnitentiæ publicæ ſucceſſiſſe. Quod verò attinet ad neceſſitatem ſubeundæ ejus Pœnitentiæ, ad ſola delicta publica & ſcandaloſa porrigebatur; qua in re vehementer erraſti, ut ſuo loco oſtendam. Quod cùm ita ſit, facile eſt intellectu paullò cultiores & prudentiores in eam neceſſitatem rarò incidiſſe.

VI. Itaque Eccleſia ita inſtituerat decreta ſua, ad curationem morborum ſpiritualium, ut conditioni ac ſorti membrorum ſuorum eſſent attemperata. Habebat remedia vehementiora & craſſiora, in uſum eorum qui rudiores ſunt, & talia minùs ſentiunt. Tales erant humiles illæ proſtrationes & σκληραγωγίαι, quæ ſimul erant corpori moleſtæ, & animo pudendæ, quia eas univerſus populus ſpectabat; qua in re ſita propriè erat Pœnitentia publica, ut jam obſervavimus. Alia erant medicamenta tenuioribus membris, quales ſunt Eccleſiaſtici; quibus aliud nihil præſcribebatur, niſi ut aut prorſus aut partim à myſteriis abſtinerent.

VII. Medici planè aliter curant artus craſſiores, & qui pati remedia vehementiora poſſunt, ut brachia, crura, & alios quando ſunt læſi; quàm teneriores, & delicatiores, qualis eſt oculi pupilla. Poſtquàm * arator meſſuit, non utitur iiſdem inſtrumentis, nec eodem modo triturat in area omnis generis ſegetes. In quibuſdam utitur flagello, vel plauſtrum ſuper inducit, vel traham dentibus acutis horrentem, quemadmodum fit in frumento; at tenuiora ſemina excutit dumtaxat virgis aut bacillis, ut docet Propheta. Ita etiam ſe geſſit Eccleſia Primitiva, & magna prudentia uſa eſt, in impoſitione Pœnitentiæ, pro ſtatu & conditione liberorum ſuorum. Quamobrem quod ais, *Eccleſiam ſemper habuiſſe, quaſi maximam omnium pœnarum, quas poſſent imponere Pœnitentibus, excluſionem à Communione*, id nimis generaliter atque indefinitè à te dicitur.

* Iſa. xxviii. 27.

VIII. Si ea quidem ſeparatio in ſe ſpectetur, atque abſolutè, non diffiteor majus eſſe malum & magis pertimeſcendum, quàm jejunium, cilicium & omnes corporis caſtigationes, imò & quàm ignominia, cui ſuberant ii qui Pœnitentiam publicam ſubibant. Sed ſi ſpectes ſtatum ac conditionem hominum, variáſque eorum naturas, ingenia, atque affectus, quorum impetu aguntur; aliud planè judicium feres. Sunt enim animi humiles ac demiſſi, ſtupidique, qui nihil ſentiunt quod ſit paullò ſublimius, quódque ſenſus minimè percellat. Hi longè petitis rationibus, & ſubtilioribus æquo ratiocinationibus minimè afficiuntur. Eorum intellectus non capit Theologiam tuam, oculique fulgore tam ſublimium dogmatum hebeſcunt.

IX. Quamobrem neceſſe fuit Eccleſiam, in inſtitutione diſciplinæ, ſeſe attemperare ejuſmodi hominibus, quippe quorum in Societate Chriſtiana maximus eſt numerus. Quod fecit, ut dixi, in eo quòd ſpectat ad Pœnitentiam publicam, quæ imponebatur Laïcis, & iis quidem potiſſimum, qui ſui rerúmque ſenſilium amore maximè ardebant. Prudenter ergo ſe geſſit Eccleſia, cùm eam elegit quaſi optimam rationem, quâ poſſet in officio fideles continere; impoſitis ſatisfactionibus delictorum causâ, quæ eſſent veræ & ſenſiles pœnæ, non verò animo tantùm & meditatione intelligendæ.

X. Cùm omnis pœna proficiſcatur à juſtitia, quam vocamus *ultricem*, debet conſentanea eſſe delicto, ejúſque gravitati. Gravitas autem delicti non tantùm ex objecto intelligitur, ſed etiam ex multis aliis circumſtantiis, quales ſunt conditio delinquentis, ejus indoles, opinio, cognitio officii, facultas agendi, aliáque ad hominem pertinentia. Itaque ut pœna rectè impoſita ſit, neceſſe eſt ut conſentiat cum omnibus hiſce circumſtantiis; quod niſi obſervetur, facilè fieri poterit ut neque pœna, neque juſta ſit. Quod enim uni pœnæ eſt, alteri eſt voluptati. Quiſquis natus in magna urbe relegaretur in vicum, eam habitationem intolerandam judicaret, quam jucundiſſimam cenſeret in eo vico natus. Sic vir dives qui ex annuis fructibus habuiſſet centum millia nummorum, non ſine gravi dolore ad dimidiam partem redigi ſe videret; quam ſummas divitias eſſe putaret, qui decem millia nummorum tantùm habuiſſet.

XI. Duo inſunt affectus naturæ humanæ, qui ſunt omnium vitæ malorum fontes; alter eſt amor voluptatis & omnium eorum quæ ſenſibus blandiuntur; alter cupiditas honoris & exiſtimationis apud ſui ſimiles. Itaque, ut animadvertit Philoſophus, Ethic. x, 10. pœna debet deſumi, quaſi remedium, ex eo quod eis eſt oppoſitum; hoc eſt, ex

8 Cap. 2. de Hier. Eccl. Τὸ κοινὸν καὶ ταῖς ἄλλαις ἱεραρχικαῖς τελεταῖς ἐκκρίτως αὐτῇ παρὰ τὰς λοιπὰς ἀνατίθενται, καὶ ἰδικῶς ἀπονέμεται κοινωνία τε καὶ σύναξις.

ex dolore atque ignominia. Eccleſia verò, dexteritate prorſus divinâ, utrumque adhibuit ad caſtigationem liberorum ſuorum, in Pœnitentia publica. Inerant dolor atque amaror omnibus illis σκληραγωγίαις, quibus maccrabatur caro. Par iis erat ignominia, cùm Pœnitentes omnibus ſe ſiſtebant conſpiciendos ad januas Eccleſiarum, indutos ſaccis & ciliciis, cineribus coopertos, ſqualentes, atque humi provolutos, ut oſcularentur pedes eorum, quorum fortaſſe alioqui miniſteria viliſſima aſpernati fuiſſent. In hiſce abjectionibus, Tertullianus ſitam eſſe vult maximam Pœnitentiæ publicæ difficultatem; cujus horror multos abſterrebat, qui à ſe impetrare non poterant ut eam ſubirent.

XII. Quid hiſce ſimile eſt in Pœnitentia iſta mutila & adulterata, quæ nobis quaſi Pœnitentia publica Primitivæ Eccleſiæ venditatur? Quid ſibi volunt novi Pœnitentiarii, ſuâ ſeparatione à Sacramento, quam nobis obtrudunt, quaſi eſſet celebris illa Veterum Pœnitentia publica? Illa interdictio à Communione non eſt valde moleſta pleriſque Chriſtianorum, quales illi ſunt quibus ſecundùm Canones, imponebatur Pœnitentia publica. Multi etiam gauderent ſibi Communione interdici, imò verò integrâ Miſsâ, nec ſibi neceſſitatem imponi eundi ad Eccleſiam diebus Dominicis & Feſtis. Nimis multi Pœnitentes ſibi propterea gratularentur, tempúſque divini cultûs in ludis ac cauponis tranſigerent.

XIII. Hoc modo, ignominiâ liberarentur, quod unum deberent tuæ, Arnalde, novæ Pœnitentiæ. Neque enim ullam aliam imponis eis pœnam, præter excluſionem à Sacramento Altaris; nec eos vis cogere ut ſe ſiſtant ad januam ſanctorum locorum, quod in Primitiva Eccleſia fieri ſolebat; nam hoc ſæpe * profeſſus es, in tuo Opere. [* Præf. i.] Itaque in iis minimè creabitur is pudor, quem Pœnitentiæ tuæ fructum eſſe vis, & quem non ſolùm æquabas, ſed etiam præferebas omnis generis bonis operibus, ne excepto quidem martyrio. Itaque Pœnitentia tua caret omnibus ſubſidiis, quæ poſſint miſeris peccatoribus ferri; quoniam ei deſunt duo illi effectus, quos antea dixi eſſe veteris Pœnitentiæ publicæ; hoc eſt, corporis maceratio & ignominia. Igitur nullo modo oſtendis, quod vis de tuo conſilio credi, eſſe hanc Pœnitentiæ ac Diſciplinæ veteris inſtaurationem.

XIV. Ineſt præterea aliud vitium adminiſtrationi, ac prorſus adverſatur ei quod maximi fuit momenti in exemplari, quod imitari aggreſſus es. *Nihil retineo*, inquis, *ex Pœnitentia publica, præter ſeparationem à S. Sacramento.* Ne igitur revoces quod profiteris, & hanc ſolam certè partem Pœnitentiæ retineamus integram, quaſi ſacrum quoddam pignus & monumentum Antiquitatis. Attamen hoc non facis, & hanc partem, non ſecus ac ceteras, adulteras; etenim Veteres non tantùm arcebant Pœnitentes à manducatione corporis Chriſti, ſed ne adeſſe quidem eos patiebantur, cùm celebrabantur myſteria.

XV. Numquam iis intererant Pœnitentes. Intelligo, videlicet, eos qui erant etiamnum in tribus prioribus gradibus, quibus conveniebat nomen Pœnitentiæ, quemadmodum jam oſtendimus. Itaque ſeparatio, quæ obtinebat in Eccleſia Primitiva, erat excluſio omnimoda à ſacris myſteriis, non à ſola manducatione; quemadmodum fieri vis, mutilato ſacro illo depoſito, quod pollicebaris te integrum ſervaturum, quaſi ſacras reliquias Eccleſiæ Primitivæ. Per te autem fas eſſe Pœnitentibus intereſſe ſacrificio Miſſæ, id liquet ex tuis verbis, quæ modò protuli, clariúſque etiam ex ſequentibus, in quibus licet per te Pœnitenti *facere, dum intereſt ſacrificio Miſſæ, quod alii faciebant expulſi ex Eccleſia, dum myſteria celebrarentur.* Hæc non eſt ratio, quâ poſſit hodierna Eccleſia ad mores Primitivæ revocari, & reſtituere ſibi uſum Pœnitentiæ publicæ; etiam in exiguo illo ejus ſpecimine, quod finxiſti, & quod per totum Opus uſque adeò venditaſti; cùm illud adeò mutes, ut collatum cum vetere uſu, agnoſci nequeat.

XVI. Sed aliquando videris animoſior eſſe & plura flagitare, quàm meram ſeparationem à Sacramento Altaris; cùm adhortaris fideles ad rigidiorem obſervationem Pœnitentiæ Publicæ, ita ut non abſtineant tantùm à Communione, ſed ne in Eccleſiam quidem ingrediantur. Eo animo, ſine dubio, ob oculos nobis ponis exemplum * memorabile integri populi, qui, viginti quinque milliaribus Lutetiâ remotus, revocavit in uſum ſeparationem integram tam à Communione, quàm ab ingreſſu Eccleſiæ. [* Præf. ccc.] Locum illum non novi, nec ſcio an pagus ſit, an verò urbs. Hoc unum ſcio, ſi tuo conſilio ea novitas eſt intromiſſa, à te doctrinam tuam non retineri, & brevi tot hinc exortura incommoda, ut neceſſe futurum ſit abrumpere id inſtitutum, & ad priſtinum ac conſuetum omnibus morem redire.

XVII. Narrant Platonem juſſum aliquando à Rege conari condere Rempublicam, qualem in libris ſuis deſcripſerat, quamobrem urbem ei attribuit; ſed cum, poſtquàm multùm laboraſſet in delectu incolarum, atque in iis adſuefaciendis novis legibus, tandem coactum fuiſſe cœptum omittere, quod perficere non poterat. Idem prodidit Porphyrius de Plotino Platonico, cui cùm facta eſſet poteſtas idem experiendi in urbe Calabriæ, non ſecundiorem eventum habuit, quàm Plato. Idem tibi contingere neceſſe eſt, ubicumque doctrinam tuam prædices. Perturbatio, anxietas, & deſperatio cœpti umquam perficiendi conatus tuos comitabuntur; niſi priùs doctrinam tuam emendes, quæ cum praxi ipſa rerum conſiſtere non poteſt, & omnia conturbabit. Cujus rei en tibi rationem, quæ cuivis ſatisfaciet.

XVIII. Exiſtimas omne * peccatum mortale obnoxium eſſe oportere Pœnitentiæ publicæ, dilationique Sacramenti, poſt Confeſſionem. [* Part. 2. c. 12.] * Præterea contendis *eam Pœnitentiam impoſitam fuiſſe non tantùm peccatis publicis, ſed etiam arcanis.* [* Ibid. c. 10.] Quæ duo ſi ſequaris, oportebit ut in Eccleſia, vel Parœcia, in quam novum hoc inſtitutum intromiſeris, maxima pars populi abſtineat à Communione atque ingreſſu Eccleſiæ, imò etiam ut à Miſſa abſit; ne quid fiat dimidia tantùm ex parte, útque cœptum tuum abſolvas per omnia mores antiquæ Eccleſiæ ſequutus. Quod cùm feceris, oportebit Sacerdotem ſæpe Miſſam canere ſolum, nemine ei reſpondente, nec etiam in Eccleſia eſſe audente. Pauci enim ſunt, præſertim inter ignaros & ruſticos, qui diu innocentiam ſuam tueri poſſint, abſque ullo peccato mortali, ſaltem animo ac cupiditate admiſſo; præſertim ſi pro tua doctrina diu differas eos abſolvere, poſtquàm peccata confeſſi fuerint, ut & eos admittere ad Communionem; quæ duo ſunt veluti mammæ Eccleſiæ, ex quibus defluunt in ejus liberos auxilia neceſſaria ad vitandum peccatum, & gratiam acceptam ſervandam.

XIX. Præterea ei rei addamus aliud illud caput doctrinæ tuæ, & paradoxum quod multò magis mirum eſt & inuſitatum; ex quo contendis neminem debere accedere ad ſacra myſteria, nec Eccleſiam ipſam ingredi, cœtibúſve fidelium intereſſe, * niſi ſit inculpatæ prorſus vitæ, & animo uſque adeo purgato *ut nulla ei obverſetur imago præteritorum delictorum, ſed ſit planè perfectus.* [* Part. 1. c. 4.] Quod non tantùm conſilii inſtar proponis, ſed quaſi legem, quâ, ex traditione & doctrina veterum Patrum, teneamur; ut oſtendi ex ſerie ratiocinationis, & tuis ipſius verbis. Si igitur rem velis experiri, ſatiſque animoſus ſis ad oſtendendum conſilium hoc tuum non eſſe dumtaxat in Ideis, ut Reſpublica Platonis, ſed eſſe imitationem praxis Apoſtolicæ & primitivæ Eccleſiæ; quam ſequuta ſit per duodecim ſæcula per totum Chriſtianum orbem, cujus memoria ſuperſit in ſcriptis Patrum, & quæ confirmata fuerit à Conciliis, ac præſertim ab ultimo Oecumenico, quoad ejus fieri potuit; cogeris eam ſummam perfectionem Eccleſiæ reſtituere, nec quemquam invenies, qui velit nomen dare novo iſti tuo cœtui, adigeríſque è cœlo elicere hierarchiam quampiam cœleſtem ſpirituum corpore carentium, quæ cœtus tuos impleat.

XX. Fieri enim non poteſt ut in terris invenias quod cupis, ad eos conſtituendos. Res eſt in alteram vitam dilata, in qua Eccleſia erit id quod non poteſt nunc eſſe, hoc eſt, ſine peccato, maculáque, ullóve eorum veſtigio.

Ad hanc vitam quod attinet, cùm nemo ſit peccati immunis, ut nos docet Fides; multò minùs quiſquam invenietur qui non aliquâ imperfectione laboret, amétque creaturas pluſquàm par eſt; niſi Deus miraculo id efficere voluerit. Itaque oporteret Eccleſiam tuam cœtum eſſe hominum, quos Deus miraculo dignaretur, & præter morem ſanctorum, quales numquam fuerunt in terris, neque poſthac erunt; quandoquidem, ex tua ſententia, Eccleſia ſemper degenerabit, ſæculáque ſequentia anterioribus ſemper erunt deteriora.

Libri Secundi Finis.

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

Theologicorum Dogmatum

DE POENITENTIA PUBLICA ET PRÆPARATIONE AD COMMUNIONEM

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Conſilium hujus libri & ratio cur in hoc Opere pergat Auctor. Tres potiſſimi fontes errorum Libri de Frequente Communione. Primus eſt, quod ex indefinitis propoſitionibus conſectaria practica deducat. Alter, quòd conſectaria ad extrema quæque urgeat. Tertius, quod miſceat ea quæ ſunt præcepta, cum iis quæ ad decorum tantùm pertinent.

I. HACTENUS operam dedimus, ut everteremus doctrinam novorum Pœnitentiariorum; oppugnatis eorum conſiliis ſummatim ſpectatis, & retectis arcanis eorum cauſis, praviſque effectibus quos in Eccleſia Catholica parere poſſunt. Qua de re ea diximus quæ facilè queant ab errore revocare eos, qui primo fulgore ſpuriæ illius lucis falluntur, & quorum palato placent nova illa dogmata; quæ primo intuitu non talia videntur, qualia reverâ ſunt, ſed velis ac prætextis rationibus occultantur, ut ſpecie pietatis ac emendationis morum, ſuam imbecillitatem tegant. Hoc ſatis fuit, ut judicaremur præſtitiſſe promiſſum noſtrum de minuenda fama atque exiſtimatione pravæ hujuſce rationis agendi; ad quam temeritas, cum ignorantia & partium ſtudio, conſpirat. A temeritate enim conceptum eſt hoc conſilium, & ab ignorantia deſcriptum, in Opere de Frequente Communione. Nihil ſupereſt, niſi ut partium ſtudium id exſequi pertinaciter conetur.

II. Exiſtimo quidem nihil eſſe in toto illo Opere, nullam ratiocinationem, nullum argumentum paullò inſignius, cujus ſolutio inveniri nequeat, in generali diſputatione quam præmiſimus; nec ullam ſupereſſe difficultatem, quæ poſſit impedire animos, quibus ſupereſt aliqua rationis ſcintilla nondum affecta extincta. Sed quoniam hæc ſcribimus in uſum imperitorum, potiùs quam doctorum qui puerilibus ratiocinationibus non falluntur; conſilium cepi pergere, tempuſque paullò majus tribuere occupationi parum jucundæ; & quam æquo animo ferro, dumtaxat quia multis perutilis eſt, & quia non indignari non poſſum, quòd ea doctrina innoxia habita ſit, quæ Eccleſiam in partes lacerat; & quòd id Opus exiſtimatum ſit egregius fœtus ingenii & eruditionis, quod eſt tantùm delineatio cognitionis confuſæ, & ſpecimen juvenis, qui incipit doctrinâ tingi, ſed qui nondum ſat diu litteris ſacris operam dedit.

Antequàm verò ſingillatim oſtendam quid in eo Opere ſit peccatum, operæ pretium erit Lectori ob oculos ponere generales cauſas eorum peccatorum & paralogiſmorum, per univerſum Opus ſparſorum. Sunt autem tres præcipuæ, ad quas ceteræ omnes referri poſſunt.

III. Prima eſt, auctorem Libri de Frequente Communione, ratiocinantem, & quæ ad rem ſuam faciunt colligere ex præmiſſis cupientem, proferre enunciationes nimis generales, unde colligit dogmata practica, quæ variis circumſtantiis coërcita, mutantur nec ſatis conſentiunt cum generalibus principiis ex quibus ſunt deducta. Captioſa eſt ea ratio argumentandi, eique ſimilis quâ uteretur probaturus in Societate Civili non eſſe capitis ſupplicio afficiendos, qui id commeriti ſunt, oſtenderet Clementiam eſſe egregiam virtutem, & in Evangelio præceptam; quaſi indicium filiorum Dei, & ſimilitudinem, quâ patrem ſuum referunt. Ea ratiocinandi ratio, ſine dubio, inepta eſſet; quia ſunt ea in re circumſtantiæ, per quas non licet ei generalem enunciationem aptare. Hoc delictum crebrò admittit Arnaldus. Sic ut oſtendat oportere ab Eccleſia recipi rationem Pœnitentiæ, quam docet eam, ita ut differatur Communio eorum, qui ut par eſt peccata confeſſi ſunt; útque abroget Pœnitentiam qua hactenus uſa eſt, & quam probavit Concilium Tridentinum; exſpatiatur in laudes Pœnitentiæ, multiſque agit de rigore obſervando, in punitione peccati mortalis, déque aliis quæ ad rem nihil faciunt. Multa colligit exempla, ex Antiquitate, multáſque Patrum ſententias, quæ Pœnitentiam vehementer commendant. Eadem lubricatio eſt, in ratiocinatione, quâ conatur probare Concilium Tridentinum confirmaſſe Pœnitentiam publicam, & voluiſſe quidem eam reſtitui, at auſum non eſſe aggredi; ut, nimirum, illibata rei confectæ gloria ſervaretur Arnaldo. Hoc enim colligit ex eo quod Concilium ſignificavit, velle ſe inſtaurare Traditiones antiquas. Quaſi

vir ſani judicii, ita poſſet intelligere eam Concilii enunciationem, quaſi ei animus fuiſſet reſtituere omnis generis Traditiones, ne iis quidem exceptis, quæ multorum annorum præſcriptione & conſuetudine contraria obſoleverant; aut etiam iis, quas Concilium abrogavit.

IV. Alterum erroris principium in eo ſitum eſt, quòd Arnaldus ſemper conſectaria ad extrema perducat. Exempli causâ, ſi quis dixerit male eos facere qui jubent abſtinere à Communione eos, qui ſe ad eam compararint viis ſolitis ab Eccleſia præſcriptis; clamat damnari omnem dilationem Sacramenti, & quidem quacumque occaſione; queritur * *quibuſvis fieri audaciam ſæpe accedendi ad Euchariſtiam*, quæ mera eſt calumnia. Si quis dicat imminutionem ſtudii rerum cœleſtium, quam interdum ſentimus, non debere obſtare quominùs ad Communionem accedamus; doloſè hæc verba interpretabitur de quavis imminutione, deque ea quæ proximè oritur ex peccato mortali, quæque caritatis ardorem exſtinguit. Is eſt ſtylus ſolitus Hæreticorum, quem non decet Arnaldum imitari.

* Part. I. c. 26.

Tertia cauſa ejus hallucinationum, & quæ minimè omnium toleranda eſt, ac ſparſa tamen per univerſam ejus diſputationem, in eo ſita eſt, quod miſcet id quod per ſe ſatis eſt, aut neceſſarium ex præcepto, cum eo quod eſt tantum decori & majoris perfectionis. Hinc fit ut damnet quaſi peccatum & corruptionem morum quod ſummum eſt tantùm remiſſio quædam ſtudii rerum cœleſtium, & omiſſio inſtituti quod nullo præcepto nobis eſt impoſitum. Innumera ſunt ejus rei exempla, in Opere de Frequente Communione, quorum magnam partem protulimus in ſuperioribus libris. Sed & in ſequentibus nonnulla attingemus.

V. Sunt quidem & alii fontes erroris, in eo Opere, ſed ſatis erit digitum ad præcipuos intendiſſe. Ceteri, procedente diſputatione, per ſe aperientur. Sed antequàm rem aggrediar, oro Lectorem ut meminerit ejus quod ſæpe diximus; à nobis prorſus non damnari novam hanc Pœnitentiæ rationem, quia aliquando eos qui peccata confeſſi ſunt communione interdicit, aut eorum abſolutionem differt. Sæpiùs profeſſus ſum me exiſtimare non mala hæc eſſe, imò poſſe eſſe interdum neceſſaria, ſi Directores Conſcientiarum prudenter utantur ejuſmodi remediis, pro occaſionibus, adjunctâque prudentiæ caritate, à quibus eorum uſus definiatur. Hoc unum reprehendo, unà cum univerſa Catholica Eccleſia, quòd animus ſit Arnaldo has conſuetudines inſtituere, quaſi neceſſariæ eſſent & præcepto nobis impoſitæ; quaſi ſine licentia, depravationeque & prolapſione morum omitti non poſſent; quaſi denique ſinguli fideles peccato ſeſe obſtringerent quod ea inſtituta non ſuſcipiant, Eccleſiáque univerſa conſcia eſſet ejus peccati, quòd iis minimè confirmatis, contraria potius ſequatur. Hoc unum improbamus, atque oppugnamus quaſi falſum dogma, quod Arnaldus patefacit ac tuetur, in Opere de Frequente Communione.

VI. Scio quidem, in uſu ejus remedii, quamvis omnibus neceſſarium non eſſe cenſeatur, fore periculum, & jacturam timendam, quæ maturè eſſent expendenda, antequàm ad id deveniretur, præſertim ſi non Communio tantum, ſed & Abſolutio diu differretur, ut vellet hic noſter Theologiæ Doctor. Attamen incommoda, quæ ſequi poſſent, imprudentiæ tantum eſſent tribuenda, ſi res inter volentes tranſigeretur, abſque ulla impoſitione legis & coactionis peccatoribus pœnitentibus. Contra verò prout rem adhibent, & pro animo quo eam urgent, rationéque quâ ſe gerunt; conſilium eorum favet errori & hæreſi, non tantùm ex axiomate * Arnaldi ipſius, contendentis *omnem errorem aliquid trahere ex hæreſi*; ſed etiam quia hæreſis eſt, non dimidiata, ſed integra, ſi dicas Eccleſiam conſciam ſibi eſſe *licentiæ ac corruptionis morum.*

* Part. I. c. 26.

Iterum igitur oro Lectorem, ut hæc ſecum penſitet, útque hiſce affectus, ut par eſt, non priùs, legat haſce noſtras diſputationes, déque iis judicare aggrediatur.

CAPUT II.

Ab Arnaldo ſæpe laudari Anonymum parum candidè & malo conſilio. Quare velit Traditiones antiquas normæ inſtar haberi. Ratio commoda ſecernendi rectas conſuetudines à pravis.

I. VETERES olim crediderunt * eſſe homines qui laudando faſcinabant; quibus non diſſimilis eſt Arnaldus, qui ſæpe probat & laudat verba Anonymi, quem ſibi adverſarium delegit, ſed eo animo, ut iis laudibus utatur ad intromittendam doctrinam ſuam, & ut venenum erroris ſui trahat ex axiomate, quod ex Auctoris ſententia intellectum ſanctum & catholicum eſt. Ita ſe gerit, * ab initio Libri, ubi multùm laudat hanc enunciationem Lib. I. *Optimam regulam ſervandam ne fallamur, in quæſtione de Frequente Communione, quemadmodum in omnibus aliis rebus, eſſe ſi conſideremus quid ſit conſentaneum Antiquitati, Traditionibus ſanctorum, & priſcis conſuetudinibus Eccleſiæ. Hæc regula deſumta eſt ex 1. Joan. C. II.* Multis hoc axioma laudat Arnaldus, idque tuetur, ſimilibus Patrum teſtimoniis. Nec alia de cauſa id laudat, atque urget, quàm ut inde colligat admittendam eſſe novam rationem Pœnitentiæ, quam putat à Primitiva Eccleſia uſurpatam, & cujus meminit Traditio, in Scriptis veterum Patrum, & Canonibus Conciliorum.

* Virgil. Ecl. 7. & ad eam Servius.

* Part. I c. 1.

II. Verùm liquet ex iis quæ ante oſtendimus neque Pœnitentiam, quam uſque adeò prædicat eſſe priſcam illam, cui auctoritatem addit Traditio; neque quamvis Traditionem ſeu conſuetudinem Eccleſiæ admittendam eſſe, ac reſtituendam in communem uſum fidelium. Hoc adeò conſtat, ut in dubium revocari nequeat, niſi ab iis qui ſenſu communi deſtituti ſunt, aut quid dicant neſciunt. Si enim prorſus univerſaliter intelligenda eſſet ea enunciatio, de omnibus Traditionibus & conſuetudinibus quæ olim viguerunt, omnia eſſent invertenda & nova Eccleſia ædificanda. Pro temporibus, mores mutantur, prudentiæque eſt, & officium quod præſtandum humanæ Societati, ut ſequamur inſtituta recepta ab omnibus apud quos vivimus, quando mala non ſunt.

III. Nulla autem eſt ratio facilior intelligendi, cùm dubitamus, an prava ſint, quàm ſi videamus quomodo boni ac docti ſe gerant; nam ut docet Ariſtoteles, [1] *videtur virtus & vir bonus eſſe unicuique menſura.* Cùm ergo videbimus à bonis viris, qui ſunt in Societate, minimè damnari inſtitutum quoddam, ſed probari potiùs eorum obſervatione & conſiliis, ſi interrogentur; certum hoc demum eſt indicium, ex quo intelligere licet rem eſſe bonam aut certè indifferentem, poſſéque ſine delicto obſervari. Sed cùm videmus eam ab iis tolerari dumtaxat, occaſione verò datâ vituperari, & ab ejus obſervatione alios, quoad licet, revocari; mali quidpiam ei ineſt, ac proinde eſt ab ea cavendum. Quam in rem eximiam nobis regulam ſuppeditat Auguſtinus, * hiſce verbis: *Quiſquis ergo vel quod poteſt arguendo corrigit, vel quod corrigere non poteſt, ſalvo pacis vinculo excludit, vel quod ſalvo pacis vinculo excludere non poteſt, æquitate improbat, firmitate ſupportat, hic eſt pacificus.* Nunc eam regulam negotio noſtro apta, de Pœnitentia publica, præparationéque neceſſaria ad Sacramentum altaris; atque intelliges graviſſimas tibi eſſe rationes cur acquieſcas in dogmate Eccleſiæ & omnium Catholicorum quorum virtus ac eruditio tuam virtutem, eruditionémque minimùm æquant; nec ullam tibi eſſe cauſam damnandi quaſi *licentiam, corruptionémque morum* id quod illi minimè damnant; ſed quod ipſi ſequuntur atque exemplo ſuo comprobant.

* Lib. 2. cont. Parm. c. 2.

IV. Eum in finem, & propter conſilium ſuum * Arnaldus uſque adeò laudat regulam Anonymi de electione fidi Directoris, déque dotibus quibus eum præditum eſſe oportet, & quarum prima eſt, *ne foveat ulla peculiaria dogmata, alienáve à dogmatibus SS. Patrum.* Hinc enim occaſionem arripit extollendarum priſcarum traditionum,

* Part. I c. 18. & 32.

varius

1 Eth. lib. 4. [illegible]

a Cyr.

variis Patrum teſtimoniis. Qood callidè facit, ut ſenſim præparet animos ne offendantur novâ Pœnitentiæ inventione; quandoquidem nititur Traditione atque Antiquitate. Sed falſiſſimum eſt, ot multis oſtendimus, hanc eſſe Pœnitentiam, quæ Traditione & uſu Veteris Eccleſiæ celebria eſt. Quod quamvis eſſet verum, attamen cum conſuetudo, & præſcriptio longi temporis rem derogarint, non ſine *inſania* *, *animóque imprudente & ſuperbo*, ut ipſe fatetur, *primus* aggrediatur non tantùm *inſtaurare univerſam Eccleſiam*, reſtitutâ Pœnitentiâ publicâ; ſed etiam vituperare morem contrarium, quem probat Eccleſia, quaſi eſſet corruptio morum, nóſque ad priſtinum revocare ab aliquot ſæculis obſoletum.

* Sub fin. Præf.

CAPUT III.

Antiquam eſſe controverſiam de frequentia Communionis, non poſſe illam generaliter definiri ſine multis exceptionibus in uſu quotidiano, nec eò ſeciùs frequentem Communionem, ſi ſummatim loquaris, præferendam eſſe rariori.

I. HOc eſt potiſſimum caput, primariúmque argumentum totius operis Arnaldi; de quo capite nonnulla priùs, ſummatim dicemus, quàm recenſeamus ſingillatim errores, in quos delapſus eſt, dum agit de hoc argumento.

Non hodie atque heri cœptum eſt diſceptari an præſtaret ſæpe ad Communionem accedere; quàm ea abſtinere, nec niſi raro & circumſpectè participem Euchariſtiæ fieri. Abhinc fermè tredecim ſæculis, res cœpit agitari inter viros doctos ac pios. Utrimque prolatæ ſunt rationes, qoibus res obſcura ac dubia eſſe facta videtur, quamvis reverâ non ſit; ut oſtendit Auguſtinus Epiſt. CXVIII. ubi meminit hujus controverſiæ, quam dirimit, ſententiâ prolatâ, quæ neutri contendentium parti adverſatur. Sanè ſi hæc quæſtio generaliter proponatur, his aut ſimilibus verbis, an expediat ſæpe ad Communionem accedere, necne; non poteſt dirimi ſimplici reſponſione, negante aut aiente, ita ut nihil poſſit cum ratione objici. Hoc ei commune eſt cum omnibus aliis quæſtionibus, quæ practicæ dicuntur, & quæ cùm pendeant ex variis circumſtantiis temporom, locorum, hominum, conditionum, munerum, dignitatom, aliiſque, non poſſunt univerſali enunciatione dirimi; ſed ſunt in partes dividendæ, ita ut ſingulis partibus ſingillatim expenſis plenè ſatisfiat.

II. Eadem eſt ratio quæſtionum, quæ pertinent ad vitam ſpiritualem, conditionémque animorum, quæ eſt eorum quæ ſpectant ad corpus. Si quis quæreret an expediat valetudini multùm ambulare, cibum ſumere ſemel aut ſæpiùs de die, vino uti, quibuſdam cibis veſci, laborare, ſeſe exercere aut quieſcere, vel ſimile quidpiam; nemo reſponderet, niſi priùs diſtinctis temperationibus corporis, conſuetudinibus, ætatibus; quamvis nonnullis quæſtionibus univerſim ſatisfieri queat, habitâ ratione ejus quod vulgò fieri ſolet, & moderati uſûs rerum quæ proponuntur. Ita ſi quæras an utile ſit ſæpe & multùm comedere, Celſus reſpondebit * oportere *bis die potiùs quàm ſemel cibum capere, & ſemper quamplurimùm, dummodo concoquas.* Alius rogatus de corporis exercitationibus, dicet multùm laborare eſſe eximiam rationem tuendæ valetudinis. Alius æquè generaliter reſpondebit de cibo quopiam aut de diæta. Attamen conſtat neque multùm comedere, aut parum; neque magnam exercitationem corporis, aut levem; neque hunc, aut illum cibum; neque denique diætam quamvis convenire promiſcuè omnibus, & quod uni prodeſt, alii nocere, propter varias corporis temperationes. At magni illi viri, qui ſunt oracula Medicinæ, Hippocrates, Galenus, Celſus, alii, quando generales regulas tradunt, primò ſtatuunt agi de corpore firmo, & rectæ temperationis, prout poſtulat ejus natura; non verò de corpore malè affecto, & morbo præter ſtatum naturalem laborante. Deinde conſiderant id quod præſcribunt, quale eſt in ſe ipſo, próque ſua virtute, & prout convenit corpori rectè conſtituto, ac temperato; neglectis varietatibus & mutationibus, quæ ei accidunt.

* Lib. 1. c. 1.

III. Idem dici queat, quod attinet ad animos; néve recedam à noſtro argumento, ſeu cibo cœleſti, & pane vivifico, qui in Euchariſtia ſumitur; roga Medicum ſpiritualem, an expediat ſæpe Euchariſtiæ participem fieri, ánve ſatius ſit frequentiùs, quàm rariùs ad eam accedere; ſi poſtules ab eo generale ac decretorium reſponſum, non dubitabit dicere, id quàm frequentiſſimè fieri oportere. In quo reſponſo, duo illa attendit, quæ dixi cùm agerem de cibo corporeo. Rationem, ſcilicet, habebit & naturæ panis illius Angelorum, & affectionis animi religioſi, qualis naturalis eſt ei ſtatui ſpirituali; nec perturbationes quæ ei accidunt efficient ut regula falſa habenda ſit. Exceptio enim, quæ regulæ contraria eſt, non obſtat quominus regula ſit vera; ſatis eſt reſponſum convenire naturæ ac conditioni rei, finique atque uſui, propter quem inſtituta eſt; quod videre eſt in hoc de Frequente Communione negotio. Quis enim dubitet quin ſummatim loquendo, ſatius ſit ad Deum accedere, quàm ab eo recedere; amplecti vitam, quàm eam fugere; accipere benedictionem cœleſtem, quàm eam repudiare.

IV. Paſtus autem, quem accipimus in eo Sacramento, eſt Deus ipſe; eſt vera vita animorum noſtrorum, panis vivus ac vivificus; eſt benedictio, quæ ſanctitatem in nobis creat. Quæ ſunt elogia, quibus Patres ſolent Sacramentum ornare. Id vocitant corpus & ſanguinem Jeſu-Chriſti. * *Panis ille quem videtis in altari*, ait Auguſtinus, *ſanctificatus per verbum Dei corpus eſt Chriſti. Calix ille, imò quod habet calix, ſanctificatus per verbum Dei, ſanguis Chriſti eſt.* Vocant etiam vitam Idem: * *optimè Punici Chriſtiani baptiſmum ipſum, nihil aliud quàm ſalutem, & Sacramentum corporis Chriſti nihil aliud quàm vitam, vocant.* Appellant etiam *benedictionem* ſimpliciter, interdum etiam *myſticam*, quemadmodum loqui ſolet [a] S. Cyrillus Alexandrinus.

* Serm. 83 de div.

* Lib. 1. de pec. mer. c. 24.

V. Hinc ſequitur, ſi velimus regulam conſtituere, præferendam eſſe frequentem Communionem rariori; nec exceptiones quæ naſcuntur ex circumſtantiis, iiſque quæ accidere ſolent, impediunt quominùs rectè & prudenter conſtituta ſit. Ea eſt enim natura enunciationum univerſalium, quæ practicæ vocantur, quemadmodum paullò antea dixi.

Ariſtoteles [b] hanc in rem docet *artem operari in individua, ut medicina curat hominem, non in genere, ſed ſingularem.* Hinc fit ut aptatio præceptorum, acceptorum ab Hippocrate & Galeno, aut in Scholis, multam mutationem patiatur, propter varietatem temperationum, aut ſymptomata diverſa morbi. Nec ſemper ſequi licet axiomata illa generalia, prout vulgò dici ſolet, inſolita ſymptomata inuſitatis remediis indigere.

VI. Ut redeamus ad Communionem, certum eſt, ſi ſummatim loquamur, ſatius eſſe ſæpe ad eam accedere, quàm raro. Hoc vulgò docent Theologi, & præſertim Scholaſtici ſcribentes in Magiſtrum Sententiarum. *In hoc Sacramento*, ait * S. Thomas, *duo requiruntur, deſiderium conjunctionis ad Chriſtum, & reverentia Sacramenti: quorum primum inclinat ad ſumendum, ſecundum ad abſtinendum. Sed quia amor timori præponderat, ceteris paribus, laudabilius eſt ſumere, quàm abſtinere, dum tamen ex frequenti ſumtione amor intendatur, & reverentia non minuatur. Alias laudabilius eſſet aliquando abſtinere. Unde in hoc unuſquiſque ſuo judicio relinquatur, ita duntaxat ut tempus ab Eccleſia conſtitutum non prætergrediatur; ſed ad minus, ſemel in anno communicet.*

* In 4. Diſt. 12. q. 4. ad 3.

VII. Durandus * eximius ac celebris Scholaſticus eam in opinionem conſentit, ſi res univerſim ſpectetur, frequentiſſimam Communionem eſſe optimam; ſed propter varios effectus, quos creat in nobis cibus ille cœleſtis, pro affectione animi quæ non eſt ſimilis in omnibus qui communicant, expedire interdum eâ abſtinere. Qua in re, ut in ceteris omnibus, inſtituta Eccleſiæ eſſe ſequenda. Eum omnes ſequuti ſunt, qui poſt eum ſcripſerunt, qui ferme ejus verba transſcripſerunt, ut Gabriel Biel, Ricardus & alii.

* In 4. Diſt. 12. q. 5.

CA-

a Cyr. εὐλογίαν aut μυστικὴν εὐλογίαν paſſim, ut lib. 3. Joan. p. 324. & lib. 4. p. 360. & ſeq. & alias ſæpe.

b Met. I, 1. [illegible] ἀλλὰ Καλλίαν, ἢ Σωκράτην.

4 Lib.

CAPUT IV.

Quæſtionem practicam tribus modis poſſe dirimi, & quando oporteat addere circumſtantias, in reſponſi applicatione. Hanc rem eſſe ſummi momenti, ut ſatisfiat objectionibus Arnaldi. De formula, vel actione, quam Juriſconſulti vocant doli mali.

I. EX dictis colligere licet duas eſſe rationes ſolvendarum quæſtionum practicarum. Prior eſt, cùm res ſummatim dirimitur; altera cùm particulatim. In priore, res eſt in ſe ſpectanda, pro natura ac conditione ſua, deinde aptanda homini bene affecto, & convenienter naturæ ſuæ; omiſſis peculiaribus circumſtantiis, quæ adhærent individuis & innumeras mutationes afferunt generalibus enunciationibus, quæ varietates unâ ſententiâ, vel uno ſimplici reſponſo contineri non poſſunt. Sed cùm res eſt ſingillatim expendenda, duplici ratione id fieri poteſt, aut ſejunctis rebus, ſeparatiſque affectionibus contrariis; aut deſignatâ unâ affectionum contrariarum.

II. Utamur iterum exemplo Medicinæ, ut clariùs mentem noſtram exprimamus. Aio Medicum duplici ratione ſolvere poſſe quæſtionem practicam, ad tuendam valetudinem ſpectantem. Prima eſt, de qua in ſuperiore Capite diximus, cùm dirimit quæſtionem generaliter, miſſis particularibus circumſtantiis; ut ſi quis quærat utrum ſit melius, multùm an parum exercere corpus? reſpondebit univerſim præſtare multùm corpus exerceri. Secunda ratio ſolvendæ quæſtionis adhiberet diſtinctionem habitudinis & temperationis corporis, ſtatueretque robuſtos homines multa exercitatione indigere; ſed debiles aut cacochymos non debere multùm ſeſe movere, ne nimium agitent humores, morbóſque longos ſibi creent. Ad id exemplum, licet in particularia magis deſcendere, & minutatim conſiderare potiſſimùm ætates, ſexus, occupationes, morbos, variáſque circumſtantias vitæ humanæ. Ejuſmodi præceptis pleni ſunt omnes libri eximiorum illorum Medicorum, Hippocratis, Galeni & aliorum; qui diætas varias præſcripſerunt, adhibitis diſtinctionibus, quæ omnem hominum varietatem complectuntur.

III. Tertiæ ſolutionis rationi locus eſt, cùm Medicus à certo homine interrogatur, de ſe ipſo. Tum verò quod præſcribit Medicus aptum eſt illi homini, non aliis. Si is firmâ valetudine utatur, reſponſum conſentaneum erit Theſi generali; quia enunciationis, quâ quæſtio generaliter ſolvitur, nullus eſt ſcopus, præter ſpeciem rei, quæ agitur, perfectiſſimam, & omnia complexam quæ ejus natura poſtulat. * Philoſophia enim nos docet in omni genere ſpeciem, quæ eſt excellentiſſima, eſſe normam & menſuram omnium aliarum. Unde liquet conſilium Medici, cùm ſpectet corpus quàm optimè affectum, fore ſimile reſponſo quod quæſtionem generalem ſolvit.

* Ariſt. 5. Met. c. 6. S. Th. l. 10. Met. c. 1. lect. 3.

IV. Eadem eſt ratio quæſtionum practicarum moralium, Medicinæque ſpiritualis, ac corporeæ. Triplici ratione quæſtiones ejus tractari ac ſolvi poſſunt. Ne ab hoc noſtro argumento abeamus, ſumamus, exempli causâ, quæſtionem quæ diſputationi noſtræ occaſionem præbuit, *an ſæpe ſit communicandum.* Triplex reſponſum hanc in rem proferri poteſt. Primum erit univerſale, expedire frequentiùs communicare, quàm rariùs. Quod debet intelligi eo modo, qui eſt à nobis, Capite ſuperiore, expoſitus; hoc eſt, id reſponſum ſpectare hominem religioſum, & qui ita eſt affectus, ut poſtulat rectus auguſti illius Sacramenti uſus. Secundum adhibebit diſtinctionem variorum hominum & affectionum, definiétque his quidem expedire frequentiorem, aliis verò rariorem Communionem. Ultimum reſponſi genus pertinebit ad quempiam ſingularem hominem, notum Directori ſuo, qui, pro ea cognitione, ſalubre ei dabit conſilium, ſecundùm animi ejus affectionem. Si videat eum in vitæ piæ curriculo, quo contendit ad perfectionem, auctor ſine dubio illi erit ut ſæpe ad Communionem accedat; utetúrque, eam in rem locis cùm Scripturæ, tum Patrum, quibus frequens uſus Communionis commendatur; nec verebitur ne caſtigetur, aut inſimuletur ob malè aptata ea teſtimonia, dogmatáque generalia, quia non docuerit ad quos pertineant. Quod nec fecit, nec debuit facere, cùm ſciat hominis, cui ea aptat, eſſe eam affectionem, quam poſtulant ii quorum ſunt illæ auctoritates.

V. Hoc priùs conſtitutum, & probè intellectum lucem affundet tenebris, quibus Arnaldus obſcurat orationem ſuam, faciétque ut animadvertamus dolum, per totum Opus de Frequente Communione ſparſum. In eo potiſſimùm aggreditur caſtigare Scriptum Anonymi, quod malè intellexerit teſtimonia Patrum, quæ adhortantur ad frequentem Communionem, nec conſiderarit de quonam hominum genere prolata fuiſſent. Sed obſervatio noſtra omnia ejus conſilia & conamina irrita faciet.

Romani olim magni fecerunt conſtitutionem formæ judicii, quam vocabant *doli mali*, inventam à C. Aquillio Juriſconſulto, ex qua dabatur actio in eum qui fraude uſus fuerat. De ea ſic Cicero: * *Everriculum malitiarum omnium judicium de dolo malo, quod C. Aquillius, familiaris noſter, protulit. Quem dolum idem Aquillius tum teneri putat, cùm aliud ſit ſimulatum, aliud actum.* Idem dici queat de conſilio, quod modò dedimus de dogmatibus moralibus, déque reſponſis Doctorum eorúmque quibus animorum commiſſa eſt cura. Hoc enim modo, reteguntur omnes fraudes, quibus Liber de Frequente Communione refertus eſt, ſatisfitque uno reſponſo omnibus objectiunculis, & argumentationibus, quas auctoritate Patrum confirmat. Quod me ſummopere levat, & minuit laborem, cujus jam me cœpit tædere; neque enim neceſſe eſt ut ſingula minutatim expendam, objectionéſque omnes confutem, quas contra uſum & doctrinam communem proponit. Quamobrem cùm oſtendero uſum hujus conſilii, atque obſervationis, in aliquot capitibus, in quibus maximè mala ejus fides conſpicua eſt; cetera permittam Lectori, ut ipſe idem experiatur in aliis locis, ubi iiſdem artibus Lectori fucum facit Arnaldus.

* Lib. III. de N. D.

CAPUT V.

Novam rationem Pœnitentiæ ab Arnaldo propoſitam differre à communi Eccleſiæ dumtaxat dilatione Abſolutionis & Communionis. Voluiſſe eum hanc Pœnitentiam imponi tantùm peccatis mortalibus, pro more antiquæ Eccleſiæ. Inde ſequi ab eo revelari arcana conſcientiæ. Vera narratio occaſionis, quâ Scriptum, quod oppugnat Arnaldus, compoſitum eſt. Scandaloſam eſſe Arnaldi doctrinam.

I. UT meliùs intelligat Lector quanti ſit momenti admonitio ſuperioris Capitis, oportet ut ejus utilitatem oſtendam, dum eam apto ſummæ conſilii Arnaldi, & eorum quæ Opere ſuo de Frequente Communione complexus eſt. Unde evincam & quidem confeſſione ipſius Arnaldi, reum eum eſſe duorum delictorum, quorum alterum eſt quòd prodiderit arcana conſcientiæ, alterum verò quod conſcripſerit ingens Opus, quod perpetuâ calumniâ conſtat.

Ut res tam incredibilis planior fiat, oportet à Lectore in memoriam revocari potiſſimum finem novæ hujuſce doctrinæ, quæ eò præſertim ſpectat ut inſtauret in Eccleſia uſum Pœnitentiæ publicæ; dum differtur Abſolutio Sacramentalis, & Communio Sacramenti altaris iis qui mortali delicto in Deum peccarunt, idque in quinque aut ſex menſes, prout ipſe hoc ſpatium definivit.

II. Qua in re duo ſunt animadvertenda; prius, in hac ſola dilatione Abſolutionis & Communionis, ſitum eſſe diſcrimen novi hujuſce inſtituti, ab inſtituto Eccleſiæ, per quod licet accedere ad Sacram menſam, poſt Confeſſionem & Abſolutionem; niſi ob peccata enormia utrumque differatur, quod Eccleſia prudentiæ Confeſſarii permiſit. * Hoc apertè profitetur Arnaldus in ſua Præfatione, in qua negat *ſe ex partibus externis Pœnitentiæ antiquæ quidquam retinere, præter ſeparationem à corpore Filii Dei, quæ eſt, ſecundùm Patres, pars ejus maximi momenti.*

* Præf. i.

III. Poſterius, quod animadvertendum dixi, hoc eſt, quòd Pœnitentia hæc, ſeu dilatio Communionis imponatur tantùm peccatis mortalibus, non delictis levioribus & venialibus. Quamvis enim poſſint eſſe homines

tam

tam ſancti, támque perfecti in amore & timore Dei, ut ſponte abſtineant à Communione, humilitatis cauſâ, aut quòd eos pœniteat leviorum delictorum; attamen non ſunt propterea jure obnoxii Pœnitentiæ publicæ, neque ita ſe gerunt ut eam ſubeant, ſed ſponte ſuâ. Sic & in antiqua Eccleſia, qui voluntariâ religione abſtinebant à Communione, in aliquod tempus, non poterant tamen dici ita ſe gerere ex Legibus Pœnitentiæ publicæ; niſi admiſiſſent peccata ei Pœnitentiæ obnoxia; quandoquidem ipſi Sacerdotes & Clerici, qui ejus erant immunes, poterant abſtinere à ſacrificio & à communione, reverentiæ atque humilitatis cauſâ. Itaque hoc novum Arnaldi inſtitutum eos tantùm ſpectat, qui rei ſunt mortalis cujuſpiam peccati; ut liquet ex toto ejus libro, qui hæc nobis rei argumenta ſuppeditat, quibus nihil eſt quod reponatur.

* Præf. c. IV. Primò, cùm rationem reddit conſilii ſui, * ſibi dumtaxat animum eſſe ait, *ſimpliciter proponere quod Patres nos docent* in ſcriptis ſuis de Pœnitentia publica, quam vult partim reſtituere. Ait *ſe velle illuſtrare alios ſolâ refuſione vividorum & coruſcorum hominum, quorum Deus participes fecit Doctores ſuæ Eccleſiæ, ut per eos omnes homines & omnia ſæcula illuſtraret. Rem ſibi faciliorem eo viſam quòd quamvis ratio Pœnitentiæ, quæ nunc obtinet inter fideles, differat ab ea quæ obtinebat in Antiqua Eccleſia, hæc tamen non poſſit damnari quaſi temeraria, ſed contrà debeat venerationi eſſe, quaſi ſanctiſſima, quæ confirmata eſt ab univerſa Antiquitate* &c. Subdit id quod vellet intromittere ex Pœnitentia, & quod damnatur ab Auctore Scripti quod confutat, eſſe doctrinam *S. Dionyſii, Tertulliani, SS. Cypriani, Paciani, Baſilii, Ambroſii, Auguſtini, & omnium aliorum qui de pœnitentia egerunt.* Conſtat autem a Patribus & Conciliis imponi Pœnitentiam publicam, dumtaxat propter gravia peccata. Ponamus omnia peccata mortalia intellecta fuiſſe, ut putat Arnaldus; ſaltem nobis concedet ejuſmodi Pœnitentiam peccatis venialibus non fuiſſe impoſitam. * S. Auguſtinus inter alios rem repetit innumeris locis, ubi diſtinguit gravia peccata expianda Pœnitentiâ publicâ, & leviora quæ deleri poſſunt Oratione Dominicâ, Eleemoſyna, aliiſque pietatis operibus. Itaque propter ſcelera conſtituta eſt in Eccleſia ea Pœnitentia Canonum & Patrum, non propter venialia delicta.

* Vide inter alia lib. de Fid. & Oper. c. 26. & Arn. P. 2. c. 4. & ſeq.

V. Igitur, quandoquidem Arnaldus aggreſſus eſt emendare inolitam conſuetudinem Eccleſiæ, intromiſſa novâ ratione Pœnitentiæ, & Præparationis ad Communionem, non alium in finem niſi ut priſcam Pœnitentiam, quatenus licebit, inſtauret; & quandoquidem ſelegit dilationem Abſolutionis & Sacramenti, ut res referret quoad ejus fieri poſſet, id quod fiebat in Pœnitentia Eccleſiæ Primitivæ; æquum eſt novam hanc ſeparationem ſimilem eſſe antiquæ, ac proinde ob ſola peccata mortalia imponi. Alioqui Pœnitentia nova Arnaldi durior multò eſſet & intolerabilior priſtinâ; imo etiam degeneraret in tyrannidem, atque in barbaricam ſævitiam, ſi ad levia peccata porrigeretur. Is autem non eſt Arnaldi animus, qui teſtatur ſe voluiſſe mitigare Pœnitentiam publicam Veterum, & quod in ea facillimum fuit ſumere. Itaque dubium non eſt quin Pœnitentia Arnaldi ad ſola peccata mortalia pertineat, venialia verò prætermittat.

VI. Præterea manifeſtò conſilium ſuum aperit, exemplis aliquot, quæ habet in Præfatione; ubi inducit homines eam Pœnitentiam expertos, qui ſatis oſtendunt quinam eam ſubeant. * *Si quis*, inquit, *præpotente gratiâ commotus ſeriò cogitet de mutandis moribus*, &c. *cumque viderit tot Confeſſiones ac Communiones præteritas inutiles fuiſſe, velit inire hanc viam Pœnitentiæ, quam agnoſcit inſtitutam fuiſſe ab univerſa traditione* &c. *quis poſſit ægrè ferre eum partim imitari Pœnitentiam illam adeò ſanctam ac confirmatam ab omnibus Conciliis* &c. *eum clam facere quod alii palam faciebant, & per aliquot menſes, quod alii per aliquot annos?* Itaque peccato demum mortali obſtrictos, & antea Sacramentis abuſos, oportet imitari priſcam Pœnitentiam publicam.

* Præf. fol. 1.

VII. Sic rurſus inducit Pœnitentem novi generis loquentem, quibus facti ſui rationem reddit: * *Volui ſemel abrumpere omnes catenas, quibus cingebar; cúmque viderem ab Eccleſia mihi offerri in Conciliis ſuis, inque exemplis poſtremorum Sanctorum, viam redeundi in gratiam cum Deo, dum aliquamdiu abſtineo participatione corporis ipſius, ut verâ Pœnitentiâ me ad eam comparem; hanc volui ingredi, eò cupidiùs quò alteram per tot annos inutilem expertus eram. Itaque agere volui Pœnitentiam, quæ aliquo modo æquaret gravitatem peccatorum meorum.* Multa alia inducit hunc pœnitentem dicentem, ex quibus liquet eum, ob gravia peccata, hanc diſciplinam, pœnitentiámque ſubiiſſe. Ex quibus verbis, omnibúſque rationibus, quibus utitur Arnaldus ad declarandum defendendúmque novum ſuum inſtitutum; conſtat ſolis peccatis mortalibus ab eo imponi illam Pœnitentiam, cui non ſunt obnoxii leviores lapſus.

* Præf. fol. 1.

Hoc poſito, videamus nunc quid dicat Arnaldus initio Præfationis ſuæ, de cauſa ob quam conſcripſit Librum ſuum; qui nihil eſt præter perpetuam orationem, quâ invehitur in hominem, quem nomine non appellat, & qui manuſcriptam Diſſertationem pro frequente Communione ſcripſit. Sic ergo loquitur.

VIII. *Nuper vir quidam primariæ dignitatis, qui cùm accepiſſet à Deo raram ac ſingularem gratiam, dabat operam ut grates ei rependeret factis piis ac verè Chriſtianis, accepit Scriptum, quod ei miſſum eſt, & quo conabatur Auctor ei perſuadere viam, in qua erat, fuiſſe viam erroneam ac periculoſam. Cùmque ei conſtaret nullam eſſe viam certiorem cœli, quàm eam quam verbis & factis pinxit Chriſtus, offenſus fuit, cùm videret Auctorem ejus Scripti eò ſpectaſſe, ut averteret homines à via arcta Evangelii; & dum prætexeret ſtudium oſtendendi quàm utilis ſit frequens Communio, etiam evertiſſe neceſſariam animi affectionem, ſine qua ſanctus ille cibus vertitur in venenum ſecundùm Patres; nec contentum hortari imprudenter omnis generis homines ad participationem tremendorum myſteriorum, judicaſſe dignos arctiſſima Communione cum Filio Dei, in Euchariſtia, eos qui pleni ſunt φιλαυτίᾳ & rebus mundi mirum in modum addicti &c.* Tum addit eum vitum cupiviſſe clariùs explicari dogmata magni momenti, & quæ non tantùm acumine ingenii, ſed etiam ſuâ experientiâ compererat ſalutaria eſſe omnibus qui ſeriò cogitant de animo ad Deum convertendo.

IX. Hæc petita ex præfatione Operis, in qua deſcribit Arnaldus uſum novi ſui inſtituti, manifeſtò oſtendunt ſcandaloſum eſſe, & ſpectare ad rem longe exitialiſſimam, quam dixi; hoc eſt, ad aperienda Conſcientiæ arcana, & ad ſignificandum eos qui confugient ad conſilia horum Pœnitentiæ Apoſtolorum, eáque ſequentur, fore in ſtatu peccati mortalis.

Cum enim hæc ratio Pœnitentiæ, quam præſcribunt, hoc unum habeat præter communem, quòd differat Abſolutionem & Communionem in aliquot menſes, iis qui peccatum mortale admiſerunt; neceſſarium eſt conſectarium ut qui ſe ſe ei directioni ſubjicient, relictâ vulgari quæ extrinſecus ſimilis videtur erga omnis generis peccata, minimè manſerint in ſtatu innocentiæ, ſed in Deum graviter deliquerint. Alioqui ea Pœnitentia eis non imponeretur, nec ejus ſeveritatem ipſi experirentur.

X. Denique qui non probant novum hoc Pœnitentiæ inſtitutum, de quibus Arnaldus queritur, & quos acriter inſectatur in Opere de Frequente Communione, hoc unum queruntur, contrarium id eſſe conſtitutioni Concilii Tridentini de Pœnitentia eorum, qui poſt peccata mortalia ad Communionem accedunt, ſatis habentes ſe confeſſis peccatis Abſolutionem Sacramentalem accepiſſe, cum hi noſtri nitantur iis imponere novum jugum, eoſque privare beneficio Abſolutionis & S. Sacramenti, quod eis concedit Eccleſia. Itaque hic ſermo eſt dumtaxat de peccatoribus qui lethale peccatum admiſerunt, ac proinde artibus hujuſce Directionis reformatæ, facile quis poſſit veriſimiliter dijudicare quis ſit hominum ſtatus, ac minimè temere reos eſſe peccati cujuſpiam veniali gravioris. Quo pacto arcana peccata pateſiunt, aut certè mortalia eſſe intelliguntur. Quod ſane prorſus contrarium eſt ſigillo Confeſſionis & Pœnitentiæ Sacramentalis; quæ cùm ceteroqui multis jam ſat gravis ſit, hoc augmento infamiæ intoleranda fieret omnibus fidelibus.

XI. Si ſtatuamus, quod jam obſervavi, & repetere expedit, Pœnitentibus interdici Communione * per quinque aut ſex menſes, nec eos ingredi in Eccleſiam, ex inſtituto Arnaldi primitivam Eccleſiam imitantis; nec erga quemquam ea ſeveritas adhibeatur, niſi erga eos qui lethaliter peccarunt; qui ita different Communionem, quam antea frequentabant, nec ingredientur Eccleſiam, continuò judicabuntur excidiſſe gratiâ, & peccatum mortale admiſiſſe.

* Part. 2. c. 18.

XII. Ne ergo Arnaldus uſque adeò contemnat tantum & tam conſpicuum incommodum; nec putet leve eſſe peccatum eorum, qui in tantum periculum adducunt

Confeſſionis Auricularis ſacroſanctum arcanum. Sine dubio res indecora eſt & quæ religioni duci debet, tam temerè agere in re tanti momenti.

Illa arcanorum communio quæ intereſt Directori cum eo, cujus animum regit, debet mirum in modum occultari, Patreſque ſpirituales oportet caute cum aliis de iis loqui, ne imprudentiæ delicta admittant, quorum poſtea eos pœniteat.

XIII. Sozomenus [4] verba faciens de Presbytero Pœnitentiario conſtituto ad audiendas Confeſſiones, obſervat inter alias dotes quibus ornatum eum eſſe oportebat, electum fuiſſe hominem, qui linguæ ſuæ imperare poſſet, ut arcani fides ſanctè ſervaretur. Quamobrem eum oportebat eſſe ſingulari prudentiâ præditum.

Paulinus, qui ſcripſit vitam S. Ambroſii, Archiepiſcopi Mediolanenſis, inter virtutes ſanctiſſimi illius Præſulis, hanc recenſet, quòd numquam ullâ ratione patefaceret id quod à Pœnitentibus in Confeſſione acceperat. Ac ſanè huic rei diligenter proſpectum eſt Eccleſiæ Canonibus & Decretis quibus impoſitæ ſunt graves pœnæ Presbyteris, qui culpâ & imprudentiâ ſuâ retexiſſent quæ prorſus occultari debent.

Hoc erat primum vitium quod animadverteram in diſputatione Arnaldi; quod eâ, nimirum, oſtenderetur ratio cognoſcendorum peccatorum mortalium, propter quæ ejus Pœnitentiam ſubire oporteret.

CAPUT VI.

Argumentum & occaſio Scripti, quod Arnaldus oppugnavit. Deſumtum fuiſſe ex libro de Inſtitutione Sacerdotum ſcripto à P. Antonio Molina Carthuſiano, quem immeritò indignis modis laceravit Arnaldus. Id ſcriptum ad omnes promiſcuè non ſpectaſſe, ſed ad certum hominem, ac proinde neceſſe non fuiſſe, ut diſtingueret varias affectiones eorum qui ad Communionem accedunt. Arnaldum, ex ipſius Confeſſione, perpetuæ calumniæ, in toto ſuo Opere, convinci.

I. UT intelligamus alterum peccatum, quod eſt ab Arnaldo admiſſum, in ſcribendo libro de Frequente communione; obſervandum eſt Scriptum contra quod tam acerbe invectus eſt, eóque animo, qui prodit ſimultatem diu antea conceptam; complecti tantùm doctrinam P. Antonii Molinæ Carthuſiani, hauſtam ex libro quem conſcripſit in inſtitutionem Presbyterorum, & qui maximo cum plauſu ab omnibus Catholicis exceptus fuit & Latine verſus, atque octavum editus anno 1618. Id Opus in ſeptem tractatus dividi
* Tr. 7. c. 3. & ſeq. tur, in quorum * ultimo reverendus Carthuſianus agit de Frequente Communione, in uſum Laicorum, non minùs ac Sacerdotum, colligitque teſtimonia Scripturæ, Patrum ac Theologorum; quæ ſunt eadem, quæ Auctor Scripti ab Arnaldo confutati ei inſeruit, exceptis aliquot aliis quæ aliunde deſumſit; ita ut Librum dumtaxat verterit ex Lingua Latina in Gallicam.

II. Hunc ergo Carthuſianum Monachum tam malè, támque inhumanè habuiſti; cùm crederes alium eſſe, quem aggrediebaris. Hunc traduxiſti quaſi ignarum, hæreticum, ineptum, hominémque nullius judicii; non verò eum quem infamare ſtatueras, acerbâ & ſatiricâ diſputatione. Qua ſane in re graviter deliquiſti, nec propterea tibi gratiam habebunt Lectores; quòd tam malè exceperis hominem qui dignus erat, qui aliter planè exciperetur à Sacerdote Catholico, atque à Doctore Theologiæ, qui ſollemne jusjurandum præſtitit, in Eccleſia B. Virginis, ſe Religionem defenſurum, *uſque ad effuſionem ſanguinis*. Quod ſi hoc debes Veritati officium, multò potiori jure præſtandum eſt Caritati, quæ numquam eſt ſine Veritate; & quam pariter læſiſti, cùm utramque contumeliâ affeceris.

III. Sed quodcumque judicium feratur de primo ac præcipuo auctore Scripti, probè expendendum quod de eo dixi, Capite antecedente; nimirum, Scriptum illud non fuiſſe promiſcue omnibus compoſitum, ſed tantum uni, pro animi ejus affectione, quæ *Directori* explorata ac perſpecta erat. Itaque quod ſcripſit, id affectioni, quam in eo eſſe norat attemperavit. Cùm autem ſit pietati addictiſſimus & ad pietatem verè Chriſtianam contendat, minime obnoxia eſt novo Tribunali Pœnitentiario nuper erecto; cúmque ſingulari gratiâ divinâ, immunis ſit peccatorum mortalium, quibus ſolis Pœnitentia publica impoſita eſt, non eſt cur timeat dilationem Communionis. Igitur nihil vetat ſæpe eum communicare, etiam ex ſententia Arnaldi, qui eos ſolos à Communione arcet, qui peccati cujuſpiam mortalis rei ſunt; non verò eos quibus ineſt ea animi affectio, quam poſtulant SS. Patres. Cùm igitur ad hunc unum ſpectaret Scriptum, non ad omnes, non debuit Auctor diſtinguere homines *innocentes*, aut *ſceleſtos*: quemadmodum putat Arnaldus debuiſſe eum facere; nè malis occaſionem præberet exiſtimandi ſibi dici, quod innocentibus dumtaxat & juſtis dicitur.

IV. Sed annon ineptum fuiſſet ab eo qui unum, cujus affectionem norat, alloquebatur, generales loquutiones adhiberi, aut diſtingui varios ordines eorum qui ad Communionem volunt accedere? Quid opus erat meminiſſe aliorum, cùm ei animus eſſet uni dumtaxat inſervire? Quid cenſeremus de Medico, qui præſcripturus medicamentum ægro laboranti quartanâ, quam creaſſet intemperies humoris melancholici, hæc ſcriberet: Si morbus ægri hujuſce oritur ex melancholia, utendum hoc medicamento; ſed ſi ex pituita, vel bili naſcatur, alio illo utendum erit? Quæ ſcribuntur in uſum ſingularium hominum, non debènt eſſe generalia & indefinita, ſed peculiaria & definita prout indiget æger. Scriptum autem illud, quod ut Arnaldus confutaret quadriennium abſumſit, aut potiùs homines ejus partium qui ei ſuppeditarunt rationes & loca Patrum, quibus Opus illud conflaret; id, inquam, Scriptum compoſitum non fuerat ut ederetur, & multò quidem minùs ut haberetur quaſi diſputatio, quæ omnibus promiſcue attemperata eſſet. Compoſitum fuit inſtar Epiſtolæ Directoris, quâ ſolveretur quæſtio propoſita ab eo, qui directioni ejus ſuberat.

V. Hinc facilè colligas Arnaldum, non ſine mala fide id Scriptum publici juris feciſſe, atque eo ſolo in facto plura admiſſa eſſe ab eo delicta; quorum unumquodque dignum eſſet quod, ex Legibus ejus Pœnitentiæ, plecteretur dilatione Communionis ſolitâ diuturniore. Primùm enim civilis Societatis jura perfregit, editis litteris amici ad amicum, inſcio nec conſulto Scriptore. Deinde violavit Caritatem Chriſtianam, & fraternam, cùm produxit id Scriptum, ut traduceret Auctorem, contemtumque ei crearet; dum eum caſtigat quaſi ignarum, imprudentem, imperitum functionum muneris ſui, & dirigendis animis ineptum. Offendit etiam graviter virum primarium, ad quem cupientem miſſum fuerat id Scriptum; cùm auſus ſit edere eo inſcio Scriptum, quod ad illum pertinebat, ad infamandum, ludibrióque habendum Directorem quo utebatur. Ac ſanè ſibi rem cordi eſſe oſtendit, & valde miratus eſt Doctorem, qui ſe quaſi Patrem Spiritualem gerit, tam parum eſſe ſui compotem, ut affectui ſuo ſatisfacturus famæ ſuæ nullam rationem habuerit, legéſque omnes, fœdo facinore, prudentiæ & juſtitiæ perfregerit.

VI. Sed cum vitium & ſcelus ſecum trahant ſupplicia ſua, quorum frequentiſſimum quidem, ſed non leviſſimum eſt cæcitas, hoc nec Arnaldo defuit. Juſto Dei judicio, qui innocentiam ac veritatem ſemper tuetur, eò uſque proceſſit, ut aperuerit ſuum ipſius vitium, quod eſt alterum quod à me oſtenſum iri pollicitus ſum. Immeritò, nempe, aggreſſus eſt & ſine cauſa Auctorem Scripti, perpetuáque uſus eſt in eum fraude & calumniâ, per totum Opus; ita ut ipſe nobis arma ſuppeditet, quibus contra eum pugnemus, & quidem paucis verbis ejus Opus confutemus, nullâ aliâ ratione, præter eam quam nobis ipſe præbuit. Quod facilè oſtendi poteſt.

VII. Ubique enim profitetur * ſibi animum non eſſe Frequentem Communionem univerſim oppugnare, & quoſvis
* In Præf. & P. 1. c. 2. & 16.

[4] Lib. iv. c. 16. προσβέντες δὲ τῶν ἄγαν πολιτευσαμένων ἐχέμυθόν τε καὶ ἔμφρονα ἐπὶ τούτῳ τετάχασι.

quoſvis ab ea revocare; ſed tantùm homines ea indignos, ſeu eos qui non ſunt *innocentes & juſti*; hoc eſt, quos peccata mortalia à ſe admiſſa par eſſet expiare Pœnitentia publica, ſecundùm Canones & morem Eccleſiæ Primitivæ. Itaque ſi quis erit qui ſervet in animo theſaurum gratiæ & juſtitiæ, abſque ulla pollutione mortali, ei per Arnaldum ad Communionem ſæpe accedere licebit.

* Part. 2. c. 16. * Ac ſanè ſatis apertè ſententiam ſuam exponit, cùm indignatur Scripti auctori; quòd colligat loca Scripturæ & præſertim Evangeliorum, in quibus Chriſtus omnes invitat ad S. Sacramentum. Hinc enim hoc conſectarium deducit malè eum facere, quòd inſimulet bonos, *quaſi damnarent Frequentem Communionem, homineſque ab ea revocarent; quia non poſſunt pati, non ſecus ac SS. Patres, eſſe qui indignè abutantur participatione ſanctorum Myſteriorum.* Addit auctorem Scripti, ea in re, imitari Hæreticos, *qui nos incuſant damnati matrimonii, quia Eccleſia, ex traditione Apoſtolorum eo Sacerdotibus interdicit, iiſque qui irrevocabili voto in perpetuum obſtricti ſunt vita puriori atque excellentiori.* Deinde per totum Caput oſtendit, ſe nolle excludere frequenti Communione, niſi eos qui non ſunt juſti ac ſancti, eòſque *qui ſuperbè audent frequenter communicare, cùm deberent in multum tempus arceri à S. Altari, ſi Eccleſiæ animum ſpectemus.* Eos autem ſolos, qui digni erant excommunicatione, Eccleſia primitiva ab Altari arcebat, ut teſtatur S. Auguſtinus, & poſt illum * Arnaldus, ut libro ſequente videbimus. * Part. 2. c. 1.

VIII. Quod cùm ita ſit, quare invehitur in auctorem Scripti? An probè novit eum ad quem miſſum fuerat? ſcitque quæ ſit affectio ejus animi? Quòd ſi ignorat, nonniſi temerè judicat eum dignum fuiſſe excommunicatione, ejuſque Directorem eſſe hæreticum, quòd eum ad Frequentem Communionem adhortatus ſit. Si verò arcana ejus animi novit, atque in eo deprehendit quodpiam peccatum mortale, quo ea indignus fiat, & propter quod Pœnitentiam ſubire eum oporteat, non ſine ſacrilegio rem, in Libro ſuo, patefecit.

Quòd ſi vir ille, ad quem Scriptum miſſum fuerat, ſit in ea affectione animi, quam poſtulant doctrina SS. Patrum, Canoneſque Eccleſiæ tam primitivæ quàm hodiernæ, réſque innotuerit ejus Directori; tam acerbis probris dignus non eſt, ut inter Hæreticos referatur, quòd id fecerit, quod calumniator ipſe fas eſſe agnoſcit.

IX. Atque hoc eſt generale reſponſum, quod hauſimus ex doctrina & univerſa diſputatione Arnaldi, quod ſolum poteſt eum convincere perpetuæ calumniæ, & fraudis per totum ejus Opus ſparſæ. Hoc enim unum eſt ejus argumentum, ut carpat Auctorem Scripti, & quòd in medium attulerit ratiocinationes, teſtimoniaque Scripturæ ac Patrum, ad perſuadendam Frequentem Communionem; nec tamen uſquam dixerit ad quoſnam hæc adhortatio pertineret, quive digni eſſent, qui ad eam accederent, qui verò ſecus. Liquet autem, ex iis quæ diximus, merum eſſe dolum, & malâ fide intentam ab eo eſſe litem contra Auctorem Scripti; quandoquidem falſum eſt eo Scripto conſilium quibuſvis dari, quod ſi verum eſſet, tum demum neceſſariò adhibenda fuiſſet diſtinctio. Contrà oſtendimus, ex re ipſa & confeſſione ipſius Arnaldi, ad unum dumtaxat virum reſpexiſſe hoc Scriptum.

X. Igitur Lector, ſumto in manus Libro de Frequente Communione, ſemper meminerit argumenti & inſtituti Scripti, quod confutandum ſuſcepit, & cujus Auctorem inhumaniſſimè habet. Sine dubio judicabit Arnaldum ſui prorſus oblitum nimium induſſiſſe affectui, cùm tam acerbè confutarit hominem; cujus conſilium innocuum erat & rationi conſentaneum. Eadem operâ, vehementer læſit caritatem & violavit jus gentium. Priorem læſit, dum conviciis exagitavit hominem, à quo minime laceſſitus fuerat, & magno conatu eum infamare aggreſſus eſt aculeatis dictis & probris indignis penna ejuſmodi viri. In poſterius verò peccavit, protrahendo in lucem Scriptum quod erat inſtar Epiſtolæ, & peculiaria conſilia complectebatur ad certum quemdam virum dumtaxat ſpectantia. Præterea quæ in Scripto illo habentur, de Frequente Communione, ea minimè inventa ſunt ab eo, quem ſolum aggreſſus eſt Arnaldus, ſed hauſta atque exſcripta ex graviſſimis Auctoribus. Quæ ignota eſſe Arnaldo non poterant, quandoquidem ſatis oſtendit, in libro ſuo, eos Scriptores à ſe fuiſſe lectos; nec diſſimulari ab eo debuerant. Igitur iracundia & ultionis cupiditas ita agitarunt hominis animum, ut, famæ ſuæ diſpendio, in re tantilla eis ſatisfacere voluerit; præterquàm quòd caritatis & ædificationis bonorum exiguam rationem habuit.

CAPUT VII.

Arnaldum ſine ratione litem intendiſſe Auctori Scripti. Uſus ſuperioris diſputationis, in confutandis iis quæ ei objecit Arnaldus.

I. HISCE univerſim, præmiſſis de argumento & ſcopo totius Operis de Frequente Communione, facile eſt ſemel id ita confutare, ut nulla ei ratio opponi, nulla excuſatio proferri queat, quibus vitium totius Operis tegatur. Sed ut hic ſpecimen aliquod relinquamus ratiocinationis, quam colligimus ex iis, quæ antea obſervavimus; conſideremus pleraque teſtimonia in Scriptum Anonymi collecta, quibus oſtendere voluit viro illi cupienti, non eſſe cur timeret frequenter ad Communionem accedere. Quamvis ea teſtimonia ſint generalia, tamen coërcenda ſunt, ſecundum conſilium Auctoris, & referenda ad rem cui ea aptavit; non ita intelligenda, quaſi ſpectarent ad omnes fideles. Itaque alia loca, quæ Arnaldus profert ex iiſdem SS. Patribus; in quibus poſtulant accuratiorem præparationem, majorémque religionem in iis qui volunt ſæpiùs accedere ad S. Menſam; non ſunt contraria animo Auctoris, qui ad unum tantùm hominem ſpectavit, cujus religio ei erat nota, & conſentire cum frequente Communione videbatur.

II. Ille quidem protulit exemplum primorum Chriſtianorum, qui ſæpe communicabant; * Arnaldus verò reſpondet fuiſſe ſanctos homines, quibus hoc fas erat. Sciine autem qualis ſit vir ille, cui Anonymus auctor eſt frequentiùs communicandi? Anonymus laudat Canones Apoſtolicos, teſtimoniáque S. Clementis & S. Dionyſii, aliorumque, qui frequenter communicandum cenſent. * Arnaldus reponit, *eos quos admittit aut potiùs impellit Auctor ad frequentem participationem myſteriorum, ne adeſſe quidem iis debere, ex ſententia ſanctorum illorum virorum.* At reſpondere licet, cùm Scriptum compoſitum eſſet in uſum unius viri primarii, omnia teſtimonia illi ſoli aptari, non aliis. Nemo autem dixerit virum illum non debere adeſſe Miſſæ, nedum ut communicet, ſine gravi contumelia & temerario judicio de animo, quem non novit Arnaldus. * Part. 2. c. 3. * Ibid. p. 23.

III. * Anonymus contendit *omnes Patres auctores fuiſſe Communionis frequentandæ.* Regerit Arnaldus, non ſequi propterea eos velle promiſcuè hoc ab omnibus fieri. Quis verò hoc ſuadet? Profectò non ſuadet Anonymus. Si quis objiceret Arnaldo, eum arcere à Communione quoſvis fideles; nonne quereretur calumniam ſibi imponi? Nonne vociferaretur, ſe eos tantùm excludere, qui propter peccata mortalia Pœnitentiæ publicæ obnoxii ſunt, ſecundùm veteres Canones? Si hoc ſe jure reſpondere poſſe cenſet, quomodo audet auctorem Scripti inſimulare, quaſi promiſcuè omnes ad Communionem vocaret; cùm virum unum alloquatur, quem novit ita affectum eſſe ut par eſt? Sic omnia loca Scripti, quod confutat Arnaldus, recenſeri poſſent; qui nuſquam attendit conſilium adverſarii, nec quærit utrum remedium, quod uni præſcribebat ad omnes pertineret. Quod cùm non exiſtimarit, hallucinatus eſt Arnaldus, atque aërem verberavit. * Ibid. c. 7.

IV. Quamvis hac generali reſponſione, evertatur univerſum ejus conſilium, & totum Opus de Frequente Communione; attamen, cùm præter hoc generale peccatum, quod per totum Opus ſparſum eſt, ſint plures alii errores in ſingulis ejus partibus; nonnullos ſaltem attingam, non ut Arnaldi exiſtimationem minuam, ſed ut in poſterum ſibi caveat, nec tam facile alios reprehendat, traducátque quaſi ignaros, exiguæ eruditionis, parvi judicii, bonarum litterarum imperitos, in Antiquitatibus Eccleſiaſticis rudes, quæ omnia exprobrat Auctori Scripti. Itaque non erit alienum ab hoc noſtro negotio ob oculos ei ponere peccata quæ admiſit, & oſtendere vehementer multis in rebus eum falli; cùm in iis ipſis, in quibus potiſſimùm rem ſe acu tetigiſſe cenſet, in magnos & multos errores delapſus ſit, quibus majus volumen confici poſſet. Itaque omnes non perſequar, ſed nonnullos tantùm, ut & alii habeant hic quod agant, aut

aut ipſe pluribus rem diducam, cùm majus erit ſcribendi otium.

CAPUT VIII.

Reſponſio Arnaldi ad loca Patrum, frequentem Communionem probantium. Eam non eſſe firmam. Pœnitentiam ab eo intromiſſam non eſſe veterem. Confuſionem & abſurditates ejus doctrinæ.

I. UT reſpondeat teſtimoniis Patrum, collectis ad probandum frequenter communicandum, ab Auctore Anonymo, * Arnaldus obſervat, *ut iidem Patres nos doceant Eccleſiam conſtare duobus hominum generibus, innocuis, & reis; hoc eſt, iis qui ſervarunt gratiam baptiſmi, & iis à quibus amiſſa eſt, peccato quopiam mortali.* Tum ſubdit cùm Patres ſuadent frequentem Communionem, eos reſpicere ad priores, ſeu ad innocuos & juſtos; alteros verò ſemper aliquamdiu à Communione ſeclusos fuiſſe.

* Part. 1. c. 2.

Quod Poeta dixit de Ægypto, eam protuliſſe *multa quidem bona medicamenta & multa mala*,

* Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά

id poteſt dici de hac oratione, totóque adeò Opere. Sunt enim vera miſta falſis, ſed poſteriora plura ſunt & gravioris momenti, quam priora. Falſum eſt omnes peccatores promiſcuè, & propter quævis peccata mortalia damnatos fuiſſe ad longam & moleſtam illam pœnitentiam; qua de re ſuo loco agemus. Verum quidem eſt obnoxios Pœnitentiæ, in plures annos à Communione fuiſſe excluſos; ſed hoc ad te, Arnalde, non pertinet, neque hinc pendet tua Pœnitentia publica, quæ tuum commentum eſt, & de quo nihil umquam audivit Antiquitas.

II. Oſtendimus eam ſeparationem ſignificatam propriè non fuiſſe, nomine Pœnitentiæ publicæ; ſed ταλαιπωρίας, quæ exantlandæ erant, in tribus primis gradibus Pœnitentiæ. Omitto alias circumſtantias, quæ neceſſariò ad eam pertinebant, ipſiuſque excluſionis ab Altari, quæ ſemper cum ea conjuncta erat; quas circumſtantias tu reſecuiſti, contra veterem Pœnitentiæ formam. Itaque non eſt quòd uſque adeò te jactes, & tam ſæpe repetas, [§] Δὶς Κόρινθος, quaſi omnibus ſatisfeciſſes, & pœnitentiam ad exemplum Eccleſiæ Primitivæ revocaſſes. Tua ratio Pœnitentiæ neque eſt antiqua, neque publica, de qua legimus in Canonibus & in Scriptis SS. Patrum. Novitas eſt à nemine probata, ac confirmata, è ſolo cerebro prognata nonnullorum, qui non uſque adeò incubuerant lectioni Veterum, aliiſque diſciplinis quàm putaſti. At hoc maximè dolendum fuit quòd eruditionis inopia non penſaretur, acumine atque judicio.

III. Verùm hæc mittamus ut expendamus id quod habet Arnaldus de diſcrimine innocentium & peccatorum. Ait *Eccleſiam conſtare duobus hominum generibus, innocentibus & peccatoribus*; quorum *priores ſervarunt gratiam baptiſmi, poſteriores verò amiſerunt, mortali quopiam peccato.* Paullò poſt innocentes vocat *juſtos*, additque collectionem illam locorum, quos legere eſt in Scripto pro Frequente Communione, *oſtendere tantùm quid fieri ſoleret erga priores, qui ſunt innocentes, & erga eos ex poſterioribus, ſeu peccatoribus, qui ablutis omnibus ſordibus, longâ pœnitentiâ, redierant ad vitam verè Chriſtianam; ſed non erga eos, qui nuper ſeſe ex lapſu peccati mortalis erexerant. Hi enim ſemper in aliquod tempus à Communione ſecluſi ſunt.* Nunc illi concedamus, quod poſtea ad examen revocabimus, in Eccleſia Primitiva omne peccatum mortale pœnas dediſſe ſecluſionis à Myſteriis in aliquod tempus; reſpondeàtque nobis, an nunc ſit in Eccleſia Lex, quâ id facere jubeamur in omni peccatorum mortalium genere. Si fateatur nullam eſſe, nec peccatores poſſe cogi ad obſervationem priſci illius inſtituti; quamvis utile eſſe queat, & poſſit cum laude obſervari ab iis qui ſponte ita ſe gerere volent; verum dicet, adſentieturque Eccleſiæ & Concilio Tridentino, qui nihil aliud exigit ab iis qui lethaliter peccarunt, ut ſe parent ad Communionem, niſi ut Pœnitentiam agant peccatorum, eáque, ſi fieri queat, Sacerdoti confiteantur. At ſi fateatur nos minimè teneri lege inſtituti, quod inſtaurare in Eccleſia, cum nonnullis aliis, aggreſſus eſt, tum verò univerſa eorum factio diſſolvetur. Nihil enim novi afferent, nihil quod ſine eorum conſiliis non fiat à multis in Pœnitentia vulgari; qui ſponte ſuâ, aut ex conſilio Directorum, reverentiæ causâ abſtinent à Communione, ſi in Deum gravi delicto peccarint.

IV. Neceſſe ergo habebit ad tuendam exiſtimationem ſuam, & conſilii ſui utilitatem oſtendendam, dicere nos eâ lege teneri, quâ nos jubet ad tempus Communione abſtinere. Quod reverâ contendit, quandoquidem Pœnitentiam vulgò receptam & ab Eccleſia probatam vocitat *licentiam, depravationem, corruptionémque morum*; aitque, horrendâ blaſphemiâ, *eam favere impœnitentiæ communi plerorumque.* Quis enim ei rei nuncium remittere non debeat?

Si autem contendat peccatores teneri ſuâ lege de dilatione Communionis, oſtendat quo jure, quave auctoritate. Nihil ad hæc reponit, neque reponere aliud queat, niſi hanc eſſe priſcam conſuetudinem, ſic Primitivæ Eccleſiæ Canones ſanxiſſe. Omitto nunc quæ reſpondi ad inanem hanc ſolutionem, in ſuperioribus Libris, ſtatuóque veteres Canones etiamnum vigere; nos verò doceat Arnaldus, quàm longo tempore Pœnitentem, qui jam in gratiam cum Deo rediit, pane vivifico carere oporteat; & cujus ſit tempus illud præfinire. Juſtus eſt, ac filius Dei, idcóque hereditatem ejus jure exſpectare poteſt, coheres eſt Chriſti, ejuſque frater; nec eo ſecius arcetur à S. Menſa. Quamdiu ab ea vis hominem arceri, & à quonam tempus definiri?

V. Si quo pudore adhuc tenearis, non reſpondebis tuum eſſe hoc jus. Juvenis enim adhuc es, ſine auctoritate ac dignitate in Eccleſia. Itaque confugere neceſſe habebis ad eamdem Traditionem, eoſdémque Canones, quorum auctoritate intromittere conaris Pœnitentiam; nec licebit tibi quidquam ea in re addere, aut detrahere, aut denique mutare. Cur ergo auſus es coërcere tempus Pœnitentiæ veteris, dilationiſque Communionis, intra quinque aut ſex menſes; cùm olim ſeptem, decem, viginti anni, & plures in Pœnitentia abſumerentur? Quam poteſtatem habes? Quæ mandata accepiſti à Deo, aut ab inferioribus poteſtatibus remittendi de Canonibus, mutandique Leges ac Conſtitutiones Conciliorum, Epiſcoporum & Pontificum; quibus Legibus ac Conſtitutionibus, teneri nos adhuc exiſtimas?

Pœnitens ſeſe hodie ſi tibi offerat, admiſſo ſcelere, cui priſcæ Conſtitutiones impoſuerint decem aut viginti annos Pœnitentiæ; ſi Canones illi etiamnum vigent, excludendus ſaltem erit à Communione, per tot annos, quot in Canonibus præſcribuntur. Quòd ſi ſatis habeas eum arcere à Communione, per ſex aut quinque menſes, quemadmodum dicis; annon hoc demum erit perfringere leges & invadere in jus ac poteſtatem Eccleſiæ? Quomodo is Pœnitens tuis verbis fidere poterit? Quomodo ei conſtabit, contractâ illâ Pœnitentiâ mutilatáque ſatisfactione, quam illi pro tua auctoritate imponis, ſe ſic affectum iri, ut affectum eum oportere cenſes, præter receptam nunc Pœnitentiam, quò poſſit dignè communicare, nec ſacra Myſteria polluere? An quinque aut ſex menſes poſſunt idem efficere, ac decem aut viginti anni, quos antiqui Canones conſtituerant? Eſne Papa, aut Epiſcopus, qui inſtituas Indulgentias plenarias, aut in certum annorum numerum, ut prorſus eximas homines Pœnitentiæ, ac excluſioni à Communione?

VI. Hinc, Arnalde, intelligere licet, quàm leves ſint tuæ rationes, quàm temerarium iſtud tuum conſilium, & quàm auctoritate omni deſtituta ſint tua inſtituta. Peccatores purgati, altero baptiſmate Pœnitentiæ, ſecundùm Leges Eccleſiæ & doctrinam Conciliorum, ſic bene affecti ſunt, ut eis fas ſit accedere ad Communionem. Juſti ſunt, quia fuerunt juſtificati, & ſatisfecerunt legibus Pœnitentiæ. Juſtus enim eſt, * qui vivit ſecundùm legem. Itaque nihil eſt quod poſſit iis eripere aut differre Communionem; niſi ſponte ſuâ, atque ex animi

* Ariſt. Eth. 1. c. 3.

---

§ Proverbium eſt, de re quæ ſummopere jactatur, & quidem iteratis vicibus, de quo vide *Pindarum* Nemeæ. Od. vii. & ad eum Scholiaſten, vel Paroemiographos, ad Titulum *Tadium ex iteratione.* Th. Alethinus.

6 Reſpicit

animi humilitate, aut conſilio Directoris, eâ abſtinere malint. Director enim, nonnullis in delictis à Canonibus notatis, aut prout intelliget conducibilius eſſe ex Unctione Spiritus, poterit in aliquod tempus Communionem differre. Sed hanc in rem, minime indigemus tua reformatione. Jamdudum ita ſe gerit Eccleſia, & quidem antequàm Doctor eſſes, ac jusjurandum dixiſſes, de docendis myſticis illis dogmatibus, quemadmodum innuis.

CAPUT IX.

Opinio S. Bonaventuræ de Frequente Communione. Eum nullo modo favere doctrinæ Arnaldi. Duo genera præparationis ad Communionem. Alterum neceſſarium & quod ſatis eſſe poteſt; alterum decori & conſilii. Quod probatur auctoritate Theologorum. Præparationem neceſſariam ad Communionem, ſecundùm Concilium Tridentinum, eſſe Sacramentum Pœnitentiæ.

* In 4. Diſt. 12. art. 2. q. 2. in Reſol.

I. PUTAS, Arnalde, multùm te profeciſſe, eo quòd laudaris * S. Bonaventuram, quaſi tibi faveret. Atqui à tua ſententis multum abeſt. Sanctus ille vir quærit, utrum ſatius ſit frequenter communicare, an verò rariùs, ſi res ex arbitrio noſtro pendeat? Deinde reſpondet, ſi quis æque ſanctè affectus ſit ac primitivi Chriſtiani, qui, ut ait, quotidie communicabant, rectè eos imitaturum eſſe; ſi vero procul abſit ab iis, ſique frigeat ac langueat, pro conditione Eccleſiæ poſteriorum temporum, præſtare eum rariùs communicare. Quod ſi inter duo illa extrema medius ſit, mediam etiam viam eum inire oportere; ita ut nunc communicet, nunc, reverentiæ causâ, à Sacramento abſtineat. Ea ſententia S. Bonaventuræ nec officit Scriptori Anonymo, nec tibi, ad defenſionem tuæ cauſæ, prodeſt.

* Vide ſupra Cap. III. §. 7. in hoc Libro.

II. Ad prius quod attinet, * tibi adverſatur, oſtenditque immeritò te ejus Scriptum carpſiſſe, quod ſimili diſtinctione, ac S. Bonaventura, uſus non ſit. Cauſa ejus diſcriminis eſt, quòd S. Bonaventura tribus hominum generibus conſilia daret, & unicuique quidem, prout conditio ejus poſtulat; Scriptum verò Anonymi ad unum virum miſſum fuerit; qui erat in una tantùm claſſium memoratarum, non in tribus ſimul; ita ut neceſſe non habuerit uti diſtinctione S. Bonaventuræ.

III. Ad te verò quod ſpectat, is locus planè eſt inutilis. Sæpe tibi dixi, & ſæpius repetere me oportet, numquam Catholicos ægrè laturos, te hortari homines, ut ſe quàm diligentiſſime præparent ad participationem SS. Myſteriorum. Præſtantiſſimus is eſt totius Religionis Chriſtianæ actus, & exquiſitâ ſanè præparatione digniſſimus. Sed hinc colligere, neceſſe nos habere plura facere, quàm Lex poſtulat, quàm Eccleſia præſcribit, quàm SS. Doctores & Theologi cenſent neceſſarium eſſe; hoc demum eſt intoleranda tyrannis. Hoc non poſſumus pati, in tuo inſtituto, ac nobiſcum univerſa damnat Eccleſia Catholica. Duo ſunt genera præparationis, ad accipiendum S. Sacramentum; alterum eſſentiale & neceſſarium, alterum decori. Prius poſtulat ut homines in gratiam cum Deo redierint, confeſsique ſint omnis peccata mortalia, quibus eorum animus angebatur; præter religionem ac reverentiam. Alteri nulli ſunt conſtituti limites, ſed creſcere in immenſum poteſt, pro gratiis quæ nobis ex alto conceduntur, & pro ratione, quâ iis utimur.

IV. Caritas ac religio, omnéſque aliæ virtutes, tam infuſæ, quam acquiſitæ, gradatim creſcunt; ut aliæ omnes qualitates, quibus eſt, ut loquuntur Scholaſtici, *extenſio gradualis*. Quemadmodum autem eſſentia caloris tam conſervatur in uno gradu, quàm in pluribus, quamvis in uno non ſit tam vehemens & tam efficax: ſic gratia & caritas ſunt ſemper gratia & caritas, quamvis ſint minores, minimáque earum copia ſatis eſt ad ſalutem conſequendam, vitandáſque pœnas æternas. Idem dicamus de religione ac præparatione neceſſaria ad dignam Communionem. Eſſentiam ſuam habet; habet & perfectionem accidentalem. Illa ſita eſt in liberatione animi ab omni peccato mortali, hæc ei ſuperaddit ornamenta virtutum, actionúmque laudabilium, præſertim pietatis ac religionis.

V. * S. Thomas nos docet duo hæc genera præparationis, quorum priorem vocat *neceſſitatis*, poſteriorem *decori*. Ibi quærit utrum nocturnæ pollutiones impedire debeant, ne ad Communionem accedamus. Ad quam quæſtionem reſpondet his verbis: *Si quidem ſit ſine peccato, vel cum peccato veniali, non ex neceſſitate impedit ſumtionem hujus Sacramenti; ita, ſcilicet, quòd homo ſumendo reus ſit corporis & ſanguinis Domini. Si verò ſit cum peccato mortali, impedit ex neceſſitate.* Paullò verò inferiùs dicit *ex quadam congruentia impedire*, quamvis nullum interceſſerit peccatum mortale. Idem S. Thomas, * in quæſtione antecedente, proponit hoc dubium, an peccato veniali impediatur effectus Sacramenti, quod dubium ita ſolvit: *Peccata venialia*, inquit, *dupliciter accipi poſſunt; uno modo, prout ſunt præterita: alio modo, prout ſunt actu exercita. Primo quidem modo, peccata venialia nullo modo impediunt effectum hujus Sacramenti. Poteſt enim contingere, quòd aliquis, poſt multa peccata venialia commiſſa, devotè accedat ad hoc Sacramentum & plenariè hujus Sacramenti conſequatur effectum. Secundo autem modo, peccata venialia non ex toto impediunt hujus Sacramenti effectum, ſed in parte; dictum eſt enim, quod effectus hujus Sacramenti non ſolùm eſt adeptio habitualis gratiæ, vel caritatis, ſed etiam quædam actualis refectio ſpiritualis dulcedinis, quæ quidem impeditur, ſi aliquis ſuccedit ad hoc Sacramentum, per peccata venialia, mente diſtractus, non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ & caritatis.* Hæc habet ea de re S. Thomas:

* 3 P. q. 80. art. 7. in corp.

* Quæſ. 79. art. 8.

CAPUT X.

Sententiæ quorumdam aliorum Scholaſticorum de eo quod pertinet ad diſpoſitionem ad Communionem; Alexandri Alenſis, S. Bonaventuræ, Dominici Soto.

I. ALEXANDER Alenſis, * qui dicitur fuiſſe Magiſter S. Thomæ, & S. Bonaventuræ, agens de affectione animi, quâ accedimus ad Communionem, tria ejus genera conſtituit. Primum ſatis eſſe cenſetur, ut quis digne communicet; cùm, nimirum, nulla in animo peccata mortalia ſuperſunt, ac reverenter, & timidè ad Communionem accedimus. Alterum re ipsâ ſatis non eſt, ſed tantum probabiliter putatur; quando quis opinatur nulla amplius in ſe hærere peccata mortalia, ſed tamen quodpiam ſupereſt nondum expiatum. Tertium eſt, cum quis ad Communionem accedit contemtim ac negligenter, cùm operam non dederit ut conſcientiam peccatis mortalibus purgaret. Primus dignè affectus eſt ad communicandum; ſecundus non dignè communicat, ſi proprie loquamur, neque etiam indignè, quia bona conſcientia, in qua eſt, delicta omnia mortalia arcet. Ita cenſet celeberrimus ille Theologus, qui nullam aliam præparationem poſtulat, ad dignè communicandum, præter purgationem animi, qui omni peccato mortali ſolutus eſt, timoréque ac reverentiâ Dei afficitur.

* In 4. qu. 11. memb. 2. art. 2. § 2.

II. Adſentitur Magiſtro * S. Bonaventura, hiſce verbis: *Si probabilia habeat ſigna de gratia, ſufficit ſibi ad hoc, quod peccatum non incurrat, quia non incurrit contemtum, quamvis non tantùm ſe diſponat, quòd Deus acceptet omnino.* Eodem in * loco, diſtinguit tres rationes communicandi indignè. Una eſt in memoria, cùm quis recordatur peccati cujuſpiam, cujus eum non pœnitet; altera in voluntate, cum cepit conſilium de peccando; tertia in actione, cum quis actu peccat. Alibi * etiam mentionem facit præparationis neceſſariæ, & præparationis *de congruo*, hoc eſt, decori.

* In 4. Diſt. 9. in Expoſ. Dub. 3.

* Dub. 5.

* In 4. Diſt. 12.

III. Dominicus Soto * qui adfuit Concilio Tridentino, quaſi Theologus, ac proinde ſatis norat quæ fuiſſet ſententia Patrum in id coactorum, eadem de re agens; *ſi conſilium*, inquit, *ſpectes, à venialibus etiam, pro humana fragilitate, perpurgare ſe pollutiſſimus quiſque debet, antequàm ad hoc Sacramentum accedat.* Deinde addit: *quia venialia non ſunt obex gratiæ, non eſt tantum præparamentum de præcepto neceſſarium. Quapropter accedere, cum conſcientia venialium, certum eſt non eſſe peccatum mortale, quamquam ſit nonnulla irreverentia. Imò, quamvis hoc non tam certò aſſeruerim, quàm Major Diſt. 9. q. 1. fortè neque eſt veniale, quia nullum tale habemus præceptum.*

* In 4. Diſt. 12. q. 2. art. 4.

IV. Idem Soto nullam aliam præparationem ab iis exigit, qui peccata mortalia commiſerunt, præter abſolutionem Sacramentalem; quam putat eſſe neceſſariam jure divino, nixus auctoritare Concilii Tridentini; quòd eo ſenſu intellexit verba Apoſtoli: *probet ſe ipſum homo.* Teſtimonium autem hujuſce Doctoris eò gravius eſt, quod probè noſſet ſententiam Concilii hac de re. Itaque multò dignior eſt fide, quàm Recentiores, qui nova ſibi de Concilio fingunt, divinántque arcanam ejus mentem, quam nuſquam expreſſit; inventis neſcio quibus indicationibus, de quibus ne ſomniarat quidem. Tandem idem Soto agens de iis, qui peccatum mortale, ad impuritatem pertinens commiſerunt, ait, ex vulgari ſententia, ſatis eſſe poſt Confeſſionem, differre communionem in viginti quatuor horas.

CAPUT XI.

Arnaldum fruſtra niti oppugnare vulgarem doctrinam. Rationes ob quas SS. Patres aliquando poſtulent eximiam quamdam diſpoſitionem ad communicandum. Doctrinam Arnaldi eſſe abſurdam & Eccleſiæ contumelioſam. Ex ejus opinione, univerſum Chriſtianiſmum à communione eſſe arcendum; omneſque Epiſcopos & Sacerdotes, qui ſæpe Miſſam celebrant ſacrilegia committere, quandoquidem ex ejus doctrina ſequitur, à nullo id oportere fieri, niſi Apoſtolos perfectione æquet.

I. HÆc doctrina ſolidæ Theologiæ ſuperſtructa, defenſáque auctoritate tot gravium Doctorum, eſt firmum propugnaculum, aut potiùs inconcuſſa rupes; ad quam novitia omnia dogmata illiſa franguntur ac comminuuntur. Hac unâ propulſari & irriti reddi poſſunt omnes conatus Auctoris Libri de Frequente Communione, contra conſuetudinem univerſæ Eccleſiæ Catholicæ. Hoc autem eò verius eſt, quòd omnia teſtimonia Patrum, quæ coacervat, ad oſtendendum non eſſe communicandum, ſtatim poſt peccatorum Confeſſionem, ſed aliquot menſibus prius ſeſe parandum; aut oportere fideles accuratiſſime ſeſe probare, & inuſitatâ religione accedere ad Sacramentum; quòd, inquam, omnia illa teſtimonia non complectantur præcepta & leges quibus teneamur, niſi lethaliter peccare velimus; ſed conſilia iis utilia qui volunt quàm maximum fructum ex tam ſanctâ actione colligere.

II. Aliquando etiam Patres reſpiciunt ad periculum, in quod ſe conjiciunt, qui non eam diligentiam, quam poſſunt, ad ſe ſe parandum adhibent. Ut autem vitæ ſpiritualis magiſtri ſolent monere diſcipulos ſuos, qui ingreſſi ſunt viam virtutis, vel perfectionis Chriſtianæ, aut Religioſæ, in periculo eos verſari; niſi quotidie progrediantur, adſcendendo per gradus ſcalæ illius myſticæ, quæ à terra ad cœlum pertinet; nec tamen damnant, quaſi peccati reos, eos qui non augentur in ea perfectione, modò ne ullam Legem perfringant: Sic & ſancti illi viri, quos Arnaldus citat contra Scriptum Anonymi, hoc unum ſpectant ut incendant Chriſtianos; cupiditate majoris perfectionis, abſolutioriſque religionis; ut eo pacto magis colerent divinum illud Sacramentum, útque ex eo inexhauſto fonte majora beneficia divina haurirent. Non eò ſpectant ardentibus illis pietate orationibus, & refertis hyperbolis, affectibuſque divinis, ut imponant novas leges, quibus nonniſi perpauci, *moraliter* ut loquuntur Scholaſtici, poſſent parere; & quæ pleroſque fideles conjicerent in deſperationem, impedirentque ne poſſent eâ, quâ par eſt, animi tranquillitate accedere ad convivium pacis, Deúmque hominum amantem & benignum.

III. Ut intelligas, Arnalde, carere ratione tuas ratiocinationes, conſectariáque falſa eſſe, in animum revoca, quod probare inſtituiſti, & argumenta quibus eam in rem uteris. Alio nullo judice opus erit, à qua damneris. Auctor Scripti aggreſſus erat oſtendere, ex conſenſu Sacrarum Litterarum & Patrum, laudabilem eſſe Frequentem Communionem, expedireque ea uti. Vis ei perſuadere conſilium hoc promiſcuè ab eo datum omnis generis hominibus, nullo diſcrimine dignorum, vel indignorum. Falſiſſimum hoc eſt, ut ſæpe diximus, eſſque una ex tuis calumniis; quandoquidem hoc unum ei conſilium fuit, ut orationem ſuam aptaret uſibus hominis, quem probè norat. Sed hæc in præſentia omittamus, veniamuſque ad potiſſimum caput. Exiſtimo tibi perſuaſum eſſe, cùm ſenſu communi, tùm iis quæ legiſti Capite III. hujus Libri, quamvis hoc Scriptum compoſitum fuiſſet, abſque ulla reſtrictione, aut determinatione cogitationis, conſiliique Auctoris, nullam tibi fuiſſe ſatis gravem rationem, cur eum reprehenderes. Etenim propoſitiones univerſales, reſponſioneſque indefinitæ, in ejuſmodi quæſtionibus, quæ ad uſum referuntur, ſunt intelligendæ abſolutè, & abſque ratione applicationis ſingularis, quæ poſtea fit.

IV. Attamen dentibus hanc doctrinam vellicas. Inſimulas Auctorem erroris, in eo quòd habet convenienter dogmatibus univerſæ Eccleſiæ, rem eſſe utilem & quæ meriti non exigui ſit, frequenter ad Altare Domini accedere. Quid verò contrà profers? Affers loca Veterum Patrum & Doctorum, qui ab iis, qui ſolito frequentiùs communicare volunt, poſtulant affectionem animi planè ſingularem. Dicis de S. Bonaventura quod Cap. IX, 1. protuli. Opponis nobis S. Dionyſium, qui vult arceri non tantùm Communione, ſed etiam Eccleſiâ, eos qui nondum cum Deo arctè conjuncti ſunt, nec dum planè perfecti, & inculpati. Vocas in partes S. Baſilium, qui non ſatis habet eos, qui accedunt ad Euchariſtiam, corpore & animo mundos eſſe; ſed qui præterea vult eos teſtari ſe mundo & ſibi mortuos eſſe, ac Deo ſoli vivere. Paucis ut omnia complectar, adducis nubem teſtium, qui affirmant eos, qui dignè communicant, attigiſſe apicem Chriſtianæ perfectionis, purumque habere animum non tantùm omnis peccati, ſed etiam amoris creaturarum, omniumque leviſſimorum delictorum, ſine quibus nemo vivit.

V. Hæc eſt ſumma totius tuæ diſputationis; de qua nihil aliud eſt quod quæram, niſi quonam ſenſu hæc teſtimonia Patrum intelligas; an ea putas eſſe leges & præcepta, quibus omnino teneamur; ita ut qui ea non obſervat, offendat Deum, incidátque in damnationem, quam Apoſtolus minatur iis qui indignè communicant, quos ait * *comedere & bibere damnationem ſuam?* Si ita * 1. Cor. xi. 27.
non cenſeas, putéſque nimis inhumanam eſſe eam opinionem; ſi fatearis neminem ullâ lege teneri ad tam raram, támque eximiam diſpoſitionem, tum verè judicabis; ſed tecum ipſe pugnabis, abjiciéſque doctrinam iſtam novam, & omittes temerarium iſtud cœptum; cujus arcana ratio & fundamentum eſt enunciatio contumelioſa Eccleſiæ; nimirum, conſtitutionem ejus de præparatione ad Euchariſtiam, & pœnitentiam quam probat, eſſe * *licentiam, collapſionem, corruptionémque mortum,* * Præf. [illegible]
* *quæ communi plerorumque impœnitentiæ favet.* Quod ſi nunc velis recantare, oportet ut fatearis delictum tuum, * Part. [illegible]
in eo quòd accuſaſti Scripti Anonymum Scriptorem æquè falsò ac Eccleſiam. Si enim nulla lex eſt, quæ Chriſtianis imponat neceſſitatem ſe ſe parandi ad Communionem, tam auſterâ Pœnitentiâ, & apparatu uſque adeò religioſo & inſolito, ac exigunt Patres in locis à te allatis; Scriptum illud à cenſura tua immune ſit neceſſe eſt, quia egit tantùm de eo quod neceſſarium eſt & præceptum; non verò de eo quod eſt conſilii duntaxat & *congruentiæ*, ut loquar, cum SS. Thoma & Bonaventura.

VI. Ars eſt quâ utuntur Directores omnes & Magiſtri vitæ ſpiritualis, quando iis res eſt cum hominibus timidis, & quorum animi ſcrupulis præpediti ſunt; ut exponant tantummodò id quod præceptum ac neceſſarium eſt; quò eos conſolentur, iiſque animum addant, explanatâ cœli viâ, & reddito faciliore ſtudio perfectionis. Ita ſe geſſerunt celeberrimi illi doctores Theologiæ Myſticæ, ut Thaulerus, Suſo, Rusbrochius, & Ludovicus Bleſenſis, Abbas Lætitiæ, qui collegit eximias ſententias ex libris trium priorum, aliorúmque ſimilium, in libro quem ſcripſit de conſolatione puſillanimorum. Illic videbis magnos illos viros, quamvis theoreticæ vitæ addictos, atque in nubes evectos, eximiâ quadam oratione & conjunctione cum Deo; attamen, quando erant alii inſtituendi, levandíque, potuiſſe ad terram uſque deſcendere: ut aquilas * quæ altum petentes oculos fugiunt, * Job. xxxix. 29.
nidificántque in ſummis rupibus; unde in conſpectam prædam ruunt, quam vel è profundiſſimis vallibus rapiunt. Ita ſe gerit Auctor Anonymus Scripti, qui non magis propterea reprehendi poteſt, quàm alii quos nominavi; quibus fuit religio mitior, rationi magis con-

Digitized by Google

ſentanea, & quæ ſe aliis attemperare poſſet: non qualis eſt tua, Arnalde, quæ fera eſt, nec à via trita abit, niſi per invios ac periculoſos calles aberret.

VII. Sed ut ad alteram partem enunciationis meæ redeam; ſi forte cenſeas loca illa Patrum, quæ protuliſti, & quæ urges tam vehementer, & tanto affectu, leges eſſe, quæ doceant quid ſit neceſſariò faciendum illis, qui cupiunt ad Communionem admitti; ſi putes firmam hinc tibi eſſe rationem vituperandi præparationem vulgarem, Pœnitentiámque, per univerſum Chriſtianum orbem receptam, ejuſque loco tuæ ſubſtituendæ, cogeris neminem admittere ad Communionem, niſi eum qui ſanctitate æquet Apoſtolici ævi Chriſtianos. Imò verò neceſſe erit ut eos multum ſuperet; quoniam multi carebant conditionibus quas poſtulat maxima pars teſtimoniorum à te allatorum; cùm non prorſus exuiſſent φιλαυτίαν, nec ita cum Deo conjuncti eſſent, ut creaturarum omnium eſſent obliti, nec ſuas utilitates amplius ſectarentur; ut intelligere licet ex Hiſtoria Actorum Apoſtolicorum, & Epiſtolis S. Pauli, in quibus videmus multos fuiſſe imperfectos, obnoxios vitiis, delictiſque inſignibus; quæ erant fons querelarum, diſſenſionúmque, quæ inter eos minimè raræ erant.

VIII. Quamvis hæc ſeponamus, concedamúſque tibi primævos Chriſtianos præditos fuiſſe perfecta ſanctitate, quales eos deſcribis, ut frequentis Communionis capaces eſſent; at certè cogeris fateri, ex fundamentis à te poſitis arcendam à Communione univerſam Eccleſiam Catholicam; non tantùm ut ne tam ſæpe ad eam accedat, ſed etiam ut eâ prorſus excludatur. Ratio ejus rei eſt, quòd Eccleſia hodierna non accedat ad fervorem & ad ſanctitatem primævorum Chriſtianorum, ut ipſe affirmas, * ubi Eccleſiam, ad finem ſæculorum degeneraturam eſſe doces. Quod credis eſſe dogma fidei, quod docetur in Evangelio, ubi Chriſtus dicit fore ut * *caritas multorum refrigeſcat*, & cùm ſecundum ad homines veniet, * *vix inventurum fidem in terra*. Itaque cùm Eccleſia poſtremorum ſæculorum ita ſit fini proxima, ut eam S. Bonaventura vocet *Eccleſiam finalem*, conſtat eam multùm abſceſſiſſe à priſtina illa caritate, neque zelo ac fervore æquare primitivam.

* Præf. * Matt. xxiv. 12. * Luc. xviii. 8.

IX. Quandoquidem verò, cùm Anonymus Scriptor propoſuiſſet exemplum primorum fidelium, * ad Chriſtianos ad Frequentem Communionem adducendos; objicis illi auctoritatem S. Bonaventuræ docentis id exemplum eos demum oportere ſequi *qui ſe videant in ſtatu Eccleſiæ primitivæ*, hinc neceſſariò ſequitur totam Eccleſiam, aut certè maximam Chriſtianorum partem non poſſe ſæpe communicare. Non vis enim Eccleſiam hodiernam ſimilem eſſe moribus & pietate Eccleſiæ Apoſtolicæ, nec ſemel hoc repetis. Significas ergo non tantùm *pleroſque fideles*, qui degenerarunt à priſtino fervore; ſed etiam totam Eccleſiam, quæ retrò ſublapſa jam refertur, affectam non eſſe, ſicut par eſt, ut ſæpe communicet; eamque peccato mortali ſeſe obſtringere, cum eam in rem conſentit, & adhortatur liberos ſuos. Deberet contrà vetare ne ad Communionem accederent, & interdicere Eccleſiis, ut ſtatim dicemus.

* Arn. Part. 1. c. 2.

X. Sed majora etiam loquar. Omnes, ex tua ſententia, Epiſcopi, & Presbyteri tam regulares, quàm ſæculares, qui S. Miſſam ſæpe celebrant, atque in ea communicant; quod plerique ferme quotidie faciunt, ut à te etiam fieri puto; omnes, inquam, illi committunt ſacrilegia, ſi doctrina tua eſt vera, ſique Opus tuum ſani hominis ac ſedati haberi poſſit. Volo te rei eſſe judicem ſimul & teſtem, poſtquàm mihi, ex animi ſententia, reſponderis. Dic ergo, éſne *in ſtatu* primorum Chriſtianorum? An *ſervaſti inviolatam* gratiam quam acceperas in baptiſmo, & *plenitudinem Spiritûs Sancti*, quæ tibi in eo Sacramento collata fuerat, deinde etiam in Confirmatione? Eodémne fervore ageris, ac illi? Caritatis illa flamma, quæ eorum animos incendebat, an incendit etiam animum tuum? An utilitatibus tuis non magis ſtudes, quàm illi? Nihilíne facis creaturas, honorem, exiſtimationémque hominum? Nullóne affectu teneris, nulliſne tangeris injuriis? An lætaris, cùm contemneris, male haberis, irrideris, quemadmodum primi illi fideles? An eos amas & beneficiis cumulare cupis, qui tibi contumelias imponunt, ac te inimicè inſectantur? Si talis es, ſanctior es, quàm univerſa nunc eſt Eccleſia, aut fuit à mille quingentis annis; quandoquidem, ex tua ſententia, à primo ſæculo ſemper degeneravit.

XI. At ſi multùm abſis à cœleſtibus illis hominibus; ſi vigor religionis tuæ, robur conſtantiæ ac caritatis ardor, & quidquid eſt Chriſtianiſmi in te, minime æquent *vigorem illum ac robur heroicum primitivæ Eccleſiæ*, potéſne celebrare Miſſam quotidie? Éſne ita affectus, ad ſæpe communicandum, quemadmodum alios affectos eſſe vis? Quamvis eò perveniſſes, attigiſſeſque ſtatum primitivæ Eccleſiæ, nondum à me dimitteris. Satis eſſet homini laico attigiſſe virtutem heroicam primorum Chriſtianorum, ut ſæpe communicaret. Sed Sacerdoti, ac Directori animorum, & præſertim tali Directori, qui ſublimiori ratione, & quæ cum vulgari commune nihil habet, homines regit, opus eſt majore ſapientia ac eruditione, majoréque perfectione ac ſanctitate, quàm plebi illius ævi. Similem ergo te eſſe oportet Apoſtolis ac Diſcipulis Chriſti, qui tunc erant Presbyteri Eccleſiæ. Alioqui cave tibi, ne offeras ſacrificium, aut communices, niſi rariſſimè; imò verò ne umquam ad Communionem accedas, quod neceſſariò colligitur ex doctrina tua, ut in ſequente Capite videbis.

CAPUT XII.

Arnaldum docuiſſe non eſſe, ne ſemel quidem, communicandum, iis qui non pervenerunt ad ſublimem prorſus & rarum perfectionis gradum; & ne ipſum quidem S. Paulum potuiſſe communicare. Unde doctrinæ ejus abſurditas intelligitur.

I. Inter loca Patrum, quibus Arnaldus maximè nititur, contra Auctorem Anonymum Scripti, aut potiùs contra R. P. Antonium Molinam Carthuſianum, quem ille ſequutus eſt; pleraque agunt generaliter & univerſim, de diſpoſitione ad Communionem, & quavis participatione S. Sacramenti, ſive frequens illa ſit, ſive rara; poſtulantque ab iis, qui ad hoc accedunt, ſublimem quamdam virtutem, atque exquiſitam ſanctitatem. S. Dionyſius, * exempli causâ, vult prorſus arceri à Communione, aut quod amplius eſt, ab Eccleſia, non tantum Pœnitentes, ſed etiam eos *qui nondum purgati ſunt phantaſmatibus & imaginibus priſtinorum vitiorum, ſuccedente illis habitu atque amore divino puro & impermiſto; ac tandem eos, qui non ſunt perfectè conjuncti cum Deo ſolo, & ut utar verbis Scripturæ, qui non ſunt prorſus inculpati*. Hiſce verbis fretus Arnaldus exclamat & invehitur in Auctorem Anonymum Scripti, aitque, *ſi ſanctus ille vir potuiſſet prævidere extrema & perturbationem ſacrorum ad quæ ille devenit (quæ prævidebat quidem ſpiritus, quo agebatur Dionyſius) nequiviſſe ea ſuffocare gravioribus verbis*. * Arn. P. 1. c. 4.

II. Vult igitur eo Dionyſii loco contineri præceptum, quod illæsâ conſcientiâ non poſſit violari. Alioqui juvenilis ille ardor atque impetus, quo invehitur Arnaldus in Carthuſianum, eumque à quo exſcriptus eſt, videretur inſanus, ſimiliſque conatui cæci, qui ſcipione aërem verberaret. Idem hæret ſi diſſerens de eleemoſyna, eam univerſim laudarem, hortarérque homines, ad largiendas liberaliter pauperibus facultates ſuas; quiſpiam verò mihi indignaretur, contenderétque doctrinam meam eſſe *extremum quidpiam vitioſum, & perturbationem*, Dominumque eam prævidentem voluiſſe eam ſuffocare hiſce verbis, * quibus paupertatem præcepit, & abjectionem bonorum terreſtrium: *Qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Si enim omnia ſint relinquenda, quæ poſſidemus, non poſſumus ea pauperibus largiri. Quicumque ita ratiocinaretur, niſi planè careret ſenſu communi; oporteret eum ſtatuere omnes, ex illis verbis Domini, neceſſe habere, relictis facultatibus, amplecti paupertatem Evangelicam. Alioqui non ſequeretur concluſio ex præmiſſis; reponeremuſque ei illico, cùm nemo neceſſe habeat poſſeſſionem bonorum ſuorum dimittere, utiliſſimum eſſe eleemoſynam exercere. Simillima eſt huic Arnaldi argumentatio. Carthuſianus enim & qui eum exſcripſit hoc unum voluerunt, rectè facere eos qui ſæpe communicarent; intellexeruntque ita rem, quemadmodum uterque profeſſus eſt, ſi modò priùs ſe præpararent, Pœnitentiâ, aliiſque rationibus ab Eccleſia inſtitutis; nec quidquam, niſi ex conſilio prudentis Directoris, facerent. * Luc. xiv. 33.

III. Qui ergo conſilium hoc carpit, útque id confutet, affert teſtimonia Patrum, & præ ceteris S. Dionyſii, qui uſque adeò extollit præparationem adhibendam, ut in perpaucos cadat; perſpicuum eſt eum credidiſſe Patres loquutos de ea eximia ratione præparationis, quaſi de re neceſſaria, non verò quæ ſit conſilii & ad decorum tantùm pertineat; niſi enim hoc ſtatuat, vis & forma argumentationi ejus deſunt. Poſſet ei os occludi ratiocinatione ſimili ei quæ de Eleemoſyna antea à me prolata eſt: quamvis exoptanda ſit ſingularis illa diſpoſitio ad communicandum; attamen cum nemini ſit lege impoſita, poſſe Chriſtianos impelli ad religioſiſſimam illam communicandi actionem, viis ſolitis, quas ſatis eſſe judicavit Eccleſia. Quod cùm conſideratu ſit dignum, manifeſtum eſt Arnaldum credidiſſe illicitum eſſe accedere ad Communionem, niſi iis qui apicem perfectionis à S. Dionyſio, aliiſque Patribus memoratum attigiſſent.

IV. Itaque nec ipſe, nec plerique Sacerdotes, ne jam de plebe loquar, poſſent umquam, vel ſemel, communicare; ſine infractione conſtitutionis, quæ non poteſt non eſſe juris divini, & ſine pœna mortis ac damnationis æternæ, loco gratiæ atque æternæ felicitatis, quam ſe ex divino illo Sacramento relatutos ſperabant. Quis nunc invenietur, qui ſit *purgatus phantaſmatibus & imaginibus præteritorum vitiorum*; [6] cum ne ipſe quidem Apoſtolus Paulus ad eam conditionem perveniſſet? Patet hoc ex eo quod dicit de ſe, déque prælio interno, quod in animo ſuo ſentiebat Lex illa peccati, ac concupiſcentia carnis, quibus ſe ſe expedire non poterat, & propter quas uſque adeò queritur, poterántne eum ita angere, atque in peccatum propemodum invitum abducere, ut ipſe affirmat, ſine phantaſmatibus atque imaginibus puritati contrariis? Quomodo vero audebat particeps fieri Sacrorum Myſteriorum, ſine diſpoſitione neceſſaria? Præterea quot homines invenies hodie, qui teneantur divino amore tam puro, ut nulla ſit ampliùs aliarum rerum amoris miſtura? aut qui planè ſint perfecti atque inculpati?

V. Quàm inſana eſt hæc doctrina? Aut potiùs quo furore agitantur, qui audent proferre tam falſas enunciationes, & paradoxa tam remota à ſenſu communi, ac naturali ratione? Cum præſertim tam periculoſa hinc oriantur conſectaria, ut ſi ſemel admitterentur, claudendæ eſſent Eccleſiæ plebi Chriſtianæ, vetandus aditus ad altaria Sacrorum Miniſtris, interdicendi fideles Communione, abolendum Sanctum Miſſæ Sacrificium, atque abrogatione ſanctiſſimarum Religionis cærimoniarum, antevertenda tempora ac furor Antichriſti, & in anteceſſum effectus ejus impietatis edendi, quorum nihil adhuc novimus præter minas.

VI. Idem ſequetur ex locis S. Baſilii, unde Arnaldus colligit non tantùm eum arcendum Communione, *qui admittit peccata mortalia, quavis occaſione datâ; ſed etiam eum qui caſtigatioribus eſt moribus, & veluti Semi-Chriſtianus, ac Semi-ſæcularibus, nec planè vivit Chriſto quemadmodum in Baptiſmo pollicitus eſt*; & eumdem S. Baſilium poſtulare, ut quiſpiam bene præparatus ſit, *mortuum eum eſſe mundo & ſibi, & vivere tantum Deo*. Quis audebit poſthac communicare aut ſacra facere, ſuſceptâ in ſe obſervatione rei, quæ eſt, pleriſque ſaltem Chriſtianis, *moraliter*, ut loquuntur, *impoſſibilis*? Quis non judicabit, ex tot abſurdis conſectariis, falſa eſſe principia ex quibus deducuntur, erroremque non eſſe in doctrina Patrum, ſed in eorum ſententia, qui in alienum ſenſum eorum verba detorſerunt, ut cum falſis ſuis opinionibus, periculoſiſque dogmatibus conſentire viderentur.

CAPUT XIII.

Semper redeundum eſſe ad doctrinam Eccleſiæ. Eximius locus Doctoris Theologiæ de tribus generibus præparationis ad Communionem, déque ea quæ neceſſaria eſt. Cur Patres tam eximiam diſpoſitionem poſtularint ad communicandum. Arnaldum abuti auctoritate Patrum. Ejus paralogiſmus.

I. REDEAMUS ergo, ſi ſapimus, &, niſi falli volumus, ad arcem illam inexpugnabilem, ad rupem inconcuſſam, contra quam nihil poſſunt ars & dolus, quam omnes conatus hominum & Cacodæmonum perrumpere nequeunt, & quæ eorum ictibus ac adſultibus magis firmatur. Intelligo S. Eccleſiam, ejúſque doctrinam, nec tantùm eam, quam diſertè docuit, ſed & eam quam uſu & conſuetudine ſuâ probavit. In hoc autem negotio, ubi ſermo eſt de præparatione neceſſaria ad communicandum, facilè intelligi poteſt quæ ſit doctrina Eccleſiæ. Sat multis eam probavimus auctoritate Concilii Tridentini, conſenſúque omnium Doctorum Catholicorum, ac præſertim S. S. Thomæ ac Bonaventuræ, ceterorúmque Theologorum Scholaſticorum, cum quibus conſentiunt Magiſtri Theologiæ Myſticæ & ſpiritualis.

II. Hi uno conſenſu ſtatuunt geminam eſſe diſpoſitionem ad Communionem, quemadmodum antea dixi. Nunc operæ pretium me facturum exiſtimavi, ſi ſubjicerem diſputationem, hac de re, graviſſimi ac doctiſſimi Theologi, fermè ante centum annos editam in libello de Frequente Communione; nullus enim hodiernus Scriptor videtur hanc quæſtionem tanto judicio pertractaſſe, & quidem paucis verbis, prætereáque oſtendit qui intelligenda ſint loca illa Patrum, quæ uſque adeò jactat Arnaldus. Hæc ergo, ea de re, ſcripſit magnus ille Dei ſervus.

» III. [7] Ut cum laude participes eſſe poſſimus divini illius Sacramenti, oportet ut dignè ad id accedamus. Dignè autem ad id accedere, triplici ratione intelligi poteſt. Prima eſt ut ille, qui accipit, habeat in ſe veluti æqualitatem pretii ac valoris, quam Theologi vulgò vocant *condignitatem*. Hoc ſenſu, nulla creatura, ne beata quidem Virgo, potuit dignè particeps fieri divini illius Sacramenti. Quid enim eſt homo aut alia creatura, ut comparetur cum Deo? Quæ proportio eſt inter finitum & infinitum? Secundò accipere dignè poteſt dici de quadam perfectione virtutum, donorum ac præſertim reverentiæ & religionis; ita ut is dicatur accipere dignè, qui accipit cum quadam eminentia virtutum, magnáque reverentia ac religione; ſine quibus, Sacramentum nonniſi indignè accipiatur. Verùm hæc ratio dignæ participationis non eſt neceſſariò injuncta, ut quiſpiam dignè participare dicatur; & ſæpe contingit ut gratiæ illæ concedantur frequenti uſui Communionis; quandoquidem, cùm ſint dona Dei, conceduntur & augentur iis, qui admirabile illud Sacramentum frequentant. Quo factum ut Gerſon dixerit eos qui nolunt accedere ad id myſterium, ſine hujuſcemodi donis, ſimiles eſſe iis, qui, cùm frigeant, nolunt accedere ad ignem, niſi prius incaluerint.

» IV. Denique intelligimus vocibus, *digna præparatio*, diſpoſitionem, quam Deus ab homine poſtulat, ut ſine peccato Sacramentum Euchariſtiæ accipiat. Nec aliud eſt, ad peccatorem quod attinet, præter accuratam inveſtigationem peccatorum, quæ deteſtatur, conjunctam cum firmo propoſito vitæ emendandæ, & vera atque integra omnium delictorum ſuorum confeſſione; cui rei addendum, nullum incidere obicem Communionis, juſſu Superiorum. Quòd ſi fortè, qui accedit ad Sacramentum, nullius peccati conſcius ſibi ſit; digna præparatio illi erit fides operans per caritatem. Atque hæc dicitur digna præparatio, & poſtulatur ab eo qui ad Sacramentum accedit. Quicumque verò venit, abſque hac præparatione, is ſine dubio indignè accedit, déque tali homine loquitur Paulus, quando dicit eum * qui *manducaverit panem & biberit calicem Domini indignè, judicium ſibi manducare & bibere*. * 1 Cor. 11, 27.
Hanc autem diſpoſitionem poſtulat; cùm ſubjicit: *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat & de*

calice

6 Reſpicit hic *Petavius* ad Cap. VII. Epiſtolæ ad Romanos, in quo tamen Paulus de ſe non loquitur ſed de homine irregenito; quamvis [illegible] loquatur in prima perſona. Qua de re vide Interpretes ad Rom. VII, 7. & præſertim *Hug. Grotium*, *Petavii* noſtri amicum. *Th. Alethinus.*

7 *Chriſt. Madrid. c. 1. de Freq. Com.* Cujus tamen hæc non ſunt ipſa verba. quia Gallicè tantùm ſunt à Petavio prolata, nec Latinum Opus nanciſci licuit. *Th. Alethinus.*

8 Intelligit

„ *calice bib it.* Præterea hæc diſpoſitio complectitur quid-
„ quid SS. Doctores poſtulant, ut quis dignè particeps
„ fiat S. Sacramenti. Quòd ſi nonnullis in locis videan-
„ tur exigere, ad eam præparationem, eximias virtu-
„ tes; exiſtimamus eas ab illis poſtulari quaſi utiles, ſed
„ non quaſi neceſſarias. Quò enim diſpoſitio ejus qui
„ accipit capacior eſt, eò majores liberalis Dominus
„ largitur gratias. Unde ſequitur nec imperfectionem
„ virtutum, & religionis, nec remiſſionem reverentiæ,
„ quando non excludit dignam præparationem, reddere
„ hominem indignum qui accipiat Sacramentum; imò
„ verò non ſine fructu ad id eum accedere, quamvis in
„ ſe ſentiat minutas reverentiam & religionem, quæ ſæ-
„ pe per Sacramentum conferuntur, eo tempore, quo
„ accipiuntur.

V. Nihil potuit opportunius ac ſignificantius dici. Nec pluribus opus eſt, ad dirimendam litem, ſilentiumque imponendum ſervidioribus æquo Theologis, qui omnia miſcent; eò quòd careant prudentia, nec ſecernant id quod neceſſarium eſt ab eo quod eſt conſilii & decori. Hinc etiam intelligimus, quæ cautio adhibenda ſit in interpretatione locorum Patrum, qui uſque adeò ſeveri eſſe videntur tamque puram ac raram affectionem animi exigere, ut nemo fermè eam attingere poſſit. Ejuſmodi eſt locus S. Bonaventuræ, itemque S Baſilii, & aliorum alii; quos venditat Arnaldus, ad homines revocandos à Frequente Communione, augendamque famam novi ſui inſtituti.

VI. Sed & aliud moneam neceſſe eſt, de auctoritatibus illis SS. Patrum, circa præparationem neceſſariam ad Communionem, protrahámque in lucem dolum, aut potius ruditatem Arnaldi, in conſtituenda Pœnitentia. Si incidat in Patrem quempiam, qui verba faciens de Communione & Pœnitentia, ſignificet audax eſſe facinus & temeritatem iis qui graviter in Deum peccarunt, quòd feſtinent ad participationem Myſteriorum & veluti vi extorqueant, quod mereri debent adſiduitate longæ pœnitentiæ; ſi quando, inquam, incidat in ejuſmodi locum, tum verò triumphat, & intolerabilem ſe præbet jactationibus ſuis, nec ſine faſtu invehitur in bonum Carthuſianum, & eum à quo exſcriptus eſt. Putat causâ ſe eſſe longe ſuperiorem, poſtquàm oſtendit SS. Doctores exiſtimaſſe nefas eſſe peccatorem tam citò accedere ad Altare, cùm debeat aliquâ pœnitentiâ præparari. Qua in re, ſummopere ei favent loca S. Cypriani, ex Epiſtolis & Libro de Lapſis. Illic enim magnam religionem injicit ſanctus ille vir, animis pœnitentium, qui longæ Pœnitentiæ moram ferre non poterant, quique ut eam contraherent, Confeſſorum ad metalla aut ad Carcerem, Chriſti causâ, damnatorum, deprecationibus & auctoritate utebantur. A qua cupiditate eos revocat, oſtenditque novam eſſe culpam, & quidem ad perniciem diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſpectantem.

VII. Itaque ne Lector fallatur, meminerit oportet magnum eſſe diſcrimen inter Eccleſiam, quæ Cypriani ævo vigebat & hodiernam, quod attinet ad præparationem neceſſariam ad Communionem. Tunc enim Pœnitentia publica lege conſtituta erat, circumſtantiǽque ejus diſertis Canonibus definitæ; adeò ut accuratè obſervarentur, nec poſſent ſine peccato violari. Igitur mirandum non eſt ſi SS. Epiſcopi acriter pro ea pugnarent, nec pedem facile referrent, cum vellent diſciplinam obſervari atque Eccleſiæ pareri. Nec mirum eſt etiam, ſi peccatores tam graviter hortarentur, ad ferendam Pœnitentiam, propoſitâ iis magnitudine noxæ quam contrahebant, ſi Pœnitentiam negligerent. Nunc verò obſoletâ ea Lege, in peccatis vulgaribus, Eccleſiâque ſatis habente arcanam ac Sacramentalem Pœnitentiam; argumenti illius nulla eſt amplius vis, nec niſi doloſè ſimplicioribus objicitur ſpecies rationum, quæ reverâ ſunt ſophiſticæ; & colligitur religioni nobis eſſe oportere negligere leges jam obſoletas.

CAPUT XIV.

Hallucinationes aliquot Arnaldi. Omnem errorem non eſſe hæreſin. Locus Tertulliani ſuſpectus, propter ejus hæreſin, qui oppugnat conſuetudinem Eccleſiæ qua in re eum ſequitur Arnaldus. Ejuſdem Arnaldi falſa enunciatio, & error in interpretatione loci S Bonaventuræ, qui ſuſpectum eum facit gravioris erroris contra auctoritatem Eccleſiæ.

I. VOLO hic exſequutioni mandare præceptum Evangelii, & benefacere iis qui nos vexant ac calumniantur. Non poſſum autem majore beneficio Arnaldum afficere, quàm ſi eum delictorum atque errorum admoneam, qui contendit * *omnem errorem trahere aliquid de hæreſi.* Igitur oſtendam eum erraſſe, potiſſimum in uſu & interpretatione locorum SS. Patrum, quibus uſus eſt.

* Part. 2. c. 21.

Quoniam verò in eam enunciationem fortè incidi, ab ea libet ordiri, & petere ab Arnaldo, quomodo eam intelligat. Nam videtur mirum, imò verò prorſus falſum, omnem errorem trahere aliquid de hæreſi. Nulla eſt hæreſis, quæ non ſit contra fidem; quis verò neſcit eſſe errores in Hiſtoria, in Grammatica, & in aliis diſciplinis, quæ ad fidem non pertinent? Eſt ergo, Arnalde, tua enunciatio paradoxa, niſi fortè errores fidei contrarios intelligas. Quo ſenſu, verum eſt quod dixit * Tertullianus: *Quodcunque adversùs veritatem ſapit, hoc erit hæreſis, etiam vetus conſuetudo.*

* De Virg. Vel. c. 3.

II. Quod habet hic de conſuetudine, obiter attigit, ad patrocinandum ſuo errori, qui vera erat hæreſis. Erat, nempe, hæreſis Montaniſtarum, quæ varia inſtituta intromiſerat contraria priſcis conſuetudinibus Eccleſiæ Catholicæ; ut jejunia nova, ſecundarum nuptiarum interdictio, excluſio perpetua ab aditu Eccleſiæ, atque à Communione, eorum qui peccata enormia admiſerant, & quædam alia quæ ſe nuper edoctos dicebant à Paracleto; ſive ita vocarent Hæreſiarcham Montanum, ſive crederent Paracletum, hoc eſt, Spiritum S. per os ejus loquutum. Quidquid id eſt, Catholicis objicientibus conſuetudinem Eccleſiæ, nihil reponebant Montaniſtæ, niſi agi non de conſuetudine, ſed de veritate ei præferenda. Tertullianus eodem ſpiritu actus & in eadem Schola inſtitutus, * poſtquàm negavit conſuetudinem præſcribere veritati, ita loquitur: *Sed Dominus noſter Chriſtus veritatem ſe, non conſuetudinem cognominavit.* Tum paucis verbis interjectis, addit quod antea recitavi.

* De Vel. Virg. c. 1.

III. S. Cyprianus & alii Afri Epiſcopi, qui ſententiam dixerunt, contra communem Eccleſiæ conſuetudinem, ex qua ab Hæreticis baptizatos minimè rebaptizabat, in Concilio Africano in quo fuerunt xc. Epiſcopi, utebantur eadem ratione, Veritatem eſſe præferendam Conſuetudini. Imitatus hoc eſt * Arnaldus, qui ad inſtar Tertulliani & Afrorum Epiſcoporum, negat *ſequendam eſſe ratiocinationem, aut conſuetudinem hominum, in rebus Eccleſiaſticis, ſed auctoritatem divinam, quâ nititur tota noſtra Religio.* Verum quemadmodum falſum erat Veritatem ſtetiſſe è partibus Montaniſtarum, aut Epiſcoporum Afrorum, & quemadodum falſum confectarium deducebant ex veriſſima hac enunciatione, *ſequi nos oportere Veritatem & Scripturam:* Sic etiam Arnaldo nec Veritas favet, nec Conſuetudo, & pravum ab eo elicitur confectarium ex enunciatione vera, *ad Verbum Dei & ad Traditionem omnia eſſe exigenda.* Quarum enubciationum prior eſt omnino vera, & poſterior, quando aguntur res ad fidem pertinentes; non quando mera agitur conſuetudo, eáque indifferens & in arbitratu Eccleſiæ ſita; ut ſatis demonſtravimus.

* In Præf. ooo.

IV. Ut redeam ad id quod cœperam dicere, de Arnaldi propoſitione, *omnem errorem de Hæreſi aliquid trahere;* perſpicuum eſt eam falſam eſſe, multóſque eſſe errores, quibus nulla eſt cum hæreſi affinitas, quales ſunt errores grammatici ad ſignificationem atque interpretationem vocum tantùm pertinentes. Quod dico, quia poſſet contingere ut error grammaticus eſſet etiam error fidei Catholicæ contrarius. Sic contigit in hæreſibus Arianorum, Neſtorianorum, Eutychianorum & multorum aliorum, in quibus neceſſe fuit diligenter inquirere in ſignificationem multorum vocabulorum, quibus abutebantur Hæretici.

Non opus eſt me exemplis ſat notis immorari. Suppeditatur mihi ab Arnaldo ipſo exemplum, quod inſtar omnium erit, ad probandum quod dixi, uno errore poſſe in fidem & in Grammaticam ſimul peccari; quamvis qui errat minimè ſit hæreticus, niſi pertinaciter errorem tueatur. Quod non puto facturum Arnaldum, agnitâ culpâ.

* Part. I. c. 2. V. Eum errorem erravit * in interpretatione loci S. Bonaventuræ, quem uſque adeò oſtentat. Sanctus ille vir, agens de varia communicantium diſpoſitione, hæc habet: * *Si autem in ſtatu Eccleſiæ finalis, ut pote frigidum & tardum, laudandum eſt quòd rarò.* Arnaldus pro *Eccleſia finali* intellexit *Eccleſiam finientem*, (Gallicè, *l'Egliſe finiſſante*) quæ ſumma eſt abſurditas. Theologi ſæpe utuntur voce finalis, ut quando vocant *Pœnitentiam*, aut *Impœnitentiam finalem*; ut eam ſignificent, in cujus ſtatu homines moriuntur. Eodem ſenſu dicitur *Perſeverantia finalis* eorum, qui ad finem uſque vitæ perſeverant. Si quis vocaret Perſeverantiam, Impœnitentiam, aut Pœnitentiam *finientem* ſignificaret contrarium ejus, quod dicere cuperet. Nam Perſeverantia, vel Impœnitentia *finalis* eſt cui nullus eſt finis, finiens verò quæ deſinit.

* In 4. Diſt. 12.

VI. Verum hic error non conſiſtit in Grammatica. Ulteriùs progreditur, habètque neſcio quid contagioſum, quod fidei Catholicæ contrarium eſt. Significant enim ea verba Eccleſiæ finem fore, contra quàm promiſit Dominus, qui eam numquam deſituram pollicitus eſt. Aliunde etiam nobis innotuit § potiſſimum Auctorem hujuſce novitatis, & Operis de frequente Communione, credidiſſe veram Eccleſiam poſſe corrumpi, nec eam amplius eſſe, legique hoc ejus dogma: *Veram Eccleſiam non eſſe cœtum conſtantem Papâ, Epiſcopis & Presbyteris, Doctoribus, Monachis & plebe, qualem eam videmus; nec ejuſmodi corpus poſſe cenſeri Eccleſiam alio ſenſu, niſi quia ſucceſſit veræ Eccleſiæ: quemadmodum ſi aqua lutulenta & corrupta quæ impleret alveum fluvii, cujus aqua fuiſſet olim limpida, viva ac ſalubris, nomen imponeretur ejuſdem fluvii, quamvis mutati corruptione quæ ſucceſſit; nec ſanè poſſe Eccleſiam vocari, niſi eam quæ ſexcentos poſtremos annos anteceſſit.*

VII. Quare vereri poſſumus ne pravam illam interpretationem duarum vocularum Latinarum, datâ operâ, inſeruerit Arnaldus, ut camdem doctrinam obiter inſinuaret; præſertim, ſi attendamus præjudicatas opiniones ſparſas per Opus de Frequente Communione, in quo parum reverenter de ea loquitur, quam putat poſſe prolabi in *licentiam & corruptionem morum*; quam cenſet reipsâ confirmare conſuetudines, quæ ſunt *vera corruptiones morum*, & quæ *fovent communi impœnitentiæ plerorumque*. Paucis ut omnia dicam, univerſum Libri argumentum & novum inſtitutum quod nobis obtrudit, vituperando vulgarem conſuetudinem totius Chriſtianiſmi in uſu Sacramenti, diſpoſitionéque eorum qui ejus participes fiunt; nobis gravem rationem ſuſpicionis præbent, expendendique ejus quod agit Arnaldus, quamquam innocuum videtur.

VIII Ne mihi credideris, Arnalde, ſed ex tuis ipſius verbis judica annon meritò ſuſpicemur neſcio quid de te, dubitemuſque de integritate fidei tuæ, quod attinet ad Eccleſiam. Scribis in Præfatione tua, Concilium Tridentinum *cùm videret procellam, quam ubique Cacodæmon concitaverat, tam violentam fuiſſe, ut poſſet abripere omnem paleam ex area, atque in ea ſolum triticum relinquere, ut utar verbis Scripturæ; hoc eſt, dejicere omnes infirmos, relictis tantùm firmis & perfectis; cùmque vereretur ne redderet Catholicos Apoſtatas, cùm eos cuperet Catholicæ Religioni addictiores reddere, confugiſſe ad Sacerdotes* &c. Hæc verba, primâ ſpecie ſimplicia, occultant periculoſam doctrinam. Hinc enim colligendum eſt imperfectos non eſſe juſtos, ſed tantùm perfectos. Intelligis enim tantummodò *firmos & perfectos* ſignificari tritico, paleâ verò debiles. Perſpicuum autem eſt Scripturam ex qua hæc verba mutua ſumſiſſe te profiteris, numquam paleâ ſignificaſſe debiles & imperfectos; ſed peccatores, qui torpent in peccato; vel reprobos, pro ſtatu in quo erunt, cùm de iis judicium feretur. Conſtat verò omnes juſtos, quamquam debiles & imperfectos, pertinere ad maſſam tritici, ut loquar cum Auguſtino. Sic Joannes Baptiſta * dicebat Dominum noſtrum *mundaturum aream ſuam, & congregaturum triticum ſuum in horreum, paleas autem combuſturum igne inexſtinguibili.*

* Matt. III, 12.

IX. S. Auguſtinus rem ita, innumeris locis, interpretatur, ſoletque intelligere grana de juſtis, eiſque qui ſunt in Dei gratia, paleam verò de iis qui ſunt in damnationis ſtatu. In Libro de Vera Religione * vocat Hæreticos paleam & lolium; in alio * verò loco iis verbis utitur ad ſignificandos impios, qui in eadem Eccleſia bonis miſti ſunt. Qui ultimus ſignificatus eſt apud eum frequentiſſimus, præſertim * quando diſceptat contra Donatiſtas. In quodam etiam * Sermone ita loquitur: *Eccleſia hujus temporis areæ comparatur habens miſta grana cum paleis, habens permiſtos bonis malos, habitura poſt judicium, ſine ullis malis, omnes bonos.* Hæ ſunt propriæ ſignificationes *paleæ & tritici.*

* c. 6. * Ibid. c. 27. * Aug. Ep. 48. * De div. 8. T. 10. Vid & Ser. 21. de Tem.

X. Poteſt etiam hoc confirmari, auctoritate S. Gregorii Papæ, qui verba faciens de ultimo judicio, & de ſeparatione electorum & reproborum, eadem utitur comparatione: * *Nam poſt trituram vitæ præſentis, in qua nunc triticum ſub paleis gemit, ita illo extremi judicii ventilabro inter triticum, paleaſque diſcernitur, ut nec in tritici horreum paleæ tranſeant, nec in palearum ignem horrei grana delabantur.*

* 14. Mor. c. 5.

Itaque qui nomen quidem *tritici* ad ſolos perfectos refert, paleæ verò ad imperfectos, meritò ſe ſuſpectum facit pravæ cujuſdam opinionis, de membris Eccleſiæ; præſertim cùm ceteroqui nec cogitationes, nec loquutiones habeat ſatis ſinceras & ſatis conſentaneas doctrinæ Catholicæ.

CAPUT XV.

De loco S. Dionyſii, quem maximè jactat Arnaldus, quamvis eum nullo modo intellexerit. Primò abſurdum eſſe conſectarium, quod ex eo deducit. Deinde nullum umquam adfuturum Miſſæ, aut communicaturum fuiſſe, ſi verum eſſet quod vult Arnaldus.

I. OMNIUM locorum Patrum, quibus utitur Arnaldus, potiſſimus & diſertiſſimus eſt locus Dionyſii. Eſt *fulgur*, eſt *tonitru*, ut dicit, cujus nec ſplendorem, nec fragorem poſſunt adverſarii ſuſtinere. Antonius * Molina, & poſt eum Auctor Anonymus eum protulerant, ut oſtenderent priſcam fuiſſe Eccleſiæ conſuetudinem, ut Communio daretur omnibus qui aderant Miſſæ. Verum Arnaldus hoc ipſo teſtimonio, contra adverſarium utitur, quem eo ictu proſternit in Carthuſianum ipſum, qui primus id adhibuerat; quem quaſi mancipium, aut potius ad remos damnatum habet, ac contumelioſiſſimè conculcat. Si jactantias ejus hanc in rem audiamus, videtur inveniſſe arcanum occultæ ſuæ factionis in loco Dionyſii, nec quidquam ſupereſſe adverſariis quod ei reponant. Attamen oſtendemus eum locum nullo modo ab eo fuiſſe intellectum, ſententiamque, quam ei tribuit, non tantum eſſe contrariam ſcopo Sancti illius viri, ſed etiam perabſurdam, & à ratione planè alienam.

* Trac. 7. c. 3.

II. Incipiamus à poſteriori, oſtendamúſque, quamvis illi concederemus quidquid de loci ſenſu habet; nihil hinc eum referre poſſe, præter ignominiam, & neceſſitatem defendendi neceſſaria ejus, æquè ac abſurda conſectaria. Vult verba Dionyſii nos eò adducere ut credamus, in Eccleſia primitiva, Eccleſiâ & Communione expulſos, non tantum Catechumenos, Dæmoniis obſeſſos & Pœnitentes, ſed etiam *omnes quibus nondum inerat purus amor divinus, & ſine miſtura, eóſque qui non erant prorſus perfecti & planè inculpati.* * Unde occaſionem arripit irridendi Auctoris Anonymi, aitque *per ſe ei licere invitare ad Communionem omnes qui manebunt, ut adſint celebrationi myſteriorum*; poſtquàm, ex ſententia S. Dionyſii, *expulerit omnes eos homines ex Templo Dei, & ſacrificio, ut ſublimiore, quàm ut ejus participes eſſe queant.*

* Arn. Part. I. c. 4. & 6.

III. Quis credere poſſet, niſi res oculis ſubjecta eſſet, tam abſurda quemquam cogitare, eáque audere palam profiteri, apud Chriſtianos, ut puter, ſecundùm S. Dionyſium, & conſuetudinem Eccleſiæ Veteris, expulſos fuiſſe

§ Intelligit *Petavius Joan. Vergerium de Haurane*, S. Cyrani Abbatem, cujus Theologiæ Summarium prodierat Gallicè anno 1644. in quo hoc ei tribuitur dogma. Ad eum non rarò reſpicit noſter, quaſi ad Magiſtrum *Ant. Arnaldi.* Edita eſt anno 1645. Apologia pro Vergerio, cujus vide Part. II. Art. XXII. ubi hoc eſt dogma. *Ib. Alerbinus.*

fuiſſe Eccleſiâ & S. Sacrificio Miſſæ, qui non erant prorſus conjuncti cum Deo ſolo, & qui non erant penitus perfecti atque inculpati; præter Pœnitentes, nam Arnaldus poſt hoſce, quaſi ultimam claſſem exſulantium, recenſet eos qui nondum ſummam perfectionem attigêre. Si aliud nihil ei ſubſidii ſuiſſet ad intelligendum hunc S. Dionyſii locum; certè vel ſola doctrinæ abſurditas, ei aperire oculos potuiſſet, hominémque abſterrere ne eò uſque progrederetur, ut Sancto illi viro tribueret tam abſurdam & falſam enunciationem; quæ primâ fronte omnes rationis compotes offendit.

IV. Quis ergo aderat Miſſæ? Quis frequentabat cœtus Chriſtianorum? Quis ingrediebatur in Eccleſias, ſi ſoli perfecti & planè conjuncti cum Deo poterant ſacrorum ſpectatores eſſe & participes? Eſtne quiſquam in terris, qui ab omni parte perfectus ſit? Annon docet * Scriptura *non eſſe hominem, qui non peccet?* Omne autem peccatum defectus eſt perfectionis. Rectè dixit * Auguſtinus, *ut oſtenderet ſecundùm iſtius vitæ modum eſſe quamdam perfectionem, eique perfectioni hoc quoque deputari, ſi ſe quiſque noverit nondum eſſe perfectum.* Quandoquidem Paulus negabat *ſe jam comprehendiſſe, aut jam perfectum eſſe*, non poterat ea falſa hac doctrina, Eccleſiam ingredi & communicare.

*3. Reg. VIII. 46.

*Lib. III. cont. Ep. Pelag. c. 5.

Verùm nec Eccleſia primitiva umquam uſa eſt eo rigore, aut potiùs ea barbarie, quæ ne mandari quidem poterat exſequutioni, ſi voluiſſet; nec S. Dionyſius ſimile quidquam ſcripſit. Arnaldus, nempe, ſenſum ejus minimè adſequutus eſt, quod nunc oſtendam, & cogam eum fateri.

CAPUT XVI.

Enarratio loci S. Dionyſii, è Cap. III. de Hierarchia Eccleſiaſtica, malè intellecti ab Arnaldo & à Georgio Pachymere. Variæ ſignificationes vocis Pœnitentia. Quis ordo ſervaretur in excluſione eorum, qui non aderant Miſſæ.

I. UT intelligatur inſignis ille locus S Dionyſii, neceſſe eſt ut probe ſciamus quodnam ſit argumentum, & quinam ſcopus III. Capitis Libri de Hierarchia Eccleſiaſtica, in quo eſt. In eo S. Vir agit de *Synaxibus*, hoc eſt, de cœtibus Eccleſiaſticis in quos conveniebant fideles, ad Sacrorum Myſteriorum celebrationem, narrátque quæ in iis ſolerent fieri. Inter alia igitur dicit cum Pſalmodia deſiiſſet & abſoluta eſſet lectio ſacrorum librorum, [9] *ejectos ſacro ambitu Catechumenos, dein Energumenos, & Pœnitentes; manſiſſe verò eos qui digni erant qui ſpectarent res divinas earúmque participes eſſent.* Probè notandi ſunt tres illi hominum ordines, qui emittebantur Eccleſiâ, nec myſteriorum celebrationi aderant.

II. Deinde poſtquàm expoſuit, quæ interea fierent in ſanctis illis ritibus; aggreditur accuratiorem rationem reddere excluſionis trium illorum ordinum. Tum ſummatim rem repetens, ita loquitur: [10] *Poſtquàm ergo divino Templo emiſſi ſunt, & à Sacrificio quod eorum captum ſuperat, qui nondum ſacris ullis ſunt initiati, deinde transfugæ à ſacra vita; conſequenter verò & ii, qui propter imbecillitatem afficiuntur terriculamentis & ſpectris Cacodæmonum; quippe qui non pervenerunt, intentâ & perpetuâ propenſione, ad immobilitatem & efficaciam divini habitûs; poſtea & præter illos, qui reliquerunt quidem contrariam vitam, ſed nondum ſunt purgati ab ejus imaginibus, habitu & amore divino impermiſto; & poſt hoſce qui non ſunt planè uniformes, &, ut ſecundùm legem loquar, prorſus ſine macula & vitio.*

III. In hoc loco obſervandum S. Dionyſium non loqui, niſi de iis, qui excludebantur Eccleſiâ, voce ſollemni Diaconi, quâ jubebantur exire, non omnes ſimul; ſed ſuo ordine & per intervalla, ut mox dicemus. Hic videntur commemorari quinque ordines hominum Eccleſiâ expulſorum. Primus eſt Catechumenorum; ſecundus eorum qui delapſi ſunt in peccatum, quos vocat *Sanctæ deſertores Sanctæ vitæ*; tertius eſt obſeſſorum à Cacodæmonibus; quartus eorum, qui nuncium quidem remiſerunt pravis moribus, ſed eorum reliquiis nondum ſunt ſatis purgati, qui ſunt Pœnitentes; quintus eorum eſt, qui non ſunt planè *uniformes*, ſed vitio quopiam commaculati. Attamen, quemadmodum paragrapho primo diximus, Dionyſius, initio Capitis, enumerat tantùm tria hominum genera, qui juſſi Eccleſia exibant; & qui fuere Catechumeni, à Cacodæmonibus obſeſſi & Pœnitentes. Quinam igitur ſunt duo alii gradus?

IV. Credidit Arnaldus quintam claſſem eorum, qui ejiciebantur, fuiſſe hominum qui nondum *planè conjuncti erant cum Deo*. At Græca vox eſt ἑνοειδεῖς, quæ ſignificat *uniformes*, iique intelliguntur quibus animus nondum ſatis purgatus eſt, & ad ſimplicitatem Chriſtianam adductus; ſed qui diviſi ſunt reliquiis affectuum, quibus creaturas proſequuntur; quamvis ſint perfectiores quartis, quibus eſt phantaſia referta phantaſmatibus & imaginibus præteritorum peccatorum. Itaque non intelliguntur qui nondum prorſus *conjuncti ſunt cum Deo*, ut vertit Arnaldus, ſed qui non ſunt *uniformes*. Præterea exiſtimat Arnaldus hos eſſe diſtinguendos à Pœnitentibus, & quia non erant prorſus perfecti, ideò excluſos à Communione & ab Eccleſia fuiſſe. Quæ interpretatio eſt frigida, & ratione omni deſtituta; cum nullo modo veriſimile ſit excluſos ab Eccleſia eos, qui non erant prorſus perfecti. Nec ulla eſt auctoritas, aut exemplum, quo confirmari hæc falſa opinio poſſit.

V. Georgius Pachymeres, qui paraphraſin ejus libri conſcripſit, [11] exiſtimat quintum illum ordinem Dionyſii eſſe homines Laicos; qui propter vitam communem, quam agunt, eámque multis negotiis diſtractam, non ſunt ſatis ſimplices, atque *uniformes*; qua de cauſa, à Choro & ab Altari amovebantur. Verum defendi non poteſt ea opinio, cui contradicit S. Dionyſius. Cùm ait ejuſmodi homines excluſos fuiſſe ab Eccleſia. Quod non poteſt intelligi de Laicis, qui ex ea non egrediebantur, ſed in locis ſuis ſacrificio aderant.

VI. Ut rectè hic locus intelligatur, in memoriam revocandum id quod diximus, libro antecedente, de quatuor gradibus Pœnitentiæ publicæ, déque ſtationibus atque exercitationibus trium priorum. Qui vocabantur προσκλαίοντες, hoc eſt, flentes manebant extra Eccleſias; neque eas ingrediebantur. Secundi, qui dicebantur ἀκροαταὶ, hoc eſt, auditores, ingrediebantur ad audiendum verbum Dei, æquè ac Catechumeni; ſed eo audito, emittebantur. Quo facto, Pœnitentes tertii ordinis qui dicebatur ὑπόπτωσις, hoc eſt, *proſtratio corporis*, in media Eccleſia manebant, ubi in humum proſtratis manus imponebant Epiſcopus & Clerus, additis nonnullis precibus; deinde dimittebantur. Obſervavimus præterea, quamvis hi quatuor gradus tribuerentur Pœnitentiæ publicæ; attamen nunc *Pœnitentium* complecti tres primos, nunc tantum tertium.

VII. S. Dionyſius, initio Capitis, de quo agimus, ſecundo & tertio ordini hoc nomen imponit, de iis enim ſolis loquitur qui voce Diaconi ea Eccleſia emittebantur, quales erant ſecundi & tertii ordinis Pœnitentes, nam primi, cùm non ingrederentur Eccleſiam eâ emitti non poterant. Duos ergo illos memoratos ordines initio Capitis, ait eſſe ἐν μετανοίᾳ, *in pœnitentia*. Hi autem duo ſimul non egrediebantur, verum hic ordo ea in re ſervabatur. Poſt lectionem Scripturæ, Diaconus jubebat Catechumenos, deinde eos qui cùm deliquiſſent, nondum admiſſi erant ad Pœnitentiam, exire, quos Dionyſius vocat ἀποστάτας, hoc eſt, transfugas ſanctæ vitæ. Tum expellebat à Dæmonibus obſeſſos, ac tandem *Auditores*. Quamobrem S. Gregorius Thaumaturgus, Canone XI. quem

9 Καὶ μετὰ ταῦτα ἔξω γίνονται τῆς ἱερᾶς περιοχῆς, οἱ κατηχούμενοι, πρὸς αὐτοῖς οἱ ἐνεργούμενοι, καὶ οἱ ἐν μετανοίᾳ ὄντες· μένουσι δὲ οἱ τῆς θείας ἐποψίας καὶ κοινωνίας ἄξιοι.

10 Dion. 16. Ἐπεὶ δὲ τοῦ θείου γεγόνασιν ἔξω ναοῦ, καὶ τῆς ὑπερκειμένης αὐτοῖς ἱερουργίας, οἱ τῶν τελετῶν ἀμύητοι καὶ ἀτέλεστοι, πρὸς αὐτοῖς δὲ οἱ τῆς ἱερᾶς ἀποστάται ζωῆς, ἑπομένως δὲ τούτοις οἱ αὐτῆς τῆς ἐναντίας δειλανδρίᾳ καὶ φάσμασι δι' ἀνανδρίαν εὐπαθεῖς, ὡς οὔπω ἀφικόμενοι διὰ τῆς αὐτῆς τοῦ θείου συντόνου καὶ ἀκλινοῦς συντάσεως ἐπὶ τὸ τῆς θεοειδοῦς ἕξεως ἀκίνητον, καὶ δραστήριον· εἶτα πρὸς αὐτοῖς οἱ τῆς ἐναντίας μὲν ἀπολειπόμενοι ζωῆς, οὔπω δὲ καὶ τῶν φαντασμάτων αὐτῆς ἔτι [illegible] ἀποκαθαρθέντες, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ μὴ παντελῶς ἑνοειδεῖς, καὶ νομικῶς εἰπεῖν, ἀμώμητοι καὶ ἀλώβητοι παντελῶς.

11 [illegible]

quem laudavimus, ait Pœnitentes illos egreſſos eſſe cum Catechumenis. Hiſce egreſſis, tertius ordo, qui remanſerat, procidebat ad pedes Epiſcopi, & abſolutis iisbus ab eodem Diacono emittebatur.

VIII. Cùm Dionyſius ejus rei rationem redderet, diſtinxit duos hoſce gradus, hoc eſt, ſecundum & tertium; aitque eos, qui ad ſecundum pertinebant; cum non ita pridem ingreſſi eſſent Pœnitentiam, habuiſſe animum etiamnum refertum phantaſmatibus, &, ut ita dicam, viſcatis imaginibus præteritorum flagitiorum. Ad tertios verò quod attinet, qui magnâ parte earum ſordium mundati erant; quædam tamen veſtigia veteris vitæ animo retinebant, quibus fiebat ut ne prorſus mundi, ſimplices, atque *uniformes* animo eſſent; ita ut legalem & canonicam puritatem, de qua intelligendus Dionyſius, nondum eſſent adſequuti. Poteſt enim contingere peccatorem, ab initio converſionis, accipere gratiam tam copioſam, ut multùm ſuperaturus ſit ſanctitatem eorum, qui multos annos in Pœnitentia abſumſerint; imò etiam eos, qui numquam eam ſubierint. Attamen ſi ſpectetur conditio externa Pœnitentiæ, cui ex legibus Eccleſiæ ſubjacent, habentur immundi & indigni qui interſint S. Sacrificio; quamvis re ipsâ & apud Deum eo digniores ſunt, quàm multi, qui numquam ſicut illi deliquerint.

IX. Hæc fortaſſe eſt ratio cur S. Dionyſius agens de maculis, propter quas vetantur intereſſe Sacrificio, addat comparationem macularum, quæ merè legales erant, ſub Vetere Teſtamento, & quibus animus minimè afficiebatur; ſed ſitæ erant in externa æſtimatione Legis. Poterat etiam ſæpe contingere, ut cùm delicta ſatis expiata fuiſſent, apud Deum, & ad culpam, & ad pœnam quod attinet, primis officiis veræ ac ſeriæ Pœnitentiæ, in primo ejus gradu præſtitis; quod ſupererat difficultatum & moræ ad impetrandam Communionem, in ſecundo, aut in tertio, eſſet tantum legale ac canonicum; non vitioſum quidpiam, ex judicio Dei, qui ſolus novit arcanas animi cogitationes.

Maximi momenti hæc interpretatio eſt, ad multa intelligenda loca quæ occurrere poſſunt, atque hoc modo commode explicari. Verùm ejus præſtantia clarior fiet, ſi eam conferas cum Arnaldina; quæ non eſt dilucidatio S. Dionyſii, ſed perturbatio ſensûs, cùm ejus qui ineſt ſancti viri verbis, tum etiam ejus, qui eſt Arnaldo cum ceteris hominibus communis.

X. Lector igitur, ex hoc loco, colligat, quinque hominum genera fuiſſe Communione excluſa. Primum fuit Catechumenorum; ſecundum peccatorum, quibus nondum conceſſa fuerat facultas ſubeundæ Pœnitentiæ; tertium obſeſſorum à Cacodæmonibus; quartum eorum qui erant in duobus primis gradibus Pœnitentiæ, & præſertim qui dicebantur *Auditores*, qui proximè ſequebantur Catechumenos; quintum fuit eorum, qui erant in tertio gradu Pœnitentiæ, qui gradus vocabatur ὑπόπτωσις; & qui Pœnitentes ultimi omnium egrediebantur. Hic eſt commodiſſimus ſenſus & ſolus verus; ut licebit intelligere, ſi attentiùs legantur verba Dionyſii, quàm fecit Arnaldus, qui præcipiti judicio in maximam hallucinationem delapſus eſt. [12]

CAPUT XVII.

Librum de Frequente Communione plenum eſſe jactantia, & indecoris dictis. Tribuere eum Carthuſiano, & auctori Anonymo quæ minimè ſenſerunt. Infirma conjectura Arnaldi, de Communione per decem dies, ab adſcenſione Domini noſtri.

I. QUAM eſt intoleranda arrogantia ac ſuperbia? Non poſſum aperire Opus de Frequente Communione, quin mihi ſingulis paginis occurrant indicia ſuperbiæ, & oratio hominis affectui indulgentis. An decet Directorem animorum, Patrémque Spiritualem, & virum uſque adeò Theologiæ Myſticæ peritum, ut alios docere aggrediatur, tam iracundum eſſe, nec diſcipulos alloqui niſi minace ſtylo, probriſque ac convitiis, quibus imperitia eis objicitur, referto? At certè nos manſuetè docere debueras divina iſta arcana, eximiáſque cognitiones quas à Deo accepiſti. Quare ergo es uſque adeò triſtis ac durus? Quid tibi fecit bonus ille Carthuſianus, ut de homine loqui non poſſis, ſine convitiis, aut irriſione?

II. Annon times, Arnalde, ne ab alio ſic ipſe habearis? Profectò ſatis ei erit cauſæ, cur ita ſe gerat. Ad me quod attinet, hoc unum quæro, qui te ab errore revocem, ſi fieri poteſt, & erroribus tuis demonſtratis ad ſaniorem mentem adducam. Quod ſi à te impetrare nequeam, aut ſi tibi ipſe ita ſis inimicus ut malis pertinaciter morbo laborare, quàm pati tibi auxilium ferri; aliis hæc uſui eſſe poterunt.

Pergam igitur tibi hoc præſtare officium, dum oſtendam id quod objicis R. Patri Antonio Molinæ Carthuſiano, & Scriptori Anonymo, qui eum exſcripſit; carere, nempe, eos ratione & judicio; id in te recidere, nec uſpiam in toto tuo Opere * *firmam ullam ratiocinationem* cerni; quod affirmas de duobus illis viris, quos aggreſſus es. * Part. I. c. 3.

III. Illis tribuis, quod numquam cogitaverunt; quæ ſcripſerunt ad ſuadendam Frequentem Communionem, iis promiſcuè invitari omnis generis homines ad Communionem, dignorum aut indignorum nullâ ratione habitâ. Hoc verò mera eſt calumnia, nec umquam is eorum fuit animus, ut ſat multis oſtendi. Quis te docuit *eos velle perſeverantiam in Communione antecedere perſeverantiam in doctrina Apoſtolorum*, quam putas eſſe *regularum divinarum obſervationem*. Hæc non eſt eorum ſententia. Contendunt omnes communicaturos probè paratos accedere debere, & ſic omnino affectos eſſe, ut neceſſe eſt & decet; ita ut quàm maximam diligentiam & religionem hanc in rem adhibeant. Attamen hæc præſcribunt eâ prudentiâ, quæ tuis deeſt inſtitutis; quia norunt diſtinguere id quod præceptum eſt & neceſſarium, ab eo quod non exigitur neceſſariò; cavéntque ſibi ne illaqueent animos doctrinâ ineptâ, & quæ ad deſperationem eos adigit; dum inacceſſum reddit iis S. Sacramentum, novis impedimentis, tyrannicíſque exactionibus, quibus ne ipſe quidem ſatisfacere poſſis.

IV. Sed quàm firmæ ſint tuæ ratiocinationes videamus. Ut nos doceas magnam poſtulari præparationem, ut quis ſæpe communicet, profers exemplum Apoſtolorum & aliorum fidelium numero centum viginti, *qui ab adſcenſione Jeſu Chriſti exſpectabant Jeroſolimæ adventum Spiritûs Sancti*, & qui per illud decem dierum intervallum Euchariſtiam non celebrarunt, *cùm non ſatis bene affectos ſe exiſtimarent, ut alerentur pane cæleſti, velléntque exſpectare plenitudinem Spiritûs Sancti, ut tremenda myſteria digniùs celebrarent.* Hoc autem uno hanc in rem argumento uteris, quòd Scriptura hanc rem narrans, dicat tantùm * eos *perſeveraſſe in precibus*, nec quidquam de Euchariſtia addat. Quàm ſæpe abſurda ſunt tua commenta, quàm inania argumenta! Id genus argumenti eſt locus quidam communis, quem magni faciunt Hæretici noſtri, & ex quo erroneas ſuas collectiones plerumque deducunt; dum ſilentium Scripturæ contendunt eſſe teſtimonium contrarium iis, quæ docet Eccleſia, & meram omiſſionem ſtatuunt perinde eſſe, ac diſertam negationem. Cave ne eos imiteris, ne eadem ratione cogaris valedicere multis capitibus fidei tuæ, quæ non ſunt in Scriptura. * Act. I. 14.

Quando Petrus dicitur ab Herode in carcerem conjectus fuiſſe, eadem Hiſtoria ſacra hoc unum habet *: *oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum, pro eo.* An velles colligere ex eo quòd nulla mentio fiat Euchariſtiæ, diebus illis Paſchatis, aut Azymorum, nullum * Act. XII. 5.

12 Ex ſuperiore deſcriptione Pœnitentiæ colligere licet, cum viris doctis, non Heterodoxis tantùm, ſed etiam Catholicis, Dionyſium hunc non eſſe Areopagitam, qui deſcribat gradus Pœnitentium Apoſtolicis temporibus ignotos, ut obſervavit *Petavius* noſter Lib. II. c. 8. & alibi. Præterea conſtat ex Can. XI. Niceno eo tempore fuiſſe tantùm tres gradus Pœnitentium, *audientium*, *proſtratorum*, & *conſiſtentium*. Sic loquitur de iis, qui tempore Licinii fidem deſeruiſſent: Ὅσοι γνησίως μεταμελῶνται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσιν, ὡς πιστοί, καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται, δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν εὐχῶν: *quicumque vero pœnitentiâ ducuntur tres annos inter auditores exigent, ut fideles, & ſeptem annis proſternentur, duobus autem annis, abſque oblatione, erunt orationum cum populo participes.* Th. Alethinus.

13 Homil.

lum ſacrificium in Eccleſia celebratum? Hoc non eſt credibile. Carthuſianus & Scriptor Anonymus ſibi quidem cavent ne utantur argumentis tam levibus; qualia ſi in eorum Scriptis animadvertiſſes, pro tua indole, tuóque ſtylo caſtigationum, & convitiorum erga eos parcus non fuiſſes.

CAPUT XVIII.

Mira abſurditas ratiocinationis Arnaldi, in quam delapſus eſt, dum vult caſtigare Auctorem Scripti Anonymi, æſtu nimiùm præcipiti. Quod illuſtratur variis exemplis.

I. MALE affecti ſunt, qui quidpiam ſcribere aggrediuntur, præſertim confutandi causâ, cùm patiuntur animum ſuum nimio affectu exardeſcere. Is affectus homines excæcat, præcipitéſque in quævis mittit, ita ut facilè in adverſariorum tela irruant, eadémque delicta committant, quæ aliis exprobrant. Opus de Frequente Communione iis ſcatet exemplis, quorum unum ex inſignioribus proferemus.

* Tr. VII. c. 4. §. 2. R. P. Antonius Molina * Carthuſianus protulerat locum Gennadii, nomine S. Auguſtini, quemadmodum citari ſolet in quo dicit: *quotidie Euchariſtiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero.* Tum verò Molina, *ſed hoc*, inquit, *intelligendum de conſuetudine generali. Cùm enim jam degeneraſſet fervor pietatis, moréſque multorum eſſent depravati, pro his univerſis, non eſſe laude dignum cenſet. At ſi ſpeciatim rogaretur de his, qui ad virtutem ſeriò incumbunt, haud dubiè probaret.*

II. Veriſſima hæc cùm ſint, ita ſunt ab Anonymo contracta: *Quod intelligitur de conſuetudine generali, non de peculiari eorum, qui volunt ſecundùm virtutem vitam inſtituere.* Similiter ſi peritus Medicus diceret, *ſe potum vini nec probare, nec improbare;* animus ejus ſic eſſet capiendus, ipſum ſummatim loquendo, nec auctorem eſſe, nec diſſuaſorem bibendi vini, quandoquidem aliis prodeſt, aliis nocet; ſed ſi ſententiam rogaretur de iis, qui firma valetudine utantur, probaturum eſſe eum potum. Nemo ſanus aliter intellexerit reſponſum Medici; quo ſenſu, nihil eſt quod in eo carpatur.

* Part. I. c. 16. III. Attamen Arnaldus * contendit *errorem eſſe & abſurdum interpretamentum.* Deinde addit, quandoquidem Anonymus *negat hoc eſſe intelligendum de iis, qui, ſecundùm virtutem, volunt vitam inſtituere; oportere intelligi de iis qui nolunt ad virtutis normam mores ſuos exigere. Itaque, ex miro hoc interpretamento, S. Auguſtinus aut Gennadius, in medio reliquerint, an conducat quotidie communicare iis, qui ſecundùm virtutem non vivunt.* Nunc nega non eſſe judicium quoddam divinum, in tam portentoſa cæcitate. Quæ Dialectica te docuit, Arnalde, ita ratiocinari? An ut allato exemplo iterum utar, ſi negemus reſponſum Medici prolatum intelligi de iis qui bene valent, nec eos propriè reſpicere, inde ſequetur rem ab eo in medio eſſe relictam, quod attinet ad ægros? Hæc eſt vitilitigatio Sophiſtæ, ſed craſſa & facilis retectu.

IV. Ut autem abſurditate tuæ conſequentiæ magis percellaris, alterum tibi proponam exemplum. Si quis Sophiſta qui legiſſet, apud Ariſtotelem, animal neque ratione præditum, neque deſtitutum eſſe; hinc colligeret hominem, qui eſt animal, neque rationalem eſſe neque carere ratione; hoc unum illi reponi poſſet, Ariſtotelem loquutum de animali in genere, non de animali in ſpecie, qualis eſt homo. Quod ſi Sophiſta reponeret, quoniam enunciatio Ariſtotelis intelligenda non eſt de homine, eſſe intelligendam de bruto, ac proinde Philoſophum dixiſſe brutum neque eſſe rationale, neque deſtitutum ratione; annon inſtar meri Sophiſtæ, aut quaſi ratione deſtitutus ipſe eſſet ſe gereret? Utrumvis eligito. Profectò neuter ſimilis eſt viro probo, qui in rebus tanti momenti ſolam veritatem quærit.

CAPUT XIX.

Objectiones Arnaldi ambiguitatibus aut fraudibus nixæ. Duo eſſe genera frigoris in pietate, duo item fervoris, alterum rationale, alterum ſenſile. Duo eſſe genera gratiæ, & quid vulgò ſoleat nomine gratiæ intelligi. Auctorem Anonymum perperam reprehenſum fuiſſe.

I. QUOD modò dixi de captioſa Arnaldi ratiocinatione, me deducit ad alias ejuſdem generis, * * Part. I. c. 18.
quibus malâ fide * dicta P. Carthuſiani, & Scriptoris * Tr. VII. c. 5. §. 5.
Anonymi carpit. Primùm quidem monuerunt, *quodcumque frigus quiſpiam ſentiat, ſi modò ſit ſine peccato mortali, debere eum accedere ad Euchariſtiam.* Cui propoſitioni Arnaldus opponit locum [13] Chryſoſtomi dicentis, *nos debere accedere cum fervore, & incenſo amore, ne pœnas ſubeamus.* Verùm contrarius ei non eſt. Res eſt pudenda animorum Directori, ignorare duo eſſe genera frigoris. Alterum quidem malum eſt, cùm ſit peccatum, vel effectus peccati, quod præſens eſt in eo qui accedit ad Communionem. Alterum verò eſt ſine peccato, quamvis aliquando ſit pœna præteriti peccati, cui jam Deus ignovit, & quod tamen plectit ſubductione gratiarum, & ſenſilis fervoris. Aliàs non propter ullum peccatum Deus internâ deſertione mulctat peccatorem, ſed ut ſervorum ſuorum conſtantiam ac fidelitatem probet. Prius neceſſariò Communionis dilationem flagitat; non poſterius, quod ſæpe non eſt in poteſtate noſtra, potéſtque Communionem comitari, ſine ulla culpa, imò verò cum nonnulla utilitate, ac merito. Carthuſianus & Scriptor Anonymus ſatis ſupérque duo illa frigoris genera diſtinxerant, nec quidquam omiſerant eorum, quæ neceſſaria erant, ut æquo Lectori ſatisfacerent. Sed quod ſatis eſt æquitati ac prudentiæ, id numquam invidiæ ac malignitati ſatisfacit.

II. Poſtea Arnaldus carpit hæc, quæ leguntur in Scripto Anonymo; *etiam tum cùm exiguus animo noſtro ineſt fervor, nobis eundum eſſe ad Altare, ſine metu*, &c. Opponit Arnaldus huic ſententiæ dictum S. Chryſoſtomi, qui vetat ne accedamus ad S. Sacramentum *ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, temerè & dicis causâ*, ſed cum ſancto metu. Quaſi verò hoc pugnaret cum eo quod eſt in Scripto! Quis eſt adeò rerum ſpiritualium imperitus, ut neſciat duo eſſe genera fervoris, quemadmodum frigoris? Unum eſt internum, ſpirituale, & rationale, atque actus ejus virtutis, quæ Religio dicitur; nec aliud eſt præter promtum animum, quo ferimur ad exercitia pietatis, & cultum divinum, * ut obſervavit S. Thomas. Secundum eſt ſen- * S. Th. 2. 2. q. 82. art. 1. & 2.
ſile, ſitúmque in guſtu quodam partis inferioris animi, quæ delectatur, ac veluti mergitur cœleſtibus deliciis, extenſione, ac quaſi adſperſione alterius illius fervoris, qui eſt in ſuperiore parte animi.

III. Hi duo fervores ſæpe ſejuncti ſunt; & prior quidem præſtantior eſt, nec umquam ſine gratia divina ac ſine caritate; non ſecus ac aliæ virtutes morales, quas Theologi vocant infuſas, & quæ ſecundùm nonnullos, conſtituunt eumdem habitum ſupernaturalem cum caritate; & ſecundum alios, ita ab ea diſcrepant, ut tamen divelli nequeant. Non eadem eſt ratio fervoris, quem ſenſilem vocavi, qui interdum conjunctus eſt, in animo ſceleratiſſimorum hominum, unà cum peccato mortali; quando à Deo percelluntur, & ſentiunt inuſitatas blanditias, ſi ita loqui licet, Spiritûs ſancti, quæ reſolvuntur in dulciſſimam animi commotionem, quam ſequuntur lacrimæ. Quod vulgus putat eſſe unicum ac verum fervorem religioſum.

IV. Verum is non eſt verus fervor religioſus, & quo nos incenſos vult Chryſoſtomus in loco memorato, ubi etiam nos vetat *dicis causâ*, accedere ad Sacramentum. Sic enim vertendum *ὡς ἔτυχε*, non *temerariè* (Gallicè *témerairement*, quod ut verteremus finximus adverbium temerariò) ut vertit Arnaldus quia Interpres Latinus habet

13 Homil. 24. in 1. ad Cor. προσίωμεν μετὰ θερμότητος καὶ πεπυρωμένης ἀγάπης. *Tom. IV.*

bet *temerè*. Aliud dixeris, ſi dicas quempiam feciſſe aliquid *temerariò*, aliud, ſi dicas Græcè εἰκῇ ἢ ὡς ἔτυχε vel Latinè *temerè*. Nam vox *temerarius* (Gallicè *témeraire*) ſignificat ſuperbum & audacem; & *temerariò* (Gal. *témerairement*) aliquid facere eſt inconſiderate, audacter ac ſuperbe facere. Sed Græcæ voces ὡς ἔτυχε & Latina *temerè* ſignificant actionem languidam ac negligentem, & quæ tantum dicis causâ editur; ſed cui poteſt fieri ut nulla inſit adrogantia, nulluſve contemtus. Qui autem ad Communionem accedunt imparati, delinquunt potius pigritiâ & negligentiâ, quàm ſuperbiâ; niſi per interpretationem rem intelligas, quia omni peccato ineſſe ſuperbia cenſetur. Quod obiter dictum eſto.

V. Ut redeamus ad religioſum fervorem, ſatis liquet R. P. Carthuſianum & Scriptorem Anonymum quando docent non eſſe omittendam Communionem, quamvis nullus adſit fervor, non loqui de vero illo fervore religioſo & rationali, ſed tantùm de externo & ſenſili. Idem etiam dicendum de voce *Gratia*, de qua in Scripto Anonymo hæc legimus: *Quo magis deſtituti ſumus gratiâ, eo audaciùs accedendum ad Euchariſtiam.* Profectò aut valde rudem, aut valde malignum oportet eum eſſe, qui tam pravè hæc verba interpretetur, quàm facit Arnaldus; quaſi, nimirum, vellet Scriptor, expedire participem fieri Euchariſtiæ homini omni planè pietatis ac religionis ſenſu deſtituto. Nimis atrox ea eſt calumnia, & nimis manifeſta; quam & Carthuſianus & Scriptor Anonymus diſerte amoliti ſunt à ſe, cùm docuerunt communicaturi purgatum eſſe oportere animum omni peccato mortali, ope Communionis Sacramentalis.

VI. Igitur Scriptor minimè intellexit gratiam, quâ deletur peccatum, ſed peculiare auxilium quod Deus in uſu Sacramentorum ſuppeditat. Præter gratiam *habitualem*, quæ nos ſanctificat, præſentiâ Spiritus ſancti; indigemus aliis gratiis, quæ vocantur *actuales*, & quæ ſunt commotiones quædam intellectûs ac voluntatis, ſitæ in luminibus ac cogitationibus, quibus vehementer afficimur, & quæ animum incendunt, & paratum omnibus obſequiis erga Deum reddunt. Qui ſcripſerunt de Theologia Myſtica ea ſolent vocare *conſolationes ſpirituales*, & ſæpe etiam nominant *gratias*, ut * Auctor Libri de Imitatione Jeſu-Chriſti, qui vulgò tribuitur Gerſoni, at creditur eſſe Thomæ à Kempis.

* Lib. III. c. 54. & ſeqq.

DIO-

Digitized by Google

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS
E SOCIETATE JESU
Theologicorum Dogmatum
DE
POENITENTIA PUBLICA ET PRÆPARATIONE AD COMMUNIONEM
LIBER QUARTUS.

CAPUT I.

De diſpoſitione neceſſaria ad Communionem & de eo quod judicandum de frigore. Doctrina oppugnata ab Arnaldo eſt Catholica. Quod probatur auctoritate Magiſtrorum Theologiæ Myſticæ, & primum quidem Joannis Gerſonis, tum S. Laurentii Juſtiniani, Thomæ à Kempis, Thauleri, & Ludovici Bleſenſis Abbatis Lætitiæ.

I. DOGMA eſt adeò univerſim receptum ab iis qui præcepta dedere de vita ſpirituali, defectum fervoris vel gratiæ, qualem eum propoſuimus ad calcem Libri præcedentis, non poſſe meritò impedire Communionem, ut ſupervacuum putem ei diutiùs immorari. Attamen quia Arnaldus hoc caput doctrinæ pertinaciùs oppugnavit, & maxima pars diſputationum ejus ad diſſuadendam, infamandámque Frequentem Communionem, huc tantùm recidit; neceſſe habeo Caput unum tribuere dilucidationi Veritatis tanti momenti, & luce doctrinæ ſanctorum hominum expellere tenebras, quibus eam obſcurare novatores conati ſunt.

II. Huc faciet primum conſenſus accuratiſſimorum Theologorum Scholaſticorum, de diſpoſitione ac præparatione neceſſaria, ut dignè communicemus. Omnes, uno conſenſu, ſtatuunt ſatis eſſe ſi animus ſit peccato mortali purgatus, quod ſit deletum Confeſſione Sacramentali; cumque qui hoc conſequutus eſt, paruiſſe præcepto divino Pauli ore prolato, *Probet ſe ipſum homo*, antequàm cibo hoc cœleſti veſcatur. Quod non dico, quaſi optandum non ſit, ut non ſemel profeſſus ſum, à fidelibus quàm maximam curam ac perfectionem afferri ad actionem uſque adeò ſanctam, atque ad Sacramentum tam auguſtum. At aliud eſt prorſus neceſſarium, aliud id quod decorum eſt, & ad majorem perfectionem poſtulatur.

III. Si ex ſententia tot gravium Doctorum, quales ſunt S. Thomas, S. Bonaventura, Alexander Alenſis, Durandus, Major, Gerſon, Dominicus Soto, & tot aliorum, nullum aliud officium ab homine Chriſtiano, qui communicare vult, neceſſariò exigi poteſt, niſi ut peccata ſua Sacramentali Confeſſione expiet; ſequitur eum ad Euchariſtiam poſſe accedere, quodcumque frigus in animo ſentiat, & quamvis fervor ei deſit; ſi modò tepor aut frigus non ſint cum peccato mortali conjuncta, quod ſolum Communionem impedire debet. Quamobrem minimè vituperandi ſunt P. Carthuſianus, & Anonymus Scriptor, cum eorum doctrina ſententiæ communi, quæ in Eccleſia obtinet, conſentanea ſit.

IV. Quoniam autem hic agimus de diſpoſitione neceſſaria, ut quis dignè & cum fructu communicet; atque ex ea occaſione delapſi ſumus ad refrigerationes atque imminutiones fervoris ſpiritualis, quas interdum experiuntur etiam ſanctiſſimi viri, cùm ad Communionem accedunt; oportet ut poſt Scholæ Doctores, qui ſemper omnia ad vivum reſecant, producam teſtimonia præſtantiſſimorum Theologiæ myſticæ Magiſtrorum, quæ ad uſum magis accedit, & cujus eſt fines exercitiis religioſis ſignare. Intelligere licebit ex concentu, qui eſt inter Scholaſticos & Myſticos Theologos, veram eſſe, quam tuemur, doctrinam, atque ab Arnaldo temerè oppugnatam.

Joannes Gerſon æquè celebris eximiâ doctrinâ, ac ſanctitate, ſcientiaque, quæ *experimentalis* dicitur, rerum ſpiritualium & theoreticarum, nobis reliquit egregia præcepta ad regendos animos religioſos, cùm talia eis contingunt. Hanc in rem habet quod jam alibi *protuli, de refrigeratione fervoris religioſi; & quod æquè plenum eſt prudentia, ac conſolatione piorum animorum. Hoc opponendum tyrannidi iſti novæ, quæ male habet atque angit homines; impoſitis legibus, quæ non tantùm difficulter, ſed ne ullâ quidem ratione obſervari poſſunt.

* Lib. III. c. 13.

V. Idem Doctor, in libro quem conſcripſit *de præparatione ad Miſſam*, * docet, ad eam dignè celebrandam, ſatis eſſe ſi quis moraliter certus ſit ſe in gratia apud Deum eſſe; quod reſcire poteſt, ſi in ſuos mores inquirat, eâ diligentiâ, quæ ſolet adhiberi in re magni momenti. Quo facto, ſi nullum inveniatur peccatum mortale, nec ulla ejus committendi voluntas; dummodò nulla ſit legitima ac canonica prohibitio; quales ſunt excommunica-

* Conſid. 2.

tio aut irregularitas; ſacrificium ſummâ fiduciâ poteſt offerre.

* Conſid. 5. Idem docet nec omnem defectum * fervoris, aut attentionis, nec omne genus licentiæ impedire neceſſariò quominùs Miſſa dignè celebretur; quandoquidem cauſa perturbationis eſt ſæpe rebellio partis inferioris animi, & tyrannicæ legis, quæ corpus noſtrum in vinculis habet, & quæ cùm ab arbitrio noſtro non pendeat, ſæpe frigora menti creat, & perturbationes, quibus laceratur, agitatur atque à fervore religioſo avocatur.

Deinde docet nos magnus ille vir quid ſit faciendum, nec animum deſpondendum, aut abjiciendum à noſtro propoſito, quæcumque in nobis fiat mutatio, modò ſit ſine peccato mortali. Denique oſtendit, in omnibus hiſce caſibus adventitiis, nihil tutius fieri poſſe, quàm ſi ſequamur conſilium Patris Spiritualis.

* Conſid. 2. VI. Præterea in ſequente * Conſideratione, diſputat de Frequente Celebratione Miſſæ, contenditque tandem ſemper ſatius eſſe offerre ſæpiùs Deo Sacrificium Altaris, quàm eo abſtinere, quocumque frigore, aut tepore teneamur. *Sed frigidus ſum, dicis, aut tepidus. Sæpe ſuſcipit initium celebrationis hominem parum devotum, & frigidum, quem in fine caleſcentem dimittit, & fervidum.*

Annon ita ſentiunt P. Carthuſianus, & Auctor Anonymus, in quibus caſtigandis majorem acerbitatem adhibet Arnaldus, quàm ſcientiam ac prudentiam? Me pudet, tædétque, cùm video quantâ audaciâ carpantur quæ non intelliguntur, quaſi eſſent erronea, cùm ſint manifeſtò vera & vulgò recepta, adeò ut à ſolis imperitis ignorari poſſint. Si autem Sacerdoti, ad celebrandam Miſſam, ſatis ſit non eſſe reum ullius peccati mortalis; facile eſt judicatu, multò potiori jure eamdem affectionem ſatis habendam, ad dignè communicandum; quia tam dignitas Sacerdotalis ordinis, quàm præſtantia actionis tam eximiæ, ac eſt Sacrificium, poſtulant præparationem accuratiorem ac ſubliniorem in Sacerdote, quàm ſola myſteriorum participatio, in homine laico. *Excellentior quippe gradus,* * ait S. Laurentius Juſtinianus, *perfectiorem exigit præparationem.*

* Lib. de Diſc. Mon. conver. c. 19. VII. Idem vir ſanctus paullò pòſt ſimilia præcipit ac Gerſo: *Nemo autem,* inquit, *ſervorum Dei ab hoc prorſus ſe ſubtrahat Sacramento, quamvis actualis deſit devotio, nec quiſquam eo privetur.* Deinde: *Propterea non debet à S. Dominico convivio repelli indevotus juſtè vivens, virtuosè converſans, humiliter ſe agnoſcens, purè confitens & reverenter accedens.*

VIII. Liber de imitatione Jeſu-Chriſti, qui vulgò inſcribitur Gerſonis nomine, & magni ſit ab hominibus Spiritualibus, continetque veluti mannam ac cupedias religioſi fervoris, * ubi agit de præparatione ad Miſſam, aut ad Communionem, primùm hoc conſilium præbet, ut diligenter excutiatur animus purgetúrque à peccato verâ contritione & humili confeſſione; ita ut nihil ſuperſit quod eum angat, neque conſcientiæ morſus ullus, quod obſtet, ne liberè Altare adeatur. Deinde adhortatur ad humilitatem coram Deo, atque ad confuſionem propter minima vitia quibus laborare ſolemus; ac tandem poſtquàm nobis certum eſt emendare mores noſtros, cùm fiducia ad Communionem accedere. * Alibi auctor nobis eſt Thomas à Kempis ſæpius confugiendi ad fontem gratiæ & miſericordiæ, qui eſt S. Euchariſtia; nobiſque aperit dolum Inimici, qui cùm norit eximios fructus, quos colligimus ex Communione, omni arte utitur ad avocandos ab ea homines religioſos, iis injectis ſcrupulis ac anxietatibus, quibus anguntur, & ſufflaminatur eorum fervor. Sed vult hæc omnia moroſiora negligi, nec ulla de ratione omitti Communionem.

* Lib. IV. c. 7.

* Ibid. c. 10.

IX. Joannes Thaulerus, quem maximi fecit Ludovicus Bleſenſis, vir ſummâ religione, doctrinâ atque auctoritate, quem ſæpe laudavit, & ſingulari Apologiâ defendit, idem ſentit ac alii Doctores. Ludovicus Bleſenſis collegit nonnullas ejus ſententias, de Frequente Communione, déque præparatione ad eam neceſſaria; * inter quas hanc habet: *Non quidem inficias eo bonum eſſe ad tempus, ex profunda humilitate, abſtinere; ſed multò melius fuerit ex amore accedere.* Tum agens de fervore, quo tunc animum incenſum eſſe oportet: *Nec perinde,* inquit, *neceſſaria hic eſt magna devotio ſenſibilis, ſed ſatis fuerit nullius peccati mortalis ſibi conſcium eſſe & Deo velle placere.* Præterea addit: *Non ergo ob id abſtinere debetis, quòd vitioſos ſeu defectuoſos vos eſſe conſpicitis. Quinimmò ob hoc ipſum, tantò amplius ad hanc gratiam properandum eſt.* Poſtea hæc habet: *Nemo igitur, propter minores defectus ſuos, à perceptione venerabilis Euchariſtiæ abſtineat; ſed potiùs infirmus & imperfectus quiſque, bonâ voluntate præditus, cum gaudio & amore accedat.*

* De Sal. Anim. c. 16. §. 5.

X. Transſcribenda eſſet ad verbum magna pars librorum venerabilis Patris Ludovici Bleſenſis, ſi vellem referre quidquid ſcripſit de affectionibus animi, quas Doctores ſpirituales vocant *ſiccitates*, & oſtendere eum, cum omnibus qui hiſce de rebus egerunt, exiſtimaſſe refrigerationibus fervoris religioſi non oportere fideles avocari à S. Communione; ſi modò nullius peccati mortalis ſibi conſcii ſint; aut ſi eo irretiti eſſent, ſe ſubjiciant poteſtati Sacerdotum, purgentúrque iis verâ atque integrâ Confeſſione. Nec quiſquam invenietur, qui nunc, & ex quo obſoleta eſt Pœnitentia publica, poſtulet præparationem accuratiorem & perfectiorem, quaſi neceſſariam ac præceptam.

CAPUT II.

Sententiæ Sanctorum aliquot hominum, de Frequente Communione, S. Gertrudis & S. Caroli Borromæi, ex quibus proferuntur multa eximia loca, quibus probatur Frequens Communio.

I. PROFAREMUS nunc teſtimonia ſanctorum hominum, qui diſtinctiùs egerunt de Frequente Communione, & definierunt quæ ſit præparatio neceſſaria ac præcepta. Revocat mihi in memoriam Ludovicus Bleſenſis, cujus modò memini, eximiam orationem, quam, ut narrat, habuit Deus, audiente S. Gertrude, hac de re. * Narrat cùm magna illa Dei ancilla oraret pro Religioſa Monaſterii ſui, quæ zelo juſtitiæ commota, perterrebat Sorores, eáſque à frequentiore Communione revocabat, conſpicuum ei factum eſſe Deum, & hiſce verbis conqueſtum: *Cùm deliciæ meæ ſint cum filiis hominum & ego hoc Sacramentum, ex ſumma caritate in meam commemorationem fidelibus ſuſcipiendum reliquerim, atque etiam cum illis, uſque ad conſummationem ſæculi remanere velim, quicumque aliquos à mortali peccato immunes verbis, vel ſuaſionibus ab ejus perceptione retrahat, is quodammodo impedit & interrumpit delicias meas, quas cum illis habere poſſem.* * In Conclavi an. fid. c. 6. § 1.

II. Addidit præterea malos ejuſmodi ſuaſores ſimiles eſſe Pædagogo nimiùm ſevero & moleſto, qui cùm præeſſet educationi principis pueri, nollet pati pueros æquales eum convenire & alloqui, quòd ejus dignitatem & divitias minimè æquarent; quamvis filius Regis eos amaret & percuperet cum iis ludere. Hac comparatione deſcribitur nobis conſilium novorum Directorum, qui uſque adeò extollunt affectionem animi neceſſariam ad communicandum, & fervorem religioſum, ut Sacramentum, etiam ſanctiſſimis quibuſque inacceſſum reddant. Verùm exigua ratio eſt habenda hominum mediocris eruditionis, virtutiſque vulgaris, & prudentiâ prorſus deſtitutorum. Eos jam oppugnabimus auctoritate ſanctiſſimorum virorum, & fulgentiſſimorum ſiderum, quæ in Eccleſia, hoc ſæculo, exorta ſint, initio facto à S. Carolo Borromæo.

III. Inſignis ille Archiepiſcopus Mediolanenſis, vir incomparabilis & verè Apoſtolicus, decus atque ornamentum noſtri ævi, abſolutiſſimum exemplar Præſulum, & ad quod optandum eſſet ſe componere omnes, quibus regimen animorum creditum eſt, nos docet quid ſentiret de S. Communione, in Actis Conciliorum Provinciæ ſuæ, ejus juſſu congregatorum, & quibus præfuit. Nonnullas ejus conſtitutiones ſubjiciam.

Quartâ parte Actorum, ubi agitur de adminiſtratione Sacramentorum, in Capite de S Euchariſtia, hoc præceptum habet: *Ad ſaluberrimum igitur hujus Sacramenti frequenter ſumendi uſum, Parochus fideles cohortabitur, atque excitabit naſcentis Eccleſiæ inſtitutis, ac exemplis, & SS. Patrum omnium conſentiente doctrinâ, ut ex Catechiſmo Romano diſcere poterit, & ſententia Oecumenicæ Synodi Tridentinæ, quæ optaret quidem fideles in ſingulis Miſſis, non ſolùm ſpirituali affectu, ſed Sacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicare. Curabit certè ut præter Paſchatis communionem, quæ Eccleſiæ præcepto neceſſaria eſt, ſaltem in præcipuis ſollemnitatibus, veluti Die Natali Domini, Epiphaniâ, Pentecoſte, in diebus item feſtis, celebrioribus B. Mariæ Virginis communicent.*

municent. Crebris præterea monitis, *illud quod beatiſſimus Silverius Pontifex ſtatuit in conſuetudinem revocare ſtudebit ut qui ſæpius non communicant, in Quadrageſima ſaltem, Dominicis diebus, corpus Domini ſumant, & die item Cœnæ Domini ex antiquo inſtituto, ac præterea in Adventu iiſdem præſtent.*

IV. Vult etiam hanc aliam induci in Parœcias conſuetudinem, ut homines communicarent, ſi quæ neceſſitas impendat; ut quando ſuſcepturi ſunt longum & periculoſum iter, aut aggreſſuri rem difficilem & magni momenti, quamquam ſine vitæ periculo; quando funeſtum & inexſpectatum quidpiam contingit, ut mors liberorum, uxotis, vel mariti, jactura bonorum, aliaque adverſa, quibus animus noſter vehementer afficitur. Similiter, cum beneficium quodpiam ſingulare à Deo accepimus, vult nos Deo gratum animum noſtrum teſtari, Communione extraordinariâ. Denique vult mulieres gravidas, inſtante partu, firmare ſe virtute hujus Sacramenti; & poſtquàm pepererint, idem ab iis fieri, ut gratias Deo agant, cùm primum pedem inferunt in Eccleſiam.

V. In tertio Concilio ſimiliter monet Parochos, ut populo frequentem Communionem inculcent. * Cui monito hæc notatu digna verba ſubjicit: *Quod ſi quis Concionator, etiam Regularis, aliquid contrà directè, indirectève dixerit, aut conconatus ſit; Epiſcopus, in cujus urbe Diœceſive hoc ille admiſerit, ei tamquam ſcandalum diſſeminanti Tridentina ejuſdem Synodi auctoritate interdicat prædicatione verbi Dei.*

* Act. Part. I. Conc. 3. p. 91.

In quarto * Concilio jubet, cùm multi ſunt Communicantes, conſtitui homines, qui dum populus accedit ad menſam, eum ſubinde hortetur, ut tam ſanctam conſuetudinem frequentet.

* Ib. p. 136. & ſeq.

In inſtitutione * Concionatorum, illis auctor eſt, ut ſæpius inculcent crebram oportere eſſe Communionem, eámque intromittant conſuetudinem; ut ſi populus ſingulis Dominicis non communicet, ſaltem communicet ſingulis menſibus, & quidem omnibus Dominicis Quadrageſimæ & Adventûs.

* Part. IV. p. 486.

Quid poteſt dici, aut fieri ampliùs, quo ſignificetur cupiditas rei cujuſpiam impetrandæ? Quænam clariora indicia optare poſſimus, quibus conſtaret ſanctiſſimum illum virum magni feciſſe Frequentem Communionem, quàm rationem quâ vel importunè eum uſum urſit, & intromittere conatus eſt? Sed exſpectemus aliquantiſper, dum alia proferuntur teſtimonia, ut ex omnium concurſu ac conjunctione naſcatur vis ratiocinationis, quâ præſtringatur novitas atque ad ſilentium adigatur.

CAPUT III.

Sententia S. Franciſci de Salles, Epiſcopi Genevenſis, de Frequente Communione.

I. Sancto Archiepiſcopo ſuccenturiatum dabimus Sanctum Epiſcopum, Genevenſem, nimirum, Præſulem; [1] qui quamvis nondum colatur in Eccleſia decreto publico, attamen exiſtimatione ac religione communi colitur; quod quotidie à Deo comprobatur multis miraculis. Hæc cùm ſatis eſſe queant, ut Sanctorum numero aliquando adſcribatur, ſatis gravia ſunt ut doctrina ejus ſancta habeatur, utque admittantur teſtimonia de Frequente Communione, quæ ex ejus Scriptis excerpemus.

Magnus ille vir ſic hac de re, in ſua * Introductione loquitur: *Si mundani, inquit, à te petant cur tam ſæpe communices, dicito illis duo hominum genera debere ſæpe communicare; perfectos, quia, cùm bene affecti ſint, malè facerent niſi accederent ad fontem perfectionis; & imperfectos, ut poſſint adſpirare ad perfectionem. Fortes, ne fiant debiles; debiles, ut fiant fortes. Ægros, ut curentur; ſanos, ne in morbum incidant. Te verò, quippe imperfectam, debilem ac ægram, indigere frequenti Communione cum perfectione tua, tuo robore, & tuo medico. Dicito eis, quibus non ſunt multa mundana negotia, debere ſæpe communicare, quia commodè poſſunt facere; eos verò quibus multa ſunt ejuſmodi negotia, quia communione indigent; eumque qui multùm laborat oportere etiam cibis ſolidis veſci, & quidem ſæpe. Dicito te accipere S. Sacramentum, ut diſcas id rectè accipere, quia non ſat bene fit id quod non ſæpe iteratur. Sæpe communica, Philothea, & quàm ſæpiſſimè poteris, ex conſilio Patris tui Spiritualis, & crede mihi, ut lepores hyeme albi fiunt, in montibus noſtris, quia nihil vident, nec comedunt præter nivem. Sic dum adorabis & comedes pulcritudinem, bonitatem, & puritatem ipſam in hoc divino Sacramento, fies tota formoſa, bona & pura.*

* Part. 2. c. 21.

II. Non piguit integrum locum exſcribere, ut liqueat quàm malè Arnaldus ſenſa magni illius ſervi Dei interpretatus ſit, & quàm contra genuinam ſententiam. Contendit enim Epiſcopum Genevenſem dixiſſe * *ad communionem illam ſingulis hebdomadibus repetendam, oportere animum bene valere.* Quod falſum eſt, & evertitur iis quæ protuli ex eodem loco, quem citavit Arnaldus, ubi vir ſanctus hortatus Philotheam ſingulis hebdomadibus communicare, eam docet quid ſit reſpondendum iis qui tam frequenti Communione offenduntur; quod eſt planè contrarium enunciationi, quam ex eo, fallace conſequentiâ, elicuit Arnaldus; ex eo quod idem ille Sanctus vir cupit communicari cum magna cupiditate, quæ eſt fames ac ſitis ſpiritualis, quæ ſunt indicia ſecundæ valetudinis.

* Part. I. c. 21.

III. Sed Epiſcopus Genevenſis contrariâ planè ratiocinatione utitur. Quod verò attinet ad id quod objicit Arnaldus, reſpondemus, cupiditatem communicandi, cùm ex alto veniat, poſſe à Deo tribui ægris atque imperfectis, ut fiant, quod non ſunt, ſani atque perfecti; quod disertè affirmat Epiſcopus Genevenſis. Præterea notum eſt convaleſcentes, poſt longum morbum, majorem experiri appetentiam, quàm qui plena valetudine fruuntur. Quod ſignum eſt naturam conari vires recuperare.

Idem ſervus Dei, * in multis Epiſtolis, auctor eſt hominibus omnis generis ſæpe communicandi, ne exceptis * quidem aulicis.

* Ut in 41. Lib. 2. * Ep. 4. T. 2.

In Admonitione ad Parochos * & Confeſſarios Diœceſeos ſuæ, vult illos auctores eſſe Pœnitentibus * *confitendi peccata, & frequentiſſimè communicandi.* Credibile autem eſt homines Genevenſis Diœceſeos non fuiſſe omnes æquè ſanctos ac Chriſtianos primitivæ Eccleſiæ, nec *perfectè conjunctos cum Deo*, nec *plenos mero Dei amore, ſine ulla miſtura*; & tamen jubet ut adducantur ad creberrimè communicandum.

* Cap. 8. T. 1.

CAPUT IV.

Quæ fuerit ſententia R. P. Ludovici Granatenſis, de Frequente Communione.

I. Tertium duobus proximè memoratis, ex recentioribus Scriptoribus, addam R. P. Ludovicum Granatenſem, celebrem pietate, gratiâ ac ſingulari lumine, quo divinitus colluſtratus erat, ad agendum de rebus ſpiritualibus. Quod diſcere eſt ex magno numero eximiorum librorum, quos iis de rebus edidit, ac certiùs etiam ex judicio quod de iis tulit S. Carolus Borromæus, qui eos maximi faciebat, omnibuſque eorum lectionem ſuadebat.

Vir autem ille Dei, atque incomparabilis magiſter Theologiæ Myſticæ, multis in Scriptis, mirum in modum extollit frequentem uſum S. Communionis ac præſertim in Sermonibus. Ex hiſce eo libentiùs loca nonnulla proferam, quòd complectantur doctrinam popularem, ac propterea minus obnoxii ſunt cavillationibus Arnaldi, & futili ſolutioni, quam adhibet ad declinandam vim teſtimoniorum, quæ promuntur ex Scriptis Sanctorum Virorum, & quibus probatur frequens Communio; eos, nimirum, alloquutos eos eſſe ſanctos homines, quales ipſi erant, adeóque prorſus perfectos atque inculpatos. Cui ſolutioni locus non eſt ubi ſermo eſt de Granatenſis Concionibus ad plebem, cui proponebat dogmata ſtatui ejus conſentanea, & eorum conditioni attemperata.

II. Igitur in quodam * ſermone, docet neceſſitatem Com-

* Conc. 1. de S. Corp. Chr.

---

[1] Hujus Operis tertia, eáque ultima Editio facta eſt Lutetiæ anno 1645. Epiſcopus verò Genevenſis, Bullâ Alexandri VIII. numero Sanctorum adſcriptus eſt anno 1665. 19. Aprilis. Th. Alethinus.

Communionis colligi poſſe ex concupiſcentia, quæ eſt morbus noſter originalis. Cum verò ſit axioma, dum cauſæ morbi permanent, pergendum eſſe uti remedio; quoniam ſemper habemus intus amorem peccati, quod nos ad illud jugiter invitat, & ignem infernum; nulla eſt alia certior ratio ejus exſtinguendi, quàm ſi confugiamus ad S. Sacramentum, & ſæpe id accipiamus, quandoquidem nullum alium in finem inſtitutum fuit, quàm ut medicaretur morbo illi, quem ex utero matris attulimus.

Tum invehitur in eos, qui revocant alios à frequenti Communione: *armat*, inquit, *Dæmon quorumdam eruditorum linguas non omnium; ſed eorum, quorum ſcientia inflationem magis, quàm devotionem & pietatis ardorem parit.*

III. Præterea reſpondet objectioni, quam profert Arnaldus contra uſum frequentis Communionis. *Sed ais; inter eos qui piè ac religioſè ad hoc Sacramentum accedunt, multi ſunt, qui vel frequentiùs quàm par erat accedunt, vel fortaſſis indignè accedunt, & pereunt. Quantò, quæſo, plures erunt, qui ſi accederent, non perirent? Horum quidem perexiguus & incertus eſt numerus; illorum autem penè infinitus & manifeſtus; ut pote quos ſcelerata vita manifeſtos facit.*

* Lib. de Sacr. c. 6. Poſtea laudat hanc ſententiam * Ambroſii: *grave eſt quòd ad menſam tuam, Domine, mundo corde & manibus innocentibus non venimus. Sed gravius eſt, ſi de peccatis metuentes, ſacrificium non reddamus.*

*Conc. 3. de eod. Feſto. IV. Idem Granatenſis in * alio Sermone profert eximium locum Caſſiani, qui locus videtur dictatus de induſtria, ut opponeretur Arnaldo, quò revocaretur ab errore manifeſto & periculoſo, quo præpeditus eſt ejus animus; ſolos, nimirum, perfectos & qui Deum ſolum amant, ad S. Myſteria accedere oportere. Hæc ſunt igitur verba Caſſiani*: *Nec tamen ex eo debemus nos à Dominica Communione ſuſpendere, quia nos cognoſcimus peccatores; ſed ad eum magis ac magis, propter animæ medicinam, & purificationem ſpiritûs, avidè feſtinandum. Verumtamen eâ humilitate mentis ac fide, ut indignos nos perceptione tantæ gratiæ judicantes, remedia potiùs noſtris vulneribus expetamus. Alioqui nec anniverſaria quidem dignè eſt præſumenda Communio, ut quidam faciunt, qui in Monaſteriis conſiſtentes, ita Sacramentorum Cæleſtium dignitatem, & ſignificationem ac meritum metiuntur, ut æſtiment ea nonniſi ſanctos atque immaculatos debere præſumere, & non potiùs ut ſanctos mundóſque nos ſuâ participatione perficiant. Qui profectò majorem arrogantiæ præſumtionem, quam declinare ſibi videntur, incurrunt; quia vel tunc, cùm ea percipiunt, dignos ſe ejus perceptione dijudicant. Multò enim juſtius eſt, ut cum hac cordis humilitate, quâ credimus & fatemur illa ſacroſancta myſteria numquam pro merito nos poſſe contingere, ſingulis ea Dominicis diebus, ob remedium noſtrarum ægritudinum præſumamus; quàm ut vanâ perſuaſione cordis elati, vel poſt annum dignos nos eorum participio credamus.*

* Coll. 23. c. 21.

CAPUT V.

Animadverſiones in antecedentem diſputationem, & loca allata. Expedire homines adhortari ad Frequentem Communionem, non verò eos ab ea avocare. Arnaldum infenſum eſſe ſanctis illis viris, & præſertim S. Carolo, vituperareque ejus inſtitutum de Frequente Communione. Abſurditas doctrinæ Arnaldi.

I. SAT multos teſtes adduximus, quandoquidem, ex lege divina, duo aut tres ſatis eſſe cenſebantur, ad finiendas lites. Ex omnibus autem hiſce locis, duo colligimus. Prius eſt, licitum, imo laudabile eſſe populum adhortari ad Frequentem Communionem; quandoquidem ita ſe geſſit S. Carolus, atque in mandatis dedit omnibus Parochis, ut perpetuò ita ſe gererent in ſuis Paræciis, utque ſæpe agerent, hac de re, coram omnibus cujuſcumque ſortis, ætatis ac ſexûs eſſe poſſent. Nec ille aut quiſquam alius Sanctorum, aut virorum ſanæ mentis, umquam concionatus eſt aut ſcripſit generalibus verbis, eos non rectè facere qui crebrò communicarent; vel auctor fuit aliis, abſterrere à frequenti Communione homines Concionibus, Sermonibus, aut Libris.

II. Indicium hoc eſt manifeſtum, certumque teſtimonium, ex quo liquet, crebram Communionem rariori eſſe anteferendam. Cujus rei rationem attigimus Lib. III. c. 3. quæ in eo ſita eſt quòd frequens Communio conſentanea eſt naturæ rei atque animo præcipuo Legiſlatoris. Quemadmodum enim legibus jubentibus cives omnes arma capere, pugnaréque in defenſionem patriæ, fas & jus eſt omnes excitari ad id officium patriæ præſtandum; nec poteſt vituperari qui omnes ad arma vocat, quia omnes ea gerere nequeunt, ut ægri, aut membris mutili, aut qui aliis occupationibus impediuntur, quibus immunes fiunt: ſic quod attinet ad crebram Communionem, univerſim loquendo expedit eam inculcare populo; prout fecit S. Carolus & omnes alii SS. Doctores; quamvis in multitudine nonnulli ſint ea indigni, nec ad eam admittendi. Nimirum, ſingulares caſus, & qui ſunt extra potiſſimum finem Legis, minime impediunt quominùs monitum de generali parendo Legi ſit rationi conſentaneum.

III. Alterum quod colligere licet ex allatis auctoritatibus, hoc, ſcilicet, eſt: Arnaldo nullam rationem fuiſſe reprehendendi Antonii Molinæ, neque Auctoris Anonymi Scripti; omneſque objectiones quas opponit frequenti Communioni meras eſſe ludificationes, & argutias Sophiſticas, ſine ratione & pondere. Ut hoc liqueat, animadvertendum quidquid objicit crebræ Communionis defenſoribus, & quo eos imprudentiæ atque ignorantiæ convinci poſſe putat, commune illis eſſe cum S. Carolo, & omnibus aliis magnis viris, quos produximus quaſi teſtes fide dignos. Itaque calumniæ, ludibria, contumeliæ, convitia, jactantiæ, quorum infinitus eſt numerus in Opere de Frequente Communione, ſunt totidem elogia, quæ contulit in S. Carolum, in Epiſcopum Genevenſem, in R. P. Ludovicum Granatenſem, inque innumeros alios ſanctos viros, qui ſimilia ſenſerunt, expreſſeruntque eodem modo ac P. Carthuſianus, ejuſque exſcriptor. Hæc paullò diſtinctius explicemus.

IV. Quæ exprobrat Arnaldus Auctori Scripti Anonymi, & quod reponit locis Patrum in eo prolatis, ad comprobandam Communionis frequentiam, ad duo ſumma capita redigi poſſunt. Prius eſt ſitum in eo quòd damnet Auctorem Anonymum, quia nimis generaliter ſuaſit frequentem Communionem, quaſi omnes ad eam vocaret; cùm eſſent ſecernendi peccatores à juſtis. Poſterius eſt interpretatio animi Patrum, ſcriptis aut dictis probantium eorum religionem, qui ſæpe communicabant. Arnaldus contendit hanc eorum fuiſſe mentem, ut crediderint eximiâ ac ſublimi virtute animum eſſe ad Communionem parandum; eóſque non ſatis habuiſſe exigere perfectam puritatem animi, & purgationem à peccato mortali; ſed poſtulaſſe etiam ut ne peccato quidem veniali eſſemus infecti. Quod antea oſtendimus eſſe doctrinam Arnaldi, & ad quod tandem recidit. Utrumque autem liquet eſſe falſiſſimum & damnatum teſtimoniis eorumdem Patrum & Theologorum quæ protulimus.

V. Nunc verò fallacia in majori luce collocata eſt, auctoritatibus S. Caroli, Epiſcopi Genevenſis & Ludovici Granatenſis. Primus enim jubet Parochos, tam ruri, quàm in urbibus, prædicare hancce doctrinam, eam jugiter repetere ac firmare omni genere rationum, teſtimoniorum & exemplorum, ut eam populo perſuaderent, eúmque ad ei obſequendum adducerent. Vult concionatori, qui ſecùs prædicarit aut conſilium dederit, umbone interdici. Conſtitutiones illæ, monita ac mandata tam ſæpe iterata generalia ſunt, ac ſine exceptione, aut deſignatione cujuſquam ad quem ſingulari ratione pertinerent, aut diſcrimine ullo peccatorum, vel juſtorum. Itaque S. Carolus obnoxius eſt caſtigationi Arnaldi; & æquè vituperandus, ex ejus judicio, ac Auctor Scripti Anonymi & Carthuſianus Molina, quos propterea reprehendit, & indignis modis caſtigavit.

VI. Quis ergo hinc non intelligit, nimium ſibi ſumſiſſe Arnaldum, cum auſus eſt carpere propoſitiones innocuas? Annon oportet eſſe affectu occæcatum eum, qui non animadvertit injuriam, quâ ſe afficere putabat Auctorem Anonymum, pertinere ad omnes Sanctos, Theologos, Doctores & Concionatores, quotquot ſunt, qui idem ſcripſerunt ac docuerunt populum, æquè generalibus loquutionibus, & omiſſis pariter omnibus exceptionibus.

Digitized by Google

nibus. Rectè dixit priſcus Philoſophus [a] *hominem iratum id quod cupit emere, vel animâ ſuâ.* Omitto animam, ſed dico omnes mecum intelligere Auctorem Operis, de Frequente Communione, prodigum fuiſſe exiſtimationis ac famæ ſuæ, dum eas vult eripere homini quicum res ei eſt.

VII. Quod verò attinet ad præparationem illam raram ac ſublimem, quam confirmare conatur Arnaldus judicio Antiquitatis, liquet ex iiſdem teſtimoniis S. Caroli antea prolatis, merum eſſe figmentum. Si enim pergat dicere non eſſe patiendum crebrò communicare eos *qui non ſunt omnino conjuncti cum Deo & planè inculpati*, qui creaturarum amore ipſoque peccato veniali plane vacui non ſunt; oportet ut exiſtimet omnes, qui vivebant in Mediolanenſi Diœceſi, omnes oppidanos, omnes ruſticos, quotquot erant mendici ad portas urbium, & milites in præſidiis, ac in exercitibus, fuiſſe ſanctiſſimos homines, eximiâ virtute præditos, in ecſtaſin contemplationis & conjunctionis cum Deo raptos, ſimileſque Chriſtianis Primitivæ Eccleſiæ; aut Sanctum Archiepiſcopum fuiſſe id quod dicere nolo, propter reverentiam quâ eum proſequor; ſed quod eos eſſe cenſet Arnaldus, qui indiſcriminatim fideles ad crebram participationem tremendorum myſteriorum vocant.

VIII. Annon vides, Arnalde, omnes illos eximios viros nullam aliam ad communicandum exigere diſpoſitionem, quaſi neceſſariam; quàm ut careamus peccato mortali, utque id eluerimus Sacramento Pœnitentiæ? Auctores ſunt, quæcumque ſint *ſiccitates*, aut *indevotiones*, ſic enim loquitur S. Laurentius Juſtinianus, diſtractiones animi, cupiditates creaturarum, vitia ac peccata venialia, ſæpe communicandi; ſi modò abſit peccatum mortale, quod ſolum indignum communione reddit. Annon audiviſti graves illos Theologos, quos laudavi, dicentes peccatis venialibus non impediri effectum Sacramenti, eóſque non indignè communicare, qui etiamnum iis inquinati ſunt? Prætereáque eum qui præter neceſſariam illam præparationem, quæ ſolum peccatum mortale excludit, conaretur conſequi majorem perfectionem, quæ ipſa peccata venialia delet, rectius facturum, ſi frequentiùs communicet, quàm ſi nimio timore abſtineat à Sacramento? Quod non dico quaſi auctores eſſe debeamus nullius alius adhibendæ præparationis ad communicandum, præter eam quæ planè neceſſaria eſt; quamvis communicaturus ſit levi quopiam peccato inquinatus, vel cùm animus ejus eſt in varias curas diſtractus, reverentiæque & fervoris omnis vacuus. Sed hic agimus tantùm de eo quod eſt planè neceſſarium, ut excludamus novum iſtud præparationis genus quod novi Pœnitentiarii intromittere conantur, quaſi Lege præceptum. Hoc unum oppugno atque improbo.

IX. Paucis ut omnia complectar, quidquid R. P. Molina & Auctor Anonymus, poſt eum, dixerunt, de crebra Communione, præparationéque ad eam neceſſaria, dictum ac ſcriptum fuit, iiſdem loquutionibus adhibitis à nube illa Theologorum, Doctorum, Magiſtrorum vitæ ſpiritualis, Directorum, quos laudavi, & quorum verba protuli. Igitur ſubit mirari Theologum tantæ lectionis, & tanti ſtudii, nunquam quidquam ea de re inaudiviſſe, aut eam non animadvertiſſe in Scriptoribus, qui de ea egerunt; qui nec ſunt rari, nec ignoti, ſed vulgò triti, quemadmodum etiam loca, quæ protuli, pleriſque ſunt nota. Attamen hic Theologus adeò perculſus fuit, & præſtrictus luminibus vulgaribus; ut vera dogmata, eáque nemini ignota crediderit eſſe paradoxas & abſurdas opiniones.

CAPUT VI.

Locus Ambroſii, de Frequente Communione, male intellectus ab Arnaldo. Repugnantia ejus manifeſta.

I. ERROR ſemper error eſt, in quamcumque partem à rectâ via deflectamus, eoſdémque parit effectus, hoc eſt, cæcitatem, & temeritatem in judicando; ſive error limites excedat, ſeu intra mediocritatem, pudendâ remiſſione, conſiſtat. Attamen ii effectus magis animadvertuntur, ubi rationis limites exceduntur; quia in hujuſmodi erroribus vehementiores ſunt affectus, quibus animi perturbantur, putántque ſe videre quod nuſquam eſt, nec quod ſibi obverſatur cernunt. Hujus naturæ eſt Arnaldi, hac in re, delictum. Ad extrema decurrit, & nimiâ ſeveritate, everſis inſtitutis & adminiſtratione Eccleſiæ, graviter in prudentiam peccat, obtunditque ſibi oculorum aciem, dum propius æquo objecta intuetur. Nonnulla indicia proferemus, ex quibus liquebit illum eo morbo laborare.

II. Auctor Anonymus, poſt P. Carthuſianum, ad comprobandam Frequentem Communionem, utitur S. Ambroſio, qui ejus frequentandæ auctor eſt, adhibetque, eam in rem, verba inſtitutionis divini Sacramenti; quæ nos docent, quotieſcumque id celebramus, nos celebrare memoriam perpeſſionum Domini, & nunciare remiſſionem peccatorum. Unde ita ratiocinatur [*] Ambroſius: *debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Quia ſemper pecco, debeo ſemper habere medicinam.* Sunt hæc aurea verba, ſimulque ignea ad abſumenda fœnum & paleam, quæ novatores vellent miſcere ædificio doctrinæ Eccleſiaſticæ, quod nititur inconcuſſo Chriſti fundamento. Ubi ſunt ergo perfectio inuſitata, puritas ſupra humanitatem poſita, conjunctio perfecta cum Deo, virtus eximia, & omnis illa præparatio, quam novus Director exigit, quaſi neceſſariam, ab omnibus communicaturis? [*] L. 4. de Sacr. c. 6.

III. S. Epiſcopus auctor eſt iis, qui ſemper peccant, ſemper accedendi ad panem hunc vitæ. Contrà Opus de Frequente Communione ab eo repellit eos, qui vel peccato veniali Deum offenderunt; nec hoſce tantùm, ſed etiam eos, qui nullum peccatum admiſerunt, niſi æquent ſanctitatem Apoſtolorum. Verùm, quod omnium eſt abſurdiſſimum, vult omnes Eccleſiâ ejici. Legantur prima Capita primæ Partis quinti hujuſce Evangelii, & liquebit, ad confutandum Scriptum quod, ex communi doctrina, ad crebram Communionem fideles hortabatur, & proferebat hanc in rem dicta SS. Patrum; Arnaldum uti eorumdem auctoritate, ad convincendum adverſarium erroris & ignorantiæ, in eo quòd non vidit Sanctos illos viros poſtulaſſe diſpoſitionem illam inuſitatam, de qua dixi, ab iis quibus auctores erant ſæpius communicandi; alios verò, qui ea carebant, excluſiſſe non modò participatione Sacramenti, ſed etiam ingreſſu Eccleſiæ.

IV. Peto igitur iterum ab Arnaldo quid velit colligere ex locis Veterum Patrum, S. Dionyſii, S. Baſilii & S. Chryſoſtomi, aliorumque quos opponit Scripto Anonymo, ut oſtendat accedendum eſſe ad Communionem, cum præparatione multò ſublimiore, quàm videtur? Dicat num præparatio, quam exigit S. Dionyſius, ſit præcepta & neceſſaria; anve is, qui ſæpe, ſine ea præparatione communicat, peccet, atque indignè ad Communionem accedat. Non auſit dicere peccatum hoc eſſe, ne damnet maximam partem fidelium; poſſim addere & univerſam Eccleſiam, ſi ex ejus dogmatibus loqui velim, quemadmodum jam oſtendi. Præterea portentoſa eſſet amentia ejus, qui diceret eum qui communicat, nec tamen prorſus immunis eſt omnis peccati venialis & amoris creaturarum, eſſe in ſtatu damnationis; quia indignè communicat, & ſubjacet ſententiæ Apoſtoli damnantis indignè communicantes.

V. Itaque fatebitur nobiſcum Arnaldus, loca illa, quæ videntur præſcribere tam eximiam præparationem, minimè complecti præcepta divina aut Eccleſiaſtica; ſed proponere tantùm conſilia, & exemplaria, quàm abſolutiſſima, ut ad ea accedere, quoad licebit, nitamur. Sic cùm proponitur tironi tabula præſtantiſſimi pictoris, quam imitetur, ideò non cogitur æquare eximium illud ἀρχέτυπον, pœnas daturus, ſi vel penicilli ductus deſit; ſed tantùm jubetur ſe ſe ad id componere, ut quàm accuratiſſimè poterit imitetur. Eadem eſt ratio præparationis ad Communionem. Eccleſia ſubinde definivit quid exigeretur neceſſitate præcepti; prætereáque propoſuit ſemper quod eſt conſilii & majoris perfectionis, ut nitamur id ſuperare quod neceſſario à nobis exigitur; nec tamen damnat eos qui non poſſunt, aut nolunt conſilia ejus exſequi.

VI. Hæc

[a] Plato Cor. θυμῷ μάχεσθαι χαλεπόν· ὃ γὰρ ἂν θέλῃ ψυχῆς ὠνεῖται.

VI. Hæc adhibenda eſt, in regimine animorum, prudentia, quæ deeſt novæ Reformationis univerſo inſtituto; ex quo nullum ſtatuitur diſcrimen inter conſilium & præceptum; & ſi quæ ſententia Sanctorum occurrit, quæ poſtulet ſingularem ſanctitatem, continuò arripitur ad confirmandam novam doctrinam, & oppugnandam conſuetudinem receptam auctoritate Eccleſiæ, quaſi *licentiam, prolapſionem, depravationémque morum, & quæ communi plerorumque impœnitentiæ favet.* Si enim neceſſitatem præcepti diſtinguas à conſiliis, quæ ſuppeditant Sancti iis qui ſe parare volunt ad Communionem; nulla eſt ratio, cur Arnaldus iis utatur contra Scriptorem Anonymum, aut cur eum ſententiis illis damnet quaſi erroris reum; quandoquidem non ſunt ea edicta aut ſententiæ Judicum, ſed conſilia ad decorum ſpectantia, quibus nemo tenetur. Hoc ſæpe teſtificatus ſum de Opere Arnaldi, quod meram ac perpetuam calumniam eſſe prædicavi. Dixi eum imponere Scriptori Anonymo crimen, cujus nequaquam reus eſt, & quidquid auctoritatum ac teſtimoniorum contra eum profertur, præter rem eſſe; cùm Arnaldus cogat Sanctos teſtimonium dicere pro mendacio, idque dicentes inducat de quo numquam cogitarunt.

VII. Ne abeamus à loco S. Ambroſii, de quo hîc nobis ſermo eſt, quam vera ſint quæ dixi intelligere licebit ex inſigni Arnaldi repugnantia; cùm ita interpretetur verba S. Ambroſii, ut ea oppugnet. Contendit S. Ambro-
* Part. 2.c.13. ſium * *in eo libro non alloqui, niſi innocentes & neophytos, qui egreſſi ex aquis baptiſmi, induti innocentiâ & puritate, aut ut meliùs loquamur, Jeſu-Chriſto ipſo, deinde impleti plenitudine Spiritûs Sancti per Confirmationem, quàm ſanctiſſimè erant diſpoſiti, ad celebrandam Euchariſtiam.* Quomodo verò hæc conſentiunt cum verbis S. Ambroſii, qui dicit *quia ſemper peccat, debere ſe ſemper habere medicinam?* Qui ſemper peccat eſtne innocens? Eſtne *quàm ſanctiſſimè diſpoſitus ad celebrandam Euchariſtiam?* [3] Mira hæc eſt ratio interpretandi SS. Patres. Attamen Arnaldus inſultat Auctori Anonymo, quod ei tam mirifici interpretamenti in mentem non venerit. *Vir*, inquit, *judicio præditus obſervaſſet libros Ambroſii, de Sacramentis, ſcriptos fuiſſe in uſum Neophytorum.* Profectò aliis penuriam judicii immeritò objicit, qui ita peccavit in rectam rationem, ut Ambroſium oppugnarit, dum eum interpretari conatur. Illi jure oggeſſeris vetus proverbium: Ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων, *alios curat ipſe ſcatens ulceribus.*

CAPUT VII.

Fruſtra Arnaldum uti auctoritate S. Caroli & Epiſcopi Genevenſis, ad confirmandum conſilium ſuum. Cur nonnullis præſcripſerint diſpoſitiones perfectiores ad communicandum. Eos ſemper Eccleſiam reverenter habuiſſe.

I. PERPERAM, quod repetere ſæpe conor, abuteris, Arnalde, auctoritate Sanctorum, ad evertendum uſum Frequentis Communionis, ſtabiliendúmque novum tuum inſtitutum. Tam longè abes à doctrina, quàm à ſpiritu Epiſcopi Genevenſis. Sentiebat ille unà cum Eccleſia, nec quidquam aliud docebat, præter vulgò rece-
* Introd. Part. 2. c.21. ptum fidelium uſum. Audivimus antea ejus verba * de re, de qua nunc diſceptamus, atque ab eo didicimus frequentem Communionem eſſe utilem, non tantùm ſanis, ſed etiam ægris. Quinam verò vocentur ab eo ſani, præter juſtos? Qui ſunt ægri, niſi peccatores? Præterea qui deberent communicare, verbis antea allatis, nos docuit.

II. Nihil poteſt eſſe magis contrarium doctrinæ tuæ, quàm doctrina ſummi illius viri. Inſtituta & facta tua planè adverſantur inſtitutis ac factis ejus. Non vis eos, qui ſæpe in peccatum delabuntur, ſæpe accedere ad remedium, contra conſilium Ambroſii à nobis Capite antecedente allatum. Vis eos, qui ſæpe cupiunt communicare, eſſe immunes non ſolùm à peccatis mortalibus, ſed etiam à venialibus; nec contentus eo gradu virtutis ac ſanctitatis, ab iis poſtulas puritatem Angelicam. Vis eos nullo amore creaturarum, nullo affectu terreſtrium rerum teneri. Terres debiles atque imperfectos, terres ægros, dum iis interdicis participatione divini Sacramenti; & opponis ingentem turmam Patrum & Doctorum, quos inducis dicentes quod cupis, hoc eſt, nihil ſani.

III. Attamen audes producere, quaſi novitati tuæ faventem, Epiſcopum Genevenſem, qui, ut bonum ac fidelem ſervum decuit, vocat, & vi adducit ad convivium mutilos, claudos, pauperes, cæcos, debiles, * pro * Luc. XIV.13.
diſertis heri mandatis. Qui verò ſunt illi, niſi peccatores, imperfecti, debiles & ægri ſpirituales; quos tantùm aberat ut ſanctus ille vir convivio expelleret, ſicut tu facis, ut contrà invitaret, locúmque iis ad menſam dari curaret? Non miror te errare, nec uſque adeò ægrè fero te iſtum tuum errorem Scriptis ſpargere, & inſtituta Eccleſiæ ſummâ imprudentiâ oppugnare; quàm te audere ad partes tuas trahere incomparabiles illos viros, beatum S. Carolum & Franciſcum de Salles, ut ceteros prætermittam; quaſi idem feciſſent ac docuiſſent quod tu, qui tibi magis contrarii ſunt, quàm lux eſt tenebris & veritas mendacio. Eorum libri manibus omnium teruntur, ac pauca illa loca, quæ ex iis produximus, ſatis oſtendunt malam fidem quâ uteris ad ſtabiliendam doctrinam tuam, etiam cum detrimento exiſtimationis illorum Dei virorum.

IV. * Nec hîc proferas neſcio quæ alia loca ex eorum * Part. 1.c.21.
Scriptis, in quibus videntur præſcribere accuratiorem diſpoſitionem ad participationem SS. Myſteriorum. Hæc non poſſunt purgare rationem, quâ te geris; quia ſemper teſtati ſunt ſe dogmatibus atque inſtitutis conſentire, cum Concilio Tridentino, quod, ut ipſe fateris, minimè inſtituit novam iſtam rationem Pœnitentiæ & præparationis iis qui ad Euchariſtiam accedunt. Si enim Concilium id auſum non eſt, non fecit; nec ſancti illi viri, qui profeſſi ſunt ſe ſequi inſtituta Concilii, abſque ulla additione ac imminutione, rem tantam aggreſſi ſunt, nec de Pœnitentia hodierna uſquam ſcripſerunt, quod tibi ſæpe exprobravimus, illam eſſe *licentiam, prolapſionem, corruptionémque morum*, &c.

V. An dixerunt, aut cogitarunt *commoti caritate, quæ utilitates ſuas non quærit, horrendâ cæcitate, uſque adeò remiſſam eſſe diſciplinam Apoſtolorum & Jeſu-Chriſti, ut videantur homines voluiſſe etiam ipſa ejus veſtigia delere?* Quia Eccleſia & Concilium remiſerunt antiquum rigorem Pœnitentiæ publicæ, cujus te profiteris *conari uſum revocare, ſimulque excitare, apud nos, zelum primorum Chriſtianorum.*

Sunt hæc tua verba & aberrationes ingenii tui, de quibus volo te ipſum judicare, an deceant Chriſtianum, Presbyterum, & Doctorem Catholicum. Profectò neque S. Carolus, neque Epiſcopus Genevenſis ita umqnam dormitarunt. Poſterior illico rejeciſſet, quaſi tentationem, ejuſmodi cogitationem, ſi in animum ejus incidiſſet: quemadmodum fecit tentationem Cacodæmonis, qui in morbo conabatur ei injicere dubitationem de veritate S. Sacramenti.

VI. Sæpiùs te monui magnum eſſe diſcrimen inter id quod præcepto imponitur, & id quod conſilio ſuadetur; & monita Patrum Spiritualium, erga eos quos ad majorem perfectionem ducunt, quàm quæ vulgò obtinet, eſſe directiones, non verò mandata, adhortationes, non violentas exactiones. Huc debent referri omnes regulæ, quas Epiſcopus Genevenſis præſcribit Philotheæ ſuæ, de Communione, in *Introductione ad vitam devotam.* Non ſunt leges, quæ nequeant ſine delicto violari. Ac proinde nullum hinc conſectarium deducere potes, ad defendenda tua inſtituta, quorum alia prorſus eſt ratio. Sunt imperioſa, & audacia, cogunt, atque in ſervitute habent eos qui iis parent; falsâ perſuaſione quam hominibus injiciunt, quicumque aliter ſe gerunt, eos in errore & peccato verſari ac proinde eſſe in periculo damnationis.

VII. Verùm, Arnalde, non tantùm ratio tua Pœnitentiæ ſuſpecta eſt; nec vocatur *ſtratagema Diaboli*, quod uſque adeò quereris, ſola dilatio Communionis, quam imponis

3 Vera quidem eſt hæc obſervatio, ſed vulgaris, & præterea quamvis ille Scriptor alloquatur Neophytos, multa dicit quæ ad eos ſolos non pertinent. Dignum fuit obſervatu graves eſſe rationes cur hoc opus abjudicetur *Ambroſio*, quamvis ſeptimo ſæculo antiquius, ut obſervarunt RR. PP. Benedictini in Præfatione ad hoc opus, Edit. Pariſ. anni 1690. *Th. Alethinus.*

4 Auguſtin.

imponis tuis Pœnitentibus. Sed animus & conſilium tuum ſuſpecta ſunt, ac tua inſtituta noxia reddunt. Ita enim te geris ex contemtu Eccleſiæ, quam damnas *erroris, abuſûs ac depravationis*, ut ſæpe dixi.

CAPUT VIII.

Arnaldum, quamvis diſſimulet & ſecum ipſe pugnet, contendere eximiam diſpoſitionem quam Patres, Communionis cauſâ, poſtulabant, non ſolùm eſſe conſilii & decori, ſed etiam præcepti, quo tenentur Chriſtiani. Animum illi eſſe carpere conſuetudinem receptam & comprobatam ab Eccleſia; quem in finem, laudat ſæpe traditiones & Patres.

* Joan. III. 20.

I. OMNIS * *qui malè agit*, inquit Veritas, *odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Eadem eſt ratio pravæ doctrinæ. Se ſe occultat, nec niſi dimidiata in lucem publicam prodit, nec quidquam uſque adeò timet, quàm ne in clara luce deprehendatur. Hinc fit ut Scriptor libri de Frequente Communione tam ægrè dicat quod ſentit, & intra animum abdita aperiat. Numquam clarè atque apertè proloquitur, ſed ſemper ambiguè, & diſſimulanter. Nunc ita loquitur, mox alio modo. Hîc negat ſe velle vituperare uſum receptum Eccleſiæ, quod attinet ad Pœnitentiam, aut ſibi animum eſſe quemquam cogere ut ſe ſe ſubjiciat ſuis inſtitutis. Alibi oſtendit ea non poſſe negligi ſine licentia, animóſque Lectorum religione irretire conatur. Verùm omni abjectâ diſſimulatione, apertè dicamus quod ſentimus. * *Væ duplici corde*, iiſque qui aliud cogitant, aliud dicunt. Vide quomodo mentem meam, Arnalde, ſim explicaturus, & me imitare.

* Eccleſiaſtic. II.

II. Aio diſpoſitionem, quæ ſatis ſit, ad dignè communicandum, iis qui Deum mortali peccato offenderunt, ſitam eſſe in Confeſſione peccatorum coram Sacerdote, & in Abſolutione ab eo conceſſa, quo auctore licet ad Communionem accedere. Contendo neceſſarium non eſſe, ut, poſt Confeſſionem peccati mortalis, differatur Communio per multos dies, aut etiam menſes; eò quod neceſſe ſit aliquamdiu pœnitentiam agere, & imitari, quoad ejus fieri poteſt, Pœnitentiam publicam Eccleſiæ Primitivæ. Affirmo nec Pœnitentiam publicam antiquæ Eccleſiæ, nec meram dilationem Abſolutionis vel Communionis, quam illi ſubſtitui vult Arnaldus, neceſſariam eſſe, adeò ut eo præcepto quiſquam teneatur. Quòd ſi quis ſponte ſuâ velit aliquamdiu à Sacramento ſeparari, ubi nec mandatum Eccleſiæ, nec ullius poteſtatis Eccleſiaſticæ eum communicare adigunt; poteſt id ab eo fieri, cum laude, nec ſine merito, ex conſilio Directoris; dummodò ne cenſeat omnes eadem lege teneri, quam violare nequeant, ſine licentia, quæ cum bonis moribus conſiſtere nequit.

III. Hoc de ea re dicendum habui. Idem tu dicito, & lis noſtra diremta erit. Verùm non vis, & quidquid dicas, contraria tibi ſunt tua axiomata; ex quibus liquet te velle adigere homines, ni peccare velint, ad obſervandum tuum inſtitutum, nec diſtinguere id quod præcipitur quaſi neceſſarium, ab eo quod eſt conſilii & perfectionis. Qua in re imitaris Catharos vel Novatianos, qui, * ut prodidit S. Epiphanius, volebant promiſcue omnes ad eumdem virtutis gradum vocare; nullâ diſtinctione adhibitâ inter firmos & debiles, inter vulgus Chriſtianorum & homines ſingularis virtutis. Quod illius ſectæ auctor hauſerat à priſtino ſuo dogmate Stoico, à quo ad Chriſtianiſmum tranſierat.

* Hær. 59. § 5.

IV. Diſputationibus, ratiocinationibúſque Arnaldi, conjunctis cum omnibus conſectariis quæ deducit ex teſtimoniis, quæ profert, nulla vis ineſt, niſi ſtatuamus quaſi indubitatum, omnes ſpirituales inſtitutiones SS. Patrum, quas Scriptis mandarunt in uſum eorum, qui ad perfectiorem vitam adſpirant, eſſe totidem leges, quibus tenemur, & quæ neceſſariò obſervandæ ſunt, niſi divinâ gratiâ excidere velimus. Quod demonſtravimus ex diſputationibus & verbis Arnaldi, quæ ad duas propoſitiones referuntur, quarum prior quidem eſt, neminem poſſe excludi Communione, niſi propter peccatum mortale; poſterior verò, ex ſententia Sanctorum & Eccleſiæ, arcendos eſſe à Myſteriis eos, qui nondum abſolutam perfectionem conſequuti ſunt. Hæc duo ſunt Arnaldi axiomata, ut antea oſtendimus.

V. Prius ex eo probatur, quòd ſine dubio * exiſtimet, *excommunicare, excludere Communione, amovere à S. Altari, ſeparare à pane cœleſti, unum idémque eſſe.* Idem autem * contendit *Excommunicationem fuiſſe pœnam, quæ ſolebat imponi omnibus laicis, qui cupiebant peccatum mortale expiare.* Id autem ſolum genus peccati obnoxium fuiſſe excommunicationi probat ipſe, * Auguſtini aliquot locis, ubi diſtinguit peccata venialia, quæ expiantur eleemoſynis, precibus, aliiſque operibus Sanctis, à mortalibus, propter quæ delinquentes ♦ digni ſunt qui excommunicentur.

* Part. I. c. 16.
* Part. 2. c. 5.
* Ep. 89 ap. Arnold. P. 2. c. 5.

VI. Alteram propoſitionem pariter defendit, ubi profert teſtimonia veterum Patrum, qui exiſtimarunt *expellendos eſſe ab Altari* * non tantum peccatores, qui pœnitentiam egerunt, ſed omnes etiam qui nondum ſunt penitus conjuncti cum Deo ſolo, & per omnia inculpati. Quam ſententiam tribuit S. Dionyſio, S. Baſilio, S. Joanni Chryſoſtomo & nonnullis aliis; qui, ut eos interpretatur poſtulant diſpoſitionem, quaſi neceſſariam ad Communionem, quæ vix in omnium * ſanctiſſimis reperiri queat. Volunt communicaturos eſſe *aquilas*, hoc eſt, *animos ſublimes atque elatos, quibus nihil eſt commune cum terra, qui ad inferiora non propendent, nec reptant in amore creaturarum, ſed qui jugiter versùs alta feruntur.* Ratio autem, propter quam hæc omnia loca aliáque ſimilia adverſariis objicit, ſatis oſtendit eum credere totidem eſſe præcepta, quibus teneamur. Etenim iis utitur, * ad oſtendendum Auctorem Scripti Anonymum vehementer erraſſe in eo quòd aperuerit aditum Communionis, iis quos ab ea excluſos volebant veteres Patres, & quos ne in Eccleſiam quidem admittebant. Quis non videt ei argumento nullam eſſe vim, ſi hæc Patrum inſtituta haberentur tantùm inſtar conſiliorum, quibus nemo teneri ſtatueretur?

* Arn. P. 1. c. 4.
* Arn. ex Chryſ. P. 1. c. 18.
* Arn. ibid.

VII. Annon immeritò Arnaldus vituperaret Anonymum, quòd admiſerit ad Communionem imperfectos; non verò ſolos perfectos & innocentes, pro inſtitutis Patrum, niſi exiſtimaſſet Patres ab ea excluſos velle imperfectos? Quis auderet caſtigare eos, qui matrimonium contrahunt, quia veteres Patres auctores fuut Chriſtianis ab eo abſtinendi? Oportet ergo Arnaldum credere teſtimonia illa Patrum, quibus tanta deſcribitur puritas, & ſanctitas fermè portentoſa in iis qui dignè accedunt ad Altare, totidem eſſe ſacroſanctas leges, quas nefas ſit perfringi.

VIII. Præterea Arnaldus, initio Operis ſui, exiſtimat ſe iis Patrum teſtimoniis, docere nos quænam fuerit traditio, quænam priſca doctrina & quinam uſus Eccleſiæ. Quæ accepta ab Apoſtolis etiamnum obſervare debet. * *Veriſimile non eſt*, inquit, *ut rectè judicas, fas eſſe hominibus infirmis & cæcis, quales nos ſumus, quærere in animis noſtris inſtitutionem quam à nobis alii petunt, eóſque docere aliam doctrinam, aliaſque putatis leges, præter eas quas Eccleſia accepit à Patribus, de manu in manum, & per ſingula ſæcula, quemadmodum primi eorum eas acceperunt ab Apoſtolis, Apoſtoli à Spiritu Sancto, Spiritus Sanctus à Filio & Filius à Patre.* Sic pergit per totum Caput. ſigniſicátque *traditionem divinam oportere eſſe normam fidei noſtræ & exemplar morum noſtrorum, nec eſſe recedendum à doctrina Patrum*; ita ut quemadmodum fides noſtra non debet dici *fides temporum & non Evangeliorum*: ſic nec mores noſtri dicantur *mores temporum & non Evangeliorum.* Denique nullum alium finem ſibi proponit in toto primo Capite, imò nec in tota Præfatione, aut potiùs in toto Opere, niſi ut quàm maxime extollat traditionem & doctrinam Patrum, conſtituátque quaſi exemplar, quod ſemper nobis ob oculos eſſe oportet, ut ad id univerſa

* Pag. 2.

♦ Auguſtin. & Arn. ibid. & p. 169. & Aug. de fid. & Oper. cap. 26. *Sed niſi eſſent quædam ita gravia, ut etiam excommunicatione plectenda ſint* &c. Vide & Ep. 108. ap. Arn. p. 171.

verſa Eccleſiæ adminiſtrandæ ratio componatur, ùtque ad vetus illud πρωτότυπον omnes hodiernæ conſuetudines exigantur.

IX. Hinc fit ut perpetuò inculcet antiquitatem, traditionem & doctrinam Patrum, ùtque eos uſque adeò laudet. Quod facit eo animo, ut oſtendat ſe pluris facere & ſatius eſſe obſervare quod Eccleſia primitiva obſervavit, quàm quod hodie communi uſu totius Chriſtianiſmi receptum eſt. Hoc apertè docet, duobus poſtremis Capitibus ſecundæ Partis, in quorum priore, hoc eſt, XLVII. habet hæc egregia, ſcilicet, verba, rationem hodiernam Pœnitentiæ, quæ in Eccleſia obtinet, *eſſe frequentiſſimam, quia favet impœnitentiæ communi plerorumque; cùm plerique velint quidem peccata ſua confiteri, ſed nolint ſubire pœnitentiam. Sed*, inquit, *non eſt præſtantiſſima, neque tutiſſima, neque conjunctiſſima cum una ex potiſſimis Eccleſiæ notis, quæ eſt antiquitas & doctrinæ ſucceſſio; quia non eſt intromiſſa, niſi indulgentiâ & συγκαταβάσει Eccleſiæ; altera verò eſt uſus primitivus, uſus Apoſtolorum, uſus omnium Patrum, uſus univerſæ Eccleſiæ, per duodecim ſæcula.*

X. Deinde Capite ſequente, probat *nos poſſe ſine temeritate non ſemper ſequi mores frequentiſſimos, & receptiſſimos, ut ſequamur alium morem ejuſdem Eccleſiæ, quem Scriptura, Pontifices, Concilia & Patres nos docent ſanctiorem eſſe, quamvis hoc noſtro tempore minùs receptum.* Hac eadem de cauſa, contendit, in Præfatione, conſuetudinem hodiernam totius Chriſtianiſmi, & comprobatam auctoritate Concilii Tridentini, quâ Confeſſio Sacramentalis ſatis eſſe cenſetur ad dignè communicandum, eſſe *licentiam, prolapſionem, corruptionémque morum, quæ irrepſit in diſciplinam Eccleſiæ paullatim degenerantis.* Unde conſequens eſt ut Arnaldus exiſtimarit rationem priſcæ Pœnitentiæ, & præparationis ad Communionem, quam intromittere nititur loco ejus, quæ ubique obſervatur, non tantùm eſſe conſilii & majoris perfectionis, ſed etiam animos ejus lege teneri; quippe quæ comprobata eſt traditione, doctrinâ Apoſtolorum, Patrum, Pontificum & Conciliorum; nec umquam abrogata, ſed potius ſubinde confirmata, vel diſertè, vel tacitè; etiam ab ipſo Concilio Oecumenico Tridentino, qui ſeptem indicationibus innuit ſe libentiſſimè eam inſtauraturum fuiſſe, ſi auſum fuiſſet rem aggredi. Igitur quoniam antiquæ illæ Leges, quæ impoſuerunt Pœnitentiam publicam omnibus peccatis mortalibus, etiamnum vigent, iis adhuc tenemur; cùmque id quod Patres ſcripſerunt de ſingulari quadam ac præſtantiſſima diſpoſitione ad communicandum, ſit tantùm deſcriptio uſûs Eccleſiæ primitivæ & traditionis; non eſt conſilium, ſed lex & præceptum, cui neceſſariò parendum eſt.

CAPUT IX.

Hanc eſſe Sententiam Arnaldi liquere ex ejus ratiocinatione, ſuper loco S. Juſtini Martyris.

I. CONFIRMATUR judicium noſtrum, de Sententia Arnaldi, ex eo quod ſcribit de loco S. Juſtini Martyris, qui laudatus fuerat in Scripto Anonymo; & ad quem ita reſpondet Arnaldus, ut dubitare amplius non poſſimus an ea ſit ejus, quam dixi, ſententia; ùtque interpretetur loca Patrum, quæ ſingularem puritatem exigunt à communicantibus, quaſi eſſent leges quibus teneremur.

* Apol. 2. & Arn. P. 1. c. 23. *Juſtinus Martyr*, * inquit Scriptor Anonymus, *prodidit, tempore ſuo fideles, tam ruri quàm in urbibus, coiviſſe in Eccleſias, ubi dabatur eis Communio, quæ ad abſentes etiam mittebatur.* Arnaldus verò eum caſtigat, quòd non addiderit quæ eodem in loco habet S. Juſtinus: *nemini alii Euchariſtiæ participem eſſe licere, niſi credenti vera eſſe quæ à nobis docentur, & abluto lavacro in remiſſionem peccatorum & in regenerationem, & ſic viventi ut Chriſtus tradidit.* Quæ verba ſunt, ut ait, tanti ponderis, ut ſi probè conſiderarentur, *paucis licitum foret communicare, ſi arcerentur ab altari, ex ſententia S. Juſtini & ſecundùm Eccleſiæ animum, quem tantùm indicat hoc in loco, quicumque nolunt vivere ex legibus Evangelicis*; hoc eſt, qui non ſtant *promiſſis ſollemnibus Baptiſmi*, nec *perfectionem habent vitæ Chriſtianæ*, ut paullò antea loquitur.

II. Hæc ratiocinatio Arnaldi & cauſa reprehendendi Anonymi hac enunciatione debet niti: nos obſtrictos eſſe *promiſſione ſollemni* data in baptiſmo, ſectari *perfectionem vitæ Chriſtianæ*, quæ ejuſmodi eſt, *ut paucis licitum foret communicare, ſi arcerentur ab altari*, &c. quæ modò recitavimus.

Si autem ſcire velimus quæ ſit ea *perfectio Chriſtiana*, ex ſententia Arnaldi, docet hoc Capitibus antecedentibus, ut IV & VI. ubi profert verba S. Dionyſii, eumque dicentem inducit primitivam Eccleſiam excluſiſſe non modò ab altari, ſed & ab ingreſſu Eccleſiæ, præter Pœnitentes, *eos qui non erant penitus conjuncti cum Deo ſolo, nec planè perfecti ac inculpati.*

III. Idem oſtendit Capite VIII. teſtimonio S. Baſilii, qui negat eos debere ad Communionem admitti, *qui non vivunt, prout promiſerunt in baptiſmo*; hoc eſt, ut poſtea mentem ſuam explicat, *qui non oſtendunt ſe quidem eſſe mortuos peccato, & mundo in ſe ipſis, vivere verò Deo in Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Itaque Sanctus ille vir ſatis non habet communicantem *immunem eſſe omnis pollutionis carnis & Spiritûs*; hoc eſt, *poſt admiſſum peccatum mortale* purgatum hominem fuiſſe *merâ Confeſſione*; niſi præterea conſequutus ſit eminentiſſimam ſanctitatem.

Cum ergo SS. Baſilius & Dionyſius, ac alii Patres qui uſque adeò extollunt præparationem ad Communionem, ſint tantùm interpretes traditionis & uſûs Eccleſiæ primitivæ, quem Pontifices & Concilia confirmarunt, & qui numquam abrogatus eſt, adeóque æquè viget ac antea; conſequentia planè eſt neceſſaria, omnes qui volunt participes Euchariſtiæ fieri, ſeu ſæpe, ſeu raró, oportere eam perfectionem adſequutos eſſe, quam ſæpe ex Arnaldo deſcripſimus.

IV. Præterea inde ſequitur, ex ſententia S. Juſtini, arcendos eſſe ab Altari omnes quicumque non vivunt ex legibus Evangelicis, quales eos deſcripſit Arnaldus locis laudatis. Unde perſpicuum eſt Arnaldum miſcere conſilia cum præceptis.

Error eſt manifeſtus, nec excuſandus credentis magnos illos viros alia impoſuiſſe fidelibus officia, præter ea, quæ Eccleſia conſtituit Legibus & Canonibus. Nulla umquam fuit, in Eccleſia Dei, præparatio ſufficiens ac neceſſaria ad participationem Sacrorum Myſteriorum, præter eam, quam Apoſtolus ſcriptam reliquit, ubi adhortatur * Chriſtianos, *ut probent ſe ipſos.* Quod perinde 1. Cor. 11. 28.
eſt ac expiare omnia peccata mortalia, rationibus conſtitutis jure divino & Eccleſiaſtico; & re verâ ſtatuere, apud animum ſuum, obſervare præcepta Dei & Eccleſiæ. Nullâ aliâ re neceſſariò opus eſt, ut dignè communicemus; reliqua omnia pertinent ad conſilium, quod debet à neceſſario præcepto diſtingui.

V. Si attenderes, Arnalde, verba S. Juſtini, ſine præjudicio ac pertinacia, nihil aliud in iis reperires, præter id quod dixi de præparatione neceſſaria. Caſtigas Auctorem Anonymum, ut vidimus, quòd non protulerit locum integrum S. Juſtini. Mirâ verò laboras carpendi libidine, nec attendis an meritò carpas, an ſecus, ut hoc in loco. Quid opus erat diſertè exprimere conditionem, quam habet S. Juſtinus, cum eam omnes ſani cerebri homines ſatis intelligant, quamvis prætermittatur? Quis ignorat numquam datam Communionem, niſi iis qui baptizati fuerant & in numerum Chriſtianorum admiſſi? Quoties tu ipſe verba faciens de participatione panis illius vivifici, mentionem baptiſmi prætermiſiſti? Præterea liquet Sacramenti Euchariſtiæ participes non eſſe factos, qui Deum graviter offenderant antequàm Pœnitentiâ expiati fuiſſent. Aliud nihil habet Juſtinus, nec quidquam dicit de ſublimi illa ac rara perfectione, quam ab iis poſtulas, qui ad Euchariſtiam accedunt.

VI. [f] *Nemini alii*, inquit, *Euchariſtiæ participem eſſe licet, niſi credenti vera eſſe, quæ à nobis docentur, & abluto lavacro quod eſt in remiſſionem peccatorum & in regenerationem, & ſic viventi ut Chriſtus tradidit.* Hiſce verbis,

[f] Juſt. in Apol. 2. ἧς οὐδενὶ ἄλλῳ μετασχεῖν ἐξόν ἐστιν, ἢ τῷ πιστεύοντι ἀληθῆ εἶναι τὰ δεδιδαγμένα ὑφ᾽ ἡμῶν, καὶ λουσαμένῳ τὸ ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ἀναγέννησιν λουτρὸν, καὶ οὕτως βιοῦντι ὡς ὁ Χριστὸς παρέδωκεν.

bis, Sanctus Martyr nullam poſtulat præparationem, præter baptiſmum, aut regenerationem, & vitam immunem gravioris peccati; non perfectionem Apoſtolicam, aut Angelicam, ut nullà auctoritate nixus putas. Loquor autem de præparatione neceſſaria, & lege impoſita; non de ea, quam unuſquiſque, pro ſua pietate, ſponte ac liberè ſectari poteſt. Duo genera mandatorum reliquit Chriſtus; quorum unum eſt conſiliorum, alterum præceptorum. Conſilia ſunt liberæ obſervationis, nec quiſquam iis parere neceſſe habet. Sed præcepta non poſſunt negligi, aut violari, ſine delicto. De hiſce intelligendus Juſtinus, niſi velis à Catholico ſenſu aberrare; quem, ut apertè loquar, ſequi reipsâ non videris; cùm ratiocinationibus tuis oſtendas te confundere conſilia & præcepta, ut antecedente Capite oſtendi.

VII. Itaque, ut impleantur conditiones, quas Juſtinus præſcribit communicaturis, non opus eſt eos eſſe inculpatos, atque omnis creaturarum amoris expertes, neque conjunctos eſſe cum Deo, inſtar Seraphinorum aut Apoſtolorum. Satis eſt ſi quis in ſtatu gratiæ ſit, ſeu immunis criminis, aut expiatus ex inſtituto Eccleſiæ. Quæcumque ſuperaddis libera ſunt. Ita res intelligenda eſt, ut dixi, ſi manere vis in ſententia communi totius Eccleſiæ Catholicæ; cujus candor & ſimplicitas conſiſtere non poſſunt, cum omnibus ſubterfugiis & ambiguitatibus, quibus ſenſa tua & verba involvis; dum idem dicere ac negare, & ne intelligaris metuere videris.

CAPUT X.

Duo eſſe genera mandatorum Evangelicorum, alia præcepti, alia conſilii. Quod probatur nonnullis Patrum teſtimoniis. Hæc miſceri ab Arnaldo. Regula ad ea ſecernenda. Quantæ abſurditates naſcantur ex eorum confuſione.

I. TANDEM oportet mihi adſentiaris in hoc fidei capite; quod luce ſuâ diſſipare poteſt omnes tenebras, ac nebulas, quas nova iſta tua, Arnalde, doctrina animis hominum offundit. Scito ergo eſſe duo genera mandatorum Evangelicorum; & altera quidem neceſſariò eſſe obſervanda, niſi quis in conſcientiam ac Deum velit delinquere. Altera verò nihil jubere, ſed conſilia præbere, quibus ſignificant quid ſit præſtantius & majoris meriti, ſi modò fiat, quod à nemine exigitur. Hæc eſt communis doctrina filiorum Eccleſiæ Catholicæ, à qua ſoli hæretici abierunt, & quam Scriptura, Traditio, Concilia, Pontifices, SS. Patres & Doctores comprobarunt multò diſertiùs, quàm novum tuum inſtitutum; quod eſt mera imitatio & falſa ſpecies veteris diſciplinæ, quam fingis te ſequi.

II. Dogmatis non dubiâ veritate permotus potuiſſem ſuperſedere ab eo confirmando auctoritate SS. Patrum, qui id crediderunt, atque in Operibus ſuis hanc ſuam ſententiam teſtati ſunt. Sed quia caput hoc magni eſt momenti, & ad id, quaſi ad ſcopulum, impingit maxima pars novæ hujus doctrinæ, aliquot loca proferam maximè ad rem noſtram facientia. S. Ambroſius clarè deſcribit [6] in Lib. de Viduis, diſcrimen conſilii & legis: *En tibi diſtantia præcepti atque conſilii, ſi illum recorderis, cui in Evangelio antè præſcribitur, ne homicidium faciat, ne adulterium admittat, ne falſum teſtimonium dicat; præceptum enim ibi eſt, ubi eſt pœna peccati. At verò cùm ſe præcepta legis memoraſſet impleſſe, conſilium eidem datur ut vendat omnia, & ſequatur Dominum; hæc enim non præcepto imperantur, ſed pro conſilio deferuntur. Duplex namque forma mandati eſt; una præceptiva, altera voluntaria. Unde & Dominus in alia dicit:* non occides, *ubi præcepit; in alia:* ſi vis perfectus eſſe, vende omnia tua. *Ergo hic liber eſt à præcepto, cui defertur arbitrium.*

III. S. Auguſtinus fermè idem habet, & utitur eodem exemplo, contrà Pelagianos; quos non malè refert Arnaldus, in eo quòd non diſtinguit conſilium à præcepto. Hæretici enim illi * exiſtimabant, *divitem manentem in divitiis ſuis regnum Dei non poſſe ingredi, niſi omnia ſua vendiderit.* S. verò Auguſtinus eos confutat eodem loco Scripturæ, quo utitur S. Ambroſius, & verbis Domini, quibus adoleſcentem divitem compellavit: *Veruntamen*, inquit, *Magiſter bonus mandata legis ab iſta excellentiore perfectione diſtinguit. Ibi enim dixit:* Si vis venire ad vitam, ſerva mandata; *hic autem:* ſi vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes &c. *Cur ergo negamus divites, quamvis ab illa perfectione abſint, venire tamen ad vitam, ſi mandata ſervaverint?* * Ep. 89.

Alibi * verò, *multa ſunt*, inquit, *facienda non jubente lege, ſed liberâ caritate; & ea ſunt in noſtris officiis gratiora, quæ cùm liceret nobis non impendere, tamen causâ dilectionis impendimus.* * Lib. 1. de Adult. Conjug. c. 14.

IV. Præterea idem S. Auguſtinus, poſtquàm dixit diſcrimen eſſe inter conſilium & præceptum *, rem explicat, hiſce verbis: *Conſilium qui libenter audierit & fecerit, majorem habebit gloriam. Præceptum qui non impleverit, niſi pœnitentia ſubvenerit, evadere pœnam non poterit.* * Serm. 61. de Temp.

Huc referri debent loquutiones [7] Patrum Græcorum, qui verba facientes de conſiliis, ut de Virginitate ſervanda, vel de omnium bonorum ſuorum erogatione, ſolent dicere ejuſmodi opera eſſe ὑπὲρ τ̃ ἐντολὴν, *ſupra præceptum*, ὑπὲρ τ̃ φύσιν, *ſupra naturam*, nec ſe iis obnoxios eſſe.

V. Expendat nunc Arnaldus loca veterum Patrum, propter quæ exiſtimavit communicaturos debere perveniſſe ad ſummum perfectionis apicem; videátque an ſint concepta ſignificantioribus & ἐμφαντικωτέροις verbis, ad exprimendum præceptum, cujus obſervatione teneamur; quàm ſunt Domini noſtri conſilium dantis verba. Comperiet multum inter ea eſſe diſcrimen, & verbis Evangelii, quæ complectuntur tantùm conſilia ſublimioris perfectionis, majorem eſſe ſpeciem præcepti, quàm iis, quibus utuntur Patres ad ſignificandam diſpoſitionem, quâ par eſt nos ad myſteria ſacra accedere.

VI. Nam ut obſervat S. Auguſtinus Epiſtolâ LXXXIX, Dominus verba faciens de divitiarum deſertione, videtur pronunciaſſe ſententiam damnationis in divites, cùm dicit * *faciliùs introiturum camelum, per foramen acûs, quàm divitem in regnum cælorum.* Cùm hortatur ad deſerenda omnia bona, aut ad renunciandum conſanguineis, & omnibus quæ in hac vita ſperari poſſunt, credere poſſemus legem hanc eſſe; niſi prudentia & auctoritas Eccleſiæ, quæ eſt interpres Sponſi ſui, ſecerneret præcepta à conſiliis. * Matt. XIX, 24.

VII. Hæc eadem regula, potiori jure, applicanda eſt locis illis Patrum; ut ex judicio Eccleſiæ & Conciliorum, animum noſtrum componamus, nec tam verba, quàm rem ipſam attendamus, cùm loquuntur de præparatione ad Communionem. Alioqui continget, præter abſurda conſilia quæ hinc ſequentur, & turbas, quibus univerſa Eccleſia miſcebitur, ut defendenda ſuſcipiantur dogmata, quæ redolent hæreſin, & impietatem, quale eſſet negare diſcrimen quod intereſt inter conſilium & præceptum; quæ ſententia eſt Calvinianorum, & fuit olim Novatianorum & Pelagianorum, quemadmodum antea dixi.

VIII. Hac ratione faveremus injuſtiæ ac violentiæ tyrannicæ * Juliani Apoſtatæ; quem narrant, cùm pateretur Gentiles omnis generis contumelias atque injurias, dictorum & factorum, inferre Chriſtianis, quando hi querelas ad eum deferebant, illos irriſos dimiſiſſe, nec voluiſſe audire, aut jus de eorum querelis dicere; * Greg. Naz. in 3 el. cont. Jul. Theod. &c.

6 Cap. 12. Verba hîc ſunt à nobis ex Editione R. R. P.P. Benedictinorum deſcripta, non ex citatione *Petavii*, qui ſequutus eſt priores editiones minùs emendatas. *Th. Alethinus.*

7 Baſil. de Virg. p. 777. τὸ ὑπὲρ τὴν ἐντολὴν καὶ ὑπὲρ τὴν φύσιν [illegible], &c. [illegible] Chryſ. in 1. Cor. IX, 18. & Homil. 8. T. V. Ed. Savilianæ

dicere; [8] dictitantem eos hæc & multò plura æquo animo ferre oportere, quandoquidem hoc præceptum à Jeſu Chriſto acceperant: accepto colapho in una gena, nullam quærendam eſſe ultionem, ſed potiùs alteram genam, ad ſecundum accipiendum, obvertendam; eúmque cui eripietur pallium, exuere oportere tunicam, iiſque dare qui illud abſtuliſſent. Ad hæc extrema nos deducit doctrina ſparſa per Opus de Frequente Communione, & quæ ex eo colligitur æquè rectè & æquè veriſimiliter, ac ratiocinatur Arnaldus ex auctoritate Patrum, ad fideles avocandos ab uſu frequenti Sacramenti Altaris.

Hoc ergo reſponſo poterit generaliter ſatisfieri magnæ parti argumentorum, quibus in ſuo Opere utitur Arnaldus, & quæ defendit teſtimoniis Patrum, ad terrendos hominum animos, & à Communione retrahendos. Imprudenter, nimirum, abutitur veritatis Oraculis, ut confirmet mendacium, útque fidem faciat doctrinæ, cujus tam periculoſa ſunt conſectaria.

8 Extat hanc in rem Epiſtola Juliani, quæ eſt XLIII. ubi ita habet ex verſione *Petavii* noſtri: *Quod ipſis* (Chriſtianis) *à lege admirabili imperatum eſt, quò faciliùs in regnum cælorum veniant, nos ad id hominibus opem tulimus, eorúmque pecunias omnes ab Edeſſenorum Eccleſia tolli juſſimus, ut militi dividantur, & facultates noſtris privatis attribuantur, quò illi pauperes facti ſapiant, neque regno cæleſti, quod nunc etiam ſperant, priventur.* Th. Alethinus.

Libri quarti Finis.

DIO-

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

Theologicorum Dogmatum

DE POENITENTIA PUBLICA ET PRÆPARATIONE AD COMMUNIONEM

LIBER QUINTUS.

CAPUT I.

Tria eſſe genera præparationis ad Cœnam, quorum duo ſunt neceſſaria, non tertium. Quænam in re ſita ſint & quid à nobis poſtulent.

I. MEMINI me plus ſemel in animum Lectoris revocaſſe caput quoddam doctrinæ, quod eſt maximi momenti, ut probe intelligantur & ſtatus quæſtionis & rationes, quibus ego & Arnaldus utimur. Cùm verò obiter tantùm de re loquutus fuerim, exiſtimo nunc paullò pluribus de ea eſſe agendum. Ex ſequentibus, intelliget Lector quàm neceſſaria ſit.

Hoc ergo potiſſimùm, in hac controverſia, ubi agimus de digna præparatione ad Communionem, cogitandum eſt; nimirum, hîc agi de præparatione neceſſaria, ſine qua Deus offenditur, & gratiâ ejus excidimus, nedum ut ea recte utamur.

II. Quod non eſt ita intelligendum, quaſi aliud nihil poſceremus, ab iis qui accedunt ad tam auguſtum Sacramentum, quod à Patribus Græcis & præſertim à S. Joanne Chryſoſtomo dicitur φρικτὸν καὶ ἀπόῤῥητον πλεῖον, *myſterium tremendum, & arcanum*; aut quaſi cujuſvis generis Chriſtianos promiſcuè vocemus ad Communionem, quotieſcumque iis viſum fuerit, & quomodocumque vitam inſtituant; ſi modò poſt admiſſa peccata mortalia, quantacumque ſint & quamvis conſuetudine in ea ferantur, pœnitentiâ ducantur, eáque coram Sacerdote confiteantur.

Rem non ita intelligo, nec volo ſolam Confeſſionem eſſe præparationem neceſſariam, quaſi peractâ Pœnitentiâ Sacramentali, nullâ aliâ re opus ſit, & liceat ſine reverentia & attentione ad Altare accedere: quemadmodum cùm menſæ adſidemus cibum ſumturi, aut cùm negotium quoddam domeſticum curaturi ſimus.

III. Accipere Corpus & Sanguinem Chriſti actus eſt virtutis, quæ Religio vocatur, quem proinde comitari neceſſe eſt affectionem animi, quæ convenit ei officio cultuique quem Numini exhibemus, & quæ complectitur attentionem, reverentiam, fervorem, geſtum corporis compoſitum, aliaque quibus hæc actio inſignior fit. Ne ergo hinc occaſio ſumatur calumniandi tot magnos viros, ſanctoſque & graves Doctores, qui ſcripſerunt præparationem neceſſariam & ſufficientem, ad dignè communicandum, eſſe puritatem conſcientiæ; quâ nullius criminis nobis conſcii ſumus, aut id confeſſi ſumus, abſolutionemque ejus accepimus in Sacramento Pœnitentiæ. Non ſine ſtultitia, aut etiam nequitia, dicerentur ii, qui ſic loquuntur, admittere omnes ad Communionem, nullâ ratione habitâ circumſtantiarum à me memoratarum, & ſine ulla pietate ac reverentia, quaſi eſſet vulgare ac profanum negotium.

IV. Hic ratiocinandi modus inhumanus eſt & captioſus, facitque ut in ſocietate ferri nequeant qui eo utuntur. Solent homines uti vocibus *excluſivis* & quæ videntur *abſoluta* ac ſine exceptione, nec tamen ejuſmodi ſunt; ſed ſemper intelliguntur cum aliqua exceptione nonnullarum circumſtantiarum, vel accidentium, quæ in uſu communi ſolent concurrere, ſecundùm prudentiæ normam.

Sic cùm dux promittit militi ingens præmium, *ſi modò* primus in murum urbis obſeſſæ conſcenderit, eique vexillum ſuum impoſuerit; ſi miles qui hoc exſequutus eſſet convinceretur pacti cum hoſte initi, & manifeſtæ proditionis; dux neceſſe non haberet ſtare promiſſis, quamvis videretur abſolutè loquutus, & voculâ illâ *modò* deſignaſſet unum illud officium, quo miles defunctus eſſet. Sed leges ſermonis humani, ſenſuſque communis, quomodocumque mentem noſtram exprimamus, ſemper complectuntur tacitas quaſdam leges ac conditiones, quæ à rebus ſeparari non poſſunt, quia ſunt neceſſario conjunctæ cum ipſa actionis natura, ſicut ratio & prudentia nos docent.

V. Magni momenti eſt hæc obſervatio, eâque ſemper uſi ſunt Catholici contra Hæreticos, fraudeſque eorum retexerunt, & coërcuerunt. Sic cùm olim Ariani veram divinitatem Filii oppugnarent, proferrentque verba Domini * noſtri Patrem alloquentis: *hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum;* unde colligebant ex voce *ſolum*, Filium excludi verâ ac ſummâ Deitate: reponebant Patres intelligendam eſſe excluſionem, pro re quæ * Joan. xvii. 3.

 agceretur;

Digitized by Google

agerettir; & quæ eò tantum, hoc in loco ſpectabat, ut diſtingueretur Deus Pater à commentitiis Gentilium Diis, adeóque minimè excludi verum ac naturalem Dei Filium.

VI. Sic & Hæretici hujus ævi abutuntur locis Scripturæ, quæ videntur nihil præſcribere ad ſalutem conſequendam, præter fidem; cujus etiam ſolius cationem repoſcere ſolebat Dominus, cum ſingulari quodam beneficio aliquem afficere volebat, caritate & ceteris virtutibus omiſſis. Solemus vulgò reſpondere orationes ejuſmodi intelligendas eſſe pro natura rei, quæ tunc temporis agebatur. Illi, ad quos pertinent hæc loca, erant tamquam Catechumeni, qui paullatim adducebantur ad agnoſcendum Meſſiam, eique credendum. Itaque tunc temporis non inſtituebantur, niſi in initiis & fundamentis pietatis & Religionis. Quamobrem malè ratiocinantur, qui hinc colligunt, ſolâ Fide ad ſalutem perveniri. Nimirum, Spiritus ſanctus, in S. Litteris, ſeſe attemperat rationibus loquendi, quæ apud homines uſurpari ſolent; inter quas hæc eſt, ut non ſemper diſtinctè & nominatim exprimantur quæcumque inſunt naturæ rei; ſed tantùm quod ad rem præſentem facit, reliquis permiſſis judicio ac prudentiæ hominum.

VII. Sic, ut ad rem noſtram redeamus, quando Doctores ſcribunt Confeſſionem & Sacramentum Pœnitentiæ eſſe ſolam præparationem neceſſariam & ſufficientem, ad dignè communicandum, & quando dicunt ita judicaſſe Concilium Tridentinum; oportet has enunciationes intelligere, ex animo loquentium, non verò ſententiam eorum depravare, tam abſurdis interpretamentis, ut ſtatuantur aliud nihil poſtulare, præter meram Confeſſionem; & floccifacere fervorem, reverentiam, aliáſque tam ſublimis actionis neceſſarias circumſtantias. Decet nos credere & dicere eos ſtatuiſſe hæc omnia concurrere oportere, quamvis apertè ea non expreſſerint; quia ſatis notum eſt omnibus Chriſtianis, cum Religionis officiis, ad honorem ac cultum Dei ſpectantibus, hæc omnia eſſe neceſſariò conjuncta; & quidem præſertim in hoc officio, quod tantùm reliqua omnia ſuperat, quantùm Deus omnes creaturas.

VIII. Dicamus ergo ita ſe habere Communionem, ut reliqua omnia quæ ſunt infra Deum, in quibus tria obſervantur. Primum eſt id quod eſt eſſentiale rei, & ſine quo intelligi non poteſt, qualia ſunt anima & corpus in animali. Præterea ſunt proprietates neceſſariæ ad agendum, atque extrinſecus quidpiam faciendum; vel partes *integrantes*, ſine quibus eſſentia poteſt eſſe: ut videmus in iiſdem animalibus facultates naturales, & membra, quæ faciunt ad perfectionem totius animalis, & ſine quibus imperfectum eſt ac mutilum. Denique in iis videmus qualitates accidentales, quibus res perfectior atque utilior redditur, quamvis non ſint neceſſariæ. Hoc vulgò vocatur *perfectio*, creditúrque eſſe naturæ ornamentum, quod ad eſſentiam accedit, vel ad id quod rei datur cùm primùm gignitur. Sic fertur ars perficere naturam, cui addit ornamenta quibus carere quidem poſſet, ſed quibus formoſior & gratior fit.

IX. Similia invenire licet, prout fert rei natura, in diſpoſitione ad Communionem. Sunt duo genera diſpoſitionis neceſſaria, quamvis non æquè; ſed eſt tertium quod abeſſe poteſt, & quod cùm adeſt, rem exornat, eique decus addit. Primum eſt eſſentiale, deſumendúmque eſt ex Sacramenti effectu. Omne enim Sacramentum eſt inſtrumentum, quod in nobis operatur ac producit gratiam. Itaque quod eſt neceſſarium ad effectum Sacramenti, & ſine quo agere non poteſt, id eſt neceſſarium præparationi ad accipiendum Sacramentum.

Hæc diſpoſitio ſita eſt in puritate animi, quæ ex illo expellat omne peccatum mortale, ſi quod admiſerimus.
*Conc. Trid. Seſ. 13. c. 7. * Quod fit ope Sacramenti Pœnitentiæ, niſi fortè deſit commoditas confitendi peccata apud Sacerdotem, ſitque cauſa gravis minime differendæ Communionis. Tum enim oporteret ſupplere Sacramentum dolore interno, ſeu perfectâ contritione.

X. Debet etiam referri ad hoc præparationis genus, attentio conſentanea actioni; hoc eſt, ejuſmodi ut conſideratè, & attento animo eam edamus. Alioqui non eſſet actio humana, quemadmodum loquuntur Theologi. Quòd ſi ſint quædam peccata venialia, quibus fructus omnis Sacramenti intercipiatur, * ut crediderunt nonnulli Theologi, ſunt cenſenda numero eorum quæ neceſſariò ab Altari excludunt; ac proinde præparatione eſſentiali oportet remedium afferri minutis ejuſcemodi peccatis. Sed opinio receptiſſima eſt, peccato veniali non impediri prorſus effectum Sacramenti, ut jam obſervavimus, qua in ſententia etiam fuit * S. Thomas.

* Cajetan. in 3. Part. S. Thomæ, q. 79. art. 7. Pet. Soto Lect. 12. de Sacramentis in gen. & Lect. VIII. de Confeſſ.

* 3. Part. q. 79. art. 8.

XI. Altera præparatio quæ neceſſaria quidem eſt, ſed non eſſentialis, ſita eſt in religione ac reverentia, quæ reverâ adhibeatur, & recto animo, quoad quidem res eſt in noſtra poteſtate. Intelligo hanc religionem eſſe rationalem atque in ſuperiore parte animi; non in inferiore, quæ ſenſilis religio dicitur, & ad quam pertinent jucundæ animi commotiones, quibus fit ut cum voluptate virtutis actiones edamus, Deumque oremus. Quæ commotiones, cùm non ſint in noſtra poteſtate, quamvis deſint, non poſſunt Communionem impedire. Satis eſt nos ex animo id facere quod poſſumus, adhiberéque diligentiam ac attentionem, quemadmodum fit in re magni momenti.

XII. Sine hac præparatione, vulgò cenſent Theologi maximam partem effectuum Sacramenti non edi. Quod contingit iis, qui communicant animo ſponte ſuâ in varias cogitationes diſtracto, aut qui ſimile quodpiam delictum admittunt veniale. Hinc fit ut Sacramentum non obtineat univerſam ſuam perfectionem naturalem, ut ita loquar, quod attinet ad effectum, qui ei proprius eſt & ejus inſtitutioni conſentaneus. Quare dixi id præparationis genus non prorſus eſſe neceſſarium, quemadmodum primum; ſed tantùm quod attinet ad effectum proprium Sacramenti, quo ejus ope fruimur, & qui ſine ea nec perfectus eſt, nec integer.

Novi equidem fuiſſe Theologos, qui crediderint hoc non eſſe peccatum, atque ita Majorem cenſuiſſe, cujus teſtimonium profert Dominicus Soto, qui vehementer ad eamdem ſententiam inclinat. Ego verò litem hanc meam non facio, nec à me antea dicta ea ita dicta ſunt, ut damnem aliam opinionem probabilem, & conſentanea ſunt ſententiæ plerorumque Theologorum.

XIII. Tertium & ultimum genus præparationis, eſt accidentale, & ad decorum pertinet; ſine quo tamen effectus Sacramenti percipi poſſunt, at non eâ copiâ, eâque profuſione gratiarum & divitiarum ſpiritualium, quæ in eos effunduntur qui religioſiùs ſe præpararunt. Hæc ultima præparatio non tantùm excludit eſſentiales omnes obices, aut alios minores, qualia ſunt peccata venialia; ſed emendat etiam omnes imperfectiones animi & corporis, quoad ejus fieri poteſt, adhibitis fidelis Directoris conſiliis. Nulli limites, ut alibi dixi, huic generi præparationis ſtatui poſſunt; non ſecus ac gratiæ pietatique Chriſtianæ, quæ perpetuum capiunt augmentum, cui fines imponi nequeunt. Trium harum præparationum prima eſt planè neceſſaria ut participes ſimus effectûs Sacramenti; ſecunda partim dumtaxat; tertia utilis, ac decens, ſed minimè neceſſaria.

CAPUT II.

Declaratio doctrinæ Concilii Tridentini de præparatione ad Communionem. Quâ ratione Sacramentum Pœnitentiæ vel Confeſſio ſit ſola præparatio neceſſaria ad Communionem. Explicatio loci Pauli hac de re.

I. VERA ac ſolida dogmata, quæ ſuperiore Capite explicuimus, nobis ſuppeditant commodiſſimam rationem explicandæ doctrinæ communis, de præparatione neceſſaria ad Communionem, infirmandarumque objectionum omnium, aut potiùs ludificationum & calumniarum, quibus Arnaldus eam infamare atque in contemtum adducere conatur.

Prima dilucidatio, quæ exſiſtit ex antecedente doctrina, pertinet ad definitionem decretoriam Concilii Tridentini; cujus auctoritate confutavimus novum inſtitutum Pœnitentiarii noſtri, qui hic ſe gerit quaſi ſummam poteſtatem obtineret, & inſtar Apoſtoli aut Papæ Canones & decreta condit, pro imperio; cùm nullis mandatis, nulláve auctoritate præditus ſit, ſed nitatur tantùm neſcio quo jurejurando, quod præſtitit; quaſi propter hoc promiſſum, nactus ſit ampliſſimam poteſtatem mutandi, atque invertendi omnia, regendæque, pro arbitrio, Eccleſiæ.

II. Oportet ergo eum ſcire, cùm Doctores Catholici affirmant

Digitized by Google

affirmant à Concilio Tridentino nullam aliam præparationem, quaſi neceſſariam aut ſufficientem communicaturis, niſi ut omnia mortalia peccata ſacramentaliter confiteantur; iis tamen animum non eſſe excludere hinc omnes diſpoſitiones religionis ac reverentiæ; quaſi ſolâ Confeſſio eos immunes redderet omnium eorum, quæ ſunt afferenda ad actionem tam ſollemnem & tam ſanctam. Calumniaretur viros magnos, quiſquis eis tribueret tam manifeſtum errorem.

Hoc unum volunt, nullam eſſe aliam præparationem *cærimonialem*, vel *externam*, neceſſariam ut dignè accedamus ad Myſteria, præter eam quæ ſita eſt in Sacramento Pœnitentiæ. Quod verò attinet ad internam diſpoſitionem, aliáque quæ communia ſunt omnibus actionibus virtutis illius, quæ Religio dicitur, & quæ propter rei excellentiam Communioni præſertim debent adeſſe; de ea minimè loquuti ſunt, ſtatuentes notum eſſe omnibus fidelibus, hoc Sacramentum; præter externam Pœnitentiam, dolorémque ex delictis conceptum, quem in Pœnitentia teſtantur peccatores; dignum eſſe quod celebretur animo reverente, ejus cupido, ac grato erga Deum.

III. Hæc docetur vulgò populus, hæc accipiunt pueri in Catechiſmis, ſecundùm diſciplinam atque uſum communem; nec propterea indigemus nova reformatione, ac dilatione Communionis, imò & Abſolutionis Sacramentalis; hoc eſt, cærimonia, quam dudum obſoletam eſſe fatentur, qui eam intromiſſam cupiunt. Ut oppugnemus hanc novitatem, dicimus Confeſſionem eſſe præparationem, quæ neceſſariò poſtulatur ut dignè communicare poſſimus, ſecundum Concilium Tridentinum. Itaque quemadmodum dixi, ſuperiore Capite, Catholicos diſceptantes cum Arianis, explicuiſſe loca Scripturæ, in quibus *Pater* dicitur eſſe *ſolus verus Deus*, ita ut contenderent eâ loquutione excludi tantùm commentitios Ethnicorum Deos, non verò Filium & Spiritum ſanctum, de quibus iis in locis ſermo non eſt: ſic hodie nos gerimus, ut Arnaldus imitatur Arianos Sophiſticis fallaciis, ſimilibus iis quibus illi olim Eccleſiam oppugnabant.

IV. Idem etiam dicimus de loco Pauli, cujus verum ſenſum nobis aperuit Concilium; cùm, nempe, Apoſtolus jubet Chriſtianos *probare ſe ipſos*, antequàm communicent, intellexiſſe eum hanc *probationem neceſſariam* eſſe Confeſſionem Sacramentalem; cùm non loquatur niſi de præparatione cærimoniali & externa; quæ ob Sacramentum Pœnitentiæ, quod generali cærimoniæ nomine continetur, comites habet actiones internas fidei, ſpei, reverentiæ, doloris ob admiſſa peccata; & quia eſt officium virtutis, quæ Religio dicitur, eaſdem iterum comites ſecum trahit, aut alias etiam ſublimiores, pro uniuſcujuſque captu.

Hoc dato reſponſo, evaneſcunt futiles atque inanes objectiones, quibus oppugnas veram interpretationem decreti Concilii; cum omnibus tuis *indicationibus*, quas ei tribuis, dum divinationes ac commenta tua præfers doctrinæ communi & ab omnibus Chriſtianis receptæ.

* Seſſ. 7. can. 13. de Sacr. in genere.

V. Sed omittendus non eſt * alius Canon ejuſdem Concilii, quo totum iſtud cœptum tuum funditus evertitur. *Si quis dixerit*, inquit, *receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſollemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris, pro libidine omitti, aut in novos alios, per quemcumque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe, anathema ſit.*

Conſidera, quæſo, quid facias, & quò ſpectet novum iſtud tuum inſtitutum; eritque cur timeas, ne ad te pertineat ejuſmodi cenſura; qui vis mutare conſuetudinem *receptam & approbatam* ab Eccleſia, in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, aliámque intromittere; quæ eſt planè nova, cùm nuſquam, nec in ullo ſæculo umquam uſitata fuerit, ut oſtendimus. Quòd ſi olim uſitata fuiſſet, ut fingis, tamen eſſet nova hodiernæ Eccleſiæ, quandoquidem à quingentis annis, ut ipſe fateris, obſoleta eſt, & planè ignoratur ab iis quibus impoſitam velles.

CAPUT III.

Explicatio animi Concilii, de diſpoſitione neceſſaria ad Communionem, propugnata ab erudito Theologo Facultatis Pariſienſis. Attamen, propter ſolam hanc diſpoſitionem, non oportere frequentiùs ad Communionem accedere. Levium peccatorum imperfectionúmque, in nonnullis, deteriora eſſe conſectaria, quàm peccata mortalia.

I. QUOD ſecundo loco obſervandum eſt pertinet ad interpretationem ejus quod ſtatuunt Theologi de diſpoſitione neceſſaria ad Communionem, ex mente Concilii Tridentini, quod eam intra Confeſſionem Sacramentalem coërcuit. Quod ſic eſt intelligendum, ſi res abſolutè ſpectetur, eum qui omnia ſua mortalia peccata confeſſus eſt, poſſe accedere ad S. Menſam, ſine ullo peccato mortali, & ſine metu damnationis, quam pronunciat Apoſtolus in eos qui indignè communicant. Sic Dominicus Soto, qui adfuit Concilio Tridentino, ejus mentem interpretatus eſt, ut antea diximus.

Hiſce de rebus, conſentiunt omnes Doctores Catholici. Tu verò, Arnalde, audi quid de ea re dicat doctiſſimus Theologus Sorbonicus; qui non ita pridem obiit, poſtquàm diu Theologiam, in celeberrima atque illuſtriſſima Schola, profeſſus fuiſſet.

II. Yſambertus, piæ memoriæ, agens de neceſſaria diſpoſitione ad capiendos fructus Communionis, multa habet doctrinæ tuæ prorſus contraria. Primùm * propoſitæ quæſtioni reſpondet, hiſce verbis: *Habitualis gratia, ſeu ſanctificans ſufficit homini baptizato, ut per ſuſceptionem Euchariſtiæ conſequatur augmentum gratiæ, ita ut, ad conſequendum hunc effectum, non ſit opus actuali devotione, vel attentione.*

* T. in 3. Part. Diſp. ad q. 3 art. 1

Deinde, quaſi prævidiſſet quod objecturus erat Arnaldus, hanc ipſe objectionem ſibi proponit: videri Paulum contrarium docuiſſe, cùm dixit: *probet ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat.* Præterea vult communicantem *dijudicare* corpus Domini noſtri. Utrumque autem complectitur actionem propriam communicanti. Igitur, præter gratiam habitualem, aliquid poſtulatur ab eo qui Euchariſtiam accipit. Cui objectioni ſic reſpondet Yſambertus: *Reſpondeo ex Tridentino, Seſſ. XIII. c. 1. illud tantùm intelligi de Sacramentali Confeſſione peccati mortalis præmittenda ſumtioni Euchariſtiæ.*

III. Præterea addit peccato veniali, quod comitatur Sacramenti participationem, non impediri augmentum gratiæ, quod proprius eſt Sacramenti effectus; quamvis minuat fervorem communicantis, ſuavitatémque cibi cœleſtis. Quæ conſentanea ſunt iis, quæ antea ex Thoma produximus, fulciúntque univerſam doctrinam, quam expoſuimus, de præparatione neceſſaria ad celebrandum Sacramentum. Hinc jam intelliget Arnaldus nos, non ſine ratione, dixiſſe ſolam diſpoſitionem, planè neceſſariam ad dignè communicandum, eſſe Confeſſionem Sacramentalem, ex mente S. Pauli, prout eam, pro ſua auctoritate, interpretata eſt Synodus Tridentina.

IV. Sed ut pergam id dicere quod cœperam, aio tamen non ideò ſequi, ſatius eſſe ſæpe communicare, eâ ſolâ diſpoſitione, quæ omnium infima & imperfectiſſima eſt, inſtructum. Itaque omnibus expenſis, in utramque partem defendi poteſt quæſtio; utrum expediat admittere ad frequentem Communionem eos, qui ad Sacramentum inchoatam tantum eam præparationem afferunt. Conſtat quidem, ex doctrina vulgo recepta, eum qui ſatis haberet ita eſſe diſpoſitum, poſſe communicare quotieſcumque vellet ſine peccato mortali. Attamen propter peculiares hujus actionis circumſtantias, certum eſt hoc non ſatius futurum eſſe, eúmque offendendi Dei peccato mortali periculum aditurum.

V. Sunt actiones, quæ in ſe ſpectatæ utiles ſunt, ſed quæ propter circumſtantias fiunt noxiæ, & à quibus ſatius eſt abſtinere. Exempli causâ, jejunare, humi cubare, noctem tranſigere orantem, auſterâ vivendi ratione corpus ſuum macerare, actiones ſunt, quibus non exiguum ineſt meritum, virtutiſque heroïcæ. Attamen ſæpe contingit eas vehementer nocere, etiam augmento ſpirituali virtutis; cùm propter contumaciam atque occultam ſuperbiam, quam generant, alúntque in quibuſdam ingeniis, quæ fiunt elatiora & arrogantiora, ſpernúntque eos qui vitam molliorem agunt; tum etiam quia proſtratâ valetudine corporis id reddunt ineptum exercitiis virtutis; quo fit ut poſtea delicatiùs ſit alendum, & pudendâ remiſſione tractandum, a qua ſenſim homines in voluptatem atque in lugendam ruïnam delabuntur.

VI. Similiter

VI. Similiter imprudenter ſe gererent nonnulli nec modum ſervarent, ſi nimium frequenter communicarent; cùm eum ex Communione non capiunt fructum, quem deberent, quia nimis negligentet ſe ſe ad eam comparant. Tametſi enim ſtatuamus ab iis mortale nullum peccatum committi, quia diſpoſitione neceſſaria ſunt inſtructi; tamen irrepunt multa minùs recta, per negligentiam: quæ quamvis peccata non ſint ne venialis quidem, quod difficile eſt, paullatim ad ea deducunt, animumque ita indurant, ut delicta non amplius ſentiat, atque ad peccata mortalia non ægrè prolabatur. Quibus rebus factum eſt ut nonnulli vitæ ſpiritualis magiſtri dixerint ſatius eſſe nonnullis, delabi in peccata mortalia, quàm in venialia; ſi ratio habeatur conſectariorum, potiùs quàm conditionis præſentis; quia lapſus magni atque inexſpectati, qui animum gravi concuſſione de ſtatu dejiciunt, faciunt ut ſe ſe colligat, ſiintque ei inſtar aculei aut calcaris, quibus generoſus equus qui ceſpitavit illico excitatur, vehementiúſque & animoſiùs curriculum ſuum abſolvit.

VII. Contrà longâ duratione levium vitiorum, vel peccatorum, quæ initio vix animadvertuntur, refrigeſcit animi religio, minuitur gratia, cujus lumina poſtea rariùs micant & minùs vivida ſunt. Igitur delabuntur homines ex imperfectione minore in paulló majorem, deinde in peccatum veniale & poſtea in mortale, gradatímque in ſuam perniciem ruunt, ac in profundiſſimam abyſſum devolvuntur. Hoc eximiè animadvertit [1] S. Gregorius Nazianzenus, cujus ſunt hæc verba: *quod particulatim & furtim ſubit, initio quidem exiguam habet noxam, ſed tandem ad ſummam nequitiam pervenit.*

VIII. Huc referenda ſunt multa loca Veterum, qui agentes * de peccato veniali, & oſtendentes quàm noceat animis, id comparant aquæ, quæ guttatim navem ſubiens eam tandem implet ac ſubmergit. Peccatum quidem veniale, quamvis multiplicetur, non fit mortale, nec gratiâ ſpoliat; ſed dum minuit fervorem, nóſque deſtituit auxiliis gratiæ actualis, quam Deus nobis ſubtrahit in pœnam noſtræ ignaviæ & infidelitatis, nos eo tandem adducit, ut deſint nobis vires atque animus reſiſtendi acrioribus ac importunioribus tentationibus hoſtis; quo pacto, tandem proſternimur atque ab eo vincimur.

* S. Aug. Hom. 41 c. 9. Greg. Pap. Paſt. 3. c. 34. Cæl. Hom. 31.

Hac unâ ratione, ex ſententia Theologorum, poteſt vitari ea calamitas, ſi nos ſubjiciamus regimini fidelis Directoris, ſique ei per omnia obſequamur; ita ut communicemus tot vicibus intra annum, menſem, hebdomadem, quot illi videbitur, nec quidquam præter ejus ſententiam aggrediamur. Hoc demum modo minimè fallemur, atque inter extrema vitioſa mediam viam tenebimus.

CAPUT IV.

Duo errores oppoſiti de præparatione ad Communionem; quorum alter nimiùm remittit, alter rigore nimio peccat. Falſum rumorem ſparſum eſſe doctrinam, quam tuetur Arnaldus, eamdem èſſe quam propugnavit Hernandus Salazar.

I. VARIA illæ præparationes ad ſanctam Communionem, de quibus in Capite ſuperiore, dignæ ſunt quæ attentè conſiderentur. Re enim non ſatis intellectâ, multi à recta via aberrarunt, & ad extrema vitioſa deflexerunt. Alii qui nimiam rationem habuerunt doctrinæ communis, de qua antea egi, remiſſiores æquo fuerunt, reddiderúntque uſum Sacramenti hujus nimis facilem quibuſvis; quibus fas eſſe voluerunt communicare quotieſcumque vellent, imò & quotidie, quamvis vita eorum non eſſet admodum caſtigata, modò ne animum ullo peccato mortali inquinatum haberent.

II. P. Hernandus Salazar è Societate Jeſu meminit quorumdam, quibus ea doctrina arridebat, auctoréſque erant ejus ad uſum revocandæ. Contra hoſce ſcripſit librum, cui titulum fecit *de uſu frequente ſanctæ Communionis*, ubi ſic loquitur, prout verba ejus Hiſpanica Latinè tranſlata ſonant: *Quidam*, inquit, *novæ doctrinæ magnam licentiam fecerunt fidelibus, quibus perſuaſerunt in hoc negotio eos eſſe ſui juris, judicéſque conſcientiarum ſuarum, & ſine cujuſquam conſilio quotieſcumque ipſis videtur communicare poſſe, frequentiùs aut rariùs. Aliam etiam hac de re doctrinam eis tradiderunt, ut eis perſuaderent, ſine conſilio & conſenſu Confeſſariorum & Patrum Spiritualium, cùm nullius peccati mortalis ſibi conſcii ſunt, poſſe eos quotidie communicare &c.*

III. Alterum extremum falſæ doctrinæ eſt eorum, qui nimiam rationem habentes eorum quæ dixerunt veteres Patres, de præſtantia divini hujus Sacramenti; quaſi poſtulet puritatem animi & ſanctitatem ei conſentaneam, * ita ut neque innocentia S. Joannis Baptiſtæ, neque puritas Seraphinorum ſatis perfecta ſit ut eam attingat, & tanto beneficio digna ſit; ejuſmodi dicta nimiùm urſerunt, quaſi complecterentur præcepta neceſſariò obſervanda.

* Tho. à Kempis, l. 4. de Imit. c. 5.

Sic rem etiam intellexit Arnaldus, atque ad ſuam opinionem traxit omnia illa loca S. Dionyſii, S. Baſilii, S. Chryſoſtomi, S. Bonaventuræ, aliorumque Sanctorum & Theologorum; ex quorum auctoritate, & uſu Eccleſiæ primitivæ arcendi eſſent non tantùm ab Altari, ſed etiam ab ingreſſu Eccleſiæ, omnes qui Sancti non eſſent; Sancti, inquam, & quidem maximi qui umquam in Eccleſia fuerint.

IV. Huic fundamento inædificat univerſam ſuam doctrinam, ac propterea contendit conſuetudinem receptam ab univerſa Eccleſia eſſe *licentiam, corruptionémque, quæ favet impœnitentiæ communi*; quam proinde emendari neceſſe eſt, ita ut, loco remiſſioris diſciplinæ, reſtituatur antiqua ratio differendæ Abſolutionis & Communionis in tempus ſat longum, poſt Abſolutionem Sacramentalem.

Hæ duæ opiniones contrariæ æquè pugnant cum veritate & æquè damnantur, cùm diſertis ſententiis omnium Theologorum Catholicorum, tum etiam totius Eccleſiæ communi uſu, confirmato à Concilio Tridentino; ut oſtendimus in ſuperiore diſputatione, rationibus & indubitatis teſtimoniis comprobata.

V. Quoniam autem animadverti multos, qui ſecundæ opinioni favent, ſpargere per vulgus hanc ipſam opinionem defenſam fuiſſe à R. P. Hernando Salazare, cujus memini initio Capitis, in libro de uſu frequente Sanctæ Communionis; quod poſſet ei pondus addere, ita ut certè probabilis videretur, nec tam mala quàm eam deſcribimus, cùm, nemine oppugnante, aliquando defenſa fuiſſet; neceſſe habeo rem dilucidare, & oſtendere rumorem eſſe falſiſſimum, cùm id quod ſcripſit Salazar tam ſit remotum à nova doctrina, novóque inſtituto, quàm eſt conſentaneum ſententiæ Eccleſiæ reſponſíſque Theologorum Catholicorum. Quamobrem comparabo doctrinam Salazaris cum doctrina Arnaldi, atque ingens diſcrimen earum oſtendam; cùm prior admitti queat, poſterior verò nullâ ratione, quippe falſa & contraria auctoritati Eccleſiæ, atque ex qua naſcuntur conſectaria noxia Reipublicæ.

CAPUT V.

Summa doctrinæ P. Hernandi Salazaris, de Frequente Communione. Eum univerſim probare uſum Frequentem Communionis. Ex ejus ſententia, puritatem quidem animi, qui ſibi peccati mortalis conſcius non eſt, eſſe ſolam diſpoſitionem neceſſariam ad Communionem, attamen ad quotidianam Communionem, opus eſſe majore præparatione. Denique eum nolle eam in longum tempus differri, & Communionem ſingularum hebdomadum omnibus optimam cenſere.

I. ANIMUS P. Salazari non fuit, ut ipſe * profitetur ab initio Operis, revocare fideles ab uſu Frequentis Communionis, ſed contra eos ad illam adducere; doceréque

* Cap. 1. §. 4.

[1] Orat. xxxi. Τὸ μὲν κατὰ μικρὸν ὑφερπόμενον καὶ κλεπτόμενον ἀνεπαίσθητον μὲν τὴν ἀρχὴν τὸ κακὸν ἔχει τὴν βλάβην, εἰς τὸ κεφάλαιον δὲ τῆς κακίας ἀπαντᾷ.

doceréque quâ ratione quàm optimè poſſint ſe ſe ad eam parare, ut colligant fructus, qui ex re tam eximia ſperari poſſunt, & à tam arcta conjunctione cum auctore & fonte omnium gratiarum.

* Cap. 4. Ante omnia, * probat frequentem uſum S. Sacramenti, ſi res universè ſpectetur, contenditque opinionem, quæ homines ab eo abſterret eſſe *vituperandam*, *ſcandaloſam & temerariam*. Quod probat teſtimoniis SS. Patrum, quorum pleraque prolata ſunt à P. Molina, & Auctore Anonymo, ad comprobationem doctrinæ, quam Salazar meliorem eſſe ac ſaniorem cenſuit. Hæc eadem loca explicare, vimque eorum ſubterfugere conatur Arnaldus, ut poſtea dicemus.

II. Cùm in Hiſpania exorti eſſent, qui docerent quod dixi Capite ſuperiore; nimirum, promiſcuè quoſvis admittendos eſſe ad frequentem, imò & quotidianam Communionem, modò ne ſibi peccati mortalis conſcii eſſent; quaſi præparatio, quam neceſſariam eſſe definivit Concilium, ad communicandum ſine delicto mortali, complecteretur quidquid pertinet ad decorum, quod poſtulat tam mirandum & tam adorandum Sacramentum; ideò Salazar tria diſtinguit genera præparationis, quæ propoſuimus Cap. I. bujus Libri, & de quibus non repetemus quæ à nobis dicta ſunt.

III. Poſtea P. Salazar de ſingulis ſeorſim agit, & quaſi fundamentum totius ædificii ponit hanc enunciationem: * *ſolam puritatem conſcientiæ & ſtatum gratiæ eſſe unicam diſpoſitionem neceſſariam ad communicandum.* Quam enunciationem diligenter contra Arnaldum defendimus. (* Cap. VII §. 26.)

* Fol. 47. Præterea * addit eam quidem puritatem eſſe diſpoſitionem ſolam neceſſariam, ut Sacramentum effectum ſuum edat; quæ eſt gratia ſacramentalis; alias verò eſſe tantùm *circumſtantias accidentales, quæ tamen naturâ ſuâ debentur actui Communionis.* Quod verò attinet ad id quod objiciebatur, multos Sanctos nullam videri præſcribere præparationem, præter eam quæ peccatum mortale excludit; addit ille, ideò tamen eos non exiſtimaſſe in ea communicantes conſiſtere oportere; ſed reliqua ſat nota ſtatuiſſe, quippe communi ſenſu & ratione facilè intelligenda.

Hac ratione ſe ſe expedit omnibus objectionibus eorum, qui in contrariis partibus ſtabant. Sed & animum * Concilii Tridentini nominatim aperit, à quo vult etiam intellectas alias diſpoſitiones internas, quales ſunt reverentia & attentio. At ſemper ſtatuit Confeſſionem Sacramentalem & puritatem animi eſſe ſolam præparationem planè neceſſariam, quemadmodum antea oſtendi. (* Ibib. fol. 50.)

IV. Nec prætermittendum eſt quod idem habet Scriptor, quamvis ea ſit ſola prorſus neceſſaria diſpoſitio; attamen non ſequi eum, cui ea imperfecta præparatio ſatis eſt, debere adduci ad ſæpe communicandum; aut ut poſſimus dicere *ſatius eſſe & magis ſalutare accipere S. Sacramentum, quàm eo abſtinere, nullâ aliâ opus eſſe diſpoſitione præter puritatem conſcientiæ, & opinionem quâ quiſpiam cenſetur eſſe in gratia Dei.* Quam propoſitionem judicat *temerariam, contrariam rationi, Conciliis & Sanctis.* Cujus rei rationem, Capite antea laudato, reddidimus.

Tandem contendit eos, quibus ineſt prima dumtaxat diſpoſitio, non debere frequenter communicare; quoniam neceſſariò incidunt in multa peccata, ſaltem venialia; niſi cogantur ita ſe gerere præcepto quopiam, aut aliâ incumbente neceſſitate.

V. Univerſa ejus diſputatio ad duo capita referri poteſt; quorum prius eſt de dilatione Communionis, poſterius de tempore, quo ad eam eſt accedendum.

* C. 11. §. 2. Ad prius quod attinet, * ſtatuit quaſi indubitatum dogma, longam non debere eſſe dilationem; quæ ſi longa eſſet, noceret [illegible] diſpoſitioni. Itaque conſentit Communionem in paucos dies differri. Quod ſummo judicio & validis rationibus probat toto Capite XI.

VI. Ad alterum quod ſpectat, quod complectitur ſtatum quæſtionis, poſtquàm probe examinavit omnia intervalla, quæ interponuntur Communionibus, expenditque eorum effectus: * tandem ex dictis colligit Communionem, quæ ſingulis hebdomadibus celebratur, eſſe omnium optimam, & ſuadendam *omnibus, etiam minimè omnium perfectis. Cùm omnes dico*, inquit, *intelligo homines cujuſcumque ſortis; iis dumtaxat exceptis, qui perpetuò impediuntur communicare, ſeu jure, ſeu facto; quod, ſcilicet, ſint iis rebus occupati quas relinquere nolunt, vel quod habitualibus ſint inquinati peccatis, nec pœnitentur ullo propterea dolore tangi, aut ad meliorem frugem velle redire. Uno verbo rem ut exprimam, cum dico omnes, intelligo eos qui in gratia Dei manent, fugiúntque, quoad ejus fieri poteſt, occaſiones omnes Dei mortali peccato offendendi. Quod ſi infirmitate in id delabantur, nulla neque conſuetudo, neque occaſio impedire poteſt quominùs id expient, ſéque juſtificent per Pœnitentiam ſub finem Hebdomadis, quamvis ceteroqui valde ſint imperfecti.* (* Ib. c. 12. §. 2.)

CAPUT VI.

Comparatio doctrinæ Arnaldi, cum doctrina P. Salazaris de frequente Communione, ex qua comparatione liquet quantopere differrent. Arnaldus miſcet Conſilium cum Præcepto. P. Salazari non probari diuturnam dilationem Communionis, eámque auctorem eſſe imperfectis ut ſingulis hebdomadibus communicent.

I. VENIAMUS nunc ad doctrinam Arnaldi, eámque conferamus, cum doctrina P. Salazaris; intelligemuſque illico eas magis diſtare, quàm lucem à tenebris. Dogmata P. Salazaris ſunt perſpicua, ſolida, ſine confuſione, ſine novitatis miſtura, fundamentis Chriſtianæ fidei nixa, conſentanea decretis Conciliorum, & uſui Eccleſiæ, ac conſenſu Theologorum comprobata. Hoc quoque veritatis indicio gaudet, quòd ſit pacifica, aptáque dirimendis omnibus controverſiis, quibus divelluntur animi, circa frequentiam Communionis. Denique prædita eſt dotibus veræ ſapientiæ quæ deſurſum venit, & quas ſic deſcribit * Jacobus: *primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, plena miſericordia & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione.* (* Ep. III, 17.)

II. Conſideret Arnaldus, an hæc ſuæ doctrinæ inſint, ánve Opus *de Frequente Communione*, ſapiat ſpiritum pacis & concordiæ. Nihil ei magis contrarium. Ne una quidem vox mitis in eo occurrit, cum ſingulæ paginæ convitiis contumeliiſque atrocibus redundent. Felle & amarore omnia ſcatent. Perpetuæ ſunt exprobrationes ignorantiæ, imprudentiæ, erroris, hæreſeos; nec animadvertit Arnaldus hæc omnia indigna Chriſtiano, Theologo & Sacerdote, recidere partim in S. Carolum, partim in Catechiſmum Concilii Tridentini, partim in R. P. Antonium Molinam Carthuſianum, partim in P. Salazarem; ex quibus collectum eſt Scriptum Anonymum, nihil Auctore de ſuo conferente, præter ipſam locorum collectionem. Sed ut deſcendam ad magis particularia, conferámque dogmata Arnaldi cum dogmatibus Salazaris, contendo ea planè contraria eſſe, & quæ illis ædificantur, hiſce dirui.

III. Primùm, cùm P. Salazar universè probet frequentem uſum Communionis, defendátque, & contrariam ſententiam vituperet, ex auctoritate tertiæ Synodi Mediolanenſis, cui S. Carolus præfuit; Arnaldus, ex doctrina ſua, cum damnat, negátque Sacramentum eſſe vulgaris uſûs & ab eo abſterret Chriſtianos. Nec fucum nobis facere aggrediatur fictis excuſationibus, quibus negat ſibi animum non eſſe à participatione hujus convivii cœleſtis fideles amovere. Dicat quidquid ei videbitur, re ipsâ diſſuadet frequentem Communionem, & ab ea revocat omnes Chriſtianos, dum reddit inacceſſam. Quid demum eſt revocare à re quapiam facienda, niſi aggredi perſuadere eam fieri non poſſe? Si cui mox Romam profecturo oſtenderem ſine dubio eum in eo itinere periturum, annon hominem abſterrerem?

IV. Quid verò aliud facit Arnaldus *, cùm ſcribit ex Eccleſiæ doctrina, quam docuit univerſa Antiquitas, quam Patres Scriptis ſuis propagarunt, quam confirmarunt Canones Eccleſiaſtici, quam comprobarunt Concilia, quam Traditio conſervavit, quæ numquam fuit abrogata, non oportere ad Altare accedere, imò ne ad Eccleſiam quidem ipſam, eos qui non ſunt prorſus perfecti atque inculpati, & qui Deum non amant amore puro atque impermiſto? (* Part. I. c. 4. & 6.)

P. Salazar utitur exemplo primorum Chriſtianorum, quod commemorat * S. Lucas; ut oſtendat frequentem Communionem eſſe laudabilem. Arnaldus verò id argumentum irridet, * reſpondétque *non potuiſſe afferri clarius argumentum, ad probandam opinionem contrariam;* quia (* Act. II.) (* Part. I. c. 3.)

Apoſtoli quotidianam Communionem inſtituerunt inter fideles, ſed à Spiritu ſancto afflatos, &c.

V. Multùm abeſt ut conſentiat cum P. Salazare, qui contemnit & infirmat ejus rationes, probátque eum non potuiſſe colligere ex hiſtoria Actorum Communionem quotidianam in Eccleſia naſcente. Itaque quandoquidem P. Salazar & Anonymus Scriptor proferunt dumtaxat hunc locum, ad oſtendendum, ſi universè loquamur, frequentem Communionem laudandam eſſe; Arnaldus verò contrà contendit, tam teſtimonium Lucæ, quam ipſam enunciationem ad quam confirmandam profertur, pertinere ad ſolos innocentes & perfectos, ſine dubio putat non eſſe laudandam univerſe frequentem Communionem; quam enunciationem rejicit Salazar, quaſi *vituperandam & ſcandaloſam*, poſt S. Carolum, cujus judicium affert.

VI. Igitur Arnaldus damnatur à S. Carolo, ab Epiſcopo Genevenſe, à Lud. Granatenſe, & tot aliis Sanctis, quos produximus, plectendúſque eſt, ex illorum ſententia, quaſi *ſator ſcandali*, ut loquitur S. Carolus, & dignus cui interdicatur ſuggeſtu, ſi ſit Concionator. Eadem inſtitui poteſt antitheſis, inter alia loca vel argumenta, quibus Salazar theſin generalem tuetur; & quæ Arnaldus ferre nequit, ac propter quæ tam inhumanè invehitur in Auctorem Anonymum; ut ſatis oſtendat ſe nondum eſſe capacem Communionis, cùm non ſit *planè perfectus*, nec ardeat amore Dei *puro atque impermiſto*, qui utilitatum ſuarum nullam habet rationem, immuníſque eſt vehementiorum affectuum, & ſolutus omnibus vinculis, quibus etiamnum creaturis adhæremus.

* Cap. 5. VII. Præterea P. Salazar * prudenter diſtinguit tria genera præparationis ad Communionem, de quibus Cap. I. diximus; quorum Arnaldus nullam mentionem facit, cùm omnia miſceat redigátque ad unam formulam, quâ iniquiorem nemo poſſit excogitare. Contendit enim, ex ſententia totius Antiquitatis, oportere ſublimem perfectionem attigiſſe communicaturum paullò frequentiùs, quam perfectionem deſcribi putat loco S. Dionyſii, quem explicuimus Lib. III. c. 15. & 16.

VIII. Nec quiſquam putet Arnaldum nobis proponere tam eximiam affectionem animi, quaſi exemplar omnibus numeris abſolutum, ut conemur ad id accedere quàm proximè poterimus, ſed non ut id neceſſariò æquemus. Chriſtus quidem nos adhortatur ut ſimus perfecti, quemadmodum Pater ejus eſt perfectus, aut etiam ipſe; quod tamen non ita intelligendum, quaſi neceſſe eſſet à nobis perfectionem illam æquari, quod fieri nequit. Verùm Arnaldus loquitur de ſanctiſſima illa animi affectione, quaſi neceſſaria, & præcepto nobis, ex ſententia Eccleſiæ & Apoſtolorum, impoſita.

Clariùs meridianâ luce hoc colligere eſt, ex tota ejus diſputatione, Operíſque conſilio, & ratiocinatione quâ id tuetur. Vult enim, hoc ſuo libro, novóque inſtituto, medicinam facere corruptioni, quæ irrepſit in adminiſtrationem Eccleſiæ, & quam corriget inſtauratione priſcarum Legum, quæ numquam abrogatæ ſunt. Itaque quod profert ex Traditione & antiquis Patribus, debet eſſe præceptum, ídque obſervatu ad ſalutem neceſſarium; quod primo & ſecundo Libro demonſtravimus.

IX. Præterea diſerta ejus verba, loquutionéſque quibus exprimit mentem ſuam & in Præfatione & in reliquo Libro, quis ſit animus ejus manifeſtò declarant. En locum * eam in rem apertum: *Quæcumque conſuetudo obtinuerit in Eccleſia, accedendi ſæpe ad Euchariſtiam, numquam poteſtatem fecit accedendi, ſine* DISPOSITIONIBUS NECESSARIIS *ad adoranda Myſteria.* * Part. I. c. 5.

Poſtulantur ergo hic *diſpoſitiones neceſſariæ* ad Communionem, ac proinde veræ; non proponuntur exemplaria perfectionis, quæ faciliùs miremur, quàm imitemur. Supereſt nunc ut ſciamus quænam ſint *diſpoſitiones* illæ neceſſariæ, quas à nobis exigit Arnaldus. Paullò pòſt, ſic mentem ſuam aperit: *cùm non quæramus an expediat ſæpe communicare, ſed qualænam oporteat eſſe diſpoſitiones communicantium; ſatis eſt te amandari ad S. Dionyſium, ut ab eo cognoſcas quæ fuerit hac de re ſententia Apoſtolorum, eorúmque diſcipulorum.*

X. Igitur amandamur ad S. Dionyſium, ut ab eo diſcamus quæ ſit *diſpoſitio neceſſaria*, ut dignè communicemus; neceſſaria, inquam, & quam ſine peccato mortali negligere non poſſumus: cùm pœnæ, quas Dionyſius teſtatur in Eccleſia conſtitutas fuiſſe in eos, qui ita non erant affecti, nonniſi peccato mortali imponerentur. Ejuſmodi erat excommunicatio, prohibitióque ab Altari & ab Eccleſia. Hinc manifeſtò liquet, ex doctrina Arnaldi, peccatum eſſe æterna damnatione dignum, vel ſemel communicare, ſine maxima perfectione. Hanc enim diſpoſitionem poſtulat Dionyſius, ut putat Arnaldus, ab iis qui cupiunt admitti in Eccleſiam & ad Communionem; quâ perfectione qui carebant, non ſine ignominia, ab utraque arcebantur.

XI. Quæ cùm ita ſint, quis poſthac poterit communicare, aut ingredi Eccleſias? Potéſtne eſſe in hac vita quiſquam uſque adeò perfectus, ut *nullum* habeat *phantaſma, neque imaginem ullam peccati*; ut ſit *prorſus conjunctus cum Deo ſolo*, ac *planè inculpatus*? Ejuſmodi homo non eſt homo, ſed Angelus, aut potiùs Deus. * *Non eſt homo qui non peccet*, ut docet Scriptura. Verùm hic homo immunis eſt omnis peccati, tam venialis, quàm mortalis. Itaque nemo umquam communicavit, exceptâ Beatâ Virgine, cui fuerit diſpoſitio neceſſaria huic actioni, & qui non deliquerit in re neceſſaria ad ſalutem, adeóque qui non fuerit dignus, qui excommunicaretur ac expelleretur ex Eccleſia. Quod dictum ſit, pace S. Pauli & aliorum Apoſtolorum, qui communicarunt. Eos minimè excipit Arnaldus, ſed involvit in ſententia generali, quam pronunciat in omnes, qui ad Altare, ſine illa diſpoſitione neceſſaria, accedunt. * 3. Reg. VIII. 46.

XII. S. Auguſtinus & poſt eum S. Proſper tulerunt hoc judicium de juſtitia humana: * *Juſtitia noſtra*, inquiunt, *quamvis vera ſit, propter verum boni finem, ad quem refertur, tamen tanta eſt in hac vita, ut potiùs remiſſione peccatorum conſtet, quàm perfectione virtutum.* Hanc juſtitiam non poſcit Arnaldus, ſed multò excellentiorem, & multò ſublimiorem virtutem, * ut jam aliquoties vidimus. * Aug. 19. de C. D. c. 27. * Ad lib. 3. c. 15. & 16.

Abſurda hæc ac ridicula commenta aliunde orta non ſunt, niſi ex eo quòd Arnaldus non diſtinguit id quod neceſſe habemus facere, ab eo quod ejuſmodi non eſt, miſcétque conſilium cum præcepto. Non ita ſe geſſit P. Salazar, qui probè ſecrevit id quod faciendum eſt ab eo quod optandum eſſet, id quod lege impoſitum eſt ab eo quod ab arbitrio unius cujuſque pendet.

XIII. Quod verò hîc eſt maximi momenti, & quo perſpicuum ſit utriuſque doctrinæ diſcrimen, in eo ſitum eſt, quòd P. Salazar nolit tam diu differri Communionem, oſtendátque maxima mala quæ ex ea dilatione naſcuntur. Idem tamen non cenſet admittendos omnes promiſcuè ad Communinnem quotidianam; ſed tantùm homines virtutis ac ſanctitatis rarioris, & qui vulgus multùm ſuperent: non quòd judicet, ſi intra id quod prorſus eſt neceſſarium nos coërceamus, ulla re opus eſſe, præter puritatem animi, omni peccato mortali purgati; ſed propter rationes à nobis Cap. I. allatas, & propter periculum quod ſubeſt Communioni, ad quam homines accedunt ſine diligentiore præparatione, quàm ea quæ planè neceſſaria eſt; prout eo Capite obſervavimus.

XIV. Ut cumulum addamus omnibus argumentis, quæ duximus ex collatione Operum Salazaris & Arnaldi, in animum revocandum eſt primrem tandem cenſere optimum communicandi uſum, quod attinet ad tempus Communionibus interponendum, eſſe ſi ſemel ſingulis hebdomadibus communicemus. Quin etiam addit hæc communicandi intervalla apta eſſe omnibus, cujuſcumque ætatis, ſexûs, ac ſortis ſint: quamvis interdum in peccatum, etiam grave ac mortale delabantur.

At dogma Arnaldi huic eſt è diametro oppoſitum, inſtitutúmque quod ſequi ſe profitetur, & quod in ſuo Opere docet, aliis nititur fundamentis. Contendit neceſſe eſſe ut omnes, qui commiſerunt peccatum mortale, quodcumque ſit, etiam arcanum, arceantur à Commnnione per aliquot menſes, differatúrque interea Abſolutio. Quod vult haberi legem generalem, quam confirmare nititur auctoritate Eccleſiæ & veterum Canonum; quaſi Chriſtiani neceſſe haberent ſubire Pœnitentiam illam publicam, quam Arnaldus pro arbitrin conſtituit.

XV. Quis igitur nunc non videt, ex comparatione utriuſque Operis, doctrinam Arnaldi planè differre à P. Salazaris doctrina, eóſque vehementer erraſſe, qui eamdem eſſe dictitarunt? Hoc unum eos fefellit, quòd * P. Salazar exiſtimet ſæpe expedire, ut Confeſſarii Pœnitentibus imponant abſtinentiam à Communione, in aliquod tempus. Quod affirmat etiam Arnaldus; verùm hoc diſcrimine, quod Salazar nolit hanc eſſe generalem legem * Cap. 14. § 2.

omnium

Digitized by Google

omnium peccatorum mortalium, & præceptum quod neceſſariò ſit obſervandum; ita ut niſi Eccleſia eam confirmet conſtitutione univerſali, jaceat ipſa in *licentia ac corruptione morum*, * *faveat impœnitentiæ communi plerorumque*, * *poſtquàm horrendâ cæcitate uſque adeò remiſſum eſt de diſciplina Apoſtolorum & Jeſu Chriſti.* Quibus verbis Arnaldus invehitur in regimen Eccleſiæ, uſumque Pœnitentiæ ac præparationis ad Communionem, receptum per univerſam Eccleſiam.

* Arn. Part. 2. c. 47.
* In Præf.

XVI. Sæpiùs dixi, iterúmque hoc in loco repeto, id quod eſt potiſſimum obnoxium cenſuræ in doctrina novorum Reformatorum, in eo eſſe ſitum, quòd velint intromittere dilationem Abſolutionis Sacramentalis & Communionis, quaſi inſtitutum neceſſarium; quo neglecto, Eccleſia vitio & peccato laborat, quod ipſa comprobat, quod Concilia, Pontifices Maximi, & Epiſcopi confirmant, retinetque Univerſus Chriſtianiſmus, in uſu vulgari duorum illorum Sacramentorum.

Directores tamen & Confeſſarii aliquando hoc utuntur remedio, quod etiam Eccleſia interdum præſcribit; cum jubet negari Abſolutionem & Communionem nonnullis peccatoribus, niſi certis conditionibus, quæ Conſtitutionibus & Canonibus definitæ ſunt.

XVII. Verùm hoc impoſitum eſt nonnullis gravioribus ſceleribus, & obnoxiis cenſuris Canonicis, non verò quibuſvis peccatis mortalibus, atque in longum tempus. Præterea tunc temporis Eccleſia ipſa loquitur, Concilia, Pontifices, vel Epiſcopi leges imponunt, ſinguli pro amplitudine poteſtatis ac juriſdictionis. At non eſt privatorum, docere Poteſtates Eccleſiaſticas, quid ad earum officium pertineat; & niſi pareant in eas invehi, & conferre culpam pravæ licentiæ, ac prolapſionis morum. Uſurpant illi poteſtatem ſummam Eccleſiæ, dum revocant in uſum quod eſt obſoletum conſuetudine contraria, conſtitutionibuſque Conciliorum generalium & Pontificum Maximorum; dumque novas leges condunt, ſine auctoritate legitima.

CAPUT VII.

Dolus Auctoris Operis de Frequente Communione, qui novæ ſuæ reformationi prætexit conſuetudinem priſcam Pœnitentiæ publicæ. Hoc eſſe captioſum argumentum, Auctoremque à ſe ipſo diſſentire.

I. Alium etiam deprehendere licet, in Opere de Frequente Communione, dolum, quo multi decipiuntur ob ſpeciem quamdam externam plauſibiliorem; ſed quæ re ipsâ eſt mera umbra, atque inanis ſpecies. Arnaldus, nimirum, ut novum ſuum inſtitutum commendabilius reddat, atque inſtaurandum ſuadeat, colligit multa exempla, ac teſtimonia veterum Patrum, quibus deſcribitur conſuetudo priſcæ Eccleſiæ; ex qua conſuetudine, qui graviter in Deum deliquerant abſtinebant, per certum tempus, à Communione; donec defuncti eſſent Pœnitentia ſibi impoſita, & accepiſſent Abſolutionem Sacramentalem.

II. Hinc deducit argumentum, quod mirificè videtur confirmare ejus conſilium, de ſequendo, quatenus licet, exemplari Eccleſiæ primitivæ. Hæc autem ratiocinatio, conjuncta cum teſtimoniis Patrum, occupat magnam partem Operis, hoc eſt, ſecundam ex tribus, quibus conſtat.

Verum collectioni illi auctoritatum & rationum hanc opponimus reſponſionem generalem, quâ inanes atque irritæ fiunt. Contendo ergo id quod, niſi fallor, dixi, & quod expedit in memoriam revocari, conſequentiam, quam deducit ex illis teſtimoniis eſſe fallacem; quia, mutatis conſuetudinibus, non ſequitur leges, quibus tenebantur Chriſtiani, temporibus Eccleſiæ primitivæ, etiamnum hodie vigere.

III. Patres qui egerunt de præparatione neceſſaria ad S. Communionem, loquuti ſunt pro uſu temporis illius, & conſuetudine quam Leges & Canones inſtituerant. Tum fuit præceptum Eccleſiæ, ex quo neceſſe erat reos delictorum Conſtitutionibus notatorum, certum tempus abſumere in Pœnitentia publica, antequàm abſolverentur, admitterentúrque ad Communionem. Itaque Patres agentes de hoc officio, oſtendebant Pœnitentibus quàm neceſſe haberent eo defungi, & obſervare Leges quæ tunc vigebant. Hoc autem hodie ampliùs non fit, poſtquàm Canones pœnitentiales obſoleverunt, quocumque modo obſoleverint; ſeu ſolâ conſuetudine, tacitoque conſenſu omnium fidelium paullatim evanuerint; ſeu Concilia, aut ſinguli Epiſcopi in Diœceſibus ſuis, iis derogarint iteratis relaxationibus, quibus tandem aboliti fuerint. Igitur ad eos obſervandos nunc non poſſunt adigi Chriſtiani, donec ſummæ poteſtati aliter viſum fuerit, quemadmodum antea oſtendimus.

IV. Canones autem illos non ampliùs vigere in Eccleſia non magis opus eſt probare, quàm lucem eſſe, cùm meridies eſſe, niſi nobis res ſit cum cæco. Quod oſtendimus ipſo conſenſu Arnaldi, qui rem fatetur; quamvis, pro more ſuo ſecum pugnandi, audeat interdum contrarium affirmare, aut potiùs ita deſipiat, ut quid dicat neſciat. Totius enim Præfationis hoc unum conſilium eſt, ut excuſet cœptum ejus, oſtendátque ipſum, non ſine ratione, adverſari uſui recepto, ut tranſeat in partes traditionis & antiqui juris, quod interruptum eſt.

V. Dicit in Præfatione ſe conſilium cepiſſe *deſcribendæ Pœnitentiæ publicæ, in ſuo Opere, qualis reperitur in traditione.* Hanc eſſe *viam maximè conſentaneam Canonibus & regimini Spiritûs Sancti, confirmatam experientiâ plurium, quàm duodecim ſæculorum.* Hanc eſſe *veram diſpoſitionem ad Sacramentum Euchariſtiæ.* Addit, *tametſi non ſuit præcepta ſæculis ſequentibus, ut aliis fuerat, tamen ſemper probatam fuiſſe.*

Præterea fatetur, in eadem Præfatione, uſum contrarium ei, quem vellet intromittere, vulgò receptum eſſe apud omnes Chriſtianos; ita ut ſi vellet omnes adigere ad priſtinam rationem Pœnitentiæ, *tota Eccleſia eſſet renovanda;* quamobrem *non vult negotium aggredi, cùm ſciat quanta vis ſit ſolius conſuetudinis in animos hominum.* Unde colligere licet Pœnitentiam publicam, cærimoniaſque ad ſe ſe parandum ad Communionem, quas Arnaldus vult inſtaurare, deſiiſſe uſurpari in Eccleſia, ſaltem à duodecimo ſæculo; nec præceptas eſſe, poſtquàm obſoleverunt.

VI. Alibi Arnaldus inconſtantiam atque agitationem animi ſui ſatis prodit, nec ſe audere apertè proloqui oſtendit, ubi videtur velle reſpondere objectioni, quæ ex uſu communi totius Eccleſiæ ducitur, contra ejus cœptum. Tunc enim obliquis ac ambiguis loquutionibus utitur, quæ ad examen revocatæ abſurdæ deprehenduntur.

*Hic * uſus receptus*, inquit, *quem opponis, eſt uſus multorum privatorum in Eccleſia, non verò uſus totius Eccleſiæ; aut, ut meliùs loquar, eſt inter uſus Eccleſiæ (quæ ſemper in ſingularibus caſibus eum ſequuta eſt) cùm nullus ei miſcetur abuſus; quem plurimum irrepere poſſe obſervavit S. Carolus. Sed non eſt is unicus uſus Eccleſiæ. Poteſt eſſe hodie frequentiſſimus, quia* FAVET IMPOENITENTIÆ COMMUNI PLERORUMQUE; *cùm omnes quidem velint peccata confiteri, ſed fermè nemo Pœnitentiam ſubire. Sed non eſt præſtantiſſimus, neque tutiſſimus, neque conjunctiſſimus cum una ex potiſſimis notis Eccleſiæ, quæ eſt antiquitas, & ſucceſſio doctrinæ; cùm intromiſſus ſit duntaxat indulgentiâ & συγκαταβάσει Eccleſiæ; alter verò ſit uſus primitivus, uſus Apoſtolorum, uſus omnium Patrum, uſus univerſæ Eccleſiæ, per duodecim fermè ſæcula.* * Part. 2. c. 47.

VII. Capite verò ſequenti, * cùm ſatis intelligeret infirmitatem hujus reſponſionis, falſumque eſſe morem, quem emendatum cupit, non eſſe unicum uſum Eccleſiæ, velificationem mutat & reſpondet, *non ſemper jure accuſari poſſe temeritatis eum, qui non ſequitur uſum receptum, cùm ille uſus non nititur conſtitutionibus Eccleſiæ, ſed tantùm more privatorum; cùmque non deſeritur diſcordiæ ſtudio, ſive conſilio ut turbetur unitas Corporis Jeſu Chriſti &c. Sed tantùm ſtudio ſequendi alium ejuſdem Eccleſiæ morem, quem Scriptura, Pontifices, Concilia & Patres nos docerent eſſe ſanctiorem, quamvis hoc tempore minùs uſitatum.* * Part. 2. c. 48.

Hæ duæ reſponſiones refertæ ſunt tot manifeſtis erroribus ac repugnantiis, ut juſti eſſe poſſent argumentum voluminis. Rem quàm breviſſimè potero perſtringam, cùm præſertim quæ hactenus dicta ſunt, ſatis eſſe queant ad eas confutandas.

CAPUT VIII.

Repugnantiæ Arnaldi demonſtrantur. Sacramento Pœnitentiæ contineri ſolam præparationem neceſſariam, quod attinet ad externam & cærimonialem, ut è ſtatu peccati ad Communionem tranſeamus; nec ullam aliam à Concilio Tridentino eſſe præſcriptam. Verba Arnaldi non ſatis conſiderata, & poſtea ab ipſo retractata, ſed dimidia ex parte. Multum tamen errorem in ejus doctrina ſupereſſe.

I. NON poſſum ſatis mirari Arnaldum famam ſuam tam parvi facere, nec magis judicia lectorum revereri; ita ut abſurdiſſima quæque in lucem proferre ſuſtineat.

Primùm ſecum ipſe pugnat, in eo quod uno in loco fatetur, quod ſanè ſine furore negari nequit, uſum vulgarem atque unicum ad ſe ſe parandum ad Communionem, ſaltem à quingentis annis, ut affirmat, introductum, eſſe expiationem peccatorum mortalium, per Sacramentum Pœnitentiæ; minime tamen excluſis ceteris diſpoſitionibus, quæ naturâ ſuâ conjunctæ eſſe debent, cum omni actu Religionis, de quibus antea diximus. Attamen in alio loco nititur perſuadere hunc non eſſe uſum vulgarem totius Eccleſiæ.

II. Quid ergo? Habéſne, Arnalde, aliam præparationem externam, aut cærimonialem? De hac enim agimus. Eritne tua iſta Pœnitentia publica, aut potiùs umbra & inane ejus ſimulacrum, cui id nominis impoſuiſti? Non poteſt eſſe, quandoquidem ais Pœnitentiam publicam deſiiſſe duodecimo ſæculo, tua verò nova Pœnitentia, ne nota quidem eſt in maxima Chriſtianiſmi parte.

Quod attinet ad Concilium Tridentinum, quod accuratas conſtitutiones edidit de uſu omnium Sacramentorum, & præſertim Pœnitentiæ & Euchariſtiæ, fateris illud de ea nihil conſtituiſſe; quamvis revelatum tibi fuerit cupiviſſe eam inſtaurare. Attamen eam minimè reſtituit, ac proinde nullus alius eſt uſus externus, cujus obſervatione teneantur fideles, præter Confeſſionem Sacramentalem.

III. Ubi nullum eſt præceptum, nulla etiam eſt parendi neceſſitas. Fateris tuam Pœnitentiam publicam *præceptam non fuiſſe ſæculis ſequentibus*, poſt duodecimum; oſtendique nec prima, nec maximâ parte ſecundi fuiſſe inſtitutam.

Si autem præcepta nunc non eſt, nec quiſquam ejus obſervatione tenetur; cur inſimulas fideles Eccleſiámque univerſam *licentiæ*, *prolapſionis*, *corruptioniſque morum*, & *horrendæ cæcitatis*, quia non utuntur tua ratione Pœnitentiæ? An permotus *merâ caritate*, *utilitatéſque ſuas non ſpectante*, & *agens de uſu qui hodie frequentiſſimus eſt*; & qui, quidquid dicas, unicus eſt in Eccleſia, externæ præparationis nomine impoſitus, atque à Tridentino Concilio confirmatus; ſcripſiſti eſſe *frequentiſſimum*, *quia favet impœnitentiæ communi plerorumque; cùm omnes velint quidem confiteri peccata, ſed nemo ſubire pœnitentiam?*

IV. Quæ verba omnium Catholicorum Lectorum horrorem excitant, ut & eorum qui ea audiunt. An Eccleſia decretis ſuis favet peccato, & quidem peccato impœnitentiæ, quod eſt omnium deterrimum, præſertim ſi tam latè pateat, quàm dicis? Itaque pia illa mater Eccleſia, quamvis ei adſit Spiritus Sanctus, qui eam ſingulari ratione agit ac regit, conſtitutiones edidit, quæ favent impœnitentiæ, non unius hominis, oppidi, populi, vel regni, ſed univerſè plerorumque; & à quingentis quidem annis rem facit convenientiorem Antichriſto aut Satanæ, inimico Jeſu Chriſti, quàm ejus Sponſæ. Annon igitur *portæ inferorum*, hoc eſt, infernæ poteſtates contra eam prævaluerunt, atque eam ad partes ſuas traxerunt? Quid verò dicemus de Pontificibus Maximis, de Epiſcopis, de Parochis, & de omnibus qui paſtorali munere funguntur, ex inſtituto Eccleſiæ, niſi conſcios eſſe ejus ſceleris, participeſque fore ejuſdem damnationis, ad quam ſecum trahunt ceteros omnes, dum *favent* eorum *impœnitentiæ?*

V. An didiciſti ab Antiquitate & à Traditione eſſe calumniis impetendam Eccleſiam & tam atrocis ſceleris inſimulandam? Magnum eſt diſcrimen, ſi dicas indulgentiam vel remiſſionem favere vitiis ac peccatis, aut ſi dicas favere eam hominum imbecillitati. Paulus * ipſe ita alloquitur conjuges: *nolite fraudare invicem, niſi fortè ex con-* * 1. Cor. vii, 5.
ſenſu ad tempus, ut vacetis orationi; & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas, propter incontinentiam veſtram. Tum ſubjicit: *Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium.* Quâ in re, toleravit imbecillitatem fidelium, ſed minimè favit adulterio; quod dici, ſine blaſphemia, non poſſet.

Lectori expendendum relinquo, an minùs malè talia dicantur de Eccleſia Univerſali, quàm de Apoſtolo, aut de ſancto viro; qui, ſi viveret, membrum ejus eſſe honori duceret. Quod proditur de S. Tereſia, quæ moribunda gloriabatur ſe eſſe filiam Eccleſiæ.

VI. Quid plura loquar? *Non veretur* Arnaldus dicere *ſe permotum caritate merâ & utilitates ſuas minimè ſpectante* ſcripſiſſe, cùm ageret de indulgentia Eccleſiæ in moderando rigore Pœnitentiæ, *horrendâ cæcitate uſque adeò remiſſum eſſe de diſciplina Apoſtolorum & Jeſu-Chriſti, ut videatur opera data eſſe, ut vel ipſa ejus veſtigia delerentur.* Propterea contendit *nullas unquam magnas gratias poſſe rependi iis* (in quorum numero eſt ipſe) *qui voce & ſcriptis conantur revocare ejus uſum & excitare apud nos zelum primævorum Chriſtianorum.* Si hæc vera ſunt, Arnaldus ſuperat meritis, ſanctitate & prudentiâ univerſam Eccleſiam; cui præſtat officium, quod ſibi adrogabant olim Scribæ & Phariſæi, ut eſſent * *duces cæcorum.* Eccleſia olim *horren-* * Rom. ii, 19.
dum in modum cæcutiit, & adhuc cæcutit; ideóque indiget duce Arnaldo, aut reſtitutione viſûs, quem ei reddat, quo inſigni miraculo hominis ſanctitas agnoſcatur, aut ejus eruditione, quâ facem omnibus præferat.

VII. Si quis ex Societate, cujus uſque adeò inimicus eſt, & *cum qua lites ſibi quærit*, dixiſſet, aut ſcripſiſſet minimam partem quæ ex ipſo protulimus, quot cenſuris, & damnationibus ab Arnaldo vexaretur? Quot vicibus repeteret elogia, quibus Auctorem Anonymum proſcindit, quem hæreticorum, blaſphemorum & ignarorum numero cenſet, aliiſque ejuſmodi convitiis exagitat?

Tam ſeverus non ero, neque, ut loquuntur, *qualificabo* omnes iſtas enunciationes, aliáſque innumeras, quæ occurrunt in *Libro de Frequente Communione.* Apud ſe reputabit Arnaldus, quâ notâ dignæ ſine, reliquáſque emendabit, ut conatus eſt emendare omnium poſtremam, quam ita correxit in ſecunda editione: *Poteſt eſſe hodie frequentiſſima omnium, quia ei favet impœnitentia communis plerorumque.*

VIII. Verùm hoc eſt interpolare ac tegere vitium, non demere, & curare. Primùm enim eſt mendacium mendacio corrigere; nam planè falſum eſt impœnitentiam favere pœnitentiæ. Remedium Eccleſia, ad curandos morbos ſpirituales, qui ſunt peccata, inſtituit, aut potiùs à Sponſo ſuo accepit, prudenterque adhibuit, prout poſtulabant tempora. Remedium id eſt Sacramentum Pœnitentiæ, quod omnibus partibus ſuis contrarium eſt impœnitentiæ, quam oppugnat, & cum qua conſiſtere nequit. Impœnitentia ſita eſt in contumacia animi, culpam fateri, aut emendare, aut tædio ejus cauſâ affici nolentis. Contritio & Confeſſio, quæ ſunt partes ejus Sacramenti, contrarios habent effectus, quibus mollitur contumacia, animùmque capacem reddunt motuum caritatis.

Igitur parum emendatè loquitur, qui dicit Pœnitentiæ favere Impœnitentiam; quoniam ſi una alteri favet, conſentire poſſent, quod fieri nequit. Perinde eſt ac ſi quia diceret virtutem favere vitio, aut vitium virtuti, vel conjunctionem intercedere lumini cum tenebris, Beliali cum Chriſto, * contrà quàm docet Apoſtolus. * 2. Cor. vi, 15.

IX. Præterea non ſatis eſt mutaſſe propoſitionem in aliam, quæ & ipſa indiget cenſura & emendatione; quia omnes aliæ enunciationes, quas ex Opere Arnaldi hauſi, quaſi contumelioſas Eccleſiæ ejúſque auctoritati contrarias, ſemper ei inſunt, nec ſunt retractatæ. Attamen idem complectuntur, ad ipſam rem quod attinet, ac ea quæ in ſecunda editione mutata eſt. Si enim inſtitutum Eccleſiæ circa Pœnitentiam, uſúſque, quem diſertè comprobavit, ſit *licentia*, *prolapſio*, *corruptióque morum*; ſi ſit *relaxatio*, *cæcitate intolerandâ* intromiſſa, peſſimè fecit, cùm vitium pro virtute venditarit, atque ea ipſa in re faverit impœnitentiæ, partéſque Diaboli confirmarit.

Itaque non multum promovit Arnaldus, nec læſo Eccleſiæ honori ſatisfecit, tam levi emendatione; niſi ipſam

doctrinam

doctrinam funditus evertat & toti malo medeatur. Quod aliter fieri nequit, niſi generali retractatione, conjunctâ cum publica ſatisfactione.

CAPUT IX.

De præparatione neceſſaria ad Communionem, ſita, ex conſenſu Doctorum, in puritate conſcientiæ Confeſſione purgatæ.

I. Vehementer erras, cùm affirmas eſſe hodie neceſſariò nobis impoſitam aliam præparationem cærimonialem & externam, præter eam quam complectitur Sacramentum Pœnitentiæ. Multos Scriptores inſignes ſanctitate & eruditione produxi, qui uno conſenſu affirmant ad dignè communicandum, & cum fructu ac augmento gratiæ, ſatis habendam ſolam Confeſſionem Sacramentalem, ut par eſt, peractam, ab iis qui in peccatum mortale inciderunt.

Produxi S. Thomam, S. Bonaventuram, Alexandrum Halenſem, Majorem, Gerſonem, qui ita ſenſerunt ante Concilium Tridentinum.

II. Audiſti Dominicum Soto, qui interfuit Concilio, ſimilia dicentem. Yſambertus idem te docuit, cùm confirmavit, ex ſententia Concilii Tridentini, hanc eſſe præparationem, quam Paulus proponit in hiſce verbis: *probet autem ſe ipſum homo.* Adde Pelbar. in Roſ. Tom. IV. Ver. Euchar. §. 23. Rayn. de Piſis Pantheol. P. 1. Euchar. capp. 21 & 23. Aret. in 4. diſt. q. 1. art. 16. Eſth. in 4. diſt. 12. §. 16 Univerſitas Pariſienſis, & præſertim florentiſſima Sorbonæ Schola ita ſemper docuit, nec mutavit ſententiam. Quidquid objeci iſti tuæ, Arnalde, novæ doctrinæ, id ipſum docetur in ea Schola, defenditúrque diſputationibus publicis & privatis, voce Concionatorum prædicatur in Eccleſiis, & Profeſſorum in prælectionibus.

III. Hoc docuerunt duo magna lumina nobiliſſimæ iſtius Facultatis, Gamachius & Duvallius, quos honoris causâ, quippe magiſtros olim meos, nomino. Lege quæ hac de re ſcripſit prior & videbis quàm per omnia * conſentiat cum doctrina vulgò recepta, quam S. Thomas aliique tradiderunt; cùmque permotum auctoritate Concilii Tridentini, contendere Confeſſionem Sacramentalem eſſe ſolam diſpoſitionem neceſſariam ad communicandum.

[* In 3. part. q. 79 c. 2. p. 445.]

Eximii illi viri, quos virtus ac probitas, quas comitabatur rara eruditio, poſteris commendarunt, erant *Doctores Sorbonici. Periti erant ſublimis & ſolida illius Theologia qua continetur Scriptis Patrum & Traditione Eccleſia. Norant Theologiam Scholaſticam, atque hinc tranſiverant ad intelligentiam Traditionis. Scientiam & dogmata Eccleſia hauſerant in Patribus & Conciliis.* Attamen tecum minime ſenſerunt, & aliter ſe ſentire profeſſi ſunt.

IV. Ab illis acceperant Magiſtri tui quod te docuerunt; ſi modò tirocinium depoſuiſti in Sorbona, cujus pars non contemnenda, dum viverent, fuerunt.

Unde ergo accepiſti novum dogma, quod in Opere tuo promulgaſti? Confugis ad Antiquitatem, ad Traditionem, ad priſcos Canones, ad Eccleſiam primitivam. Illic conſiſte, & tecum reputa quid ſis reſponſurus cùm rogaberis, an lege de Pœnitentia publica teneamur hodie, ut olim Chriſtiani? Negas cùm doces præceptum hoc à quingentis annis obſoletum eſſe. Quamvis interdum oblique nonnulla commemores, quæ aliter intelligi queant, attamen poſtremum hoc negare apertè non audes. Si faceres, diſerta loca ac decreta Concilii, quæ ſæpe protuli, te ad retractationem adigerent: quemadmodum & graves illi Scriptores, qui Magiſtrorum tuorum Magiſtri fuere, te erroris damnarent.

V. Gamachius agens de Sacramento Pœnitentiæ vult eum, qui imponit ſatisfactionem, ſe ſe attemperare captui atque indoli Pœnitentis, nullâ habitâ ratione Canonum Pœnitentialium, quia † *antiqui Canones Pœnitentiales in deſuetudinem abierunt.* Propterea auctor eſt Confeſſariis interrogandorum Pœnitentium, ut ſciant an accepturi ſint Pœnitentiam, quam iis imponent.

[† In 3. part. c. 23. de ſatisf. p. 620.]

S. Carolus Borromæus * idem conſilium præbet Sacerdoti, hiſce verbis: *Talem imponat pœnitentiam, qualem ab eo præſtari poſſe judicet. Proinde aliquando, ſi ita expedire viderit illum interroget, an poſſit, dúve dubitet Pœnitentiam ſibi impoſitam peragere. Alioquin eam mutabit, aut minuet.*

[* In Sacram. Amb. in inſtr. Pœnit. Act. P. 4. p. 523.]

VI. Idem diu antea docuerat Joannes Gerſon, Theologus ejuſdem Univerſitatis Pariſienſis, * nixus eadem ratione: *Tutius eſt*, inquit, *cum parva pœnitentia, quæ ſponte ſuſcipitur & veriſimiliùs adimplebitur, mittere in Purgatorium; quàm cum magna, non implenda, præcipitare in infernum.* Poſtea hanc tradit regulam: *Nulli invito injungenda eſt pœnitentia publica, pro peccato ſecreto; ſecus de publico.*

[* In Reg. Mor.]

Cajetanus, * in Summa, agens de Pœnitentia: *Pœnitenti*, inquit, *bene præparato & robuſti animi ſatisfactio quam meretur imponenda eſt; debiliter autem diſpoſito danda eſt ſatisfactio parvula, juxta debilitatem ſui animi, ut parvulus ignis foveatur appoſitâ paleâ, ne ſuffocetur appoſitus magnus lignis deſuper.*

[* Verbo ſatisfactio.]

Eadem ſentiunt * Navarra, æquè ac Soto, & innumeri alii, qui omnes cenſent relinquendam prudentiæ atque arbitrio Confeſſarii rationem & menſuram ſatisfactionis, prout erit convenientiſſima Pœnitenti; ita ut nullo veterum Canonum jam obſoletorum adſtringantur.

[* Cap. Menſuram, p. 6.]

Hoc quoque conſtituit Wormacienſe Concilium ſub Adriano II. coactum, Can. XXV. quod invenire licet etiam in Decreto * Gratiani & in Supplemento * Summæ D. Thomæ.

[Diſt. 1. de Pœnitentia Ad. de Concil. Lingon. An. 1404. Syn. Rem. ſub Phil. Valeſ. Syn. 1 ec.]

CAPUT X.

Contrariâ conſuetudine obſoletam eſſe Pœnitentiam publicam. Eximium dictum S. Pauli de conſuetudine. Locus inſignis Joan. Fiſcheri Roffenſis Epiſcopi, de conſuetudine per univerſam Eccleſiam recepta, quo damnatur novum Arnaldi inſtitutum.

[* Diſt. 1. c. 86. Menſuram. * q. 18. art. 4.]

I. Conſtat ergo, perſpicuis argumentis, conſuetudinem, quæ nunc per univerſam Eccleſiam obtinet, contrariam eſſe uſui quem intromiſſum vellet Arnaldus; & quamvis ei concederemus, quod tamen falſiſſimum eſt, rationem Pœnitentiæ & Præparationis ad Communionem, quam probat, fuiſſe obſervatam in Eccleſia Primitiva, atque ipſo primo ſæculo, eam nunc obſoletam eſſe; quoniam uſus contrarius & præſcriptio quingentorum minimum annorum, prout fatetur Arnaldus, prævaluit contra eam Legem, qua antea Chriſtiani tenebantur.

II. Cum hoc ſit adeò perſpicuum, ut carere eum oporteat ſenſu communi, qui non intelligat, quid aliud ſupereſt, niſi ut novis Reformatoribus, ſolitam tam longi temporis conſuetudinem mutari cupientibus, os occludamus, hoc * loco Apoſtoli: *Si quis autem videtur inter vos contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei?*

[* 1. Cor. 11. 16.]

Fruſtra Arnaldus dictitabit Veritatem eſſe præferendam Conſuetudini, quemadmodum contendebant olim, contenduntque etiamnum hodie Hæretici. Repetat, quamdiu volet, quæ habet de Traditione, Patribus & Antiquitate; nos miſſis aliis rationibus, conſtanter ei oggeremus reſponſum Apoſtoli, amandabimuſque eum à nobis, ut ſuam ſibi Pœnitentiam ſervet prolatis hiſce verbis: *Nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* Hoc uno reſponſo, omnes ejus repellentur objectiones.

III. Prætermitto nunc auctoritatem Concilii, quod definivit quæ ſit præparatio neceſſaria ad Communionem, vetátque, additâ excommunicationis pœnâ, improbari uſum vulgò in Eccleſia receptum, in Sacramentorum adminiſtratione, aut quidquam in eo innovari, vel alium conſtitui. Sat multis antea hac de re egi, atque ex iis quæ diſputavi colligere licet quo loco habendæ ſunt hæ novæ propoſitiones, quæ apertè id ſtatuunt quod Concilium vetat & damnat. Nunc ſolâ utamur conſuetudine, cujus ſat magna eſt auctoritas, ut veterem legem abroget, liberétque fideles à jugo Pœnitentiæ publicæ.

Verum, exiſtimarem me veritati, quam contra novam doctrinam Arnaldi tueor, eripere firmum fulcrum, ſimulque egregium ornamentum, quod poteſt trahere ex auctoritate viri inſignis meriti, cujus eruditio ſplendet in

Digitized by Google

Scriptis quæ edidit, & ſanctitas pervenit ad ſummum apicem, propter nobiliſſimi martyrii colophonem ei impoſitum.

IV. Intelligo celeberrimum Epiſcopum Roffenſem Joannem Fiſcherum, qui martyrium paſſus eſt in Anglia, initio Schiſmatis, ſub Henrico VIII. Is in doctiſſimo Opere, quod oppoſuit Luthero, ut defenderet illum eumdem Regem, a quo ſecuri poſtea percuſſus eſt, ſuppeditat nobis eximium teſtimonium de pondere conſuetudinum per univerſum Chriſtianiſmum receptarum, quamvis nullum eam in rem extaret Eccleſiæ præceptum.

Hoc habetur ubi agit de Communione ſub utraque ſpecie, deque uſu hodierno, qui tandem prælatus eſt ei qui olim vulgò obtinuerat & diutiſſimè viguerat in Eccleſia. Caput hoc Theologicum jam attigi, quod ad rem noſtram egregie facit, eſtque manifeſtum præjudicium, contra doctrinam Arnaldi; qui utitur iiſdem argumentis, ad probandum revocandam eſſe veterem Pœnitentiam publicam, quibus Huſſitæ, deinde Lutherani & Calviniani uſi ſunt ad probandum Sacramentum, ſub utraque ſpecie, concedendum eſſe Laïcis. Quapropter idem reſponſum, quo Doctores Catholici confutarunt Hæreticos, adhibendum & contra Arnaldum, qui eorum ratiocinationes imitatur.

V. Venerabilis hic Præſul & Martyr, inter argumenta, quæ profert ad defendendam rationem communicandi, quæ nunc in uſu eſt apud plebem Catholicam, vehementer urget conſuetudinem, conſenſu tacito Clericorum & Laïcorum primum intromiſſam. * *Apud eum populum*, inquit, *hæc conſuetudo nata eſt, qui Spiritu ſancto regitur. Nemini enim dubium eſt Eccleſiam Spiritu S. regi, niſi quis fortè Chriſti non crediderit Evangelio. Nam in eo promiſſus eſt Spiritus ipſe Sanctus, Spiritus, inquam, veritatis ut in Eccleſia maneat in perpetuum, & ut eam doceat, & ducat in omnem veritatem.* Ad firmandam eam ratiocinationem continuò ſubjicit: *Nona conditio, quæ & plurimum conducit; nimirum, quod ea conſuetudo talem rem concernit, ex qua non minima pendet ſalus animarum.* Unde colligendum à Domino, ea in re, Eccleſiam ſingulari lumine fuiſſe colluſtratam, ut & ejus Paſtores, ut intelligeret & ſtatueret quod optimum factu fuit.

* Lib. cont. capt. Babyl. Luth. c. 3 col. 134.

VI. Eadem eſt ratio rei de qua nunc agimus, Cùm Pœnitentia ſit uſque adeò ſalutaris via, imò neceſſaria Chriſtianis, ad conſequendam animarum ſalutem; fieri nequit ut ea in re Eccleſiæ defuerit auxilium & afflatus Spiritûs Sancti, ut decerneret id quod conveniebat. Eorum opinio eſt digna ſevera caſtigatione, qui dicunt Eccleſiam non tantum toleraſſe ſed etiam confirmaſſe, in re tanti momenti, uſum, qui ſit *licentia, prolapſioque, & corruptio morum*, ſuiſque inſtitutis, quæ adhuc vigent, *favere impœnitentiæ communi plerorumque*; quique affirmant Eccleſiam collapſam eſſe *in tam horrendam cæcitatem, remiſſione diſciplinæ Apoſtolorum & Jeſu-Chriſti, ut videatur opera eſſe data, ut ipſa ejus delerentur veſtigia.*

Hiſce elogiis Arnaldus ornat conſuetudinem communem totius Chriſtianiſmi, in uſu Pœnitentiæ & diſpoſitione ad accedendum ad Sacramentum. Sunt plane contraria ſententiæ magni illius Præſulis Angli, qui tanti facit conſuetudinem, afflatumque ſingularem Spiritus Sancti, qui non tantùm agit univerſam Eccleſiam, ſed etiam ſingula membra corporis ejus, quæ ad conſenſum adducit, dum ea illuſtrat cognitionibus, & donat affectionibus animi, quibus intelligunt ac ſequuntur conſilia ſummi Principii, cujus voluntate ſunt & moventur.

Libri Quinti Finis.

Digitized by Google

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

Theologicorum Dogmatum

DE

POENITENTIA PUBLICA ET PRÆPARATIONE AD COMMUNIONEM

LIBER SEXTUS.

CAPUT I.

Potiſſimum fulcrum conſilii Arnaldi everſum eſſe. Malè ab eo probari quod ſuſcepit probandum, & apertè pugnantia dici.

I. DUM probavimus uſum Pœnitentiæ publicæ dudum obſolevifſe, nec nos eâ lege ampliùs teneri, evertimus potiſſimum fundamentum Reformationis Arnaldi. Solâ enim rei antiquitate nititur, argumentúmque maximè omnium univerſale & firmiſſimum, ut putat, quo uſus ſit in Opere de Frequente Communione, petitum eſt ex Traditione, Canonibus & auctoritate Eccleſiæ primitivæ. Hinc colligit omnes peccati mortalis reos oportere aliquamdiu ſubeſſe Pœnitentiæ publicæ, antequàm reconcilientur Eccleſiæ abſolutione, & admiſſione ad participationem Sacrorum Myſteriorum; ut ſequantur vetus inſtitutum, ex quo omnia lethalia delicta expiari debebant longâ dilatiône duorum illorum Sacramentorum.

II. Sed quamvis conſtaret diſciplinam Eccleſiæ Primitivæ uſque adeò ſeveram fuiſſe, ut nullum peccatum mortale exciperet, ne arcanum quidem, & quod in ſola cogitatione ſitum eſſet; nihil hoc prodeſſet ad purgandum conſilium imponendi denuo jugi Pœnitentiæ publicæ, quod conſuetudo & auctoritas Eccleſiæ cervicibus fidelium amovit.

Itaque in caſſum laborat Arnaldus colligendis tot teſtimoniis Patrum, tótque Canonibus, ex quibus liquet delinquentes fuiſſe excluſos communione fidelium, Eccleſiæ, & participatione S. Sacramenti. Inania omnia hæc ſunt, nec quidquam ad rem faciunt.

III. Oportebat eum oſtendiſſe nos etiamnum hodie lege Pœnitentiæ veteris teneri, differendámque neceſſario eſſe Communionem, unà cum Abſolutione, * minimum per quinque, aut ſex menſes, poſt peccatum mortale; aut denique officium eſſe Eccleſiæ Univerſalis, ut ſubeat leges quas Arnaldus ei vult imponere, ut vitet prolapſionem morum, & *horrendam cæcitatem*, in quam incidit *remiſſione veteris diſciplinæ, cujus vel ipſa veſtigia deleta ſunt.*

* Arn. Part. 2. c. 18.

Hæc non potuit perſuadere Arnaldus ullâ ratione aut argumento, cui ineſſet ulla ſpecies ſensûs communis; quamvis omnia conatus ſit, ut rem perficeret, pro modulo ejus ingenii; quod hac in re parum felix fuit, ſed vagatum eſt per ratiocinationes Sophiſticas & paralogiſmos, qui nihil probant eorum quæ probanda erant.

IV. Quamvis autem ſatis ſupérque præſtiterim id quod aggreſſus eram; demonſtrare, nimirum, novum hoc conſilium inane eſſe, nec ulla rationis ſpecie niti; attamen non gravabor dilucidationes nonnullas addere de priſco uſu Pœnitentiæ Publicæ, quod attinet ad ejus objectum; hoc eſt, peccata quæ obnoxia erant ejuſmodi ſatisfactioni, quæ ſpectantibus & conſciis omnibus fiebat. Quod eo libentius faciam, quia Arnaldus multis hac de re egit, putátque ſe eam non infeliciter pertractaſſe.

Attamen in ea graviter lapſus eſt, nec exiguum errorem admiſit, * cum ſcripſerit, *ex ſententia Patrum omnis generis peccata mortalia debere Pœnitentiâ aliquamdiu expiari, antequàm communicemus*: vel, *omnis generis peccata mortalia digna eſſe excommunicatione, prout docent Patres, hoc eſt, excluſione ab Euchariſtia.* Ex hac enunciatione colligit peccata, etiam arcana, non poſſe aliter expiari quàm Pœnitentiâ publicâ, & diuturnâ dilatione Communionis.

* Part. 2. c. 4.

V. Qua in re, occurrit ante omnia error, quem poſſem vocare *cæcitatem horrendam & * ignorantiam portentoſam*, ſi vellem uti, Arnalde, tuis loquutionibus, & imitari humanitatem, quâ uteris erga Auctorem Scripti. Innuis enim, allatâ propoſitione, nos etiamnum hodie teneri lege Pœnitentiæ publicæ, non ſecus ac Chriſtianos Eccleſiæ Primitivæ; quem errorem antea confutavimus.

* Part. 2. c. 3.

VI. Oportebat te dicere, ne tecum pugnares, ex ſententia Patrum, Chriſtianos illius ævi debuiſſe, propter omnia peccata mortalia, ſubire Pœnitentiam publicam, quamvis hodie eâ lege amplius non teneantur. Verùm ea inconſtantia, pugnanteſque invicem ſententiæ, frequentes occurrunt in Opere tuo, videriſque datâ operâ ita te gerere, ut tradas doctrinam novam & ſuſpectam, unà cum doctrina ſana & vulgò probata; ut ſi priore quis

offen-

offendatur, ad poſteriorem continuò confugias, quâ te tegas, vitéſque cenſuram, oſtendendo te aliter ſentire.

Verùm miſſas faciamus iſtas repugnantias, conſideremuſque doctrinam, quam multis expoſuit in ſecunda Operis parte, & quæ eſt fundamentum novi inſtituti, aut potius ejus forma, & anima, à qua vitam trahit.

VII. Igitur conabimut oſtendere eum falsò affirmare omnis generis peccata mortalia obnoxia Pœnitentiæ publicæ fuiſſe. Quia verò potiſſimùm nititur auctoritate S. Auguſtini, qui eſt unus trium Patrum, quorum ætate complectitur Eccleſiam primitivam; à quo ad S. Eligium & alios recentiores deſcendit, ejus veſtigia ſequemur, & Scriptoribus eorumdem temporum errorem ejus confutabimus. Qua in re, eum ordinem obſervabimus, ut primum id conſtituamus quod maxime probabile videtur; quo probato, evaneſcet mendacium, haud ſecus ac tenebræ luce fulgeote.

CAPUT II.

Fuiſſe duo genera peccatorum mortalium, quorum alterum obnoxium fuit Pœnitentiæ publicæ, alterum non item. Quod probatur ex S. Auguſtino & S. Eligio.

I. RES, quam tractare aggreſſi ſumus, poſtulat, ante omnia, dilucidationem duorum capitum; ſine qua, non poſſumus progredi ad dirimendam quæſtionem propoſitam. Primùm enim oſtendendum quot genera peccatorum ſtatuerint Veteres, deinde quot genera Pœnitentiæ habuerint.

Ad prius quòd attinet, paucis verbis rem complectitur, eum contendat eos ſtatuiſſe tantùm duo genera peccatorum venialia & mortalia; quorum priora expiabantur precibus & bonis Operibus, cùm non eſſent ſatisfactioni publicæ obnoxia; cetera verò, quæcumque tandem eſſent, eam neceſſariò ſubibant.

Ego verò contrà exiſtimo hominem hallucinatum eſſe, ac tria fuiſſe peccatorum genera; cùm præter venialia Veteres diſpeſcerent mortalia in duo genera. Prius fuit minùs gravium, quibus impoſita non erat ſatisfactio publica: poſterius atrociorum, quæ Canones Pœnitentiâ publicâ expiari volebant. Itaque falſum eſt omne peccatum mortale hac Pœnitentiâ expiatum.

II. Ut lis hæc dirimatur, non opus eſt ratiocinationibus, ſed teſtimoniis; agimus enim de conſuetudine, quæ non poteſt probari, niſi teſtimonio eorum, qui iis quibus vigebat ſæculis vivebant. Potiſſimus teſtis, aut potius arbiter erit Auguſtinus, quandoquidem id inter diſceptantes convenit. Contendo igitur, contra Arnaldum, aut contra eos qui illum docuerunt quod ſcripſit, S. Auguſtinum cenſuiſſe eſſe duo geoera peccatorum mortalium, ut liquet ex diſertis ejus locis, quorum duo præſertim proferam.

Prior eſt deſumtus ex Homilia, in quo agit de Pœnitentia, tribuſque ejus rationibus. Cùm verò venit ad tertiam, quæ impoſita erat peccatis mortalibus, ſubdividit hoc peccatorum genus, oſtenditque altera ejuſmodi non eſſe ut obnoxia eſſent Pœnitentiæ publicæ; altera verò, quæ ſunt ſcandaloſa, hanc ſatisfactionem debere læſæ Societati.

III. [1] Hortatus eum qui, poſt baptiſmum, in peccatum mortale delapſus eſt, ut ſemetipſe probè examinet; *Poſtremò*, inquit, *ab ipſa mente tulis ſententia proferatur ut ſe indignum homo judicet, participatione corporis & ſanguinis Domini; ut qui ſeparari à regno cælorum timet, per ultimam ſententiam ſummi Judicis, per Eccleſiaſticam diſciplinam à Sacramento cæleſtis panis interim ſeparetur.* Quo facto, vult eum adire [2] Præſules: *Et cùm ipſe in ſe protulerit ſeveriſſimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ, ſententiam; veniat ad Antiſtites, per quos illi in Eccleſia claves miniſtrantur; & tamquam bonus jam incipiens eſſe filius, maternorum membrorum ordine cuſtodito, à præpoſitis Sacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum; ut in offerendo ſacrificio cordis contribulati devotus & ſupplex, id tamen agat, quod non ſolùm illi proſit, ad recipiendam ſalutem, ſed etiam ceteris ad exemplum. Ut ſi peccatum ejus non tantùm in gravi ejus malo, ſed etiam in tanto ſcandalo & aliorum, atque hoc expedire, in utilitatem Eccleſiæ videtur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam, non recuſet, non reſiſtat, non letiferæ plagæ, per pudorem, addat tumorem.*

Ex hoc Auguſtini loco, manifeſtò liquet omnia peccata mortalia non fuiſſe Pœnitentiæ publicæ obnoxia; ſed tantùm ſcandaloſa, rémque relatam fuiſſe ad judicium Epiſcopi.

IV. Alter locus Sanctiſſimi Doctoris non minùs eſt diſertus. * Exſtat in *Enchiridio*, ſeu Manuali libello ad Laurentium. Poſtquam enim diſtinxit duo delictorum genera, quorum unum vocat *peccatum*, alterum *crimen*, & quorum prius invenitur etiam in Sanctorum hominum vita, non poſterius, pergit ſic de poſteriori agere, cujus duas diſtinguit ſpecies, * hiſce verbis: *Sed neque de ipſis criminibus, quamlibet magnis, remittendis in Eccleſia, Dei deſperanda eſt miſericordia, agentibus pœnitentiam, ſecundùm modum ſui cujuſque peccati. In actione autem Pœnitentiæ, ubi tale crimen commiſſum eſt, ut is qui commiſit, à Chriſti etiam corpore ſeparetur; non tam conſideranda eſt menſura temporis, quàm doloris. Cor enim contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Verùm quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri; neque enim in aliorum notitiam per verba, vel quæcumque alia ſigna procedit, cùm ſit coram illo cui dicitur:* gemitus meos à te non eſt abſconditus; *rectè conſtituuntur ab iis qui Eccleſiæ præſunt tempora pœnitentiæ; ut fiat etiam ſatis Eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata. Extra eam enim non remittuntur.*

* Cap. 64. T. 3. aut 6. in Edit. Bened.

* Ibid. c. 65.

V. Quid aliud ex hiſce Auguſtini verbis colligere poſſumus, niſi omne *crimen* (ſi hoc nomen ſumatur pro peccato mortali) non fuiſſe obnoxium Pœnitentiæ publicæ, ſed quædam tantùm atrociora? Alioqui dixiſſet ſimpliciter & ſine exceptione, omnes qui quodvis crimen commiſiſſent debuiſſe ſeparari à corpore Jeſu-Chriſti. Quod non fecit, imò verò criminum diſcrimen eſſe oſtendit hiſce verbis: *ubi tale commiſſum eſt, ut is qui commiſit à Chriſti etiam corpore ſeparetur.* Unde liquet fuiſſe crimina, quæ talia non erant, ut eorum reus dignus eſſet excluſione ab Euchariſtia.

Annon is ridiculus eſſet, qui verba faciens de peccato mortali diceret: *Si tale ſit peccatum mortale, ut qui id commiſit, in eo ſtatu moriens, æternùm damnetur;* quaſi omne peccatum mortale non ſit ei pœnæ obnoxium. Non minùs abſurda eſt oratio S. Auguſtini, ſi, ut vult Arnaldus, quodvis mortale peccatum pœnitentiâ publicâ eſſet expiandum. Verùm vituperandus non eſt ſcriptor ipſe, ſed pravæ ejus interpretationis auctor.

VI. S. Eligius ſimiliter diſtinguit duo genera peccatorum mortalium, quorum in alia, quæ erant publica & ſcandaloſa, exemplum Pœnitentiæ publicæ ſtatuebatur: alia verò minora & frequentiora expiabantur arcanâ Pœnitentiâ. Hæc habet in homilia XIII. ubi poſtquàm Pœnitentiæ publicæ ſubjectos ad virtutem hortatus eſt, ſic auditores alloquitur: * *Fratres, poſt exhortationem, quam habuimus ad Pœnitentes, mecum admoneo ut unuſquiſque noſtrûm redeat ad conſcientiæ ſuæ ſecreta & interroget ſeipſum &c. Videat ſummopere ut Sacramenta Corporis & Sanguinis Domini dignè recipere queat, quatenus ſibi potiùs ſalutem quàm damnationem acquirat.*

* Hom. 13. T. 2. Bib. PP.

Hæc verba oſtendunt fuiſſe peccata mortalia, quæ impediebant oe quis dignè communicaret, & propter quæ timenda erat damnatio; quæ tamen ſatisfactione publicâ non expiabantur. Hæc enim impoſita non erat niſi atrocioribus ſceleribus, ut idem vir ſanctus in ſequentibus oſtendit: *Non abhorreamus ergo*, inquit, *Pœnitentes illos propter magnitudinem ſcelerum ſuorum.* Carere intellectu eum oportet, qui hinc non colligat à Pœnitentibus, de quibus agit S. Eligius, commiſſa fuiſſe nefaria ſcelera, non quævis peccata mortalia. Quod magis liquebit ex Capite ſequente, in quo de rationibus Pœnitentiæ agemus.

C A-

1 *Aug. Lib. 50. Hom. hom. ult. c. 4.* Et Edit. Bened. Parif. col. 1336. T. 5. *Th. Alethinus*

2 Ib. c. 2. Imò Cap. IV. in Ed. Benedict. Parif. *Th. Alethinus.*

3 Pag.

CAPUT III.

De tribus generibus Pœnitentiæ, ubi auctoritate Auguſtini oſtenduntur quævis peccata mortalia non fuiſſe ſubjecta ſatisfactioni publicæ, neque excommunicationi, ut credidit Arnaldus.

I. QUEMADMODUM duo ſunt genera peccatorum mortalium: Sic erant duo genera remediorum, quibus curarentur, eáque petita à Pœnitentia. Præter Pœnitentiam publicam, quâ expiabantur peccata publica & ſcandaloſa; ut loquar de iis quæ neceſſariò, non verò de iis quæ ſponte fiebant; Eccleſia habuit alteram, tempore S. Auguſtini, & quæ aliquandiu poſtea viguit, quæ non ſuſcipiebatur publicè.

Ut rem altiùs repetamus, nos docet Auguſtinus, in Homilia Capite ſuperiore laudata, tria genera * Pœnitentiæ fuiſſe in Eccleſia uſitata. [*Cap.2. Homil.] Primum ſuſcipiebatur à Catechumenis ante baptiſmum, de qua etiam agit Tertullianus in Libro de Pœnitentia. * Secundum erat peccatorum leviorum poſt baptiſmum admiſſorum, quæ non neceſſariò obnoxia erant poteſtati clavium; ſed expiabantur precibus & bonis Operibus, ut multis locis docet Aoguſtinus. [*Ibid. c. 3.] Tertium * erat peccatorum morralium admiſſorum à fidelibus. [*Ibid. c. 4.] Hoc verò, ex ſententia Arnaldi, ſemper erat publicum, quodcumque delictum fuiſſet, ſive publicum & ſcandaloſum, ſive arcanum & ſolius cogitationis; quandoquidem, nullo excepto, credit omne peccatum mortale expiatum fuiſſe excommunicatione & ſatisfactione publicâ.

II. Verum ut loquar, ſicut jam cœpi, de tempore S. Auguſtini, deque eo quod id ſequutum eſt, error eſt manifeſtus, & qui arguitur loco ejuſdem ſancti Doctoris in Homilia jam memorata. Qua in re mira eſt cæcitas Arnaldi, qui judicium de hoc negotio ex S. Auguſtino ferri voluit, nec tamen animadvertit S. Auguſtinum contraria prorſus affirmare, docereque omnia peccata mortalia Pœnitentiæ publicæ obnoxia non fuiſſe.

Quid poteſt diſertius eſſe verbis magni illius Doctoris, ſuperiori Capite memoratis? S. Auguſtinus in illa L. Homilia loquitur tantum de Pœnitentia peccatis mortalibus impoſita. Vult primum unumquemque ſe judicare, & ſubtrahere à participatione corporis & ſanguinis Chriſti. Deinde vult Pœnitentem convenire Antiſtitem, & poſtquam ei peccata confeſſus fuerit, ſequi ejus mandata de ſatisfactione & caſtigatione delictorum. Addit ſi Antiſtiti peccatum videatur non tantum grave, ſed etiam vehementer ſcandaloſum, pœnitentiam eſſe agendam in notitia multorum, aut etiam totius plebis.

III. Ex tota hac Oratione ſequitur peccata mortalia non fuiſſe obnoxia pœnitentiæ publicæ, ſed tantùm publica & ſcandaloſa. Quinetiam, ſi verba S. Auguſtini attentè expendamus, comperiemus non omnia, quæ hujus generis erant, damnata fuiſſe ad Pœnitentiam publicam, coram univerſa plebe; & quædam minus ſcandaloſa coram multis quidem, ſed non coram omnibus expiata fuiſſe.

Alter locus S. Auguſtini non minùs clarè oſtendit non fuiſſe unum genus Pœnitentiæ, ut nec erat unum criminum genus. Nonnulla, nimirum, erant peccata mortalia ejuſmodi, ut digna non eſſent canonica ſeparatione à corpore Chriſti, qua ad ſatisfactionem publicam rei adigerentur. Quod ſatis ſuperiore Capite explicuimus.

IV. Præterea idem S. Auguſtinus, eadem Homiliâ, nos docet ſuo tempore neminem fuiſſe Communione excluſum, nec proinde adactum ad Pœnitentiam publicam, niſi propter crimina, quæ non tantùm graviora erant, ſed etiam publica & ita nota, ut oporteret eorum homines accuſari & convinci, niſi ſponte ſuâ ea faterentur. Adito Caput IV. ejus Homiliæ, ubi poſtquàm S. Auguſtinus rationem reddidit cur multi magni peccatores admitterentur ad participationem Euchariſtiæ, ſine Pœnitentia publica, dixitque eos non potuiſſe legitimè convinci, ſic loquitur: *Nos verò à Communione quemquam prohibere non poſſumus, (quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis) niſi ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum.*

Poſtea probat auctoritate Apoſtoli, neminem arceri debere à Communione Eccleſiæ, ſine judicio publico, ita ut delinquentes ſint convicti, deficientibuſque evidentibus argumentis, ſint tolerandi. Hanc in rem profert exemplum Evangelicum paleæ, & grani; paleámque interpretatur malos aut reprobos, qui in conſummatione rerum omnium ſeparabuntur à bonis atque in ignem infernum conjicientur; nedum ut interpretetur paleam imperfectos, granum verò perfectos, * ut fecit Arnaldus. [*Vide ſup. Lib. 5. c. 14. §. 8.] Denique tota diſputatio Capitis IV. ejus Homiliæ non patitur nos aliter de re judicare, quàm fecimus.

V. Eſt & alius locus S. Auguſtini, quo idem confirmatur. Exſtat in Homilia XVI. in verba Domini Noſtri, ſecundùm S. Matthæum, ubi docet quomodo corrigendus ſit frater, & quî privatim ſit monendus is cujus delicta non ſunt publica. * Deinde hæc habet: [*Serm. 16. de verb. Dom. ſec. Matth. c. 8.] *Novit enim neſcio quem homicidam Epiſcopus, & alius illum nemo novit. Ego volo illum publicè corripere, at tu quæris inſcribere. Prorſus nec prodo, nec negligo, corripio in ſecreto, pono ante oculos Dei judicium, terreo cruentam conſcientiam, perſuadeo pœnitentiam.* Pergit hac de re ratiocinari, proponitque exemplum adulteri occulti, cujus delictum proditur ab ipſius uxore Epiſcopo, qui tamen eum palam non caſtigat, ſed clam: *nos non prodimus palam*, inquit, *ſed ſecretò arguimus.* Hinc intelligere licet, quemadmodum caſtigatio clam fiebat, ne peccatum occultum revelaretur: ſic Pœnitentiam privatim peractam fuiſſe, ne arcanum proderetur.

VI. Sed ut omnis eximatur dubitatio de ſententia incomparabilis Doctoris, proſeram eximium ejus locum, in quo manifeſtò diſtinguit tria genera peccatorum; unum, ſcilicet venialium & duo mortalium. In Libro de Fide & Operibus, poſtquàm negavit ullum eſſe ſine peccato, oſtendit de quo peccatorum genere intelligenda ſit hæc generalis ſententia. * *Niſi eſſent*, inquit, *quædam ita gravia, ut etiam excommunicatione plectenda ſint, non diceret Apoſtolus:* Congregatis vobis & meo ſpiritu, tradere ejuſmodi hominem Satanæ, ad interitum carnis &c. [*C. 16. T. 4 Ed. Lovan. At To. VI. Ed. Bened.] *Item niſi eſſent quædam non eâ humilitate Pœnitentiæ ſananda, qualis in Eccleſia datur eis, qui propriè Pœnitentes vocantur; ſed quibuſdam correptionum medicamentis, non diceret ipſe Dominus:* Corripe eum inter te & ipſum ſolum, & ſi te audierit lucratus es fratrem tuum. *Poſtremò, niſi eſſent quædam, ſine quibus hæc vita non agitur, non quotidianam medelam poneret in Oratione, ut dicamus:* Domine dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Aunon illic ſunt tria peccatorum genera? Eorum venialia ſunt tertia, ſimplicia mortalia ſunt ſecunda, graviſſima omnium ſunt prima, quæ excommunicatione expiantur. Eſt ergo falſum quod affirmat Arnaldus, omne peccatum mortale, cujuſcumque generis fuerit, ex S. Auguſtini ſententia, excommunicatione fuiſſe expiatum; cum liqueat graviſſima tantum ei fuiſſe obnoxia.

CAPUT IV.

Idem probatur aliis locis S. Leonis, S. Eligii & Conciliorum Gallicanorum.

I. S. LEO Papa, ejus nominis peimus, in Epiſtola XCII. quam ſcribit ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem, manifeſto teſtatur, præter Pœnitentiam publicam, fuiſſe aliam vulgarem & privatam, quæ imponebatur peccatis mortalibus, non ita gravibus. Cum enim reſponderet quæſtioni, quam ei propoſuerat ille Epiſcopus, qui eſſent tractandi illi qui cùm diu vixiſſent apud Ethnicos, redibant ad Chriſtianos & petebant Communionem, * ita ſtatuit: [*Ep. 92 Inq. 19.] *Si Convivio ſolo Gentilium & eſcis immolatitiis uſi ſunt, poſſunt j. juniis & manûs impoſitione purgari; ut deinceps ab Idolothytis abſtinentes, Sacramentorum Chriſti poſſint eſſe participes. Si autem aut Idola adoravere, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati ſunt, ad Communionem eos, niſi per Pœnitentiam publicam, non oportet admitti.* En Pœnitentiam peculiarem peccatis mortalibus, ut intelligere eſt ex *impoſitione manuum*, quæ non fiebat, niſi peccatorum mortalium cauſâ. Deinde Pœnitentiam publicam deſcribit ſequentibus verbis.

II. S. Eligius Sermone XV. non minùs ſententiam noſtram confirmat, præterquam quòd nominatim loqui-

tur de præparatione ad Communionem, quæ eſt potiſſimum caput diſceptationis noſtræ. Hortatur ergo primum fideles ut rectè ſe ſe præparent ad accipiendum Sacramentum; deinde eos monet ut eam in rem utantur Pœnitentia, quam Dominus propterea in Eccleſia inſtituit. Tum explicat rationem, quâ peragebatur Pœnitentia, oſtenditque fuiſſe privatam unam, alteram verò publicam.

* T. 2. Bibl. PP. col. 121. Priorem hiſce verbis * deſcribit: *Quicumque ergo veſtrûm quadragenûm dierum obſervationibus Pœnitentiam & Confeſſionis ſua debitum ſe exercuiſſe recolit, agat Domino gratias, & quidquid Templum Dei violando in ſe deſtruxerit, non deſperet; ſed citò de malo iniquitatis ſuæ conſurgat.*

III. Facile eſt conjectu Sanctum virum loqui de Pœnitentia, quâ poſt mortalia peccata ſe ſe diſponebant ad Communionem, quoniam ea ſola peccata poſſunt deſtruere Templum Dei. At eam non fuiſſe publicam ſequentia manifeſtò oſtendunt: *Similiter*, inquit, *quod dico, omnibus vobis dico, Clericis, Laicis, Sanctimonialibus, ut quiſquis ſe recolit invidiæ, aut detractionis, odii quoque & fornicationis, ſive inceſtûs, vel perjurii, cæterorumve vitiorum contagione adtractum, ſaltem hodie, per divinæ ſalutis medicamentum, in quantum prævalet, ſe purificare procuret.*

Non poteſt ad Pœnitentiam publicam auditores ſuos promiſcuè hortari; quia Clerici, qui inter eos erant, immunes ejus habebantur. Itaque intelligit ſatisfactionem privatam & arcanam, quam delinquentes propter arcana peccata, quamvis maxima, ſubibant; niſi ſi quis velit explicare hæc loca de peccatis mortalibus, cogitatione dumtaxat admiſſis, & quæ non erant obnoxia pœnitentiæ publicæ.

IV. Poſtea idem vir Sanctus orationem convertit ad eos qui publicam Pœnitentiam agebant, &, *quia ergo*, inquit, *majora crimina admittentibus, majora admittenda ſunt remedia, convertam me ad vos, quos Eccleſia ex more Pœnitentes vocat.*

In Homilia verò XVI. disertè dicit Pœnitentiam publicam fuiſſe criminibus publicis impoſitam: *Duos*, inquit, *præterea, fratres mei, alloquimur, quos publica actio criminalis publicam agere coegit Pœnitentiam.*

V. Præterea I. Concilium Vaſionenſe Can. VIII. ſtatuit, ſi quis deliquiſſet, conſcio tantum Epiſcopo, ita ut legitime convinci non poſſet, eum non eſſe arcendum à Communione, ſed privatim monendum. *Illo*, inquit, *quamdiu probari nihil poteſt, in communione omnium, præterquàm ejus, qui eum reum judicat, permanente.* Id Concilium convenit anno CCCCXLII.

Sic VI. Concilium Arelatenſe, convocatum A. D. DCCCXIII. decernit, *ut qui publico* crimine convicti ſunt, rei publicè judicentur, & publicam Pœnitentiam agant, ſecundum Canones.

Concilium II. Cabilonenſe, eodem anno coactum, reſtituens uſum veterem Pœnitentiæ publicæ, ſecundùm antiquos Canones, digniſſimum eſt quod hîc audiatur; quia deſcribit uſum primitivum, de quo certamus. Sic ergo habet, Can. 25. *Pœnitentiam agere, juxta antiquam Canonum Conſtitutionem, in pleriſque locis ab uſu receſſit & neque excommunicandi, neque reconciliandi, antiqui moris ordo ſervatur; ut à Domino Imp. impetretur adjutorium, qualiter ſi quis publicè peccat, publicâ mulctetur pœnitentiâ & ſecundùm ordinem Canonum, pro merito ſuo excommunicetur & reconcilietur.*

VI. Hic Epiſcopi inſtauraturi uſum Pœnitentiæ publicæ, qualis olim obtinuerat in Eccleſia, aliud nihil poſcunt, niſi ut ii qui publicum delictum admiſerunt publicam Pœnitentiam agant. Itaque moris non erat Veteris Eccleſiæ, excommunicare propter quævis peccata mortalia, ſed propter ea dumtaxat quæ palam innotuerant. Alioquin Patres illi à ſe ipſi diſſenſiſſent, in eo quod aggreſſi reſtituere Pœnitentiam, ad exemplar antiquorum Canonum, rem non perfeciſſent, cùm ſatis haberent ei ſubjicere ſola peccata publica.

Concilium Rhemenſe II. quod congregatum fuit eodem anno Domini Noſtri DCCCXIII. præcipit nobis omnem occaſionem dubitandi an fuerit duplex Pœnitentia, una publica, altera privata. Vult enim Canon XIII. *ut diſcretio ſervanda ſit, inter Pœnitentes qui publicè, & qui abſconsè pœnitere debent.* Falſum eſt ergo Pœnitentiam illam publicam, erga omnis generis peccata mortalia, uſitatam fuiſſe in Eccleſia, uſque ad duodecimum ſæculum, ut exiſtimavit Arnaldus.

CAPUT V.

Aliud argumentum, ex quo liquet fuiſſe Pœnitentiam non tantùm publicam, ſed etiam arcanam; ex eo ductum quòd Clerici eſſent immunes Pœnitentiæ publicæ, qui tamen, ſi gravius delinquerent, Pœnitentiæ ſubjiciebantur, quam proinde privatam eſſe oportebat. Pœnitentes propriè dictos fuiſſe eos, qui Pœnitentiam publicam ſubibant.

I. HABEMUS & aliud argumentum, quo confirmatur arcana Pœnitentia peccatorum mortalium, quo cuivis non planè judicio deſtituto ſatisfieri queat. Petitur autem ex conſuetudine quadam veteris Eccleſiæ, cujus antea memini, & quæ pertinebat ad Clericos. Hiſce enim nulla erat Pœnitentia publica, ſicut probavimus teſtimoniis Patrum, quibus poſſumus nunc adjicere locum Origenis, qui in Lib. III. Contra Celſum Epicureum, [3] ſcribit eos, qui poſt baptiſmum in grave peccatum delapſi erant, non potuiſſe ampliùs Eccleſiaſticum munus ullum conſequi.

II. Attamen conſtat Clericos, poſt admiſſum peccatum, ſatisfeciſſe, eamque ſatisfactionem dictam *Pœnitentiam*, & *ſæpe* etiam *pœnitentiam arcanam*, vel *privatam*. Prius nos docet IV. Canon I. Concilii Arauſionenſis, qui ſancit, *Pœnitentiam deſiderantibus etiam Clericis non eſſe negandam.* S. Bacliarius * in Epiſtola ad Januarium, cum arguit quod diceret Levitas, hoc eſt, Diaconos, non poſſe Pœnitentiâ juvari: *Sed dicis fortaſſe, Levita eſt iſte, qui cecidit, nec ei remedii poteſt medicina conferri. Erras, mi frater &c.* * Bib. PP. T. 3. col. 123.

Præterea * Sozomenus narrat ambos Apollinares, patrem & filium, quorum prior erat Presbyter, poſterior Anagnoſtes, cùm fuiſſent excommunicati à Theodoro Laodiceæ Epiſcopo, pœnitentiam egiſſe cum lacrimis ac jejuniis, deinde reconciliatos Eccleſiæ. * Sozom. Lib. VI. c. 25.

Nec deſunt Concilia, * quæ definiunt Pœnitentiam Epiſcopis imponendam, aliiſque Sacrorum Miniſtris, qui in Deum deliquiſſent. * Emer. can 7. Tolet. 1. c. 8. & 9.

III. Cùm autem Pœnitentia illa non eſſet publica, cujus immunes erant Clerici, eam oportuit eſſe arcanam. Hoc nos disertè docet S. Leo * in Epiſtola XCII. ubi hæc habet: *Alienum eſt à Conſuetudine Eccleſiaſtica, ut qui in Presbyterali honore aut in Diaconii gradu fuerint conſtituti hi pro crimine aliquo ſuo per manûs impoſitionem remedium accipiant pœnitendi &c. Unde ejuſmodi lapſis, ad promerendam miſericordiam Dei, privata eſt expetenda ſeceſſio; ubi illis ſatisfactio ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa.* * Inquiſ. 2.

Ante eum, * V. Concilium Carthaginienſe vetuerat, *ne ſi quando Presbyteri vel Diaconi, in aliqua graviori culpa convicti fuerint, quâ eos à miniſterio neceſſe fuerit removere, eis manus, tamquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus Laicis imponatur.* * Can. 11.

Concilium I. * Matiſconenſe damnat Clericos, qui veſtes ſæculares induiſſent, & veſtiti fuiſſent parum decenter, aut qui arma tuliſſent, ad carcerem triginta dierum, in quo pane & aquâ alantur. * Can. 5.

Narbonenſe * jubet eos relegari in Monaſterium, per annum integrum, ibique Pœnitentiam agere, ſi in ſuperiores Poteſtates Eccleſiaſticas inſurrexerint, dictiſque aut factis eas malè habuerint. * Idem iis imponit biennium Pœnitentiæ, ſi furtum admiſerint. * Can. 5. & 6. * Can. 8.

IV. Omitto innumera alia Conciliorum decreta, quæ propter varia peccata Pœnitentiam Clericis imponunt, de quibus alibi agam. Nunc hoc unum probare aggreſſus ſum, fuiſſe aliam Pœnitentiam præter publicam, erga peccata mortalia; quoniam Clerici, qui ſæpe Pœnitentiæ ſuberant, eam non agebant palam.

Erat Pœnitentia ſeu ſatisfactio arcana, ad quam admittebantur

3 Pag. 147. [illegible]

4 Lib.

mittebantur etiam Laïci, ad expianda vulgaria peccata mortalia, quæ nec publica erant, nec ſcandaloſa; ut perſpicuè oſtendimus, teſtimoniis manifeſtis & præſertim S. Eligii.

Concilia & SS. Patres, dum agunt de Pœnitentia & Pœnitentibus, aliquando diſtinguunt hæc duo genera, cùm docent verè ac propriè dictos Pœnitentes fuiſſe eos qui Pœnitentiam coram omnibus agebant. In hoſce enim cadebunt omnes pœnæ & cenſuræ conſtitutæ Canonibus Pœnitentialibus; qualis fuit irregularitas & infamia Canonica, non in eos qui clam Pœnitentiam agebant.

V. Sic I. Concilium Toletanum Can. II. poſtquàm vetuit in Clericatum admitti eos, qui antea Pœnitentiam ſubiiſſent, ſequentibus verbis oſtendit quos intelligat. *Eum verò*, inquiunt Patres, *Pœnitentem dicimus, qui poſt baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis publicam Pœnitentiam gerens ſub cilicio, divino fuerit reconciliatus altari.* Ex quibus verbis colligimus, contra novos Pœnitentiarios, omne peccatum mortale non fuiſſe obnoxium Pœnitentiæ publicæ, ſed tantùm atrociora.

Auguſtinus pariter, Epiſtola CVIII. *Agunt*, inquit, *etiam homines Pœnitentiam, ſi poſt baptiſmum ita peccaverint, ut excommunicari & poſtea reconciliari mereantur: ſicut agunt in omnibus Eccleſiis illi, qui propriè Pœnitentes appellantur.* In Libro de Fide & Operibus Cap. XXVI. quod citavimus, ſimiliter *Pœnitentium* nomen ad hoſce ſolos refert.

CAPUT VI.

Tempore S. Auguſtini, omnia peccata mortalia expiata non fuiſſe Pœnitentiâ publicâ. Argumenta Arnaldi explicata & repulſa; & primum quidem id quod deducit ex duobus generibus & nominibus peccatorum mortalium & venialium. Nomen mortalis peccati variè ſumi. Quænam ſint peccata mortalia, de quibus agit S. Pacianus.

I. PERSPICUA, niſi fallor, oſtendi tempore Auguſtini, hoc eſt, primitivæ Eccleſiæ, ex Arnaldi ſententia, & ſæculis ſequentibus quibus Pœnitentia publica in Eccleſia obſervata eſt, non fuiſſe eam impoſitam omnibus peccatis mortalibus, ſed tantum gravioribus, & quibus inerant hæ duæ circumſtantiæ, ut eſſent & publica & ſcandaloſa; aliorum verò peccatorum causâ, fuiſſe ſatisfactionem privatam & arcanam; poſt Confeſſionem editam apud Epiſcopum, aut apud Presbyterum ejus vicarium.

Quod non eò dico, quaſi non licuiſſet fidelibus Pœnitentiam publicam agere propter arcana peccata, quod colligere licet ex S. Baſilio Can. LXI. eorum, quos miſit ad Amphilochium, & S. Ambroſio Lib. I. de Pœnitentia, Cap. 16. Sed ſponte ſua eam ſubibant Pœnitentiam, ut & alii qui nullo admiſſo peccato, præ humilitate, utque corpus ſuum macerarent, numero Pœnitentium publicorum adſcribi cupiebant. At hinc nullum duci poteſt conſectarium, neque res hæc haberi inſtar Canonicæ conſtitutionis; ut putat Arnaldus; qui contendit omne peccatum mortale, ſine exceptione ulla, Pœnitentiam publicam ſubiiſſe.

II. Argumenta autem, quæ profert ad confirmandum illud paradoxum, non tantùm non ſunt conferenda cum iis quibus opinionem contrariam probavimus; ſed ſunt levia ac ſolutu facilia, ſi adhibeatur vel minima attentio, conjuncta cum mediocri cognitione Antiquitatis, lectione SS. Patrum & Conciliorum comparata.

* Part. 2. c. 4 Profert * primo loco diſcrimen peccatorum, ab antiquis Patribus conſtitutum, & varia nomina iis impoſita; cùm nonnulla vocent *magna peccata, graviora, mortalia, lethalia, mortifera, damnabilia* ac præſertim *crimina*, &c. alia verò *venialia, leviora, minuta, parva, quotidiana, delicta juſtorum, quorum fraudibus nullus immunis eſt, & quæ meliorum Operum compenſatione curantur.*

Hæc cùm ita ſint, inde colligit, à Veteribus duo tantùm genera peccati eſſe conſtituta, mortale & veniale. Deinde, quia Patres cùm docent qui ſatisfacere poſſimus, pro utroque illo genere peccati, cenſent mortalia quidem expianda eſſe Pœnitentiâ publica, venialia verò precibus, aliiſque bonis Operibus, putat peccatum nullum mortale immune fuiſſe hujus Pœnitentiæ.

III. Cui objectioni reſpondemus primum, parum intereſſe ſcire quo nomine vocentur peccata, ánve ea ob quæ homines gratiâ Dei excidunt dicantur *peccata mortalia*, vel *crimina*; modò Patres aliis loquutionibus doceant, cùm omnia peccata mortalia non ſint paria, illa eaſdem pœnas non dediſſe; adeò ut nonnullorum ſat gravis pœna haberetur Pœnitentia vulgaris & arcana, aliis verò imponeretur Pœnitentia publica; quia non modò erant vulgaribus majora, ſed etiam publica & ſcandaloſa. Hanc enim rationem afferunt SS. Patres & Concilia, ut antecedentibus Capitibus oſtendimus, auctoritate S. Auguſtini, & aliorum, qui apertè commemorant duas illas circumſtantias peccati mortalis, ob quas ſubjiciebatur Pœnitentiæ publicæ.

Sic S. Auguſtinus * ait eſſe crimina gravia & propter quæ tamen non eſt deſperandum, ſed Pœnitentiam eorum agendam, eámque publicam, ſi ſint publica, ſique ita Antiſtiti, ſeu Sacerdoti videatur. * Enchir. c. 65.

IV. Præterea reſpondemus, quemadmodum nomina *peccati* & *peccatoris* ſignificant interdum universè omne delictorum genus eorumque à quibus admittuntur, interdum peccata inſigniora, majoreſque peccatores; cùm * Scriptura vocet Idololatriam *peccatum Jeroboami*, & nomine peccatoris intelligat hominem cujus vita eſt ſcandaloſa, & infamis inſigni quopiam delicto, ut cùm Judæi Dominum noſtrum vocabant *peccatorem*: Sic etiam veteres Patres nomina *criminis* & *peccati mortalis* nunc quidem imponere quibuſvis delictis, quibus vita ſpiritualis gratiæ exſtinguitur; nunc verò enormibus delictis, atque inuſitatis. Cujus rei aliquot ſubjiciam exempla. * 3. Reg. XVI. 19.

V. S. Pacianus Barcinonenſis Epiſcopus, in *Parænesi* ad Pœnitentes, diſtinguit crimina à peccatis. Cum enim ei agendum eſſet de Pœnitentia, quam Novatiani negabant eſſe in poteſtate Eccleſiæ, circa nonnulla peccata, de quibus poſthac agemus, * hæc habet: *Primùm igitur, ut diximus de modo peccantium retractemus ſedulò requirentes, quæ ſint peccata, quæ crimina; ne quis exiſtimet, propter innumera delicta, quorum fraudibus nullus immunis eſt, me omne hominum genus, indiſcreta pœnitendi lege conſtringere.* * T. 4. Bib PP. col. 30.

Poſtea dicit ſub Vet. Teſtamento diſtincta non fuiſſe peccata magna aut parva, ſed omnem Moſaicæ Legis transgreſſionem ſummo rigore pœnas dediſſe; ſub Lege verò gratiæ graviora delicta à levioribus eſſe diſtincta; Deúmque priora redegiſſe ad exiguum numerum, nimirum, trium, quæ memorant Apoſtoli Act. XV. in Epiſtola Synodi Jeroſolimitanæ, & quæ ſunt Idololatria, homicidium, & fornicatio. *Iſta ſunt*, inquit, *capitalia, fratres, iſta mortalia.*

VI. Tum mentem ſuam explicaturus addit vocari ea peccata mortalia, quia Joannes 1. Ep. C. V. ſcribit eſſe homines, qui peccant *ad mortem*, hoc eſt, peccata mortalia admittunt, pro quibus Deum orari vetat; quia voce *mortalia* intelligit ſcelera inuſitata, digna excluſione à corpore Eccleſiæ ac Excommunicatione, quæ eſt mors canonica; propter quam, qui ei ſuberant excludebantur precibus & meritis Eccleſiæ, ut antea oſtendimus.

Hæc oratio Paciani oſtendit verum id eſſe quod antea obſervavi de nomine *peccati mortalis*, ſumto interdum pro graviori ſcelere, quod creat non tantùm mortem ſpiritualem, quod ei commune eſt cum ceteris peccatis mortalibus, ſed etiam mortem Canonicam. Sic docent Juriſconſulti, præter mortem naturalem, eſſe aliam, quam vocant civilem, quale eſt exſilium perpetuum. Vide L. 29. §. *Et quid tantùm. D. de liber. & poſt.* & L. 4. §. *ſi deportatus D. de bon. libert.*

VII. Itaque ſanctus ille vir reſtringit appellationem peccati mortalis ad tria illa, propter quæ paullò ante Tertulliani ætatem, delinquentes Eccleſia & Communione in perpetuum ejiciebantur; quod uſitatum non erat primo ſæculo, ut antea obſervavimus. Unde ſequitur reliqua peccata, quæ verè mortalia dicuntur, non eſſe ejus generis de quo loquutus eſt Pacianus.

Itaque poſſumus ſtatuere duo eſſe genera peccatorum mortalium, pro variis rebus de quibus ſermo erit. Si enim loquamur de gratia, quam peccatum in animo noſtro exſtinguit, omne peccatum cujus eſt is effectus, vulgò *mortale* vocatur. Sed ſi ſpectemus alterum illum effectum, qui ſitus eſt in excluſione à Communione, & à par-

Digitized by Google

à participatione meritorum & precum Eccleſiæ ; omnia ea peccata non ſunt dicenda mortalia, ſed quædam tantùm, quæ ab Eccleſia ad mortem Canonicam damnata ſunt.

CAPUT VII.

Amplior declaratio loci Paciani, Capite ſuperiore prolati ; quo videtur omnis ſpes veniæ præcidi iis, qui certis criminibus capita ſua obſtrinxerint. Quod ut meliùs intelligatur, hæreſis Montaniſtarum & Novatianorum explicatur. Duo genera peccatorum, ſecundùm Tertullianum, quorum alia ſunt mortalia, alia ſecùs. Quare priora mortalia dicantur.

I. LOcus Paciani allatus cùm ſit eximius, prætereáque obſcurus & difficilis, dignus eſt, qui à nobis attentiùs conſideretur ; ut ex eo lucem aliquam rei, de qua agimus, fœneremur.

Primá fronte mirum videtur eum omnem præcidere ſpem remiſſionis ac reconciliationis iis qui affines fuerint unius trium illorum criminum, idololatriæ, homicidii aut fornicationis ; poſtquàm enim uſus eſt diſtinctione à me ſuperiori Capite allatâ, ait eos qui rei ſunt *capitalium*, vel mortalium peccatorum paucos eſſe numero, nec remedium ullum iis ſupereſſe, quemadmodum levioribus, quæ poſſunt bonis operibus, virtutibuſque contrariis expiari.

* Pæn. ad Pœn. T. 3. Bib PP. col. 71.

II. Deinde * ſibi hanc proponit quæſtionem, *quid ergo, moriendum eſt ?* Hoc eſt, nullumne eſt remedium iis qui in ejuſmodi peccata delapſi ſunt ? Cui quæſtioni ſic reſpondet, quaſi nulla ſpes ſupereſſet : *Hæc*, inquit, *quicumque poſt fidem fecerit, Dei faciem non videbit. Deſperavere tantorum criminum rei. Quid vobis ego feci ? Numquid non fuit in poteſtate ne fieret ? Nulliúſne admonuit ? Nemo prædixit ? Tacuit Eccleſia ? Nihil Evangelia dixerunt ? Nihil Apoſtoli comminati ſunt ? Nihil rogavit Sacerdos ? Quid quæritis ſera ſolatia ? Tunc decuit, cùm licebat.* Hæc verba ceteraque quæ ſubjicit, ſunt plena deſperationis erga eos qui conſcii erant trium illorum peccatorum mortalium. Quod difficile eſt creditu. Si enim hæc eſſet ejus ſententia, faveret hæreſi Novatianorum, à qua quàm longiſſime abfuit, quam oppugnavit & acriter confutavit tribus Epiſtolis, quas ad Sympronianum dedit.

III. Ut hæc meliùs intelligantur, eadémque operâ magis illuſtretur potiſſimum noſtrum argumentum ; tenendum eſt Novatianum, conditorem Sectæ de ejus nomine cognominatæ (qui vocatur [4] à S. Ambroſio *Novatus*, errore qui ei communis eſt cum nonnullis Græcis) cum Stoicus eſſet, convenienter Sectæ ſuæ quæ omnia peccata paria eſſe volebat, nullum patiebatur recipi ad Communionem, qui peccatum quodvis admiſiſſet ; negabatque rem eſſe in poteſtate Eccleſiæ, ſed à ſolius Dei arbitratu pendere contendebat.

Verum ſucceſſores ejus & adſeclæ remiſerunt deinde aliquid de illo nimio rigore, diſtinxeruntque peccata mortalia in leviora & atrociora, & poſteriora ſola numquam remittenda eſſe dictitabant. Quod illis exprobrat Ambroſius, loco laudato, hiſce verbis : *Sed aiunt ſe exceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioribus. Non hoc quidem auctor veſtri erroris* [5] *Novatus, qui nemini pœnitentiam dandam putavit ; eâ, ſcilicet, contemplatione, ut quod ipſe non poſſet ſolvere, non ligaret ; ne ligando ſperari à ſe faceret ſolutionem. In eo igitur Patrem veſtrum propriâ damnatis ſententiâ, qui diſtinctionem peccatorum facitis, quæ ſolvenda à vobis putetis, & quæ ſine remedio eſſe arbitremini.*

IV. Montaniſtæ, ante Novatianos, uſi fuerant ea diſtinctione peccatorum *remiſſibilium* [6] & *irremiſſibilium*, ut loquar cum Tertulliano ; qui cùm infeliciter in eam hæreſin delapſus eſſet, multis ea de re agit in libro de Pudicitia. Confirmat autem eam diſtinctionem loco Joannis I. Ep. V. ubi dicuntur nonnulla peccata eſſe ad mortem.

Ea diſtinctione peccatorum, conatur in concordiam * revocare loca Joannis, quæ pugnare videntur ; ut cùm negat quemquam poſſe dicere *ſe eſſe ſine peccato*, I. Ep. I, 8. alibique hortatur Chriſtianos ne peccent ; *omnis enim*, inquit, *qui natus eſt ex Deo non peccat*, Cap. V, 18. Quæ Tertullianus rectè dici obſervat *quòd ſint quædam delicta quotidianæ incurſionis, quibus omnes ſumus objecti.* Inter quæ delicta recenſet non tantùm venialia, ſed etiam mortalia nonnulla peccata : *Cui enim*, inquit, *non accidit aut iraſci iniquè & ultra ſolis occaſum ; aut & manum immittere, aut facilè maledicere, aut temerè jurare, aut fidem pacti deſtruere, aut verecundiâ, aut neceſſitate mentiri ? In negotiis, in officiis, in quæſtu, in victu, in viſu, in auditu quanta tentamur ?* &c. Paullò pòſt ſubjicit : *Sunt autem & contraria iſtis & graviora, & exitioſa ; quæ veniam non capiunt, homicidium, idololatria, fraus, negatio, blaſphemia utique & mœchia, & fornicatio, & ſi qua alia violatio templi Dei.* De hiſce intelligit Tertullianus Joannem, cùm natum ex Deo negat peccare. Quod facit ad id quod antea dixi, voce *crimen* interdum ſcelus atrocius ſignificari.

* De Pudic. c. 19.

V. Itaque, ex Tertulliani ſententia, quæ conſentanea eſt hæreſi Montani, nonnullis peccatis ex gravioribus numquam venia concedenda erat, nec Eccleſiæ eorum remittendorum poteſtas erat. Ideò vocabantur *mortalia*, quia qui ea admiſerat neceſſariò moriebatur *morte Canonica*, vel *Eccleſiaſticâ* ; alia verò non tam atrocia, quamvis eſſent ex eorum numero quæ nunc mortalia à nobis vocari ſolent, quia nobis eripiunt vitam gratiæ, poterant veniam conſequi, & qui iis inquinati erant redibant ad Communionem, per viam Pœnitentiæ.

Idem Tertullianus explicat clariùs diſcrimen duorum illorum generum peccati * Cap. xxi. ubi hæc habet : *Quis enim dimittit delicta, niſi ſolus Deus ? & utique mortalia quæ in ipſum fuerint admiſſa, & in templum ejus ? Nam tibi quæ in te reatum habent etiam ſeptuagies ſepties juberis indulgere in perſona Petri.* Templum Dei eſt corpus humanum, quod polluit, exempli causâ, adulterium, aut fornicatio. At homines debent ignoſcere peccatis aliorum erga ſe, prout Dominus juſſit Petrum ignoſcere ei qui ipſum læſiſſet innumeris vicibus.

* De Pudic. c. 21.

Hinc intelligimus ſummam hæreſeos Cataphrygum vel Montaniſtarum, quam ſequuti ſunt Novatiani, ut prodidit S. Ambroſius, cum quo conſentit S. Auguſtinus Lib. 1. Hom. 27. c. 3.

VI. Poſtremò idem Tertullianus Cap. xi. nos docet eam ſeveritatem erga crimina nonnulla, quorum rei in perpetuum expellebantur ex Eccleſia & Communione, ita ut relinquerentur ſoli miſericordiæ divinæ ; & pœnas aliorum peccatorum, quæ pendebant à poteſtate clavium, intromiſſas demum fuiſſe poſt mortem Chriſti.

Verùm oſtendimus Lib. I. c. 6. falſam hanc eſſe opinionem, & per totum ſæculum primum & maximam partem ſecundi eam ſeveritatem ignotam fuiſſe, omniaque peccata fuiſſe remiſſibilia. Præterea probavimus ſeveram illam diſciplinam inſtitutam fuiſſe, paullò ante tempora Tertulliani ; ut teſtatur Papa Innocentius I. in Ep. III. eámque cœpiſſe remitti ætate ipſius Tertulliani, & præſertim circa ætatem Cypriani, cùm Hæreſis Novatianorum cœpit innoteſcere.

VII. Dum autem uſa eſt Eccleſia ea diſtinctione peccatorum, quorum alia quidem erant irremiſſibilia, alia verò Pœnitentiâ expiabantur, conſtat ea quæ vulgò *ad mortem*, vel *mortalia* dicebantur, non fuiſſe complexa omnia, quæ eo nomine à nobis vocantur ; ſed tantum ea ad quæ reſpexerat S. Joannes in loco laudato è I. Epiſt. Canonica, qui fons eſt antiquæ diſtinctionis peccati *mortalis* ac non *mortalis*, aut *venialis* ; eo ſenſu quem dixi, ita ut ſpectetur poteſtas Eccleſiæ à Chriſto conceſſa ligandi & ſolvendi, abſolvendi aut retinendi peccati. Quam poteſtatem coërcuit, aut exſeruit, pro ſua prudentia & prout tempora poſtularunt, ut rectè obſervavit Innocentius I. in memorata Epiſtola.

Quin

4 Lib. 1. de Pœn. c. 3. Attamen in Ed. Pariſina RR. PP. Benedictinorum ab Ambroſio hic Hæreſiarcha dicitur *Novatianus*, nuſquam *Novatus*. Imò etiam editores in Admonitione præfixa libris de Pœnitentia, contendunt ſemper eos ab Ambroſio diſtingui, caſtigántque *Petavium* in not. 1. ad Cap. III. Lib. 1. *Th. Alethinus.*

5 Legendum *Novatianus* cum RR. PP. Benedictinis. *Th. Alethinus.*

6 De Pudic. c. 2. *Cauſas pœnitentiæ delicta condicimus. Hæc dividimus in duos exitus. Alia erunt remiſſibilia, alia irremiſſibilia, ſecundùm quod nemini dubium eſt alia caſtigationem mereri, alia damnationem.*

7 Clim.

Quin & diligenter animadvertendum Tertullianum ipſum Cap. 21. de Pudicitia, fateri Eccleſiam poſſe remittere peccata, quæ ipſe judicavit ac vocavit irremiſſibilia; quamvis eam poteſtatem tribuat ſoli Eccleſiæ Montaniſtarum, quæ ſola novum Paracletum, & recentiores Prophetas habebat. Qua in re, Scriptor ille delirat, oſtenditque magnam judicii ac ingenii imbecillitatem, ut ſolet in omnibus diſputationibus, in quibus fidem Catholicam oppugnat.

VIII. Nunc ut ad locum Paciani revertamur, obſervandum, quamvis Eccleſia, à tempore S. Cypriani, planè remiſiſſet priſcam ſeveritatem, ſuſtuliſſetque diſcrimen peccatorum remiſſibilium & irremiſſibilium; ita ut quodvis peccatum, abſque exceptione, remitteretur interveniente Pœnitentiâ; attamen graviſſimè punita ea delicta, quæ antea irremiſſibilia fuerant. Neque is rigor ubique par erat in ſingulis Eccleſiis; ſed major aut minor, pro varietate gentium ac ingeniorum, aut pro neceſſitate temporum. Quam in rem etiam non parum faciebat indoles eorum qui Eccleſias regebant, hoc eſt, Presbyterorum & Epiſcoporum, quorum alii auſteriores ac procliviores ad ſeveritatem naturâ fuere; alii verò mitiores ac clementiores.

IX. Hinc ortæ varietates quæ occurrunt in ſingularum Eccleſiarum Canonibus & Conſtitutionibus; quarum nonnullæ ſunt duriores ac rigidiores ad conſervationem diſciplinæ, aliæ verò mitiores & clementiores erga peccatores. Canones Eliberitani Concilii in Hiſpania inſignes ſunt ſeveritate, quæ videtur eſſe nimia. Conſtituunt enim ſeveriſſimas pœnas multis peccatis, & præſertim quidem tribus criminibus de quibus ſuperioribus Capitibus egimus. Jubent enim eos qui commiſerint idololatriam, ho-
* Can. 35. 23. micidium, aut peccata carnis * arceri à Communione &
* ab Eccleſia per totam vitam, imò verò * moribundos
* Can. 6. & 61. ſine remedio deſeri.

* Can. 7, 8, 12, 18.

X. Quod attinet ad alias Synodos, quamvis rigori modum impoſuerint, in eo quòd noluerint Communionem, Abſolutionémque moribundis negari, quodcumque peccatum admiſiſſent; attamen, ad cetera quod attinet æquè inexorabiles fuerunt nonnullis criminibus, ac præſertim tribus illis quorum ſæpe meminimus, & quorum reos nonniſi moribundos reconciliari voluerunt.

Poſſem hic proferre multos Canones, hujuſce Veritatis teſtes; ſed eruditi & quicumque operam dant cognitioni harum Antiquitatum plus ſatis invenient. Speciminis causâ, vide Ancyr. Can. XXIII. Baſil. ad Amphilochium LXXIII. Concil. Arelatenſis I. Can. XIV. Toletani I. Can. XVIII & XIX. Valentini Can. III. Ilerdenſis Can. I. Remenſis Can. IX. Siricii Ep. I. Can. V & VI. & XVI. Toletani Can. III.

XI. Summus ille rigor, cui ſuberant fontes memoratorum criminum; diuturnitas Pœnitentiæ, auſteráque ac difficilia ejus officia, præter ignominiam concoquendam; ſine ulla ſpe finis ullius, niſi qui vitæ ipſius futurus eſſet; omnia hæc, inquam, faciebant ut vulgò ejuſmodi homines haberentur deſperati ac conclamati: ferme quemadmodum cùm antiquioribus temporibus etiam moribundi à Communione excluderentur. Non multùm diſcriminis inter duas haſce conditiones, ex ſententia quidem plebis, intereſſe videbatur.

Quamvis verò non ſemper, neque ubique tam ſevera obtineret conſuetudo, ut fructus Pœnitentiæ ad mortem differretur; attamen ſatisfactio difficillima & multorum annorum ab iis poſtulabatur, adeò ut fermè intoleranda eſſet.

XII. Quamobrem cum Pacianus agit de ejuſmodi delinquentibus, videtur eos habere pro conclamatis, atque, ut ita loquar, Eccleſiaſticè mortuis. Solent enim dici civiliter mortui quicumque in perpetuum aut in longum tempus exciderunt *jure civitatis*, atque exſilio è ſocietate ſunt ejecti. Similiter quiſquis, ſcelerum causâ, excluſus erat in totam vitam, aut in maximam ejus partem, ex Communione fidelium, habebatur mortuus morte Eccleſiaſticâ, quatenus non ampliùs ſe gerebat quaſi Eccleſiæ filium, nec fruebatur ullo jure fidelium; quamvis inſtante morte, aut diu poſt delictum Communioni reſtitueretur.

XIII. Ad hanc ſententiam nos deducit oratio Paciani, ſi eam propius contemplemur; quandoquidem poſtquam invectus eſt in eos qui eorum ſcelerum pœnitentiam agebant, negavitque ullam iis eſſe remiſſionem, & dixit nimis ſerò eos de re cogitaſſe; tamen eos ſolatur, atque hæc habet: *accipite remedium, ſi deſperare cœpiſtis; ſi miſeros vos agnoſcitis, ſi timetis;* nimirum, Pœnitentiam.

Is eſt, meo judicio, verus ac commodiſſimus ſenſus, qui poſſit tribui verbis Paciani; quæ mihi ſemper viſa ſunt intellectu difficillima, quamquam magno nobis uſui ſint ad conſtituendam naturam peccatorum, quæ ſingulari ratione à Veteribus *mortalia* dicta ſunt, non ut hodie ſolemus, ſed eo modo quem antea dixi.

CAPUT VIII.

Abſurditas ſententiæ Arnaldi. Quid ſit crimen. A Gabriele Albaſpinæo Aurelianenſi Epiſcopo damnatam ſententiam Arnaldi, atque agnita duo genera Pœnitentiæ peccatis mortalibus impoſitæ. Locus Tertulliani malè intellectus ab eodem Arnaldo, & explicatus. Quid ſit Exomologeſis.

I. ARNALDUS, poſtquàm elegit novæ diſciplinæ Eccleſiæ Primitivæ exemplar, eam quæ vigebat temporibus S.S.S. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini, ſatis habebit nos probaſſe, illo ævo Pœnitentiam publicam impoſitam fuiſſe ſolis peccatis publicis & ſcandaloſis; non omni generi peccatorum mortalium, etiam arcanorum & cogitatione ſolâ admiſſorum. Quod longè abſurdiſſimum eſt, ſi exiſtimemus omnes qui confitebantur peccata mortalia, ſolâ mente admiſſa, neceſſe habuiſſe eorum Pœnitentiam publicam agere, ut contendit Arnaldus.

Ei, præter jam dicta, opponemus ſententiam Pauli Oroſii in Apologetico, ubi diſtinguit *peccatum à crimine* hiſce verbis: *peccatum enim cogitatio concipit, crimen verò nonniſi actus oſtendit.* Igitur, cùm putet Arnaldus Pœnitentiam publicam fuiſſe dumtaxat criminibus impoſitam; non poterat trahi ad peccata in cogitationibus ſita, ac proinde omnia peccata mortalia non complectebatur.

II. Idem hoc inſtitutum Arnaldi, quo exemplar Pœnitentiæ publicæ deſumi voluit dumtaxat ex fine quarti ſæculi, atque initio quinti, evertit univerſum ejus conſilium, & quod affirmat confutat. Eo enim ævo, & ſequentibus ſæculis, erant duo genera Pœnitentiæ, unius publicæ, alterius arcanæ. Quod quamvis ſatis evicerimus antecedentibus Capitibus, nunc confirmabimus teſtimonio ipſius Arnaldi, qui * utitur auctoritate *Gabrielis* * Part. 2. c. 3.
Albaſpinæi Epiſcopi Aurelianenſis, ὁ μακαρίτης, ad defendendam opinionem ſuam, ſolâ Pœnitentiâ publicâ peccata omnia mortalia, cùm publica, tum arcana & occulta expiata fuiſſe.

Certum eſt autem * Albaſpinæum ſcripſiſſe, quamvis * Lib. 2. Obſerv. 6. p. 2. in fine.
tempore Tertulliani, una dumtaxat eſſet pœnitentia omnibus peccatis, attamen quarto ſæculo & ſequentibus duas fuiſſe inſtitutas. Itaque immeritò Arnaldus vult reſtituere Pœnitentiam publicam omnibus peccatis mortalibus; ſi, florente Eccleſiâ primitivâ, ad quam ſe cupit componere, erat Pœnitentia arcana peccatis arcanis.

III. Quod verò attinet ad tempus Tertulliani, Arnaldus nullum habet argumentum, quo probet omnia peccata, etiam arcana, fuiſſe Pœnitentiæ publicæ obnoxia, rationéſque quas profert infirmiſſimæ ſunt.

Una earum * rationum inde eſt deſumta, quòd * Ter- * Part. 2. c. 3.
tullianus invehatur in eos qui, poſtquàm in Deum deli- * De Pœnit. c. 10.
querant ægrè tamen adducebantur ad Pœnitentiam palam agendam: *velut illi, qui in partibus verecundioribus corporis contractâ vexatione, conſcientiam medicorum vitant, & ita cum erubeſcentia ſua pereunt.* Paullò poſt ſubjicit: *Grande planè emolumentum verecundia occultatio delicti pollicetur, videlicet, ſi quid humanæ notitiæ ſubduxerimus, proinde & Deum celabimus. Adeòne exiſtimatio hominum & Dei conſcientia comparantur? An melius eſt damnatum latere, quàm palam ignoſci?* Hiſce verbis adductus eſt Arnaldus ad credendum à Tertulliano *proponi Pœnitentiam, de qua agit, quaſi remedium neceſſarium omnibus peccatis mortalibus, etiam iis quæ ſunt occulta.*

IV. At ea collectio nimis contorta eſt, Arnalde, ratiocinatióque nimis prava, quàm ut credere poſſimus te animo attento hæc ſcribere. Vide, quæſo, quot rationibus argumentum tuum irritum facturi ſimus.

Primùm, colligere non potes ex hoc Tertulliani loco, omne peccatum mortale, ſine exceptione, Pœnitentiâ publicâ expiandum fuiſſe. Quod tamen tibi probandum, niſi velis fruſtra tempus terere & fidem Lectori datam fallere. Peccata arcana, quæ ſolâ mente admittuntur, poſſunt rectè hîc excepta intelligi: quamvis locum intelligeremus, prout vis, concederemúſque peccatorum arcanorum Pœnitentiam publicam actam fuiſſe. Neque enim dicit Tertullianus ſic expiata fuiſſe omnia omnino ejus generis peccata. Satis ergo erit, ut verum dixiſſe videatur, ſi tibi concedamus nonnulla peccata arcana ſatisfactioni publicæ fuiſſe obnoxia. Reſpondebimus ea ſola ex peccatis arcanis, quæ prodita fuerunt, has tuliſſe pœnas; non quæ in animo manſerunt, nec umquam exſequutioni mandata fuerunt.

Imò verò ne hoc quidem tibi concedetur, omnia peccata arcana, quamquam exſequutioni mandata, obnoxia fuiſſe illi Pœnitentiæ; ſed tantum graviora, eáque quibus Canones certam pœnam conſtituerunt.

V. Præterea non ignoras evidentiæ delicti, quam Canonici Juris Doctores *notorietatem* vocant, plures fuiſſe gradus; delictáque paucioribus aut pluribus eſſe nota, nonnulla etiam omnibus planè innotuiſſe; qualia ſunt ea de quibus Concilium Carthaginenſe III. Can. 32. quo jubentur ii, quorum notiſſima ſunt delicta reconciliari, impoſitione manuum in frequentiſſimo Eccleſiæ loco. Itaque Tertullianus poſſet intelligi de peccatis mortalibus, quæ debebant ſatisfactionem publicam Eccleſiæ, & quæ cùm innotuiſſent aliquot hominibus, ac proinde non prorſus eſſent arcana, eatenus tamen arcana habebantur, quòd maximæ parti Eccleſiæ ignota eſſent.

Igitur id quod cupis ex Tertulliani loco non colliges; nimirum, omnia peccata mortalia, publica, arcana, ne exceptis quidem iis, quæ animo admittebantur, veniam, ope ſolius Pœnitentiæ publicæ, eſſe conſequuta.

VI. Sed vera ſententia Tertulliani, quam minimè intellexiſti, alia complectitur, nec quidquam prodeſt ad confirmandum tuum inſtitutum, fulciendámque Pœnitentiam illam, quam jactas ignaris, quaſi in Eccleſia primitiva receptam.

Eo in loco, agit Tertullianus de ſatisfactione publica quam *Exomologeſin* vocat, hoc eſt *confeſſionem*, quæ non tantùm ſita erat in verbis, ſed præſertim in actionibus & officiis Pœnitentiæ externis, ut ſecundo Libro oſtendimus. Talia erant prodire in publicum indutum cilicio, & veſte Pœnitentis, advolvi pedibus omnium, ad introitum Eccleſiæ, aliáque exercitia humilitatis & macerationis, quæ eam diſciplinam neceſſariò comitabantur.

Hæc erat ratio ignominiæ, quæ multos ab ea avertebat, quippe qui abhorrebant à ſui publicatione, ut loquitur Tertullianus, cujus * ſunt hæc verba: *Pleroſque tamen hoc opus, ut publicationem ſui aut ſuffugere, aut de die in diem differre præſumo, pudoris magis memores, quàm ſalutis.*

* De Pœnit. c. 10.

VII. Igitur in hac publica humilitate, ſita erat *publicatio* peccati; quamvis arcanum non eſſet, ſed multis notum; quæ non eſt ita intelligenda, quaſi mera patefactio rei antea ignotæ, ſed quaſi rei notæ profeſſio publica. Quamobrem vocabatur, ut dixi, *exomologeſis*, vel *confeſſio*. Quemadmodum enim confeſſio, quæ ore fiebat, erat patefactio cogitationis vel delicti quod commiſſum fuerat, ut uni homini innoteſceret: ſic luctuoſæ illæ Pœnitentium actiones, quibus oculi ſpectatorum ſacro horrore plectebantur, erant teſtimonia conſpicua, quibus peccatum antea non omnibus notum innoteſcebat omnibus.

VIII. Quemadmodum autem metus aut pudor linguam ſæpe vinciunt, impediúntque ne fateatur delictum quod negare non poteſt, quippe omnibus notum: ſic æquè difficile aut difficilius etiam erat, rebus ipſis, delictum fateri, hoc eſt, exercitiis Pœnitentiæ, quamvis omnibus certò innotuiſſe non ignoraretur.

Idem quotidie animadvertere licet, in curatione morborum corporeorum, quibus laborantes permulti non ſuſtinent oſtendere Medicis vulnera atque ulcera arcana, quamvis norint ea illis eſſe notiſſima. Itaque malè citatur locus Tertulliani, ad probandum etiam arcanis delictis pœnitentiam publicam impoſitam fuiſſe.

Ceteræ rationes, quas coacervat Arnaldus, ut extorqueat à Tertulliano, unam fuiſſe omnibus peccatis mortalibus Pœnitentiam, tam infirmæ ſunt, ut fruſtra tempus terat, qui eas confutare aggrediatur.

CAPUT IX.

Locus Origenis perperam ab Arnaldo intellectus. Ab Origene duo genera peccatorum mortalium conſtitui. Summa abſurditas, quæ ex opinione Arnaldi ſequitur.

I. VITIUM eſt quo ſæpe laborant ſemidocti, ut temeraria ferant judicia & veri ſpeciem cum Veritate ipſa miſceant; quòd aut judicio, aut neceſſaria animi attentione ſint deſtituti. Arnaldus ſæpe eo modo peccat, & quemadmodum antea oſtendimus hallucinatum eum eſſe in interpretatione loci Tertulliani: demonſtrabimus eum erraſſe in explicatione verborum * Origenis, quæ profert ſuper diſtinctione peccati mortalis & venialis.

* Arn. P. 2. c. 4.

Origenes Homiliâ XV. in Leviticum allegoricè, pro more ſuo, explicans id quod præcipit Deus populo ſuo, Levit. XV, 29. ut ſi quis vendidiſſet domum, ei annus concederetur intra quem poſſet, ſi ita videretur, mutare conſilium, redditóque pretio redire in priſtinam poſſeſſionem; præcepto ſenſum moralem tribuit, idque aptat ædificio ſpirituali, quod excitamus in animo noſtro, & quod peccato mortali diruitur ac deletur.

II. Sic autem comparationem ſuam * exprimit: *Sed quoniam accidere ſolet, ut etiam qui bene ædificaverit, & domum ſibi cœleſtem bene agendo, & bene vivendo ac rectè credendo conſtruxerit, incurrat alicujus peccati debitum & hanc crudeliſſimo fœneratori venumdare cogatur, ac labores ſuos transfundere in alium* &c. ideò Lex ante anni finem jus redeundi conceſſit; quod fit Pœnitentiâ, quam comitantur lacrimæ & bona opera, quibus recuperamus prædium quod alienaveramus.

* Pag. 109. B.

Paullò pòſt ita pergit: *Iſtas ergo domos, ſi fortè alicui, ſicut ſupra expoſuimus, lapſus acciderit, ſemper eſt recuperandi facultas. Ut verbi gratia dicamus, ſi nos aliqua culpa mortalis invenerit, quæ non in crimine mortali, non in blaſphemia fidei, quæ muro Eccleſiaſtici & Apoſtolici dogmatis cincta eſt, ſed vel in ſermonibus, vel in morum vitio conſiſtat, hoc eſt, vendidiſſe domum quæ in agro eſt.*

III. Ex hiſce verbis colligere poſſemus omne peccatum mortale non eſſe crimen, quoniam illa diſtinguuntur ab Origene, qui ſic pergit: *Hæc ergo venditio, hujuſmodi culpa ſemper reparari poteſt; nec aliquando tibi interdicitur, de commiſſis hujuſmodi pœnitudinem gerere. In gravioribus enim criminibus, ſemel tantùm vel rarò pœnitentiæ conceditur locus: illa verò communia, quæ frequenter incurrimus, ſemper pœnitentiam recipiunt & ſine intermiſſione redimuntur.* Quod Arnaldus negat, duóque contrà affirmat. Prius quidem eſt Origenis locum, cùm ſit corruptus, emendandum eſſe, & pro *culpa mortalis*, legendum *culpa moralis*; alterum verò, *peccata* illa *communia*, quæ Origenes confert cum *criminibus mortalibus*, eſſe peccata venialia, cùm *criminum* nomen complectatur omnia mortalia.

Sed ne loquar de Critica emendatione vocum, de qua nihil affirmare licet, donec prodierit Græcus Contextus; contendo in natura duorum illorum generum peccatorum vehementer hallucinari Arnaldum, nec attendere orationem Origenis, quæ ei planè contraria eſt.

IV. Peccata enim quæ ab Origene dicuntur *Communia* & in quæ ſæpe incurrimus, ea ſunt quæ effinguntur domo venditâ & redimenda, ſi modò velit & poſſit venditor. Peccata enim & debita cogunt hominem vendere domum ſuam creditori inhumano, & cujus ſævitiâ aliter ſe expedire non poteſt, niſi lacrimis & moleſtiis Pœnitentiæ. Verba Origenis liquidò oſtendunt eſſe peccata mortalia, quæ *communia* vocat, hoc eſt, frequentiora in vita communi & apud populum; ut ea diſtinguat ab aliis peccatis, quæ graviora cùm ſint, publicáque & ſcandaloſa, ſatisfactione publicâ debent expiari.

V. Hanc autem fuiſſe mentem Origenis, liquet ex collatione, quam eo in loco inſtituit inter duo hereditatum genera & duo genera peccati. Cùm Lex Levit. xxv, 29. diſtinguat domos, quæ erant in urbibus munitis, ab iis quæ erant in vicis, pagiſque apertis, vult priores redimi poſſe intra annum; quo tempore niſi redimantur, eas in perpetuum remanere ei qui eas emiſſet, ita ut venditor in eas anno Jubilæo redire minimè poſſet. Verùm quod

attinet

attinet ad eas quæ ruri erant, lociſque apertis, jus redemtionis remanere vult, & anno quidem quinquageſimo, qui Jubilæus erat, in eas veteres poſſeſſores redire.

Origenes hæc aptans memoratis peccatis, exiſtimat, alienatione domuum, quæ ſunt ruri, ſignificari frequentiora peccata; quæ Pœnitentiâ poſſunt redimi, quoties videtur & faciliùs remittuntur. At peccata atrociora, quæ ab eo vocantur *graviora crimina*, non tam facilè remiſſionem impetrant. Quemadmodum verò domus urbium, cum quibus illa confert, per unum dumtaxat annum licebat redimere: ſic crimina quorum remedium & veluti redemtionis pretium erat Pœnitentia publica, ad hanc non admittebantur, niſi ſemel aut raró.

VI. Hæc cum ita ſint, contendo *communibus peccatis* deſignari non tantùm peccata venialia, ut exiſtimat Arnaldus; ſed & ea ex mortalibus, quæ frequentiùs admittuntur & faciliùs excuſari poſſunt. Quod confirmatur duobus argumentis. Prius eſt quòd Origenes tribuat eumdem effectum hiſce peccatis; nempe, jacturam hereditatis & domûs, quam condideramus in cœlo, vel in terra viventium; quamvis, pro gravitate delictorum, facilior aut difficilior ſit redemtio. Nec ſanè quiſquam dixerit veniali peccato amitti hereditatem cœleſtem. Itaque neceſſe eſt alienationem domuum ruſticarum reſpondere peccato mortali, æquè ac alienationem ædium urbanarum.

VII. Alterum argumentum eſt, quod ſi *peccata communia* interpretemur tantùm venialia, *graviora* verò *crimina* mortalia, ex ſententia Arnaldi; hinc ſequetur, pro quolibet peccato mortali, ſive publico, ſive arcano, imò verò ſolo animo & ſolâ cupiditate admiſſo, delinquentes ſemel dumtaxat, per totam vitam ad Pœnitentiam admiſſos fuiſſe. Itaque ſi quis unum delictum mortale admiſiſſet, qualis fuiſſet *delectatio*, quam Theologi vocant *moroſam* aut cupiditas vindictæ, ne loquar de malis actionibus; poſtquàm ſatisfactione publica defunctus fuiſſet, & Communioni reſtitutus, ſi poſtea relaberetur in eadem peccata, fuiſſet ſine remedio, atque in perpetuum ab Altari & ab Eccleſia exſulaſſet.

VIII. Hoc conſectarium longè abſurdiſſimum deducitur cùm ex certiſſima conſuetudine Eccleſiæ Primitivæ, tum ex doctrina Arnaldi. Conſuetudo ea in re ſita erat, quòd Pœnitentia publica ſemel dumtaxat imponeretur, * ut antea oſtendi, auctoritate Papæ Siricii Ep. 1. c. 5. & S. Auguſtini Ep. LIV. quibus adſentiuntur S. Ambroſius Lib. II. de Pœnitentia Cap. 10. Tertullianus Lib. de Pœnitentia, Clemens Alexandrinus Lib. II. Stromatum pag. *166.* Ed. Sylburgii, & alii multi.

* Lib. II. c. 2. §. 9.

Adde nunc hiſce duo capita magni momenti in doctrina Arnaldi; quorum prius quidem eſt, * omne peccatum mortale expiatum fuiſſe excommunicatione, aut reſectione à Communione: alterum verò, * unum fuiſſe remedium omnibus peccatis mortalibus, & unum modum neceſſarium exercendæ poteſtatis ligandi & ſolvendi, vel Clavium; nimirum, Pœnitentiam publicam.

* Arn. P. 2. c. 5.
* Ib. c. 3. & 7.

IX. Ex omnibus hiſce enunciationibus manifeſtò colligitur quod modò dixi, ex ſententia Arnaldi, hanc fuiſſe conſuetudinem Primitivæ Eccleſiæ; ſi quis ſemel faſſus eſſet peccatum mortale, proptereáque Pœnitentiam, quam publicam eſſe oportebat, ſubiiſſet, & poſtea admiſiſſet idem peccatum, aliúdve quodvis mortale; eum excommunicatum fuiſſe, excluſúmque Eccleſiâ per reliquam vitam, omni ſpe veniæ & reconciliationis præcisâ. Nam, ut demonſtravimus, numquam iterabatur Pœnitentia publica, cuicumque tandem peccato mortali impoſita fuiſſet. Igitur cùm Eccleſia nullam aliam Pœnitentiam haberet, quâ peccato mortali medicinam faceret; conſequens eſt omnem peccatorem, qui iterum incidebat in delictum mortale, excluſum in perpetuum fuiſſe uſu Sacramentorum, Miſsâ, Eccleſiâ, & Communione fidelium.

X. Hîc eſt uſus quem Reformatores noſtrates intromittere cupiunt, atque Arnaldus inſtaurare nititur in Opere de Frequente Communione, universâ Eccleſiâ ad eum revocatâ. Sed cùm hoc conſilium nitatur falſiſſimis dogmatibus, ne quid deterius dicam; totum hoc cœptum ridiculum eſt, deſinitque in abſurda ac inſana commenta. Oſtendimus enim omne peccatum mortale non fuiſſe obnoxium Pœnitentiæ publicæ; & plerisque ejuſmodi delictis, quæ nec publica, nec ſcandaloſa erant, fuiſſe aliam Pœnitentiam arcanam; quam agnovit *Gab. Albaſpinæus* Aurelianenſis Epiſcopus ὁ μακαρίτης ſaltem ſæculo quarto; quod mihi ſatis eſt ad novam hanc doctrinam falſitatis arguendam.

CAPUT X.

Locus S. Cæſarii malè intellectus ab Arnaldo. Alterum argumentum, quo Arnaldus nititur probare omne peccatum mortale ſatisfactionem publicam Eccleſiæ debuiſſe. Duo genera Communionis & Excommunicationis. Eccleſiam varia inſtituta ſequutam in reconciliatione delinquentium. Exemplum memorabile reconciliationis Hæreticorum, eorúmque qui in peccatum carnis delapſi erant.

I. NON tantùm conſtat, Arnalde, te vehementer erraſſe, cùm credidiſti cuivis peccato mortali; ſeu gravi, ſeu leviori; ſeu arcano, ſeu publico; impoſitam fuiſſe ex conſtitutione Eccleſiæ Pœnitentiam publicam; ſed etiam probationes tuas eſſe omnes falſas, nec ullâ veriſimilitudine tinctas. Hoc oſtendi hactenus Lectoribus, qui non planè cæcutient, aut contumaces erunt; pergámque iis oculos aperire circa argumenta potiſſima, quibus eam in rem uteris; ita ut nulla iis ſuperfutura ſit cauſa dubitandi, utrum Opinio tua ſit rectæ rationis perturbatio; an verò in Eccleſia ſit inverſio morum & diſciplinæ, quod tu ſcribere non dubitaſti.

II. Profers * locum S. Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi, qui tibi nullo modo favet. Sanctus ille vir ſcribit alia peccata eſſe levia, alia *capitalia.* Statuamus *capitalia* ab eo vocari omnia mortalia; non docet tamen omnia expianda fuiſſe Pœnitentiâ publicâ, ſed tantùm ſcandaloſa. * Poſtquàm enim dixit peccata capitalia expiari oportere pœnitentiâ duriore, quàm levia, atque addi lacrimas, rugitus, gemitus, jejunia, eleemoſynas, voluntariámque remotionem à Communione Eccleſiæ, ſubdit: *in luctu & triſtitia multo tempore remanentes, & pœnitentiam etiam publicè agentes; quia juſtum eſt ut qui cum multorum deſtructione ſe perdidit, cum multorum ædificatione ſe redimat.* Hæc ultima verba, *quia* &c. quæ videris datâ operâ omiſiſſe, damnant errorem tuum, in eo quòd ſignant cauſam, propter quam Pœnitentia publica in Eccleſia uſitata erat; nimirum, ſcandalum, quo ſublato uſus ac neceſſitas hujus ritûs ceſſabat. Itaque particula *etiam*, quam non ſatis expendiſti, innuit omnia peccata mortalia non ſolviſſe tributum illud Pœnitentiæ publicæ; ſed tantùm ea quæ creaverant ſcandalum, aut everterant quod reſtaurandum fuit bono exemplo, quod Scriptura ſolet ſimpliciter ædificationem vocare.

* Part. 2. c. 4.
* Hom. VIII.

III. Aliud argumentum, vel potiùs alius error * Arnaldi hic eſt: *Quævis peccata mortalia mereri excommunicationem, ut loquuntur Patres, hoc eſt, abſciſſionem à Communione.* Cujus propoſitionis poſſunt eſſe duo ſenſus, quorum alter planè eſt falſus, alter verus, ſed ad rem noſtram nihil facit. Hinc autem patefit infirmitas novæ hujuſce doctrinæ, quæ nullâ validâ ratione nititur, ſed defenditur dumtaxat ambiguitatibus, & fallacibus conſectariis; quæ primo intuitu poſſunt decipere, ſed attentiùs ſpectata ridicula videntur.

* Part. 2. c. 5.

IV. Vox *Excommunicatio* ſignificat propriè abſciſſionem à *Communione.* Communio autem ſignificat universè quodvis genus mutuæ Communionis, quæ intereſt fidelibus, præſertim Chriſtianæ ſocietatis jure; quò refertur participatio ſacramentorum, precum & meritorum. Quod complectitur caput illud fidei noſtræ, quod eſt in Symbolo, ubi profitemur nos credere *Communionem Sanctorum*, quo nomine olim omnes deſignabantur Chriſtiani.

Aliàs vocis Communio arctior eſt ſignificatio, eáque ſignificatur tantùm participatio Euchariſtiæ, ut ex S. Dionyſio antea obſervavimus. Pro duobus illis generibus Communionis, ſunt etiam duæ Excommunicationes; una generalis quâ homo fit indignus, cum quo fideles quidquam habeant commune; & quæ eò poteſt progredi ut ei eripiat non tantùm participationem bonorum & officiorum ſpiritualium, ſed etiam civilium & humanorum. Quod contingit cùm quiſpiam nominatim excommunicatur ſententiâ *anathematis*, adhibitis tamen conditionibus

& ex-

& exceptionibus Canonicis. Altera verò Excommunicatio eſt ſingularis, & mera ſeparatio ab uſu Euchariſtiæ.

V. Præterea notandum cùm omnis Excommunicatio ſit pœna, pœna autem nitatur ſanctione Legis; quia ſunt duo genera Legum, quarum unæ ſunt divinæ, alteræ humanæ, ideò eſſe Excommunicationem unam quæ eſt juris divini, alteram quæ eſt juris Canonici & Eccleſiaſtici.

Non agam nunc de Excommunicatione generali, quæ ad rem noſtram non pertinet, ſed tantùm de ſingulari, quæ eſt ſeparatio ab Euchariſtia, éſtque aut juris divini aut juris Canonici. Impedimentum, ex lege divina, eſt tantum peccatum mortale in baptizato: * *Qui manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit.* Indignitas autem ſita eſt in delicto mortali, quod purgari debet antequàm ad Communionem accedamus; non tantùm Pœnitentiâ internâ, ſed etiam Confeſſione Sacramentali, cùm poteſt commodè fieri, ſecundùm Doctrinam Concilii Tridentini antea allatam & explicatam.

*1. Cor. XI, 29.

VI. Quapropter * S. Auguſtinus, multíque alii Patres de Pœnitentia agentes & ratione ſe ſe diſponendi ad Communionem, meminerunt Excommunicationis, vel ſeparationis à Sacramento Altaris, deinde reconciliationis; contendúntque eum, qui lethaliter peccavit, debere contra ſe ipſum ferre ſententiam, & abſtinere à Communione. Quod commune eſt omnibus peccatis mortalibus, quia quicumque in ea incidit non debet eo in ſtatu communicare, quamvis nullo Canone aut præcepto Eccleſiæ vetaretur accedere ad Euchariſtiam; res enim eſt divini præcepti atque immutabilis juris.

* Lib. 50. Homil. Hom. 50. & Lib. de Fide & Gratia capp. 10. & 26.

VII. Eccleſia deinde variis præceptionibus moderata eſt & circumſcripſit exſequutionem divini illius præcepti, ut facit in multis aliis divinæ Legis mandatis, quorum uſum moderari ſolet; quippe quæ adminiſtrat ſapienter dona & theſauros Sponſi ſui, prudentérque ejus mentem interpretatur.

Itaque ei viſum eſt, primis Chriſtianiſmi ſæculis, arcere à Communione aliquamdiu eos qui admiſerant peccata mortalia, pro gravitate delictorum; & præterea eis imponere ſatisfactionem publicam, in peccatis publicis & ſcandaloſis. Præcipiebat ergo duo genera Pœnitentiæ, hoc eſt, præter publicam, alteram arcanam, propter peccata ignota, ut in hoc ipſo libro oſtendimus.

VIII. Nec putandum eſt eam ſemper eodem modo ſe geſſiſſe, in omnis generis peccatis, tam publicis, quàm occultis; ſeu eam ſemper impoſuiſſe dilationem Euchariſtiæ omnibus peccatis mortalibus, & ſatisfactionem quidem publicam publicis. Sæpe enim admiſit peccatores ad bonam frugem reduces, ad participationem myſteriorum, ſine dilatione & Pœnitentia publica, quamvis nullis criminibus publicis eſſent inquinati.

Cujus rei exemplum habemus rarum ac inſigne, apud S. Joannem * Climacem, qui florebat circa quintum aut ſextum ſæculum. Narrat ſe aliquando interrogatum à ſancto viro, quodnam eſſet omnium maximum peccatum, poſt homicidium & abnegationem fidei. Cui quæſtioni cùm reſpondiſſet hæreſin ſibi videri maximum, repoſuit Senex: [7] *quare ergo Eccleſia Catholica excipiens hæreticos, cum vero hæreſis ſuæ anathematiſmo, eos dignatur participatione myſteriorum; fornicatorem verò fatentem & deſinentem peccare, in tempus eum ab intemeratis myſteriis ſeparare ab Apoſtolicis permittitur Canonibus?*

* Gr. 15. p. 225.

Quod autem ſanctus ille vir habet de reconciliatione Hæreticorum, id multis exemplis confirmatur in Hiſtoria Eccleſiaſtica, & in libro * Prati ſpiritualis, ex quo diſcimus multos Hæreticos, ad Eccleſiam venientes, in eam fuiſſe admiſſos & ad Communionem facilè receptos; cùm priùs, ut eſt credibile, arcanâ Pœnitentiâ reconciliati fuiſſent, præter abjurationem errorum & fidei Catholicæ profeſſionem.

* Cap. 39. & 40.

CAPUT XI.

Quodvis peccatum Excommunicationis pœnam non dediſſe, ut credidit Arnaldus. Pœnitentiam publicam, quam idem reſtituere conatur, non fuiſſe obſervatam per duodecim ſæcula. Loca Fulberti & Ivonis Carnotenſis explicata contra ſententiam Arnaldi, cujus profertur oratio ſuſpecta erroris.

I. Ex iis quæ ſuperiore Capite dicta ſunt colligere licet quid ſit reſpondendum iis quæ nobis objicit Arnaldus, ſuper Excommunicatione, quam in antiqua Eccleſia omnibus peccatis mortalibus impoſitam fuiſſe contendit.

Cùm enim ſcribit omne *peccatum mortale commeruiſſe Excommunicationem, ut loquuntur Patres*, ſi loquitur de eo quod meretur jure divino, vera profert eo ſenſu quem diximus; ſcilicet, eum qui commiſit peccatum mortale, qualecumque ſit, non poſſe priùs ad ſacram menſam accedere, quàm Pœnitentiam egerit, animúmque purgaverit. Quod verò attinet ad intervallum temporis, quo abſtinendum eſt à Communione, lex divina id minimè præſcripſit, ſed reliquit poteſtati Eccleſiæ, quæ id, ut viſum eſt, definivit. Aliud nihil ſi contendit Arnaldus, non multùm conſilium ſuum promoverit, quod non nititur jure divino, ſed conſtitutionibus Canonicis Eccleſiæ Primitivæ; quamvis interdum, cùm non ſatis attendit quod dicit, modum nullum ſervet, velítque nobis perſuadere conſuetudinem, quam tuetur, eſſe traditionem Apoſtolicam, imò verò divinam, quatenus ex Scriptura colligitur.

II. Cùm autem hoc ſit manifeſtò falſum & periculoſæ conſequentiæ, cogetur redire ad uſum & ad decreta Eccleſiæ, quæ eam Pœnitentiam & dilationem Communionis conſtituerit. Sed omnino negamus Eccleſiam hanc impoſuiſſe pœnam omnibus peccatis mortalibus, cùm nonniſi de certis criminibus eæ latæ ſint ſententiæ, quæ fideles arcebant à Communione, definito tempore Pœnitentiæ. Rem tantâ evidentiâ probavimus ſuperioribus Capitibus, *ut ſi quis vel tantillùm velit præjudicia deponere & oculos aperire veritati, non poſſim credere eum non fore planè convictum.* Oportet enim, ut tuis verbis utar, Arnalde, ſed veriùs, quandoquidem polliceris te præſtiturum quod non potes; nimirum, te nos adacturum, teſtimoniis Patrum, ad fatendum quævis peccata mortalia ei cenſuræ Canonicæ obnoxia fuiſſe.

Atqui falleris, errorémque iſtum tuum confutavimus diſertis Patrum locis & quibus nihil eſt quod objicias. Imò verò quamvis conſtaret Eccleſiam olim ejuſmodi conſtitutiones ſanxiſſe, nihil hoc cœpta tua juvaret; quia Canonum illorum obſervatio interrupta eſt & nunc quidem planè obſolevit.

III. Non poſſum ſatis mirari te tam ſæpe, in Opere tuo, repetiiſſe publicam illam ſatisfactionem, pro omnibus peccatis mortalibus, quam vis inſtaurare in Eccleſia, per duodecim ſæcula fuiſſe obſervatam, & à quingentis dumtaxat annis obſoleſcere cœpiſſe. Quod adeò falſum eſt, ut fronte ac eruditione carere eum oporteat, qui talia defendere auſit. Quis umquam audivit, per undecim, aut duodecim ſæcula à Chriſto nato, morem obtinuiſſe in Eccleſiâ, ut quiſquis habuiſſet nudam cupiditatem furandi, aut admittendi ejuſmodi alius peccati, publicè ſatisfecerit, pro ea prava cogitatione, expulſus ex Eccleſia, ita ut cilicio ac veſte Pœnitentis indutus ad ejus valvas ſe ſtiterit, ceteráque Pœnitentiæ exercitia ſubierit? Eſt intoleranda abſurditas, & ſomnium novorum horúmce Evangeliſtarum. Univerſa iis adverſatur Antiquitas, locáque Patrum & Conciliorum antea à nobis prolata fidem omnem iis derogant; præter rationem, ſapientiámque divinam & humanam, quæ talia vel proponi non patitur.

IV. Sola ergo crimina publica & ſcandaloſa, ut docent Auguſtinus & alii Patres, ſubjacebant Pœnitentiæ publicæ. Imò verò ne omnia quidem ejuſmodi peccata eas pœnas luebant; cùm oſtenderimus, ſuperiore Capite, maximum crimen hæreſeos iis obnoxium non fuiſſe. Loca ab Arnaldo prolata ex duobus Epiſcopis Carnotenſibus, Fulberto & Ivone, minimè probant omne peccatum mortale tam ſeveram damnationem ſubiiſſe, etiam undecimo

[7] Clim. Ibid. καὶ πῶς, φησὶν, αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία μὲν καθολικὴ δεχομένη τοὺς τῆς γονῆς τῆς οἰκείας αἱρέσεως ἀναθεματίσαντας, τῶν μυστηρίων αὐτοὺς ἀξιοῖ μεταλήψεως· τὸν δὲ πεπορνευκότα ἐξομολογούμενον, καὶ τῆς ἁμαρτίας παυόμενον εἰσδεχομένη, ἐπὶ χρόνους αὐτὸν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἀφορίζειν παρὰ τῶν ἀποστολικῶν ἐπιτέτραπται κανόνων;

8 Hom.

undecimo ſæculo, quo florebat. Fulbertus recenſet criminum genera, propter quæ delinquentes excludebantur a Communione; unde ſequitur, omnia peccata, propter quæ ſatisfactio publica fiebat, ad illa capita fuiſſe, ex ejus ſententia, referenda. Quod tamen ita intelligendum non eſt, quaſi quocumque modo quis incidiſſet in ea peccata, eum oporteret tam gravem mulctam ſolvere, quod ſtatuit Arnaldus, pro ſuis Axiomatibus, aut potiùs Paradoxis, quæ pugnare inter ſe deprehenduntur, cùm diligenter conferuntur cum locis Veterum, quibus ea niti putat. Quod videbimus in loco Fulberti.

V. Sanctus ille Epiſcopus, in Sermone ad populum Carnotenſem, ita loquitur: *Si permanſiſſemus in illa munditia, quæ nobis per baptiſmum data eſt, verè felices eſſemus, ſed non permanſimus. Cecidimus enim, per noſtram culpam, non ſolùm in peccata, ſed etiam in crimina, propter quæ peccatores ab Eccleſia ſeparantur; qualia ſunt homicidia, adulteria, fornicationes, ſacrilegia, rapinæ, falſa teſtimonia, ſuperbia, invidia, avaritia, diutina iracundia, ebrietas aſſidua.* Ex hiſce verbis colligit Arnaldus, tempore Fulberti, qui florebat initio undecimi ſæculi, ſecluſos delinquentes ab Eccleſia, propter omnia peccata mortalia.

Verum minime eſt veriſimile conſuetudinem tam barbaram, & tam parum conſentaneam rationi receptam fuiſſe in Eccleſia. Quis credet eum, qui peccaſſet ſuperbiâ, aut invidiâ, intra ſolum animum, nullo prolato verbo, nullâque editâ actione quæ occultum venenum redoleret, coactum fuiſſe prodere animi cogitationes, tam ſeverâ ſatisfactione? Quid dicemus de iracundiâ? Quot ſunt, apud plebem immunes ejuſmodi vitiorum? Oportuiſſet ergo maximam partem fidelium egredi Eccleſia.

VI. Præterea cum Fulbertus, in recenſione peccatorum, non memoret ſimpliciter ebrietatem, ſed *ebrietatem aſſiduam*, ſatis oſtendit quamvis ebrietatem quæ tamen peccatum eſt mortale, non pertinere ad id genus criminum, quæ plectebantur Excommunicatione, ſed tantum ſæpiùs iteratam. Sic etiam loquutus eſt Cæſarius * Arelatenſis Epiſcopus, ex quo catalogum illum peccatorum mutuum accepit Fulbertus.

* Homil. 8.

Quin etiam idem * Cæſarius memorat inter levia delicta, quæ *capitalibus* criminibus opponit, quædam peccata, quæ re verâ videntur eſſe mortalia, ut *pejerare, maledicere, detrahere, non ſervare jejunia Eccleſiæ*, propter quæ negat Pœnitentiam publicam fuiſſe.

* Homil. 12.

Redeamus ad locum Fulberti, quem Arnaldus non ſatis expendit. Ejus hunc ſenſum eſſe contendo: omnia crimina, quorum rei excludebantur à Communione, ad quodpiam illorum referenda; quæ ſi ſimpliciter mortalia eſſent, qualia ſunt interna, vel ſi non erant publica aut ſcandaloſa, ſolitâ & arcanâ Pœnitentiâ expiabantur; ſed ſi omnibus eſſent ſcandalo, ſatisfactione publicâ plectebantur.

VII. Quod attinet ad alterum Epiſcopum Carnotenſem Ivonem, quem laudat Arnaldus, hoc unum * habet: *Hoc eſt*, inquit, *quòd Eccleſia ſua crimina confitentes à Sacramentorum communione ſuſpendit, & in cinere & cilicio poſitos ab introitu Eccleſiarum ſtatuto tempore excludit.* Non dicit ita ſe geſſiſſe Eccleſiam, erga quævis crimina, ſeu peccata mortalia. Itaque hæc verba poſſunt & debent intelligi, prout antea interpretati ſumus S. Auguſtini & aliorum Patrum verba, de nonnullis ſceleribus, non de quibuſvis peccatis mortalibus.

* Ep. 130.

Satis hoc erat conſilio Ivonis, & argumento ejus Epiſtolæ, in qua ſatisfacit quæſtioni, quæ ei propoſita fuerat, quî conſentirent adminiſtratio Eccleſiæ cum ſententia Prophetæ dicentis, ſtatim ac delinquens oſtenderit dolorem quempiam, ob admiſſum peccatum, ac gemuerit, Deum ei remiſſurum. Reſpondet ita loqui Prophetam, quia Deus qui penetrat intima animorum, ſtatim videt an pœnitentia ſit vera; at Judicem Eccleſiaſticum, qui videt tantùm externa, nec ſcire poteſt an voluntas ſit mutata, & hominis emendatio integra, debere exſpectare fructus Pœnitentiæ, ex quibus eam veram eſſe intelligat. Cùm autem quæſtio referri queat ad quædam dumtaxat peccata, obnoxia Pœnitentiæ publicæ: ſimiliter reſponſum intra illa coërceri poteſt. Quo locus hic ſit Arnaldo inutilis.

VIII. Argumentum ejus Epiſtolæ Ivonis revocat mihi in memoriam aliam rationem, propter quam Arnaldus cenſet non expedire ut peccatores tam facilè veniam & reconciliationem Eccleſiæ impetrent, poſt admiſſum peccatum mortale; ſed potius ut diu Pœnitentiæ ſubjaceant, pro novo ejus inſtituto.

Ait ergo * *multùm abeſſe ut Patres credant gratiam amitti & recuperari tam facilè, ac hodie nonnulli putant; remque eſſe vulgarem, apud Chriſtianos, ut hodie quidem idem ſit filius Dei, cras verò filius Diaboli; redire paullò pòſt ad Chriſtum, tum primâ datâ occaſione, eum in animo ſuo ſuffocare; vivere, mori; reviviſcere, iterum mori; nunc ſanctum hominem eſſe, nunc Cacodæmonem; modò dignum æterna fruitione Dei, modò æterna damnatione; idque perpetuis vicibus, & per totam vitam.* * Part. 2. c. 4.

Ex hiſce verbis Arnaldi, poſſemus colligere, ex ejus ſententia, peccatorem qui gratiâ excidit, non poſſe tam citò reſtitui, ſed tantùm aliquantò poſt. Quaſi non eſſet in poteſtate hominis; cui adſunt auxilium & gratia Dei, nec indigenti umquam deſunt; ſe ad Deum convertere ſtatim ac vult; & quaſi eodem momento, quò gratiæ cooperatus efficaciter vult, non tranſeat è ſtatu peccati in ſtatum juſtitiæ.

IX. Nullum eſt intervallum inter converſionem peccatoris & miſerationem Dei, cum quo quiſque, ſine mora in gratiam redire poteſt. Nec frequentes lapſus cuiquam occludunt januam divinæ miſericordiæ, ne conſequatur veniam, ad culpam quod attinet, quotieſcumque ſeriò eam cupit. Hæc [8] S. Joannes Chryſoſtomus nos docet, aureis verbis & eloquentiâ pænè divinâ; *neque enim*, inquit, *quemadmodum fit in ſenſilibus rebus, ſic etiam hîc contingit. Illic enim non licet ei qui à divitiis illis in ultimam paupertatem decidit, illico emergere. Hîc verò propter Dei bonitatem in homines, ſi modò velimus damnare ea quæ jam fecimus, & eò uſque ſiſtere negligentiam noſtram, continuò poſſumus ad priores divitias reverti.*

X. Ex hiſce ac ſimilibus verbis, inimici ſanctiſſimi viri occaſionem arripuerunt ejus calumniis lacerandi, in Conciliabulo, quod contra eum habuerunt, & cui præfuit Theophilus Epiſcopus Alexandrinus, cum aliquot aliis Chryſoſtomo infenſis, qui hominem exauctorare volebant.

Illic inter alia criminationum capita, objectum ei eſt quod objicit Arnaldus receptæ in Eccleſia conſuetudini; [9] *quod ſecuritatem præberet peccantibus docens; ſi iterum peccaveris, iterum pœnitentiam agito, & quoties peccaveris, venito ad me & ego te curabo.* Præſtat loqui cum S. Joanne Chryſoſtomo, quàm dicta adverſariorum ejus imitari, quemadmodum facit Arnaldus; qui ſine dubio vim gratiæ, ut & Sacramenti Pœnitentiæ nimis depreſſit.

CAPUT XII.

Examen nonnullarum enunciationum Operis de Frequente Communione, & primùm quidem ejus quod dicit Arnaldus, populum Judæum nihil commeruiſſe a Deo obſervatione Legis. Fons ejus erroris.

I. Expendamus & nonnullas alias enunciationes Libri de Frequente Communione, quæ dignæ ſunt attentiori examine; quo peracto, diſceptationi huic finem imponemus.

Occurrit mihi una * in Præfatione, quæ enuntiatio offendit animos & evertitur a Scriptura Sacra. Affirmat *olim populum Judæum, accuratâ obſervatione legis, & magno numero officiorum Religionis, nihil apud Deum meritum eſſe; quia ſine ejus Spiritu ea faciebat, & ignorato vero fine, propter quem fieri debebant.* Quando nominamus *populum Judæum*, complectimur totam Synagogam, vel Eccleſiam, * Præf. 22.

8 Hom. 6 in Gen. p. 31. Ed. Græc. Savil. [illegible]

9 Ap. Photium cod. 57 p. 17. [illegible]

ſiam, cui vetus Lex data fuerat, non verò ejus partem. Eccleſiam autem Judaïcam uſque adeò fuiſſe collapſam, nec quemquam quidquam meritum eſſe, apud Deum, quamvis accuratè obſervaret Legem, quiſquis dixerit id affirmarit quod nequaquam defendi poteſt. Contrarium planè docet Scriptura Sacra, cùm exemplis quæ profert innumerorum virorum ſanctitate inſignium, & qui tunc temporis gratiâ apud Deum floruerunt; tum etiam laudibus, quas in eos congerit, virtute eorum laudatâ, memoratiſque beneficiis, quibus Deus eos, unà cum poſteris, meritorum causâ cumulavit.

II. Moyſes, Aaron, Phinees, Samuel, David, Ezechias, Joſias, Elias, Eliſæus, omnes Prophetæ & Machabæi, ſuis temporibus, pars fuere *populi Judæi* & obſervatione Legis inſignes. Quis verò ſuſtineat dicere Sanctorum illorum virorum *nullum meritum fuiſſe apud Deum?*

Quid fiet omnibus illis magnificis pollicitationibus, quas Deus faciebat populo ſuo, ſi obſervaret Legem, ſi pareret ſuis præceptis? An nihil meritus eſt David, magno illo zelo, ſtudióque obſervandæ legis? Legis, inquam, quam unicè amabat, & quæ argumentum præbebat jucundiſſimis ejus meditationibus, quæ ſomnum ei eripiebant, noctúque & interdiu animum ejus diſtinebant, ut teſtatur in divinis ſuis Canticis & præſertim * Pſalmo CXVIII. Ubi inter alias cauſas quibus adducebatur ad meditandum de ea Lege, ſpem præmii ſibi maximum eſſe ſtimulum profitetur?

* Vid. v. 114.

III. Tempus fruſtra tereret, abuteretúrque otio ſuo quiſquis probare aggrederetur rem perſpicuam, aut oppugnare rationibus atque auctoritate errorem uſque adeò manifeſtum.

Si diceres magnam partem ejus populi ſæpe Deo ingratam fuiſſe, imitareris ſermones Apoſtoli. Paulus disertè hoc habet 1. Cor. X, 4. ſæpiúſque Chriſtus hoc Judæis exprobravit, ut Joan. VII, 19. & primus omnium Martyrum, Act. VII, 51. Verùm hoc non obſtitit quominùs eo ipſo tempore, quo erat corruptiſſima Synagoga, magni fierent ſervi Dei, & qui cùm Legis ejus eſſent obſervantiſſimi, non erant apud eum ſine merito. Teſtes ſunt * ſeptem millia hominum, qui erant in regno Iſraelis, & qui ſub Rege omnium corruptiſſimo, cùm maximè vigeret Idololatria, ſub impio Achabo & ſcelerata ejus uxore Jezabela, non flexerunt genu coram Bahale; ne violarent Legem, quæ Idololatriam vetuerat, graves pœnas ſontibus minata.

* 1. Reg. XIX, 18. Rom. XI, 4.

IV. An ſeptem illa millia hominum nihil meruere apud Deum, tam accuratâ obſervatione Legis? Matthatias, pater Macchabæorum, an nihil meritus eſt, cùm actus eodem ſpiritu, quo impellebatur ad obſervationem Legis, inſigne illud facinus edidit, quo omnibus poſteris commendatus eſt? Quando moribundus, ita filios ſuos * adhortabatur: *nunc ergo, filii, æmulatores eſtote Legis, & date animas veſtras pro Teſtamento Patrum veſtrorum & mementote operum Patrum, quæ fecerunt in generationibus ſuis; & accipietis gloriam magnam & nomen æternum;* quando proferebat facinus Phinees, eorum progenitoris, quo maximum Sacerdotium ſibi & ſuis meritus erat, quid ſibi volebat tot adhortationibus? An cupiebat ea ab iis geri, quæ inutilia erant & ſine merito apud Deum?

* 1. Mac. II, 50.

Quid dicemus de incomparabili illo Elehazare, ſeptem fratribus & ſancta eorum matre, qui omnes tulerunt inſigne Martyrium ſub Rege Antiocho, ne eamdem Legem perfringerent? Non capio quî poſſis dicere & hoſce & tot alios, qui uſque adeò laudantur in Scriptura, propter accuratam obſervationem Legis, apud Deum nihil commeruiſſe.

V. Graviter ergo titubaſti, cùm inconſideratè protuliſti enunciationem adeò falſam & ſcandaloſam, cùm debuiſſes dicere, olim multos fuiſſe in populo Judæo, qui cùm præ ſe ferrent ac jactarent obſervationem Legis, nihil tamen apud Deum merebantur; non quòd ſtudium Legis vituperandum eſſet ac Deo ingratum, ſed quia in levibus ac cærimonialibus hærentes, potiſſima Legis præcepta negligebant, quæ ſpectabant *juſtitiam, miſericordiam ac fidem*, quod iis exprobrat Dominus * in Evangelio.

* Matt. XXIII, 23.

VI. Sed videtur falſæ illius enunciationis Libri de Frequente Communione origo altiùs repetenda, ita ut quod mali complectitur id trahat ex principio occulto & quod omnes non penetrant. Eſt, nempe, doctrina [10] magni illius viri, quem uſque adeò extollit Arnaldus, *propter ſingularem ejus virtutem & inuſitatam eruditionem, & cujus animus plenus erat ſcientia Scripturæ, & Theologicæ traditionis, hoc eſt, Conciliorum & Patrum.*

Vir tamen ille incomparabilis non ſatis habuit renovaſſe in ſuis libris doctrinam Lutheri & Calvini, quam pro Auguſtiniana venditavit; ſed & defendit errorem deteſtandum, qui redolet, aut potiùs multùm ſuperat hæreſim Manichæorum, de Lege antiqua & Eccleſia Judaïca. Docet enim * Synagogam, conſideratam quatenus Synagogam, fuiſſe tantùm multitudinem ac cœtum hominum carnalium, quorum animus occupabatur ſolo amore commodorum terræ & carnis, quâ ſola de causâ Deum colebant. Ait bonos, ſub Vetere Teſtamento, obſervaſſe Decalogum, quaſi carnales homines, aut potiùs eum à ſe obſervari fruſtra credidiſſe; cùm re ipsâ animi eorum cupiditate bonorum temporalium accenſi, aliud nihil cogitarent, neque ullo alio incitamento commoverentur, ac proinde eſſent in ſtatu peccati mortalis.

* Tom. 3. Lib. 3. c. 6.

VII. Idem putat legem datam non fuiſſe ei populo, ut ſalutem adſequi poſſet; ſed tantùm ad eum coercendum, ne incenſus cupiditate commodorum temporalium ad Cacodæmonem confugeret, quaſi ad eorum dominum, verùm ut ea potiùs à liberalitate veri Dei expectaret. Qui eis dedit Legem, cui magnifica promiſſa addidit de induſtria, ut foveret in illis eam concupiſcentiam, aleretque cupiditates carnales.

Idem ille Scriptor, cum didiciſſet à Luthero & Calvino, nullam eſſe gratiam ſufficientem, negat Judæos, cùm iis Lex Moſaïca ferretur, gratiam ullam accepiſſe, cujus ope eam obſervarent.

Sunt & alia arcana illius ſectæ, quæ ſentit callidè occultantis, quæ arcana longam orationem poſcerent, ſed de iis aliàs agemus. Ex ejus principiis deduxit Arnaldus hanc ſuam enunciationem, *populo Judæo nullum meritum fuiſſe apud Deum, accuratâ obſervatione Legis.*

CAPUT XIII.

Arnaldus ſine ratione carpit Scriptum Anonymi, eadèmque opera P. Salazarem. Quid ſentiat de gratia ſufficiente.

I. Eadem illa doctrina, quæ reſecat omnia auxilia ſufficientia gratiæ Dei, effluvium neſcio quod emiſit in aliam ratiocinationem Operis de Frequente Communione. Locus is eſt, ubi immeritò carpit ſcriptum Anonymum, qui laudans conſuetudinem communicandi Dominicis & Feſtis, habet ad uſum illum faciliorem reddendum, *nullam eſſe conditionem, in qua eligi non poſſit tempus neceſſarium*, diebus illis, *ut ſeſe ei rei diſponat.*

Hæc ita capit Arnaldus, quaſi proferrentur rationis inſtar, quâ res ipſa probaretur. Quamobrem graviter invehitur in Scriptorem Anonymum, eúmque in Phariſæorum, pro ſolita ſua humanitate, numerum refert, *quòd rem externam ſumat pro norma actionis hominis Chriſtiani longè maximi momenti.*

II. At veriſimiléne eſt eum Scriptorem ita ratiocinatum eſſe, ut dicitur hoc in loco; & voluiſſe perſuadere eſſe communicandum, dumtaxat, quia ſuppetit tempus ei rei opportunum? Ea ratio non profertur, ad oſtendendum communicandum, quocumque tempore videatur; ſed ſi ſtatueris communicare, deliberéſque de tempore commodiſſimo, rectè faciet qui tibi auctor erit eligendi Diem Dominicam, quia tempus eſt commodiſſimum ad ſeſe parandum.

Deſumtum hoc eſt ex P. Salazare, unde colligere eſt quantùm abſit ut cum eo conſentiat Arnaldus, in eo quod pertinet ad frequentem uſum Communionis; quoniam operam dat ut eum, quavis datâ occaſione oppugnet.

III. Utque intelligamus, quàm valida ſit objectio Arnaldi contra Anonymum, tenendum eſt perinde eſſe, ac ſi quis qui decreviſſet ire Conſtantinopolin, deliberaret de

---

[10] Part. 2 c. 40. ubi Arnaldus ita deſcribit *Cornelium Janſenium*, Ipreuſem Epiſcopum, auctorem decantati Operis, cui titulum fecit *Auguſtino. Th. Alethinus.*

de via, quâ illuc iret, terrâne an mari iter facturus eſſet; ego verò illi auctor eſſem itineris per mare conficiendi, quòd brevius eſſet & minus periculoſum. Quo audito, Arnaldus me caſtigaret diceretque me abſurdè ratiocinari, qui ſuadeam eundum eſſe Conſtantinopolin, quia iter breve eſt, nec magnum eſt periculum. Ut verò id quod dixiſſem pertineret ad exſequutionem conſilii, non ad conſilium ipſum, quod aliis rationibus eſſet ſuadendum: ſic quod dixit Anonymus eò non ſpectat, ut ſuadeat communicandum eſſe, ſed certum tempus eſſe eligendum, poſtquàm communicare decreveris.

IV. Arnaldus hîc quidpiam addit, ex quo intelligere eſt quid ſentiat de gratia, prout jam dixi ſuperiore Capite; nec eum putare à Deo nobis ſemper ſuppeditari gratias ſufficientes, quarum ope ſanctas actiones edere poſſimus. Sic enim loquitur: *Unde tibi conſtat Spiritum ſanctum ad manum fore horis tibi commodis, & poſtquàm homo mundanus totam hebdomadem exegerit ut ſatisfaceret voluptatibus, ambitioni*, &c. *Deum obſtrictum eſſe dare ei ſingulis Dominicis gratias neceſſarias, ut ne indigaè ad Altare accedat?*

Tu verò qui vis, poſtquàm peccatum mortale quiſpiam confeſſus eſt, eum ſuſpenſum hærere per aliquot menſes, ſine Abſolutione & Communione, ut melius ad hanc paratus ſit; unde noſti eum auxilia neceſſaria accepturum, poſt quinque aut ſex menſes, ad digne communicandum? Sciſne, ad gratiam quod attinet, nihil ei defuturum? ſine dubio, neſcis, adeoque tua objectio in te recidit, atque os tibi occludit.

CAPUT XIV.

Mira enunciatio Libri de Frequente Communione. Nullum honorem Communione Deo exhiberi.

I. INTER Paradoxa, propoſitionéſque caſtigatione dignas, quæ occurrunt in Opere de Frequente Communione, exiſtimo hanc eſſe ex præcipuis. Auctor Anonymus Scripti dixerat, *Jeſu Chriſto exhiberi magnum honorem & voluptatem, frequenti Communione.* Hæc verò ferre nequit * Arnaldus, verbiſque hiſce reſpondet: *Si, ex omnium ſententia, injuriâ afficerentur terræ Reges, ab iis qui illis dicerent, magnum honorem eos referre, ex eo quòd quicumque eis parent ſæpe cum illis menſæ adſiderent; an reverenter loqueris de Rege Cæli, qui dicis ei exhiberi magnum honorem, quòd miſeræ creaturæ ſæpe ad ejus menſam veniant, ut corpus ejus comedant?*

* Part. 3. c. 11.

II. Fateor me primo intuitu hiſce verbis perculſum fuiſſe, vixque potuiſſe credere oculis meis, cùm ea in libro Arnaldi legerem. Quid enim hinc ſequitur, niſi creaturam nullum honorem poſſe Deo exhibere, nec ampliùs in rerum natura eſſe virtutem, quæ Religio dicitur? Etenim eò propriè ſpectat hæc virtus, ut honorem Deo exhibeamus, variis pietatis officiis, qualia ſunt oratio, ſacrificium, participatio myſteriorum, uſus Sacramentorum, aliáque id genus. Auctor Anonymus rectè hoc animadverterat, poſt P. Molinam, Carthuſianum, dixeratque, *Communionem eſſe actum Latriæ & adorationis divinæ longè præſtantiſſimum, qui ab homine Chriſtiano edi queat. In ea eſſe multos actus fidei, ſpei, caritatis & humilitatis.* Eſtne quidquam verius? Qui ergo auſis hæc negare? Profectò, negare nequeas, niſi judices neque ab hominibus, neque ab Angelis poſſe Deo honorem exhiberi. Quod eſt apertè contrarium S. Scripturæ.

III. Deus affirmat Pſ. XLIX, 23. *Sacrificio laudis ſe honorificari*, hortatúrque ſervos ſuos, hiſce verbis ℣. 15. *Invoca me, in die tribulationis, eruam te & honorificabis me.* Sacerdotem Maximum Heli ſic objurgat 1. Reg. II, 29. *magis honoraſti filios tuos, quàm me.* Salomon verò Proverb. III, 9. *Honora*, inquit, *Dominum de tua ſubſtantia.* Sic & Eccleſiaſticus, Cap. VII, 13. *Honora Deum ex tota anima tua*, & Malach. I, 6. *Filius honorat patrem & ſervus Dominum ſuum; ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus?* Paulus denique Rom. XV, 9. *hortatur Gentes ut honorent Deum.*

Quæ cùm ita ſint, contendis tamen eos malè loqui, qui dicunt *Deo exhiberi magnum honorem*, in Communione. Hoc ſi verum ſit, nullo honore eum afficient preces, neque alia bona opera; cum eidem rationi locus ſit in omnibus pietatis & Religionis exercitiis, ut antea dixi.

IV. Quod verò attinet ad id quod addiderat Auctor Anonymus, *in Communione eſſe multos actus fidei* &c. objicit Arnaldus *Cacodæmonem excitare pias cogitationes, in mundanis, quæ tamen iis minimè proſunt, & eo ipſo ſæpe ab eo impelli malos ad ſanctam Communionem, ut in ea Sacrilegia admittant.* Quod Paradoxum æquè inſolens ac prius, & quo non minùs offenduntur Chriſtianorum aures, quæ non ſuſtinent dici à Cacodæmone excitari in nobis actus fidei, ſpei & caritatis.

Sed quare tam ſiniſtrum judicium fers de hominibus non malis, qui quamvis perfectionem non ſint conſequuti, ad eam tamen adſpirant, exercitiiſque pietatis contendunt, & præſertim quidem frequente Communione; prout acceperunt à tot Sanctis viris & doctiſſimis Theologis, quorum reſponſa protulimus?

Hæc in præſentia obſervanda mihi viſa ſunt, in Libro de frequente Communione; hæc potiſſimùm idonea exiſtimavi, ad revocanda recta ingenia ad ſaniorem doctrinam, quamvis illecebris novæ illius doctrinæ occupata; ſi modò rem paullò diligentiùs expendant. Spero etiam Arnaldum, ex hiſce Diſputationibus noſtris brevi intellecturum, immeritò ſibi uſque adeò laudatum eſſe novum inſtitutum, quaſi idem ac Pœnitentiam publicam Veterum; quàm levi dumtaxat ſimilitudine refert, ſed cui contrarios effectus edit, dum ſimul intolerandis incommodis laborat, quibus eam infamari ac ſuſpectam fieri neceſſe eſt.

Sexti Libri Finis.

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

Theologicorum Dogmatum

DE

POENITENTIA PUBLICA ET PRÆPARATIONE AD COMMUNIONEM

LIBER SEPTIMUS.

PROOEMIUM.

I. AUCTOR Operis de Frequente Communione prava ſua dogmata, tantâ arte in lucem edidit, ut difficulter ita convincatur, ut elabi non poſſit, ambagibuſque ac ſubterfugiis veriſimilibus non evadere. Similis eſt Proteo illi Homerico, qui formas innumeras induebat, elabebatúrque manibus eorum, qui à ſe illum teneri putabant.

Præterea ſcandaloſas ſuas enunciationes ita profert, ut ſimul ac ſemel, in eodem loco Operis ſui, eas non edat, ſed hac illac dextrè ſpargat; ne ſi vicinæ eſſent, faciliùs earum nexus intelligeretur.

II. Adde huic fraudi aliam, æquè ſubtilem, & quam majori conſilio ac ſucceſſu adhibet apud minùs callidos. Veneno, nimirum, erroris ſubinde miſcet doctrinam contrariam & Catholicam, profitetúrque ſe à doctrina vulgò recepta nequaquam velle diſcedere, neque oppugnare aut damnare Eccleſiæ inſtituta.

Illâ fictione, ſpeciéque externâ fucum ſibi fieri paſſi ſunt, nec animadverterunt quid occultet factioſa hæc novitas ſpecie arctioris ſanctitatis, putaruntque cum pollicitis, quæ minimè ficta videntur, rem ipſam conſenſuram.

III. Conati ſumus hactenus Lectores ab errore revocare, atque iis aperire nequitiam & ignorantiam, quæ eodem gradu procedunt in hoc cœpto. Nec hoc ſatis habuimus, ſed etiam varia ſpecimina edidimus ſpectantia cùm ad rationem Pœnitentiæ, in Primitiva Eccleſia, tum ad alia ad rem noſtram pertinentia. Quibus rebus factum eſt, ut pluribus de illis ageremus, quo Lectorem doctiorem dimitteremus, ac præſertim quidem eos qui otio non abundant, brevi atque accuratâ recognitione quæſtionis, de qua diſceptamus.

IV. Sed quia ſæpe contingit, prolixitatem orationis, quamvis minimè inutilem, obruere attentionem Lectoris, & impedire quominùs colligat in unum omnes enunciationes, quæ neceſſariæ ſunt collectioni eliciendæ, quâ judicium de tota re feratur; quia non ſunt conjunctæ inter ſe, miſcendæque ſunt probationes uniuſcujuſque; viſum mihi eſt contrahere totam noſtram diſceptationem, confutationémque Operis de Frequente Communione, ut accuratior ac ordinatior fieret. Quamobrem eam revocavi ad certas enunciationes, quæ complectuntur ſummatim doctrinam novorum Pœnitentiariorum, & repugnantiarum quas complectitur.

V. Duo nos commoda hac ratione conſequuturos exiſtimavimus. Unum eſt Lectores eo modo breviori tempore & diſtinctiùs intelligere quàm falſa ſit ac parum idonea nova hæc Reformatio. Alterum verò hominem Proteo mutabiliorem, arctiùs conſtrictum, coactum iri clarè reſpondere omnibus quæ ab eo quærentur, omiſſo omni fuco, ac ſubterfugio. Nec poterit dumtaxat breviter attingere quæ ei objiciuntur, quaſi de iis aliquid inaudiviſſet, ut ſimpliciores exiſtiment objectiones omnes ab eo verè fuiſſe ſolutas.

VI. Exſpectamus ab eo veram reſponſionem, eò magis, quò minùs videtur hoc poſſe detrectare, cùm vehementer urgeatur argumentis atque auctoritate religioſiſſimi ac doctiſſimi Præſulis, Epiſcopi Vaurienſis, qui dignatus eſt adoriri cùm ipſum, tum ejus Magiſtrum, Diſcipulumque caſtigare pro ejus errore ac temeritate, eximio Opere, quod *refertum eſt ſublimi illâ & ſolidâ Theologiâ, quam complectuntur Scripta Patrum & traditio Eccleſiæ*; quarum cognitionem ambo in Operibus ſuis exoptant, & ſibi ſolis vindicant.

VII. Fortaſſe reverentia tanti viri adiget Arnaldum ad reddendam rationem omnium illorum capitum, quorum causâ inſimulantur ejus libri, vero ac ſerio reſponſo; niſi malit prorſus dicta ſua retractare, ſequutus exemplum multorum magnorum virorum ex Antiquitate & præſertim hominem incomparabilem S. Auguſtinum: non verò dimidia ex parte ac fictè, quemadmodum fecit Pelagius in cœtu Dioſpolitano, quem imitatus eſt Arnaldus in Epiſtola ad Reginam, & in longa ac tædioſa Præfatione Libri *de Traditione*, aliiſque quæ ad ſui defenſionem ſcripſit.

Hæc animo verſare eum oporteret & quàm primum poterit medicinam facere ſcandalo quod creavit, & infamiæ quâ exiſtimationem ſuam commaculavit, edito exitiali Opere; quod tam offendit Catholicos, quàm ſatisfecit eorum adverſarius, incredibili gaudio omnibus, qui de-

ſecerunt

Digitized by Google

fecerunt ab Eccleſia Romana, creato. Eos enim mirum in modum, eo officio, ſibi devinxit, atque ab iis omnibus plauſus & gratulationes mutuas retulit.

VIII. Hoc unum ei oculos aperire poteſt, útque ad ſe redeat efficere, ſi quâ curâ exiſtimationis, ſalutiſve ſuæ tangitur, ſique ei ſupereſt lumen aliquod cœleſte, quo animus ejus illuſtretur ut intelligat funeſtum exitum, in quem totum ejus conſilium deſinere neceſſe eſt. Si enim ſcelus eſt vel unum minimum membrorum corporis myſtici Chriſti offendere, ita ut æternis ſuppliciis dignum ſit; quid fiet ei qui totum corpus ſcandalo perturbat?

Salubre hoc conſilium caritas Chriſtiana per me ſuggerit Directoribus, imprudenti zelo exardeſcentibus; orátque eos ut id boni conſulant, parcántque admonitioni, quam magnus Galliæ Rex, & qui primus Imperatorio titulo coronam Regum noſtrorum decoravit, mittebat ad homines nimiùm faciles & incenſos ſimili cupiditate famæ ſibi, opinionibus novis, & contrariis fidei, quietique Eccleſiæ, comparandæ.

* Carolus M. in Ep. ad Eliþandum & ceteros Epiſcopos Hiſpaniæ T. 2 Concil Galliæ p. 190.

IX. Ea admonitio exſtat * in Epiſtola quam ſcribit ad Francofordienſe Concilium, quam claudit memorabilibus verbis, quibus & ego hocce Proœmium claudam: *Hanc fidem vos, cariſſimi fratres, firmiter tenere in commune deprecamur. Et ſi aliter antea, in qualibet verbo, ſenſiſtis, corrigite voſmet ipſos & ad unitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ purâ fide feſtinate, & contentiones nominum, novitatéſque vocum devitate; quia, juxta Apoſtolum, non eſt hæreticus, niſi ex contentione. Vos igitur, quia pauci eſtis, unde putatis vos aliquid verius invenire potuiſſe, quàm quod ſancta Univerſalis toto orbe diffuſa tenet Eccleſia? Sub tegmine alarum illius requieſcite, ne vos avida Diaboli rapacitas, ſi foris invenerit, nefando gutture devoret. Redite ad pium matris Eccleſiæ gremium.*

CAPUT I.

PRIMA PROPOSITIO. *Arnaldus agnoſcit duo genera Pœnitentiæ, & diſpoſitionis ad communicandum; alterum, quod olim uſitatum in Eccleſia, nunc obſolevit: alterum quod nunc et ſucceſſit, vulgóque eſt, apud fideles, receptum.* Quam propoſitionem Arnaldinam eſſe ſequentia demonſtrant.

I. NON OPUS eſt multis verbis, ut oſtendamus hanc propoſitionem Arnaldi eſſe, cùm emineat in Opere de Frequente Communione, ſitque unicum ejus argumentum. Agit in eo de priſca ratione Pœnitentiæ, qualis deſcribitur à SS. Patribus, Canonibus & Conciliis; quam differre ait ab ea, quæ hodie uſitata eſt. In

* P. 6.

* Præfatione, poſtquàm adprobavit quod habet Scriptum Anonymum: *Optimam regulam, quam ſervare debemus, ne fallamur in quæſtione de Frequente Communione, eſſe ſi conſideremus quid ſit conſentaneum Antiquitati, Traditionibus SS. Patrum & antiquis conſuetudinibus Eccleſiæ.* De qua

* Ibid. p. 7.

ſic loquitur * Arnaldus: *Hæc regula hoc Opus eo facilius mihi fecit, quòd dirimat illico quæſtionem, quæ videbatur maximum negotium faceſſere poſſe Lectoribus; nimirum, quamvis ratio Pœnitentiæ, quæ nunc eſt fidelibus uſitata, differat à ratione quæ olim in Eccleſia adhibebatur, non poſſe tamen damnari quaſi temerariam, ſed contra reverendam eſſe quaſi ſanctam eam quæ confirmata eſt ab univerſa Antiquitate, conſuetudine plurium, quàm duodecim ſæculorum, doctrinâ omnium Patrum & Canonibus omnium Conciliorum, quæ aliquid de Pœnitentia conſtituerunt.*

II. Hic locus obſervatu digniſſimus eſt, complectitúrque præcipuum argumentum totius Operis, cujus conſilium pendet ex quæſtione, quæ pertinet ad duo genera Pœnitentiæ. Præterea docet veterem Pœnitentiam differre ab hodierna. Tertiò, illam non ampliùs uſitatam eſſe, ſed olim fuiſſe; poſteriorem verò uſitatam nunc eſſe fidelibus. Denique, quæ ſit natura & ratio Pœnitentiæ veteris, qualis, nempe, à Patribus deſcripta eſt. Sed in eadem Præfatione, aliquot paginis inferiùs, coërcet Pœnitentiam, quam ſuæ exemplar eſſe vult, intra inſtituta quæ vigebant temporibus SSS. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini.

III. Quod attinet verò ad rationem Pœnitentiæ veteris, Auctor Operis de Frequente Communione, quod ſibi Arnaldus tribuit, eam explicat ſecundâ Parte, nóſque copioſiùs proſequuti ſumus * primo & ſecundo libro. Unde conſtat eam Pœnitentiam, proprie loquendo, ſitam fuiſſe in humilibus quibuſdam actionibus, in rigidis ſatisfactionibus jejuniorum, & ciliciorum, & aliis auſteritatibus, in abjectionibus ſui ignominioſis, quæ palam fiebant; cùm Pœnitentes nunc ad introïtum Eccleſiarum conſiſterent, advolverenturque ad pedes intrantium; nunc eſſent intra Eccleſiam, in parte quæ *navis* dicebatur, illicque alia humilitatis officia obirent, pro variis gradibus Pœnitentiæ, quos in Opere noſtro expoſuimus.

* Lib. I. c. 6 & Lib. II. c. 9 & 13.

Verùm Arnaldus remittit omnes illas moleſtias, nec quidquam retinet ex antiqua Pœnitentia, præter dilationem Communionis & Abſolutionis Sacramentalis; quam putat in Eccleſia primitiva uſurpatam fuiſſe erga omnis generis peccata, tam publica, quàm arcana, non ſecus ac Pœnitentiam publicam, ut poſtea dicemus.

IV. Quod attinet ad alteram illam Pœnitentiam, quæ ſucceſſit antiquæ & publicæ, & quæ vulgò recepta eſt, caret illis auſteritatibus & dilationibus Abſolutionis & Communionis, ex lege & conſtitutione Eccleſiæ; ſed poſtquàm Pœnitens confeſſus eſt peccata, cum diſpoſitione neceſſaria, conceditur illi Abſolutio, ita ut liberè ad S. Menſam accedere poſſit; niſi extraordinariis occaſionibus differatur abſolutio. Arnaldus agnoſcit hanc * rationem Pœnitentiæ, quaſi vulgò receptam, vúltque eam emendare, qua de cauſa edidit Opus de Frequente Communione.

* Præf. p. 7. & Part. 2. capp. 47. & 48.

CAPUT II.

SECUNDA PROPOSITIO. *Arnaldum docere reſtituendam eſſe veterem Pœnitentiam, ſubſtituendamque quæ nunc vulgò recepta eſt in Eccleſia.* Quam propoſitionem ejus eſſe oſtendunt ſequentia.

I. APERTE' hoc profitetur in Præfatione & per totum Opus, cujus hic unus eſt finis, *ut uſus Sacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ exigatur ad ſententiam SS. Patrum & Conciliorum* &c. Qua de re, ut exſequutioni poſſet mandari, conſilia dare voluit, ut fert Libri titulus. Liquet Arnaldum contendere uſum vulgò receptum eorum Sacramentorum differre ab eo, quem SS. Patres & Concilia confirmarunt, quod docet in loco allato, in probatione primæ propoſitionis. Vide & p. 101. Præfationis, ubi verba de Eccleſia primitiva alibi jam allata.

II. Præterea in Admonitione, præfixa ſecundæ editioni, p. 40. habet locum illum ſæpe antea prolatum de remiſſione Pœnitentiæ, quâ deleta ſunt, ut ait, *ipſa veſtigia* veteris diſciplinæ. Nec poſt verba uſque adeò perſpicua, ulla ratio eſt dubitandi de animo Auctoris, qui ſeſe in omnibus Operis partibus prodit.

CAPUT III.

TERTIA PROPOSITIO. *Pœnitentia vetus, de qua agit Opus de Frequente Communione, ut reſtituatur, ea eſt quæ dicitur Pœnitentia publica, quia palam fiebat ex certis inſtitutis & gradibus Canonicis.* Quam propoſitionem eſſe Arnaldi ſequentia demonſtrant.

I. MAGNI momenti eſt caput hoc, ad dilucidationem noſtræ diſceptationis; nec difficile eſt probare ita ſentire Arnaldum, ſi conſideretur ratio, quâ conſilium ſuum expreſſit. Hoc enim ſibi animi eſſe profitetur, ut proponat nobis Pœnitentiam antiquam, qualis invenitur * *in Traditione Jeſu-Chriſti & Apoſtolorum, in Antiquitate, in doctrina omnium Patrum, & in Canonibus Conciliorum omnium, quæ aliquid de Pœnitentia ſtatuerunt.* Genus autem Pœnitentiæ, quod iis luminibus colluſtrato cernere licet, eſt tantùm Pœnitentia publica, ex ſententia Arnaldi, quæ palam fiebat, adhibitis ritibus ſæpe à nobis memoratis, * præſertim tempore Eccleſiæ Primitivæ,

* Præf. p. 6. & 7. P. 2. c. 8.

* In Præf. p. 101.

quam Arnaldus coërcuit intra annum CCCLXX & annum CCCCXXX.

II. Pœnitentiam, cujus mentio fit in Veterum monumentis, publicam eſſe ſola lectio oſtendit. * Canones Pœnitentiales Conciliorum Nicæni & Ancyrani, SS. Baſilii & Gregorii Nyſſeni, & ante hoſce S. Gregorii Neocæſarienſis, & aliorum *Patrum Græcorum*, ut fatetur Arnaldus diſertè agunt de Pœnitentia publica, ejuſque gradibus. Idem dicere licet de omnibus antiquis Scriptoribus Latinis, qui tradiderunt regulas Pœnitentiæ Laïcorum; quales Scriptores ſunt Tertullianus & Cyprianus, & multi alii qui cum agunt de Pœnitentia impoſita criminibus, hoc eſt, ut putat Arnaldus, omnis generis peccatis mortalibus, intelligunt * dumtaxat Pœnitentiam publicam. *Liquet*, inquit, *ex lectione Tertulliani, ut nunc alios Patres memorem, eum nullam agnoſcere Pœnitentiam, præter publicam, ad erigendos peccatores lapſos. Quod rectè demonſtravit* [1] *Epiſcopus Aurelianenſis.* Vide & ſequentia. Itaque ante Pœnitentiæ remiſſionem, in traditione, atque inſtitutione primitiva, *quæ eſt à Chriſto*, erat omnibus peccatis mortalibus una dumtaxat Pœnitentia, hoc eſt, publica.

* Part. 2. c. 8. — * Part. 2. c. 3.

III. Hoc Arnaldus confirmat * in ſequentibus ubi aggreditur oſtendere Veteribus nota fuiſſe dumtaxat duo genera peccatorum, venialia & mortalia; atque hæc quidem, qualiacumque tandem eſſent, pœnas dediſſe excommunicatione, deinde * *humilitate pœnitentiæ ſanata, qualis in Eccleſia dabatur iis qui propriè Pœnitentes vocabantur.* Sunt ipſa verba S Auguſtini, ex quibus Arnaldus omne peccatum mortale obnoxium fuiſſe eidem generi Pœnitentiæ. Quo poſito, neceſſariò concedendum eſt Pœnitentiam fuiſſe tantùm publicam. *Eum verò*, inquit, *Concilium Toletanum* I. c. 2. *Pœnitentem dicimus, qui poſt baptiſmum, aut pro homicidio aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis publicam pœnitentiam gerens ſub cilicio divino fuerit reconciliatus altari.* Quod S. Auguſtinus plus ſemel habet, & quidem Ep. CVIII. Homil. XXVII. ex L. & Hom. XLIX.

* Cap. 4. — * Ibid. c. v. ex S Auguſtino Libro de Fide & Operibus C. XXVI.

IV. Si expendamus omnia illa loca Patrum, quæ Arnaldus profert ad probandam Pœnitentiam, quam intromiſſam cupit, videbimus omnia eò tendere, ut Pœnitentia publica conſtituatur; ſive illam nominent ut * S. Cæſarius, ſive illam * deſcribant ita ut facile agnoſcatur.

* Hom 8 apud Arn. P. 2. c. 4. — * Ibid. c. 5.

Itaque manifeſtiſſimum eſt ad ſolam Pœnitentiam publicam, ex ſententia Arnaldi, referri omnia teſtimonia Antiquitatis, quæ producuntur in Opere de Frequente Communione, ad inſtaurandam Pœnitentiam publicam; quo etiam faciunt circumſtantiæ omnes, quibus deſcribitur.

CAPUT IV.

QUARTA PROPOSITIO. *Arnaldus docet Pœnitentiam antiquam eſſe juris divini, neceſſarii & immutabilis, cujus mutandi, aut abrogandi nullam poteſtatem habet Eccleſia.* Quod probatur.

I. SECUNDA Parte Operis, de Frequente Communione, Cap. VIII. Arnaldus agens de Pœnitentia, quam probarat loco S. Leonis Papæ: *Loquitur*, inquit, *univerſè de remedio neceſſario, ad recuperandam ſpem vitæ æternæ, poſtquàm regenerationis donum violatum eſt &c. Non loquitur de conſuetudine, quæ ad regimen externum pertineat, aut de conſtitutione Eccleſiæ, ſed de præcepto Jeſu Chriſti ipſius, ut fatentur omnes Catholici.* Eſt ergo remedium ſaluti neceſſarium, & conſuetudo, quæ eſt juris divini. Quam in rem, habet Arnaldus, in * Præfatione, *hanc diſpoſitionem eſſe immutabilem, ſecundùm Theologos, quia neceſſariò refertur ad eſſentiam Sacramenti, quod eſt immutabile.*

* Pag. 13.

II. In eadem * Præfatione, poſtquàm dixit *animum Concilii Tridentini fuiſſe reſtituere diſciplinam & puritatem antiquam in omnibus*; addit, *idem Concilium profiteri diſciplinam & regulam omnium noſtrarum actionum nobis fuiſſe præſcriptam ab antiquis Patribus, omneſque hortatur ad eam exſequutioni mandandam.* Unde colligit ſe meritò reſtitutam velle antiquam Pœnitentiam, atque injuriâ id conſilium à nonnullis, quaſi ſingulare quiddam, reprehendi. Ex quibus intelligere licet, cum ſtatuiſſe reſtituere Pœnitentiam antiquam, ſecundum regulam Traditionis & Scriptorum Patrum.

* Pag. 66. & ſeq.

Utque intelligamus quanti momenti ſit ea norma, * & *quanta reverentia debeatur antiquis Canonibus*, *profert auctoritatem* Pii IV. Pontificis Maximi, *qui præſcribens verba, quæ vult dici in profeſſione fidei, hoc Caput inter alia poſuit: Cetera item omnia à ſacris Canonibus & œcumenicis Conciliis tradita, definita & declarata, indubitanter recipio atque profiteor* Deinde hæc aptat Pœnitentiæ ſuæ, atque, *En*, inquit, *regulam, quam ſequutus ſum in hoc toto Opere, regulam Traditionis, quam complectuntur Canones & Concilia, & quæ eſt norma veritatis Catholicæ, ſecundùm Patres, & caput fidei, ſecundùm hunc Pontificem.*

* Pag. 68.

III. Hæc oratio digna eſt quæ expendatur, propter maximum momentum reſtitutionis Pœnitentiæ. Hinc enim ſequitur eſſe *caput fidei*, quod debet in uſum revocari, ita ut obſervetur ea Pœnitentiæ ratio.

Religio Chriſtiana complectitur duo genera veritatum, quarum aliæ ſunt *theoreticæ*, quæ illuſtrant intellectum, & complectuntur capita fidei credenda; aliæ verò *practicæ*, vel morales, quæ docent quid ſit faciendum, & ad quas referuntur conſuetudines, ac ritus. Utraque habet, pro norma minimè fallace, Traditionem & Conſtitutiones Conciliorum, ut affirmat Arnaldus, qui vult haſce duas veritates æquè confirmari regulâ, quæ illis eſt communis. Itaque ut fideles neceſſe habent indubitanter credere quod Traditio aut Concilia proponunt, quaſi articulum fidei: ſic neceſſe habent facere quod eadem norma fidei & Conciliorum præſcribit, quaſi eſſet *caput fidei moralis*, ut ita loquar. Hoc promittunt quicumque profitentur fidem Catholicam, ex formula Pii IV. prout eam Arnaldus interpretatur.

IV. Hoc eſt potiſſimum argumentum, quo idem Arnaldus probat reſtituendam eſſe Pœnitentiam antiquam; quandoquidem parendum eſt Traditioni & Canonibus Conciliorum, quæ eam conſtituerunt, & propter quæ admiſſa eſt ac in uſum recepta in primitiva Eccleſia; ita ut ea veritas practica & moralis ſit caput fidei. Hinc ſequitur probatio propoſitionis noſtræ, ut, quemadmodum cùm agitur veritas theoretica, oportet Chriſtianum cedere ſummæ auctoritati & minimè fallaci regulæ, hoc eſt, Traditioni & Concilio, quod ita rem definiit, ſine additione ulla aut imminutione: ſic quod attinet ad conſuetudines & ritus, qualis eſt Pœnitentia, de qua nunc agimus, neceſſariò ſit ſequenda accuratiſſimè eadem regula Traditionis & Conciliorum, à qua ne latum quidem unguem diſcedere liceat, niſi velimus hæretici haberi.

V. Arnaldus ſatis oſtendit ſe in hac eſſe ſententia, cùm in eadem Præfatione tam inclementer atque inhumanè inſectetur Auctorem Anonymum Scripti, cui ea reſtitutio antiquæ Pœnitentiæ diſplicebat; quamobrem eum, quaſi hæreticum, infamat, quando ait *eum voluiſſe facere quod attinet ad diſpoſitionem ad Sacramentum Pœnitentiæ, id quod Hæretici fecerunt in eodem Sacramento, & quemadmodum everterunt totam ejus eſſentiam & veritatem confirmatam fide & traditione omnium ſæculorum; dum eam figuram tantùm & ſignum eſſe volunt: ita videri hunc Auctorem velle evertere univerſam ejus veram diſpoſitionem, confirmatam eadem traditione & ab omnibus Patribus; dum eam convertit in meram umbram & imaginem ejus, quam SS. Patres poſtularunt & in Operibus ſuis comprobarunt.* Quis non videt, in hiſce verbis, ab Arnaldo vocari Pœnitentiam hodiernam *umbram & imaginem* veræ diſpoſitionis ad Sacramentum Altaris, quæ eſt Pœnitentia antiqua; quâ obſoletâ, nulla ſupereſt ampliùs *vera diſpoſitio* ad auguſtiſſimum hoc Sacramentum.

VI. Hanc eamdem ob rationem, perpetuò promit ac prædicat Traditionem, negátque * *ſe agnoſcere aliam regulam veritatum Catholicarum, aut ſe ſequi ratiocinationem aut conſuetudinem hominum in rebus Eccleſiaſticis*; vult ſequi *auctoritatem divinam, cui tota noſtra Religio innititur.* Ideò ait eſſe * *veritatem immutabilem Traditionis Eccleſiaſticæ*, de ſua

* Præf. p. 106. — * Ib. p. 110 & P. 2. c. 6.

[1] Hoc eſt, *Gabriel Albaſpinæus*, in Obſervationibus Eccleſiaſticis, de quo in ſuperiore Libro *Perovius* non ſemel. *Th. Alethinus.*

a Ii

* P. 2. c. 48. ſua Pœnitentia; * contenditque *eſſe inſtitutum auctoritate fallere neſcia & nixum doctrinâ Spiritûs ſancti, traditione Apoſtolorum, Decretis multorum Pontificum, Canonibus plurimorum Conciliorum, & conſenſu generali omnium Patrum.* Similia alibi habet, quæ brevitatis causâ omitto. Vide Part. II. c. 1. 16, 18. & 52.

CAPUT V.

Digreſſio, in qua monetur Lector de fraude novorum Pœnitentiariorum; quâ conantur excuſare quod docuerunt, inſtituta veteris Pœnitentiæ fuiſſe immutabilia; ubi omnia eorum ſubterfugia reteguntur ac confutantur.

I. VERùM oportet ut moneam Lectorem, de arte, vel potius de fraude novorum noſtrorum Pœnitentiariorum; qui ubi evidentiâ rationis & ſenſûs communis, coguntur fateri antiqua illa inſtituta non ampliùs eſſe in uſu, apud fideles; & præterea vident, non ſine intoleranda inſania, poſſe affirmari, quemadmodum fecerunt, illa ipſa inſtituta eſſe *immutabilia ac neceſſaria*; conantur abſurdâ diſtinctione & ridiculâ ambiguitate ei exprobrationi ſatisfacere. Aiunt ſe non negare ritum, ſeu actionem externam, vel ipſam conſuetudinem mutari poſſe; ſed ſe contendere *dogmata & potiſſima axiomata immutabilia eſſe*; quia ſemper verum eſt ritus illos fuiſſe ſanctos & laudabiles, quamvis hodie non obſerventur. Ita ſe tuetur Arnaldus in Epiſtola ad Reginam & in aliis Operum ſuorum locis, atque ita factitarunt nonnulli ejus ſectatores, in variis nullius pretii libellis, quos ad doctrinam ejus defendendam ediderunt.

II. Sed facile eſt intellectu ſubterfugium hoc merum eſſe, atque ex quo erroneum naſcitur conſectarium. Nam ſi verè poſſunt dicere inſtituta de antiqua Pœnitentia confirmata Traditione, Conciliis & Patribus, quæ affirmat Arnaldus obſervata fuiſſe per *duodecim ſæcula*, *eſſe immutabilia & neceſſaria*, quia manant ex quibuſdam principiis & axiomatibus, quæ Theologi vocant *æternæ veritatis*; ſi, inquam immutabilia dicantur, quia ſunt honeſta & ſancta, cùm naturâ ſuâ, tum etiam uſu quem iis tribuit Legiſlator; idem dicendum erit de Lege Moſaïca, atque
* Heb. vii. 12. erroris erit arguendus S. Paulus, * qui docet *tranſlato Sacerdotio, neceſſe eſſe ut & Legis tranſlatio fiat.* Nemo enim, niſi blaſphemus haberi velit, aut Manichæus vel Marcionita, negaverit antiquam Legem fuiſſe ſanctiſſimam, & nixam dogmatibus atque axiomatibus immutabilibus.

Idem dicetur etiam de Digeſtis, Codicibus, atque univerſo jure Romano, cujus Leges habebuntur immutabiles; quia earum fons eſt juſtitia, ratio ac lumen naturale, quæ ſunt immutabilia.

III. Operæ pretium eſt hanc ratiocinationem probè à nobis intelligi, ut ea utamur quaſi face quæ nobis præluceat per obſcuros ambages ac mæandros, per quos callidi homines elabuntur, & fugiunt eorum oculos, qui ipſorum veſtigiis ſequuntur.

Audivimus quæ hac de re dixit totius conſilii auctor
* Part. 1. c. 18. in Opere de Frequente Communione. Agens * de mutatione quæ in Eccleſia contigit circa uſum Pœnitentiæ, ait *Eccleſiam poſſe quidem mutare uſus & ritus externos; ſed non magis poſſe fieri ut mutet ſententiam, quàm poteſt fieri ut deſinat eſſe columna veritatis. Quis enim non videt, ut hoc fieret, oportere poſſe illam retractare quæ docuiſſet, ſi verò Eccleſia poſſet ſua dogmata retractare, non tantùm errori obnoxiam fore, ſed etiam ſeipſam damnaturam; quo modo deſineret eſſe domus ſapientis architecti & animorum fidelium certum perfugium, cùm inniteretur inſtabili arenæ, non immobili rupi?* Tum addit doctrinam de Pœnitentia, *non eſſe inventum hominum, ſed ab inſpiratione Dei, & æquè immutabilem ac Spiritum ex cujus afflatu nata eſt, & quæ nunquam tranſibit, quamvis Cœlum & Terra tranſeant.*

IV. Arnaldus, qui ſe gerit quaſi ſponſorem & vadem dogmatum magiſtri ſui, explicet mihi verum ſenſum verborum ejus, oſtendatque qui intelligat Eccleſiam *non mutaſſe ſententiam*, de uſu Pœnitentiæ veteris. Vultne, quamvis uſus ejus abolitus ſit, auctoritate vel indulgentiâ Eccleſiæ; attamen huic ſemper probari pietatem ac doctrinam ſanctam & catholicam cui antiquum illud inſtitutum innitebatur? Si hoc affirmet, nihil dicit. Idem enim poſſet aptari inſtitutis Legis Moſaicæ, ut modò dicebamus, & præſertim quidem legibus quæ vetabant certos cibos, ut ſanguinem & carnem ſuffocatam. Idem affirmari queat de innumeris rebus, quæ olim præceptæ fuerunt in Eccleſia, & quæ poſtea obſoleverunt ac antiquatæ ſunt ubique. Ejuſmodi ſunt uſus Calicis in Communione, immerſio in Baptiſmo, & ceteri ritus quos ex Pœnitentia publica novi Directores reſectos voluerunt, ut oſtendimus Lib. II. c. 1. & 2. Igitur hinc licebit colligere omnia illa inſtituta eſſe *immutabilia*, nec potuiſſe Eccleſiam ea antiquare, quia *non poteſt retractare quod docuit.*

V. Verùm ſi ita mentem ac orationem Magiſtri explicet, ludibrium omnibus debebit, nec quidquam dicet quod ad rem faciat. Numquam animus fuit Scriptori Anonymo ſimpliciter vituperare uſum Pœnitentiæ publicæ, aut etiam quod attinet ad tempus, quo ejus obſervatione tenebantur fideles. Egit tantùm de præſenti tempore, & ex quo deſiit obſervari; ut adverſetur errori novorum Pœnitentiariorum, qui volebant denuo homines adigere ad eam obſervandam, ex falſis dogmatibus, damnatiſque judicio Pontificum, Conciliorúmque Oecumenicorum, & conſenſu totius Eccleſiæ Catholicæ.

VI. An verò Eccleſia conſuetam rationem Pœnitentiæ hodiernæ non probavit, ſed tantùm tolerat quaſi licentiam, perfractionémque legis divinæ immutabilis; quia non poteſt ei morum prolapſioni medicinam facere; intereáque, apud animum ſuum, aliter ſentit & contraria omnia exoptat? Si hæc eſt mens tua, veráque ſententia verborum Magiſtri tui, quare eam occultas? Quidni clarè loqueris, de re tanti momenti? Ita ſe geſſit [2] Milleterius verus interpres oraculorum veſtrorum, ſententiarúmque myſticarum. Cur ergo negatis vos cum eo ſentire? Veſtigia veſtra premit, & ratiocinatur inſtar veſtri; ſed apertè profitetur, quod tædioſâ oratione occultas, ac interpolas, ne intelligatur.

VII. Doce nos, Arnalde, ſemel ſaltem, quid velis nos judicare de tua doctrina. An cenſet Eccleſia, necne nos teneri obſervatione veteris Pœnitentiæ? Si ita eſt, omnes neceſſe habemus eam obſervare, cùm ejus voluntas ſit lex ac præceptum cui nos oportet parêre. Sed eadem operâ, temetipſe damnas prævaricationis, proditæ Dei cauſæ, violatique juriſjurandi Doctoratûs tui; quia contrarium affirmas * in Epiſtola ad Reginam, & in * Præfatione Libri de Traditione, in quo contradicis auctori Operis de Frequente Communione, ut poſtea dicemus. * Pag. 7. * Pag. 60.

Si verò Eccleſiæ animus amplius non ſit nos ad ejus obſervationem adigere, ea Lex non eſt immutabilis, cùm ſit mutata, & penitùs antiquata. Lex non viget, niſi dum eâ tenemur, quod ei adnexum eſt, aut potiùs neceſſariò conjunctum. Quapropter, judice S. Thoma, * *dicitur lex à ligando, quia obligat ad agendum*, ideóque debet habere * *vim coactivam.* Unde liquet Legem, quæ olim cogebat peccatores ſubire eam Pœnitentiam, cùm deſiit cogere, deſiiſſe eſſe quod erat, quæ maxima eſt mutatio quæ in rerum natura contingat. * 1. 2. q. 90. art. 1. * Vid. q. 96. art. 5.

Itaque immeritò negas ſententiam Eccleſiæ, de Pœnitentia, nunc eſſe mutatam; quandoquidem, cùm ea ſententia ſit voluntas, ſi velis loqui ut hominem ſanum & vel modicè eruditum decet, non poſſit etiamnum ita ſentire, ſi nunc contraria omnia velit.

VIII. Si enim dixeris hanc ſententiam ſejunctam à voluntate obligandi eſſe merum judicium de utilitate & præſtantia veteris conſuetudinis, conjunctum cum cupiditate quâ optat liberos ſuos ſponte eam perfectionem complecti, & ſine ulla coactione; præterquam quòd hoc demum eſt hariolari, & inanis ſomnia pro rebus veris habere; hoc non ſatis eſt ad defendendum quod dixit [3] Magiſter tuus, in Præfatione: ſe per totum Opus *ſequutum eſſe Traditionem, quam complectuntur Canones & Concilia, quæ eſt norma veritatis Catholicæ, ſecundùm Patres & caput fidei, ſecundùm Pium IV.* Canones enim illi Pœnitentiales

2 Is eſt *Theophilus Brachetus de la Miletiere*, qui cùm Calviniſta fuiſſet, Religionem Catholicam amplexus, eam fruſtra conatus eſt cum Calviniſtica in concordiam redigere. Vide infrà Cap. xviii. *Th. Aleithinus.*

3 Intelligit ſemper *Petavius* virum celebrem *Joan. Vergerium de Haurane*, à quo fingit dictatum Opus de Frequente Communione, quod *Arnaldus* ſub nomine ſuo ediderit. *Th. Aleithinus.*

tentiales non ampliùs obtinent vim normæ, neque legis loco habentur, poſtquam deſiimus illis teneri. Blaſphemia eſt ſi quis affirmet *caput hoc eſſe fidei*, & contra mentem illius Pontificis; qui eo loco, qui hìc reſpicitur, non loquitur de meris conſuetudinibus & ritibus externis; qualia erant exercitia veteris Pœnitentiæ; quæ abrogata ſunt ab eadem auctoritate, à qua fuerunt inſtituta.

IX. Hæc externa exercitia intelligenda ſunt, cùm dicimus Pœnitentiam veterem antiquatam fuiſſe; non actiones internæ, & ſatisfactiones convenientes & quidquid pertinet ad Sacramentum Pœnitentiæ. Hæ enim integræ atque incolumes ſunt in uſu recepto, ut antea multis oſtendimus, & poſtea iterum dicemus; ut liqueat te abuti nomine Pœnitentiæ, cùm externam & cærimonialem Pœnitentiam, quæ pendet ex inſtitutione Eccleſiaſtica, aut ex conſuetudine, ſumas pro ea quæ eſt immutabilis & neceſſaria; ritum pro ipſa actione, & quod accedit pro ipſa re.

Sed nimiùm moramur in evincendo errore uſque adeò manifeſto, confutandáque ratiocinatione tam infirma; qua tamen viri illi ad ò periti Traditionis, Conciliorum, Patrum & ſolidæ Theologiæ uſi ſunt, quaſi una ex potiſſimis rationibus quibus doctrinam ſuam tuentur. Qua de cauſa diutiùs rei immorati ſumus. Nunc ad cetera veniamus.

CAPUT VI.

QUINTA PROPOSITIO. *Arnaldus docet nos non minùs hodie teneri priſcâ ratione Pœnitentiæ, quàm Eccleſiam Primitivam.* Quod probatur ſequentibus.

I. EST neceſſarium conſectarium, quod ex antecedenre propoſitione deducitur. Si enim vetus illa ratio Pœnitentiæ ſit * *præcepta à Chriſto*, ſi ſit *immutabilis*, ſi *neceſſariò conjuncta ſit cum ſubſtantia Sacramenti Altaris, quæ eſt immutabilis*, prout ſcriptum eſt in libro, cujus Arnaldus ſe quaſi auctorem gerit; ſine dubio Pœnitentiæ illius lege perpetuò tenemur, neque ſolvi poſſumus; cùm Eccleſiæ, ejúſque Paſtoribus nullum jus ſit ea in re, ut nec in aliis omnibus quæ ſunt juris divini, quidquam mutandi.

* Præf. p. 13.

II. Præter hanc conſequentiam, quæ manifeſta eſt, rem diſertè fatetur Arnaldus multis in locis, ut in Præfatione ubi poſtquàm dixit quod protulimus in probatione primæ propoſitionis; nimirum, uſum antiquæ Pœnitentiæ *confirmatum fuiſſe doctrinâ omnium Patrum, & Canonibus omnium Conciliorum, quæ aliquid de Pœnitentia ſtatuerunt*, addit *eam nunquam fuiſſe damnatam, aut rejectam, neque ullo ſæculo, neque ullo Concilio, neque ullo Decreto* &c. * quæ jam alibi protulimus.

* Lib. 1. c 8 §. 5.

An quidquam diſertius aut ſignificantius potuit dici, ad oſtendendum nos etiamnum teneri Legibus de Pœnitentia, quæ olim præcepta erat; quoniam eæ Leges etiamnum vigent, neque abrogatæ ſunt, aut antiquatæ ullis decretis aut conſuetudinibus contrariis, quæ quidquam iis derogare poſſint.

III. Quod attinet ad conſuetudinem, quæ objici poſſet, quaſi eâ antiquata ſit Pœnitentia, quæ olim præcepta erat, negat Arnaldus hoc ſatis eſſe, ut lege illâ ſolvamur. *Eccleſia*, * inquit, *nos docet nullam aliam agnoſcere regulam veritatum Catholicarum, præter traditionem Eccleſiaſticam* &c. *nec ſequi ratiocinationem, aut conſuetudinem hominum, in rebus Eccleſiaſticis, ſed auctoritatem divinam, cui univerſa noſtra Religio innititur.* Verba, quæ ſimillima ſunt Capiti V. Confeſſionis Fidei Calviniſtarum Galliæ.

* Præf. p. 106.

* Præterea poſtquàm multùm prædicavit, ac laudavit Traditionem antiquam de Pœnitentia, quam ſancti Patres confirmarunt, ſic in conſuetudinem invehitur: *Ne opponamus conſuetudinem Magiſtris illis Eccleſiæ, quaſi unicam normam Pœnitentiæ.* Cui rei aptat illud Auguſtini ad Pſ. xxi. ubi Chriſtum ita loquentem inducit: *Circumdederunt me non pro veritate, ſed pro conſuetudine latrantes multi.*

* Pag. 136.

IV. Eò etiam ſpectat quod Arnaldus conatur * nobis perſuadere, Concilium Tridentinum non tantùm cupiiſſe reſtitui Pœnitentiam veterem, varia indicans quibus poſſet hoc cœptum ad finem perduci; adeò ut *divinis ejus præceptis ſatisfacere nequeamus, niſi demus operam ut, quoad licebit, reſtituatur Pœnitentia antiqua*; ſed etiam illam reſtituiſſe. Quod ſic oſtendit: *Hoc cernere eſt*, inquit, *primò in eo quòd Concilium reſtituit omnes Traditiones Apoſtolicas.* Unde colligit, quandoquidem Pœnitentia antiqua eſt traditio Apoſtolica, hanc re ipsâ inſtauratam fuiſſe à Concilio. Igitur quanta eſt auctoritas Concilii ad obligandum, tanta eſt neceſſitas impoſita fidelibus obſervandi Traditionem de Pœnitentia; cùm præſertim * *hæc doctrina*, ut alibi docet, *non ſit doctrina quæ manarit ex inventione hominum, ſed ex inſpiratione Dei, ac proinde æquè immutabilis ſit ac Spiritus à quo eſt inſpirata, & qui non tranſibit, quamvis cœlum & terra tranſeat.*

* Part. 2. c. 21.

* Part. 2. c. 18.

V. Eadem de cauſa, Arnaldus, dum producit plurima teſtimonia Patrum de neceſſitate ſubeundæ Pœnitentiæ, antequàm impetrentur Abſolutio & Communio, loquitur de ea neceſſitate quaſi de re præſente; unde liquet, ex ejus ſententia, neceſſitatem præcepti etiamnum vigere, nec tempore, aut conſuetudine eſſe antiquatam. Sic Capiti IV. ſecundæ Partis hunc titulum præfixit: *Ex ſententia Patrum, propter omnia peccata mortalia, debemus aliquamdiu manere in Pœnitentia, antequàm communicemus.* Vide & Caput ſequens.

VI. Verùm hæc levia ſunt, præ iis quæ habentur Cap. XXII. ſecundæ Partis, in quo probare apertè aggreditur neceſſe eſſe hodie, æquè ac olim fuit, peccata mortalia expiari ſatisfactione publicâ: *Quoniam*, inquit, *idem eſt Deus qui offenditur, idem ſcelus quod admittitur, & quidem à Chriſtiano, ut olim; rationi conſentaneum eſt ut idem homo ſatisfaciat eidem Deo, eodem modo, in eadem Eccleſia, propter idem ſcelus. Si vulnera corporis curantur hoc tempore, quemadmodum ante mille ac bis mille annos; neceſſe eſt, potiori jure, in vulneribus animi, ſervari eaſdem regulas Jeſu-Chriſti, quas Apoſtoli eorùmque ſucceſſores nos docuerunt, quippe immutabiliores rationibus Hippocratis & proprietatibus naturæ.* Itaque omnes neceſſe nunc habemus curare morbos noſtros ſpirituales, eodem remedio Pœnitentiæ, quod à temporibus Jeſu-Chriſti & Apoſtolorum adhibitum eſt; quoniam eſt immutabile ac neceſſarium, &, ut * alibi loquitur, unum ex *officiis Evangelicis*.

* Part. 3. c. 16.

CAPUT VII.

SEXTA PROPOSITIO. *Arnaldum cenſere jure divino atque immutabili, oportere ut peccatores, qui ſacramentaliter confeſſi ſunt peccata, arceantur aliquamdiu ab Abſolutione & à Communione; uſum verò contrarium eſſe abuſum, qui ſit corrigendus.* Quam eſſe Arnaldi ſequentia oſtendunt.

I. QUIN hæc ſit vera Arnaldi ſententia nemo dubitare queat, niſi evertat univerſam doctrinam Operis de Frequente Communione; & dogmata quibus tota innititur, prout hactenus probavimus. Cùm Pœnitentia antiqua præcepta ſit ab ipſo Chriſto, immutabilis, neceſſariò conjuncta cum Communione, atque extra poteſtatem Eccleſiæ, ut docet Opus de Frequente Communione, * quemadmodum probavimus; neceſſariò ſequitur dilationem Abſolutionis & Communionis, quæ à vetere Pœnitentia, ex ſententia Arnaldi, ſeparari non poteſt, eſſe planè neceſſariam, nec Papam aut Eccleſiam Univerſalem poſſe eam remittere. Itaque atrox delictum admittunt quicumque rem minimè obſervant; quandoquidem perfringunt priſcam Traditionem Chriſti & Apoſtolorum, quæ eſt norma unica & inviolabilis fidei, & omnium dogmatum Catholicorum.

* Propoſ. 3. & 4.

II. Arnaldus confirmat hanc propoſitionem, in ſecunda parte Operis ſui, & præſertim quidem Capite II. & ſeqq. ubi oſtendit uſum ac neceſſitatem dilationis, Abſolutionis ac Communionis, ſecundùm Patres, propter omnia peccata mortalia. Præterea * dicit *Concilium Tridentinum diſertè profiteri ſe, ad Pœnitentiam quod attinet, velle tantùm ſanctè conſervare conſuetudinem Eccleſiæ; ita ut, ad dirimendam eam litem, nihil ſuperſit, niſi ut inveſtigemus conſuetudinem Eccleſiæ.* Similia habet Cap. XLIV. Quandoquidem igitur perpetua conſuetudo Eccleſiæ fuit, per duodecim ſæcula, ut diu arcerentur ab Abſolutione & Communione qui lethale delictum admiſiſſent, ut contendit

* Part. 2. c. 2.

Arnaldus

* Præſertim Cap. 8 in Præf. p. 16. & ſeq & Part. 2. c. 47.

Arnaldus ac * per totum Opus probare nititur; hinc colligendum eſt Concilio animum fuiſſe hoc neceſſariò imponere fidelibus; qui cùm ei non pareant, ſibi iram Dei contrahunt.

III. *Eccleſia*, inquit Arnaldus Part. 2. c. XII. *per tot ſæcula obſervavit ſanctam hanc conſuetudinem, ut non remitteret peccata mortalia, niſi poſt longam ac ſeriam Pœnitentiam, poſt ſatisfactionem conſentaneam magnitudini ac generi delictorum, prout juſſerunt Papæ.*

Paullò poſt, *agnoſcamus*, inquit, *utilitatem ſanctæ hujuſce diſciplinæ, confirmatæ à tot Pontificibus, à tot Conciliis, & à tot ſanctis viris, & quæ originem ſuam habet in ordine ipſo, qui eſt in Spiritu Dei; qui vult, ſecundùm leges juſtitiæ ipſius, peccata contra ſe commiſſa convenienti Pœnitentiâ expiari, & ſecundùm leges ipſius ſapientiæ, eam ſatisfactionem interponi inter confeſſionem peccati & abſolutionem Sacerdotis.* Si Deus vult inter Confeſſionem Sacramentalem & Abſolutionem intercedere ſatisfactionem, eámque non qualemcumque, ſed *longam, & ſeriam & conſentaneam gravitati, generique delictorum*; an quiſquam dubitet hodiernam conſuetudinem contrariam eſſe voluntati Dei, deinde etiam licentiam; priorem verò rationem juris eſſe divini atque immutabilis?

IV. Hoc ipſum apertè docet Cap. XIII. *Igitur*, inquit, *indubitatum habeatur neceſſe eſt, tempore S. Cypriani, pro ſententia totius Eccleſiæ (quæ divelli nequit ab Eccleſia hodierna, niſi à ſolis Hæreticis, nec ſanè poteſt unquam ſine ſacrilegio ac laceratione ejus unitatis) oportuiſſe delinquentes per plures dies in Pœnitentia eſſe, antequàm communicarent.* Si hodierna Eccleſia ſejungi nequit à priſca, in uſu Pœnitentiæ, *ſine ſacrilegio & laceratione unitatis*; etiamnum hodie ea lege æquè neceſſariò tenemur, ac unquam ulli Chriſtiani, éſtque ejus perfractio crimen horrendum.

CAPUT VIII.

SEPTIMA PROPOSITIO. *Non tantùm capite de dilatione Abſolutionis & Communionis iis qui peccatum mortale admiſerant, quodcumque tandem eſſet, ſeu arcanum ſeu publicum, ſecundùm doctrinam Operis de Frequente Communione; ſed etiam totâ lege de Pœnitentia publica, quæ vigebat in Eccleſia primitiva, nos etiamnum hodie teneri.* Quam Arnaldi eſſe ſententiam ſequentia oſtendunt.

I. HOc paradoxum eſt explicatio doctrinæ Operis de Frequente Communione, conjunctum cum ſuperioribus propoſitionibus. Si enim veteres Canones, qui priſcam rationem Pœnitentiæ inſtituerunt, ſunt juris divini & immutabilis, ac proinde iis teneantur omnes fideles, quocumque tempore vivant; debent obſervari, pro iis quæ complectuntur, & quidem accuratiſſimè. Omnes autem illi Canones Conciliorum, atque omnia loca Patrum, quæ adhibet Arnaldus ad intromittendam rationem ſuam Pœnitentiæ & præparationis ad Communionem, diſertè conſtituunt Pœnitentiam publicam cum ejus gradibus, exercitiiſque humilitatis, à nobis antea explicatis Lib. II. c. 13. Ubi agunt de excommunicatione, non jubent tantum Pœnitentem arceri Sacramento Altaris, ſed etiam ne ingrediatur Eccleſiam, adſitque S. Miſſæ ſacrificio. Igitur huic rationi Pœnitentiæ Eccleſiam ſubjicere cupit Arnaldus.

II. Quia verò poſtea conatus eſt fallacibus ſubterfugiis, ridiculiſque interpretationibus hanc objectionem amoliri, huic rei nobis eſt nonnihil immorandum, atque ita conſtringendus, ut cogatur cedere vi veritatis & fateri inſanum hoc fuiſſe ſuum cœptum. Quem in finem utar tantum ejus dogmatibus, verbiſque ejus diſertis. Agens igitur de Pœnitentia priſca, quam conabatur in uſum revocare, ut oſtendimus in ſecunda Propoſitione; ut confunderet adverſarium, adigeretque eum ad ſuſcipiendam ejus reſtaurationem, hac potiſſimùm ratione nititur: * *optimam regulam quæ obſervari queat & quam debemus ſequi in omnibus fidei dogmatibus atque in univerſa Ethica Chriſtiana*, hoc eſt, in iis quæ pertinent ad ritus qualis eſt Pœnitentia, de qua diſceptamus, *eſſe ſi ſpectemus quid ſit conſentaneum Antiquitati, Traditionibus Sanctorum & priſcis conſuetudinibus Eccleſiæ.*

* Part. 1. c. 1. & Præf. p. 6.

Tom. IV.

III. Hanc regulam Auctor Scripti anonymi quaſi fundamentum totius ſuæ diſſertationis poſuerat. Hanc arripuit Arnaldus, extollitque mirum in modum, & quaſi baſin totius ſuæ diſputationis vult eſſe. Hac ergo poſitâ; *hinc*, inquit, *judicavi nihil aliud mihi eſſe faciendum, ad confutationem hujuſce Scripti, niſi ut id examinarem regulâ tam ſanctâ, támque inviolabili, quam ab initio Auctor proponit; nec me ipſum aggredi in hoc opere quidquam docere, imbique dumtaxat proponenda eſſe ea quæ Patres in ſuis docuerunt; quamobrem afferendam huc eſſe fidelitatem diſcipuli, non eruditionem Magiſtri.* Tandem contendit ad dirimendam quæſtionem, de ratione Pœnitentiæ, rationem dumtaxat habendam eorum quæ dixerunt Patres, Canones & Concilia, *quæ ſtatuerunt aliquid de Pœnitentia.*

IV. Nec exiſtimandum Arnaldum hanc regulam propoſuiſſe, eo tantùm animo ut defenderet hanc rationem Pœnitentiæ, *ne eam damnemus, aut ut eam quaſi ſanctiſſimam revereamur*, non verò ut eam cuiquam obſervandam imponat. Aliò planè ſpectat, & quamvis diſſimulet tegatque conſilium ſuum, verbis ambiguis & captioſis, conſtat tamen univerſam ejus diſputationem, vimque ratiocinationis eò tendere, ut probet omnes fideles, æque hodie ac olim, teneri, pœnâ damnationis propoſitâ, lege antiquâ de Pœnitentia publicâ; ſecundum totam extenſionem regulæ, de qua ei cum adverſario convenit.

V. Hoc autem poſito, oportet id quod Arnaldus dicit de Pœnitentia priſca, *eam eſſe præceptam à Jeſu Chriſto, immutabilem & neceſſariò conjunctam cum ſubſtantia Sacramenti Altaris*, ei convenire ab ipſa ejus origine, initióque inſtitutionis, ubi conjuncta eſt cum principio, quod eſt Jeſus Chriſtus, vel ejus Apoſtoli; à quibus nomen trahit Conſtitutionis, vel Traditionis divinæ & Apoſtolicæ. Si enim dixeris ejus *immutabilitatem*, aut *neceſſariam conjunctionem, cum ſubſtantia Sacramenti Altaris, quæ eſt immutabilis*, acceſſiſſe ad Pœnitentiam publicam, aliquot poſt ſæculis; ante quæ poterat nonnullam mutationem pati, nec erat planè neceſſaria; manifeſtò abſurda dixeris, & in turpem repugnantiam incideris.

VI. Itaque cogetur Arnaldus fateri, Pœnitentiam priſcam, ac proinde publicam, ut probavimus in Propoſ. III. non priùs inſtitutam fuiſſe, quaſi conſtitutionem divinam, vel Apoſtolicam, quàm fuit *immutabilis*, ac diſpoſitio neceſſaria ad Euchariſtiam. Unde conſequens eſt, ut nemo eâ lege quemquam ſolvere poſſit, utque in perpetuum eâ teneantur fideles, ſecundum primam ejus inſtitutionem, & vim quam obtinuit primis ſæculis, ante relaxationem, quâ paullatim mutata eſt, & imminuta.

Quòd ſi fortè contumacior ſit Arnaldus, nec velit cedere tam perſpicuæ rationi, ſaltem non poterit negare id quod dixit de Pœnitentia priſca, ejúſque circumſtantiis, oportere inveniri in inſtitutione, quæ ei obtigit in Eccleſia illa primitiva, quam elegit quaſi exemplar Pœnitentiæ à ſe reſtituendæ, hoc eſt, temporibus SS. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini.

VII. Itaque neceſſe habebit concedere Pœnitentiam, uſitatam illo tempore, habuiſſe quæcumque tribuit priſcæ Pœnitentiæ. Conſtat autem, ex ejuſdem Arnaldi ſententia, tunc temporis ſolam publicam viguiſſe; quæ imponebatur promiſcuè omnibus peccatis mortalibus, cùm arcanis, tum publicis. Quod *obſoleviſſe contendit dumtaxat ab* DCCC *circiter annis*, in * Libro contra Mileterium. * Pag. 15.
In Præfatione verò Libri de Traditione *, oſtendit non ſolùm tempore Tertulliani, ſed etiam S. Ambroſii & diu poſtea, Pœnitentiam publicam fuiſſe remedium commune omnibus peccatis mortalibus. Itaque, ex judicio Arnaldi, talis Pœnitentia eſt immutabilis, nec à poteſtate Eccleſiæ pendet, adeóque ſemper eſt obſervanda. Eodem ſpectat quod * vocat *reſtitutionem Pœnitentiæ publicæ unicum remedium malorum & peccatorum horrendorum, quæ regnant poſtremis hiſce ſæculis.* Igitur tam neceſſe nobis eſt ſubire Pœnitentiam publicam, quàm fugere damnationem æternam, quæ eſt peccatorum horrendorum certum conſectarium.

* Pag. 116. & ſeqq.

* Part. 2. p. 606.

CAPUT IX.

Octava Propoſitio. *Ratio Pœnitentiæ, quæ ab aliquot ſæculis uſitata eſt in Eccleſia, & ſucceſſit veteri & publicæ, eſt abuſus, licentia, prolapſióque ac corruptio morum, quæ homines ad damnationem æternam ducit.* Quod probatur.

I. Res aliter ſe habere nequit, ſi verum eſt quod hactenus probavimus. Cùm enim Pœnitentia antiqua ſit juris divini, ejuſque lege etiamnum teneamur; ſine ſcelere & violatione legum divinarum & Eccleſiaſticarum, eam negligere non poſſumus. Peccatum enim nihil eſt præter infractionem legis, adhuc vigentis, quales ſunt omnes leges divinæ, quibus nemo à quoquam ſolvi poteſt.

II. Sed non opus eſt ratiocinatione, ut colligamus hanc propoſitionem ex diſputatione Arnaldi; legi poteſt in ejus Præfatione, in qua disertè habetur. Ibi primùm quis ſit animus ſuus oſtendit, & quò ſpectent Operis ipſius editio ac promulgatio doctrinæ. Affirmat hoc unum
*Pag. 101. ſibi propoſitum eſſe, * *ut conetur reſtituere diſciplinam Eccleſiæ, qualis invenitur in Scriptis Patrum illorum S. Baſilii, S. Ambroſii & S. Auguſtini, quæ tranſmiſſa eſt ad ſæcula ſequentia, nec unquam ab Eccleſia, ullâ contrariâ conſtitutione, abrogata.*

III. Poſtquàm ita conſilium ſuum aperuit, poſuitque hoc fundamentum: *Traditionem eſſe ſolam normam veritatum Catholicarum*, præſertim earum, *quæ pertinent ad mores & diſciplinam*, nec ei eſſe opponendam conſuetudinem; ipſe hanc ſibi objectionem proponit: *eſſe fermè ſchiſma facere & velle deſtruere Eccleſiam, ſi crediderimus eſſe aliquam in ejus diſciplina corruptionem.* Quiſquis attendet univerſam diſputationem, quæ antecedit pag. 110. ubi objectionem illam habet, intelliget id quod ab eo vocatur *corruptio diſciplinæ Eccleſiæ*, eſſe tantum remiſſionem veteris Pœnitentiæ. Quo poſito, videamus quid reſpondeat objectioni & quid ſentiat de *ἀναμαρτησίᾳ* Eccleſiæ.

IV. Diſtinguit fidem à moribus, tum dicit *Eccleſiam eſſe incorruptibilem in fide; ſed corrumpi poſſe in moribus, in pleriſque ſuis membris & degeneraturam paullatim à prima puritate, prout progreditur versùs finem mundi.* Hac diſtinctione putat ſe ſatisfacere objectioni, oſtenditque in ſequiorem partem trahi non oportere, neque quemquam offendi, ſi fateatur eſſe aliquid emendandum ac reſti-
*Ibid. p. 314. tuendum in diſciplina Eccleſiæ; quoniam in eam * *irrepſiſſe multi abuſus, & diſciplina Eccleſiaſtica variis modis collapſa eſt*, quod disertè habet pag. 58. ejuſdem Præfationis. Itaque Pœnitentiam & præparationem ad Communionem, quæ nunc ſunt vulgo receptæ, à multis ſæculis,
*Pag. 116. ut ait, excluſâ vetere conſuetudine, vocat * *licentiam, depravationem, prolapſionémque morum & abuſum*; eodémque loco habet ac nefanda peccata, qualis erat inceſtus, in quem invehitur Apoſtolus pronunciatque ſententiam excommunicationis, 1. Cor. v. & qualia erant vitia, quibus Patres teſtantur inquinatam fuiſſe maximam partem Chriſtianiſmi.

V. Quam in rem multa habet Præfatio, collectis plurimis locis Veterum Patrum, qui magnam corruptionem morum in Eccleſia deſcribunt. Quæ Arnaldus aptat meris ritibus & conſuetudinibus, quæ per ſe indifferentes ſunt, nec pertinent ad virtutes aut vitia, quæ propriè *mores* à nobis dicuntur. Quo pacto, ſimplicitate Lectorum abutitur, fraude æquè ridiculâ, ac periculoſa eſt; auctoritateſque Patrum in alienum planè ſenſum detorquet.

Univerſa Præfatio eò ſpectat, ut defendat ejus conſilium de reformanda Pœnitentia nunc recepta, reſtituendáque Primitivæ Eccleſiæ Pœnitentia; ita ut placentur ii, qui ægre ferunt carpi conſuetudinem ab Eccleſia receptam & probatam. Ut illis ſatisfiat, Auctor Præfationis contendit Eccleſiam erroribus & vitiis corrumpi poſſe in diſciplina & moribus, quamvis incorrupta ſit in fide. Quod
*Ap. 112. ad 122. * ut probet colligit loca SS. Patrum & Doctorum, qui queruntur ob morum corruptionem, hoc eſt, vitia, & peccata, quibus omnes Ordines Eccleſiæ exundavere. Sed quid ad rem facit ea collectio de morum depravatione, niſi ex ea colligas rationem receptam Pœnitentiæ & diſpoſitionis ad Communionem, quæ nunc apud univerſum nomen Chriſtianum obtinet, habendam eſſe eodem loco, ac corruptionem morum, de qua Patres loquuntur?

VI. Annon reſpicit ad eamdem Pœnitentiam, cùm dicit eodem * loco, ſe meritò *deſcribere corruptionem Eccleſiæ, & deplorare miſericordiâ commotum morum & diſciplinæ prolapſionem; ut Eccleſia reſtituatur in priſtinum ſtatum, itque evadat, ſi fieri poteſt, æquè incorrupta in moribus, ac eſt incorrupta in fide?* *Pag. 120. Similia habet de eadem Pœnitentia Parte II. Cap. 47. & in Admonitione p. 40. quæ aliquoties protulimus; & quibus ſatis ſignificat ſe non abuſus conſuetudinis receptæ emendatos doctrinâ ſuâ cupere, & inſtauratione quam Eccleſiæ afferre nititur; ſed ipſam conſuetudinem immutatam velle; quandoquidem nemo dixerit *abuſum & licentiam intromiſſa fuiſſe indulgentiâ & συγκαταβάσει Eccleſiæ*; quemadmodum intromiſſa eſt conſuetudo hodierna, quam aboleri cupit, ut ejus loco antiquior illa & magis canonica ſubſtituatur.

CAPUT X.

Nona Propoſitio. *Opus de Frequente Communione damnat Eccleſiam erroris, eamque inſimulat facinoris æternâ damnatione digni. Eadem ſententiâ involvit etiam omnes Chriſtianos qui nunc vivunt, & qui à quingentis annis in ejus Communione vixerunt.* Quod probatur.

I. Hoc conſectarium neceſſariò ſequitur ex antecedentibus propoſitionibus. Pœnitentia, * ut vult *Prop. 3. Arnaldus, uſitata in Eccleſia Primitiva, & quæ per duodecim ſæcula obtinuit, eſt juris divini atque immutabilis, ex doctrina ejus Operis. Eâ lege * æquè nunc tenen- *Prop. 4. tur Chriſtiani, ac unquam antea, * cùm numquam an- *Prop. 5. tiquata fuerit ullo decreto, aut contrariâ conſuetudine. *Quod verò attinet ad Pœnitentiam hodiernam, licentia *Prop. 6. mera eſt, corruptióque ac prolapſio morum, cujus exitus eſt damnatio æterna. Cùm hæc omnia placita doceantur ac defendantur in Libro de Frequente Communione, hinc ſequitur Eccleſiam, quæ à quingentis annis conſuetudinem contrariam recepit ac comprobavit, perfregiſſe legem divinam, atque poteſtatis à Deo acceptæ limitibus exceſſiſſe, vel potiùs inſtituta Domini Noſtri Jeſu-Chriſti irrita feciſſe. Similiter omnes Chriſtiani qui, admiſſo peccato mortali, id Pœnitentiâ publicâ minimè expiarunt, ſatis habentes ſubiiſſe vulgò receptam Pœnitentiam, ſunt in ſtatu damnationis, atque extra ſpem ſalutis; niſi amplectantur novam hanc Directionem, & ſeſe quinti hujus Evangelii legibus ſubjiciant.

II. Hæc ratiocinatio vera eſt demonſtratio deducta ex ipſis axiomatibus novæ doctrinæ, & libro quem Arnaldus ſibi tribuit. Fatetur Pœnitentiam, quæ obſervabatur tempore Primitivæ Eccleſiæ, * & quam *aggreſſus eſt de-* *Præf. p. 57. *ſcribere in hoc Opere, qualem eam invenimus in Traditione Eccleſiæ conſtitutam, non tantùm à Patribus antiquis, ſed & nuper à Concilio Tridentino* &c. non eſſe eam * *quæ nunc* *Ibid. p. 7. *vulgò recepta eſt apud fideles*, ſed eam *quæ olim in Eccleſia obtinebat.* * Eam viguiſſe circiter duodecim ſæcula *& ab-* *P. 2. c. 47. *hinc quingentis annis, paullatim eſſe immutatam*; ita ut nunc * *reſtituenda* ſit & *revocanda.* Præterea fatetur * Eccleſiam, *In Adm. p. 40. & Præf. p. 102. *quaſi piam matrem, coactam fuiſſe ſeſe attemperare infirmitati liberorum ſuorum, dum iis conceſſit alium uſum, qui videtur facilior eſſe & minùs ſeverus.*

III. Unde colligendum, ex doctrina Arnaldi, ab Ec- *Part. 2. c. 18. cleſia conceſſum & comprobatum *uſum contrarium præcepto Jeſu-Chriſti*, & qui * *favet impœnitentiæ communi plerumque.* *Part. 2. c. 47. Præterea cùm Leges veteres de Pœnitentia ſint *immutabiles* ex ejus ſententia, ut vidimus, nec conſuetudine poſſint antiquari; ſequitur & univerſam Eccleſiam & omnes fideles ſingillatim, à quingentis annis jacuiſſe in ſtatu damnationis; quia neglexerunt obſervationem officii immutabilis, in re neceſſaria, qualis eſt uſus duorum Sacramentorum Pœnitentiæ atque Euchariſtiæ. Quæ eſt hæreſis & blaſphemia, quibus nititur conſilium atque univerſa doctrina Operis, cui Arnaldus nomen ſuum

mutuum

mutuum dedit. Hiſce egregiè convenit cum axiomate, deſumto ex Scriptis [4] Auctoris novæ factionis, Eccleſiam hodiernam non eſſe veram Eccleſiam, *quæ abhinc ſexcentis annis cœpit intercidere.* Quam opinionem damnat
* Ep. 48. * Auguſtinus in Donatiſtis & ſacrilegam vocat: *Hoc ſentire,* inquit, *ſacrilegum eſt, & certum eſt Eccleſiam permanere.* Hiſce adde quæ ſcripſit Arnaldus contra Mileterium, p. 14. & 15. legéſque ſententiam damnationis, quam in ſemet ipſe pronunciavit.

CAPUT XI.

Decima Propositio. *Auctorem Libri de Frequente Communione ſemet ipſum damnare ſacrilegi facinoris, dum tyranni more invadit ſummam poteſtatem mutandi, atque abrogandi leges divinas, quæ ſunt immutabiles, & quibus nemo ſolvi poteſt; qua in re, ſe præfert Eccleſiæ.* Quod probatur.

I. Ostendimus ad propoſitionem tertiam, quartam, & quintam, ex doctrina Arnaldi, univerſam Pœnitentiam veterem, cum omnibus ſuis circumſtantiis, qualis deſcribitur in Scriptis Veterum & præſertim SS. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini, ejuſmodi etiamnum eſſe, ut ejus lege teneamur, cùm ſit divina & immutabilis. Omnis ejuſmodi ritus neque remitti cuiquam, neque minui poteſt, cùm ſit ſupra creaturæ jus ac poteſtatem poſita; ita ut ejus mutatio aut neglectus, ſeu publicæ aut privatæ auctoritati debeatur, ſit ſcelus ac ſacrilegium.

II. Hæc minimè obſtiterunt quominùs Scriptor Operis de Frequente Communione, ſub nomine Arnaldi editi, uſus ſumma poteſtate & Pontificiá ampliore remitteret quidquid videbatur; omiſſiſque exercitiis Pœnitentiæ conſecratis Traditione, à Patribus & à Conciliis, ſolveret nos legibus ab Eccleſia per tot ſæcula obſervatis. Patitur Pœnitentes ſuos id facere clam, quod alii palam faciebant; per aliquot menſes, quod alii per multos annos; præſentes ſacrificio Miſſæ, quod alii Eccleſia expulſi dum celebrarentur myſteria; remittitque omnes illas actiones humilitatis, quas edebant Pœnitentes, convenienter Traditioni, Canonibus & Patribus, *in ſacco & cinere, in cilicio, in jejuniis, in vigiliis, in omni auſteritatum genere.* Denique, ut oſtendat ſe extraordinaria & humanâ majore poteſtate uti, in iis quæ pertinent ad formam Pœnitentiæ, & diſpoſitionem ad Communionem,
* Præf. * *nihil fermè retinet ex partibus externis antiquæ Pœnitentiæ,*
p. 17. *præter ſeparationem à corpore Filii Dei*, quod vocat *juſtum atque æquum temperamentum.*

* Lib. III. Ne repetam quod * alibi demonſtravi, dilationem
II. c. 13. Abſolutionis & Communionis, non eſſe propriè Pœnitentiam illam publicam, de qua Patres ac Concilia tam multa dixerunt; ac proinde Arnaldum non ſtetiſſe promiſſis, nec reſtituiſſe Pœnitentiam, cujus phantaſma dumtaxat & umbram retinuit; contendo ex principiis doctrinæ, quam tuetur, & Operis cujus vadem ſe gerit, reum illum eſſe horrendi ſacrilegii, eo quòd adulteravit conſuetudinem quæ non eſt *politia, aut conſuetudo Eccle-*
* Sup. *ſiaſtica,* * *ſed præceptum Jeſu Chriſti immutabile ac neceſſa-*
ad *rium*, ex quo reſecuit potiſſimam partem. Qua in re ſibi
Prop. 3. adrogavit ſummam poteſtatem, quæ nec Eccleſiæ, nec Epiſcopis, nec ipſi Pontifici ineſt; cùm ſolius Dei ſit rem mutare, aut remittere.

IV. Pontifices [5] & Concilia feriunt horrendo anathemate & prævaricatorem habent eum, qui audet perfringere Canones, aut permittit eos violari. Quis jam ab Arnaldo id anathema arcebit, qui cùm ſcripſerit Canones, qui conſtituerunt Pœnitentiam antiquam, eſſe
* Præf. juris divini & immutabilis; attamen * profitetur nos iis
p. 16. legibus non ampliùs teneri.
& 17. Annon dignus eſt cui exprobretur id quod Dominus
Ep. ad noſter exprobrabat inſtitutoribus cærimoniarum, magnis
Reginam. p. 17. magiſtris, laudatoribúſque Pœnitentiæ & auſteritatis: *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei, propter traditionem veſtram?* Matth. xv, 3.

CAPUT XII.

Undecima Propositio. *Poteſtas quam exercent Sacerdotes in delinquentes, habet hunc potiſſimum finem, ut imponat pœnam, non verò conferat remiſſionem peccati, ejúſque abolitionem, infuſione gratiæ ſanctificantis.* Quam Arnaldi eſſe oſtendunt ſequentia.

I. Potestas quam habent Sacerdotes, & quam exercent in tribunali conſcientiæ, in duabus actionibus ſita eſt, *ligandi*, nimirum, vel *ſolvendi*. Utraque finem habet proximum & præcipuum *ſatisfactionem*, quæ vulgò dicitur *Pœnitentia*, & *ſeparatio ab Euchariſtia*, ex doctrina Operis de Frequente Communione. Quod attinet ad poteſtatem ligandi, ſub finem Capitis XXIX. Partis II. ait *conſtare potiſſimam partem poteſtatis ligandi, ſecundùm Patres, eſſe impoſitionem Pœnitentiæ & ſeparationem ab Euchariſtia.*

Capite ſequente, pariter dicit de poteſtate ſolvendi, *ſecundùm ſententiam Concilii Tridentini, & totius Antiquitatis, impoſitionem Pœnitentiæ eſſe finem proximum, quem ſibi proponit Sacerdos in audiendis Confeſſionibus, ut eam poſſit imponere convenientem peccatis quæ audivit.*

CAPUT XIII.

Duodecima Propositio. *Poteſtas Sacerdotis remittendi peccata, & Abſolutio quam largitur ſtatuit anteceſſiſſe veniam & abolitionem culpæ, nec in eam agit, ſed tantùm in pœnam, impoſitâ ſatisfactione conſentanea delicto.* Quam eſſe Arnaldi ſequentia probant.

I. Perpendat Lector ea quæ diximus ad propoſitionem ſextam, judicetque annon hoc ſit conſectarium ejus doctrinæ. *Conſtat*, inquit ſub finem Capitis XIII. Partis II. *ut ſequantur mentem Patrum & ſpiritum totius Eccleſiæ (quæ non poteſt ſeparari ab Eccleſia hujus temporis, niſi à ſolis hæreticis*, ut affirmat Arnaldus eodem Capite) *hominem qui admiſit peccata mortalia debere primùm ea confiteri, deinde ſeriam eorum Pœnitentiam agere, antequàm ad Euchariſtiam accedat.*

II. Quod cùm ita ſit, cùmque ex traditione divina & Apoſtolica, ac prout poſtulat inſtitutio Sacramenti Pœnitentiæ, neceſſe ſit, poſt confeſſionem * *omnes peccato-* * Part.
res ſeſe purgare fructibus pœnitentiæ conſentanea gravitati de- 2. c. 8.
lictorum; ſeſe, inquam, *purgare ſatisfactione à Sacerdote ipſis impoſitâ, antequàm poſſint reconciliari*, hoc eſt, *antequàm reconcilientur abſolutione Sacerdotis*; ſequitur neceſſariò eos debere eſſe in gratia ac purgatos maculâ peccati, antequàm accipiant Abſolutionem Sacramentalem ex ore Sacerdotis. Alioqui *ſeria* eorum non fuiſſet Pœnitentia, quandoquidem delicto mortali etiamnum eſſent inquinati. Itaque, ex diſputatione & ratiocinatione Auctoris Libri de Frequente Communione, proprius effectus Abſolutionis Sacerdotalis & Sacramenti Pœnitentiæ, non eſt delere peccatum, nec etiam remittere pœnam, quæ jam remiſſa eſſet ob *longam, laborioſam, ſeriam & convenientem Pœnitentiam*, ſeu *ſatisfactionem conſentaneam peccatis*; quæ jam purgaſſet animam, antequàm acciperet abſolutionem. Itaque omnis fructus Sacramenti Pœnitentiæ & Abſolutionis eſt tantùm receptio ad uſum Sacramenti Altaris, conjuncta cum teſtificatione Sacerdotis pronunciantis delinquentem ſatisfeciſſe & abſolviſſe Pœnitentiam Canonicam.

III. Hanc

4 *Joannis Vergerii de Haurano*, de quo vide notata ad Librum III. Cap. xiv. §. 6 *Ib. Alethinus.*

5 Hadr. PP. Capit. Angil. dat. 80. T. 2 Concil. Gall. p. 111. *Item generali decreto conſtituimus ut execrandum anathema & velut prævaricator Catholicæ fidei apud Deum reus exſiſtat, quicumque Regum vel Potentum deinceps Canonum Cenſuram in quocumque crediderit, vel permiſerit violandam.* Capit. Aquiſgran. eod. Tomo p. 149. Agap PP. Ep. 2. ad Cæſar. T. 1. Conc. Gall. p. 240. Tolet. XII. Can. 4. Leo I. Ep. 5.

III. Hanc eſſe ſententiam Arnaldi clariùs oſtendent hæc ejus verba ex Cap. XI. P. II. *Liquet*, inquit, *ex univerſa ſerie doctrinæ Patrum, potiſſimam rationem quæ eis fuit differendæ Abſolutionis delictorum, quæ delinquentes erant confeſſi; eſſe quòd quivis, qui gratiâ excidit, & dignus Inferis evaſit, primùm dare operam debeat, ſecundùm præſcriptum Sacerdotis, ut flectat iram divinam precibus, lacrimis, omni genere bonorum Operum; ut ſe purget, prout vult S. Leo, ſatisfactione ſalutari, & Pœnitentiâ conveniente peccatis, ſecundùm Innocentium Pontificem; útque impetret à divina miſericordia gratiam veræ ac firmæ converſionis, antequàm poteſtate Eccleſiæ reconcilietur.* Quod eſt perinde ac ſi diceret priùs oportere hominem reſtitui in gratiam divinam, ſanctificari, elui maculâ peccati, eripique obligationi, quam contraxerat, ſubeundæ pœnæ æternæ, quàm Sacramentaliter abſolvatur. Qui enim dedit operam, ut flecteret iram divinam, omnibus illis officiis, & omni genere bonorum operum; quorum præcipua ſunt caritas, amor Dei, contritióque ac converſio interna; non poteſt non eſſe ſanctificatus, quia Deus numquam recuſat gratiam ſuam, neque veniam peccati ei qui eas ſeriò cupit, & qui facit quod poteſt ad flectendam iram divinam, precibus & lacrimis, de quibus * Ambroſius: *lacrimæ veniam non poſtulant, ſed merentur.* Numquam * Deus *cor contritum, & humiliatum deſpexit.*

* Lib. x. in Luc. col. 216.
* Pſ. L.

CAPUT XIV.

DECIMATERTIA PROPOSITIO. *Opus de Frequente Communione docet ſola opera Caritatis, à Pœnitente edita, eum in gratiam cum Deo reſtituere, ac juſtificare; non abſolutionem Sacramentalem, neque ſolam contritionem internam, quam non comitatur ipſa obſervatio præceptorum divinorum.* Quod probatur.

I. MERITO * S. Gregorius Papa, *habent*, inquit, *hoc Hæretici proprium, ut malis bona permiſceant, quatenus facilè ſenſui audientis illudant. Si enim ſemper prava dicerent, citiùs in ſua pravitate cogniti quod vellent minimè perſuaderent. Sed dum, fallendi arte ad utraque deſerviunt, & ex malis bona inficiunt, & ex bonis mala ut recipiantur, abſcondunt: ſicut qui veneni poculum porrigit, ora poculi dulcedine mellis tingit.* Eadem habet Paulinus * Epiſcopus Aquileienſis, ſcribens contra Felicem & Elipandum. At in Libro de Frequente Communione conſpicuum rei exemplar habemus.

* Mor. v. c. 10.
* T. 4. Bibl. PP. col. 315.

Capite, nimirum, XXXIX. Partis II. agens de diſpoſitione Pœnitentium ad Communionem, ut reconcilientur per Abſolutionem Sacramentalem, occultè hæreſin inſinuat. poſt doctrinam quæ rejici non poteſt.

II. Ut retegamus ſubtilem hanc fallaciam, & quæ facilè minùs cautos decipere queat, id ſtatuendum eſt quod coacti ſumus plus ſemel dicere: Pœnitentiam publicam priſcis Canonibus conſtitutam olim fuiſſe præcepto impoſitam peccatis publicis gravioribus; & delinquentes neceſſe habuiſſe omnia ſubire, & obſervare quidquid erat iis præſcriptum, ut Deo & Societati fidelium ſatisfacerent. Inter leges autem ſatisfactionis præſtandæ hæc erat; eos, nimirum, poſtquàm peccatum confeſſi eſſent, ad Pœnitentiam publicam admiſſos, prout Epiſcopus cenſebat, ſecundùm Canones Conciliorum, per certum annorum numerum laborioſa exercitia humilitatis præſtitiſſe, donec elapſo tempore, ad pacem Eccleſiæ admitterentur Abſolutione Epiſcopali, quæ ſimul erat Sacramentalis & Canonica; ſeu quæ ſimul remittebat delebátque tam maculam, ſeu culpam, quàm pœnam peccati Canonibus conſtitutam. Itaque Pœnitens recipiebatur ad uſum Sacramenti Altaris, poſtquàm acceperat Abſolutionem dilatam donec Pœnitentiæ curriculum abſolviſſet. Quamobrem rectè à Rabano * Mauro definitur Abſolutio hiſce verbis: *Reconciliatio eſt quæ poſt complementum Pœnitentiæ adhibetur.*

* Lib. 2. de Inſ. Cler. c. 30.

III. Præterea reputandum eſt reconciliationem Pœnitentis fieri aut erga Deum, aut erga Eccleſiam; & quatenus ad Deum refertur, eum non indigere certo ullo temporis intervallo, neque actionibus ullis laborioſis ac ſatisfactoriis. Statim enim ac * peccator ſe convertit ad Deum, toto animo, deteſtatus peccatum ex Dei amore; decrevítque conſtanter apud ſe defungi omnibus quæ Deo & Eccleſiæ debet, illico veniam accipit, reditque in gratiam, quamvis nihil eorum quæ utrique debet ſit exſequutus. Satis eſt, ſi modò id præſtare in poſterum ſtatuerit; quod ſi poſtea negligeret, non eſſet integra, neque vera converſio, neque effectum ſortiretur, propter impedimentum, quod gratiæ objiceret.

* Concil. Trident. Seſſ. XIV. c. 4.

IV. *Caritas*, inquit * Auguſtinus, *nihil aliud eſt quàm bona voluntas.* Quæ voluntas debet complecti quæcumque præcepta ſunt, internâ animi affectione, quam idem vocare ſolet * *præparationem cordis;* quâ homo paratus eſt exſequi præcepta, quotieſcumque occaſio ſeſe dabit. Hinc factum ut S. Chryſoſtomus dixerit [6] *eſſe in noſtra poteſtate, momento temporis, mutare univerſam vitam noſtram, atque ex luto fieri aurum.*

* De gratia Chriſti cap. 23. & in Pſal. 56.
* Epiſt. V.

Sed ut Pœnitens reconciliaretur Eccleſiæ, non ſatis erat eum conſilium cepiſſe de ſatisfaciendo, dum vigebant Leges de Pœnitentia publica. Oportebat bonam illam voluntatem ſeſe prodidiſſe actionibus externis Pœnitentiæ, pro ratione & tempore definitis à Conciliis, aut præſcriptis ab Epiſcopis; ut quis cenſeretur meruiſſe gratiam abſolutionis & receptionis in communionem Eccleſiæ.

V. Hiſce poſitis, non erit difficile oſtendere Scriptorem Operis de Frequente Communione doctrinam plenam erroris hanc protuliſſe: ſolam Pœnitentiam internam, quamvis, ut loquitur * Concilium Tridentinum, *perfectam caritate*, non ſufficere ad juſtificandum peccatorem, redeundúmque in gratiam cum Deo; ſed opera Pœnitentiæ externæ eſſe cum ea conjungenda, ut hoc beneficium à Deo impetretur. Quam in rem poſſem proferre multa loca Operis de Frequente Communione, ubi agit de Operibus ſatisfactoriis antiquæ Pœnitentiæ, & de neceſſitate eorum adhibendorum ad impetrandam veniam à Deo. Sed nunc quidem ſatis habebo proferre quod animadverti in Cap. XXXIX. Partis II. ubi ſermo eſt de Pœnitentia eorum qui relabuntur in eadem peccata, poſt Pœnitentiam.

* Seſſ. 14. c. 4.

VI. Ibi Scriptor, qui nomine Arnaldi utitur, poſtquàm dixit *fictis illis pœnitentiis non reddi animum mundiorem, ſed contra fœdiorem; pœnitentiámque, quæ nihil habet præter deſideria & conſilia, quæ nulla gignunt opera nec ullum effectum firmum ſeriæ reſipiſcentiæ, eſſe Pœnitentiam hominis damnati, Pœnitentiam vanam & mortuam, Pœnitentiam quæ ducit in Inferos, & in iis etiamnum obtinet;* ſibi objicit celebrem hunc locum Scripturæ, *in quacumque hora ingemuerit peccator, ſalvus erit;* quam objectionem ſic proponit: *Scio equidem eos, qui nolunt uti dilationibus illis ſalutaribus, quas S. Carolus vult à Sacerdotibus tam frequenter adhiberi, ſolere afferre hæc verba Ezechielis* &c.

VII. Ut hæc objectio ad rem faciat, neceſſe eſt ut quidpiam opponat, quod conſiſtere nequeat cum iis, quæ antea propoſita fuerant. In eo loco, quem Arnaldus putat ex Ezechiele deſumtum, agitur duntaxat de reconciliatione interna, quæ fit cum Deo ſolo, non de externa & Canonica, quæ pertinet ad hominum ſocietatem. Itaque oportet id quod ab Arnaldo dictum eſt intelligi etiam de reconciliatione interna Dei & animi pœnitentis, non de externa & Eccleſiaſtica; alioquin abſurda foret objectio.

VIII. Clariùs hoc intelligere licebit ex reſponſione Arnaldi, quæ duplex eſt. Prior eſt hæc verba quæ vulgò proferuntur, quaſi ex Propheta Ezechiele, in Scriptura non exſtare, qua de re poſtea agemus. Poſterior, *ſi quid ſit in decimo octavo & trigeſimo tertio Capite Ezechielis, quod affine ſit hiſce verbis, neminem tamen negaturum nullum ineſſe poſſe eis pondus, niſi vero Prophetæ ſenſu intelligantur.* Prophetam autem, in illis Capitibus, ita loqui ut ſatis oſtendat opera debere antecedere fruitionem felicitatis, quam ea verba pollicentur. Decimo enim octavo Capite, ſcriptum eſt: * *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & juſtitiam, vitâ vivet & non morietur.* Paullò pòſt populum ad converſionem hiſce verbis * hortatur:

* Verſ. 21.
* Verſ. 30. & 31.

6 Hom. 1. in Joan. ἔξεστι γὰρ οὐχὶ ἐν πολλαῖς ἡμέραις ἀλλὰ καὶ ἐν μιᾷ ῥοπῇ μεταβαλεῖν τὸν βίον ἅπαντα. Mox: ὅτι ἔξεστιν ἀθρόον μεταβαλεῖν καὶ χρυσὸν γενέσθαι ἀντὶ πηλοῦ.

7 Si

tatur: *Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite à vobis omnes prævaricationes veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum & ſpiritum novum.* Capite vero XXXIII. poſtquàm promiſit peccatori, nomine Dei, peccatum ei non nociturum, ſtatim ac ſe converterit, paullo poſt explicat quæ ſit illa converſio: * *Si autem dixero impio morte morieris, & egerit pœnitentiam à peccato ſuo, feceritque judicium & juſtitiam, & pignus reſtituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injuſtum, vitâ vivet & non morietur. Omnia peccata ejus, quæ peccaverit, non imputabuntur ei.*

* Verſ. 14. 15. 16.

IX. Ex hiſce locis Ezechielis, Arnaldus deducit conſectarium, quod confirmat propoſitionem, quam demonſtrare aggreſſus ſum. *Annon*, inquit, *liquet ex hiſce verbis, eum Prophetam, non magis quàm omnes alios, nullam habere veram converſionem, quæ non ſit ſita in mutatione vitæ inquinatæ, in vitam ſanctam; in deſertione vitiorum, complexuque virtutis?* &c.

Reputet nunc ſecum Lector judicio præditus, quâ ratione rejiciat Arnaldus ſententiam vulgò receptam, quam falsò Ezechieli Prophetæ tribuit. Cum autem ea ſententia affirmet, ex opinione Patrum qui ea uſi ſunt, ut poſtea dicemus, ſtatim ac peccator ad Deum toto animo converſus fuerit, & contritâ mente reſipuerit, eum redire in gratiam cum Deo, atque in ſtatum ſalutis; ſequitur Arnaldum negantem hanc propoſitionem hoc ſenſu ſumtam, poſtulantemque mutationem non tantum voluntatis, ſed etiam actionum; credidiſſe ſolam contritionem, non ſufficere ad delendam maculam peccati, eúmque in ſtatum ſalutis reſtituendum, ſed opera etiam eam in rem eſſe neceſſaria.

X. Sola *vera converſio*, nulla alia, nos poteſt in viam ſalutis ducere. Arnaldus autem negat ullam eſſe *veram converſionem*, aut promiſſionem ullam ſalutis, *niſi iis legibus quas fert Deus* in locis Prophetæ Ezechielis; in quibus, ſi Arnaldo credimus, Deus negat ſatis ſibi eſſe voluntatem, ſed poſtulat etiam opera extrinſecus producta; qualia ſunt bene facere pauperibus, reddere depoſitum, reſtituere ea quæ malè parta ſunt, parère Dei mandatis. Itaque bonis operibus re ipsâ editis promiſerit Deus ſalutem, & gratiam ſuam alligarit; non verò ſoli mutationi voluntatis, perfectâ contritione; neque Pœnitentiæ, aut Abſolutioni Sacerdotali.

CAPUT XV.

DECIMAQUARTA PROPOSITIO. *Auctorem Operis de Frequente Communione vehementer erraſſe, cùm temerè negavit hanc ſententiam:* Quacumque horâ ingemuerit peccator, ſalvus erit, *nuſquam in Scriptura exſtare, aut ſecundùm Textum Hebræum, aut ſecundùm LXX. Interpretes.* Quod probatur.

I. EST cur miremur temeritatem ac præceps ingenium Auctoris confidenter negantis in ulla editione Bibliorum exſtare memorata verba. * *Quamvis*, inquit, *ea verba à multis Recentioribus laudata fuerint, quaſi reverâ eſſent in Scriptura, attamen in ea non leguntur, nec qui ea laudant, quemcumque laborem quærendi ſuſcipiant, unquam ea invenient, neque in noſtra Editione vulgata, neque in Textu Hebraico, neque in Verſione LXX. Interpretum, neque in Paraphraſi Chaldaica, neque in ulla alia Verſione, aut vetere, aut nova.* Si hic Scriptor diligenter evolviſſet Sacras Scripturas, omnéſque verſiones quas memorat, vel etiam veteres Patres, talia affirmare auſus non eſſet, inveniſſetque locum in quo exſtant.

* Part. 2. c. 39.

II. Diſcat igitur quòd ignorare eum non oportuit, eum locum non eſſe Ezechielis, ſed Iſaiæ, ſecundùm verſionem LXX. Int. ubi hiſce verbis conceptus eſt, Cap. XXX, 15. ὅταν ἀποστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ, *cùm converſus ingemueris, tunc ſalvus eris.* Procopius habet ἐπιστραφεὶς. Quorum verborum eadem eſt ſententia, ac ſi legeremus: *quacumque hora ingemuerit peccator ſalvus erit.* [7] Propheta enim alloquitur peccatorem, docetque eum rationem quâ poſſit liberari peccato, quæ eſt mutatio voluntatis ad Deum converſæ, & quæ teſtatur quam eum peccati pœniteat ſuſpiriis, ac gemitibus: quemadmodum eum explicat * S. Cyrillus. S. Cyprianus profert eum Iſaiæ locum, ſub finem libri de Lapſis & Epiſt. XVIII. Eo etiam utuntur S. Pacianus in Ep. III. contra Novatianos, & S. Hieronymus ſub finem Commentariorum, quos ſcripſit in Michæam Prophetam, ubi ſic eum profert: *ſtatim ut converſus ingemueris, ſalvus eris.* S. Fulgentius, libro de Fide ad Petrum, habet; *ſi converſus fueris & ingemueris, ſalvus eris.* S. Gregorius * Papa: *peccator*, inquit, *in quacumque die converſus ingemuerit, ſalvus erit*: quemadmodum citatur & à * Ruperto, & ab auctore Libri inſcripti, * *de Conflictu virtutum & vitiorum*, qui ſubjunctus eſt IX. Tomo Operum Auguſtini. Alii ſic eum efferunt: *quacumque horâ peccator ingemuerit & converſus fuerit, vitâ vivet*, ut Auctor Libri *de vera & falſa Pœnitentia*, tributi S. Auguſtino. Petrus Damiani * & Urbanus * IV. legunt etiam: *quacumque horâ.* Sed hæc verba referunt potiùs ad Ezechielem, quam ad Iſaiam, & prius quidem videtur voluiſſe duo diſtincta loca proferre, alterum Ezechielis: *Quacumque horâ, peccator converſus fuerit, vita vivat, & non morietur*; alterum Iſaiæ: *& cùm converſus ingemuerit, tunc ſalvus erit.*

* Lib. 3. in Iſaiam T. 2. p. 425.
* Lib. VII. Ep. 54.
* Lib. 1. in Levit. c. 18.
* Cap. 5.
* Opuſ. 16. c. 1.
* In Pſ. 50.

III. Ut vera dicam, verba Prophetæ Ezechielis, quæ ſunt Cap. XXXIII, 12. eamdem ſententiam complectuntur ac verba Iſaiæ, ſecundùm LXX. Int. aut quemadmodum ea protulit Arnaldus. Verba Ezechielis ſic ſonant: *impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* Annon perinde eſt ac ſi dixeris: *quacumque horâ, peccator ingemuerit ſalvus eris*, quemadmodum locum exprimit Richardus * S. Victoris. Oportet enim gemitum conjunctum eſſe cum vera converſione, quæ juncta ſunt à LXX. Interpretibus, & omnibus Scriptoribus quos laudavi, qui hauſerunt hunc locum ex Græca Tranſlatione. In qua obſervet Lector hanc rationem loquendi, ὅταν ἀποστραφεὶς στενάξῃς, & Latinè, *cùm converſus ingemueris*, idem eſſe ac ſi diceremus: *ſtatim ac ad te reverſus gemes*, vel: *eodem tempore, eodem momento.* Quod Hebræi & Græci ſolent ſic exprimere: *quacumque die*, vel *quacumque horâ.*

* De pot. lig. & ſolv. c. 4.

IV. Sic in Geneſi * Deus alloquitur primum noſtrum parentem, cùm eum vetat edere fructum arboris cognitionis boni & mali: *in quocumque die comederis ex eo, morte morieris*; hoc eſt, eris obnoxius morti, corpúſque tuum & ejus temperatio quotidie collabaſcent; ut locum interpretantur * S. Auguſtinus, * Proſper & multi alii. Itaque *dies* illic ſumitur pro *momento.* Eadem eſt ratio vocis *hora.* Sic cùm Nabuchodonoſor edicit morte plectendum eum, qui ſtatuam non adorabit, ita loquitur: *Eadem horâ mittetur* in fornacem, hoc eſt illico. Apud * Matthæum dicitur ſervus Centurionis curatus fuiſſe eadem hora, quâ Jeſus-Chriſtus ei quod petebat conceſſit: *& ſanatus eſt puer in illa hora.* Vide & Matth. XVII, 17. & Luc. Act. XVI, 18. Prætermitto innumera alia exempla, ex quibus conſtat, *quocumque die*, vel *quacumque horâ*, vel *quocumque momento*, perinde eſſe. Itaque loci Iſaiæ: *In quacumque hora*, vel, *quocumque die converſus ingemueris peccator ſalvus erit*, hic eſt ſenſus, ſtatim ac peccator converſus fuerit contritione & pœnitentiâ, rediturum in gratiam cum Deo, & in ſtatum ſalutis.

* Cap. II, 17.
* De Gen. ad litt. c. 10. & 2. de pecc. mer. c. 16.
* 2. de vita Cont. c. 19.
* Cap. VIII, 13.

* CAPUT XVI.

DECIMAQUINTA PROPOSITIO. *Scriptor Libri de Frequente Communione damnatus eſt atque obnoxius Cenſuræ Concilii Tridentini, propter capita doctrinæ expoſita ad propoſitionem XIII.* Quod probatur.

I. CONCILIUM Tridentinum Seſſione XIV. Canone VII. anathema iis denuntiat qui dixerint *confeſſionem olim obſervatam tantùm fuiſſe ad ſatisfactionem canonicam*

7 Si attentiùs legatur hic Iſaiæ locus, liquebit non agi in eo de converſione ad bonos mores aut de ſalute æterna peccatorum; ſed de fiducia in Deo repoſita, & liberatione Iſraëlitarum, quos Deus vetat credere Ægyptiis. Vide *Hieronymum* ad hunc locum. *Th. Alethinus.*

8 At

cam imponendam. Scriptor autem Operis de Frequente Communione, contendit *Concilium Tridentinum docere Confeſſionem peccatorum ſingillatim finem atque objectum habere impoſitionem pœnarum, quibus debent expiari.* Eſt hæc inſcriptio Capitis XXX. Partis II. in quo Capite docet *Concilium oſtendens neceſſitatem Confeſſionis non tantùm omnium peccatorum ſummatim, ſed etiam particulatim, nullam aliam ejus rei proferre rationem; niſi quòd Sacerdotes judicium hoc, incognitâ cauſâ, exercerent, nec æquitatem in pœnis injungendis ſervare poſſent.* Deinde hæc addit verba, quæ disertè damnata ſunt Canone Concilii. *Unde liquet in ea re, ut in ceteris omnibus, Concilium ſequutum eſſe ſententiam Antiquitatis, quæ ſemper habuit Confeſſionem quaſi introitum ad impoſitionem Pœnitentiæ.* Similia docet, Capite antecedente, ubi Sacerdotes ab eo dicuntur *exercere oportere poteſtatem clavium, ligando æquè ac ſolvendo.* Addit etiam, *ligare peccatorem, ſecundùm antiquos Patres, eſſe eum Pœnitentium numero adſcribere, ei præſcribere tempus & rationem Pœnitentiæ, eùmque interea arcere à participatione myſteriorum.*

II. Idem eſt finis, atque objectum poteſtatis ligandi, ac poteſtatis ſolvendi. Itaque ſi ligare peccatorem ſit tantum ei Pœnitentiam vel ſatisfactionem pro peccatis imponere, & Communionem interea negare; ſequitur ſolutionem, vel abſolutionem, quæ eſt, ut loquuntur Philoſophi, *correlatum* prioris, eſſe tantùm declarationem quâ Pœnitens pronunciatur impleviſſe Pœnitentiam, ac ſatisfeciſſe Eccleſiæ, cjuſque ad Communionem receptionem. Itaque univerſa juriſdictio Sacerdotis in peccatorem refertur tantùm ad pœnam ac ſatisfactionem Canonicam; quam ſententiam damnavit Concilium.

* Lib. 1. c. 8 §. 15. Non repetemus hîc quod * alibi obſervavimus de corruptione verborum & ſententiæ Concilii in hoc negotio. Oſtendimus Concilium protuliſſe duas rationes neceſſitatis Confeſſionis, quas Scriptor Operis de Frequente Communione de induſtria in unam confudit, quæ nec potiſſima eſt.

III. Præterea Concilium oppugnat opinionem Arnaldi, quam XIII. Propoſitione expoſuimus. * Docet enim Concilium *etſi Contritionem aliquando caritate perfectam eſſe contingat, hominémque Deo reconciliare, priuſquàm hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominùs reconciliationem ipſi Contritioni, ſine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam.* Arnaldus verò docet ſolâ contritione non juſtificari hominem, niſi ſatisfactio accedat, operáque Pœnitentiæ impoſita à Sacerdote, quemadmodum vidimus. * Seſſ. 14 cap. 4.

Sic & Canone IX. ejuſdem Seſſionis, cùm Concilium ei anathema dicat, qui dicet Abſolutionem Sacramentalem eſſe nudam declarationem, quâ Sacerdos pronunciat peccata remitti; evertitur propoſitio & doctrina Arnaldi; qui putat Abſolutioni præire oportere reconciliationem peccatoris, & remiſſionem culpæ, ut ad Propoſitionem XIII. oſtendimus.

CAPUT XVII.

DECIMASEXTA PROPOSITIO. *Arnaldum incurriſſe in Cenſuram editam à Sixto IV. Papa contra Petrum Oxomenſem, ejúſque Sectatores, de dilatione Abſolutionis poſt Confeſſionem, donec abſoluta ſit Pœnitentia & ſatisfactio.* Quod probatur.

I. IS Petrus Theologus erat Univerſitatis Salmanticenſis, qui inter alios errores hunc propugnabat, * *non peractâ Pœnitentiâ, confitentes abſolvi non debere*, ut intelligere eſt ex Sixti IV. Extravagante. Quæ opinio, cum multis aliis, primùm damnata fuit ab Alphonſo Carillo, Archiepiſcopo Toletano, in conventu Theologorum, quem juſſu ſingulari Pontificis Alcalam convocavit anno MCCCCLXXIX. Deinde hanc ejus ſententiam confirmavit Sixtus Papa, cujus hæc ſunt verba: *Pro potioris cautela ſuffragio, omnes & ſingulas propoſitiones prædictas, falſas, S. Catholicæ fidei contrarias, erroneas & ſcandaloſas, & ab Evangelica veritate penitus alienas, ſanctorum quoque Patrum decretis, & aliis Apoſtolicis conſtitutionibus contrarias fore, ac manifeſtam hæreſim continere, dictâ auctoritate declaramus.* Sic Papa ille qualificat, ut more hodierno loquar,

* Bull. T. 1. in Conſt. 17. Sixt. IV & apud Alphonſum à Caſtro Libro IV. in vocabulo Confeſſio.

hanc Propoſitionem, *differendam eſſe abſolutionem ad abſolutam uſque pœnitentiam.*

II. Arnaldus, aut potiùs Scriptor Libri de Frequente Communione, eamdem doctrinam habet, & deteriorem: cùm primum contendat Pœnitentiæ antiquæ partem præcipuam eſſe dilationem Abſolutionis, donec perfecta eſſet Pœnitentia; deinde & Pœnitentiam & hanc dilationem eſſe juris divini & immutabilis, ut oſtendimus ad Propoſitiones III, IV, V, VI, & VII. Unde ſequitur eam conſuetudinem differendæ abſolutionis mutari ullâ remiſſione non poſſe, Sacerdotique nullo in caſu, ne inſtante quidem morte, licere abſolvere confeſſum peccata, niſi priùs ſatisfecerit ex rigore veterum Canonum, Pœnitentiámque peregerit convenientem peccatis. Neque enim homines in jure divino quidquam immutare, aut remittere poſſunt: quemadmodum, nec in caſu neceſſitatis non licet aliter baptizare quàm aquâ, aut conſecrare, in S. Miſſæ Sacrificio, aliam materiam, præter panem & vinum. Quod obſervandom quoque in ceteris omnibus, quæ ad Sacramenta pertinent, ſuntque in prima inſtitutione à Jeſu-Chriſto conſtituta, mandatis immutabilibus, quale Pœnitentiam antiquam vult haberi Arnaldus.

III. Quamobrem auctor Libri de Frequente Communione magis ſubjacet cenſuræ Papæ Sixti, quàm Petrus Oxomenſis, opinióque ejus dignior eſt quæ habeatur hæretica quàm ſententia Theologi Hiſpani. Neque enim hic docebat conſuetudinem, quam intromiſſam cupiebat, eſſe juris divini, ac Sacramenti eſſentialis. Bulla certè nullam ejus rei mentionem facit, cùm Arnaldus ita eam ſe habere contendat, eáque utatur quaſi fundamentali dogmate, quo nititur univerſa ejus doctrina, & conſilium reformandi Eccleſiam.

IV. Sed ne apertè ſe fautorem Hiſpani illius Hæretici profiteretur, * excogitavit ſubterfugium æquè falſum ac ridiculum. Vult enim nobis perſuadere Petrum Oxomenſem damnatum fuiſſe duntaxat quia negabat ullâ ratione licere Abſolutionem concedere, antequàm abſoluta eſſet Pœnitentia. Quod ipſe verum eſſe non putat, *cùm fateatur eſſe occaſiones, in quibus, ex inſtitutis SS. Patrum, poteſt abſolvi atque ad Communionem recipi peccator, qui aliòqui non ſubiit priùs exercitia Pœnitentiæ;* ut cùm inſtat mortis periculum. * Part. 2. c. 15.

V. Hæc reſponſio, qua Arnaldos etiam utitur * *in defenſione Veritatis Catholicæ contra Meleterium*, clarè oſtendit infirmitatem cauſæ, quæ ad incitas eſt redacta, nec poteſt aliter declinare notam Cenſuræ, quâ Hæreſum numero adſcribitur. * Pag. 16.

Quis eum docuit Petrum Oxomenſem exiſtimaſſe, ne in caſu quidem inſtantis mortis, Abſolutionem numquam antecedere debuiſſe exſequutionem Pœnitentiæ? Certè Bulla hac de re nihil habet, damnátque quaſi hæreſim propoſitionem quæ eſt fundamentum Libri de Frequente Communione, ut jam obſervavimus.

VI. Præterea illa ipſa interpretatio Bullæ, quam Arnaldus, ſine auctoritate atque argumento, protulit, in ipſum convertitur atque adſeclam reddit Petri Oxomenſis, ac proinde eidem damnationi obnoxium. Arnaldus enim defendit Propoſitionem eodem ſenſu, quem ipſe hæreticum eſſe, ſecundùm Bullam, oſtendit; quandoquidem exiſtimans dilationem Abſolutionis Sacramentalis poſt Confeſſionem eſſe juris divini, atque immutabilis, neceſſe eſt fateatur numquam cuiquam licere, quocumque in caſu eam remittere, aut aliter adminiſtrare Sacramentum, quàm ſecundum *uſum * primævum, uſum Apoſtolorum, omnium Patrum, univerſum Eccleſiæ per duodecim propemodum ſæcula;* ut utar ejus verbis. * Part. 2. c. 47.

CAPUT XVIII.

DECIMASEPTIMA PROPOSITIO. *Auctorem Libri de Frequente Communione fuiſſe Cenſurâ notatum à Facultate Theologica Pariſienſi, & nonnullas opiniones, quas Opus illud complectitur, judicatas hæreticas.* Quod probatur ſequentibus.

I. ERUDITUS calamus me levavit labore, qui mihi ſuſcipiendus fuiſſet ad hanc Propoſitionem longâ oratione

oratione dilucidandam. Emiſſus eſt enim à viro docto nuper libellus egregius, in quo Cenſura ac damnatio libri Mileterii aptatur Operi de Frequente Communione, oſtenditque Auctor eamdem notam erroris, temeritatis atque hæreſeos, quam Facultas Theologiæ appoſuit quibuſdam propoſitionibus hauſtis ex libro, cui titulus eſt: *Verus Pacificus &c. ſcriptus à Theophilo Bracheto Mileterio*, convenire quoque Operi de Frequente Communione, in quo illæ Propoſitiones leguntur.

II. Ac ſanè, ut vir ille eruditus, quicumque ſit, rectè obſervavit, *Pacificus* eſt *novum organum doctrinæ Libri de Frequente Communione*, ſi huic larva detrahatur. Quod oſtendam eâ brevitate quam viri illius opus neceſſariam fecit; néve repetitionibus utar Lectorem de uno quoque articulo amandabo ad Propoſitionem, ad quam copioſiùs allata ſunt loca conſentanea dogmatibus Pacifici cenſurâ notatis.

Primum genus Propoſitionum cenſurâ notatarum.

Primum genus Propoſitionum damnatarum ad rationem priſcæ Pœnitentiæ pertinet. Pacificus * dicebat *veterem formam Pœnitentiæ, quæ non ampliùs hodie in uſu eſt, fuiſſe à Chriſto inſtitutam.* * *Eam eſſe ex traditione Apoſtolica ac proinde immutabilem. Omnem uſum contrarium, quamvis longo tempore invaluerit, eſſe manifeſtum abuſum, eùmque eò graviorem, quo eſt antiquior; eoque digniorem reformatione, quo magis deploranda ſunt ejus mala.* Quæ aliquoties repetit, ut Cap. XVII.

* Cap. 12.
* Cap. 15.

CENSURA *earum Propoſitionum à Facultate Theologica.*

* Pag. 9.

*Hæ * Propoſitiones in quantum damnant diſciplinam & conſuetudinem Eccleſiaſticam, ab omnibus Catholicæ Communionis Eccleſiis receptam, quantumcumque diuturnam, tamquam abuſivam & inſtitutioni Chriſti ac Evangelicæ doctrinæ contrariam, temerariæ ſunt, Eccleſiæ injurioſæ & hæreticæ.*

Doctrina Operis de Frequente Communione ſimilis doctrinæ Pacifici.

Operis de Frequente Communione ſermo ſimilis eſt Mileteriano, ut oſtendimus ad Propoſitionem octavam. Contendit enim formam Pœnitentiæ, nunc in Eccleſia receptam, eſſe *abuſum, corruptionem, prolapſionémque morum.* Idem affirmat Pœnitentiam veterem, nunc obſoletam, eſſe traditionis divinæ & Apoſtolicæ, immutabilem, & pertinentem ad fidem. Vide & quartam noſtram Propoſitionem. Itaque Cenſurâ notatum eſt æquè ac Liber Mileterii.

Secunda propoſitio Cenſurâ notata.

* Cap. 17. & 18.

Pacificus dixit * *eſſe hæreſin, ſi quis credat ab Eccleſia mutari poſſe inſtitutiones Apoſtolicas.*

CENSURA.

Hæ Propoſitiones in quantum negant auctoritatem penes Eccleſiam eſſe condendi novas Leges & aliud ſtatuendi, quàm quod Apoſtoli inſtituerunt, ſive circa ea quæ ad regimen Eccleſiaſticum, ſive quæ ad cultum divinum, officium & cærimonias pertinent, temerariæ ſunt, Eccleſiæ injurioſæ & hæreticæ.

Doctrina Libri de Frequente Communione ſimilis doctrinæ Pacifici.

Vide Propoſitiones IV. & ſequentes ad X. intelligéſque damnatam Propoſitionem eſſe conſectarium neceſſarium

* Pag. 106.

doctrinæ novi Pœnitentiarii. Dicit exempli gratiâ, in * Præfatione, *Eccleſiam nos docere nullam aliam agnoſcendam eſſe regulam veritatum Catholicarum, præter traditionem Apoſtolicam &c. nec ſequendam ratiocinationem, aut conſuetudinem hominum in rebus Eccleſiaſticis, ſed auctoritatem divinam.* Quod dicit reſpiciens conſuetudinem nunc receptam de Pœnitentia, confirmatámque conſenſu univerſæ Eccleſiæ, & præſertim à Concilio Tridentino. Eſt ergo hæreſis, ſi quis dicat Eccleſiæ poteſtatem eſſe mutandi formam Pœnitentiæ antiquæ, quæ eſt juris divini & immutabilis, ex doctrina Libri de Frequente Communione, non ſecus ac ex doctrina Mileterii; ac proinde utrique communis eſt cenſura.

Tertia Propoſitio Cenſurâ notata.

Mileterius dixit, * *Abſolutioni locum eſſe non poſſe, nec eam ratam eſſe, niſi anteceſſerit Pœnitentia.* * *Præſtatione ſatisfactionis & Pœnitentiæ injunctæ, Pœnitentem fieri idoneum excipiendæ non fruſtra abſolutionis gratiæ.* * 1 25. * 4 28.

CENSURA.

Iſtæ propoſitiones quatenus aſſerunt exſequutionem Pœnitentiæ, ſeu ſatisfactionis impoſitæ neceſſariò, & ex inſtitutione Chriſti ac invariabili Sacramenti natura, ita prærequiri abſolutioni, ut alioquin Abſolutio non ſit valida, niſi ejuſmodi ſatisfactio priùs completa fuerit, temerariæ ſunt & hæreticæ, & à Sixto IV. contra Petrum de Oſma, illiuſque ſequaces prædamnatæ, Bullâ datâ anno Domini MCCCCLXXVIII.

Doctrina Libri de Frequente Communione ſimilis doctrinæ Pacifici.

Eam explicuimus ad Propoſitiones VI. & XVI. quæ ſunt antecedentium conſectaria. Auctor Libri de Frequente Communione docet * ex inſtitutione Chriſti, * immutabili & neceſſaria, & * *ſecundùm regulas hauſtas ex traditione (quæ * traditio eſt ſola norma veritatum Catholicarum)* * *ordinem obſervandum à Sacerdotibus in uſu poteſtatis ligandi & ſolvendi, quam à Servatore acceperunt, in eo ſitum eſſe ut abſolvant peccatores, niſi poſtquàm eos reliquerint in gemitibus & in lacrimis, & poſtquàm egerint Pœnitentiam peccatis conſentaneam.*

Manifeſtum eſt doctrinam Libri de Frequente Communione, ab Arnaldo adoptati, eſſe eamdem ac doctrinam Pacifici, ſubjectámque proinde eſſe Cenſuræ Facultatis Theologicæ.

Quarta Propoſitio Cenſurâ notata.

Pacificus contendit * *Contritionem perfectam non eſſe effectum Abſolutionis, ſed diſpoſitionem quæ antecedit Abſolutionem. Quæ diſpoſitio perfici non poteſt, aut contritio perfecta fieri ex attritione aut contritione imperfecta, niſi ſatisfactione & exercitio Pœnitentiæ.*

CENSURA.

Iſtæ propoſitiones in quantum negant ullum ex attrito evadere poſſe contritum, niſi per injunctæ ſatisfactionis & Pœnitentiæ actiones, temerariæ ſunt & erroneæ.

Doctrina Libri de Frequente Communione conſentanea damnatæ.

Legantur quæ diximus ad Propoſitionem XIII. & XIV. ubi demonſtravimus ex doctrina hujus Libri, poteſtatem Sacerdotis non exſeri, niſi poſt veniam & abolitionem peccati, quæ impetrantur operibus ſatisfactoriis. Idem docet * ex traditione divina atque Apoſtolica, *ex mandato item Chriſti*, neceſſe eſſe ut poſt Confeſſionem *peccatores ſeſe purgent fructibus ſatisfactionis conſentaneæ gravitati delictorum, antequam conſequantur reconciliationem.* Imò verò contendit *miraculum eſſe* *, *in ordine gratiæ, cùm peccator dignus eſt reconciliatione, abſque omnibus illis moris.*

Præterea probavimus ad Propoſitionem XIII. conſectarium eſſe doctrinæ Auctoris, ut neque Abſolutio Sacramentalis, neque Contritio perfecta peccatori gratiam reddat, ſed tantum obſervatio ipſa præceptorum Dei & bona opera.

CAPUT XIX.

DECIMAOCTAVA PROPOSITIO. *In Opere de Frequente Communione, eſſe alias Propoſitiones temerarias, vel falſas.*

I. UT rem in pauca contraham, néve diu ſingulis immorer, aliquot falſas Propoſitiones in hoc unum Caput compingam. Prima ſapit fermentum Sectæ *Illumina-*

Illuminatorum, quibus cùm non ſatisfaciant quæ vulgò fiunt ac docentur, neceſſe eſt confugere ad peculiares inſpirationes, afflatúmque ſingularem. Qui fons eſt multorum errorum, novorumque dogmatum noxiorum integritati fidei & diſciplinæ Eccleſiaſticæ. Hujus generis ſunt potiſſima dogmata, quibus innititur quaſi fundamentis novorum Pœnitentiariorum doctrina. Unum atque alterum exemplum ex Præfatione Operis petam.

* Præf. p. 39. II. Ait * *ſi quis eſſet aliqua in re Lege ſolvendus, ut aliquando neceſſe eſt, neminem poſſe tutiùs Lege ſolvere, quàm eos quibus animus Legiſlatoris eſt notus. Si oporteat eam attemperare infirmitati hominum, à nemine id poſſe utilius fieri, quàm ab iis qui norunt rationem quâ Deus homines regit.* Poteſtatem concedit Directoribus, hominibus privatis, ſed factioni ipſius addictis, ſolvendi homines legibus divinis atque Eccleſiaſticis de Pœnitentia, (eò enim ſpectat ejus oratio) quam poteſtatem negat eſſe Eccleſiæ Univerſæ, Conciliis generalibus & Pontificibus Maximis; quibus exprobrat licentiam, corruptionem, prolapſionémque morum, quod rigorem veterum Canonum remiſerint, ut antea oſtendimus.

* Pag. 81. III. Diſertiora ſunt etiam * eam in rem verba, quæ poſtea leguntur in eadem Præfatione. *Deus*, inquit, *qui in Eccleſia unitatem ſuam magnificat variis modis, numquam magis eam extollit, quàm cùm defendit Caput Doctrinæ, aut reſtituit partem Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, eruditione ac virtute unius viri, in quem unum peculiare illud donum confert, quemadmodum ipſe eſt unicus in Eſſentia ſua.* Annon hac ratione defendit ingenium moroſum ac factioſum fanaticorum; probátque omnia commenta, quæ recedunt à communi adminiſtratione univerſæ Eccleſiæ? Quæ abſurditas cum hac poteſt comparari, Deum *in hominem unum peculiare donum conferre, quemadmodum ipſe eſt unicus in Eſſentia ſua?* Annon eſt hæc comparatio æque impia ac ſcandaloſa, cùm feneſtram aperiat omnibus fraudibus Inimici, qui induit ſæpe perſonam Angeli lucis?

* Pag. 40. IV. En alterum errorem, * in eadem Præfatione. *Populus*, inquit, *Judæus accuratâ obſervatione Legis, & ingenti illo numero religioſorum rituum, nihil apud Deum commeruit; quia hæc faciebat ſine ejus ſpiritu & ſine cognitione veri finis, propter quem ea fieri debebant.* Si diceret multos fuiſſe, in eo populo, qui cùm Deum fideliter non colerent, carebant ejus ſpiritu, nihilque apud eum merebantur, nihil eſſet quod ea in re carperemus. Verùm ita loqui univerſè de toto populo Judæo, ſine exceptione ulla temporum atque hominum; id demum eſt temerè judicare, & quid ſcribas parum attendere. Præterea *accurata obſervatio Legis* non poterat eſſe, ſine gratia & ſpiritu Dei. Vide quæ hac de re jam diximus Lib. VI. c. 13.

V. Non minor eſt error qui habetur Parte III. C. XI. Operis de Frequente Communione, ubi negatur Deus illâ honorari, qua de re jam diximus Lib. VI. Capite ultimo. Sed quid dicemus de eo, quod imprudenter habet in * Præfatione, *Sacerdotem complecti eminenter univerſam Eccleſiam.* (* Pag. 63.) Eccleſia eſt collectio Fidelium, ſub uno Capite conſpicuo. Papa quidem ejus eſt Caput univerſale & ſummum, Epiſcopi verò peculiaria, atque inferiora. At ſimplices Presbyteri neque ſunt Epiſcopi, neque Papæ, ac proinde eminenter Eccleſiam ſinguli non complectuntur. Nimis minuitur dignitas Epiſcoporum & Summi Paſtoris, ſi ad merum Sacerdotium demittatur.

VI. Verùm alio in loco nimis extollit, & contra jus ſupremi Vicarii Chriſti, dignitatem ſimplicium Epiſcoporum, quibus omnibus Papalem confert honorem, & juriſdictionem per totum orbem tribuit. Eadem enim * in Præfatione ait *Epiſcopos eſſe ſucceſſores Apoſtolorum* &c. *& heredes principatûs cæleſtis, quem Deus iis in univerſum orbem largitus eſt.* (* Pag. 132.) Apoſtoli ſinguli habebant juriſdictionem in univerſum terrarum orbem; hoc tamen diſcrimine quòd poteſtas Petri eſſet ordinaria, quemadmodum etiam ejus ſucceſſorum; aliorum verò extraordinaria, unà cum eorum vita deſitura, quod attinet ad univerſalem juriſdictionem; ita ut Epiſcopi, qui ſunt eorum ſucceſſores, minimè ſint heredes ejus poteſtatis ſummæ, atque intra limites Diœceſeon coerceantur. Igitur emendanda eſt hæc Propoſitio Libri de Frequente Communione, & retractanda quaſi falſa & ſcandaloſa.

Aliam etiam animadvertimus, quæ non minùs digna eſt Cenſura, & quâ affirmat Arnaldus, * *humilitatem & pudorem internum quæ Pœnitentiam novam comitantur,* (* Præf. p. 34.) propter dilationem Communionis, *magis ſatisfacere Deo, quàm omnis generis bona Opera, ab eo pudore ſejuncta.* Quod contrarium eſt communi fidei Eccleſiæ, quæ Martyrium omnibus bonis Operibus præfert. Eſt igitur Paradoxum falſum & ridiculum, quo præfertur merus pudor actioni perfectiſſimæ eminentiſſimæ virtutis, quæ eſt Caritas.

CAPUT XX.

Proœmium in Collectionem repugnantiarum Operis de Frequente Communione.

I. EX enunciationibus ſummâ fide expoſitis, & deductis ex doctrina novorum Pœnitentiariorum, ſpecimen hauriemus repugnantiarum, quibus eorum libri ac ſermones ſcatent. Hinc primum liquebit quæ ſit inconſtantia hominum qui reformationem aggreſſi ſunt, & ſingulari ratione ſe gerunt; quàm ſe ſe ipſi implicent, ac jugulent, audactérque hic proferant quod alibi negant. Quod eſt vulgò fatum omnium iſtorum novorum dogmatum atque Hæreſum inventorum. Talia Cœleſtinus Papa I. * Neſtorio Hæreſiarchæ exprobravit, in Epiſtola, quam ad eum ſcripſit: *In his quidem*, inquit, *à nobis inveſtigatus, deprehenſus & tentus es, quòd multiloquio labebaris, dum vera involvis obſcuris, rurſus utraque confundens, vel confiteris negata, vel niteris negare confeſſa.* (* In Epheſ. Conc. P. I. c. 18.) Hæc eſt brevis ac vera deſcriptio Operis de Frequente Communione, & omnium quæ anno abhinc edita ſunt ab Arnaldo, vel in ejus defenſionem. Referta ſunt diſſimulationibus, fictionibus, & repugnantiis; cùm eorum Scriptores perperam id faciant quod legitur apud Prophetam *, *evellant quod plantarunt, deſtruantque quod ædificarunt.* (* Jerem. I. 10.) Quamobrem utuntur loquutionibus captioſis, obſcuris & ambiguis, ne ſe in laqueos induant; uſque adeò verum eſt quod dicit S. Auguſtinus *: *laborant homines loqui mendacium, cùm veritatem totâ facilitate loquerentur.* (* In Pſalm. 139.) Præterea Catalogus enunciationum pugnantium utilis nobis erit, ad aperiendas artes quibus novæ *Directionis* inventores declinant vim argumentorum cùm urgentur, ne fateantur ſe erraſſe, cogantúrque quod dixerunt retractare.

II. Verùm ante omnia oro Lectorem ut meminerit ejus quod obſervavimus ad Propoſitionem III. Pœnitentiam veterem, de qua agit Opus de Frequente Communione, eſſe Pœnitentiam publicam, quam nomine Pœnitentiæ veteris ſemper deſignat Arnaldus. Quod probè teneat Lector oportet, ne decipiatur artibus, ambiguiſque loquutionibus, quibus utitur Arnaldus, nonnullis in locis, ut firmas objectiones eludat.

Maneat ergo certum ac fixum Pœnitentiam antiquam, quam uſque adeò extollit Arnaldus, & quam quærit in Traditione, SS. Patribus, Canonibus, & Conciliis, eſſe dumtaxat Pœnitentiam publicam, nec aliam eſſe poſſe. Rem ita demonſtravimus ad memoratam Propoſitionem, nullum ut ſuperſit dubium. Hiſce poſitis, in hunc locum colligamus repugnantias Arnaldi, non omnes quidem, ſed eas tantùm quæ pertinent ad controverſiam de Pœnitentia publica.

CAPUT XXI.

Collectio aliquot repugnantiarum doctrinæ Arnaldi.

I. Propoſitio Arnaldi.

Eccleſia eſt immunis erroris, in eo quod pertinet ad mores, non ſecus ac in eo quod pertinet ad fidem.

MAnifeſtum eſt ſententiam hujuſce Propoſitionis, quam eſſe Arnaldi oſtendendum eſt, hanc eſſe: Eccleſiam nihil poſſe jubere aut confirmare, quod ſit contrarium bonis moribus, ac Deum offendat. Primum fatetur * Arnaldus *nos ſequi oportere Eccleſiam, quaſi normam, omnibus in rebus; hoc eſt, in dogmatibus fidei & in univerſa Ethica;* (* Part. 1. c. 1.) intelligitque voce Ethica non tantùm quod pertinet

tinet ad actiones bonas aut malas, ſed etiam ad ritus ac conſuetudines; quarum occaſione hoc profert Axioma, quia Scriptor Anonymus dixerat, ad dirimendam quæſtionem, an frequentiùs vel rariùs expediat communicare, optimam normam eſſe ſi ſequamur Eccleſiam. Quod probat Arnaldus, ac proinde exiſtimat Eccleſiam, cùm ſit norma non tantùm fidei, ſed etiam rituum, in utroque erroris eſſe immunem atque incorruptam. Diſertiùs etiam rem eloquitur in * Libro de *Traditione Eccleſiæ* &c. ubi hæc habet: *Quâ fide poteſt quiſquam dicere me credere Eccleſiam poſſe errare, in doctrina morum; cùm non tantùm eam immunem omnis erroris agnoſcam, ſed quaſi fundamentum totius meæ diſputationis ſtatuam ἀναμαρτησίαν Eccleſiæ, tam quod attinet ad fidem, quàm ad Ethicam, legéſque pietatis, qualia ſunt quæ pertinent ad Pœnitentiam frequentémque Communionem?* Vide Prop. VI.

[* In Præf. p. 56.]

Propoſitio Contraria Ejuſdem.

Eccleſia non eſt immunis erroris in eo quod pertinet ad mores, quemadmodum in eo quod pertinet ad fidem.

In Præfatione * Operis de Frequente Communione, ait Eccleſiam eſſe *incorruptam in Fide, ſed paullatim degeneraturam in moribus.* Ubi obſervandum eum voce *mores* complecti ritus & conſuetudines, qualis eſt ratio Pœnitentiæ quæ nunc obtinet, quámque Eccleſia concedit & comprobat; quam conſuetudinem contendit eſſe licentiam & prolapſionem morum, ut ad Propoſitionem VI. oſtendimus.

[* Pag. 911.]

CAPUT XXII.

II. Propoſitio Arnaldi.

Pœnitentia antiqua & publica, qualem eam deſcribunt Traditio, Canones & Patres, eſt juris divini, & immutabilis ac neceſſariò conjuncta cùm Sacramento Altaris, quod eſt immutabile; eaque Pœnitentia pertinet ad omnia peccata & publica & arcana.

VIde ad Propoſitionem IV. ad quam protuli verba Arnaldi huc facientia, quæ minime repetam. Hanc autem Pœnitentiam publicam, ex prima ſua inſtitutione, & antequàm remitteretur, quibuſvis peccatis, tam arcanis, quàm publicis, impoſitam affirmat, conaturque probare in II. Parte Operis de Frequente Communione Cap. III. & ſequentibus ad X. ut ad Propoſitionem III. oſtendimus.

Propoſitio Contraria Ejuſdem.

Pœnitentia antiqua & publica, qualem eam deſcribunt Traditio, Canones & Patres, non eſt juris divini, nec immutabilis, nec neceſſariò conjuncta cum Sacramento Altaris.

In Epiſtola * ad Reginam, ita loquitur: *profeſſus ſum multùm abeſſe ut velim omnibus imponere Pœnitentiam antiquam, quaſi neceſſariam.* In libro quem ſcripſit contra Mileterium, negat * *poſſe dici ſine errore ordinem antiquum Pœnitentiæ eſſe ei eſſentialem & omnino neceſſarium.* Addit quamvis Jeſus-Chriſtus eum inſtituerit, *tamen voluiſſe ut omitti poſſet variis occaſionibus, cùm ejus obſervatio foret nimis difficilis, aut graves rationes mutari eum poſtularent.* Eodem in libro, * docet *non neceſſe eſſe ut Pœnitentia ſit publica, propter omnia peccata mortalia publica & arcana.* Sic & in Præfatione Libri de Traditione dicit conſuetudinem, *quæ obtinebat primis ſæculis Eccleſiæ*, ſubjiciendi Pœnitentiæ publicæ alia peccata, præter enormia, & publica, poſtea in deſuetudinem abiiſſe. Igitur eſt conſuetudo immutabilis & juris divini, quam Eccleſia obſoleſcere paſſa eſt; quod eſt abſurdiſſimum. Si qua enim conſuetudo eſt immutabilis & traditionis divinæ, ac Apoſtolicæ, credibile eſt eam eſſe, quæ primis ſæculis obtinuit.

[* Pag. 16.] [* Pag. 32.] [* Pag. 8.]

CAPUT XXIII.

III Propoſitio Arnaldi.

Eccleſia ſemper exegit obſervationem Pœnitentiæ veteris & publicæ, nec umquam Chriſtianos eâ lege ſolvit.

PRotulimus aliquoties, hanc in rem, locum ex Præfatione Libri de Frequente Communione p. 7 & 8.

Propoſitio Contraria Ejuſdem.

Eccleſia non ſemper exegit obſervationem Pœnitentiæ veteris & publicæ, ſed ea lege aliquando ſolvit Chriſtianos.

Docuit * Eccleſiam *conceſſiſſe fidelibus alium uſum faciliorem & minùs ſeverum.* Vide & Præfationis pagg. 7, & 59. Sed præterea in Præfatione * Libri de Traditione negat *Canonibus antiquis de Pœnitentia, in eo quod pertinet ad dilationem Abſolutionis, & ſuſpenſionem ab Euchariſtia, nos prorſus teneri, ut olim.* Similia habet pagg. 102, 103, 104, & 105. Sic & in Epiſtola ad Reginam pag. 17. ait *jam dudum Eccleſiam non ampliùs imponere Pœnitentiam publicam peccatoribus, propter peccata arcana.* In libro verò contra Mileterium, p. 15. dicit *neceſſitatem ſatisfactionis publicæ, propter arcana peccata, non tantùm obſolevîſſe conſenſu omnium fidelium, abhinc DCCC annis, aut eo ampliùs, ſed etiam diſertis conſtitutionibus Conciliorum, tam peculiarium, quàm ultimi Oecumenici.* Igitur falſum eſt Pœnitentiam veterem numquam rejectam eſſe ab Eccleſia (hoc eſt, Pœnitentiam publicam, ubi ſermo eſt de Laicis) qualem eam deſcribunt Traditio, Canones & Concilia.

[* Part. 2. c. 18.] [* Pag. 60.]

CAPUT XXIV.

IV. Propoſitio Arnaldi.

Concilium Tridentinum reſtituit Pœnitentiam veterem, qualis eſt in traditione & Canonibus antiquis.

COncilium reſtituit omnes traditiones Apoſtolicas, ait Arnaldus, ac proinde hanc, quam docet Apoſtolicam eſſe in Præfatione p. 7, 13 & 57. & Part. II. Capp. 5, 8, 18 & 21. Vide Indicem Operis ad litteram P. ſequitur ergo ut à Concilio reſtituta ſit Pœnitentia antiqua, ſecundum amplitudinem, quam habet in Canonibus & Traditione. Addit in Præfatione, p. 64. rem dignam obſervatu, in hoc noſtro negotio: *Concilium eâ actione teſtatum, quamlibet magnus numerus adverſetur, Eccleſiam velle ſemper eos Canones obſervari; & cùm intromittentur conſuetudines contrariæ, quamvis à multis defenderentur, & per multos annos obtinuiſſent, ſe eas non habere inſtar uſuum, ſed inſtar abuſuum.*

Quibus lectis, nihil eſt quòd plura addamus, ad oſtendendum Arnaldum docuiſſe Propoſitionem allatam. Subjiciemus tamen quod habet Parte II. C. 43. ubi poſtquàm dixit S. Carolum ex mente Concilii operam dediſſe reſtitutioni antiquæ Pœnitentiæ: *Quæ cùm ita ſint*, inquit, *quis poſſit dubitare Spiritum Sanctum, qui ſæpe loquitur in Conciliis quemadmodum in Scriptura, compendiario ſermone, & quæ ſenſus complectitur, qui non illico ſe produnt,* * *poſſe dicere iis qui credunt eum aliter loquutum eſſe de neceſſitate Pœnitentiæ quàm antiqua Concilia, quod attinet ad potiſſimum caput; quis queat, inquam, dubitare poſſe eum illis dicere quod Jeſus Chriſtus dicebat Judæis, quos abſolutis moribus imitantur:* Qui habet aures audiendi audiat. *Quicumque eum habet gratiam ac donum intelligendorum verborum Concilii, ſemper ei auſcultabit, parebitque, ubi redeundum erit in Dei gratiam per viam Pœnitentiæ.*

[* Similia habet in Præf. Libri de Tradit. p. 43.]

Is demum intelliget Concilium, qui erit ex factione novorum *Illuminatorum*, eique patebit in obſervatione *veræ Pœnitentiæ*, hoc eſt, antiquæ. Concilium igitur juſſit obſervari Canones Veteres de Pœnitentia; univerſuſque populus Chriſtianus, qui ſimplici animo amplectitur ratio-

nem receptam ſe ſe diſponendi ad Communionem cæcus eſt, ſimiliſque Judæis contumacibus, propter remiſſionem antiquæ Pœnitentiæ. Hæc tandem eſt ſumma doctrinæ Arnaldi & ſententia, quam occultabat, quámque, non ſine ſingulari Providentia divina, aperuit in hiſce verbis temerè effuſis à Scriptore Operis de Frequente Communione.

Propoſitio Contraria Ejuſdem.

Concilium Tridentinum non inſtauravit Pœnitentiam veterem, qualis eſt in Traditione & Conciliis antiquis.

* Præf. p. 57. Arnaldus enim docet * *non potuiſſe eam imponere talem, qualis eſt in Traditione.* Paullò pòſt dicit *Epiſcopos Concilii libentiſſimè quidem reſtituturos fuiſſe res in ſtatum perfectiorem,* ac deinde Pœnitentiam, *quæ eſt via maximè conſentanea Canonibus & regimini Spiritûs Sancti, & confirmata experientiâ plurium, quàm duodecim ſæculorum*; quam tamen negat *præceptam fuiſſe ſæculis ſequentibus, ut aliis fuerat.* Falſum eſt ergo Concilia & Decreta conſenſiſſe ad urgendam ejus obſervationem, cùm negligebatur; ad eam tuendam, cùm obſervabatur; & ad reſtituendam, cùm deſiit obſervari, quod ſcriptum eſt in eadem Præfatione, pag. 7. Si Concilium *non potuit eam imponere, nec jubere,* eam ergo non reſtituit * qualis ab Arnaldo deſcripta eſt, *& qualis exſtat in Traditione Eccleſiæ, in Patribus & Conciliis.* Nam reſtitutio differre nequit ab impoſitione ac præceptione. Itaque falſum etiam eſt *à Concilio reſtitutas omnes Traditiones Apoſtolicas*, ac præſertim Traditionem de Pœnitentia antiquâ. (* Ibid.)

CAPUT XXV.

V. Propoſitio Arnaldi.

Arnaldus cenſet neceſſariò nunc obſervandam eſſe priſcam Pœnitentiam, prout præſcribitur à Traditione, Canonibus & doctrina Patrum, & pro tota ejus amplitudine.

LOca ejus attulimus ad Propoſitiones III & IV. ex quibus neceſſarium hoc colligitur conſectarium; Arnaldum, niſi velit haberi Antichriſtus ac everſor præceptorum, inſtitutorumque immutabilium Jeſu-Chriſti ipſius, oportere docere nos omnino teneri Legibus & Canonibus de priſca Pœnitentia; quibus neceſſe habemus per omnia parere, abſque ulla mutatione.

Propoſitio Contraria Ejuſdem.

Arnaldus contendit nos non ampliùs teneri Legibus de Pœnitentia antiqua & publica, qualis præſcribitur à traditione, Canonibus & SS. Patribus.

Duplici ratione, hanc ſuam mentem aperit, planè contrariam alteri illi opinioni, quæ Operis ejus fundamentalis eſt doctrina. Prior eſt, apertis verbis concepta profeſſio: poſterior uſus ipſe ac praxis. In præfatione

* Pag. 49. Libri de Traditione, * hæc habet: *Non eſt exiſtimandum, nos, dum deſcribimus ſanctas leges Pœnitentiæ, à magnis illis viris nobis relictas in libris ſuis, ad omnium fidelium inſtitutionem, & quas dum viverent curarunt obſervari tantâ vigilantiâ & ſtudio: nos, inquam, ſtatuiſſe eas ad accuratam obſervationem revocare, ut cùm vigebant, cogeréque Chriſtianos iis parere, quemadmodum fecit Eccleſia, per tot ſæcula. Numquam ea fuit mea mens, & profeſſus ſum, in Libro de Frequente Communione, me ab eo conſilio eſſe alienum.* Idem teſta-

* Pag. 14. & 15. tur, in Libro * contra Mileterium. Quod verò pertinet ad uſum ipſum, in deſcriptione ſuæ Pœnitentiæ, *ex partibus omnibus externis Pœnitentiæ*, ad quas reſpiciunt pleri-

* Præf. p. 16. & 17. que veteres Canones, * *retinet fermè ſolam ſeparationem à corpore Filii Dei*; ceterùm ſuos Pœnitentes *ſolvit innumeris legibus, quæ per tot ſæcula in Eccleſia obſervata fuerunt.* Sed præſertim illis concedit rem, quam univerſa Antiquitas, Canones, Concilia & SS. Patres ſeveriſſimè vetuerunt, ne Pœnitentes adeſſent Myſteriorum celebrationi. Attamen jactat ſe reſtituere Pœnitentiam veterem, Diſciplinamque immutabilem ac neceſſariam, qualem eam invenit in traditione divina & Apoſtolica, & exactam ad formam à Conciliis & à SS. Patribus præſcriptam.

CAPUT XXVI.

VI. Propoſitio Arnaldi.

Dilatio Abſolutionis & Communionis, poſtquàm quiſpiam confeſſus eſt peccatum mortale, non tantùm eſt utilis, ſed etiam neceſſaria, & præcepta hoc tempore, non minùs ac in Eccleſia primitiva; nec quiſquam ejus rei immunis eſſe debet.

HÆc dilatio eſt *pars Pœnitentiæ antiquæ*, & quidem *maximi momenti, ex ſententia Patrum*, * ut in Præfa- * Præf. p. 17.
tione ſcripſit Arnaldus. Contendit * *hanc eſſe Pœniten-* * Ibid. p. 22.
tiam, quam inſtituit Scriptura, præceperunt omnia Concilia, prædicarunt omnes Patres, atque in uſum revocarunt omnes Sancti. Denique quidquid diximus de neceſſitate, & immutabilitate Legum de Pœnitentia priſca, ex ſententia Arnaldi, ad Propoſitiones IV & ſeqq. ad X. eò potiſſimùm eſt referendum. Igitur eſt Lex æterna, quâ etiamnum hodie tenemur, ut Pœnitentiam agamus aliquamdiu, poſtquàm confeſſi ſumus peccata, antequàm abſolvamur, & admittamur ad participationem Sacrorum Myſteriorum.

Propoſitio Contraria Ejuſdem.

Dilatio Abſolutionis & Communionis, poſt confeſſionem peccati cujuſpiam mortalis, non eſt neceſſaria; neque eâ Lege tenemur, ut olim.

Diſertè * hæc profitetur Arnaldus, in Præfatione Li- * Pag. 49. 50.
bri de Traditione. Verba ejus protulimus ad ſuperiorem 51.
Propoſitionem Contrariam, & ad tertiam, hîc minimè repetenda.

CAPUT XXVII.

VII. Propoſitio Arnaldi.

Ut quis dignè communicet, non ſatis eſt eum eſſe immunem omnis peccati, mortalis & venialis; ſed oportet eum attigiſſe ſummum gradum perfectionis, qui ſublimior eſt ſanctitate Apoſtolorum, aut quorumvis aliorum Sanctorum; niſi velit Deum offendere, atque excommunicationem ſubire.

AUctor Libri de Frequente Communione dicit * *Apoſto-* * Part.
los, poſtquàm accepiſſent poſt reſurrectionem tot gratias à 1. c. 3.
Magiſtro; poſtquàm accepiſſent Spiritum Sanctum, flatu oris ejus; poſtquàm accepiſſent mandata de prædicanda ejus doctrina, & poteſtatem eam confirmandi omnis generis miraculis; ſe tamen ſatis bene affectos non judicaſſe, ut veſcerentur pane illo cæleſti &c. Unde liquet quo ordine ſit ſumenda Euchariſtia, ſecundùm verum ejus uſum. Itaque non ſatis eſt, *ad verum uſum Euchariſtiæ*, ut ſimus peccati mortalis immunes: ſublimiorem perfectionem nos conſequutos eſſe oportet. Idem probavimus ex Arnaldo Lib. III. c. 12. & Lib. IV. C. 8 & 14. nec dicta repetemus.

Propoſitio Contraria Ejuſdem.

Ut quis dignè communicet, non opus eſt ut tantam perfectionem adſequutus ſit, ſatis eſt ut ſit expers peccati mortalis. Quo in ſtatu quiſquis eſt, poteſt communicare, cum conſequutus ſit affectionem, quam poſtulant Ambroſius & alii SS. Patres.

Hæc habet Arnaldus, ad ſententiam quod attinet, in Præfatione Libri *de Traditione Eccleſiæ*. At Lectorem oportet hîc meminiſſe eorum quæ diximus Lib. III. c. 15. & Lib. IV. c. 6. ne ſint nobis repetenda. Ex quibus liquet

quet Arnaldum id quod dixerat, de ſumma perfectione communicaturorum *, retractaſſe in Præfatione Libri de Traditione; cùm profeſſus ſit ex locis Ambroſii, aliorùmque Patrum, quos laudaverat, fas eſſe ad Euchariſtiam accedere iis qui ita ſunt *innocentes, ut nullo peccato mortali violent puritatem baptiſmi, quamvis infirmitas, quâ etiamnum laborant, eos quotidie in multa levia peccata conjiciat.* Profectò qui ſic ſunt affecti, *non ſunt conſequuti ſanctiſſimam affectionem, quæ exoptari poſſit, ad communicandum.* Itaque hæc ſententia Arnaldi contraria eſt ei quam defendit in Libro de Frequente Communione. Quod nos confirmat in vulgari opinione, quâ plerique credunt ab homine non eſſe compoſitum Opus de Frequente Communione, ſed alieno fœtui nomen ſuum inſcriptum; cum non ſit veriſimile hominem ingenio & judicio præditum tam manifeſtò à ſe ipſum diſſentire poſſe. [8]

* Pag. 206. & ſeq.

CAPUT XXVIII.

VIII. Propoſitio Arnaldi.

Uſus, qui eſt hodie frequentiſſimus in Eccleſia, ex quo Abſolutio conceditur ſtatim poſt Confeſſionem, nec ſubjiciuntur Pœnitentiæ publicæ omnia peccata, eſt manifeſtus abuſus.

HOc docet Arnaldus locis à nobis indicatis ad Propoſitionem VIII. & alias, quæ tædioſum eſſet repetere.

Propoſitio Contraria Ejuſdem.

Ego verò (inquit * Arnaldus in Libro contra Miletetium) *agnoſco Eccleſiam conceſſiſſe hunc uſum; ut ſeſe attemperaret infirmitati liberorum ſuorum. Ex culpâ privatorum abuſus miſceri poſſet, ſed per ſe non eſſe abuſum exiſtimo.*

* Pag. 11.

Arnaldus in margine ejus Libri, indicat loca, in quibus contrariam ſententiam defendit, nempe, pag. 454. Libri de Frequente Communione & pag. 628. Vide & pag. 57, 60, & 61. Præfationis Libri de Traditione. Ac ſane in eadem, pag 60. negat *uſum receptum Pœnitentiæ eſſe licentiam, aut abuſum*; contra quàm diſerte docuit, in Præfatione Operis de Frequente Communione. [9]

8 At poſtea nemo dubitavit quin Arnoldus verus eſſet libri Scriptor cùm ingenti numero librorum oſtendit quâ ſcribendi Gallicè facultate polleret. Quod ſi a ſe diſſentit, aut diſſentire viſus eſt, partim periculis & minis quibus urgeatur id tribuendum; partim etiam quod rem non ſatis concoxerat, antequam in publicam lucem Opus de Frequente Communione emitteret. *Th. Alethinus.*

9 Abſolvimus tandem vertere hunc Librum VII. qui cùm primùm ſcriptus eſſet ut legi poſſet ſeorſim ab aliis, & à Lectoribus imperitis, verbo tenus è ſuperioribus Libris multa repetebat; quæ nos hinc reſecuimus, amandato ad ſingula loca Lectore, peritiore iis qui Galli è tantùm ſciunt, tædiumque repetitionum propterea numquam concocturo. *Th. Alethinus.*

Libri Septimi Finis.

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU

Theologicorum Dogmatum

DE

POENITENTIA PUBLICA ET PRÆPARATIONE AD COMMUNIONEM

LIBER OCTAVUS.

CAPUT I.

Ubi reſponſa & ſubterfugia Arnaldi ſummatim conſiderantur & ad duo capita referuntur.

I. COMPENDIUM novæ doctrinæ Pœnitentiariorum, & catalogus repugnantiarum manifeſtarum, quas in ea obſervavi, non tantùm proderit ad eam infamandam ac evertendam, ſed etiam ad retegendam infirmitatem reſponſionum quas Arnaldus & alii, qui ex ejus parte ſtant, multis in libris ediderunt; ubi conantur inanibus excuſationibus & vanâ rationis ſpecie, eludere vim argumentorum, quibus eorum opinionem oppugnavimus. Quamobrem potuiſſem ſuperſedere à reſpondendo ad minuta illa Opuſcula, & acquieſcere in Epitoma illa, quæ luce ſuâ tenebras omnes diſcutit, quibus veritatem obſcurare nituntur. Attamen ut levem imbecillitatem eorum, qui non ſatis ingenio pollent, nec ſatis ſunt exercitati, ut ex generalibus principiis peculiaria conſectaria deducant; potiſſima capita reſponſionum, pro Operè de Frequente Communione, luſtrabo, &, quàm breviſſime fieri poterit, oſtendam meras eſſe ludificationes ac fallacias, quibus nihil ineſt firmi, quo poſſint id Opus tueri.

II. Sed antequàm ſingillatim unumquodque caput expendam, operæ pretium erit earum commune vitium obſervare. Quamobrem ſtatuo omnia reſponſa illa ad duo ſumma capita poſſe referri. Primum eſt, Arnaldum bonum ſibi fuiſſe animum dictitare, cum aperuit conſilium ſuum de reformanda Eccleſia, & publicam fecit doctrinam, quæ tantas turbas, brevi tempore, creavit atque animos hominum adeò offendit. Alterum eſt, cùm ei objiciuntur ſcandaloſæ Propoſitiones ejus Libri, quæ oppugnant doctrinam Eccleſiæ, eum reſpondere ſe in aliis locis prava illa dogmata confutaſſe, ac contraria docuiſſe. Hæc complectuntur ſpecioſiſſimas quaſque reſponſiones, quibus conantur nonnulli ſatisfacere objectionibus Catholicorum contra Librum cui præfixum quidem eſt nomen Arnaldi, ſed qui, ut acutiſſimi cenſent, crevit in alio [1] *Viridario*.

III. Manifeſtum autem eſt utramque hanc purgandi Arnaldi rationem ſatis idoneam non eſſe. Non ſatis enim eſt animum eſſe bonum, ſi prava ſit actio. Multi res novas moliti ſunt permoti bono zelo, ſed imprudente; ac præferentes bonum animum, majorémque religionem defecerunt tandem ab Eccleſia, & omnia diſſidiis, turpibuſque hæreſibus miſcuerunt.

Alterum excuſationis genus commodius non eſt, ac præterea conjunctum eſt cum arte ſolita eorum qui novam quampiam doctrinam intromittere cupiunt. Hi numquam apertè proloquuntur, quæ ſentiunt, ne intelligatur eorum conſilium; ſed inſtar veſpertilionum, ſub veſperam prodeunt, quâ maligna lux eos oſtendit, deinde etiam occultat. Ideò numquam plenè dicunt quod volunt, ambiguáſque ac artificioſas voces adhibent. *Sunt enim*, ut rectè Gregorius [a] Magnus, *nonnullæ hæreſes, quæ apertè metuunt prædicare quod ſentiunt, & apud infirmorum mentes verba ſua tanto magis condiunt, quanto quaſi ampliùs reverenter abſcondunt.* a Lib. 13. Mor. c. 17.

IV. Hic idem metus parit in eorum ſermone frequentes repugnantias, quas etiam datâ operâ miſcent, ut ſe ſe tueri queant contra eos qui eorum doctrinam reprehendere vellent. Non puto ullum inveniri poſſe Hæreſiarcham, ſive veterem, ſive recentiorem, qui ea arte uſus non ſit, & qui erroris convictus non adhibuerit eam defenſionem, quòd alibi docuiſſet contraria iis quæ ſibi adſcriberentur.

Ne igitur Arnaldus putet ſe ſe purgaſſe criminationes omnes, in quas incidit, & offenſionem, quam peperit prava doctrina libri, cujus ſe Auctorem profitetur; quia poteſt dicere ſe alibi rectiùs eſſe loquutum, & à ſe ipſo diſſenſiſſe. Ne nos ita ſtipites cenſeat, ut nobis ſatisfieri patiamur ejuſmodi ſubterfugiis, quæ hoc uno nituntur fundamento,

[1] Gallica vox *Verger* alludit ad nomen celebris Abbatis S. Cyrani, qui fuit *Joannes du Verger de Haurane*, qui vulgò Arnaldi Magiſter habebatur, & ſimilia ſe ſentire antea oſtenderat. *Th. Alethinus.*

a Galli.æ

fundamento, æquè falſo ac ridiculo: Eum non propugnaſſe falſas opiniones, qui alibi veritatem tuetur. Hæc non eſt ſat idonea reſponſio, repugnantiæque manifeſtæ, quæ per ejus Opus ſparſæ ſunt, & quarum antea Catalogum texui, oſtendunt inanem hanc eſſe defenſionem, nec eum verum profiteri.

V. Ut clariùs intelligatur mala fides patronorum Arnaldi, útque liqueat, dum ſimulant ſe reſpondere, eos rem ipſam nuſquam attingere; ſed declinare, & alia reponere, unum atque alterum exemplum proferam.

Objicimus Arnaldo eum Chriſtianis imponere Pœnitentiam veterem. Congerimus loca, ex ejus Opere, quæ fidem crimini faciunt, & conſectarium hoc neceſſario complectuntur. Vide quæ diximus ad Propoſitiones III, IV & ſeqq. Quid ad hæc Arnaldus? * *Profeſſus ſum*, inquit, *ab initio Libri me alieniſſimum eſſe à conſilio quod mihi tribuitur, quaſi velim omnibus imponere Pœnitentiam Veterem ut prorſus neceſſariam.* At non quæritur hic, Arnalde, quid ſis profeſſus, ſed quidnam re ipſâ ſcripſeris, vel edideris ſub tuo nomine, & quid ſit unicum Operis tui argumentum.

* In Ep. ad Reginam p. 16.

VI. Te incuſamus, quòd dixeris * *à Concilio Tridentino inſtauratas eſſe omnes traditiones Apoſtolicas*, quæ ſunt ipſa verba, quibus uſus es; unde ſequitur ab eo reſtitutam Pœnitentiam publicam, quod per totum Opus propugnas. Ut hoc crimen à te amoliaris, * reponis *te damnaſſe hoc conſilium, quaſi ſuperbum juxta ac imprudens.* Hoc non eſt purgare ſe ſe, ſed ſuo teſtimonio errorem ſuum graviorem reddere.

* Part. 2 c. 21. de F. C.
* In Ep. ad Reg. p. 23.

VII. Argueris, * nec immeritò, quòd incuſaris Eccleſiam erroris in moribus, hoc eſt in conſuetudinibus & diſciplina. Reponis * te alibi illam expertem erroris habere. Recta eſſet reſponſio, ſi à te ipſe diſſentire non poſſes. [2]Quis non videt Calvinum poſſe eodem modo ſe tueri, & contendere ſe minimè ſtatuere Deum eſſe auctorem peccati, quòd alibi aliter loquutus ſit & contraria ei blaſphemiæ dixerit.

* Propoſ. 9.
* Præf. Lib. de Trad. p. 56.

VIII. Omnes reſponſiones, quæ ſunt in Epiſtola ad Reginam, in præfatione Libri de Traditione, in confutatione Miletetii, & antea editæ fuerunt in *Admonitione* ſatirica atque infami, æquè ſunt infirmæ, nec magis ad rem faciunt.

Idem vitium obſervare eſt, in [1] Animadverſionibus Doctoris Theologi *Du Bois*, qui *miratur Arnaldum incuſari revocata Pœnitentia publica, quamvis contrarium disertè profeſſus ſit.* Sed uſque adeò inanes ſunt ejus Animadverſiones, támque deſtitutæ judicio ac puerilibus erratis refertæ; ut indignus ſit ulla refutatione. Occaſione datâ, obiter fortaſſe eum perſtringemus. Nunc potiſſimum noſtrum negotium agemus.

CAPUT II.

Refutatio ejus quod Arnaldus & ejus adſeclæ affirmant, doctrinam Operis noſtri eſſe eorum doctrinæ conſentaneam. Diſcrimen in multis demonſtratum.

* Pag. 18. & 19.

I. ARNALDUS, in Epiſtola * ad Reginam, conatur me ad partes ſuas trahere, atque addere iis comitem, qui Opus ejus probarunt, quia, ut ait, *faſſus ſum uſum, quem laudat, non tantùm eſſe bonum, ſed etiam, pro occaſionibus, poſſe eſſe neceſſarium.* Verum annon animadvertit, dum hæc mihi objicit, ſe ipſum induere in laqueos; & ratione defenſionis, quam mihi ſuppeditat, ut dixi ſuperiore Capite, mihi arma tradi, quibus eum vincam, & pudefaciam. Si enim putat ſe ſatis excuſaſſe ea, quæ reprehenduntur in ſuo libro, quia oſtendit ſe alibi contrarium dixiſſe; annon majore jure ſimili erga eum reſponſione uti queam, cum non tantùm multis in locis Operis mei contrarium profeſſus ſim, ſed integrum Opus, argumentumque, & ſingulæ paginæ falſum hoc & abſurdum eſſe oſtendant?

II. Sed non acquieſco in hac reſponſione, quâ ſola utitur Arnaldus, & quam nimis infirmam eſſe oſtendi, quàm ut eam poſſit tueri. Nulla volo proferre loca ex Opere meo, præter ea quæ producit, ut eum convincam adigámque ad fatendum ei calumniæ nullam eſſe rationis ſpeciem. Expendantur accurate omnia mea verba, & vel unum inveniatur quod comprobet ſcandaloſam doctrinam Operis de Frequente Communione.

Hoc tantum profeſſus ſum, * priſcum Pœnitentiæ inſtitutum, quo, aliquamdiu poſt peccatum, à Communione abſtineatur; *poſſe utile eſſe & cum laude obſervari, ab iis qui ſponte ita ſe gerere volent.* Ac ſane poteſt fieri ut quiſpiam *reverentiæ causâ abſtineat à Communione*, poſt admiſſum magnum peccatum, *ſeu ſponte ſuâ, aut ex conſilio Directorum*, & prætereà, * ut *remotio à Communione peccatori imponatur, quaſi ſatisfactio pro delicto.*

* Lib. III. c. 8. § 3.
* Lib. 1. c. 7. § 13.

III. Hæc ſunt veriſſima ac ſæpe in uſum revocantur, ſive palam, ex publico Canonum inſtituto, cùm quis delicti causâ excommunicatur, aut ad tempus amovetur à S. Sacramento; ſive clam, ad Confeſſionis tribunal, de ſententia Sacerdotis, aut de conſilio Directoris. Quod minimè contrarium eſt inſtitutis Eccleſiæ, ſed tuo conſilio, doctrinæque Operis tui nequaquam favet, ſed valde adverſantur. Primum diſcrimen eſt in eo ſitum, quòd dilationem Communionis infligas omni generi peccatorum mortalium, leviorum vel graviorum, publicorum aut arcanorum, imo ſolius cogitationis; quod fieri oportere niteris probare in ſecunda Operis tui parte. Quod tamen numquam conſtituit Eccleſia, quidquid contrà loquaris. Secundum diſcrimen eſt, quòd non differas tantum Communionem in pœnam omnium peccatorum mortalium; ſed quod magis mirum eſt, differas etiam Abſolutionem, cùm velis vulgò Pœnitentem poſt Confeſſionem, privari Abſolutione in tempus ſat longum, cujuſcumque mortalis peccati reum ſe confeſſus fuerit. Quæ Diſciplina barbara eſt ac inhumana, nec aliam originem habet, præter ignorationem Antiquitatis, Traditionis & regiminis Eccleſiæ Primitivæ; quæ tamen ſibi notiſſima eſſe jactat nova hæc factio, ut mirum ſit tantam in iis inſcitiam ab ea prodi.

IV. Tertiò, * doctrina tua, Arnalde, iis quæ dixi adverſatur, quia tuam Pœnitentiæ reformationem non profers, quaſi merum conſilium, ſed quaſi jugum imponis, ac inſtar Legis, quâ teneamur; ut omnes fatebuntur qui Opus hoc legerint, ac præſertim hanc diſputationem.

* Vide Propoſ. 4 & ſeqq.

Quartò, ex tua doctrina, dilatio illa Abſolutionis & Communionis, eſt vulgaris uſus, ſolituſque in uſu Sacramenti Pœnitentiæ erga omnia peccata mortalia, cùm in Vetere Eccleſia imponeretur tantum peccatis publicis & atrocibus. Qua in re magnam prodis imprudentiam, quam vir ſapiens numquam probabit, ſed potius damnabit, quaſi æquè periculoſam ac contrariam priſco uſui Eccleſiæ. Quamobrem in loco ipſo, quem profers in tui defenſionem, disertè ſignificavi quo ſenſu, & quo adhibito temperamento, res poſſet minimè vituperari. Quod hiſce verbis * expreſſi: *à nobis prorſus non damnatur nova hæc Pœnitentiæ ratio, quâ aliquando eos qui peccata confeſſi ſunt Communione interdicit, &c.*

* Lib. III c. 1. § 5.

V. Verba hæc ſatis oſtendunt me nullo modo ſubſcripſiſſe tuæ doctrinæ, nec faviſſe tuis conſiliis; cùm non crediderim dilationem illam Abſolutionis & Communionis vulgò adhibendam, ut contendis, ſed tantum *aliquando*, & erga peccata minimè vulgaria. Quod alibi clarius expoſui, * hiſce verbis: *Non diffiteor in Eccleſia ſemper fuiſſe formam aliquam Pœnitentiæ, etiam publicæ, quod attinet ad atrociora ſcelera; quâ ne hodie quidem prorſus caret, ut intelligere eſt ex excommunicatione, propter crimina hæreſeos, apoſtaſiæ, aut alia inuſitata, atque enormia, quibus certa pœna à Canonibus ſunt impoſitæ.*

* Lib. 1. c. 6. § 14.

Præter eos caſus, quos Jus Canonicum indicavit, ſunt alii qui permittuntur prudentiæ Confeſſariorum, qui remedia, prout res poſtulat, adhibeant ſatisfactionémque exigant à Pœnitente, antequàm eum abſolvant, admittántque ad Communionem, ut locis memoratis aliiſque hujuſce mei Operis obſervavi.

VI. Verùm hoc, Arnalde, nequaquam te juvat, nec cauſam tuam reddit meliorem; quia, quamvis diſſimules, ſatis intelligimus te cupere reſtitui ſeveram illam diſciplinam non tantùm in omnibus peccatis mortalibus, ſed rigidiſſimè exigendam; ita ut neque Sacerdos, neque Epiſcopus,

---

[1] Gilbicè *Reflexions*. Cùm vocaretur *Du Bois*, hoc eſt, de Sylva, *Petavius* eum jocosè, ut puto, vocarat *De Bois*, hoc eſt, ligneum, quod tamen emendari voluit. *Th. Alethinus.*

 3 Intelligit

Epiſcopus, neque Papa, neque Univerſa Eccleſia ejus legibus quemquam poſſint ſolvere; cùm cenſeas eam eſſe juris immutabilis, traditioniſque Apoſtolicæ, ut ſuo loco oſtendimus.

Addo quintum atque ultimum exemplum, ex quo liqueat doctrinam, Arnalde, tuam valde à noſtra diſcrepare, obſervationem quam habeo eodem Capite quo abuteris. Illic enim poſt verba, quibus falsò tuum à me probari inſtitutum contendis, quemadmodum probavi, dixi * *in uſu ejus remedii, quamvis omnibus neceſſarium non eſſe cenſeatur, fore periculum & detrimentum timendum, quæ maturè eſſent expendenda antequàm ad id deveniretur; præſertim ſi non Communio tantùm, ſed & Abſolutio diu differretur. Verùm, incommoda, quæ ſequi poſſent, imprudentiæ tantùm tribuenda, ſi res inter volentes transfigeretur, abſque ulla impoſitione Legis & coactionis peccatoribus pœnitentibus. Contrà, prout rem adhibes & pro animo, quo eam urges, ratione quâ te geris, conſilium tuum errori & hæreſi favere.*

* Lib. III. c. 1. § 6.

VII. Non poteram clariùs loqui, neque apertiùs oſtendere quid ſentiam de tua doctrina, déque tuo Pœnitentiario inſtituto. Negavi me id damnare prorſus, quia Abſolutione, vel Communione interdum interdicit; ſed ſtatuebam non eam eſſe frequentiſſimam rationem Pœnitentiæ, neque omnibus communem, verùm aliquando tantùm adhiberi, pro neceſſitate, & pro Conſeillariorum prudentia; ſine ulla Lege divina vel humana, quâ teneamur. Satis hoc fuit ad oppugnandum atque evertendum conſilium tuum de Pœnitentia, ſi coerceretur intra memoratos fines, ne omnino damnaretur. Sed nec ea in re acquievi, ſed præterea monui, quamvis neceſſitatem ab ea divelleres, nec imponendam quaſi legem judicares, tamen *fore in ea periculum & detrimentum timendum* &c.

Hoccine eſt ſubſcribere tuis conſiliis, & probare librum tuum atque doctrinam tuam? Abſit ut eò umquam deveniam, & faxit Deus ut nova tua dogmata nullas alias approbationes nanciſcantur, quò eorum memoria quàm primum extinguatur.

CAPUT III.

Repugnantiæ doctrinæ noſtræ falsò objectæ confutantur.

I. IN eadem Epiſtola * ad Reginam, aliâ argumentatione colligit Arnaldus à me probatum fuiſſe conſilium ſuum, eademque operâ me incidiſſe in manifeſtam repugnantiam: quoniam cùm eum inſimulem reſtitutæ Pœnitentiæ publicæ, aliis in locis reum agam dimidiatæ tantum inſtaurationis, quæ potiſſima parte Pœnitentiæ publicæ, hoc eſt, ignominia publica careat. Hoc quoque * majore quidem loquacitate, ſed non majore judicio objicit Doctor Theologiæ Du Bois, multiſque hanc fictam repugnantiam urget. At mirum eſt Theologiæ Doctores tam malè ratiocinari, atque in intolerandas abſurditates ſeſe conjicere.

* Pag. 22.

* Pag. 33.

II. Scriptor Libri de Frequente Communione, pro ſuo conſilio, ſuiſque Theologicis axiomatibus, aggreſſus erat reſtituere Pœnitentiam Antiquam & Publicam, ſecundùm totam ejus amplitudinem; quemadmodum * antea demonſtravi. Sed poſtquàm conſilium tanti momenti aperuit, tantùm abeſt ut id præſtet, reſtituátque Eccleſiæ integram Pœnitentiam, ut maximam ejus partem reſecuerit, cùm eam redigat ad ſolam dilationem Abſolutionis & Communionis. Quibus rebus, factum eſt ut dixerim eum intromittere *Pœnitentiam mutilam & adulteratam*; deſtitutam quippe potiſſima & quæ erat veluti anima Pœnitentiæ primitivæ. Annon meritò ita collegi, Doctores verò illi Theologi ratione deſtituuntur, cùm colligunt ex iis quæ dixi me probare eorum Conſilium, & adigere velle ad reſtaurandam integram veterem Pœnitentiam?

* Propoſ. 3, 4. & ſeqq.

III. Abſurditas eorum ratiocinationis, vitiúmque conſequentiæ meliùs intelligetur hoc exemplo. Legimus Gal. V. & Act. XV. magnam exortam eſſe in Eccleſia diſſenſionem, an obſervanda eſſet Lex Moſaïca, unà cum Lege Chriſti. Fingamus contumax quodpiam ingenium, quale fuit Cerinthi, aut alium ſeditioſum profeſſum ſe velle integrum Judaïſmum reſtituere; deinde, ut plures ad ſe alliceret, pronunciaſſe *ſe ſolvere homines innumeris* Legibus Moſaicis, quæ antea in Synagogis obſervatæ fuiſſent, *neque ex omnibus ritibus externis quidquam ferè retinere*, præter Circumciſionem, (ut utar propemodum verbis Arnaldi) quo audito Paulus hanc illi objectionem proponeret: eum à ſe ipſum diſſentire, quandoquidem Judaiſmi inſtaurationem profeſſus, unam dumtaxat ejus partem ſumeret, quæ ne propria quidem erat Legis Moſaicæ, ſed eâ antiquior, & apud alios populos uſurpata, qui tamen Legem obſervandam minime ſuſcipiebant. Igitur, ut ſtaret promiſſis, neceſſe eſſe ut, præter Circumciſionem, revocaret in uſum communem omnes alias cærimonias, inſtitutáque Legis Moſaïcæ, ut Sabbathum, Sacrificia &c. Judicet nunc Lector an ſani ſincipitis viri colligere poſſent ea hac oratione Pauli, eum à ſe ipſum diſſentientem favere conſilio Cerinthi, de reſtituendo Judaiſmo. Sic autem ratiocinantur Theologi noſtri, atque æquè abſurdè collegerunt me ex eorum partibus ſtare, & ea quæ ab iis agitantur probare.

IV. Alio præterea argumento utuntur, quo me invitum in factionem ſuam pertrahant. Aiunt * me in Animadverſionibus in Epiphanium, quas ante hoſce viginti annos edidi & in alio * Libello, qui non multò pòſt prodiit, me contendiſſe olim Pœnitentiam publicam impoſitam fuiſſe tam arcanis, quàm publicis delictis; quod contrarium eſt iis quæ docui hîc Lib VI, Capp. 6, 7. & ſeqq. Verùm hæc eſt mera calumnia, tam falſa, quàm facilis convictu. Numquam dixi neceſſe fuiſſe ſubire Pœnitentiam publicam, propter arcana delicta; quamquam faſſus ſum nonnullos ſponte ac nullâ lege coactos eam ſubiiſſe. Lege attentius, Arnalde, eadem loca quæ ex meis libris profers, nec invenies me affirmaſſe neceſſariò ſubeundam fuiſſe Pœnitentiam publicam, propter arcana peccata. Hoc tantum dixi, actam eam fuiſſe pro utriſque, non addita conditione *neceſſitatis*, aut *ſpontaneitatis*, quæ diſtinguebat duplex hoc Pœnitentiæ genus. Scilicet, aggreſſus non eram rem illam, eo in loco penitùs diſcutere, quam peculiari Diſſertationi reſervabam, quemadmodum & nunc facio.

* Am. Præf. Lib. de Trad. Du Bois p. 42.

V. Sed quamvis crediđiſſem hujuſmodi fuiſſe Primitivæ Eccleſiæ uſum, propterea non ſequeretur me tunc temporis errori tuo faviſſe, & conſilium veſtrum probaſſe. Neque enim hæc agitur inter nos hodie quæſtio; an in Eccleſia veteri præcepta eſſet & neceſſariò obſervanda Pœnitentia publica; ſed an nunc ſit eodem modo fidelibus impoſita. Varia olim præcepta fuerunt, quibus hodie ampliùs non tenemur; quia Leges ac Canones, quibus præſcribebantur, obſolevere; ita ut quod olim ſine delicto omitti non potuit, nunc à nemine exigatur. Hoc cernere eſt in Pœnitentia antiqua & publica, quam conaris reſtituere fretus fallacibus ratiocinationibus.

VI. Si enim propius inſpiciatur craſſum illud Opus de Frequente Communione, deinde & alia quæ ad id defendendum eadem de re egerunt; comperient Lectores omnia eorum argumenta, quibus Pœnitentiæ antiquæ inſtaurationem ſuadent, ad unum locum communem poſſe referri; auctoritatis, nimirum, Patrum & Conciliorum qui ſunt veluti Traditionis Depoſitarii. Hi autem omnes videntur conſpirare in exigenda neceſſariò Pœnitentia & dilatione Abſolutionis & Communionis. Unde novi Pœnitentiarii colligunt, inſtaurandum igitur nobis eſſe hoc inſtitutum, ut ſanctis illis Conſtitutionibus pareamus, exigendámque diſciplinam Eccleſiæ hodiernæ ad exemplar veteris; exſequutioni mandatis iis, quæ quaſi neceſſaria in Scriptis ſuis exigit Antiquitas.

VII. Hæc eſt ſumma omnium illorum diſputationum, & argumentatio potiſſima, ac in tribus partibus Operis de Frequenti Communione creberrima. Hanc Scriptor in Præfatione collegit, ceteríque omnes eum imitati potiſſimum cauſæ præſidium in ea collocarunt. Sed manifeſtò deeſt ſenſus communis ei ratiocinationi, quæ, ut dixi, nititur perpetuo paralogiſmo, qui ſi in formam redigatur, hic erit.

Omnes

} Intelligit *Petavius* eum qui prodiit Pariſiis anno MDCXXIV. hac Inſcriptione, *Appendix ad Epiphanianas animadverſiones, ſive Elenchus Diſſuaſiuncularum Maturini Simonis, de Pœnitentia ritu veteri in Eccleſia.* Hoc opuſculum ſubjunctum poſtea eſt Epiphanianis Animadverſionibus, in Ed. Petavii Colonienſi, quæ prodiit anno 1682. *Th. Alethinus.*

4 Ita

Omnes mores & uſus, qui neceſſariò obſervandi fuerunt in Eccleſia Primitiva, ſunt nunc inſtaurandi, ut à fidelibus denuo obſerventur.

Conſtat autem, in antiqua Eccleſia, Pœnitentiam publicam, unà cum dilatione Abſolutionis & Sacramenti Altaris, fuiſſe præcepto impoſitam.

Ergo revocanda eſt in uſum, quemadmodum antea fuit.

Infirmitas hujus Syllogiſmi, ita propoſiti, manifeſta eſt, docétque nos novos hoſce Pœnitentiarios æquè malos eſſe Dialecticos, ac imprudens eſt eorum conſilium.

VIII. Eſt & alia fallacia, aliuſque paralogiſmus in * Scriptis Arnaldi, ejuſque ſocii Doctoris Theologi Du Bois; quo potiſſimùm fulciunt doctrinam ſuam, defendúntque conſilium ſuum de reformanda Eccleſia. Colligunt, nimirum, omnes ſententias Patrum præcipientium laborioſa illa Pœnitentiæ exercitia; qualia erant jejunia, adſperſio cinerum, auſteritas victûs, χαμευνίαι; vel etiam loca eorumdem hortantium Pœnitentes ad ſeriam emendationem vitæ præteritæ, & conſtantiam in ea agenda quam amplexi erant, ita ut ampliùs non relaberentur. Ex hiſce dictis & ſimilibus conſectaria deducunt conſiliis ſuis & reſtitutioni Pœnitentiæ faventia. Quomodo abutuntur ignorantia & ſimplicitate debiliorum, qui firmitatem, aut infirmitatem conſequentiæ non intelligunt, neque nexum ejus cum propoſitionibus, ex quibus deducta eſt.

* De Freq. Com. & de Traditione.

IX. Verùm hanc eorum defenſionem, variis in locis Operis noſtri, ſatis ſupérque confutavimus; ubi oſtendimus eos abuti auctoritatibus illis Patrum, & ſibi vindicare conditiones omnes veræ Pœnitentiæ, cum omnibus auſteritatibus, quas perferri à Pœnitentibus volebant Patres; quaſi propriæ ac peculiares eſſent novæ iſti Pœnitentiæ. Fraus hæc eſt mera, ut liquet ex ejus deſcriptione quæ exſtat in Præfatione Libri de Frequente Communione. Illic enim Arnaldus profitetur ſe ex ea reſecare omnia illa officia laborioſa ac tædioſa, macerationes corporis & quidquid minus ferendum habuit Pœnitentia antiqua; *nec ſe retinere, ex omnibus illis partibus externis, quidquam propemodum, præter ſeparationem à corpore Filii Dei.*

X. Ne patiatur igitur Lector ſibi diutius fucum fieri externâ illâ ſpecie religionis, & reformationis, & quæſitis illis laudibus, exaggeratione que, quibus paſſim in ſuis Scriptis auſteritatem ſeveræ Pœnitentiæ, quam Veteres delictis imponebant, extollit.

Omnis ille apparatus cruciatuum & perpeſſionum, in elogiis deſcriptus, ſeriæque ac firmæ Pœnitentiæ imagines; quæ propoſita ſunt ab Arnaldo, præſertim in Libro *de Traditione Eccleſiæ* &c. ſunt tantùm inania ſimulacra, & mera externa ſpecies, quæ illis eſt ornamento. Pœnitentia eorum eſt veluti mortua, cum reſecto eo quod erat maſculum ac generoſum in antiqua Pœnitentia, ejus vanum ſimulacrum effinxerint; quod, cùm Archetypum ſuum ampliùs non referat, amittit nomen primitivæ Pœnitentiæ, quo commendabatur. Eſt moroſa Pœnitentia, mollis ac languida, inſtitutum plenum ignorantia atque imprudentia, & quod ſpectat ad Diffidia, atque ad Religionis Catholicæ everſionem.

Nonnihil immoratus ſum primis illis capitibus reſponſionis Arnaldi, quia maximi momenti res mihi viſa eſt. Cetera levius expediemus, ne nimia fiat hujus Operis moles.

CAPUT IV.

Calumnia Arnaldi ejúſque ſociorum confutata, inde petita quòd hortatus ſim ſummas Poteſtates ad nova dogmata coërcenda.

I. ÆGRè fert * Arnaldus tribui Reginæ *ſtudium conſervandi uſque adeò ſacri depoſiti, quale eſt depoſitum regni Galliæ & Religionis Catholicæ*; atque hæc verba in ſequiorem partem capit, quaſi deferretur ad Reginam judicium de controverſiis, quæ pertinent ad doctrinam fidei. Poteſtas regia à Deo impoſita eſt populis Chriſtianis, ut in officio contineantur, atque in obſequio quod debent Legibus divinis atque humanis, pro ejus poteſtatis conditione ac jure. Ejus eſt auctoritate ſuâ Religionem defendere ac tueri, atque ad eumdem finem tendere ac poteſtas Eccleſiaſtica, ſed non eadem viâ.

* In Ep. dedic. Lib. de Tradit. p. 41.

II. Sic S. Leo Papa ſcribens ad Pulcheriam Auguſtam, ſororem Theodoſii junioris, quæ erat particeps Imperii, Deo gratias agit, quòd ita Pulcheriam afflaſſet ut vellet curas cum ſuis conjungere, quas gerebat quaſi ſummus Eccleſiæ Paſtor, ad remedium afferendum turbis in Eccleſia creatis à Conciliabulo CCCLX. Epiſcoporum Epheſum coacto, cui præfuerat Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus; * *quoniam*, inquit, *res humanæ aliter tutæ eſſe non poſſunt, niſi quæ ad divinam poteſtatem pertinent, & regia & ſacerdotalis defendat auctoritas.* Sic Stephanus II. * in litteris ad Pipinum Regem Galliæ, patrem Caroli Magni, *Nulli*, inquit, *alii niſi tantummodo tuæ amantiſſimæ excellentiæ, vel dulciſſimis filiis & cunctæ genti Francorum, per Dei præceptionem & beati Petri ſanctam Dei Eccleſiam, & noſtrum Romanorum Reſpublicæ populum commiſimus protegendum.* Annon hiſce verbis Reſpublica Eccleſiaſtica, quaſi depoſitum, in manus Regum Galliæ tradita eſt, ut eam tuerentur ac protegerent, ſed non ut de doctrina ipſa judicarent?

* Leo PP. Ep. 11.

* Ep. 4. T. 2. Tom. Gall. p. 25.

III. Potiſſimus autem uſus ſummæ illius poteſtatis, & quo ſibi Reges maximè devinciunt Eccleſiam, eſt ut adverſentur Schiſmatibus & Hæreſibus, útque obviam eant occultis conſiliis irrequietorum hominum, qui ſpeciem reformationis præferentes cœptis ſuis condunt novas Sectas, factionéſque æquè noxias utilitatibus temporalibus, ac utilitatibus regni. Hoc officium poſtulabant à zelo Reginæ verba Epiſtolæ, quæ initio hujuſce Capitis adſcripſi; & quæ Arnaldus conatus eſt in deteriorem partem torquere, dum iis abſurdum ſenſum tribuit, pro facultate quam contraxit, pravè plerumque utendo Scriptoribus quos citat; cùm eos corrumpat cùm interpretationibus eorum ſententiæ contrariis, tum falſationibus eorum verborum. Sic fecit in loco memorato Epiſtolæ, quem majuſculis litteris protulit, *Reginam accepiſſe, quaſi depoſitum, Religionem Catholicam æquè ac regnum*; cui de ſuo inſeruit hæc verba *accepiſſe* & *æquè ac*, quæ non ſunt in Epiſtola; eo conſilio, ut illis interpretationem ſuam adderet, falleretque lectorem fraude æquè manifeſta, ac indecora Doctori & Directori animorum.

IV. Profectò Arnaldus immeritò indignatur hortantibus Principes & ſummas poteſtates, ad defendendam Eccleſiam, utendúmque auctoritate ſua ad ei conſervandam quietem & certam pacem. Ipſe enim, in Epiſtola ad Reginam * obſervat cum officium Principum non ſit *ut ſe miſceant functionibus munerum Eccleſiaſticorum*, quæ pertinent ad Epiſcopos, *eſſe ut ſequantur eorum judicia, ac mandata, eáque obſervari ab aliis curent.* Quod probat multis inſignibus exemplis Regum & Imperatorum, qui hoc & verbis profeſſi ſunt & re ipſâ fecerunt.

* Pag. 38.

Igitur ex ipſius ſententia, nihil à me juſtius atque æquius fieri potuit, quàm ſi hortarer Reginam ut curaret obſervari decreta tot Epiſcoporum, coactorum in Concilium Tridentinum, ſub auctoritate Capitis & ſummi Epiſcopi ac Paſtoris Eccleſiæ. Hi Epiſcopi anathema dixerunt defenſoris ſummam doctrinæ, quæ propugnatur in Opere de Frequente Communione. *Ejus dogmata* damnarunt, ut vidimus per totum Opus ac præſertim ad Propoſit. XV. Quamobrem graves nobis ſunt rationes urgendi omnibus viis licitis, qualia ſunt vota noſtra & preces, exſequutionem decretorum tot Epiſcoporum, iiſque reverentiam debitam reddi; ita ut qui eos ſpernunt & oppugnant, novis ac pernicioſis dogmatibus, in officium cogantur interventu legitimarum poteſtatum.

V. Quod tum demum quàm maximè eſt cupiendum cùm homines privati, neque dignitate, neque eruditione inſignes, audent producere ac comprobare ejuſmodi errores; & pertinaciter eos defendere, poſtquàm fuere convicti.

Duorum horumce vitiorum, temeritatis, nimirum, & contumaciæ, prius cernere jam licuit in Scriptore Libri de Frequente Communione, & in Arnaldo qui nomen ſuum ei mutuum, ut ita dicam, dedit, factúſque eſt ſcandaloſæ doctrinæ Apoſtolus ac patronus. Poſterius verò, quod eſt character & ſigillum hæreſeos, non minus eſt conſpicuum in aliis Scriptis, quæ idem Arnaldus ad ſui defenſionem compoſuit; in quibus tam ægrè Libri ſui erroribus nuntium remittit, ut quamvis ſpecie tenus eos damnet, eodem tempore eos comprobet, ac defendat, & nonnullos etiam ſatis apertè; quod oſtendam inſigni exemplo.

CAPUT V.

Examen rationis, quâ Arnaldus retractavit ſcandaloſam Propoſitionem Libri de Frequente Communione.

I. AUCTOR Libri de Frequente Communione agens de *ratione Pœnitentiæ, quæ nunc recepta eſt apud fideles, & quæ differt ab ea quæ agebatur olim in Eccleſia*, ut loquitur in ſua * Præfatione, dicit * *eam, quæ eſt hodie frequentiſſima, quia favet impœnitentiæ communi plerorumque; cùm omnes velint quidem peccata confiteri, ſed ferè nemo velit Pœnitentiam ſubire.* Hæc verba redolent hæreſin & blaſphemiam, ſunt enim contumelioſa Eccleſiæ, eámque ream faciunt ordinis in adminiſtratione Sacramentorum, qui favet maximo omnium peccatorum, hoc eſt, impœnitentiæ. Quamobrem cùm offendiſſent omnes Catholicos, nec Arnaldus poſſet ferre eorum tam juſtas, támque conſentientes querelas, ea emendavit in ſecunda Editione, in qua curavit edi ei rationi Pœnitentiæ *favere impœnitentiam communem.* Hoc quidem non erat remedium, quo malum prorſus curaretur, ſed quo diſſimulabatur, peccatumque peccato tegebatur; ut oſtendimus Lib. V. Cap. VIII. ad quod Lectorem amandamus, ne idem hîc repetere cogamur.

* Pag. 7. * Part. 2. c. 47.

II. Sed quamvis ſatis hoc haberi non poſſet, attamen eâ emendatione ſententiæ plerorumque omnium ratio aliqua habebatur, ſpéſque fiebat correctionis futuræ, ad cetera quod attinet, poſtquàm ea maturius penſitaſſet. At ea exſpectatio bonorum omnium irrita fuit, nam φιλαυτία atque animi perturbatio iterum ſuperiores fuerunt, & ſuffocarunt exiguum illud ſemen concordiæ, quod cerni incipiebat. In editionibus [4] quippe ſequentibus, impiam illam atque abſurdam propoſitionem recudi curavit, *contigítque ei illud veri proverbii*, quod memorat Petrus 2. Ep. II, 22.

Nec ſatis habens ita ſe geſſiſſe, uſque adeò perfricuit frontem, ut auſit dicere ſe rectè eſſe loquutum, nec quidquam mali eis verbis ineſſe. Quod paradoxum tuetur in Præfatione Libri de Traditione; vel potiùs blaſphemiam, quæ Lectoribus Catholicis horrorem incuſſit, & cum plauſu excepta eſt ab inimicis Eccleſiæ; qui librum de Frequente Communione pro Confeſſione habuerunt, idque caput, quaſi unum è potiſſimis notarunt.

III. Fruſtra autem Arnaldus, ad defendendum Magiſtrum, ait *rem poſſe eſſe bonam, quæ faveat malo: ut opinio de creatione animorum valde favet hæreſi Pelagianorum de peccato Originis.* Ne enim immorer ambiguitati quæ poteſt ineſſe verbo *faveo*, diſcriminique quod eſt inter rem neceſſariam ac minimè pendentem à noſtro arbitrio, qualis eſt veritas propoſitionum, & inter effectum liberum, qui ſpectat finem liberè electum; certè Arnaldus mihi concedet eum qui facit rem malam, eo animo ut malo cuipiam faveat, ut committatur, malam actionem edere, & peccatum quod non poteſt Deo tribui, niſi quis velit in hæreſin & blaſphemiam Calviniſtarum incidere. Talem autem eſſe hanc propoſitionem liquet ex iis quæ diximus ad Propoſitiones IV, V, VI. & ſeqq. Probavimus enim primùm, ex doctrina Operis de Frequente Communione, uſum receptum eſſe infractionem divinæ traditionis, & Apoſtolicæ, legis immutabilis &c. deinde Eccleſiam eum inſtituiſſe eum in finem ut fideles ſequerentur rationem Pœnitentiæ, & præparationis ad Communionem, quæ eſt corruptio, atque aperta violatio legis divinæ, hoc eſt, immutabilis, & quâ nemo homo alium poteſt ſolvere.

CAPUT VI.

De uſibus & conſuetudinibus cærimonialibus Eccleſiæ Chriſtianæ, deque captioſa eorum interpretatione ab Arnaldo excogitata.

I. INTER ea quæ animadvertimus in conſilio noſtrorum Pœnitentiariorum, quod habetur Lib. I. Cap. III. maximi eſt momenti, aptiſſimúmque ad detrahendam iis larvam, quâ ſimpliciores fallunt, quibus perſuadent à ſe nihil niſi recta ſpectari. Qua in re potiſſimùm utuntur auctoritate atque exemplo Eccleſiæ primitivæ; ad quam accedere, quàm proximè fieri poteſt, ſe velle dictitant; quamobrem inſtaurant conſuetudinem ejus in uſu Pœnitentiæ & participationis ſacrorum Myſteriorum. Sed Lectorem, qui falli non vult, oportet ſibi cavere, à fallace hac ac ſophiſtica ratione, quod faciet ſi perpendat ea quæ Capite memorato diximus, neque hoc in loco repetemus.

II. Arnaldus quidem, in Præfatione Libri de Traditione Eccleſiæ, non auſus eſt apertè diſtinctionem noſtram oppugnare, ſed eam obſcuriùs evertere nititur, verbis quibuſdam ambiguis & captioſis, ex quibus liquet eam illi minus probari, obiter effuſis; ut quando dicit * *non eſſe habendum ullum ſanctorum illorum officiorum Pœnitentiæ quaſi meræ παιδεὶας, cærimonialiaque & legalia; quod eſſet indignum novi Fœderis conditione.* * Pag. 95.

Verum hæc reſponſio occultat ſummam ignorantiam, aut dolum malum. Quis enim auditis vocibus *cærimoniale & legale*, ubi ſermo eſt de Sacramento Pœnitentiæ, fingat ſibi agi de *cærimoniis* Judaïcæ legi propriis. Eccleſia Chriſtiana *leges* ſuas habet & *cærimonias*, non minùs ac Synagoga, quamvis ſint valde diverſæ. Vocamus conſuetudines cærimoniales eas quæ non pertinent ad eſſentiam Sacramenti, neque ſunt juris, inſtitutioniſque divinæ, ſed ab Eccleſia conſtitutæ; quas cùm potuerit conſtituere, poteſt etiam mutare, vel abrogare, prout ei videtur: quod ſenſu communi, exempliſque & auctoritate SS. Patrum intelligere licet.

III. Ejuſmodi eſt ratio Pœnitentiæ antiquæ & publicæ, omniáque exercitia externa, quibus Eccleſia delinquentes ſubjiciebat, prout jubent Canones, antequàm admitterentur ad Communionem. Hæc conſuetudo cùm diu obtinuiſſet, paullatim ſequentibus ſæculis, in deſuetudinem abiit, & à quingentis annis penitus obſolevit, ut ait Auctor Libri de Frequente Communione. Is propterea invehitur in Eccleſiam, eique exprobrat *corruptionem morum & licentiam*, conjunctam cum *horrenda cæcitate*, quòd aboleverit ea officia Pœnitentiæ, quæ ipſe vocat ejus * *partes externas*, & quæ * Arnaldus habet pro *cærimoniis & rebus externis Eccleſiæ*, in libro de Traditione; ubi contradicens dogmatibus ſuis & opinionibus Magiſtri, fatetur nos ad earum obſervationem nullâ neceſſitate adigi. * Præf. p. 17. * Ep. ad Reg. p. 28.

IV. Ibidem Arnaldus aggreditur ſatisfacere objectioni propoſitæ, contra novum conſilium de Pœnitentia, quod Magiſter ejus concepit in Libro de Frequente Communione. Videbatur aliquid ei conſilio deeſſe, quia complectitur tantùm exiguam partem Pœnitentiæ veteris & publicæ, & quæ, ſi propriè loquamur, non eſt Pœnitentia publica Eccleſiæ primitivæ, nec quæ comprobatur à Conciliis & Patribus, & quam memorant omnia antiqua monumenta quæ ſuperſunt. Reſpondet Arnaldus * *iniquum eſſe ſe adigi ad rejiciendam univerſam Pœnitentiam antiquam, quia omnes ejus partes amplecti nequeant.* Præterea *negat ab Eccleſia factos ullos Canones, ut obſerventur, cùm id fieri non poſſet*; aítque *tandem magnum eſſe diſcrimen inter imitationem rei, & ejus ipſius repræſentationem. Si autem non poſſumus penitùs repræſentare vitam primorum Pœnitentium, debere tamen nos eam imitari & quàm proximè ad eam accedere.* * De Tradit. p. 105.

V. Planè irritæ ſunt hæ excuſationes, & tantùm abeſt ut purgent veſtrum conſilium, ut quàm ſit inane ac temerarium contrà oſtendant. Cùm enim contendatis veterem hanc diſciplinam & conſuetudinem Pœnitentiæ publicæ, pro amplitudine, quam eis tribuunt Canones & Scripta SS. Patrum, eſſe *præceptum Jeſu-Chriſti, immutabile, neceſſarium & eſſentiale Sacramento*, ut probavimus ad Propoſ. IV, V, & VI. ex veſtris Libris; oportet ut eam integram amplectamini, in veſtra nova adminiſtratione, quam propoſuiſtis Eccleſiæ quaſi remedium prolapſionis morum. Non licet hominibus quidquam mutare in Conſtitutionibus ejuſmodi, neque quidquam ex iis reſecare, niſi horrendi ſacrilegii rei fieri velint.

VI. Res ipſa per ſe loquitur, nec ullo argumento alio opus eſt, Arnalde, præter Magiſtri tui verba, quæ pro tuis venditaſti, & pertinaciter defendis. Dicere, quemadmodum

4 Ita lego in Editione VII in 8. quæ prodiit in Belgio anno MDCLXXXIII. ad Pariſinam *Petri Petit* expreſſa. Sed laudata verba exſtant Cap. XLVI. non XLVII. ut aliquoties citavit *Petavius* noſter. *Th. Alethinus.*

ſ Di

admodum facis, *ab Eccleſia nullos factos Canones, ut obſervarentur, cùm id fieri poſſet*, hoc demum eſt ſibimet ipſi contradicere, & præterea in Deum atque in Eccleſiam blaſphemare, dum accuſantur conditarum legum, quæ obſervari nequeant. Nam exiſtimas unà cum Magiſtro, eaſdem illas Conſtitutiones de Pœnitentia veteri, quas *obſervari poſſe negas*, eſſe juris divini atque immutabilis, & Canonibus numquam revocandis ab Eccleſia fuiſſe confirmatas; ut, ex tua doctrina, oſtendimus, ad Propoſitiones memoratas. Itaque ex veſtra ſententia, oportebit Deum & Eccleſiam ea quæ obſervari non poterant juſſiſſe.

VII. Verùm hoc non difficulter fortaſſe concedes, quia ita ſenſit *magnus ille vir*, quem Magiſter tuus ad cœlum magnificis laudibus ſuſtulit, cum dixerit [5] *fuiſſe virum virtutis & eruditionis inuſitatæ, cujus mens plena erat ſcientiâ Scripturæ & Theologiæ traditionis, hoc eſt, Conciliorum & Patrum*, ac denique *inter eruditiſſimos hujus ſæculi viros referendum*. Vir ille incomparabilis, inter multas alias ſententias erroneas, propter quas eſt damnatus ejus liber à S. P. N. Urbano VIII. beatæ memoriæ, contendit præcepta Dei ſervari non poſſe. Quæ eſt hæreſis damnata à Concilio Tridentino, & naſcitur ex tua oratione, conſectariumque eſt neceſſarium tuæ reſponſionis.

CAPUT VII.

De diſpoſitione quam Patres poſtularunt à dignè communicaturis, ubi agitur de ſenſu eximii loci S. Dionyſii.

I. NON puto poſſe animo fingi *cæcitatem magis horrendam*, ut utar verbis Arnaldi, quàm ea eſt, quam licet cernere in iis quæ animadvertit circa affectionem animi, quam Patres poſtulant à dignè communicaturis, in ſecunda parte Præfationis in librum de Traditione. Auctor libri de Frequente Communione, in prima Parte, collegit loca Patrum in quibus præſcribunt certam diſpoſitionem, ut liceat accedere ad participationem ſacrorum Myſteriorum.

Hæc autem loca intellecta eo ſenſu, quo ab Auctore intelliguntur, hoc Sacramentum inacceſſum reddunt. Cùm enim vellet confutare Auctorem Anonymum, qui ex doctrina vulgò recepta, nullam aliam præparationem quaſi neceſſariam poſtulabat, præter Confeſſionem Sacramentalem, ab iis qui peccatum lethale admiſerunt; conatus eſt probare à Patribus poſtulari multò excellentiorem diſpoſitionem, ab iis qui digne communicare vellent;
De eq. om .1.c.4. * eòque rem adducit, ut colligat ex eorum auctoritatibus, non ſatis eſſe ut careant peccato, ſed oportere eis ineſſe *amorem divinum purum, & impermiſtum, eòſque oportere perfectè conjunctos eſſe cum Deo ſolo, & prorſus inculpatos.*

II. Hoc Paradoxum, abſurdámque ratiocinationem multis confutavimus in hoc noſtro Opere, & hæc quidem eſt ſumma eorum quæ diximus: Diſpoſitionem ad communicandum, quam Patres iis in locis nobis proponunt, poſſe duplici modo ſpectari, aut *abſolutè* & in ſe; aut *relatè* ad diſciplinam Eccleſiaſticam. De ceteris adito Lib. III. Cap. XVI. §. 8. [6] ne ſint repetenda.

III. Hiſce poſitis, aio diſpoſitionem ad Sacramentum Altaris, quam nimis extollere videntur pleraque loca ab Arnaldo allata, ſi intelligatur *relatè* ad diſciplinam, quæ tunc vigebat, non complecti tantum Conſilium, ſed Præceptum neceſſariò obſervandum; ſed ſi ſpectetur *abſolutè*, atque in ſe, eſſe tantum decori atque Conſilii. Hoc manifeſto liquet ex loco S. Dionyſii, quo potiſſimum utitur Arnaldus contra Adverſarium Anonymum. Narrat vir ſanctus expulſos Eccleſiâ, *qui reliquerant quidem contrariam vitam, ſed nondum purgati erant ab ejus imaginibus, habitu & amore divino impermiſto; & poſt hoſce qui non erant planè uniformes, &, ut ſecundùm legem loquar, prorſus ſine macula & vitio.*

IV. Perfectio virtutis ac ſanctitatis, quæ hiſce verbis deſcribitur, ſpectata *abſolutè*, pro affectione interna animi, in qua propriè ſita eſt virtus, niſi prudenter rem interpreteris, eſt ſupra modulum naturæ humanæ, exceptâ ſanctiſſimâ Dei Matre; quandoquidem neminem reperire licet, qui pervenerit ad puritatem uſque adeò abſolutam, aut potius quam ſine miraculo nemo poſſit conſequi. Igitur ſi affectionem quam præſcribit S. Dionyſius *abſolutè* intelligamus, cum Auctore Operis de Frequente Communione, cumque Arnaldo; non relatè, eam coërcendo intra limites perfectionis Canonicæ, non poteſt eſſe Præceptum, ſed tantùm Conſilium, ut oſtendimus Lib. III. c. 15. & Lib. V. c. VI. §. 10. Alioqui Deus à nobis exigeret rem, quam præſtare non poſſumus; nec quiſquam Sanctus, exceptâ ſolâ B. Virgine, communicaſſet ſine peccato mortali, aut non meruiſſet, ut ei interdiceretur in perpetuum Altari atque Eccleſiâ.

V. Itaque ad aliam interpretationem confugiendum, & ex quinque generibus hominum, quos Diaconi ejiciebant ex Eccleſia, ante oblationem ſancti Sacrificii, referenda ſunt duo poſtrema ad ſolos Pœnitentes ſecundi & tertii gradus, quorum illi vocabantur ἀκροώμενοι, hoc eſt, *auditores*, hi ὑποπίπτοντες, hoc eſt, *procidentes*. Quæ interpretatio hac ratione nititur, quod S. Dionyſius non loquatur eo Cap. III. Hierarchiæ Eccleſiaſticæ, unde petitus eſt locus de quo agimus, niſi de iis qui ejiciebantur voce Diaconi ex Eccleſia, quos dividit in tres ordines, *Catechumenorum, Energumenorum* & *Pœnitentium*. Deinde particulatim explicaturus quod ſummatim dixerat, iterum dividit tertium hominum genus in duas claſſes, quas ejus verbis modò deſcribebamus.

VI. Nemo poſſit cum ratione dubitare, an duo quæ memorat ad Pœnitentes pertineant; cùm ſoli poſt Catechumenos & Energumenos Eccleſiâ ejicerentur. Ex quatuor autem gradibus Pœnitentium, qui erant in antiqua Eccleſia, primo atque ultimo adſcripti non ejiciebantur à Diacono; & priores quidem, qui dicebantur προσκλαίοντες, *flentes*, quia in Eccleſiam non ingrediebantur; poſteriores verò, quia poterant intereſſe ſacrificio, quamquam ad communionem non admittebantur. Superſunt ergo medii gradus, qui à Diacono emittebantur Eccleſiâ, & quidem diſtinctis vocibus.

VII. Itaque neceſſariò hinc ſequitur intelligendum locum illum S. Dionyſii, de duobus illis gradibus Pœnitentium; & diſpoſitionem, quam ab iis poſtulat, eſſe diſpoſitionem canonicam, atque æſtimandam ex gradibus conſtitutis Politiâ Eccleſiaſticâ; non ſanctitatem *abſolutam* & qualis eſt coram Deo, atque in animorum penetralibus. Eccleſia judicat tantùm de rebus externis, nec ullum actum juriſdictionis ſuæ edit, qualis eſt expulſio ab Eccleſia & à Sacrificio; niſi ob res externas & quæ ſenſus percellunt.

VIII. Sed ut Lector melius intelligat ſtatum quæſtionis, néve adquieſcat in levi ejus cognitione, ut multi hodie faciunt, qui de hacce nova doctrina confabulantur, & liberè judicant, qui quid agatur ignorant; neceſſe eſt ut probè attendat hunc locum S. Dionyſii, qui eſt potiſſimum teſtimonium quod de hac controverſia allatum ſit, & præcipuus ſcopulus, ad quem impegerunt ac naufragium fecerunt iſti Reformatores.

Hoc me adduxit ad agendum paullò pluribus de hoc loco, novamque lucem ei fœnerandam; unde intelligere licebit quàm imperiti ſint Pœnitentiarii noſtri Antiquitatis & Patrum, præſertim in iis quæ ad Pœnitentiam pertinent; in quibus tamen eos diligentius verſatos eſſe oportuit, quippe quæ ſunt unicum argumentum, à quo ſtatuerant magnificum Reformationis cœptum aggredi.

CAPUT VIII.

Amplior enarratio loci S. Dionyſii, & diſpoſitionis ad Communionem in ea præſcriptæ. Axiomata generalia de fine cujuſvis Legis.

I. UT res clarior fiat, aperiaturque mens S. Dionyſii, aliorúmque Patrum, expendenda ſunt priùs quædam

5 *De Freq. Commun.* P. 2. c. 40. & 46. ubi ſermo eſt de *Cornelio Janſenio* Iprenſi Epiſcopo, qui ſummus amicus fuerat *Joannis Vergerii* Abbatis S. Cyrani. *Th. Alethinus.*

6 Dictorum compendium adhibet hîc *Petavius*, quia duo poſteriores Libri hujus Operis ſcripti erant ut ſeorſim legi atque intelligi poſſent. Nunc verò omnibus conjunctis, mutata ratio conſilii eſt. Itaque repetitionem hîc vitavimus, quæ ſæpe crebræ erunt, aut potiùs nimis crebræ Lectori attento. *Th. Alethinus.*

dam fundamenta Ethicæ & Politicæ, tam naturalis vel humanæ, quàm Chriſtianæ & ſupernaturalis. Primum ſitum eſt in axiomate vulgari & ab omnibus recepto, *finem præcepti non cadere ſub præceptum.* Finis enim * multò præſtantior eſſe debet re, quæ fit finis conſequendi causâ; quales ſunt actiones Lege præceptæ. Legiſlator ſibi in condendis legibus proponit eximium finem, ac bonum commune totius Reipublicæ, qui eſt extra modulum cujuſvis privati, qui legi paret, & à quo hoc unum exigitur ut pareat, dum cetera ad eum minimè pertinent.

* S. Thom. 2. 2. qu. 152. art. 2.

II. Secundum axioma hoc eſt, finem vel utilitatem quam ſibi proponit Legiſlator, nullâ re finiri; ſed tantùm actionem, quam jubet fieri, quaſi viam quâ ad finem perveniatur, ad certam menſuram exigendam. Hoc docet Philoſophus [7] in Politicis, ubi obſervat *Medicinam ſibi proponere ſanitatem in infinitum*, hoc eſt, nullos præſtituere fines ſanitati, quam ægro reſtituere conatur, qui eſt finis proximus ejus Diſciplinæ: Sic *& unaquæque ars finem ſuum expetit in immenſum. Quàm maximè enim illum efficere vult. Ea autem, quæ ad finem pertinent, non perſequitur infinitè. Omnibus enim artibus finis eſt extremum.*

III. Quod cùm ita ſit, dicimus finem proximum priſcorum illorum inſtitutorum, qui animo eorum à quibus primùm profecta ſunt obverſabantur, fuiſſe duplicis generis. Erat unus ultimus & communis omnibus Pœnitentiæ gradibus; deinde erant ſingulis peculiares. Addimus geminis illis finibus, in animo Legiſlatorum nullos fuiſſe terminos, neque menſuram ullam. Spectabantur ab illis quaſi infinitè perfecta exemplaria; hoc eſt, quibus nullus certus perfectionis modus præſtitutus eſt.

Ut rem aptemus huic noſtro negotio, probè recordandum eſt eorum, quæ animadvertimus Lib. II. c. 13. *Pœnitentium* nomen propriè attributum fuiſſe iis, qui in tribus primis gradibus verſabantur; Sanctum verò Dionyſium, de cujus verbis agimus, in deſcriptione Pœnitentium, quos recenſet inter excommunicatos quarti ordinis, intelligere tantùm Pœnitentes ſecundi & tertii gradûs, propter rationes, quas diximus Lib. III. c. 16.

IV. Illic etiam oſtendimus, quod multùm conducit ad intelligendum eum locum, S. Dionyſium conſtituere tria genera hominum excommunicatorum, atque expulſorum Eccleſiâ voce Diaconi, & quidem aliorum poſt alios. Erant, nimirum, Catechumeni, peccatores qui nondum admiſſi erant ad Pœnitentiam publicam, obſeſſi à Cacodæmonibus, Pœnitentes ſecundi gradûs qui dicebantur auditores, ac denique Pœnitentes tertii, qui vocabantur ὑπόπτωσις, quia procidebant ad pedes Epiſcopi. Hi ſunt quinque ordines excommunicatorum, quorum meminit S. Dionyſius, qui antequàm ſacra fierent, ſeorſim emittebantur, quemadmodum dixi.

V. Miſſis duobus primis ordinibus, qui ad rem meam non pertinent, tres poſteriores conſiderabo, de quibus diſtinctiùs agens S. Dionyſius, rationem reddit, cur S. Miſſæ non intereſſent; quòd, nimirum, deſtituti etiamnum eſſent quadam perfectione. Itaque ea perfectio erat finis ad quem contendebant, exercitiis attributis ei gradui Pœnitentiæ, in quo erant, atque ex quo tranſibant ad ſequentem, poſtquàm adepti erant animi affectionem ad quam contendebant. Sic Energumeni non intererant Sacrificio, *quia non pervenerant intentâ & perpetuâ propenſione, ad immobilitatem & efficaciam divini habitûs.* Hæc perfectio erat finis, ad quem Eccleſia eos deducebat, diſciplinâ gradui Energumenorum conſtitutâ.

VI. Quartus ordo, quem Auctor Libri de Frequente Communione, ait eſſe Pœnitentium, abſque ulla ſignificatione gradûs ad quem pertinerent; ſed qui complectebatur ſolos Pœnitentes ſecundi, qui dicebantur *Auditores*, quemadmodum oſtendimus; is, inquam, ordo hominum habebant hunc finem ſibi propoſitum, ad quem contenderent, ut immunes eſſent, non tantùm peccati, ſed etiam ejus *imaginum*; quod efficit *amor divinus impermiſtus*; ut cùm eo perveniſſent, tranſirent ad quintum & ultimum ordinem excommunicatorum S. Dionyſii, & tertium Pœnitentium antiquæ Eccleſiæ.

VII. Finis quinti vel tertii hujus gradûs ſitus erat in affectione ſublimiori quàm prior; vocatúrque à S. Dionyſio, *non perfecta conjunctio cum Deo ſolo*, ut novi iſti Pœnitentiarii verba ejus verterunt, ſed *uniformitas*, quæ eſt ſignificatio Græcæ vocis ἑνοειδής. Quâ uniformitate purgabantur ab *omni macula & omni vitio*, fiebántque ἀμώμητοι καὶ ἀλώβητοι, quemadmodum victimæ, quæ ſub priſca Lege Deo offerebantur, prout rem verè interpretati ſumus Lib. III. c. 16.

VIII. Hanc perfectionem oportuit eſſe maximam, quippe finem communem omnium Pœnitentium, quocumque in gradu eſſent; quia finis proximus fuit Pœnitentium tertii gradûs, qui ſunt quintus ordo excommunicatorum S. Dionyſii. Finis enim peculiaris ultimi & ſummi gradûs debet eſſe finis communis omnium inferiorum graduum. Itaque poſſumus dicere, ex doctrina S. Dionyſii, perfectionem ad quam tendebant omnes gradus Pœnitentium, & præparationem, quæ ab iis poſtulabatur ut ad Communionem admitterentur, ſitam fuiſſe in illa *uniformitate*, quæ ſequitur *amorem divinum purum & impermiſtum*, quaſi affectionem minùs perfectam, & quæ erat finis propoſitus quarto ordini Excommunicatorum.

Supereſt nunc ut intelligamus, quî intelligenda ſit ea perfectio, & quo ſenſu Eccleſia primitiva eam præſcripſerit Excommunicatis, vel pœnitentibus.

IX. Auctor Libri de Frequente Communione, Arnaldúſque ejus diſcipulus, cùm in explicatione loci S. Dionyſii, tum in ejus uſu contra Scriptorem Anonymum, & contra morem in Eccleſia receptum, graviter & multis quidem modis hallucinati ſunt, ſed potiſſimùm duobus. Primùm errarunt in eo quod crediderunt omnes omnium graduum Pœnitentes contineri quarto ordine Excommunicatorum, quorum meminit S. Dionyſius; verbis enim ejus ſubjecerunt, *hoc eſt, Pœnitentes.*

X. Hinc conſequens eſt ut primus gradus, qui proximè ſequitur, non ſit ampliùs Pœnitentium, & alios fuiſſe præter illos excommunicatos, quia non pervenerant ad *conjunctionem perfectam cum Deo*, nec dum erant *planè inculpati.* Qui error ejuſmodi eſt ut vix condonari queat tironi, in lectione Patrum & in Traditione. Quamobrem eum alibi oppugnat Auctor Operis de Frequente Communione, ubi dicit, poſt peractam Pœnitentiam, admiſſos fuiſſe homines ad participationem Myſteriorum, ſine ulla mora; nedum ut excommunicati manerent.

XI. Secundò hallucinati ſunt novi Pœnitentiarii, in eo quòd non diſtinguant finem præcepti & ſcopum quò tendit Legiſlator, ab actione quam Lege imponit. In gradibus Pœnitentiæ & in Legibus, ea in re, ab Eccleſia Primitiva latis, duo ſunt obſervanda; Finis quem ſibi propoſuerunt auctores illius πολιτείας, vel ratio propter quam eam inſtituerunt: & officia quæ exſequutioni re ipsâ mandari juſſerunt. Ad prius quod attinet, oſtendimus rationes, quas profert S. Dionyſius ut oſtendat cur Excommunicati trium poſtremorum ordinum nondum admitterentur ad Communionem, complecti fines peculiares uniuſcujuſque ordinis; hoc eſt, perfectionem ad quam Legiſlator eos tendere jubebat, & quam animo priùs conceperat.

XII. Cùm autem finis Legis, qui eſt etiam Legiſlatoris, nullis limitibus coërceatur, ut ex Ariſtotele & S. Thoma oſtendimus, quamobrem cum moribus prorſus attingere nemo cogitur; à nemine eorum Excommunicatorum re ipsâ exigebatur puritas ac ſanctitas æquè perfecta, ac finis ejus ordini propoſitus; quaſi abſque ea re fuiſſet, numquam ex eo gradu Pœnitentiæ in alium ſublimiorem fuiſſet tranſlatus. Hoc in controverſiam vocari non poteſt, niſi ab iis quibus deeſt ſenſus communis.

XIII. Quæ major abſurditas fingi poteſt, quàm ſi à Cacodæmone obſeſſus exiſtimetur non priùs egreſſus ex tertio ordine Excommunicatorum, quàm *perveniſſet, intentâ ac perpetuâ propenſione ad immobilitatem & efficaciam divini habitûs*; Pœnitens verò in quarto ordine Excommunicatorum manſiſſe, donec conſequutus eſſet *habitum & amorem divinum impermiſtum, purgatúſque eſſet eâ ratione imaginibus* anteactæ vitæ; ac denique nullus ex quinto ordine Excommunicatorum evaſiſſe, niſi eſſet *planè uniformis & ſine macula ac vitio.*

XIV. Præter ſublimitatem earum affectionum, ſi abſolutè & quales ſunt in animis hominum ſpectentur, fieri non poteſt ut diſcernantur. Quomodo Eccleſiæ Miniſtri potuiſſent

7 Lib. 1. Polit. c. 9. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς ἄπειρόν ἐστι, καὶ ἑκάστη τῶν τεχνῶν τοῦ τέλους εἰς ἄπειρον. ὅτι μάλιστα γὰρ ἐκεῖνο βούλονται ποιεῖν. τῶν δὲ πρὸς τὸ τέλος οὐκ εἰς ἄπειρον· πέρας γὰρ τὸ τέλος πάσαις.

8 Rom.

potuiſſent agnoſcere eos quibus obverſabantur *imagines anteactæ vitæ*, ut eos expellerent? Quomodo potuiſſent ſecernere eos, quibus cum ineſſet *impermiſtus amor divinus*, nondum pervenerant tamen ad perfectam *uniformitatem*, ab iis qui eam erant conſequuti; ut his ad Communionem admiſſis, alios expellerent? Hoc judicium, atque hæc ſecretio pertinent ad Deum ſolum, qui eſt
* Prov. xvi, 2. * *ponderator ſpirituum*, ut loquitur Scriptura.

CAPUT IX.

Eximia diſputatio S. Thomæ, quæ quæſtionem dirimit. Duo genera præparationis, internum atque externum.

I. AUDIAMOS quid hac de re habeat S. Thomas,
* 1. 2. q. 100 art. 9. in * Summa ſua, & quàm facilè ac eruditè controverſiam dirimat: *Præceptum*, inquit, *Legis vim habet coactivam. Illud ergo directè cadit ſub præcepto Legis, ad quod Lex cogit; coactio autem Legis eſt per metum pœnæ, ut dicitur in X. Ethicorum. Nam illud propriè cadit ſub præcepto Legis, pro quo pœna Legis infligitur. Ad inſtituendam autem pœnam aliter ſe habet Lex divina, & aliter Lex humana. Non enim pœna legis infligitur, niſi pro illis, de quibus Legiſlator habet judicare, quia ex judicio Lex punit. Homo autem, qui eſt Legis lator humanæ, non habet judicare, niſi de exterioribus actibus, quia homines vident ea quæ parent, ut dicitur 1. Reg. xvi. Sed ſolius Dei, qui eſt lator Legis divinæ, eſt judicare de interioribus motibus voluntatum.*

II. Eximium hoc eſt monitum, ex quo Directores intelligere poſſunt tam perfectas diſpoſitiones, quàm ſunt eæ quas gradibus Pœnitentium proponit S. Dionyſius, & quæ ad animorum penetralia pertinent, non fuiſſe præſcriptas ab Eccleſia, aut deſcriptas à ſancto viro, quaſi res quæ ſolerent exſequutioni mandari, ſed tantùm quaſi fines ad quos referenda ſint exercitia uniuſcujuſque ordinis, & quaſi exemplaria omnibus numeris abſoluta, quæ Legiſlator animo conceperat, & ad quæ retulerat univerſam externam diſciplinam Pœnitentiæ; ut ad ea contenderent peccatores & quàm proximè poſſent accederent.

III. Quod attinet ad actiones legibus illis præceptas, & quæ præſtandæ erant, aut ſubeundæ pœnæ; erant officia externa Pœnitentiæ & exercitia unicuique gradui impoſita; qualia erant in publicum prodire & ſtare ad januam Eccleſiæ cultu Pœnitentis inſtructum, veſtitum eſſe ſacco & cilicio, jejunare, certo tempore in genua procidere, intereſſe Eccleſiæ ad audiendum verbum divinum, in humum ſe proſternere, coram Epiſcopo, accipere ejus benedictionem & impoſitionem manuum, ſubire ignominiam expulſionis ex Eccleſia ſpectante univerſo populo, aliáque laborioſa & tædioſa exantlare per longum tempus, quod ut plurimum pendebat ex arbitratu Epiſcopi.

IV. Is erat Legis effectus & quod exſequutioni mandari volebat. Ita obſervabantur Canones Pœnitentiales, nec aliud quidquam exigebatur à Pœnitentibus. Hiſce neglectis, dabant pœnas Legibus impoſitas. Quis umquam legit, vel fando audivit, Eccleſiam antiquam cuiquam impoſuiſſe pœnam Eccleſiaſticam, quia memoriæ etiamnum obverſantes habebat imagines vitæ flagitioſè actæ? An meminit Arnaldus ullius Canonis, qui ſtatuerit publicam pœnam in quemquam, quòd non adeptus eſſet *habitum divini amoris impermiſti*, vel quia *nondum erat prorſus conjunctus cum Deo, neque planè inculpatus?*

V. Si vel ſola ejuſmodi cogitatio abſurda ſit, manifeſtum eſt neque Pœnitentes fuiſſe Communione excluſos, quòd ea animi affectione carerent, neque Leges Eccleſiaſticas umquam exegiſſe ejuſmodi perfectionem, ſed tantùm ſatisfactiones externas; quæ præſcriptæ ſunt à Legiſlatore, quaſi ſubſidia quorum ope licet ad eam perfectionem tendere. Igitur hic erat finis ad quem ſpectabat, & quò referebat ſuas Leges, ſed non opus, neque officium re ipſâ præſtandum, & quo non præſtito pœnas exigeret.

VI. S. Thomas, loco antea à me laudato, cùm ſibi propoſuiſſet hanc quæſtionem, *utrum modus obſervandi Legem caderet ſub præcepto Legis*; hoc eſt, utrum ratio parendi ſit æquè præcepta ac res ipſa; reſpondet modum edendi actionem laudabilem & virtuti conſentaneam, ex doctrina Ariſtotelis, tribus in rebus eſſe ſitum. Primò oportet ut fiat à ſciente, alioqui non eſſet actio moraliter bona aut mala; quod pertinet æquè ad Leges humanas ac divinas. Quamobrem Leges & Judices ejus circumſtantiæ rationem habent, neque plectunt Legi contrarias actiones, aut ei conſentaneas præmio afficiunt, quotieſcumque ex mera ignorantia profectæ ſunt.

VII. Secundò oportet actionem eſſe voluntariam, atque ex electione manantem. Cujus rei rationem habet quidem Lex divina, at non humana. Neque enim Legiſlator plectit quaſi homicidam eum, qui dumtaxat voluit occidere, nec tamen ullâ actione hunc ſuum animum teſtatum fecit; at Deus ab eo pœnas repetit, qui æquè voluntatem admittendi peccati damnat ac ipſum peccatum. *Tertium autem*, ut ipſa * S. Thomæ verba adhi- * 1. 2. q. 100. art. 9.
beam, *eſt ut firmiter & immobiliter habeat & operetur; & quantùm ad hoc, modus virtutis non cadit ſub præcepto neque legis divinæ, neque legis humanæ. Neque enim ab homine, neque à Deo punitur tamquam præcepti tranſgreſſor, qui debitum parentibus honorem impendit, quamvis non habeat habitum pietatis.*

VIII. Ex hac ſolutione S. Thomæ, deducimus argumentum invictum contra Arnaldum, pro iis quæ diximus: perfectionem deſcriptam verbis S. Dionyſii, quaſi diſpoſitionem ad Communionem, nullâ neceſſitate fuiſſe impoſitam. Quæ enim poſtulat ab animo Pœnitente, & qui per gradus Pœnitentiæ contendit ad Euchariſtiæ participationem, non eſt brevis religionis commotio aut levis tinctura ſanctitatis, ſed amor divinus vehemens & qui altiſſimas radices in animum egit. Quamobrem, cùm is habitus, eáque conſtantia nullâ lege divinâ aut humanâ præcipiantur, hinc neceſſariò colligendum id quod ſcriptum eſt à S. Dionyſio, de affectionibus illis internis, non eſſe præceptum quo teneamur; adeóque Arnaldum immeritò adverſari manifeſtæ veritati, & indignari, eas diſpoſitiones non eſſe præcepti, ſed tantùm conſilii & decori.

IX. Duo ſunt genera præparationis ad dignè communicandum, externum, & internum. Internum pendet ex lege divina, quæ nos jubet ideò omni peccato mortali animum purgare; quæ diſpoſitio ſola eſt plane neceſſaria, in internarum numero. Quod attinet ad peccata levia & venialia, vide dicta à nobis Lib. V. c. 1. Præter hanc diſpoſitionem, aliam obſervavi eſſe quæ communia eſt omnibus Religionis officiis; & quæ complectitur reverentiam, attentionem, animum rectè faciendi, & alias circumſtantias, quæ ſanctæ illius actionis ſunt condimentum, eámque laude digniorem reddunt.

Qua in re, probè animadvertendum neceſſitatem actionum illarum & diſpoſitionum internarum eſſe minoris, aut majoris momenti, prout eas Lex ſeverius, aut minùs ſeverè a nobis exigit; eámque demum eſſe planè neceſſariam, quæ ſine peccato mortali negligi non poteſt.

X. Eadem eſt ratio præparationis externæ. Ea eſt planè neceſſaria, quæ impoſita eſt diſerto mandato, quod non poteſt ſperni, niſi gratiâ Dei excidat. Sic Concilium Tridentinum definivit diſpoſitionem neceſſariam, ea ſententia Eccleſiæ, ſemper fuiſſe ut communicaturus, qui delictum mortale admiſerat, ſe purgaret Sacramento Pœnitentiæ. In hac enim definitione ſunt duæ Leges, & totidem officia neceſſaria, quæ ex iis ſequuntur. Lex divina nos jubet purgare animum noſtrum maculâ peccati mortalis, ope Sacramenti Pœnitentiæ, quando commodum eſt, & poteſt adiri Sacerdos. Lex humana & Eccleſiaſtica idem à nobis poſtulat. Pœnitentia autem eſt ritus conſpicuus, qui operatur in nobis puritatem, infuſione gratiæ, quam gignit. Erant & aliæ Leges de ritibus externis in Eccleſia primitiva, quibus Legibus fideles tenebantur, quales erant Canones de Pœnitentia publica. Prout ritus illi magis aut minùs neceſſariò urgebantur, magis aut minùs neceſſe erat illos præſtare.

Quidquid erat præter Legem, & permittebatur arbitratui Pœnitentium, non erat præcepti ſed conſilii & decori.

XI. Locus S. Dionyſii duo genera præparationis complectitur, internum atque externum. Externum cernere licebat in Diſciplina Eccleſiaſtica, quâ erant impoſiti Pœnitentiæ gradus & ſatisfactiones publicæ. Internum, quod eſt neceſſarium, & quod ſitum eſt in actione lege divinâ præcepta, quâ ſolâ poteſt ejuſmodi actio imponi, non fuit diſertè expreſſum à S. Dionyſio, qui id quidem

dem ſtatuit, ſed tantùm explicuit finem, propter quem actiones illæ ſenſiles inſtitutæ fuerunt in Eccleſia; ut fideles intelligentes eximium Dei, de ipſis, conſilium, & quàm cuperet eos perfectos fieri, conarentur in ſe augere amorem Dei, & imitari quàm proximè exemplar illud perfectiſſimum, quod ſibi objiciebatur quaſi finis Legiſlatoris, in inſtitutione ejus diſciplinæ. Externa verò præparatio ſola erat effectus Legis & exſequutioni neceſſariò mandanda; quoniam ejus ſolius omiſſio pœnas dabat.

CAPUT X.

Idem locus S. Dionyſii dilucidatus, confutatione falſarum animadverſionum Arnaldi. Errata ejus in interpretatione ejus loci & in ſui ipſius defenſione.

I. EXIMIUS ille locus S. Dionyſii, intellectus eo ſenſu, quem expoſui Capitibus antecedentibus, nullâ ampliùs difficultate laborat, nec quidquam habet rationi ac fidei Catholicæ contrarium. Oro Lectorem ut probè attendat interpretationem à me allatam, ideóque relegat ſtudioſe quæ hac de re ſcripſi antea copioſius Lib. III. capp. 15. & 16. & Lib. V. c. 6. tum ut eâdem attentione perlegat quod habet de hoc loco Auctor Operis de Frequente Communione, & quo animo quémve in finem eo utatur. Planè perſuaſum habeo eum judicaturum veriſſimum eſſe quidquid dixi contra interpretamentum novorum Pœnitentiariorum, idque eſſe abſurdum ac erroneum, conjicere animos in deſperationem, & deſinere in contemtum ac abrogationem ſanctiſſimorum Religionis Chriſtianæ exercitiorum.

II. Ne aggrediatur amplius Arnaldus fucum facere hominibus, dum negat ſe fideles adigere velle ad tam perfectam animi affectionem. Quidquid enim dicat, eos reverà ad eam adigit, eiſque proponit puritatem animi, ſtatumque perfectionis eximiæ, & vitam Angelicam, quaſi præparationem neceſſariam ad Communionem. Auctor * Libri de Frequente Communione nos amandat ad S. Dionyſium, ut ab eo diſcamus *præparationes neceſſarias adorando myſterio.* Docet nos ergo ſanctus ille vir præparationem neceſſariam, loco allato, ſed pravè intellectam à Magiſtro ejuſque diſcipulo. Hæc eſt *ſententia Apoſtolorum, eorúmque diſcipulorum*, ut habet idem Scriptor. Ac proinde ſi verum eſt quod dicit in Præfatione, *traditionem Apoſtolicam eſſe regulam veritatis, capitque fidei immutabile*, non poteſt res vitari, nec fas erit ulli accedere ad ſanctam Menſam, niſi ſit ſimilis Seraphino *amore divino impermiſto*, & *prorſus ſine vitio ac macula*; quippe quem purgatum eſſe oportet non tantùm omni peccato, ſed etiam *imaginibus* vitæ non ſatis caſtigatè actæ.

* Part. 1. c. 5.

III. Nolo hic omittere duo inſignia errata, admiſſa à duobus Pœnitentiariis, in interpretatione loci S. Dionyſii. Primum eſt Magiſtri, qui malè vertit Gallicè hæc verba Græca: καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ μὴ καθάπαξ ἑνοειδεῖς, καὶ νομικῶς εἰπεῖν, ἄμωμοι καὶ ἀλώβητοι: *Et enfin ceux qui ne ſont encore parfaitement unis à Dieu ſeul, & pour uſer des termes de l'Ecriture, ceux qui ne ſont pas entierement parfaits & entierement irréprochables*; hoc eſt, Latinè, *Et denique eos qui nondum ſunt perfectè conjuncti cum Deo ſolo, &, ut utar verbis Scripturæ, qui non ſunt prorſus perfecti atque inculpati.* Jam obſervavi Lib. III. c. XVI. §. 4. vocem ἑνοειδεῖς non ſignificare *perfectè conjunctos cum Deo ſolo*, ſed *uniformes.* Nihil præterea, hac de re addam, ſed ad cetera tranſibo. Malè in iis vertit νομικῶς εἰπεῖν, tum etiam ἄμωμοι καὶ ἀλώβητοι. Sententia S. Dionyſii hæc eſt, Pœnitentes tertii ordinis, *ſi verbis legalibus loquamur, non fuiſſe ſine vitio & ſine macula*; quibus verbis reſpicit ad defectum puritatis legalis.

IV. Sub priſca Lege, variæ erant conſtitutiones, de qualitatibus tam Sacerdotum & Levitarum, qui Miniſteria Templi obibant; quàm animalium, quæ mactabantur. Potiſſimæ erant puritas & integritas, quibus ſine vitio atque integris membris debebant eſſe. S. Dionyſius complectitur utrumque duobus vocibus, ἄμωμοι, Latinè *immaculati*, & ἀλώβητοι, *non mutili*; confértque vitia canonica, quibus Chriſtiani fiebant indigni participatione Myſteriorum, cum vitiis in Lege Moſaica notatis. Quare dicit, νομικῶς εἰπεῖν, *ut verbis Legis loquar*, vel *ex præcepto Legis*; non verò, ut vertit Scriptor Operis de Frequente Communione, *ut utar verbis Scripturæ.* Nec melius, ut diximus, vertit voces ἄμωμοι & ἀλώβητοι.

V. Verùm, non ſine certo conſilio, malè vertit, voluit enim animum Lectoris à vera loci intelligentia avertere, ejúſque ignorantia abuti ad confirmationem erroris. Quo pacto, intromittit abſurdum ſuum dogma de diſpoſitione, quam Dionyſius & alii Patres præſcripſerunt communicaturis; quam uſque adeò extollit, ut ſine miraculo nemo eam attingere poſſit. Contrà verò ſi locum intelligamus ex interpretatione, quam protuli, quæ ſola vera eſt & genuina, omnia abſurda vitantur, nec diſcedimus à ſenſu communi officiiſque veræ pietatis.

VI. Alterum erratum, in explicatione loci S. Dionyſii, eſt Diſcipuli, qui in Præfatione Libri * *de Traditione*, hoc potiſſimùm oppugnat quod ſibi objectum à nobis ſtatuit: Paulum, quamquam Apoſtolum, adeptum non fuiſſe diſpoſitionem, quam S. Dionyſius poſtulat à communicaturis. Quod ab eo vocatur *mira blaſphemia contra S. Paulum*, ut reverà eſt, ſed quod debet tribui ipſi & Auctori Operis de Frequente Communione; non mihi, qui ita loquutus ſum ex eorum hypotheſi, atque ex prava illorum interpretatione loci Dionyſiani. Cùm enim exiſtiment S. Dionyſium poſtulare quaſi *neceſſariam diſpoſitionem* ad Sacramentum, ut communicaturus careat & peccato, & *imaginibus* peccati; cumque Paulus multùm abeſſet ab illa puritate, * ut ipſe de ſe fatetur, ubi affectionem animi ſui aperiens queritur carnem pugnare contra ſpiritum; quod factum non eſt ſine *imaginibus* peccati, *quod in eo habitabat*, liquet Paulum nondum fuiſſe adſequutum affectionem illam animi, quàm Directores noſtri ex S. Dionyſio confirmare conati ſunt. Igitur ex eorum dogmatibus, oportebat Paulum ab Altari expelli, atque ex Eccleſia ejici voce Diaconi.

* Pag. 152.

VII. Imò verò quamvis perveniſſet ad eam ſanctitatem, quâ liberatus fuiſſet ab importunis carnis ſtimulis (quæ propriè eſt ἀπάθεια Stoica, quam referunt Reformatores Pœnitentiæ) attamen nondum per eos illi licuiſſet communicare, aut manere in Eccleſia; quia ea puritas quamvis rariſſima, nec fortaſſe ſine miraculo gratiæ attingenda, nimis abjecta eſt, ex eorum ſententia, ad communicandum. Eſt tantùm delineatio, ac primum veluti tentamen diſpoſitionis neceſſariæ; quæ ut ſit omnibus numeris abſoluta, debet adſcendere ad ſublimiorem gradum, quem S. Dionyſius poſtea deſcribit; ex interpretatione Directorum illorum, quibus animus eſt tam plenus * *cognitione traditionis, & axiomatum Eccleſiæ, Patrum & Conciliorum*; quàm ſenſu communi & prudentia, in iis quæ aggrediuntur.

* In Admonit. p. 40.

VIII. Hæc eſt ergo ſumma blaſphemia, & injuria S. Paulo Apoſtolo, in quam delapſus eſt Arnaldus, unà cum Magiſtro, quia non ſatis intellexerant ſententiam S. Dionyſii. Qua de re admonitus, conatus eſt ſe purgare * ſolenni ſuo ſtylo, hoc eſt loquutionibus obſcuræ, ambiguæ, atque incertæ ſignificationis, ita ut ſit hariolandum quid ſibi velit. Attamen, quatenus licet ejus mentem adſequi, per nebulas orationis confuſæ, videtur exiſtimare S. Dionyſium loquentem de *imaginibus*, quæ obſtant perfectæ diſpoſitioni ad Communionem, ſtatuere eas imagines eſſe voluntarias, & eum qui iis paſcitur eſſe reum peccati mortalis. Oſtendit ſe ita ſentire, cùm ægrè fert colligi ex ſua doctrina S. Paulum indignum fuiſſe Communione, quia erat adhuc obnoxius imaginibus; quandoquidem S. Dionyſius excludit eos qui illis laborant non tantùm Sacramento, ſed etiam Eccleſiâ: *Quaſi*, inquit, *tentatio externa & profecta à nequitia Cacodæmonis, aut ex motibus concupiſcentiæ nequaquam voluntariis, eum conjeciſſet in numerum illorum Pœnitentium, Baptiſmi puritate deſtitutorum, de quibus loquitur S. Dionyſius.* Ubi hoc diſcrimen ſtatuit inter S. Paulum & eos de quibus S. Dionyſius, quòd *imagines* quæ Paulo adhærebant non eſſent voluntariæ, nec obſtarent quominus communicaret.

* In Præf. Libri de Tradit.

IX. Oportet ergo eum credere Pœnitentes illos S. Dionyſii ſponte ſuâ adhæſiſſe *imaginibus* memoratis, quamobrem

---

8 Rom. VII. Jam alibi monuimus Paulum de ſe ipſum non loqui, ſed in prima perſona exprimere ſtatum hominis irregeniti: quæ fuit ſententia multorum Patrum. *Th. Alethinus.*

9 Oratione

rem rei erant peccati mortalis. Sed graviter erravit & perperam intellexit verba ſancti illius viri, cùm non animadverterit diſertè ab eo dici homines illos *reliquiſſe vitam contrariam* virtuti. Itaque *imagines* illæ non poterant impedire, quominus ad ſacram Menſam accederent.

CAPUT XI.

Examen loci S. Baſilii malè ab Arnaldo intellecti.

* Lib. IV. c. 8. 9. 10.

I. DIxit, * quod ſanè verum eſt, inter maxima errata Directorum novæ Pœnitentiæ, hoc eſſe, quòd minimè diſtinguant id quod eſt præcepti, ab eo quod eſt majoris perfectionis. Is error qui damnatur auctoritate Scripturæ, Conciliorum & SS. Patrum, defenditurque à ſolis hujus ævi Hæreticis, fons eſt omnium abſurditatum, quæ occurrunt in Opere de Frequente Communione, & inanis conſilii de inſtauratione Pœnitentiæ, & diſpoſitionis neceſſariæ communicaturis.

Quare mirum mihi viſum eſt Arnaldum, nullâ ratione habitâ tot admonitionum, nec confutatis rationibus quibus manifeſta falſitas oppugnata eſt, pertinaciter eam defendere, & velle quidquid Sancti Viri dixerunt de eximia perfectione Chriſtianiſmi, in ſuis Scriptis, præceptum eſſe, non conſilium, ac monitum de eo quod quàm maximè decorum eſt.

* Pag. 154.

II. Animus Arnaldi præjudicio occæcatus * excanduit, in Præfatione Libri *de Traditione Eccleſiæ* &c. quo factum ut rem defenderet majore ſtudio, contra eos, qui contendunt SS. Doctoribus animum non fuiſſe adigere neceſſariò homines ad perfectionem ſanctitatis, quam in Libris ſuis docuerunt.

Quamobrem nos orat ut legamus, in ſuis Collectaneis, integram orationem S. Baſilii. Hunc enim nominatim præ ceteris eligit. Hoc verò Arnaldo gratificemur, videamuſque num S. Baſilius ei ſit fauturus. Ante omnia lego locum, * quem ex eo affert, de officio Chriſtiani, deque præparatione ad Communionem: *eſſe acquirendam ſanctitatem perfectam, timore Dei, & amore Jeſu-Chriſti, ita ut careamus macula & ruga, ſimuſque ſancti & inculpati.*

* Col-lect. loc. p. 12.

III. Arnaldus in ſe deſcendat, nobiſque ex animi ſententia dicat, an umquam communicarit, vel celebrarit S. Sacrificium ita affectus. Si ingenuè fateatur nondum à ſe eſſe factum; oportet ut, ex ſua doctrina, fateatur ſe ſemper indignè accepiſſe & contrectaſſe corpus Filii Dei, & ad animæ ſuæ damnationem; cum perfregerit Dei præceptum, in re tanti momenti. Sed ſi auſit affirmare ſe ei præcepto planè ſatisfeciſſe, eſt, ſuo ipſius judicio, & eorum omnium qui ei fidem habebunt, vir incomparabilis virtute & ſanctitate; primus eſt & ultimus omnium Sanctorum, qui in terris vixerunt, poſt Filium Dei & digniſſimam ejus Matrem. Immunitas enim *maculæ & rugæ* ſtatus eſt Eccleſiæ triumphantis, ad quem adſpirare quidem poſſumus; ſed pervenire, dum vivimus in corpore mortali & peccato obnoxio, non poſſumus. Neceſſe ſemper habemus contra peccatum implorare auxilium Dei, * ut docet S. Auguſtinus. Attamen hoc eſt, ex doctrina S. Baſilii, prout eam interpretatur Arnaldus, officium Chriſtiani, qui ita neceſſe habet ſe præparare ad Communionem; niſi excommunicari, expellique ab Altari & ab Eccleſia malit.

* Serm. 29 de verbis Apoſt. & apud Bedam in Ep. ad Eph.

CAPUT XII.

Sententia erronea Arnaldi, de diſpoſitione perfectiſſima, quam Patres communicaturis præſcripſiſſe videntur.

I. QUISQUIS cupiet videre ad quæ extrema deveniat animus φιλαυτίᾳ ac pertinaciâ præpeditus, legat attentè quæ habet Arnaldus, in memorata ſæpiùs Præfatione, ut oſtendat eximiam illam animi affectionem, adeòque ſupra hominum captum poſitam, quam S. Dionyſius aliique Patres communicaturis proponunt, eſſe neceſſariam, & præcepto impoſitam. Mirum eſt quàm aberret, & quàm ſeſe impediat cogitationibus implicitis, ac ſublimioribus, & quæ ſecum manifeſtam repugnantiam trahunt.

Contendit præparationes, quas docent Patres *eſſe planè neceſſarias, aut ſaltem aliquatenus, ut dignè communicemus; imò verò in gradibus eminentioribus, in quibus non poſſunt dici planè neceſſariæ, non poſſe etiam cenſeri eſſe dumtaxat conſilii.*

II. Hæc ſunt ænigmatica verba. Quis poterit eorum ſenſum adſequi? Quidquid eſt honeſtum & laudabile in actionibus humanis, quodque eſt conſentaneum rationi & prudentiæ eſt præcepti, vel conſilii; neceſſarium, vel tantùm decorum; officium neceſſariò præſtandum, vel voluntarium. Inter duo hæc actionum genera nihil eſt medium. Sic judicarunt veteres Patres, & inter alios quidem S. Gregorius [9] Nazianzenus, qui ſcribens contra Julianum Apoſtatam ait univerſas leges Chriſtianiſmi ad duo referri genera, quorum unum neceſſitatem imponit, pœnámque exigit à negligentibus; alterum arbitratui hominum rem relinquit. * S. Chryſoſtomus, * S. Auguſtinus aliique omnes SS. Doctores uno conſenſu rem confirmant, quæ à ſolis Hæreticis in controverſiam vocatur.

* Hom. 22. in 1. Cor. * Hom. 61. de tempore.

III. Sed penitiùs introſpiciamus rationes Arnaldi, expendamuſque argumenta quibus probat *affectiones internas quas Patres à nobis poſtulant, ut accedamus ad menſam Jeſu-Chriſti*, & quæ complectuntur tantam perfectionem, eſſe præcepto impoſitas, non inſtar conſilii allatas. * *Ratio ejus rei eſt*, inquit, *quòd omnes illæ affectiones internæ, nihil ſint præter Amorem Dei, vel neceſſaria ejus conſectaria. Sanctus autem Thomas nos docet id quod ipſe didicit ex Auguſtino, Amorem Dei non eſſe rem quæ ad conſilia pertineat, cum nobis, ſecundùm totam ſuam amplitudinem, ſit præceptus, & pro tota ſua perfectione, ne excluſis quidem gradibus, quos in cœlo tantùm adſequemur.* Poſtea ait et verba *Angeli Scholæ*, quæ detorquet, ita ut fateatur S. Thomas quod ab ipſius mente fuit alieniſſimum, & quod non poteſt defendi; niſi evertatur ratio, deſtruatúrque fides, & oppugnentur veritates omnes divinæ & humanæ.

* Ibid. p. 163.

IV. Aperiendus eſt dumtaxat S. Thomas & legenda Quæſtio laudata ab Arnaldo, ut intelligamus eum uſque adeò ab ejus vero ſenſu aberraſſe; ut vix audita ſit par hallucinatio, ex quo homines litteras colere cœperunt. S. Thomas, in * Summa Theologiæ, hanc proponit quæſtionem, utrum perfectio contineatur præceptis vel conſiliis. Tum reſpondet, ſi in ſe ſpectetur, ſitam eſſe in amore Dei & proximi; at ſi conſideretur *ſecundariò, accidentaliter & inſtrumentaliter*, eam referri ad Conſilia; quia reſecant nonnulla quæ caritati quidem non ſunt contraria, ſed impediunt tamen quominus reverà æque facilè exerceatur. Caritas autem, quæ pertinet ad Deum & Proximum non continetur præcepto ſecundum certam menſuram, ita ut quod ſuperat ſit tantùm conſilii. Quod confirmat S. Thomas Axiomate Ariſtotelis antea Cap. VIII. §. 2. allato. Sic Medicus, cùm vult reſtituere valetudinem ægro, eam ad certam menſuram non redigit, quaſi definire vellet gradum ad quem eam ei reddere cupit; ſed menſura dumtaxat utitur in uſu medicamentorum & diætæ, præſcripta remediorum & ciborum copiâ. Vide hac de re, Gregorium à Valentia T. 3. Diſp. x. qu. 2. punct. 1. & Diſp. III. qu. 19. punct. 1.

* S. Thom. 2. 2. q. 184. art. 3.

V. In ea ratiocinatione S. Thomæ, probè attendendum quâ ratione ſummus ille vir dicat Amorem Dei & Proximi, ſecundùm totam ſuam amplitudinem præcipi; quod docet intelligendum quatenus eſt finis Legis & omnium præceptorum. Hoc doctiſſimi quique S. Thomæ Interpretes, & inter alios Cardinalis Cajetanus, animadverterunt, docueruntque quidpiam præcepto duobus modis poſſe contineri. Prior pertinet ad exſequutionem, ſpectátque omnes actiones quæ Lege jubentur, & quæ propterea neceſſariò ſunt edendæ. Poſterior reſpicit finem, ad quem tendit, qui præcepto paret. * Hæc commodè explicantur exemplo ducis, qui milites hortatur ut fortiter in conflictu pugnent. Manifeſtum eſt tam ipſam pugnandi

* S. Thom. 2. 2. qu. 44. art. 6.

9 Oratione 1. in Julianum pag. 94. Τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας τὰ μὲν ἀνάγκην ἔχει τῶν ἐπιτεθειμένων, ἃ καὶ μὴ φυλάττειν κίνδυνος· τὰ δὲ οὐκ ἀνάγκην αἵρεσιν δέ.

pugnandi actionem, quàm victoriam, contineri imperio, quod hiſce verbis conceptum eſſet: *Vadite, & ita pugnate, ut victoriam referatis.* Hoc tamen eſt inter eas diſcrimen, quòd miles, niſi pœnas dare velit, fortiter pugnare cogatur; quod verò attinet ad victoriam, is finis ſit quò quidquid in prælio gerit tendere oportet.

* S. Th. 2. 2. q. 184. art. 2. Greg. à Val. Ibid.

VI. Eâdem eſt ratio caritatis. * Duas habet perfectiones, quarum una ei eſt eſſentialis, & cujus uſus nobis neceſſariò præceptus eſt, ita ut eam exſequutioni mandemus. Hæc ſita eſt, in excluſione omnium rerum, quæ cum Amore Dei conſiſtere non poſſunt, ut docet S. Thomas. Altera verò ſita eſt in motu animi actuali ac perpetuo versùs Deum, abſque ulla intermiſſione, & ſecundùm totam amplitudinem noſtrarum virium.

Duarum earum perfectionum prior nobis præcepto impoſita eſt; éſtque, ut loquuntur Theologi, *amor appretiativus*, quo, cum pluris faciamus Deum, quàm omnes creaturas, liberamur peccato mortali. Qui amor cum prorſus neceſſarius ſit ad obtinendam ſalutem, nobis ab hac vita conceditur. Poſterior perfectio alteri vitæ reſervata eſt, nec præcipitur, ad exſequutionem quod attinet, quia eam adſequi non poſſumus, dum vivimus in hoc corpore obnoxio peccato & corruptioni. Sed quia ea Caritatis perfectio proponitur, quaſi finis ultimus, ad quem tendit præceptum, & ad quem debemus eniti; hoc ſenſu, dicimus eam perfectionem præcepto de Deo amando contineri. Hæc nos S. Thomas, aliique poſt eum Theologi docent de perfecta caritate, præceptóque, quo à nobis exigitur. Videamus nunc quî hiſce conveniat cum oratione Arnaldi.

CAPUT XIII.

S. Thomam malè intellectum ab Arnaldo, qui pravum conſectarium ex eo deduxit. Error Arnaldi credentis ſummam perfectionem Caritatis eſſe Præcepti. Præcepto variis modis pareri, & quomodo lege teneamur.

* Pag. 149.

I. SECUNDA * animadverſio Arnaldi in 2. Parte Præfationis Libri de Traditione, cui Parti hîc præfixus eſt titulus: *de Diſpoſitionibus, quas Patres poſtularunt à digne communicaturis*; hunc habet ſcopum, quemadmodum antea dicere cœperam, ut reſpondeat objectioni contra Magiſtrum propoſitæ. Cùm enim Scriptor Anonymus, quem confutare aggreſſus eſt, ſtatuiſſet *ſatius eſſe ſæpe communicare*, ex Traditione & auctoritate Patrum, *quàm rarò*, eò quòd communicaturus vereatur ut ſatis bene affectus ſit; ſi modò, ex uſu nunc recepto, purgaverit ſe peccatis mortalibus in Sacramento Pœnitentiæ; ejus Adverſarius, hominem cupiens ignorantiæ & impietatis convincere, illi oppoſuit Patres & præſertim S. Dionyſium, quemadmodum antea non ſemel vidimus.

II. Hinc liquet Anonymi confutatorem credere diſpoſitiones præceptas traditione Apoſtolicâ, & confirmatas authentico teſtimonio S. Dionyſii, neceſſariò & re ipsâ præſtandas eſſe, ex Legis præſcripto; non verò præ oculis tantùm habendas quaſi finem, quò tendamus, & perfectionem alterius vitæ, quam in hiſce terris adſequi non datur. Alioqui nullum ejus eſſet argumentum, nec vim ullam obtineret, contra propoſitionem Adverſarii; quia diſceptant de præparatione, quâ nunc inſtructos eſſe oportet eos qui communicant, & quæ debet re ipsâ præſtari; non in alteram vitam differri, in qua neque Sacramentis, neque ejuſmodi diſpoſitioni locus erit.

III. Præterea diſpoſitio illa Dionyſiana, quam memorat Auctor Libri de Frequente Communione, ejuſmodi eſt ut niſi præſtetur, graviſſimæ luendæ ſint pœnæ, & quas idem Scriptor omnium maxime formidandas eſſe putat. Sitæ illæ ſunt in excluſione ab Euchariſtia & ab Eccleſia, hoc eſt, in Excommunicatione.

Annon ergo delirant qui credunt eamdem rationem eſſe affectionum internarum, quas SS. Patres neceſſarias eſſe volunt digne communicanti, ex ſententia Arnaldi, ac Caritatis Beatorum; quam ſperare debemus, ſed in hac vita attingere non poſſumus? Potéſtne vir ratione utens & ſedatæ mentis ſibi perſuadere S. Dionyſium, & ante illum Apoſtolos eorúmque diſcipulos, ac poſt eos omnes SS. Patres, & Doctores neceſſariò poſtulaſſe, ab omnibus communicaturis, Amorem Dei æquè perfectum ac eſt Amor quo eum proſequuntur Angeli & Sancti, qui fruuntur beatitudine æterna; atque ejeciſſe Eccleſia & Communione, ſeparaſſéque à corpore fidelium eos, qui Caritate tam perfecta eſſent deſtituti?

IV. Hoc tamen ipſum nos docet Arnaldus. Abſurdum hoc commentum, & ſomnium inane deberur homini ingenioſiſſimo; hi ſunt fructus exquiſitæ illius meditationis, quam tantâ pompâ in Præfatione ſua oſtentat; hoc nobis venditat quaſi *dogma magni momenti*, & quod ponendum ſit inſtar fundamenti, ad intelligendos SS. Patres neceſſarii.

Hac ludificatione eruditus Director Lectores moratur, qui non ſatis acuti ſunt, dum dogma iis proponit, vulgò à SS. Patribus receptum; ſed quod non intelligit & perperam huic negotio aptat, ope ambiguitatis; ſeu veram eorum ſententiam non ſatis adſequutus ſit, quòd Theologiæ ſatis ſtrenuam operam non dederit; ſeu de induſtria, ut quavis ratione elaberetur, utque in Patres recideret cenſura opinionis adeò abſurdæ atque imprudentis.

V. Ac ſanè ſi probè expendantur loquutiones, quibus utitur, & quas ſuperiore Capite exſcripſi, liquebit eum credidiſſe, aut voluiſſe perſuadere, *perfectionem Caritatis, ne exceptis quidem gradibus quos in cœlo tantùm poſſidebimus, nobis præceptam eſſe*; ita ut exſequutio ipſa præcepti neceſſariò à nobis exigatur. Primùm enim opponens Conſilium Præcepto, negat *perfectionem Caritatis eſſe Conſilii*, contenditque *eam nobis eſſe præceptam*. Quod S. Thomas, in loco ab Arnaldo laudato, expreſſit hiſce verbis: *utrum perfectio conſiſtat in præceptis, aut in conſiliis.* Quæ verba facilè capiunt ſenſum, quem S. Thomas in articulo ipſo expreſſit; eximiam, nempe, illam Caritatem non eſſe ipſum præcepti argumentum, ſed tantùm finem; cùm non poſſit exſequutioni mandari, dum ſumus in hiſce terris. At verba Arnaldi, bonâ fide ac ſine ambiguitate intellecta, ſignificant *Amorem Dei, ſecundùm totam amplitudinem perfectionis ſuæ*, eſſe exſequutionem præcepti, quæ à nobis re ipsâ exigitur.

VI. Sic cùm intelligimus actionem quampiam eſſe Conſilii, qualis eſſet venditio omnium ſuorum bonorum, eorúmque diſtributio in uſum pauperum, aut caſtitatis perpetuæ obſervatio; intelligimus eos, ad quos pertinet Conſilium, re ipsâ vendere ſua prædia, aut abſtinere à Conjugio. Hæc enim eſt ſignificatio propria horum verborum, *eſſe rem Conſilii*, aut *eſſe rem Præcepti*. Æquum eſt enim ut vocula *res*, quâ hic ſignificatur actio, quæ exſequutioni mandatur, eumdem ſenſum quem obtinet, ad Conſilium quod attinet, obtineat etiam ubi aptatur Præcepto. Aliter rem intelligere fallacia eſt Sophiſtæ. * *Qui ſophiſticè loquitur odibilis eſt.*

VII. Quod habetur poſtea, * in Præfatione, eſt ſequela ejuſdem fraudis. *Nihil poteſt intelligi*, inquit, *ultra id quod nobis Deus præcipit, cùm præcipit ſe amari; idque præceptum ita complectitur univerſam perfectionem Caritatis, ut non tantùm comprehendat ardentiſſimum Amorem, quo Sancti in terris arſerunt, ſed etiam conſummationem ejuſdem ignis divini, in quo felicitas eorum ac merces ſua eſt.* Hæc oratio rectâ tendit ad id quod diximus, ab Arnaldo præcepto amandi Deum claudi, eadem ratione & abſque ulla diſtinctione, univerſam perfectionem quæ in eam actionem cadit, in quocumque ſtatu edatur. Quod cùm ſit abſurdum & ridiculum, apertè etiam rejicitur ab Auctoribus, quos citat ad dictorum ſuorum confirmationem; & præſertim à S. Auguſtino, qui * ita loquitur: *audiamus ergo quem finem bonorum nobis, Chriſte, præſcribas; nec dubium eſt quin is erit finis, quo nos ſummo amore tendere jubes.* Contradicit etiam S. Thomas, qui præter locum allatum ex Quæſt. CLXXXIV. idem docet Quæſt XLIV. unde hæc verba protulit Arnaldus: *magnum illud præceptum non poſſe impleri perfectè, niſi in altera vita.*

* Eccleſiaſtici xxxvii, 23.
* Pag. 165.
* De Mor. Eccl. Cathol. c. 8 Vide & Lib. de Spir. & Littera cap. ult.

VIII. Sed erat integer locus ſancti Doctoris proferendus, non potiſſima ejus pars reticenda; quæ multùm prodeſt, ad retegendas fallacias & ludificationes ſophiſticas, quibus conantur nonnulli obſcurare atque impedire vulgarem ac veram Theologiam. S. Thomas, propoſitâ hac quæſtione: *an poſſit impleri in hac vita præceptum amandi Deum*, reſpondet, adhibitâ diſtinctione; præceptum poſſe impleri *perfectè* aut *imperfectè*. Impletur quidem *perfectè* ab iis qui attingunt finem, quem ſibi propoſuit is qui Legem tulit; *imperfectè* verò ab iis, qui non diſcedunt ab ordine, quo ad finem pervenire licet; hoc eſt,

eſt, cùm exſequutioni mandatur actio præcepta ad conſequendum finem. Confirmat hoc exemplo, à nobis ſuperiore Capite allato, militis qui juſſu Imperatoris pugnat, ad reportandam victoriam. Poſtea addit animum Domini Noſtri, cùm hoc præceptum de amando Deo daret fuiſſe conjungere ſibi prorſus hominem; quod fit demum in Beatitudinis ſtatu, ubi præceptum hoc perfectè implebitur, cùm nunc imperfectè tantùm impleatur; aliis perfectiùs parentibus, quàm aliis, prout magis accedunt, ſed longo tamen intervallo, ad ultimam perfectionem.

IX. Hæc nobis aperiunt viam, ad ſtatuendum Conſilium in præcepto de amando Deo, ſine ulla mutatione doctrinæ ſanctiſſimi & doctiſſimi Theologi. Quod enim docet in Quæſtione CLXXXIV. *perfectionem conſiſtere in præcepto, non in conſilio*; id intelligendum de poſteriore perfectione, quam poſſumus vocare perfectionem *finalem*, ex ſancti viri doctrina à nobis antea explicata; quaſi diceret, præcepto de amando Deo finem ultimum eſſe eximium Amorem, quo ardent Beati; qui non eſt res *Conſilii*, * quia *Conſilium* pertinet tantùm ad ea quæ uſui ſunt ad conſequendum finem, ſed non ad finem ultimum; ut docet alibi S. Thomas, poſt S. Joannem Damaſcenum. At non obſtat quo minus in exſequutione præcepti ſit res Conſilii: quemadmodum locus eſt majori & minori perfectioni.

* S. Joan. Damaſ. Lib. 2. c. 22. S. Th. 1. 2. q. 14 art. 2.

CAPUT XIV.

Quo ſenſu perfectio in præcepto ſita eſſe dicatur. Variis modis implendi Legem, & quonam teneamur. Quâ ratione Conſilium Præcepto interveniat. Arnaldi error. Quâ ratione Caritas utatur aliis virtutibus.

I. ANIMADVERSIO ſummi viri ad Quæſtionem memoratam eximia eſt, & utilis ad dubia ex animis noſtris evellenda. Poſtquàm ergo propoſuit Quæſtionem, *utrum perfectio conſiſtat in Præceptis, aut in Conſiliis*; format argumentum, quod ſecundum eſt, ad oſtendendum perfectionem ſitam non eſſe in Præceptis. Cùm enim neceſſarium ſit, ad ſalutem conſequendam, ſervare præcepta; ſi perfectio vitæ Chriſtianæ ſita eſſet in Præceptis, ſequeretur eam ab omnibus exigi. Quod manifeſtò falſum eſt.

Poſtea colligit perfectionem ſitam eſſe in præceptis, at non quoad exſequutionem, ſed tantùm quoad finem, ad quem tendunt, ut antea diximus. Ut verò reſpondeat objectioni propoſitæ, dicit, cùm id quod lege, vel præcepto continetur poſſit impleri variis rationibus dictis, eum non tranſgredi Legem, qui non excellentiſſimâ ratione eam impleat; ſed ſatis eſſe eam, quocumque modo, impleri. Perfectio autem Caritatis tres rationes implendæ Legis complectitur, quarum una ſumma eſt, quam non poſſumus adſequi, niſi in Cœlo. Altera eſt trium humillima, quæ ſita eſt in eo quòd nihil amamus pluſquàm, aut æquè ac Deum. Quam rationem implendi præcepti conſequuti ſumus, cùm nullo volontario nexu peccato mortali adhæremus; & ſine qua nemo dici poteſt præceptum impleviſſe. Præter has duas rationes, gradus eſt, vel ſtatus medius, perfectior aut minùs perfectus, prout propior eſt alteri duorum extremorum.

II. Hoc poſito, quaſi fundamento, quæſtionem dirimit, docétque ut cenſeamur impleviſſe præceptum de amando Deo, infimum trium graduum ſolum eſſe neceſſarium; & duorum alterum quidem ſublimiorem alteri vitæ reſervari, medium verò non eſſe neceſſarium.

Itaque eſſentia præcepti, *virtuſ*que ejus *coactiva*, ut loquitur S. Thomas, ad exſequutionem quod attinet, non complectitur niſi infimum perfectionis gradum, qui ſitus eſt in excluſione omnis peccati mortalis. Ad primum quidem quod ſpectat, exſequutio ejus eſt ſupra vires noſtras, dum ſumus in hiſce terris; quamobrem non eſt nobis præcepta. Secundi verò exſequutionem poſſumus quidem attingere; ſed non eſt prorſus neceſſaria, verùm voluntaria & decori.

III. Igitur ad ſecundum gradum perfectionis pertinet Conſilium; cum Conſilium vocemus id quod eſt ſupra præceptum, ut loquuntur *S. Baſilius, & alii Patres, quos laudavimus Lib. IV. c. 10. Cùm autem dico eſſe Conſilium ſupra Præceptum, rem intelligo de exſequutione, non de fine, ad quem tendit præceptum. Quandoquidem enim, ſecundùm S. Thomam & alios SS. Patres, ac Doctores, nemo obnoxius eſt pœnæ, ob violatam legem de Caritate, quia non ſuperavit ultimum Amoris gradum; quiſquis in exſequutione ulteriùs contendet, plus faciet quam Lex ab eo neceſſariò exigit. Itaque perveneerit ad Conſilium, augmento virtutis & meritorum.

* Lib. de Virgin. p. 773.

IV. Hinc poſſumus colligere Arnaldum graviter hallucinatum, quando ex S. Thoma collegit diſpoſitiones internas ad dignè communicandum, non poſſe eſſe res Conſilii & decori, ſed planè neceſſarias, neceſſitate Præcepti. Si enim actiones Caritatis, quibus paremus præcepto de amando Deo, non exigantur neceſſariò à nobis, niſi eo gradu perfectionis, qui eſt trium infimus; ſique quod ſupereſt in noſtra poteſtate ſit tantum Conſilii & decori; quomodo fieri poteſt ut ejus amoris conſectaria ſint plane neceſſaria, & à nobis exigantur ſecundùm totam perfectionis amplitudinem, ſine ulla diſtinctione Conſilii, aut Præcepti?

V. Non eſt tamen nobis animus favere remiſſioni pietatis, aut perſuadere bonis, qui ſeſe ad Communionem præparant, ut ſatis habeant ſolam præparationem neceſſariam, omiſſâ omni aliâ curâ atque cogitatione nobiliore. Copioſè hanc confutavimus calumniam, ſuſpicionémque temerariam, multis Capitibus Lib. II. unde Lector petet quod ſibi ſatisfaciet, de oppugnatione vulgaris Doctrinæ, à novis iſtis Pœnitentiariis.

Caritas virtus eſt non tantùm ſpecialis, ſed etiam generalis, quod attinet ad ejus effectum atque objectum, quod à Philoſophis *Archeotectonicum* dicitur. Illa enim proximè ſpectat bonum univerſale & ſummum, complectitúrque eminenter, ut loquuntur iidem Philoſophi, omnes fines peculiares aliarum virtutum. Hiſce vitam ac motum ſuppeditat, has ad actionem vocat, his utitur, his imperat quaſi hera ancillis, aut quaſi *ἐργοδιώκτης* operariis.

Cùm autem unaquæque virtus ſua officia habeat, ſuáſque leges, quibus reguntur actiones quæ ad eam pertinent; quando iis Caritas utitur, præter incitamentum generale, quod imprimit actibus virtuti conſentaneis, vult peculiare accedere, ac generali ſubjungi, cum omnibus conſectariis ac circumſtantiis ſuis. Hinc fit ut participationem ſacrorum Myſteriorum, quam Communionem vocamus, cùm pertineat ad virtutem, quæ Religio dicitur, oporteat præter Amorem, vel cupiditatem conjunctionis cum Deo, quæ eſt actus Caritatis, adjunctas habere conditiones omnes, omniáque conſectaria inferioris virtutis; qualia ſunt attentio, reverentia, pius animus, geſtus compoſitus, ut par eſt, aliáque quæ poſtulat virtus, quæ Religio dicitur. Quæ ſi deſint, ei actioni deerunt quidem quæ ad Religionem pertinent, at non proximè, ac directè quod propriè ad Caritatem pertineat. Sic eſt intelligendum quod Theologi docent, de diſpoſitione ad Sacramentum Altaris; quemadmodum, Libro memorato, pluribus oſtendimus.

CAPUT XV.

Mira Calumnia, quam commentus eſt Arnaldus de loco S. Ambroſii, qui ejus doctrinam evertit.

I. QUI attentè legerint Libros novorum Pœnitentiæ Directorum judicabunt frequentiſſimum erroris quo præpediuntur effectum eſſe æſtum animi, præcipitéſque commotiones, quibus perturbatæ eorum phantaſiæ objiciuntur ſpectra, contra quæ pugnant, vireſque ſuas in caſſum exhauriunt. Inſignia ejus rei exempla ſubjiciam, pertinentia ad idem argumentum, de quo in ſuperioribus Capitibus egimus; nimirum, ad diſpoſitionem quam injungunt communicaturis, nomine atque auctoritate SS. Patrum, ſed falsò ab iis deſumta.

II. Primum ſpectat locum S. Ambroſii laudatum à Scriptore Anonymo ad confirmandam Communionis Frequentiam, oſtendendúmque tantam ſanctitatem, támque inuſitatam virtutem ad Communionem neceſſariò non poſtulari. * S. Ambroſius agens de divino Sacramento,

* Lib. IV. de Sacr. c. 6.

mento, *qui ſemper pecco*, inquit, *ſemper debeo habere medicinam.* Ex hiſce verbis * collegeram, contra Auctorem Operis de Frequente Communione, malè hominem interpretatum eſſe dogmata SS. Patrum, quibus hanc tribuit ſententiam, omnes æquitatis limites ſupergreſſam, dignè communicaturum oportere eſſe purgatum non tantùm peccatis mortalibus, ſed etiam venialium immunem; nec ſatis eſſe venialibus carere, niſi deletæ ſint omnes peccatorum reliquiæ, ſitæ in imaginibus delictorum animo obverſantibus, & niſi pervenerit ad *amorem Dei purum atque impermiſtum*; imò verò niſi attigerit gradum ſubliniorem, ita ut ſit *planè perfectus atque inculpatus.* Quæ doctrina tam falsò tribuitur S. Dionyſio aliiſque Patribus ab erudito Scriptore, quàm eſt plena ignorantia & abſurditate.

* Lib. IV. c. 8. § 2 & ſeqq.

III. Quid enim minùs conſiſtere poteſt cum eximia illa puritate, quàm quotidiana peccata in quæ lapſi reſurgimus, perpetuæque vices pœnitentiæ & delicti? Qui tamen eſt ſtatus, cui S. Ambroſius dicit adhibendum eſſe remedium quotidianæ Communionis. Igitur, contra mentem S. Doctoris, Novi Pœnitentiarii uſum quotidianum Euchariſtiæ tanto pretio redimi volunt & penitus inacceſſum faciunt.

Arnaldus * peccatum hoc deleturus in alia turpiora ac minus ignoſcenda delabitur. Primum & potiſſimum eſt mendacium & calumnia, quibus mihi tribuit cogitationem, cujus nunquam mihi in mentem venit; & cujus nullum poteſt oſtendere veſtigium in longa oratione, quam ex meo Opere tranſcripſit.

* Præf. Lib. de Trad. p. 200. Vide ſup. Lib. IV. c. 6.

IV. * Pro certo adſumit *me exiſtimare verba Ambroſii memorata intelligenda eſſe de peccatis mortalibus, ac proinde me voluiſſe reddere ſanctiſſimum illum virum reum horrendæ atque exitialis ſententiæ; eos, qui quotidie ſcelera admittunt, debere quotidie communicare; ideòque debere quotidie communicare, quia quotidie ſceleribus ſe obſtringunt.* Deinde in commentitiam hanc opinionem invehitur, exclamat, & inuſitato more debacchatur; periodis vehementibus ac patheticis, quæ redolent orationem forenſem; quam [10] Patronus quiſpiam in locis communibus paratam, atque occaſione data adhibendam habebat.

* Ib. p. 202.

V. Sed poſtquàm multùm incaluit & exaggerationibus ſuis ſtylum ſuum, mollem alioquin & languentem, vehementiorem reddidit; totus ille conatus in riſum convertitur, atque ignominiæ eſt noſtro Declamatori, aut potiùs Calumniatori. Provoco eum ad probandum quod de me dixit, defendendámque exiſtimationem ſuam inquinatam maculâ longè turpiſſimâ Directori animorum & Miniſtro ejus, qui eſt ipſa veritas. Iterum igitur nego, téque provoco, Arnalde, ad probandum me dixiſſe, ſcripſiſſe aut cogitaſſe, eos qui quotidie lethaliter peccant, propterea quòd jugiter ita peccant, debere quotidie Euchariſtiæ participes fieri.

Hoc unum ex Ambroſii loco collegi, falſam eſſe doctrinam, qua inuſitata & nuſquam in terris invenienda ſanctitas exigitur à communicaturis; ex loco S. Dionyſii malè intellecto, ut ſæpe jam dixi.

VI. Sanctus enim Dionyſius, ut antea obſervavi, collocat eum gradum quem adſequutus eſt animus purgatus imaginibus & phantaſmatibus, ſupra eum qui peccato purgatus eſt. Tum ulteriùs progreſſus conſtituit duos alios gradus perfectionis multò ſubliminiores. Itaque omnibus hiſce probè expenſis, locóque S. Dionyſii ſumto eo ſenſu, quem illi tribuit Auctor de Frequente Communione, & quem ſolum verum cenſet Arnaldus; ſequeretur ab Eccleſia olim excommunicatos omnes, qui nondum pervenerant ad puritatem, ſanctitatemque, quæ in ſolos Angelos atque Beatos, poſt hanc vitam, cadunt.

Hanc opinionem oppugnabam in ea diſputatione in qua protuli locum S. Ambroſii, qui negotio, quod agebatur, aptus erat; quamvis nomine quotidiani peccati intelligeretur tantùm veniale delictum; quandoquidem præparatio ad Communionem, quam Directores illi colligunt ex verbis S. Dionyſii, debet remota eſſe ab omni peccato, etiam levi ac minimè vitando, prætereáque tribus gradibus altiùs adſcendere, ut neceſſariam perfectionem conſequatur.

CAPUT XVI.

Aliæ animadverſiones in locum S. Ambroſii. Auctorem Libri de Frequente Communione erraſſe, cùm dixit S. Ambroſium in Libris de Sacramentis nihil habere, niſi quod pertinet ad Neophytos; quod ex iiſdem Libris confutatur.

I. ANIMO meo occurrunt alia obſervanda ad eumdem locum S. Ambroſii, ex quibus intelligere licebit quàm parum docti ſint novi Pœnitentiarii, quámque exiguum judicium afferant ad intelligendos explicandóſque Patres; quamquam venditant ſe quaſi ſcientiâ Traditionis, Antiquitatis, Conciliorum & Patrum penitus imbutos.

Auctor Operis * de Frequente Communione reſpondens Auctori Scripti Anonymi de Frequente Communione, de loco S. Ambroſii, eum caſtigat quaſi *hominem exigui judicii, qui non animadvertit Libros S. Ambroſii de Sacramentis, ſcriptos eſſe in uſum Neophytorum, qui egreſſi aquis baptiſmi, induti innocentiâ & puritate, aut potiùs Jeſu Chriſto ipſo, & afflati deinde plenitudine Spiritûs Sancti, in Confirmatione, erant quàm ſanctiſſimè affecti ad accipiendam Euchariſtiam.* Unde hanc collectionem elicit, *non ex eo Opere, in quo Ambroſius innocentes tantùm alloquitur, accipi oportere regulas, quas Eccleſia obſervari vult in recipiendis peccatoribus ad participationem Euchariſtiæ.* Quibus * verbis ſubſcribit etiam Arnaldus, in Præfatione Libri de Traditione.

* Part. 1. c. 13.

* Lib. de Tradit. p. 203. Præf.

II. Verùm parum firma eſt hæc reſponſio, neque recta eſt ratiocinatio. Potiſſimum enim argumentum Operis de Sacramentis S. Ambroſii poteſt pertinere ad inſtitutionem Neophytorum; nec tamen eò ſeciùs non multa miſcentur generalia monita, & diſputationes ad alis pertinentes. Si firmum eſſet eorum argumentum, colligendum etiam eſſet, quidquid eſt in Epiſtola S Pauli ad Hebræos, vel Judæos, ſpectare tantùm ad eum populum; nec quidquam eſſe, in Epiſtolis ad Romanos & ad Galatas, quod aliò pertineat quàm ad potiſſimum earum Epiſtolarum ſcopum. Negare ſimiliter quiſpiam poſſet, in Libris S. Auguſtini contra Manichæos, Donatiſtas vel Pelagianos, quidquam eſſe quod non eos ſolos hæreticos reſpiciat, & unde poſſit elici generalior ulla collectio. Quod cùm ſit manifeſtò abſurdum, etiam judicibus viris illis adeò verſatis in ſcientia Patrum, qui poſſent ſimile erratum defendere, aut fugere caſtigationem, quam juſtam eſſe ipſi ſciunt, cùm contrariam regulam conſtituerint?

III. Non eſt ergo hominis judicio præditi exiſtimare quidquid ſcripſit S. Ambroſius, in Libris de Sacramentis, id nulli alii uſui adhiberi poſſe, *niſi* ad inſtituendos nominatim Neophytos, qui egreſſi aquâ baptiſmi innocui ſunt. Si verum hoc eſſet, pari ratione dicendum eſſet ſolos innocuos & qui nondum puritatem baptiſmalem violarunt, peccare quotidie, & uti oportere hac clauſula Orationis Dominicæ, *dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*; cùm S. Ambroſius ſic eos inſtituat *: Ideò *quotidie dicito, ut quotidie debito tuo indulgentiam petas.* Omitto innumeras objectiones ſimiles, quæ poſſent proponi ad infirmandam inanem illam reſponſionem; ut perſequar quæ ſunt majoris momenti & quæ magis aperiunt quàm exiguum judicium & quàm parvam attentionem adhibuerint homines, qui nihil præter traditionem & Patres crepant, ad colligenda eorum loca; Auctoréſque, quos laudant, obiter tantum ab iis fuiſſe evolutos.

* Lib. VI. c. 5. & Lib. V. c. 4.

IV. Profectò ſi accuratiùs legiſſent libros memoratos S. Ambroſii de Sacramentis, aut etiam quintum ſolum integrum, ex quo collegerunt quod cauſæ ſuæ favere putabant, continuò in eo inveniſſent damnationem ſuam, & repugnantiam evidentem, in quam delabi poterant, dum præceps judicium de re nondum ſatis expenſa ferebant.

Capite

10 Hic jocus eſt in ambiguo in Gallicis, qui Latinè exprimi non potuit. Habet enim *un Maitre Avocat*, quæ verba alludunt ad *Antonium le Maitre*, celebrem cauſarum patronum, qui in Monaſterium ruſticum Portûs-regii paullò antea ſeceſſerat, ut ex ejus editis Epiſtolis liquet. Vocat autem Patronum *Maitre*, quia eſt honoris titulus, quo ſolent Patroni honeſtari in Gallia. *Th. Alethinus.*

11 Præ.

Capite IV. Libri V. S. Ambroſius hortatur ad frequentem Communionem eos ipſos, qui nimis rarò ad ſacram Menſam accedebant, & qui ſemel tantùm quorannis communicabant, more Eccleſiæ Orientalis: *Si quotidianus eſt panis*, inquit, *cur poſt annum illum ſumis, quemadmodum Græci in Oriente facere conſuerunt. Accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit.* Hiſce verbis, non alloquitur homines ex aquis baptiſmalibus modò egreſſos, & qui nondum aut ſæpe aut rarò communicaſſe dici poſſunt.

V. Igitur nec proximè ſequentia, quibus confirmat quod modò dixerat, de ſæpe ſumenda Euchariſtia, ſunt reſtringenda ad eos qui nuper baptizati fuerant. *Sic vive*, inquit, *ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere non meretur poſt annum accipere*, &c. *Ergo tu audis quod quotieſcumque offertur ſacrificium, mors Domini, reſurrectio Domini, elevatio Domini ſignificetur, & remiſſio peccatorum; & panem iſtum vitæ non quotidianum adſumis. Qui vulnus habet medicinam requirit. Vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus. Medicina eſt cæleſte & venerabile Sacramentum.*

VI. Quòd ſi univerſa oratio illius Capitis IV. Libri V. pertinet ad omnes fideles, neque patitur reſtrictionem, quam commentus eſt Auctor Libri de Frequente Communione, locus Capitis VI. Libri IV. allatus à Scriptore Anonymo, cùm ſit ſimillimus, non magis fert idem interpretamentum. Ratiocinatio enim S. Ambroſii & collectio, quam deducit ex verbis Apoſtoli Pauli, eædem ſunt utrobique: *Ergo quotieſcumque accipis, quid tibi dicit Apoſtolus?* Quotieſcumque accipimus, mortem Domini adnunciamus. *Si mortem adnunciamus, adnunciamus reſurrectionem peccatorum. Si quotieſcumque effunditur ſanguis, in remiſſionem peccatorum funditur; debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco ſemper debeo habere medicinam.*

VII. Lector facilè intelliget ex collatione duorum locorum S. Ambroſii, utriuſque eamdem eſſe ſententiam, ac proinde parem eſſe oportere interpretationem. Igitur cùm verba prioris nullâ ratione poſſint ad Neophytos referri, nedum ut ad eos ſolos pertineant; locus ex quarto Libro deſumtus, de quo orta eſt controverſia, & quem eludere, inani diſtinctione, conati ſunt Pœnitentiarii, non poteſt etiam de iis ſolis intelligi; ſed manifeſtò ei interpretationi repugnat, hominibúſque pudorem atque ignominiam creare debet.

CAPUT XVII.

Arnaldum incidiſſe in errorem, quem nobis falsò tribuerat de loco S. Ambroſii. Multa abſurda, in quæ delabitur.

I. SI Lector miratus eſt, anteriore Capite, apertam repugnantiam, quam complectitur interpretamentum loci Ambroſiani inventum à noſtratibus Pœnitentiæ Directoribus; magis obſtupeſcet, lectâ ea quam hoc Capite exponam, vixque rem credere poſſet, niſi ipſa eorum verba ei fidem facerent.

Aggredior hìc oſtendere Auctorem Operis de Frequente Communione, & poſt eum Arnaldum eumdem erraſſe errorem, quem poſterior mihi falsò tribuit circa locum S. Ambroſii, & propter quem in me invectus eſt, eâ vehementiâ, quam animus iratus, & pathetica eloquentia poſſunt ſuppeditare.

II. Objicit me induxiſſe S. Ambroſium dicentem, quia jugiter in Deum lethaliter delinquebat, ſe debuiſſe jugiter accipere Euchariſtiam. Ego verò poſtquam oſtendi meram eſſe calumniam, neque umquam me cogitaſſe hoc, vel ſcripſiſſe; contendo cùm ipſum, tum ejus Magiſtrum, cujus Operi nomen ſuum præfixit, locum Ambroſii ſic interpretari, atque eſſe hoc conſectarium neceſſarium eorum doctrinæ & Libri de Frequente Communione, in quo memoratus locus profertur atque explicatur; ut S. Ambroſius de peccato mortali, non de veniali noxa ſit loquutus.

III. Ut quàm hæc ſint vera intelligamus, pro explorato adſumendum eſt dogma Ethicæ Chriſtianæ, confirmatum conſenſu omnium SS. Patrum, ac præſertim S. Auguſtini, & quod nullus Theologus negarit; Excommunicationem, quam vocant *majorem*, & quæ eſt excluſio ex Communione Fidelium atque introitu Eccleſiæ, non fuiſſe cuivis delicto, ſed mortali demum impoſitam, & quidem atrociori. Hoc docet S. Auguſtinus de Fide & Operibus Cap. XXVI. ut oſtendimus Lib. VI. c. 3. & ſeqq. contra Auctorem Operis de Frequente Communione, qui contendit omnis generis mortalia peccata fuiſſe ei Cenſuræ obnoxia. Nolo contentionem illam renovare; nunc hoc unum accipio quod mihi ſponte * concedit, * Art. ii
Excommunicationem ſolis peccatis mortalibus impoſitam de F.C.
fuiſſe. Hoc ſatis mihi eſt, ut probem id quod aggreſſus P.a.c.5.
ſum demonſtrare.

IV. Res eſt manifeſtiſſima, ſi conſideremus primùm Arnaldum ejúſque Magiſtrum nos *amandare ad S. Dionyſium, ut diſcamus, circa Pœnitentiam, ſententiam Apoſtolorum eorúmque diſcipulorum*; ſecundò, ab iiſdem id dogma confirmari auctoritate S. Ambroſii. Unde ſequitur S. Ambroſium loquutum convenienter eſſe dogmati atque uſui Eccleſiæ primitivæ, qualem eum deſcripſit S. Dionyſius, ad quem nos amandarunt. Sanctus autem Dionyſius,
* prout ab iiſdem Theologis eſt intellectus, docet Cap. III. * Ib. c.
Hierarchiæ Eccleſiaſticæ, duo fuiſſe genera hominum li- 4. & 6.
berata à peccato, quæ erant etiamnum excommunicata; & Part.
hoc eſt, excluſa participatione ſacrorum Myſteriorum, & 3. c. 7.
ne iis intereſſent emiſſa ex Eccleſia, ſolenni voce Diaconi, quaſi profana & indigna ſocietate fidelium.

V. Priores erant qui, licèt eſſent in ſtatu gratiæ, habebant tamen quaſdam reliquias *phantaſmatum & imaginum priſtinorum vitiorum*: poſteriores verò iis quidem imaginibus erant liberati, attigerántque *amorem Dei purum atque impermiſtum*, ſed nondum erant *planè conjuncti cum Deo ſolo, neque planè perfecti, ac prorſus inculpati.* Hi ergo omnes *expellebantur templo Dei & ſacrificio* (inquiunt
* Directores interpretantes locum S. Dionyſii) *quaſi ſu- * Cap.
blimiore* quàm ut ei poſſent intereſſe. Atqui certum eſt 6.
eum qui quotidie peccata venialia admittit, nondum attigiſſe ſecundum horum graduum Dionyſianorum. Amor enim ejus nondum eſt purus, nec ſine miſtura Creaturarum.

VI. Quòd ſi fortè Arnaldus * reponat peccata venialia * Præf.
poſſe aliquo modo conſiſtere cum amore divino puro; Lib. de
quia qui iis laborat *fecit quod eſt in poteſtate ſua, ut ſe iis* Trad.
mundi vinculis eripiat, minutíſque offenſis, *dum eas ſeriò* p. 178.
oppugnat; quo pacto *amor ejus eum gradum conſequitur, qui* & 179.
debet omnibus juſtis ineſſe; hoc eſt, ita ut ſit validior ac potentior in animo ceteris omnibus affectionibus; Quomodo reſpondet re ipſâ Arnaldus, in præfatione libri de Traditione; hoc eum tueri non poterit, quo minùs in eamdem recidat abſurditatem. Qui enim attigerat poſteriorem gradum à S. Dionyſio deſcriptum, quamvis eſſet juſtus, ut antea dictum, tamen expellebatur Communione, excludebatúrque Eccleſiâ, ante eos qui in priore gradu erant. Itaque cùm Excommunicatio eſſet pœna Eccleſiaſtica in eos decreta, qui mortale peccatum admiſerant; hinc colligendum erit delicta venialia eorum, qui in priore erant gradu, fuiſſe mortalia, cùm eſſent obnoxia cenſuræ mortalibus dumtaxat peccatis impoſitæ. Quæ abſurditas eſt & repugnantia minimè ferenda.

VII. Hìc verò Lectoris oculis ſubjiciam ſententiam magnorum horumce Pœnitentiariorum, de ordine quo Excommunicati illi jubebantur egredi Eccleſia, ante celebrationem Myſteriorum, pro interpretatione loci Dionyſiani ab iis prolata; deſcripto eorum Catalogo ex Opere de Frequente Communione.

Catalogus eorum qui in Vetere Eccleſia excommunicabantur, & emittebantur ante celebrationem S. Sacrificii, ſecundùm explicationem loci Dionyſiani, quæ legitur in Libro de F.C. Part. I. c. 4.

1. Catechumeni nondum inſtituti, nec admiſſi ad participationem Myſteriorum.
2. Lapſi ex vita ſancta & Chriſtiana; hoc eſt, qui gratiam Baptiſmi, admiſſo peccato mortali, amiſerunt.
3. Energumeni, ſeu à Cacodæmone obſeſſi.
4. Pœnitentes, qui reliquerunt quidem vitam contrariam virtuti, ſed nondum ſunt purgati imaginibus præteritorum vitiorum, habitu atque amore divino puro, & impermiſto.
5. Qui quamvis hæc ſint adſequuti, nondum ſunt perfectè conjuncti cum Deo ſolo, neque prorſus perfecti atque planè inculpati.

Hoſce quinque ordines Excommunicatorum ſequebatur

tur ſtatus perfectionis, in quo abſoluti omni Cenſurâ recipiebantur ad communionem, *perfectè conjuncti cum Deo ſolo & planè inculpati.*

VIII. Conſtat igitur, ex ſententia horum Theologorum, docuiſſe S Dionyſium, homines fuiſſe excommunicatos qui nondum tales erant; liquétque has loquutiones *prorſus perfecti & planè inculpati* ſignificare excluſionem peccati, quod eſt animi macula, convenienter Græco textui, qui habet *ἄμωμοι καὶ ἀλώβητοι*, hoc eſt, *ſine macula ac vitio.* Non poſſunt autem hîc intelligi maculæ lethales, quia ad quartum gradum pertinentes jam iis erant purgati, ac potiori jure ii qui erant in quinto. Attamen quia nondum pervênerant ad tertium illum gradum, quo fuiſſent *ἄμωμοι καὶ ἀλώβητοι*, manebant excommunicati, nec liberabantur excommunicatione, donec immunes eſſent macularum & vitiorum, quæ Græcè dicuntur *μῶμοι καὶ λῶβαι.*

IX. Præterea abſurdum eſſet ultimum gradum perfectionis, quæ poſtulatur ad communicandum, & quem vocat *perfectam conjunctionem cum Deo ſolo*, in ſola immunitate à peccato mortali collocare, cùm is ſit infimus gradus ſanctitatis. Induceretur S. Dionyſius ridicula ac pugnantia dicens, duorum ultimorum graduum priorem (qui eſt quartus) ſitum eſſe in immunitate à peccato mortali; alterum (qui eſt quintus) non tantùm in ea immunitate, ſed etiam in eo ſtatu quo quia purgatas eſt omnibus ejus reliquiis, quæ ſunt *imagines & phantaſmata*, contraxitque habitum *amoris divini puri & impermiſti*; unde poſtea tranſit ad ſummam perfectionem ſitam in immunitate à peccato mortali. Hinc ſequerentur multi errores, hæreſéſque, præter manifeſtam repugnantiam. Exempli gratiâ, concedendum eſſet eumdem hominem *reliquiſſe vitam contrariam virtuti*, hoc eſt, peccatum, qui eſt ſtatus quarti gràdus, & tamen, in peccato mortali vivere; quia nondum attigiſſet ultimam perfectionem, quæ ſola purgat animum maculâ mortalis peccati, ſecundum hanc interpretationem. Oporteret amorem divinum purum atque impermiſtum conſiſtere poſſe cum peccato mortali; quandoquidem qui erat in quinto gradu Excommunicatorum pervenerat ad hunc amorem divinum, nec tamen erat plane *ἄμωμος καὶ ἀλώβητος*, hoc eſt, immunis peccatorum mortalium.

X. Igitur cogetur Arnaldus intelligere *μῶμον* & *λώβην* de levibus ac venialibus delictis. Quo conceſſo, continuò incidet in alteram illam abſurditatem, cujus eum convincere aggreſſus ſum: ex ſententia Apoſtolorum & totius veteris Eccleſiæ, cujus fidus interpres eſt S. Dionyſius, eos excommunicatos fuiſſe atque Eccleſiâ expulſos, qui cùm ſancti eſſent, arderéntque amore divino puro & impermiſto, peccatis tamen venialibus laborabant. Igitur ſi Excommunicatio erat pœna ſolorum peccatorum mortalium, neceſſariò ſequitur peccata illa venialia fuiſſe lethalia, & omnia delicta eſſe mortalia; quod dici non poteſt niſi ab iis qui Apoſtolos, univerſámque Eccleſiam, unà cum S. Dionyſio, aliiſque Patribus, inſimularint erroris ſimilis hæreſi Calvini & Lutheri.

XI. Denique quod propoſueram initio hujuſce Capitis, & quod aggreſſus eram probare, id manifeſtò demonſtratum eſt, ex ſententia Arnaldi, ejuſque Magiſtri Auctoris Libri de Frequente Communione, S. Ambroſium loqui de peccato mortali, cùm dicit: *qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam.* Sic & in precibus quas fundebat [11] ante celebrationem Miſſæ: *quia non ſum dignus*, inquiebat, *accedere ad tantum myſterium, propter nimia peccata mea, & infinitas negligentias meas.* Quam orationem Eccleſia ab eo mutuam ſumſit, præſcripsitque Sacerdotibus formulam recitandam, antequàm ad Altare accedant; & quidem diviſam in ſeptem partes, pro ſeptem Hebdomadis diebus. Sic & quando dicit S. Ambroſius, in altera oratione; *ô quàm in multis offendi, atque offendo!* credendum erit, ex doctrina Arnaldi, à ſancto viro jugiter admiſſa eſſe peccata mortalia. Similiter cùm in altera oratione, quâ Eccleſia inſtruit ſuos Miniſtros, ut ſe diſponant ad Miſſam, dicunt *ſe cor & corpus habere multis criminibus maculatum*; ſunt hîc vera crimina, hoc eſt, peccata mortalia & enormia, ab Arnaldo intelligenda; quandoquidem omne delictum eſt crimen, & mortale, ex ejus doctrina, cùm ſit Excommunicatione dignum.

CAPUT XVIII.

Examen & confutatio dogmatum Doctoris Theologi Du Bois. Sine ratione eum contendere me ſubſcripſiſſe doctrinæ Arnaldi. In Opere de Frequente Communione, eſſe veras enunciationes falſis miſtas. Repugnantiæ, quas perperam mihi objicit. Pœnitentiam Arnaldi eſſe novam.

I. INITIO hujus Libri mentionem fecimus neſcio cujus ſpectri, quod apparuit inſignitum nomine Doctoris Theologi *Du Bois*, cum animadverſionibus quibus defenditur Opus de Frequente Communione, réſque ipſa tractatur. Credibile eſt, ſingulari permiſſione divinâ, factum eſſe ut verus Auctor, qui cupiebat ſe occultare, noménque diſſimulare, id nominis elegerit, ut nobis in memoriam revocaret [12] hominem irrequietum, qui eidem nomini addebat titulum Abbatis. Is initio regni, & ſub Minoritate Ludovici XIII. felicis memoriæ, miſſus eſt Romam ut rationem redderet Sanctæ Sedi doctrinæ ſuæ, & novorum, ſcandaloſorúmque dogmatum, quæ protulerat in detrimentum Religionis Catholicæ, Regni Galliæ & quietis publicæ. Hinc colligere poſſumus ignotum Theologum, qui poſſet quidem eſſe Abbas, haud fore calamitatis & funeſtæ mortis hominis, cujus ut nomen ſumſit, ita cœptum imitatur.

II. Oro Deum ut miſericordiâ ſuâ hanc calamitatem ab eo averruncet, aperiátque homini ingenium, quò prorſus atque ex animo agnoſcat falſitatem ſuæ doctrinæ; quemadmodum fecit partim, nec magna cum laude, Theologus ille cujus potiſſimùm cauſam ſuſcepit.

Ut conferam quod poſſum ad eventum voti ex caritate ſuſcepti, aliquot Capita ſunt tribuenda cogitationibus commentitiis hujuſce Theologi; oportétque oſtendam veras eſſe *reflexiones*, quemadmodum eas vocavit; hoc eſt, non eſſe rectas, neque ad ſcopum tendere, ſed obliquas, ſine ſcientia, ac ratione. Breviter hoc faciam, dum potiſſimis Capitibus ejus animadverſionum aptabo quod dixi initio hujus Libri, de vitiis generalibus reſponſionum Arnaldi, aliorumque quorum auxilium imploravit; quorum hic Boſius non eſt omnium doctiſſimus. Ejus auxilium verè dixeris eſſe *ξυλίνην ἐπικουρίαν*, hominiſque *ξυλίνην γνώμην*, cùm ſit *truncus ficulnus, inutile lignum.* Eſt enim profectò ſterile lignum & quod ſecurim tantùm exſpectat: *ut quid terram occupat?*

III. Totum hujus Theologi conſilium ad duo ſumma capita referri poteſt, quibus utitur ad oppugnanda loca Operis mei, quæ ei viſum eſt carpere. Unum eſt, à me doctrinam Arnaldi fuiſſe probatam; alterum, me à me ipſo diſſenſiſſe. Duæ hæ objectiones à me repulſæ ſunt, omniáque argumenta, quibus eas tuetur, falſitatis convicta ſummatim Capitibus II. & III. hujus Libri & alibi, prout occaſio ſe dedit. Facilè idem ſingillatim fieri poteſt, excuſsiſque ſubtiliùs Animadverſionibus, oſtendi nihil eas complecti præter ſomnia & ludificationes. Re ipſâ rem demonſtrabimus, potiſſimis earum producta, ut tempori & operæ parcamus.

IV. Ait * me ſubſcripſiſſe doctrinæ Arnaldi, cùm dixi me fateri Pœnitentiam *oportere eſſe veram, conſtantem, animoſam, nec obnoxiam mutationi.* Abſurda verò eſt hæc objectio. Æque veriſimiliter dixeris Arium conſenſiſſe cum Eccleſia Catholica & Concilio Nicæno, quia faſſus eſt Chriſtum eſſe Deum & Filium unicum Patris: Calvinúmque & Lutherum idem ſenſiſſe ac Eccleſiam Romanam, de ſacramento Altaris, quia dicunt eſſe ſacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti, ſumendum cum fide & præparatione

* Pag. 4.

11 Prec. 1. Præp. ad Miſſ. T. 5. col. 326. Quæ leguntur Oratione ante Miſſam Fer. 4. At RR. PP. Benedictini, in editione Ambroſiana anni 1690. contenduſſe eas preces perperam S. *Ambroſio* tribui. Vide monitum iis præfixum, in Appendice ad Opera S. *Ambroſii* pag. 490. *Th. Alethinus.*

12 De hoc homine, ita *Gabr. Barthol. Gramondus* in Hiſtoriarum Galliæ Lib. 1. habet: *Per idem tempus, traduns Abbatem Boſium Gallum Romam à Regina, ſpecie legationis miſſum, mox decreto Sedis Apoſtolicæ captum, detentúmque in arce Adriana, donec poſt longum tempus exſtingueretur. Sæpe è ſuggeſto Lutetiæ, de Summi pontificis auctoritate, audacius dixerat, pleriſque temerè congeſtis de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, quæ Romam eo tempore habuere ultricem.* Hæc ſcribit ad annum 1612. *Th. Alethinus.*

paratione rei conſentanea. Verùm ut nullæ hæ ſunt conſequentiæ: ſic nec recta eſt Boſii conſequentia, in eo quod attinet ad novam Pœnitentiam.

V. Optandum quidem eſt Pœnitentiam eſſe firmam & conſtantem; ſed non ſequitur non poſſe eam eſſe rectam, minimè fictam & Deo gratam, per id tempus quo durat; quamvis poſtea deſinat, aut interrumpatur novo lapſu. Quemadmodum Gratia eſt Gratia, quamvis per breve tempus maneat in animo juſti, qui paullo pòſt recidit in peccatum, & ex amico ac filio Dei fit inimicus ejus, atque ira dignus. Multò minùs ſequitur ex mea propoſitione, Pœnitentiam ratam non eſſe, niſi ſatisfactio, pœnæque perſolutio antecedant Abſolutionem; quæ propoſitio fundamentum eſt Operis de Frequente Communione, * ut antea demonſtravi.

* Lib. VII. c. 14.

VI. Sic ex eo quòd * non diffitear SS. Patres, Doctores & Concilia uno conſenſu docere communicaturos debere ſe magnâ curâ parare, ac præterea Pœnitentiam oportere eſſe conſtantem, non mutabilem; Theologus ille hanc collectionem deducit, ſine forma & judicio, Opus Arnaldi, quo exprimitur ſententia Patrum & Conciliorum, *magni oportere fieri à religioſis animis, qui cupiunt ſibi prodeſſe uſum eorum Sacramentorum.*

* Boſius p. 6.

Verum hoc eſſet ſi, unà cum expoſitione verorum dogmatum Antiquitatis, id Opus non eſſet refertum erroribus periculoſis. Ratiocinatio hujuſce Theologi tam prava eſt, ut æquè veriſimiliter probaret quoſvis libros & quamlibet malos debere magni fieri à bonis; quia iis ineſſe poſſunt dogmata laudanda, ac veritates conſentaneæ Rationi Naturali & Scripturæ Sacræ.

VII. Inter vera dogmata, quæ ſunt quaſi partes ſanæ corporis ægri, & vitiati Operis de Frequente Communione, numerari poſſunt dicta, quæ in eo ſunt intertexta, de corruptione morum & abuſibus diſciplinæ, unà cum dolore quo ſe propterea Auctor affectum teſtatur, & ſtudio emendationis vitiorum & relaxationum Pœnitentiæ, quod præ ſe fert.

Numero etiam propoſitionum verarum cenſeo locos communes & teſtimonia Patrum; quibus deſcribitur priſca ſeveritas Eccleſiæ Primitivæ, aut traduntur præcepta moralia, virtutem & ſanctitatem commendantia, quorum uſus ſemper eſt tempeſtivus, cognitióque & obſervatio non poſſunt eſſe niſi utiles.

VIII. Sed quod eſt tolerandum, aut, ſi libet, ſingulare atque eximium in eo Libro, non excuſat id quod in eo eſt noxium atque exitiale. Imò vero hinc damnatur Auctor, actioque ejus vitioſior fit, quòd Veritate ſacrilegè abuſus ſit, ut profanis mendaciis fidem faceret; & quòd falſa teſtimonia elicere conatus ſit ex ſancto ore Patrum, qui fuere organa Spiritûs Sancti; ut eorum auctoritate Eccleſiæ Catholicæ doctrinam oppugnaret, quam magni illi viri conſtituerunt laboribus & Scriptis, ſanguinéque ſuo & vitæ jacturâ confirmarunt.

IX. Hoc reſponſo firmo & vero diſcutiuntur fictæ repugnantiæ, quas nobis homo contradicendi & carpendi libidine perciius objicit. Ait * enim cum faſſus eſſem *morem exſequendæ Pœnitentiæ injunctæ poſt Confeſſionem, & abſtinendi ad tempus, reverentiæ cauſâ, à pane vitæ, eſſe formam antiquam Eccleſiæ;* non debuiſſe à me vocari hunc *novum morem.* Verum hominem oportuiſſet expendiſſe nonnulla eorum, quæ tam copioſè perſequuti ſumus Lib. II. Capp. 9, 13 & 15. de nova Pœnitentia, quam Scriptor Operis de Frequente Communione, imprudens aut datâ operâ, venditavit pro Pœnitentia antiqua Eccleſiæ primitivæ. Quod oſtendimus eſſe alieniſſimum à vero, cùm dilatio ſola Communionis non eſſet Pœnitentia publica aut vetus, de quo agunt Concilia & Patres, & quam is Scriptor ſimulat ſe ſectari.

* Pag. 10.

X. Quamobrem Pœnitentia, quam re ipſâ vult intromittere, eſt nova, nec ex vetere quidquam habet, præter levem imitationem, fallacémque ſpeciem; quod illi facilè intelligunt, qui aliquantulam cognoſcendæ Antiquitati operam dederunt, Canoneſque & mores Eccleſiæ Primitivæ nonnihil inveſtigarunt. Conſilium propterea non minùs eſt novum, quòd partes quibus conſtat ſint antiquæ; quando inter ſe novâ ratione coagmentantur & contexuntur. Imò verò quamvis Pœnitentia, quam Directores Reformati inſtituere conantur, eſſet antiqua, & primitiva integra, cum omnibus conditionibus, quas olim complectebatur, & de quibus egimus in ſecundo Libro; attamen eſſe & poſſet vere vocari nova, ſi reſpiciatur ſtatus hodiernus Eccleſiæ, conſuetudóque quæ à multis ſæculis ei ſucceſſit & derogavit.

XI. Conſtat Communionem, ſub duabus ſpeciebus, eſſe antiquam rationem communicandi Laïcorum; attamen ſi quis eam hodie revocare aggrederetur in uſum publicum, novitas eſſet, nec quiſquam *novum morem* eam vocare vereretur. Quamobrem jure vocamus Pœnitentiam noſtrorum Reformatorum *novam Pœnitentiam, novum inſtitutum;* præſertim cùm non tantum dudum obſoleverit, ſed cùm ſit novæ inſtitutionis, multumque ab antiqua diſcrepet Pœnitentia, ut Libris II. & VII. oſtendimus.

XII. Si Theologus noſter * probe intellexiſſet hanc rationem multam inanem diſputationem compendii feciſſet, ut & Arnaldus in Præfatione Libri de Traditione & alibi. Neuter etiam abuſus fuiſſet teſtimoniis Veterum, quaſi certis argumentis, quibus conſilia ſua defenderent & ſuam confirmarent Pœnitentiam. Multò minus me arguiſſent repugnantiæ, quòd faſſus dilationem Communionis Pœnitentiam olim uſitatam fuiſſe in Eccleſia, vocarim eorum Pœnitentiam *novum inſtitutum.* Scirent ex eo quòd dixi eam re ipſâ eſſe novam, & quidem duplici nomine; primùm, ex illorum ſententia, qui profitentur ſibi animum eſſe renovare veterem Pœnitentiam, quæ quingentis abhinc annis deſiit eſſe in uſu vulgari Eccleſiæ. Nihil autem poteſt renovari, niſi fiat novum.

* Pag. 10 24. & ſeqq.

XIII. Sic ſemet ipſi damnant, eo ipſo quòd dicunt Pœnitentiam illam mutilam ac adulteratam eſſe antiquam & primitivam, quam reſtituere conantur. Quod a nobis confutatum eſt Lib. II. Capp. 9, 13, & 15. tam evidentibus argumentis, ut ſenſu communi careat quiſquis iis expenſis rem auſit defendere.

Atque hæc eſt ſecunda ratio, ob quam contendi Pœnitentiam hanc Reformatorum Doctorum eſſe novam; quia eſt planè diverſa ab ea quæ uſitata fuit in antiqua Eccleſia; cujus Pœnitentiæ ſpeciem tantum externam ac eudem ſimilitudinem gerit; éſtque commentum hominum judicii non ſatis ſubacti, qui non majorem eruditionem ad concipiendum hoc conſilium attulerunt, quàm candorem ad id in publicam lucem producendum.

CAPUT XIX.

Variæ objectiones Boſii, totidémque calumniæ de inanibus contradictionibus noſtræ doctrinæ. Eâ nullo modo confirmari errorem novorum Directorum. Satisfactiones laborioſas proprias non eſſe huic novo inſtituto. Hoc quaſi neceſſarium ab iis intromitti.

I. AUCTOR Anonymus Scripti, in quem invectus eſt Auctor Operis de Frequente Communione majore affectu, quàm judicio aut eruditione; nec R. P. Molina Carthuſianus, quem Arnaldus, pro ſolita ſua modeſtia ac manſuetudine, indignis modis habuit, in Præfatione Libri de Traditione, unquam exiſtimarunt religioſis hominibus ſatis eſſe oportere infimum illum gradum diſpoſitionis ad Communionem, qui ſitus eſt in ſola liberatione à peccato mortali. Quod dixerunt eò tantùm ſpectabat, ut oſtenderent quæ præparatio prorſus neceſſaria eſſet ad communicandum, ſine iræ divinæ provocatione, ac mortali delicto. Idem docui & tam copioſè explicui, nihil ut ea de re mihi dicendum ſuperſit.

II. Itaque mera eſt calumnia * Boſii, quâ eos Scriptores ejus rei inſimulat. Alioqui vituperandi eſſent omnes Canoniſtæ & Caſuiſtæ, qui in reſponſionibus ſuis non ſemper id proferunt quod eſt majoris perfectionis; ſed quod licet &, bona cum Dei venia, fieri poteſt.

* Pag. 12, 30. & 31.

Annon iniquus, aut potius ſtupidus eſſet, quiſquis illos Auctores carperet, quòd in his reſponſionibus, judiciiſque nimis deprimant perfectionem Chriſtianiſmi; contenti præſcripſiſſe rationem vitandi peccati, nec ulteriùs progreſſi ad ſanctitatem abſolutiorem docendam? Hoc tamen facit Theologus noſter, pro indole ſectæ illius jurgioſæ atque inhumanæ.

III. Perperam dicit me *reverâ damnaſſe* Scriptorem Anonymum, quia ex vulgari doctrina duo genera diſpoſitionis ad Communionem diſtinxi; quorum unum eſt præcepti & neceſſitatis, alterum verò conſilii & decori. Diſtinctionem illam adhibui, ut vitarem duo extrema vituperanda, in eo quod pertinet ad præparationem ad

Sacramentum Altaris. Prius eſt id in quod Pœnitentiarii noſtri inciderunt, qui quaſi officium neceſſarium exigunt perfectiſſimam atque excellentiſſimam animi affectionem, quæ à Creatura, in hac vita, attingi queat. Hiſce opponenda ſunt quæ à Scriptore Anonymo, poſt R. P. Molinam, ac multos alios & à me etiam ſcripta ſunt de præparatione plane neceſſaria.

IV. Alterum extremum eſt eorum, de quibus loquitur R. P. Salazar, ut oſtendi in Lib. V. nec pluribus, ea de re, agam. Contra hoſce egi de altera diſpoſitione, quæ eſt excellentior & de qua Scriptor Anonymus diſtincte non egit; cùm hoc ad conſilium ejus Operis nequaquam pertineret, quod à me mei Operis ratio poſtulabat, ut intelligent Lectores ex Libris IV. & V.

Itaque repugnantia doctrinæ, quam Boſius & Arnaldus invenerunt inter Scriptum Anonymum & meum, nullo nititur fundamento; nec uſquam eſt, niſi in phantaſia duorum Pœnitentiariorum, *quæ nondum eſt ſatis purgata phantaſmatibus & imaginibus* errorum quibus laborant.

* Pag. 13. & ſeq. V. Boſius pergens * animum ſuum animadverſionibus vexare, aliam approbationem conſilii Arnaldi haurit ex eo quòd multùm laudavi opera ſatisfactoria & laborioſa, jejunia, eleemoſynas & ſimilia. Qua in re, ut ille vult, conſentio cum Auctore Operis de Frequente Communione; cujus hoc unum fuit conſilium, caſtigare, nimirum, prolapſionem morum ortam ex contemtu ac remiſſione ſancti illius inſtituti.

Hæc collectio eſt ejuſdem generis ac ceteræ. Jejunia, auſteritates, operáque alia ſatisfactoria minimè ſunt propria novo huic inſtituto. Imò verò iis omnibus nuntium remiſit, cùm profiteatur Arnaldus ſe remittere *permulta quæ in Eccleſia per tot ſæcula uſitata fuere; qualia ſunt ſaccus, cinis, cilicium, jejunia, vigiliæ, omne auſteritatum genus, gemitus & lacrimæ perpetuæ.*

VI. Hæc ſunt ipſa verba, quæ leguntur in Præfatione Libri de Frequente Communione, quibus Auctor eos qui ad partes ſuas accedent immunes pronuntiat *partium externarum Pœnitentiæ antiquæ; ex qua nihil fermè retinet, præter ſeparationem à corpore Filii Dei.* Quænam ergo eſt conſequentia, in hac ratiocinatione, ex laude & commendatione operum laborioſorum ſequi probari novam rationem Pœnitentiæ Arnaldi; cùm ea omnia reſecet, nedum ut ſibi quaſi propria vindicet?

VII. Huic novo inſtituto propria dumtaxat eſt dilatio ad tempus Abſolutionis, tum etiam Communionis, poſt Abſolutionem Sacramentalem; cum qua conjungendum eſt hoc fundamentale dogma: inſtitutum hoc eſſe *juris divini, neceſſarii, immutabilis*; contra verò uſum receptum, quamvis longâ conſuetudine inoleverit, probatúſque fuerit auctoritate Eccleſiæ & Conciliorum, eſſe abuſum, corruptionem prolapſionémque morum, quæ per totum Chriſtianiſmum graſſatur, & fideles omnes æternæ ſubjicit damnationi.

Hoc eſt arcanum dogma myſticæ hujuſce factionis; quod quiſquis probarit, is demum ſubſcripſerit doctrinæ Arnaldi, cùm ſit totius rei prora & puppis, aut ut philoſophicè loquar, *differentia ſpecifica*, quâ conſtituitur & diſtinguitur ab omnibus aliis doctrinis.

* Boſius p. 21. & ſeqq. VIII. Non verius eſt * à me probatum eſſe conſilium Arnaldi, quia conceſſi dilationem Communionis, cum fructu, poſſe adhiberi, prout ſunt occaſiones, animique ejus remedii capaces. Pueriliter argumentaris, Boſi, non ut Doctorem Theologiæ decet, qui talia colligis; ſatíſque oſtendis quâ arte extorqueatis approbationes & ſuffragia eorum qui procul à dogmatibus veſtris abſunt; cùm larvâ vobis detractâ, malitia veſtra aperitur.

Ne diſſimulate aut occultate doctrinæ veſtræ penetralia, in quæ lucem intulimus ſuperioris Libri propoſitionibus; vóſque pudebit & artis ſophiſticæ quâ erroribus veſtris colorem obducitis & nefandarum veſtrarum calumniarum.

* Pag. 29. IX. Eſt quoque falſum * quod Boſius profert, poſt Arnaldum; Auctoris, nempe, Libri de Frequente Communione, animum non fuiſſe, ut intromitteret novam hanc præparationem, quaſi neceſſariam, & præceptam Lege quâ teneamur. Argumentum, quo uterque utitur, ridiculum eſt, ut antea oſtendimus. Nam ſic demonſtravimus, novem Propoſitionibus libri ſuperioris, ita ſenſiſſe Auctorem Operis de Frequente Communione; ut ligneum aut ferreum ei ſit ingenium oporteat, qui rem non adſequatur.

X. Quod verò attinet ad eorum argumentum, abſurditatem ejus oſtendimus Cap. I. hujus Libri; unde liquet conſequentiam ejus eſſe ei ſimilem, quam quis deduceret, ex eo quod S. Petrus tam ſæpe & modo tam ſolenni profeſſus ſit Jeſum eſſe Filium Dei, & ſummum Doctorem, ad probandum ab eo numquam Dominum fuiſſe abnegatum. Eodem jure probaris Regem ac Prophetam Davidem, numquam ſeſe polluiſſe adulterio atque homicidio; quod contraria omnia profiteretur, cùm divinis Canticis, tum innumeris eximiis facinoribus, teſtimoniiſque excellentis virtutis ac ſanctitatis, quibus ejus vita cohoneſtata eſt. Expendat Lector Scripta à nobis de ratiocinatione doctorum illorum Theologiæ Doctorum; videbítque, non ſine admiratione, rationem colligendi qua utuntur ſimillimam eſſe huic, cujus abſurditas intoleranda nobis videtur.

CAPUT XX.

Exemplo Communionis ſub utraque ſpecie convinci Traditionarios. Objectio frivola Boſii. Hanc Communionem ſemper fuiſſe uſitatam in Eccleſia Antiqua.

I. EXEMPLUM Communionis ſub utraque ſpecie, quod objicitur novæ Pœnitentiariorum Sectæ, aptiſſimum eſt ad convincendam falſitatis enunciationem qua nititur eorum conſilium; nimirum, non tantum laudabile eſſe, ſed etiam neceſſarium renovari priſcas Traditiones & Canones Eccleſiæ primitivæ; ut nos geramus ſecundùm conſilia Tridentinæ Synodi, quæ hoc cupit, imò etiam juſſit. Quod manifeſtò falſum videtur & contrarium decretis Eccleſiæ, quia inde ſequeretur uſum Calicis Laicis reſtitui oportere.

II. Objectio Arnaldi & poſt eum Boſii, contra hoc argumentum, tantùm abeſt ut eis proſit, ut magis damnet. Contendunt non eamdem eſſe rationem Pœnitentiæ, quæ eſt Communionis ſub utraque ſpecie; quia hæc *abrogata eſt à Concilio Oecumenico Conſtantienſi, decreto ſolemni quod inſtauravit Concilium Tridentinum; cùm Eccleſia non intromiſerit remiſſionem ſalutaris uſûs* Pœnitentiæ antiquæ *decretis, ſed eam tantùm paſſa ſit, tulerit, toleraverit* [illegible], *contra id quod ſentiebat & cupiebat; nullâ Lege ea de re latâ.* Verùm hoc ipſo Eccleſia & Synodus Oecumenica rea fiunt, ex fundamentalibus eorum dogmatibus. Aiunt Traditionem, *quam complectuntur Canones & Concilia, eſſe normam veritatis Catholicæ, ſecundùm Patres, & articulum Fidei.* Varia ſimilia dictitant, quæ protulimus Libro ſuperiore Cap. IV.

III. Ex iis colligere licet, directâ & clarâ conſequentiâ, Eccleſiam non potuiſſe, nec debuiſſe abolere eum uſum Communionis, qui originem traxit ex Traditione, ac proinde non minùs immutabilis eſt, ac priſca Pœnitentia. Itaque ex veſtra, ô Pœnitentiarii, ſententia, atque ex veſtris principiis, colligendum eſt, ab Eccleſia & à Conciliis violatum eſſe jus divinum, & horrendum admiſſum Sacrilegium, Calicis ſublatione, quam intromiſerunt: quemadmodum etiam eodem crimine ſe ſe attaminarunt, quia ſaltem *conceſſerunt*, ut dicitis, uſum Pœnitentiæ ei contrarium, quem Traditio, Canones, Concilia & univerſa Eccleſia probarant, conſtituerant, confirmarant, per tot ſæculorum decurſum.

IV. Quod verò profert Boſius, *Communionem ſub utraque ſpecie numquam fuiſſe obſervatam in omnibus partibus Chriſtianiſmi: ut obſervata fuit conſuetudo aliquamdiu ab Euchariſtia ſecludendi Pœnitentes, & in Pœnitentia eos detinendi, antequàm communicarent*; id temerè profert, dicítque quod neſcit, & ſe implicat mæandris ignorantiæ & erroris, quibus expediri niſi longâ diſputatione, & juſto volumine, hac de re, non poſſet. Ab eo labore nunc ſuperſedebo, orabóque Lectorem, ut, interea dum rem copioſius elucidem, ſatis habeat ea expendere quæ diximus ſuperioribus Libris & præſertim quidem Lib II. c. 8. & ſeqq. de Pœnitentia [14] primitiva, quæ multum abeſt ut

tam

13 Si hæc ſunt vera, ut ſunt ſine dubio, quomodo *S. Dionyſii* eſſe poſſunt, hoc eſt, Diſcipuli Apoſtolorum, Opera quæ ejus nomine præſcripta circumferuntur; cùm in iis ritus Pœnitentiæ publicæ deſcribantur, ut initio hujus Libri & alibi oſtendit noſter? *Th. Alethinus.*

14 Pagina

tam antiqua, aut tam latè recepta fuerit, quàm Communio ſub duabus ſpeciebus, ut oſtendimus in Libro II.

V. Quamvis hæc ratio communicandi non obtinuiſſet per omnes partes Chriſtianiſmi (quod falſum eſt, ſi rem ita intelligat, ſicut debet, ut Laïci numquam communicaverint ſub duabus ſpeciebus, in aliqua parte Chriſtianiſmi) ſaltem dubitare non poteſt, ſi vel minima ei ſit eruditio, licitum hoc fuiſſe per totam Eccleſiam; ac proinde vituperandam eſſe Eccleſiam, pro eſſentiali axiomate hujus factionis, quòd poteſtatis ſuæ limitibus exceſſerit, & aggreſſa ſit mutare jus divinum & caput fidei; cùm fideles ſpoliavit jure, & permiſſione, quæ illis erant conceſſa Lege, traditionéque Apoſtolicâ & divinâ.

CAPUT XXI.

Qua ratione obſoleverit Pœnitentia vetus. Arnaldum dicta à ſe malâ fide retractaſſe, & à ſe ipſum diſſentire, ut & Doctorem Theologum Boſium. De Lege, cujus natura ſita eſt in eo quòd eâ teneantur illi quibus lata eſt. Vetere Pœnitentiâ nos non amplius teneri. Qui poſſit eſſe utilis. Legem variis modis poſſe aboleri.

*P. 27. I. BOSIUS * immoratur adhuc exemplo Communionis ſub utraque ſpecie, & eò quòd dixi, Pœnitentiam veterem *reverâ abrogatam fuiſſe conſtitutionibus contrariis*, contendit me mirâ repugnantiâ à me ipſum diſſentire. Sed profectò oportet hominis mentem emotam fuiſſe, nimiâ meditatione vel feſtinatione, cùm Opuſculum ſuum componebat. Hoc malo de eo judicium ferre, quàm illum malitiæ inſimulare, aut fraudis, aut alius delicti; quemadmodum videtur mereri hæc calumnia, ut paullò pòſt oſtendam. Priùs enim oportet pauca à me dici de abolitione veteris Pœnitentiæ.

II. Inter argumenta, quibus indicatur falſitas novæ hujus doctrinæ, non minimum eſt timiditas atque inconſtantia eorum à quibus inventa eſt vel defenditur, in ea in publicam lucem producenda. Arnaldus, pro ſuo jure, in reſponſione quam Mileterio oppoſuit, qui eum inſimulabat *damnata ſententia ſua, quia verebatur prodere id quod ipſe ſentiebat*; dicit, *hanc gratiam ſe à Deo accepiſſe, ne tremat cùm putat ſibi ab illo imponi defenſionem veritatis Catholicæ; ac ſperare ſe ab infinita ejus miſericordia, non paſſuram eam ne timore aut commodi alicujus cauſâ, contra animi ſententiam loquatur, ſeu ad improbandam doctrinam, quam veram credit; ſeu ad probandam, quam falſam putat.* Certè ſi Deus hanc illi gratiam aliquando conceſſit, acceptâ gratiâ rectè non eſt uſus. Fuit illi *gratia ſufficiens*, quam ejus factio adeò averſatur, & qualis numquam ullum effectum gignit.

III. Quiſquis leget, in ſuperiore Libro, propoſitiones collectas ex doctrina Arnaldi, ac præſertim repugnantes, numquam illi honorem tribuet, quem ſibi vindicat & jactat. Contrà judicabit homine nihil eſſe mutabilius atque inconſtantius, in nova quam profert doctrina; eumque in poſterioribus libris retractaſſe propoſitiones, quas ediderat in Opere de Frequente Communione; quamvis minimè oblitus ſit artium ſolemnium iis qui condunt novas opiniones, vel ſectas, quæ oppugnant fidem, aut mores Eccleſiæ Catholicæ; cùm veritatem profiteri paſſim declinarit & ambiguis loquutionibus uſus ſit: Rem ſat clarè demonſtravi ad memoratas Propoſitiones; quod meminerint qui hæc legent, ut ſciant Arnaldum ejuſque patronum hic bonâ fide non agere, & ſecum ipſos diſſentire, dum nunc fatentur Pœnitentiam antiquam abrogatam fuiſſe, atque apud fideles obſoleviſſe, nunc antiquatam negant. Vide quæ hac de re diximus Lib. VII. c. 21. & ſeqq.

IV. Ne prorſus tamen hic omittam quod ad rem facit, quomodo Arnaldus contendere poteſt antiquam Pœnitentiam numquam fuiſſe abrogatam, qui rem tam apertè affirmavit in omnibus Libris, quos emiſit poſt Operis Magiſtri ſui editionem? Sed ante omnia ſciendum eſt quid ſit abolere Legem, vel conſuetudinem receptam, in quapiam Societate.

Theologi & Juriſconſulti hac in re conſentiunt, ſtatuintque naturam Legis ſitam eſſe in eo quòd eâ teneantur ii apud quos fertur, cùm poſſit obſequium extorquere. Sic Ariſtoteles Eth. Lib. X. c. 10. Ὁ δὲ νόμος, inquit, ἀναγκαστικὴν ἔχει δύναμιν: *lex poteſtatem habet cogendi.* Sic S. * Thomas: *dicitur lex à ligando, quia obligat ad agendum.* * 1. 2. qu. 90. art. 1.

V. Hoc S. Hieronymus exponit copioſiùs ad verba Pauli 1. Cor. VII. ubi negat ſe præceptum accepiſſe à Domino Noſtro de Virginitate, ſed ait ſe hoc conſilium proponere. * *Quod enim præcipitur*, inquit, *imperatur; quod imperatur neceſſe eſt fieri, niſi fiat pœnam habet; fruſtra enim jubetur, quod in arbitrio ejus ponitur, cui juſſum eſt.* Unde hoc colligitur: demtâ neceſſitate parendi, Legem aboleri; quod contingit per poſteriorem Legem, aut conſuetudinem contrariam, ut probavimus Lib. II. c. 4. * 1. cont. Jovin. col. 465.

VI. Arnaldus * autem apertè fatetur *antiquis Legibus de pœnitentia, etiam in eo quod pertinet ad dilationem Abſolutionis & Communionis, nos omnino non teneri, quemadmodum olim.* Alibi etiam non diffitetur * eam *Pœnitentiam antiquam ſequentibus ſæculis non fuiſſe præceptam, ut fuerat in aliis*; ſed hoc potiſſimùm urget, *quòd tamen ſemper probata fuerit.* * Præf. Lib. de Trad. p. 60 * Præf. Lib. de F. C. Vide Lib. VII. c. 19.

Igitur Lege antiquâ de Pœnitentia non ampliùs tenemur, nec habet illa ἀναγκαστικὴν δύναμιν, *virtutem coactivam*, ſine qua Lex ſtare non poteſt, ex doctrina Arnaldi. Qui tamen contrarium docet, ut ſuperiore Libro oſtendimus, in quo hominis repugnantes propoſitiones contulimus.

VII. Quam in rem, obſervandum eſt Legem poſſe exſtingui & aboleri duplici ratione, primùm diſertè, ita ut ejus obſervatio vetetur. Sic præceptio Veteris Eccleſiæ, aut ejus certe permiſſio, de Communione ſub utraque ſpecie erga Laïcos, ita fuit abrogata, ut eis illicita facta ſit. Deinde abolitio Legis pertinet tantum ad neceſſitatem parendi, quæ tollitur, ita ut impune poſtea liceat violare aut præceptum, aut prohibitionem Legis.

VIII. Exemplum hujuſce rei habemus in Lege quæ vetabat veſci ſanguine beſtiarum, aut carne earum, quæ ſuffocatæ fuerant, de qua diximus Lib. II. c. 1. §. 6. ubi oſtendimus diu eam viguiſſe, primùm obſervatione Eccleſiæ univerſalis, deinde variarum peculiarium. Nunc obſolevit, quod attinet ad neceſſitatem ei parendi & ad pœnam. Nam ſi quis ſponte ſuâ vellet parere ei priſcæ conſtitutioni, & abſtinere à vetitis illis cibis, ſi modò nullum præberet ſcandalum, nec aliis eamdem Legem imponere vellet, non poſſet reprehendi. Attamen ſolemus dicere planè abrogatam eam eſſe Legem. Uſque adeò verum eſt naturam Legis ſitam non eſſe in ſolo Legiſlatoris præcepto, quo actio quædam præſcribitur; ſed oportere neceſſitatem parendi ac coactionem accedere, ſancitâ pœnâ in eos qui nollent parêre.

IX. Præterea adhibenda eſt diſtinctio in Legibus Eccleſiaſticis, ac, ut loquuntur, *Poſitivis*. Aliæ enim præſcribunt officia, quæ poſſunt privatim fieri; quale eſt abſtinere ab eſu ſanguinis, & carnis ſuffocatæ. Aliæ verò ea jubent, quæ ſunt palam facienda. Ad priores quod attinet, contingere facilè poteſt, ſublatâ neceſſitate parendi, actionem in ſe ſpectatam non prorſus vetari, ſi modò prudentia adhibeatur. Verùm res quæ fiunt coram omnibus, quamvis non ſint malæ, imò etiam ſpeciem quamdam utilitatis præ ſe ferant, ſi reſtituerentur, poſtquàm diu abrogatæ fuerunt Leges; non poſſet id fieri, ſine temeritate, niſi ab iis, qui ſunt legitimâ poteſtate inſtructi ad rem aggrediendam.

X. Hoc poſito, poſſumus dicere Pœnitentiam antiquam, quæ obſervabatur in Eccleſia primitiva, ſecundùm Canones, fuiſſe abrogatam; Legéſque & conſtitutiones, quibus imponebatur, antiquatas, quod attinet ad cærimonias externas, intactâ Pœnitentiæ eſſentiâ, & inſtitutione divinâ. Præterea contendimus eam antiquationem factam eſſe partim ſenſim & intromiſſâ conſuetudine contrariâ; partim etiam diſertis Conſtitutionibus & præſertim quidem eâ, quam eruditi Theologi collegerunt ex Concilio Tridentino, prout antea animadvertimus.

XI. Itaque quoniam antiqua illa diſciplina mutata eſt, neque ampliùs viget, non tantùm nulla nobis eſt ampliùs ejus obſervandæ neceſſitas impoſita; ſed nec expedit eam in uſum revocare, nec tanta mutatio in regimine animorum fieri poteſt, niſi auctoritate Concilii Oecumenici, aut Summi Eccleſiæ Paſtoris. Igitur multum abeſt ut privatus Sacerdos debeat ſimile quidpiam aggredi, aut eò audaciæ devenire ut novas Leges de Pœnitentia pro arbitrio condat, reſectis iis ex veteri Pœnitentia, quæ reſecari debere videntur, minimâque ejus parte conſervatâ;

Digitized by Google

ſervatâ; quâ mutatione fit, ut non poſſit amplius dici Pœnitentia vetus & publica, ad quam reſpiciunt Canones, Concilia & Scripta Patrum, apud quos ſervatæ ſunt ejus Leges, atque incolumis eſt memoria. Intelligo autem ſolam dilationem Communionis, quam oſtendi, perſpicuis argumentis, non fuiſſe Pœnitentiam antiquam, de qua loquimur, & quam vocamus Canonicam & publicam.

XII. Hoc probè obſervandum, ut intelligatur calumnia Boſii, & quàm injuſtè me repugnantiæ inſimulet; qua de re initio Capitis acturum me promiſi. Contendit me à me ipſum vehementer diſſenſiſſe, quòd cùm dixiſſem, *divinam illam & adeò antiquam conſuetudinem Pœnitentiæ, explicatam in Libro de Frequente Communione abrogatam fuiſſe conſtitutionibus contrariis totius Eccleſiæ, & maximorum Pontificum*; poſtea faſſus ſum, *eam poſſe etiamnum obſervari cum laude & merito, eámque eſſe utilem, imò neceſſariam, pro occaſionibus.* Hanc nobis calumniator repugnantiam objicit, quæ poteſt à Lectore haberi exemplum inſigne malæ ejus fidei, & admonitionis loco, ne ejus impoſturis temerè fidem habeat.

XIII. Prior harum Propoſitionum eſt in Epiſtola ad Reginam, pag 3. ubi eam monui de conſilio horumce Reformatorum, quale ipſi hoc deſcripſerunt, in Opere de Frequente Communione; dixique homines *aggreſſos eſſe reformare conſuetudinem receptam & probatam uſu Eccleſiæ, eámque revocare ad antiquos mores, olim quidem obſervatos, ſed jam intempeſtivos, & qui reverâ aboliti ſunt contrariis conſtitutionibus, &c.* Poſterior verò, quam ex Opere meo profert quaſi repugnantem, petita eſt ex Lib. III. c. 8. §. 3. & 6. ubi agens de dilatione Communionis uſitata in veteri Eccleſia erga Pœnitentes, conceſſi etiamnum hodie utile poſſe eſſe id inſtitutum; ut ſi quis, humilitate animi, aut conſilio Directoris abſtineret à participatione Myſteriorum, aut etiam juſſu Eccleſiæ ita ſe gereret; quæ, certis in delictis à Canonibus ſignatis, jubet reos à Communione aliquamdiu arceri.

XIV. Itaque de illa dilatione, ac ſeparatione ad tempus à Communione dixi, eam poſſe eſſe utilem, & cum merito conjunctam, (quod hujus Libri Cap. II. pluribus explicui;) non verò de *uſu antiquæ Pœnitentiæ*, ut falsò habet Boſius; qui, pro ſolenni malitia ſua, diſſimulat id quod ſentire me dixi de duobus illis uſibus; méque contendiſſe ſeparationem illam à Communione non eſſe Pœnitentiam antiquam, & Canonicam, de qua agimus; quod ſæpe teſtificatus ſum, & præſertim quidem Lib. II. c. 11. ubi rem invictis argumentis demonſtravi.

XV. Ad animum etiam minimè revocavit quod tam ſæpe * repetieram, Scriptorem Libri de Frequente Communione contrarium feciſſe ejus quod pollicitus erat; cùm enim, ut oſtendi, animus ei fuiſſet reſtituere Pœnitentiam antiquam, prout invenitur in Canonibus & in Scriptis veterum Patrum; proptereáque ingentem copiam locorum collegiſſet, ad eam confirmandam; attamen remiſit quidquid habebat proprium atque eſſentiale, nec quidquam ejus retinuit, præter unum ritum, qui non pertinebat propriè ad Pœnitentiam Canonicam à qua ſæpe erat ſejunctus.

* Lib. II. c. 9. 10, 11, 13. Lib. VII. c. 3.

XVI. Profectò ſi Theologus noſter paullò diutiùs rem penſitaſſet, attendiſſétque duo illa, quæ legerat in Opere noſtro, probè ſibi caviſſet ne duplicem Pœnitentiam miſceret, nec repugnantiam mihi exprobraret, ubi nulla prorſus eſt, quemadmodum oſtendi.

CAPUT XXII.

Confutatur quod Boſius objicit de alia quadam repugnantia.

I. NULLA eſt ampliùs difficultas, neque repugnantiæ ſpecies, in eo quod Boſius nobis ultimo loco objicit. Ait me cùm ſcripſiſſem Lib. I. c. 6 *Eccleſiam numquam fuiſſe ſine aliqua Pœnitentia, etiam publica, quod attinet ad atrociora quadam ſcelera, neque nunc ea planè eſſe deſtitutam*; dixiſſe tamen Lib. II. c. 3. *planè periiſſe Pœnitentiam publicam, canonéſque Pœnitentiales vim omnem amiſiſſe.* At facile eſt intellectu hominem malâ fide ſe gerere, & conari tantùm fallere eos qui non legent loca, quæ citat, in Opere meo; quæ ſi legantur integra, fraudem ejus & calumniam aperiunt.

II. Eodem enim loco, quem profert ex Lib. I. c. 6. obviam ivi illi objectioni, mentemque meam explicui de vocibus *Pœnitentiæ publicæ*, cùm oſtenderem quodnam Pœnitentiæ genus ex uſu vulgari pulſum exiſtimarem, & quinam Canones Pœnitentiales contrariis conſuetudinibus abrogati fuerint. Diſertè dixi Pœnitentiam publicam, cujus extinctus eſt uſus, eam fuiſſe quæ veteribus Canonibus conſtituta fuerat; quibus plures anni imponebantur Pœnitentibus, antequam abſolutionem conſequerentur; & qui præſcribebant quatuor illos ordines celebres in monumentis Veterum, cum omnibus eorum circumſtantiis, de quibus egi Lib. II. c. 13. Denique dixi Pœnitentiam publicam, quæ obſolevit, eam eſſe quæ obſervabatur temporibus SSS. Baſilii, Ambroſii & Auguſtini, quam Arnaldus elegerat quaſi ſuæ exemplar.

III. Quænam ergo poteſt eſſe, in memorata oratione repugnantia? Auctor Operis de Frequente Communione annon ejuſdem culpæ reus eſt, ſimilique caſtigatione hujuſce Theologi dignus? Fatetur enim Pœnitentiam publicam, qualis obtinebat Patrum illorum temporibus, deſiiſſe uſurpari, nec nos amplius Legibus ejus teneri, ut oſtendimus Lib. VII. c. 23. Attamen idem contendit Pœnitentiam publicam aliquâ ratione perſeverare. Igitur illudit Lectoribus, ſpecie captioſâ rationis & ſophiſticâ, aut eſt ſummæ ignorantiæ, ſi putat repugnantias eſſe, quibus optimè inter ſe convenit, & quorum eſt manifeſtus conſenſus.

IV. Hæc dicenda hîc habebam de animadverſionibus Boſii, repugnantiiſque, quas in meo Opere ſe inveniſſe exiſtimavit. Cetera enim legentur in antecedentibus Capitibus hujuſce Libri, prout occaſio ſe ſe obtulit, explicata. Redibimus nunc ad Arnaldum querelíſque ejus ſatisfaciemus; quæ ſunt ei communes, cum Patrono Boſio, aliíſque minoribus Miniſtris novæ hujuſce Pœnitentiariæ Officinæ.

CAPUT XXIII.

Arnaldum immeritò dicere ſe alienum eſſe ab ira & violentia. Contrarium probatur primùm conviciis, maledictis, & aculeatis dictis Operis de Frequente Communione.

I. INTER alias egregias dotes, quas Arnaldus ingenuè fatetur ſe à Deo accepiſſe, eminent maximè bonitas ac manſuetudo. De quibus ſcribens * ad Reginam ita ſe jactat: *Ad me quod attinet, Domina, fateor cùm ſim alieniſſimus ab ira ac violentia, quas P. Petavius in ſuo Opere teſtatus eſt &c.* Non exigua eſt virtus, neque parva laude digna, ea animi moderatio, & æquanimitas, quæ nos immunes reddit iræ, etiam cùm non ſine ratione ei fræna laxare poſſe videmur.

* Pag. 35.

Si hoc teſtimonium quod de ſe fert Arnaldus verum eſt, egregia pars ei obtigit, éſtque cur ſingulares gratias Deo agat, quòd acceperit ab eo dotem eximiam, ſummíque momenti, & neceſſariam officio Directoris animorum, quod in ſe ſuſcepit.

II. Non noſtrum eſt judicare de animo, déque bonis aut pravis affectibus quæ ei inſunt. Sed ſi ex monito, quod Chriſtus nobis ſuppeditat in S. Evangelio Matth. VII, 16. intueamur fructus quos protulit ejus ingenium, verendum eſt ne aliud de eo judicium feratur, néve verba, quibus Arnaldus ſibi blanditur, ſimilia ſint verbis jactatoris illius, qui Deo gratias agebat Luc. XVIII, 11. quod non eſſet ſimilis aliis hominibus, ac nominatim Publicano quem præ oculis habebat, ex quo ſuperbiendi occaſionem arripiebat, ſe ſe, arte rhetoricâ, cum illo comparans; ut dum illum deprimebat, laudes ſuas extolleret, majorémque ſplendorem conciliaret magnifico virtutum ſuarum encomio, quod ipſe pronunciabat.

III. Ut ergo certo intelligamus an Arnaldus *alieniſſimus ſit ab ira & violentia*, quas aliis exprobrat, ut nos vellet credere, luſtrandi ſunt libri quos ſuo nomine edidit, atque ex iis proferenda indicia modeſtiæ & manſuetudinis, quas ſibi tribuit. Re ipſâ comperiemus contrarium ejus, quod præ ſe fert, ac neceſſe eſſe hominem ſummopere occæcatum eſſe φιλαυτίᾳ, ſi ſeriò & re expenſâ ſibi teſtimonium hoc exhibuit. Scripta enim ejus mordaciſſima ſunt, plena felle, conſita conviciis atrocibus, & calumniis plectendis

dis ex Legibus divinis atque humanis; quibus mordet ac lædit exiſtimationem, non tantùm ſingularium virorum, ſed etiam Ordinis Religioſi integri. Rem oſtendamus, incipiamuſque à Libro de Frequente Communione, cui Arnaldus nomen ſuum mutuum dedit, quamvis non ſit verus ejus Auctor; quod conſtat teſtimoniis, argumentiſque certis.

IV. Convitia, quæ hic Scriptor profudit contra Scriptorem libri Anonymi, adeò frequentia ſunt & abnormia, ut vel amicis Arnaldi improbata fuerint.

Eum vocat ſubinde [14] *ignarum*, ait *eſſe hominem qui teſtatur ſibi nota tantùm eſſe axiomata Patribus ignorata, & ignota quæ Patres norant.* Ei tribuit *ignorantiam portentoſam.* Negat eum *intelligere Concilia aut Patres.* Contendit *exiguum homini ineſſe judicium, judiciáque ejus eſſe temeraria.* Vituperat ejus *aberrationes.* Objicit ei *impoſturam ac calumniam odioſam.* Dicit *eum, magnâ imprudentiâ, auſum eſſe confirmare pravam ſuam doctrinam.* Alibi ſic loquitur: *Quid poteſt dici de tuis calumniis, tuáque cæcitate.* Vituperat *pravam ejus rationem agendi. Affectus*, inquit, *quo cupis defenſam pravam tuam agendi rationem præpedit tibi judicium, at memoriam à te retineri par eſt.* Ait eum *præcipites mittere animos, ſine ulla prudentia, ad periculoſam frequentationem Sacramentorum*, & quòd plus æquo exſpectet à divina miſericordia. *Referre eum imperitos illos Empiricos, qui nullâ ratione habitâ variarum temperationum, affectionúmque ægrorum, omnibus idem remedium præſcribunt, & plures multò occidunt, quàm curant.* Illum *abuti ſimplicitate viventium & auctoritate mortuorum.*

V. Eum inſimulat *apertè mendacii*, aitque *quidquid protulit ex Patribus eſſe duntaxat collectionem citationum falſarum, aut contrario ſenſu intellectarum; ſummâ audaciâ auſum eſſe corrumpere ſacra verba Concilii.* Illum confert cum Hæreticis, atque *eum accuratè imitari artes inimicorum Eccleſiæ; Ejus regulas contrarias eſſe ſanctitati doctrinæ Jeſu-Chriſti; Eum evertere ſanctiſſima axiomata Religionis Chriſtianæ; Alienum eſſe à Spiritu ac ſenſis Eccleſiæ; Ei eſſe contrarium; Meras hæreſes eum docere; Non judicare niſi ex ſpecie externa, ut faciebant Phariſæi, Neſcire cujus ſpiritûs ſit; Inſtar Phariſæi, agere de auguſtiſſimis Religionis noſtræ myſteriis.*

VI. Contendit *eum abuti nomine Sanctorum, ad conſtituendas pravas ſuas regulas; & conſectaria quæ ex iis ducit tam eſſe aliena ab eorum doctrina; quàm errorem à veritate.* Inſimulat *eum temeritatis ac injuſtitiæ.* Dicit *ſolâ ignorantiâ poſſe excuſari ejus blaſphemiam; ſed non eſſe excuſandam in eo qui alios aggreditur docere; Omnem ejus orationem niti tantùm perpetuâ ambiguitate & everſione ordinis à Jeſu Chriſto conſtituti, in rationibus conſequendi ſalutem; Ejus doctrinam contrariam eſſe doctrinæ Sanctorum & periculoſam animis, contrariam etiam primis motibus pietatis Chriſtianæ, & complecti hæreſim Lutheri & Calvini.* Qualia habet integro Cap. IV. Partis III. quod hoc elogio caritate ac manſuetudine referto claudit: *Plura non dico. Fruſtra tereret tempus, qui confutaret quæ ſunt tantùm proponenda iis qui vel minimâ pietate tincti ſunt, ut rejiciantur quaſi impia. Sunt tantùm proferenda hæc axiomata, ut deſtruantur. Blaſphemia, quam complectuntur, adeò eſt manifeſta, ut oculos illico percellat; impietaſque adeò clara & craſſa, ut non indigeat convictione.*

VII. Hominem vocat *Prædicatorem Serpentis*, útque cumulum addat benedictis quibus manſuetus ac proximum amans Director Adverſarium onerat, finem imponit Operi hiſce verbis: *eum oppugnare aut veritatem erroribus manifeſtis, aut innocentiam calumniis apertis; atque in utroque non tam in homines eum invehi, quàm in Jeſum Chriſtum ipſum, ſive everſâ ejus Evangelii doctrinâ, ſive læſâ exiſtimatione ſervorum ejus; eò periculoſiùs*, inquit, *quòd tegens maledicta tua obſcuritate verborum, clamque illa ferens vis ſimul oppugnare Veritatem, eique eripere rationem ſe ſe defendendi.*

VIII. Sic, ut rectè obſervavit virtute ac eruditione * inſignis Epiſcopus, in examine ejus Operis, optimè conſentiunt ultima primis, eo quòd *referta ſint convitiis & contumelioſè dictis, non in ſingularem duntaxat virum, ſed contra totam Societatem Eccleſiæ probatam.* Itaque ex *introitu atque exitu libri, qui ſunt velut duæ januæ intra quot clauditur facile eſt intellectu qui flores maledicæ rhetoricæ ſint per totum opus ſparſi.*

* Vaurienſis in 2. P. Exam. c. 5.

CAPUT XXIV.

Idem probatur aliis contumelioſis dictis ex Admonitione.

I. SCIO poſſe pro Arnaldo reſponderi ad ea quæ Capite ſuperiore dixi, de ſtylo mordace & maledico Operis de Frequente Communione, cum ejus Scriptor non ſit, non eſſe rationem Libri ab eo repetendam, ſed à Magiſtro qui eum compoſuit & præſcripto Diſcipuli nomine edidit. Verùm inanis eſt hæc defenſio, quia Arnaldus non tantùm paſſus eſt nomen ſuum ab alio ſumi; ſed pergit ſuum eſſe hoc Opus dictitare, quâ ratione omnium ejus erratorum rationem reddere neceſſe habet.

II. Sinamus eum frui gloriola & exiſtimatione, quam ſibi eo opere ſuppoſiticio comparatam cenſuit, tranſeamuſque ad Scripta, quæ poſt ejus editionem emiſit; & videbimus quod attinet ad convitia, maledicta, & mordacia verba, Magiſtrum eſſe tironem, ſi diſcipulo conferatur.

Incipiam ab Admonitione, quam Arnaldus inſeruit Editionibus, quæ primam ſequutæ ſunt, & quæ venenata eſt Satira, quæ turget felle, ira, minis, & furore animi præter modum affectui indulgentis, qui ultionem ſectatur, & bilem fundit in innocentes, æque ac in eos à quibus ſe læſum putat.

Δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν ἀναίτιον αἰτιόῳτο.

III. * Illuſtriſſimus Præſul, de quo ſuperiore Capite dixi, jam eum admonuit ea de re, queſtuſque eſt, & quidem meritò, *de horrendis Admonitionis objurgationibus, ubi ſinguli calami ductus ſunt aculeatiſſimæ ſpinæ, quæ poſſent ſanguinem elicere & lethalia vulnera inferre iis quos aggreditur, ſi eorum fama penderet ex ejus judicio, aut ſi ſua magnâ polleret auctoritate, ut ejus maledicta pro veris ac explorata haberentur.* Ægrè fert virum, *qui eſt Presbyter, Doctor, Director conſcientiæ, reformatus & reformator*, credidiſſe ſibi licere *vomere tot convitia in integram Societatem, ut ſatisfaciat iræ quâ in unum virum incenſus eſt, & quem nimium teſtatam fecit, quòd dicat ſe ab eo nimis malè habitum è ſuggeſtu.*

* Vaurienſis in 2. P. Exam. p. 45.

IV. Miratur hominem, qui tam multa profert exempla & dicta perfectorum illorum exemplarium Directorum animorum, S. Caroli, & Epiſcopi Genevenſis, tótque aliorum, omni virtutum genere inſignium, & præſertim quidem iis quæ egregium Directorem faciunt; quales ſunt caritas, patientia in ferendis injuriis, manſuetudo, benignitas; miratur, inquam, Arnaldum, qui eorum veſtigia ſequi ſe profitetur in iis quæ de vita ſpirituali docuerunt, tam barbarè atque inhumanè egiſſe cum Ordine Religioſo, ut ulciſceretur injuriam ab uno viro acceptam.

V. Quærit an ſequatur exempla ac præcepta Epiſcopi Genevenſis aliorumque Sanctorum, qui ſcribit * *poſſe ſe facere ut recidat in caput P. Jeſuitæ, tot uſque ejus Ordinis ignorantia conſpicua, quâ oppugnat myſteria, quæ oſtendit à ſe nullo modo intelligi?* An fructus edat Rhetoricæ Chriſtianæ, qui ſcribit *ſatis eſſe ut quis habeatur inimicus ejus Ordinis Religioſi, qui ſe non profitetur ejus amicum, atque eum irritari ab iis qui ei non adulantur?*

* Admon. p. 1. 2.

An ea dicta, inquit, *quibus conſlata eſt fermè tota pagina decima Admonitionis tuæ, & quæ qui non legent in tuo Libro vix mihi credent proferenti; an ea dicta exacta ſunt ad Leges Chriſtianiſmi?* Eſtne, *inquis*, pietas Chriſtiani, prudentia Presbyteri, gravitas Concionatoris, modeſtia hominis Religioſi, & perfectio ejus Ordinis, qui ſe omnes alios ſupereminere contendit, &c. An eo modo vovent ſe nullos accepturos Epiſcopatus, ut poſtea ſpernant Epiſcopos?

VI. Quærit * an hoc ſit ſignum ex quo conſtet te eſſe imitatorem Epiſcopi Genevenſis, & aliorum SS. Directorum,

* Pag. 50.

14. Paginæ hîc erant notatæ, quibus ſingula convitia erant, ſed cùm Editio non eſſet adſcripta, eas omiſimus. Curioſi talium librum adeant. *Ib. Alethinus.*

rum, quod falsò eos accuſes *quaſi credant eſſe Jeſuitam perinde eſſe ac dignitatem obtinere ſublimem atque eminentem, quâ attolluntur ſupra primores quoſque Eccleſiæ*; Et paullò pòſt, *cùm ea Societas, ſi ei credimus, tota ſit erudita, ac Theologiæ cognitione imbuta, filios ejus naturâ eſſe Theologos; Velle eam perſuadere id quod eſt in ſe infirmiſſimum & imprudentiſſimum, ſuperare maximam vim ac ſapientiam aliorum.*

Cupit ſcire ex qua vena profluxerit in calamum Arnaldi fel tam tetræ accuſationis contra integram Societatem, quâ inſimulatur quaſi animus ei fuerit *profanare templum conviciis, cathedram veritatis mendaciis, & miniſterium verbi pacis, objurgationibus ſcandaloſis ac ſeditioſis. Hanc verò oſtendunt*, inquit Arnaldus in Admonitione, *perfectionem illam quam ſibi tribui volunt, dum conantur aliquo modo conſecrare affectus ac commoda ſua reverentiâ, quæ debetur loco, in quo ea tuentur.* Præterea ait *eam Societatem contendere ſe habere clavem ſcientiarum.*

VII. Quid dicemus de ſumma ira, quâ Director ille, adeò *alienus ab ira & violentia*, invaſit eum quem putabat cauſam querendi ſibi præbuiſſe. Incomparabilis Præſul, quem memoravi, aliquot enumeravit, additque *ſibi cor dolere, dum movet tot ſordes, dúmque animo obverſatur fel & venenum, quibus Admonitio Arnaldi redundat.* Talia omitto, quia pertinent tantùm ad membrum unum hujus Corporis; quamvis ſcommata, verbáque ignita ac cruenta, quæ contra eum vomit, ſint parum decota, & pudenda in animo & in calamo ejuſmodi viti.

CAPUT XXV.

Idem probatur ex eo quod Arnaldus ſcripſit in Epiſtola ad Reginam. De duabus dotibus neceſſariis bono Directori, manſuetudine & humilitate; quarum neutra cernitur in ea ratione, quâ ſe geſſit Arnaldus.

I. TANDEM Arnaldus ne iram quidem compeſcens in Epiſtola ad Reginam, in qua profeſſus eſt *ſe eſſe alieniſſimum ab ira & violentia*; & in qua, quamvis id non eſſet pollicitus, debuiſſet magis affectui ſuo moderari; invehitur more ſuo & profundit innumera atrocia convitia & calumnias contra eumdem Ordinem Religioſum.

*Pag. 31. & ſeq. II. Ait eos * *obſidere Magnates, irritare parvos, hos aggredi, commodis alios capere, tentare omnes; ponere omnem ſpem ſuam de ſucceſſu cœptorum ſuorum, in numero ſociorum, fautorum, atque amicorum, qui plura habent brachia quam gigas ille fabularum, ad movendas omnes machinas aptas ad efficiendum id quod cupiunt* &c. *qui conantur ſuffocare vocem publicam, quæ non multùm iis favet, vagis rumoribus, quos quaquavertùm ſpargunt, & qui libris eorum conciliant famam artificialem, quæ tota nititur ipſorum plauſibus, & laudibus, quas mutuas accipiunt ab amicis, & quæ ſponte ſuâ cadit, inſtar domûs in arena ædificatæ.*

*Pag. 33. *Pag. 40. III. Ait eoſdem * *inveniſſe falſas accuſationes*, * adverſatos eſſe Epiſcopis, & Jeſuitam, qui contra ejus Librum concionatus erat, *ſatisfeciſſe pro contumelioſè dictis in eorum honorem.* Quod omnes norunt manifeſtò falſum eſſe, atque ab illo malignè inventum.

*Pag. 42. Dicit * eoſdem *conari Reginæ animo inſerere conſilia plena violento affectu. quo aguntur.*

IV. Hoc eſt ſpecimen caritatis, modeſtiæ ac manſuetudinis Directoris, qui immunis eſt *iræ ac violentiæ*, atque adeò omnis affectûs; qui totus imbutus eſt Traditione, Patribus & Conciliis; qui doctrinâ ſuâ, & moribus retulit ſæculo noſtro perfectam imaginem veterum illorum Doctorum & Patrum ſpiritualium, qui erant in Eccleſia primitiva; quorum zeli & pietatis, non minùs ac prudentiæ & ſcientiæ, heres eſt. *Nam commotus* * *merâ caritate, & ſua commoda minimè ſpectante, cùm videret tempore noſtro, horrendâ cæcitate, uſque adeò remiſſum eſſe de diſciplina Apoſtolorum & Jeſu-Chriſti, ut videatur opera data eſſe ut vel ipſa ejus veſtigia delerentur; conatur verbis & Scriptis revocare ejus uſum, & excitare apud nos zelum primorum Chriſtianorum.* Unde colligit, *non poſſe ſat magnas gratias haberi ejus meritis*, ac factionis quæ idem conſilium de Reformatione adjuvat. *Admon. p. 40.

V. Profectò ſolum diſcrimen quod deprehenditur inter facta & dicta novorum horumce Pœnitentiariorum; & repugnantia quæ eſt inter teſtificationes manſuetudinis & caritatis, & inter facta plena hoſtili animo & barbarie, quorum aliquot indicia ex illorum Scriptis produximus, cùm ſint ut veteres Sapientes dixerunt εἰκόνες τῆς ψυχῆς οἱ λόγοι, *ſermones imagines animi*; omnia, inquam, hæc indicia quæ oculis noſtris & manibus ſubjecta ſunt, in animum noſtrum revocant * memoriam Doctorum illorum ac, ſi ipſis crederetur, Prophetarum, ad quos à veris Doctoribus ac Prophetis dignoſcendos hanc nobis ſummus Magiſter & Director regulam dedit, quam hiſce hominibus applicuimus; unde intelleximus quinam eſſent, non ex verbis & pollicitationibus, ſed verè & rebus ipſis. *Matt. VII. 15.

VI. Duæ ſunt dotes prorſus neceſſariæ bono Magiſtro & Directori, quas Dominus Noſter in Evangelio nos docuit; cùm ſe *mitem atque humilem corde* eſſe dixit Matt. XI, 28. quarum altera eſt manſuetudo, altera humilitas. Ad priorem quod attinet, vidimus quantùm agendi ratio Arnaldi ab ea ſit aliena, quamvis humanum ſe fingat, actúmque caritate merâ & commodorum ſuorum minimè ſtudioſâ. Neque enim ſe continuit intra limites reſponſionis, ſi non manſuetæ & benignæ, at certè Chriſtianæ; quæ ſic vehemens eſſet, ut minimè perſtringeret leges humanitatis & caritatis, nimio affectu, conviciis, ac contumeliis, quibus inſectatus eſt non doctrinam unius viri, aut ipſum hominem, ſed integrum Corpus Ordinis Religioſi, & Societatem per univerſum terrarum Orbem ſparſam; in qua ſunt multa millia ſervorum Dei, qui numquam quidquam audiverunt de Arnaldo, neque de ejus utilitatibus & rixis, nec ullum certamen cum eo habent. Attamen eadem continentur caſtigatione, & ſententiâ damnationis, quam ſummus iſte Judex pronunciavit in univerſam Societatem, in quam ſunt adſcripti.

VII. Humilitatis verò exiguam rationem habuit hic Director, ut liquet cùm ex vindictæ cupiditate, nimióque affectu, quæ cum ea conſiſtere nequeunt, tum etiam ex aliis indiciis. In hiſce recenſeo jactantiam, contemtúmque arrogantem ac ſuperbum, quo excipit univerſam Religioſam Societatem, quam aggreditur. Dixeris, ſi audias Admonitionis ejus verba, eſſe Herculem, qui concurrit cum exercitu Pygmæorum, uſque adeò eos ſpernit, provocat, ac dejicit ad pedes ſuos. * *Audacter*, inquit, *producant in arenam fortes illos athletas, quos minitantur nobis* &c. *firmi ſtabimus contra omnes eorum impetus.* *Pag. 42.

VIII. * Alibi ſcribit Theologos *hujus Societatis non agnoſcere Patres, pro veris Theologis, próque magiſtris morum & virtutis fidelium; eos uti exigua cognitione Antiquitatis, quam ſe habere oſtendunt, ad eam obſcurandam, oppugnandóſque ejus defenſores; profiteri ſe non agnoſcere pro Theologis eos qui norunt doctrinam Patrum; & contendere ſuſpectam eſſe oportere doctrinam, quia ſtabilitur Antiquitate.* *Pag. 40. & 41.

Denique eximius hic Doctor, invictúſque Athleta, * agens de univerſo Ordine: *In nos*, inquit, *inſurrexerunt tantâ violentiâ, ut moderatio ipſa noſtra eos irritaſſe videatur. Conabimur, Deo juvante, omnes illorum conatus repellere, & bellum propulſare quod nobis ſponte ſuâ denunciarunt.* *Pag. 38.

IX. Judicet nunc Lector an illæ minæ conſentiant cum humilitate, quæ poſtulatur à bono Directore; ánve ridenda ac ſtupenda ſimul non ſint puerilia iſta dicta; ex quibus videmus adoleſcentem, qui vix ſcamna & ſcholam reliquit, tam magnificè de ſua eruditione ſuóque ingenio ſentire, ut credat integram Societatem cum illo velle committi, ac bellum gerere; aut ſi hoc fiat, ſe poſſe ſolum impreſſiones ejus ſuſtinere ac propulſare. Nec ſatis illa habet, ſed de ea erudienda loquitur, ignorantiæque accuſat. Verùm ubi, Arnalde, uſque adeò doctus factus es? Quodnam ſpecimen nobis dediſti tam raræ eruditionis? Quemnam ingenii tui fœtum emiſiſti, in quo eluceat tam omnibus numeris abſoluta eruditio, & tam accurata Antiquitatis notitia?

X. Quamvis Opus de Frequente Communione tuus eſſet fœtus, aliúdque præter nomen ad id contuliſſes; nullam tamen rationem haberes intumeſcendi, neque tam magnificè de te ſentiendi. Ne quid dicam de erroribus, deque erratis ingenii & eruditionis, quibus refertus eſt is Liber, & quæ per totum hoc Opus referimus & oppugnavimus; quod poteſt in eo laudari non eſt magni momenti. Eruditio eſt vulgaris, nec quod docet de Pœnitentia publica aut primitiva admodum eſt exquiſitum. Nihil habet novi, nihil rari; nihil quod alii ante eum non pertractarint meliùs, accuratiorêque & dilucidiore

diore ordine. Non dicam quid hac in re ignorarit, quod ſine dubio multum ſuperat id quod intellexit; nec repetam hic hallucinationes erroréſque craſſos, quos admiſcuit paucis illis quæ intellexit.

XI. Si mihi objicias ingentem illam multitudinem auctoritatum & teſtimoniorum, quæ fucum faciunt, laudémque & admirationem eliciunt ex ore aut penna eorum, qui non ſatis periti ſunt ſcientiæ SS. Patrum & Antiquitatis Eccleſiaſticæ, vel rem attentè non excuſſerunt; pleraque jam collecta fuerant à recentioribus Scriptoribus, qui de Pœnitentia ſcripſerant. Decretum etiam Gratiani magnam eorum partem ſuppeditavit. Denique nihil habet ſingulare is Liber, quod attinet ad eruditionem, aut ad exquiſitam illam & ſolidam Theologiam, quam novi Pœnitentiarii ſine fine jactant, & quam ejus Operis Auctor & ejus diſcipulus Arnaldus ſibi arrogant, excluſâ Societate cui uſque adeò offenſi ſunt, & in quam tam ſuperbè invehuntur. Rem hactenus demonſtravimus & pluribus etiam demonſtrabimus, Deo juvante, in aliis Operibus, quæ eadem de re paramus; ubi poterimus pluribus rem perſequi, & magis dilucidare quod ſpectat ad Sacramentum Pœnitentiæ & diſciplinam, quæ in eo obſervabatur à priſca Eccleſia; expoſitis iis de rebus verâ Antiquorum ſententiâ, diſcuſſiſque mendaciis & erroribus, quibus eam ignorantia ac ſuperbia obſcurare ac corrumpere conatæ ſunt.

CAPUT XXVI.

Inſigne exemplum calumniæ quâ uſus eſt Arnaldus, & quod hauſit ex infami libello de Theologia Morali Jeſuitarum. Damnatio ejus libelli decreto ſupremi Senatûs Burdegalenſis.

I. ALIO præterea vitio laborat Director noſter, ex quo liquet deeſſe illi virtutes duas, neceſſarias ad feliciter ſacrum id miniſterium exercendum, quas memoravi ſuperiore Capite, hoc eſt, manſuetudinem & humilitatem. Vitium illud eſt mentiendi libido, præſertim quando conjuncta eſt cum impoſtura & calumnia; cùm quis religioni non ducit lædere exiſtimationem alienam, falſis accuſationibus & criminibus confictis, quorum eum qui accuſatur reum non eſſe conſtat. Extremum eſt hoc vitium, quò Creaturæ malitia pertingere queat, quod Deus potiſſimùm abhorret, atque ex quo Scriptura Sacra nomen fecit ſacerrimo & maximo hoſti humani generis *: *Imitantur illum*, inquit eadem Scriptura, *qui ſunt ex parte illius.* Sap. 12, 25.

II. Ejus vitii ſingulare ſpecimen animadverto, in Epiſtola Arnaldi * ad Reginam; ubi Director iſte & Dux ſpiritualis, Apoſtolus & Reformator Eccleſiæ ſine ullo pudore affectui ſuo indulgens utitur infamibus calumniis & falſis maledictis quæ leguntur in infami libello, cui titulus eſt *Theologia Moralis Jeſuitarum*. Eâ fuit impudentiâ, támque irreverenter habuit Regiam Majeſtatem, ut oculis & auribus Reginæ obtulerit horrendas ſordes & fœditates abortivi illius fœtûs; cujus videtur eſſe pater, aut certè ſuſceptor, quemadmodum etiam Operis de Frequente Communione. * Pag. 22.

III. Non immorabor confutandis calumniis, quas ex eo hauſit; quia iis jam ſatisfactum eſt variis reſponſis, quæ objecta ſunt libro de Theologia Morali. Satis habebo hîc ſubjicere, Gallicâ Linguâ, judicium quod de eo libro tulit nuper unum ex Oraculis, ex quibus reſponſa Regiæ Majeſtatis prodire ſolent. Eſt auguſtus ille Burdegalenſis Senatus, cujus decretum dignum eſt quod hîc inſeratur; ut deſinamus in hoc teſtimonio authentico, quo purgabitur innocentia, damnabitúrque ac pudore ſuffundetur calumnia, quæ eſt unicum fulcrum quo hodierni Novatores nituntur.

Arreſt de la Cour de Parlement de Bourdeaux, la Grand Chambre & Tournelle aſſemblées, contre le Libelle fauſſement intitulé, La Theologie Morale des Jeſuites.

VEU par la Cour, la Grand Chambre & Tournelle aſſemblées, la Requeſte à elle preſentée par le Syndic de la Compagnie de JESUS de Bourdeaux, contenant que depuis nagueres il court en la preſente ville par les mains d'un ſi grand nombre de perſonnes qu'on n'en peut douter, & meſme, à ce qu'on dit, par la campagne, & par toute la Province, un Libelle diffamatoire fauſſement intitulé, *La Theologie Morale des Jeſuites*, plein d'impoſtures, calomnies, fourbes, impietez, & de propoſitionis dangereuſes, ſcandaleuſes, & deteſtables, au grand prejudice des bonnes mœurs, & de la ſocieté civile, ſans nom, ny d'Autheur, ny d'Imprimeur, ny du lieu où il a eſté imprimé, plein auſſi d'injores les plus atroces, & calomnies les plus horribles & infamantes qu'on ſçauroit s'imaginer, dont un recueil eſt fait en la preſente Requeſte extrait dudit Libelle, qui en charge tres-injuſtement & calomnieuſement ladite Compagnie, qui en demande la reparation pour l'intereſt du ſervice de Dieu & de l'Egliſe; & afin qu'on ne croye pas que tant de perſonnes d'honneur, qui ſe ſervent d'eux pour leur conſcience, ayent une ſi malheureuſe conduite, comme on pourroit inferer de ſi meſchantes maximes, que le Libelle attribuë auſdits Peres, deſquels le nom pourroit donner quelque creance & cours à cette pernicieuſe doctrine, au grand prejudice des ames, ſi on ſe perſuadoit qu'elle eſt, comme dit fauſſement ledit Libelle, enſeignée par leſdits Peres. A TANT requiert ordonner conformément aux Ordonnances Royaux, que ledit Libelle comme ſcandaleux & diffamatoire ſoit laceré & bruſlé, permettre au Suppliant d'informer contre l'Imprimeur qui l'a imprimé en la preſente ville, & contre ceux qui l'ont porté & debité par les maiſons; & faire defenſes à tous les Libraires, Imprimeurs & autres quelconques de vendre ny publier ou retenir ledit Libelle calomnieuſement appellé, *Theologie Morale des Jeſuites*, à telles peines que de raiſon: Ladite Requeſte répondüe ſoit monſtrée au Procureur General du Roy, dattée du trente-uniéme d'Aouſt dernier, avec la réponſe dudit Procureur General, ſignée DE PONTAC. Veu auſſi le Livre ou Libelle intitulé, *Theologie Morale des Jeſuites, contre la Morale Chreſtienne en general*, duquel eſt queſtion. Copie d'Arreſt cy-devant rendu à la requeſte dudit Procureur General, contre un Libelle intitulé, *Le Capucin traité*, du vingt-huitiéme May mil ſix cens quarante-deux. DIT A ESTE', ayant égard à ladite Requeſte, que la Cour ordonne que ledit Livre ſans Autheur, intitulé, *Theologie Morale des Jeſuites, contre la Morale Chreſtienne en general*, ſera laceré & rompu dans l'Audience de la Cour, comme ſcandaleux & diffamatoire contre l'honneur & reputation de la Compagnie deſdits Jeſuites, & que par le miniſtere du Procureur General il ſera informé dans le mois contre les Imprimeurs, Autheurs & Compoſiteurs d'iceluy, &

autres qui l'auront publié & publieront à l'advenir à la diffamation de ladite Compagnie : Pour ce fait, & pardevers la Cour rapporté y eſtre pourveu ainſi qu'il appartiendra. Faiſant ladite Cour inhibitions & defenſes auſdits Imprimeurs & Libraires, d'imprimer ny vendre ledit Livre, aux peines portées par les Ordonnances Royaux. A permis audit Syndic de faire publier le preſent Arreſt par tous les lieux du reſſort d'icelle où bon luy ſemblera : Et à ces fins enjoint aux Officiers du Roy de tenir la main à l'execution d'iceluy. Prononcé à Bourdeaux en Parlement, les Grand Chambre & Tournelle aſſemblées, le deuxiéme de Septembre mil ſix cens quarante-quatre. Ainſi ſigné,

DE PONTAC.

Meſſieurs DU BERNET, *premier Preſident*,
DU DUC, *Rapporteur*.

Pro Deo.

PUBLICATION.

Ce jour ſixiéme Septembre mil ſix cens quarante-quatre, le ſuſdit Arreſt a eſté leu & publié, & le Livre mentionné dans iceluy rompu & laceré. A Bourdeaux en Parlement en l'Audiance de la Grand Chambre.

Signé,

DE PONTAC.

INDEX

INDEX
LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,
ILLUSTRATORUM IN TOMO IV.
THEOLOGICORUM DOGMATUM.

Littera H. libros de Hierarchia, D. Diſſertationum Eccleſiaſticarum, C. Diatribam de Conſecrandi Poteſtate, P. libros de Pœnitentia ſignificat.

Primus numerus Románus librum indicat, duorum poſteriorum Saracenicæ notæ prior Capút, altera Paragraphum.

EX VETERE TESTAMENTO.

EX GENESI.

XI, 18. *ET Melchiſedech rex Salem protulit panem & vinum. Erat autem ſacerdos Dei ſummi, & benedixit Abrahem,* H. III. 6. 2

EX NUMERIS.

XII, 7. *At non talis ſervus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſſimus eſt,* H. III. 14. 11

EX I. REGUM.

VIII, 5. *Conſtitue nobis regem, ut judicet nos: ſicut & univerſa habent nationes,* &c. H. III 8. 7
XV, 22. *Numquid vult Dominus holocauſta & victimas,* H. III. 9. 13.

EX PSALMIS.

VIII, 6. *Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis,* &c. H. II. 8. 2
CXLIII, 4. *Domine quid eſt homo, quia innotuiſti ei,* &c. H. II. 8. 2.

EX ECCLESIASTE.

X, 3. *In via ſtultus ambulans, cùm ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.* H. III. 3. 5

EX ISAIA.

XXX, 15. *Cùm converſus ingemueris, tunc ſalvus eris.* P. VII. 15, 2.
LIII, 8. *Propter ſcelus populi mei percuſſi eum.* H. II, 5, 16.
LX, 21. *Ponam viſitationem tuam pacem & præpoſitos tuos juſtitiam.* H. IV. 12, 7

EX JEREMIA.

VII. 22. *Non præcepi eis, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocauſtomatum & victimarum. Sed hoc verbum præcepi eis dicens: Audite vocem meam,* H. III. 9. 03

EX OSEE.

VI, 6. *Miſericordiam volo, & non ſacrificium,* H. III. 9. 13.

EX MALACHIA.

I, 3. *Dilexi Jacob, Eſau autem odio habui.* H. III. 9. 03

EX ECCLESIASTICO.

XXXII, 1. *Rectorem te poſuerunt, noli extolli: eſto in illis quaſi unus ex ipſis,* H. I. 12. 21

EX NOVO TESTAMENTO.

EX MATTHÆO.

I, 21. *Vocabis nomen ejus Jeſum: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum,* H. I. 8. 7
V, 2. *Aperiens os ſuum docebat eos* &c. D. II. c. 5. integro.
V, 19. *Qui enim ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum,* H. II 9. 1
V, 32. *Omnis qui dimiſerit uxorem, exceptâ fornicationis causâ.* D. II. cap. 8. integro.
VI, 11. *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.* D. II. cap. 9. integro.
VII, 17. *Omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit. Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque,* &c. H. II. 5. 17
XVI, 19. *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis,* &c. H. III. 12. 7
XVIII, 17. *Dic Eccleſiæ, ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus,* H. III. 16. 10
XX, 23. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt,* H. III. 12. 7
XXIII, 2. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate & facite,* H. III. 10. 6
XXIV, 45. *Quis putas eſt fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore?* H. III, 14. 11

EX MARCO.

XIV, 72. *Cœpit flere.* D. II. 10. 8
XVI, 15. *Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ,* H. I. 5. 8

EX LUCA.

X, 16. *Qui enim vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit,* H. III. 10. 3
XII, 42. *Fidelis & prudens diſpenſator, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam.* H. III. 14. 11
Ibid. 58. *Da operam liberari ab illo,* D. II. 11. 7
XIV, 33. *Qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* P. II. 12, 2
XXII, 19. *Hoc facite in meam commemorationem.* C. II.

EX JOANNE.

II, 11. *In tenebris ſunt & in tenebris ambulant, & neſciunt quò eant: quia tenebræ excæcaverunt oculos eorum,* H. III. 3. 9
III, 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei,* H. I. 1. 4. & 3. 3. C. V.
VI, 53. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis* &c. C. V.
XVIII, 36. *Regnum meum non eſt de hoc mundo,* &c. H. III. 7. 15
XX, 21. *Sicut miſit me Pater & ego mitto vos,* H. I. 5. 8

EX ACTIS.

II, 46. *Quotidie frangentes circa domos panem.* P. V. 6. 4
VI, 5. *Elegerunt Stephanum* &c D. II. cap. I. integro.
VIII, 5. *Philippus deſcendens prædicabat.* D. II. cap. 1. integro.
Ibid. 14. *Apoſtoli qui erant miſerunt ad eos Petrum & Joannem,* H. II. 5 9
XIII, 2. *Segregate mihi Barnabam & Saulum in opus, ad quod aſſumſi eos,* H. I. 5 4
XV, 6. *Convenerunt Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.* H. III. 9. 2.
XX, 17 *Vocavit majores natu Eccleſiæ.* D I. Capp. 1. & 2
XX, 28. *Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo,* H. II. 9. 8. & III. 6. 2 & 14 9. D. I. cap. 1. & 2. integra.

EX EPIST. AD ROMANOS.

III, 8. *Faciamus bona: ut inde veniant mala,* H. II 3 6
IV, 25. *Traditus eſt propter delicta noſtra,* H. II. 5 16
VII, 3. *Vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro,* D. II. 8, 8.
IX, 13. *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui,* H. III 9. 18
XIII, 4. *Dei enim miniſter eſt.* H. IV, 12. 16

EX I. AD CORINTHIOS.

I, 14. *Neminem veſtrûm baptizavi,* H. I. 12. 7
III, 5. *Quis eſt igitur Apollo? Quid verò Paulus* &c. H I 6. 7
Ibid. 10. *Ego fundamentum poſui* &c. H. III 9 9
V, 5. *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi, ut præſens eum qui ſic operatus eſt, in nomine Domini Jeſu Chriſti,* &c. H III. 11. 6
Ibid. 12. *Quid enim mihi eſt de his, qui foris ſunt, judicare?* H. III. 9. 10
Ibid. 22. *Omnia veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas,* ſive

ſive mundus, ſive vita, ſive mors, &c. H.III. 14 3

VII. 25. De Virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do. D II. 6. 1

X, 21. Non poteſtis menſa Domini participes eſſe, & menſa dæmoniorum, H. III. 5. 9

IX, 13. Qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt edunt, D. II. 6, 7

XI, 16. Si quis autem videtur inter vos contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei. P. V. 10, 2

Ibid. 26. Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc &c. C. II.

Ibid. 28 Probet ſe ipſum homo P. II. 8. 11

Ibid 29. Qui manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, P. V. 10, 5

XII, 4. Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus, D. II, 7. 2. H. III. 14 8

Ibid. 27. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro, H. III. 14 8

Ibid. 28. Quoſdam Deus poſuit in Eccleſia primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas &c. D. I. 5. 3. 4

Ibid. Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos, ſecundo Prophetas, H. I. 5. 9

Ibid. 31. Adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro, D. II 10, 1

XV, 10. Abundantiùs illis omnibus laboravi, D. I. 5. 2

XVI, 12. De Apollo autem fratre, multùm rogavi eum, ut veniret ad vos cum fratribus: & utique non fuit voluntas ejus, ut nunc veniret, veniet, &c. H. I. 6, 8

EX II. AD CORINTH.

II, 6. Sufficit illi qui ejuſmodi eſt objurgatio, quæ fit à pluribus &c. P. II. 8, 11.

III, 10. Nam nec glorificatum eſt, quod claruit, in hac parte, propter excellentem gloriam, H. III. 9. 13

VIII, 23. Sive pro Tito, qui eſt ſocius meus, & adjutor: ſive fratres noſtri Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti, H. II. 2. 11

X, 8. Nam ſi & ampliùs aliquid glorıatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram, non erubeſcam. H III. 9 3

XI. Nihil enim minus fui ab iis, qui erant ſupra modum Apoſtoli. H. I. 5. 4

EX EP. AD GALATAS.

I. 18. Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini. H. I. 7. 2

II, 9. Jacobus & Cephas & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis. H. I 6 8

V, 19. Manifeſta ſunt enim opera Carnis, quæ ſunt inimicitiæ, contentiones, æmulationes &c. H. II. 5. 15

EX EP. AD EPHESIOS.

IV, 11. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, &c. H. III 14 9.

V, 4. Sed magis gratiarum actio. D. II. 10. 4

EX EP. AD COLOSS.

I, 23. Cujus ego Paulus factus ſum miniſter, H. IV 12, 6

EX I. AD TIMOTHEUM.

II, 2. Precari jubetur pro regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate, H. III 8. 9

III, 14. Ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari &c. H. I. 12. 7

IV, 14. Quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii. D. I capp. 1, & 2. integris. H. I 3. 5

V, 19. Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere, &c. H. II. 2. 5.

EX II. AD TIMOTH.

I, 6. Propter quam cauſam admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum, H I. 3 5. H. IV. 2, 1

EX EP. AD HEBRÆOS.

XIII, 10. Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt, H. III. 5. 6

XIII, 17. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete illis ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri. H. III. 10. 3

XIII, 20. Qui eduxit de mortuis paſtorem ovium magnum, H. III. 3. 12

EX EP. JACOBI.

III, 11. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam? H. I. 8. 15

EX I. PETRI.

II, 25. Converſi nunc eſtis ad Paſtorem & Epiſcopum &c. H. III. 7. 12

EX I. JOANNIS.

V, 16. Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem &c. P. II. 2, 4. & 8, 16

EX II. JOANNIS.

Verſ. 1. Senior Electæ Dominæ &c. H. IV. 12, 2

EX EP. JUDÆ.

VI, 8. Qui dominationem ſpernunt, majeſtatem autem blaſphemant. H. Præf. 3

EX APOCALYPSI.

XX, 4. Et vidi ſedes & ſedentes ſuper eas. H. III. 9. 10

INDEX
RERUM MEMORABILIUM,

QUÆ IN QUARTO TOMO

THEOLOGICORUM DOGMATUM

CONTINENTUR.

Littera H. libros de Hierarchia, D. Diſſertationum Eccleſiaſticarum, C. Diatribam de Conſecrandi Poteſtate, P. libros de Pœnitentia ſignificat.

Primus numerus Romanus librum indicat, duorum poſteriorum Saracenicæ notæ prior Caput, altera Paragraphum.

A.

AARON & filii ejus quid denotent, H. II. 7. 2

Abſolvendi poteſtas quomodo agat in pœnam peccati. P. I. 8. 5. eam non agere in pœnam, nec in delictum, ſecundùm Arnaldum, P. VII. 14

Abſolutionem eſſe ſententiam juridicam, P. I. 8. 17. VIII. 3. 4. à ſolo Sacerdote poſſe concedi. *Ibid.* non auferre omnem pœnam peccati, *Ibid.*

Abſolutionem tamdem eſſe ac reconciliationem, P. VII. 14. 2

Abſolutio dilata olim in Pœnitentia publica, P. VII. 4. 2

Abſolutionis dilatio non eſt præparatio ad Communionem, P. I. 6. § 6

Abſolutionem negant eſſe occidere, P. I. 8. 10

Abſolutio negata ſceleribus in hora mortis, P. II. 6. 16. item relapſis, *Ibid.* 8. 7

Abſolutio ſacramentalis neceſſaria, jure divino, ad Communionem. P. III. 10. 4.

Abſolutionis ſuſpenſio permiſſa prudentiæ Confeſſarii, P. III. 5. 2

Acacius quomodo, cur, & à quo fuerit Epiſcopali dignitate privatus, & inter Chriſtianos indignus haberi judicatus, H. II. 9. 2

Actio dicta à Juriſconſultis *doli mali*, P. III. 4. 5

Adulterâ dimiſsâ, non licere aliam ducere. D. II. c. 8. *per totum.*

Adulteri admiſſi ad Pœnitentiam à Papa Zephyrino, P. II. 2. 3

Aerii opinio de Epiſcopatu & Presbyteratu. H. II. 6. 1. *& ſeqq.* quomodo ab Epiphanio appelletur. *Ibid.* § 2. quis eam peſſimè interpretetur, *Ibid.* § 3

Alenſis (*Alexandri*) ſententia de præparatione ad Communionem, P. III. 10. 8

Alexandriæ à S. Marci tempore, unum ſemper fuiſſe Epiſcopum, H. II. 4. 1

Alexandrinus Patriarcha totius Diœceſeos Metropolitanus, H. V. 3. 6

Altare in cujus honorem poſſit conſtitui, H. III. 4. 9. ab Hæreticis tollitur, H. III. 5. *per totum.*

Altare & menſa in quo differant, H. III. 5. 10

Altaria frangere quale ſit malum, H. III. 4. 13. illorum nomen non eſſe auditum in primitiva Eccleſia quis dicat, H. III. 5. 6 ea fuiſſe Apoſtolorum tempore probatur, H. III. 5. 6. *& ſeq.*

S. Ambroſii locus de Communione malè intellectus ab Arnaldo, P. III. c. 18. IV. 6. 1. VIII. 15. 2. & capp. 16 & 17

Ancyranus Canon de conſecratione explicatus, C. c. 3

Anglorum quis fuerit primus Apoſtolus, H. II. 2. 12

Anthimus Conſtantinopolitanam in ſedem intruſus, à quo fuerit omni Epiſcopali dignitate & orthodoxia ſpoliatus, H. II. 9. 2

Antiqui ritus, uſus, mores non ſunt divinandi, ſed idoneis teſtimoniis probandi, H. IV. 6. 5

Apollinaris duo Clerici reconciliati Eccleſiæ, P. VI. 5. 2

Apoſtoli quando acceperint poteſtatem ligandi & ſolvendi. P. I. 8 3

Apoſtolatus quid ſit ſecundùm M. Antonium de Dominis, & Caſaubonum, & quot ſint ejus notæ. H. I. 5. 6 ejus notam à Salmaſio traditam falſam eſſe probatur, H. I. 6. 1. *& ſeq.* quale ſit ejus officium ſecundùm eundem, *Ibid.* § 3. *& ſeq.*

Apoſtoli perſonam duplicem ſuſtinuerunt ut Eccleſiæ totum per orbem principes eſſent; quam poteſtatem ſolus in ſucceſſores Petrus tranſmiſit: & certis præeſſent locis, quod in Epiſcopos ſingulos ceſſit, H. IV. 7. 3. Apoſtoli de rebus ſibi commiſſis ſoli nonnumquam ſtatuebant; alias quandoque Apoſtolos, Diſcipulos interdum, plebem etiam in conſilium adhibebant, H. V. 4. 5

Apoſtoli quinam primarii dicendi, & quot veri Apoſtoli ſint notæ, H. I. 5. 8

Apoſtoli primarii in quo differebant ab Apoſtolis ſecundariis, ſeu ſeptuaginta diſcipulis, H. I. 5. 9

Apoſtoli ſecundi ordinis unde nomen Apoſtoli habeant, H. II. 1. 11 ad quid miſſi ſint in mundum univerſum, H. I. 6. 3. & 4

Apoſtoli ſecundi ordinis quinam ſint ſecundùm Salmaſium. H. I. 6. 7

Apoſtoli officio quænam contineantur, H. I. 6. 1

Apoſtolorum genera quot ſint ſecundùm Salmaſium. H. I. 5. 4. & H. II. 2. 7. quomodo metienda ſit eorum dignitas, *Ibid.* § 1. illorum ſucceſſores quinam dicendi. H. II. 2. 11. eorum princeps & caput quis fuerit, H. III. 7. 10. eos non ſolos habuiſſe poteſtatem jubendi & coërcendi, H. III. 9. eos non fuiſſe neceſſarium à Chriſto immediatè eligi. H. I. 5. 5

Approbatorum multitudo doctrinam ſuſpectam facit, P. I. 1. 7

Ariminenſe Concilium Hæreſin deceptum probavit, P. I. 2. 6

Arii vultus ſeverus fallit Alexandrinos, P. I. 1. 4

Ἀρχιερεῖς cum quali poteſtate curationem habuerint, H. II. 5. 3

Arnaldus (Antonius) vocat licentiam & abuſum conſuetudinem Eccleſiæ, P. I. 4. 3. ambiguitate animum Patrum alió detorquet. *Ibid.* 4. 7. abutitur vocibus *mores & diſciplina*. *Ibid.* 4. 10. auctoritatem Eccleſiæ invadit. *Ibid.* 5. 4. Eccleſiam univerſam vituperat, *Ibid. & ſeqq.*

Arnaldus Pœnitentiam Cærimonialem reſtitutam vult. P. I. 5. 12. abutitur voce Traditio. *Ibid.* 7. 4. Pœnitentiæ publicæ eſſentiam reſecat. *Ibid.* II. 12. 12. Eccleſiam errori obnoxiam facit. *Ibid.* 5. 2. neſcit quid petat, *Ibid.* 6. 1

Arnaldus ad extrema delabitur. P. III. 1. 4. præceptum cum conſilio miſcet, *Ibid.* 11. 1. Solvit legibus canonicis, *Ibid.* 8. 5. ex ejus ſententia ne ſemel quidem Chriſtiani debent communicare, *Ibid.* 12. 4.

Arnaldus nimiam ſibi auctoritatem ſumit, P. I. 6 7. V. 2. 1. nimiùm petit à communicaturis, *Ibid.* 4. 1. avertit homines à frequenti Communione, *Ibid.* 7. 3. *& ſeqq.*

Arnaldus non probat nos Pœnitentiâ publicâ teneri, P. VI. 1. 2. 3

Arnaldi errorum Epitome, P. VII. *à Cap.* 1. *ad Cap.* 19. ejus repugnantiæ, *Ibid. à Cap.* 20. *ad finem.*

Arnaldi Paralogiſmi. P. VIII. 3. 7. Calumnia ejus. *Ibid.* 15. 4. *& ſeq.* Acerbitas. *Ibid.* 23. *per totum.*

Arnaldi opus de Frequenti Communione. Scopus ejus, P. I. 3. 1. 2 III. 5 1 *& ſeq.* plenum calumniis. *Ibid.* III. 6. 6 Monitum ne ejus lectio fallat. III. 13. 7 fontes errorum qui in eo ſunt, *Ibid.* I. 2. 3 judicium de eo libro, *Ibid.* VIII. 25. 11 *& ſeq.*

Athenienſes quomodo ſuos magiſtratus vocabant. H. I. 11. 7

Audius antiquarum conſuetudinum defenſor, P. I. 5. 3

Auguſtini ſententia de Pœnitentia, P. I. 8. 10. VI. capp. 2. & 3

B.

BAPTISMUS an conferri poſſit in nomine ſolo Chriſti, H. I. 1. 10. an ita fuerit ab Apoſtolis collatus, *Ibid.* in quo diſcrepet ab ordinatione, H. II. 10. 12

Baptiſmi & Euchariſtiæ non eamdem eſſe rationem contra Salmaſium, H. III. 8. 1. ejus forma, quæ & à quo tradita, H. I. 1. 9

Baptiſmi infantium conſuetudo unde manarit, H. I. 1. 6

Baptiſmum eſſe neceſſarium infantibus, C. c. 5

Baptiſmus immerſione collatus abrogatus, P. I. 1. 11. à muliere adminiſtratus nullus habitus, P. II. 5. 9

Baptizati ſine immerſione aut in lecto irregulares erant, P. II. 1. 11

Baſilius cur ſcripſerit librum de Spiritu ſancto, H. I. 1. 3

S. Baſilii locus malè intellectus ab Arnaldo, P. VIII. 11, *per totum.*

Βαττολογία quid ſit, D. II. 9. 2 *& ſeq.*

Bellarminus malè intellectus ab Arnaldo, P. II. 4. 4

Bis matrimonium interdum ſoluit, D. II. 3. 1

Bleſenſis (*Ludovici*) ſententia de Frequente Communione, P. IV. 9 *& ſeq.*

Blondellus Epiſcopos primis Eccleſiæ annis 136. pari cum Presbyteris ordine, poteſtate, & honore fuiſſe cenſet, ſolóque antiquitatis jure primatum tenuiſſe qui primus in Clerum fuiſſet cooptatus, H. V. 2. 1. *& ſeq.* Ab anno 136. primates electione creatos, quorum nomina in Epiſcoporum ſucceſſionibus ſcriberentur, *Ibid.* Præter ordinandi poteſtatem, cetera concedit Epiſcopis, quæ ab Catholicis tribuuntur, H. V. 1. 1. Singularum Eccleſiarum Epiſcopos agnoſcit Angelorum nomine in Apocalypſi cenſeri, *Ib.* Epiſcoporum Succeſſiones non electione Cleri, ſed antiquitatis jure tactas initio, eodem, quo Salmaſius, teſte probat Pſeudoambroſio: qui ne litterâ quidem iſtorum opinioni favet, H. V. 1. 3. neque novâ manuum impoſitione opus fuiſſe negat, H. V. 1. 4. Quem hujus cauſæ arbitrum Blondellus depoſcit. Hieronymus, diſertè aſſirmat Epiſcoporum ſucceſſores ab initio Presbyterorum electione creatos, H. V. 1. 5. Eóque diſtare Presbyterum ab Epiſcopo cenſet, quòd hic ordinandi poteſtate ſit præditus, ille careat, H. V. 1. 5. In Catholicorum ſententia iſtud reprehendit Blondellus, quòd ad Epiſcopum creandum plus aliquid requirat.

quàm ad Preſbyterum: cui ſatis Hilarius, & Nazianzenus faciunt, H. V. 1. 6. Neque ipſe vitat illud incommodum, quod in Catholica ſententia reprehendit, H. V. 1. 7. Pſeudoambroſius Blondelli commentum damnat, H. V. 1. 8. & ſeq. Ex Hieroſolymitanorum Epiſcoporum ſucceſſione Blondellus auguratur, non illos electione, ſed antiquitatis jure creatos, H. V. 2. 1. Ejus conjecturæ vanitas, H. V. 2. 2. Eutychium Patriarcham Alexandrinum teſtem appellat qui pro Catholicis teſtimonium dicit, H. V. 2. 3. Et tria novi commenti elidit capita, H. V. 2. 4. Huic fidem Blondellus, Salmaſiúſque denegant, H. V. 2. 4. & ſeq. Unum illud uterque libenter arripit, quòd in provinciis Alexandrinis Epiſcopus diu fuiſſe ullus negat, contra antiquiorum fidem, H. V. 2. 6. & ſeq. Hieronymianum illud, Idem eſt Preſbyter, qui & Epiſcopus, à Blondello perperàm intellectum explicatur, H. V. 4. 1. & ſeq. Quinque Syllogiſmis probare niſus, unum eſſe Preſbyteri, & Epiſcopi ordinem, eſſentialem utriuſque differentiam labefactare Blondellus non potuit, H. V. 4. 9. Hieronymum fruſtrà vexare pergit, H. V. 5. 1. qui totam ejus diſturbat fabulam, H. V. 5. 2. & ſeq. Apologiam pro eo ſcribere profeſſus, ſtilum in eum vertit; & Preſbyteralium falſum patronum appellat, H. V. 6. 1. Alios ſibi Patronos turmatim evocat, H. V. 6. 2. qui cauſam ejus evertunt, & Epiſcopo excipiunt ordinandi poteſtatem, Preſbytero negant, H. V. 6. 3. Epiſcopi, & Preſbyteri in adminiſtrandis rebus Eccleſiæ veteribus teſtata æqualitas Catholicæ cauſæ non officit, H. V. 6. 4. Clariſſimæ veterum teſtificationi, nubem teſtium Blondellus objicit minus disertè loquentium, H. V. 6. 5. In recenſendis teſtibus, eos Blondellus prætermittit, qui pro Catholica veritate disertè loquuntur: reliquorum detruncat ſententias, H. V. 6. 7. Polycarpum ſuas in partes invitum trahit, H. V. 7. 1. Hermæ librum ſibi fatetur eſſe contrarium. eodémque nomine Pii Papæ Epiſtolam rejicit, H. V. 7. 2. fruſtrà ſibi Clerum Romanum. Juſtinúmque vendicat, H. V. 7. 2 & ſeq. Euſebium, Hieronymum, ipſóſque de ſe ſcribentes Lugdunenſes Martyres hallucinatos eſſe cenſet, quòd ab ejus commento diſſideant, H. V. 7. 4. In digerendis Rom. Pont. annis parùm fidum ducem ſequitur Pſeudodamaſum, H. V. 7. 5. Cui meritò præferuntur antiqui Patres novo commento ſecurim infligentes, H. V. 7. 6. Multus eſt in eo probando, quod nemo Catholicus negat. Preſbyteros Eccleſiaſtici regiminis cum Epiſcopis fuiſſe participes, H. V. 7. 7. Epiſtolas Ignatii, quia cum Catholica ſententia apprimè conveniunt, ſuppoſititias eſſe pronuntiat, H. V. 8. 1. Multaque in iis temerè reprehendit, H. V. 8. 8
S. Bonaventuræ mens de Communione, P. III. 11. 1. 2

C.

CÆrimoniæ obnoxiæ mutationi, P. VIII. 6. 3. II. 7. 8
Cærimoniæ Judæorum in manducatione agni Paſchalis. H. III. 5. 4
Cærimoniæ Novæ Legis, H. I. 13. 19
S. Cæleſtius malè intellectus ab Arnaldo, P. VI. 12. 2
Calvinus quibus locis S. Hieronymi utatur, ad oſtendendam æqualitatem Epiſcopi & Preſbyteri, H. II. 4. 7. & ſeqq.
Calumniæ contra liberum arbitrium proponuntur & refutantur, H. III. 8. 13
Canones ſcribere quid ſit, H. III. 8. 13
Canones antiqui Eccleſiaſtici quid de Clericorum ordinatione jubeant, H. II. 10. 8
Canones Eccleſiaſtici veteres multi obſoleti, P. I. 7. 5. & ſeqq. Pœnitentiales olim obligabant, P. III. 13. 7. nunc obſoleti, ibid. V. 10. 5. & ſeqq.
Caritas eſt bona voluntas, P. VII. 14. 4. gradualem habet extenſionem, ibid. III. 9. 4. ejus perfectio quomodo cadat ſub Legem. ibid. VIII. 12. perfectionis ejus tres rationes, ibid. 4. 9
Caritate non deleri peccatum ex ſententia Arnaldi, P. VII. 14. 5. & ſeq.
Carnis interitus quotuplici modo explicetur, H. III. 11. 8
S. Caroli Borromæi ſententia de frequente Communione, P. IV. 2. 5. & ſeqq. ibid. 5. 5.
S. Carolus Borromæus contrarius Arnaldo, P. IV. 5. 3. 5. 6
Catechumenorum Pœnitentia ante baptiſmum, P. II. 14. 8
Cathari ex quo contendant Preſbyteros ſimplices poteſtatem habuiſſe manus imponendi, H. II. 11. 6
Cenſura Epiſcopalis qualis ſit, H. III. 17. 1. veram eſſe pœnam, ibid. 7
Cenſuræ Doctorum & Papæ quàm differant, P. II. 10. 4
Cerdon ad Pœnitentiam admiſſus, P. II. 8. 25
Χειροθεσία cujus juris ſit, & quo vocabulo exprimebatur à Judæis, H. III. 5. 4. in quo differat à χειροτονία, H. II. 6. 8. & ſeq.
Chriſti prædicatio in monte ſummatim explicata, contra Salmaſium, D. II. 5. per totum.
Chriſtianos omnes eſſe ſacerdotes quis dixerit, H. III. 3. 3
Chriſtianos Petrus Apoſtolus Regale Sacerdotium vocat, quòd non unius Tribus, ut in Veteri lege, ſed ex omni ordine creari proximè Sacerdotes poſſint, H. V. 1. 10
Chriſtianos primævos non fuiſſe omnes perfectos, P. III. 11. 7
Κλῆρος quid ſit, H. II. 12. 2. & ſeq.
Chorepiſcopi quinam & quos haberent adminiſtros, H. II. 11. 3 unde dicti, Ibid. 12. 4. & ſeq.
S. Chryſoſtomi ſententia de Epiſcopis & Preſbyteris apud Paulum, H. II. 3. D. I. 1. 3. 4
S. Chryſoſtomus malè verſus ab Arnaldo, P. III. 19. 14
Circumſtantiis vitiari actionem bonam, P. V. 1. 6. 7
Claves Eccleſiæ ſeu juriſdictio an à Chriſto fuerint priùs & immediatiùs datæ toti Eccleſiæ quàm Petro, H. III. 14. 2. & ſeq.
Clavium poteſtas ordinaria præcipuè data Petro probatur, H. III. 16. 2
Clemens cur quartus fuerit ſummus Pontifex, cum à Petro ſit ordinatus & conſecratus, H. I. 10. 2. & ſeq.
Clericorum ordinatio quotupliciter intelligenda rata vel irrita, H. II. 11. 13
Clerici olim manibus victum quærere debebant, P. I. 7. 8
Clerici non obnoxii Pœnitentiæ publicæ, P. VI. 5. 1
Clerici veſtiti ſæcularium more pœnas dabant, P. VI. 5. 3
Clerus in Eccleſiis, ad quas miſit Apoſtolus epiſtolas, qualis erat, H. II. 3. 2.
Communicantium tria genera, P. III. 9. 1. qui ſint nec digni nec indigni, Ibid. 10. 1
Communicatio ſine oblatione quid ſit, P. II. 11. 3
Communionem Eccleſiæ an ſit ſit deſerere, C. c. 4
Communio frequens melior quàm rara, P. III. 3. 3. & ſeqq.
Communio frequens qui poſſit nocere, P. V. 3. 6
Communionis duo genera, P. IV. 11. 4
Communio ſub ſpecie vini Laicis adempta quare, P. II. 2. 1
Communio ſub utraque ſpecie non eſt juris divini, P. II. 5. 4. attamen ab omnibus obſervata, P. VIII. 19. 4
Communione abſtinere, reverentiæ causâ, laudabile, P. III. 8. 3. & 10. 4.
Communionis dilationem non fuiſſe partem Pœnitentiæ, P. I. 7. 9
Communio puritatem legalem poſtulat, P. III. 16. 8
Communionis ſuſpenſio poteſt eſſe utilis, P. III. 1. 5. Ibid I. 7. 12. diuturna periculoſa, Ibid. III. 1. 6
Communicatio per Symbola an ſemper neceſſaria, C. c. 4
Concilium Nicænum quid ſanciverit de hæreticis & ſchiſmaticis ad Eccleſiam redeuntibus, H. II. 11. 12
Concilium Trid. quid decernat contra negantes Hierarchiam in Eccleſia eſſe conſtantem ex Epiſcopis, Preſbyteris, &c. H. III. 1. 12
Confeſſionis finis proximus quis ſit, P. I. 8. 13
Confeſſionem ſufficere. ut quis ſit paratus ad Communionem, P. I. 4. 15. & 6. 5 III. 8. 6. & 9. 3.
Confirmationis ſacramentum quomodo Græci adminiſtrabant, H. I. 1. 5
Conſecratio Euchariſtiæ ſolorum Sacerdotum, C. c. 1. & ſeqq. per totum opuſculum
Conſilium quid ſit, P. VIII. 14. 15
Conſilia ac præcepta Chriſti diſtincta contra Salmaſium, D II. 5. 4. & ſeqq. & c. 6 10
Conſilii actiones dictæ ſupererogatoriæ, P. IV. 10. 3
Conſilia non obligare, P. IV. 9. 7. eorum diſcrimen à præceptis, Ibid. 10. 2
Conſuetudines quas ab Apoſtolis habemus, quænam ſint. H. I. 1. 3
Conſuetudinem Eccleſiæ oppugnavit S. Cyprianus, P. III. 14. 3. & Tertullianus, P. III. 14. 2
Conſuetudines Eccleſiaſticæ duplices, P. II. 7. 5
Conſuetudines Eccleſiæ reverendæ, P. II. 10. 8. 9
Conſuetudines Eccleſiæ non dictam eſſe licentiam à Patribus, P. I. 5. 6. ut ab Arnaldo, ibid I. 1. 9
Conſuetudines indifferentes. P. I. 7. 5. & II. 4. 9. divinæ immutabiles, ibid. II. 7. 5 humanæ veræ. Ibid. 5. 6
Conſuetudo quando ſit inſtar Legis, P. II. 3. 5. à doctis obſervatur, P. III. 2. 3
Conſuetudo legem abrogare non poteſt, ſecundùm Arnaldum. P. VII. 7. 3.
Conſuetudines obſoletæ, P. II. 1. 12. Ibid II. 1. 10. non ampliùs obligant, Ibid. V. 8. 2. 3. ſunt tamen venerandæ, ibid II. 7. 6
Conſuetudines rituales mutabiles, P. II. 1. 5. III. 2. 2
Conſuetudines ſanctæ non ſunt omnes in uſum revocandæ, P. II. 7. 7
Conſuetudines variæ non nocent fidei communi, P. II. 3. 6. & 4. 9
Conſuetudines veteres anteferendæ hodiernis ex ſententia Arnaldi. P. II. 5. 2
Conſuetudinis vis, P. V. 11. 2. 3. probata à S. Ambroſio & Auguſtino, ibid. II. 3. 5. 6
Conſuetudo ut ad unum poteſtas redigeretur, unde orta ſit. H. II. 5. 15
Contritione ſolâ non deleri peccatum ex ſententia Arnaldi, P. VII. 14. 9
Contritionem juſtificare extra Sacramentum, P. VII. 16. 3
Converſio ab initio perfecta eſſe poteſt. P. III. 16. 8
Crimen quid ſit, P. VI. 8. 2
Crimina ſcandaloſa obnoxia Pœnitentiæ, P. VI. 12. 4
Curare cujuſnam ſit proprium, H. III. 8. 2
Curati quinam dicendi, quando inſtituti, & eorum poteſtas & officium, H. II. 5. 8 ibid. 7. 5
S. Cyprianus Baptiſmum Hæreticorum oppugnat. P. I. 6. 27.

D.

DEmocratia quid poſſet apud Romanos, H. III. 5. 3
Devotionis duo genera, P. III. 19. 2. ſenſilis defectus non impedit communionem, Ibid. IV. 1. 1. interna excellentior externâ, ibid. III. 19. 3
Devotio ſenſilis conjuncta interdum cum peccato mortali, P. III. 19. 3
Devotio ſenſilis non neceſſaria Communioni, P. V. 1. 11
Deus patiendo malum id non probat, P. II. 6. 19
Diaconatus quale ſit nomen ſecundùm hæreticos; H. III. 8. 18
Diaconos non fuiſſe profanos menſarum adminiſtros, D. II. 1. per totum.
Diaconos aut Subdiaconos nunquam conſecraſſe, C. c. 3. munus eorum in diſtribuenda Euchariſtia, Ibidem.
Diaconi ſunt in tertio gradu Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, H. IV. 2. 4. Nullam ſine Diaconis Eccleſiam conſtare poſſe Epiphanius cenſet, H. IV. 3. 3. & ſeq. Diaconum ab Epiſcopo, aut Preſbytero diſtingui negat Salmaſius, inſtitutione Chriſti, ſed Apoſtolica, ſolúmque profanarum menſarum miniſterio deputatum cenſet, H. IV. 8. 6. In quo ſibi non conſtat, H. IV. 10. 3. Primi & ſecundi ordinis Clerici nonnunquam Diaconi nominantur, H. IV. 11. 4. Interdum etiam civiles adminiſtri, H. I. 12. 6. & ſeq. V. 5. 2. Diaconos Felicidus Preſbyteris antetulit. H. V. 5. 1. In majoribus Eccleſiis Diaconos ſeptem eſſe oportuit, H. V. 6. 3. In Eccleſiaſticis ordinibus nunquam Diaconos Apoſtolus prætermittit. H. V. 7. 2.
Differentia qualis conſtituatur à Tertulliano inter ordinem & plebem, H. III. 3. 6. & 10
Differre ratione & ſubjecto quid ſit? H. I. 4. 2
Digamum olim non potuiſſe baptizare, P. II. 5. 9. Pœnitentiæ, ſubjectum. Ibid. & 8. 19
Dignitas quid ſit, & quomodo ab imperio & magiſtratu differat, H. III. 11. 4

S. Dionyſii

S. Dionyſii de excommunicatorum numero locus explicatus contra Arnaldum, P. III. 5. 2. VIII. *capp.* 7. & 9. 10
Directorum dotes quænam ſint. P. VIII. 25. 6
Diſpoſitionis ad communionem tria genera. P. III. 10. 1. quæ neceſſaria, *ibid.* V. 1. 3
Diſpoſitio neceſſaria ad bene communicandum, P. IV. 8. 6
Diſpoſitionem planè neceſſariam ad Communionem eſſe Sacramentum Pœnitentiæ. P. III. 20. 4. V. 10
Dioſpolitano Concilio abſolvitur Pelagius, P. I. 2. 4
Doctrinæ falſæ indicium, P. V. 7. 2. IV. 8. 1. veræ. P. I. 2. 8
Dogmata quædam, contra catholicam fidem à Salmaſio in Diſſertatione nuper propugnata. H. *in prologo.*
Du Bois Doctor Theologus confutatus, P. VIII. 18. *& ſeqq.*

E.

ECCLESIÆ auctoritas à quo, H. III. 11. 8
Eccleſia Catholica quid tempore Tertulliani de poteſtate remittendorum qualiumcumque criminum crediderit, H. III. 12. 4. num jus habeat in functiones ſacramenta adminiſtrandi, & an efficere poſſit quo minus illa cenſeantur rata, H. III. 3. 9. quodnam jus exerceat in ſacris adminiſtrationibus. *ibid.* quomodo definiatur à Richerio, H. III. 15. 6 & 10. Hieroſolymitana à quo fundata ſit. H. I. 7. 1. Alexandrina à quo fuerit fundata, H. I 9. 2
Eccleſia expers erroris in moribus, ut in fide. P. I. 3. 6. II. 1. 3 corrupta tamen in moribus ab Arnaldo cenſetur, P. I. 5. 7. VII. 9. & 10
Eccleſia finem habet, ſecundùm Arnaldum. P. III. 14. 6. *finalis quæ dicatur,* P. III 14. 5
Eccleſia quibus hominibus conſtet. P. III. 8. 3. & 9. 1. degeneravit à priſtino fervore, P. III. 11. 8
Eccleſiâ quinque hominum genera, ante celebrationem myſteriorum, emiſſa, P. III. 16. 3. 10
Eccleſiam ſemper paſtore, ac grege fuiſſe compoſitam, H. III. 6. 2
Eccleſiæ poteſtas cujus auctoritate niti debeat. H. III. 4. 6. quo ſenſu communitati ipſi conveniat, *ibid.* 14. 7. *& ſeqq.* Eccleſiaſtica & Epiſcopalis qualis ſit, & ad quid pertineat, H. III. 13. 1. in quot partes dividatur, *ibid.* § 9
Eccleſiæ poteſtas judiciaria in quo luceat, H III. 11. 6
Eccleſia primitiva Arnaldi quænam. P. I. 6. 3. 14. numquam fuit ſine Pœnitentia publica, P. I. 6. 14. quænam ſit. II. 7. 6
Eccleſiæ quinam fuerint principes & magiſtratus, H. III. 9. 9. quænam dicantur Apoſtolicæ, H. I. 1. 8. Ruſticanæ quomodo vocentur, & quomodo urbanæ, H. II. 12. 5
Eccleſia probat varia quæ non jubet, ut remiſſionem jejunii. P. II. 4. 4. 5 abolere poteſt ritus, P. II. 5 1
Eccleſiæ ſtatum à Richerio dictum monarchicum, H. III. 16. 1. *& ſeq.*
Eccleſiæ *συγχώρησις* non favet peccato. P. V. 9. 5. nec impœnitentiæ. P. V 9. 4
Eccleſiæ Alexandrinæ mos quis olim fuerit in electione Epiſcopi, H I. 13. 9. quamdiu durarit. *Ibid.* § 11
Electio Epiſcoporum an cleri & populi ſuffragiis ſit permiſſa, H. I. 13. *per totum.* Eam conſuetudinem ex Traditione eſſe divina, & Apoſtolica, Cyprianus ait, H. V. 4. 6. Uſu tamen contrario abrogari potuit; ut & alia quædam ab Chriſto D. inſtituta, quorum Eccleſia legitima eſt interpres, H. V 4. 7. *& ſeq.*
Electi Epiſcopi novâ ordinatione conſecrabantur, H. I. 2. 3. H. V. 6. 2. *& ſeq.*
Electio Epiſcopi à Populo traditio Apoſtolica, P. I. 7. 7
Electus ſolis non dari in hac vita gratias cœleſtes, D. II. 7. 2. *& ſeq.*
Eliberitani Concilii ſeveritas, P. VI. 7 9
S. Eligii locus de Pœnitentia explicatus, P. VI. 2 6
Epaphroditus cur Apoſtolus fuerit nominatus, H. II. 2. 14. Cur dictus neceſſitatis miniſter, *ibid.* § 15
Ἐπιούσιος quid ſit in Oratione Dominica, D. II. 9. *per totum.*
Epiphanius quid cenſeat de iis quos Apoſtolus vocat Epiſcopos & Preſbyteros, H. II. 3. 8
S. Epiphanii ſententia de Epiſcopis & Preſbyteris apud Paulum, D I. 1. 5
S Epiphanii locus de negotiatoribus explicatus contra Salmaſium. D. II. 3. 1
Epiſcopatus ex Chriſti D. inſtitutione ordo eſt à Preſbyteratu diverſus, H. IV. 1. 2. H. IV. 2. 7. Eſſentialis differentia eſt poteſtas ordinandi ſoli conceſſa Epiſcopo, H. IV. 1. 2. H. IV. 2 5. *& ſeq.* Illud inter utrumque ordinem diſcrimen fuit Apoſtolicis temporibus, H. IV. 2. 6. Neque induci ab Eccleſia potuit, neque tolli. H IV. 2. 7. H. IV. 8. 4
Epiſcopatus cum Preſbyteratu genere convenit, ſpecie differt, H. IV. 2. 5
Eam differentiam ex inſtitutione eſſe Chriſti, unanimi Patres conſenſu docent, H. IV. 3. 6. *& ſeq.* H. IV. 8. 3. Etiam illi, quos novi Preſbyteralium patroni laudant, H. V. 6. 3
Eſt Apoſtolica traditio. H. IV. 10. 2. Tridentini decreto ſancita, H IV. 2. 4
Aerius pro hæretico damnatus eſt, quod Ordinum Epiſcopatûs, & Preſbyteratûs diſtinctionem tolleret. H. V. 6 6
Æqualitas, aut inæqualitas in Eccleſiaſticarum rerum adminiſtratione, & gubernatione ad eſſentialem Ordinum diſtinctionem non pertinet. H. V. 4. 5. V. 6 4
Epiſcopatûs & Preſbyteratûs diſcrimen quomodo ab Epiphanio definiatur, H. II. 5. 2. quo ſenſu idem erant, *ibid.* § 4. quomodo à ſe invicem in eadem perſona diſtinguantur, H. I. 4. 2. eumdem eſſe ordinem quinam dicant, *ibid* § 4 *& ſeq.*
Epiſcopatus olim & à prima ſui inſtitutione quid erat ſecundùm Salmaſium, H. III. 8. 4. quid verò ſecundùm veritatem, *ibid.* § 5. Illa dignitas propter quid ſit, *ibid.* H III. 8. 10 quale ſit nomen, *ibid* § 14. & 17. quid propriè ſignificet. *ibid.* § 19. *& ſeq.* quid ſit ſecundùm hæreticos, H. II. 2. 4. an ſit idem ordo cum Preſbyteratu, H. I. 1. 2. in quo à Preſbyteratu differt ſecundùm Salmaſium, H I. 12. 2. quo jure diſtinguatur à Preſbyteratu, H. I. 2. 1. *& ſeq.* quomodo, H. I. 4. 2. quomodo contineat inferiores ordinæ, H. II. 10. 4. an ſit ſimplex munus, necne, H. III 9. 1. *& ſeq.* quid ſit ſecundum Gregorium Nazian. *ibid.* § 12
Epiſcopi quinam minimè Epiſcopi dicendi, H. II. 11. 10. ſuffraganei quo jure manuum impoſitione cleros conſecrent, H. II. 11. 9. in quorum ſede fuerint conſtituti, & quorum ſucceſſores ſint, H III. 9. 10. quales erant Apoſtolorum tempore, H III. 10. 7. quomodo & ex quibus fiebant in primitiva Eccleſia, ſecundùm Salmaſium, H. III. 6. 2. cur laici ab eo dicuntur, *ibid.* quomodo appellentur in Eccleſia, H. I. 2. 15. eorum electio Cleri ac populi ſuffragiis permiſſa, H. I. 13. 3. *& ſeq.* in occidentalibus præſertim Eccleſiis, *ibid.* § 5. an idem obſervatum ſit in orientalibus Eccleſiis, *ibid.* § 6. *& ſeq.* eorum ſucceſſiones probantur, H. I. 2. 7. à quo negentur. H. I. 5. 1. *& ſeq.*
Epiſcopos ſingulis Eccleſiis ſemper præfuiſſe, ſuæ Eccleſiæ tamquam paſtores & capita, H. III. 7. 23. eos pœnæ infligendæ jus habere, etiam invitis, H. III. 13. 2. eos ſingulares à Petro in Eccleſia Romana præfuiſſe probatur, H. I. 10. *per totum.* ab Apoſtolis inſtitutos fuiſſe probatur, H. I. 2. 6. an eos pares fecerit Preſbyteris Theodoretus, H. II. 2. 13
Epiſcopus & Preſbyter quouſque fuerint idem in Eccleſia. H. II. 5. 15. quomodo vocetur à Gregorio Nazianzeno, H. III. 9. 12. quis fuerit Antiochiæ primus poſt Petrum, H. I. 9. 6
Epiſcopus Alexandrinus à quibus eligebatur. H. II. 4. 1
Epiſcopus hæreticus factus ſi ad Eccleſiam redeat, cur non iterum ſit ordinandus, H I. 3. 8
Epiſcopi notio qualis erat ætate Theodoreti, H. II. 1. 6. *& ſeq* eos pro ſacerdotibus ſecundi ordinis habitos quis aſſerat, *ibid.* § 7. qualis ſit ejus poteſtas & qualis dignitas. H. III. 8. *per totum.*
Epiſcopi & Preſbyteri promiſcuè ab Apoſtolo appellati, H II. 1. 9. in quo diſtinguantur, H. II 4. 3. eorum diſcrimen ſecundùm Hieronymum, H. II. 8. 7. in quo potiſſimùm ſitum ſit, H. II 9. 1. Illud diſcrimen cujuſnam ſit juris, H. II. 3. 6. eorum prærogativa ſupra Preſbyteros an major ſit, quàm Metropolitani ſupra Epiſcopos ſit, & cur, H. III. 7. 4. *& ſeq.*
Epiſcopum ſingularem præſediſſe Eccleſiæ Alexandrinæ Apoſtolorum tempore probatur, H. I. 10. 9
Epiſcopum ſingularem fuiſſe in ſingulis Eccleſiis Apoſtolorum ætate probatur, H I. 11 5
Epiſcopo mortuo quomodo in primitiva Eccleſia ſeſe gerebant, H II. 7. 13.
Epiſcopi nomen ab inſpectione, & curatione ductum, primi, & ſecundi ordinis ſacerdotibus commune primum; poſt primo ordini proprium factum eſt, H. IV. 1. 4. Primi Ordinis Sacerdotes Apoſtoli dicti ſunt: quamdiu commune nomen Epiſcopi fuit utriuſque ordinis, H. IV. 2. 6. IV. 3. 2. IV. 7. 2. *& ſeq.* A ſecundi Ordinis Preſbytero differt Epiſcopus Ordinandi poteſtate, H. IV. 1. 2. H. IV. 3. 6. *& ſeq* H. IV. 8. 3. Omnis Epiſcopus eſt Preſbyter, non vice verſâ. H. IV. 1. 2. H. IV. 2. 7. H. IV. 3. 4. H. IV. 6. 3. Preſbyteri nomen diutiùs commune fuit primo, & ſecundo ordini: poſtràque ſacerdotis nomen, H. IV. 5 *& ſeq.* Primariarum Eccleſiarum ſingulares Præſules Epiſcopi fuerunt ab Apoſtolorum temporibus, H I. 3. 2. *& ſeq.* H. V. 5. 3. Quod ex perpetua Epiſcoporum ſerie in Eccleſiarum archivis deſcripta Patres aſſerunt, H. IV. 3. 8. H. IV. 10. 4. Quod temerè Salmaſius, nullo ratis, negat, H. V. 10. 4
In Eccleſiis Ægypti duo aliquamdiu tolerati ſunt Epiſcopi, occaſione Schiſmatis Meletiani, H. V. 3. 5
Eccleſiæ quoque Antiochenæ quatruor ſimul Epiſcopi numerati ſunt, H. IV. 6. 11.
In quibuſdam etiam Eccleſiis Preſbyteros omnes ab Apoſtolis Epiſcopos ordinatos ferunt, quos inſtituendis deinceps Eccleſiis Præſides in promptu haberent, H. IV. 1. 4
Epiſcopi ſucceſſerunt Apoſtolis non in Apoſtolatum, ſed in ſingularum Eccleſiarum præfecturam, H. IV. 7. 5 H. IV. 9 5
Solos Epiſcopos Apoſtolorum eſſe ſucceſſores, & Preſbyterii Primates, &c. Patres illi docent, quos ad ordinum confuſionem & æqualitatem Eccleſiæ hoſtes appellant, H. IV. 7. 3
Epiſcopum reliquis Ordinibus multùm eminere docet Ignatius, H. II. 8. 9. Unde major in eo virtus requiritur, H. V. 1 6
Epiſcopus Catholicis Apoſtolorum loco eſt, Montaniſtis tertio cenſebatur loco, H IV. 9. 5
Epiſcopi nomen interdum pro curatore, gubernatore, & functionis adminiſtro ſumitur: quâ ratione Epiſcopi etiam Diaconi appellantur, H. IV. 12. 6. *& ſeq.*
Epiſcoporum ſucceſſio non antiquitatis prærogativâ, ſed electione fiebat, etiam Apoſtolorum temporibus, H. V. 8. 4. *& ſeq.* Quod eo magis Blondellus probat, quo convellere nititur, H. V. 6. 2
Primis temporibus Epiſcopi ſucceſſor ab ejus Clero, vicinique Epiſcopis deligebatur, H. I. 5. 4
Epiſcopi Electio in Oriente quomodo fieret, H. I. 13. *per totum.* In Gallia, *ibid.* § 10
Epiſcopi nomen, dignitatiſne, an curationis. D. I. 4. *per totum* an duplex fuerit Epiſcoporum genus, ut putabat Salmaſius, D. I. 5 *per totum.* & c. 6.
Epiſcopi jus & munus temporibus Apoſtolicis, D. I. 6. 5. *& ſeq. & cap.* 7. *per totum.* concionandi jus penes eos fuiſſe, D. I. c. 8. *per totum.*
Epiſcopum potuiſſe mutare Pœnitentiam publicam, P. I. 8. 19. à populo electum fuiſſe, P. II. 5. 11. & 7. 8
Epiſcopi & Preſbyteri antiquis temporibus quomodo miſti & diſtincti, D. I. 1. 8. *& cap* 2. *per totum.*
Error omnis non trahit aliquid ex hæreſi, P. III. 14. 4. ad extrema ſemper progreditur, P. IV. 6. 1
Εὐχαριστία gratiarum actio apud Paulum, D. II. 10. 5
Euchariſtia an neceſſariò celebranda, C. c. 5
Euchariſtiam conſecrare quibus ſolis concedatur, H. III. 3 9. eam olim confeciſſe laicos quis aſſerat. H. III. 2. 1. & 4. eam ante omnes cibos ſumere quàm vetuſta ſit in Eccleſia traditio, H. III. 2
Euchariſtia poſt alios cibos olim ſumebatur, nunc tantùm à jejunis, H. V. 4. 7. *& ſeq.*
Euchariſtia, quibus nominibus vocetur à Patribus, P. III. 3. 4. V. 1 2
Euchariſtiæ ſervandæ conſuetudo, P. II. 7. 8
Euchitæ orationi præter modum addicti, P. II. 14. 10
Evodius cui ſucceſſerit in Epiſcopatu Antiocheno, H. I. 9. 6

Excommunicati

INDEX RERUM

Excommunicati in perpetuum qui, P. II. 2. 3. *& ſeq.* Nulli tempore Apoſtolorum, P. II. 8. 10

Excommunicatus ab uno Epiſcopo, non debet ab alio in communionem admitti, niſi priori ſatisfecerit, H. V. 7. 2

Excommunicationis duo genera, P. VI. 11. 4. Alterum juris divini, alterum Canonici, P. VI. 11. 5. 7

Excommunicatio num ſit pœna omnium graviſſima, quæ infligatur ab Eccleſia, H. III. 13. 3. an ab Epiſcopo infligatur, vel ab Eccleſia, H. III. 14. 1. *& ſeq*

Exilium qualis ſit pœna in civili republica, H. III. 13. 8

Exomologeſis quid ſit, P. II. 3. 9. Sic dictum tertium gradum Pœnitentiæ. P. II. 13. 9

F.

FIDES diſciplinis illuſtrata, P. II. 7. 2. 3

Fiſcheri (*Joannis*) ſententia de conſuetudinibus Eccleſiaſticis, P. V. 10. 4

S. Franciſcus de Salles quid de frequenti Communione ſenſerit, P. IV. 3. 1. *& ſeq.* Invitat imperfectos ad Communionem, P. IV 7. 2. 3. adverſatus Arnaldo, *ibid.* IV. 7. numquam damnavit conſuetudinem Eccleſiæ, *ibid.* §. 4. male intellectus ab Arnaldo, P. IV. 3. 2. *ibid.* 7. 1

Frigoris ſpiritualis duo genera. P. III. 11. 9. id non impedit Communionem, P. IV. 1. 5

Frumentii hiſtoria explicata contra Grotium, C. c. 3

S. Fulberti locus de Pœnitentia explicatus, P. VI. 11. 4. 5

G.

GALLICANORUM Conciliorum decreta de Pœnitentia, P. VI. 4. 5. 6

Gamachius Arnaldo adverſatur, P. V. 10. 5

Germaniæ quis primus fuerit Antiſtes & Apoſtolus, H. II. 2. 12

Gerſonis (*Joannis*) ſententia de impoſitione Pœnitentiæ. P. V. 10. 6 de frequente Communione, P. IV. 1. 4. 5

S. Gertrudis quid ſenſerit de frequente Communione, P. IV. c. 2

Gladius Eccleſiæ qualis ſit, H. III. 13. 4

Græci quid de primi & ſecundi ordinis ſacerdotibus cenſeant, H. II. 7. 8

Granatenſis (*Ludovicus*) ſuadet frequentem Communionem, P. IV. 4. 1. *& ſeq.*

H.

HÆRESES variæ Salmaſii, & præſertim de ſacris ordinibus, H. III. 1. *per totum.*

Hæreticorum & Catholicorum ſe eodem uſu diſcrimen, P. I. 7. 12

Hæretici ſine Pœnitentia publica ad Communionem admiſſi, P. VI. 11. 8

Hierarchia quæ in Eccleſia eſt, cujus ordinatione inſtituta, & quibus conſtet, H. I. 3. 3

Hierarchiam eſſe in Eccleſia divinâ ordinatione conſtitutam, conſtareque Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis, ſive Miniſtris, Patres docent, & Tridentina Synodus confirmat, H. IV. 2. 4 *& ſeq.* Integram Hierarchiam tribus diſtinctam Ordinibus inſtituebant Apoſtoli, cùm ad eas functiones idoneos nacti erant. qui ſi deeſſent, contenti erant duobus ordinum gradibus, H IV. 3. 3. *& ſeq.* H. IV. 9. 4. H. IV. 11. 1. Imperfecta Hierarchiæ forma in quibuſdam Eccleſiis initiò conſtituta perpetua non fuit; ſed ad perfectum adducta, cùm opportunum viſum eſt, H. IV. 3. 5. H. IV. 11. 1. 2. *& ſeq.* Hierarchiam ab Chriſto D. fuiſſe inſtitutam, conſtareque triplici illo ordinum gradu, apud Catholicos indubitatum eſt. Utrum in omnibus Eccleſiis ut Ordinum, ſic perſonarum fuerit ab initio ſervata diſcretio, controverſum eſt, H. IV. 8. 1. Hierarchici Ordines inferiores in ſuperioribus continentur. non vice verſâ, H. IV. 8. 6. H. IV. 9. 2. & 4. Apoſtolis mandavit Chriſtus. ut in univerſo Eccleſiæ corpore ſervaretur perfecta Hierarchiæ forma, non ut in ſingulis observaretur Eccleſiis, H IV. 9. 4. Eadem, quæ nunc eſt, Hierarchiæ forma, fuit in Eccleſia Apoſtolicis temporibus, H. IV. 9. 6 H. IV 10. 5. Epiſcopus in primo locatus Hierarchiæ gradu, triplici ordine Sacramentali pollet, & functiones exercet: Presbyter in ſecundo Hierarchiæ, in duplici Sacramenti; Diaconus in unico, & poſtremo utriuſque, H. IV. 9. 8. Tres Eccleſiæ memorantur, in quibus Hierarchicos ordines dumtaxat duos initio conſtituerint Apoſtoli, H. IV. 11. 6

Hieronymus; qui Epiſcopatum. & Presbyteratum unum. eumdemque ordinem à Chriſto D. inſtitutum eſſe pugnant; Hieronymum ſibi patronum aſciſcunt, H. V. 2. 5. Eo argumento ſcriptum à ſe librum Apologiam Hieronymi Blondellus nuncupet, *ibid.* Non eget Apologiſta Hieronymus, ſed fideli interprete, H. V. 1. 5 V. 6. 1. Neque à communi Catholicorum ſententia diſtat, H. V. 4. 1. Eſſentialem Presbyteri, ab Epiſcopo differentiam agnoſcit. H. IV. 2. 6. H. IV. 3. 1. H. V. 4. 1. & 4. Neque ſolo antiquitatis jure, ſed electione ſucceſſiſſe Epiſcopis Presbyteros affirmat, *ibid.* Diſtinctóſque eſſe ordines diſerta ait, H. V. 5. 1

Hieronymus quo ſenſu dixerit Epiſcopum & Presbyterum idem eſſe, H. II. 5. 4. ejus ſententia & teſtimonia de Epiſcopo & Presbytero, H. II. 4. & 5. in quibus potiſſimùm locis de eis differat, H. II. 4. 6

Hiſtoria ex qua patet ſoli Epiſcopatui jus ordinandi competere, H. II. 10. 10

S. Hieronymi ſententia de Epiſcopis & Presbyteris, D. I. 1. 6 *& ſeqq.* cap. 3. *per totum.*

Honor quid ſit ſecundum Juriſconſultos, H. III. 8. 3

Honorius Papa deceptus à Patriarcha Sergio, P. I. 2. 6

I.

JACOBUS minor Apoſtolus quomodo vocetur à Salmaſio, H. I. 6. 8 *& ſeq.* an quòd vocatus ſit Jeruſolimorum Epiſcopus, ideo non debeat dici Apoſtolus, *ibid.* §. 11. An fuerit unus ex Apoſtolis majoribus, an è minoribus, H. I. 7. *per totum.* fuiſſe ex majoribus, *ibid* §. 2. *& ſeq.* eum fuiſſe Epiſcopum probatur, *ibid* §. 6. quinam id negent, H. I. 8. *per totum.*

Idololatria expiabatur Pœnitentiâ publicâ, P. VI. 4. 1

Idolothytorum comeſtio arcanâ pœnitentiâ expiabatur, P. VI. 4. 1

Jejunia Montaniſtarum quare damnata, P. II. 14. 12

Jejunii die cœnulam ſumere peccatum non eſt, P. II. 4. 6. 7

Jejuniorum duo genera, P. II. 4. 2

Ignatius martyr quoto Chriſti ſit paſſus anno, H. I. 2. 14. Ignatii germanæ, H. V. 8. 1. quarum Polycarpus, Irenæus, & alii antiqui Patres mentionem faciunt, H. V. 8. 2. Locus ex epiſtola ad Magneſios explicatur, H. V. 4. *& ſeq.* ubi ejuſdem loci illuſtratur, H V. 11. 8. H. V. 8. 7

Ignatius vinculis, quibus pro Chriſto conſtrictus erat, gloriatur, H. V 8. 8. Epiſcopatum ſuprà reliquos Ordines commendat, H V. 8. 9

Interdictio aquæ & ignis qualis pœna erat Romæ, H. III. 13. 8

S. Joannes Apoſt. cur ſe Presbyterum vocarit, H. I. 6. 6

S. Joannes magno peccatori ſine Pœnitentia publica ignovit, P. II. 8. 15

Judæos potuiſſe apud Deum mereri, P. VI. 13. 1. 2

Juriſconſulti quomodo dicere ſoleant *habere actionem*, H. II. 6. 5

Juriſdictio Eccleſiaſtica cujus auctoritate niti debeat, H. III 14. 6. Epiſcopalis qualis ſit, H. III. 10. 1. *& ſeq.* Illius origo, *ibid* §. 4. quoſnam reſpiciat, *ibid.* § 8. *& cap.* 13. *per totum.* nullam eſſe penes Epiſcopos & ſacerdotes remittendorum peccatorum quis dicat, H. III. 12. 8

S. Juſtini locus explicatus, P. IV. 9 7. 8

Irenæus Presbyter, ac deinde Epiſcopus Lugdunenſis ab Martyribus Lugdunenſibus ad Eleutherum Papam miſſus inſigni commendatur elogio, H IV. 5. 2. Nondum erat Epiſcopus, cùm ea legatione functus eſt, H. IV. 5. 2. & 4. Quod ex Martyrum litteris ab Euſebio, & Hieronymo teſtatum, nullo teſte Blondellus negat. H. V. 7. 4

S. Irenæi locus inſignis de Traditione, P. I. 6. 19

Iſchyras à Collutho Alexandrinæ Eccleſiæ Presbytero Presbyter ordinatus, Alexandrinæ Synodi decreto Laicus eſt judicatus, quòd qui eum ordinarat, non eſſet Epiſcopus, H. V. 3. 9

Ivo Carnotenſis de Pœnitentia explicatus, P. VI. 11. 7

L.

LACTANTII loca de militia contra Salmaſium explicata, D. II. 2. 8. *& ſeqq.*

Laici quomodo fiebant Presbyteri & Epiſcopi, ſecundùm Salmaſium, H. III. 6. 1. num contineantur in Hierarchia, H. III. 2. 6. quo jure concedatur eis baptizare, H. III. 3. 9. eos in primitiva Eccleſia Epiſcopos ordinari veritum fuiſſe, H. III. 6. 6. *& ſeq.* eos ordinandi jus numquam habuiſſe, *ibid.* § 9. eos ſacerdotio præditos quis efferat, H III. 2. 1. *& ſeq.* quibus argumentis. H III. 3. *per totum.*

Laicos numquam conſecraſſe, C. c. 3

Laicorum oblatio quæ, C. c. 1

Laodicenus Canon. XXV. explicatus, C. c. 3

S. Leonis ſententia de Pœnitentia, P. VI. 4. 2

Lex cur data Judæis, ſecundùm Arnaldum, P. VI 13. 6. 7

Lex quomodo definiatur à Demoſthene, H. III. 9 6. cur nulla Romæ, niſi jubente populo recipi poterat, H. III. 15. 3

Leges divinæ & Eccleſiaſticæ quomodo differant, P. I. 1. 2

Lex norma actionum, P. II. 6. 18. abrogata non ampliùs obliget, P. II. 6. 18. obligatio eſt ex ejus eſſentia. P. VII. 5. 7. & Cap. 11. 4. tacitè abrogata neglectu, P. II. 4. 2. conſuetudine contrariâ, *ibid.* § 1

Leges non poteſtate ferri nequeunt, H. III. 9. 6. quales ab Apoſtolis conditæ, *ibid.*

Legis finis non obligat, P. VIII. 8. 1. non eſt limitibus conſtrictus, *ibid.* 8. 2

Lex humana obligat tantùm ad actiones externas, P. VIII. 9. 1

Legis obſervandæ rationes quæ & quomodo ad Legem pertineant, P. VIII. 9. 6. *& ſeq.*

Leges ſcribere quid ſit, H. III. 8 13

Lege tacente, conſuetudo ſequenda, C. c. 5

Legiſlator quænam præcipere ſoleat, H. III. 8. 13

Libri Hæretici aliquando à Præſulibus deceptis approbati, P. I. 1. 2

Ligandi & ſolvendi poteſtas ad reatum etiam pertinet. P. I. 8. 2

Lucas an exiſtimarit Epiſcopatum & Presbyteratum unum & idem eſſe, H. II. 2. 5

Lucifer nimio zelo periit, P. I. 3. 4

Lugdunenſes Martyres ſub M. Aurelio paſſi, H. IV. 5. 2. *& ſeqq.* V. 7. 3

M.

MAGISTRATUS in quo differat ab Epiſcopatu, H. III. 11. 2. ad quid inſtitutus, H. III. 8. 7. quæ in ſe contineat conſideranda, *ibid* § 9

Magiſtratus civilis ad quid ordinatus ſit, & in quo differat ab Eccleſiaſtico, H. III. 14. unde ita dictus, H. III. 15. 5

Magiſtratu carere, & ei non obtemperare quantum ſit malum. H. III. 10 6

Maioris (*Joannis*) ſententia de præparatione ad Communionem, P. III. 12. 3

Manus imponere ad ordinandos Clericos cuinam ſit proprium, H. II. 10. 6

Manuum impoſitio quæ ſit à Presbyteris in ordinandis Presbyteris; an ſit ordinatrix. H. III. 7. 2

Manuum impoſitiones variæ, H. II. 6 9. *& ſeq.*

Marcellus Ancyranus fefellit Papam & Concilium, P. I. c. c. 3

Marcellus Ancyranus, S. Athanaſii de eo judicium, P. I. 18

Marcion ad Pœnitentiam admiſſus, P. II. 8. 14

Marcus Evangeliſta cur dicatur à Salmaſio non potuiſſe fieri Epiſcopus Alexandriæ, H. I. 9. 1. eum non fuerit peregrinatus, *ibid.* § 2 à quo miſſus Alexandriam, *ibid.* § 3

Marcus Evangeliſta præfeciſſe fertur Alexandrinæ Eccleſiæ Hananium, ſive

Digitized by Google

ſive Anianum; præcepiſſéque ut ejus ſucceſſores ex Collegio Presbyterorum deligerentur, & manuum impoſitione crearentur, H. V. 2. 3. Forma illius Eccleſiæ ab antiquis Scriptoribus tradita, H. V. 2. 4. & 6. Plures à Marco creati per illam Provinciam Epiſcopi, H. V. 2. 5. & 6. Unum in Alexandrina Provincia Epiſcopum fuiſſe tradit Eutychius, H. V. 2. 6. Conſtitutâ Alexandrinâ Eccleſiâ, Pentapolim Marcus adiit, ibique prædicavit Evangelium, H. V. 2. 5. & 6.
Martyres quo cultu poſſint à nobis coli, H. III. 4. 9
Martyrum causâ remiſſa Pœnitentia, P. II. 2. 7. 8
Mediatoris dignitas an fuerit meriti vel officii, H. III. 8. 20
Medina (*Michael*) caſtigatus, H. II. 8. 2. *& ſeq.* D. I. 3. 3
Melchiſedek cujuſnam imago, H. III. 4. 3
Meletius Lycopolitanus Epiſcopus ob quædam delicta exauctoratus ab Alexandrino Patriarcha Petro, pro Epiſcopo ſe nihilominus geſſit, & in ſua, alienſque per Ægyptum, & Thebaidem diœceſibus Epiſcopos, aliôſque Clericos ordinavit. H. V. 3. 4
Meletium Epiſcopali honore contentum eſſe juſſit Nicæna Synodus, omni Epiſcopali functione interdixit, H. V. 3. 4. Epiſcopos à Meletio in ſchiſmate creatos ordinare quemquam eadem Synodus prohibuit, niſi ordinati ab Alexandrino Patriarcha auctores forent, *ibid.* Reliquos Clericos ab Meletio ſchiſmatico ordinatos ſuis quemque in Eccleſiis communione, & ordinis ſui functione gaudere juſſit; ſed ſecundo eſſe loco poſt eos, qui ab Alexandrino, aut in ejus communione, in Clerum eſſent allecti, *ibid.* Juſſus ab Alexandrino Patriarcha Meletius indiculum eorum dedit, quos Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos ordinaſſet. H. V. 3. 5. Morientibus Catholicis Epiſcopis, & Clericis, permiſit Nicæna Synodus ſchiſmaticè ordinatos à Meletio ſubrogari, ſi digni viderentur, populo probarentur, & Alexandrinus Patriarcha annueret, H. V. 3. 4. & 5. Populi electio nonniſi ad Epiſcopatum promovendis ſchiſmaticè ordinatis à Meletio, in demortuorum Catholicorum locum, requirebatur ex Nicæni Conc. decreto, H. V. 3. 6. Petro Alexandrino Patriarchâ in Maximini perſecutione fugâ dilapſo, Meletius Schiſmatis auctor ordinationem ad Petrum pertinentes ſibi præſumpſit, & in ipſa Alexandrina Eccleſia Clericos ordinavit, H. V. 3. 8.
Menſæ nomen an ſumatur pro altari, H. III. 5. 9. *& ſeq.*
Meritum quid ſit & quæ ſignificet, H. III. 8. 15. *& ſeq.*
Merita operum confirmata contra Salmaſium, D. II. 4. 3. *& ſeq.*
Mileterius (*Theophilus*) idem dixit ac Arnaldus, P. VII. 5. 6. damnatus, *ibid.* VII. 18
Militiam univerſè Chriſtianis interdictam non fuiſſe, D. II. 2. 6. *& ſeq.*
Miſſa perfecta & imperfecta conſtituta, P. III. 15. 3. 4. qui dignè celebrari queat ſecundùm Gerſonem, P. IV. 1. 5
Montaniſtarum hæreſis qualis, H. III. 12. 7
Monarchia quid, H. III. 15. 9
Molinæ (*Antonii*) ſententia de præparatione ad Communionem, P. IV. 5. 8.
Molinæ (*Antonii*) Opus de inſtructione Sacerdotum, P. III. 6. 1
Monachi ſemel quotannis communicantes, P. IV. 4
Montaniſtæ negabant ab Eccleſia peccata poſſe ignoſci, P. II. 8. 13
Mores ambiguè intellecti ab Arnaldo. P. I. 4. 9. VII. 9. 5
Mors Canonica quid ſit, P. VI. 6. 6. 7. quibus peccatis infligeretur, P. II. 2. 4. 5. VI. 6. 6.

N.

NEctarius Pœnitentiam publicam Conſtantinopoli abolevit, P. II. 9. 4
Negotiatores numquam ab Eccleſia damnatos. D. II. 3. 1
Neophytos ordinari Epiſcopos, in Eccleſia vetitum fuiſſe. H. III. 6. 6. *& ſeq.*
Nicæni Concilii Canon XII. contra Salmaſium explicatus. D. II. 2. 4 *& ſeq.*
Nicænus Canon XVIII. explicatus. C. 6. 3
Novatianorum hæreſis in quo potiſſimùm fuerit poſita, H. III. 12. 7
Novatiani negabant Sacramentum Pœnitentiæ, P. I. 8. 9. abhorrebant à Digamis, P. II. 1. 8. negabant quædam peccata poſſe remitti, P. VI. 6. 5. omnia peccata paria eſſe dicebant, P. VI. 7. 3

O.

OBlatio quàm variè ſumatur, C. 6. 1
Oblationis jus habere quid ſit, P. II. 13. 3
Ὅδος ϰαθ' ὑπερβολὴν quid apud Paulum; D. II. 10. 1. *& ſeq.*
Oecumenius quid de Epiſcopis & Presbyteris cenſeat, H. II. 3. 3
Offerre quàm variè ſumatur, C. 6. 1
Operariorum parabola Matt. xx. explicata, D. II. 7. 7. *& ſeq.*
Ordinatos in Schiſmate Meletiano Epiſcopos, aliôſque Clericos in Eccleſiis ſuis manere permiſit Nicæna Synodus; ordinare tamen, aut alias ordinum functiones exercere prohibuit, niſi de conſenſu Epiſcopi ab Alexandrino Patriarcha legitimè ordinati, H. V. 3. 4. & 5. Synodicam Nycæni Concilii alio modo Theodoretus, alio Socrates refert, & ab utroque diſſidet Epiphanius Scholaſticus, H. V. 3. 6
Ordinatio an ſit ſacramentum in Eccleſia à Chriſto inſtitutum, H. III. 1. 2. quomodo una & quomodo multiplex. *ibid.* §. 3
Ordinatio Epiſcopalis quot in ſe contineat diſtinguenda, H. II. 6. 5. & 7. 5
Ordinatio Clericorum quotupliciter intelligenda rata vel irrita, H. II. 11. 13
Ordinationis & baptiſmi in quo ſit diſcrimen, H. II. 10. 12
Ordinationis nullum extare exemplum à ſimplici factæ Presbytero, H. II. 10. 6 *& ſeq.*
Ordinare quibus ſolis liceat, H. III. 3. 9
Ordinandi poteſtatem penes ſimplicem Presbyterum eſſe quis dicat, H. II. 6. 4
Ordinandi poteſtas unde manarit, H. I. 3. 11
Ordines quot fuerint in Eccleſia Apoſtolorum tempore. H. I. 2. 5
Ordines Eccleſiaſtici ex cujus inſtitutione manarint. H. I. 3. 7. quomodo in eâdem perſona à ſe invicem diſtinguantur, H. I. 4. 2
Ordines ſeu gradus in Eccleſia quot à Chriſto fuerint inſtituti & Apoſtolis traditi, H. II. 5. 18. ſub qua parabola delineantur, H. III. 14. 12. quo jure ſint inter ſe diſtincti, H. III. 1. 4
Ordinum ſtatus in Eccleſiis quotuplex ſit, H. III. 7. 3
Sacrorum Eccleſiæ miniſtrorum ordinatio eſt propriè dictum Novæ Legis Sacramentum, H. IV. 2. 1. Græcis χειροτονία, & χειροθεσία dicitur. *ibid.*
Ordinationem eſſe verum Novæ Legis Sacramentum, conſecrationéque perfici; unde iterari non poteſt, teſtis eſt Auguſtinus. H. IV. 2. 2
Ordinationis Sacramenta non tolluntur ab exauctoratis miniſtris, ſed manent ſuper eos, *ibid.* Duplicem Ordinationis effectum Auguſtinus idem agnoſcit, gratiam ſanctificantem, & characterem. *ibid.* Sacramentum Ordinis non Eccleſiaſtici juris, ac poteſtatis eſt, ſed inſtitutionis divinæ, *ibid.* Contra Donatiſtas Baptiſmi, & Ordinis Sacramenta iterantes acre certamen Eccleſia ſuſcepit, eóſque pro hæreticis habuit, *ibid.*
Ordinis Sacramentum divinæ eſſe inſtitutionis, Chryſoſtomus, & Ambroſius aſſerunt, H. IV. 2. 3. Tres ſacros ordines Optatus enumerat, & poſt eum Tridentina Synodus; Epiſcopatum, Presbyteratum, & Diaconatum, H. IV. 2. 4. In Presbyteratu poteſtas ordinis ad conſecrandum Chriſti corpus juriſdictionem non requirit, poteſtque, validè ab interdicto, ac depoſito exerceri: poteſtas verò remittendi peccata juriſdictionem requirit, H. IV. 8. 3
Ordinis poteſtas ab ordinato non poteſt tolli, exequutio tolli poteſt, H. IV. 8. 5.
Eccleſiaſticos Ordines in Sacramentorum numero non habent Calviniſtæ, H. IV. 8. 6
In ordinandis Clericis populi totius olim conſenſus & judicium intererſſit, H. V. 4. 6. Neque tamen ſemper, neque neceſſariò, *ibid.*
Ordo quotuplex ſit in Eccleſia ex inſtitutione Chriſti, H. III. 1. 11
Ordinis ſacramentum cum baptiſmo comparatur, H. I. 3. 5. quotuplici dote cenſeatur, & quot habeat effectus, H. III. 3. 8
Ordinem Epiſcopalem nihilo majorem eſſe Presbyteratu quis dicat, H. II. 5. 1
Origenis locus malè intellectus ab Arnaldo, P. VI. 9. 1 *& ſeqq.*
Oſculandi ſe, per Miſſam, conſuetudo. P. II. 9. 7

P.

PAciani locus de Pœnitentia explicatus. P. VI. 1. 2
Panis quotidianus quid in Oratione Dominica; contra Salmaſium. D. II. 9. *per totum*
Parœcia quid ſit, illius origo, & quomodo à ruſticanis Eccleſiis ad urbanas tranſitum fecerit, H. II. 12. 1. *& ſeq.* quotuplicem habeat notionem. *ibid.* §. 2. *& ſeq.*
Parœciis Alexandrinis & Conſtantinopolitanis ſinguli præfecti Presbyteri, H. V. 3. 2
Parochi quinam dicendi, quando inſtituti, & eorum poteſtas ac officium, H. II. 5. 8
Parochos in partem ſolicitudinis aſſumptos, & non in plenitudinem poteſtatis, H. II. 7. 5
Paſchalis agni comedendi ritus, H. III. 5. 4
Paſtores Eccleſiæ Romanæ ab Apoſtolis inſtitutos probatur, H. I. 2. 6. *& ſeq.*
Paſtores jure cenſentur in Eccleſiis parochi, H. II. 5. 10
Paſtores ſingulos in Eccleſiis ſingulis præeſſe quàm ſit antiquum, H. I. 2. 12
Patriarcha Alexandrinus quomodo cùm eligebatur præcedente mortuo, H. I. 13. 18
Patriarchæ unde ita dicti, H. I. 6. 2
S. Paulus Apoſtolus factus, & à quo miſſus, H. 3. 5. 4. quoties profectus ſit Hieroſolymam, H. I. 7. 3. *& ſeq.* deſcribens Epiſcopi formam & exemplar, cur mediocria quædam ab illo & vulgaria exigat officia, H. III. 8. 12. cur mentionem faciat Epiſcoporum & Diaconorum duntaxat, & non Presbyterorum, H. II. 4. 4
Peccata & crimina quomodo differant, P. VI. 6. 5
Peccatum ad mortem quale, P. II. 8. 18
Peccatum mortale duplex, P. 1. 2. 1. *& ſeqq.* triplex, ſecundùm S. Pacianum. P. VI. 6. 6
Peccata mortalia levia dicta à Tertulliano, P. VI. 7. 4. communia ab Origene, *ibid.* VI. 10. 2. *& ſeq.*
Peccata mortalia ſola Pœnitentia publica expiata, P. III. 5. 4. 5
Peccatum mortale ſcandaloſum ſolum Pœnitentiæ publicæ obnoxium, P. VI. 2. 2. 3.
Peccatis mortalibus purgatus poteſt, ſecundùm S. Thomam, communicare, P. III. 9. 5
Peccatum mortale ſolum impedimentum Communionis, P. IV. 1. 3. non veniale. *ibid.* IV. 5. 8. V. 8. 5
Peccata remiſſibilia & irremiſſibilia, P. VI. 7. 4. *& ſeq.*
Peccata venialia aliquando impediunt effectum Sacramenti, P. III. 9. 5. V. 3. 6.
Pelagius & Cœleſtius fefellerunt Papam & Concilium, P. I. 2. 4. 5
Perfectionem maximam non eſſe præcepti, P. II. 6. 21
Petri ac Sedis Apoſtolicæ primatus contra Salmaſium propugnatur, H. III. 7. 8. *& ſeq.* illum caput & principem fuiſſe Apoſtolorum probatur, H. III. 7. 10
Petri ſucceſſorem quem cenſuerint Veteres, H. I. 10. *per totum.*
Petrus Oxomenſis damnatus à Sixto IV. P. VII. 17
Plebes cur ſæpe vocentur laici, H. III. 6. 1. *& ſeq.*
Pœna quid ſit ſecundùm Juriſconſultos, H. III. 13. 8
Pœna quænam ſit omnium maxima quæ infliguntur ab Eccleſia, H. III. 13. 3.
Pœna num ea dicenda quam volens ſubit quiſpiam, H. III. 13. 5
Pœnæ, quas paſſi ſunt Chriſtus & Martyres, an pœnæ dicendæ, H. III. 13. 5. *& ſeq.*
Pœnæ modus, quo Eccleſiaſticorum præſidum auctoritate delicta coërcentur, H. III. 11. 6. *& ſeq.*
Pœnitentes diſtincti in Remenſi Synodo, P. VI. 4. 6
Pœnitentes primi gradus non ingrediebantur Eccleſiam, P. III. 16. 6. Secundi & tertii eâ ejiciebantur, *ibid.*
Pœnitentes fuiſſe irregulares. P. I. 6. 15

Pœnitentibus locus attributus, P. II. 13. 6
Pœnitentia non habebatur mera excluſio à Sacramento, P. II. 13. 11
Pœnitentia non dicebatur quartus ejus gradus, P. II. 13. 4
Pœnitentia præſertim vocabatur tertius ejus gradus, P. II. 13. 5
Pœnitentia antiqua non ampliùs obligat, P. VIII. 21
Pœnitentia ante baptiſmum, P. VI. 3. 1
Pœnitentia arcana peccatis arcanis, P. III. 4. 12. 3. publica publicis imponebatur. P. VI. 4. 5
Pœnitentia complectitur eſſentiam & id quod ad eam accedit, P. I. 8. 11. VIII. 6. 2.
Pœnitentias duas fuiſſe Arcanam & Publicam. P. VI. 4. 5
Pœnitentiæ duo genere admiſſa ab Aurelianenſi Epiſcopo, P. VI. 8. 1
Pœnitentiæ tria genera. ſecundùm S. Auguſtinum, P. VI. 3. 1
Pœnitentia Cærimonialis, ante Communionem obſoleta, P. I. 4. 12. ſemel tantùm ſubibatur, P. I. 6. 15. II. 2. 9
Pœnitentia condigna cui imponenda, P. V. 10. 6
Pœnitentia hodierna favet impœnitentiæ publicæ, ſecundùm Arnaldum, P. V. 9. 8. Quod doloſè retractavit, P. VIII. 5
Pœnitentia hodierna ſimilis primævæ, P. II. 8. 11. 17
Pœnitentiæ publicæ deſcriptio, P. II. 10. 11. ibid. 11. 2
Pœnitentia publica quæ, ſecundùm Arnaldum, P. I. 6. 15. non eſt antiqua, II. 10. 14. & 15. 11. eſt immutabilis, VII. 4. & 21. quod tamen negat, VII. 5. 2. & cap. 22. ſita eſt in dilatione Communionis, P. II. 9. 15
Pœnitentia publica quando maximè viguerit, P. II. 8. 3. qualis ante S. Auguſtinum, Ibid. §. 2. deſcripta à Tertulliano, II. 9. 3. abrogata quando, II. 8. 3. quando inſtituta, II. 2. 2. quare, II. 15. 4
Pœnitentia publica nonnullis tantùm peccatis impoſita, D. II. 3. 1
Pœnitentiam publicam ſubire nemo cogebatur niſi juridicè convictus, ut docet S. Auguſtinus, P. VI. 3. 4
Pœnitentiam publicam non fuiſſe traditionis Apoſtolicæ, P. I. 6. 16. 17. II. 8. 12.
Pœnitentiam qui ſubirent ſine ſpe Communionis, P. II. 2. 6
Pœnitentia peccatis levibus quæ, P. VI. 3. 5. VIII. 3. 4
Pœnitentiæ Sacramentum præparatio neceſſaria ad Communionem, P. V. 9. 2.
Pœnitentiarius Sacerdos Conſtantinopoli ſublatus, P. II. 13. 6
Polycarpus ab Apoſtolo Joanne Smyrnæ Epiſcopus ordinatus, totius Aſiæ princeps fuit, H. V. 7. 2. Paſſus eſt ſub M. Aurelio perſecutione quarta. H. V. 7. 3
Pontifex Romanus quam poteſtatem habeat, H. II. 2. 21. Epiſcopis eum omnibus ſemper præſtitiſſe, ibid. III. 7. 11
Poteſtas, ſi ſumma ſit in Eccleſia, in quo reſideat, H. III. 15. 12
Poteſtates cur à populis conſtitutæ, H. III. 8. 7
Poteſtas civilis atque regia quem habeat finem, H. III. 8. 7
Poteſtas cujuſcumque Reipublicæ ad quid ordinata ſit, & in quo differat ab Eccleſiaſtica. H. III. 14. 10
Practicæ quæſtiones generales, quomodo ſolvantur, P. III. 5. 1. & ſeqq.
Præcepta & Conſilia diſtincta, D. II. 6. per totum.
Præfectura ad quid inſtituta, H. III. 8. 7
Præfectura quid in ſe conſiderandum includat. H. III. 8. 9
Præparatio ad Communionem duorum generum, P. I. 4. 16. III. 9. 3 trium, ibid. 13. 2. & ſeq. V. 1. 9.
Præparatio conſilii & decori qualis, III. 9. 3. non habet limites, V. 1. 12.
Præparatio præcepti & conſilii, P. IV. 7. 6
Præparatio neceſſaria ſola ſufficit ad ſæpe communicandum, P. V. 3. 4. qua in re ſita, Ibid. 1. 9. V. 2. 3
Præparatio cærimonialis ad Communionem non neceſſaria, P. V. 2. 2
Præparatio vulgaris ad Communionem non eſt abuſus, P. I. 4. 12
Præſides in Eccleſiis ſingulares fuiſſe Apoſtolorum tempore, H. I. 10. 1
Prætor Romæ quale fuerit olim nomen. H. II. 3. 5
Presbyteratus quale ſit nomen ſecundùm hæreticos, H. III. 8. 18. num ſit idem ordo cum Epiſcopatu, H. I. 2. 2. an ab Epiſcopatu ſit ordo diverſus, H. II. 9. 5. quid ſit ſecundùm hæreticos, H. II. 2. 4. quo jure diſtinguatur ab Epiſcopatu, H. I. 2. per totum. & 3. §. 7. quomodo, H. I. 4. 2
Presbyter quotuplici modo ſumatur, H. II. 4. 5. quot illius ſint genera ſecundùm Salmaſium, ibid. §. 7. In quo ſit unum cum Epiſcopo, & in quo minimè, H. II. 5. 6. cur non poſſit ordinare Presbyteros, H. I. 3. 9. & §. 11. an aliquando poteſtate ordinandi præditus ſit, H. II. 9. 4. & ſeq.
Presbyter inferiores comprehendens quid ſit, H. II. 2. 1
Presbyter ut quis legitimè ordinetur quid neceſſarium ſit, H. II. 11. 13
Πρεσβύτερος quorum fuerit olim communis appellatio in Eccleſia, H. I. 12. 16 & ſeq. aliquando pro ſingulari uſurpatur Epiſcopo, Ibid. §. 20.
Presbyteri vocabulum explicatur, quod modò dignitatis eſt nomen, modò ordinis, H. I. 2. 1. & ſeq.
Πρεσβύτερος notio quotuplex ſit, H. II. 9. 4
Presbyterum nullo re diſtare ab Epiſcopo quis dicat, H. I. 12. 4. eum habere poteſtatem ordinandi alium Presbyterum quis dicat, H. II. 7. 10
Presbyteri qualem habeant in Eccleſia ſecundùm Salmaſium poteſtatem, H. II. 7. 15. Cur à Græcis eadem cum Epiſcopis appellatione cenſeri apud Apoſtolum credantur, H. I. 3. 12. quomodo & ex quibus urbanis in primitiva Eccleſia ſecundùm Salmaſium, H. III. 6. 1. cur vocet eos laicos, ibid. ſimplices quo jure diverſi ab Epiſcopis, H. III. 3. 11. cur non Presbyteros poſſint ordinare, H. II. 6. 11. quali manuum impoſitione olim utantur, Ibid. §. 13. qualem habeant poteſtatem, H. II. 7. 11. ab Apoſtolis ordinati quomodo vocabantur, H. II. 7. 11. ſimplices nihil ab Epiſcopis differre, unde inferat Salmaſius, H. III. 16. 3. quos Apoſtolus commemorat, non primi, ſed ſecundi ordinis fuiſſe. H. II. 5. 8
Presbyteri à ſenili potiùs gravitate, quam ab ætate dicti ſunt, H. IV. 1. 4. H. IV. 12. 1. Eo nomine primi, & ſecundi ordinis Sacerdotes appellati ſunt, H. IV. 1. 4. H. IV. 2. 6. H. IV. 11. 2
Presbyteri ſecundi Ordinis quarumdam Eccleſiarum regimen ab Apoſtolis acceperunt, H. IV. 1. 5. Neque primi tamen Ordinis functiones obibant, H. IV. 1. 5. & 6. Ordine diſtincti ſunt, & inferiores Epiſcopis, H. IV. 2. 4. Ordinandi poteſtate carent, H. IV. 2. 5. & ſeq. H. IV. 8. 4. Pæne pares ſunt Epiſcopis, H. IV. 2. 6. H. IV. 3. 1. Epiſcopi ab Apoſtolis nominantur, H. IV. 3. 2
Eccleſiæ ſine Epiſcopis eſſe poſſunt: ſine Presbyteris non poſſunt, H. IV. 3. 4
Presbyteri ab Diaconis diſtinguuntur poteſtate conſecrandi corporis Chriſti, & remittendi peccata, H. IV. 1. 2. Illa ordinum diſtinctio ex inſtitutione Chriſti eſt, neque induci ab Eccleſia, tollive potuit, H. IV. 8. 4. In iis Eccleſiis, ubi erat Epiſcopus, plures eſſe Presbyteros oportuit, H. V. 6. 3
Presbyteri apud antiquos non ſolùm ordinis nomen eſt, ſed ætatis quoque, & dignitatis, H. IV. 12. 4. Joannes Apoſtolus Presbyterum ſe nominat in Epiſtolis, H. IV. 12. 1
Presbyteros non fuiſſe admiſſos ad pœnitentiam publicam, P. III. 5. 3. ſecundùm Arnaldum, ſacrilegos eſſe dicentes Miſſam, P. III. 11. 10. ſecundum eumdem, poteſtatem eorum ad pœnam tantùm pertinere, P. VII. 12. & 13. declarare eos ſatisfactum eſſe, Ibid. 13. 2
Primatus unde dicatur, & quid ſit primatum habere, H. I. 11. 4
Primatus qui in Eccleſiaſticis ordinibus inter Presbyteros fuit, H. I. 13. 1. & ſeq.
Primatus Petri, ac ſedis Apoſtolicæ contra Salmaſium propugnatur, H. III. 7. 8. & ſeq.
Πρωτοκαθεδρία quid erat, H. I. 13. 1. & ſeq. cuinam Eccleſiæ maximè propria, Ibid. 1. 16

R.

REFERENDARII dignitas an fuerit, vel officii, H. III. 8. 10
Regimen quid ſit, & quid in ſe contineat poſſit, H. III. 15. 6
Reformatio Arnaldina quæ, P. II. 6. 1. & ſeqq. inconſtantia ejus. Ib. c. 9. 1. & 10. 21. quàm ſit incerta & confuſa, P. II. 8. 3. 6. 17
Regula generalis tritas conditiones complectitur, P. V. 1. 4
Religio quibus conſtet, H. III. 6. 2
Remiſſio Pœnitentiæ non eſt corruptio morum, P. I. 4. 7. prudentiæ eſt, P. I. 3. 9. erat tempora Auguſtini. P. II. 8. 14
Remiſſio rigoris non eſt licentia, P. I. 5. 9
Reprobis in hac vita gratias cœleſtes dari, D. II. 7. 2. & ſeqq.
Rex in quo differat à tyranno, H. III. 8. 7
Regis dignitas & ſacerdotium quomodo diſtinguebantur in eâdem perſona, H. I. 4. 5
Reges protectores Religionis, P. VIII. 4
Richerius quid cenſeat de ſtatu Eccleſiæ, & ejus clavibus, H. III. 16. 1. & ſeq. ejus mens de poteſtate Eccleſiæ declaratur, H. III. 15. 2. & ſeq.
Ritus quivis à quo ſit inſtituendus, H. I. 3. 8
Ritus, quem Græci χειροτονίαν vocant, inter novæ legis ſacramenta numerandus, H. I. 3. 5
Ritus Græcorum in collatione ſacramenti Confirmationis, H. I. 2. 5
Ritus imponendi manus, quo utantur Presbyteri, ubinam minimè receptus, H. II. 6. 13
Ritus benedicendi aquam baptiſmi, & ungendi chriſmate, &c. unde manarit, H. III. 3. 14

S.

SAcerdotis nomen Epiſcopis, & Presbyteris commune, H. IV. 5. 7 Sæpius ſimplicibus Presbyteris tribuitur, Ib. §. 8
Sacerdotes Chriſtiani quid in offerendo ſibi proponant imitandum, H. III. 4. 3
Sacerdotum veteris & novæ Legis diſcrimen, P. I. 8. 6
Sacerdotes conferunt gratiam peccanti, per Abſolutionem, P. I. 8. 8
Sacerdotes primi ordinis in quo differant à ſacerdotibus ſecundi ordinis. H. II. 4. 3. & ſeq.
Sacerdotium aliquando Diaconis tributum, H. I. 12. 25
Sacerdotium & regia dignitas quomodo à ſe invicem diſtinguantur in eadem perſona, H. I. 4. 5
Sacramentum novæ legis à quo inſtitutum, H. III. 1. 2. quomodo definiatur, ibid.
Sacramentum corporis Chriſti ſacrificium eſſe, H. III. 4. 12
Sacramentum dandi Baptiſmi quodnam ſit, H. III. 1. 8
Sacramentum Confirmationis quomodo ab antiquis adminiſtrabatur, H. I. 1. 5
Sacramentum quomodo definiatur ab hæreticis, H. II. 9. 6
Sacramentum ordinationis quale ſit, & an mutari poſſit ab hominibus, H. II. 9. 7
Sacramenti corporis Chriſti dos quotuplex, H. III. 5. 10
Sacramenta novæ legis à quo fuerint inſtituta, H. I. 3. 4
Sacramenta à Chriſto inſtituta cur ab hominibus immiuni & immutari non poſſint, H. II. 9. 1. & 6
Sacramentum Novæ Legis eſt ſignum efficax gratiæ divinæ inſtitutore, H. IV. 2. 1. Quæ ad eſſentiam Sacramentorum pertinent, divinæ ſunt inſtitutioni; neque ab Eccleſia mutari poſſunt, H. IV. 2. 7. quia ſignure eſt efficax gratiæ, H. IV. 8. 4. Unum Sacramentum in duo dividi ab Eccleſia non poteſt, H. IV. 8. 4. Ritus eſſentiales Sacramentorum divini juris ſunt, immutabiles: accidentales, juris Eccleſiaſtici, & mutabiles, H. IV. 8. 5. A malis miniſtris Sacramenta Novæ Legis, quæ conſecratione perficiuntur, indelebilem characterem imprimunt; nec poſſunt iterari, H. IV. 2. 2. Illa nota miniſtri Chriſti, tanquam militari charactere ſignantur. ibid.
Sacrificium corporis Chriſti cur ab eodem fuerit inſtitutum, H. III. 4. 12.
Sacrificium & ſacerdotium in Eccleſia eſſe probatur adverſus Salmaſium, H. III. 4. 1. & ſeq. Illius typus, ib. §. 2. Illius auctor, ib. §. 3. paſſionem repræſentare Domini, ib. §. 4. à quo prædictum, ib. §. 6. non ſanctis offertur, ib. §. 9. oblatum fugare dæmones, ib. non à Chriſto fuiſſe inſtitutum quibus probare conentur hæretici, H. III. 5. per tot.
Salazaris liber & doctrina, P. V. capp. 4. & 5. integræ. probatur et frequentem Communionem, ib. V. 5. 1. & 7. 3. collatio ejus doctrinæ cum Arnaldina, P. V. 6. 1
Salazar (Hernandus) Arnoldo contrarius, P. V. 7. 4
Salmaſius qualia & quem teneat in ſcribendo, legendo, &c. morem. H. II.

Digitized by Google

H. II. 3. 1. quibus argumentis probare tentet laicos omnes eſſe ſacerdotes, H. III. 3. *per tot.* quibus argumentis probare conatur nullam penes Epiſcopos eſſe poteſtatem, ac juriſdictionem, H. III. 12. *per tot.* quomodo concludat Epiſcopatum & Presbyteratum unum & eumdem eſſe ordinem ex inſtitutione Chriſti, H. III. 1. 8 Illius hæreſes variæ præſertim de ſacris ordinibus, H. III. 1. *per totum.* ejus contra ſingularium Epiſcoporum ſucceſſiones ab antiquis memoriæ proditas falſa & abſurda præſcriptio. H. I. 5. *per totum.* Illius opinio de ſingularibus per Eccleſias præfectis, & Epiſcopis Apoſtolorum tempore, H. I. 11. *per totum.* ejus à ſeipſo fœda diſſenſio idem aſſeverantis ac negantis, H. II. 10. 2. *& ſeq.* Epiſcopatum, & Presbyteratum unum ordinem fuiſſe ait primis Eccleſiæ temporibus; ſed humano conſilio ab Eccleſia eſſe diſtinctos, H. IV. 4. 1. *& ſeq.* Singulares Eccleſiis Epiſcopos præfuiſſe negat; primates ſuo cudit arbitratu, H. IV. 4. 2. 4. H. IV. 6. 3 Producti ab eo teſtes contra ipſum teſtimonium dicunt, H. IV. 5. 1. *& ſeq.* toto Capite, In Catholicam ſententiam inſcius delabitur, H. IV. 6. 3. Ejus æſtus in ea explicanda, H. IV. 6. 4. Contra Catholicam ſententiam uno teſte nititur Pſeudo-ambroſio, nec eo ſatis diſerto, H. IV. 6. 6. Cui Hieronymus opponitur, H. IV. 6. 7. Nihil ad Salmaſii mentem Pſeudo ambroſius dicit, H. IV. 7. 1. *& ſeq.* Alterum teſtem appellat Eutychium Alexandrinum, cui ſe fidem habere negat, H. V. 2. 7. Stare ordinum diſcrimen non opinatur, ſi plures in unam perſonam conferantur, H. IV. 8. 2. H. IV. 10. 1. & 2. Novæ Legis Sacramenta parte ſui aliqua truncari; & unum in duo dividi poſſe cenſet, H. IV. 8. 5. Ex ſuæ ſectæ diſciplina, H. IV. 8. 6. Diaconatum unum eſſe ordinem exiſtimat cum Presbyteratu à Chriſto inſtitutum, ſed ab Apoſtolis diviſum, H. IV. 8. 6. Dialecticæ rudis, H. IV. 9. 1. Quæ ſubjecto ſunt unum, eſſentiâ, & definitione diverſa eſſe non exiſtimat, H. IV. 9. 2. & 3. Nullos à Chriſto inſtitutos eſſe Presbyteros, aut Epiſcopos cenſet; ſed Apoſtolos, quos Epiſcopos, aut Presbyteros fuiſſe non vult, H. IV. 9. 5. Totus illius Apparatus, & diſputatio falſo nititur fundamento, H. IV. 9. 6. Ordines non diſtinguit, quâ Sacramenta ſunt, & quâ gradus Hierarchicos conſtituunt, H. IV. 9. 7. & 8. Sua ipſe firmamenta convellit, H. IV. 10. 1. & ſibi ipſi obſtrepit, H. IV. 10. 3. *& ſeq.* H. IV. 12. 1. & 2. De tempore ſcriptarum ab Apoſtolis Epiſtolarum inutilem movet quæſtionem, H. IV. 11. 5. Futilis ejus conjectura ex Epiſtola Clementis ad Eccleſiam Corinthiorum, H. IV. 12. 3. *& ſeq.* ex Synodicæ Nicænæ inſcriptione, H. V. 3. 7. Ex eadem, aliiſque refellitur, H. V. 3. 7. & 8. Alexandrinis Presbyteris jus ordinandi arrogat, H. V. 3. 7. *& ſeq.* Ab Athanaſio, & Alexandrina Synodo rejicitur, H. V. 3. 9. A jejunis Euchariſtiam ſumi non probat, H. V. 4. 8. Ignatii Epiſtolas pro ſuppoſititiis haberi jubet, H. V. 8. 3. Vanis ex conjecturis, H. V. 8. 4. *& ſeq.*

Sanctitas externa Hæreticorum nocuit Eccleſiæ, P. I. 1. 4

Sanguinis abſtinentia obſoleta, P. II. 1. 6. 7

Satanæ in interitum carnis tradere quid ſit, H. III. 11. 7

Satisfactiones prudenter imponendæ, P. I. 7. 14

Socratis locus de Pœnitentiario Presbytero, contra Salmaſium explicatus, D. II. 2. 1. *& ſeq.*

Sorbona adverſatur doctrinæ Arnaldi, P. V. 10. 2

Soto (*Dominici*) doctrina de Pœnitentia, P. III. 10. 3

Supererogationis opera contra Salmaſium defenſa, D. II. 6. *per tot.*

Synaxis quare dicatur Communio, P. II. 5. 1

T.

Temerè quid ſonet, P. III. 19. 4

Tertullianus Eccleſiam oppugnat quare, P. II. 2. 3

S. Thomæ locus de caritate malè ab Arnaldo intellectus, P. VIII. 13. *per totum.*

Tertullianus multa hyperbolicè dixit, inter quæ iſtud eſt, laicos eſſe ſacerdotes, H. III. 3. *per totum.* quibus hæreticorum dogmatibus fuerit irretitus, H. III. 12. 6

Tertulliani locus de ſacerdotio Laïcorum explicatus contra Grotium, C. c. 1. & 2

Thauleri (*Joannis*) ſententia de frequente Communione, P. IV. 1. 9

Theodoreti ſententia de Epiſcoporum & Presbyterorum nominibus apud Paulum, D. I. 1. 2

Theodoreti ſententia & teſtimonia de Epiſcopo & Presbytero, H. II. 1. & 2.

Theophylactus de Epiſcopis & Presbyteris quid cenſuerit, H. II. 3. 3

Tormenta quænam non noverint fora Eccleſiaſtica, H. III. 11. 6

Traditio norma Arnaldi quare. P. II. 2. 1. VI. 1. 1. VII. 4. 6

Traditio de baptizandis parvulis à quo manarit, H. I. 1. 6

Traditionis Apoſtolicæ nota & proprietas quæ ſit, H. I. 1. 12

Traditiones Apoſtolicæ ſcripto non commiſſæ quotuplices ſint, & in quo differant, H. I. 1. 4. cur ad fidei normam adhibeantur, *Ib.* §. 7. quotuplices ab Apoſtolis manarint, H. III. 3. 12. quænam ſint quæ ab Apoſtolis traditæ dicuntur, H. I. 1. 8. Illarum genera quot ſint, *Ib.* §. 9. quænam dicantur divinæ, *Ib.* §. 13

Traditionem Apoſtolicam conſuetudine aboleri, P. I. 6. 11

Traditionis Apoſtolicæ ratio & natura, P. I. 6. *per totum.*

Traditiones in rebus fidei vel morum perpetuæ, P. I. 7. 1. in ritualibus ſæpe mutatæ, *Ib.* §. 2. *& ſqq.*

Tridentinum Concilium adverſari Arnaldo, P. I. 6. 2. noluiſſe inſtaurari Pœnitentiam, quam inſtaurat Arnaldus, *Ibid* ab hoc malè intellectum, *Ib.* §. 8. *& ſeq.* non reſtitutam à Concilio Pœnitentiam publicam, *Ib.* 1. 7. 9. *& ſeq.* ejus conſtitutiones de Pœnitentia, P. II 8. 10. quid ſenſerit de præparatione ad Communionem, P. V. 2. 2. *Religio.* Vide *Devotio.*

Trullanus Canon LVIII. explicatus, C. c. 3

Tyrannus in quo differat à Rege, H. II. 8. 7

V.

Veritas duplicis generis, theoretica & practica, P. I. 3. 6. *Ib.* 5. 2 VII. 4. 3.

Veritas mendacio interdum miſta, P. III. 8. 7

Viaticum Pœnitentibus conceſſum, P. II. 2. 9

Viſitatores quodnam habeant munus, H. II. 12. 8

Vitæ neceſſaria licere à Deo petere, D. II. 9. 8. *& ſeqq.*

Viventium ſpecies quot ſint, & quoties inter ſe comparantur quid efficiant, H. II. 2. 2

Vivendi præcepta dare quid ſit, H. III. 8. 13

Urbicus improbator conſuetudinum receptarum, P. II. 3. 5. 6

Y.

Ysamberti ſententia de præparatione ad Communionem, P. V. 3. 2.

FINIS.

Digitized by Google